T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

TAŞLICALI YAHYÂ BEY DİVANI

(İNCELEME - TENKİTLİ METİN - NESRE ÇEVİRİ - SÖZLÜK)

Doktora Tezi

Esra BOZYİĞİT

İSTANBUL 2021

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

TAŞLICALI YAHYÂ BEY DİVANI

(İNCELEME - TENKİTLİ METİN - NESRE ÇEVİRİ - SÖZLÜK)

Doktora Tezi

Esra BOZYİĞİT

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ömer ZÜLFE

İSTANBUL 2021

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....III

ÖZET.....V

ABSTRACT.....VI

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ.....VII

KISALTMALAR.....IX

İŞARETLER.....XI

GİRİŞ.....1

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME.....4

1. YAḤYĀ BEY'İN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ ve ESERLERİ.....4

1.1. HAYATI.....4

1.1.1. Adı ve Mahlası.....4

1.1.2. Nesebi ve Ailesi.....4

1.1.3. Doğum Yeri ve Yılı.....6

1.1.4. Eğitimi ve Mesleği.....8

1.1.5. Vefatı.....9

1.1.6. Hayatı ve Kişiliğine Dair İzler.....10

1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ.....19

1.2.1. Kaynakların Şairliğini ve Şiirini Değerlendirişi.....19

1.2.2. Kendi Şairliği ve Şiiri Hakkındaki Değerlendirmeleri.....20

1.2.3. Dil ve Üsluba Dair Dikkatler.....29

1.3. ESERLERİ.....33

1.3.1. *Dīvān*.....33

1.3.2. *Ḫamse*.....33

2. *DĪVĀN*.....36

2.1. *DĪVĀN*'IN ŞEKİL YÖNÜNDEN İNCELENMESİ.....36

2.1.1. Nazım Şekilleri.....36

2.1.2. Vezin.....37

2.1.3. Kafiye.....40

2.1.4. Redif.....42

2.2. MUHTEVAYA DAİR DİKKATLER.....51

2.3. *DĪVĀN* METNİNE YÖNELİK AÇIKLAMALAR.....67

2.4. METİN HAZIRLANIRKEN TUTULAN YOL.....119

2.5. *DĪVĀN* NÜSHALARININ TAVSİFİ.....123

İKİNCİ BÖLÜM

TENKİTLİ METİN-NESRE ÇEVİRİ.....128

1. KASİDELER.....144

2. MUSAMMATLAR.....271

3. MÜSTEZATLAR.....365

4. ŞEHRENGİZLER.....367

5. GAZELLER.....417

6. KITALAR VE NAZIMLAR.....729

7. BEYİTLER.....739

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK.....742

SONUÇ.....909

KAYNAKÇA.....910

TIPKIBASIM ÖRNEKLERİ.....922

ÖN SÖZ

16. yüzyılda devletin siyasî, askerî ve iktisadî alanlarda elde ettiği başarılarla birlikte ilim, kültür ve sanatta da büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Dünyanın dört bir tarafından getirilen âlimler ve sanatkârlarla İstanbul, bir ilim ve kültür merkezi hâline gelmiştir. Ṭaşlıcalı Yaḥyā Bey (ö. 1582) de 16. yüzyıl İstanbul'unda; kudret ve ihtişamı doruklarında yaşayan Osmanlının kılıcıyla hayat bulan yiğit askeri, devrin ilim ve edebiyat meclislerinin sözünü esirgemeyen pervasız şairidir.

Bugüne kadar Yaḥyā Bey'in hayatı ve eserleri hakkında birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar daha ziyade şairin hayatı, eserlerinin neşri ve incelemesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. *Dīvān*'la ilgili araştırmalarda ise metnin muhtevasıyla alakalı çalışmaların öne çıktığı görülmüştür. Eser hakkındaki en önemli çalışma, 1977'de Mehmet Çavuşoğlu tarafından hazırlanan *Dīvān* metnidir. *Dīvān*'ın tenkitli metnini hazırlayan yazar; A, B, C, D, E ve F olmak üzere altı temel nüshanın yanında Rüstem Paşa için yazılan terkib-bend şeklindeki hicviyede T nüshasından, Şehzade Mustafa Mersiyesi'nde N, R, AE ve H nüshalarından ve İstanbul Şehrengizi'nde ise Ü1 ve E1 nüshalarından faydalanmıştır. Bu özenli çalışmaya mukabil, *Dīvān* nüshalarının söz konusu yayında kullanılan yazmalarla sınırlı olmadığı tespit edilmiştir. Yeni nüshaların bulunması, daha evvel hazırlanan metnin elden geçirilmesini gerekli kılmıştır. Bu nedenle tez konusunun belirlenmesinde, öncelikle müellif hattına mümkün olduğunca yaklaşabilmek arzusunun etkili olduğu söylenebilir.

Çalışma; *İnceleme*, *Tenkitli Metin-Nesre Çeviri* ve *Sözlük* olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. *İnceleme* bölümünde Yaḥyā Bey'in hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgi verilmiş; *Dīvān* metni şekil ve muhteva yönünden incelenmiştir.

İkinci bölüm, *Dīvān*'ın tenkitli metnine ve nesre çevirisine ayrılmıştır. Bu bölümde Mehmet Çavuşoğlu yayını, "YD" adıyla bir nüsha kabul edilerek Yazma Eserler Kurumu'ndan temin edilen 06 Mil Yz A 1493 numarada kayıtlı *Dīvān* nüshasıyla mukayese edilmiştir. Tenkitli metin hazırlanırken YD'nin tesisinde kullanılan nüshalar da değerlendirmeye alınmış, gerekli görülen yerlerde söz konusu nüshalara "YD/X" şeklinde işaret edilmiştir. Tenkitli metnin hazırlanması neticesinde ise YD nüshası üzerinde birçok değişiklik yapılmıştır. Birer teklif mahiyetindeki bu değişikliklerden yüz yetmiş ikisi, tezin *İnceleme* bölümünde *Dīvān Metnine Yönelik Açıklamalar* başlığı altına gerekçeleriyle birlikte kaydedilmiştir.

Manzum metinlerin büyüsü, şairlerin coşkun ve akıcı üslubundan uzak, şiirin ses ve âhenginden mahrum kalan nesre çevirilerle şüphesiz bozulmaktadır; fakat birçok okurun geleneksel şiirin zengin hazinelerine ulaşabilmesi de ancak dil içi çevirilerle mümkündür. Bu sebeple *Dîvân* metninin hemen altına nesre çeviriler eklenmiştir. Kelimelerin sahip olduğu çeşitli anlamlar, şiirlerin birden fazla şekilde anlaşılmasına imkân tanımaktadır. Şairin zihnindeki anlamın en doğru şekilde aktarılmasını sağlamak için nesre çevirilerde taksim (/) işareti kullanılmıştır. Kelime ya da kelime gruplarının çağrışım alanına giren manalar, bu işaretlerden hemen sonra kaydedilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde *Sözlük* yer almaktadır. Metinlerin söz varlığının ortaya konulması ve daha iyi anlaşılabilmesi için yapılan sözlük çalışmaları, oldukça önemlidir. Yaḥyā *Dîvân*'ın sözlüğü de 2017 yılında Süreyya Pekşen tarafından doktora tezi olarak hazırlanmıştır. Tez, son yıllarda artan bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışmalarının bir örneğidir. Bu çalışmalarda, metnin dizini hazırlanarak kelimelerin metin bağlamında kazandıkları anlamlar dizin üzerine kaydedilmekte ve beyit örnekleriyle birlikte sunulmaktadır. Bizim çalışmamızdaki *Sözlük* bölümünün ise metnin söz varlığını ya da dizinini ortaya koymak gibi bir iddiası yoktur. Seçme kelime ve ifadelerden oluşan *Sözlük*'te, emsallerinden farklı olarak ifadelerin metin içinde kazandıkları mecazî anlamlar, "||" işaretinden sonra ilgili maddelerin sonuna yazılmıştır.

Bu çalışmada gayemiz, mümkün olduğunca müellifin elinden çıkan metne yaklaşmak ve metni en anlaşılır şekilde araştırmacılara ve okuyucuya ulaştırmaktır. Bu sayede; şairin üslubunu ortaya koymak, hayal dünyasına dokunmak ve günümüz insanını yüzyıllar öncesinden kendisine bırakılan mirastan haberdar etmek, bu konuda yapılacak olan daha nice araştırmaya küçük de olsa bir katkı sunmak hedeflenmiştir.

Bana tez konusunu tavsiye eden ve çalışmamın her aşamasında tüm sorularımı özenle cevaplayarak yolumu aydınlatan kıymetli hocam Prof. Dr. Ömer ZÜLFE'ye, benden hiçbir vakit desteğini esirgemeyen saygıdeğer hocam Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Okan YEŞİLOT'a ve çalışmamı yurt içi doktora eğitim bursuyla destekleyen Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'na teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca sonsuz destekleri ve anlayışları için aileme teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Esra BOZYİĞİT

Kadıköy 2021

ÖZET

15. yüzyılın son çeyreğinde doğduğu tahmin edilen Ṭaşlıcalı Yaḥyā Bey; yüksek perdeden söylediği coşkun şiirleri, cenk meydanlarında gösterdiği yiğitliği ve kimseye minnet etmeyen pervasız tavırlarıyla yaşadığı asrın en önemli şahsiyetlerinden biridir. Şairin *Dīvān*'ının yanında bir de *Ḫamse*'si bulunmaktadır.

Dīvān, 1977'de Mehmet Çavuşoğlu tarafından yayımlanmıştır. Söz konusu eserde, altısı temel nüshalar olmak üzere toplam on üç nüsha değerlendirmeye alınmıştır. Günümüzde ise *Dīvān*'ın yeni nüshalarının bulunması, bu özenli çalışmanın gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle "Taşlıcalı Yahyâ Bey Divanı (İnceleme - Tenkitli Metin - Nesre Çeviri - Sözlük)" isimli çalışmamızda, öncelikle *Dīvān*'ın tenkitli metninin çeviri yazı alfabesiyle ortaya konulması hedeflenmiş; metnin anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla da *Dīvān*'ın nesre çevirisi yapılmış ve seçme sözlüğü hazırlanmıştır.

Çalışma; *İnceleme*, *Tenkitli Metin - Nesre Çeviri* ve *Sözlük* olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. *İnceleme* bölümünde Yaḥyā Bey'in hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgi verilirken *Dīvān* metni şekil ve muhteva yönünden incelenmiştir.

İkinci bölüm, *Dīvān*'ın tenkitli metnine ve nesre çevirisine ayrılmıştır. Son bölümde ise seçme sözlük yer almaktadır. Şairin hayal dünyasına yaklaşabilmek gayesiyle ifadelerin metin içinde taşıdıkları mecazî anlamlar, *Sözlük* bölümünde ilgili maddelerin sonuna eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Taşlıcalı Yahya, Divan, Şiir, Nesre Çeviri, Sözlük.

ABSTRACT

Ṭaşlıcalı Yaḥyā Bey, who is estimated to have been born in the last quarter of the 15th century, is one of the most significant figures of the century he lived in, with his high-pitched poems, his bravery in battlefields, and his reckless attitude that did not show gratitude to anyone. Besides his *Dīvān*, the poet also has a collection of *five mathnawi*.

Dīvān was published in 1977 by Mehmet Çavuşoğlu. In the aforementioned work, a total of thirteen copies, six of which are basic copies, have been evaluated. Nowadays, however, the discovery of new copies of *Dīvān* makes it necessary to review this elaborative work. Hence, in our study titled "The Divan of Taşlıcalı Yahya Bey (Study - Criticized Text - Translation to Prose - Dictionary)", firstly it was aimed to present the critical text of the *Dīvān* with transliteration alphabet, and in order to facilitate the comprehending of the text, the *Dīvān* was translated into prose and a selection dictionary was prepared.

The study consists of three main sections; *Study*, *Criticized Text - Translation to Prose* and *Dictionary*. In the *Study* section, while giving information about Yaḥyā Bey's life, literary personality and works, the *Dīvān* text was analyzed in terms of form and content.

The second section is comprised of the criticized text and translation to prose of the *Dīvān*. In the last section, there is a selection dictionary. The metaphorical meanings of the expressions in the text, have been added to the end of the relevant articles in the *Dictionary* section in order to approach the poet's imagination.

Keywords: Taşlıcalı Yahya, Divan, Poetry, Translation to Prose, Dictionary.

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

ا	A, a, E, e, ’
آ	Ā, ā
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	S̱, s̱
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	Ḥ, ḥ
خ	Ḫ, ḫ
د	D, d
ذ	Ẕ, ẕ
ر	R, r
ز	Z, z
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Ṣ, ṣ
ض	Ż, ż, Ḍ, ḍ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Ẓ, ẓ
ع	‘
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Ḳ, ḳ
ك	K, k, G, g, Ŋ, ŋ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü, Ū, ū, Ō, ō
ه	H, h, A, a, E, e

ي	Y, y, İ, i, Ī , ī

KISALTMALAR

Eser Kısaltmaları

AŞ : Ahmet Atillâ Şentürk, *Taşlıcalı Yahyâ Beğ'in Şehzâde Mustafa Mersiyesi Yahut Kanunî Hicviyesi*, Büyüyenay Yayınları, İstanbul 2014.

MK : Ankara Millî Kütüphane, 06 Mil Yz A 1493.

N1 : Ankara Millî Kütüphane, 06 Mil Yz FB 208/1.

N2 : Ankara Millî Kütüphane, 06 Mil Yz FB 266.

YD : Yaḥyā, *Dīvān*, (Hzl. Mehmed Çavuşoğlu), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977.

YD/A : İstanbul Üniversitesi Yazma Eserler Kütüphanesi, *İbnülemin Mahmud Kemal*, 3002.

YD/AE: Fatih Millet Kütüphanesi, *Ali Emîrî Efendi Manzum Eserler*, 554.

YD/B : Fatih Millet Kütüphanesi, *Ali Emîrî Efendi Manzum Eserler*, 516.

YD/C : Fatih Millet Kütüphanesi, *Ali Emîrî Efendi Manzum Eserler*, 517.

YD/D : Süleymaniye Kütüphanesi, *Zagreb (Slavorum Meridionalium Academia Scientiarum et Artium, Codices Orientales cura Francisci Babinger Collecti)*, Nr. 71.

YD/E : Kahire, Darü'l-Kütübü'l-Mısriyye'den fotokopi, Priştine Albanolojiki İnstitut, Fotokopi No: 81.

YD/E1 : İstanbul Üniversitesi Yazma Eserler Kütüphanesi, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal Yazmaları*, 3630.

YD/F : Edirne Selimiye Kitaplığı, *Bâdî Efendi*, 2172.

YD/H : Süleymaniye Kütüphanesi, *Halet Efendi İlavesi*, 248.

YD/N : Nuruosmaniye Kütüphanesi, 4962.

YD/R : Süleymaniye Kütüphanesi, *Reşid Efendi*, 853 M.

YD/T : Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın özel kitaplığındaki mecmua.

YD/Ü1 : İstanbul Üniversitesi Yazma Eserler Kütüphanesi, TY 2982.

Diğer Kısaltmalar

Ar. : Arapça

bkz. : Bakınız

Bul. : Bulgarca

B. :Beyit

Erm. : Ermenice

EŞ : Edirne Şehrengizi

F. : Farsça

G. : Gazel

H. : Hicrî

Hırv. : Hırvatça

Hz. : Hazret-i

Hzl. : Hazırlayan

İbr. : İbranice

İsp. : İspanyolca

İŞ : İstanbul Şehrengizi

İt. : İtalyanca

K. : Kaside

Kt. : Kıta

M. : Musammat

Mac. : Macarca

Moğ. : Moğolca

Ms. : Müstezat

N. : Nazım

R. : Rusça

Sır. : Sırpça

s. : Sayfa

Ş. : Şehrengiz

T. : Türkçe.

TTK : Türk Tarih Kurumu

Yun. :Yunanca

İŞARETLER

[] : Transkripsiyonlu metne eklenen ifadeler; nesre çeviride, ifadelerin işaret ettiği ayet ve hadisler.

[=] : Nesre çeviri.

() : Nesre çeviriye eklenen ifadeler.

(?) : Nesre çeviride anlamın muğlak olduğu yerler.

(...) : Alıntılanan metinde yazılmayan kısımlar.

“ ” : Alıntı; transkripsiyonlu metinde geçen yabancı dilden ifadelerin nesre çevirideki tercümeleri.

/ : Nesre çeviride, ifadelerin çağrışım alanına giren manalar.

< : Kelime ya da ifadelerin ait olduğu dil.

ʃ : Sözlükte, maddelerle ilgili açıklamalar.

|| : Metinden çıkarılan anlamlar.

~ : Bağlam.

- : Fiile gelen ek.

+ : İsme gelen ek.

GİRİŞ

16. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nun en parlak devridir. Tarihine altı padişah sığdıran bu devir, devletin kudretinin ve ihtişamının zirveye taşındığı yıllardır. Yüzyılın başında tahtta Sultan II. Bayezid (1481-1512) bulunurken onu sırasıyla Yavuz Sultan Selim (1512-1520), Kanunî Sultan Süleyman (1520-1566), Sultan II. Selim (1566-1574), Sultan III. Murad (1574-1595) ve Sultan III. Mehmed (1595-1603) takip etmişlerdir.

1512'de tahta çıkan Yavuz Selim, öncelikle Anadolu'nun birliğini tehdit eden Şah İsmail tehlikesini bertaraf etmeyi hedeflemiş ve Çaldıran Zaferi (1514)'yle devletin Doğu sınırını güvenlik altına almıştır. Ardından gelen Suriye, Hicaz ve Mısır fetihleriyle (1516-1520) devletin topraklarını iki katına çıkararak halifeliğin de Osmanlıya geçmesini sağlamıştır. Sekiz yılda nice fetihlere imza atan Yavuz Selim, devleti bir cihan imparatorluğu hâline getirmiştir. Sultan Süleyman ise babasının aksine yüzünü Avrupa'ya dönerek Batı seferlerine ağırlık vermiştir. Onun devrinde Belgrad ve Rodos fethedilmiş, bütün Avusturya hakimiyet altına almış ve Macaristan, imparatorluğun bir eyaleti hâline getirilmiştir. Viyana kapılarına dayanan bu Muhteşem Sultan, Preveze Deniz Zaferi (1538) ile denizlerdeki üstünlüğünü de ilan ederek kırk altı yıllık saltanatında Avrupa'ya hakimiyetini kabul ettirmiştir. Diğer taraftan Doğu'da da Safevîler üzerine düzenlediği seferlerle Tebriz ve Bağdat'ı Osmanlı topraklarına katmıştır. Kanunî'nin vefatından sonraki dönemde de Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa'nın ihtiyatlı ve başarılı yönetimi sayesinde fetihlerin devam ettiği görülmektedir.[1]

16. yüzyılda, Osmanlı Devleti'nin askerî, siyasî ve iktisadî alanlarda yakaladığı başarılarla birlikte kültür, sanat ve edebiyatta da büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Padişahların edebiyata ve sanata ilgi duymaları, sanatkârları desteklemeleri, saray erkânının düzenlediği ilim ve şiir meclisleri ile bu çevrelerce sanatın itibar bulup şairlerin himaye edilmesi; edebiyat zevkinin yerleşmesi ve yaygınlaşmasında büyük rol oynamıştır.[2] Ayrıca bu yüzyılda II. Bayezid Adnî, Yavuz Selim ve II. Selim Selîmî, Sultan Süleyman Muhibbî, III. Murad Murâdî ve III. Mehmed de Adlî mahlaslarıyla şiirler söylemişlerdir.

---

[1] Haluk İpekten, Mustafa İsen, Turgut Karabey, Metin Akkuş, "XVI. Yüzyıl Dîvân Nazmı", *Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klâsikleri*, III, s. 195; Ahmet Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, 9. Baskı, İstanbul 2014, s. 288-289.

[2] Âmil Çelebioğlu, *Kanûnî Sultan Süleyman Devri Türk Edebiyatı*, İstanbul 1994, s. 32.

Özellikle Kanunî Sultan Süleyman devrinde, edebiyattaki gelişmeler hız kazanmış; devrin tanınmış âlimleri ve sanatkârları İstanbul'a davet edilmiştir. Sanatçıların hünerlerini göstermek ve eserlerini sultana sunarak onun iltifatını kazanmak ümidi ile İstanbul'a gelmeleri, şehri dönemin en önemli kültür merkezlerinden biri hâline getirmiştir. İstanbul dışında şehzadelerin bulunduğu Amasya, Manisa, Konya, Kütahya ve Trabzon gibi merkezler ile Bağdat, Bursa, Edirne, Vardar Yenicesi ve Üsküp gibi şehirlerde de önemli şairler ve yazarlar yetişmiştir. Kendilerini İranlı şairler seviyesinde gören Anadolulu şairler, bu dönemden itibaren kendilerini İranlı şairlerden üstün görmeye başlayacaklardır. Yaḥyā Bey'in yanında Ẕātī (ö. 1546), Fużūlī (ö. 1556), Ḫayālī (ö. 1557), Bāḳī (ö. 1600) ve Nev'ī (ö. 1599) 16. yüzyılın diğer meşhur şairleri arasında sayılabilir.[3]

15. yüzyılın son çeyreğinde doğduğu tahmin edilen ve Yavuz Selim'den III. Murad'a kadar dört padişah devrini idrak eden Yaḥyā Bey, sanatını son derece zengin bir edebî kültürün içinde sergileme imkânı bulmuştur. Şairin bugüne kadar tespit edilen eserleri, *Ḫamse*'si ve mürettep *Dīvān*'ıdır. *Dīvān*'ın tenkitli metni, Mehmet Çavuşoğlu tarafından yayımlanmıştır; yine aynı yazarın *Yahyâ Bey ve Dîvânından Örnekler* isimli bir çalışması da mevcuttur.

Dīvān üzerinde yapılmış pek çok yüksek lisans ve doktora tezi de bulunmaktadır. İ. Güven Kaya'nın *Dükaginzâde Yahyâ Beg'in Sanatı* (Kosova Üniversitesi, 1984) ve Süreyya Pekşen'in *Taşlıcalı Yahya Divanı Sözlüğü [bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük]* (İstanbul Üniversitesi, 2017) isimli doktora tezleri ile Cemal Kurnaz'ın *Taşlıcalı Yahya Bey Dîvânı'nda Kozmik Unsurlar* (Hacettepe Üniversitesi, 1981), Ahmet Mermer'in *Taşlıcalı Yahya Bey Divanı'nda Nebatlar* (Gazi Üniversitesi, 1985), İrfan Topal'ın *Taşlıcalı Yahya Bey Divanı'nda Din ve Tasavvuf* (Gazi Üniversitesi, 1986), Yavuz Demir'in *Taşlıcalı Yahya Bey Divanında Sevgili ve Sevgiliye Ait Fiziki Unsurlar* (Gazi Üniversitesi, 1986), Bünyamin Çağlayan'ın *Yahyâ Bey Dîvânı'nda Maddî Kültür Unsurları* (Gazi Üniversitesi, 1989), Halil İbrahim Yakar'ın *Taşlıcalı Yahya Bey'in Eserlerinde İstanbul* (Marmara Üniversitesi, 1996), Hülya Mizyal Özaygen'in *Yahya Bey Divanı'nda Sosyal Hayat (Gazeller)* (İstanbul Üniversitesi, 1996), Sümeyye Kocaman'ın *Taşlıcalı Yahyâ Bey'in Kanuni Sultan Süleyman'a Sunduğu Kasideler Üzerine Bir Yorum Denemesi* (İstanbul Üniversitesi, 2005), Sümeyye (İnce) Sinan'ın *Taşlıcalı Yahyâ Bey Divânı'ndaki Soyut Kavramlar (kasîdeler-musammatlar-*

[3] Ahmet Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 311.

şehrengizler-gazeller-mukatta'lar) (İstanbul Üniversitesi, 2005), Mehmet Pınarbaşı'nın *Taşlıcalı Yahya Bey Divanında Savaş Unsurları* (Gaziantep Üniversitesi, 2018), Musa Sarıtepe'nin *Taşlıcalı Yahya'nın 30 Gazelinin (1-30) Şerhi* (Afyon Kocatepe Üniversitesi) ve Şahin Sağıroğlu'nun *Taşlıcalı Yahya Bey Dîvânı'nda Bezm u Rezm* (Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, 2020) isimli yüksek lisans tezleri bahsi geçen çalışmalar arasında sayılabilir.

Divanlar, Osmanlı dönemi şiirinin en önemli kaynaklarından biridir. Bu nedenle alanla ilgili çalışmalarda, divanlara sıkça müracaat edilir. Divan metninin sağlam bir şekilde ortaya konulması ve incelenmesi, şairin üslubu ve hayal dünyasının açığa çıkarılmasına imkân tanıdığı gibi günümüz araştırmacılarına da büyük kolaylık sağlayacaktır. Bu yüzden geçmişten günümüze birer köprü vazifesi gören divanlar, ilmî zeminde tanıtılmalı ve incelenmelidir. Yaḥyā Bey'in *Dīvān*'ıyla ilgili araştırmalara bakıldığında, bu araştırmaların daha ziyade metnin neşri ve muhteva yönü üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Eser üzerinde yapılan bir sözlük çalışması ise bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük çalışmalarının bir örneğidir.

Yeni bulunan *Dīvān* nüshalarıyla birlikte daha önce yayımlanan *Dīvān* metninin gözden geçirilmesi, bir ihtiyaç hâlini almıştır. Söz konusu ihtiyaca dayanarak bu araştırmada, müellifin kaleminden dökülen mısralara mümkün olduğunca yaklaşmak ve metnin günümüz okuyucusu tarafından anlaşılabilmesine az da olsa bir katkı sunmak hedeflenmiştir. Bu amaçla eserin tenkitli metni, nesre çevirisi ve seçme sözlüğü hazırlanmış; şairin hayatı ve edebî kişiliği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

1. YAḤYĀ BEY'İN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ ve ESERLERİ

1.1. HAYATI

1.1.1. Adı ve Mahlası

Müellifin adının Yaḥyā olduğu hususunda kaynaklar ittifak hâlindedir.[4] Ona bey unvanının verilmesi; Ebu Eyyûb-ı Ensârî, Kaplıca, Orhan, Bolayır ve Sultan Bayezid Han Cami tevliyetlerinin şaire ihsan edilmesinden ya da geçirdiği teftişlerden aklanması neticesinde, İzvornik Sancağı'na sürgün edildikten sonra bir ihtimal kendisine sancak beyliği verilmiş olmasından kaynaklanmış olmalıdır. Yaḥyā Bey, adını mahlas olarak kullanmıştır.

1.1.2. Nesebi ve Ailesi

Sehī Bey, Beyānī ve Riyāżī; Yaḥyā Bey'in Arnavut asıllı olduğunu bildirirken[5] ʻĀşıḳ Çelebi'yle Ḥasan Çelebi de şairin *Gencīne-i Rāz*'ını kaynak göstererek bu iddiayı destekler.[6]

arnavud aṣlı olupdur aṣlum
ḳılıc ile dirilür her faṣlum (*Gencīne-i Rāz*: 335)

arnavud aṣlı olanda bu hüner
aŋa beŋzer ki ola ṭaşda güher[7] (*Gencīne-i Rāz*: 337)

Gelibolulu ʻĀlī ise aynı görüşü naklederken şairin *Gülşen-i Envār*'ından aldığı bir beyitle Yaḥyā'nın Dukâgîn beyleri neslinden olduğu bilgisini ekler:[8]

---

[4] Sehī Beg, *Heşt Bihişt*, (Hzl. Halûk İpekten, Günay Kut, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları e-kitap, Ankara 2017, s. 181; Laṭīfī, *Tezkiretü'ş-Şu'arā ve Tabṣıratü'n-Nuẓamā*, (Hzl. Rıdvan Canım), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2000, s. 568; ʻAhdī, *Gülşen-i Şu'arā*, (Hzl. Süleyman Solmaz), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları e-kitap, Ankara 2018, s. 304; ʻĀşıḳ Çelebi, *Meşā'irü'ş-Şu'arā*, (Hzl. Filiz Kılıç), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları e-kitap, Ankara 2018, s. 286; Ḳınalızāde Ḥasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şu'arā*, (Hzl. Aysun Sungurhan), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları e-kitap, Ankara 2017, s. 930; Beyānī, *Tezkiretü'ş-Şu'arā*, (Hzl. Aysun Sungurhan), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları e-kitap, Ankara 2017, s. 237; Gelibolulu ʻĀlī, *Künhü'l-Aḫbār ve Levāḳiḥü'l-Efkār*, (Hzl. Mustafa İsen), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları e-kitap, Ankara 2017, s. 286; Riyāżī, *Riyāżu'ş-Şu'arā*, (Hzl. Namık Açıkgöz), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları e-kitap, Ankara 2017, s. 349.

[5] Sehī Beg, *Heşt Bihişt*, s. 182; Beyānī, *Tezkiretü'ş-Şu'arā*, s. 237; Riyāżī, *Riyāżu'ş-Şu'arā*, s. 349.

[6] ʻĀşıḳ Çelebi, *Meşā'irü'ş-Şu'arā*, s. 286; Ḳınalızāde Ḥasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şu'arā*, s. 930.

[7] Ramazan Sarıçiçek, *Taşlıcalı Yahyâ Bey Gencîne-i Râz (İnceleme-Metin)*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Malatya 1991, s. 83.

[8] Gelibolulu ʻĀlī, *Künhü'l-Aḫbār ve Levāḳiḥü'l-Efkār*, s. 286.

arnavuduŋ ḫāṣları yegleri
nesl-i ḳadīmüm dukāgīn begleri[9] (*Gülşen-i Envār*: 649)

Dukâgîn beyleri, Yaḥyā'nın *ṭaşlu yėr* dediği memleketine Arabistan'dan gelerek yerleşmiş; cengin bu yiğit aslanları, kaplan misali dağlara dağılmıştır. Şairin soyu hakkında söylediği beyitlere bakılırsa Dukâgîn ailesinin bir dönem Osmanlının Irak civarına yerleştirdiği soylu Arnavut ailelerinden biri olması muhtemeldir:

mülk-i 'arabdan ki firār ėtdiler
ṭaşlu vilāyetde ḳarār ėtdiler[10] (*Gülşen-i Envār*: 650)

Yaḥyā Bey, Arnavut asıllı olduğunu *Dīvān*'ında da birkaç yerde dile getirir. Her fırsatta yiğitliğini ve ilmini metheden şair, nesliyle övünmeyi de ihmal etmez. Ona göre kendisine bu yiğitlik, soyundan intikal etmiştir:

arnavud aṣlıdur ol ṭaşlu yėrüŋ şeh-bāzı
aṣdı eflāke meh-i nev gibi tīġ-ı hüneri (*Dīvān*: K. 7/36)

gendüye şeh-bāzlıḳ irş-ile ėtdi intiḳāl
mūcib-i derd ü melāl oldı bu ḥāl-i müşbeti (*Dīvān*: K. 28/33)

Şair, Arnavut soyundan gelip kahraman bir nesle mensup olan şahsının kaplan gibi cenk eden cesur bir savaşçı olmasını ve halktan, itibarsız bir kimse iken kusursuz bir *Dīvān* ve eşsiz bir *Ḫamse* sahibi olup âlemin fasihleri arasına katılmasını yüce Allah'ın büyük bir mucizesi olarak görür:

Minnet ol Mennān-ı ẕü'l-iḥsāna ki (...) bu Arnavudiyyü'l-aṣl ve şecī'ü'n-nesl olan faḳīr-i keşīrü't-taḳşīri taḳdīr ile peleng-ceng ü bebr-āheng dilīr ü şīr-gīr ḍarb u ḥarb ḳılıcı ṭā'ifeden ifrāz u ibrāz eylemişdür. (*Dīvān*: Dîbâce: YD: s. 9)

Yaḥyā'nın ailesi hakkında elde edilen bilgiler de tarihî kaynaklardan öğrenebildiklerimizle sınırlıdır. Gelibolulu 'Ālī, şairin babasının da onun gibi yeniçeri ocağından olduğunu bildirir.[11] Fakat bu bilgiye ihtiyatla yaklaşılmalıdır. Zira şairin ne eserlerinde böyle bir bilgiye rastlanmakta ne de kaynaklarda bu iddiayı destekleyecek nitelikte bir malumat bulunmaktadır.

Diğer taraftan Yaḥyā Bey'in iki oğlu olduğu bilinmektedir. Devrin vezirlerinden Mustafa Paşa'ya yazdığı ve çektiği maddî sıkıntıyı dile getirerek ondan yardım

[9] Ayşe Sağlam, *Taşlıcalı Yahyâ Bey ve Hamse'si*, s. 679.
[10] Ayşe Sağlam, *Taşlıcalı Yahyâ Bey ve Hamse'si*, s. 679.
[11] Gelibolulu 'Ālī, *Künhü'l-Aḫbār ve Levāḳiḥü'l-Efkār*, s. 286.

talebinde bulunduğu bir kasidesinde şair, bu hususu kendisi dile getirir. Ayrıca aynı kasideden oğullarından birinin adının da Adem olduğunu öğreniriz:

iki oġlum var benüm ehl-i kemāl ü dīn-dār
ḥıddeti bī-ḥad yarar mānend-i şemşīr-i ḥadīd (*Dīvān*: K. 29/23)

bāb-ı luṭfuŋa nihāyet yoḳ ne var olsa eger
defter-i cūduŋda oġlum ādemüŋ adı resīd (*Dīvān*: K. 29/28)

Şairin Adem adında bir oğlu olduğunu ʻĀşıḳ Çelebi de dile getirir.[12] Gelibolulu ʻĀlī ise Bosna sınır boylarında bulunduğu bir vakit, Yaḥyā Bey'in oğlu Âdem Çelebi'nin kendisine *Dīvān*'ın dibacesini getirdiğini haber verir.[13]

1.1.3. Doğum Yeri ve Yılı

Şairin doğduğu yerle ilgili kesin bir bilgi yoktur. Bu konudaki bilgiler, onun muhtelif beyitlerinde ve çeşitli kaynaklarda geçen "*ṭaşlıḳ, ṭaşlu yėr, sengistān*" ifadeleri etrafında şekillenir.

Riyāżī, Yaḥyā'nın devşirme olduğunu söyledikten sonra *sengistān*dan çıkıp İstanbul'a geldiğini belirtir. ʻĀşıḳ Çelebi de *Gencīne-i Rāz*'da geçen bir beyte dayanarak şairin vatanının *taşlıḳ* olduğunu iddia eder:[14]

n'ola ol ṭā'ife-i şīr-efgen
ḳılsa şāhīn gibi ṭaşlıḳda vaṭan[15] (*Gencīne-i Rāz*: 336)

Yaḥyā Bey, *Dīvān*'ında da pek çok yerde *ṭaşlu yėr*den çıkıp geldiğini dile getirmiştir. Kendisini *ṭaşlıḳ*tan çıkan kıymetli bir lâl taşına benzeten şair, zamanla kıymet bulduğunu söyler. Ona göre lâl taşı gibi memleketi *ṭaşlıḳ* olanın sözleri, can bağışlar ve renkli hayallerle süslü olur:

gerçi sengistāndan āteş gibi ėtdüm ḫurūc
vara vara ḳadre ėrdüm laʻl-i rümmānī-miṣāl (*Dīvān*: Dîbâce: YD: s. 10)

*ṭaşlu yėrden ḳopdı **yaḥyā** laʻl-i rümmānī gibi*
ḫıdmetüŋle var anuŋ şāhīnligi cinsiyyeti (*Dīvān*: K. 28/32)

*cān baġışlar sözleri rengīn olur **yaḥyā** gibi*
laʻl-i rümmānī gibi iḳlīmi sengistān olan (*Dīvān*: G. 346/7)

---

[12] ʻĀşıḳ Çelebi, *Meşāʻirü'ş-Şuʻarā*, s. 288.
[13] Gelibolulu ʻĀlī, *Künhü'l-Aḫbār ve Levāḳiġü'l-Efkār*, s. 287.
[14] Riyāżī, *Riyāżu'ş-Şuʻarā*, s. 349; ʻĀşıḳ Çelebi, *Meşāʻirü'ş-Şuʻarā*, s. 286.
[15] Ramazan Sarıçiçek, *Taşlıcalı Yahyâ Bey Gencîne-i Râz (İnceleme-Metin)*, s. 83.

İlim ve fazilet okyanusunun talibi olan Yaḥyā, *ṭaşlu yėrlerden çıḳan* bir *āb-ı zülāl*dir. Bu sebepten onun şirin sözleri her yerde gönüller sevgilisidir:

ṭālib-i ḳulzüm-i kemālüz biz
ṭaşlu yėrden çıḳan zülālüz biz (*Dīvān*: Dîbâce: YD: s. 10)

oldı şīrīn sözlerüm her yėrde maḥbūbu'l-ḳulūb
mu'teberdür ṭaşlu yėrlerden çıḳan āb-ı zülāl (*Dīvān*: Dîbâce: YD: s. 10)

Şair sanatını, ilmini ve faziletini methettiği beyitlerde olduğu gibi yiğitliğinden bahsettiği beyitlerde de sözü geldiği topraklara getirir. Yaḥyā'nın mertliğinin ve savaş meydanlarındaki kahramanlığının kaynağı, doğup büyüdüğü o topraklardır. İşte, bu yüzden Yaḥyā *ṭaşlu yėr*in ak doğanı, *ṭaşlıḳ*ta yuva yapmış bir şahindir:

ėllerüŋ mümtāzıyuz ṭaşlu yėrüŋ şeh-bāzıyuz
merd-i meydānuz erenler cānı içün ġāzīyüz (*Dīvān*: Dîbâce: YD: s. 9)

arnavud aşlıdur ol ṭaşlu yėrüŋ şeh-bāzı
aşdı eflāke meh-i nev gibi tīġ-ı hüneri (*Dīvān*: K. 7/36)

revādur ḳal'ada olsa mekānı
olur ṭaşlıḳda şāhīn āşiyānı (*Dīvān*: EŞ/133)

Onun eserlerinde ve tezkirelerde geldiği yerin *ṭaşlıḳ, ṭaşlu yėr, sengistān* olarak ifade edilmesi, Muallim Naci'nin *Esāmī*'sinden itibaren kaynaklarda "Ṭaşlıcalı" olarak anılmasına sebep olmuştur.[16]

Sonuç olarak Yaḥyā'nın Arnavut asıllı ve Dukâgîn ailesine mensup olduğu yönündeki beyanları dikkate alındığında ve dönemin nüfuzlu ailelerinden biri olan Dukâgîn ailesinin yaşadığı coğrafya düşünüldüğünde, onun Kuzey Arnavutluk'ta doğduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Şairin dilinde bu coğrafyanın adı *ṭaşlu yėr* dediği *sengistān*dır.

Yaḥyā Bey'in doğum tarihi hakkında da elimizde kesin bir bilgi mevcut değildir. Şairin 1566'daki Sigetvar Seferi sırasında yazdığı ve yaşının seksene vardığını söylediği bir beytine (K. 16/44) dayanarak onun 1486 yılı civarında doğmuş olabileceği söylenebilir.

[16] Kaynaklara göre Taşlıca, Arnavutluk'un kuzeyinde 1880'de kurularak Kosova Vilayeti'ne bağlanan bir sancaktır. Muallim Naci bu bilgiye dayanarak Yaḥyā Bey'in tarif ettiği coğrafyanın Taşlıca olduğuna hükmetmiş olmalıdır. (Seda Şahin Ahmetaj, *Kosova Vilayeti: İpek Sancağı'nın İdari ve Sosyal Yapısı (XIX. Yüzyıl)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012, s. 40.)

1.1.4. Eğitimi ve Mesleği

Laṭīfī, Yaḥyā'nın İstanbul şehrinden hizmet erbabı ve yiğit bir sipahi olduğunu belirtirken tavırlarının da askere yakışır şekilde olduğunu ifade eder.[17] Sehī Bey de onun İstanbul'da bir sipahi olduğunu doğrular.[18] 'Ahdī ise Yaḥyā'nın İstanbul'da yetişmesi nedeniyle bu şehirden sayıldığını söyler.[19]

Yaḥyā Bey, Kuzey Arnavutluk'tan devşirme[20] yoluyla alınmıştır. Şair bu durumdan *Gülşen-i Envār*'ında söz ederek vatanında taştaki bir Bedahşan lâli gibi dururken Osmanlı askerlerinin gelerek onu taştan çıkan eşsiz bir cevher gibi oradan aldığını ve yüce Allah'ın yardımıyla Osmanlının bir kulu olduğunu belirtir:[21]

anda ḳarār ėtmiş-idüm cān gibi
ḫāredeki la'l-i bedaḫşān gibi *(Gülşen-i Envār*: 654)

aldı çıḳardı beni ehl-i ġazā
ṣanki ḥacerden güher-i bī-bahā *(Gülşen-i Envār*: 655)

ḳıldı beni ḫālıḳ-ı kevn ü mekān
bende-i efgende-i 'oṣmāniyān *(Gülşen-i Envār*: 656)

Devşirme olarak İstanbul'a getirilen Yaḥyā, acemi oğlanı iken torba taşımak yerine hocaya sepet taşımayı tercih eder ve talimhaneyi muallimhane bilerek kapıya çıkana/Yeniçeri Ocağı'na kabul edilene kadar kendisini ilim, irfan ve faziletle donatır. Onun iyi yetişmesinde bilgin ve hüner sahibi odabaşısının da desteği etkili olmuştur. Sonrasında dönemin yeniçeri kâtibi olan Şehabüddin Bey'e talebe olur ve bu sayede yeniçerilere yüklenen bazı sorumluluklardan muaf tutulur.[22] Onun ilme merakı, okuma yazmayı dünyalara değişmeyeceğini ifade ettiği şu beytinde de açıkça görülür:

oḳumaġı yazmaġı dünyāya vėrmezlerdenüz
ṣuyı ṣoġulmış degirmen gibi baṭṭāl olmazuz (*Dīvān*: G. 175/2)

Yaḥyā, yeniçeri kâtibinin kapısında hizmet eden talebelerin arasına karışıp itibar bulur.[23] Nice seferlere katılıp mertebeler aşarak yayabaşılığa kadar yükselir.[24]

---

[17] Laṭīfī, *Tezkiretü'ş-Şu'arā ve Tabṣıratü'n-Nuẓamā*, s. 568.
[18] Sehī Beg, *Heşt Bihişt*, s. 182.
[19] 'Ahdī, *Gülşen-i Şu'arā*, s. 304.
[20] Devşirme sistemi, Osmanlı Devleti'nde Hristiyan tebaanın sekiz ile yirmi yaş arasındaki çocuklarından durumu elverişli olanların yalnız birer tanesinin bir kanun dâhilinde Osmanlı ordusu için alınmasıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. İbrahim Solak, Mustafa Güler, Özen Tok, Mehmet Demirtaş, Mustafa Alkan, Ümit Kılıç, Arif Sarı, *Osmanlı Teşkilat Tarihi El Kitabı*, (Ed. Tufan Gündüz), Grafiker Yayınları, 6. Baskı, Ankara 2019, s. 124-125.
[21] Ayşe Sağlam, *Taşlıcalı Yahyâ Bey ve Hamse'si*, s. 679.
[22] ʿĀṣıḳ Çelebi, *Meşā'irü'ş-Şu'arā*, s. 286.
[23] Gelibolulu 'Ālī, *Künhü'l-Aḫbār ve Levāḳiḥü'l-Efkār*, s. 286.

Kaynaklar onun yeniçeri ve yayabaşı olduktan sonra tevliyet sahibi olduğunu da naklederler.[25] ʻAhdî ise o hoş yaradılışlı şairin padişah hazretlerinin yüce himmetleri ile büyük bir zeamete mutasarrıf ve sultanın has sohbetlerine vâkıf olduğunu aktarır.[26]

Yaḥyā Bey; Şeyhülislâm Kemalpaşazâde, Kazasker Muhyiddin Çelebi, Kadri Çelebi, İskender Çelebi, İshak Çelebi, Nihâlî Cafer Çelebi ve Hâfız-ı Acem gibi dönemin seçkin âlimlerinin ve fazıllarının meclislerine katılıp onların sohbetlerinden istifade etmiştir. Devrin önemli şairleriyle özellikle de Ẕātî, Raḥmî ve Ḫayālî ile karşılıklı latifeler söyleyip çekişerek yiğitliğiyle olduğu kadar şiirleriyle de devlet büyüklerinin övgüsünü kazanmıştır.[27] Fakat daha sonra yaşadığı bazı hadiseler sonucu kendisine ihsan edilen tevliyetler elinden alınarak İstanbul'dan sürgün edilir. Bu meseleyle ilgili ayrıntılara *Hayatı ve Kişiliğine Dair İzler* başlığı altında değinilmiştir.

1.1.5. Vefatı

1555 yılında Rüstem Paşa'nın ikinci kez sadarete gelmesiyle tevliyetleri elinden alınan Yaḥyā Bey, İzvornik Sancağı'na sürgün edilir. Uğradığı mağduriyeti yazdığı şiirlerle defalarca ifade etmeye çalışsa da çabaları kâr etmeyen şair, Rumeli sınır boylarına giderek Yahyalı Akıncılar Ocağı'na katılmış olmalıdır.[28] Çünkü *Dīvān*'ında yer alan ve Budin Beylerbeyi Arslan Paşa'ya sunduğu bir kasidesi ile "*Yaḥyālı'nuŋ Yaḥyā'sı*" olduğunu söylediği gazeli, onun bir vakitler *Yaḥyālı*'da bulunduğu yönündeki iddiaları destekler niteliktedir:

baḥr ü berrüŋ māhiri vü naẓm u neṯrüŋ şāʻiri
ḥāliyā yaḥyālıda ancaḳ hemān ***yaḥyā*** *imiş* (*Dīvān*: K. 30/15)

seyf-i dīnüz sedd-i islāmuz budin şeh-bāzıyuz
tīġı ile dirilür yaḥyālınuŋ ***yaḥyā****sıyuz* (*Dīvān*: G. 171/5)

ʻĀşıḳ Çelebi tezkiresini [*Meşāʻirü'ş-Şuʻarā* (H. 976/1568)] hazırladığı dönemde Yaḥyā'nın Tamışvar'da uç gazileriyle birlikte gaza etmekte olduğunu haber verir ve onun ihtiyarlamış olduğunu bildirir.[29] Yaḥyā Bey de 1566'daki Sigetvar Seferi sırasında

[24] ʻĀşıḳ Çelebi, *Meşāʻirü'ş-Şuʻarā*, s. 286; Ḳınalızāde Ḥasan Çelebi, *Teẕkiretü'ş-Şuʻarā*, s. 930.
[25] ʻĀşıḳ Çelebi, *Meşāʻirü'ş-Şuʻarā*, s. 286; Ḳınalızāde Ḥasan Çelebi, *Teẕkiretü'ş-Şuʻarā*, s. 930; Beyānî, *Teẕkiretü'ş-Şuʻarā*, s. 237; Riyāżî, *Riyāżu'ş-Şuʻarā*, s. 349.
[26] ʻAhdî, *Gülşen-i Şuʻarā*, s. 304.
[27] ʻĀşıḳ Çelebi, *Meşāʻirü'ş-Şuʻarā*, s. 286-287.
[28] Mehmet Çavuşoğlu, *Yahyâ Bey Dîvân'ından Örnekler*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 556, Ankara 1983, s. 13.
[29] ʻĀşıḳ Çelebi, *Meşāʻirü'ş-Şuʻarā*, s. 288.

Sultan Süleyman için yazdığı bir kasidesinde yaşının seksene vardığını söyleyerek evlatları için padişahtan yardım talebinde bulunur:

ḳapuŋda ay u gün gibi birer nān issi olsunlar
sevündür seksene yėtmiş ḳuluŋı eyle iḥsānı (*Dīvān*: K. 16/44)

Gelibolulu ʻĀlī, Yaḥyā Bey'in 1575-1576 (H. 983) yıllarına kadar hayatta olduğunu bildiğini nakledip yaşının seksenden ziyade iken vefat etmiş olabileceğini ekler.[30] Riyāżī ise şairin 1582 (H. 990) yılı civarında memleketinde vefat ettiğini bildirir. 16. ve 17. yüzyıl tezkireleri arasında şairin vefat tarihini yılıyla birlikte veren tek kaynak *Riyāzu'ş-Şuʻarā*dır.[31] *Mecelletü'n-Niṣāb*'da da Yaḥyā'nın 1582'de vefat ettiğine dair bir kayıt bulunmaktadır.[32] Daha sonraki kaynaklarda da şairin vefat tarihi olarak 1582 yılı kabul görmüştür.

Sonuç olarak Yaḥyā'nın 1582 yılı civarında yaşı hayli ilerlemişken vefat ettiği söylenebilir. Eğer şairin beyanı doğruysa ve yaşının 1566'daki Sigetvar Seferi sırasında seksen civarı olduğu kabul edilirse onun 95-96 yaşlarında vefat etmiş olması muhtemeldir. Kabri, İzvornik[33] Sancağı'nda bulunan Lozniçe kasabasındadır.[34]

1.1.6. Hayatı ve Kişiliğine Dair İzler

Yaḥyā'nın devşirme usulüyle İstanbul'a getirilmesi, onun hayatını etkileyen en önemli hadiselerden biridir. Şair karşısına çıkan bu fırsatı iyi değerlendirir. İlme olan merakı, ahlâkının güzelliği ve tabiatındaki yiğitlik onun akranları arasından kolayca sıyrılmasını sağlar. Böylece Yaḥyā Bey, devrin önemli âlimleri ve devlet adamlarının meclislerine kabul edilir.

Devrin seçkin şairleriyle karşılıklı latifeler söyleyip sohbetler eden şairin özellikle Ḫayālī ile çekişmeleri, Ẕātī ve Raḥmī ile arasındaki münazara ve hicivleri oldukça meşhurdur. Bir gün Ḫayālī'nin de bulunduğu bir âlimler meclisinde Yaḥyā Bey yayabaşı börküyle gelip Şeyhülislâm Kemalpaşazâde adına bir kaside (K. 18) sunar. Kaside o kadar beğenilir ki şairden tekrar okuması istenir. Aynı mecliste bulunan Ḫayālī Bey şairin bazı beyitlerine müdahale etmek istese de etraftan gelen cevaplarla

[30] Gelibolulu ʻĀlī, *Künhü'l-Aḫbār ve Levāḳiḥü'l-Efkār*, s. 289.
[31] Riyāżī, *Riyāżu'ş-Şuʻarā*, s. 351.
[32] Mehmet Çavuşoğlu, *Yahyâ Bey Dîvân'ından Örnekler*, s. 15.
[33] Gelibolulu ʻĀlī, *Künhü'l-Aḫbār ve Levāḳiḥü'l-Efkār*, s. 289.
[34] Faik Reşad, *Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye*, (Hzl. Erdoğan Erbay, Yusuf Babür), Çizgi Kitabevi Yayınları: 784, Konya 2017, s. 314; Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, (Hzl. M. A. Yekta Saraç), II, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara 2016, s. 932.

hemen susturulur.[35] Mehmet Çavuşoğlu'ya göre Yaḥyā Bey ile Ḫayālī arasındaki rekabet, bu hadiseye dayanmaktadır.[36]

Sultan Süleyman'ın 1533-1535 yılları arasında yaptığı ilk İran seferi, Irakeyn Seferi'dir.[37] 1547'de Şah Tahmasb'ın kardeşi Elkas Mirza'nın Osmanlıya sığınmasından sonra 1548-1549 yıllarında da İran üzerine büyük bir sefer düzenlenmiştir. Kaynaklarda II. Irakeyn Seferi ya da II. İran Seferi olarak bilinen bu savaşa Tebriz Seferi de denilmektedir.[38] Yaḥyā Bey bu savaş münasebetiyle Sultan Süleyman'a sunmak üzere bir kaside yazar ve kendisini Ḫayālī'yle kıyaslar. Padişahın şaire olan iltifatından yakınarak Ḫayālī hakkında hakarete varan sözler sarf eder:[39]

bana olaydı ḫayālīye olan ḥurmetler
ḥaḳ bilür siḥr-i ḥalāl eyler ėdüm şi'r-i teri (*Dīvān*: K. 7/38)

ne belādur bu ki sāyem gibi altumda iken
gün gibi bir ışıġuŋ üsti yanum ola yėri (*Dīvān*: K. 7/39)

ben şecā'at ḳılıcıyam ol ışıḳlar pulucı
ben ṣavaş güni çeriyem o hemān cerde cerī (*Dīvān*: K. 7/40)

Kaside Rüstem Paşa'nın kulağına vardığında, selefi İbrahim Paşa'nın koruduğu Ḫayālī'yi pek sevmeyen veziriazam, Yaḥyā Bey'e hemen Ebu Eyyûb-ı Ensârî[40] tevliyetini verir. Sefer dönüşünde ise Kaplıca ve Orhan[41] ile Bolayır'ın ardından çok geçmeden İstanbul'da Sultan Bayezid Han Cami[42] tevliyetlerini de şaire ihsan eder.

Yaḥyā'nın hayatını önemli ölçüde etkileyen bir başka hadise ise Şehzade Mustafa'nın katlidir. Sultan Süleyman'ın 1553'te Nahçıvan Seferi sırasında oğlu Şehzade Mustafa'yı katlettirmesi üzerine Yaḥyā Bey'in yazdığı mersiye, Rüstem Paşa'nın şaire olan bütün tavrını değiştirir. Zira şair, mersiyesinde Şehzade'nin öldürülmesinden Rüstem Paşa'yı sorumlu tutmaktadır. Ordudaki huzursuzluğu bastırmak isteyen padişah, Rüstem Paşa'yı azleder; fakat Yaḥyā'ya dokunmaz. Çok

[35] ʻĀşıḳ Çelebi, *Meşā'irü'ş-Şu'arā*, s. 287.
[36] Mehmet Çavuşoğlu, *Yahyâ Bey ve Dîvânından Örnekler*, s. 9.
[37] Sefer sırasında Kuzeybatı İran kesimi (Irâk-ı Acem) ile Bağdat ve civarına (Irâk-ı Arap) girilmesi kaynaklarda bu seferin Irakeyn (iki Irak) olarak adlandırılmasına sebep olmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Feridun Emecen, "Irakeyn Seferi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, XIX, s. 116-117.
[38] Remzi Kılıç, "Kânunî Sultan Süleyman'ın Tebriz Seferi (1548-1549) ve Nahçıvan-Revan-Karabağ (1552-1554) Seferleri ve Sonuçları", *Journal of Universal History Studies*, S. 3 (2020), s. 191-215.
[39] ʻĀşıḳ Çelebi, *Meşā'irü'ş-Şu'arā*, s. 288.
[40] ʻĀşıḳ Çelebi, *Meşā'irü'ş-Şu'arā*, s. 288; Ḳınalızāde Ḥasan Çelebi, *Teẕkiretü'ş-Şu'arā*, s. 931; Gelibolulu ʻĀlī, *Künhü'l-Aḫbār ve Levāḳiḥü'l-Efkār*, s. 286.
[41] ʻĀşıḳ Çelebi, *Meşā'irü'ş-Şu'arā*, s. 288; Ḳınalızāde Ḥasan Çelebi, *Teẕkiretü"ş-Şu'arā*, s. 931.
[42] ʻĀşıḳ Çelebi, *Meşā'irü'ş-Şu'arā*, s. 288; Ḳınalızāde Ḥasan Çelebi, *Teẕkiretü'ş-Şu'arā*, s. 931; Gelibolulu ʻĀlī, *Künhü'l-Aḫbār ve Levāḳiḥü'l-Efkār*, s. 286.

geçmeden 1555'te Rüstem Paşa'nın sadarete geri dönüşüyle Yaḥyā için de sıkıntılı günler başlar.[43]

1574-1575 (H. 982) yıllarında Yaḥyā'yla görüştüğünü belirten Gelibolulu ʻĀlī, şaire söz konusu mersiyenin böyle bir korkusuzlukla nasıl halka aşikâr olduğunu sorar. Yaḥyā Bey de şiirini halka yaymak maksadında olmadığını, gizli bir şekilde mahlasını yazmadan şairlere sunmak niyetindeyken orduya vardığında mersiyesini birkaç şahsın elinde gördüğünü söyler. Şairin iddiasına göre dostlarından biri çadırına girip o uykudayken mersiyenin müsveddesini bulup yazmıştır.[44] A. Atillâ Şentürk bu hadiseye *Künhü'l-Aḫbār*'ın Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki bir nüshasına[45] dayanarak birkaç farkla yer verdikten sonra bu rivayetlerin gerçek dışı birer kurgudan ibaret olduğunu ve bunları, çoğu eserin başındaki hayal mahsulü hikâyelerle süslenen "sebeb-i te'lîf"lerden biri gibi kabul etmek gerektiğini ifade eder.[46] Yaḥyā Bey'in asker kimliği ile sıra dışı ve cesur karakteri birlikte değerlendirildiğinde tezkire yazarının şairden naklettiği ifadeler, birer bahane olarak kabul edilebilir. Hatta şairin mersiyesindeki keskin dili ve cüretkâr tavrı göz önüne alındığında, onun bir asker olarak Şehzade Mustafa'nın maiyetinde bulunmuş olabileceği de düşünülebilir. Bununla birlikte Yaḥyā Bey'in eserini mahlassız sunmak istemiş olabileceği de değerlendirilmelidir.

Rüstem Paşa sadarete geldiğinde, padişahtan Yaḥyā'nın idamını talep etse de kendisi de bir şair olan Sultan Süleyman bu talebi kabul etmez.[47] Yine Gelibolulu ʻĀlī'den nakledildiğine göre bir gün Rüstem Paşa şairi huzuruna çağırıp "Bir padişahtır, nizâm-ı âlem için oğlunu öldürdü. Hem katline müftülerimiz de fetva verdi. Bundan sonra senin boş sözler söyleyip sultana hata ettin demen ne haddine?" diyerek onu hesaba çeker. Yaḥyā da "Öldürenlerle birlikte öldürdük, ağlayanlarla beraber ağladık, bunda hatamız ne imiş bilemedik!" diye cevap verir. Rüstem Paşa "Ne bileyim, o söylediğin manasız sözlerde filandan oldu demişsin. Bazı kimselere iftira etmişsin. Buna cevabın nedir?" diye sorduğunda şair, "Asilzâdemiz hata etti demekten garaz ehli iftira eyledi demeyi münasip gördüm." cevabını verir. Şairin bu cevabına bir şey diyemeyen Rüstem Paşa daha sonra onu türlü bahanelerle defalarca teftiş ettirir.

---

[43] Mehmet Çavuşoğlu, *Yahyâ Bey ve Dîvânından Örnekler*, s. 11.
[44] Gelibolulu ʻĀlī, *Künhü'l-Aḫbār ve Levāḳiḥü'l-Efkār*, s. 287.
[45] *Künhü'l-Aḫbār*, Süleymaniye Kütüphanesi, Hâlet Efendi 598, vr. 81^{b}-82^{a}.
[46] Ahmet Atillâ Şentürk, *Taşlıcalı Yahyâ Beğ'in Şehzâde Mustafa Mersiyesi Yahut Kanunî Hicviyesi*, Büyüyenay Yayınları, İstanbul 2014, s. 88-90.
[47] *Künhü'l-Aḫbār*, Süleymaniye Kütüphanesi, Hâlet Efendi 598, vr. 81^{b}-82^{a} (Ahmet Atillâ Şentürk, *Taşlıcalı Yahyâ Beğ'in Şehzâde Mustafa Mersiyesi Yahut Kanunî Hicviyesi*, s. 94-95'ten naklen.).

Sonunda da tevliyetlerini elinden alarak azleder. Ne zaman Rüstem Paşa vefat eder, Yaḥyā da eski kırgınlığını ona hiciv yoluyla bir mersiye yazarak ifade eder.[48]

Yaḥyā Bey bütün teftişlerden temize çıkmasına rağmen tevliyetlerini geri alamaz. Ḳınalızāde Ḥasan Çelebi ve Beyānī'ye göre yirmi bin akçe, ʻĀşıḳ Çelebi'ye göre ise yirmi yedi bin akçe zeametle şehirden sürgün edilir.[49] Gelibolulu ʻĀlī ise Yaḥyā'nın yolu defterdarlık iken İzvornik sancağında otuz bin akçe zeamet verilerek şehirden gönderildiğini bildirir.[50]

Tevliyetleri elinden alınan Yaḥyā Bey, yaşadığı sıkıntıları ve mağduriyetini şiirlerinde her fırsatta dile getirirken devlet büyüklerine sunduğu kasidelerle onlara hâlini anlatmaya çalışır. Elindeki altınıyla gümüşünün hazan yaprağı gibi çürüdüğünü, hiç malının mülkünün kalmadığını söyler. Yer yer yırtılıp pamukları ortaya çıkan bir hırkayla kalakalmıştır.[51] Artık o kimi zaman feleğin çekip çevirdiği bir yay, kimi zaman da erguvan şarabı misali perişan olan/kadehte kalan bir düşkündür. Azledildikten sonra fakirlik ve yoksulluk onun boyunu lâm gibi iki büklüm etmiştir:

*rūz u şeb **yaḥyā** ḳuluŋa cevr ėder devr-i felek*
nėçe kez çekdi çevürdi anı mānend-i kemān (*Dīvān*: K. 2/39)

dest-gīri ol ki ol üftādeler üftādesi
ḳaldı ayaḳlarda mānend-i şerāb-ı erġavān (*Dīvān*: K. 2/40)

faḳr-ile fāḳa benüm ḳāmetümi lām ėtdi
ʻayn-ı ʻazl-ile baŋa nāẓır olaldan aʻyān (*Dīvān*: K. 22/7)

Şair her ne kadar hâlini arz etmeye çalışsa da sultana sesini duyurup derdini anlatamaz. Bir inci gibi bağrı delinen Yaḥyā'nın sözlerinin cevheri, şahlar şahının kulağına ulaşmaz. Hünerini ve ilmini sultanın ayağına takdim edemeyen bu şaire şimdi ağlama vaktidir:

dür gibi ġayret-i aḳrān-ile baġrum delinür
ėremez gūş-ı şehinşāha kelāmum güheri (*Dīvān*: K. 7/42)

kemālini ayaġuŋ topraġına ʻarż ėdemez
ölilere ḳatuban aġlamalıdur anı (*Dīvān*: K. 9/45)

[48] Gelibolulu ʻĀlī, *Künhü'l-Aḫbār ve Levāḳiḥü'l-Efkār*, s. 287.
[49] Ḳınalızāde Ḥasan Çelebi, *Teẕkiretü'ş-Şuʻarā*, s. 931; Beyānī, *Teẕkiretü'ş-Şuʻarā*, s. 237; ʻĀşıḳ Çelebi, *Meşāʻirü'ş-Şuʻarā*, s. 288.
[50] Gelibolulu ʻĀlī, *Künhü'l-Aḫbār ve Levāḳiḥü'l-Efkār*, s. 287.
[51] K. 15/27, K. 17/33, K. 21/26-27, K. 21/29, K. 22/4-10, K. 22/13-32, K. 27/20-27, M. 6/IX/9-10.

Onun çoluk çocuğu gökteki Süreyya gibi çoktur. Kenan ilindeki Hz. Yakub gibi onun hüzünler evi de nice evladıyla doludur. Fakat evlatları gökteki hilâl gibi alçakta kalmıştır. Şair, çeşitli vesilelerle Sultan Süleyman'a ve devlet büyüklerine yazdığı kasidelerinde evlatlarının birer ekmek sahibi olmalarını ister:[52] Ayrıca şairin şu mısralarından oğlu Adem'e tımar sözü verilmesine rağmen hâlâ sözü edilen tımarı alamadığı sonucuna varılabilir:

bāb-ı luṭfuŋa nihāyet yoḳ ne var olsa eger
defter-i cūduŋda oġlum ādemüŋ adı resīd (*Dīvān*: K. 29/28)

adı var gendüsi yoḳ tīmārınuŋ 'anḳā gibi
der cihān-ı bī-vefā mānend-i ū-rā kes ne-dīd (*Dīvān*: K. 29/29)

İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya göre Yaḥyā'nın evlatları için devlet büyüklerinden himaye talep etmesi, onun bir asker olarak hakkıdır. Zira Osmanlıda askerlerin vefatlarından sonra ailelerinin himaye edilmesi yönünde kanunlar bulunmaktadır.[53]

Şairin Böğürdelen'de, iki yanından Sava Nehri akan bir zeameti bulunmaktadır. Fakat seher yelinin nakşı gibi yazısı çıkmayan bu zeamet, hem verimsizdir hem de onun tasarruf fermanı bir türlü yazılmaz:

ṣu üzre naḳş-ı ṣabā gibi yazısı çıḳmaz
bögürdelende ṣava ṣuyıdur iki yanı (*Dīvān*: K. 5/49)

İşte, Yaḥyā'nın gönlü de bu zeameti gibi harap olmuştur, virandır. Yine de şair kanaat ederek ümitle o harabeyi beklemeye devam eder.[54] Teftişlerden temize çıktıktan sonra şair, Rüstem Paşa için yazdığı bir kasidesinde dirliğinin olmadığından yakınarak tevliyetin ona zarar verdiğini söyler. Bir vakitler kale muharebesinde göğsünün düşman silahlarına demirden kalkan olduğunu hatırlatıp yine sefer yolunu gözlediğini ifade eder ve sadrazamdan kılıç ekmeğini/tımar gelirini ehline vermesini ister.[55] İzvornik Sancağı'nda Sava Suyu kenarındaki zeametin Yaḥyā'ya bu kasideden sonra verilmiş olması muhtemeldir. Bir başka beytinden şairin Çingene Sancağı'na talip olduğunu öğrenir, daha pek çok beytinde onun devlet büyüklerinden dirlik ve zeamet istediğine şahit oluruz.[56]

[52] K. 4/41-42, K. 16/43-44, K. 29/23-27.
[53] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, TTK Yayınları, Ankara 1988, s. 86 (Sümeyye (İnce) Sinan, *Taşlıcalı Yahyâ Bey Divânı'ndaki Soyut Kavramlar*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005, s. 13'ten naklen).
[54] K. 4/43, K. 5/48, K. 16/41.
[55] K. 22/42-48.
[56] K. 5/50-51, K. 15/26.

Bir alçağın yersiz iftirasına kurban gittiğini söyleyen Yaḥyā Bey, dostluk köşkünün bir nifakla yerle bir olduğundan şikayet eder. O, günahkâr bir zalimin eziyetiyle perişan hâldeyken kederli gönlü azgın zorbanın elinde çaresizdir. Geçirdiği soruşturmalarla ölmeden mahşer gününü yaşayan şaire göre bu iftiralara ve uğradığı kedere yiğitliği sebep olmuştur.[57] Şair, "*iki egri var cihānda bir ḫayālī bir hilāl*" dediği bir şiirinde "*bir ḳaraçı 'uzbetüŋ düzme şikāyetçileri*" sözleriyle kendisine iftira atanları Ḫayālī'nin yolladığını ima eder.[58]

Katıldığı Savaşlara Dair İzler

Yaḥyā Bey; Yavuz Sultan Selim, Sultan Süleyman, II. Selim ve III. Murad olmak üzere dört padişah dönemini görmüş bir asker olarak pek çok savaşa katılmıştır. Ömrünün büyük bir kısmını seferlerde geçiren Yaḥyā'nın şiirlerinde, bu savaşların izlerini görmek mümkündür. Hatta onun bazı şiirleri çeşitli seferler vesilesiyle kaleme alınmıştır. Meselâ 7. ve 8. kasideler Kanunî'nin Tebriz Seferi, 16. kaside Sigetvar Seferi sebebiyle yazılmıştır. Defterdar İskender Çelebi'ye sunulan 25. kaside ile Kasım Paşa'ya yazılan 31. kaside, Irakeyn Seferi'yle alakalıdır. Devrin sadrazamına yazılan ve bütün Arap diyarıyla Irak yurdunun fethini haber veren 32. kaside ise ordunun Bağdat'a varışını anlatan muhtelif beyitleri nedeniyle yine Irakeyn Seferi sırasında yazılmış olmalıdır. Terci-bend şeklindeki 11. ve 14. musammatlarda da şair, katıldığı savaşlardan söz etmektedir. Sultan Süleyman için kaleme alınan 14. musammatta Yaḥyā'nın Nahçıvan'ı yıkıp Revan'ı yaktıklarından ve Şiilerin Kum ile Kaşan'a kaçtığından bahsetmesine bakılırsa şiir Kanunî'nin Nahçıvan Seferiyle ilgili olmalıdır.

Yaḥyā'nın daha pek çok şiirinde çeşitli beyitlerde katıldığı savaşlara dair işaretler bulmak mümkündür. Bunlardan birkaçı şöyle sıralanabilir:

budinde ġāzīlerüŋ atı ṣarṣara beŋzer
elem deŋizlerine ġarḳ eder alamanı (*Dīvān*: K. 5/43)

hezār ḳal'ası ile hezār şehri ile
budin vilāyetin açdı o ġāzīler ḫānı (*Dīvān*: K. 5/44)

kemāl-i himmet ile ḳuvvet-i velāyet ile
getürdi ṣıdḳ ile īmāna mīr-i boġdanı (*Dīvān*: K. 6/22)

[57] K. 22/51-54, K. 28/33, K. 29/6-7.
[58] M. 5/IV-V.

ẓalām-ı ẓulmi güneş gibi ḳıldı nā-peydā
şu'ā'-ı tīġı ile açdı kāfiristānı (*Dīvān*: K. 6/23)

ėrişdi ṣarṣar-ı ḳahrı vilāyet-i şarḳa
tozutdı 'ayn-ı 'adūya ḳum-ile kāşānı (*Dīvān*: K. 6/34)

alındı 'avni ile nėçe biŋ ḳal'a-ı fireng
yıḳıldı emri ile engürüs bünyānı (*Dīvān*: K. 9/35)

elindedür ḳızılelmayı ḳılsa zīr ü zeber
nite-ki mülk-i ferenduş-ile alamanı (*Dīvān*: K. 9/36)

birisi maġribe gitdi birisi meşrıḳa dek
ḳaçurdı şāh-ı ḳızılbaşı ḳarabuġdanı (*Dīvān*: K. 9/37)

*olupdur gün gibi **yaḥyā** ḳuluŋ pīr-i cihān-dīde*
bile feth ėtdi mıṣr-ile diyār-ı kāfiristānı (*Dīvān*: K. 16/40)

biz budinüŋ şāh-rāhında mücāhidlerdenüz
müşrikīne kīni olan ḳahramān-ı ḳātilüz (*Dīvān*: G. 170/4)

Sonuç olarak *Dīvān*'dan tespit edebildiğimiz kadarıyla Yaḥyā Bey'in Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran (1514) ile Mısır (1517); Kanunî Sultan Süleyman'ın Engürüs/Macaristan (1526), Viyana (1529), Irakeyn (1533), Karabugdan (1538), Tebriz (1548-1549), Alman (1532-33, 1541), Nahçıvan (1553) ve Sigetvar (1566) seferleri başta olmak üzere pek çok savaşa katıldığı söylenebilir.

Hacca Gittiğine Dair İzler

'Āşıḳ Çelebi Yaḥyā'nın hacca gittiğini bildirirken onun Arap diyarı, Şam, Halep ile Kenan vilayetlerinde bulunduğunu ve bu vesileyle de *Yūsuf u Züleyḫā* mesnevisini nazmettiğini nakleder.[59] Şairin *Dīvān*'ındaki bazı beyitler de onun hacca gittiği yönündeki bu görüşü destekler. Yaḥyā Bey'in hacıların kafileler hâlinde Kâbe'ye ulaşıp tavaf etmelerini coşkulu bir üslupla anlattığı 75. gazeli ile *ḥarem-i gülşen-i ḫalīl*de *mücāvir* olduğunu söylediği ve haccı anlattığı 166. gazelini hac sırasında yazmış olması muhtemeldir.[60]

Ayrıca şair *el-vedā' u el-vedā' u el-vedā' u el-vedā'* nakaratlı bir şiirini (15. musammat) de hac dönüşü yazmış olmalıdır. Onun *ayrılıḳ eyyāmı hicrān vaḳti fürḳat günleri / yā resūla'llāh bizi yaḳdı bu ḥasret günleri* derken duyduğu ızdırap, mısralarından

[59] 'Āşıḳ Çelebi, *Meşā'irü'ş-Şu'arā*, s. 288.
[60] K. 2/2, K. 2/8, K. 16/5, M. 15, G. 75, G. 166.

dökülür. Aynı şiirin VII. bendinde şairin "Göç vakti geldi, gurbet Şam'ına doğru yola çıktım." demesinden de onun hacdan sonra Şam'a gittiği sonucuna varılabilir.

Kişiliğine Dair İzler

'Āşıḳ Çelebi Yaḥyā'nın iyiliğinin ve övgüye layık davranışlarının çok olduğunu ifade ederken[61] şair de *Dīvān*'ında kendisinden *ehl-i yaḳīn, ehl-i kemāl, genc-i nihān, mürşid-i kāmil, ehl-i ḥāl* ifadeleriyle söz eder. İlim ve fazilet sahibi olduğunu söyleyen şair, kendisini *ġayb erenleri*ne benzetir. O, ilmin ve irfanın yüz akıdır; hüneri doğruluktur, liyakat ise ona unvan olmuştur. Fazilet, irfan ve ilahî ilimler; onun virane gönlünde gizli birer hazinedir. O, Allah'ın tecellisine mazhar olmuş bir mürşit olduğundan sözleri insanı fenâ makamına iletir. Tevazu sahibidir, hayat suyundan ümidini kesmiş ve dünyadan el çekmiştir. O, abdalların kendisinden feyz aldığı gizli bir hazinedir.[62]

Maruz kaldığı haksız soruşturmalardan yakınan ve zulme uğradığını iddia eden Yaḥyā Bey, şiirlerinde de bu hâlini sıkça dile getirir. Kendini *maẓlūm, merd-i ġarīb* olarak görür ve Hz. Yusuf'a benzetir. Hz. Yusuf'un doğruluğu sonunda onun cefa Mısır'ındaki düşmanlarına mızrak olmuştur.[63] Şairin yaşadıkları karşısında kimseye baş eğmeyip tenezzül etmeyen, minnet altına girmeyen ve dünyaya önem vermeyen bir tavrı vardır. Ona göre beylerin paşaların ayağına varmak tenezzüldür. Halka ihtiyacını arz etmekse alçaklıktır. O, talepsiz olmayı murat edinir ve fakirlikle övünür.[64] Ayrıca Yaḥyā'nın şarap içmeye karşı çıkması, ahirete ve kadere olan inancı ile ibadete teşviki de onun dindar biri olduğunu gösterir.[65]

Hayatı savaş meydanlarında geçen Yaḥyā'nın yiğitliği mısralarına da yansımıştır. O kimi zaman bir şahin kimi zaman da düşmanın peşini bırakmayan bir aslandır. Bir yanda gazalar eden Hz. Ali'yken diğer tarafta yiğitlikte âlemin Erdeşir'idir. İslâm'ın kılıcı, savaş meydanının yiğidi, Budin'in ak doğanıdır.[66]

Yaḥyā Bey'in dünya görüşüne gelecek olursak ömrünün son dönemlerinde Gülşenî şeyhi Uryânî Mehmed Dede'ye intisap ettiği bilinmektedir. Onun tasavvufa ilgisi, özellikle musammat ve gazellerinde açıkça görülür. Bunun dışında gönlü aşk

[61] 'Āşıḳ Çelebi, *Meşā'irü'ş-Şu'arā*, s. 288.
[62] K. 18/36, K. 19/40, K. 22/22, K. 22/49, K. 23/34-36, K. 25/41, K. 27/19, K. 28/34, M. 4/V/11, G. 99/7, G. 104/7, G. 143, G. 151, G. 220/9.
[63] K. 22/17, K. 22/20-21, K. 22/23.
[64] G. 13/7, G. 99/7, G. 175/4-5.
[65] M. 8/V/3, M. 10/III/1-3, G. 99/1-2; G. 170/5.
[66] K. 7/30, K. 7/37, K. 28/32-34; M. 11/I-IV, M. 21; G. 109/5; G. 143/1; G. 174/5.

zengini olan şairin pek çok mısraında onun melamîliği hatırlatan yönlerine şahit olmak ve bir yeniçeri olarak Hz. Ali'nin yüce şanını haykırdığı beyitlerinde Bektaşî kültürünün izlerini sürmek de mümkündür. Dünyanın geçiciliğinin idrakinde olan ve eski püskü giysisini feleğin ipeğine/atlas göğüne bile değişmeyen Yaḥyā Bey için diri ve ölümsüz olan, yalnızca Allah'tır:

ġanīdür 'ışḳ-ile göŋlüm ne mālüm ne menālüm var
ne vaṣl-ı yāre ḫandānam ne hicrāndan melālüm var (*Dīvān*: G. 59/1)

çün şīr-i ḫudā āl-i 'abā kān-ı seḫādur
nāmını 'alīnüŋ oḳuruz 'ayni'le a'lā (*Dīvān*: K. 1/62)

*cihān fānīdür ėy **yaḥyā** hüve'l-ḥayyu hüve'l-bāḳī*
degişmem aṭlas-ı çarḫa benüm bir köhne şālum var (*Dīvān*: G. 59/5)

Sonuç olarak Yaḥyā'nın ilim ve fazilet sahibi, dünyaya meyletmeyen bir şair ve yiğit bir savaşçı olduğu söylenebilir. Onun kişiliği kendi ifadelerinde şöyle hayat bulur:

*lāyıḳ u erzānīdür her himmete **yaḥyā** ḳuluŋ*
hem kemāl-ile müsellem hem bahādır hem çeri (*Dīvān*: K. 8/26)

istiḳāmetle şecā'at hem kemāl-i ma'rifet
ėtmemişdür andan artuḳ kimsede cem'iyyeti (*Dīvān*: K. 28/34)

1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1.2.1. Kaynakların Şairliğini ve Şiirini Değerlendirişi

Kaynaklar Yaḥyā'nın şiirinden övgüyle söz eder. Sehī Bey onun sözünü *şīrīn*, üslubunu da *rengīn* bulurken tarzının yeni olduğunu ifade eder.[67] Şairin zihnini kusursuzca kullandığını söyleyen Laṭīfī ise onun sözlerinin ilahî bir yönü olduğunu belirtir. Yaḥyā'nın şiirleri pek hazin ve dokunaklıyken bazıları hikmetli, bazıları da rindanedir.[68]

'Ahdī'ye göre Yaḥyā'nın tabiatının çevik atı belagat meydanında, şiirin vadisinde koşmaktadır. Şair, fesahat sahasında devrin şairleri arasında meşhur, korkusuz ve olabildiğince yiğittir. Mesnevide tarzı yeni olup onun benzeri görülmemiş güzellikte şiirler söyleyen bir şair olduğu gün gibi aşikârdır. Devrinde şairler içinde güzel şiir söylemede şair çoktur; lakin mesnevide ona eş yoktur. Zira eserleri gönül çelen manalar ile eşsiz ve baştan başa sıra dışı hikâyelerle gönül cezbedicidir. Yaḥyā'nın güzel bir üslupla yazdığı benzersiz gazelleri ise âşıkane ve rindanedir, her biri devrinde meşhurdur.[69]

Onun tüfeği *kemāl*in *kāfı*, veznesi *hüner*in *hā*sı, kalemi mızrak, kalemtıraşı da baltadır. Seçkin şairlerle arkadaşlık eden Yaḥyā'nın şiir meydanında binicilikte eşi yoktur. Devrin ileri gelenlerinin sohbetlerinde bulunmuş, İbrahim Paşa ile İskender Çelebi'ye güzel kasideler ve seçkin gazeller sunmuştur. Devrin şairleriyle karşılıklı latifeler söyleyip sohbetler eden şairin Ḫayālī ile çekişme ve düşmanlıkları, Ẕātī ve Raḥmī ile arasındaki münazara ve hicivleri meşhurdur.[70] Hezliyat ve hicivde de hüner sahibi olan Yaḥyā'ya Ẕātī, Ḫayālī Bey ve Raḥmī Çelebi'nin cevapları bulunmaktadır.[71]

Ḳınalızāde onun Anadolu şairlerinin itibarlı ve seçkinlerinden olduğunu belirtir. Yaḥyā'nın inciler saçan şiirlerinin edası, hüner sahiplerinin gönlü gibi saf ve paktır; tıpkı duru bir deniz ve berrak bir ayna gibidir. Sözlerinin çoğu aşk ve cezbe hâlinden zuhur ettiği için kederli âşıkların hasbihâli olmuştur. Yaḥyā, belagatli dili ve can bağışlayan üslubuyla Hz. İsa misali ölmüş sözlere hayat verir. Devrin âlimleriyle

[67] Sehī Beg, *Heşt Bihişt*, s. 181.
[68] Laṭīfī, *Tezkiretü'ş-Şu'arā ve Tabṣıratü'n-Nuẓamā*, s. 568.
[69] 'Ahdī, *Gülşen-i Şu'arā*, s. 304.
[70] 'Āşıḳ Çelebi, *Meşā'irü'ş-Şu'arā*, s. 286-287.
[71] 'Āşıḳ Çelebi, *Meşā'irü'ş-Şu'arā*, s. 289-291.

sohbetleri, seçkin şairlerle karşılıklı şiir söylemeleri ve bilhassa Ḫayālī ile çekişmeleri meşhurdur.[72]

Yaḥyā'yı devrin kıymetli şairlerinin iftihar kaynağı olarak gören Beyānī, onun kasidelerinin eşsiz, sanatlı ve hayallerle dolu olduğunu söyler. Ona göre şairin üslubu salihlerin gönlü gibi pak, manası erenlerin kalbi gibi parlak ve nurludur.[73]

Onun çoğu şiirinin âşıkane olduğunu bildiren Riyāżī de Yaḥyā'nın kullandığı dilden övgüyle bahseder.[74]

1.2.2. Kendi Şairliği ve Şiiri Hakkındaki Değerlendirmeleri

Osmanlı şiirinde, şairlerin özellikle mahlas beyitlerinde sanatlarını övmeleri bir gelenektir. Kasidelerde ise bu övgü içeren beyitlerle daha sık karşılaşılır. Zira kasideler, şairlerin sanatlarını zirveye taşıdıkları, maharetlerini sergiledikleri sahalardır. Yaḥyā Bey gibi devrinde tanınmış ve sanatında mahir bir şair de bu gelenek çerçevesinde hareket etmiştir. Onun kendi şiiri hakkındaki değerlendirmeleri, "Şairliği; Nazmı, Nesri ve Sözü; Mısraı ve Beyti; Kalemi; Şiirlerinin Kaynağını İlahî Âlemden Alması ve Kendini Başka Şairlerle Kıyaslaması" başlıkları altında incelenmiştir.

Şairliği

Yaḥyā'ya göre nazımda kimse onun karşısına çıkamaz; zira o sanatının pehlivanı, ilminin seçkinidir. Nazım ülkesine sultan olmuştur. Sözü öyle açık ve akıcıdır ki kusursuz şiiriyle dünyada ona eş yoktur. O, inciler saçan şiirle uğraşmaya başladığından beri gazel denizinde yüzebilecek kimse kalmamıştır:[75]

kimseler naẓm-ile gelmezse n'ola meydānuma
minnet ol allāha oldum ṣan'atumda pehlevān (*Dīvān*: K. 2/38)

feṣāḥat-ile cihān pehlevānıdur dehrüŋ
*kemāl-i naẓm-ile **yaḥyā**ya bir muḳābil yoḳ* (*Dīvān*: G. 207/5)

Şair, ihsana layık olsa yeridir; çünkü hem yiğit hem hüner sahibi hem de söz sanatında ustadır. O, şiirlerden kanadı olan eşsiz bir ak doğandır. Onun gibisi dünyada görülmemiştir:

[72] Ḳınalızāde Ḥasan Çelebi, *Teẕkiretü'ş-Şu'arā*, s. 930.
[73] Beyānī, *Teẕkiretü'ş-Şu'arā*, s. 237.
[74] Riyāżī, *Riyāżu'ş-Şu'arā*, s. 349.
[75] K. 4/39, G. 8/5, G. 97/7, G. 280/4, G. 456/5, G. 506/6.

maḥallidür ola ʻayn-ı ʻināyete manẓūr
şecīʻ ü ehl-i hüner hem daḫı suḫandāndur (*Dīvān*: K. 4/44)

maʻnī yüzinde anuŋ bāl ü peridür eşʻār
*şanmaŋuz bir daḫı **yaḥyā** gibi şeh-bāz gelür* (*Dīvān*: G. 128/5)

Bir beytinde Yaḥyā, gazel denizinde eşi bulunmaz bir inci olduğunu söylerken bir başka beytinde nazmını inciye benzetir. Kainatın kulağı onun nazmının incisiyle dolmuştur; çünkü o marifet deryası, söz cevherinin ocağıdır:[76]

*ṭoldı ėy **yaḥyā** dür-i naẓmuŋla gūş-ı kā'ināt*
maʻrifet deryāsısın söz gevherinüŋ kānısın (*Dīvān*: G. 356/5)

Onun *Dīvān*'ının yaprakları dalgalar gibidir; Yaḥyā Bey, mana denizini coşturmuş sabah yelidir:

ḥaḳīḳatde ṭalazlar gibidür evrāḳ-ı dīvānum
meʻānī baḥrini cūşa getürmiş bir ṣabāyam ben (*Dīvān*: G. 313/8)

Tabiatını bir okyanusa benzeten Yaḥyā, o okyanustan çıkardığı incileri sultanın atının ayağına saçtığını söyler. Nazmının denizinde yüzen şair, güya suya seccade seren bir şeyh gibidir:[77]

*baḥr-i naẓmındaki **yaḥyā** gibidür maʻnīde*
ṣuya seccāde ṣalan pīr-i velī şeyḫ-i köhen (*Dīvān*: K. 33/24)

Bütün şairlerin divanlarını gördüğünü iddia eden Yaḥyā Bey, "Onların kimisi halkı ağlatır, kimi de güldürür." der. Kendi *Dīvān*'ının ise kıyamete dek kalacağını söyleyerek bu sayede ölümsüzlüğü yakaladığına inanır:[78]

*gördüm ėy **yaḥyā** ḳamu şāʻirlerüŋ dīvānını*
kimisi giryān ėder ḫalḳı kimi ḫandān ėder (*Dīvān*: G. 78/7)

ölmezüz biz ḥaşre dek ṭurur bizüm dīvānumuz (*Dīvān*: M. 11/V/7)

Sözü kısa kesmek de Yaḥyā için bir maharettir. *Dīvān*'da pek çok yerde şair, kendine seslenerek sözü kısa kesmesini öğütler. Zira ona göre basiret sahibi olmanın gereği budur:[79]

müfīd ü muḫtaṣar ėtsem ʻaceb mi midḥatüŋi
zemānede bu-durur muḳteżā-yı ehl-i yaḳīn (*Dīvān*: K. 19/40)

[76] 267/5.
[77] K. 10/40.
[78] G. 78/7.
[79] K. 13/36, K. 19/40-42,K. 25/46, K. 26/48, K. 30/19, K. 31/19, İŞ/41, G. 126/5.

Nazmı, Nesri ve Sözü

Yaḥyā Bey'e göre şiiri bir denizdir, onun nazım denizini tatlandıransa kimi zaman *āb-ı zülāl* olan sözleri, kimi zaman da Main Irmağı'na benzeyen latif kelâmıdır. O, pek çok şair gibi lütuf saçan sözlerinin bu denizde birer inci olduğuna inanır. Şiiriyse çoğu zaman inci dizilen bir iptir. Onun inci misali sözleri, gökteki yıldızlar kadar çoktur:[80]

baḥr-i naẓmumı leẕīẕ eyledi bu luṭf-ı kelām
aḳdı bir baḥr-i revāna ṣanasın āb-ı zülāl (*Dīvān*: K. 14/36)

ẓāhir oldı gök yüzinde kevkeb-i dürrī gibi
baḥr-i naẓmumda olan luṭf-ı kelāmum gevheri (*Dīvān*: K. 8/29)

Yaḥyā nazmıyla ne kadar gururlansa yeridir; zira görünüşü ne kadar zayıf olsa da onun birer cevher olan sözleri kudretli ve yücedir. Kusursuz kelâmı ise *metīn*dir:[81]

hemīşe naẓm ile faḫr eylesem sezādur kim
vücūd-ı ḫilḳatüm ednā ise sözüm a'lā (*Dīvān*: K. 26/46)

ża'īf isem n'ola aḳvā-durur sözüm aḳvā
kemāle ėrmedi mi ẕikr olan kelām-ı metīn (*Dīvān*: K. 19/49)

Onun cihana hükmeden şiirleri, hayat suyuna benzer ve şair, hayat suyunu bedavadan dağıtmaktadır. Hz. İsa'nın sırrını anlatan da İsa'nın sözleri gibi can bağışlayan da onun nazmıdır. Sancak, hayat suyunun onun sözünün lütfu olduğunu gördüğünden Yaḥyā şiirini yazsın diye mıstar çekmektedir:[82]

ḥayāt ābına beŋzer cān baġışlar 'ārif-i cāna
*mesīḥā remzini iş'ār ėden eş'ār-ı **yaḥyā**dur* (*Dīvān*: G. 134/7)

sözleri cānlar baġışlar bāreka'llāhü'l-kerīm
*şi'r-i **yaḥyā**yı gören nuṭḳ-ı mesīḥādur dėdi* (*Dīvān*: G. 457/5)

gördi kim luṭf-ı kelāmumdur benüm āb-ı ḥayāt
yazmaġa bu şi'r-i cān-baḫşı çeker misṭar livā (*Dīvān*: K. 17/34)

Şair şiirinin mükemmelliği iddiasında bulunur; zira bu iddiaya eşi görülmemiş hayalleri ile hayallerindeki ustalık sebep olmaktadır. Onun hayalleri, şiir denizinin paha

[80] K. 10/42, K. 19/43, G. 479/5.
[81] K. 12/39, K. 19/48, K. 20/29.
[82] G. 141/5, G. 263/7.

biçilemez incisidir. Renkli hayallerle süslü şiiri ise saf şaraba bedeldir, âşıklara can verir:[83]

kemāl-i naẓm-ile da'vā ėdersem ġam degül her dem
olupdur da'vāya ma'nā ḫayāl-i ḫāṣum ėy ***yaḥyā*** (*Dīvān*: G. 1/9)

kemāl-i naẓm-ile da'vā ėdersem ola ḥasen
çü oldı da'vīye ma'nī bu iḫtiṣāṣ-ı ḫayāl (*Dīvān*: M. 6/IX/3-4)

maḥabbet ehline cānlar baġışlar ėy ***yaḥyā***
şerāb-ı nāba bedeldür bu şi'r-i rengīnüm (*Dīvān*: G. 292/5)

Yaḥyā'ya göre şiirlerinin denizi, hüner kılıcının aynasıdır; nazmıyla nesri ise dil kılıcının cevheri ve menevişleridir. Kendisini *baḥr ü berrüŋ māhiri* ve *naẓm u neṯrüŋ ṣā'iri* olarak gören Yaḥyā, eserini bir sevinç baharı olarak nitelendirir. O nazmın ve nesrin pehlivanı, yeryüzünün sultanıyken cahiller onun sözünü uydurma sanır. O, Osmanlı Hanedanı'nın yeniçeriyle Anadolu'yu fethetmesi gibi taze şiirleriyle aşk ülkesini ele geçirmiştir:[84]

pehlevān-ı naẓm u neṯrüz baḥr ü ber sulṭānıyuz
sözümüz cāhiller ėy ***yaḥyā*** *ṣanur lāf u güẕāf* (*Dīvān*: G. 200/5)

açdum diyār-ı şevḳı eş'ār-ı tāzem ile
rūmı yeŋiçeriyle mānend-i āl-i 'oṯmān (*Dīvān*: G. 324/8)

Yaḥyā'nın gönlü cezbeden şiiri, bir beyitte onun hâl dili kılıcının cevheriyken diğerinde mamur bir saraydır. Sözleri tesirli ve coşkuludur, arınmış ve saflaşmıştır; şiirleri de ruhun gıdasıdır.[85]

şi'r-i ***yaḥyā*** *gevher-i tīġ-ı zebān-ı ḥālidür*
sözlerinüŋ ḥāleti da'vāsınuŋ ma'nāsı var (*Dīvān*: G. 56/7)

beyt-i ma'mūr oldı ***yaḥyā****nuŋ bu şi'r-i dil-keşi*
'ayn-ı 'ibretle yine ma'mūra baḳ mi'mārı gör (*Dīvān*: G. 124/7)

Onun sözleri öyle tesirli, öyle yakıcıdır ki şiiri sevgiliye okunurken ahının kılıcı gökte Süreyya'nın nazmını kazıyıp siler. Coşkusu ve yakıcılığıyla aşıkâne olan gazeli, can çekişen âşıklara hayat verir:[86]

[83] K. 24/58.
[84] K. 22/50, K. 30/15, M. 12/I/8.
[85] G. 252/5, G. 277/7, G. 352/7.
[86] G. 311/5, G. 385/5, G. 464/6, G. 478/7.

*yāre ėy **yaḥyā** bu şi'rüm oḳunurken dün ṣabāḥ*
tīġ-ı āhum naẓm-ı pervīni felekde ḳıldı ḥakk (*Dīvān*: G. 210/5)

*ölümlü 'āşıḳa cānlar baġışlar ėy **yaḥyā***
ġazel ki sūz u güdāz-ile 'āşıḳāne ola (*Dīvān*: G. 436/7)

Yaḥyā'ya göre sayısız muamma söylemek/sözü kapalı söylemek fayda vermez. Gazellerin yüz suyu; manasının coşkun, etkileyici ve yakıcı olmasıdır:

*sūzdur her ġazelüŋ yüzi ṣuyı ėy **yaḥyā***
neye yarar ṭutalum nėçe mu'ammā dėyesin (*Dīvān*: G. 326/5)

Onun çeşitli benzetmelere konu olan şiirleri, renkli hayallerin kurulmasına da vesile olmuştur. Yaḥyā, şiirini okuyan kimsenin sevgili onun hüzünler evine gelsin diye büyü yaptığını iddia eder. *Dīvān*'ını ortaya çıkarıp cihana duyuran şair, kendini elinden doğan uçuran bir avcı gibi görür. Ona göre sonunda Yaḥyā'sı olmayan şiir, dünyada ruhsuz kalmış beden gibidir. Onun nazmı yaratılış dalının meyvesi olduğundan cahiller kınama taşını Yaḥyā'nın başına yağdırır:[87]

mīve-i şāḫ-ı vücūd olduġı içün naẓmum
yaġdurur ṭa'n ṭaşın başuma ḫayli cühhāl (*Dīvān*: K. 18/33)

Mısraı ve Beyti

Yaḥyā'nın kimi şiirlerinde mısralar kanat, beyitlerse gökte süzülen birer kuştur. Bu kuşlar, bir beyitte cennete doğru kanat çırpan bir Hüma olurken diğerinde uçmak için kanadını açmış cennet bahçelerinin bülbülüne dönüşür:

midḥatüŋde iki mıṣra'la benüm her beytüm
bir hümādur ṣanasın uçmaġa açmış per ü bāl (*Dīvān*: K. 18/38)

ṣanasın bülbül-i bāġ-ı cināna döndi her beytüm
iki mıṣra'dan uçmaġa ḳanad açmış-durur gūyā(*Dīvān*: K. 18/38)

Onun bir başka beytinde ise şiiri, gönlün gül bahçesinde beyitlerden kanat yapmış süzülen bir bülbüldür. Kimi zaman da satırlardan kanat açan manalar doruğunun ak doğanıdır:

dil gülşeninde oldı bu şi'rüm cihāna fāş
ebyātdan ḳanadın açup uçdı bir hezār (*Dīvān*: G. 71/7)

[87] G. 380/5, G. 401/5, G. 427/7.

suṭūrından ḳanad açmış-durur uçmaġa ėy ***yaḥyā***
me'ānī evcinüŋ şeh-bāzıdur bu şi'r-i mümtāzum (*Dīvān*: G. 275/5)

Hayal, Yaḥyā'nın satırlarında Karanlıklar ülkesindeki hayat suyu misali dalgalanır. Kimse onun mısraına nazire diyemez; zira böyle bir hayali daha evvel kimseler işitmemiştir:

mevc urur ẓulmet içinde nite-kim āb-ı ḥayāt
midḥat-i ẕāt-ı şerīfüŋde suṭūr-ile ḫayāl (*Dīvān*: K. 18/39)

kimse bu mışra'a 'ālemde naẓīre dėyemez
hergiz ėşitmedüm anuŋ gibi bir tāze ḫayāl (*Dīvān*: K. 14/13)

Askerlik mesleğine gönülden bağlı olan Yaḥyā Bey, şiirlerini methederken de askerlikle ilgili unsurları kullanmayı ihmal etmez. Onun tabiatının lütfuyla mana askerleri ortaya çıkınca bütün beyitleri baştan sona birer sancağa dönüşür. Savaş meydanında mızraklar, elif harfi gibi asker olurken Yaḥyā'nın sözünün her satırı, onlara ejderha suretli sancaktır:

luṭf-ı ṭab'ından ẓuhūr ėtdi me'ānī leşkeri
oldı evṣāfuŋdaki ebyātı ser-tā-ser livā (*Dīvān*: K. 15/28)

nīzeler cümle elif ḥarfi gibi olmış sipāh
aŋa her saṭrı olupdur ejdehā-peyker livā (*Dīvān*: K. 17/35)

Yaḥyā'nın şiirinde her bir mısra, güneş yüzünde yeni çıkmış ayva tüyleri görünen bir güzeldir. Eşsiz hayallerle süslü, latif beyti de naz sarayında oturan güzel sevgilidir. Birer hayal nakşı olan satırları, Cebrail'in kanadına benzerken beyitleri şiir denizine birer köprü olur. Mana ise onun şiirinde nazım denizinden mavi renkli, ipek elbise giymiş meşhur bir güzeldir.[88]

Onun her mısrası, uçlarında yer yer turunçlar bulunan taze bir fidan gibidir. Ya ateşler saçan bir kılıçtır ya da aşk denizinin dalgasıdır. Her bir beyti de yakarış Tur'unda tecelli nurunu görüp yakasını yırtan birer çılgın âşık, müsellemlik beratı için birer mühürdür:[89]

yaḫod ṭūr-ı niyāz içre görüp nūr-ı tecellīyi (*Dīvān*: G. 1/4)
girībānın çeküp çāk eyledi bir 'āşıḳ-ı şeydā

[88] K. 14/12, K. 16/39, K. 18/40, K. 19/44-45, K. 31/18, G. 85/6, G. 132/5.
[89] G. 40/5, G. 318/5, G. 393/5.

ḳara ḳaşı gibi yārüŋ beyāża çıḳdı ebyātum
müsellemlik berātına olupdur her biri ṭuġrā (*Dīvān*: G. 1/8)

Kalemi

Yaḥyā ne vakit kalemini gazel denizinde konuştursa şairler balıklar misali sükut eder. Zira onun kalemi defterinin sayfasına tatlı su akıtmaktadır:

sükūt ėder şu'arā māhī gibi ėy ***yaḥyā***
ḳaçan ki ḫāmemi baḥr-i ġazelde söyletsem (*Dīvān*: G. 269/5)

beyāż-ı nāmeme ḫāmem aḳıtdı āb-ı zülāl (*Dīvān*: M. 6/IX/2)

Kalemiyle hüner güzelinin yüz örtüsünü açtığını söyleyen Yaḥyā Bey, maharet sahibi olduğunu iddia eder. Kalemi, onun gizli ilmine tercümandır; bu sayede o, ilahî sırlar gibi gizli kalmaktan kurtulmuştur:

hüner cemālinüŋ açdı niḳābını ḳalemüm
mehāreti olana cümle müşkil āsāndur (*Dīvān*: K. 4/40)

bilmezler idi bendeŋi 'ilm-i ledün gibi
faż̈l-ı nihānuma ḳalem olmasa tercemān (*Dīvān*: K. 27/19)

Şiirlerinin Kaynağını İlahî Âlemden Alması

Fasihlerin onun şiirini görünce "Allah ona esenlik verdi, o da esenliğe kavuştu!" dediklerini söyleyen Yaḥyā, şiirdeki maharetini Allah'ın bir lütfu olarak görür. Ona göre şiirinin manaları, apaçık Allah'tan gelen ilhamlardır. Bu yüzden sözlerinin manevî bir lezzeti vardır:[90]

şi'r-i ***yaḥyā****yı görüp 'izzet ile ḥurmet ile*
fuṣaḥā sellemehu'llāhu müsellem dėdiler (*Dīvān*: G. 110/7)

Şair kimi beyitlerinde, gaybdan gelen bir sesten söz ederek şiirine ilahî bir yön kazandırmaya çalışır. Yaḥyā'ya göre onun sözünü dikkatle dinleyip anlamak gerekir; çünkü sözleri, gayb sırlarına dil olmuştur. Şiiri de kaynağını manevî âlemden alır; bu sebepten şiirlerinin her mısrası, ilahî âlemden haber veren birer dildir. Doğru yolu gösteren sözleri, tasavvuf yolunda yürüyenlere kanat olmuştur. Onun güzel ve etkili nazmında takva vesilesi olan manaları ise pek güçlüdür:[91]

[90] G. 1/2, G. 46/5.
[91] K. 19/53, K. 34/27.

bir lisān-ı ġaybdur gūyā anuŋ her mışra'ı
'ālem-i ma'nādan eyler gendüyi iẓhār şi'r (*Dīvān*: G. 108/6)

ehl-i sülūkuŋ bāl ü peridür
bu ḳavl-i hādī bu beyt-i 'ālī (*Dīvān*: M. 1/V/17-18)

ṣuret-i ẓāhirdeki naẓm-ı belīġında anuŋ
mūcib-i taḳvā olan ma'nāları aḳvā imiş (*Dīvān*: G. 30/20)

Şiirlerinde harflerinin kimi rükûya varır, kimi secde eder, kimi de kıyamdadır. Hakk'ın kelâmını okuyan Bilâl nasıl münafıkların taşlarına hedef olmuşsa sözleri Hakk'ı ve hakikati anlatan Yaḥyā da cahillerin ve fitnecilerin hedefi olmuştur. Beyanı, hikmetli sözlerle ilahî sırlardır. Ara bozucular onun sözünü dinlemez; çünkü ezan sesi doğru yoldan sapanı ızdırap içinde kıvrandırır:[92]

kelām-ı ḥaḳḳı ėşitse hücūm ėder cehele
nişān-ı seng-i münāfiḳ olursa ṭaŋ-mı bilāl (*Dīvān*: K. 20/30)

ġam degül ḥaḳ sözümi diŋlemese ehl-i nifāḳ
fāsıḳı mużṭaribü'l-ḥāl ėder āvāz-ı eẕān (*Dīvān*: K. 22/5)

Yaḥyā'nın sözleri Allah'ın tecellisine mazhar olmuş arifin sözleri gibidir; bu sebepten halkı fenâ makamına iletir. Onun açık, anlaşılır ve âhenkli nazmı; manevî âlemin sırrı olduğundan Yaḥyā'nın sözünü âşıklardan başkası anlamaz.[93]

Kendini Başka Şairlerle Kıyaslaması

Yaḥyā Bey, *Dīvān*'ının pek çok yerinde kendini devrinin seçkin şairleriyle mukayese ederek onlardan üstün olduğunu belirtir. Onun kendini yarıştırdığı şairlerin başında Ḫayālī Bey gelir. Tebriz Seferi münasebetiyle Sultan Süleyman için kaleme aldığı bir kasidesinde Ḫayālī'ye hakarete varan sözler sarf eden şair, ona edilen hürmetler kendisine nasip olsa görülmemiş hayallerle dolu şiiri olağanüstü güzellikte söyleyeceğini iddia eder:

bana olaydı ḫayālīye olan ḥurmetler
ḥaḳ bilür siḥr-i ḥalāl eyler ėdüm şi'r-i teri (*Dīvān*: K. 7/38)

Ḫayālī'yi halkın maskarası olarak gören Yaḥyā Bey, şairin bütün şiirlerini okuduğunu söyleyerek onun şöhretini kabul eder; fakat Falcı Arap'ın da şöhreti vardır. Yaḥyā'ya göre bu durum, Ḫayālī'nin iyi bir şair olduğu anlamına gelmez. Oysa

[92] K. 19/47, G. 157/4.
[93] G. 220/9; G. 238/9.

Yaḥyā'nın şiirleri ince, zarif ve nüktelidir, hikmetlidir. Onları, erenler kutbunun sözleri gibi yalnızca salihler anlar:[94]

oḳıdum şi'r-i ḫayālīyi temām
ḫayli dünyāda bugün şevketi var (*Dīvān*: Kt. 2/3)

şöhreti eyligini vėrür mi
gerçi falcı 'arabuŋ şöhreti var (*Dīvān*: Kt. 2/4)

Bir başka şiirinde ise Ḫayālī ile Ḳandī'yi kıyaslayan şair, Ḫayālī'nin nazmının Ḳandī'ninkinden daha iyi bulunması üzerine "Ḳandī'nin sözünde tatlılık yoktur, şüphesiz bunu herkes bilir; fakat Ḫayālī ondan iyi olsa ne var? 'Hiç yoktansa acemi/torlak iyidir.' demişler." şeklinde bu konudaki düşüncesini ortaya koyar:

dėdi ḫalḳuŋ biri naẓm-ı ḫayālī
ola mı naẓm-ı ḳandīye berāber (*Dīvān*: Kt. 3/1)

dėdüm ḳandī sözinde yoḳ ḥalāvet
bilür anı cihān ḫalḳı muḳarrer (*Dīvān*: Kt. 3/2)

n'ola andan yėg olursa ḫayālī
ki ṭop yoḳdansa ṭorlaḳ yėg dėmişler (*Dīvān*: Kt. 3/3)

Bir beytinde de Necātī ile yarışa giren şair, "Eğer Yaḥyā gibi gazelde fesahat sahibiyse Necātī şiirlerime nazire desin!" diyerek Necātī'ye meydan okur:

eş'āruma necātī naẓīre dėsün eger
***yaḥyā** gibi ġazelde faṣīḥu'l-maḳāl-ise* (*Dīvān*: G. 395/5)

Yaḥyā'nın kendini yarıştırdığı şairler arasında Selmān-ı Sāvecī, Kemāl-i İṣfahānī ve Molla Cāmī gibi İran'ın meşhur şairleri, Ḫüsrev-i Dihlevī ve Ḥasan Dihlevī gibi seçkin şair ve mutasavvıflar da vardır. Yaḥyā arka çıkanı olsa fesahat fezasında Selmān'ı mat edeceğini söylerken Selmān ile Kemāl'in onun güzel sözlerini görseler hayret denizine dalıp "Allah ona esenlik versin!" diyeceklerini iddia eder:

*şehā feżā-yı feṣāhatde şimdi **yaḥyā**nuŋ*
ẓahīri ola idi māt ėderdi selmānı (*Dīvān*: K. 9/44)

baḥr-i ḥayretde ḳalup sellemehu'llāh dėye
kelimāt-ı ḥasenüm ger göre selmān u kemāl (*Dīvān*: K. 18/42)

[94] G. 118/1, Kt. 2/1-2.

Onun Kemāl-i İṣfahānī'nin şiirleri gibi içli ve yakıcı şiirler yazması; gazelin şirin sözlü, tatlı dilli Ḫüsrev'i olmayı dilemesindendir. Bir beytinde bu hayaline kavuştuğunu söyleyen Yaḥyā, sevgilinin methiyle söz yurdunun Ḫüsrev'i olduğunu ilan eder. Yeryüzünde onun dengi yalnızca Cāmī'dir; çünkü nazım meclisinde meydan Yaḥyā'nındır. Şiiri kusursuzluğuyla bilinse şaşılmaz; zira o, gazelde Cāmī hazretleri gibi fenâ makamını aramaktadır:[95]

kemāl-i sūz-ile budur ümīdüm ėy ***yaḥyā***
ġazelde ḫusrev-i şīrīn-zebān olam yüriyem (*Dīvān*: K. 292/7)

'ālem içre baŋa cāmīdür ayaḳdaş ancaḳ
bezm-i naẓm içre dilā çün-ki benümdür meydān (*Dīvān*: İŞ/333)

1.2.3. Dil ve Üsluba Dair Dikkatler

Necātī'de başlayıp Ẕātī'yle devam eden Türkçe düşünmek ve Türkçenin inceliklerini edebî sanatlarla şiirleştirmek gayreti, Ẕātī'nin çevresindeki şairlerden biri olan Yaḥyā Bey'de müstesna bir tatbikçi bulmuştur. Onda bu hususiyetin oluşmasında askerlik mesleğinin bir gereği olarak seferler sırasında her sınıftan insanla muhatap oluşunun şüphesiz önemi büyüktür.[96] Türkçe düşünmek ve Türkçe ifade etmek konusundaki hassasiyetini şair, muhatabına Türk dilini bilmeyenden uzak durmasını öğütlediği şu beytinde dile getirir:

her cevāb-ı nā-ṣavābı bir 'aẕāb-ı rūḥ olur
yanına ṭaḳılma türkī bilmez aḫriyānı ḳo (*Dīvān*: G. 365/6)

Yaḥyā Bey'in dili sade, anlatımı yalın, üslubu samimi ve akıcıdır. Yalnızca birkaç örnekte vezin gereği kelimelerin asıl şekillerinin dışına çıkıldığı görülür. Dört beyitte (İŞ/260, İŞ/261, G. 95/3, G. 281/2) *na'lçe* kelimesinin *na'ilçe* şeklinde yazılması ve bir başka örnekte (İŞ/313) de *taṣḥīḥ* ifadesinin *taṣīḥ* şeklinde kaydedilmesi vezinle alakalıdır. Bu gibi örnekler, şairde nadiren görülür.

Yaḥyā'nın üslubunun en belirgin özelliklerinden biri, şiirlerini atasözü ve deyimlerle süsleyerek çeşitli çağrışımlara açık hâle getirmesidir. O; on altıncı yüzyılda Necātī Bey'in başı çektiği, zengin hayallerle örülmüş derin manalar ihtiva eden bir üslubun temsilcisidir. Fikirlerini ispat edebilmek için atasözlerini ve atasözü hüviyeti taşıyan ifadeleri kullanarak sık sık îrâd-ı mesel sanatına başvurur. Meselâ "Mum dibine

[95] K. 18/43, G. 113/7.
[96] Mehmet Çavuşoğlu, *Yahyâ Bey ve Dîvânından Örnekler*, s. 16.

ışık vermez." atasözünün *çerāġ altı ḳaraŋu olur* şeklinde yer aldığı bir beyitte, ay yüzlü sevgili muma benzetilirken onun siyah atı da mumun dibindeki karanlık olarak yorumlanır:

ḳara ata n'ola binse o meh-rū
olur zīrā çerāġ altı ḳaraŋu (*Dīvān*: G. 361/1)

Metinde *yazılmış da yuyulmış yoḳ* şeklinde yer alan ve ezelde takdir edilen alın yazısının değişmeyeceğini ifade eden atasözü, beyitte geçen *ḫaṭ* ve *sevdā* ifadelerinin tevriyeli kullanılmasıyla zengin çağrışımlara yol açar. Yârin ayva tüylerinin sevdasının gönül sayfasından asla kazınmayacağını söyleyen şair, sözlerine atasözünü delil gösterir. *Ḫaṭuŋ sevdāsı* ifadesi ise *ḫaṭ*ın alın yazısı, *sevdā*nın da kara anlamı sayesinde beytin ince hayaller üzerine kurulmuş olan manasını derinleştirir. Sevgilinin ayva tüylerinin aşkı gibi alın yazısının da karası silinmez. Zira "Yazılıp da silinmiş yoktur!":

ḳazınmaz levḥ-i ḫāṭırdan ḫaṭuŋ sevdāsı ey meh-rū
yazılmış da yuyulmış yoḳ ala gözlüm meşeldür bu (*Dīvān*: G. 360/1)

Yaḥyā Bey, kimi şiirlerinde yabancı dilden atasözleri ve deyimlerine de yer vermiştir. *Dīvān*'da geçen atasözü ve deyimler, tezin *Sözlük* bölümüne açıklamalarıyla birlikte kaydedilmiştir.

Günlük hayattan izler taşıyan *Dīvān*'da gelenekler ve âdetlerle de sıkça karşılaşılır. Meselâ hamam tasvirinin yapıldığı bir gazelde hamama gelen seçkin kimselerin ayağına su serpmek âdetine işaret edilmiştir:

yaḥyā *ṣu ḳoymaġ içün ayaġına ol mehüŋ*
gūyā ki ṭās ėdindi felek mihr-i enveri (*Dīvān*: G. 476/5)

Şairin üslubunun dikkat çeken bir diğer yönü de belli bir konu etrafında şekillenen yekâhenk gazellerdir. Bu gazeller; kaftan-örtü (G. 6), kurt (G. 62), kaş (G. 88), sürahi (G. 96), mavi elbise (G. 132), ayrılık (G. 149), mavi mendil (G. 214), kırmızı mendil (G. 241), karanfil (G. 253), hamam (G. 257), kırmızı lale (G. 299), sümbül (G. 301), beyaz elbise (G. 302, G. 419), yazı ve yazı unsurları (G. 303), sarık (G. 305), siyah at (G. 361), ak sakal (G. 450) ve dökülen dişler (G. 468) etrafında gelişen zengin hayallerle süslenmiştir.

Osmanlı şiirinde anlam, beyitte tamamlanır; fakat nadiren bu kuralın dışına çıkıldığı da olur. Anlamın birden fazla beyitte tamamladığı şiirlerde mananın beytin dışına çıktığı her bir beyte "başka bir beyte bağlı olan beyit" anlamında beyt-i merhûn

adı verilir. Yaḥyā'nın şiirlerinde de beyt-i merhûn örnekleri mevcuttur. Meselâ mavi mendille ilgili hayallerin sıralandığı bir gazelde anlam üç beyitte tamamlanır:

degül gök dest-māl ol ʻaks-i dūd-ı āh-ı ʻāşıḳdur
ruḫı āyīnesinde görinür ol māh-ı ġarrānuŋ (*Dīvān*: G. 214/3)

göricek ʻārıżı yanında anı nīle beŋzetdüm
kenārına ėrişmiş fi'l-meṣel deryā-yı ʻummānuŋ (*Dīvān*: G. 214/4)

beyāż-ı ḫaddi nāme kāküli miṣtardur ėy ***yaḥyā***
çekilmiş āsümānī cedvelidür ḫaṭṭ-ı reyḥānuŋ (*Dīvān*: G. 214/5)

[= O mavi mendil değildir! Âşığın ah dumanının o parlak ayın yanağının aynasında görünen yansımasıdır. Onu (yârin) yanağının kenarında görünce Umman Denizi'nin/okyanusun kıyısına ulaşmış Nil Nehri'ne benzettim. Ey Yaḥyā, (sevgilinin) beyaz yanakları kâğıt; kâkülü de mıstardır. (O mavi mendil ise) fesleğen kokulu ayva tüylerinin/reyhan hattın mavi mürekkeple çizilmiş cetvelidir.]

Beyitlerde bazı ifadelerin tekrarlanması, şairin üslubunun bir diğer önemli özelliğidir. Tekrîr çatısı altında birleştirilebilen bu söz tekrarları, beytin âhengini tesis etmekle birlikte ifadenin muhataba daha etkili bir şekilde sunulmasını da sağlar:

mā'il-i aṣl-ı uṣūl ol mā'il-i aṣl-ı uṣūl
lāyıḳ-ı vaṣl-ı ḥabīb ėt gendüŋi ḳable'l-vuṣūl (*Dīvān*: M. 10/V/3-4)

el-firāḳ u el-firāḳ u el-firāḳ u el-firāḳ
el-vedāʻ u el-vedāʻ u el-vedāʻ u el-vedāʻ (*Dīvān*: M. 15/III/5-6)

Karşılıklı konuşma şeklinde yazılmış şiirler, edebiyatta mürâca'a olarak adlandırılır. Yaḥyā Bey'in şiirlerinde de mürâca'a niteliğindeki beyitlere rastlanmaktadır. Bu beyitler daha ziyade "dedim-dedi ki" yapısı üzerine kurulmuştur:

ʻaḳlum almaḳdan ise cānumı al dėdüm aŋa
ol perī güldi dėdi ʻaḳluŋ alan cānuŋ ala (*Dīvān*: G. 17/1)

ḫıżr-ı dil āb-ı ḥayāt-ı lebüŋe ėrdi dėdüm
dėdi düşüŋdür ola umma ḳarasın göresin (*Dīvān*: G. 325/4)

[= Ona "Aklımı almaktansa canımı al!" dedim; o peri gülüp "Aklını alan, canını da alır." dedi. (Sevgiliye) "Gönül Hızır'ı dudağının hayat suyuna erdi." dedim; "(O senin) düşün olmalı, karasını/karanlıklar ülkesini görmeyi bekleme/gerçekleşeceğini sanma!" dedi.]

Dīvān'da G. 324/4 ile M. 9/IV/1-2'de olduğu gibi ifadenin lafız ve anlam bakımından anlaşılmaz şekilde düzenlendiği takîd-i manevî örnekleri de bulunmaktadır.

Yaḥyā Bey, mısralarında farklı kimliklerde karşımıza çıktığı için onun şiirlerindeki şahsiyeti üzerinde durmak, üslubunun belirlenmesinde faydalı olacaktır. Âşıkane gazellerinde onu gönlünü sevgilinin *zülf*üne asmış feryat eden bir âşık, tasavvufî mahiyetteki şiirlerinde ise ilahî aşkla mana âlemine doğru yol alan bir *sālik* ya da kemâl ehli bir mürşit olarak görürüz. O, kimi beyitlerinde şiirlerinin cihana hükmettiğini iddia eden bir şairken kimi mısralarında, cenk meydanlarında Hz. Ali misali kılıcını savuran yiğit bir askerdir. Onun gerçek hayattaki şair ve asker kimliği, daha ziyade kasidelerinde ve musammatlarında öne çıkar. Sonuç olarak onu şiirlerinde âşık, tasavvuf yolunun yolcusu, şair ve asker Yaḥyā olarak görmek mümkündür. O, kimi yerde gerçek hayattaki kimliği ile âşık kimliğini birleştirir. Bir beytinde (G. 10/7) kendisine hitap ederek şiirlerinin sevgilinin şefkatine vesile olmasını diler. Bir başka beytinde ise (G. 87/5) onun cana can katan sözlerle gönüller açan her bir beyti, aşk atının birer kırbacı olmuştur.

1.3. ESERLERİ

1.3.1. *Dīvān*

Gelibolulu ʻĀlī, Yaḥyā'nın vefatına yakın *Dīvān*'ını tamamladığını ve o tarihlerde Bosna sınır boylarında bulunmaktayken Yaḥyā'nın oğlu Âdem Çelebi'nin kendisine *Dīvān*'ın dibacesini getirdiğini bildirir. Yaḥyā Bey eseri için hatası varsa düzeltsinler diye vasiyet etmiştir. Tezkire yazarı şairin üslubunun güzel, tarzınınsa daha evvel görülmemiş olduğunu ifade ederken şairin Arapça tamlamalarında dahi hatası olmadığını belirtir.[97]

Dīvān'da da eserinden birçok beyitte söz eden Yaḥyā, onun kıyamete dek kalacağını ve herkese ilminin kapısını açacağını söyler. O, şiir askerlerinden bir ulu *Dīvān* derlemiştir; artık nazmın ve nesrin padişahıdır:[98]

baŋa yėtmez mi bu ki ḥaşre degin ėy ***yaḥyā***
ėllere maʻrifetüm bābın açar dīvānum (*Dīvān*: G. 286/5)

pādişāh-ı naẓm u neşrem baḥr ü ber sulṭānıyam
leşker-i eşʻārdan bir ʻālī dīvān eyledüm (*Dīvān*: G. 270/4)

Şair, dîbâcedeki bir kıtasında *Dīvān*'ını kaleme alma sebebini açıklar ve marifet sultanının divanını halka seyrettirmek muradında olduğunu ifade eder. Kulların efendisi olan Hz. Allah'tan gelen ilhamlar, gönül dilinden gün gibi aşikâr olmuştur:

maʻrifet sulṭānınuŋ dīvānını
ḫalḳa seyr ėtdürmegi ėtdüm murād (*Dīvān*: Dîbâce: YD: s. 10)

dil dilinden gün gibi oldı ʻayān
vāridāt-ı ḥażret-i rabbü'l-ʻibād (*Dīvān*: Dîbâce: YD: s. 10)

Başında bulunan Türkçe Dîbâce'den Vezir Ahmed Paşa'ya sunulduğu anlaşılan *Dīvān*'ın tenkitli metni, 1977'de Mehmet Çavuşoğlu tarafından yayınlanmış ve eser üzerinde birçok yüksek lisans ve doktora tezi hazırlanmıştır. *Dīvān*'la ilgili detaylı inceleme 2. *DĪVĀN* bölümünde yer almaktadır.

1.3.2. *Ḫamse*

Kaynaklar Yaḥyā'nın Türkçe *Ḫamse* sahibi olduğunu bildirirken[99] ʻAhdī de onun tüm fasih ve seçkin şairler gibi bir *Ḫamse*'si bulunduğunu nakleder. ʻAhdī'ye göre

[97] Gelibolulu ʻĀlī, *Künhü'l-Aḫbār ve Levāḳiḥü'l-Efkār*, s. 287-288.
[98] M. 11/V/7, G. 13/7, G. 108/5, G. 133/7.

devrinde seçkinler ve ilim sahipleri arasında nazik şiir söylemede şair çoktur; lakin mesnevi tarzında Yaḥyā'ya denk yoktur. Çünkü Yaḥyā'nın eserleri hoşa giden manalar ile eşsiz ve baştan sona duyulmamış hikâyeleriyle ilgi çekicidir. Laṭīfī'ye göre ise şairin belki de bir sebʿası vardır. Tezkire yazarı, onun hikmetler ve öğütlerle dolu olduğunu iddia ettiği *Nāz u Niyāz* isimli bir mesnevisinden söz etse[100] de kaynaklarda böyle bir mesnevinin varlığı tespit edilememiştir.

Yaḥyā Bey de *Dīvān*'da eşsiz bir *Ḫamse*'ye malik olduğunu belirtip kat kat yufkaları olan güllacı, kat kat yaprakları olan *Ḫamse*'sine benzetir:

ḳat ḳat evrāḳı vardur ḫamse-i ***yaḥyā*** *gibi*
ālet-i cemʿiyyet-i erbāb-ı ḥikmetdür gülāc (*Dīvān*: G. 39/5)

Yaḥyā'nın *Ḫamse*'sini oluşturan mesnevileri *Şāh u Gedā, Gencīne-i Rāz, Yūsuf u Züleyḫā, Uṣūl-nâme* adıyla da bilinen *Kitāb-ı Uṣūl* ve *Gülşen-i Envār*'dır. ʿAhdī onun özellikle *Şāh u Gedā*'sının herkesin makbulü ve gönlü yaralı âşıkların hasbihâli olduğunu söylerken Laṭīfī de bilhassa *Şāh u Gedā*'sı ile *Yūsuf u Züleyḫā*'sının makbul görüldüğünü ve herkesçe bilindiğini nakleder.[101]

Şāh u Gedā: *Gedā* isimli kahramanın mecazî aşka düşmesi, karşılaştığı sıkıntılar ve sonunda gönül gözünün açılarak ilahî aşka yönelişinin anlatıldığı[102] bu mesnevisinde şair, Sehī Bey'e göre kendi hasbihâlini anlatmıştır. ʿĀşıḳ Çelebi de onun Ahmed adında Şah lakaplı bir kapıcıyı sevip hasbihâlini eşsiz bir üslupla *Şāh u Gedā* diye tertip ettiğini bildirir.[103] ʿĀşıḳ Çelebi'nin başka bir vesileyle verdiği bilgilerden eserin 1537 yılı civarında yazıldığı anlaşılmaktadır.[104]

Riyāżī; Yaḥyā Bey ile Raḥmī arasında geçen bir hadiseyi naklederken Raḥmī'nin İran şairi Hilālī'den tercüme edilmiş aynı aldı bir mesnevisi bulunduğunu, Yaḥyā Bey'in tabirleri sıkça kullanılan tabirler olup kitabı itibar görürken Raḥmī'nin eserinin onunki kadar beğenilmediğini söyler. Bunun üzerine Raḥmī mazeretini şu

[99] Ḳınalızāde Ḥasan Çelebi, *Teẕkiretü'ş-Şuʿarā*, s. 930; Beyānī, *Teẕkiretü'ş-Şuʿarā*, s. 237; Laṭīfī, *Teẕkiretü'ş-Şuʿarā ve Tabṣıratü'n-Nuẓamā*, s. 568; Riyāżī, *Riyāżu'ş-Şuʿarā*, s. 351.
[100] ʿAhdī, *Gülşen-i Şuʿarā*, s. 304; Laṭīfī, *Teẕkiretü'ş-Şuʿarā ve Tabṣıratü'n-Nuẓamā*, s. 568.
[101] ʿAhdī, *Gülşen-i Şuʿarā*, s. 304; Laṭīfī, *Teẕkiretü'ş-Şuʿarā ve Tabṣıratü'n-Nuẓamā*, s. 568.
[102] Ayşe Sağlam, *Taşlıcalı Yahyâ Bey ve Hamse'si*, s. 24.
[103] Sehī Beg, *Heşt Bihişt*, s. 181; ʿĀşıḳ Çelebi, *Meşāʿirü'ş-Şuʿarā*, s. 287.
[104] Mehmet Çavuşoğlu, *Yahyâ Bey ve Dîvânından Örnekler*, s. 18.

sözlerle bildirmiştir: "Yaḥyā Beg ile bir nişâna ok atduk. Ol egri atmış iken nişâna urdı, ben togrı atdum uramadum."[105]

Gencīne-i Rāz: Laṭīfī Yaḥyā'nın nasihat tarzında, baştan sona hikmetlerle dolu *Gencīne-i Rāz* adında bir mesnevisi olduğunu söylerken Sehī Bey de şairin söz konusu eserde *çoḳ me'ārif ḫarc itmiş marifet sahibi bir kimse* olduğunu belirtir.[106] "Makale" başlığı altında bölümlere ayrılan eser, çeşitli konularda yazılmış kırk makale ve her makalenin sonunda konuyla ilgili birer hikâyeden oluşmaktadır. Eserde belirtildiğine göre mesnevi, 1540-41 (H. 947) yılında kaleme alınmıştır.[107]

Yūsuf u Züleyḫā: Mecazî aşktan hakikî aşka geçişi konu alan bir aşk mesnevisidir. 'Āşıḳ Çelebi şairin bu eserini hac vazifesi sırasında nazmettiğini belirtir.[108]

Kitāb-ı Uṣūl: Makamlar ve şubelerden oluşan eserin makamlarında adalet, dürüstlük, zulüm, sükut, uzlet, hikmetli söz, velilerin vasıfları, kahramanlık, aşk, evlilik, gayretsizlik ve kötülükten; şubelerinde ise çalgıcılar, Rafizîlik, gemi yolculuğu, köle ve hizmetkâr alımı, insan cinsleri, ahmaklık ve ölümden söz edilir. Sosyal meselelerin öne çıktığı eserde askerlikle ilgili konular da önemli bir yer tutar.[109]

Gülşen-i Envār: Tasavvufu anlatma gayesiyle yazılan mesnevide dinî unsurlara da sıkça yer verilmiş, tarihî ve efsanevî kişiler üzerinde durulmuştur. Rüya tabirlerinin de önemli bir yer tuttuğu eser, şairin diğer mesnevilerinde olduğu gibi müstensihle ilgili bir değerlendirmeyle son bulur.[110]

[105] Riyāżī, *Riyāżu'ş-Şu'arā*, s. 159.
[106] Laṭīfī, *Tezkiretü'ş-Şu'arā ve Tabṣıratü'n-Nuẓamā*, s. 568; Sehī Beg, *Heşt Bihişt*, s. 181-182.
[107] Mehmet Çavuşoğlu, *Yahyâ Bey ve Dîvânından Örnekler*, s. 20.
[108] 'Āşıḳ Çelebi, *Meşā'irü'ş-Şu'arā*, s. 288.
[109] Ayşe Sağlam, *Taşlıcalı Yahyâ Bey ve Hamse'si*, s. 377.
[110] Ayşe Sağlam, *Taşlıcalı Yahyâ Bey ve Hamse'si*, s. 516.

2. *DĪVĀN*

2.1. *DĪVĀN*'IN ŞEKİL YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

Bu bölümde *Dīvān*; nazım şekilleri, aruz, kafiye ve redif başlıkları altında incelenecektir.

2.1.1. Nazım Şekilleri

Dīvān'da nazım şekillerinden kaside, terci-bend, terkib-bend, taşir, müseddes, muhammes, murabba, müstezâd, mesnevi, gazel, kıta, nazım ve beyit kullanılmıştır.

Dīvān'da 34 kaside bulunmaktadır. Kasideler, klasik kaside tertibine uygun olarak düzenlenmiş olup nesib-teşbib, methiye, fahriye ve dua bölümlerinin tamamı ya da büyük bir kısmı Yaḥyā'nın kasidelerinde yer almaktadır. *Dīvān*'da kasidelerin ardından musammatlar gelir. 46 musammatın 26'sı murabbadır. Ayrıca bu kısımda 9 terci-bend, 4 terkib-bend, 3'er tane müseddes ve muhammes ile bir tane de taşir bulunmaktadır. Mehmet Çavuşoğlu tarafından hazırlanan *Dīvān* yayınında, musammatlar bölümünde 49 şiir bulunmaktayken bunlardan 3'ü tezde kıtalar bölümüne alınmıştır. Müstezâd şeklindeki bir şiir ise musammatların hemen ardından ayrı bir bölüm oluşturacak şekilde kaydedilmiştir. Diğer taraftan musammatlar bölümüne YD/F nüshasından alınan bir murabba eklenmiştir.

Dīvān'da, mesnevi nazım şekliyle yazılmış İstanbul ve Edirne Şehrengizleri'nin ardından 517 gazel yer almaktadır. 285 numaralı gazel, YD nüshasında yoktur ve metne muhtelif mecmuaların taranması neticesinde ilave edilmiştir. Sonrasında ise 20 kıta ve bir nazım ihtiva eden kıtalar ve nazımlar bölümü bulunur. M. Çavuşoğlu yayınında kıtalar bölümünde yer alan iki beyit, *Dīvān*'ın en sonuna ayrı bir bölüm hâlinde kaydedilmiştir. *Dīvān*'da yer alan toplam 623 şiirin nazım şekillerine göre dağılımı tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.1.1. Yaḥyā *Dīvān*'da Yer Alan Nazım Şekilleri ve Sayıları

Nazım Şekli	Sayısı
Kaside	34
Musammat	46

• Terci-bend	9
• Terkib-bend	4
• Taşir	1
• Müseddes	3
• Muhammes	3
• Murabba	26
Müstezâd	1
Mesnevi	2
Gazel	517
Kıta	20
Nazım	1
Beyit	2

2.1.2. Vezin

Dīvān'da aruzun *Hezec, Remel, Recez, Mużāri', Mücteş, Münseriḥ, Ḫafīf, Serī'* ve *Müteḳārib* bahirlerinden yirmi farklı vezin kullanılmıştır. En sık kullanılan bahir *Remel*'dir. Onu *Hezec* ile *Mużāri'* takip eder. *Remel* bahrinde en sık karşımıza çıkan vezinler ise 234 yerde geçen *Remel-i müṣemmen-i maḥẕūf* (Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün) ile 107 yerde görülen *Remel-i müṣemmen-i maḫbūn-ı maḥẕūf* (Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün)'tur. *Hezec* bahrinde yazılan 102 şiirin 72'si *Hezec-i müṣemmen-i sālim* (Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün) veznindeyken *Mużāri'* bahrinde en çok kullanılan vezin 91 şiirde görülen *Mużāri'-i müṣemmen-i aḫreb-i mekfūf-ı maḥẕūf* (Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün)'tur. Yaḥyā Bey'in Osmanlı şiirinin en sık kullanılan vezinlerini tercih ettiği ve aruzu Türkçeye uygulamada başarılı olduğu söylenebilir. *Dīvān*'da yer alan vezinler ve sayıları tablo üzerinde gösterilmiştir:

Tablo 2.1.2 Yaḥyā *Dīvān*'da Yer Alan Vezinler ve Sayıları

Aruz Kalıbı	**Sayısı**
Birinci Daire (Dā'ire-i mu'telife)	
1. Hezec [Türkü]	**102**
Hezec-i müs̱emmen-i sālim *Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün*	72
Hezec-i müs̱emmen-i aḫreb-i mekfūf-ı maḥẕūf *Mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ūlün*	16
Hezec-i müseddes-i maḥẕūf *Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün*	9
Hezec-i müs̱emmen-i aḫreb *Mef'ūlü mefā'īlün mef'ūlü mefā'īlün*	4
Hezec-i müseddes-i aḫreb-i maḳbūż-ı maḥẕūf *Mef'ūlü mefā'ilün fe'ūlün*	1
2. Remel [Koşma]	**345**
Remel-i müs̱emmen-i maḥẕūf *Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*	234
Remel-i müs̱emmen-i maḫbūn-ı maḥẕūf *Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*	107
Remel-i müseddes-i maḥẕūf *Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün*	3
Remel-i müseddes-i maḫbūn-ı maḥẕūf *Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün*	1

3. Recez [Titrek]	**8**
Recez-i müs̱emmen-i maṭvī-yi maḫbūn *Müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün*	5
Recez-i müs̱emmen-i sālim *Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün*	2
Recez-i murabba'-i muraffal *Müstef'ilātün müstef'ilātün*	1
İkinci Daire (Dā'ire-i muḫtelife)	
1. Mużāri' [Benzer]	**101**
Mużāri'-i müs̱emmen-i aḫreb-i mekfūf-ı maḥẕūf *Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün*	91
Mużāri'-i müs̱emmen-i aḫreb *Mef'ūlü fā'ilātün mef'ūlü fā'ilātün*	10
2. Müctes̱ [Kopuk]	**49**
Müctes̱-i müs̱emmen-i maḫbūn-ı maḥẕūf *Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün*	49
3. Münseriḥ [Akıcı]	**2**
Münseriḥ-i müs̱emmen-i maṭvī ve mevḳūf ve meksūf *Müfte'ilün fā'ilün müfte'ilün fā'ilün*	2
Üçüncü Daire (Dā'ire-i Mütenevvi'a)	
1. Ḫafīf [Yeyni]	**11**
Ḫafīf-i müseddes-i maḫbūn-ı maḥẕūf *Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün*	11

2. Serī‘ [Çabuk]	**3**
Serī‘-i maṭvī-yi meksūf *Müfte‘ilün müfte‘ilün fā‘ilün*	2
Serī‘-i müsemmen-i maṭvī-i menḥūr *Müfte‘ilün müfte‘ilün müfte‘ilün fa‘*	1
Dördüncü Daire (Dā’ire-i Müttefiḳa)	
1. Müteḳārib [Yaklaşan]	**2**
Müteḳārib-i müs̱emmen-i sālim *Fe‘ūlün fe‘ūlün fe‘ūlün fe‘ūl*	2

2.1.3. Kafiye

Kafiyenin sonunda bulunan temel harfi revidir. Yalnızca revi harfin tekrarı ile yapılan kafiyeler mücerred kafiye, revi harften önceki harflerin de tekrar ettiği kafiyeler ise mürekkeb kafiye adını alır. Mürekkeb kafiyeler de reviden önce gelen harflerin durumuna göre mürdef, müesses ve mukayyed olmak üzere çeşitlere ayrılır.[111] *Dīvān*’da en sık görülen kafiyeler, mücerred ve mürdef kafiyelerdir. Mücerred kafiye örneklerindeki revi harfler koyu renkle gösterilmiştir:

*gökler yüzi bir gėce gülistān idi güyā**ā***
*her encüm-i tābende idi bir gül-i ḥamrā**ā*** (*Dīvān*: K. 1/1)

*āhumuŋ dūdı başumda tāze sünbü**l**dür baŋa*
*dāġum üzre dāġlar ḳatmer ḳaranfü**l**dür baŋa* (*Dīvān*: G. 13/1)

vaṣlın ol serv-i bülendüŋ ‘āşıḳ-ı şeydā umar
pādişehden bende zīrā himmet-i a‘lā umar (*Dīvān*: G. 135/1)

*bir peleng oldı cefā dağına güyā o mele**k***
*cāmesi olsa yaraşur anuŋ altunlu bene**k*** (*Dīvān*: G. 212/1)

*raḳībüŋi sever oldum ‘adāve**t** ėdemezin*
*kilāb-ı kūyuŋa hergiz ḥakāre**t** ėdemezin* (*Dīvān*: G. 351/1)

[111] Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 8. Baskı, Ankara 2005, s. 59-63; M. A. Yekta Saraç, *Klâsik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye*, 3F Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul 2007, s. 257-275.

*ḥaḳḳı ẕikr eyle zebān-ı ḥāl-ile sūse**n** gibi*
*ṣaḳla esrāruŋ açılma ġonce-i gülşe**n** gibi* (*Dīvān*: G. 440/1)

Örneklerde mürdef kafiyeyi teşkil eden revi harfler ile ridf harfleri de koyu renkle yazılmıştır:

*minārelerle bu cāmi‘ ki ka‘be-i c**ān**dur*
*ṣolaḳlar-ile ṭurur ṣanki āl-i ‘oṣm**ān**dur* (*Dīvān*: K. 4/1)

*nėçe bir ḳan aġlayam hecrüŋle baġrum ḫ**ūn** olup*
*aŋa ḳaldı kim düşem ṣaḥrālara mecn**ūn** olup* (*Dīvān*: G. 26/1)

*ḳaşūn gözüŋ ki tīr ü kemāndan niş**ān** vėrür*
*ḳurbānuŋ olmaġa dil-i bī-çāre c**ān** vėrür* (*Dīvān*: G. 106/1)

*āsümānī bir libās ėdinmiş ol māh-ı mün**īr***
*aŋa bu ḥüsn-ile bulınmaz gök altında naẓ**īr*** (*Dīvān*: G. 132/1)

*ḥalḳa-i ẕikr-ile cevlān ėder ol māh-ceb**īn***
*ṣanasın bedr-i temām-ile döner çarḫ-ı ber**īn*** (*Dīvān*: G. 350/1)

*mey-i la‘lüŋ yine sāḳī beni ḥayr**ān** ḳıldı*
*aldı zülfüŋ gibi ‘aḳlumı perīş**ān** ḳıldı* (*Dīvān*: G. 513/1)

Dīvān’dan alınan müesses kafiye örneklerinde tesis elifine, dahil harfine ve revi harfe koyu renkle işaret edilmiştir:

*bīgāne oldı şimdi müjeŋ gibi c**āne** tīr*
*ṭoḳınmadın geçer yine ben bī-niş**āne** tīr* (*Dīvān*: K. 21/1)

*ḳıyāmet günine beŋzer o meh-rūda meh**ābet** var*
*temāşā-yı cemāline ne ḳudret var ne ṭ**āḳat** var* (*Dīvān*: G. 60/1)

*ayaġın öpdüm ol şāhuŋ şefā‘at eyledi **āḫir***
*esās-ı ka‘be-i maḳṣūda sürdüm yüzümi v**āfir*** (*Dīvān*: G. 69/1)

*kā’inātuŋ ṣan‘at-ı cehlinde k**āmil** olmazuz*
*hem-dem-i ehl-i hevā yār-i er**āẕil** olmazuz* (*Dīvān*: G. 176/1)

*sāde pehlūya dirīġā ol ṣanem ḳ**ā’il** degül*
*kimsenüŋ maḳṣūdı yanında anuŋ ḥ**āṣıl** degül* (*Dīvān*: G. 243/1)

*bīmār-ı ‘ışḳ odur ki söze ḳ**ādir** olmaya*
*yārüŋ yolında ġılẕet ėdüp ẓ**āhir** olmaya* (*Dīvān*: G. 425/1)

Dīvān’da yer alan mukayyed kafiye örneklerinden birkaçı sıralanırken kayd harfi ile revi harfler koyu renkle gösterilmiştir:

*çıḳardı gök yüzine āh-ı ser**d**üm*
*muḥaṣṣal var idi ṭaġlarca der**d**üm* (*Dīvān*: EŞ/58)

*içmeseŋ bezm-i ezelde bāde-i cām-ı eles**t***
*ey gül-i ḥamrā gözüŋ olmazdı her dem ḳan mes**t*** (*Dīvān*: G. 32/1)

*ḫalḳ elinden ermeye dirseŋ saŋa biŋ dürlü re**n**c*
*kimseye rāzuŋ ṭuyurma gizlü genc ol gizlü ge**n**c* (*Dīvān*: G. 41/1)

*o kimse kim seve bir meh-liḳā vü 'işve-pese**nd***
*hemīşe yılduzı düşkün olur felek-māne**nd*** (*Dīvān*: G. 53/1)

*lebleri mül yüzi gül ḳāmeti bir serv-i büle**nd***
*'ālemi gendüye ḳul eyledi ol şāh-leve**nd*** (*Dīvān*: G. 54/1)

*vāy aŋa kim germ olup sevdügi anuŋ se**rd** ola*
*yüreginde dāġ-ı fürḳat bir oŋulmaz de**rd** ola* (*Dīvān*: G. 433/1)

Nadir görülmekle birlikte *Dīvān*'da cinaslı kafiye de kullanılmıştır:

*hezār şīve vü nāz-ile ol ḳara **gözler***
*hezār yerde benüm gibi mübtelā **gözler*** (*Dīvān*: G. 113/1)

*ṭama'ı 'aynını açdı yedi iḳlīmi **yedi***
*ḳurudı ḳaldı nihāl-i bedeni ya'nī **yedi*** (*Dīvān*: M. 9/II/1-2)

2.1.4. Redif

Kafiyenin sonunda bulunan revi harfinden sonra gelen ek ve sözcükler redif olarak kabul edilir. Yaḥyā *Dīvān* redifler bakımından oldukça zengindir. *Dīvān*'da yalnızca ekten ve yalnızca kelimeden oluşan redifler dışında bir ek ile kelime ya da kelimelerden meydana gelen rediflere de yer verilmiştir. Redif olarak en sık kullanılan kelimelerden *gibi* 22, *ile* 16, *ola* ve *olsun* dokuzar, *olur* ve *var* sekizer kez tercih edilmiştir. *Beni* 7; *eder* ve *eyle* 6; *eyler, gelür* ve *iken* 5; *baŋa, benüm, biz, bize, eyledüŋ, idi, olmaz, olmış, olsa* ve *olupdur* ise 4'er defa redif olarak kullanılmıştır. Şairin rediflerini daha ziyade Türkçe zamirlerden ve fiillerden seçtiği, fiiller arasında da özellikle *et-, eyle-* ve *ol-* yardımcı fiillerinden türetilen yapıları tercih ettiği görülmektedir. Rediflerin 39'u *et-*, 31'i *eyle-* ve 87'si de *ol-* fiili ile kurulmuştur. 16 yerde *ben*, 11 yerde *biz* ve 10 yerde de *sen* zamiriyle kurulmuş redifler karşımıza çıkmaktadır.

Yaḥyā Bey yabancı dilden gelen kelimeleri de redif olarak kullanmıştır. Fakat bu örnekler sayıca Türkçe örneklere göre çok azdır. Redif olarak kullanılan toplam 230 ifadenin 17'si Arapça, 9'u Farsça ve 203 tanesi de Türkçe kelimelerle kurulmuştur. Şair

bir de Macarcadan alınan *ḳoçı* kelimesini redif olarak seçmiştir. Şairin Arapça kökenli kelimelerden tercih ettiği redifler ise *abdāllar, aḥmedüŋ, ‘āşıḳa, el-ġıyāṯ, firāḳ, ḥaḳı'çün, ḥaḳḳı-y-içün, ḫalāṣ, ḥazż, hū, ḥurmeti'çün, ‘ışḳ, leẕīẕ, livā, meded, raḥm eyle benüm rūḥum* ve *şi‘r* iken Farsça kökenli kelimelerle kurulan redifler; *āşinā, çeng, dervīşüŋ, ferruḫ, gülāc, peydā, telḫ, tīr* ve *turunc*dur. *Dīvān*’da redif olarak kullanılan ifadeler ile bulundukları beyit veya mısra numaraları tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.1.4. Yaḥyā *Dīvān*’da Redif Olarak Kullanılan İfadeler ve Bulundukları Beyit veya Mısra Numaraları

Redif	Bulunduğu Şiir
abdāllar	G. 104
açar	G. 73
aḥmedüŋ	G. 213
al	G. 237
aŋdum aġladum	M. 22/I
anuŋ	İŞ/206
artar ṭurmadın	G. 344
‘āşıḳa	G. 398
āşinā	G. 8
ayrıldum	G. 260
baḳ	G. 202, G. 203
baŋa	G. 10, G. 11, G. 12, G. 13
begüm	G. 268
belürmez	G. 181
ben	G. 313
beni	M. 16/V, M. 39/II, G. 491, G. 495, G. 499, G. 514, G. 517
benüm	M. 14/I, G. 281, G. 284, G. 285
beŋzer	İŞ/107
bilmedüm	M. 33/I
bilür	M. 20/V
bilürüz	G. 147, G. 156
biz	G. 143, G. 151, G. 173, G. 182
bize	G. 381, G. 382, G. 383, G. 384
bizi	G. 477
bizüm	M. 5/I, M. 12/I
bu	M. 2/III
buldum	G. 265
çeker	G. 109, G. 111, G. 140

çeng	G. 215
çıḳa	G. 401
daḫı	G. 466
dėdi	G. 457, G. 464
dėdiler	G. 110
degül	G. 242, G. 243
deprenür	G. 131
dervīşüŋ	M. 35/I
dėyesin	G. 326
dönüp	M. 8/II
dün gėce	G. 396
ėde-gör	G. 115
ėdemez	G. 145
ėdemezin	M. 16/II, G. 351
ėder	M. 31/II, G. 75, G. 77, G. 78, G. 79, G. 80
ėderdüm	İŞ/216
ėderin	G. 330, G. 353
ėdersin	M. 43/IV, G. 322
ėdesin	G. 321
ėdeyin	M. 32/IV, G. 349
ėdüŋ	M. 18/V, G. 228
egri	G. 475
elden gider	G. 137
ele girmez	G. 179
elinden el-ġıyāṣ	G. 36
ėt	İŞ/65, İŞ/67, İŞ/72
ėt beni	G. 498
ėtdi	M. 40/II, G. 460
ėtdügüm	G. 272
ėtdüm	G. 263, G. 271, EŞ/70
ėtdüŋ	M. 9/I
ėtdüŋ beni	M. 23/I
ėtme	M. 17/II, G. 410
ėtmese	G. 390
ėtmez	G. 160
ėtmiş gibi	G. 443
ėtseŋ olmaz mı	G. 486
ėtsün	M. 42/II
eyle	G. 397, G. 418, EŞ/34, EŞ/36, EŞ/209, EŞ/213
eyledi	G. 465
eyledüm	G. 270, G. 277
eyledüŋ	M. 24/III, M. 24/V, M. 44/VII, G. 224
eylegil	G. 233

eyleme	M. 28/II, M. 37/V, G. 416
eyler	M. 35/III, M. 35/IV, G. 112, EŞ/33, İŞ/13
eyler benüm	G. 287
eylerin	G. 331, G. 348
eylesün	M. 29/VI, G. 337
eyleye	G. 422
eyleyen	M. 18/II
eyleyesin	G. 320
eyleyüpdür	İŞ/210
ferruḫ	G. 47
firāḳ	G. 209
geç	G. 42
geçer	G. 72
gel	G. 234, G. 235, G. 236
gele	G. 405
gelen	M. 18/I
gelmedi	G. 456
gelmeye	G. 411
gelmez mi	G. 489
gelmişlerdenüz	G. 186
gelsün	G. 357
gelür	G. 76, G. 93, G. 126, G. 127, G. 128
gerek	G. 225
getüre	G. 379
gėyüp	G 29
gibi	K. 34, M. 10/I, M. 11/I, M. 22/V, M. 23/V, M. 28/V, M. 33/V, M. 38/VII, M. 45/II, G. 439, G. 440, G. 441, G. 442, G. 444, G. 445, G. 446, G. 448, G. 449, G. 454, G. 458, G. 459, G. 510
gider	G. 82
girme	G. 431
girmesün	G. 345
gitdüm	G. 262
gitmez	G. 172
gör	G. 124
gören	G. 315
göresin	G. 325
görmedüm	G. 259
görmiş yoḳ	G. 208

görür	G. 94
gösgötüri	G. 470
göz	G. 142
gözle	EŞ/1, İŞ/129
gözler	G. 113
gülāc	G. 39,
günleri	M. 15/II
ḥaḳı'çün	EŞ/43, EŞ/44
ḥaḳḳı-y-içün	G. 332
ḫalāṣ	G. 194
ḥaẓẓ	G. 197
hey	G. 506
hū	G. 362
ḥurmeti'çün	EŞ/41
ʻışḳ	G. 201, G. 204, İŞ/47
içün	EŞ/42
idi	M. 8/VI, M. 24/II, G. 455, G. 462
iken	M. 25/I, M. 28/IV, G. 342, G. 343, G. 354
ile	M. 18/IV, M. 20/IV, M. 22/III, M. 23/II, M. 33/IV, M. 37/III, M. 44/II, M. 45/V, G. 377, G. 399, G. 400, G. 402, G. 403, G. 404, G. 406, G. 407
ile gitdi	M. 8/VI/11-12
ile gitdüm	G. 261
imiş	K. 30, M. 7/II, G. 193
imişsin sevdügüm	M. 44/V
ise	G. 391, G. 395
issi olmaz	EŞ/62
istemez	G. 150
ister	G. 70, G. 138
isterüz	G. 152
ḳıl	İŞ/74
ḳıldı	G. 513
ḳıldum	İŞ/304
ḳılmış	İŞ/106
kimseye	G. 421
ḳo	G. 365
ḳoçı	G. 452
ḳopdı	M. 32/I
le͟zī͟z	G. 55
livā	K. 15, K. 17
meded	M. 16/I, M. 28/I,

	G. 49
ne idi	M. 9/VI
ol	G. 245, G. 246, G. 247
ola	M. 7/VII, M. 20/II, M. 45/IV, G. 433, G. 434, G. 435, G. 436, G. 437, G. 438
ola-gör	G. 125
olalum	G. 276, G. 291
olam yüriyem	G. 293
olan	M. 18/VI, G. 346
olasın	G. 317
olaydı	EŞ/30
olayın	EŞ/166
ol begüm	M. 44/I
oldı	M. 32/III, B. 1, EŞ/52
oldılar	G. 114
olduġını gördüŋ mi	G. 487
olduġum	G. 296
olduġuŋ	G. 223
oldum	G. 266, EŞ/48
olma	M. 36/II

olmadan	G. 358
olmadı	G. 461
olmaġa	M. 41/III
olmasa	G. 389
olmasun	M. 25/IV, G. 334, G. 335
olmaya	G. 425, G. 427, G. 428
olmayan	G. 318
olmaz	M. 27/III, G. 144, G. 155, G. 159
olmaz āşinā	G. 7
olmaz imiş	G. 192
olmaz mı	M. 36/V
olmazuz	G. 153, G. 175, G. 176
olmış	G. 191, EŞ/175, İŞ/185, İŞ/246
olsa	G. 385, G. 386, G. 387, G. 388
olsun	M. 8/VII/11-12, M. 17/I, M. 35/V, G. 336, G. 341, G. 355, EŞ/210, EŞ/211, EŞ/215
olup	G. 26

olupdur	EŞ/15, EŞ/188, İŞ/99, İŞ/305
olup gider	G. 74
olur	M. 13/II, M. 24/IV, M. 38/II, G. 119, G. 120, G. 121, G. 122, G. 123
olur bizüm	M. 21/IV
olurdı	EŞ/50
olur ol	Kt. 5
peydā	G. 2
raḥm eyle benüm rūḥum	G. 295
ṣaġ olsun	M. 9/VII
ṣaḳaluŋ	M. 40/I
ṣaḳın	G. 338
ṣaldılar	G. 116, G. 117, G. 118
ṣalduŋ	G. 231
saŋa	G. 15
sen	G. 316, İŞ/76
senden	G. 308
seni	G. 493, G. 502
sensin	EŞ/13
sensüz	M. 42/IV
senüŋ	M. 26/V, G. 230

sev	G. 363
sevdügüm	G. 278
ṣor	G. 130
söyledelüm	G. 273
söylesün	G. 340
ṣu	G. 364
şimdi	G. 511
şi‘r	G. 108
telḫ	G. 46
tīr	K. 21
turunc	G. 40
umar	G. 135
unutma	G. 414
üstindedür	G. 88
üstüme	G. 409
üzre	G. 378
var	G. 56, G. 57, G. 58, G. 59, G. 60, G. 63, G. 66, Kt. 2
vėrür	G. 106
yaġdurur	M. 11/II
yaḳdılar	M. 14/III
yaŋa	G. 18
yarın gėce	G. 369
yatmaz	G. 158

yėgdür	M. 17/III
yėrine	G. 420
yigit	G. 31
yoḳ	M. 27/II, G. 206, G. 207
yoḳdur	EŞ/203
yoḳ-mıdur	G. 103
yolıdur	G. 81

2.2. MUHTEVAYA DAİR DİKKATLER

Yaḥyā Bey'in *Dīvān*'ı muhteva bakımından oldukça zengindir. Bu bölümde öncelikle şairin kasidelerinin kime ve hangi vesilelerle yazıldığı üzerinde durulmuş; sonrasında musammatlar, şehrengizler, gazeller ve kıtaların genel olarak muhteva hususiyetlerinden söz edilmiştir. Son olarak da *Dīvān*'da dikkat çeken konular birkaç başlıkta değerlendirilmiştir. Yaḥyā'nın hayatının dönüm noktalarının, başından geçen haksız soruşturmaların ve yaşadığı sıkıntıların şiirlerine yansımasına *Hayatı ve Kişiliğine Dair İzler* bölümünde değinildiği için bu konular burada tekrar ele alınmayacaktır.

Kasideler

Dīvān'da 34 kaside bulunmaktadır. Bunlardan ilki miracı konu alan bir naattır. İkinci kasideyse Yavuz Sultan Selim için yazılmış bir methiyedir:

ẓıll-ı ḥaḳ sulṭān bin sulṭān emīrü'l-mü'minīn
ġāzī-i devr-i zemān sulṭān selīm-i kām-rān (*Dīvān*: K. 2/21)

Sonrasında çeşitli vesilelerle Sultan Süleyman için yazılmış methiye türünde on dört kaside sıralanmaktadır. 3. kaside Süleymaniye Cami'nin inşası üzerine yazılmıştır ve her mısrası birer tarihtir. Mısralardaki harflerin ebced değerlerinin toplamı 964'e karşılık gelmektedir ve bu tarih, Süleymaniye Cami'nin inşasının tamamlandığı miladi 1557 yılına tekabül eder. Ayrıca Yaḥyā, kasidede geçen şu beyte tam on tarih sığdırmıştır:

ṣāḥibü'l-cum'a şeh-i sünnī süleymān-ı zemān
cāmi'-i bālā te'āla'llāh 'aceb 'ālī binā (*Dīvān*: K. 3/43)

Bir sonraki kaside de yine Süleymaniye Cami'nin inşası sebebiyle kaleme alınmıştır.

5. sırada, yapımı 1554'te başlayıp 1563'ten önce tamamlanan ve Sultan Süleyman'ın talimatıyla Mimar Sinan tarafından yapılan Kırkçeşme Suları[112] vesilesiyle yazılmış bir kaside bulunmaktadır. Şair *selsebīl-i muṣaffā* ve *kevṯer-i ṯānī* dediği bu suları, padişahın bir ihsan nehri olarak görür. Kırkçeşme Suları velilere erişen ilahî feyz misali şehre ulaşınca cihan cennete dönmüştür:

[112] Kazım Çeçen, "Kırkçeşme Suları", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, XXV, (2002), s. 476-479.

ėrişdi şāhumuzuŋ şehre nehr-i iḥsānı
velīlere nite-kim vāridāt-ı rabbānī (*Dīvān*: K. 5/1)

cihānı cennete döndürdi vėrdi ḫalḳa ḥayāt
bu selsebīl-i muṣaffā bu kevs̱er-i s̱ānī (*Dīvān*: K. 5/2)

Feridun Emecen, Sultan Süleyman'ın Hürrem Sultan'ın ölümünden sonra daha sert bir dinî anlayışın takipçisi olduğunu belirtirken Habsburg elçisi Busbeke'nin padişahın dine riayet konusunda çok hassaslaştığı, etrafındaki eğlence takımını dağıttığı, çalgıları parçalattığı, altın ve gümüş tabakları ortadan kaldırttığı, şarap üretme ve içme yasağı getirdiği yönündeki görüşlerinden söz eder.[113] 6. sıradaki kaside, sultanın bu musiki yasağı nedeniyle yazılmış olmalıdır. Zira kasidede cehennem ateşine benzeyen şarap kadehinin onun yasağıyla güneş gibi zevale erdiği ve meyhane kapısının düşmanın gözü gibi kapandığı ifade edilir:

şu cām-ı bāde ki bir āteş-i cehennem idi
yasaġı eyledi anı güneş gibi fānī (*Dīvān*: K. 6/26)

yapıldı 'ayn-ı 'adū gibi bāb-ı meyḫāne
açıldı ka'be-i ḳalb-i vücūd-ı rūḥānī (*Dīvān*: K. 6/27)

7. kasidede adı geçen *Şirvān ėli*, Şah Tahmasb'ın 1538'de Şirvanşahlar'ın hakimiyetine son vermesiyle Safevî Devleti'nin bir vilayeti hâline gelmiştir. Halkının Sünnî oluşu Safevî idaresine karşı birçok isyanın çıkmasına sebep olurken Şirvan halkı sık sık Osmanlıdan yardım talebinde bulunmuştur. Şirvan, ancak yıllar sonra III. Murad'ın saltanat döneminde 1578'de Safevîlere karşı kazanılan Koyungeçidi Savaşı ile Osmanlı idaresine alınabilecektir.[114] 7. kasidenin Şah Tahmasb'ın Şirvan valisi olan kardeşi Elkas Mirza'nın 1547'de Osmanlıya sığınmasından sonra 1548-1549 yıllarında İran üzerine düzenlenen Tebriz Seferi münasebetiyle yazılmış olması muhtemeldir. Çünkü kasidenin muhtelif beyitlerinde Elkas Mirza'nın Osmanlıya sığınması hadisesine işaret edilir:

açalum şarḳ ėlini mihr-i cihān-tāb gibi
tābi' oldı bize şirvān ėlinüŋ şīr-i neri (*Dīvān*: K. 7/9)

çıḳa-geldi gözinüŋ nūrı 'acem şāhınuŋ
uçdı şāhīn gibi açdı beriye bāl ü peri (*Dīvān*: K. 7/10)

[113] Feridun Emecen, "Süleyman I", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, XXXVIII, s. 70.
[114] Mustafa Aydın, "Şirvan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, XXXIX, s. 204.

mıṣr sulṭānı ḳırım ḫānı ḳapusı ḳulıdur
mīr-i elḳāṣ gelüp olsa ʻaceb-mi nökeri (*Dīvān*: K. 7/26)

Bir sonraki kaside de yine Kanunî'nin Tebriz Seferi nedeniyle kaleme alınmış olmalıdır. Kasidede Tebriz Şahı olarak anılan Şah Tahmasb, Sultan Süleyman'ın Hoy'a girdiği haberini alınca ordusunu toplayıp Kazvin'e kaçmış; Osmanlı sultanının karşısına çıkmaya cesaret edememiştir. Osmanlı ordusu, Tebriz'i herhangi bir direnişle karşılaşmadan işgal etmiştir. Sonrasında da Van Kalesi başta olmak üzere civar kaleler fethedilmiş ve Van Beylerbeyliği kurulmuştur.[115] Kasidede geçen kimi beyitler sözü edilen hadiselere işaret etmektedir:

minnet ol mevlāya kim ḫātem gibi girdi ele
ḳalʻalar kim ṭoḳunur bürcine çarḫuŋ çenberi (*Dīvān*: K. 8/2)

her biri bir yaŋa gitdi nite-kim berg-i ḫazān
surḫ-ser cemʻiyyetin ṭaġıtdı miḥnet ṣarṣarı (*Dīvān*: K. 8/3)

gitdi fī-nāri cehennem kimse bilmez ḳandadur
rāfiżī cumhūrı görince bu rūz-ı maḥşeri (*Dīvān*: K. 8/4)

şāh-ı tebrīzüŋ ʻaceb heşt behişti var imiş
nėçe kerre girdi çıḳdı aŋa voynuḳ kāferi (*Dīvān*: K. 8/23)

ḳaçmasından vāz gelmez aṣlına eyler rücūʻ
rafż-ile ṭolmış ola anuŋ ki ḳalb-i muġberi (*Dīvān*: K. 8/24)

9. kaside Sultan Süleyman'ın Atmeydanı'nda yaptırdığı bir düğün vesilesiyle yazılmıştır. Kanunî'nin saltanat döneminde Atmeydanı'nda iki önemli düğün yapılmıştır. İlki 1530'da Şehzade Mustafa, Şehzade Mehmed ve Şehzade Selim için düzenlenen bir sünnet düğünüdür. Diğeri de 1539'da Şehzade Bayezid ve Şehzade Cihangir'in sünnet düğünü ile birlikte gerçekleşen Mihrimah Sultan'la Rüstem Paşa'nın düğünüdür.[116] Kasidede sözü edilen düğünün hangisi olduğu konusunda kesin bir tespitte bulunmak mümkün olmamıştır.

sürūr-ı sūr-ı ser-i serverān-ı ʻoṩmānī
müşerref ėtdi yine cümleten dil ü cānı (*Dīvān*: K. 9/1)

ḳuruldı zīnet-ile sāyebānlar gūyā
seḥāb-ı raḥmet ile ṭoldı at meydānı (*Dīvān*: K. 9/4)

[115] Remzi Kılıç, "Kânunî Sultan Süleyman'ın Tebriz Seferi (1548-1549) ve Nahçıvan-Revan-Karabağ (1552-1554) Seferleri ve Sonuçları", s. 191-215.
[116] Tanju Cantay, "Atmeydanı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, IV, s. 82-83.

vücūd-ı şāh-ı cihān gibi şāh-zādeleri
olalar iki cihān devletine erzānī (*Dīvān*: K. 9/48)

10. kaside Sultan Süleyman'ın sıkça çıktığı av gezileriyle ilgilidir. Bahar tasviriyle başlayan 12. kasidede, bahar mevsimi savaş aletleriyle çıkıp gelen bir pehlivana benzetilirken çimenlikteki çiçeklerin kimi bir savaşçı kimi de birer savaş aletidir:

ėrişdi ālet-i ḥarb-ile pehlevān-ı behār
benefşe gürz-i girāndur siper gül-i ḥamrā (*Dīvān*: K. 12/2)

ḳuşandı tīġını sūsen du'ā-yı seyf oḳuyup
bile çalışmaġa ġāzīler ile rūz-ı ġazā (*Dīvān*: K. 12/3)

14. kasidede hayaller hilâlin etrafında şekillenirken 15. kasidede hayallerin merkezinde sancak vardır. Bir savaş tasviriyle başlayan 16. kaside ise Kanunî'nin 1566'daki Sigetvar Seferi sırasında yazılmıştır. Kasidede fethedilen yerlerden, ele geçirilen kalelerden ve ordunun kahramanlıklarından söz edilir:

gölenüŋ külini göge ṣavurdılar bi-'avni'llāh
siget alındı 'arşa aṣdı tīġın şāh-ı 'oṯmānī (*Dīvān*: K. 16/16)

yaradılmamışa döndürdi cümle tārümār ėtdi
diyār-ı egriye ṭoġrılduġı gibi tatar ḫānı (*Dīvān*: K. 16/18)

ḳırāluŋ āli ṭuyuldı elem baḥrine ġarḳ ėtdi
ḳızılelma diyārı ile iḳlīm-i alamanı (*Dīvān*: K. 16/35)

erenler himmet ėtsünler alalum vėrmek allāhuŋ
ḳomayalum budin yolında mārān-ı ḳomaranı (*Dīvān*: K. 16/38)

15. kasideyle benzerlik gösteren 17. kaside, İbrahim Paşa'ya yazılmıştır. 18. kaside Şeyhülislâm Kemalpaşazâde için, şairin okuyucuya öğütler vererek başladığı 19. kaside ise Osmanlı âlimi Kazasker Fenârîzâde Muhyiddin Mehmed Şah için kaleme alınmıştır. Şeyhülislâm Ebussuud Efendi'ye yazılan 20. kasidede Yaḥyā, muhatabını fitnecilere karşı uyarır. Salihlerin tespih misali ipe dizildiklerini, bozguncuların ayakları altında çiğnenip perişan olduklarını anlatır. Nice kutlu şeyh ay misali tutulmuş, ilim ve fazilet sahiplerinin yüzü gün gibi yerlere sokulmuştur:

ipe dizildi ṣalāḥ ehli nite-kim tesbīḥ
ayaḳladı nėçe fāsıḳlar eyledi pā-māl (*Dīvān*: K. 20/42)

ṭutuldı māh gibi nėçe pīr-i nūrānī
depüldi yėrlere gün gibi rūy-ı ehl-i kemāl (*Dīvān*: K. 20/44)

Hayallerin ok etrafında şekillendiği *tīr* redifli 21. kaside, devrin vezirine yazılmıştır; fakat kasidede memduhun adına yer verilmemiştir. İdris Güven Kaya bu kasidenin Rüstem Paşa için kaleme alınmış olabileceğini dile getirir.[117] Şair, 22. kasidede başından geçen haksız soruşturmaları ve çektiği sıkıntıları anlatarak muhatabından zeamet talebinde bulunur. Onun bu kasidesinde *āṣaf* ve *pāşā* diyerek hitap ettiği kimsenin kasidenin konusu ve 34. beyti dikkate alındığında Rüstem Paşa olduğu düşünülebilir. Şairin bu şiirini teftişlerden aklandıktan sonra yazmış olması muhtemeldir. Nitekim Mehmet Çavuşoğlu'na göre İzvornik Sancağı'nda Sava Nehri kenarındaki zeameti Yaḥyā'ya bu şiirinden sonra verilmiş olmalıdır.[118]

ḳanı ol rüstem-i ṯānī gibi 'aḳl-ı evvel
sāyesinde şeref ü 'adl-ile āsūde cihān (*Dīvān*: K. 22/34)

23. kasidede Şirvan Valisi Elkas Mirza'nın Osmanlıdan yardım istemek üzere 1547'de İstanbul'a gelişi konu edilmiştir. Kasidede Şirvan Şahı'nın gelişi haber verildikten sonra onun için düzenlenen ziyafetten övgüyle bahsedilir. Kasidenin 24. beytine dayanarak Şirvan Beyi'ni layığıyla ağırlayanın Rüstem Paşa olduğu söylenebilir:

vekīl-i şāh-ı cihān ya'nī āṣaf-ı 'ādil
şefī' ü nāṣır-ı islām u rüstem-i ṯānī (*Dīvān*: K. 23/24)

Methiye türünün bir örneği olan 24. kaside, Üryanî Mehmed Dede için kaleme alınmıştır.[119] Defterdar İskender Çelebi'ye yazılan 25. kasidede şair, halkın içinde bulunduğu yoksulluğu çeşitli benzetmelerle anlatır ve açlık iddiasında bulunmaya geldiğini söyleyerek muhatabından nişan, ekmek ya da gümüşle altın ister:

ac da'vīsini eylemege geldi ḥāṣılı
vėr aŋa ya şi'ār u ya nān u ya sīm ü zer (*Dīvān*: K. 25/43)

Şairin kimi beyitlerde seferin/yolun gün doğusuna doğru gittiğini ve Acem yolunda olduklarını söylemesine dayanarak onun bu kasideyi Irakeyn Seferi sırasında sunmuş olabileceğini söyleyebiliriz:

[117] İdris Güven Kaya, "Yahya Bey'in Kasidelerindeki Tarihî Gerçekler", *The Journal of Ottoman Studies*, XXVIII (2006), s. 55.
[118] Mehmet Çavuşoğlu, *Yahyâ Bey ve Dîvânından Örnekler*, s. 12.
[119] İdris Güven Kaya, "Yahya Bey'in Kasidelerindeki Tarihî Gerçekler", s. 55.

döndür yüzümi ḳıbleye gel bārī ėy ecel
gün ṭoġusına ṭoġru gider ṭurmayup sefer (*Dīvān*: K. 25/16)

rāh-ı ʻacemde bir ʻacemī bayḳuşa dėdüm
ʻālem zi-tü ḫarāb u tü der-ʻālem-i diger (*Dīvān*: K. 25/17)

Bir kış tasviriyle başlayan 26. kaside Rüstem Paşa'dan sonra göreve gelen Semiz Ali Paşa'ya yazılmıştır. *Nişān*/tuğra etrafında şekillenen hayallerle başlayan 27. kaside ise Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi (ö. 1567) için kaleme alınmıştır.

Devrin vezirlerinden birine yazıldığı anlaşılan 28. kasidenin muhatabı açıkça belirtilmemiştir; fakat içeriğine bakılırsa Rüstem Paşa'nın görevden alınmasından sonra hatta vefatı sonrasında yazılmış olması muhtemeldir. Teşbib bölümünde kışın bitip baharın gelişinin anlatıldığı kasidede, *ḥaccāc-ı şitā*/kış Haccac'ı ifadesiyle kastedilen Rüstem Paşa olmalıdır.

29. kaside, devrin vezirlerinden Mustafa Paşa'ya yazılmıştır. Mehmet Çavuşoğlu kasidede adı geçen vezirin Sigetvar Seferi sırasında 5. vezir olan Kızılahmedli Mustafa Paşa olduğunu bildirir.[120] Kasidesinde hâlinden yakınan Yaḥyā, iki evladı olduğunu ve maddî sıkıntı çektiklerini ifade ederek evlatları için paşadan yardım ister.

30. kaside Budin Beylerbeyi Arslan Paşa'ya[121] yazılmıştır. Şair bu kasideyi yazdığı sırada Yahyalı'da olmalıdır:

baḥr ü berrüŋ māhiri vü naẓm u neşrüŋ şāʻiri
*ḥāliyā yaḥyālıda ancaḳ hemān **yaḥyā** imiş* (*Dīvān*: K. 30/15)

31. kaside Kasım Paşa[122] için kaleme alınmıştır. Kasideden bu şiirin paşanın Şat Irmağı üzerine bir köprü yaptırması vesilesiyle Irakeyn Seferi sırasında yazıldığı anlaşılmaktadır:

ḳurıda yaşda yoldaşlıḳ ėdüp ḫıżr-āsā
yapdı bir köprü şaṭa ḥażret-i ḳāsım pāşā (*Dīvān*: K. 31/1)

şaṭ-ı baġdāda şeref vėrdi bu cisr-i ʻālī
kehkeşāndur ṣanasın gökde olupdur peydā (*Dīvān*: K. 31/2)

döndi baġdād hemān cisr ile istanbula
ġalaṭa seyrin ėdenler geçer andan farżā (*Dīvān*: K. 31/11)

[120] Mehmet Çavuşoğlu, *Yahyâ Bey ve Dîvânından Örnekler*, s. 14.
[121] Yasemin Altaylı, "Budin Beylerbeyi Arslan Paşa (1565-1566)" *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi)*, (2006), s. 33-51.
[122] Faruk Sümer, "Kasım Paşa, Güzelce", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, XXIV, s. 547.

Bütün Arap diyarıyla Irak yurdunun fethini haber veren 32. kaside, devrin sadrazamına yazılmıştır. Kasidenin şark illerine otağ kurmaktan söz eden ve ordunun Bağdat'a varışını anlatan muhtelif beyitleri, onun Irakeyn Seferi sırasında yazılmış olabileceğini düşündürür:

zeyn olup leşkerinüŋ ḫaymesi mānend-i nücūm
ḳurdı şarḳ élleri içinde güneş gibi otaḳ (*Dīvān*: K. 32/6)

bilmedük nėce ėrişdügümüzi baġdāda
āṣafā olmaz imiş 'āşıḳa baġdād ıraḳ (*Dīvān*: K. 32/12)

dem-i rıḥletde olur atuŋ ayaġına niṯār
pür olup encüm-i dürrī ile bu yėdi ṭıbāḳ (*Dīvān*: K. 32/14)

Irakeyn Seferi'nde veziriazam İbrahim Paşa olduğuna göre kasidenin ona yazılmış olması muhtemeldir. Yine de kasidenin memduhundan sözlükte "devrin veziriazamı" olarak söz edilmiştir.

Gemicilik terimlerinin sıkça kullanıldığı ve dünyanın denize, bedeninse bir gemiye benzetildiği 33. kaside baştan sona nasihatlerle doludur. Tasavvufî mahiyetteki 34. kasidede ise şairin sofuya verdiği öğütler sıralanır. Bir önceki kaside gibi bu kasidenin de memduhu belli değildir.

Musammatlar

Yaḥyā'nın musammat tarzında yazdığı şiirlerinin çoğu âşıkanedir. Aşkı ve sevgiliyi konu alan bu şiirlerden ikisi müseddes (M. 16, M. 17), biri muhammes (M. 20), kalanları da murabbadır (M. 22-44, M. 46).

Şair, musammat tarzındaki kimi şiirlerinde başından geçen hadiselere ve tarihî olaylara değinir. Terci-bend şeklinde devrin veziriazamı için kaleme aldığı 5. musammatta, başından geçen teftişleri anlatarak aklandığını söyleyen Yaḥyā Bey; iddiacının mahzun, düşmanın yenik, hasmın hakir olduğunu bildirir:

ölmedin gördüm bu teftīş-ile rūz-ı maḥşeri
ṭoġrı çıḳdum ḥaḳ 'ināyet ḳıldı ḳurtardum seri (*Dīvān*: M. 5/V/1-2)

dōstlar ḫandān u ṭāli' yār ü devlet dest-gīr
müdde'ī maḥzūn u a'dā münhezim düşmen ḥaḳīr (*Dīvān*: M. 5/V/11-12)

Şair yine terci-bend şeklinde yazdığı 12. musammatta da aynı konuya değinmektedir. Terkib-bend şeklinde yazılan 6. musammat ise Kanunî'nin

şehzadelerinin sünnet düğünü münasebetiyle kaleme alınmıştır. Şiirin bazı mısralarından bu düğünün 1530'da Şehzade Mustafa, Şehzade Mehmed ve Şehzade Selim için düzenlenen sünnet düğünü olduğu anlaşılmaktadır:

münādīler çaġırup dėdiler ki olsa gerek
sürūr-ı sūr-ı şehinşāh-ı ẓıll-ı yezdānī (*Dīvān*: M. 6/I/13-14)

vücūb-ı sünnetine muṣṭafānuŋ ėtdi şürū'
düzetdi çarḫ-ı felek gibi meclis-i a'ẓam (*Dīvān*: M. 6/V/3-4)

Yaḥyā'nın musammatlarında işlediği diğer konular; din, tasavvuf, ölüm, hikmet, ahlâkî meseleler ile katıldığı savaşlar ve kahramanlıklarıdır. Terci-bend şeklinde yazılan ve dinî-tasavvufî nitelikteki 1. musammatta şair, tövbe ederek Allah'a yakarır ve muhatabına nasihatlerde bulunur. Yine terci-bend şeklindeki 13. musammatta, bitkilerin güneş tarafından terbiye edilmesiyle yaprak ve yemişin onlardan zuhur etmesi gibi insanın da velilik makamına ulaşması için kâmil mürşidin izinden gidip Attâr'ın eserlerinden feyz alması gerektiğini söyler. Bir nasihatname niteliğinde olan 4. musammat da terci-bend şeklinde yazılmıştır.

Terci-bend olarak yazılan 11. ve 14. musammatlarda Yaḥyā, katıldığı savaşlardan ve kahramanlıklarından söz eder. Sultan Süleyman'a yazılan 14. musammatta şairin Nahçıvan'ı yıkıp Revan'ı yaktıklarından ve Şiilerin Kum ile Kaşan'a kaçtıklarından bahsetmesine bakılırsa şiir, Kanunî'nin 1552-1554 yıllarında İran üzerine gerçekleştirdiği Nahçıvan Seferiyle ilgili olmalıdır. Şah, Tebriz Seferi'nde olduğu gibi bu sefer de savaş meydanına çıkmaya cesaret edememiştir.[123]

Yaḥyā'nın musammatları arasında mersiyeler de önemli bir yer tutar. Terci-bend şeklindeki 3. musammat, *ġāzī ḫunkār* olarak bahsedilen ve *murād-ı ġāziyān* olduğu söylenen memduh için yazılmış bir mersiyedir. Terkib-bend şeklinde kaleme alınan 7. musammat ise Kanunî'nin vefat eden oğlu Şehzade Mehmed için yazılmıştır. Şairin en ünlü mersiyesi ve terkib-bendi şüphesiz Şehzade Mustafa'nın vefatı üzerine yazdığı şiiridir. Onun cihanın yıkılışı olarak gördüğü bu hadiseye, şiirin yazılış sürecine ve sonrasında gelişen olaylara *Hayatı ve Kişiliğine Dair İzler* bölümünde yer verilmiştir. Yaḥyā'nın 1561'de Rüstem Paşa'nın vefatı üzerine yazdığı terkib-bend şeklindeki hicviyesi de oldukça önemlidir. Şiirin kimi mısralarında (M. 9/III'te) Rüstem Paşa'nın Osmanlı hanedanını birbirine düşürdüğü ve Karaman'ın iman ehlinin kanıyla dolduğu

[123] Remzi Kılıç, "Kânunî Sultan Süleyman'ın Tebriz Seferi (1548-1549) ve Nahçıvan-Revan-Karabağ (1552-1554) Seferleri ve Sonuçları", s. 191-215.

söylenerek 1559'daki Şehzade Bayezid ile Şehzade Selim arasında Konya Ovası'nda gerçekleşen savaşa[124] ve Şehzade Mustafa'nın katline işaret edilmektedir.

Musammatlar arasında Yaḥyā'nın methiyeleri de bulunmaktadır. Bu şiirler Ebû Eyyûb-ı Ensârî (M. 2), Sultan Süleyman (M. 18), Sultan Selim (M. 21) ve devrin padişahı (M. 45) için yazılmıştır. Şairin ayrıca Sultan Süleyman'ın "gibi" redifli 5 beyitlik bir gazeline yazdığı, dünyanın ve saltanatın geçiciliği ile sağlığın kıymetini anlattığı bir taşiri (M. 10) ve hac dönüşü yazmış olduğu müseddes şeklinde bir de naatı (M. 15) vardır.

Şehrengizler

Dīvān'da Edirne ve İstanbul şehirleriyle ilgili iki şehrengiz bulunmaktadır. Edirne Şehrengizi'nde yârin yüzünü Hakk'ın tecelli ettiği bir ayna olarak gören şair, sevgilinin aşkına kapıldığı için Allah'tan bağışlanmayı diler. Ardından sevgilinin vefasızlığından şikayet ederek bir gün Edirne şehrinde boynu bükük gezerken parlak ay dediği bir güzel tarafından teselli edildiğini anlatır. Şair, gönlünü alan bu güzelin adını şehrengizinde en başa yazmıştır. Daha sonraki beyitler ise baharı bir başka, kışı bir başka güzel olan Edirne'nin methine ayrılmıştır. 215 beyitten oluşan Edirne Şehrengizi'nde, şehrin on dört güzelinden beşer beyitle söz edilmiştir.

Allah'ın birliğinin ifade edildiği beyitlerle başlayan İstanbul Şehrengizi, nebilerin efendisi olan Hz. Muhammed'in naatıyla devam eder. Ardından eserde, müminlerin emiri Sultan Süleyman ile Veziriazam İbrahim Paşa'nın övgüsü yer alır. Sonrasında ise gül yüzlü bir güzelin can bülbülünü perişan ettiğini söyleyen şair, yaşadığı bu mecazî aşkı hakikat eylemesi için Allah'a yalvarmakta; O'ndan ilim, hikmet ve merhamet talep etmektedir. Zira Yaḥyā'nın sözleri her ne kadar güzellerin adı olsa da onun gönlünden geçen, Hakk'ın kudretinin sırrıdır. Bahar tasviriyle birlikte İstanbul şehrinin methine başlayan ve 345 beyit ihtiva eden İstanbul Şehrengizi'nde; şehrin ilk güzeli altı beyitle, diğer elli yedi güzel üçer beyitle anlatılır. Şehrengiz, şairin sanatını methettiği beyitler ve ardından gelen bir kıta ile son bulur.

Gazeller

Yaḥyā Bey'in gazellerinin çoğu âşıkanedir ve Osmanlı şiiri geleneğine uygun olarak kaleme alınmıştır. Yaḥyā bu gazellerinde sevgilinin aşkıyla gâh inleyerek can çekişen gâh sinesine elifler çeken bir âşık olarak karşımıza çıkar. Diğer taraftan onun

[124] Mehmet Çavuşoğlu, *Yahyâ Bey ve Dîvânından Örnekler*, s. 12-13.

din ve tasavvuf hakkında yazdığı, ahlâkî meselelere değindiği mısra, beyit ve gazellerinin sayısı da oldukça fazladır. Hatta şairin kimi gazellerinin baştan sona tasavvufî mahiyetteki beyitlerle örülü olduğu söylenebilir. Bu örneklerde dinî ve ahlâkî öğütlere fazlaca yer verilir. *Dīvān*'dan tespit edebildiğimiz kadarıyla şairin tamamı ya da büyük kısmı tasavvufla ilgili olan gazelleri dipnotta belirtilmiştir.[125] Bu gazellerinde aşk coşkusuna kapılıp velilik mertebelerini aşarak aşk şeyhi olduğunu iddia eden Yaḥyā, muhatabını tasavvuf yoluna davet eder:

şevḳumuz var gün gibi seyr-i vilāyet eylerüz
pīr-i 'ışḳuz ma'rifet evlādınuŋ babasıyuz (*Dīvān*: G. 171/3)

pīrümüz her müşkile yüz vech-ile vėrür cevāb
gel teveccüh eyle ėy dervīş açuḳdur bābumuz (*Dīvān*: G. 164/4)

Kaynaklar Yaḥyā Bey'in İstanbul'dan sürgün edildikten sonra tasavvufa yöneldiğini ve Gülşenî şeyhi Uryânî Mehmed Dede'ye intisap ederek inzivaya çekildiğini kaydeder.[126] Nitekim şair de *Gülşen-i Envār*'ında Mehmed Dede'yle karşılaşmasından söz eder. Yaḥyā'ya göre cezbeye kapılmış tasavvuf yolcularının yoldaşı olan bu kimse; başı açık, yalın ayak gezer. Onun görünüşü viran olsa da gönlü mamurdur:[127]

sālik-i mecẕūblaruŋ yoldaşı
başı ḳaba yalıŋ ayaḳlar başı (*Gülşen-i Envār*: 698)

ẓāhiri vīrāne vü miḥnet-zede
bāṭını ma'mūr meḥemmed[128] *dede* (*Gülşen-i Envār*: 699)

Dīvān'da her ne kadar Mehmed Dede'nin adı geçmese de şairin tasavvufa meyledişine dair izler görülür. Aşk ateşinde yanıp kalbini saflaştıran Yaḥyā, bundan evvel cahillik ettiğini söyleyerek Allah'tan af dileyip tövbe eder:

el-ḥamdü li'llāh ḳāl oldı ḳalbüm
'ışḳ āteşinde yandum yaḳıldum (*Dīvān*: M. 1/IV/13-14)

---

[125] G. 7, G. 42, G. 45, G. 50, G. 51, G. 63, G. 66, G. 68, G. 75, G. 76, G. 80, G. 81, G. 94, G. 98, G. 99, G. 102, G. 104, G. 105, G. 110, G. 114, G. 115, G. 116, G. 122, G. 124, G. 125, G. 126, G. 129, G. 130, G. 143, G. 150-153, G. 156, G. 157, G. 161, G. 164, G. 168, G. 169, G. 170, G. 171, G. 173-177, G. 182, G. 188, G. 194, G. 197, G. 200, G. 202, G. 203, G. 220, G. 221, G. 234, G. 235, G. 240, G. 242, G. 244-247, G. 274, G. 291, G. 313, G. 328, G. 346, G. 352, G. 354, G. 357, G. 358, G. 359, G. 362, G. 365, G. 377, G. 381-383, G. 399, G. 440, G. 447, G. 448, G. 458, G. 464, G. 477, G. 482, G. 503, G. 505, G. 506, G. 509.

[126] Bayram Ali Kaya, "Taşlıcalı Yahyâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XL, s. 156; Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, s. 932.

[127] Ayşe Sağlam, *Taşlıcalı Yahyâ Bey ve Hamse'si*, s. 11.

[128] İfade, Ayşe Sağlam tarafından hazırlanan *Taşlıcalı Yahyâ Bey ve Hamse'si* isimli tezde "*muḥammed*" şeklinde okunmuştur.

bilmezlik ėtdüm bundan öŋürdi
dīvāne gibi yolum yaŋıldum (*Dīvān*: M. 1/IV/15-16)

estaġfiru'llāh tübtü ilā'llāh
enheytü ḳalbī ʻan mā-sivā'llāh (*Dīvān*: M. 1/IV/19-20)

Yaḥyā Bey, başta tasavvufla ilgili gazelleri olmak üzere tasavvufî mahiyetteki eserlerini Mehmed Dede'ye intisabından sonra yazmış olmalıdır. Şaire göre maddî aşkın kaynağı, ilahî aşktır. Hakiki aşkın padişahı, biri ezelde diğeri sevgilinin kapısında olmak üzere iki meclis tertip etmiştir. Âşıkların aşkı ise hakikatte tarikat yolu, sinelerindeki elifler de vahdet yoludur:

birisi ḳālū belāda biri bāb-ı yārde
pādişāh-ı ʻışḳ-ı pāk ancaḳ iki dīvān ėder (*Dīvān*: G. 77/2)

ʻāşıḳuŋ ʻışḳı ḥaḳīḳatde ṭarīḳat yolıdur
zāhidā her elifi sīnede vaḥdet yolıdur (*Dīvān*: G. 81/1)

başumuz kūh-ı elem oldı görinen iki ḳaş
birisi rāh-ı fenā vü biri ġurbet yolıdur (*Dīvān*: G. 81/3)

Yaḥyā'nın kimi gazellerinde hayatına dair izler görülür. 261. gazelde şair, katıldığı bir Doğu Sefer'inden söz ederek muhatabını Hz. Süleyman'a benzetir. Bir diğer gazelinde (G. 294) ise sevgilinin Sultan Süleyman olduğu açıkça ifade edilir. "Zalim amirlerden çektiğimiz eziyet, bizim rahmet sebebimizdir!" dediği 184. gazelde de onun yaşadığı sıkıntılara karşı takındığı tavrı görmek mümkündür. Ayrıca şairin gazel şeklinde bir de naatı (G. 213) bulunmaktadır.

Kıtalar

Yaḥyā'nın kıtalarının büyük bir kısmını, devrinin önemli şairleriyle devlet adamlarının vefatlarına ve önemli hadiselere düştüğü tarihler ile başta Ḫayālī Bey olmak üzere dönemin şairlerine yazdığı hicivler oluşturur. Pek çok manzumesinde[129] Ḫayālī'yi ağır bir dille hicveden Yaḥyā Bey, kimi beyitlerinde onun şairliği hakkındaki olumsuz yorumlarını dile getirirken kimilerinde de *ışık* diye söz ettiği Ḫayālī'nin şahsiyetini eleştirir:

bu tekye-i cihānuŋ bir iḫtiyārıyam ben
ḳor mıyam ol ışıġuŋ postın çıḳarmayınca (*Dīvān*: Kt. 13/1)

[129] Kt. 2, Kt. 3, Kt. 4, Kt. 12, Kt. 13.

ṣovuḳ ṣovuḳ sözini èşidicek o ḥīzüŋ
olmaya gibi ***yaḥyā*** *el aŋa ḳarmayınca* (*Dīvān*: Kt. 13/2)

Tezin *Kıtalar ve Nazımlar* bölümünde ilk sırada yer alan manzumeyle ilgili olarak YD dipnotunda, YD/F nüshasında şiirin altında "tarih 916" notu bulunduğunu belirten Mehmet Çavuşoğlu, son mısranın ebcedinin 1074 olduğunu ve manzumenin bir tarih metni olmadığını ifade etmiştir. Son mısranın ebced değeri 1074'tür; fakat noktalı harflerinin ebcedi de 916'ya tekabül etmektedir:

geçmiş īmān ehli içün fātiḥa: (çe= 3+şīn= 300+ye= 10+nūn= 50+çe= 3+nūn= 50+fe= 80+te= 400)= 916.

H. 916, M. 1510-11 yıllarına karşılık gelir. Bu yıllar, Yaḥyā Bey'in hayatta olduğu yıllardır. Manzumenin ʻĀrifī mahlaslı bir şairin vefatı üzerine düşülmüş bir tarih olması muhtemeldir.

18. kıta, Defterdar İskender Çelebi'nin vefatı üzerine yazılmış bir tarihtir. YD/F nüshasında bu manzumenin son beytinin yanına kırmızı mürekkeple "941" notu kaydedilmiştir. Bu tarih miladi 1534-1535 yıllarına işaret eder. 19. kıta ise Şah İsmail'in Bağdat'ı istilasından sonra harap olan İmâm-ı Âzam Türbesi'nin 1534'te Sultan Süleyman tarafından yeniden yaptırılmasına düşülen bir tarihtir. Yine YD/F nüshasında bu manzumenin de son beytinin yanında "941" notu mevcuttur. 20. kıta ise Sultan Selim'in cülusu üzerine yazılmıştır. Her mısradaki harflerin toplamı II. Selim'in tahta çıkış tarihi olan H. 974 rakamını vermektedir. Bu tarih, miladi 1566 yılına karşılık gelir.

Şahsiyetler ve Mekânlar

Şiirlerinde dinî ve ahlâkî meselelerle tasavvufa büyük ölçüde yer veren Yaḥyā Bey, peygamberler ve din büyüklerinden de sıkça söz eder. *Dīvān*'da tespit edilebilen peygamberler *Ādem, Dāvūd, Eyyūb, Ḫalīl (Ḫalīlu'llāh), Ḥażret-i ʻĪsā, Ḫıżr (Ḫıżr-ı Nebī), İbrāhīm, İdrīs, İlyās, ʻĪsā (ʻĪsī, Mesīḥ, Mesīḥā, Rūḥ), İshāḳ, Mūsā (Ḥażret-i Mūsā, Kelīm), Nūḥ (Neciyyu'llāh), Süleymān, Muḥammed (Aḥmed, Aḥmed-i Muḫtār, Ḥabību'llāh, Ḫatmü'l-Enbiyā, Maḥmūd, Muṣṭafā, Resūl, Resūlu'llāh), Yaʻḳūb (Ḥażret-i Yaʻḳūb)* ve *Yūsuf*'tur. Dört halife de şiirlerde *ʻAlī (Ḥaydar, Ḥaydar-ı Kerrār, Şāh-ı Merdān), Ebū-Bekr (Bū-Bekr, Şāh-ı Ṣıddīḳ, Yār-i Ġār), ʻOs̱mān* ve *ʻÖmer* isimleriyle sıkça anılır. Başta sahabeler olmak üzere *Dīvān*'da geçen diğer din büyükleri de *Ḥamza, Ḥüseyn-i Kerbelā, İmām-ı Aʻẓam/İmām-ı Ḥanefī, Mūsī-i Kāẓım, Bilāl (Bilāl-i Ḥabeşī, Bilāl-i Muṣṭafā), Ebā Derdā, Eyyūb-ı Enṣārī, Ḫālid bin Velīd, Ḳanber* ve *Üveyse'l-ḳarenī (Üveyse'l-ḳaren, Veyse'l-ḳaren)* şeklinde sıralanabilir.

Din düşmanlarından *Ebū-Cehl (Bū Cehl)* ile *Ebū-Leheb (Bū-Leheb)*'den söz edilen eserde adı geçen melekler ise *Cibrīl (Rūḥ-ı ḳuds, Rūḥu'l-emīn), Kirāmen Kātibīn* ve *mekü'l-mevt*'tir.

Dīvān'da sultanlar ve şehzadelerden *Murād, Süleymān (Tatar Ḫānı), Selīm, Muṣṭafā* ve *Şeh İsmā'īl, (İsmā'īl)*'e; devlet adamlarından *Aḥmed, Āṣaf, Ebüssu'ūd Efendi, Ḥaccāc, İbn-i Kemāl, İbrāhīm, Kemāl, Muḥyiddīn, Muṣṭafā Pāşā, Nişānī Beg*'e; şairler, ilim adamları ve sufilerden *'Aṭṭār, Cāmī, Ḫayālī, Ḥażret-i Ḥassān, Ḫusrev, Kemāl, Manṣūr, Mollā-yı Rūm, Selmān, Seyyid, Sīnā, Şeyḫ Şiblī* ve *Ẕünnūn*'a yer verilirken bahsi geçen tarihî ve efsanevî şahsiyetler *'Abdü'l-mü'min, Cem (Cemşīd), Dārā, Deccāl, Efrāsiyāb, Ehremen, Erdişīr, Fir'avn, Ḥātim, Ḫusrev, İskender (Sikender), Ḳahramān (Ḳahramān-ı Ḳātil), Ḳārūn, Ḳaydefā, Keyḳubād (Ḳubād), Loḳmān, Maḥmūd, Mehdī, Meryem, Mīr-i Elḳāṣ, Nemrūd, Nerīmān, Rüstem (Rüstem-i Zāl), Sām Şeddād, Yezīd* ve *Zāl*'dir. *Dīvān*'da masal kahramanlarından *Ferhād (Kūhken), Leylī, Mecnūn* ve *Şīrīn*'in adı anılırken hattatlardan *Yāḳūt*, filozoflardan *Eflāṭūn*'dan söz edilmiştir.

Dīvān'da geçen bazı mekânlar ise *'Acem, Aḳ Ḥiṣār, Aḳyazı, At Meydānı, Aydın (Aydıŋ), Baġdād, Baṭḫā, Bedaḫşān, Boġdān (Ḳaraboġdan), Budin, cebel-i Nūr, Çīn, diyār-ı 'Arab, Egri, Ġalaṭā, Germiyān, Göle, Hind, Ḫorāsān, Ḫoten, Hürmüz, 'Irāḳ, Işfahān, Ka'be (Beytu'llāh, Beytü'l-ḥarem, Ḥarem, Ḥarem-i Ka'be, Ka'betu'llāh), Ḳalata, Ḳaraman, Kāşān, Ken'ān, Kerbelā, Ḳum, Loḳmān, Mescid-i Aḳṣā (Mescidü'l-Aḳṣā), Mışr, Rūm, Şām, Tebrīz, Ṭūr, Vādī-i Eymen, Vefā, Yaḥyālı, Yeṯrib* şeklinde sıralanabilir. *Diyār-ı ẓulmet* ile *Ḳāf (kūh-ı Ḳāf)* şiirlerde geçen hayalî mekânlarken cennetlerden *Cennetü'l-me'vā, dār-ı Na'īm (dārü'n-na'īm), dārü's-selām* ve *Firdevs (Cennet-i Firdevs, gülşen-i Firdevs)*'ten bahsedilmiştir.

Dīvān'dan tespit edilen şahsiyetler ve mekânlarla ilgili açıklamalar ve bu kavramların metinde kurdukları anlam ilgileri, tezin *Sözlük* bölümüne kaydedilmiştir.

Yaḥyā'nın Şiirinde Gelenek Dışı Unsurlar

Ṭaşlıcalı Yaḥyā'nın yaşadığı yüzyılın ve ait olduğu edebî kültürün geleneğini bütünüyle şiirlerine yansıttığını söyleyebiliriz. Şair, geleneğe dair unsurları ve Osmanlı şiiri çerçevesinde şekillenen hayallerini şiirlerinde ustalıkla işlerken onun gelenekten ayrıldığı noktalar da bulunmaktadır.

Sevgili

Osmanlı şiirinde çeşitli hüviyetlerde karşımıza çıkan sevgili; insanı aşka tutsak eden bir güzel olabileceği gibi devrin padişahı, herhangi bir din büyüğü, Hz. Peygamber ya da Allah Telâlâ da olabilir. Onun fiziksel özelliklerini ideal insan tipi şekillendirirken karakteri ve davranışlarını umursamazlık, öfke, acımasızlık ve zalimlik gibi olumsuz özellikler belirler. Kudretli, zengin, soylu, nüfuzlu ve itibarlı olan sevgili; bütün bu özellikleri ve yüce makamıyla padişah olarak nitelendirilir. Emsalsiz güzelliğiyle tapılmaya layık bir put olarak görülür.[130] Oysa Yaḥyā'nın kimi beyitlerinde, insanı yoldan çıkarmasından endişe edilen biridir:

göŋül ki ka'bedür ėtme sen anı büt-ḫāne
o sāde-rūdan ıraġ ol ki ola düşmen-i dīn (*Dīvān*: K. 19/13)

yaşuŋ gibi seni başdan çıḳarmasun āḫir
hevā-yı serv-i revān u nigār-ı māh-cebīn (*Dīvān*: K. 19/14)

düşürme ḫırmen-i cāna gözüŋden āteş-i ġam
yüzine baḳma nigāruŋ ger ola ḥūrü'l-'īn (*Dīvān*: K. 19/15)

Gerçek âşığın Allah'a âşık olan kimse olduğunu söyleyen Yaḥyā Bey, "Surete aldanıp gönül çelen sevgilinin cemâline bakma!" diyerek muhatabını uyarır. Zira gönül alıcı sevgili, zarafet sahibi ve nazlı olunca insanı aşkta şirke sürükler:

ya ḥaḳḳı sev ya ḫalḳı ėyā ġāfil-i cihān
'āşıḳ odur ki 'āşıḳ-ı perverdigār ola (*Dīvān*: M. 4/IV/7-8)

baḳma cemāl-i dil-bere ṣūret-perest olup
āyīne içre ṣūrete ne i'tibār ola (*Dīvān*: M. 4/IV/5-6)

bir müşrik-i maḥabbet ėder dā'imā seni
dil-ber ki pür-ẓarāfet ola şīvekār ola (*Dīvān*: M. 4/IV/9-10)

Yaḥyā'ya göre gönül çelen sevgilinin saçının teli, sonu gelmez arzuların ipidir. Beyitte kendisine seslenen şair, "Onu iğne gibi kulağına takma!" der. Gönül çelen yârin kaşını mihrap edinmek de uygun değildir. Bu eğri fikir râ (ر)/yanlış fikir hemen gönülden ve zihinde çıkarılmalıdır:

rişte-i ṭūl-i emeldür tār-ı zülf-i dil-rübā
*ḳoyma ėy **yaḥyā** ḳulaġuŋa anı sūzen gibi* (*Dīvān*: G. 440/7)

[130] Üzeyir Aslan, Hakan Taş, Ömer Zülfe, *Osmanlı Edebiyatının 300'ü*, Otto Yayınları, İstanbul 2018, s. 19-20.

ebrū-yı dil-rübāyı miḥrāb ėdinmek olmaz
*dūr eyle ḫāṭıruŋdan **yaḥyā** bu egri rāyı* (*Dīvān*: G. 509/9)

Dīvān'da sevgilinin âşık olduğu örnekler de mevcuttur. Çoğu zaman âşıkları görmezden gelerek geçip giden istiğna sahibi sevgili, bu örneklerde cefa edici bir zalime âşık olmuştur. Aşk yüzünden inleyip ağlamakta ve can çekişmektedir.[131]

Şarap

Şarap, Osmanlı şiirinde en çok kullanılan içecek maddesidir; rengi, lezzeti ve sarhoş edici özelliğiyle birçok benzetmeye konu olmuş ve olumlu manada kullanılmıştır. Onun uğrunda elbisesini bile rehin bırakan şair; vaiz ve kaba sofuya şarabı yasakladığı için karşı çıkıp düşman kesilir. Fakat Yaḥyā'nın kimi mısralarında bunun tam tersi görülmektedir. Şarap dinen haram kabul edildiği için şiddetle yasaklanmıştır:[132]

ḥarāma göz dikicidür ḥabāb-ı bāde gibi
şerāb içen kişinüŋ eyle başını pā-māl (*Dīvān*: K. 20/8)

bāde-nūşān gibi ṭoġru yolumuzdan ṣapmazuz
'avn-i fir'avn-ile şeddādī binālar yapmazuz (*Dīvān*: G. 161/1)

ma'rifet 'uryānınuŋ meydür libās-ı ġafleti
muḍḥik-i şeyṭān olur kör bengī ḳan ḥayrān olan (*Dīvān*: G. 346/3)

mey-ile meymene vü meysereŋi ṭoldurma
ne revādur ki meye ka'be-i dil menzil ola (*Dīvān*: G. 434/4)

meykede mühmelātınuŋ ḳabri cehenneme döner
bir ḳaraŋu bucaḳ olur bāde-ḫorınuŋ āḫiri (*Dīvān*: G. 473/3)

keşret-ile şerāb içen ḫar-gelenüŋ miṣālidür
ṣavt u ṣadā-yı çeng-ile çingenenüŋ panāyiri (*Dīvān*: G. 473/6)

Hatta 504. gazelin tamamında şarabın zararlarından ve sarhoşların düştükleri kötü durumlardan söz edilir.

Kadeh

Şarapta olduğu gibi kadeh de Osmanlı şiir geleneğinde olumlu bir mana taşırken Yaḥyā Bey'in bir beytinde şarabın terk edilmesi gerektiği ifade edilir. Muhatabından

[131] G. 219, G. 223.
[132] K. 19/20-21, M. 1/III/9, G. 43/3, G. 66/6, 84/1, 110/5, 163/6, 244/3, 327/1-3.

kadehini mercan tespihle değiştirmesini isteyen şair, onu dergâhın zikir meydanına davet eder:

ṣāliḥ ol peymāneŋi tesbīḥ-i mercāna degiş
ẕevḳ-ı ẕikru'llāh ile meydāna gel mey-dānı ḳo (*Dīvān*: G. 365/3)

Meyhane

Şiirlerde meyhaneler âşıkların sevgiliyi görme imkânı buldukları, aşk şarabını yudumladıkları, loş bir ortama ve köhne bir yapıya sahip mekânlardır. Görünüşü kasvetli olsa da müdavimlerine ferahlık ve neşe bahşederler.[133] Buna karşılık Yaḥyā Bey'in insanları meyhane yerine Hak divanı olduğunu söylediği mescide çağırması, gelenek dışı olarak kabul edilebilir:

mescide gel zāhidā ma'nīde ḥaḳ dīvānıdur
gülşen-i iḥsānıdur insāna raḥmet kānıdur (*Dīvān*: G. 99/1)

Mecnun

Mecnun, geleneğe göre âşıkların örnek aldıkları hatta kendilerini yarıştırdıkları bir kimseyken *Dīvān*'da bazı beyitlerde olumsuz bir karakter olarak ele alınmıştır. Şair, halkı başına toplayan ve yarım akıllı dediği Leyla'ya âşık olan Mecnun'u sevmez. Zira ona göre dünya makamının lezzetinde zillet vardır:

sevmezüz başına ḫalḳı üşüren mecnūnı
leẕẕet-i manṣıb-ı dünyāda begüm ẕillet var (*Dīvān*: G. 66/3)

ḳıṣṣa-i leylī vü mecnūnı baŋa aŋmaŋ kim
sevmezin nāḳışatü'l-'aḳlı seven mecnūnı (*Dīvān*: G. 463/3)

[133] Üzeyir Aslan, Hakan Taş, Ömer Zülfe, *Osmanlı Edebiyatının 300'ü*, s. 82.

2.3. *DĪVĀN* METNİNE YÖNELİK AÇIKLAMALAR

Dîbâce'den; MK: 6[a] [12] ışṣıdan:

dėrilmiş mektebe evlād-ı aṣḥāb
*ḳararmış **ışṣıdan** eṭfāl-i a'rāb*

[= (Güya) ashabın evlatları mektebe toplanmış, Arap çocukları sıcaktan kararmış.]

MK ve YD'de *issiden* şeklinde geçen ifade, metne anlam bakımından daha uygun bulunan "sıcaktan" manasındaki *ışṣıdan* ile değiştirilmiştir.

K. 1/11:

gūyā ki burāḳ oldı aŋa pāye-i rif'at
gelsün dėyü emr eyledi allāhu te'ālā

[= Burak sanki onun için zirveye götüren bir basamak/merdiven oldu; yüce Allah, "Gelsin!" diye emir buyurdu.]

YD nüshasında bulunmayan bu beyit, metne MK nüshasından faydalanılarak dahil edilmiştir. MK'de ise bu beytin ikinci mısraı ile bir önceki beytin ikinci mısraının birbirinin yerine kaydedildiği görülmüştür.

K. 1/39[b] kān-ı 'atā tārik-i dünyā:

vālā-güher ü pāk-naẓar ẕāt-ı muṭahhar
*deryā-yı seḫā **kān-ı 'atā tārik-i dünyā***

[= Ey yüksek şahsiyetli, mübarek bakışlı, kutlu zat! Ey cömertlik deryası, ihsan kaynağı, dünyadan yüz çevirmiş (peygamber)!]

YD'de *kān-ı 'atā-āver-i dünyā* olan bu ifadeyi "yeryüzünün lütuf saçan ocağı" şeklinde anlamak mümkündür; fakat MK'nin yanında YD/B, YD/C, YD/D ve YD/E nüshalarında da yer alan *kān-ı 'atā tārik-i dünyā* ifadesinin metne alınması daha yerinde olacaktır. Çünkü "ihsan kaynağı, dünyadan yüz çevirmiş kimse" manasındaki ifade, metnin anlamına daha uygun düşmekle birlikte *tārik-i dünyā* tamlaması metinde beş yerde daha geçmektedir ve şairin sıkça başvurduğu yapılardan biridir. Ayrıca söz konusu ifade ile Hz. Ali'ye ait olabileceği düşünülen[134] "Dünya bir leştir; onun talipleri köpeklerdir. [Ebû Nuaym el İsfehânî'den naklen]" kelâm-ı kibarına işaret edildiği de

[134] Bekir Tatlı, "Hz. Peygamber'in Dinî Mimariye Nakşedilen Sözlerinin Bölge Halkına Verdiği Mesajlar, Edirne-Balkanlar (Genel) Mukayesesi", *Kültür Coğrafyamızda Hz. Muhammed Uluslararası Sempozyum (Orta Asya, Kafkasya ve Balkanlar)*, II, s. 297-332.

söylenebilir. Diğer taraftan her iki mısradaki söz öbeklerinin kendi aralarında mücerred kafiye oluşturduğu da görülür. YD'de bu ifadenin tercih edilmeme sebebi, YD dipnotunda görüldüğü üzere *tārek-i dünyā* şeklinde yanlış okunmuş olmasından kaynaklanmış olmalıdır.

K. 1/40[a] benānuŋ:

göklerde yėridür mehi şaḳḳ ėtse ***benānuŋ***
zīrā ki iki şāhid ile oldı bu da'vā

[= Parmağın gökyüzünde ayı ikiye bölse yeridir; zira bu dava, iki şahitle görüldü.]

Beytin geçtiği kasidenin bir mirâciye olduğu göz önüne alınırsa beyitte Hz. Muhammed'in şakku'l-kamer mucizesine işaret edildiği anlaşılır. Her ne kadar MK ve YD nüshalarında *hilālüŋ* ifadesi bulunsa da beytin anlamına uygun düşen kelime, YD/A nüshasında yer alan ve "parmak" manasına gelen *benān*dır.

K. 1/58[b] mehābā:

'ālemde beḳā āyīnesin manẓar ėdindüŋ
dünyā yüzine eylemedüŋ meyl ü ***mehābā***

[= Kâinatta beka aynasını seyrettin; dünyaya meyletmedin, bağlanmadın.]

YD'de *muḥābā* hâlinde kaydedilen ifade yerine, beytin anlamına "seçmek, körü körüne bağlanmak" anlamındaki *mehābā* kelimesi uygundur. Kasidenin eldeki tek nüshası olan YD/A'da söz konusu ifade, zaten *mehābā* iken YD müellifi tarafından metne *muḥābā* olarak kaydedilmiştir.

K. 2/8[a] 'urvetü'l-vüṯḳā:

'urvetü'l-vüṯḳā *vü zemzemden içüp nūr-ı ṣafā*
zemzemeyle ḥāciler olmış-durur na're-zenān

[= Sağlam kulp ile/İslamiyet'le zemzemden sevinç ve huzur nurunu yudumlayıp hacılar ilahilerle haykırmaya başladı.]

Metnin tesisinde karşılaşılan en büyük sıkıntılardan biri, YD'nin tesisinde kullanılan nüshalarda sıkça yazım hatalarıyla karşılaşılmasıdır. Bu hatalara dikkat edildiğinde müstensihlerin kimi harfleri benzerleriyle karıştırdıkları, daha az bilinen doğru ifadeleri aktarmak yerine benzer harflerden yola çıkarak daha bilindik ifadeleri metne aldıkları görülmüştür. Bu noktada MK nüshası bize, şairin elinden çıkan nüshaya

yaklaşma hususunda epey yardımcı olmuştur. MK'de yer almayan şiirlerdeyse YD'yi oluşturan nüshalar daha büyük bir dikkatle incelenmiş ve metnin anlamına uygun olmadığı düşünülen ifadelerin harfleri üzerinde değişiklik yapılarak asıl metne ulaşılmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu konuda çeşitli mecmualardan da faydalanılmıştır.

Yalnızca YD/A ve YD/E nüshalarında geçen bu beyitteki *'urvetü'l-vüṣḳā* ifadesi, müstensih hatası nedeniyle yazmalara yanlış aktarılmıştır. Bu nedenle de YD'de *merve vü ṣaffā* şeklinde kaydedilmiştir. Şiir *Revān 1972* (10[a])'den kontrol edildiğinde doğru ifadenin İslamiyet için kullanılan "sağlam kulp" manasındaki *'urvetü'l-vüṣḳā* olduğu görülür. Ayrıca yine aynı mecmuaya dayanılarak YD'deki *érüp* kelimesi de *içüp* şeklinde beytin anlamına uygun olacak şekilde düzeltilmiştir.

K. 3/8[a] cem'iyyeti:

mescidi ***cem'iyyeti*** *ādem deŋizidür bize*
her yaŋadan ṣu gibi ṣāfī aḳar ṭālib aŋa

[= Mescidinin kalabalığı bize insan denizidir, ona her taraftan âşıklar tertemiz su misali akar.]

YD'de *cem'iyyet-i* şeklindeki ifade hem beytin anlamına hem de ebced değerine uygun değildir. Beytin ait olduğu kaside, Süleymaniye Cami'nin inşasının tamamlandığı miladî 1557 yılında yazılmış olup her mısraı birer tarihtir. Bu sebepten de MK'de mısraların altına kırmızı mürekkeple "sene 964" notu düşülmüştür. İfadenin geçtiği mısranın ebced değerinin 964 olması için MK nüshasındaki *cem'iyyeti* ibaresinin metne alınması gerekir:

mescidi ***cem'iyyeti*** *ādem deŋizidür bize*: (mīm= 40+sīn= 60+cīm= 3+dāl= 4+ye= 10+cīm= 3+mīm= 40+ayn= 70+ye= 10+te= 400+ye= 10+elif= 1+dāl= 4+mīm= 40+dāl= 4+kef= 20+ye= 10+ze= 7+ye= 10+dāl= 4+rā= 200+be= 2+ze= 7+he= 5)= 964.

K. 3/49[a] āyīnesinde:

'aḳlumuz ***āyīnesinde*** *'ayni ile her gürūh*
oldı tārīḫ-i çihār i'lām olandan mā-'adā

[= Akıl aynamızda apaçık (görünen) her grup, bahsi geçenden başka dört tarih (daha) oldu.]

YD'ye *āyīnesinden* şeklinde kaydedilen ifade, beytin manasına daha uygun bulunan MK, YD/B, YD/C ve YD/F nüshalarındaki *āyīnesinde* ibaresiyle değiştirilmiştir.

K. 4/13:

necātına sebep oldı niçe günehkāruŋ
iki cihānda daḫı ol şefī'-i insāndur

[= Nice günahkârın kurtuluşuna vesile oldu; o, iki cihanda da insana şefaatçidir.]

MK ve YD nüshalarında yer almayan bu beyit, YD/F nüshasından eklenmiştir.

K. 4/17^{b} ser-i:

ḳıbāb-ı 'āliyesinde o ḳurşun örtüleri
***ser-i** cibālde gūyā ki ebr-i nīsāndur*

[= Yüksek kubbelerinde o kurşundan örtüleri sanki dağların başındaki nisan bulutudur.]

Caminin kubbelerindeki kurşundan örtülerin dağların başındaki nisan bulutuna benzetildiği beyitte, YD nüshasındaki *seri* ifadesi yerine MK'deki *ser-i* şekli tercih edilmiştir. Zira "Başı dağlara erişen nisan bulutu" manası, beyte uygun değildir. Diğer taraftan YD'de hiçbir nüsha farkı kaydedilmemesine rağmen beyit YD/B ve YD/C'den kontrol edildiğinde söz konusu ifadenin MK'deki gibi kaydedildiği görülmüştür.

K. 6/22:

kemāl-i himmet ile ḳuvvet-i velāyet ile
getürdi ṣıdḳ ile īmāna mīr-i boġdanı

[= Kusursuz ihsan ve mağfiretle, keramet gücüyle Boğdan emirinin sadakatini kazanıp (onu) dize getirdi.]

MK ve YD'de bulunmayan bu beyit, metne YD/F nüshasından eklenmiştir.

K. 6/25:

zihī kemāl-i se'ādet ḳapusı ḳullarıdur
yemen emīri ḳırım ḫānı mıṣr sulṭānı

[= Öyle mükemmel bir saadet ki Yemen emiri, Kırım hanı (ve) Mısır sultanı (onun) kapısının hizmetkârlarıdır/kapıkullarıdır.]

MK ve YD'de bulunmayan bu beyit, metne YD/F nüshasından alınmıştır.

K. 6/39[b] issi:

muḥammed ümmeti üstinden ırmasun mevlā
*o ʻadl ü dād u kerem **issi** şems-i iḥsānı*

[= Allah, o adalet ve lütuf sahibi ihsan güneşini Muhammed ümmetinin başından ayırmasın!]

İfade, YD'de *ışṣı* olarak geçmektedir; fakat "sıcak; sıcaklık" anlamlarına gelen *ışṣı*, metne anlam bakımından uygun değildir. Bu nedenle beyte MK nüshasındaki *issi* ifadesi alınmıştır.

K. 7/23[a] issi:

*bir kerem **issi** seʻādet güneşidür meşelā*
şerrece terbiyeti gevher ėder her ḥaceri

[= Lütuf sahibi bir saadet güneşidir, mesela ufacık bir talimi/yardımı her taşı cevher eder.]

YD'de *ışṣı* olarak kaydedilen ifade yerine, "sıcak; sıcaklık" anlamlarının beytin manasına uygun olmaması nedeniyle MK nüshasından alınan ve "sahibi" manasına gelen *issi* ifadesi tercih edilmiştir.

K. 7/28[a] düşmen:

*bir saḫīdür ki ḳaçan **düşmen** aŋa olsa muṭīʻ*
māl-i ḳārūnı vėrür düşmenine mā-ḥażarī

[= Öyle cömerttir ki düşman ona ne zaman boyun eğse hasmına elindeki Karun hazinesini verir.]

Beyit, *Remel* bahrinin *Feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün* vezninde yazılmıştır. Bu nedenle YD'de *düşmān* şeklinde yer alan ifade, vezin gereği *düşmen* olarak okunmalıdır. Düzeltmeye MK nüshası kaynaklık etmiştir.

K. 7/41:

ʻarżum oḳunsa eger diŋlenür idi cānum
başuma üşmez idi āteş-i āhum şereri

[= Eğer arzuhâlim okunsaydı gönlüm huzur bulur, ah ateşimin kıvılcımları başıma üşüşmezdi.]

MK ve YD'de bulunmayan bu beyit, metne YD/F nüshasından alınmıştır.

K. 8/21[a] issi:

*bir anuŋ gibi ʻadālet **issi** ġāzī pādişāh*
gelmedi mülk-i cihāna devr-i ādemden beri

[= Hz. Âdem devrinden bu yana dünyaya, onun gibi adalet sahibi bir gazi hükümdar gelmedi.]

YD nüshasında *ışşı* şeklinde geçen ifade, "sıcak; sıcaklık" manasına gelmektedir ve beytin anlamına uygun değildir. Bu nedenle metne MK nüshasında geçen "sahibi" anlamındaki *issi* ifadesi alınmıştır.

K. 9/46[b] resm ü:

ḥużūr-ı şāh-ı cihānda ḫamūş ol ey dil
*hemīşe ḥaddüŋi bil gözle **resm ü** erkānı*

[= Ey dil, cihan şahının huzurunda suskun ol! Daima haddini bil; usule ve erkâna riayet et!]

MK nüshasındaki *resm ü* ifadesi YD'de *resm-i* şeklinde kaydedilmiştir. "Âdet, yol, usul, edep, adap, kaide" anlamlarına gelen *resm* ve *erkān* kelimelerinin metinde aynı manada kullanıldıkları düşünülürse MK'de yer alan ifadenin doğru olması muhtemeldir.

K. 10/13[a] gökler:

***gökler** ḳaralanur nite-kim nāme-i firāḳ*
pervāza gelse şevḳ-ile murġān-ı bī-şümār

[= Binlerce kuş şevkle uçmaya başlasa gökler ayrılık mektubu gibi karalanır.]

Beyitte geçen *gökler* kelimesi, YD'de *göŋlüm* şeklindedir. Binlerce kuş şevkle uçmaya başladığında gönülden ziyade göklerin ayrılık mektubu gibi karalanması anlam bakımından daha uygun görünmektedir. Ayrıca YD/B ve YD/C nüshaları kontrol edildiğinde, ifadenin YD dipnotunda işaret edilmemesine rağmen bu nüshalarda da MK'deki gibi *gökler* şeklinde kaydedildiği görülmüştür.

K. 12/22:

semendüŋe cevelān vėr cemīʻ-i ḫulḳ-ı cihān
yoluŋda ölmege cānlar vėrür senüŋ ḥālā

[= Güzel ve çevik atını koştur, (zira) bütün cihan hala senin yolunda ölmek için canlar verir.]

MK ve YD'de bulunmayan bu beyit, metne YD/F nüshasından alınmıştır.

K. 12/28[b] üzre:

gören dilīrlerüŋ miġfer-i mücellāsın
güneş ṣanur ser-i kūh ***üzre*** *kim ola peydā*

[= Yiğitlerin parlak miğferini görenler, dağın başında belirmiş güneş sanır.]

Üzre ifadesi YD'de *üzere* olarak yazılmıştır. *Mücteṣ* bahrinin *Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün* vezninde yazılan bu beyitte ifade, vezin gereği *üzre* olmalıdır.

K. 12/29[a] leşkerine:

naẓar ėdince şükūh-ı gürūh-ı ***leşkerine***
ḥamāme gibi düşer yėre döne döne hümā

[= (Onun) ordusunun heybetine nazar edince Hüma, güvercin gibi döne döne yere düşer.]

YD ve MK nüshalarında *leşker-ile* şeklindeki ifade, beytin anlam bakımından değerlendirilip tamir edilmesi neticesinde *leşkerine* olarak değiştirilmiştir. İfadedeki kef harfinin üst çizgisinin müstensihler tarafından fark edilmemesi neticesinde harfin lâm olarak kaydedilmiş olması muhtemeldir. Zira metnin tesisinde kullanılan yazmalarda, harflerin benzerleriyle değiştirilmesi sıkça karşımıza çıkan bir problemdir.

K. 13/26[a] ḥāmī-i:

vālī-i aṣḥāb-ı taḳvā ***ḥāmī-i*** *aḥbāb-ı ḥaḳ*
pādişāh-ı ümmet-i aḥmed penāh-ı ehl-i dīn

[= Takva sahiplerinin emiri, Hak dostlarının hamisi; Muhammed ümmetinin sultanı, Müslümanların sığınağı!]

MK dışındaki bütün nüshalarda görülen *cāmī-i* ifadesi beytin anlamına uygun değildir. Ayrıca ikinci mısrada yer alan "sığınılan yer, muhafız, sığınak" anlamındaki *penāh* da dikkate alındığında *ḥāmī-i* ifadesinin metne daha uygun olduğu düşünülebilir. Beytin ait olduğu kaside devrin padişahı için yazılmış bir methiyedir. "Hak dostlarının hamisi" ile kastedilen de Sultan Süleyman'dır.

K. 14/35[a] vaṣfuŋuŋ:

vaṣfuŋuŋ *biŋde birin söyler idüm fikr ėdicek*
midḥatüŋ pāy-ı ‘uḳūle eger olmasa ‘ıḳāl

[= Eğer methin aklın ayağına bağ olmasaydı fikredince (hiç olmazsa) vasfının binde birini söylerdim.]

YD’deki *vaṣfınuŋ* ifadesiyle kastedilen üçüncü tekil şahıstır. Oysa ikinci mısrada “Methin aklın ayağına bağ olmasaydı...” denilerek kasidenin yazıldığı padişaha doğrudan hitap edilir. Bu nedenle ilk mısrada da yine ikinci tekil şahsa işaret edilmesi yerinde olacaktır. MK nüshasındaki *vaṣfuŋuŋ* ifadesi, metne anlam bakımından daha uygundur.

K. 15/21[b] bir:

gül gibi şāhum yavuz yėlden ṣaḳınup her nefes
üstüŋe ***bir*** *bende-i muḫliṣ gibi ditrer livā*

[= A şahım, sancak (seni) gülü (sakındığı) gibi sert rüzgârlardan sakınıp her nefeste sadık bir köle gibi üstüne titrer.]

Beyitte geçen *bir* ifadesi yerine YD’de *ben* yazılmıştır; fakat beyte anlam bakımından uygun olan ifade *bir*dir. Başta bu hususun bir yazım hatası olduğu düşünülmüşse de 17. kasidenin 26. beytinde de aynı durumun varlığı, bu değişikliğin bir nüsha farkı olarak kaydedilmesine sebep olmuştur.

K. 17/3[a] pervāzedür:

ṭūṭī-i bāġ-ı irem gūyā yeşil ***pervāzedür***
oldı aŋa fi'l-meṣel mir’āt-ı pür-zīver livā

[= İrem bağının papağanı sanki sancağın yeşil saçağıdır; sancak da güya ona süslü bir ayna olmuştur.]

Müstensihlerin kimi harfleri benzerleriyle karıştırarak kelimeleri değiştirdiği daha önce ifade edilmişti. Bu örnekte de benzer bir durumla karşılaşılmıştır. Beyitteki *pervāzedür* ifadesi, YD/A ve YD/F nüshalarında *pervānedür* şeklinde kaydedilmiştir. Elde başka bir nüsha da bulunmadığından beytin anlamı ve *pervānedür* ifadesinin yazılışı dikkate alındığında kelimenin *pervāzedür* olması mümkün görünmektedir. Sancağın süslü bir ayna olduğu beyitte, onun etrafını saran yeşil saçağı da papağana

benzetilmiştir. Saçağın rüzgârda uçuşan hâli onun papağanla ilişkilendirilmesine sebep olmuştur.

K. 17/26[b] bir:

esmesün dėyü yavuz yėl gülşenüŋde bir nefes
*üstüŋe **bir** bende-i muḫliṣ gibi ditrer livā*

[= Gül bahçende sert rüzgârlar bir an esmesin diye sancak, sadık bir köle gibi üstüne titrer.]

15. kasidenin 21. beytinde olduğu gibi burada da *bir* ifadesi, YD nüshasında *ben* şeklinde kaydedilmiştir. Beyte anlam bakımından uygun olan ifade *bir*dir.

K. 18/4[a] faẓl ṭırāz:

*ḫıl'at-i ma'rifeti dāmenine **faẓl ṭırāz***
rāyet-i fikretinüŋ ser-'alemi gökde hilāl

[= Fazilet, (onun) marifet kaftanının eteğine işlenen süstür; fikir sancağının başındaki alemse gökteki hilâldir.

YD'de *faẓl-ṭırāz* olarak geçen ifade, beytin anlamı değerlendirilerek *faẓl ṭırāz* şeklinde değiştirilmiştir. "Onun marifet kaftanı eteğini faziletle süsler." manası beyte uygun görünmemektedir.

K. 18/16[b] enhār-ı:

ḳāf ṭaġı gibidür muḥteşem ü ehl-i veḳār
*seyl gibi aḳar **enhār-ı** kemāli meh ü sāl*

[= (O şeyhülislâm) Kaf Dağı gibi ihtişam ve şeref sahibidir, ilminin nehirleri yıllardır sel gibi akar.]

Her ne kadar kelime YD'nin tesisinde kullanılan A, B, C, D ve E nüshalarında *envār-ı* şeklinde yer alsa da MK'de geçen *enhār-ı* ifadesi anlam bakımından metne daha uygun bulunmuştur. İhtişam ve şeref sahibi olan Kemalpaşazâde'nin bu hâliyle Kaf Dağı'na benzetildiği beyitte, *ḳāf ṭaġı* ve *seyl* ifadeleri birlikte düşünüldüğünde onun ilim nurlarından ziyade ilim nehirlerinin sel gibi akması daha yerinde olacaktır.

K. 21/16[a] sipihr-kevkebe:

*ya'nī **sipihr-kevkebe** pāşā-yı kām-bīn*
ḳavsinden ėrişür bu ṭoḳuz sāyebāne tīr

[= Yani gökler şerefinde bahtiyar vezir! (Onun) yayından (atılan) ok, bu dokuz kubbeye/feleklere yetişir.]

YD'de *sipihr-i kevkebe* şeklinde olan ibare, mana gözetilerek düzeltilmiştir. Devrin vezirinin övüldüğü beyitte, methedilen kimsenin "gökler şerefinde" olduğunu ifade etmek ona "ihtişam göğü" demekten daha uygun görünmektedir. Ayrıca bu düzeltmeye Yaḥyā Bey'in *Dīvān*'da iki yerde daha *sipihr-kevkebe* yapısını kullanması da kaynaklık etmiştir. Bu yapı, beytin anlamına olduğu kadar şairin üslubuna da uygundur.

K. 23/7[a] nüfūs-ı:

> ***nüfūs-ı*** *cins-i meşayiḫ nesīm-i cān-perver*
> *ṣadā-yı baḥṣ-i mevālī ġıdā-yı rūḥānī*

[= Şeyhler kısmının nefesi (insana) can bağışlayan bir esinti; âlimlerin tartışmalarının sesiyse ruha gıdadır.]

Söz konusu ifade, yazmalarda sıkça karşımıza çıkan müstensih hatalarının bir diğer örneğidir. Beytin bulunduğu nüshalar incelendiğinde ifadenin YD/B, YD/C ve N1 nüshalarında YD'deki gibi *ḳufūs-ı* şeklinde; YD/E ve N2 nüshalarında ise *ḳuḳūs-ı* hâlinde kaydedildiği görülür. Bu durumda ifadeye yüklenecek uygun bir anlam bulunamamıştır. İbarenin "nefesler" manasındaki *nüfūs-ı* olması muhtemel görünmektedir.

K. 24/43[a] görecek:

> *dünyāda* ***görecek*** *gözümüz yoḳ-durur anı*
> *gülzāruŋa miṣāl olalı cennet-i 'ışā*

[= (Hâline sabreden körlerin gireceği) Işâ cenneti/gözlerin görmediği cennet (senin) gül bahçene benzeyeli dünyada onu görecek gözümüz yoktur/ona kıymet vermez, dönüp bakmayız. (?)]

YD'de yer alan *göricek* kelimesindeki *-ıcaḳ/-icek* eki bir zarf-fiil ekidir[135] ve ifade "görünce, gördüğü zaman" anlamına gelir. Oysa beyit anlam bakımından değerlendirildiğinde, söz konusu ifadenin yerinde gözü niteleyen bir sıfat olması gerekir. Bu nedenle ifade, *görecek* şeklinde okunmuştur.

[135] Mertol Tulum, *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011, s. 112.

K. 24/57[a] naẓm-ı belīġı ile:

naẓm-ı belīġı ile *bu* ***yaḥyā*** *kemīneyi*
ṭūtī-veş ėtdi şekker-i medḥüŋ suḫan-serā

[= Bu zavallı Yaḥyā'yı (senin) methinin şekeri, güzel şiirleriyle papağan gibi âhenkle konuşturur.]

YD nüshasında ifade, beyitteki gibidir; fakat YD'nin EK-2 bölümünde ifadenin *ėy māh-ı bürc-i luṭf* şeklinde değiştirilmesi gerektiğine dair bir not düşülmüştür. Diğer taraftan MK, YD/A, YD/B, YD/C, YD/D ve YD/E nüshalarında *naẓm-ı belīġı ile* ifadesi yer aldığından ve bu ifade beytin anlamına daha uygun bulunduğundan metin üzerinde bir değişiklik yapılmamıştır.

K. 24/62[a] ʻālemi:

seyr ėtdügince ***ʻālemi*** *seyyāre-i felek*
dā'im devām-ı devlet-ile müstedām ola

[= Felek seyyaresi âlemi devrettikçe (o sevgili) daima devletinin/saadetinin varlığıyla sağ olsun!]

YD'de *ʻālem-i* olarak geçen ifade, beytin manasına uygun bulunmadığından *ʻālemi* şeklinde düzeltilmiştir. Bu düzeltmeye MK nüshası kaynaklık etmiştir.

K. 25/15:

bir pāre nāna ʻāşıḳ olup ėşiden hemān
hercāyī ḫūb gibi arar anı der-be-der

[= (Adını) duyan hemen bir parça ekmeğe âşık olup derbeder bir hâlde vefasız sevgili gibi onu arar.]

MK ve YD nüshalarında bulunmayan bu beyit, metne YD/F nüshasından alınmıştır.

K. 25/22[b] aç ile; eceli:

ėy ben żaʻīfe bu sefer aḥvālini ṣoran
aç ile *söyleşür* ***eceli*** *olan el-ḥaẕer*

[= Ey ben zayıf düşmüşe/zavallıya bu sefer ahvalini soran! (Allah) korusun, eceli gelen aç ile kavga eder.]

YD'de *acıyla söyleşür acılı olan el-ḥaẕer* şeklinde kaydedilen ikinci mısrada, "Eceli gelen aç ile söyleşir." atasözünün varlığı tespit edilmiş ve söz konusu mısra beytin anlamından hareketle düzeltilmiştir. Irakeyn Seferi sırasında Defterdar İskender Çelebi'ye sunulan bir kasidede geçen bu beyitte şair, içinde bulunduğu açlığı ve maddî sıkıntıyı dile getirir.

K. 25/44[a] ḳuluŋ:

unutma şimdi nān u nemek ḥaḳḳını ***ḳuluŋ***
iḥsān ḳıl faḳīre ki biri biŋe geçer

[= Şimdi kulun/askerin tuz ekmek hakkını unutma! (Bu) fakire ihsanda bulun; zira (ihsanının) biri bin yerine geçer.]

YD'de *felek* şeklindeki kelime, anlam bakımından beyte uygun bulunmadığından ifadenin *ḳuluŋ* olabileceği değerlendirilmiştir. YD'yi oluşturan nüshaların kimi harflerin yerine benzerlerini kaydettiğinden daha önce söz edilmişti. Buna göre ifadenin *ḳāf* harfi, *fe* olarak kaydedilmiş olabilir. Diğer taraftan beytin manası düşünüldüğünde sözü edilen ifadenin *puluŋ* ya da *oḳuŋ* gibi ihsan edilecek bir nesne olabileceği de göz önünde alınmalıdır.

K. 25/47[b] pāk ü:

tā ḥaşr olınca devlet ile muġtenem ėde
ol ẕāt-ı ***pāk ü*** *'āliyesin ḳādir-i ḳader*

[= Kadere hükmeden Allah, (onun) temiz ve kutlu zatını kıyamete dek devlet/saadet ile şereflendirsin!]

Pāk ve *'āliye* kelimeleri, birer sıfat olmakla birlikte beyitte methedilen zatın niteleyicisidirler. Bu nedenle YD'de olduğu gibi bu kelimeleri *pāk-i 'āliyesin* şeklinde tamlama yaparak birbirine bağlamak uygun görünmemektedir.

K. 26/21[a] ışṣı:

ḳılıç gibi yüzi ***ışṣı*** *ve meşrebi ṣāfī*
yüzinde berḳ urur āṯār-ı nūr-ı ḥilm ü ḥayā

[= Kılıç gibi yüzü sıcak ve mizacı temizdi; vakar ve edep nurunun izleri yüzünde şimşek gibi parıldıyordu.]

YD'de *ıssı* ve MK'de *issi* şeklindeki ifade "sıcak" manasındaki *ışşı* olmalıdır. YD'deki farklılık bir transkripsiyon hatasından kaynaklanmış olabilir; fakat kelimenin MK nüshasında sin harfi ile yazılmış olması, YD'de de *ıssı/issi* kelimesinin kastedilmiş olması ihtimalini gündeme getirdiğinden söz konusu değişiklik bir nüsha farkı olarak değerlendirilmiştir.

K. 26/22[b] bülbül-i:

ġıdā-yı rūḥ idi luṭf-ı kelām-ı zībāsı
zebānı ***bülbül-i*** *şīrīn-maḳāl idi gūyā*

[= Zarif sözlerinin lütfu ruha gıdaydı, dili sanki şirin sözler söyleyen bir bülbüldü.]

YD'de geçen *bülbüli* ifadesi nedeniyle beytin ikinci mısrası "Güya (onun) dil bülbülü, tatlı sözlüydü." şeklinde anlaşılabilir; fakat bu manadan ziyade "(Onun) dili güya şirin sözler söyleyen bir bülbüldü." anlamı beyte daha uygundur. Diğer taraftan şairin *Dīvān*'da *bülbül-i ḫoş-elḥān, bülbül-i gūyā, bülbül-i zār* gibi tamlamaları kullandığı da dikkate alınırsa MK'de yer alan *bülbül-i şīrīn-maḳāl* ifadesinin beytin manası kadar şairin üslubuna da uygun olduğu görülür.

K. 26/40[a] ḥātim:

seḫā vü cūd ile ***ḥātim*** *gibi be-nām oldı*
olalı luṭf u 'aṭāsıyla muġtenem dünyā

[= Dünya lütfu ve ihsanıyla nimetlenince (Ali Paşa), Hâtim gibi cömertlikte nam saldı.]

Cahiliye döneminde Arapların Tay kabilesinin reisi olan Hâtim-i Tâî lakaplı İbn Abdullah b. Sa'd cömertliğiyle meşhur olmuştur. Bu nedenle şiirlerde, gösterdiği lütuf ve ihsanla methedilmek istenen kimseler sık sık ona benzetilir. Edebî metinlerde "mühür" manasında geçen *ḫātem* kelimesi de gerçek anlamı yanında kimi zaman Hâtim-i Tâî'yi çağrıştıracak şekilde kullanılır. Fakat söz konusu beytin mühürle bir ilgisi yoktur; bu nedenle beyitte adı geçen Hâtim-i Tâî'yi karşılayan kelime, YD'deki gibi *ḫātem* değil, *ḥātim* şeklinde yazılmalıdır.

K. 26/43 mesṭūr, nāmeye:

ḫayāl-i bikr-i me'ānī ile olup ***mesṭūr***
bu ***nāmeye*** *ḳaşuŋ evṣāfıdur çeken ṭuġrā*

[= Manaların el değmemiş hayalleriyle yazılmış bu nameye tuğra çeken, (senin) kaşının vasıflarıdır.]

YD'de geçen *mestūr* ifadesi nedeniyle "manaların el değmemiş hayalleriyle örtülmüş" şeklinde anlaşılabilen ilk mısra, ikinci dizedeki *naġme*ye ifadesiyle birlikte değerlendirildiğinde beyte uygun bir anlam verilememiştir. Zira beyitte geçen *naġme*yi destekleyecek başka bir ifade yoktur. Beyit *me'ānī, ḫayāl-i bikr* ve *ṭuġrā çekmek* bağlamında düşünüldüğünde, ifadenin "name, mektup, ferman" manasındaki *nāmeye* olması muhtemel görünmektedir. Bu nedenle ilk mısradaki *mestūr* ibaresi de "satırlanmış, yazılmış" manasındaki *mesṭūr* ile değiştirilmiştir.

K. 28/20[b] ḫilḳatidür:

'ādet-i ḫulḳ-ı 'aẕīm ü ḥālet-i ḳalb-i selīm
*enbiyānuŋ **ḫilḳatidür** evliyānuŋ ḫaṣleti*

[= Güzel ahlâk ve dosdoğru bir kalp, nebilerin fıtratı ve velilerin hasletidir.]

YD'de geçen *ḫıl'atidür* ifadesi, beytin anlamına uygun görünmemektedir. Beyitte ilk mısrada bazı güzel vasıflar sıralandıktan sonra bunların velilerin hasleti olduğu ifade edilmiştir. Beyte gereken hasletle yakın anlamlı bir kelimedir; bu da MK nüshasındaki "yaratılış, tabiat, fıtrat" anlamındaki *ḫilḳat*tir. Sözü edilen güzel vasıflar velilerin hasletine, nebilerin de fıtratına mensuptur.

K. 28/30[a] oldı:

*āṣafā çün-kim senüŋ gibi şefīḳ **oldı** refīḳ*
rūḥa rāḥat 'ayn-ı raḥmetdür seferler zaḥmeti

[= Ey vezir, yol arkadaşı senin gibi bir merhametli oldu; (artık) seferlerin eziyeti rahmete döner, ruha huzur verir.]

YD'de *olsa* şeklinde kaydedilen kelime MK, YD/B ve YD/C nüshalarında *oldı* biçiminde geçmektedir. Her iki nüsha farkı da metnin anlamına uygun olmakla birlikte metinde *oldı* şekli tercih edilmiştir.

K. 29/26[b] bende-zādeŋ:

yaşı ırmaġı gibi ḳurı yere sürünmesün
***bende-zādeŋ** āsitānuŋda murādından ba'īd*

[= Kölenizin oğlu eşiğinizde muradına kavuşamadan gözyaşlarının ırmağı gibi boş yere sürünmesin.]

YD'de *bende-zāduŋ* şeklinde geçen ifade, *bende-zādeŋ* olmalıdır. Çünkü ifadede yer alan kelime, *bende-zāde*dir ve kelimeye eklenen *+ŋ* eki de ikinci tekil şahıs iyelik ekidir.

K. 29/28[b] resīd:

bāb-ı luṭfuŋa nihāyet yoḳ ne var olsa eger
defter-i cūduŋda oġlum ādemüŋ adı ***resīd***

[= Lütfunun kapısı ardına kadar açıktır; cömertliğinin defterine oğlum Âdem'in adı kaydolsa şaşılmaz.]

YD'de yer alan *reşīd* ifadesi; metnin anlamına uygun olmadığından MK, N1 ve N2 nüshalarında geçen ve "resmî bir deftere kaydolma işareti veya yazısı" manasına gelen *resīd* ibaresiyle değiştirilmiştir. Devrin vezirlerinden Mustafa Paşa'ya yazılan bu kasideyle Yaḥyā Bey, oğlu Âdem'in devlet kapısında bir işe kabul edilmesi yönündeki dileğini paşaya iletir.

K. 32/1[a] feṭḥ olup:

feṭḥ olup *cümle diyār-ı 'arab u mülk-i 'ırāḳ*
ėrdi erbāb-ı ẓafer-peykerümüz hürmüze çaḳ

[= Bütün Arap diyarıyla Irak yurdu fethedilip zafere alışkın beylerimiz Hürmüz'e dek ulaştı!]

YD'deki *fetiḥ-i* ifadesi, beyte mana ve vezin bakımından uygun olmakla birlikte ifadenin YD/F nüshasından alınan *feṭḥ olup* şekli şairin üslubuna daha uygun görünmektedir.

K. 32/11[b] ṭarf-ı a'dā vü selāsilde olur her a'nāḳ:

bendesi bendesinüŋ emrine rām olmaz ise
ṭarf-ı a'dā vü selāsilde olur her a'nāḳ

[= (Eğer onun) hizmetkârının kölesine itaat etmezse her boyun düşmanların arasında ve zincire vurulmuş olur.]

Beytin ikinci mısraı YD'de *ṭarf-ı a'dād-ı selāsilde olur her i'tāḳ* şeklindedir. YD müellifi, YD/A nüshasındaki varyantı tercih etmiş; bu nüshadaki ifadenin de *a'dā vü* kısmını *a'dād-ı* şeklinde okumuştur. Ayrıca beyitteki *a'nāḳ* ifadesinin yerine YD'de

kayıtlı olan "azat etme" manasındaki *i'tāḳ* ifadesi de yine metnin anlamına uygun değildir. Gereken düzeltme YD/F nüshası kaynak gösterilerek yapılmıştır.

K. 32/13[b] ṭıbāḳ:

dem-i rıḥletde olur atuŋ ayaġına niṣār
pür olup encüm-i dürrī ile bu yėdi ***ṭıbāḳ***

[= Bu yedi tabaka/felekler yıldız incileriyle ağzına kadar dolup sefer vakti (senin) atının ayağına saçılır.]

YD'de *ṭabāḳ* şeklindeki ifade, "tabaka" anlamındaki *ṭıbāḳ* olmalıdır. Beyitte yedi tabaka ile kastedilen feleklerdir.

K. 33/4[a] mā'unası:

gözlerüŋ ***mā'unası*** *yaşuŋ-ile ṭolsa gerek*
şol zemān kim ṭoġa rūḥuŋ güneşi maġribden

[= Ruhun güneşinin batıdan doğduğu vakit, gözlerinin savaş gemisi gözyaşlarınla dolacak.]

YD'de *maġuna*, MK'de *mavna* şeklinde yazılan kelimenin doğrusu *mā'una*dır. Beyitte "savaş gemisi" manasına gelen bu kelime ile gözler arasında ilgi kurulmuştur.

K. 34/27[a] gūş-ı:

yaḥyā*yı diŋle aŋla sözin* ***gūş-ı*** *hūş-ile*
esrār-ı ġayba dil diline tercemān gibi

[=Yaḥyā'yı idrak kulağıyla dinleyip sözünü anla; (zira onun sözü) gayb sırlarına dil, gönlüne de tercüman gibidir.]

YD'de *gūş u hūş* şeklinde yazılan ifade, *gūş-ı hūş* olmalıdır. "İdrak kulağı" manasındaki ibare, *Dīvān*'da aynı manada iki yerde daha geçmektedir.

M. 1/III/10 ayaldum:

ṣahbāyı deldüm tesbīḥe aldum
ḥayrānlıġumdan el-ān ***ayaldum***

[= Şarap kadehini deldim, tespihe taktım; hayranlığımdan/sersemliğimden şimdi uyandım.]

YD'de *iyeldüm* olarak kaydedilen ifade, "uyandım" manasındaki *ayaldum* olmalıdır.

M. 3/III/9 ḳanı:

*ẓāhir oldı ol şehādet **ḳanı** mānend-i şafaḳ*
şems-i rūḥı ʻayn-ı ʻālemden ṭolundı nāgehān

[= O şehadet kanı şafak misali görününce ruhunun güneşi ansızın âlemin gözünden battı.]

YD'de *kānı* olarak geçen kelime, MK ve N1 nüshalarında görüldüğü gibi *ḳanı* olmalıdır. Şehadet kanının şafak misali görünmesiyle beyitte methedilen kimsenin ruhunun güneşi ansızın batar. Aksi hâlde YD'deki ifadenin metne alınmasıyla "O şehadet kaynağı sevgili şafak misali görününce..." gibi bir anlam çıkar ki bu da metnin manasına uygun görünmemektedir.

M. 5/IV/10 şeyṭān-ṣıfat:

geldi iki ḳāḍı vü iki kirāmen kātibīn
*nā-bedīd oldı şikāyetçilerüm **şeyṭān-ṣıfat***

[= İki kadı ve iki soylu kâtip/Kiramen kâtipleri gelince şikayetçilerim şeytan misali ortadan kayboldu.]

YD'de *şeyṭān-ṣıfāt* olan ifade, MK nüshasına dayanılarak *şeyṭān-ṣıfat* şeklinde düzeltilmiştir.

M. 5/V/5-6 surḫ-ser, ʻuzbetüŋ:

***surḫ-ser** ʻoṣmānludan ḳaçduġı gibi ḳaçdılar*
*bir ḳaraçı **ʻuzbetüŋ** düzme şikāyetçileri*

[= Bir iftiracı bekarlığın/Ḫayālī'nin düzme şikayetçileri, Kızılbaş'ın Osmanlıdan kaçtığı gibi kaçtı.]

Öncelikle "Kızılbaş" anlamına gelen *surḫ-ser* ifadesi, YD'de *surḫ-ı ser* şeklinde yazılmıştır. Ayrıca beyitte *ʻuzbetüŋ* şeklinde değiştirilen ifade de YD'de *ġurbetüŋ* olarak kaydedilmiştir. *Ġurbet* ifadesi ile metne uygun bir anlam yüklenememiştir. Kelimenin "bekarlık" anlamındaki *ʻuzbet* olması muhtemeldir ve bu kelimeyle kastedilen de Ḫayālī Bey olmalıdır.

M. 6/VII/10 berḳ-ḫadeng:

geçer ṭoḳunsa ṭoḳuz cevşenine eflāküŋ
kemāndan çıḳıcaḳ anda tīr-i ***berḳ-ḫadeng***

[= Orada temreni şimşekten ok yaydan fırlayınca feleklerin dokuz zırhına dokunsa delip geçerdi.

YD'de *berḳ-ı ḫadeng* olan ifade, *berḳ-ḫadeng* olarak değiştirilmiştir. Çünkü *ḫadeng*in "temren, ok ucu" anlamından hareketle "temreni şimşekten ok" manasına gelen *tīr-i berḳ-ḫadeng* yapısı metne daha uygun bulunmuştur.

M. 6/VIII/1 berḳ-siper:

ḳoşuya ḥāżır idi nėçe esb-i ***berḳ-siper***
zemīni yürise bād-ı ṣabā gibi ṣarṣar

[= Şimşek kalkanlı nice at koşmaya hazırdı. Yürüse (her biri) zemini sabah rüzgârı gibi sarsar.]

YD müellifi metne *berḳ-seyir* olarak aldığı ifade hakkında YD/B, YD/C ve YD/E nüshalarıyla ilgili olarak *berḳ-i siper* şeklinde nüsha farkı kaydetmiştir. Metnin anlamı ve kafiyesi dikkate alındığında ifadenin *berḳ-siper* olması muhtemel görünmektedir. Metinde, Kanuni'nin şehzadeleri için yapılan sünnet düğününde koşmaya hazırlanan şimşek kalkanlı atlardan söz edilmiştir.

M. 6/VIII/12 çevgenler:

ḳoşuda esblerüŋ cismi ṭop idi gūyā
olurdı dört ayaġı her birine ***çevgenler***

[= Koşuda atların bedeni güya top idi. Dört ayağı da her birine çevganlar olurdu.]

MK ve YD nüshalarında *çevgānlar* olan ifade, kafiye gereği *çevgenler* olarak okunmuştur.

M. 6/VIII/13 öŋdül:

vėrildi meclise evvel gelenlere ***öŋdül***
felekde encümüŋ a'dādı deŋlü sīm-ile zer

[= Meclise ilk gelenlere ödül olarak gökteki yıldızlar adedince gümüş ve altın verildi.]

YD'de *ögdül* şeklinde yazılan kelime, *öŋdül* olarak değiştirilmiştir.

M. 7/VII/5 kāfūr-ı:

leyl ü nehār ʻanber ü ***kāfūr-ı*** *cān-fezā*
ḳabrindeki melekler elinde baḫūr ola

[= Cana can katan kafurla amber, gece gündüz kabrindeki meleklerin elinde buhur olsun!]

YD ve MK'de geçen *kāfūr u* ifadesi doğru kabul edildiğinde *cān-fezā*nın da *ʻanber* ve *kāfūr* gibi buhur olarak kullanılan güzel kokulu bir madde olması beklenir. Fakat bunu destekleyecek herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bu nedenle ifadeyi *kāfūr-ı cān-fezā* şeklinde okumanın daha uygun olacağı düşünülmüştür.

M. 8/II/4 yürürdi, öŋince:

görindi ḫalḳa dıraḫt-ı şüküfe-dāre dönüp
yürürdi *ḳulları* ***öŋince*** *lālezāre dönüp*

[= Halka çiçek açmış bir ağaç gibi göründü. Kulları gelincik tarlası gibi önünde yürümekteydi.]

Beyit *Müctes̱* bahrinin *Mefāʻilün feʻilātün mefāʻilün feʻilün* vezninde yazılmıştır. YD'de geçen *yüridi* ifadesi vezni bozmasa da ifadenin YD/AE nüshasındaki *yürürdi* varyantı vezne ve beytin manasına daha uygun görünmektedir. Ayrıca AŞ'de *yürürdi* şeklinin bir sonraki beyitte geçen *ṭururdı* ibaresiyle de uyum teşkil ettiği belirtilmiştir. YD'de *yanınca* olarak kaydedilen ifadenin yerine ise YD/R nüshasından alınan *öŋince* ibaresi tercih edilmiştir. AŞ'de bu tercihin sebebi, Osmanlı merasim protokolünün bir gereği olarak açıklanmıştır. Diğer taraftan beyitteki *ḳulları* kelimesinin yalnızca şehzadenin önünde yürüyenleri değil, bütün alay mensuplarını kastetmiş olabileceği de değerlendirilerek *yanınca* ifadesinin "beraberinde, maiyetinde" anlamında yerinde bir kullanım olabileceğine de işaret edilmiştir.[136]

M. 8/II/5 şāh-ı cihān ḫıddetiyle:

ṭururdı ***şāh-ı cihān ḫıddetiyle*** *nāre dönüp*
otaġı ḫaymeleri ḳarlu kūhsāre dönüp

[= Cihan sultanı öfkesinden ateşe dönmüş, beklerdi. Otağının çadırları karlı dağa benzerdi.]

[136] Ahmet Atillâ Şentürk, *Taşlıcalı Yahyâ Beğ'in Şehzâde Mustafa Mersiyesi Yahut Kanunî Hicviyesi*, s. 130.

YD'de *ḥıddet ile şāh-ı cihān* şeklinde yer alan ifade, beytin yazıldığı *Mücteṣ* bahrinin *Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün* veznine uymamaktadır. Bu nedenle AŞ'den faydalanılarak *şāh-ı cihān ḥıddetiyle* şeklinde düzeltilmiştir.

M. 8/III/3 ḥasretiyle:

*dögündi ḳaldı hemān dāġ-ı **ḥasretiyle** nücūm*
göyündi şām-ı firāḳında ṭoldı yaş ile rūm

[= Yıldızlar dövünüp/kendini dağlayıp tamamen (onun) hasretinin yanık yarasıyla kaldı. Rûm diyarı (onun) ayrılığının akşamında/Şam'ında yandı, yaşla doldu.]

YD'de geçen *ḥasret ile* ibaresi, AŞ'den faydalanılarak *ḥasretiyle* şeklinde düzeltilmiştir. İkinci mısrada yer alan "onun ayrılığının akşamında" manasındaki *şâm-ı firâkında* ifadesi dikkate alındığında, "hasretin yanık yarası ile" manasından ziyade "onun hasretinin yanık yarasıyla" ifadesi beytin anlamına daha uygun görünmektedir.

M. 8/III/10 şehīd-i sa'īd:

ḫaṭāsı ġayr-i mu'ayyen günāhı nā-ma'lūm
*zihī **şehīd-i sa'īd** ü zihī şeh-i maẓlūm*

[= Hatası belli değil, günahı bilinmez. Ne kutlu bir şehit ve ne mazlum bir sultandır!]

YD'de *sa'īd ü şehīd* şeklindeki ifade, AŞ'den faydalanılarak *şehīd-i sa'īd* olarak düzeltilmiştir. AŞ'de söz konusu ifadenin Tâhirü'l-Mevlevî'de görülen iki nüshada *şehīd ü sa'īd* şeklinde olduğu belirtilmiş; ilk mısradaki *ḫaṭāsı ġayr-i mu'ayyen* ve *günāhı nā-ma'lūm* ibarelerinin yapı bakımından simetrik bir durum arz ettiği ve ikinci mısrada da bu yönde bir yapı beklendiği için YD'deki ifadenin yapı, anlam ve estetik yönünden uygun görünmediği ifade edilmiştir.[137]

M. 8/III/11 yüz urdı ḫāke o meh:

***yüz urdı ḫāke o meh** aṣlına rücū' ėtdi*
se'ādet ile hemān ḳurb-i ḥażrete gitdi

[= O ay, yüzünü toprağa koyup/vefat edip aslına döndü. Sevinçle hemen Hakk'ın huzuruna gitti.]

YD nüshasında geçen *yıḳıldı yėr yüzine* ibaresi yerine, YD/AE nüshasında yer alan *yüz urdı ḫāke o meh* ifadesi metne alınmıştır. AŞ'de Yaḥyā Bey'in Şehzade Mustafa

[137] Ahmet Atillâ Şentürk, *Taşlıcalı Yahyâ Beğ'in Şehzâde Mustafa Mersiyesi Yahut Kanunî Hicviyesi*, s. 158.

için başta *yıḳılmaḳ* tabirini kullanmış ve daha sonra bu tabiri beğenmeyerek *yüz urmaḳ* ibaresini tercih etmiş olabileceğine işaret edilmiştir.[138]

M. 8/VI/6 kerāmetiyle:

meşāyiḫ ile muṣāḥib ricāle hem-dem idi
***kerāmetiyle** kerīmü'l-ḫıṣāl ādem idi*

[= (O), şeyhlerin sohbet arkadaşı; erenlerin dostuydu. Kerametiyle/kerem ve ihsanıyla yüce hasletlere sahip bir kimseydi.]

YD'de *kerāmet ile* olan ifade, *kerāmetiyle* şeklinde okunmuştur. Bu hâliyle beytin manasına daha uygun görünmektedir.

M. 10/II/1 esbāb-ı:

*yandur **esbāb-ı** ġurūrı ṣūfī-i ṣāfī-ṣıfat*
rāḥat olmaḳ ister iseŋ meskenetde mesken ėt

[= Temiz gönüllü derviş gibi gurur elbisesini/vasıtalarını yak! Huzur bulmak istersen tevazuyu mesken et!]

YD'de *erbāb-ı* olan ifade, MK nüshasından faydalanılarak *esbāb-ı* şeklinde değiştirilmiştir. Dervişin "gururlu olanları" yakmasından ziyade "gurur elbisesini ve gurur vasıtalarını" yakması metnin anlamına daha uygun düşmektedir. Ayrıca *esbāb-ı ġurūr* ifadesi metinde bir yerde daha geçmektedir.

M. 10/II/5 eşġāl-i:

*māni'-i **eşġāl-i** ḥaḳdur bezm-i ehl-i ma'ṣıyet*
her libās-ı ġafleti ḳılma ḥicāb-ı maġfiret

[= Asilerin meclisi, Hak'la meşgul olmaya engeldir. Gaflet elbiselerini, bağışlanmaya mâni etme!]

"Asilerin meclisi, Hak'la meşgul olmaya engeldir." manasındaki ilk mısrada *eşġāl* kelimesi "işler, meşguliyetler" anlamındadır. YD nüshasında geçen *işġāl* ise "meşgul ederek işinden alıkoyma" manasına gelir ve bu durumda "Asilerin meclisi, Hak'tan alıkoymaya engeldir." gibi bir mana ortaya çıkar. Metnin anlamına uygun olan kelime *eşġāl*dir.

[138] Ahmet Atillâ Şentürk, *Taşlıcalı Yahyâ Beğ'in Şehzâde Mustafa Mersiyesi Yahut Kanunî Hicviyesi*, s. 159.

M. 10/III/4 ẖayrātıdur:

dāl-veş ẖālī degüldür secdeden ehl-i ẖıred
pādişāha bendeye ***ẖayrātıdur*** *ẖayrü'l-veled*

[= Aklı olan, dâl (د) misali secdeden ayrılmaz. Evladın hayırlısı, sultan için de köle için de yaptığı hayırlardır.]

YD'de *ẖayrātdur* olan ifade; MK, YD/B, YD/C ve YD/E nüshalarında *ẖayrātıdur* şeklindedir ve mana bakımından metne daha uygun bulunmuştur.

M. 11/II/4 urduġınca:

ḳavsümüz yaġmur gibi a'dāya peykān yaġdurur
tīġumuz berḳ ***urduġınca*** *nūr-ı īmān yaġdurur*

[= Yayımız düşmanlara yağmur gibi ok yağdırırken kılıcımız şimşek gibi parıldadıkça iman nurunu saçar.]

16. yüzyıl Osmanlı Türkçesinde *-duḳ/-dük* sıfat-fiil eki, yuvarlak ünlüyle okunur.[139] Bu nedenle YD'de geçen *urdıġınca* ifadesi, *urduġınca* şeklinde düzeltilmiştir.

M. 16/I/5 n'eyleyeyin:

n'ideyin ***n'eyleyeyin*** *āh meded vāh meded*
meded allāh meded hey meded allāh meded

[= Ne yapayım, ne edeyim, ah medet, vah medet! Ah, Allah'ım yetiş, yardım et Allah'ım, medet!]

YD'de geçen *n'eyleyin* ifadesi, beytin yazıldığı *Remel* bahrinin *Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün* veznine uygun değildir. Bu nedenle ifade, MK nüshasına uyularak *n'eyleyeyin* şeklinde düzeltilmiştir.

M. 18/IV/2 zīnet ü:

devlet ü iḳbāl ü baẖt u nuṣret-i yezdān-ile
şevket-i dīn-i resūl ü ***zīnet ü*** *'unvān-ile*

[= Saadet, talih ve baht açıklığıyla, Allah'ın yardımıyla, İslâm dininin heybetiyle, şeref ve itibarla...]

YD'de *zīnet-i* şeklinde yazılıp *'unvān* ile tamlama oluşturan ifade, bu hâliyle metnin anlamına uygun görünmemektedir. "Şeref, onur, övünç, yüz aklığı" manasındaki

[139] Mertol Tulum, *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*, s. 131.

zīnet ile "şan, şöhret, itibar" anlamındaki *ʻunvān* kelimelerinin MK nüshasındaki gibi *zīnet ü ʻunvān* şeklinde yazılması daha uygundur.

M. 18/V/4:

yüz yere ḳoyup taẕarruʻlarla istiḳbāl ėdüŋ

[= (Haydi), yere yüz sürüp yakarışlarla (onu) karşılayın!]

YD nüshasında bulunmayan bu mısra, MK'den faydalanılarak metne eklenmiştir.

M. 20/IV/4 görenler:

*ḳurbān olur yolında **görenler** alay ile*
sulṭānumı efendimi şāh-ı cihānumı

[= Sultanımı, efendimi, cihan padişahımı maiyetiyle birlikte görenler yolunda kurban olur.]

YD'de *güzeller* şeklindeki ifade, mısra içinde değerlendirildiğinde metnin anlamına uygun görünse de bir sonraki mısra ile birlikte düşünüldüğünde mana yönünden bir uyumsuzluk görülür. Beytin öznesi "Sultanımı, efendimi, cihan padişahımı maiyetiyle birlikte görenler" şeklinde olmalıdır ve buna uygun anlam, MK'deki *görenler* ifadesi ile sağlanır.

M. 21/III/1 yārüŋ işler öcümüz:

*ġamzesi peykānı gibi **yārüŋ işler öcümüz***

[= Öcümüz, yârin keskin bakışının oku gibi işler.]

YD'de *yaruŋ işler ucumuz* olan ifade, mısranın anlamı gözetilerek değiştirilmiştir. Mısranın ait olduğu şiirde Yaḥyā Bey, bir asker olarak kendisinin ve arkadaşlarının kahramanlığından söz eder. Bu nedenle de intikamlarının yârin keskin bakışının oku gibi etkileyici olduğunu belirtmesi, şiire daha uygun düşmektedir.

M. 38/III/1 ėllerde:

*faẕl-ile mühr-i süleymān gibi **ėllerde** be-nām*

[= Süleyman mührü gibi faziletiyle halk arasında nam salmıştır.]

Hz. Süleyman'ın yüzük şeklindeki mührünün parmağa takılması nedeniyle mühür-el ilişkisi de değerlendirilmekle birlikte mührün illerde meşhur olduğunun

belirtilmesi ve bu yönüyle sevgilinin ona benzetilmesi metnin anlamına daha uygun görünmektedir. YD'deki *ellerde* ifadesi, *ėllerde* şeklinde değiştirilmiştir.

M. 42/VI/1 ḳapuŋdan:

oŋulmaz derde ṭuş oldum ***ḳapuŋdan*** *eyledüm rıḥlet*

[= Kapından ayrılmakla devasız bir derde düştüm.]

Mısranın geçtiği şiir, *Hezec* bahrinin *Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün* vezninde yazılmıştır. YD'deki *ḳapuŋda* ibaresi, mısranın veznini bozmamakla birlikte *ḳapuŋdan* ifadesi vezne daha uygundur. Ayrıca sözü edilen ifade, "gitmek, göç etmek" manasındaki *rıḥlet eylemek* ile birlikte düşünüldüğünde "senin kapından ayrılmak" manası, metne daha uygun düşmektedir.

M. 44/I/1 yār-ı aġyār:

yüz çevürdüŋ çün-ki benden ***yār-ı aġyār*** *ol begüm*

[= A beyim! Madem ki benden yüz çevirdin yabancılarla dost ol!]

Mısrada mana gözetilerek düzeltme yapılmış ve YD'deki *yār aġyār* şeklindeki ifade, tamlama yapılarak birbirine bağlanmıştır. Âşık, kendisinden yüz çevirdiği için sevgiliye olan kırgınlığını ifade ederken "(Artık) başkalarının/engelin sevgilisi ol!" diyerek ona sitem eder.

M. 45/II/1-2 ẓafer-yāb:

ehl-i şirk ile ṣavaş ėt yüri aṣḥāb gibi
dīn yolına çalış tīġ-ı ***ẓafer-yāb*** *gibi*

[= Haydi, ashap gibi müşriklerle cenk et! Din yolunda, zaferler kazanan kılıç misali çarpış!]

YD'deki *ẓafer-tāb* ifadesi metne anlam bakımından uygun bulunmadığından ifade, "zafer kazanan" manasındaki *ẓafer-yāb* olarak düzeltilmiştir.

M. 49/4 'ibād:

salṭanat buldı maḥallini zihī 'avn-i ***'ibād***
yėrine eyledi iḥsānı cihān-dār-ı kerīm

[= Saltanat onu hak edene kavuştu, ne güzel halkın koruyucusu! Lütuf sahibi Allah'ın cihan padişahı, ne güzel ihsanda bulundu.]

İfadenin geçtiği şiir, II. Selim'in tahta çıkışına düşülen bir tarihtir ve her mısraındaki harflerin toplamı II. Selim'in cülusu olan H. 974 tarihini vermektedir. YD'de yer alan *ʻıyād* kelimesi, hem metnin manası hem de mısranın ebced değeri bakımından metne uygun değildir. Bu nedenle YD'deki ifadenin yerine, MK nüshasından alınan "kullar, insanlar, halk" manasındaki *ʻibād* tercih edilmiştir.

İŞ/45[a] atup cān:

__atup cān__ ʻışḳına şāh-ı cihānuŋ
girür yanar oda yolında anuŋ

[= (O vezir), cihan şahının aşkına canından geçip onun yolunda yanan ateşe girer.]

Beyit *Hezec* bahrinin *Mefāʻīlün mefāʻīlün feʻūlün* vezninde yazılmıştır. YD nüshasında bulunan *cān atup* ifadesi beytin veznine uygun değildir. Bu nedenle YD/A ve YD/E1 nüshalarında yer alan *atup cān* varyantı metne alınmıştır.

İŞ/85[b] nevrūz-ı:

meger bir dem ėrüp luṭf-ı ilāhī
tecellī eyledi __nevrūz-ı__ şāhī

[= Nihayet bir vakitte ilahî lütuf erişip kutlu nevruz göründü.]

Nevruz için kullanılan *nevrūz-ı şāhī* ifadesi, YD metninde aynı şekilde yer almaktayken kitabın sonunda bulunan "Düzeltmeler" bölümünde, YD müellifi tarafından *nevrūz şāhī* şeklinde düzeltme yapıldığı görüldüğünden bir nüsha farkı olarak kabul edilmiştir.

İŞ/107[b] cümleten:

leb-i deryā ruḫ-ı cānāna beŋzer
bedenler __cümleten__ dendāna beŋzer

[= Denizin kıyısı sevgilinin yüzüne benzer, sur duvarlarıysa sıra sıra dizilmiş dişler gibidir.]

Beyitteki *cümleten* ifadesi, YD'de *cümle-i* şeklindedir ve bu hâliyle beytin anlamına uygun değildir. İfade, YD/Ü1 nüshasından faydalanılarak düzeltilmiştir.

İŞ/181[a] ḥaṣīrcibaşı-oġlı:

biri __ḥaṣīrcibaşı-oġlı__ āfet
ḳıyāmet-ḳāmet ü kān-ı melāḥat

[= Biri Hasırcıbaşıoğlu (namında) insanın aklını başından alan bir güzeldir; kıyamet boylu sevgilidir, güzellik kaynağıdır.]

YD'de *ḥāṣırcıbaşı-oġlı* olarak kaydedilen ifadenin yazılışı "Hasırcıbaşıoğlu" manasına gelen *ḥaṣīrcibaşı-oġlı* şeklinde olmalıdır. Çünkü "ince sazdan örülmüş taban örtüsü, hasır" anlamındaki kelime *ḥaṣīr*dir. Beyitteki bu düzeltme, beytin hemen öncesinde kaydedilen başlıkta da mevcuttur. YD/Ü1 nüshasında başlıktaki ifadenin doğru yazılmış olduğu, fakat beyitteki ifadenin yanlış kaydedildiği görülmüştür. YD müellifi de bu yanlış kullanımı metne taşımış olmalıdır.

İŞ/343[a] ṭālib ü:

*ḳorḳum oldur ki varup **ṭālib ü** rāġıb olıcaḳ*
baŋa yüz vėrmeye her gözleri fettān el-ān

[= Tek korkum böyle talip ve müşteri olunca fettan gözlü güzellerin şimdi bana yüz vermemesidir.]

YD'de *ṭālib-i* olan ifade, *ṭālib* ve *rāġıb* kelimelerinin yakın anlamlı olması nedeniyle ve YD/Ü1 nüshasına dayanılarak *ṭālib ü* şeklinde düzeltilmiştir.

G. 12/5[a] vefāsı cefāsı:

*ne dirgürür **vefāsı cefāsı** ne öldürür*
cānāne gibi cevr ėder oldı cihān baŋa

[= Vefası diriltmez, cefası da öldürmez; dünya bana sevgili gibi zulmeder oldu!]

YD'de *cefāsı vefāsı* olarak kaydedilen ifade, mana yönünden beyte uygun değildir. Vefa hayat vermeye, cefaysa öldürmeye mensuptur. Beyitte ise dünyanın sevgisinin hayat vermediğinden ve eziyetininse öldürmediğinden yakınılır. Düzeltmeye MK nüshası kaynaklık etmiştir.

G. 13/5[a] ol:

***ol** gül-i ḫandāna her laḥẓa gözümden aġların*
gerçi kim 'ayn-ı 'anā 'ālemde göŋüldür baŋa

[= Her ne kadar benim için dünyada sıkıntının aslı/sebebi gönülse de o gülen/açılmış güle her zaman gözlerimden yaş dökerim/şikayet ederim.]

Beyit *Remel* bahrinin *Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün* vezniyle yazılmıştır. YD'de geçen *o* kelimesi vezni bozmamakla birlikte MK'de yer alan *ol* ifadesi vezne daha uygun bulunmuştur.

G. 21/3[a] eline:

*şāhum revā mıdur ki **eline** 'aṣā alup*
derbānuŋ ola bir nėçe ḥammālete'l-ḥaṭab

[= Ey sultanım, bunca "odun hamalı"nın/rakibin eline asa alıp senin kapıcın olması uygun mudur?]

Sevgiliye hitap edilen beyitte, eline asa alıp kapıcı olan rakiptir ve üçüncü şahısla ifade edilmelidir. YD'de geçen *elüŋe* ifadesi ise sevgilinin eline işaret ettiğinden anlam bakımından metne uygun değildir. İfade MK nüshasından faydalanılarak düzeltilmiştir.

G. 24/3[a] mihr-i:

*perde ḳalmaz pertev-i **mihr-i** cemāl-i dil-bere*
ḫāne-i ḳalbüm benüm olsa ḫarāb-ender-ḫarāb

[= Benim gönül evim yerle bir olsa/perişan olsa gönül alıcı sevgilinin güneş cemâlinin nuruna perde kalmaz.]

MK, YD/C ve N1 nüshalarında *mihr-i* şeklinde yer alan ifade, YD'de *māh-ı* olarak kaydedilmiştir. Beyitte yer alan *perde* kelimesine *mihr-i* ifadesi, anlam bakımından daha uygun bulunduğundan metinde ifadenin MK nüshasındaki şekli tercih edilmiştir.

G. 27/5[b] viṣāl:

vėrdi ol serv-i ḫırāmānum ıraḳdan bir selām
*ėrdi ėy **yaḥyā** tesellī-i **viṣāl** 'an-ḳarīb*

[= O salınan selvim uzaktan bir selam verdi. Ey Yaḥyā, kavuşma tesellisi o an erişti.]

"O an" anlamına gelen *'an-ḳarīb* ifadesi, beyitte zarf olarak kullanılmıştır. İfadenin zarf görevinde kullanıldığında, başka bir kelimeyle tamlama oluşturması mümkün görünmediğinden YD'de yer alan *viṣāl-i* ibaresi *viṣāl* olarak değiştirilmiştir.

G. 31/5[a] serv [ü]:

*ḳāmeti **serv [ü]** ṣanevber ṣaçı sünbül yüzi gül*
ʿayn-ı ʿuşşāḳa gülistān u behāristān yigit

[= Ey selvi ve sanevber boylu, sümbül saçlı, gül yüzlü, âşıkların gözünde gül bahçesi ve bahar bahçesi/ilkbahar olan yiğit!]

Beyitte geçen *serv* ile *ṣanevber* boylarının uzunluğuyla meşhur, iki farklı ağaç türüdür ve kaynaklarda *ṣanevber servisi* adında bir ağaç çeşidi de tespit edilememiştir. Bu nedenle YD'de yer alan *serv-i* ifadesi *serv [ü]* şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca tamlama oluşturan kelimeler arasına gerekmediği hâlde izafet esresi koyan MK nüshasında, *serv-i ṣanevber* şeklini destekleyen herhangi bir işaret de bulunmamaktadır.

G. 32/3[a] sīretine:

*dil-ber-i ṣāḥib-cemālüŋ **sīretine** nāẓır ol*
gendüŋi ḳılma ser-i zülfi gibi ṣūret-perest

[= Güzellik sahibi, gönül alıcı sevgilinin ahlâkını seyret; (onun) saçlarının ucu gibi surete tapma/asi olma!]

Muhataba "Sevgilinin saçının ucu gibi surete tapıp asi olma!" diye nasihat edilen beyitte, sevgilinin sureti yerine ahlâkını seyretmenin tavsiye edilmesi anlam bakımından daha yerindedir. Bu nedenle YD'deki *ṣūretine* ifadesi, MK nüshası kaynak gösterilerek *sīretine* şeklinde düzeltilmiştir.

G. 33/1[a] derd-i:

*ʿāşıḳa ṣanmaŋ olur **derd-i** maḥabbet miḥnet*
lezzet-i cevr ü cefā ḳalbi ėder pür-lezzet

[= Aşk derdi, âşığa sıkıntı verir sanmayın; eziyet ve zulmün lezzeti, gönlü keyifle doldurur.]

YD nüshasında geçen *derd ü* ifadesi, beytin anlamına uygun değildir; çünkü âşığa sıkıntı vermeyen şey dertle aşk değil, aşk derdidir. Ayrıca tamlama oluşturan kelimeler arasına gerekmediği hâlde izafet esresi koyan MK nüshasında, *derd-i maḥabbet* tamlamasına işaret eden bir izafet esresi kullanılmıştır.

G. 35/6[a] rūd:

ẕikr-i ṭuyūr u ṣavt-ı cibāl ü sürūd-ı ***rūd***
ṭutdı cihānı zemzeme-i hūy u hāy-ı dōst

[= Kuşların zikri/ötüşü, dağların yankısı ve saz telinin şarkısı... Dünyayı sevgili için edilen feryatların nağmesi sardı.]

MK nüshasında yer alan "saz teli" manasındaki *rūd* yerine, YD'de "duman" anlamına gelen *dūd* kelimesi kullanılmıştır. Duman anlamı beyte uygun değildir. Beyitte sözü edilen saz telinin şarkısı, sevgili için edilen feryatlardan sadece biridir.

G. 37/4[b] ḥüsn-i ḫaṭ:

s̱ülṣin ḫaṭuŋuŋ yazmaz yāḳūt bu luṭf ile
gerçi ki saŋa oldı ***ḥüsn-i ḫaṭ*** *ile vāriṣ*

[= Yakut her ne kadar yazısının güzelliğiyle sana varis olmuşsa da senin yazının/ayva tüylerinin sülüsünü bu güzellikte/incelikte yazamaz.]

YD'de *ḥüsn ü ḫaṭ* şeklinde geçen ibare, *ḥüsn-i ḫaṭ* olarak düzeltilmiştir. Beyitte anılan *Yāḳūt*, yazısının güzelliğiyle meşhur olmuş bir hattattır. Bu nedenle Yakut'un güzelliği ve yazısıyla değil, yazısının güzelliğiyle sevgiliye varis olması anlam bakımından daha uygun görünmektedir.

G. 37/5[b] bāḥiṣ:

s̱evb oldı ġam-ı 'ışḳuŋ ḳaddine çü mihrüŋle
yaḥyā*ya kemāl ile kimdür ki ola* ***bāḥiṣ***

[= Madem ki senin sevgin ve aşkının gamı (onun) boyuna elbise oldu/(onun) boyuna aşkının gamı biçildi; (bundan sonra) Yaḥyā'ya mükemmellikte kim rakip olabilir?]

Beyit, müstensih hatalarının bir örneği olarak kabul edilebilir. Zira YD'de geçen "sebep, neden" manasındaki *bā'iṣ* ifadesi, metne anlam bakımından uygun değildir. İfadenin "yarışan, çekişen, rakip" anlamına gelen *bāḥiṣ* olması muhtemeldir. Beytin bulunduğu eldeki tek nüsha olan YD/F'de müstensih, *bāḥiṣ* kelimesindeki *ḥ* harfini *ayn* olarak kayda geçmiş olmalıdır.

G. 38/2[a] ḳızarmış:

ġonce gibi la'l-reng olmış ***ḳızarmış*** *erġavān*
bāde-nūş olmış ṣanasın dil-ber-i nāzük-mizāc

[= Erguvan gonca gibi kızarmış, kırmızı/lâl rengini almış; sanırsın nazik tabiatlı, gönül alıcı sevgili sarhoş olmuş.]

Beyitte sevgiliye benzetilen erguvan ağacının gonca gibi kırmızı renk aldığı ifade edilmiş ve şarap içince kızaran bir sevgili hayali kurulmuştur. Beyit bu çerçevede değerlendirildiğinde, anlam bakımından erguvanın kararmasından ziyade kızarması daha yerinde olacaktır. Ayrıca erguvan ağacının kırmızıya çalan rengi de bu hayali desteklemektedir. MK nüshasından faydalanılarak YD'deki *ḳararmış* ifadesi *ḳızarmış* olarak değiştirilmiştir.

G. 43/4[b] meşrūḥ:

firāḳı tīġı ile oldı şerḥa şerḥa göŋül
nigāra derd-i derūnum degül-midür ***meşrūḥ***

[= Gönül onun ayrılığı kılıcıyla dilim dilim oldu; gönül derdim resim gibi güzel sevgiliye açılmış değil midir?]

Beyitte MK nüshasından alınan *meşrūḥ* yerine, YD'deki gibi *meftūḥ* kelimesinin kullanılması her ne kadar anlamı bozmasa da gönlün dilim dilim olması *şerḥa şerḥa* ikilemesiyle ifade edildiği için yine aynı kökten gelen *meşrūḥ* varyantının tercih edilmesi daha uygun görünmektedir.

G. 51/3[b] müntekḳış:

gerekmez āyine-i dilde ṣūret-i aġyār
göŋülde ***müntekḳış*** *olan olur saŋa ma'būd*

[= Gönül aynasında sevgiliden başkasının sureti gerekmez; (çünkü) gönüle nakşedilen sana ilah olur.]

Beyte anlam bakımından uygun olan ifade, "nakşedilen, işlenen, kazılan, hakkedilen" manasındaki *müntekḳış* olduğundan YD nüshasındaki *müntekḳaş* ifadesinin yerine kaydedilmiştir.

G. 52/5[b] ebed:

āfitābum göremez gün yüzüŋi bir ẕerrece
yaşınuŋ bārānı ***yaḥyā****ya göz açdurmaz* ***ebed***

[= Ey güneşim, gözyaşlarının yağmuru Yaḥyā'ya asla göz açtırmadığından (o, senin) güneş yüzünü bir kez bile göremez.]

MK nüshasından alınan *ebed* kelimesinin yerine, YD'de *meded* ifadesi kullanılmıştır. Her iki ifade de beytin anlamına uygun olmakla birlikte beyitte "asla, hiçbir zaman" manasına gelen *ebed*, beytin anlamını pekiştirmekte ve şairin üslubuna daha uygun görünmektedir. Ayrıca *meded* ifadesi, gazelin ikinci beytinde kafiye kelimesi olarak kullanılmıştır.

G. 60/1[b] ḳudret; ṭāḳat:

ḳıyāmet gününe beŋzer o meh-rūda mehābet var
*temāşā-yı cemāline ne **ḳudret** var ne **ṭāḳat** var*

[= O ay yüzlü güzelde kıyamet gününe benzeyen öyle bir heybet var ki (onun) cemâlini seyretmeye ne cesaret ne de kuvvet var.]

Beyitte görülen *ḳudret* ve *ṭāḳat* ifadeleri, YD'de birbirinin yerine yazılmıştır. Beytin ait olduğu gazelde mısra sonlarındaki *var* kelimeleri redifken hemen öncesindeki *mehābet, ferāġat, 'imāret, leṭāfet, 'adāvet, selāmet, 'ibādet* ve *ḥālet* ifadeleri müesses kafiye oluşturur. Beytin kafiye düzeninin bozulmaması için rediften hemen önce *ṭāḳat* kelimesinin tercih edilmesi gerekir.

G. 66/2[a] giderüz:

*cümlemüz 'āleme aġlar gelür aġlar **giderüz***
ebedī rāḥatı yoḳ rūḥa dem-i rıḥlet var

[= Hepimiz dünyaya ağlayarak gelir, (dünyadan) ağlayarak gideriz; ruhun huzuru ebedî değildir, ölüm vakti var!]

YD'de *gider* olan ifade, MK nüshasına dayanılarak *giderüz* şeklinde değiştirilmiştir. Beyit *Remel* bahrinin *Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün* vezniyle yazılmıştır. Beytin anlamı ve veznine MK varyantı daha uygun görünmektedir.

G. 66/3[b] dünyāda:

sevmezüz başına ḫalḳı üşüren mecnūnı
*leẕẕet-i manṣıb-ı **dünyāda** begüm ẕillet var*

[= Halkı başına toplayan Mecnun'u sevmeyiz. A beyim, dünya makamının lezzet (لذت)'inde zillet (ذلت) var!]

YD'de *dünyāya* olarak geçen ibare, MK nüshasından alınan *dünyāda* ifadesiyle değiştirilmiştir. Çünkü "Dünya makamının lezzetinde" manasına, *dünyāda* ifadesi uygun düşmektedir.

G. 70/5[a] düşünmez:

> ***düşünmez*** *dām-ı iḳdāmına ḫalḳuŋ çeşmi şeh-bāzum*
> *sitārem açılur bir gün benüm ammā zemān ister*

[= Gözümün ak doğanı/göz akım, halkın çalışma tuzağına düşmez. Bir gün benim de talihim açılır; ama zaman ister.]

YD'de *duşanmaz* olan ifade, "boyun eğmez, razı olmaz, itaat etmez" manasıyla beytin anlamına uygun görünmekle birlikte ifadenin *düşünmez* olduğu MK nüshasında açıkça belirtilmiştir. "Kapılmak, kendini kaptırmak" manasındaki *düşün-* hem beytin anlamına hem de şairin üslubuna uygundur. Şair, *düşün-* kelimesini *Dīvān*'da bir beyitte daha aynı manada kullanmıştır.

G. 80/7[a] maḳṭa'a adı:

> *güc ile ṣıġdı* ***yaḥyā****nuŋ* ***maḳṭa'a adı*** *fi'l-meṣel*
> *ḳāleb-i ādeme giren rūḥ gibi ibā ėder*

[=Yaḥyā'nın adı makta beytine zorla sığdı, insanın bedenine giren ruh misali kaçmak ister.]

Beyit *Recez* bahrinin *Müfte'ilün mefâ'ilün müfte'ilün mefâ'ilün* vezninde yazılmıştır. YD'de *adı maḳṭa'a* şeklinde olan ifade, vezin gereği düzeltilmiş ve beyte MK nüshasındaki varyant dahil edilmiştir.

G. 89/3[a] viṣālüŋde:

> *yüzüm gülmez benefşe gibi gülzār-ı* ***viṣālüŋde***
> *ḫayāl ü fikr ü endīşem firāḳuŋ iḥtimālidür*

[= (Ey sevgili), vuslatının gül bahçesinde menekşe gibi yüzüm gülmez; (çünkü benim) hayalim, fikrim, düşüncem ayrığının ihtimalidir.]

YD'de *viṣālüŋden* olan ifade MK nüshasından faydalanılarak *viṣālüŋde* şeklinde düzeltilmiştir. Çünkü "vuslatının gül bahçesinde" manası, beytin anlamına daha uygun düşmektedir.

G. 91/2[b] nev-cüvānı:

tāze güller gibi ėllerden ṣaḳınsa vechi var
***nev-cüvānı** ‘āṣıḳuŋ gūyā ki genc ü mālidür*

[= Taze güller gibi ellerden sakınsa yeri var; yeni yetme sevgilisi âşığın sanki hazinesi, servetidir.]

YD’de yer alan *nev-cuvānī* ifadesi, âşığın sıfatıdır ve beytin anlamına uygun görünmemektedir. Beyitte *nev-cuvān* ile kastedilen ise âşığın hazinesi ve serveti olan yeni yetme sevgilisidir.

G. 99/6[a] ḥātim:

*cūd-ile **ḥātim** gibi ol ėller içinde be-nām*
‘ādemi merġūb ėden ‘ālemde adı ṣanıdur

[= Halk arasında Hâtem gibi cömertlikle şöhret bul, insanı âlemde değerli yapan namıdır.]

“Mühür” anlamındaki *ḫātem* kelimesi, kimi zaman edebî metinlerde gerçek anlamının yanında Hâtim-i Tâî’yi çağrıştıracak şekilde kullanılır. Fakat söz konusu beytin mühürle bir ilgisi olmadığından MK ve YD’de *ḫātem* olarak geçen kelimenin *ḥātim* olması muhtemeldir. Zira “Hâtim” manasındaki kelime, *ḥātim* şeklinde yazılmaktadır.

G. 100/1[b] şīve vü:

cihāna sāḳī-i cām-ı maḥabbet la‘l-i nābuŋdur
*ṣabā-yı nār-ı şevḳum **şīve vü** nāz u ‘itābuŋdur*

[= (Ey sevgili!) Cihana aşk kadehini sunan saki, (senin) saf dudağındır; şevk ateşimin meltemi de nazın, işven ve azarındır.]

Beyitte geçen *şīve* ve *nāz* kelimeleri aynı manaya geldiğinden YD’de *şīve-i* olan ifade, MK nüshasına uyularak *şīve vü* şeklinde düzeltilmiştir.

G. 106/3[a] lebüŋe:

*‘īsā **lebüŋe** zāhid ölümlü dirilmesün*
‘illetle dirilen kişi miḥnetle cān vėrür

[= (Ey sevgili), sofu senin İsa dudağına ölümlü geçinmesin; (atasözüdür): “Sahtekârlıkla yaşayan kişi acıyla can verir!”.]

Dīvān'da iki yerde daha geçen *ölümlü dirilmek* yapısı, "ölümlü geçinmek, ölesiye sever görünmek" manasına gelir ve diğer örneklerde yönelme hâli ekiyle kullanılmıştır. Bu nedenle YD ve MK nüshalarındaki *lebüŋle* ifadesinin yerine, YD/F nüshasından alınan *lebüŋe* varyantı metne dahil edilmiştir.

G. 111/5[a] şebnemi:

şebnemi nite-ki ḫūrşīd-i cihān ėy yaḥyā
ceẕbe-i 'ışḳ beni yār-i semen-būya çeker

[= Ey Yaḥyā, cihan güneşinin çiy tanesini (kendine çekmesi) gibi aşk cezbesi/daveti de beni yasemin kokulu sevgiliye çeker.]

YD nüshasında geçen *sīnemi* ifadesi beytin anlamına uygun değildir. Güneşin doğmasıyla birlikte çiy tanelerinin ortadan kaybolması, güneşin çiy tanelerini kendine çektiğine dair bir düşüncenin doğmasına sebep olmuş; bu da şairin zihninde sevgiliye doğru çekilen bir âşık hayali canlandırmıştır. Güneş ile çiy tanesi arasındaki bağlantı nedeniyle beyte uygun olan kelime *şebnem*dir. Ayrıca *şebnemi* ve *sīnemi* ifadelerinin yazılışlarındaki benzerliğe dikkat edildiğinde bu farklılığın bir müstensih hatasından kaynaklanmış olabileceği düşünülebilir.

G. 115/3[b] meskenüŋi:

ṭurı ṭur ḳadre ėren āb-ı revān gibi hemān
ṭurduġuŋ meskenüŋi ṭūr-ı temennā ėde-gör

[= Tıpkı Kadir Gecesi'ne ulaşan akarsu gibi duru ol/(günahlardan) arın, bulunduğun yeri yakarış Tur'u et!]

YD'de مسنکی şeklinde bırakılan ifade, MK nüshasından okunarak tamir edilmiştir. MK'de yer alan *meskenüŋi* ifadesi beytin anlamına da uygundur.

G. 122/1[b] 'ayn-ı:

sālik-i rāh-ı fenā yoġ olmaġ-ile var olur
gün gibi envār-ı 'ayn-ı 'ışḳ-ile hem-vār olur

[= Fenâ yolunun yolcusu yok olmakla var olur, gün gibi aşk kaynağının/sevgilinin nuruyla mükemmel olur.]

YD'de *'aynı* olarak geçen ifade, MK nüshasına dayanılarak düzeltilmiştir. Beyitte fenafillah yolculuğuna çıkan kimsenin yok olmakla yani kendi varlığından

sıyrılmakla var olup menziline ulaşabileceği ifade edilmiş ve yolcu, güneşe benzetilmiştir. Güneşin ışıklar içinde kaybolması hâli dikkate alındığında yolcunun aşk kaynağının yani Allah'ın nuruyla bir olup O'nda yok olması anlam bakımından daha uygun görünmektedir.

G. 135/5[a] bir:

__bir__ benefşe gibi __yaḥyā__ boynını egmiş bugün
var ise ol ġonce-lebden va'de-i ferdā umar

[=Yaḥyā bugün bir menekşe gibi boynunu büktüğüne göre anlaşılan o gonca dudaklı güzelden yarın için söz ister.]

YD'de geçen *bu* ifadesi, beytin anlamı dikkate alınarak *bir* şeklinde değiştirilmiştir.

G. 148/1[a] güz:

__güz__ yaġmurına döndi gözüm yaşı yeŋilmez
cömerdlerüŋ mālı gibi ardı kesilmez

[= Gözyaşlarım geçit vermeyen sonbahar yağmuruna benzedi, (onun) cömertlerin malı gibi ardı arkası gelmez.]

İfadenin YD'de *göz* olarak yazılması, bir yazım hatası olabileceği gibi beytin manasını değiştirdiği için nüsha farkı olarak ele alınmıştır. Âşığın gözyaşlarının geçit vermediği ve ardı arkasının gelmediği düşünüldüğünde güz yağmuruna benzetilmesi anlam bakımından daha uygun görünmektedir.

G. 164/5[a] biz:

eylerüz __biz__ gird-i bād-ı 'ışḳ-ı pāk-ile semā'
şol ḥabāba dönmişüz kim döndürür girdābumuz

[= Biz saf aşkın fırtınasıyla sema ederiz, girdabımızın döndürdüğü şu hava kabarcığına benzeriz.]

YD'de *bir* şeklinde kaydedilen kelime, MK nüshasından alınan ve metnin anlamına daha uygun bulunan *biz* ile değiştirilmiştir.

G. 186/3[b] meydāne:

kerbelā-yı ḥüsnüŋüŋ meydānın' ey ŋulḳı ḥasen
başumuz ṭop eyleyüp __meydāne__ gelmişlerdenüz

[= Ey güzel huylu sevgili, güzelliğinin Kerbelâ meydanına başımızı top edip çıkmışlardanız.]

YD'de Mehmet Çavuşoğlu tarafından değiştirilerek *merdāne* şeklinde metne alınan ifade, elde bulunan tek nüshada (YD/F) *meydāne* olarak geçmektedir. Beytin manası değerlendirildiğinde böyle bir değişikliğe ihtiyaç olmadığı görülmüştür.

G. 190/5[a] bize:

yaḥyā ecel èrişdi sefer görinür ***bize***
ol gözleri ḥarāmī ile var ḥalālleş

[= Ey Yaḥyā! Ölüm vakti geldi, bize yol göründü. Haydi, o harami bakışlı güzelle helalleş!]

YD ve MK'de yer alan *baŋa* ifadesi, YD/C nüshasında *bize* şeklinde geçmektedir. *Bize* ifadesi, beytin anlamına daha uygun bulunduğundan metinde ifadenin YD/C nüshasındaki şekli tercih edilmiştir.

G. 196/1[a] bī-ḫāl:

levḥ-i ḥüsnüŋde ne var ***bī-ḫāl*** *ise ol tāze ḫaṭ*
ekṣeriyyā ḳırma ḫaṭ olur nigārā bī-nuḳaṭ

[= Ey resim gibi güzel sevgili, güzellik sayfanda/yüzünde yenice çıkan o ayva tüyleri/yazılar bensiz ise şaşılmaz; (zira) kırma hat çoğunlukla noktasız olur.]

Beyitte geçen *bī-ḫāl* ifadesinin YD'de *bī-ḥāl* şeklinde yer alması, bir yazım hatasından kaynaklanmış olabilir; fakat metnin anlamını değiştirdiği için bir nüsha farkı olarak kabul edilmiştir. Beyitte sevgilinin arasında hiç ben bulunmayan ayva tüyleri, noktasız yazılan kırma hata benzetilmiştir. Beyte uygun olan kelime "beni olmayan" manasındaki *bī-ḫāl*dir.

G. 201/5[b] ehl-i ḥāli döndürür oḳlı şikāra yā-yı 'ışḳ:

cūş èder şevḳa gelüp ***yaḥyā*** *gibi eyler semā'*
ehl-i ḥāli döndürür oḳlı şikāra yā-yı 'ışḳ

[= Aşk yayı, âşığı okla vurulmuş ava benzetir; (âşık) Yaḥyā gibi şevke gelip coşar, semaya başlar.]

Beytin ikinci mısraı YD'de *ehl-i ḥāli döndürür oldı şikāra nāy-ı 'ışḳ* şeklinde olsa da beytin anlamına MK nüshasındaki mısra daha uygun görünmektedir. Şair aşk yayının

okuyla vurulmuş âşığın can çekişen ve çırpınan hâlini, sema etmek olarak yorumlanmıştır. Ayrıca okun, saplandığı kimseyi hemen öldürmeden bir süre kıvrandırması da ilk mısrada geçen âşığın kendinden geçip coşması ve sema etmesi hayalini desteklemektedir.

G. 203/5[a] ʻālem-i:

ʻālem-i envārdan yėr yėr uyarmışdur çerāġ
gül gibi gülşendeki ezhār-ı gūn-ā-gūna baḳ

[= Gül bahçesindeki (şu) çeşit çeşit/rengârenk çiçeklere bak! (Allah), nurlar âleminden yer yer gül gibi kandiller yakmıştır.]

YD'deki *ʻalem-i* ifadesi beytin anlamına uygun olmadığından ifade üzerinde düzeltme yapılmıştır. Bu düzeltmeye N2 nüshası kaynaklık etmiştir. Ayrıca "nurlar âlemi" manasındaki *ʻālem-i envār* ibaresinin *Dīvān*'da dört yerde daha geçtiği tespit edilmiştir.

G. 212/1:

bir peleng oldı cefā daġına gūyā o melek
cāmesi olsa yaraşur anuŋ altunlu benek

[= O melek, güya cefa dağına bir kaplan oldu; (artık) altın işlemeli, benekli elbise giyse ona yaraşır.]

YD'de matla beyti şöyledir:

bī-vefālıḳda felekler gibi oldı o melek
her gėce gėyse yaraşur aŋa altunlu benek

Her iki beyitte de anlam bakımından ortak olan şey, sevgilinin giydiği *altunlu benek* yani altın işlemeli, benekli elbisedir. Sevgilinin *altunlu benek* ile cefa dağında bir kaplan olması, kaplanın altın renkli ve benekli derisi düşünüldüğünde yerinde bir hayaldir ve *felek-altunlu benek* ilişkisinden daha uygun görünmektedir. Ayrıca YD nüshasında geçen beyit, sadece YD/E'de bulunmaktayken metinde tercih edilen beyit MK, YD/D ve YD/F nüshalarında yer almaktadır.

G. 216/1[b] bārī:

ėy ecel alma bugün cānını ben bīmāruŋ
*bir iki gün çekeyin **bārī** cefāsın yārüŋ*

[= Ey ecel, ben ölümcül hastanın bugün canını alma! Sevgilinin cefasını hiç olmazsa bir iki gün çekeyim.]

YD'de *bār-ı* olan ifade ile "yârin cefa yükü" manası ortaya çıkar ki beyitte yükle ilgili herhangi bir çağrışım yoktur. Bu nedenle metne MK nüshasındaki ***bārī*** ifadesinin alınması uygun bulunmuştur.

G. 226/4[b] o rānuŋ:

sürdüm yüzümi na'lçesi izine yārüŋ
biŋ cān-ile ḫāḳ-i ḳademi oldum ***o rānuŋ***

[= Yüzümü sevgilinin nalçasının izine sürdüm, o râ (ر)'nın bin can ile ayağının tozu oldum.]

Nalça izinin *rā* harfiyle benzerliği ortadadır. Bu nedenle YD'deki *oranuŋ* ibaresi, metnin anlamını bozmasa da *o rānuŋ* ifadesinin beytin manasına ve şairin üslubuna daha uygun olduğu kanaatine varılmıştır.

G. 226/5[a] daḫı dėmez adını:

öldürür iseŋ ***daḫı dėmez adını yaḥyā***
ölümlüsidür şimdi fülān ibn-i fülānuŋ

[=Yaḥyā öldürsen de (sevdiğinin) adını söylemez; şimdi filan, filan kimsenin can çekişen âşığıdır.]

YD'de yer alan *adını dėmez daḫı* ifadesi, beytin anlamına ve veznine uygun olsa da MK nüshasındaki *daḫı dėmez adını* varyantı "öldürsen dahi" manasındaki vurgu nedeniyle beyte daha uygun görünmektedir.

G. 228/5[a] murād oldur hemān:

ġam degül ***yaḥyā****nuŋ öldügi* ***murād oldur hemān***
gėce vü gündüz du'ā-yı devlet-i cānān ėdüŋ

[=Yaḥyā'nın öldüğüne aldırmayın, (zaten) bütün arzumuz budur! (Siz) gece gündüz sevgilinin saadeti/devleti için dua edin!]

YD'deki *hemān oldur murād* ifadesi beytin veznine ve manasına uygundur; fakat yazmalardan yalnızca YD/E nüshasında bulunmaktadır. Diğer taraftan MK ve YD/F nüshalarında yer alan *murād oldur hemān* ifadesi, şairin üslubuna daha uygun bulunmuştur.

G. 236/3[b] arż-ı:

dil-dārı da‘vet eyle ṣadā-yı bülend-ile
*ėy kūhsār-ı **arż-ı** muḳaddes kelāme gel*

[= Ey mukaddes diyarın dağı, dile gel; haykırarak/ulu bir davetle gönül alıcı sevgiliyi çağır!]

YD ve MK nüshalarında *‘arż-ı* olan ifade, metnin anlamına uygun bulunmadığından *arż-ı* şeklinde değiştirilmiştir. “Belde, diyar, memleket” manasına gelen *arż*, “mukaddes belde” tamlamasında geçmektedir ve bu ifadeyle beyitte kastedilen, şairin hac vesilesiyle bulunduğu Mekke’dir.

G. 238/2[b] göŋlüme:

ṣāhum n'ola görinmez olursam bu ġuṣṣadan
*gördükçe ben ḳuluŋı gelür **göŋlüme** melāl*

[= Ey sultanım, ben kulunu her gördüğümde gönlüm kederlenir; bu kederden görünmez olursam şaşılmaz.]

Beyitte sevgiliye seslenen şair, kederden görünmez olsa şaşılmayacağını ifade eder. Zira kendisine her baktığında gönlü kederle dolmaktadır. Beyte anlam bakımından uygun olan ifade, MK nüshasından alınan *göŋlüme*dir. İfade YD’deki gibi *göŋlüŋe* olarak düşünüldüğünde ise gönlü kederlenenin sevgili olması gerekir; fakat bu yorum beytin anlamına uygun değildir.

G. 240/3[b] cimāl ile:

bi-‘aynihi aġaran pīr-i ṣāliḥe beŋzer
*köpürse ṣevḳ-ı **cimāl-ile** cūşa gelse cemel*

[= Erkek deve anaç develerin şevkiyle coşup (ağzından) köpükler saçsa tıpkı (saçı sakalı) ağarmış salih ihtiyara benzer.]

YD’deki *cemāl ile* ifadesiyle beyte bir anlam verilebilse de “yetişkin, anaç develer” için kullanılan *cimāl* kelimesi beyte anlam bakımında daha uygun görünmektedir.

G. 258/1[a] serv-i ḫırām:

*elini gögsine ḳoyup bugün ol **serv-i ḫırām***
göŋül alçaḳligini eyleyüben vėrdi selām

[= Bugün o salınan selvi, elini göğsüne koyup tevazuyla selam verdi.]

Beyitte nazlı nazlı yürüyen sevgili, salınan selviye benzetilmiştir. Bu anlamı veren ve beyte uygun olan ifade *serv-i ḫırām*dır. Ayrıca bu ifade, *Dīvān*'da yirmi bir yerde daha geçmektedir ve şairin sıkça kullandığı tamlamalardan biridir. YD'de görülen *serv-ḫırām* ifadesi ise "selvi salınışlı" manasına gelir; her ne kadar beytin anlamını bozmasa da şairin üslubuna diğer ifadenin daha uygun olduğu açıktır.

G. 258/6[b] ḥātim:

ḳāmetüm ḥalḳa ḳılup baġruma ṭaşlar başayım
*olayın zühd ile **ḥātim** gibi ėllerde be-nām*

[= Boyumu halkaya benzetip bağrıma taşlar basayım, takva ile Hâtim gibi illerde şöhret bulayım.]

"Mühür" anlamındaki *ḫātem* kelimesi, şiirlerde gerçek anlamı yanında bazen de Hâtim-i Tâî'yi çağrıştıracak şekilde kullanılır. Fakat söz konusu beytin mühürle bir ilgisi bulunmadığından YD'de *ḫātem* şeklinde geçen kelimenin *ḥātim* olması muhtemeldir. Çünkü "Hâtim" manasındaki kelimenin yazılışı *ḥātim* şeklindedir.

G. 258/7[b] serv-i ḫırām:

*merḥabāya el uzadur ṣanuram ėy **yaḥyā***
*ḳaldura çün-ki du'āya elin ol **serv-i ḫırām***

[= Ey Yaḥyā, o salınan selvi ne vakit duaya elini kaldırsa selamlaşmak için elini uzatır sanırım.]

YD'deki *serv-ḫırām* ifadesi "selvi salınışlı" manasında olup beytin anlamını bozmaz; fakat *serv-i ḫırām* ifadesi beytin anlamına ve şairin üslubuna daha uygun görünmektedir. Ayrıca *Dīvān*'da toplam yirmi iki yerde geçmektedir.

G. 260/3[b] o:

diyār-ı ġurbete āhum gibi çıḳup gitdüm
*fiġānlar ile **o** cān u cigerden ayrıldum*

[= Gurbet illerine ahım gibi çıkıp gittim; gözyaşları ve feryatlarla o candan, ciğerden ayrıldım.]

Beyit *Mücteṣ* bahrinin *Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün* vezninde yazılmıştır. YD'deki *ol* ifadesi vezin gereği *o* şeklinde düzeltilmiştir. Bu düzeltmeye MK nüshası kaynaklık etmiştir.

G. 281/2[b] o rālar:

reh-güẕāruŋda senüŋ buldum na'ılçeŋ izlerin
ėy elif-ḳad secdegāhum oldı ***o rālar*** *benüm*

[= Ey elif boylu güzel, geçtiğin yolda senin nalçanın izlerini buldum; (şimdi) o râ (ر)'lar benim secde ettiğim yer oldu.]

Nalça izinin *rā* harfiyle benzerliği nedeniyle YD'de geçen *oralar* ifadesi, *o rālar* şeklinde değiştirilmiştir. İfade, bu hâliyle beytin anlamına ve şairin üslubuna daha uygun düşmektedir.

G. 287/3 ėden; zīrā:

ẕemm ***ėden*** *ma'nīde yāre terbiyet eyler beni*
unudulmış adumı ***zīrā*** *ki yād eyler benüm*

[= Beni sevgiliye çekiştiren (kimse), aslında benim unutulmuş adımı (ona) hatırlattığı için bana yardımcı olur.]

YD'de *ėder* ve *gūyā* olan ifadeler, MK nüshası vasıtasıyla beytin anlamı da dikkate alınarak düzeltilmiştir. Beytin mısraları birbirine neden-sonuç ilişkisiyle bağlandığı için ikinci mısrada *zīrā* bağlacının kullanılması uygundur. İlk mısrada da *ẕemm ėden* ifadesiyle kastedilen, beytin öznesidir.

G. 293/5[a] nihāyetī:

nihāyetī *ġam-ı 'ışḳuŋla ben faḳīr ü ḥaḳīr*
ġarīb ü bī-kes ü bī-ḫānümān olam yüriyem

[= Ben hakir düşmüş zavallın sonunda aşkının kederiyle çaresiz, kimsesiz ve evsiz kalıp gideyim.]

"Nihayet, sonunda" manasını taşıyan *nihāyetī* ifadesi, YD'de *nihāyeti* şeklinde yazılmıştır. Bu farkın bir yazım hatası olması muhtemeldir; fakat beytin anlamını değiştirdiği için nüsha farkı olarak kabul edilmiştir.

G. 296/1[a] ca'l ile:

*ḫalḳ arasında budur **ca'l-ile** giryān olduġum*
ḳorḳaram kim fāş ola vaṣluŋla ḫandān olduġum

[= (Ey sevgili), vuslatınla mesut olduğum anlaşılır diye korkarım; halkın arasında ağlıyormuş gibi yapmam bundandır.]

YD'de *cümleyle* şeklinde kaydedilen ifade, beytin anlamına uygun değildir. Kelime MK nüshasından faydalanılarak düzeltilmiştir. Beyte göre şair, sevgilinin vuslatıyla mutludur ve bu saadetinin anlaşılmaması için de ağlıyormuş gibi yapmaktadır. Beytin anlamına uygun düşen ifade, "sahtecilikle, taklitle" anlamındaki *ca'l-ile*dir.

G. 297/2[b] şerārum:

firāḳuŋ nārı ile āh ėdersem
*yaḳar iki cihānı bir **şerārum***

[= (Ey sevgili!) Ayrılığının ateşiyle ah edersem bir kıvılcımım iki cihanı yakar.]

İfade YD'de *şerārem* iken *şerārum* olarak düzeltilmiştir. Aslında "kıvılcım" manasına gelen *şerār* ve *şerāre* kelimelerinin anlam bakımından bir farkı yoktur. Fakat beytin ait olduğu gazelde *-um*'lar redif, *-ār*'lar da mürdef kafiyedir. Bu nedenle metne alınması gereken kelime *şerār*dır.

G. 303/5[a] 'aṣāsından:

*saṭrlardur ṣanmaŋuz mūsā **'aṣāsından** yaḫod*
nėçe yėrden şaḳḳ olupdur gūyiyā nīl-i revān

[= (Onları) satırlar sanmayın! Ya da (onlar) güya Hz. Musa'nın asasıyla pek çok yerinden yarılmış Nil Nehri'dir.]

YD'de *'aṣāsında* olan ifade, MK nüshasından faydalanılarak düzeltilmiştir.

G. 304/5[a] dīvāneŋ:

*ḳıpḳızıl **dīvāneŋ** olduġına **yaḥyā** gül gibi*
ėy perī şāhid yėter çāk-ı girībānı hemān

[= Ey peri, Yaḥyā'nın gül gibi (senin) deli divanen olduğuna şahit olarak yalnızca yakasının yırtığı yeter.]

YD'de *dīvāne* olarak geçen ifade, bu hâliyle beytin anlamını bozmasa da MK nüshasındaki *dīvāneŋ* şekli mana bakımından beyte daha uygun görünmektedir. Çünkü şair beyitte sevgiliye hitap eder ve "Yaḥyā'nın senin divanen olduğuna" manası, beyte daha uygun düşmektedir.

G. 307/7[a] sāḳīnüŋ ayaġın öp dėr göŋlüm ey yaḥyā baŋa:

sāḳīnüŋ ayaġın öp dėr göŋlüm ėy yaḥyā baŋa
bilmiş ol uṣlu ḫaberdür bu dil-i dīvāneden

[= Ey Yaḥyā, gönlüm bana "Sakinin ayağını öp/kadehinden iç." der. Bilmiş ol! Bu, divane gönlümün en aklı başında sözüdür.]

YD'de geçen *yārden bir būse cerr eyler dėdi* ***yaḥyā*** *göŋül* mısraı yerine, beytin anlamına daha uygun bulunan MK nüshasındaki mısra tercih edilmiştir. Şairin ikinci mısrada "Bilmiş ol!" diye hitap ettiği Yaḥyā'dır; oysa YD nüshasında geçen *yaḥyā* ifadesi bir hitap değildir.

G. 312/2[a] vaṣl-ı:

ārzū-yı ***vaṣl-ı*** *yār egler hemīşe 'āşıḳı*
yūsufuŋ gitmez ümīd-i vuṣlatı ya'ḳūbdan

[= Sevgiliye kavuşma arzusu âşığı sürekli avutur; Yakub, Yusuf'a kavuşma ümidini bir an kaybetmez.]

MK nüshasında geçen *vaṣl-ı* ifadesi, YD'de *rūy-ı* şeklindedir. Her iki varyant da beytin manasına uygun olmakla birlikte metnin anlamına ve ikinci mısradaki *ümīd-i vuṣlat* ifadesine *ārzū-yı vaṣl* yapısı daha uygun düşmektedir. Nasıl Hz. Yakub Yusuf'a kavuşma ümidini hiç yitirmemişse âşık da daima sevgiliye kavuşma arzusuyla oyalanır.

G. 313/4[a] çıḳdum:

meh-i nev gibi ***çıḳdum*** *bir kenāra ehl-i şevḳ oldum*
bugün dīvān-ı ḥaḳda maṭla'-ı mihr-i ḫudāyam ben

[= Hilâl misali bir köşeye çekilip âşık/kandil oldum. Ben bugün Hakk'ın/hak meclisinde Allah'ın nurunun/güneşinin doğuş yeriyim.]

Beyit birinci tekil şahsın ağzından yazıldığı için YD nüshasındaki *çıḳduḳ* ifadesi yerine, MK'deki *çıḳdum* şeklinin tercih edilmesi daha uygun görünmektedir.

G. 324/6[a] iḥāṭa:

seyr-i cemāl-i yāri idrāk ***iḥāṭa*** *ėtmez*
perde olur şu'ā'ı mānend-i mihr-i raḫşān

[= Yârin cemâlinin seyrine erişmek mümkün olmaz/idrak onu kavrayamaz, parlak güneş misali (onun) ışığı (buna) perde olur.]

Söz konusu kelime, YD'de *ifāde* şeklindedir. Beyitte "anlayış, kavrama; akıl, zihin" ve "ulaşma, erişme" manalarına gelen *idrāk*e anlam bakımından uygun olan ifade, "anlamak, etraflıca kavramak" anlamındaki *iḥāṭa ėtmek* olmalıdır. *İdrāk*in sevgilinin cemâlinin seyrini ifade etmesindense anlayıp idrak etmesi beytin anlamına daha uygun düşmektedir. Bu düzeltmeye MK nüshası kaynaklık etmiştir.

G. 326/2[a] olduġuma:

sevinüp şād ola şāyed ġam-ile ***olduġuma***
ḥālümi dil-bere li'llāhi te'ālā dėyesin

[= Kederli olduğuma sevinip mutlu olacaksa "Allah rızası için" gönül alıcı sevgiliye hâlimi anlatasın.]

YD'deki *öldügüme* ifadesi yerine metne, anlam bakımından daha uygun bulunan MK nüshasındaki *olduġuma* varyantı alınmıştır. Beyitte âşık, sabah melteminden kederli hâlini sevgiliye anlatmasını talep eder.

G. 334/2[b] aramuzda:

āh kim āh ėtdügümden incinür ol bī-vefā
aramuzda *āhdan ister ki bir yol olmasun*

[= Ah ah! O vefasız güzel ah ettiğim için incinir, istemez ki aramızda ahtan bir yol olsun.]

Beyte göre âşık çektiği ahlar vasıtasıyla sevgili ile arasında bir yol inşa eder, sevgili de bu sebepten âşığın ah etmesinden incinir. YD'de *aramuzdan* şeklindeki ifade MK nüshasına göre düzeltilmiştir.

G. 345/2[a] yārelenmiş uçamaz şu ḳuşı:

yārelenmiş uçamaz şu ḳuşı *gibi ṭalbınur*
ḳolların ṣuya uran kimse muḥaṣṣal girmesün

[= Uçamayan yaralı bir su kuşu gibi çırpınan, kısaca yüzme bilmeyen kimse (havuza) girmesin.]

YD'de *uçamaz yārelü bir ṣu ḳuşu* olarak geçen ifade, sadece YD/F nüshasında yer almaktadır. MK, YD/B, YD/D ve YD/E nüshalarında ise beyitteki gibidir. MK nüshasının şairin vefatına yakın H. 990'da, YD/D nüshasının ise H. 991'de istinsah edilmesi ve iki nüshanın da dîbâceyi ihtiva etmesi dikkate alınırsa YD/F'deki ifadenin beytin daha eski şekline ait olduğu düşünülebilir.

G. 357/2[a] gezme:

tenezzül ėtme hergiz gün gibi evden eve ***gezme***
yėrüŋi bekle ṣūfī ka'be-veş 'ālem saŋa gelsün

[= Ey sofu, asla güneş gibi evden eve gezip kendini alçaltma/batma; Kâbe gibi yerinde dur, âlem sana gelsin!]

Beyitte geçen *gezme* ifadesi, YD'de *girme* şeklinde kaydedilmiştir. Gökyüzünde güneşin devamlı hareket etmesi ve ışığıyla her eve girmesi şairin zihninde sürekli evden eve gezen bir kimse hayali canlandırmıştır. Beyitteki *evden eve* ifadesinin MK nüshasından alınan *gezme* ibaresiyle tamamlanması daha uygun görünmektedir.

G. 357/3[b] ṣalāsından:

cihānda yüzi ṣulu ṣūfîlerle āşinā ol kim
bükāsından bükā gelsün ***ṣalāsından*** *ṣalā gelsün*

[= Dünyada gözü yaşlı dervişlerle dost ol ki onlar ağladıkça sen de ağla, onlar inledikçe sen de inle/davetinden davet gelsin.]

İfade YD'de *ṣalāḥından* şeklinde geçmektedir. Fakat ikinci mısrada *bükādan bükā* gelirken *ṣalā*dan da *ṣalā* umulur. Beyte mana ve üslup bakımından uygun olan ifade MK nüshasından alınan *ṣalāsından*dır.

G. 358/1[b] bī̇zār olalum bi'llāhi bī̇-zār:

pür-ṣafāyuz derd-i dil-dāra giriftār olmadan
nėce ***bī̇zār olalum bi'llāhi bī̇-zār*** *olmadan*

[= Gönül alıcı sevgilinin derdine düştüğümüz için sevinç ve huzurla doluyuz, Allah aşkına bu keyiften nasıl bıkıp usanalım?]

Beyitte sevgilinin derdine düşüp sefayla dolan âşık, bu keyif hâlinden bıkıp usanmayacağını dile getirir. YD'de geçen *bī-zār olalum bi'llāhi bīzār* şeklindeki ifade ise beytin anlamına uygun değildir.

G. 363/5[a] ḫāme-i:

*ḫāme-**i** şi'r-i laṭīfüŋ gibi ėy **yaḥyā** hemān*
var yüri bir ḳāmeti mevzūn u ḫoş-reftārı sev

[= Ey Yaḥyā, haydi tıpkı latif şiirlerinin kalemi gibi nazlı nazlı salınan düzgün boylu bir güzeli sev!]

Beyitte düzgün boylu, nazlı nazlı salınan bir güzelden söz edildiğine göre sevgilinin kaleme benzetilmesi anlam bakımından uygundur. YD'deki *ḫāne-i* varyantının ise beytin manasıyla ilgisi yoktur. Bu nedenle YD'deki farklılığın bir yazım hatasından kaynaklanmış olduğu sanılmaktadır. Yine de beytin anlamını değiştirecek nitelikte olduğundan bir nüsha farkı olarak kabul edilmiştir.

G. 378/5[b] açıldı:

*naẓar ḳıl devr-i ruḫsārında ḫāl-i yāre ėy **yaḥyā***
***açıldı** ṣanki bir dāne benefşe lālezār üzre*

[= Ey Yaḥyā, yanağının devrinde sevgilinin benine bir bak! Sanki lale bahçesinde bir menekşe açıldı.]

İfade, YD nüshasında *aṣıldı* şeklinde geçmektedir. Çiçeklerin yüksek yerlere asılması ya da pamukla duvarlara yapıştırılması, kimi zaman Osmanlı şiirine konu olsa da lale bahçesinde menekşenin asılmasından ziyade açması daha uygun görünmektedir. Beyitte sevgilinin yanağındaki ben, lale bahçesinde açmış bir menekşeye benzetilmiştir. Düzeltmeye MK nüshası kaynaklık etmiştir.

G. 410/1[a] ėdecek:

*ġėrü maḥzūn **ėdecek** ḫāṭırumı şād ėtme*
ġėrü vīrān olacaḳ göŋlümi ābād ėtme

[= (Ey sevgili), tekrar mahzun edeceğin gönlümü sevindirme! Yine harap olacak yüreğimi imar etme!]

YD nüshasında *ėdicek* şeklinde yer alan ve "edince" manasına gelen ifade, beytin anlamına uygun bulunmadığından *ėdecek* şeklinde değiştirilmiştir.

G. 415/2[a] raḥm ėt:

*aŋa **raḥm ėt** ki derdinden ḫaber-dār olmaya kimse*
anuŋ ḥālini ṣor kim ḳudreti olmaya i'lāme

[= (Ey sevgili), derdini kimsenin bilmediği (âşığa) merhamet et; söylemeye cesareti olmayanın hâlini sor!]

YD'de *raḥmet* olarak geçen ifade, beytin anlamı değerlendirilerek *raḥm ėt* şeklinde düzeltilmiştir.

G. 428/2[a] eyleye:

*vāy aŋa kim nār-ı 'ışḳı ḳalbini ḳāl **eyleye***
sevdügi maḥbūbı fi'l-cümle cefākār olmaya

[= Aşkının ateşi yüreğini erittiği hâlde sevdiği güzelden hiç cefa görmeyen o kimsenin vay hâline!]

YD'de geçen *ėtmeye* ifadesi ile beytin ilk mısraı, "Aşkının ateşi kalbini yakmayan kimsenin vay hâline!" şeklinde anlaşılabilir; fakat ikinci mısra ile birlikte değerlendirildiğinde MK nüshasındaki *eyleye* varyantının beyte mana bakımından daha uygun olduğu görülmektedir. Beyitte hâline merhamet edilen kimse, kalbini aşk ateşinde erittiği hâlde sevgilisinden olumsuz da olsa bir karşılık alamayan âşıktır.

G. 428/4[b] beḳāsı:

dār-ı dārāyı begenme ögme ḳaṣr-ı ḳayṣeri
*bir **beḳāsı** yoḳ ḫarāb-ābāda mi'mār olma a*

[= Dara'nın konağını beğenip imparatorun sarayını methetme! Gelip geçici bir viraneliğe mimar olma sakın!]

YD'de geçen *yaḳası* ifadesi beytin anlamına uygun bulunmadığından MK'deki *beḳāsı* ibaresi metne alınmıştır. Beyitte *Dārā*'nın konağıyla imparatorun sarayı, gelip geçici birer viranelik olarak ifade edilmiştir.

G. 429/1[a] pereme:

*āh kim seyl-i fenā sür'at-ile bir **pereme***
ḫār ü ḫes gibi sürer 'ālemi baḥr-i 'ademe

[= Ah ah! Yokluk seli dünyayı süratle (yol alan) bir kayık misali, çer çöp gibi yokluk denizine sürüklemektedir.]

İfade YD'de *küreme*; MK, YD/D ve YD/E nüshalarında ise *kereme* şeklindedir. *Küreme* ifadesinin "kürekle atıp temizleme, kürüme" anlamına dayanarak beyte "Ah ah! Yokluk seli dünyayı süratle bir küremede çer çöp gibi yokluk denizine sürüklemektedir." manasını vermek mümkün görünmekle birlikte ifadenin "kayık, gemi" anlamına gelen *pereme* olabileceği de değerlendirilmiştir.

G. 430/1[b] istepāne:

çoḳ sevdügüm ḫayālī eglencesin cihāne
taḳyeŋ başuŋda beŋzer çemrenmiş ***istepāne***

[= Başındaki takken bükülmüş taca benzer; a pek sevdiğim Ḫayālī, âleme eğlencesin!]

YD'de anlam verilemeyen ifade, metne YD müellifi tarafından *āşiyāne* şeklinde kaydedilmiştir. Gazelin eldeki tek nüshası olan YD/F'den okunduğunda ise kelimenin *istepāne* olduğu görülmüştür. "Başa takılan çelenk, çiçeklerden yapılan halka şeklindeki taç" anlamına gelen *istepān* ifadesinin Yunanca "στεφανι/stefani" kelimesinden türetilmiş olması muhtemeldir.

G. 444/2[a] hergiz:

ḫāneden ḫāneye gezmek saŋa düşmez ***hergiz***
fi'l-meṣel naṭ'-ı zemīn içre begüm şāh gibi

[= A beyim, tıpkı yeryüzünün padişahı gibi evden eve gezmek sana asla düşmez!]

MK ve YD nüshalarında geçen *şāhum* ifadesi, ikinci mısrada sevgiliye *begüm* diye hitap edilmesi ve yine aynı mısrada yer alan *şāh gibi* ifadesi nedeniyle beyte uygun bulunmamıştır. YD/A ve YD/F nüshalarından alınan *hergiz* ibaresi, beyte daha uygun düşmektedir.

G. 450/5[b] ḫūrşīd:

gülşen-i 'ālemde ey ***yaḥyā*** *miṣāl-i yāsemīn*
aḳ libās olmış aŋa ***ḫūrşīd*** *nūrāniyyeti*

[= Ey Yaḥyā! Dünyanın gül bahçesinde (onun) güneş aydınlığı, yasemin gibi ak elbisesi olmuş.]

MK ve YD'de geçen *ḫūrşīd-i* şeklindeki ifade, *ḫūrşīd* olarak düzeltilmiştir. Sevgiliye beyaz elbise olan, onun güneş aydınlığıdır.

G. 459/4[b] gül ü:

görmez misin ki şenligi yoḳdur bu gülşenüŋ
ḳan aġla var nihāl-i ***gül ü*** *erġavān gibi*

[= Bu gül bahçesinin/dünyanın şenliği yoktur, görmez misin? Haydi, (sen de) erguvanla gül fidanı gibi kan ağla!]

YD'de geçen *gül-i erġavān* ifadesi erguvan gülü manasına gelir. Oysa *gül* kırmızı rengi, *erġavān* da kırmızıya çalan çiçekleriyle bilinen iki farklı türdür. Bu nedenle beyte alınması gereken ifade, MK nüshasındaki *gül ü* ifadesi olmalıdır. Beyte göre gül bahçesinin şenliği sona ermiş, erguvanla gül fidanı kan ağlamaktadır.

G. 465/3[b] sevdüginden:

'āşıḳ-ı şeydālaruŋ ya'nī ḳapuŋda ḳullaruŋ
sevdüginden *ġayri sulṭānum ne noḳṣān eyledi*

[= Ey sultanım, çılgın âşıkların yani kapının kulları (seni) sevmekten başka ne kusur işledi?]

Osmanlı Türkçesinde *-duk/-dük* sıfat-fiil ekinin ünlüsü daima yuvarlaktır. Bu nedenle YD'deki *sevdiginden* ifadesi, *sevdüginden* olarak değiştirilmiştir.

G. 469/6[a] mīli; sīmīn:

bir ***mīli*** *oldı sā'id-i* ***sīmīn*** *sāḳīnüŋ*
olmış-durur ḳadeḥ aŋa cām-ı sikenderī

[= Sakinin gümüş kolu bir mil oldu, kadeh de onun üzerindeki İskender'in aynasıdır.]

YD'de *meyli* ve *sīmīn-i* şeklinde kaydedilen ifadeler, beytin anlamına uygun olacak şekilde düzeltilmiştir. Aksi hâlde "Sakinin gümüş kolunun bir meyli oldu." manası ortaya çıkar ve bu mana, ikinci mısra ile birlikte düşünüldüğünde beytin anlamına uygun değildir.

G. 472/3[b] ḥaẕeri:

rāh-ı 'ışḳuŋda ceres gibi belürdür gendin
'āşıḳ-ı ḫaste-dilüŋ kimseden olmaz ***ḥaẕeri***

[= (Ey sevgili), aşkının yolunda çan misali kendini belli eder; gönlü yaralı âşık kimseden çekinmez!]

YD'de *ḫaberi* olarak yer alan ifade, MK nüshasında *ḥaẕeri* şeklinde geçmekte ve beytin anlamına daha uygun görünmektedir. Beyitte, sevgilinin yolunda çan gibi feryat ederek kendini belli eden âşığın kimseden korkusunun olmadığı dile getirilmiştir.

G. 473/3[b] bāde-ḫorınuŋ:

meykede mühmelātınuŋ ḳabri cehenneme döner
bir ḳaraŋu bucaḳ olur ***bāde-ḫorınuŋ*** *āḫiri*

[= Meyhane gafillerinin kabri cehenneme döner, şarap içenin sonu ise bir karanlık köşe olur.]

Beyit *Recez* bahrinin *Müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün* vezninde yazılmıştır. YD'de *bāde-ḫ̆ārınuŋ* şeklinde geçen ifade, beytin veznine uymadığından *bāde-ḫorınuŋ* olarak düzeltilmiştir.

G. 473/5[b] maẓlemenüŋ:

murġ-ı ḥużūruŋ uçura bir gün olur ṭoġan gibi
bāl ü perin aça uça ***maẓlemeŋüŋ*** *defātiri*

[= Bir gün gelir, zulmünün defterleri doğan gibi kanadını açıp uçarak (senin) huzur kuşunu uçurur.]

YD'de geçen "senin karanlığının" anlamındaki *muẓlimeŋüŋ* ifadesi, beytin manasına uygun olmakla birlikte aynı ifadeyi "senin zulmünün" manasına gelen *maẓlemeŋüŋ* şeklinde okumak da mümkündür. Beyitte bir hesaplaşma söz konu olduğundan *maẓlemeŋüŋ* şekli, beytin anlamına daha uygun düşmektedir.

G. 473/7[a] olup:

ṭāḳati ṭāḳ ***olup*** *yürür döndi kemāna ḳāmeti*
yāsını ***yaḥyā****nuŋ çeker ṣanma zemāne ṣā'iri*

[= Takati kesildi, boyu iki büklüm oldu/yaya benzedi, zamane şairi Yaḥyā'nın yasını tutar/yayını çeker sanmayın.]

Beyit *Recez* bahrinin *Müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün* vezninde yazılmıştır. YD nüshasında geçen *oldı* ifadesi beytin veznine uymadığı için onun yerine MK'den alınan *olup* ifadesi metne dahil edilmiştir.

G. 482/6[b] maẓleme:

gülmez açılmaz ādeme ḳış güni gibidür hemān
***maẓleme** issi ẓālimüŋ göz göre rūy-ı ebredi*

[= Zulmeden zalimin soğuk yüzü bir türlü aydınlanmayan kış günü gibidir.]

Maẓleme "eziyet etme, zulmetme, haksızlık yapma" manasındayken YD nüshasında geçen *muẓlime* "karanlık, kapkara; uğursuz, korkunç, ürkütücü" anlamlarına gelir. Zalimin zulüm sahibi olması mana bakımından daha uygun olduğundan beyte alınması gereken ifadenin de *maẓleme* olması muhtemeldir.

G. 487/7[a] ḳıble-i:

*vücūdı **ḳıble-i** 'uşşāḳ olınca **yaḥyā**nuŋ*
dem-i viṣāli ḳalīl olduġını gördüŋ mi

[=Yaḥyā'nın vücudu âşıkların kıblesi olunca vuslat vaktinin ne kadar az olduğunu gördün mü?]

İfade, YD'de *ḳulbe-i* şeklindedir. Bu hâliyle beyte bir anlam verilebilse de beytin ait olduğu gazelde Kâbe'ye varan hacılardan söz edildiği için Yaḥyā'nın vücudunun da âşıkların kıblesi olarak kabul edilmesi şiirin manasına daha uygun görünmektedir. Bu nedenle MK nüshasındaki *ḳıble-i* varyantı tercih edilmiştir.

G. 493/1[a] kimsenüŋ gördügine rāżī degül cānum seni:

kimsenüŋ gördügine rāżī degül cānum seni
görmeyeydi kāşkī ḳuluŋ da sulṭānum seni

[= Gönlüm seni kimsenin görmesine razı değildir. Ey sultanım, keşke seni (bu) kulun da görmeseydi.]

YD'de beytin ilk mısraının yerine, bir sonraki gazelin *ḳırmızı cāme ġeyüp al ile öldürme beni* şeklindeki birinci mısraı kaydedilmiştir. Metne alınması gereken mısra ise MK nüshasından faydalanılarak yerine yazılmıştır. Bu arada MK'de yer alan mısra üzerinde de bir değişiklik yapılmıştır. Söz konusu mısradaki *göŋül* ifadesi, beytin kafiye ve redifine uygun olmadığından *cānum* olarak değiştirilmiştir. Beyitte geçen *-um seni* ifadeleri redif, *-ān*lar ise mürdef kafiyedir.

G. 500/2[b] bī-çāre yeg, gėrü:

ferhād sergüẕeştini benden sü'āl ėdüŋ
***bī-çāre yeg** bilür **gėrü** bī-çāre ḥālini*

[= Ferhad'ın hikâyesini bana sorun; (zira) çaresizin hâlini yine çaresiz olan iyi bilir.]

MK, YD/B, YD/C, YD/D ve YD/E nüshalarında *bī-çāre yeg* ve *gėrü* şeklinde geçen ifadeler, YD'ye *bī-çārenüŋ* ve *yine* olarak kaydedilmiştir. YD/F nüshasına dayanan bu farklılık, beytin anlamını bozmamakla birlikte diğer ifadeler beytin manasına ve şairin üslubuna daha uygun bulunmuştur.

G. 502/1[b] rām:

seni gözler seni göŋlüm gözüm ėy māh seni
*baŋa **rām** ėtmeye mi sevdügüm allāh seni*

[= Ey ay! Gönlüm de gözüm de seni arar, seni! Ey sevdiğim, Allah seni bana ram etmez mi?]

YD'de geçen *raḥm* ifadesi, beytin anlamına uygun değildir. "Allah, seni bana boyun eğdirmez mi?" diye sorulan beyitte, MK nüshasından alınan ve "boyun eğen, başkasının buyruğuna giren" manasını taşıyan *rām* ifadesinin kullanılması daha uygun görünmektedir.

2.4. METİN HAZIRLANIRKEN TUTULAN YOL

Tenkitli metin hazırlanırken öncelikle *Dīvān*'ın elde bulunan nüshaları değerlendirilmiş ve Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 1493 numarada kayıtlı yazmanın metin tenkidinde kullanılmasına karar verilmiştir. Yazma, tezde MK nüshası olarak ifade edilmiştir. Diğer taraftan Mehmet Çavuşoğlu'nun hazırladığı *Dīvān* yayını da ayrı bir nüsha olarak kabul edilmiş ve metin tenkidinde YD nüshası olarak yer almıştır. Metin oluşturulurken bu iki temel nüshanın yanında, YD nüshasının tesisinde kullanılan toplam on üç nüsha da değerlendirmeye alınmıştır. Bu amaçla Mehmet Çavuşoğlu yayınının dipnotları dikkatle incelenmiş, ihtiyaç duyulan yerlerde nüshaların aslına başvurulmuş ve gerektiğinde nüsha farkları metne taşınmıştır. Metne taşınan bu farklar, dipnotlara kaydedilirken ifadelerin hemen sonrasında "(YD/X)" şeklinde ifadenin alındığı nüshaya işaret edilmiştir.

Metin yazımında çeviri yazı alfabesi kullanılmıştır. Her şiire bir numara verilmiş ve dipnotlara sırasıyla şiirin MK ve YD nüshalarındaki yeri koyu renkle kaydedilmiştir. Nüshalarda bulunmayan şiirler "MK: -." şeklinde, eksi işareti (-) ile gösterilmiştir. Dipnotlardaki [a] bir beytin ilk mısrasını, [b] ikinci mısrasını, yazma sayfalarında ise her yaprağın ilk ve ikinci yüzünü ifade eder. Şiirlerde mahlaslar koyu renkle yazılırken şiir numaralarının hemen altında şiirin vezni ve bahrine eğik yazıyla yer verilmiştir.

Metinde, tamir edilen yerlerde köşeli parantez kullanılmıştır; daha önce Mehmet Çavuşoğlu tarafından yapılan düzeltmeler ise ayrıca dipnotlarda belirtilmiştir.

YD nüshasında yanlış kaydedildiği tespit edilen vezin bilgisine, transkripsiyon hatalarına ve bazı kelimelerde görülen farklı okunuşlara dipnotlarda değinilmemiştir. Sadece metnin anlamını değiştirecek nitelikteki farklar dipnotlarda gösterilmiştir. Diğer taraftan MK nüshasında da tespit edilen yazım hatalarına, müstensihin sehven yazdığı ve üzerini çizdiği ifadelere yine dipnotlarda yer verilmemiştir. Bu tespitlerden sadece metnin anlamını değiştirecek nitelikte olanlar dipnotlarda yer bulmuştur.

Metinde YD nüshasından farklı olarak kaydedilen değişiklikler, tezin *İnceleme* bölümünde, *Dīvān Metnine Yönelik Açıklamalar* başlığı altında gerekçeleriyle birlikte açıklanmıştır.

Metinde geçen yabancı dilde ifadeler, eğik yazıyla yazılmış; bu ifadelerin dipnotlardaki çevirileri ise tırnak işareti içerisine alınmıştır.

Nesre çeviride şiirler mümkün olduğunca anlaşılır bir şekilde günümüz Türkçesine aktarılmaya çalışılmış, yapılan dil içi çeviriler şiirlerin hemen altındaki dipnotlar bölümüne kaydedilmiştir. Metnin daha iyi anlaşılabilmesi için yapılan eklemeler ise cümlede parantez içerisine alınmıştır. Ayet tercümelerinde, çevirinin hemen ardından köşeli parantez içerisinde ayetlerin ait olduğu sure ve ayet numaraları "[sure adı/ayet numarası]" şeklinde kaydedilmiştir.

Kelimelerin birden fazla anlama sahip olmalarıyla Osmanlı şiirinin zengin ve katmanlı hayal dünyası, beyitlerin birden fazla şekilde anlaşılmasına yol açar. Bu nedenle şairin zihnindeki anlamın en doğru şekilde aktarılmasını sağlamak amacıyla nesre çevirilerde taksim (/) işareti kullanılmış, kelime ya da kelime gruplarının çağrışım alanına giren manalar bu işaretten hemen sonra kaydedilmiştir. Taksim işaretiyle çeviriye eklenen bu anlamlar, kimi zaman gerçek anlam olarak karşımıza çıkmakla birlikte kimi zaman da mecazî mahiyettedir ve tezin metin bağlamında hazırlanan *Sözlük* kısmına eklenmiştir.

Sözlük hazırlanırken alfabetik sıralama esas alınmıştır. Kelimelerin yanında tamlamaların da madde başı olarak yer aldığı sözlükte ilgili alt başlıklar, bir ana madde altında sıralanmıştır. Madde başı olan kelime ve kelime grupları transkripsiyon alfabesiyle koyu renkte ve küçük harflerle yazılmıştır. Madde başındaki ifadeden sonra parantez içerisinde kelimelerin ve kelime gruplarının hangi dile mensup olduğunu ifade eden (< Ar.), (< F.) gibi kısaltmalar yer almaktadır. Bu kısaltmaların hemen ardından madde başındaki ifadelerin gerçek anlamları, sık kullanılan anlamdan daha az kullanılan anlama doğru noktalı virgülle sıralanmıştır.

Kimi maddelerde gerekli görülen açıklamalar, ifadelerin gerçek anlamlarının ardından "ʃ" işaretinden sonra kaydedilmiştir. Ayrıca her maddenin sonuna, "||" işaretinden sonra da madde başındaki ifadenin mecaz anlamları eğik yazıyla yazılmıştır. Mecaz anlamlar ifadelerin, yer aldıkları beyitler bağlamında değerlendirilmesi neticesinde tespit edilmiştir.

Maddelere mecaz anlamlar kaydedilirken bazı yerlerde "~" işareti kullanılmıştır. Bu işaret, kendinden sonra gelen tüm ifadelerin kendinden önceki kelimeyle bağlantılı olduğuna işaret etmekte ve madde başındaki ifadenin "~" işaretinden önceki kelime bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Meselâ *āfet* maddesi:

"**āfet**: (< Ar.) büyük felaket, musibet, bela, dert, kötülük, zarar; insanı aşk belasına düşüren ve cazibesiyle insanın aklını başından alan güzel || *sonbahar mevsimi, hazan; sevgili ~ güneş; yüzüğün üzerindeki değerli taş; can.*"

Āfet kelimesi, sevgili bağlamında kullanıldığı en az bir yerde güneş ve yüzüğün değerli taşı ile anlam bakımından ilgi kurmuştur. Güneşe benzeyen ya da yüzüğün değerli taşı olarak görülen; "cazibesiyle insanın aklını başından alan güzel" değil, bu anlam ile kastedilen sevgilidir.

2.5. *DĪVĀN* NÜSHALARININ TAVSİFİ

Metin tenkidinde MK ve YD olmak üzere iki temel nüshanın yanında, YD'nin tesisinde kullanılan nüshalar da değerlendirmeye alınmıştır.

2.5.1. MK Nüshası

Başı:

kitāb-ı dīvān-ı yaḥyā

aḥmedu'llāhe ba'de bi'smi'llāh
ve hüva'llāhu lā ilāhe sivāh

Sonu:

*maḥabbeti var o serv-i bülende **yaḥyā**nuŋ*
hemīşe himmeti bālāya oldı rāhı gibi

MK: 178[b]:

temmet temām bi-'avni'llāh el-melikü'l-vehhāb

Eż'afü'ż-żu'afā ve efḳarü'l-fuḳarā müşemmet ḥasan bin bālī el-bosnaviyye ġaferallāhü lehüm velivālideyn ve'l-cemī'ü'l-mü'minīn ve'l-mü'mināt ve'l-müslimīn ve'l-müslimāt bi-raḥmetike yā erḥame'r-rāḥimīn. Sene 990, fī ġurre-i şehr-i ramażānü'l-mübārek, fī yevm-i seşenbe, fī vaktü'ẕ-ẓuhur.

Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 1493 numarada kayıtlı olan nüshanın müstensihi Bosnalı Hasan b. Bali, istinsah tarihi de 1582 (H. 990)'dir. 206x140-147x98 mm ebatlarındaki nüsha, her sayfasında 15'er satır bulunan 178 yapraktan oluşur. Nesih yazıyla yazılan nüshada, çapa filigranlı kağıt kullanılmıştır. Nüshanın kenar cetvelleri ve bazı beyitleri, kırmızı mürekkeplidir; sırtı tamir görmüştür. MK nüshası; müzehhep şemseli, kahverengi meşin kaplı mukavva bir cilt içindedir.

1[b]'de Seyyid Abdulkadir Efendi'nin mührü bulunan nüsha, "*Kitāb-ı Dīvān-ı Yaḥyā*" kaydıyla başlar. Nüshada 1[b]-7[a] aralığında dîbâce, 7[b] ile 77[a] arasında ise kasideler ve musammatlar yer almaktadır. 77[a]'da başlayan gazeller, 178[b]'de son bulur. Yazmada bir dîbâcenin ardından 30 kaside, 39 musammat ve 471 gazel bulunmaktadır. Mehmet Çavuşoğlu yayınındaki 17, 27, 31 ve 32 numaralı kasidelerle 8. (Şehzade Mustafa Mersiyesi), 9. (Rüstem Paşa'ya hicviye) ve 40-47. musammatlar bu nüshada yoktur. Ayrıca YD nüshasındaki 18, 19, 28, 29, 33, 37, 45, 51, 53, 54, 91, 93, 104, 135-140, 185-187, 203, 231, 232, 246, 248, 285, 294, 296, 317, 365, 383, 392, 398, 401, 431,

462, 510-516 numaralı toplam 45 gazel ile kıtalar ve şehrengizler de MK nüshasında yer almamaktadır. Yaḥyā Bey'in vefatına yakın istinsah edilmesi ve metin tesisinde önemli pek çok değişikliğe kaynak oluşturması, MK nüshasını değerli kılar. Pek çoğu bu nüshaya dayanılarak M. Çavuşoğlu yayını üzerinde birçok değişiklik yapılmış, bunlardan yüz yetmiş ikisi *Dīvān Metnine Yönelik Açıklamalar* bölümünde izah edilmiştir.

MK nüshasında dikkate değer bazı imla hususiyetleri bulunmaktadır. Öncelikle bu nüshada, kimi kelimelerin harekeli olarak yazıldığı görülmüş; kimi tamlamaların arasına da gerek olmadığı hâlde izafet esresi konulduğu tespit edilmiştir. "*Gedā-yı kūy* (G. 15/3[a]), *ġıdā-yı rūḥ* (G. 44/1[a])" gibi bazı örneklerde ise ye harfi (ى) ile yazılması gereken izafet esresi, hemze (ء) ile yazılmıştır. Belirtme hâli eki de "*mestāneyi* (G. 49/2[a]), *gėceyi* (G. 220/8[a])" gibi bazı örneklerde yine hemze ile yazılmıştır. Nüshada ayrılma hâli eki, "(دن)" şeklinin yanı sıra tenvin işareti ile de kullanılmıştır. Ayrıca MK nüshasında Farsça birleşik isimler yazılırken vezin gereği med yapılması gereken durumlarda, isimlerin arasına esre işaretinin konulduğu görülmüştür. Meselâ "*şāh-bāz-ı* (G. 424/4[b])" ifadesi nüshada "*şāh-ı bāz-ı*" şeklinde kaydedilmiştir. Yine "*serv-ḳaddi* (G. 435/3[a]), *serv-ḳāmete* (G. 435/5[b]), *dest-būs* (G. 439/5[a]) ve *şāh-rāh-ı* (G. 441/3[b])" gibi pek çok örnekte aynı durumla karşılaşılmaktadır. Son olarak *ümīd* ve *ḫıdmet* kelimeleri, nüshada *ümīẕ* ve *ḫıẕmet* şeklinde yazılmış; bu farklılığa dipnotlarda yer verilmemiştir.

2.5.2. YD Nüshası

Başı:

dīvān-ı yaḥyā

aḥmedu'llāhe ba'de bi'smi'llāh
ve hüva'llāhu lā ilāhe sivāh

Sonu:

her ne deŋlü ṭoġranursa gün-be-gün artar yine
himmetüŋ artsun dėr iseŋ ṭurma dā'im ṭoġra nān

YD nüshası, Mehmet Çavuşoğlu tarafından 1977'de yayınlanan metindir. Bu nüshada sırasıyla 34 kaside, 49 musammat, Edirne ve İstanbul Şehrengizleri, 516 gazel ile kıtalar ve beyitler yer almaktadır.

YD nüshasının imlâ hususiyetleriyle ilgili olarak bir konuya açıklık getirmek faydalı olacaktır. Arapça asıllı olan ***vilāyet*** kelimesi, "valilik, hükümdarlık; diyar, ülke, memleket" ve "velilik" anlamlarına gelmekle birlikte kelimenin Türkçede velilik anlamında ***velāyet***, valilik anlamında ***vilāyet*** şeklinde okunması yaygınlaşmıştır. YD metninde ise velilik manasında hem ***vilāyet*** hem de ***velāyet*** kelimelerinin tercih edildiği görülmüştür. Tenkitli metin hazırlanırken YD'de velilik manası taşıyıp ***vilāyet*** olarak kaydedilen kelimeler, ***velāyet*** şeklinde düzeltilmiş; bu durum dipnotlarda birer nüsha farkı olarak gösterilmemiştir.

Metin hazırlanırken YD'nin tesisinde kullanılan nüshalar da dikkate alınmış; nüsha farkları, MK ile karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Bu nüshalar şu şekilde sıralanabilir:

YD/A: İstanbul Üniversitesi Yazma Eserler Kütüphanesi, *İbnülemin Mahmud Kemal*, 3002.

YD/B: Fatih Millet Kütüphanesi, *Ali Emîrî Efendi Manzum Eserler*, 516.

YD/C: Fatih Millet Kütüphanesi, *Ali Emîrî Efendi Manzum Eserler*, 517.

YD/D: Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, *Zagreb (Slavorum Meridionalium Academia Scientiarum et Artium, Codices Orientales cura Francisci Babinger Collecti)*, Nr. 71.

YD/E: Kahire, Darü'l-Kütübü'l-Mısriyye'den fotokopi, Priştine Albanolojiki İnstitut, Fotokopi No: 81.

YD/F: Edirne Selimiye Kitaplığı, *Bâdî Efendi*, 2172.

YD/N: Nuruosmaniye, 4962.

YD/R: Süleymaniye Kütüphanesi, *Reşid Efendi*, 853 M.

YD/AE: Fatih Millet Kütüphanesi, *Ali Emîrî Efendi Manzum Eserler*, 554.

YD/H: Süleymaniye, *Halet Efendi İlavesi*, 248.

YD/Ü1: İstanbul Üniversitesi Yazma Eserler Kütüphanesi, TY 2982.

YD/E1: İstanbul Üniversitesi Yazma Eserler Kütüphanesi, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal Yazmaları*, 3630.

YD/T: Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın özel kitaplığındaki mecmua.

Konya Koyunoğlu Kütüphanesi, Zıyâî Mecmuası.

Dīvān metninin tesisinde çeşitli mecmualardan da faydanılmıştır. Bunun neticesinde Süleymaniye Kütüphanesi H. Hüsnü Paşa 1031'de kayıtlı nazire mecmuası ile Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat 406 numarada kayıtlı Pervâne Bey Mecmuası'ndan alınan bir gazel metne eklenmiştir. Diğer taraftan Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan 1972'de kayıtlı şiir mecmuası ile İncinur Atik Gürbüz tarafından doktora tezi olarak çalışılan *Mecmū'a-i Leṭā'if*'te Yaḥyā Bey'e ait, yeni bir şiir tespit edilememiştir.

Dīvān'ın Millî Kütüphane 06 Mil Yz FB 208/1 ve 06 Mil Yz FB 266 numarada kayıtlı nüshaları ile Bosna Hersek Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmaları koleksiyonunda 2745 numarada kayıtlı 15 varalık nüshası ise metin tenkidine dahil edilmemiştir:

06 Mil Yz FB 208/1

Başı ve sonu eksik olan nüsha, 140x97-105x75 mm ebatlarında ve 89 varaktır. Her sayfasında 17 satır bulunur, nesih yazıyla yazılmıştır. Mıklebli, buket şemseli, zencirekli, köşebentli, kahverengi meşin kaplı mukavva bir cilt içindedir. Fahri Bilge varislerinden satın alınmıştır. Kenar cetvelleri kırmızı olan nüshada, harf filigranlı kağıt kullanılmıştır.

Nüsha, *Dīvān*'daki 2. kasidenin 31. beytinden başlar. Sayfalarının üst köşesini kurt yemiştir, bu nedenle yaklaşık olarak ilk 50 varağının üst kısımları tam olarak okunamamaktadır. Ayrıca *Dīvān*'da yer alan 4 kaside ile 11 musammat bu nüshada yoktur. Nüshada toplamda 156 gazel bulunmaktadır. Metin tenkidine alınmayan bu nüshaya tezin *Dīvān Metnine Yönelik Açıklamalar* bölümünde N1 nüshası olarak işaret edilmiştir.

06 Mil Yz FB 266

Fahri Bilge varislerinden satın alınan 62 varaklık nüsha, 197x146-140x95 ebatlarındadır. Şirazesi dağınıktır; zencirekli, köşebentli, kahverengi meşin kaplı mukavva bir cilt içindedir. Nesih yazıyla yazılan nüshada, suyolu filigranlı kağıt kullanılmıştır. Nüshanın her sayfasında 13 satır bulunmaktadır. Bazı sayfaları kurt yeniklidir ve baş yaprakları düşmüştür.

Nüsha, *Dīvān*'daki 12. musammatın 4. bendiyle başlar ve sonrasında sırasıyla 7, 11, 14, 15, 16, 17. (eksik) musammatlar yer almaktadır. 7^{a}'da kasideler başlar. *Dīvān*'daki 27, 31 ve 32. kasideler bu nüshada yoktur. 26^{a}'da ise gazeller başlar, ilk gazel

Dīvān'daki 113. gazeldir. Nüshada toplam 170 gazel bulunmaktadır. Metin tenkidine dahil edilmeyen bu nüsha, *Dīvān Metnine Yönelik Açıklamalar* bölümünde N2 nüshası olarak anılmıştır.

2745

Dīvān adıyla kayıtlı nüsha, Bosna Hersek Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmaları koleksiyonunda yer almaktadır. 15 yapraktır, talik yazıyla yazılmıştır ve her sayfasında 13 satır bulunur.

İKİNCİ BÖLÜM

TENKİTLİ METİN-NESRE ÇEVİRİ

[MK: 1[b]; YD: 3. s.]

[1] **dīvān-ı yaḥyā**[1]

[2] *aḥmedu'llāhe ba'de bi'smi'llāh*
ve hüva'llāhu lā ilāhe sivāh

[3] ulu ni'met degül-mi şükr-i şekūr
ulu raḥmet degül-mi ẕikr-i ġafūr

[4] besmele kim sözlerüŋ a'lāsıdur
söz başınuŋ sünbül-i zībāsıdur

[5] *saṭr-ı bi'smi'llāh livā'ü'l-ḥamd-i faḫrü'l-enbiyāst*
medd-i memdūdeş bi-ḥaḳḳ-ı evliyā rāh-ı ḫudāst

[6] ẕāt-ı pāki birliginüŋ şāhidi
yoġ iken mülk-i cihān ol şāh idi

[7] *şehida'llāhu ennehu lā-ilāhe illā hū*

[8] ḳudretini eylese fikr ü ḫayāl
baḥre düşen mūra döner ehl-i ḥāl

[9] ḳudret anuŋ ḳudretidür kim bi-ḳavl-i kāf[2] u nūn
eyledi nūn-ı nigūn-ı āsümānı bi-sütūn[3]

[10] bu zemīn altında olan nūn-ı baḥr-i nīlgūn
dā'imā ġavvāṣ-ı baḥr-i fikreti eyler zebūn

[11] Zihī 'izzet ki lisān-ı feṣāḥatle lāyıḳ-ı şükri ehl-i ḥayāt ve zihī devlet ki zebān-ı belāġatle [12] nāṭıḳ-ı ẕikri mevcūdātdur. Esrār-ı ma'rifeti ṭılısm-ı cism-i ādemde genc-i nihān ve envār-ı ma'dileti resm-i [13] 'ālemde gün gibi 'ayāndur.

[14] ġafleti ḳılma dīdeŋe ḥā'il
yaradılmışları temāşā ḳıl

[15] ėdelüm 'ayn-ı 'ibret-ile nigāh
dėyelüm *lā-ilāhe illa'llāh*

[16] yār-i bāḳī ṭā'at-i ḥaḳdur saŋa
ṭā'atuŋ ḫayre 'alāmetdür saŋa

[MK: 2[a]; YD: 4. s.]

[1] āḫiret yoldaşları[4] īmān u dīn
dīnüŋ īmānuŋ se'ādetdür saŋa

---

1 dīvān-ı yaḥyā: kitāb-ı dīvān-ı yaḥyā MK.
2 kāf: ḳāf YD.
3 bi-sütūn: ser-nigūn MK.
4 yoldaşları: yoldaşdur MK.

[2] ‘Ale'l-ḫuṣūṣ dīn-i güzīn-i seyyidü'l-mürselīn lāyıḳ-ı seyrān-ı *leyletü'l-esrā* müstaḥıḳḳ-ı iḥsān-ı [3] *denā fe-tedellā* muḳīm-i maḳām-ı *ḳābe ḳavseyni ev ednā* dürr-i yetīm-i[5] aṣdāf-ı sipihr-i bālā, keşşāf-ı tefsīr-i [4] *ve mā yanṭıḳu ‘ani'l-hevā* vaṣṣāf-ı taḳrīr-i *in-hüve illā vaḥyün yūḥā* nigīn-i ḥalḳa-i ṣoḥbet-i evliyā [vü] [5] fırḳa-i cem‘iyyet-i enbiyā sened-i ‘ālem-i mevcūd[6] seyyīd-i ādem-i mescūd[7], bürhān-ı sübḥān-ı ḳavī ebü'l-insān-ı [6] ma‘nevī memdūḥ-ı ḫāliḳu'l-kevneyn maḥmūd-ı rāzıḳu's-saḳaleyn muḥammedü'l-muḫtār aḥmed[7]ü'l-aḫyār ‘aleyhi'ṣ-ṣalātu ve's-selām ilā yevmi'l-ḳıyām büleġā zemānında ve fuṣaḥā evānında irsāl [8] ü īṣāl olınmışdur. Kemāl-i belāġat-i ḳur'āndan *ḥāṣā ve kellā* şā‘irdür dėyü vāfir töhmet ėtmişlerdür. [9] *Ve'ş-şu‘arāu yettebi‘uhümü'l-ġāvūn* āyetiyle[8] ol ṭā’ife-i bed-nām ilzām olmışlardur. *İlle'llezīne āmenū* [10] *ve ‘amilü'ṣ-ṣāliḥāt* beyyinātiyle gürūh-ı büleġā-yı ṣāliḥīnden[9] şükūh-ı fuṣaḥā-yı ṭālibīn[10] ‘ale't-taḥḳīḳ [11] tefrīḳ olmışlardur.

ene'n-nebiyyü lā-kezīb
ene'bnü ‘abdi'l-muṭṭalib

[12] dürr-i meknūnları deryā-yı ṭab‘-ı mevzūnından peydā ve hüveydādur. *Evlādünā ekbādünā* fermān olunduḳda [13] sa‘īdü'l-ḥayāt ve şehīdü'l-memāt hümāmü'l-enām ve ‘imādü'l-islām ‘ömer ḥażreti *eżdādühüm eżdādünā* [14] ile temām[11] ėtmişdür.

ṣalātu’ṣ-ṣabāḥi[12] *delīlü’l-felāḥ*
li-rūḥi’l-muṣāllī cenāḥu’n-necāḥ

[15] beyti emīrü'l-mü’minīn naṣīrü'l-mücāhidīn ‘alī ḥażretinden rivāyetdür. Selef-i evliyā ve aṣfiyā bu hüner-i (...)

[MK: 2[b]; YD: 5. s.]

[1] mu‘teber ile ma‘rūf ve mevṣūflardur. Ṣāliṣ-i aḳṭāb-ı velāyet vāriṣ-i aḥbāb-ı kerāmet [2] orhān ḫān oġlı emīr süleymān rūm ėline deryādan sal-ile mürūr u ‘ubūr ėtdükde bu ebyāt-ı ḥālet-[3]engīz ü ‘ibret-āmīzi buyurmışlardur:

[4] aḳdeŋizi geçmişüz biz bir iki sal-ile
himmet-i merdān-ile ġaybdan irsāl-ile

[5] oldı bizüm şalumuz taḫt-ı süleymānumuz
gözümüzi açmışuz aḥsen-i a‘māl-ile

[6] Ṣāḥib-i mevlidüŋ ceddi şeyḫ maḥmūd-ı ḥamīdī bu beyti hediyye göndermişdür:

[7] velāyet gösterüp ḫalḳa ṣuya seccāde ṣalmışsın
yaḳasın rūm ėlinüŋ dest-i taḳvā ile almışsın

[8] Ġāziyān-ı cihān selāṭīn-i āl-i ‘oṣmānuŋ[13] ekṣeri ṣāḥib-dīvānlardur:

[9] iki dīvānları var vaṣf ėdemez ehl-i maḳāl
biri dīvān-ı ricāl ü biri dīvān-ı kemāl

---

5 yetīm-i: - MK.
6 mevcūd: mevcūd-ı MK.
7 mescūd: mescūd-ı MK.
8 āyetiyle: āyetle MK.
9 ṣāliḥīnden: ṣāliḥīn MK.
10 ṭālibīn: ṭāliḥīn MK.
11 temām: itmām MK.
12 *ṣalātu'ṣ-ṣabāḥi*: *ṣalātu'ṣ-ṣabāḥ* MK.
13 ‘oṣmānuŋ: ‘oṣmāniyānuŋ MK.

[10] cehd ile[14] olmaz begüm baḫşāyiş-i ḥaḳdur müdām
vezn ü[15] ṭab‘ u hem güzel āvāz u hem ḥüsn ü cemāl

[11] Ḫuṣūṣā nūr-ı ‘ayn-ı ‘oṯmāniyān muḳtedā-yı ehl-i īmān ṣāḥib-ḳırān-ı zemān muḥaḳḳiḳ-ı āyāt-ı ḳur'ān müdeḳḳiḳ-ı [12] beyyināt-ı sübḥān, serdār-ı ümmet-i faḫr-i cihān, nigeh-dār-ı[16] millet-i ṣāliḥān, pādişāh-ı devrān, penāh-ı insān [13] ẓıllu'llāh sulṭān murād ḫān ḥażreti belāġat ile ma‘rūf ve feṣāḥat ile mevṣūfdur.

beyt[17]

[14] nükte-dān-ı naẓm u neṯr ü pādişāh-ı baḥr ü ber
mālik-i mülk-i kelām u kāmil-i[18] fażl u hüner

meṯnevī[19]

[15] mihr-i kerem pādişeh-i muḥteşem
şāh-ı ümem ṣāḥib-i seyf ü ḳalem

[MK: 3ª; YD: 6. s.]

[1] şāh murād ibn-i selīm ḫān şāh
leşker-i islāma mu‘īn ü penāh[20]

[2] fenn-i feṣāḥatde faṣīḥü'l-enām
‘ilm-i belāġatde belīġü'l-kirām[21]

[3] ẓıll-ı ḫudā sāye-i perverdigār
nesli nebī aṣlı velī kāmgār[22]

[4] erlik ile pādişeh-i ercümend
sidre gibi himmeti ġāyet bülend

[5] aŋa göre ‘āleme dārā olan
bir ‘acemī kimseye beŋzer hemān

[6] atluları sām-ı süvāra şebīh
peykleri āyīne gibi vecīh

[7] hādī-i ḥaḳ ḥāmī-i şer‘-i ḳavīm
ḳalbi selīm aŋlayışı müstaḳīm

[8] öŋine baḳar edebinden müdām
ṣanki celāl-ile sipihr-i be-nām

[9] bāġçesinde niçe[23] bān oġlı bān
māh-ile ḫūrşīd gibi pāsbān

---

14 ile: - MK.
15 vezn ü: vezn-i MK.
16 nigeh-dār-ı: nigehdān-ı MK.
17 beyt: - MK.
18 kāmil-i: kāmil ü MK.
19 meṯnevī: - MK.
20 MK: -.
21 Bu beyit MK’de bir sonraki beyitle yer değiştirmiştir.
22 Bu beyit MK’de bir önceki beyitle yer değiştirmiştir.
23 niçe: - MK.

[10] ḳılsa fireng üstine ʻaẓm-i ġazā
cümle ḳıraluŋ yüzin eyler ḳara

[11] leşker-i manṣūr-ile olsa revān
ḳum-ile kāşānı tozıdur hemān[24]

[13] **beyt**

[14] bir ḳulını mışra sulṭān ėtse ėtmez itfiḫār
ḳulınuŋ dārātı dārādan mezīd olsa ne var

[15] **nevʻ-i dīger**

[16] ġazāya teveccüh ėder er gibi
işi ḫayre döner melekler gibi

[MK: 3[b]; YD: 7. s.]

[1] ʻalī gibi ʻālīdür ol gerçek er
odur her vilāyetde ḫayrü'l-beşer

[2] celāl ü cemāl issi şāh-ı ġuzāt
muḥammed-ḫışāl ü süleymān-şıfāt

[3] der-i enbiyā gibi ḳaşı açuḳ
güneş gibi her geydügi yaraşuḳ

[4] demür ḳır at üstinde şāh-ı dilīr
feleklerde gūyā ki mihr-i münīr

[5] zihī ḳāf-ı ḳudret ki bī-iḫtiyār
aḳar ʻayn-ı inʻāmı leyl ü nehār

[6] sözi ṭatludur āb-ı kevṯer gibi
yüzi ḳutludur verd-i aḥmer gibi

[7] şecīʻ ü muṣallī vü ehl-i vaḳār
her iki benān anda bir ẕü'l-feḳār

[8] ḥāliyā yayın çeker yoḳ nite-kim ḳavs-i felek
gün gibi ėller bilür lāzım degül anı dėmek

[9] **nevʻ-i dīger**

[10] bir baḳımda ḥamza-i ṣāḥib-ḳırān
şevket-ile kendüye beŋzer hemān

[11] baḳışı ʻayn-ı ʻalī gibi mehīb
cünbişi ḫıżr-ı nebī gibi ʻacīb

[24] MK'de bu beyitten sonra şu beyit kaydedilmiştir:
[12] ḳıbrısı feṯḥ eyledi ol şāh-ı dīn
aġladı bührān ile ruhbān-ı dīn
YD'de de bulunmayan bu beyitte geçen Kıbrıs'ın fethi hadisesi, II. Selim döneminde gerçekleşmiştir. Oysa daha önceki beyitlerde bahsi geçen padişah Sultan III. Murad'dır. Bu nedenle beyit metne dahil edilmemiştir.

[12] ‘adl ü dādı nite-kim nīl ü fırāt
kā’ināta gün gibi vėrür ḥayāt

[13] ṭuġları mānend-i pīrān-ı ṭarīḳ
nuṣret-i mevlā ile olmış refīḳ

[14] sidretü'l-a‘lāya beŋzer her livā
oldılar a‘lādan a‘lā dā’imā

[15] ra‘da beŋzer kūs-ı rıḥletler hemān
ḫavf ėder ṣavt u ṣadāsından cihān

[MK: 4[a]; YD: 8. s.]

[1] kim degül tīġ u teber gibi yarar
yanına almaz bu şāh-ı nām-dār

[2] yolda envār-ı cemālin ėtse fāş
gürler āvāz-ı du‘ādan ṭaġ u ṭaş

[3] şefḳati çoḳ luṭfı çoḳ insāna iḥsānı keṯīr
[4] vaṣfınuŋ yüz biŋde birin yazamaz[25] yüz biŋ debīr

[5] ḳaçan ol serv-i bālāyı muḥaḳḳaḳ
ġazāya ṣalsa bād-ı nuṣret-i ḥaḳ

[6] sipāhı ḫaymelerle ḳonduġı dem
döner ḳar yaġmışa ṣaḥrā-yı ‘ālem

[7] eban ‘an ced cihān şeh-bāzıdur[26] ol
müsellem ġāzī oġlı ġāzīdür ol

[8] zihī sulṭān zihī şāh-ı velāyet
olupdur vāriṯ-i nūr-ı kerāmet

[9] güneş gibi yedi iḳlīme nāfi‘
cihānuŋ ẓulmet-i ẓulmini dāfi‘[27]

[11] nite-kim şāhidānuŋ la‘l-i nābı
müfīd ü muḫtaṣardur her cevābı

[12] deminde şākir ü rāżī sipāhı
belālardan emīn eyle ilāhī

[13] *pes ez ‘ibādet-i da‘vāt-ı pādişāh-ı cihān*[28]
[14] *sezāst ān ki nüvīsem menāḳıb-ı dīvān*

[15] Minnet ol Mennān-ı ẕü'l-iḥsāna ki ḳāleb-i insānı güẕergāh-ı ḳāfile-i ma‘rifet ve ḫān-ḳāh-ı rāḥile-i...

---

[25] yazamaz: ėdemez MK.
[26] şeh-bāzıdur: şāh-bāzıdur MK.
[27] MK’de bu beyitten sonra şu beyit kaydedilmiştir:
[10] selīm-i ṯānī ammā ‘aḳl-ı evvel
kemāl ü fażl ile şānı mükemmel
Şairin diğer beyitlerde muhatabı Sultan Murad’dır. YD’de de bulunmayan bu beyit metnin anlamına uygun olmadığından metne dahil edilmemiştir.
[28] *cihān: zemān* MK.

[MK: 4[b]; YD: 9. s.]

[1] ‘ilm ü ḥikmet ėtmişdür, bu Arnavudiyyü'l-aṣl ve şecī‘ü'n-nesl olan faḳīr-i keşīrü't-taḳṣīri [2] taḳdīr ile[29] peleng-ceng ü bebr-āheng dilīr ü şīr-gīr ḍarb u ḥarb ḳılıcı ṭā’ifeden[30] [3] ifrāz u ibrāz eylemişdür. Ol seyyid-i sādāt ve senedü'l-mevcūdātuŋ tetimmāt-ı mu‘cizātı [4] berekātıdur kim meẕkūr cumhūrdan ḳalīlü'l-i‘tibār merd-i bī-iḳtidārı ṣāḥib-i dīvān-ı [5] mükemmel ve mālik-i ḫamse-i bī-bedel eyleyüp pesendīde-i büleġā-yı ‘uşşāḳ[31] ve güzīde-i fuṣaḥā-yı āfāḳ ola. *Lā-tenẓur ilā-men ḳāl* [6] *ve'nẓur ilā-mā ḳāl* cevāhir-i zevāhirin ḥāl ėden ehl-i kemāller ‘ibretle ḥayretde ḳalurlar. Ḥaḳ celle [7] ve ‘alā ḫārdan ḫurmā ve ḫāreden la‘l yaradur.

beyt

[8] kişi esrār-ı ḥaḳḳa yol bulamaz
ḥikmeti baḥrine muḥīṭ olamaz

[9] ėllerüŋ mümtāzıyuz ṭaşlu yėrüŋ şeh-bāzıyuz
merd-i meydānuz erenler cānı içün ġāzīyüz

[10] ṭālib-i ḳulzüm-i kemālüz biz
ṭaşlu yėrden çıḳan zülālüz biz

[11] biz o nūruz ki nārdan müştaḳ
ehl-i şevḳ eyledi maḥabbet-i ḥaḳ

[12] bize hem-sāye olamaz bed-ḫū
gözümüz cāmın ėdemez ḳaraŋu

[13] ‘ārīyüz ‘ārınuŋ ġubārından
berīyüz bār-ı i‘tibārından

[14] **ḳıṭ‘a**

[15] gerçi sengistāndan āteş gibi ėtdüm ḫurūc
vara vara ḳadre ėrdüm la‘l-i rümmānī-miṣāl

[MK: 5[a]; YD: 10. s.]

[1] oldı şīrīn sözlerüm her yėrde maḥbūbu'l-ḳulūb
mu‘teberdür ṭaşlu yėrlerden çıḳan āb-ı zülāl

[2] **ḳıṭ‘a**

[3] ma‘rifet sulṭānınuŋ dīvānını
ḫalḳa seyr ėtdürmegi ėtdüm[32] murād

[4] dil dilinden gün gibi oldı ‘ayān
vāridāt-ı ḥaẓret-i rabbü'l-‘ibād

---

29 taḳdīr ile: taḳrīr-ile MK.
30 ṭā’ifeden: ṭā’ifesinden MK.
31 ‘uşşāḳ: - MK.
32 ėtdüm: ėdem MK.

[5] **ḳıṭ‘a**

[6] ḥikmeti ẓāhire[33] ėder ıẓhār
bāṭınuŋ tercemānı oldı ḳalem

[7] mübtedāsından olmayan ḫaberi
oldı ḥayvān-ı nāṭıḳ-ı ‘ālem

[8] **meṯnevī**

[9] sā’ile dīvān-ile vėrdüm cevāb
yazıya geldi nite-kim āfitāb

[10] ėrdi kemāle hünerüm hem-çü kāf
yumdı ḳanadını bu ‘anḳā-yı ḳāf

[11] maṭla‘ıdur maşrıḳ-ı mihr-i kemāl
mıṣra‘ıdur ḥāl dilinden miṯāl

[12] çıḳdı beyāża bu sevād-ı maḳāl
aḳdeŋiz üstinde ṭonanma-miṯāl

[13] keṯret-i ebyāt-ile bu būsitān
biŋ dili var baḥre dönüpdür hemān

[14] merd-i bahādır gibi beyt-i celī
sorġucı var ṣanki balıḳçıl teli

[15] ‘ālī alaylarla bi-‘avn-i ḫudā
leşker-i rūm eyledi ‘azm-i ġazā

[MK: 5[b]; YD: 11. s.]

[1] her varaḳı oldı ṣufūf-ı sipāh
ṣāmī zırıhlar aŋa ḫaṭṭ-ı siyāh

[2] her iki saṭr araları bī-gümān
ṭaŋ yėrine döndi nihān u ‘ayān

[3] cennet-i firdevse dönüpdür hemīn
yėr yėr aḳar kevṯer ü mā’-ı ma‘īn

[4] oldı meger muḫṭeliṭ-i baḥr-i cūd
bir niçe biŋ rūd-ı serī‘ü'l-vürūd

[5] beytleri māhī-i kevṯer gibi
ḫalḳ-ı cihān ṭālibi vü rāġıbı

[6] her biri miḥnet-zede-i ‘ışḳ-ı pāk
dest-i maḥabbetle girībānı çāk

[7] geldi vücūda bu kemāl-i cedīd
ḫaylī ṭalazlandı bu baḥr-i sefīd

[8] şevket-ile cümle suṭūr-ı kemāl
aḳyazı ṣaḥrāsını ḳıldı cibāl

[33] ẓāhire: ẓāhirde MK.

[9] her varaḳa vėrdi ṣafā bu riyāż
buldı şeref şām-ile şevḳu'l-beyāż

[10] rūz-ile ḳarışdı leyāl-i viṣāl
‘āleme gösterdi celāl ü cemāl[34]

[11] beytleri ṣanki seḥāb-ı semā
vėrdi sözüm bāġına neşv ü[35] nemā

[12] saṭr-ı hümāyūnı şifā'ü'l-ḳulūb
ḫūşe-i ḫurmā gibi merġūb u ḫūb

[13] ḥikmet-ile eyledi ol ẕü'l-celāl
ḫāmemi[36] miftāḥ-ı kilīd-i kemāl

[14] ‘arż-ı cemāl eyledi bir şīvekār
ṣūrete gelmiş ḫaṭ-ı zībāsı var

[15] ka‘be gibidür bu sevād-ı ‘aẓīm
anda siyeh-çerdeler olur muḳīm

[MK: 6ª; YD: 12. s.]

[1] her kelime gül budaġından nişān
her elifi serv-i cināndan beyān

[2] ḥarfleri cām-ı mey-i ma‘nevī
oḳuyanuŋ şevḳını eyler ḳavī

[3] cīmleri zülf-i cemāl-i kemāl
rāları ebrū-yı nigāra miṣāl

[4] mīmleri revzen-i nūr-ı cemīl
nūnları maşraba-i selsebīl

[5] dālleri pīr-i ṭarīḳ-ı ḫudā
vaḥdeti deryālarına āşinā

[6] ṣādları mürşid-i ṣıdḳ u ṣafā
‘aynları ‘ayn-ı ‘ulüvv-i semā

[7] her görinen lām-elifi ẕü’l-feḳār
yāları ḳavs-i felek-i nām-dār

[8] oldı meger bu şeref-i baḥr ü ber
ṭūṭī-i naẓma ḳafes-i mu‘teber

[9] **nev‘-i dīger**

[10] bu dīvān-ı me‘ānī ėy suḫan-ver
niçe biŋ beyt-ile bir şehre beŋzer

---

[34] MK nüshasında 10. ve 11. beyitler birbirinin yerine yazılmış olup beyitlerin yer değiştirmesi gerektiğini ifade etmek üzere takdim-tehir işaretleriyle (خ-م) düzeltme yapılmıştır.

[35] neşv ü: neşv-i MK.

[36] ḫāmemi: nāmemi MK.

[11] vücūdı ka‘be-veş olmış siyeh-pūş
ziyāret eyleyen dervīş ėder cūş

[12] dėrilmiş mektebe evlād-ı aṣḥāb
ḳararmış ışşıdan[37] eṭfāl-i a‘rāb

[13] olup ilhām-ı rabbānīsi ma‘lūm
ġazāya dernek ėtmiş leşker-i rūm

[14] ehālīye bu ‘ārifler kitābı
zebān-ı ḥāl-ile eyler ḫıṭābı

[15] meger her söz başı kākül bitürmiş
nice kākül ḳara sünbül bitürmiş

[MK: 6[b]; YD: 13. s.]

[1] edā-yı ḫūb-ile ebyāt-ı mevzūn
belāġatle olupdur siḥr ü[38] efsūn

[2] ḥazīn āvāz-ile oḳunsa dā’im
nigār-ı serkeşi eyler mülāyim

[3] **nev‘-i dīger**

[4] ne ‘acebdür ki nite-kim esḥār
bir yėre geldi rūz-ile şeb-i tār

[5] baḳ bu firdevs içindeki çemene
naẓar ėt sünbül ile yāsemene

[6] lāciverd-ile cedvel-i zībā
hem-çü enhār-ı cennetü'l-me’vā

[7] ḳıldı cild-i müsellemin üstād
bāb-ı dīvāna ṣanki iki ḳanad

[8] ėy muḥīṭ-i kemāl ü fażl u hüner
ḳılma ‘ayn-ı te‘aṣṣub-ile naẓar

[9] yėl gibi her[39] varaḳların sürime
bu gülistāna daḫl ėdüb yürime

[10] hüner oldur[40] behāne bulmayasın
[11] ‘aybı var ise nāẓır olmayasın

[12] Ve hezār bār ḥamd-i[41] bisyār ve şükr-i bī-şümār ol ḳāḍıyu'l-ḥācāt ve refī‘ü'd-derecāta ki menba‘-ı kerāmāt [13] ve maṭla‘-ı ḥālāt olan şükūh-ı kāmilān ve gürūh-ı ḳā’ilān[42] mu‘īn ü ẓahīrümüz ve ḳarīn-i dest-gīrümüz [14] olmışlardur. Ṣubḥ u mesā mānend-i ṣabā[43]

37 ışşıdan: issiden MK, YD.
38 siḥr ü: siḥr MK.
39 her: - MK.
40 oldur: oldur ki MK.
41 ḥamd-i: ḥamd ü MK.
42 ḳā’ilān: ‘āḳılān MK.
43 ṣabā: bād-ı ṣabā MK.

nihāl-i ḳāmetümi te’līf ü taṣnīf cānibine taḥrīk eylediler, [15] hey’et-i bī-‘illetümi rūd-ı serī‘u'l-vürūd gibi cūş u[44] ḫurūş vėrdiler. Ḫuṣūṣā dervīş-...

[MK: 7[a]; YD: 14. s.]

[1] nihād ve velī-meşreb pāk-i‘tiḳād ve sünnī-meẕheb, ḥasībü'l-ehālī nesībü'l-e‘ālī, [2] feṣāḥat-şi‘ār u melāḥat-diṣār, faṣīḥü'l-fuṣaḥā melīḥü'l-büleġā emīrü'l-ümerā Aḥmed Paşa [3] ḥażreti rāġıb-ı fāżılān u ṭālib-i kāmilān, keremleri bī-nihāye himmet-i ‘āliyeleri bī-ḥadd ü ġāye, [4] ḫıdmet-i pādişehüŋ ṣādıḳı ‘izzet-i ‘izz ü cāhuŋ lāyıḳı olduġından ġayrı ecdād-ı kirāmı [5] ve ābā-yı ‘iẓāmı ṣadāḳat u istiḳāmet ile ḫıdmet ėtmişlerdür. Elif-miṣāl bālā-nişīn-i [6] erkān u[45] güzīn-i a‘yān olmaġ-ile mesrūrlardur. Cāme-i ‘işmetleri ve libās-ı ṣadāḳatleri [7] bir ān ve bir zemān gerd-i kederden muġber ve mużṭar olmamışdur. Aṣḥāb-ı yemīn arasında [8] iken devletle aġamuz ve ‘izzetle muḳtedāmuz olmışlar[46], ā’ide-i fā’idelerin bī-‘aded [9] ve fevḳa'l-ḥad müşāhede ėtmişüzdür[47].

beyt

[10] āl-i ‘oṣmān āsitānında o şems-i āsümān
‘izzet-ile ṣaġ ḳoluŋ şeh-bāzı idi bir zemān

[11] **beyt**

[12] *be-nām-ı ūst īn dīvān-ı ‘ālī*
şüde memdūḥ u[48] maḳbūlü'l-ehālī

[13] *Allāhümme zid ‘izzetehu ve ḳurbiyyetehu fi'l-ūlā ve'l-uḫrā bi-ḥurmeti*[14]*'l-enbiyā ve'l-evliyā[49], āmīn* [15] *yā mu‘īne's-ṣādıḳīn.*

---

44 cūş u: cūş MK.
45 erkān u: erkān-ı MK.
46 olmışlar: olmışlardur MK.
47 ėtmişüzdür: almışuz MK.
48 *memdūḥ u: memdūḥ* MK.
49 *ve'l-evliyā*: - YD.

DÎBÂCE'NİN NESRE ÇEVİRİSİ

[MK: 1[b]; YD: 3. s.]

[1] **Yaḥyā *Dīvān*'ı**

[2] "Bismillah'tan sonra Allah'a hamdederim. Allah O'dur ve O'ndan başka ilah yoktur."

[3] Kulun az ameli karşısında sayısız nimetler veren Allah'a şükretmek ne büyük nimettir! Mağfireti çok olan Hakk'ı zikretmek ne büyük rahmettir!

[4] Sözlerin en yücesi olan besmele, söz başının güzel ve zarif sümbülüdür.

[5] "Bismillah satırı, nebilerin övüncü olan Hz. Muhammed'in (mahşer günü açacağı) hamt sancağıdır. Erenler hakkı için üzerindeki med işareti de Allah'a varan yoldur."

[6] (Onun) pak zatı birliğinin şahididir. Cihan mülkü yokken O, şah idi!

[7] "Allah kendisinden başka tanrı olmadığına şehadet etti. [Âl-i İmrân/18]"

[8] Âşıklar (onun) kudretini düşünüp hayal edince denize düşen karıncaya döner.

[9] O'nun kudreti öyle bir kudrettir ki kâf ve nûn/kün (كن)/"Ol!" buyruğu ile göğün baş aşağı duran nûn (ن)'unu direksiz inşa etti.

[10] Bu yeryüzünün altında olan mavi denizin balığı/nûn (ن)'u, fikir deryasının dalgıcını hep aciz bırakır.

[11-13] Ne büyük şeref ki fasih bir lisanla (O'nun) şükrünü etmeye layık olan, hayat sahipleridir ve ne güzel saadet ki güzel bir dille (O'nu) zikreden, bütün yaratılmışlardır. İlim ve faziletinin sırları insanın tılsımlı bedeninde gizli bir hazine ve adaletinin nurları âlemin yüzünde gün gibi aşikârdır.

[14] Gafleti gözüne perde etme, yaratılmışları ibretle izle!

[15] (Haydi), ibret gözüyle seyredip "Allah'tan başka ilah yoktur!" diyelim.

[16] Senin için ebedî sevgili, Hakk'a kulluktur; Allah'a gösterdiğin kulluk, sana hayra alâmettir.

[MK: 2[a]; YD: 4. s.]

[1] İman ve din, ahiret yoldaşlarıdır; dinin, imanın sana saadettir.

[2-10] Peygamberlerin efendisinin seçilmiş dini (ile) "Miraç gecesi"ndeki yolculuğun layığı, "Sonra (Cebrail ona) yaklaştıkça yaklaştı. [Necm/8]" ihsanının mazharı, "Öyle ki iki yay kadar hatta daha yakın oldu. [Necm/9]" makamında oturan, yüksek göğün sedeflerinin eşi görülmemiş iri incisi, "Kendi arzularına göre de konuşmamaktadır. [Necm/3]" tefsirinin kâşifi, "O, kendisine indirilmiş vahiyden başka bir şey değildir. [Necm/4]" ayetini bildiren, velilerin sohbet halkasının ve nebiler topluluğunun mührü, var olan âlemin sığınağı, kendisine secde edilen Hz. Âdem'in/insanların efendisi, her türlü kusurdan uzak olan kudret sahibi Allah'ın nişanı, insanlığın manevî babası, iki cihanı yaratan Allah'ın övüncü, insanların ve cinlerin rızkını veren Allah'ın methedilmişi, seçilmiş Muhammed, hayır sahibi Ahmed, kıyamet gününe kadar Allah'ın selamı onun üzerine olsun, (yeryüzüne) bilhassa sözü güzel ve düzgün söyleyenlerin zamanında ve fasihlerin devrinde gönderilmiştir. Kur'ân'ın mükemmel belagati sebebiyle "asla ve asla doğru değildir ki" (onu) şairdir diye büyük töhmet altında bırakmışlardır. "Şairlere gelince onlara da yoldan sapmışlar uyar. [Şuarâ/224]" ayetiyle o kötü niyetli topluluk susturulmuştur. "Ancak iman edip de yararlı işler yapanlar müstesna. [Şuarâ/227]" açıklamasıyla fesahat talibi ulular, salihlerin sözü güzel söyleyenlerinden muhakkak surette ayrılmışlardır.

[11] "Ben kendisinde yalan bulunmayan peygamberim. Ben Abdülmuttalib'in soyundanım."

[12-13] (beytinin) eşi görülmemiş gizli incileri, (onun) güzel yaradılışının denizinden zahir olup ortaya çıkmıştır. "Çocuklarımız ciğerparelerimizdir." buyrulduğunda kutlu hayat

sahibi ve ölümün şehidi, halkın himmet sahibi ve İslâm'ın direği olan Hz. Ömer (bu sözü) "Onlara ters ve zıt gelen şeyler bize de ters ve zıt gelir." ile tamamlamıştır.
[14] "Sabah namazı kurtuluş için kılavuzdur, namaz kılanın ruhu için de kurtuluş kanadıdır."
[15] beyti, müminlerin emiri (ve) mücahitlerin yardımcısı olan Hz. Ali'den rivayettir. Bizden önce gelen veliler ve erenler bu,

[MK: 2[b]; YD: 5. s.]
[1-3] makbul hüner ile bilinip tanınmışlardır. Velilik kutuplarının üçüncüsü (ve) keramet sahiplerinin varisi olan Orhan Han oğlu Emir Süleyman, Rumeli'ne denizden sal ile geçtiğinde hayrete düşüren ve ibret veren şu beyitleri buyurmuşlardır:
[4] Biz birkaç sal eşliğinde, erenlerin himmeti ve Allah'ın izniyle Akdeniz'i geçmişiz.
[5] Bizim salımız, Hz. Süleyman'ın tahtına benzedi; (zira biz) gözümüzü amellerin en güzeliyle açmışız.
[6] *Mevlid* sahibinin atası Şeyh Mahmud-ı Hamidî bu beyti hediye göndermiştir:
[7] Halka keramet gösterip suya seccade sermişsin, Rumeli'nin yakasını takva eliyle tutmuşsun.
[8] Cihan gazileri olan Osmanlı sultanlarının çoğu divan sahibidirler:
[9] (Onların) söz ustalarının (dahi) tarif edemeyecekleri iki divanları vardır; biri devlet büyüklerinden oluşan divanları, diğeri ilim ve fazilet divanıdır.
[10] Ey beyim! Vezin, tabiat, güzel üslup ve zarafet çalışma ve gayretle ele geçmez; daima Hakk'ın lütfudur!
[11-13] Özellikle Osmanlının gözünün nuru, Müslümanların rehberi, zamanın kıran sahibi, kutlu hükümdarı, Kur'ân ayetlerinin hakikatini anlayıp bilen, bütün kusurlardan uzak olan Allah'ın delillerini dikkatle inceleyen, cihanın övüncü (Hz. Muhammed'in) ümmetine serdar olan, salihlerin koruyucusu, devrin padişahı, insanlığın sığınağı, Allah'ın yeryüzündeki gölgesi Sultan Murad Han hazretleri belagatiyle bilinir ve fesahatiyle anılırdı.

Beyit

[14] Nazmın ve nesrin nüktedanı, yeryüzünün padişahı; söz yurdunun maliki, fazilet ve hüner sahibi kâmil insan!

Mesnevi

[15] İhsan güneşi, ihtişam sahibi padişah; ümmetlerin şahı, kılıcın ve kalemin efendisi!

[MK: 3[a]; YD: 6. s.]
[1] Selim Han oğlu Şah Murad, İslâm ordusuna yardımcı ve sığınak!
[2] Fesahatte âlemin fasihi, belagat ilminde seçkinlerin sözü güzel söyleyeni!
[3] Allah'ın gölgesi, bütün yaratılmışları besleyip yetiştiren Hakk'ın sayesi; peygamber neslinden, veliler soyundan, devlet ve ikbal sahibi (sultan)!
[4] Yiğitlikle eşsiz bir padişahtır, (onun) himmeti Sidre gibi pek yücedir.
[5] Onun yanında yeryüzünün Dara'sı, alelade bir Acem gibidir/bir acemidir.
[6] Atlıları, ata binmiş Sam'a benzer; ulakları ayna gibi gösterişlidir.
[7] Hakk'ın doğru yolu gösteren rehberi, hak olan şeriatın koruyucusu! (Onun) kalbi kusurdan arınmıştır, anlayışıysa dosdoğrudur.
[8] Celâl ile nam salmış gök misali edebinden daima önüne bakar.
[9] Bahçesinde nice prens, ay ile güneş gibi bekçilik yapar.
[10] Avrupa üstüne gazaya çıksa bütün kralları utandırır.

[11] Allah'ın yardımıyla galip gelen ordusu ile yürüse hemen Kum ile Kaşan'ın tozunu dumana katar.

[13] **Beyit**

[14] (O sultan), bir kulunu Mısır'a sultan etse (dahi bununla) övünmez. (Onun) kulunun ihtişamı, Dara'nınkinden fazla olsa şaşılır mı?

[15] **Bir Diğeri**

[16] Er gibi gazaya meyleder, melekler gibi işi hayra çıkar.

[MK: 3^{b}; YD: 7. s.]

[1] O gerçek er, Hz. Ali gibi şereflidir; her vilayette insanların en hayırlısı odur.
[2] Celâl ve cemâl sahibi, gazilerin şahı; Muhammed hasletli, Süleyman makamlı (sultan)!
[3] Nebilerin kapısı gibi kaşı açık, güneş misali her giydiği yaraşık!
[4] Demir kır atının üstündeki yiğit padişah, sanki feleklerde parlayan güneştir.
[5] Ne hoş kudret Kaf'ıdır ki lütfunun pınarı gece gündüz durmadan akar.
[6] Sözü, Kevser Suyu gibi tatlıdır; yüzü, kırmızı gül misali kutludur.
[7] Yiğittir, beş vakit namazındadır, vakar sahibidir; onun her iki parmağı bir Zülfikâr'dır.
[8] Felek yayı gibi (onun) yayını da hâlâ çekebilen yoktur. (Adını) söylemek gerekmez; onu gün gibi herkes tanır!

[9] **Bir Diğeri**

[10] Kıran sahibi kutlu Hamza, bir bakıma azametle ona benzer.
[11] Bakışı, Hz. Ali'nin bakışı gibi pek heybetlidir; tavrı, Hz. Hızır gibi hayret vericidir.
[12] Adaleti ve doğruluğu Nil ile Fırat gibidir, güneş misali kainata hayat verir.
[13] Tuğları, tasavvuf yolunun şeyhleri gibi Mevla'nın yardımını yoldaş edinmiştir.
[14] Daima ululardan da ulu olan sancaklar, yüce Sidre'ye benzer.
[15] Sefer kösleri tıpkı gök gürlemesine andırır, cihan (onların) gümbürtüsüyle korkudan titrer.

[MK: 4^{a}; YD: 8. s.]

[1] Kim kılıç ve balta gibi faydalı/kesici değilse bu şanlı padişah (onu) yanına almaz.
[2] Yolda cemâlinin nuru görünse dua sesleriyle dağ taş inler.
[3-4] (Onun) şefkatiyle lütfu çoktur, halka ihsanı ziyadedir; yüz bin kâtip (bir araya da gelse) vasfının yüz binde birini yazamaz.
[5] Hakk'ın zafer rüzgârı o yüksek selviyi ne zaman gazaya salsa şüphesiz,
[6] Askeri çadırlarla konduğu vakit âlem sahrası kar yağmışa döner.
[7] O, nesilden nesile cihanın ak doğanıdır; onun gazi oğlu gazi olduğu herkesçe bilinir.
[8] Keramet nuruna varis olan ne hoş sultan, ne hoş erenler şahıdır!
[9] Güneş gibi yedi cihanı aydınlatıp yeryüzünde zulmün karanlığını ortadan kaldırır.
[11] Güzellerin kırmızı renkli saf dudağı gibi (onun da) her cevabı öz ve yararlıdır.
[12] Devrinde askerleri (ondan) razıdır; ey Allah'ım, (sen de onu) belalardan koru!
[13-14] "Cihan padişahına dualar etme ibadetini yaptıktan sonra *Dīvān*'da olup bitenleri yazmak yerindedir."
[15] İhsan sahibi yüce Allah'a şükürler olsun ki insanın cismini, marifet kafilesinin güzergâhı ve,

[MK: 4^{b}; YD: 9. s.]

[1-7] ilimle hikmet kervanının dergâhı eylemiştir; bu Arnavut asıllı ve kahraman bir nesle mensup kusuru çok fakiri, takdiriyle kaplan gibi cenk edip savaşan (ve) aslanı tutacak kadar cesur olan savaşçılardan eyleyip ortaya çıkarmıştır. O seyyitlerin efendisi ve cümle

yaratılmışların sığınağı (olan Hz. Muhammed'in) mucizelerinin tamamlayıcı feyzindendir ki sözü edilen halktan itibarsız ve kudretsiz bir kimseyi kusursuz bir *Dīvān* ve eşsiz bir *Ḫamse* sahibi yapıp sözü güzel ve düzgün söyleyen âşıkların sevgilisi ve âlemin fasihlerinin seçkini eylemiştir. "Söyleyene değil, söylenilene bak." iftiharının cevherlerini idrak eden ilim ve fazilet sahipleri ibretle hayrette kalır. Hak celle ve alâ dikenden hurma ve sert taştan lâl yaratır!

Beyit

[8] İnsan, Hak/hakikat sırlarına yol bulamaz; (O'nun) hikmet denizini kuşatamaz.
[9] İllerin seçkini, taşlı yerin/Taşlıca'nın ak doğanıyız; savaş meydanının yiğidi, erenler canı için gaziyiz!
[10] Biz ilim ve fazilet okyanusunun talibi olan, taşlı yerden/Taşlıca'dan çıkan tatlı suyuz.
[11] Biz Hak aşkının tutuşturduğu/âşık ettiği ateşten türemiş o nuruz.
[12] Kötüler bize komşu olamaz, gözümüz camını karartamaz.
[13] (Zira biz onların) utanç tozundan arınmış, itibar yükünden azat olmuşuz.

[14] **Kıta**

[15] Her ne kadar taşlık yerden/Taşlıca'dan ateş gibi çıktımsa da kıymetli bir lâl taşı gibi zamanla değer kazandım.

[MK: 5ª; YD: 10. s.]

[1] Şirin sözlerim her yerde gönüller sevgilisi oldu; (zira) taşlı yerlerden/Taşlıca'dan çıkan içimi hoş ve tatlı su pek makbuldür.

[2] **Kıta**

[3] Marifet sultanının divanını halka seyrettirmeyi diledim.
[4] Kulların efendisi olan Hz. Allah'tan gelen ilhamlar, gönül dilinden gün gibi aşikâr oldu.

[5] **Kıta**

[6] Kalem (şimdi) gönlün tercümanıdır, hikmeti ortaya çıkarır.
[7] Yaratılışından haberdar olmayan, âlemin konuşan hayvanı oldu.

[8] **Mesnevi**

[9] Soranlara ovaya doğan/yazıya yazılan güneş/âfitâb misali *Dīvān* ile cevap verdim.
[10] Hünerim kâf (ک) gibi kusursuzlaştı, Kaf Dağı'nın bu Anka'sı kanadını yumdu.
[11] (*Dīvān*'ımın) matla beytleri, ilim ve fazilet güneşinin doğuş yeridir; mısralarıysa hâl dili gibidir.
[12] Bu karalama, Akdeniz üzerindeki donanma misali temize çekildi.
[13] Nice beyitle bu bahçe, tıpkı bin dili olan deryaya benzer.
[14] (Bu) görünen/göz alıcı beyit, sanki balıkçıl telinden sorgucu olan bir yiğit gibidir.
[15] Allah'ın yardımıyla Osmanlı askerleri devasa alaylar hâlinde gazaya çıktı.

[MK: 5ᵇ; YD: 11. s.]

[1] (Onun) her yaprağı saf bağlamış askerlere benzer. Siyah satırlarsa ona Şam işi/gece renkli zırhlardır.
[2] Her iki satırın arası şüphesiz belli belirsiz tan yerine benzedi.
[3] Sanki (o *Dīvān*) Firdevs Cenneti'ne dönmüştür, (orada) yer yer Kevser Irmağı ile Main Suyu akar.
[4] Anlaşılan (*Dīvān*'ım) hızla akan binlerce nehrin karıştığı cömertlik denizi olmuştur.
[5] Beyitleri Kevser Irmağı'nın balıkları gibidir, bütün cihan (onun) talibi ve müşterisidir.
[6] Aşk eliyle yakasını yırtmış her bir (beytim), saf aşkın ızdırabını çekmektedir.
[7] Bu Akdeniz hayli dalgalandı da daha önce görülmemiş bu mükemmellik ortaya çıktı.

[8] İhtişamla (ortaya çıkan) bütün kusursuz satırlar, Akyazı Ovası'nı dağlarla süsledi.
[9] Bu bahçeler, sayfalara sefa bağışladı; beyaz kandil/boş kâğıdın kandili gece ile şeref buldu.
[10] Vuslat geceleri gündüze karışıp celâl ile cemâl (nasıl olurmuş) âleme gösterdi.
[11] Beyitleri sanki göğün bulutları gibidir, sözümün bağına hayat verdi.
[12] Hurma salkımı gibi rağbet gören kutlu satırı, kalplerin şifasıdır.
[13] O celâl sahibi yüce Allah, kalemimi hikmetiyle ilim ve fazilet kilidinin anahtarı eyledi.
[14] Ayva tüyleri belirmeye başlamış bir nazlı güzel cemâlini gösterdi.
[15] Bu ulu yazı, kara yağız kimselerin oturduğu Kâbe gibidir.

[MK: 6[a]; YD: 12. s.]
[1] (Onun) her kelimesi gül budağını andırırken her elifi (ا) cennet selvilerini anlatır.
[2] Harfleri ilahî şarabın kadehleridir, okuyanı şevke getirir.
[3] Cîm (ج)'leri, ilim ve fazilet cemâlinin saçı; râ (ر)'ları, resim gibi güzel sevgilinin kaşı gibidir.
[4] Mîm (م)'leri, Hak nurunun penceresi; nûn (ن)'ları, Selsebil Pınarı'nın havuzudur.
[5] Dâl (د)'leri, (onun) vahdet denizlerinde yüzen Allah yolunun şeyhidir.
[6] Sad (ص)'ları; ihlas sahibi, gönlü temiz birer kılavuzdur. Ayın (ع)'ları, gök yüceliğinin gözüdür/sema kadar yücedir.
[7] Görünen lâmelif (لا)'leri birer Zülfikâr, yâ (ى)'larıysa feleğin meşhur yayıdır.
[8] Nihayet yeryüzünün göz bebeği olan bu (*Dīvān*), nazım papağanına kıymetli bir kafes oldu.

[9] **Bir Diğeri**

[10] Ey söz üstadı! Bu manalar/ilahî sırlar *Dīvān*'ı, binlerce beyit/ev ile bir şehre benzer.
[11] Vücudu Kâbe gibi karalar giymiştir, (onu) ziyaret eden derviş kendinden geçer.
[12] (Güya) ashabın evlatları mektebe toplanmış, Arap çocukları sıcaktan kararmış.
[13] (Onun) ilahî sırrı ortaya çıkıp Osmanlı askeri gaza için hazırlanmış.
[14] Bu arifler kitabı, insana hâl diliyle hitap eder.
[15] Meğer her söz başı bir kâkül bitirmiş; kâkül de ne demek, bir kara sümbül yetiştirmiş.

[MK: 6[b]; YD: 13. s.]
[1] Güzel üslupla (yazılmış) vezinli beyitler, belagatle sihir ve efsun olmuştur.
[2] (Bu *Dīvān*) ne zaman hüzünlü bir sesle okunsa dikbaşlı sevgiliyi mülayim eder.

[3] **Bir Diğeri**

[4] Ne tuhaftır ki seher vakitleri misali gündüz ile karanlık gece bir araya geldi.
[5] Bu Firdevs Cenneti'ndeki çimenliğe bak, sümbülle yasemini seyret!
[6] Lacivert (mürekkeple çizilmiş) süslü cetvel, Meva Cenneti'nin nehirleri gibidir.
[7] Üstat (onun) serbest cildini sanki *Dīvān*'ın kapısına iki kanat yaptı.
[8] Ey ilim, fazilet ve hüner sahibi! (Ona) düşmanlık gözüyle bakma!
[9] Yel gibi yapraklarını sürükleme, bu gül bahçesine/Gülistan'a taarruz edip yürüme!
[10-11] Kusur bulma, ayıbı varsa dönüp bakma; (işte, asıl) hüner budur!
[12-15] Ve o dualara cevap veren Hakim'e ve mertebeleri yükselten (yüce Allah'a) binlerce kez şükür ve sonsuz kere hamdolsun ki kerametler ocağı ve cezbeler kaynağı olan ilim ve fazilet sahipleri ile söz söyleyenler topluluğu; yardımcımız ve elimizden tutan dostumuz olmuşlardır. (Onlar) sabah esintisi gibi (benim) fidan boyumu devamlı eser tertip etme cihetine yönelttiler; kusursuz tabiatımı hızla akan nehir misali coşturdular. Bilhassa derviş tabiatlı,

[MK: 7[a]; YD: 14. s.]

[1-9] ve veli yaradılışlı, itikadı sağlam ve Sünni mezhepli, halkın itibar ettiği, soylu devlet büyüklerinden, fesahat ve zarafet sahibi, fasihlerin fasihi, sözü düzgün ve güzel söyleyenlerin makbulü, beylerin emiri olan Ahmed Paşa hazretleri; ilim ve fazilet sahiplerine rağbet eden ve ariflere talip olan bir kimsedir. (Onun) ihsanı sonsuz ve yüce himmetleri de sınırsızdır. Padişahın hizmetine sadakatle bağlı, izzet ve makam şerefine de layık olmaktan başka (onun) soylu ecdadı ve şerefli ataları da sadakat ve doğrulukla hizmet etmişlerdir. Elif misali ileri gelenlerin yüksek makamda oturanı ve seçkini olmakla mesutlardır. İsmet elbiseleri ve sadakat giysileri bir an ve bir zaman (dahi) keder tozuyla örtülmemiştir. Kıyamet günü amel defterini sağ yanından alacak olan cennet ehlinden olduğu hâlde, saadetle efendimiz ve izzetle rehberimiz olmuşlar; (bizler de) iyiliklerini sınırsızca ve son raddede müşahede etmişizdir.

Beyit

[10] Gökyüzünün o güneşi, Osmanlı Hanedanı'nın eşiğinde bir vakitler izzetle sağ kolun ak doğanıydı.

[11] **Beyit**

[12] "Bu yüce *Dīvān* halkın beğenip övdüğü (Ahmed Paşa'nın) adınadır."

[13-15] "Allah'ım! Onun şanını ve sana olan yakınlığını dünyada ve ahirette peygamberlerin ve erenlerin hürmetine arttır!"

KASİDELER

1.

ḳaṣīde-i na‘t-i resūl*

Mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün

Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. gökler yüzi bir gėce gülistān idi gūyā
her encüm-i tābende idi bir gül-i ḥamrā

ẓulmetde ḥayāt ābı gibi ‘ayn-ı cihāndan
olmışdı nihān çeşme-i mihr-i felek-ārā

3. bir çīnī sifāl içre ḳaranfüller açıldı
bu çarḫ-ı zebercedde degül encüm-i şehlā

dünyāyı felek şāmī gül-āb ile ṣulardı
şebnemle pür oldı dėmeŋüz kūh ile ṣaḥrā

5. ol gėce meger ḳadr ü berāt idi muḳarrer
çekdi ḳamer-i çarḫ aŋa ṭuġrā-yı muṭallā

sükkān-ı sipihrüŋ gözi yollarda ḳalupdur
ṣanmaŋ ki semā üzre nücūm oldı hüveydā

7. raḳṣ urdı felek çarḫa girüp cümle melekler
bu şādīye kim ėriser ol ḳadri mu‘allā

pīrūze ṭabaḳlarla ṭolup kevkeb-i dürrī
pāyına niṯār olmaġa olmışdı müheyyā

9. ol gėce gelüp iki cihān faḫrına cibrīl
luṭf-ile dėdi saŋa selām eyledi mevlā

---

1. MK: 7[b]; YD: K. 1.

* MK nüshasında başlığın yanına başka bir yazı ve mürekkeple parantez içerisinde “mi‘rāciyye” ifadesi kaydedilmiştir.

1 Bir gece gökyüzü gül bahçesi gibiydi, parlayan her yıldız güya birer kırmızı güldü.

2 Feleği süsleyen güneş çeşmesi, karanlıklar içindeki/ülkesindeki hayat suyu misali cihanın gözünden gizlenmişti.

3 Bu zebercet gökte (görünen), şehla bakışlı yıldızlar değildir! Bir çini çömlek içinde karanfiller açıldı.

4 “Dağlar ve ovalar çiy taneleriyle dolup taştı.” demeyin! Felek, dünyayı Şam/akşam gülünden (yapılan) gül suyuyla sulardı.

MK’de 6. sıradadır.

5 Feleğin ayı ona yaldızlı tuğra çektiğine göre o gece, şüphesiz Kadir ve Berat gecesiydi.

5[a] muḳarrer: muḳadder MK.

6 Gökyüzünde yıldızlar belirdi sanmayın! Gök sakinlerinin gözleri yollarda kalmıştır.

7 Bütün melekler döne döne oynamaya, felek de raksa başladı; böyle bir saadete o yüksek makamlıdan (başka) kim erişebilir?

8 İnci gibi parlak yıldızlar, firuze tabaklara/göğün katlarına dolup (onun) ayağına saçılmak üzere hazırlanmıştı.

9 O gece Cebrail iki cihanın övüncüne gelerek dostça “Allah sana selam yolladı/merhamet etti!” dedi.

9[a] ol gėce ... cibrīl: vaḥdetde iken geldi aŋa ḥażret-i cibrīl MK.

seyr eyle bu şeb refref ile ‘arş-ı ‘alāyı
anı bu ṭoḳuz āyinede eyledi peydā

gūyā ki burāḳ oldı aŋa pāye-i rif‘at
gelsün dėyü emr eyledi allāhu te‘ālā

ḫūrşīd gibi ṭayy-ı mekān ėtdi burāḳı
bālāya du‘ā gibi ‘urūc eyledi tenhā

ta‘cīl öŋine ėrgüreyin anda burāḳı
müştāḳ-durur dėdi saŋa ḥażret-i mevlā

gūyā dil-i mü’min gibi ṭayy ėtdi mekānı
ol raḫşa süvār oldı çü ol şāh-ı tüvānā

olmışdı meger ‘ömr gibi tīz-revende
bir demde iki ‘ālemi seyr ėtdi hemānā

ervāḥ gibi ḳıldı semāvātı müşerref
ṭoldı ṣalevāt ile ṭoḳuz ḳubbe-i ‘uẓmā

mi‘rācı ile güldi yüzi çarḫ-ı berīnüŋ
vuṣlat ḫaberinden nite-kim ‘āşıḳ-ı şeydā

biŋ cān-ile oldı ḥamel ü ṣevr aŋa ḳurbān
evvelki gögi ḳıldı ḳamer gibi çü me’vā

çengini yėre çaldı ḥicāb eyledi andan
görince ṣalāḥıyyetini zühre-i zehrā

---

10 “(Ey Muhammed, sen) bu gece Refref ile ulu Arş’ı seyret; (zira Allah), onu bu dokuz aynada/dokuz kat gökte aşikâr etti.”
10[a] şeb: şeb-i MK.
10[b] MK’de bu mısranın yerine bir sonraki beytin ikinci mısraı kaydedilmiştir.

11 Burak sanki onun için zirveye götüren bir basamak/merdiven oldu; yüce Allah, “Gelsin!” diye emir buyurdu.
YD: -.
11[b] MK’de bu mısranın yerine bir önceki beytin ikinci mısraı kaydedilmiştir.

12 Burak’ı güneş misali bir anda uzun mesafeleri aştı, (Hz. Muhammed) yücelere/göklere dua gibi yalnız başına yükseldi.
12[a] ėtdi: eyledi MK.

13 (Cebrail) “Burak’ı hemen önüne getireyim; (çünkü) yüce Allah sana hasrettir.” dedi.
MK: -.

14 O kudretli sultan, o ata süvar olduğu için tıpkı müminin gönlü gibi uzun mesafeleri bir anda aştı.
MK: -.

15 Bir anda iki âlemi dolaştığına göre anlaşılan (o sevgili), ömür gibi pek hızlı olmuştu.

16 Ruhlar/melekler gibi gökleri şereflendirince dokuz katlı ulu kubbe/felekler salavatla doldu.
16[b] ṭoḳuz: yėdi MK.

17 Vuslat haberini alan çılgın âşık gibi yüce feleğin yüzü (onun) Mirac’ıyla güldü.

18 (O sevgili) ay gibi birinci kat göğü mesken tutunca Koç burcuyla Boğa burcu ona bin can ile/seve seve kurban oldu.

19 Parlak Zühre, onun saflığını görünce utanıp çengini yere çaldı.

ol dem felek-i aṭlas ayaġına döşendi
dördünci göge ėrdi çü ol mihr-i mücellā

gülzār-ı ḫalīli ėdüben cümle müşerref
ėrgürdi semendini yėdinciye degin tā

yüz yėre ḳoyup eyledi ta‘ẓīm ile ikrām
iki bükülüp aŋa ṭoḳuz çarḫ-ı mu‘allā

ṭoġruldı hemān tīr gibi cānib-i ‘arşa
geçdi bu ṭoḳuz ḳat zırıh-ı çarḫı hemānā

ṭūbāya ėrüp geçdi ṣabā gibi o demde
cibrīli ḳodı sidrede ol ẕāt-ı müzekkā

bir menzil-i bālāya ėrişdi naẓar ėtse
dünyā görinürdi aŋa ḫardal gibi ednā

maḳbūl du‘ā gibi varup ḥażret-i ḥaḳḳa
el götürüben ümmetini ḳıldı temennā

çün ṭūr-ı niyāz içre mübārek gözin açdı
görindi o laḥẓa aŋa envār-ı tecellā

māh-ı ramażān gibi cihān ḳadre ėrişdi
evḳāt-ı şerefde dem-i mi‘rāc-ile maḥżā

bu ‘avn u ‘ināyetle zihī luṭf-ı ilāhī
bu keşf ü kerāmetle zihī ‘izzet-i kübrā

aṣḥābına geldükde ṣalāt emrini ḳıldı
dėdi ėşiden cümle *semi‘nā ve aṭa‘nā*

---

20 O parlak güneş, dördüncü kat göğe varınca o vakit atlas göğü/ipek kumaşlar ayakları altına serildi.
20[a] ol dem felek-i: ḥaḳḳā ki felek MK.

21 (O sevgili), Hz. İbrahim'in gül bahçesini baştan sona şereflendirip atını yedinci (kat göğe) dek sürdü.

22 Dokuz yüce felek, yüzünü yere koyup iki büklüm olarak ona hürmet etti; ikramda bulundu.

23 (Hz. Muhammed) bu dokuz kat feleğin zırhını çabucak geçip hemen Arş'a doğru ok gibi doğruldu.

24 O kutlu zat, Tuba'ya ulaşıp sabah esintisi gibi geçerken Cebrail'i Sidre'de bıraktı.
MK'de bir sonraki beyitle yer değiştirmiştir.

25 Öyle yüksek bir menzile erişti ki dönüp baksa dünya, ona bir hardal tanesi kadar küçük görünürdü.
MK'de bir önceki beyitle yer değiştirmiştir.

26 Makbul bir dua gibi Hakk'ın huzuruna varıp el açarak ümmeti için yalvardı.

27 Mübarek gözlerini yakarış Tur'unda açtığı için o an ona tecelli nuru göründü.
27[a] çün ... açdı: açıldı gözi ṭūr-ı niyāzında resūlüŋ MK.

28 Cihan sırf Miraç zamanıyla şeref vaktinde, Ramazan ayı gibi Kadir Gecesi'ne kavuştu/şeref buldu.
28[a] ėrişdi: ėrerdi MK.

29 Bu ihsan ve iyilikle Allah'ın ne hoş lütfu, bu keşif ve kerametle ne büyük şeref!
MK: -.

30 (O sevgili) ashabına döndüğünde namaz emrini iletti, bütün işitenler "İşittik ve boyun eğdik! [Bakara/285, Nisa/46, Nur/51]" dediler.

31. meydān-ı semendi bu ṭoḳuz çarḫ-ı muṭabbaḳ
na‘leyni nişānı meh ü mihr-i felek-ārā

elṭāf u ‘ināyetler ėdüp rabb-i müheymin
ḳılmışdı anı ḫulḳ-ı ‘aẕīmiyle mürebbā

33. her fi‘li anuŋ ḳavline olmışdı muṭābıḳ
her nüktesi bir sırr idi her sözi mu‘ammā

‘uḳbāda pes anuŋ'çün olur melce’-i ‘ālem
cennet gibi olmamış idi mā’il-i dünyā

35. aḥmedle aḥad beynini bir mīm ḳılur farḳ
şol deŋlü ėrüpdür aŋa ḳurbiyyet-i mevlā

evṣāfını ẕikr eyler iken meşrıḳ-ı dilden
gün gibi ṭulū‘ eyledi bu maṭla‘-ı ġarrā

37. ėy cümle-i aṣḥāba ḳapuŋ ka‘be-i ‘ulyā
v'ėy zümre-i aḥbāba ṭapuŋ mescid-i aḳṣā

sulṭān-ı ümem baḥr-i kerem mefḫar-ı ‘ālem
sālār-ı ‘acem şāh-ı semerḳand ü buḫārā

39. vālā-güher ü pāk-naẓar ẕāt-ı muṭahhar
deryā-yı seḫā kān-ı ‘atā tārik-i dünyā

göklerde yėridür mehi şaḳḳ ėtse benānuŋ
zīrā ki iki şāhid ile oldı bu da‘vā

41. a‘lā ise gün gibi revādur derecātuŋ
ḳılduŋ göŋül alçaḳlıġını ümmete zīrā

---

31 (Onun) atını koştuğu meydan, bu dokuz kat felektir; nallarının iziyse feleği süsleyen güneşle aydır!

32 Kullarını koruyup gözeten ulu Allah, onu lütuf ve ihsanda bulunarak yüce ahlâkıyla terbiye etmişti.

33 Onun her davranışı sözüne yaraşırdı; her nüktesi bir sır, her sözü bir muammaydı.
33[b] sırr: remz MK.

34 Cennet gibi dünyaya da meyletmemişti; işte (o), bu yüzden ahirette âlemin sığınağıdır!

35 Allah ona öyle yakındır ki Ahmed (احمد) ile ahad (احد)/tek olan Allah arasında (yalnızca) bir mîm vardır.

36 (Onun) vasıflarını sayarken gönlün gün doğusundan bu güzel matla güneş gibi doğdu:

37 Ey kapısı sahabeye ulu Kâbe olan ve ey eşiği dostlara Mescid-i Aksa olan!

38 Ey ümmetlerin sultanı, ihsan denizi, âlemin övüncü! Ey Acem hükümdarı, Semerkand ve Buhara’nın şahı!

39 Ey yüksek şahsiyetli, mübarek bakışlı, kutlu zat! Ey cömertlik deryası, ihsan kaynağı, dünyadan yüz çevirmiş (peygamber)!
39[b] kān-ı ‘atā tārik-i dünyā: kān-ı ‘atā-āver-i dünyā YD.

40 Parmağın gökyüzünde ayı ikiye bölse yeridir; zira bu dava, iki şahitle görüldü.
40[a] benānuŋ (YD/A): hilālüŋ MK, YD.

41 Makamın güneş gibi yüksek olsa layıktır; zira (sen) ümmetine karşı alçak gönüllü oldun.
Bu beyit MK’de 45. beyitten hemen sonra yer almaktadır.
41[b] ḳılduŋ: ḳıldı MK.

insānı bu esrār-ı nihān eyledi ḥayrān
ümmīdür aduŋ olmış iken ʻālim ü dānā

destüŋe ḳalem almamış idüŋ ne ʻacebdür
engüşt ile levḥ-i felege yazduŋ iki rā

yazmaḳda ḳalem barmaġuŋuŋ vaṣfını ʻāciz
geh māhı iki şaḳḳ ėder ol gāh aḳıdur mā

günden güne ėrdüŋ meh-i nev gibi kemāle
ḳaddüŋ elifin lām ėdeli zühd ile taḳvā

söyündi hemān bū-lehebüŋ nārı kül oldı
çün nūr-ı ḫudā oldı cebīnüŋde hüveydā

sāyende revān ṣu gibi ḫoş geçdi bu ʻālem
düşmezdi yėre serv boyuŋ sāyesi ammā

şāhā başuŋa gey yaraşur tāc-ı *le-ʻamrük*
levlāke lemā ḳāmetüŋe ḫıl‘at-i zībā

maḥbūb-ı ḫudā olmış iken devr-i ezelden
olmamış iken ḳudret eli ādeme bennā

cibrīl-i emīn oldı şehā ġāşiye-dāruŋ
derbān-ı der-i faẓluŋ olur ḥaẓret-i mūsā

yėrden göge dek vardur ara yėrde tefāvüt
rif‘atde ne cānible saŋa beŋzeye ʻīsā

---

42 İlim ve irfan sahibi olduğun hâlde adın ümmîdir; (işte) insanı hayran eden, bu gizli sırdır.
42[b] ümmīdür: ümmī MK.

43 Parmağınla göğün sayfasına iki râ (ر) yazdın; (oysa daha önce) eline kalem (dahi) almamıştın, (bu) ne hikmettir/pek şaşırtıcıdır!
43[a] ʻacebdür: ʻaceb MK.

44 Kalem parmağının vasfını yazmakta acizdir! O (parmak) gâh ayı ikiye böler, gâh su akıtır.
44[a] barmaġuŋuŋ: barmaġuŋ MK.

45 İbadet ve takva, elif (ا) boyunu lâm (ل) ettiğinden beri hilâl gibi gün geçtikçe kusursuzlaştın/dolunay oldun.

46 Allah'ın nuru alnında belirince Ebû Leheb'in/alevin ateşi hemen söndü, kül oldu.
MK: -.

47 Selvi boyunun gölgesi (asla) yere düşmezken bu âlem, (senin) gölgende/sayende akarsu misali hoş vakit geçirdi.
47[a] geçdi: geçse MK.
47[b] serv: serv-i MK.

48 Ey şah! "Senin hayatın için" tacı, başına pek yakışır. "Sen olmasaydın (âlemleri yaratmazdım).", boyuna ne hoş kaftandır!
48[a] başuŋa gey yaraşur: yaraşur gün başuŋa MK.

49 Kudret eli Hz. Âdem'e mimar olmamışken, ezelden beri (sen) Allah'ın sevgilisiyken,
MK: -.

50 Ey şah! Hz. Cebrail seyisin oldu; Hz. Musa'ysa faziletinin eşiğinde kapıcıdır!
MK: -.

51 Yücelikte Hz. İsa sana hiç benzer mi? Aranızda yerden göğe kadar fark var!
MK: -.

seyr eylemedi cümle maḳāmātını ‘arşuŋ
dāvūd nebī olmış idi gerçi ḫoş-āvā

ṭūbāya nėce beŋzedeyin ḳāmetüŋi kim
yanuŋda senüŋ çöpçe görinmez baŋa ṭūbā

ḫaṭ yazmaduŋ ise ‘aceb olmaya muḥaḳḳaḳ
bir ḫūb ki bī-ḫaṭ ola olur daḫı ra‘nā

yoluŋda kimüŋ nāme gibi olsa yüzi aḳ
ėrişmez anuŋ ḫāme gibi başına sevdā

āşüftesi sünbül ṣaçuŋuŋ bād-ı seḥer-gāh
üftādesi dür dişlerüŋüŋ lü’lü’-i lālā

baġruŋa başarsaŋ yėridür seng-i siyāhı
dā’im ḥacerü'l-esved olur ka‘bede zīrā

‘ālemde beḳā āyīnesin manẓar ėdindüŋ
dünyā yüzine eylemedüŋ meyl ü mehābā

mihrüŋle dem-i ṣubḥ gibi ṣādıḳ olupdur
bū-bekr ki ṣıddīḳ dėyü oldı müsemmā

dėrlerse sezādur ‘ömerüŋ adına fārūḳ
farḳ-ı felegi ‘adli güni eyledi me’vā

göklerde bulut ġarḳ-ı ‘araḳ oldı ḥayādan
ḳılduġı gibi ḥażret-i ‘oṯmānı temāşā

---

52 Davud Peygamber her ne kadar güzel sesli olsa da (senin gibi) Arş’ın bütün mekânlarını/musikî makamlarını dolaşmadı/icra etmedi.
MK: -.

53 Gözümde Tuba’nın sana kıyasla çöp kadar kıymeti yokken ben boyunu nasıl Tuba’ya benzeteyim?

54 Senin yazı yazmamana şaşılmaz; (zira) yazı bilmeyen/ayva tüyleri henüz çıkmamış sevgili daha güzel olur.

55 Yolunda kimin sayfa misali yüzü ak olsa onun başına kalem gibi karalık/keder erişmez.
MK’de bir sonraki beyitle yer değiştirmiştir.

56 Seher vakti esen latif rüzgâr, sümbül saçının âşığıdır; parlak inci, inci dişlerinin düşkünüdür.
MK’de bir önceki beyitle yer değiştirmiştir.
56[a] sünbül: sünbül-i MK.
56[b] üftādesi dür: üftādesidür MK.

57 Siyah taşı bağrına bassan yeridir; zira Hacerü’l-esved/siyah taş daima Kâbe’de bulunur.

58 Âlemde (devamlı) bekâ aynasını seyrettin; dünyaya meyletmedin, bağlanmadın.
MK: -.
58[b] mehābā: muḥābā YD.

59 “Sıddık” adıyla anılan Hz. Ebû Bekir, senin aşkınla/güneşinle seher vakti gibi sadık olmuştur.
MK: -.

60 Hz. Ömer’in adına Faruk/(hakkı batıldan) ayıran derlerse yeridir; (zira onun) adaletinin güneşi, feleğin başını mesken tuttu.
MK: -.

61 Bulut Hz. Osman’ı seyredince gökyüzünde utançtan ter içinde kaldı.
MK: -.

çün şīr-i ḫudā āl-i ʻabā kān-ı seḫādur
nāmını ʻalīnüŋ oḳuruz ʻayni'le aʻlā

63. gözinde uçar daḫı bu aʻyān-ı cihānuŋ
ol ḳurret-i ʻayneynüŋ ėyā raḥmet-i mevlā

yüz ḳarasıdur yüze gelen zühd ü ʻamelden
geçdi günümüz cürm ile ḥayfā vü dirīġā

65. evṣāf-ı bedīʻüŋ gele mi ḥadd-i beyāna
ṭā-hā ile *ḥā-mīm*-durur saŋa müsemmā

ve'l-ḥāṣıl elinden ḳomaya dāmen-i ʻafvüŋ
maḥşer güni olduḳda öle dirile **yaḥyā**

67. anda ümemüŋ ḥażretüŋe teşne ėriser
raḥmet ṣuyına z̲āt-ı şerīfüŋ ola saḳḳā

ol dem bir ayaġ üzre biŋ ayaġ olacaḳdur
tesnīmden ėrgür aŋa bir cām-ı muṣaffā

69. biŋ biŋ ola ol çār emīnüŋe taḥiyyāt
aḥkāmuŋı aḥbābuŋ-ile ėtdiler icrā

ālüŋe ve aḥbābuŋa aṣḥābuŋa cümle
her demde selām ola ėyā raḥmet-i mevlā

2.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. kaʻbetu'llāh ile ėy dil ṣanasın mülk-i cihān
bir ḳara beŋlü güzel maḥbūba dönmişdür hemān

---

62 (Biz) Hz. Ali'nin şanının yüceliğini açıkça söyleriz; çünkü (o), Allah'ın aslanıdır. Hz. Peygamber'in ailesindendir, cömertlik kaynağıdır!
MK: -.

63 Ey Allah'ın rahmeti, gözünün o iki nuru/Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'in hâlâ Allah dostlarının gözünde tütmektedir.
MK: -.

64 Takva ve ibadetten ortaya çıkan (ancak) yüz karasıdır. Vah, yazıklar olsun! Günümüz günah içinde geçti.

65 (Ey Muhammed!) "Tâ-hâ" ile "Hâ-mîm" sana ad olmuşken kusursuzluğunun vasfı tarife sığar mı?
MK: -.

66 Velhasıl mahşer günü gelince Yaḥyā ölüp dirilip/ne yapıp edip senin şefaat eteğini elinden komasın.

67 Orada ümmetin huzuruna susamış varınca şerefli zatın rahmet suyuna saka olsun!
MK: -.

68 O vakit bir ayak/kadeh üzerinde bin ayak/kadeh olacaktır, ona Tesnîm Irmağı'ndan bir saf kadeh sun!
68[a] ayaġ: ayaḳ MK.

69 Buyruğunu ashabınla birlikte yerine getiren o dört halifene binlerce kez övgüler!
69[a] çār: çār-ı MK.

70 Ey Allah'ın rahmeti! Ailenin, dostlarının ve ashabının cümlesine sonsuz selam olsun!
70[a] aṣḥābuŋa: aṣḥāb-ile MK.

2. MK: 9[a]; YD: K. 2.

1 Ey gönül! Allah'ın Kâbe'si ile dünya yurdu, tıpkı bir kara benli, güzel sevgiliye benzer.

āsitān-ı ka‘beye ḥāciler ėrdi sa‘y ile
āsümānı eyledi gūyā melekler āşiyān

3. n'ola dėrsem aŋa mıḳnātīsidür mü’minlerüŋ
ehl-i islāmı çeker gendüye çün-kim her zemān

beŋzer ol şeyḫ-i siyeh-pūşa velāyet gösterüp
ayaġına aḳıdur dünyāyı ṣu gibi hemān

5. cānı gibi baġrına başmış-durur anı zemīn
nite-kim dāġ-ı siyāhın sīnesinde ‘āşıḳān

farż-ı ‘ayn oldı anı görüp ziyāret eylemek
ḳaralar gėymiş ṣanasın bir nigār-ı mihrübān

7. görinen şebnem degül luṭf-ile ka‘be yolların
her gėce şāmī gül-āb-ile ṣular kerrūbiyān

‘urvetü'l-vüṯḳā vü zemzemden içüp nūr-ı ṣafā
zemzemeyle ḥāciler olmış-durur na‘re-zenān

9. ‘īd-i erbāb-ı ḥicāzı ḫoş müşerref eyledi
nite-kim ‘āşıḳları fikr-i viṣāl-i şāhidān

bezm-i ‘īd içre dėdüm şevḳ-ile bir ġarrā ġazel
dil-berān-ı ‘īd-gāh ėtsün anı vird-i zebān

11. gün gibi rif‘atde olsun ol meh-i nā-mihrübān
yėrden üstün eylesün anı ḫudā-yı müste‘ān

---

2 Hacılar say ederek/çalışıp didinerek Kâbe’nin kapısına vardılar, güya melekler gökyüzünü mesken tuttular.

3 Ona “Müminlerin mıknatısıdır!” dersem şaşılmaz! Çünkü (Kâbe), daima Müslümanları kendine çeker.

4 (Bu hâliyle) o, keramet göstererek dünyayı su gibi ayağına akıtan siyahlar giymiş bir şeyhe benzer.
4[b] dünyāyı ṣu gibi: ṣu gibi dünyāyı MK.

5 Âşıkların sinelerindeki siyah yanık yarasını (bağırlarına basmaları) gibi yeryüzü de onu canı gibi bağrına basmıştır.
5[a] başmış-durur: başup-durur MK.

6 Sanki güler yüzlü bir güzel, siyahlar giymiştir; (artık) onu görüp ziyaret etmek farz oldu!

7 Görünen çiy taneleri değildir! Büyük melekler lütfederek her gece Kâbe yollarını Şam/akşam gülünden (yapılan) gül suyuyla sular.

8 Sağlam kulp ile/İslamiyet’le zemzemden sevinç ve huzur nurunu yudumlayıp hacılar ilahilerle haykırmaya başladı.
MK: -.
8[a] ‘urvetü'l-vüṯḳā: merve vü ṣaffā YD; içüp: ėrüp YD.

9 Sevgiliye kavuşma fikrinin âşıkları (mutlu etmesi) gibi (Kâbe de) Hicaz ahalisinin bayramını şereflendirdi.

10 Bayram ziyafetinde şevke gelip öyle güzel bir gazel söyledim ki bayram yerindeki gönül çelen güzeller onu dilinden düşürmesin.

11 O merhametsiz ay, güneş gibi yüksekte/yüksek makamlı olsun! Kullarının yardımcısı olan Allah, onu yeryüzünden üstün eylesin!

ḫaṭṭ-ı müşkīnüŋ gelelden fāş olur derd-i derūn
dōstum eski meş̱eldür ‘ışḳ u müşk olmaz nihān

13. tīr-i ġam beŋzüm ṣarardup ḳaddümi yay eyledi
da‘vīye ma‘nī gerekdür ‘āşıḳ olana nişān

bir nefes ḳurb-i viṣālüŋden beni dūr eyleme
ṣavma gözden oḳ gibi gördükçe ey ḳaşı kemān

15. kārbān-ı ka‘beye zīnet vėrür bāng-ı ceres
rāh-ı kūyuŋda anuŋ'çün eylerüz āh u fiġān

vėrmedüŋ ḫaṭṭuŋ gelelden zülfüŋe hergiz vücūd
olmaz imiş ‘ālem-i fānīde ‘ömr-i cāvidān

17. leblerüŋ mıṣr-ı melāḥat ḳara zülfüŋ şāmdur
rūmdur yüzüŋ gözüŋ aydın ḳaşuŋdur germiyān

yıḳmaġa ḳaṣd ėtme göŋlüm ka‘besin eyle ḥaz̲er
ol şehinşehden ki olmışdur penāh-ı ins ü cān

19. nūr-ı ‘ayn-ı ‘ādilān ya‘nī hümā-yı salṭanat
ḥākim-i ‘ālī-himem şeh-bāz-ı nuṣret-āşiyān

yūsuf-ı mıṣr-ı melāḥat pādişāh-ı rūm u şām
ka‘be sulṭānı ‘acem ḫānı şeh-i ṣāḥib-ḳırān

21. ẓıll-ı ḥaḳ sulṭān bin sulṭān emīrü'l-mü’minīn
ġāzī-i devr-i zemān sulṭān selīm-i kām-rān

ḫusrev ü rüstem der-i dergāhınuŋ üftādesi
çākeri iskender ü ednā ḳulıdur ḳahramān

---

12 A dostum, misk kokulu/siyah ayva tüylerin göründüğünden beri gönül derdi aşikâr olur; eski bir atasözüdür: “Aşk ile misk gizli kalmaz.”.
12[a] müşkīnüŋ: miskīnüŋ MK; derd-i derūn: rāz-ı nihān MK.

13 Gam oku benzimi sarartıp boyumu yaya çevirdi. İddiaya sebep, âşık olana da delil gerektir!

14 Ey yay kaşlı güzel, beni bir an olsun vuslatına yaklaşmaktan mahrum etme; gördükçe ok gibi gözden uzaklaştırma!

15 Çan sesi Kâbe’ye giden kervana güzellik verir; mahallenin yolunda bu sebepten ah eder, inleriz.

16 Ayva tüylerin çıktığından beri saçlarını hiç göstermedin. (Anladım ki bu) fâni dünyada sonsuz hayat mümkün değilmiş!

17 Dudakların güzellik Mısır’ı/ülkesi, siyah saçın Şam’dır/gecedir. Yüzün Rûm diyarı, gözün Aydın, kaşın da Germiyan’dır.

18 (Sakın) gönlümün Kâbe’sini yıkmaya kalkışma; âlemin sığınağı olan o şahlar şahından kork!
18[a] ėtme: eyleme MK; Ka‘besin: evin MK.

19 Adalet sahiplerinin gözünün nuru yani saltanatın Hüma’sı; himmeti çok padişah, zafere yuva yapmış ak doğan!

20 Güzellik Mısır’ının/ülkesinin Hz. Yusuf’u, Rûm ve Şam diyarının padişahı; Kâbe’nin sultanı, Acem şahı, kıran sahibi kutlu hükümdar!

21 Hakk’ın yeryüzündeki gölgesi, padişah neslinin sultanı, müminlerin emiri; devrin yiğit askeri/gazisi, arzusuna kavuşmuş bahtiyar Sultan Selim!

22 Hüsrev’le Rüstem dergâhının eşiğinde birer düşkündür; İskender (onun) kölesi, Kahraman da zavallı esiridir.

23. ebr-i bārāndur zemānında meger giryān olan
şems-i ‘adlinden güler cümle gülistān-ı cihān

şehr-i faẕlında güneş bir sūẖtedür meşhūr-ı nās
ḳaṣr-ı ḳadrinde felekler ṭoḳuz ayaḳ nerdübān

25. görmedi anuŋ gibi bu nüh peder çār ümmehāt
kām-bīn ü kām-yāb u kām-baẖş u kām-rān

göricek n'ola ėrem dėrse aŋa ehl-i naẓar
gülsitānında anuŋ iki adım yėrdür cinān

27. kesmege da‘vāsını ehl-i ‘ināduŋ dā’imā
oldı her ḥükmi anuŋ gūyā ki tīġ-ı zer-nişān

ẖāne-i cānı meger ġāret ėde düzd-i ecel
kimseden kimseye ėrmez ‘ahd-i ‘adlinde ziyān

29. mihr ü māh-ı āsümāna lerze düşse yėridür
ditredi tīġ-ı celālinden anuŋ kevn ü mekān

mu‘tedil ‘adliyle ‘ālem nite-kim faṣl-ı rebī‘
dem-be-dem oldı bu dünyā-yı denī dārü'l-emān

31. ol ‘adū kim tīġ-ı ḳahrından anuŋ bula ẖalāṣ
ṣaġlıġında varsun ögünsün yürisün bir zemān

ḳodı çün-kim āsitānına ‘arūs-ı meh cebīn
başına encümden oldılar felekler zer-feşān

---

23 Yeryüzünün gül bahçesi (onun) adalet güneşiyle güler/açılır; anlaşılan onun saltanatında, gözyaşı döken (yalnızca) yağmur bulutudur.

24 Güneş, faziletinin şehrinde herkesçe bilinen bir yeni yetme talebedir/bağrı yanık bir âşıktır; feleklerse yüceliğinin sarayında dokuz basamaklı merdivendir.
24[a] sūẖtedür: sūẖte-i MK.

25 Bu dokuz babayla/dokuz felekle bu dört anne/dört unsur, onun gibi herkesin arzusunu gerçekleştirip dileğine kavuşmuş, mutlu ve bahtiyarını görmedi.

26 Basiret sahipleri onu görünce “(Yanına) varayım/İrem’dir!” derse şaşılmaz; (zira) cennetler onun gül bahçesinde iki adımlık yerdir.
MK: -.

27 Onun her buyruğu, sanki asilerin iddiasını kesmek için sürekli (çekilen) altın işlemeli bir kılıçtır.

28 Adaletinin devrinde/saltanatında ecel hırsızının can evini yağmalasından başka kimseden kimseye zarar gelmez.
28[b] kimseden ... ziyān: ‘ahd-i ‘adlinde ėrişmez ādemī-zāda ziyān MK.

29 Göğün güneşle ayı korkudan tir tir titrese yeridir; (zira) onun celâl kılıncından bütün dünya titredi.
MK: -.

30 (Onun) adaletiyle âlem bahar mevsimi gibi ölçülü ve hoşgörülüdür; bu alçak dünya artık selamet yurduna döndü.

31 Onun kahır kılıcından kurtulan o düşman, sağlığında varsın bir zaman övünsün.
31[a] bula: ola MK.
31[b] ṣaġlıġında: ṣaġlıġından MK.

32 Ay gelini eşiğine yüz sürdüğü için felekler başına yıldızlardan altın saçtılar.
32[b] felekler: melekler MK.

33. ėşidüp ‘adlüŋ ḳulaḳdan ‘āşıḳ olmışdur şehā
ehl-i kāşān u ḫorāsān u ‘ırāḳ u ışfahān

fi'l-meṣel şatrenc-i ‘ācī̈ şāh olmaḳ gibidür
saŋa nisbet begligi gūyā ḳızılbaşuŋ hemān

35. ḳara gün ṭoġa şeh ismā‘īl başına eger
āsitānuŋda ḳuluŋ ḳurbānuŋ olmazsa ‘ayān

atuŋ oynaġı olursa n'ola iḳlīm-i ‘acem
‘āşıḳa baġdād ırāġ olmaz meṣeldür bī̈-gümān

37. nėce cān ḳurtara düşmānlar miṣāl-i ra‘d u berḳ
leşkerüŋde her tüfeng oldı ḳażā-yı āsümān

kimseler naẓm-ile gelmezse n'ola meydānuma
minnet ol allāha oldum ṣan‘atumda pehlevān

39. rūz u şeb **yaḥyā** ḳuluŋa cevr ėder devr-i felek
nėçe kez çekdi çevürdi anı mānend-i kemān

dest-gī̈ri ol ki ol üftādeler üftādesi
ḳaldı ayaḳlarda mānend-i şerāb-ı erġavān

41. ḳāmet-i dil-dār gibi sözüŋi ḳılma dirāz
ėy göŋül eyle du‘ā-yı devlet-i şāh-ı cihān

secde-gāh olsun ḳapusı ka‘be-veş tā ḥaşre dek
vėre göŋlinüŋ murādını ḫudā-yı müste‘ān

---

33 Ey şah! Kaşan, Horasan, Irak ve İsfahan halkı adaletini işiterek (sana) âşık olmuştur!

34 Kızılbaş’ın beyliği sana kıyasla güya fil dişinden satranç şahı olmak gibidir.
MK: -.

35 Eğer kapında apaçık kulun kurbanın olmazsa Şah İsmail’in kıyameti kopsun!
MK: -.

36 Acem diyarında at koştursan şaşılmaz; şüphesiz meseldir: “Âşığa Bağdat ırak olmaz/vuslat uğrunda karşılaşacağı sıkıntılar âşığa güç gelmez!”.
MK: -.

37 Askerinin (elinde) her tüfek, gök gürlemesiyle şimşek misali ani ölüm olurken düşmanlar canını nasıl kurtarsın?
37[a] düşmānlar: düşmenler MK.
37[b] leşkerüŋde: ‘askerüŋde MK; tüfeng: tüfek MK.

38 Nazımda kimse karşıma çıkmazsa şaşılmaz; Allah’a şükürler olsun, sanatımda pehlivan oldum!

39 (Ey padişah), talih gece gündüz Yaḥyā kuluna zulmeder; pek çok kez onu yay gibi çekip çevirdi.
39[a] ėder: ėdüp MK.

40 (Sen) erguvan şarabı misali perişan olan/kadehlerde kalan o düşkünler düşkününün yardımcısı ol!

41 Ey gönül, sözünü gönül alıcı sevgilinin boyu gibi uzatma; cihan sultanının devletine/saadetine duacı ol!

42 Kapısına Kâbe gibi kıyamete dek yüzler sürülsün; kullarının yardımına koşan Allah, (onun) gönlünün muradını versin!

3.

Pādişāh ḥażretlerinüŋ cāmi‘-i şerīflerinüŋ itmāmına bu ḳaṣīde min-evvelihi ilā-āḫirihi her mıṣra‘ı tārīḫdür, bir tārīḫde miṯli görülmemişdür.*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. cāmi‘-i şāh-ı be-nām oldı ziyāde pür-ṣafā
bāreka'llāhü'l-mu‘īn ūlā binā ra‘nā binā

ma‘bedün li'llāhi ve'scüd va'ḳterib tārīḫdür
pür-ṣafā oldı güzel cāmi‘ maḳām-ı aṣfiyā

3. cāmi‘-i ehl-i velāyet ma‘bedu'llāhü'l-ḳadīm
eṣ-ṣalā ėy ṭālibān-ı ‘ışḳ-ı mevlā eṣ-ṣalā

nėce ma‘bed nėce maḳṣad maṭla‘-ı nūr-ı celīl
zīneti zībā vü hep ra‘nā dil ü cāna cilā

5. mecma‘-ı ‘ālem ‘ibādet ka‘besi cāy-ı ḥabīb
ehl-i cennet ‘ālemi dīvān-ı sulṭān-ı beḳā

cümle ṣāliḥler mekānı ehl-i mevlā dernegi
cāmi‘u'l-‘uṣṣāḳ u dār-ı evliyā cāy-ı du‘ā

7. gel velīler dernegine zāhidā yoḳlan bugün
nā-murād ol ādem ol yoḳluḳda var ol ḥāliyā

mescidi cem‘iyyeti ādem deŋizidür bize
her yaŋadan ṣu gibi ṣāfī aḳar ṭālib aŋa

---

3. MK: 10[b]; YD: K. 3.

* Merḥūm sulṭān süleymān ḥażretlerinüŋ cāmi‘-i şerīflerinüŋ itmāmına bu ḳaṣīde min-evvelihi ilā-āḫirihi her mıṣra‘ı tārīḫdür, bir tārīḫde miṯli görülmemişdür. MK.

MK'de her mısranın altına kırmızı mürekkeple "sene 964" notu kaydedilmiştir; bu tarih, Süleymaniye Cami'nin inşasının tamamlandığı miladî 1557 yılına tekabül etmektedir.

1 Şanı yüce padişahın camisi sefayla doldu. "Kullarının yardımcısı olan yüce Allah, mübarek etsin!"; ne yüce bina, ne güzel bina!

2 "Allah için bir mabed, secde et ve yaklaş! [Alak/19]" (ayeti) tarihtir, velilerin makamı olan güzel cami neşe ve huzurla dolup taştı.

3 (Bu cami) Allah dostlarının camisi, ezelî olan Allah'ın mabedidir. Ey Mevla'nın aşkına talip olanlar buyurun, gelin!

4 (Bu cami) öyle bir mabet öyle bir kıbledir ki yüce Allah'ın nuru buradan doğar. Güzeldir, daima göz alıcıdır, gönle ve ruha şifadır.

5 Âlemin toplandığı yer, ibadetin Kâbe'si, sevgilinin mekânıdır; cennet ehlinin muhiti, bekâ sultanının/Allah'ın divanıdır!

6 Salihlerin mekânı, Allah dostlarının derneğidir; âşıkların buluşma yeri/camisi, evliyanın hanesi, duanın makamıdır!

7 Ey sofu! Bugün veliler meclisine/camiye gel, kendini ara! Arzularını terk et, kul ol; şimdi yokluk makamında var ol!

7[b] ol[2]: bu MK.

8 (Onun) mescidinin kalabalığı, bize insan denizidir; âşıklar ona (doğru) her taraftan su gibi dupduru akar.

8[a] cem‘iyyeti: cem‘iyyet-i YD.

9. menzil-i ehl-i münācāt u maḳām-ı sācidān
eşref ü zībā kemāl-i ḥüsnine olmaz behā

anda aḳ dülbend-ile yėr yėr cünūd-ı ṣāliḥīn
yümn-ile emvāc-ı deryā-yı ṣafādur vāḳı‘ā

11. mesned-i aṣḥāb-ı taḳvā vü mekān-ı ehl-i ḥāl
ma‘bed-i sulṭān-ı ṣādıḳ cān-fezā vü dil-güşā

cāmi‘-i aḥbāb-ı taḳvā mevḳi‘-i ehl-i niyāz
ka‘be-i cān menzil-i maḳṣūd u cāy-ı ilticā

13. ḳubbesi gökler gibi bālā vü ra‘nā hem celīl
cāy-ı pāki bī-bedel bī-miṯl ü bī-çūn u çerā

ehl-i şevḳuŋ ‘ālem-i envārı cāy-ı lā-yezāl
meclis-i ümmet maḳām-ı ehl-i luṭf u evliyā

15. ma‘bed-i sulṭān süleymān şāh emīn-i ehl-i dīn
hādī-i aḥbāb-ı aḥmed cāmi‘-i ‘ibret-nümā

bāb-ı ḥaḳdur cāmi‘-i sulṭān süleymān bin selīm
gel hemān dergāh-ı ḥaḳḳa ara hem derde devā

17. cāmi‘-i şīrān-ı ceng ü mehdī-i dīn-i güzīn
cān gibi memdūḥ olan sulṭān-ı ehl-i ıḳtidā

cāmi‘i gibi münevver pādişāh-ı ṣāliḥīn
ṣāliḥān u sācidāna reh-nümā vü āşinā

19. seyyid-i sünnī zihī sulṭān zihī şāh-ı kerīm
zāhidīne raḥmı çoḳ merdūdıdur ehl-i hevā

---

9 (Bu cami) Müslümanların menzili, secde edenlerin makamıdır; pek şereflidir, pek güzeldir; (onun) kusursuz güzelliğine paha biçilmez!

10 Orada yer yer beyaz sarıklarıyla (duran) salihler ordusu, hakikatte sefa denizinin kutlu dalgalarıdır.

11 Takva sahiplerinin dayanağı, âşıkların mekânıdır; (bu cami) vefalı ve doğru sözlü padişahın cana can katan, gönüller açan mabedidir!

12 Takva ehlinin camisi, Müslümanların mekânıdır; gönlün Kâbe'si, emel menzili ve sığınma makamıdır!

13 Kubbesi gökler kadar yüksek, göz alıcı ve uludur; pak mekânı eşsiz, bedelsiz ve tarifsizdir!

14 (Bu cami) âşıkların nurlar âlemi/sevgiliye ulaştığı yer, ebedî olan Allah'ın mekânıdır; ümmetin meclisi, kerem sahiplerinin ve erenlerin makamıdır!

15 Müslümanların emini olan Sultan Süleyman Han'ın mabedi, Hz. Muhammed'in dostlarına yol gösteren ibret alınacak bir camidir!

16 Selim oğlu Sultan Süleyman'ın camisi, Hakk/hakikat kapısıdır; (sen de) hemen Hakk'ın huzuruna/camiye gel, derdine derman ara!

16[b] dergāh-ı: dīvān-ı MK.

17 (O sultan ki) cenk aslanlarını bir araya getiren (padişah), seçilmiş dinin/İslâm'ın Mehdi'si/hidayete ermişi, inananların can misali övülmüş sultanıdır!

18 Camisi gibi nurludur, salihlerin sultanıdır; takva sahipleriyle secde edenlerin rehberi ve dostudur!

19 Sünnilerin efendisi, ne hoş sultan, ne yüce/cömert padişahtır! Takva sahiplerine merhameti çokken arzularına esir olmuşlar yanında makbul değildir.

mālik-i baḥr-i me‘ārif kāmil-i mülk-i kemāl
muḥsin ü nā’ib-menāb-ı çār-yār-i muṣṭafā

21. şāh-ı ehlu'llāh deryā-dil mu‘īn-i ‘ābidīn
kān-ı dīn ü ehl-i ḥāl ü ehl-i dād ehl-i seḫā

ḳaddi gibi himmeti ‘ālī ḥabībü'ṣ-ṣāliḥīn
şāh-ı evlādur muḥibbi ehl-i ‘adl ehl-i ṣafā

23. māh-ı rūze gibi ḳadri ‘ālī sulṭān-ı cemīl
nāṣır-ı dīn-i ümem mihr-i hüdā bedr-i dücā

şānı ‘ālī luṭfı çoḳ iḥsānı bī-ḥad ehl-i dīn
ḳalmadı maḥrūm evvel luṭfını ėden recā

25. gün gibi fetḥ eyledi mülk-i cihānı luṭf-ile
kāmil-i ḥaḳ mehdī-i ṣāḥib-ḳırāndur ḥāliyā

sidre-veş a‘lādan a‘lā zāhid ü hem ehl-i dād
cümlenüŋ hep eyligin cem‘ ėtdi ol kāfī aŋa

27. çıḳdı ṣaḥrā-yı vücūda cāmi‘-i şāh-ı emīn
yazıda bu maṭla‘ı gün gibi ḳılduḳ ibtidā

mescid-i aḳṣā maḳām-ı ṣādıḳān-ı muṣṭafā
dāl-i vaḥdet gibi anda secdeye vardı semā

29. mesned-i ehl-i münācāt u mekān-ı sālikān
beyt-i ‘ilm ü ṭūr-ı aḥbāb-ı imāmü'l-enbiyā

sidre vü ṭūbā gibi zībā ziyāde bī-miṣāl
gök gibi mā-fevḳ-ı mevcūd u cemīl ü müntehā

---

20 İrfan denizinin sahibi, ilim ve fazilet yurdunun efendisi; lütuf ve ihsan kaynağı, Hz. Muhammed’in dört dostunun vekili!

21 Allah dostlarının şahı, yüce gönüllü (sultan), takva sahiplerinin yardımcısı; iman kaynağı, hâl ehli, adalet ve cömertlik sahibi!

22 Boyu gibi himmeti de yüce olan salihlerin sevgilisi, adalet sahipleri ve sefa ehlinin dostu olan sultanların sultanıdır!

22[b] evlādur: evlā MK.

23 Ramazan ayı gibi yüksek makamlı, güzel sultan; ümmetlerin yardımcısı, hidayet güneşi, karanlığı aydınlatan dolunay!

MK: -.

24 Şanı yüce, lütfu çok, ihsanı sonsuz (padişah); iman sahibi (sultan)! (Onun) lütfunu umanlardan mahrum kalan olmadı!

25 Allah’ın izniyle cihan yurdunu gün gibi fethetti; şimdi Hak katında makbul olan ilim ve fazilet sahibi, kutlu Mehdi’dir/hidayet ehlidir!

26 Sidre misali yücelerden de yücedir, dindardır, hem de adalet sahibidir; daima herkesin iyiliği için çalıştı, (iyilik olarak) bu ona yeter!

27 (O) adaletli şahın camisi varlık sahrasına çıkınca bu matlayı gün gibi yazmaya başladık:

27[a] cāmi‘-i: mescid-i MK.

28 (Bu cami) Mescid-i Aksa’dır, Hz. Muhammed’in sadık dostlarının makamıdır; sema orada vahdetin dâl (د)’i/delili gibi secdeye vardı.

29 (Bu cami) Müslümanların dayanağı, Allah yolunda yürüyenlerin mekânıdır; ilim hanesidir, nebilerin efendisi olan Hz. Muhammed’in dostlarına Tur Dağı’dır!

30 Sidre ve Tuba gibi çok güzel ve eşsizdir; gökyüzü misali bütün varlığın üstünde, en yüksektedir!

31. ma‘bedi cem‘iyyeti ‘īd-i sa‘īd-i zāhidīn
merḥabā ėy ṭālibān-ı nūr-ı īmān merḥabā

cāmi‘i el-ḥamdü li'llāhi'l-laṭīf oldı temām
rabbenā etmim lenā idi du‘ā-yı evliyā

33. oldı aḳ sancaḳ gibi memdūḥ-ı ‘ālem ol menār
ya elifdür ‘ābid-i mu‘bidlere ‘ayn-ı ‘aṭā

cāmi‘üŋ gūyā iki yanında ėy şāh-ı kerīm
ādemī-zāde menār açar elin eyler du‘ā

35. ḳubbesi tāc-ı ṣalāḥī ṣāliḥ ü ‘ābid gibi
iki yanından ‘ayān zībā menārı aḳ ridā

sālike beŋzer mesācid ma‘nīde iki menār
aŋla dā’im niyyet içün iki eldür gūyiyā

37. oldı ol şāh-ı be-nāmum ḳulları **yaḥyā** gibi
kāmil-i sulṭān-ı ‘ālī-şān muḥibb-i bī-riyā

ṣāliḥ ü ‘ābid muṣallī ḳavli ṣādıḳ bendedür
cān u göŋülden müdām eski du‘ācıdur şehā

39. ‘adl-ile hep ḳalbi beytu'llāhını ābād ḳıl
geldi mecdüŋe bināen ol faṣīḥu'l-etḳıyā

mesnedüŋ ḥaḳ yarıcuŋ allāh mu‘īnüŋ aṣfiyā
gėcede gündüzde şāhum yoldaşuŋ allāh ola

Pādişāh ḥażretlerinüŋ cāmi‘-i şerīflerine on vech ile tārīḫdür, miṣli dėŋilmemişdür.*

---

31 Mescidinin kalabalığı Müslümanların kutlu bayramıdır. Merhaba ey iman nuruna talip olanlar, selam olsun!

32 Kullarının ihtiyacını en ince noktasına kadar bilip sezilmez yollarla karşılayan Allah’a şükürler olsun, (Sultan Süleyman’ın) camisi tamamlandı! Evliyanın duası (hep) “Ey Rabb’imiz, bizim için tamamla!” idi.

33 O minare, ak sancak gibi âlemin övüncü oldu; ya da ateşe tapanlara lütfun ta kendisi olan eliftir.

34 Ey yüce padişah, camin sanki iki yanındaki minarelerden ellerini açıp dua eden bir insandır.

35 İbadetine düşkün, salih kimse misali (onun) kubbesi ihlas kavuğu, iki yanından görünen süslü minareleriyse beyaz hırkadır.

35[b] yanından: yanında MK.

36 Mescitler tasavvuf yolunun yolcusuna benzer; iki minare ise hakikatte güya durmadan dua eden iki eldir, anla!

37 O yüksek makamlı padişahımın Yaḥyā gibi kulları, şanı yüce sultanın makbulü ve yakın dostu oldu.

38 Ey şah! (Yaḥyā) salih, ibadetine düşkün, beş vakit namazını kılan ve sözüne sadık bir köledir. Eskiden beri canıgönülden (senin için) dua etmektedir.

39 (Onun) gönül Kâbe’sini daima adaletle imar et; o takva sahiplerinin sözü güzel söyleyeni, (senin) büyüklüğüne sığınarak (kapına) geldi.

40 Ey şahım! Daima dayanağın Hak, yardımcın Allah, destekçin erenler, yoldaşın da Mevla olsun!

40[b] şāhum: dā’im MK.

* Merḥūm sulṭān süleymān ḥażretlerinüŋ cāmi‘-i şerīflerine on vech-ile tārīḫdür, bir tārīḫde miṣli görülmemişdür MK.

41. yapdı bu ‘ālī maḳāmı açdı cennet ḳapusın
cāmi‘u'l-ḫayrāt olan sulṭān-ı ehl-i ıḳtidā

ḫayr ise ancaġ olur allāh mübārek eylesün
bu iki mıṣra‘ güzel tārīḫlerdür ḥāliyā

43. ṣāḥibü'l-cum‘a şeh-i sünnī süleymān-ı zemān
cāmi‘-i bālā te‘āla'llāh ‘aceb ‘ālī binā

ṣıġdı on tārīḫ bir beyte bu beytu'llāh içün
diŋle tafṣīlini icmālen ėyā kān-ı seḫā

45. rāy-ı idrāk-ile iẕ‘ān eyler anı nükte-dān
iki mıṣra‘ müstaḳil tārīḫlerdür evvelā

iki mıṣra‘ cevherīsi iki mıṣra‘ sādesi
iki vech-ile iki tārīḫ-i dīgerdür şehā

47. evvelinde encüm-i sa‘d-ile ėdenler ḳırān
sāde-i āḫarla bir tārīḫ olur ‘ibret-nümā

āhirinüŋ ḫāl-dārı evvelinüŋ sādesi
ma‘nīde tārīḫ-i ṣādiṣ oldı bī-çūn u çerā

49. ‘aḳlumuz āyīnesinde ‘ayni ile her gürūh
oldı tārīḫ-i çihār i‘lām olandan mā-‘adā

bende-i efgende **yaḥyā**nuŋ dilinden bir daḫı
beyt-i tārīḫe naẓīre oldı bu beyt-i du‘ā

51. ṭal‘atuŋ mes‘ūd ėde gün gibi allāhü'l-vedūd
ola dā’im devletüŋ pāyende ėy merd-i ‘aṭā

---

41 İnananların hayırlar kaynağı olan sultanı, bu yüce makamı yapıp cennet kapısını açtı.
42 Hayır ancak bu kadar olur, Allah mübarek etsin! Şimdi bu iki mısra, güzel tarihlerdir.
43 Adına Cuma hutbesi okunan Sünni sultan, devrin Süleyman’ı! (Onun camisi) maşallah ne kutlu cami, ne yüce binadır!
43[a] süleymān-ı: sulṭān-ı MK.
44 Ey cömertlik kaynağı, Allah’ın bu evi için bir beyite on tarih sığdı; kısaca açıklamasını dinle!
45 Nükteden anlayanlar onu akıl ile idrak ederler, evvela iki mısra müstakil tarihlerdir.
46 Ey şah! İki mısranın cevherî tarihi (ile yine) iki mısranın sade tarihi, iki farklı şekilde diğer iki tarihtir.
47 İlk (mısrada) kutlu yıldızlarla bir araya gelenler/noktalı harflerin toplanmasıyla bulunan tarih, (ikinci mısradaki) diğer sade tarih ile ibret alınacak bir tarih olur.
48 Son (mısranın) noktalı harflerin toplanmasıyla bulunan tarihi (ile) ilkinin sade tarihi, aslında eşi görülmemiş bir altıncı tarih oldu.
49 Akıl aynamızda apaçık (görünen) her grup, bahsi geçenden başka dört tarih (daha) oldu.
49[a] āyīnesinde: āyīnesinden YD.
50 Bu dua beyti de çaresiz bir köle olan Yaḥyā’nın dilinden tarih beytine bir nazire daha oldu.
51 Ey cömert yiğit! Kullarını lütuf ve ihsana gark eden Allah, güzel yüzünü güneş gibi bahtiyar etsin; devletin/saadetin sonsuza dek var olsun!

4.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Mücteẕ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. minārelerle bu cāmi' ki ka'be-i cāndur
ṣolaḳlar-ile ṭurur ṣanki āl-i 'oṯmāndur

hemān bu cāmi'i dīvān-ı ḥaḳḳa beŋzedürin
mülāzimīni anuŋ cümle ehl-i īmāndur

3. güneş gibi başına āsümānı tāc ėtmiş
kerāmet-ile ṣanasın ki şeyḫ-i 'irfāndur

hezār genc-i nihān var ṭılısm-ı cisminde
hidāyet ehline gūyā binā-yı insāndur

5. bu bāb-ı raḥmete gel kim gelen tehī gitmez
der-i niyāzına yüz sür ki derde dermāndur

derūnına giren ādem çıḳacaġı gelmez
bilemezüz bu ne cennet bu ne gülistāndur

7. ṣadā-yı āyet-i ḳur'ān ṣafā-yı cān-ı cihān
ġıdā-yı rūḥa ṣalāḥ ehli anda mihmāndur

müsebbiḥāna ḳanādīli nūrdan tesbīḥ
ya aḫterān-ı se'ādet-nişān-ı devrāndur

9. derūnı ḫırmen-i raḥmet miṯāli bīrūnı
cibāl-i ṭūr-ı münācāt u bürc-i keyvāndur

içinde kürsīleri āşiyān-ı devletdür
ḳırā'et ehli ki var bülbül-i ḫoş-elḥāndur

11. ḥaremleri meṯelā 'ayn-ı ka'be-i 'ālem
sütūnınuŋ kimi ḥannān u kimi mennāndur

---

4. **MK: 12[b]; YD: K. 4.**
MK'de kasidenin başına "Velehu" notu kaydedilmiştir.

1 Gönlün Kâbe'si olan bu cami, minareleri ile güya solaklarla duran Osmanlı Hanedanı'dır.
1[a] bu: - MK.

2 Bu camiyi tıpkı Hakk'ın divanına benzetirim, onun hizmetkârları bütün Müslümanlardır.

3 (Bu cami) güneş gibi başına gökyüzünü taç diye takmış, sanki keramet gösteren irfan sahibi şeyhtir.

4 Müslümanlar için güya tılsımlı bedeninde binlerce gizli hazine olan insan binasıdır.

5 (Sen de) bu rahmet kapısına/camiye gel ki gelen boş dönmez! (Onun) dua eşiğine yüz sür, derde dermandır/çare kapıdadır!

6 İçine giren insanın çıkası gelmez; bu nasıl cennet, nasıl gül bahçesidir, bilemedik!

7 Kur'ân ayetinin sesi cihanın gönlüne huzur verir, salih kimseler ruha gıda bulmak için orada hazırdır.

8 Kandilleri ya Allah'ı zikredenler için nurdan tespihtir ya da feleğin/devrin saadet nişanı olan yıldızlarıdır.

9 İçi rahmet harmanı gibidir, dışıysa yakarış Turu'nun dağları ve Zuhal'in burcudur.
9[a] miṯāli: miṯāl-i MK.

10 İçinde kürsüleri saadet (kuşunun) yuvasıdır, Kur'ân okuyanlarsa (birer) hoş sesli bülbüldür.

11 Mesela avluları tıpkı Kâbe gibidir; sütunlarının kimi Hannan, kimi de Mennan'dır.

gül-i sefîdden aḳ āfitābdan berrāḳ
ḥicāzda cebel-i nūr ile bu yeksāndur

13. necātına sebep oldı niçe günehkāruŋ
iki cihānda daḫı ol şefî‘-i insāndur

menārı ḫāne-i dīnüŋ direkleri gibidür
çihār-yār gibi muḳtedā-yı a‘yāndur

15. mekānı kān-ı ṣafā vü mekīni ehl-i beḳā
maḳāmı kūy-ı ḥabīb ü diyār-ı cānāndur

ḳıbābı yėr yėr anuŋ bādbānları gibidür
vücūdı keştī-i deryā-yı nūr-ı yezdāndur

17. ḳıbāb-ı ‘āliyesinde o ḳurşun örtüleri
ser-i cibālde gūyā ki ebr-i nīsāndur

rüsūm-ı cāmları ṣābitāt-ı çarḫ-ı berīn
bu zīneti görenüŋ ‘ayn-ı ‘aḳlı ḥayrāndur

19. o cāmlarla bu cāmi‘ velīlere beŋzer
ki başdan ayaġa endāmı dīde-i cāndur

iki ḳanatlu ḳapular kitāb-ı esrārı
menārı nāme-i ḥikmet rümūzı pinhāndur

21. günāh u ma‘ṣıyetüŋ dāfi‘i vü rāfi‘idür
ḳażāya ḳubbeleri ṣanki çarḫī ḳalḳandur

biri birine ulaşmış ḳıbābı şevketle
uzun uzaḳ görinür ṣanki kūh-ı balḳandur

23. ṭa‘ām-ı me’keli cumhūr-ı ṭālibīne sebīl
kemīne sūḫtesi şimdi mihr-i raḫşāndur

---

12 Beyaz gülden, ak güneşten berraktır; bu (cami) Mekke'deki Nur Dağı'yla birdir.
13 Nice günahkârın kurtuluşuna vesile oldu; o, iki cihanda da insana şefaatçidir.
MK: -; YD: -. Bu beyit, metne YD/F nüshasından eklenmiştir.
14 Minaresi din evinin direkleri gibidir, (kendisi de) dört halife misali ileri gelenlerin rehberidir.
15 Mekânı neşe ve huzur kaynağı, sakini de fenâ makamının salihleridir; makamıysa sevgilinin semti, yârin diyarıdır.
15[b] maḳāmı: maḳām-ı MK.
16 Vücudu, Allah'ın nur denizinde (yüzen) bir gemidir; yer yer (görünen) kubbeleriyse onun yelkenleri gibidir.
17 Yüksek kubbelerinde o kurşundan örtüleri sanki dağların başındaki nisan bulutudur.
17[b] ser-i: seri YD.
18 Camlarındaki resimler yüce göğün yıldızlarıdır, bu güzelliği görenin akıl gözü hayran kalır!
19 Bu cami o camlarla velilere benzer; zira endamı baştan ayağa can gözüdür.
20 İki kanatlı kapıları sırlar kitabı, minaresi ise sözleri gizli olan hikmet mektubudur.
20[a] ḳanatlu: ḳanadlu MK.
21 Günahı ve isyanı defedip uzaklaştırır, kubbeleri belaya karşı çarhî kalkandır.
22 Heybetle birbirine değen kubbeleri sanki uzaktan görünen Balkan Dağı'dır.
23 Halka dağıtılacak erzağı taliplere fazlasıyla verilir; (onun) yeni yetme talebesi şimdi parlak güneştir.

şikeste ḫasteye dārü'ş-şifāsı gūşeleri
devā-yı ḥikmete ma‘nā yüzinde enbāndur

hediyyedür bu hidāyet cenāb-ı ḥażretden
‘ulüvv-i şānı ṣafālar vėrici seyrāndur

naẓīri yoḳ şeh-i ṣāḥib-ḳırān gibi anuŋ
vaḥīd-i mülk-i cihān u ferīd-i devrāndur

mu‘īn-i dīn-i resūl ü emīn-i şer‘-i güzīn
muḥammed ümmetine şāh olan süleymāndur

ebü'l-fütūḥ u ebü'n-naṣr u ṣāḥibü'l-ḫayrāt
cihānda aḥsen-i insān u kān-ı iḥsāndur

vücūdı muṣliḥ-i ‘ālem miṣāl-i zühd ü ṣalāḥ
cünūd-ı ehl-i sücūda delīl-i sübḥāndur

ḳapusı bende vü āzāda maḳsemü'l-erzāḳ
ṭapusı gülşen-i mevcūda mihr-i a‘yāndur

vücūdı ka‘besi mānend-i mescidü'l-aḳṣā
penāh-ı leşker-i islām ẓıll-ı yezdāndur

güler cemāli seḥer gibi dil-güşā vü laṭīf
sürūr-ı cān-ı cihān nūr-ı ‘ayn-ı a‘yāndur

kemāl-i zühd ile zāhid mücāhid ü ‘ābid
begüm velīlerüŋ evlāsı şāh-ı şāhāndur

gülüp açılmada ‘ālem behār-ı ‘adli ile
deminde aġlayan ancaḳ gürūh-ı ṣıbyāndur

---

24 Darüşşifasının köşeleri, aslında kederli hastaya hikmet ilacının heybesidir.
24[a] güşeleri: gölgeleri MK.
24[b] ma‘nā: mu‘īn MK.

25 Kıran sahibi, kutlu sultan misali onun da eşi, benzeri yoktur; cihan yurdunun bir tanesi, devrin yegânesidir!

26 Kıran sahibi, kutlu sultan misali onun da eşi, benzeri yoktur; cihan yurdunun bir tanesi, devrin yegânesidir!

27 İslâm dininin yardımcısı, İslâm hukukunun emini, Muhammed ümmetine sultan olan, (Sultan) Süleyman'dır!

28 Zafer ve fetihlerin babasıdır, hayır sahibidir; yeryüzünde insanların en güzeli, ihsan kaynağıdır!
28[a] ebü'l-fütūḥ: ebü'l-feṭḥ MK.

29 Vücudu ibadet ve takva misali âlemi ıslah eder; (o sultan), secde ehline bütün kusurlardan uzak olan Allah'ın bir rehberidir.
29[b] cünūd-ı: cünūdı MK.

30 Kapısı kölelere ve hürlere rızık dağıtır, eşiği varlığın gül bahçesine güneştir.

31 Vücudunun Kâbe'si Mescid-i Aksa'ya benzer; (Sultan Süleyman) İslâm askerinin sığınağı, Allah'ın gölgesidir!

32 Gülen yüzü seher gibi gönül açıcı ve latiftir; (o sultan) cihanın gönlünün huzuru, seçkinlerin/gözlerin gözünün nurudur.

33 Kusursuz ibadetiyle takva sahibidir, dindardır, Allah yolunda savaşçıdır; beyim velilerin yücesi, şahların şahıdır!
33[b] begüm: begün YD.

34 Cihan adaletinin baharıyla gülüp açılmakta. Devrinde ağlayan ancak çocuklardır.

35. cemāli leşker-i islāma nūr-ı rabbānī
‘adūya tīġ-ı cihān-tābı nār-ı sūzāndur

mücāhidīne emīr ü müsāfirīne ẓahīr
ġazāda ġāzīlerüŋ ḫānı şāh-ı merdāndur

37. ṣabā-yı ma‘diletidür müfettiḥu'l-ebvāb
şu‘ā‘-ı luṭfı cihāna delīl ü bürhāndur

‘ale'l-ḫuṣūṣ vilāyetde şāh-ı devrānum
şecā‘at-ile ‘alīdür güzīn-i erkāndur

39. şükür ḫudāya ki eyyām-ı devletüŋde şehā
hünerde bendelerüŋ pehlevān-ı devrāndur

hüner cemālinüŋ açdı niḳābını ḳalemüm
mehāreti olana cümle müşkil āsāndur

41. ḳapuŋda dirligi **yaḥyā**nuŋ oldı ḥālince
‘ayāli gökdeki pervīn gibi firāvāndur

hilāl gibi teraḳḳī umar ‘ayāli ile
ḳapuŋ çü meşrıḳ-ı ḫūrşīd-i nūr-ı yezdāndur

43. ėyā cihānı ‘imāret ėdici şāh-ı kerīm
ze‘āmeti gibi göŋli ziyāde vīrāndur

maḥallidür ola ‘ayn-ı ‘ināyete manẓūr
şecī‘ ü ehl-i hüner hem daḫı suḫandāndur

45. du‘āsı ‘ayn-ı ‘ibādet ṣenāsı cāna cilā
du‘ā-yı devleti el-ḥaḳ ‘aṭā-yı yezdāndur

güneş gibi güni günden yėg olsun ol māhuŋ
velāyet ehli erenler aŋa nigehbāndur

---

35 Cemâli, İslâm askerine Allah’ın nuru; cihanı aydınlatan kılıcıysa düşmana yanan ateştir/cehennemdir!

36 Mücahitlere komutan, misafirlere yardımcıdır; gazada gazilerin hanı, yiğitlerin şahıdır/Hz. Ali’dir!

37 Kapıları açan (onun) adaletinin sabah meltemidir; lütfunun ışığı cihana meşale ve rehberdir.

38 Bilhassa devrimin sultanı (bu) diyarda, yiğitlikte Hz. Ali gibidir/pek yücedir; ileri gelenlerin seçkinidir.

39 Ey şah, Allah’a şükürler olsun ki senin saltanatında, kölelerin hünerde devrin pehlivanıdır.
39[b] hünerde: hüner MK.

40 Kalemim hüner yüzünün örtüsünü açtı, mahareti olana bütün güçlükler kolaydır.

41 Kapında Yaḥyā’nın tımarı hâline göre oldu; (oysa onun) çoluk çocuğu gökteki Süreyya gibi çoktur.

42 Evlatlarıyla hilâl gibi ilerlemek/terakki tahsisatı ister; çünkü (senin) kapın Allah’ın nurunun güneşinin doğduğu yerdir.
42[b] ḫūrşīd-i: ḫūrşīd MK.

43 Ey cihanı imar eden cömert/ulu padişah, (Yaḥyā’nın) gönlü zeameti gibi pek haraptır.

44 (O), ihsan gözünün nazarına mazhar olsa yeridir; (zira Yaḥyā) cesurdur, hüner sahibidir, hem de söz sanatında ustadır.

45 Duası ibadetin ta kendisi, övgüsü cana şifadır; (Sultan Süleyman’ın) devletine/saadetine dua etmek doğrusu Allah’ın bir lütfudur.

46 O ayın güneş gibi günü günden iyi olsun; (zira) basiret sahibi erenler onu koruyup gözetmektedir.

5.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Mücteẕ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. ėrişdi şāhumuzuŋ şehre nehr-i iḥsānı
velīlere nite-kim vāridāt-ı rabbānī

cihānı cennete döndürdi vėrdi ḫalḳa ḥayāt
bu selsebīl-i muṣaffā bu kevṯer-i ṯānī

3. tefekkür-i *ve minel-mā'i külli şey'in ḥayy*
maḳām-ı ḥayrete ėrgürdi 'aḳl-ı insānı

hemīşe ardı kesilmez bu 'ayn-ı a'yānuŋ
nite-ki ehl-i kemālüŋ 'ulūm-ı pinhānı

5. ṣalāḥ u zühd ü tilāvetde 'aynı eyle 'uyūn
ṣafā-yı ḳalb ile gūş eyle ẕikr-i sübḥānı

ne nehr olur bu ki her ḫāneye duḫūl eyler
miṯāl-i ṣa'ṣa'a-i āfitāb-ı nūrānī

7. yayıldı pençe-i ḫūrşīd gibi her ṭarafa
münevver eyledi her gūşe-i gülistānı

ṣu yollarına naẓar ḳıl bi-'aynihi yėr yėr
sevād-ı a'ẓama oldı 'urūḳ-ı cismānī

9. bu āb-ı ṣāfī gibi ṣūfīyā ṣafāvet ile
müsebbiḥāna ḳarış gezme rāh-ı yabanı

ṣafāsı lem-yezel ü lā-yezāl ü müstevfī
ṭarīḳ-ı āb-ı revānı kerāmet enbānı

---

5. **MK: 14[a]; YD: K. 5.**

1 Velilere erişen ilahî feyiz misali padişahımızın ihsan nehri şehre ulaştı.

2 Bu tertemiz su/cennetin Selsebil Pınarı, Kevser Irmağı'nın bu varisi yeryüzünü cennete çevirip halka hayat verdi.
2[a] vėrdi: - MK.

3 "Her bir şeyi sudan yarattık. [Enbiyâ/30]" (ayetini) tefekkür etmekle insanın aklı hayret makamına erişti.

4 Fazilet sahibi âlimlerin gizli ilimleri gibi seçkinlerin bu pınarının da hiçbir zaman suyu kesilmez.

5 İbadet edip Kur'ân okuyarak gözünü ırmak eyle/gözyaşını akıt; her türlü kusurdan uzak olan Allah'ın zikrini, canıgönülden dinle!

6 Parlayan güneş ışıkları misali her haneye giren bu (nehir), nasıl bir nehirdir?

7 Güneşin pençeleri/ışıkları gibi dört bir yanı sarıp gül bahçesinin/yeryüzünün her köşesini aydınlattı.

8 Yer yer şehre (uzanan) su yollarına bir bak! Tıpkı vücudun damarları gibidir.

9 Ey sofu, (sen de) bu temiz/güzide su gibi içtenlikle Allah'ı tesbih edenlere karış, başka yola sapma!

10 (Bu pınarın) neşesi ve huzuru bitip tükenmez, ebedî ve kusursuzdur; akan suyunun yoluysa keramet heybesidir.
10[a] lā-yezāl ü: lā-yezāl MK.
10[b] kerāmet: kerāmet-i MK.

11. deve ḳaṭārına beŋzer kemerlerin gördüm
dėdüm ki yėr yüzinüŋ budur ebr-i bārānı

zülāl-i çeşme nihāl-i şükūfe-dār gibi
müşerref eyledi gül gibi ehl-i seyrānı

13. bu şehr cennete döndi bu nehr ṭūbāya
uzandı cümlesinüŋ ḫānesine aġṣānı

gözini secdeden ırmaz bu çeşmeler her bār
miṯāl-i çeşme-i ḫūrşīd-i dehr-i ẓulmānī

15. bu āb-ı raḥmeti ben yār-i ġāra beŋzedürin
ki anuŋ ile şeref buldı ‘ālem-i fānī

cihānda ‘ayn-ı ‘ayān-ile görmeyen görsün
vücūdı ‘ālemi iḥyā ėdici ṯu‘bānı

17. sürini sürini geldi bu ejder-i sīmīn
‘aceb degül-mi ki ne zehri var ne dendānı

mehābet-ile bu resme çıḳar niyāmından
ġazāda ġāzīlerüŋ cümle tīġ-ı bürrānı

19. cihānda ‘aynına almaz ‘uyūnı şehrümüzüŋ
ne ḫıżruŋ āb-ı ḥayātın ne āb-ı nīsānı

ṣusuz ḳalurdı ezel her yetīm ü merd-i ġarīb
ḳaçan ki devr-i zemānuŋ olurdı bührānı

21. menāl ü mālını seyl ėtdi fī-sebīli'llāh
bu selsebīl içün ol pādişāh-ı ‘oṯmānī

muḥammed ümmetinüŋ mesnedi vü mümtāzı
ġazāda ġāzīlerüŋ şāhı merd-i meydānı

---

11 Deve katarına benzeyen kemerlerini görünce “Yeryüzünün yağmur bulutu işte, budur!” dedim.

12 (Bu) tatlı su çeşmesi, çiçek açmış bir fidan gibidir; seyre çıkanlara gül misali şeref verdi.

13 Bu şehir cennete, bu nehir de Tuba’ya döndü; (onun) dalları herkesin evine kadar uzandı.

14 Karanlık feleğin güneş çeşmesi gibi bu çeşmeler de gözünü bir an bile secdeden ayırmaz.

15 Ben bu rahmet suyunu Ebû Bekir’e/sadık sevgiliye benzetirim; zira (bu) gelip geçici dünya onunla şereflendi.

16 Vücudu âlemi imar eden/âleme hayat veren ejderhayı dünyada görmeyenler gören gözüyle görsün!

16[b] vücūdı: vücūd-ı MK.

17 Bu gümüş ejderha (şehre) sürünerek geldi; (lakin onun) ne zehri vardır ne de dişleri. Pek tuhaftır!

18 Gazada gazilerin bütün keskin kılıçları, kınından heybetle bu şekilde çıkar.

19 Şehrimizin seçkinleri/pınarları, Hızır’ın hayat suyuna da nisan yağmuruna da dünyada itibar etmezler.

20 Eskiden ne vakit sıcak ve zararlı bir rüzgâr esse yetimlerle garipler susuz kalırdı.

21 O Osmanlı padişahı, Allah yolunda bu latif su/Selsebil Pınarı için bütün malını mülkünü sel etti.

22 Muhammed ümmetinin dayanağı ve seçkini; gazada gazilerin şahı, harp meydanının yiğidi!

22[b] şāhı: şāhı vü MK.

23. se‘ādet-ile bu mā’-ı ma‘īne oldı mu‘īn
emīn-i dīn-i nebī ‘ālemüŋ süleymānı

ḫızır yėtişdi cihāna bu seyyidü'l-ḥaremeyn
çıḳardı bir ḳaraŋuluḳdan āb-ı ḥayvānı

25. *teḳabbela'llāh* ėyā dā‘iyān-ı ḫalḳ-ı cihān
zülāl-i raḥmete ḳandurdı ‘ayn-ı ‘aṭşānı

celāl ü şevket-ile mā’ī ṣōf ile görürin
o baḥr-i ma‘rifeti ol sipihr-i iḥsānı

27. binā-yı cāmi‘i ‘anḳā-yı ḥikmete beŋzer
ḳanadı altına almışdur ehl-i īmānı

feṣāḥatinde ferīd ü belāġatinde vaḥīd
cihānuŋ ehl-i dili ‘ālemüŋ suḫandānı

29. bu naẓm u neṯr ü kemāl-ile pādişāhumuzuŋ
se‘ādet-ile olur dürlü dürlü dīvānı

vücūdı meşrıḳ-ı ḫayr oldı maġrib-i esrār
zihī seḫā vü ‘aṭā ma‘deni kerem kānı

31. ṣafā-yı ḳalb ile her gün gören vėrür ṣalevāt
meḥāsin ėtmiş o mihr-i kemāli nūrānī

seḥāb-ı raḥmet ėrişmiş cemāli gülşenine
gül-i sefīd-ile ṭolmış anuŋ girībānı

33. bulut gibi dökilür yaşı ‘ayn-ı a‘dānuŋ
ġazā güninde ki berḳ ura tīġı yalmanı

ne kimse gördi ne kimse ėşitdi ve'l-ḥāṣıl
bunuŋ gibi ḥasenāt ehli şāh-ı devrānı

---

23 İslâm dininin emini, cihanın Süleyman’ı saadetle bu Main Irmağı’na/akan suya muhafız oldu!

24 Yeryüzüne Hızır yetişti; Mekke ve Medine’nin bu efendisi, hayat suyunu karanlıktan/karanlıklar ülkesinden (bulup) çıkardı.

25 Ey halkın dua edenleri, “Allah kabul etsin.”! (O sultan) susuz pınarları rahmet suyuna kandırdı.

25[a] ḫalḳ-ı: şāh-ı MK.

26 O marifet denizini, o ihsan göğünü mavi kaftanının içinde pek celâlli, pek heybetli görürüm.

27 (Onun) camisi Müslümanları kanatları altına almış hikmet Anka’sına benzer.

28 (O sultan) sözü anlaşılır ve akıcı söylemede tek, etkili ve yerinde ifade etmekteyse rakipsizdir. Cihanın gönül ehli, âlemin söz ustasıdır.

29 Bu nazım, nesir ve faziletle padişahımızın sultanlara yaraşır türlü türlü divanı vardır.

30 Vücudu lütfun gün doğusu ve sırların gün batısıdır; (o) ne güzel ihsan madeni, ne hoş cömertlik kaynağıdır!

31 (Onu) gören her gün canıgönülden salavat getirir; (beyaz) sakal, o ilim ve fazilet güneşini nura gark etmiş.

32 Cemâlinin gül bahçesine rahmet/yağmur bulutu erişmiş, onun yakası beyaz güllerle bezenmiş.

32[a] cemāli: cemāl-i MK.

33 Gaza gününde kılıcının keskin ucu şimşekler çaktırdığı için düşmanları bulutlar gibi gözyaşı döker.

33[a] dökilür yaşı: gelür göz yaşı MK.

34 Velhâsıl onun gibi hayır sahibi, cihan sultanını kimseler görmedi; hiç kimse işitmedi.

35. ocaġa yandı zemān-ile nāy u çeng ü rebāb
ėderdi muṭrib-i ẓālim elinden efġānı

cihān içinde rıżāsına rāżī olmayanuŋ
zevālinüŋ sebebi oldı naṣṣ-ı noḳṣānı

37. behār faṣlı gibi ‘adli muṣliḥ-i ‘ālem
ne cānı var ki cināyet ėde bile cānī

felekde ya melege beŋzedür yaḫod güneşe
demür ḳır atınuŋ üstinde her gören anı

39. ‘aṣāsına ṭayanup ḫıdmetinde ḳādir olur
kemān-ı tīr-i ḳażādur cemī‘-i derbānı

ṣolaḳlar encüm-i seyyār elinde tīr ü kemān
nücūm-ı sā’iresi tāc-ı zerle peykānı

41. nėçe bān oġlı bān-ile nėçe ḳırāl oġlı
serīr-i salṭanatında sipāhī oġlanı

ġazāda döyemeyüp leşkeri mehābetine
yıḳardı sāyesi zencīri murġ-ı perrānı

43. budinde ġāzīlerüŋ atı ṣarṣara beŋzer
elem deŋizlerine ġarḳ ėder alamanı

hezār ḳal‘ası ile hezār şehri ile
budin vilāyetin açdı o ġāzīler ḫānı

45. cemī‘-i ḳulları **yaḥyā** gibi ġazāda olur
yolında ölmege cānlar vėrici ḳurbānı

ziyāde ḳıl ayaṣofya ṣuyını sulṭānum
maḥalle-i ṣulaḥādur o ka‘be-i ṣānī

---

35 Ney, çeng ve rebap zalim çalgıcının elinde feryat ederdi; zamanla ocakta yanıp (yok oldular).
MK’de bu beyitten sonra eksik bir beyit bulunmaktadır:
“...
ėrişdi göklere ḥaḳḳā ki ‘adli mīzānı”

36 (Zira) dünyada (o sultanın) emrine boyun eğmeyenin (bu) kusurlu fikri, yok oluşunun sebebi oldu.

37 (Onun) adaleti bahar mevsimi gibi cihanı ıslah eder, cani dahi suç işlemeye cesaret bulamaz.

38 Onu demir kır atının üstünde görenler ya felekteki meleğe benzetirler ya da güneşe.

39 Asasına dayanarak ona hizmet eden bütün kapıcıları, kaza okunun (birer) yayıdır.
39[b] cemī‘-i: cemī‘i MK.

40 Seyyar yıldızlar, solakların elinde ok ve yaydır; diğer yıldızlarsa (solakların) altın tacı ile temrenidir.
40[a] seyyār: seyyāre MK.

41 Nice imparator varisiyle nice prens (onun) saltanatının tahtında sipahi oğlanıdır.

42 Gazada (onun) askerinin heybetine dayanamayıp gölgesinin zinciri, uçan kuşu yakalardı.
42[b] zencīri: zencīr-i MK.

43 Budin’de gazilerin atları fırtınaya benzer, Almanları elem denizlerine gark eder.

44 O gaziler sultanı, binlerce kalesi ve şehriyle birlikte Budin vilayetini fethetti.

45 Gazada Yaḥyā gibi (onun) bütün kulları/askerleri yolunda ölmek için canını veren kurbanı olur.
45[a] cemī‘-i: cemī‘i MK.

46 Ey sultanım, Ayasofya suyunu çoğalt; (zira) o ikinci Kâbe, salihlerin mekânıdır.

47. ḳapuŋda ba‘ż-ı murādātumı müyesser ḳıl
bu ṣularuŋ yüzi ṣuyına eyle iḥsānı

ze‘āmetüm delü göŋlüm gibi ḫarābe iken
ḳanā‘at-ile şehā beklerin o vīrānı

49. ṣu üzre naḳş-ı ṣabā gibi yazısı çıḳmaz
bögürdelende ṣava ṣuyıdur iki yanı

ḳaraca ṭaġ ulusı ḳara ḥaydar-ı remmāl
murād ėdinmiş ėşitdüm livā-yı çingānı

51. se‘ādetüm güneşinden recā olur ki göre
ze‘āmeti bu faḳīre maḥall ü erzānī

6.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. ṭutuşdı āteşe sāzendeler neyistānı
ṭaġıldı ehl-i hevānuŋ gürūh-ı ‘işyānı

kemānçenüŋ ṣanemi ṣındı yandı āteşe ‘ūd
yıḳıldı yėrlere çengüŋ livā-yı şeyṭānı

3. rebābuŋ eylediler ḥālini ḫarāb u yebāb
ḳurudı cām-ı tehī gibi fāsıḳuŋ ḳanı

def oldı kāse-i mecnūn gibi iki pāre
sifāl-i seg gibi cāmuŋ dürüldi devrānı

5. giderdi ālet-i hengāmesini muṭribler
olurdı ‘ayn-ı ‘avāma ḥicāb-ı ẓulmānī

se‘ādeti güninüŋ devri döndi raḳḳāṣuŋ
çalındı çalıcınuŋ ḫāke tāc-ı ‘unvānı

7. aḳar ṣular gibi cümle terāne ehlinüŋ
yėre düşürdi yüzin emr-i şer‘-i sübḥānī

---

47 Bu suların hürmetine lütuf göster; kapında (bari) dileğimin bir parçasını kabul et!
48 Ey şah, zeametim deli gönlüm gibi viraneyken (ben) o harabeyi sabırla beklerim.
49 (Onun) iki yanı Böğürdelen'de Sava Nehri'dir; seher yelinin su üzerindeki nakşı gibi yazısı çıkmaz/tasarruf fermanı yazılmaz/faydası olmaz.
50 Karaca Dağ'ın önde gelenlerinden Remilci Kara Haydar'ın Çingene Sancağı'nı istediğini işittim.
50[b] ėdinmiş: ėdinür MK.
51 Ümit ederim ki saadetimin güneşi, (o) zeameti bu fakire münasip görür.
51[b] ze‘āmeti: ze‘āmetini MK; erzānī: er MK.

6. MK: 16[a]; YD: K. 6.

1 Sazendeler kamışlığı ateş alınca arzularına esir olmuşların isyan topluluğu dağıldı.
2 Kemençenin putu kırıldı, ut ateşlerde yandı; çengin şeytan sancağı yerlere yıkıldı.
3 Rebabı kırıp döktüler/perişan ettiler, günahkârınsa boş kadeh misali kanı kurudu.
4 Tef, Mecnun'un kâsesi gibi ikiye bölündü; köpek çanağı gibi kadehin devri kapandı.
5 Halkın gözüne karanlık perde olurdu; çalgıcılar, gürültü aletlerini ortadan kaldırdı.
6 Raks edenin saadet güneşinin devri tersine döndü/güzel günlerinin zamanı geçti, çalgıcının şöhret tacı yere çalındı.
7 Allah'ın şeriatinin emri, bütün çalgıcıları akarsular gibi yerlerde sürüdü.

belā-yı cān idi sāzende ḳısmına ṭanbūr
elinde ʻavretüŋ aġlardı ṣanki oġlānı

ne ẓulm idi bu ki defʻ ėtdi pādişāh-ı cihān
kemānçe muṭrib elinden ėderdi efġānı

vücūd-ı ālet-i sāz idi ḫāne-i iblīs
melāḥide gibi yaḳdılar āteşe anı

kemān-ı dest-i belā idi çengüŋ endāmı
nişān ėderdi günāh oḳlarına insānı

bozuldı ḥalḳa-i bezm-i mey ile ṣoḥbet-i ney
ṭaġıtdı şāh-ı vilāyet bu dām-ı noḳṣānı

ṣafā-yı ḳalb ile ārām-ı cān ėdindiler
ṣadā-yı bülbül ile ṣavt-ı ehl-i ḳur'ānı

ʻulüvv-i himmeti şāh-ı vilāyetüŋ her gāh
velāyet ehli ėder cümle ehl-i īmānı

yüzinde nūr-ı kerāmet elinde seyfu'llāh
vücūd-ı ẕātı delīl-i ṭarīḳ-ı rabbānī

sipihr-i maʻrifetüŋ āfitābı vü māhı
diyār-ı maʻdiletüŋ ḥākimi vü sulṭānı

bürūc-ı çarḫ-ı kemālātuŋ aḫter-i saʻdi
ḫalīfeler ḫalefi maʻrifet gülistānı

velī-ṣıfatlaruŋ evlāsı vāliyü'l-ḥaremeyn
muḥammed ümmetinüŋ şāhı ġāzīler ḫānı

şeh-i ʻasākir-i islām olan süleymān ḫān
geçer ġazā ile aṣḥāb gibi ezmānı

hezār cumʻa yapup oldı cāmiʻu'l-ḫayrāt
cihāna ṭoldı güneş gibi ḫayr u iḥsānı

---

8 Tanbur, kadının kucağında ağlayan oğlan misali sazendelerin canına bela idi.
9 Kemençe çalgıcının elinde/yüzünden feryat ederdi, cihan sultanının son verdiği bu (eziyet) nasıl bir zulümdü?
10 Şeytanın evi, mûsikî aletinin gövdesiydi; onu Hak yolundan sapanlar gibi ateşte yaktılar.
11 Çengin endamı, bela elinin yayıydı; insanı günah oklarına hedef yapardı.
12 Şarap meclisinin halkası ile ney sohbeti bozuldu; âlemin sultanı bu zararlı tuzağı dağıttı.
12[b] şāh-ı: bir şāh-ı MK.
13 (Böylece herkes) bülbülün şakıması ile Kur'ân okuyanların sesini içtenlikle gönül huzuru bildi.
14 Cihan sultanının himmetinin yüceliği, daima iman ehlini velilik makamına çıkarır.
15 Yüzünde keramet nuru, elinde Allah'ın kılıcı (ile o sultanın) vücudu Hak yolunun rehberidir!
16 Marifet göğünün güneşi ve ayı, adalet ülkesinin hakimi ve sultanı!
17 İlim ve fazilet feleğinin burcundaki kutlu yıldız, halifelerin halefi, marifetin gül bahçesi!
18 Allah dostlarının seçkini, Mekke ve Medine'nin valisi, Muhammed ümmetinin şahı, gazilerin hanı!
19 İslâm ordusunun şahı olan Süleyman Han'ın vakti, ashap gibi gaza ile geçmektedir.
19[a] ḫān: şāh MK.
20 (O sultan) içinde cuma kılınan binlerce cami yapıp hayırlar kaynağı oldu, (onun) ihsanı ve lütfu güneş gibi cihana yayıldı.

21. neye uzatsa eli ėrişür bi-‘avni'llāh
cihānda şems-i velāyetdür ol kerem kānı

kemāl-i himmet ile ḳuvvet-i velāyet ile
getürdi ṣıdḳ ile īmāna mīr-i boġdanı

23. ẓalām-ı ẓulmi güneş gibi ḳıldı nā-peydā
şu‘ā‘-ı tīġı ile açdı kāfiristānı

nesīm-i luṭfı ṣafā-baḫş-ı kā’ināt oldı
ḥayāt vėrdi eḳālīme ‘adli bārānı

25. zihī kemāl-i se‘ādet ḳapusı ḳullarıdur
yemen emīri ḳırım ḫānı mıṣr sulṭānı

şu cām-ı bāde ki bir āteş-i cehennem idi
yasaġı eyledi anı güneş gibi fānī

27. yapıldı ‘ayn-ı ‘adū gibi bāb-ı meyḫāne
açıldı ka‘be-i ḳalb-i vücūd-ı rūḥānī

zemīne naḳş ėdüben zīr-i dest-i ḳahr eyler
ser-i ‘adū-yı siyeh-rūyı tīġı çevgānı

29. bi-‘aynihi ser-i ṭūr üzre nūra beŋzedürin
semend-i rif‘ati üstinde şāh-ı devrānı

aḳ ata binse seḥāb üzre āfitāba döner
o şevketi yaraşuḳ pādişāh-ı nūrānī

31. hilāl-i ‘īd gibi ‘arşa aṣdı şemşīrin
ġażanferān-ı memālik-sitān-ı ‘oṩmānī

maḥall-i ma‘rekede aḳ ‘amāmeler ṣarınup
ṭalazlu baḥre döner leşker-i firāvānı

---

21 Elini neye uzatsa Allah’ın izniyle erişir; o ihsan kaynağı (sultan), dünyada velilik güneşidir!

22 Kusursuz ihsan ve mağfiretle, keramet gücüyle Boğdan emirinin sadakatini kazanıp (onu) dize getirdi.
MK: -; YD: -. Bu beyit, metne YD/F nüshasından eklenmiştir.

23 Zulmün karanlığını güneş gibi aydınlattı, kılıcının ışığıyla kâfir illerini/karanlığı fethetti.
23[a] ẓalām-ı: ẓulmān-ı MK.

24 Lütfunun esintisiyle kâinat sefa buldu; adaletinin yağmuru, cihana hayat verdi.

25 Öyle mükemmel bir saadet ki Yemen emiri, Kırım hanı (ve) Mısır sultanı (onun) kapısının hizmetkârlarıdır/kapıkullarıdır.
MK: -; YD: -. Bu beyit, metne YD/F nüshasından alınmıştır.

26 Onun buyruğu cehennem ateşi gibi olan şu şarap kadehini güneşmişçesine zevale erdirdi.

27 Meyhanenin kapısı düşmanın gözü gibi kapandı, mübarek vücudun gönül Kâbe’si açıldı.

28 (Onun) kılıcının çevganı, kara yüzlü/uğursuz düşmanın başını kahır elinin altına alıp yere çalar.

29 Yüceliği atının üstündeki devrin padişahını tıpkı Tur’un başındaki nura benzetirim.

30 O haşmetli, mübarek padişah beyaz ata binince bulut üzerindeki güneşe benzer.
30[b] o: - MK.

31 Osmanlının ülkeler fetheden aslanları, kılıçlarını bayram hilâli gibi Arş’a astı.

32 (Sultan Süleyman’ın) sayısız askerleri savaş meydanında beyaz sarıklar sarınıp dalgalı denize döner.

33. deminde her biri ġamdan berī elemden ırak̟
meger ki ‘āşık̟uŋ ola firāk̟-ı cānānı

ėrişdi ṣarṣar-ı k̟ahrı vilāyet-i şark̟a
tozutdı ‘ayn-ı ‘adūya k̟um-ile kāşānı

35. celāl ü salṭanatı bi-miṣāl ü naẓmı laṭīf
kemāli ile müzeyyendür iki dīvānı

elini gerçek erenler du‘āya k̟aldursa
derūn-ı dilden olur evvelā aŋa ṣānī

37. ṣenā-yı devleti **yaḫyā** k̟ulın ėder iḥyā
zihī ‘ibādet ü iḥsān u fażl-ı yezdānī

budur du‘ā-yı aḥıbbā ki pādişāhumuzuŋ
ṣafā vü ẕevk̟-ile olsun zemān u āvānı

39. muḥammed ümmeti üstinden ırmasun mevlā
o ‘adl ü dād u kerem issi şems-i iḥsānı

7.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. çekelüm gün gibi aḳ sancaġ-ile şarḳa çeri
ḳara ṭopraġa ḳaralum ḳıralum surḫ-seri

inmesün mülḥid-ile rāfıżīnüŋ başından
gürz-ile tīġumuzuŋ żamme ile fetḥaları

3. keselüm aşlı ile şāḫ-ı vücūdını hemān
uralum cümle teberrāyīye tīġ u teberi

çār-yārüŋ *raḍiya'llāhu te‘ālā ‘anhüm*
intiḳāmın alalum ḳahr ėdelüm ehl-i şeri

5. boġazını alalum baḥr gibi surḫ-serüŋ
geçelüm taḫt-ı süleymānlar-ile üsküderi

---

33 Devrinde, sevgilisinden ayrı düşen âşıktan başka herkes gamdan kurtulmuş, elemden uzaktır.
34 (Onun) kahır fırtınası Doğu illerine erişti, düşmanın gözüne Kum ile Kaşan'ı toz gibi savurdu.
35 Celâli ve saltanatı eşsiz, nazmı da latiftir; (onun) iki divanı da ilmi ve faziletiyle bezenmiştir.
36 Erenler ne vakit ellerini duaya kaldırsa ilk önce canıgönülden ona duacı olur.
37 (Onun) devletinin methi Yaḥyā kulunu ihya eder; ne güzel ibadet, Allah'ın ne büyük lütfudur!
38 Dostların duası, padişahımızın vaktinin huzur ve neşe içinde geçmesidir.
39 Allah o adalet ve lütuf sahibi ihsan güneşini, Muhammed ümmetinin başından ayırmasın!
39[b] issi: ışşı YD.

7. MK: 17[b]; YD: K. 7.

1 Gün gibi ak sancakla (orduyu toplayıp) Doğu illerine asker salalım, Kızılbaş'ı öldürüp kara toprağa sokalım.
2 Gürzümüzün ötre (ʒ)'si ile kılıcımızın üstün (–)'ü kâfirlerle Şiilerin başından inmesin!
3 Kılıcımızla baltamızı Şiilere savurup hemen bedeninin dalını/kolunu ve bacağını aslından ayıralım.
4 Şer ehlini kahredip dört dostun, "Allah onlardan razı olsun!", intikamını alalım!
5 Üsküdarı Hz. Süleyman'ın/Sultan Süleyman'ın tahtıyla geçip Kızılbaş'ın derya gibi boğazını sıkalım.

rāfıżī̄ şāhını māt eylemek içün fi'l-ḥāl
sürelüm atumuzı naṭ‘-ı cihāndan ileri

gėce gündüz getürür gendüye nūrāniyyet
meh-i tābān-ile ḫ̲ūrşī̄d-i cihānuŋ seferi

yėl gibi atlar-ile ṭayy-ı mekān eyleyelüm
ḳoyalum ‘ayn-ı ‘adūya bu ġubār-ı kederi

açalum şarḳ ėlini mihr-i cihān-tāb gibi
tābi‘ oldı bize şirvān ėlinüŋ şī̄r-i neri

çıḳa-geldi gözinüŋ nūrı ‘acem şāhınuŋ
uçdı şāhī̄n gibi açdı beriye bāl ü peri

ḥaḳ te‘ālādan aŋa nūr-ı hidāyet ėrdi
firaḳ-ı ḍālleden oldı berī̄ geldi beri

gül ü nergis gibi göŋlüm gözüm açıldı bugün
yanġılandı dil-i dī̄vānede şenlik ḫ̲aberi

aluruz taḫ̲tını tācını bu kerre şāhuŋ
himmet ėtsün bize ‘oṣmān ėlinüŋ gerçek eri

ya‘nī̄ sulṭān-ı vilāyet şeh-i mülk-i ‘aẓamet
nāẓır u nāṣırı ḥaḳ ḫ̲ıżr-ı nebī̄ rāhberi

ṣāḥib-i seyf ü ḳalem şems-i hüdā ẓıll-ı ḫ̲udā
ma‘den-i luṭf u kerem şāhlaruŋ nāmveri

mehdī̄-i devr ü süleymān-ı zemān şāh-ı cihān
ki açar dest-i du‘āsı ile bāb-ı ẓaferi

---

6 Şii şahını mat etmek için derhâl atımızı dünyanın öbür ucuna sürelim.

7 Gece parlak ayın, gündüzse cihan güneşinin seferi nasıl kendini nura gark ediyorsa,

7[b] meh-i: māh-ı MK.

8 (Biz de) atlarla yel gibi uzak mesafeleri bir çırpıda geçip bu keder tozunu düşmanın gözüne dolduralım.

9 Cihanı aydınlatan güneş gibi Doğu illerini fethedelim; (zaten) Şirvan ilinin erkek aslanı bize tabi oldu.

10 Acem Şahı’nın/Şah Tahmasb’ın gözünün nuru/Şirvan Beyi çıkıp geldi, kanatlanıp bu tarafa doğru şahin gibi uçtu.

11 Yüce Hak’tan ona hidayet nuru erişti, (Şirvan Beyi) dalalete düşmüş fırkalardan uzaklaşıp buraya geldi.

12 Bugün divane gönülde şenlik haberi yankılandı; gülle nergis gibi gönlüm şenlendi, gözüm açıldı.

12[b] dī̄vānede: vī̄rānede MK.

13 Bu kez şahın tahtını da tacını da alırız! Yeter ki Osmanlının gerçek kahramanı bize himmet etsin!

14 Yani ülkenin hükümdarı, yücelik yurdunun sultanı; koruyup gözeteni Allah, rehberi de Hz. Hızır olan (şah)!

15 Kılıç ve kalem sahibi, hidayet güneşi, Allah’ın yeryüzündeki gölgesi; lütuf ve kerem madeni, sultanların en seçkini!

16 Dua eliyle zafer kapısını açan devrin Mehdi’si/hidayete ereni, zamanın Süleyman’ı, cihanın sultanı!

16[a] devr ü: devr MK.

17. şāh-ı şıddīḳdür ol ḥaydar-ı kerrār-miṣāl
āl-i ʻoṣmānda ʻayān eyledi ʻadl-i ʻömeri

şöyle żabṭ ėtdi cihānı ki ecelden ġayri
kimsenüŋ kimseye devrinde ėrişmez żararı

19. görinen tuġları murġ-ı hümā-yı rifʻat
atınuŋ izleri feṯḥ ü ẓaferüŋ bāb u deri

ṭoludur maʻrifetu'llāh ile ẕāt-ı pāki
nite-kim būy-ı ṣafā-baḫş-ile gül-berg-i ṭarī

21. yėdi iḳlīm eli altında olur ḫātem-veş
olsa bir bende-i ednāsına ʻālī naẓarı

ol bir iksīr-naẓar şāh-ı velāyetdür kim
şems ėder ʻayn-ı ʻināyetle vücūd-ı ḳameri

23. bir kerem issi seʻādet güneşidür meṣelā
ẕerrece terbiyeti gevher ėder her ḥaceri

yaʻnī begler begi eyler gün olur bir ḳulını
ser-i eflāke çıḳar gün gibi dünyāda seri

25. geldiler salṭanat u devlet ile ʻizzet ile
cem ü cemşīde varınca pederinüŋ pederi

mıṣr sulṭānı ḳırım ḫānı ḳapusı ḳulıdur
mīr-i elḳāṣ gelüp olsa ʻaceb-mi nökeri

27. bir bahādır nökerinüŋ nite-kim berg-i ḫazān
çüridür yolına dünyā ṭolusı sīm ü zeri

---

17 O, döne döne düşmana saldıran Hz. Ali misali sadık bir hükümdardır/Hz. Ebû Bekir gibidir; Osmanlıda Hz. Ömer'in adaletini tatbik etti.

18 Cihana öyle bir hükmetti ki devrinde ölümden başka kimseden kimseye zarar gelmez.
18[b] ėrişmez: ėrişmezdi MK.

19 Görünen tuğları yüceliğin Hüma'sı, atının izleri fetih ve zaferin eşiğidir.
19[b] ẓaferüŋ: ẓaferü MK.

20 Mübarek zatı, neşe ve huzur veren kokusuyla/mizacıyla taze gül yaprağı gibi Allah'ı bilmenin ilmi ve faziletiyle doludur.
20[b] gülberg-i: gül-i berg-i MK.

21 Yüce nazarı perişan hâldeki bir kuluna isabet etse yedi cihan (o kulun) mühür misali eli altında olur.

22 O öyle arif bakışlı, velilik sahibi bir padişahtır ki inayet gözüyle ayı, güneşe çevirir.

23 Lütuf sahibi bir saadet güneşidir, mesela ufacık bir talimi/yardımı her taşı cevher eder.
23[a] issi: ışşı YD.

24 Yani gün gelir bir kölesini/askerini beylerbeyi ederse (o kulun) başı dünyada güneş gibi feleklerin en üstüne çıkar.

25 (Onun) ataları Cem'in karşısına saltanatla, devletle, ihtişamla çıkmıştı.
25[a] salṭanat u devlet ile ʻizzet ile: salṭanat-ı ʻizzet-ile devlet-ile MK.

26 Mısır sultanıyla Kırım hanı (onun) kapısının kullarıdır/eşiğinde kapı kulu askerleridir; Elkas Mirza gelip kölesi/hizmetkârı olsa şaşılmaz.

27 (O padişah) bir yiğit kulunun yolunda dünya dolusu gümüş ve altını hazan yaprağı misali tüketir.

bir saḫīdür ki ḳaçan düşmen aŋa olsa muṭī‘
māl-i ḳārūnı vėrür düşmenine mā-ḥażarī

29. ḳulları na‘resi ceng içre olur ra‘d-miṣāl
ehl-i islāma yaġar raḥmet ü nuṣret maṭarı

berbaṭ-ı bezm-i ġazāyam ki aŋılsa a‘dā
sīnede cūşa-gelür depreşür erlik ṭamarı

31. beni bu reşk-ile öldürmek içün leyl ü nehār
nėçe ṭop oldı bahādırluġumuŋ ‘arżları

gördüm ol şems-i cemālini getürdüm ṣalevāt
geldi yüz ṭutdı aġarmaġa se‘ādet seḥeri

33. ṣanki açıldı behār-ile dıraḫt-ı ṭūbā
bāġ-ı cennetde ẓuhūr eyledi ‘izzet ṣemeri

nūrdan yapraġıdur ṣanki nihāl-i bedenüŋ
āyet-i raḥmet olan ḫaṭṭ-ı sefīdüŋ eseri

35. pādişāhum der-i dergāhuŋa ḳul olmaḳdur
ṣıdḳ u iḫlāṣ-ile **yaḥyā** ḳuluŋuŋ ẕevḳi yėri

arnavud aṣlıdur ol ṭaşlu yėrüŋ şeh-bāzı
aṣdı eflāke meh-i nev gibi tīġ-ı hüneri

37. ḫıżr-veş ḥāżır olup cümle ġazālarda şehā
nėçe biŋ dürlü ḳażā ṣavdı bu sīnem siperi

bana olaydı ḫayālīye olan ḥurmetler
ḥaḳ bilür siḥr-i ḥalāl eyler ėdüm şi‘r-i teri

39. ne belādur bu ki sāyem gibi altumda iken
gün gibi bir ışıġuŋ üsti yanum ola yėri

---

28 Öyle cömerttir ki düşman ona ne zaman boyun eğse hasmına elindeki Karun hazinesini verir.
28[a] düşmen: düşmān YD.

29 Savaşta askerlerinin naraları gök gürlemesine benzer; (böylece) İslâm ehlinin üstüne rahmet ve ihsan yağmuru yağar.

30 (Ben) gaza meclisinin çalgısıyım, öyle ki düşmanın adı (dahi) geçse sinede yiğitlik damarı coşup kıpırdar.
30[b] sīnede cūşa gelür: cūş ėder şevḳa gelür MK.

31 Beni bu kıskançlıkla öldürmek için yiğitliğimin teftişi/takdimi gece gündüz sayısız top oldu.

32 (Sultanın) o cemâlinin güneşini görünce salavat getirdim, saadet seheri gelip ağarmaya başladı.

33 Sanki Tuba ağacı baharla çiçek açtı, cennet bağında izzet yemişi ortaya çıktı.
33[b] cennetde: ḥüsnine MK.

34 Rahmet ayeti olan beyaz sakal, güya beden fidanının nurdan yaprağıdır.

35 Ey padişahım, Yaḥyā kulunun bütün muradı sadakat ve samimiyetle makamının kapısında kul olmaktır.

36 Arnavut asıllı olan o taşlı yerin/Taşlıca'nın ak doğanı, hüner kılıcını hilâl misali feleklere astı.

37 Ey şah, bütün gazalarda Hızır gibi yetişip göğsümün bu siperi binlerce belayı defetti.

38 Ḫayālī'ye edilen hürmetler bana nasip olsaydı Allah şahit ki el değmemiş hayallerle dolu şiiri olağanüstü güzellikte söylerdim.

39 Gölgem gibi benden alçakta iken bir ışığın yeri, güneş gibi nasıl üstümde olur, bu nasıl beladır?

ben şecā‘at ḳılıcıyam ol ışıḳlar pulucı
ben ṣavaş güni çeriyem o hemān cerde cerī

41. ‘arżum oḳunsa eger diŋlenür idi cānum
başuma üşmez idi āteş-i āhum şereri

dür gibi ġayret-i aḳrān-ile baġrum delinür
ėremez güş-ı şehinşāha kelāmum güheri

43. ‘ömrüŋ uzunluġına ḫayr du‘ādur maḳṣūd
leb-i dil-ber gibi el-ḳıṣṣa sözüŋ muḫtaṣarı

bizi yoḳdan var ėden iki cihān sultānı
ḥaşre dek ḥükmüŋe rām eyleye nev‘-i beşeri

8.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. alıcı şāhīne beŋzer āl-i ‘oṯmān begleri
dest-i ḳudret ṣalsa bir iḳlīme alur ol yėri

minnet ol mevlāya kim ḫātem gibi girdi ele
ḳal‘alar kim ṭoḳunur bürcine çarḫuŋ çenberi

3. her biri bir yaŋa gitdi nite-kim berg-i ḫazān
surḫ-ser cem‘iyyetin ṭaġıtdı miḥnet ṣarṣarı

gitdi *fī-nāri cehennem* kimse bilmez ḳandadur
rāfıżī cumhūrı görince bu rūz-ı maḥşeri

5. gelmedi rīş-i ḳalender gibi ḳaṭ‘ā ṣūrete
nā-bedīd oldı görinmez hergiz ol ṣınġın çeri

arayup bulmaḳ bize lāzım degüldür gün gibi
bir nėçe başı zavallu oŋmaduḳ ḳaçḳınları

---

40 Ben yiğitlik kılıcıyım, o ise ışıklar pulucu; ben savaş günü askerim, o yalnızca cerde dilencidir.
40[b] o: ol MK.

41 Eğer arzuhâlim okunsaydı gönlüm huzur bulur, ah ateşimin kıvılcımları başıma üşüşmezdi.
MK: -; YD: -. Bu beyit, metne YD/F nüshasından alınmıştır.

42 Akranların/rakiplerin kıskançlığıyla inci gibi bağrım delinir; şahlar şahının kulağına sözümün cevheri erişmez.

43 Velhasıl (ey padişah), sevgilinin dudağı gibi sözün özü (bütün) emelim ömrünün uzunluğuna hayır dua etmektir.
43[a] ‘ömrüŋ: ‘ömr MK.

44 Bizi yoktan var eden iki cihan sultanı/yüce Allah, kıyamete dek bütün insanları (sana) itaat ettirsin!

8. MK: 19[a]; YD: K. 8.

1 Osmanlı beyleri alıcı şahine benzer, kudret elini hangi diyara uzatsa o yeri fetheder.

2 Allah’a şükürler olsun ki burçları feleğin çemberine dokunan nice kale, mühür misali ele geçirildi.

3 Mihnetin şiddetli rüzgârı Kızılbaş’ın meclisini dağıttı, hazan yaprağı misali her biri bir yana dağıldı.

4 Şii fırkası bu mahşer gününü görünce “Cehennem ateşinde... [Tevbe/35, 109; Beyyine/6]” gitti; nerede olduklarını kimse bilmez.

5 Kalender sakalı gibi hiç görünmedi; o yenik asker görünmez oldu, asla ortaya çıkmaz.

6 Bunca kutsuz, uslanmaz kaçkını güneş gibi arayıp bulmak bize gerekmez.

7. ḳaraŋu ėtdi ḳızılbaşuŋ gözine ‘ālemi
āl-i ‘oṣmān sebzezārınuŋ o verd-i aḥmeri

şāh-ı merdān-ı vilāyet şīr-i erbāb-ı ġazā
pīr-i aṣḥāb-ı ṭarīḳat ‘ālemüŋ gerçek eri

9. çarḫ-ı ‘adlüŋ āfitābı bürc-i iḥsānuŋ mehi
ġāzīler sulṭānı aḥbāb-ı resūlüŋ serveri

şems-i raḥmet maṭla‘ı luṭf u mürüvvet menba‘ı
baḥr-i naẓmuŋ gevheri ‘ilm-i ledünnī maẓharı

11. pādişāh-ı baḥr ü ber ya‘nī süleymān şāh kim
hep eli altındadur ḫātem gibi ins ü perī

ḳaydefā mülki gibi ṭūfān-ı tīġa ġarḳ ėder
mülk-i dārāya havāle ėtse bir iskenderi

13. gün gibi aḳ sancaġınuŋ göklere ėrmiş başı
bir ‘aẓīmü'ş-şān melekdür nūrdandur şeh-peri

geldi gūyā bir ser-i serv üstine bedr-i temām
her yeşil sancaġına zīnet vėrür tāc-ı zeri

15. ṭuġlar şol pīr-i nūrānīye beŋzer fi'l-meṣel
ḫıżr-ı ḥāżır gibi olmışdur erenler rehberi

dönmese ḳuṭb-ı murādı üstine bu çarḫ-ı dūn
pür-şafaḳ eyler döker ḳanın hilālüŋ ḫançeri

17. tīġ-ı zerrīninde zeyn olan cevāhir ṣanmaŋuz
ol hilāl ile ḳırān ėtdi se‘ādet aḫteri

āşiyān-ı zāġ-ı a‘dā idi nėçe ḳal‘alar
aldı ġāzī begler anı oldı şāhīnler yėri

---

7 Osmanlı bahçesinin o kızıl gülü, Kızılbaş’ın gözünde dünyayı kararttı.

8 Yiğitlerinin şahı, gazilerin aslanı; tasavvuf yolunun rehberi, âlemin gerçek eri!

8[a] merdān-ı: sulṭān-ı MK.

9 Adalet göğünün güneşi, ihsan burcunun ayı; gazilerin sultanı, Peygamber dostlarının serdarı!

10 Rahmet güneşinin doğuş yeri, lütuf ve ihsan kaynağı; nazım denizinin incisi, ilahî sırların mazharı!

11 Yeryüzünün padişahı yani insanlar ve cinlerin mühür misali hükmü altında olduğu Süleyman Şah!

12 Dara’nın ülkesine bir İskender’i/askerini yollasa (orayı) Kaydefa’nın yurdu gibi kılıç tufanına gark eder.

13 (Onun) başı güneş misali göklere erişen beyaz sancağı, nurdan kanatları olan aziz bir melektir.

14 Yeşil sancaklarını süsleyen altın tacı, selvinin başına konmuş dolunay gibidir.

15 Tuğlar, tıpkı Hz. Hızır gibi erenlere rehberlik eden şu kutlu şeyhe benzer.

15[a] ṭuġlar: tuġlar MK.

16 Bu alçak dünya (o sultanın) muradı ekseninde dönmezse hilâlin hançeri kanını döküp (onu) şafakta/kızıllar içinde bırakır.

17 (Onun) altın kılıcını süsleyeni kıymetli taşlar/menevişler sanmayın, saadet yıldızı o hilâl ile aynı burçta birleşti.

17[a] tīġ-ı: tīġı MK.

18 Nice kale düşman kargalarının yuvasıydı, gazi beyler fethedince şahinler yeri oldu.

19. bir ḥişār almaḳ ‘aceb feṯḥ-i ‘aẕīm idi ezel
şimdi bir iḳlīm alur ėtmez ḳanā‘at ‘askeri

ṭaġ başında görinen şems-i ḍuḥādur ṣanasın
her cılasun başı üstinde mücellā miġferi

21. bir anuŋ gibi ‘adālet issi ġāzī pādişāh
gelmedi mülk-i cihāna devr-i ādemden beri

devr-i ‘adlinde yolına kimse gelmez sāye-veş
şems gibi yola gitse tāc-ı zerle bir ḳarı

23. şāh-ı tebrīzüŋ ‘aceb heşt behişti var imiş
nėçe kerre girdi çıḳdı aŋa voynuḳ kāferi

ḳaçmasından vāz gelmez aṣlına eyler rücū‘
rafż-ile ṭolmış ola anuŋ ki ḳalb-i muġberi

25. pādişāhum sāye-veş ḫāk-ile yeksān ėt hemān
gün ṭoġusından gelen şems ise olma müşterī

lāyıḳ u erzānīdür her himmete **yaḥyā** ḳuluŋ
hem kemāl-ile müsellem hem bahādır hem çeri

27. ben sipāhī zümresinden tevliyet ėtdüm ḳabūl
aṣlı vardur aṣlı ėy iki cihānuŋ serveri

manṣıbum artup ziyāde ileri gelmek içün
şol üç adım ḳalġıyan ādem gibi gitdüm geri

29. ẓāhir oldı gök yüzinde kevkeb-i dürrī gibi
baḥr-i naẓmumda olan luṭf-ı kelāmum gevheri

---

19 Önceleri bir kale almak olağanüstü, büyük bir fetihti; şimdi ise askerleri bir ülke fethetse dahi kanaat etmez.
19[b] ‘askeri: leşkeri MK.

20 Yiğitlerin başındaki parlak miğferleri, sanki dağın zirvesinde görünen kuşluk vakti güneşidir.

21 Hz. Âdem devrinden bu yana dünyaya onun gibi adalet sahibi bir gazi hükümdar gelmedi.
21[a] issi: ışşı YD.

22 Adaletinin devrinde, güneş misali altın taçlı bir kadın yolda yürüse kimse (onun) gölge gibi yoluna çıkamaz.
22[a] yolına: yolında MK.

23 Tebriz şahının olağanüstü güzellikte sekiz cenneti varmış; oraya Voynuk kâfiri pek çok kez girip çıktı.

24 Tozlu kalbi batılla/Şiilikle dolmuş kimse, kaçmaktan (asla) vazgeçmez; aslına çeker!

25 A padişahım, (onu) hemen gölge gibi yerle bir et; gün doğusundan gelen güneş dahi olsa alıcı/Müşteri olma!

26 Yaḥyā kulun her türlü ihsana layık ve münasiptir; (o), ilmi ve faziletiyle tanınmış yiğit bir savaşçıdır.

27 Ey iki cihanın sultanı, ben asker sınıfından vakıf işlerine bakma vazifesini kabul ettim; aslı vardır, gerçektir!

28 (Çünkü) mansıbımı arttırarak daha da ilerleyebilmek için şu üç adım sıçrayan kimse gibi geri gittim.

29 Nazmımın denizindeki lütuf saçan sözlerimin incisi, gökyüzünde parlayan yıldız misali göründü.

şādümānem aŋa kim ikrām ėder ehl-i kemāl
cevherī ḳadrini bilmez kimse illā cevherī

31. ḥaḳ teʻālā devlet ü ʻömrüŋ ziyāde eylesün
tīġuŋuŋ çevgānına ṭop olsun aʻdānuŋ seri

eksük olmasun ḳızılbaşuŋ başından dāʾimā
dest-i şerʻ-ile muḥibb-i çār-yārüŋ şeşperi

9.

ḳaṣīde der-medḥ-i sulṭān süleymān*

Mefāʻilün feʻilātün mefāʻilün feʻilün
Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. sürūr-ı sūr-ı ser-i serverān-ı ʻoṣmānī
müşerref ėtdi yine cümleten dil ü cānı

ṭonandı ḳaṣr-ı muʻallālar ile her cānib
cināna döndi ṣanasın bu ʻālem-i fānī

3. nücūm ṣanma temāşā içün bütün ʻālem
felekler üzre çıḳup yapdı ḳaṣr u eyvānı

ḳuruldı zīnet-ile sāyebānlar gūyā
seḥāb-ı raḥmet ile ṭoldı at meydānı

5. çalındı her yaŋadan kūs-ı ḫusrevānīler
beliŋledi yataġından sipihrüŋ arslanı

naḳāre resmi o bedr-i temāma beŋzer kim
benān ile iki şaḳḳ eyledi resūl anı

7. żiyāfet içün olan dānesine yėtmeyüben
dükendi ḳaldı tehī nüh sipihrüŋ enbānı

---

30 (Ben) ilim ve fazilet sahiplerinin ihsanıyla/itibarıyla mesudum; (zira) cevherli nesnenin kıymetini sarraftan başkası anlamaz!

31 Yüce Allah (senin) saltanatını/saadetini ve ömrünü uzun eylesin, düşmanın başı kılıcının çevganına top olsun!

31[b] aʻdānuŋ: aʻdāŋuŋ MK.

32 Dört halifenin sevgilisinin/Sultan Süleyman'ın şeriat eliyle (tuttuğu) gürzü, Kızılbaş'ın başından hiç eksilmesin!

9. MK: 20[a]; YD: K. 9.

* ḳaṣīde der-medḥ-i sulṭān süleymān: velehu MK.

1 Osmanlı sultanının düğününün neşesi, yine bütün gönülleri şereflendirdi.

2 Her taraf yüksek köşklerle donatıldı, sanırsın bu fâni dünya cennetlere döndü.

3 (Görüneni) yıldızlar sanma; bütün âlem (o düğünü) seyretmek için feleklerin üzerine çıkıp köşkler ve çardaklar kurdu.

3[a] nücūm: nücūmı MK.

4 Süslenerek gölgelikler kuruldu, sanki At Meydanı'nı rahmet bulutu sardı.

5 Her yanda hükümdara yaraşır kösler çalınınca göğün aslanı/aslan burcu yatağında irkildi.

6 Nakarenin şekli, Resul'ün parmağıyla ikiye ayırdığı o dolunaya benzer.

7 Ziyafet için hazırlanan tanesine yetişemeyip dokuz feleğin heybesi tükenip boşaldı.

7[a] yėtmeyüben: yėtmeyüp MK.

ṭabaḳda zerde idi ṣanasın ki bedr-i temām
hilāle beŋzer idi her dilim dilim nānı

9. hilāl ṣanma görinen felekler aġzın açup
o bezm ni‘metinüŋ olmış idi ḥayrānı

yėnildi ol ki degül ḫalḳa ḳābil-i ta‘bīr
görüldi ol ki ḳulaḳlar ėşitmedi anı

11. cinān içinde olan selsebīl gibi o dem
sebīl olmış idi şerbet-i firāvānī

ṣadā-yı baḥs-i mevālī ṣafā vėrüp cāna
firāset ehline oldı ġıdā-yı rūḥānī

13. olurdı bir yaŋa baḥs-i me‘ānī-i furḳān
oḳurdı bir yaŋa ḳurrā’-ı seb‘a ḳur'ānı

ne siḥr ėderdi ‘aceb āl-ile her āteş-bāz
ḳaraŋuluḳda ‘ayān eyledi gülistānı

15. gėceyle göklere ėrişdi āsümānīler
nite-ki ‘āşıḳ-ı şeydānuŋ āh u efġānı

benüm gibi naẓar ėdince rūy-ı cānāna
fiġāna başladı çāk eyledi girībānı

17. dil-āver-i ‘alevī gibi her hevāyī fişek
ṣalardı zāl-i semāvāta tīr-i bürrānı

felekde ra‘d gibi olduġınca na‘re-zenān
yaġardı ‘ayn-ı ‘adūnuŋ sirişki bārānı

19. żıyā-yı şem‘-i fişekden nehāra döndi leyāl
cihān gözine açıldı ḥicāb-ı ẓulmānī

---

8 Tabaktaki zerde güya dolunaydı, ekmeğinin her dilimi hilâle benzerdi.
9 Görüneni hilâl sanma; felekler o meclisin nimetleri karşısında ağzını açıp hayran olmuştu.
9[b] bezm ni‘metinüŋ: bezm-i ni‘metüŋ MK.
10 (Bu düğünde) halka tarifi mümkün olmayan o (nimetler) yenildi, kulakların işitmediği o şeyler görüldü.
11 O gün insanı doyuracak kadar şerbet, cennetteki Selsebil Irmağı gibi bol bol dağıtılmıştı.
11[a] gibi: - MK.
12 Âlimlerin sohbetinin sesi gönüllere huzur verip feraset ehlinin ruhuna gıda olmuştu.
13 Bir yanda Kur’ân’ın sırrı konuşulurken diğer yanda yedi hafız Kur’ân okumaktaydı.
14 Ateşbazlar karanlıkta gül bahçesini aydınlattılar, acaba hileyle ne sihri yaptılar?
15 Gece olunca havai fişekler, çılgın âşığın ahıyla feryadı gibi göklere erişti.
15[b] nite-ki: nite-kim MK.
16 (Her havai fişek) benim gibi sevgilinin yüzüne bakınca feryada başlayıp yakasını yırttı.
17 Alevli/coşkun bir kahraman gibi her havai fişek, feleklerin Zal’ine keskin okunu atardı.
17[b] ṣalardı: ṣıyırdı MK; tīr-i: tīġ-ı MK.
18 (Fişekler) gökyüzünde gök gürlemesi misali naralar attıkça düşmanın gözünün yaşı yağmur gibi yağardı.
18[b] yaġardı: yaġar MK.
19 Geceler havai fişeğin ışıklarıyla gündüze döndü, cihanın gözündeki karanlık perde açıldı.

şerāre eyledi ḫalḳ-ı cihānı müstaġraḳ
ḥaşrde nūr-ı ḫudā ṣanki ehl-i īmānı

semāda ṣanma s̱evābit ki açdı revzenler
teferrüc ėtmege anı sipihr sükkānı

zihī kemāl-i seḫāvet ki ḳılmaġa yaġmā
ṣaçıldı yėr yüzine nėçe genc-i pinhānī

se‘ādet aŋa ki ẕevḳ ėtdi bu temāşādan
yazuḳlar aŋa ki seyr ėtmedi bu seyrānı

‘aceb-mi şāh-ı cihāna dėsem ḫalīlu'llāh
ki oldı cümle ġanī vü faḳīr mihmānı

ġazā erenlerinüŋ serveri vü ser-dārı
seḫā vü ma‘diletüŋ ma‘deni kerem kānı

mu‘īn-i dīn-i muḥammed muḥīṭ-i baḥr-i kerem
re’īs-i ‘asker-i islām u ẓıll-ı yezdānī

penāh-ı devr ü zemān ya‘nī pādişāh-ı cihān
velīlerüŋ senedi ‘ālemüŋ süleymānı

kemīne çākeri cem bendesi nėçe rüstem
ḳapusı ḳulı ḳırım ḫānı mıṣr sulṭānı

zihī kemāl-i ‘ināyet ki ḥażret-i ‘izzet
müsaḫḫar eyledi emrine nev‘-i insānı

devām-ı devleti olsun mezīd eban ‘an ced
resūl ümmetinüŋ oldı şāh-ı merdānı

ziyāret ėtmeyen aṣḥābı leşkerin görsün
ki cümle ḥāci vü ġāzīler ehl-i dīvānı

---

20 Mahşerde Müslümanları kuşatacak olan Allah’ın nuru gibi kıvılcımlar da yeryüzünde insanları sardı.

21 Semada (görüneni) yıldızlar sanma; çünkü gökyüzü sakinleri onu seyretmek için pencereler açtı.

22 Öyle güzel, öyle kusursuz bir cömertlik ki yağmalanmak için nice gizli hazine yeryüzüne saçıldı.
MK: -.

23 Saadet bu eğlencenin zevkine varan kimsenindir, bu şenliği kaçıranaysa yazıklar olsun!

24 Cihan sultanına Allah’ın dostu/Hz. İbrahim desem şaşılır mı? Zira zengin fakir, herkes ona misafir oldu.

25 Gaza erenlerinin öncüsü ve başkomutanı; cömertlik ve adaletin madeni, ihsan kaynağı!

26 Hz. Muhammed’in dininin yardımcısı, cömertliğin engin denizi; İslâm ordusunun komutanı, Allah’ın yeryüzündeki gölgesi!

27 Devrin sığınağı yani cihan sultanı, velilerin dayanağı, âlemin Süleyman’ı!

28 (Onun) aciz hizmetkârı Cem, kölesi nice Rüstemlerdir; kulları/kapı kulları ise Kırım hanı ile Mısır sultanıdır.

29 Ne büyük bir ihsan ki eşsiz kudret sahibi olan Allah, insanları onun emrine itaat ettirdi.

30 Devletinin/saadetinin bekası kuşaktan kuşağa artsın; (zira o sultan) Muhammed ümmetine Hz. Ali/yiğitler şahı oldu.

31 Ashabı ziyaret etmeyenler, (Sultan Süleyman’ın) askerlerini görsün; zira bütün hacılarla gaziler (onun) meclisindedir.

‘asākiri benek altunlu cāmeler gėyüben
ġazā güninde olur kūh-ı ḳāf ḳaplanı

33. semend-i ‘izz ü veḳārıdur eblaḳ-ı gerdūn
yėridür ėtse ṭabıl-bāz mihr-i raḫşānı

kemāl-i merḥametiyle miṣāl-i mihr-i cihān
pür ėtdi pertev-i ‘adli mekān-ı imkānı

35. alındı ‘avni ile nėçe biŋ ḳal‘a-ı fireng
yıḳıldı emri ile engürüs bünyānı

elindedür ḳızılelmayı ḳılsa zīr ü zeber
nite-ki mülk-i ferenduş-ile alamanı

37. birisi maġribe gitdi birisi meşrıḳa dek
ḳaçurdı şāh-ı ḳızılbaşı ḳaraboġdanı

bedende cān gibi cārī olup-durur gūyā
celāl ü şevket-ile baḥr ü berde fermānı

39. mehābetiyle ġazā günlerinde ṭop eyler
ser-i ‘adū-yı siyeh-rūyı tīġı çevgānı

‘ulüvv-i rif‘atine çarḫ pāye-i ednā
hümā-yı himmeti ‘arş üzre ḳıldı cevlānı

41. vücūd-ı ẓulmet-i ẓulm oldı cümle nā-peydā
cihānı ‘adli güni ḳıldı cümle nūrānī

atuŋ öŋince piyāde yürürse sām-ı süvār
ėyā sikender-i ṣānī maḥall ü erzānī

---

32 Askerleri gaza gününde altın işlemeli, benekli giysiler giyip Kaf Dağı’nın kaplanı olurlar.

33 Feleğin alabacak atı (onun) şanının ve kudretinin çevik atıdır; (o sultan) parlayan güneşi davulcu etse yeridir!

34 Kusursuz merhametiyle adaletinin ışığı, yeryüzünün güneşi gibi imkân âlemini/dünyayı sardı.
34[a] mihr-i: şems-i MK.

35 Yardımıyla Avrupa’da binlerce kale fethedildi, bir emriyle Engürüs’ün surları yıkıldı.
MK: -.

36 Tıpkı Ferenduş ve Alman ülkeleri gibi Kızılelma’yı da alıp yerle bir etmek (onun) elindedir.
36[b] nite-ki: nite-kim MK.

37 (O sultan) Kızılbaş Şahı’yla Karaboğdan’ı kaçmaya mecbur etti; birisi Batı’ya doğru, diğeri Doğu’ya gitti.
MK: -.

38 (Onun) buyruğu yeryüzünde tendeki can misali ihtişam ve kudretle hüküm sürmektedir.
38[a] gūyā: meṣelā MK.

39 Kılıcının çevganı heybetiyle gaza gününde, kara yüzlü/uğursuz düşmanın başını topa çevirir.
39[a] mehābetiyle: mehābet-ile MK.

40 Makamının yüceliğine (kıyasla) felek, küçük bir mertebedir; (zira onun) lütfunun Hüma’sı Arş’ın üzerinde uçtu.
MK nüshasında 40. ve 41. beyitler birbirinin yerine yazıldığından beyitlerin yer değiştirmesi gerektiğini ifade etmek üzere takdim-tehir işaretleriyle (م-خ), düzeltme yapılmıştır.
40[a] çarḫ: çarḫ nüh MK.

41 Adaletinin güneşi cihanı aydınlatınca zulmün karanlık vücudu tamamen ortadan kalktı.

42 Ey İskender’in varisi! Süvari olan Sam (senin) atının önünde yayan yürüse yeridir, layıktır!

43. yanuŋda ḳayṣer ü ḫāḳānı aŋmaġa utanur
gören bu cūd u seḫāyı bu yüce ʻunvānı

şehā feżā-yı feṣāhatde şimdi **yaḥyā**nuŋ
ẓahīri ola idi māt ėderdi selmānı

45. kemālini ayaġuŋ toprağına ʻarż ėdemez
ölilere ḳatuban aġlamalıdur anı

ḥużūr-ı şāh-ı cihānda ḫamūş ol ėy dil
hemīşe ḥaddüŋi bil gözle resm ü erkānı

47. mübārek eyleyüben sūr-ı pür-sürūrını ḥaḳ
cihānda ʻayn-ı seʻādet ola nigehbānı

vücūd-ı şāh-ı cihān gibi şāh-zādeleri
olalar iki cihān devletine erzānī

10.

Mefʻūlü fāʻilātü mefāʻīlü fāʻilün
Mużāriʻ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ʻazm eylese şikāra n'ola şāh-ı kāmkār
şeh-bāz olan hemīşe olur mā'il-i şikār

ol şāh-ı şīr-ḥamleyi gördükçe yėridür
lerzān olursa gün gibi şīrān-ı kūhsār

3. ser-keşlik eyledügi içün kūhsār-ı dehr
iŋletdi anı pāy-ı semendinde zār zār

āhū-yı lālezāra vėrür ṭavşan uyḫusın
şāhuŋ şikārı olmaġ içün ṣavt-ı cūybār

---

43 Bu bolluğu ve cömertliği, bu yüce şanı görenler yanında başka sultandan söz etmeye utanır.
44 Ey şah, Yaḥyā'nın arka çıkanı olsaydı fesahat fezasında şimdi Selmân'ı mat ederdi.
45 (Yaḥyā) ilmini ve faziletini (senin) ayağının toprağına takdim edemez, onu ölülerden sayıp ağlamak gerek!
46 Ey dil, cihan şahının huzurunda suskun ol! Daima haddini bil; usule ve erkâna riayet et!
46[b] resm ü: resm-i YD.
47 Hak (onun) neşeyle dolu düğününü mübarek etsin, dünyada (onun) bekçisi saadet gözü olsun!
47[a] sūr-ı: bu sūr-ı MK.
48 Şehzadeleri de tıpkı cihan sultanı gibi iki cihan saadetine layık olsun!
10. MK: 21[b]; YD: K. 10.
1 Zafer sahibi, kutlu padişah ava çıksa şaşılır mı? Doğan/yiğit olan daima ava meyilli olur.
1[b] hemīşe olur: olur hemīşe MK.
2 Dağların aslanları, aslana hücum eden o sultanı gördükçe gün gibi titrese yeridir.
MK: -.
3 (O sultan) yeryüzünün dağı asilik ettiği için onu atının ayakları altında ağlata ağlata inletti.
MK nüshasında bu beyit, 20. ve 21. beyitler arasına kaydedilmiştir.
3[b] zār zār: zār u zār MK.
4 Akarsuyun sesi, padişaha av olsun diye çimenliğin ahusunu tavşan uykusuna daldırır.
4[b] ṣavt-ı: ṣavt u MK.

5. ḳavs-i felek dėsem n'ola şāhuŋ kemānına
atduġı yėre düşmedi anuŋ hezār bār

raḫş-ı felek-miṯāl ile olduḳça cilveger
ėy dil semend-i çarḫa o dem yörenür ġubār

7. ehl-i şikārdan n'ola ḳaçsa ġazāleler
‘āşıḳlarına meyl ėde mi yār-i ġamze-kār

ṣayyād segleriyle segirdürdi her ġazāl
aġyār-ile yürürdi ṣanasın ki bir nigār

9. naḫcīr cānı gibi hemān baġrına baṣar
ėrse nişāna gelse ḳaçan tīr-i şehriyār

merdāneler semendi öŋinden ḳaçar vuḥūş
gūyā ki bād öŋince bulutlar ėder firār

11. ḳuşlar düşer zemīne ḫazān yapraġı gibi
ėrdükçe ḳatı yėl gibi şeh-bāz-ı rūzigār

şāhīnlerini ṣalsa şikār ehli nāgehān
eyler hevā yüzini ṣanasın ki ḫāl-dār

13. gökler ḳaralanur nite-kim nāme-i firāḳ
pervāza gelse şevḳ-ile murġān-ı bī-şümār

bu merġzārı şāh-ı cihān ṣayd ėde dėyü
ḥaḳdan el açup ister idi rūz u şeb çenār

15. ya‘nī mu‘īn-i dīn-i muḥammed ‘alī-seḫā
şāh-ı ‘ömer-‘adālet ü bū-bekr-iştihār

---

5 Şahın yayına feleğin yayı dersem şaşılmaz; (çünkü) onun bin defa attığı (ok, bir kez bile) yere düşmedi.
MK: -.

6 Ey gönül, (o sultan) felek misali atıyla göründükçe feleğin atı hemen toza boğulur.
MK: -

7 Ceylanlar avcılardan kaçsa şaşılmaz, süzgün bakışlı sevgili âşıklarına hiç meyleder mi?
MK: -.

8 Ahulara avcının köpekleriyle koştururdu, sanırsın bir güzel engelle/rakiplerle yürürdü.
8[a] ṣayyād segleriyle: ṣayyāda segler ile MK.
8[b] ki: - MK.

9 Padişahın oku ne zaman varıp hedefini vursa av (onu) hemen canı gibi bağrına basar.

10 Yabanî hayvanlar rüzgârın önünde sürüklenen bulutlar gibi yiğitlerin atının önünden kaçar.

11 Devrin ak doğanı/Sultan Süleyman şiddetli rüzgâr gibi vardıkça kuşlar hazan yaprağı misali yere düşer.

12 Avcılar ansızın şahinlerini salsa gök, yüzünü benlerle süsler sanırsın.
12[a] şāhīnlerini: şāhīnlerin MK.

13 Binlerce kuş şevkle uçmaya başlasa gökler ayrılık mektubu gibi karalanır.
13[a] gökler: göŋlüm YD.

14 Çınar, “Cihan sultanı bu çimenlikte avlansın!” diyerek gece gündüz elini açıp Allah’a yalvarır.

15 Yani Hz. Muhammed’in dininin yardımcısı, cömertliğin Hz. Ali’si; Ömer adaletli, Ebû Bekir şöhretli şah!

bālā-nişīn-i ṣoffa-ı eyvān-ı muḥterem
ṣāḥib-serīr-i salṭanat-ı evc-i iftiḫār

şīr-i ḫudā peleng-i ġazā ḥaydar-ı seḫā
efrāsiyāb-ı ma'reke cemşīd-i kārzār

mūsā-kelām u ḫızır-ḫışāl ü mesīḥ-dem
'oşmān-ḥilm ü sāye-i envār-ı kirdigār

nā'ib-menāb-ı aḥmed ü maḥmūd u muṣṭafā
sulṭān-ı baḥr ü berr süleymān-ı rūzigār

sürse şikārgāh-ı ġazāya semendini
a'dā ḳaçar hemīşe öŋinde ġazāle-vār

düşmen ne yüz-ile gele meydānına anuŋ
meşhūrdur ki ḳurduŋ ovada ne işi var

'adlin èşitdi yèr delik olsa yère girer
şeb-revliginden eyledi rūbāh-ı fitne 'ār

bir şāhdur ki furṣat u nuṣret aŋa ḳarīn
bir bāzdur ki murġ-ı se'ādet ḳılur şikār

'ālem nesīm-i ḫulḳı ile müşk-bār olur
ètdükçe bād-ı ṣubḥ gibi 'azm-i kūhsār

kimse deminde egrilik ètmez zemānede
zülf-i nigār-ile meger ebrū-yı müşk-bār

nice miṯāl ola aŋa iskender-i cihān
göstermedi naẓīrini mir'āt-ı rūzigār

---

16 Yüce sarayın yüksek sofasında oturan (sultan), şeref burcundaki saltanat tahtının sahibi!
MK'de bir sonraki beyitle yer değiştirmiştir.

17 Allah'ın aslanı, gazanın kaplanı, cömertliğin Hz. Ali'si; harp meydanının Efrasiyab'ı ve Cemşîd'i!
MK'de bir önceki beyitle yer değiştirmiştir.

18 Musa sözlü, Hızır hasletli, İsa nefesli; Hz. Osman gibi sabırlı ve merhametli (sultan), Allah'ın nurunun gölgesi!

19 Hz. Muhammed'in makamının vekili; kâinatın sultanı, devrin Süleyman'ı!

20 Ne zaman atını gazanın avlağına sürse düşmanlar önünde ahu gibi kaçar.
20^{b} öŋinde: öŋinden MK.

21 Düşman onun meydanına ne yüzle gelsin, atasözüdür: "Kurdun ovada işi olmaz!".
21^{a} meydānına: meydāna MK.
21^{b} meşhūrdur: meşhūr-durur MK.

22 Hilekâr tilki (onun) adaletini işitince geceleri gezdiği için öyle utandı ki yer delik olsa yere girer.

23 (O) öyle bir şahtır ki üstünlük ve zafere maliktir; öyle bir doğandır ki saadet kuşunu avlar.

24 Sabah rüzgârı gibi dağlara çıktıkça yeryüzü (onun) yaratılışının esintisi ile misk kokusuyla dolar.
24^{b} gibi: - MK.

25 (Onun) devrinde sevgilinin saçıyla misk kokulu kaşından başka kimse yeryüzünde eğrilik etmez.

26 Yeryüzünün İskender'i ona nasıl denk olsun? Feleğin aynası (şimdiye dek onun) bir benzerini göstermedi.
26^{a} iskender-i: sikender-i MK.

27. gürz-i girān-ı şāh-ı ebü'l-feṯḥ ü ẓıll-ı ḥaḳ
eksük degül-durur ser-i düşmende żamme-vār

ėy dil var ise mühr-i süleymān dehānıdur
k'aŋa müsaḫḫar ins ü perī murġ u mūr u mār

29. şemşīr gibi ḳolını ‘uryān ėder yürür
rūz-ı ġazāda ḳullaruŋ ėy şāh-ı kāmkār

göz yaşı gibi düşe yüz üzre ‘adūlaruŋ
çekseŋ ġazā güninde ‘alī gibi ẕü’l-feḳār

31. ḥıfẓ ėtmege şerī‘ati eżdād-ı fitneden
şemşīr-i cān-şikāruŋı ḳılduŋ demür ḥişār

aḳ sancaġ-ile ṭuġ-ı siyāhuŋ gören dėdi
āmentü bi'llezī ḫalaḳa'l-leyle ve'n-nehār

33. aḥkām-ı şer‘ ü ‘adlüŋ-iledür ‘ale'd-devām
‘unvān-ı nāme nāmuŋ-ile oldı nām-dār

ḫalḳ-ı cihānı cāme-i zer-beft ile ḳamu
luṭf ile her seḥer ṭonadur mihr-i tāb-dār

35. fi'l-cümle dest-i cūduŋa beŋzerdi ẕerrece
vėrdügi cāmeler anuŋ olmasa müste‘ār

zencīr-i zerle mihr-i felek ṭāḳ-ı ḳaṣruŋa
zerrīn āyine gibi aṣılsa vechi var

37. gören seni bu cūd ile rezm ile bezmde
yanuŋda rüstem ü cemi aŋmaġa ėde ‘ār

---

27 Allah’ın yeryüzündeki gölgesi olan zafer sahibi sultanın ağır gürzü, ötre misali daima düşmanın başındadır.

28 Ey dil! İnsanlar, cinler, kuşlar, karıncalar ve yılanlar ona boyun eğdiğine göre anlaşılan (o sultanın) ağzı Hz. Süleyman’ın mührüdür.
28[b] k'aŋa: aŋa MK.

29 Ey zafer sahibi, kutlu şah! Gaza günü askerlerin kılıç gibi kollarını sıvayıp çarpışır.

30 Gaza gününde Hz. Ali gibi Zü’l-fikâr’ını çeksen düşmanların gözyaşı gibi yüzüstü düşer.
30[a] düşe: düşse MK.

31 Allah’ın kanunlarını fitneden korumak için can avlayan kılıcını demirden hisar yaptın.

32 (Senin) ak sancağınla siyah tuğunu gören “Geceyi ve gündüzü yaratana iman ettim!” dedi.
32[a] ṭuġ: tuġ MK.

33 Allah’ın hükümleri ve adaletinle yürürlükte olan fermanın unvan kısmı, adınla şeref buldu.
33[a] şer‘ ü: şer‘-i MK.

34 Parlak güneş, seher vaktinde lütfedip bütün insanları altın işlemeli elbiseyle donatır.
MK: -.

35 Yani onun verdiği giysiler ödünç olmasaydı bir parça (senin) cömertlik eline benzerdi.
MK: -.

36 (Ey padişah), göğün güneşi altın zincir ile sarayının kemerine altın bir ayna gibi asılsa layıktır!

37 Seni savaşta ve mecliste bu cömertlikle görenler, yanında Rüstem’le Cem’i anmaya utanır.
MK: -.

oldı kemāl-i fikret ile āṣafuŋ ḫalīl
yüz sürseler ‘aceb mi ėşigüŋe ka‘be-vār

39. bu luṭf-ile ne dürr-i girān-māyesin ‘aceb
ġavvāṣ-ı baḥr-i medḥüŋ olan bulmadı kenār

pāy-ı semendüŋe yine **yaḥyā** ḳuluŋ bugün
‘ummān-ı ṭab‘dan dür ü gevher ḳılur niṯār

41. olursa ol ża‘īfe ‘ināyetle bir naẓar
devlet aŋa müsā‘id olup ola baḫt yār

bu silk-i naẓmı ḥażrete ėrgürdügi bu kim
gūşında şehlerüŋ yaraşur dürr-i şāh-vār

43. ẕātuŋı ber-ḳarār ėde allāh nite-kim
mismār-ı kūh-ile yėri eyleye ber-ḳarār

bāz-ı nücūm-ṣayd gibi her seḥer şehā
bu merġzār-ı dehri ḳamu ėdesin şikār

11.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. minnet ol mennāna kim mānend-i ḫaṭṭ-ı rūy-ı yār
gėceyi gündüze ḳatdı geldi ėrişdi behār

her çiçek āyīne-i ‘ālem-nümādur ‘āleme
her varaḳ bir ‘ilm ü ḥikmetden olur gevher-niṯār

3. gökdeki pervīne beŋzer sebzede zerrīn-ḳadeḥ
her açılmış gül güneş her ġonce necm-i tāb-dār

---

38 İlminin ve faziletinin kusursuzluğuyla Asaf’ın/vezirin Hz. İbrahim oldu, eşiğine Kâbe gibi yüz sürseler şaşılmaz.
MK: -.

39 Bu lütuf ile öyle kıymetli, öyle ender bir incisin ki methinin denizine dalan dalgıç sahile çıkamadı.

40 (Ey padişah), Yaḥyā kulun bugün yine güzel ve çevik atının ayağına tabiatının okyanusundan inciler saçar.
40[b] ‘ummān-ı: deryā-yı MK.

41 O zavallıya lütufkâr bir bakış nasip olursa talihi yaver gider, bahtı yâr olur.
MK: -.

42 (Onun) bu nazım ipliğini/inci dizisini huzura takdim etmesi, sultanların kulağına şahlara layık iri incinin yakışmasındandır.
42[b] şāh-vār: şeh-vār MK.

43 Allah nasıl yeryüzünü dağ çivisiyle sabitlediyse zatını da öylece devamlı kılsın!

44 Ey şah, yıldızları avlayan doğan misali her seher yeryüzünün bu çimenliğini baştan sona avlayasın!

11. MK: 23[a]; YD: K. 11.

1 Kullarına sonsuz iyilik ve ihsanda bulunan Allah’a şükürler olsun ki bahar, sevgilinin yüzündeki ayva tüyleri gibi gelip geceyi gündüze çevirdi.

2 Her çiçek âleme cihanı gösteren bir aynadır; her yaprak ilim ve hikmetten cevherler saçar.

3 Çimenlikte sarı nergis, gökteki Süreyya’ya benzer. Açılmış her gül bir güneş, her gonca parlak yıldızdır.

yāsemen ehl-i tevāżu‘ ‘āşıḳ-ı üftādedür
şevket-ile oldı her serv-i sehī bir ṭoġrı yār

5. ẕikr ėder başın şalar bād-ı ṣabā-y-ile müdām
ṣūfîler gibi düşürmez elde tesbīḥin çenār

ehl-i ḥāletler gibi güller yaḳası çāk çāk
evliyānuŋ eşk-i pür-ḫūnına dönmiş lālezār

7. āblar mecnūn olup söyler yabana fi'l-meẕel
ġonceler leylā gibi biŋ nāz-ile açmış ‘iẕār

‘ālim ü kāmil gibidür būy-ı ra‘nā ile gül
ẓālim ü cāhil gibi ḫōr oldı menfūr oldı ḫār

9. her biri ġamdan berī olmış yürür ins ü perī
‘ayni ile ‘ālem-i firdevse dönmiş her kenār

bu behār-ile cihān mülkine ėrdi i‘tidāl
nite-kim ‘adl-i şehinşāh-ı ‘adālet-işti hār

11. ṣāḥib-i seyf ü ḳalem ser-dār-ı cündü'l-mü’minīn
pādişāh-ı cem-seḫā sulṭān-ı cemşīd-iḳtidār

āşinā-yı evliyā vü pīşvā-yı aṣfiyā
reh-nümā-yı ġāzīyān u muḳtedā-yı rūzigār

13. pādişāh-ı baḥr ü ber sulṭān süleymān kim anuŋ
bende-i efgendesidür nėçe şāh-ı tācdār

mescid-i aḳṣāya beŋzer ẕāt-ı pāk-i pādişāh
iki yanında ṣolaḳlar nūrdan iki menār

15. bāb-ı ḫayrātın açup bir cāmi‘e urdı binā
aŋa beytu'llāh-ı ṯānī derler ise vechi var

---

4 Yasemin tevazu sahibi, zavallı bir âşıktır; düzgün boylu selvilerse heybetle (salınan) fidan boylu/sadık sevgililerdir.
4[a] yāsemen: yāsemīn MK.

5 Çınar, dervişler gibi tesbihini elden düşürmez; sabah esintisiyle başını sallayarak sürekli zikirle meşgul olur.

6 Güllerin yakası âşıklar gibi yırtıktır, lale bahçesi evliyanın kanlı gözyaşlarına benzer.
6[a] yaḳası çāk çāk: yaḳasın çāk ėdüp MK.

7 Akarsular, Mecnun misali manasızca sayıklar/çağıldar; goncalar Leyla gibi bin türlü naz ederek yüzünü gösterir/çiçek açar.

8 Gül latif kokusuyla/mizacıyla bir arif gibiyken diken, zalim ve cahil gibi hor görülüp nefret uyandırır.

9 Her taraf tıpkı Firdevs cennetine benzedi; bütün âlem gamdan kurtulmuştur, selamettedir.

10 Doğruluğuyla tanınmış şahlar şahının adaleti misali bu baharla dünya yurduna hakkaniyet ve merhamet geldi.
10[a] ėrdi: vėrdi MK.

11 Kılıç ve kalem sahibi, İslâm askerinin komutanı; Cem gibi cömert padişah, Cemşîd kudretli sultan!

12 Evliyanın dostu, velilerin öncüsü; gazilerin rehberi, zamanın lideri!
12[b] ġāzīyān u: ġāzīyān-ı MK.

13 Taç sahibi nice şahın aciz birer hizmetkârı olduğu kâinatın padişahı Sultan Süleyman!

14 Sultanın mübarek zatı, Mescid-i Aksa’ya benzer; iki yanındaki solaklar nurdan iki minaredir.

15 (O padişah) hayrat kapısını açıp bir cami inşa ettirdi, ona ikinci Kâbe derlerse yeridir!

gāh açar iḥsān elini ḥaydar-ı kerrār-veş
gāh olur rūz-ı ġazā ḳudret elinde z̲ü'l-feḳār

17. cānına minnet bilür begler ḳapusı ḫıdmetin
pādişehler ḳulı olmaġ-ile eyler iftiḫār

başını alur şerī'atden ḳoparsa kimse ṭaş
oldı şemşīri anuŋ insāna āhenden ḥişār

19. seyf-i islāmından anuŋ cümleten a'dā-yı dīn
ḳaṭre-i eşk-i ġarībān gibi olur tārümār

bu seḫā vü bu 'aṭā vü bu celāl ü bu cemāl
bu kemāl ü bu hüner kim anda vardur kimde var

21. gendü feṭḥ ėtdügi kāfir ėllerinde bī-ḥisāb
nėçe faż̇l ehli müderris nėçe kāmil ḳāḍı var

kāmil ü dānā gibidür būy-ı ra'nā ile gül
cāhil ü nādān gibi ḫōr oldı menfūr oldı ḫār

23. pür-ḫaṭādur 'ayn-ı 'işyān-ile rāy-ı rāfıżī
çār-yāri sevmeyen sünnīye hiç olur mı yār

ġam degül bir ḳaç ḳızılbaşdan gelen ehl-i fesād
geldügi yėre gidüp ḳaçmaġı ėtse iḫtiyār

25. gūyiyā ḫ̆ān-ı ḫalīlu'llāhı bir nėçe meges
ḳarnı ṭoyınca yėyüp bir cānibe ėtmiş firār

naẓm u ne̲srüŋ pehlevānı baḥr ü berrüŋ serveri
hem kemāl-ile müsellem z̲ū-fünūn u nām-dār

27. düşkün oldı eşk-i çeşmi gibi **yaḥyā** bendesi
pādişāhından umar bir laḥẓa 'ayn-ı i'tibār

---

16 Gâh Hz. Ali gibi ihsan elini açar, gâh gaza günü kudret elinde Zü'l-fikâr olur.

17 Beyler, kapısında hizmet etmeyi canına minnet sayar; padişahlar (onun) kulu olmakla iftihar eder.
17[b] eyler: ėder MK.

18 Şeriattan taş koparanın/şeriatın dışına çıkanın başını alır, onun kılıcı insanlara demirden kale oldu.

19 Onun İslâm kılıcıyla bütün din düşmanları, gariplerin gözyaşları gibi perişan olur/dağılır.

20 Onda olan bu cömertlik, bu celâl ve bu cemâl, bu ilim ve fazilet (başka) kimde var?
20[a] 'aṭā vü bu celāl ü: bu celāl ü bu 'aṭā vü MK.

21 Kendi fethettiği sayısız kâfir ilinde nice ilim sahibi müderris, nice fazilet sahibi kadı var.
21[a] ėllerinde: ėllerinden MK.

22 Gül güzel kokusuyla/hoş mizacıyla arife benzerken diken, cahil kimse gibi hor görülüp nefret uyandırdı.

23 Şii'nin fikri, asiliği yüzünden hatayla doludur; dört halifeyi sevmeyen kimse Sünni'ye hiç yâr olur mu?

24 Kızılbaş'tan gelen birkaç fitneci, kaçıp geldiği yere gitse aldırma!

25 Birkaç sinek Halil İbrahim sofrasından karnı doyana kadar yiyip bir yere kaçmış gibidir.

26 Nazım ve nesrin pehlivanı, kâinatın sultanı; ilim, fazilet ve yücelik sahibi meşhur (hükümdar)!

27 Yaḥyā kulu gözünün yaşı gibi perişan oldu, sultanından bir parça itibar bekler.
27[a] oldı: oldum MK.

ḥaḳ te‘ālā ‘izzet ü ḳadrüŋ ziyāde eylesün
olasın ‘ālemde dünyā ṭurduġınca ber-ḳarār

29. ḥaşre dek evlāduŋı ensābuŋı etbā‘uŋı
şaḳlasun gizlü ḳażālardan ḫudā-yı kirdigār

12.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteş + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. ġazāya gitmege şāh-ı cihān-ile gūyā
çemende ‘asker-i ezhāra oldı serv livā

ėrişdi ālet-i ḥarb-ile pehlevān-ı behār
benefşe gürz-i girāndur siper gül-i ḥamrā

3. ḳuşandı tī̇ġını sūsen du‘ā-yı seyf oḳuyup
bile çalışmaġa ġāzī̇ler ile rūz-ı ġazā

uzatdı her ṭarafa şāḫ-sārdan aṭnāb
şükūfe ile şecer bārgāh-ı bī̇-hemtā

5. zemāne ḳırmızı yapraḳlar ile zeyn oldı
dėmeŋ ki lāleler ile ṭonandı her ṣaḥrā

ṣu gibi sūre-i fetḥi revān oḳur ezber
miyān-ı maḥfil-i gülşende bülbül-i şeydā

7. görinür āb-ı revān içre şekl-i nī̇lūfer
nite-ki tī̇ġ-ı dilī̇rān-ile ruḫ-ı a‘dā

görüŋ ki ‘ar‘ar-ı mī̇nū ‘aṣā-yı mūsā-veş
‘adūya ḳarşu yılan dillü nī̇zedür şeklā

9. ṣalıġın aldı gülistānda düşmenüŋ nergis
anuŋ'çün iki gözi yolda oldı ṣubḥ u mesā

çıḳardı tī̇ġını āb-ı revān ġılāfından
bu kārzāra zırıhlar gėyindi her deryā

---

28 (Ey padişah), Hak izzetini ve kudretini ziyade eylesin; dünya durdukça âlemde var olasın!
29 Yüce Allah kıyamete dek aileni, neslini ve dostlarını görünmez kazalardan korusun!
29[a] ḥaşre: ḥaşr MK.

12. MK: 24[a]; YD: K. 12.

1 Selvi sanki cihan sultanıyla gazaya gidecekmiş gibi çimenlikte çiçek askerlerine sancak oldu.
2 Bahar pehlivanı savaş aletleriyle geldi; menekşe ağır bir gürz, kırmızı gül ise siperdir.
3 Zambak gaza günü gazilerle omuz omuza çarpışmak için kılıç duasını okuyarak kılıcını kuşandı.
4 Çiçek açmış ağaç, eşi görülmemiş bir otağdır; dört bir yana dallardan ipler uzattı.
5 Her yer lalelerle donandı sanmayın, yeryüzü kırmızı yapraklarla süslendi.
6 Çılgın bülbül, gül bahçesi meclisinin ortasında Fetih Sûresi'ni su gibi ezberden okur.
7 Akarsuyun içinde nilüferin şekli, yiğitlerin kılıcı ile düşmanın yanağı gibi görünür.
8 Ardıç fidanına da bakın, Hz. Musa'nın asası gibi düşmanın karşısında yılan dilli mızraktır. MK: -.
9 Nergis gül bahçesinde düşmanın haberini aldı, onun için sabah akşam iki gözü yoldadır.
10 Bu cenk için akarsu kılıcını kınından çıkardı, denizler zırhlarını giyindi.

11. şehīd olanlara gūyā ki nūr iner gökden
ėrişse lāleler üzre şu‘ā‘-ı şems-i ḍuḥā

mu‘āvenet ḳıluban ṭurmayup yėler yüpürür
ricāl-i ġayb gibi her nefesde bād-ı ṣabā

13. ġazā-yı şehde bile ḥāżır olmaġa ya‘nī
gėyindi ḫıżr-ı çemen ṣanki cevşen-i ḫaḍrā

çerāġ-ı şa‘şa‘a-ı nūr-ı āl-i ‘oṯmānī
żıyā-yı pertev-i dīn-i resūl-i bī-hemtā

15. ḫıżır-ḫışāl ü sikender-liḳā vü ‘īsī-dem
‘alī-seḫā vü ‘ömer-‘adl ü bū-bekir-sīmā

sipihr-kevkebe ṣāḥib-ḳırān-ı rūy-ı zemīn
bülend-mertebe şems-i hüdā vü ẓıll-ı ḫudā

17. şeh-i cihān u memālik-sitān süleymān ḫān
ki ḳulınuŋ ḳulıdur ḫusrev ü cem ü dārā

behār-ı ‘adli-y-ile güldi rūy-ı mülk-i cihān
zihī zemān-ı feraḥ-baḫş u vaḳt-i ẕevḳ u ṣafā

19. görince ḳāmet-i bālāsını felekde melek
sücūd ėdüp dėdi *subḥāne rabbeye'l-a‘lā*

nihāl-i ḳaddi gibi himmeti bülend oldı
şi‘ārı luṭf u vefādur diṯārı cūd u seḫā

21. ‘asākirüŋi ḳılur baḥr-i nūra müstaġraḳ
seḥerde gün gibi aḳ sancaġuŋ görinse şehā

semendüŋe cevelān vėr cemī‘-i ḫalḳ-ı cihān
yoluŋda ölmege cānlar vėrür senüŋ ḥālā

---

11 Kuşluk vakti güneşinin ışıkları lalelere değse sanki şehitlerin üzerine gökten nur iner.
12 Sabah meltemi gayb erenleri gibi her nefeste yardım etmek için durmadan öteye beriye koşar.
13 Yani şahın gazasında yanında olmak için çimenlik Hızır'ı sanki yeşil zırhını giydi.
14 Osmanlı Hanedanı'nın nurunun ışığı, eşsiz Peygamber'in dininin aydınlığı!
MK: -.
15 Hızır hasletli, İskender çehreli, İsa nefesli; cömertliğin Ali'si, adaletin Ömer'i, Ebû Bekir simalı (sultan)!
MK: -.
16 Gökler kadar şerefli (sultan), yeryüzünün kıran sahibi, kutlu hükümdarı; yüksek makamlı (şah), hidayet güneşi, Allah'ın gölgesi!
17 Hüsrev, Cem ve Dara, ülkeler fetheden cihan sultanı Süleyman Han'ın hizmetkârının köleleridir.
17[b] ḫusrev ü: ḫusrev MK.
18 Cihan yurdunun yüzü (onun) adaletinin baharıyla güldü; (onun devri) ferahlık ve sevinç veren ne güzel zaman, zevk ve sefa bağışlayan ne hoş vakittir!
19 Felekte, melek (onun) uzun boyunu görünce secdeye varıp "Yüce olan Rabb'imi tesbih ederim!" dedi.
20 İhsanı da fidan boyu gibi yüksek oldu; (onun) düsturu/elbisesi lütuf ve vefa, kaftanı da cömertliktir!
21 Ey şah, ak sancağın seher vakti güneş gibi ortaya çıkınca askerlerini nur denizine gark eder.
22 Güzel ve çevik atını koştur, (zira) bütün cihan hala senin yolunda ölmek için canlar verir.
MK: -; YD: -. Bu beyit, metne YD/F nüshasından alınmıştır.

ḥavāle ḳıl ġerü şemşīrüŋi ki a‘dānuŋ
ziyāde yalımı alçaḳ olup-durur zīrā

atuŋ öŋince alayuŋda fīller yürisün
seḥer yėlinüŋ öŋince nite-ki ebr-i semā

ġırīv-i kūs-ile rıḥlet deminde ėrişsün
ṭıbāḳ-ı ḳubbe-i çarḫ-ı berīne ṣīt u ṣadā

çözülse tuġlaruŋ kākül-i muṭarrāsı
ṭolar derūn-ı cihān būy-ı ‘anber-i sārā

sipāhīler benek altunlu cāmeler gėyüben
mehābet-ile olurlar peleng-i kūh-ı veġā

gören dilīrlerüŋ miġfer-i mücellāsın
güneş ṣanur ser-i kūh üzre kim ola peydā

naẓar ėdince şükūh-ı gürūh-ı leşkerine
ḥamāme gibi düşer yėre döne döne hümā

ġazāda esb-i ṣabā-sür‘atüŋle ėrişicek
bulut gibi ḳaçuban ṭaġlara düşer a‘dā

yoluŋda tīr gibi kim ki olmaya ṭoġru
derūnına ėrişe lāle-veş ḫadeng-i belā

velāyetüŋle ġazāda ‘aṣā-yı mūsā-veş
olur ‘adū gözine her tüfek bir ejderhā

maḥallidür ṭola eyvāy ile vilāyet-i rīm
ḥaḳīḳatā yed-i ḳudretdedür ḳızılelma

---

23 Kılıcını geri çek; zira düşmanın çok perişandır!
24 Seher yelinin önüne (kattığı) bulut misali ordunda atının önünde filler yürüsün!
MK: -.
25 Sefer vaktinde kösün feryadıyla sesler, yüce feleğin kubbesinin katlarına erişsin!
25[b] ṣīt: ṣavt MK.
26 Tuğların göz alıcı kâkülü çözülse yeryüzü saf amberin kokusuyla dolar.
MK: -.
27 Askerler altın işlemeli, benekli giysiler giyip heybetle cenk dağının kaplanı olurlar.
27[a] sipāhīler: sipāhī MK.
28 Yiğitlerin parlak miğferini görenler, dağın başında belirmiş güneş sanır.
28[b] üzre: üzere YD.
29 (Onun) ordusunun heybetine nazar edince Hüma, güvercin gibi döne döne yere düşer.
29[a] leşkerine: leşker-ile MK, YD.
30 (Ey padişah), gazada saba hızındaki atınla ortaya çıktığın zaman düşmanlar bulut gibi kaçıp dağlara düşer.
30[a] ėrişicek: ėrişseŋ MK.
30[b] bulut: seḥāb MK; ḳaçuban: ḳaçar MK.
31 Yolunda kim ok gibi dosdoğru olmazsa lale gibi yüreğine bela oku saplansın.
31[b] ėrişe: ėrişür MK.
32 Gazada veliliğin sayesinde her tüfek, düşmanın gözünde Hz. Musa'nın asası gibi (birer) ejderhaya dönüşür.
33 Roma vilayeti feryatlarla dolsa yeridir; doğrusu Kızılelma, kudret elindedir/senin hükmün altındadır!

güneş gibi yüri ḳaṭ‘-ı menāzil eyle hemān
ḳılıcuŋ ile açılsun bu milket-i dünyā

35. ṣu gibi āyine-i ḳalbüŋ oldı çün ṣāfī
‘aceb mi olur iseŋ maẓhar-ı cemāl-i ḫudā

melek dėr ise meleksin saŋa benī ādem
ṣalāḥ u zühd-ile olduŋ müsebbiḥü'l-esmā

37. ḳanı senüŋ gibi bir māh-ı evc-i ‘izz ü şeref
ḳanı senüŋ gibi bir şāh-ı ‘āḳıl u dānā

zihī se‘ādet ü şevket zihī fi‘āl-i güzīn
zihī ‘ulüvv-i siyādet zihī ‘aṭā-yı ḫudā

39. igende ḫor uża‘īf olduġuma ḳılma naẓar
egerçi ḫilḳatüm ednā-durur sözüm a‘lā

vücūd bula ėdüm mihrüŋ ile ẕerre ḳadar
olurdı gün gibi yėrüm sipihr-i ‘izz ü ‘alā

41. sipāhī bendelerüŋde nėçe kemāl ehli
revā mı genc-i nihān gibi ola nā-peydā

çü ḳaddi gibi uzundur ṣıfāt-ı memdūḥı
beyāna sıġmaya vaṣf-ı bedī‘i ėy **yaḥyā**

43. varup ėşigine şāhuŋ du‘ā-yı devlet oḳı
ḳabūl olur ḥarem-i ka‘bede du‘ā-yı gedā

---

34 Haydi! Hemen güneş gibi yol al, bu dünya yurdu kılıcınla fetholunsun!
MK'de bu beytin yerine şu beyit kaydedilmiştir:
teveccüh eyle hemān himmetüŋle açılsun
güneş gibi ḳılıcuŋla memālik-i dünyā

35 Allah'ın cemâline mazhar olsan şaşılmaz; çünkü kalbinin aynası su gibi temizdir.
MK: -.

36 İnsanlar sana melek derse (yeridir), meleksin! (Çünkü) ibadet ve takva içinde Allah'ın isimlerini zikretmektesin.

37 Senin gibi bir şeref burcunun ayı hani, nerede? Nerede senin gibi bir âlim şah?
MK: -.

38 Ne büyük yücelik, ne güzel ahlâktır; ne yüce beylik, Allah'ın ne hoş lütfu!
MK: -.

39 (Ey padişah), hakir ve zavallı olduğuma bakma; her ne kadar hâlim zelil olsa da sözüm yücedir!
MK: -.

40 Dostluğunla/güneşinle zerre kadar vücut bulsaydım yerim güneş gibi yücelik göğünde olurdu.
MK: -.

41 Sipahi kulların arasında nice ilim ve fazilet sahibinin gizli birer hazine gibi görünmez olması yakışır mı?
MK: -.

42 Ey Yaḥyā, (o sultanın) benzeri görülmemiş meziyetleri tarife sığmaz; çünkü övgüye değer vasıfları boyu gibi uzundur.
42[a] Çü ḳaddi... memdūḥı: O bedr-i kāmil olan şāhumuŋ ḳıyāmete dek MK.

43 Şahın eşiğine varıp devleti/saadeti için dua et; (zira) Kâbe'de dilencinin duası kabul olur.
MK: -.

nite-ki ėde sefer ‘āleme meh ü ḫūrşīd
nite-ki gide gele rūz-ı leyletü'l-ḳadrā

45. behār-ı devleti olsun hemīşe tāze vü ter
cihānda himmet-i merdān aŋa mu‘āvin ola

13.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yine zeyn oldı cihān mānend-i firdevs-i berīn
ḥulle-i istebraḳın gėydi nebātāt-ı zemīn

sāḳī-i kevs̱er gibi destinde altun ṭāsı var
bāġda zerrīn-ḳadeḥler oldı ‘ayn-ı ḥūr-ı ‘īn

3. ġonce ḫayrü'l-āldür aŋa meges-rān olmaġa
her nihāl oldı mis̱āl-i şeh-per-i rūḥu'l-emīn

manṭıḳu'ṭ-ṭayr u behāristān-ı cāmī oḳıyup
bülbül-i gülzār-ile bezm ehli oldı hem-nişīn

5. ġonceler encüm-durur gök yüzidür rūy-ı çemen
bāġa gel kim ayaġuŋ altındadur çarḫ-ı berīn

lāle vü gül ṣanmaŋuz her cānibi zeyn eyleyen
la‘l-i dil-ber ḥasretinden ḳanlar aġladı zemīn

7. merdüm-i gülzāra beŋzer aṭlas-ı surḫ-ile gül
cāme-i sebz-ile ḫod serv-i sehī bir nāzenīn

sāye-i eşcār ile mānend-i çarḫ-ı pür-nücūm
fi'l-meş̱el naṭ‘-ı peleng ėtmiş libāsını zemīn

---

44 Ayla güneşin âlemi devredişi gibi, Kadir Gecesi gündüzünün gidip gelişi gibi,
MK: -.

45 (Onun) devletinin baharı daima yeşil kalsın, dünyada erenlerin himmeti onunla olsun!
45[b] cihānda... ola: iki cihānda murādı anuŋ müyesser ola MK.

13. MK: 25[a]; YD: K. 13.

1 Cihan yine yüce Firdevs gibi süslendi, yeryüzünün bitkileri sırmayla işlenmiş cennet elbisesini giydi.

2 Kevser sakisi/Hz. Ali gibi elinde altın kadehi var; sarı nergisler, çimenlikte iri ve güzel gözlü hurileri andırır.

3 Gonca (Hz. Muhammed’in) hayırlı soyudur; ona yelpaze olmak için her fidan, Cebrail’in kanadına benzedi.

4 Meclistekiler Mantıku’t-Tayr’ı ve Câmî’nin Bahâristân’ını okuyup gül bahçesinin bülbülüyle dost oldular.

5 Goncalar yıldızlardır, çimenlikse gökyüzü. (Haydi), bahçeye gel; zira yüce gök ayaklarının altındadır!

6 Dört bir yanı süsleyeni, lale ve gül sanmayın; toprak, gönül çelen güzelin lâl dudağının hasretiyle kanlı gözyaşları döktü.

7 Gül, kırmızı renkli ipek elbiseyle gül bahçesinin güzelidir; düzgün boylu selvi ise yeşil elbisenin içinde nazlı ve zarif sevgilidir.

8 Zemin, ağaçların gölgesiyle elbisesini tıpkı yıldızlarla dolu gökyüzü gibi kaplan derisine benzetmiş.
MK: -.

9. zīnet-i nergisler-ile çarḫ-ı pür-kevkeb gibi
aç gözüŋ ėy dil nėce zīnet bulur yėr yėr zemīn

göreyin dėrseŋ yed-i beyżā-yı mūsādan miṯāl
aḳ şükūfeyle nihāle nāẓır ol ‘ayne'l-yaḳīn

11. servler el ḳaldurup eyler niyāz-ile du‘ā
diz çöküp āmīn dėr gülşende pīr-i yāsemīn

rūmī yapraḳlarla rūy-ı gülşenüŋ resmin görüp
birinüŋ naḳşında ḥayrān ḳaldı biŋ naḳḳāş-ı çīn

13. bülbül-i dil her maḳām içre ėderken ḫoş nevā
eyledi bu maṭla‘-ı ġarrāyı feryād u enīn

‘ārıżuŋla la‘l-i cān-baḫşuŋ gören ‘ayne'l-yaḳīn
dėdi kim düşmiş ḥayāt ābına bir engüşterīn

15. cām-ı billūr içre ḳalmış cür‘a-i meydür hemān
gün yüzüŋde görinen la‘l-i lebüŋ ėy meh-cebīn

āb-ı ḥayvāndan aŋa bir ḳaṭre ṭammışdur meger
anuŋ-içün ḳaradur ol ḫāl-i ḫadd-i āteşīn

17. iki zülfüŋ iki şām u ḳāmetüŋ rūz-ı ḳıyām
leblerüŋ *yuḥyi'l-‘iẓām* u ṣaçlaruŋ *siḥrun mübīn*

naẓm-ı lü’lü’ gibi dendān-ı güher-rīzüŋ görüp
jāleden ṭaḳdı benefşe gūşına dürr-i ṯemīn

---

9 Ey gönül, gözünü aç! Yer yer (görünen) nergis süsleriyle zemin, yıldızlarla kaplı gökyüzü gibi nasıl da bezenir?

10 Hz. Musa’nın ışıklar içinde parlayan elinin neye benzediğini gözlerinle görmek istersen beyaz çiçeklerle dolu dala bak!

11 Gül bahçesinde selviler el açıp yalvararak dua ederken yasemin şeyhi diz çöküp “Âmin!” der.

12 Bin Çin nakkaşı, gül bahçesinin rumî yapraklarla (örtülü) zeminini görüp her birinin nakşına hayran kaldı.
12[a] resmin: naḳşın MK.

13 Gönül bülbülü her makamda ayrı nağme tutturmuşken inleyip feryat ederek bu güzel matlayı söyledi:
13[a] her: bu MK.

14 (Ey sevgili), yanağınla can bağışlayan lâl dudağını gözleriyle görenler “Hayat suyuna bir yüzük düşmüş!” dediler.

15 Ey ay alınlı güzel, güneş yüzünde görünen lâl/kırmızı dudağın güya billur kadeh içindeki şarap tortusudur.

16 Ateş gibi yanağının o beni, anlaşılan üzerine hayat suyundan bir damla damladığı için karadır.
16[a] ṭammışdur: ṭaşmışdur MK.

17 Yanağının iki yanından sarkan saçların iki gece, boyunsa kıyamet günüdür; dudakların “Kemiği diriltir. [Yasin/78]”, saçlarınsa “Apaçık sihirdir. [Maide/110, En’am/7, Yunus/76, Had/7, Neml/13, Sebi/43, Saffat/15, Ahkaf/7, Saf/6]”.
17[a] iki: leyl ü MK.

18 Menekşe, inci dizisi gibi inciler saçan dişlerini görünce kulağına çiy tanesinden kıymetli bir inci taktı.

19. oldı bir altunlu ḳaftānuŋ semā-yı pür-nücūm
kehkeşān olmış-durur ėy māh aŋa āsitīn

ka‘be-i kūyuŋda oldum bülbül-i ḳuds-āşiyān
atma tīr-i ġamzeŋi ėdüp kemān ebrūŋı çīn

21. yaḳdı yandurdı beni mihr-i cihān-ārā gibi
ḥālüme vāḳıf degül ḥayfā şeh-i mesned-nişīn

āl-i ‘oṣmānuŋ çerāġı nūr-ı çeşm-i evliyā
şeh süleymān-ı zemān ya‘nī emīrü'l-mü’minīn

23. zīr-i destinde olur mıydı cihān ḫātem-miṣāl
ḳılmasa mühr-i süleymān nāmını naḳş-ı nigīn

başına encümden olurlar felekler zer-feşān
ḳoduġı'çün āsitānına ‘arūs-ı meh cebīn

25. şevket-ile devlet ü rif‘at maḳāmında muḳīm
ḥikmet-ile ‘izzet ü raġbet mekānında mekīn

vālī-i aṣḥāb-ı taḳvā ḥāmī-i aḥbāb-ı ḥaḳ
pādişāh-ı ümmet-i aḥmed penāh-ı ehl-i dīn

27. ėy çerāġ-ı nūr-ı ‘ayn-ı ‘ādilān u ‘ālimān
v'ėy emīr-i kām-rān u kām-baḫş u kām-bīn

ėy nihāl-i bāġ-ı gülzār-ı behişt-i salṭanat
v'ėy çerāġ-ı nūr-ı ‘ayn-ı evvelīn ü āḫirīn

---

19 Ey ay, yıldızlarla dolu gökyüzü altın işlemeli kaftanın oldu; onun kolunun ucuysa Samanyolu’dur.
MK: -.

20 Mahallenin Kâbe’sinde cennete yuva yapmış bübül oldum; (bana) yay kaşlarını çatıp kıyıcı bakışının okunu fırlatma!

21 Cihanı süsleyen güneş gibi beni yakıp kavurdu; (lakin) ne yazık ki (o) yüksek makamlı sultan hâlimden haberdar değil!

22 Osmanlı Hanedanı’nın meşalesi, evliyanın gözünün nuru; devrin Sultan Süleyman’ı yani müminlerin emiri!

23 Hz. Süleyman’ın mührünü yüzüğüne nakşetmeseydi cihan mühür misali eli altında olur muydu?

24 Ay gelini (onun) eşiğine secde ettiği için felekler, başına yıldızlardan altın saçarlar.
24[a] felekler: melekler MK.

25 Saadet/saltanat ve yücelik makamında heybetle oturan, hikmetle izzet ve itibar mekânında bulunan (padişah)!

26 Takva sahiplerinin emiri, Hak dostlarının hamisi; Muhammed ümmetinin sultanı, Müslümanların sığınağı!
26[a] ḥāmī-i: cāmī-i YD.

27 Ey adalet sahiplerinin ve alimlerin göz nurunun ışığı ve ey herkesin yardımına koşan, dileğine kavuşmuş bahtiyar sultan!

28 Ey saltanat cennetinin gül bahçesindeki bağın filizi ve ey gelmiş ve gelecek olan bütün insanların göz nurunun ışığı!
MK: -.

29. ‘ahd-i ‘adlüŋde gėrü maḥbūs olupdur var ise
ėrmez oldı kimseye telbīs-i iblīs-i la‘īn

kime kim rūy-ı celālüŋ göstere ḳavs-i ḳażā
ola her bir mūyı endāmında bir tīr-i defīn

31. sen süleymān devletinde gülşen içre her çiçek
ṭaḳınur barmaġına bir ḫātem-i gevher-nigīn

ṭā‘atuŋdur bī-gümān şān-ı bülendüŋe nişān
ḳāmetüŋdür sidre vü ṭūbā gibi bālā-nişīn

33. midḥatüŋde beyt-i rūḥ-efzāmı görenler ṣanur
uçmaġa iki ḳanadın açdı cibrīl-i emīn

yazmaġ-içün levḥ-i maḥfūẓa şehā evṣāfuŋı
bir devāt-ı āsümānīdür sipihr-i heftümīn

35. her kim olmazsa elif gibi ḳapuŋda müstaḳīm
‘aybını setr eylemez kimse anuŋ illā ki sin

sözi uzatma nihāl-i sidre vü ṭūbā gibi
eyle ėy **yaḥyā** du‘ā-yı devlet-i şāh-ı güzīn

37. nite-kim ėre mürūr-i māh u sāl-ile behār
nite-kim ḫandān ola faṣl-ı behār-ile zemīn

üstüvār ol ber-ḳarār ol pāy-dār ol ‘adl-ile
nite-kim devr ėde şehrüŋde şühūr-ile sīnīn

39. devletiyle kā’ināt-ı ‘ālem olup ber-murād
ḥażret-i ḥaḳ eylesün anı belālardan emīn

---

29 Lanetli şeytanın hilesi kimseye tesir etmez oldu; anlaşılan (şeytan, senin) adaletinin devrinde yine hapsolmuştur.
MK: -.

30 Kaza yayı (senin) celâl yüzünü kime gösterse (onun) her bir tüyü bedenine saplanmış bir oka dönüşür.

31 Sen, Süleyman’ın devletinde gül bahçesindeki her çiçek, parmağına elmas taşlı birer yüzük takınır.

32 Şüphesiz şanının yüceliğine nişan olan takvandır; Sidre/Sidre ağacı ve Tuba gibi yüksek makamlı olansa (senin) boyundur.

33 Methinde cana can katan beytimi görenler, Cebrail cennete doğru/uçmak için kanadını çırptı sanır.
33[a] rūḥ-efzāmı: rūḥ-efzāŋı MK.

34 Ey şah! Vasfını Levh-i Mahfuz’a yazmak için yedinci kat gök, mavi renkli/ilahî bir divit olmuştur.

35 Her kim kapında elif gibi dosdoğru olmazsa onun ayıbını mezardan başka kimse örtemez.

36 Ey Yaḥyā, Sidre ve Tuba fidanları gibi sözü uzatma; (o) seçkin padişahın devleti/saadeti için dua et!

37 Ayların ve yılların geçmesiyle gelen bahar gibi, bahar mevsimiyle şenlenen/çiçek açan toprak gibi,
37[a] ėre: ola MK.

38 Aylar ve yıllar gelip geçtikçe şehrinde adaletle sonsuza dek var ol!

39 Âlem (Sultan Süleyman’ın) devletiyle muradına kavuşsun; Yüce Allah, onu belalardan korusun!
MK: -.

14.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. seyf-i islāmı ele aldı sipihr üzre hilāl
bile çalışmaġa ġāzīler ile rūz-ı ḳıtāl

māh-ı rūze ėreli oldı riyāżetle naḥīf
göklere uçdı melekler gibi açdı per ü bāl

3. yed-i beyżāsını mūsā gibi gösterdi ‘ayān
nūr-ı i‘cāzı ile oldı cihān mālāmāl

rūz-ı ‘īd oldı perī yüzlüler ile görüşüp
merḥabā ḳıldı mübārek elin uzatdı hilāl

5. ādemüŋ göŋlin açar māh-ı nev ile encüm
ḫūbdur tāze ḳaranfüller ile sīm sifāl

māh-ı nev gendüyi alçaḳda ṭutar ġāyetde
ėrişürse n'ola günden güne ḥüsnine kemāl

7. beŋzer ol peyk-i teber-dāre sipihr-i devvār
‘āşıḳa müjde ėder ėrdi dėyü ‘īd-i viṣāl

ḳalem-i ṣun‘-ı ḫudā ile yed-i ḳudret ile
zer ile çarḫ-ı zebercedde yazıldı bir dāl

9. māh-ı nevdür dėmeŋüz gök yüzi gülzārında
rūzigār-ile egilmiş yine bir tāze nihāl

‘ayn-ı ‘ibretle naẓar eyle hilāle ṣanasın
āb-ı kevs̱erden aḳar cānib-i dünyāya zülāl

---

14. MK: 26[b]; YD: K. 14.

1 Cenk gününde gazilerle omuz omuza çarpışmak için hilâl, gökyüzünde İslâm kılıcını eline aldı.

2 Oruç ayı girdiğinden beri kanaatle yaşamaktan (iyice) zayıfladı; melekler gibi göklere uçup süzüldü.
MK: -.

3 Hz. Musa gibi ışıklar içinde parlayan elini apaçık gösterince cihan (onun) mucizesinin nuruyla dolup taştı.
MK’de 7. sıradadır.

4 Hilâl bayram günü peri yüzlü güzellerle görüşüp mübarek elini uzatarak selam verdi.
MK’de 8. sıradadır.

5 Hilâl ile yıldızlar insanın gönlünü açar; (zira) taze karanfillerle gümüş saksı pek hoştur.

6 Gün geçtikçe güzelliği kusursuzlaşsa şaşılmaz; (zira) hilâl, ziyadesiyle alçak gönüllüdür.
MK’de 16. sıradadır.

7 Durmadan dönen gök, vuslat bayramının gelişini âşığa müjdeleyen o baltalı ulağa/peyke benzer.
MK’de 15. sıradadır.

8 Allah’ın tesir kalemiyle, kudret eliyle zebercet gökyüzünde altından bir dâl (د) yazıldı.
8[b] çarḫ-ı: - MK.

9 (Görüneni) hilâl sanmayın; semanın gül bahçesinde yine körpe bir fidan, rüzgârla/zamanla eğilmiştir.

10 İbret gözüyle hilâle bir bak! Güya Kevser Irmağı’ndan dünyaya doğru içimi hoş, tatlı bir su akar.

11. māh-ı nev saḳf-ı semāvāta teveccühde müdām
ṣanki bir pīr-i cihān-dīde ėder ‘azm-i cibāl

dil-berüŋ ḳaşları vaṣfında ġazeller dėr iken
yazdı bu mıṣra‘ı eflāke melekler fi'l-ḥāl

13. kimse bu mıṣra‘a ‘ālemde naẓīre dėyemez
hergiz ėşitmedüm anuŋ gibi bir tāze ḫayāl

pāy-māl ėtmeg-içün ėlleri bir şīve ile
zühre-i çarḫ-ı felek sāḳına ṭaḳdı ḫalḫāl

15. māh-ı nev şehrümüzüŋ ḫūbı gibi oldı ẓarīf
ayda bir kerre ėder ‘āşıḳına ‘arż-ı cemāl

bāreka'llāh zihī nūr-ı ṣafā kim ḫalḳa
gelür engüşt-i şehādet gibi andan bir ḥāl

17. bir yalıŋ yüzlü güzel rūm ėli şeh-bāzı gibi
ṭaḳdı ṭurna teli ṣorġucını başına hilāl

kime kim gūşe-i ebrūsı ile vėrdi selām
aluban göŋlin anuŋ eyledi dīvāne-miṣāl

19. şādümānuz aŋa kim nite-ki şāh-ı ḥaremeyn
‘arşa aṣdı ḳılıcın şimdi hilāl-i şevvāl

kāmi‘-i dīv-i ẓulem mehdī-i devr-i ‘ālem
nūr-ı ‘ayn-ı ‘aẓamet ġāzī-i ferḫunde-ḫıṣāl

21. şāh-ı ṣıddīḳ-dil ü mefḫar-i āl-i ‘oṣmān
‘ömer-i ‘adl ü seḫā ḥaydar-ı meydān-ı ḳıtāl

ḥākim-i ḳavl-i nebī zübde-i aṣḥāb-ı ṣafā
meh-i encüm-sipeh ü server-i erbāb-ı ricāl

---

11 Hilâl dağlara çıkan görmüş geçirmiş bir ihtiyar misali devamlı göklerin çatısına doğru teveccühtedir.

12 Gönül alıcı sevgilinin kaşlarını methederek gazeller söylerken melekler, şimdi bu mısrayı feleklere yazdılar.

13 Bu mısraya yeryüzünde kimse nazire yazamaz; (zira) onun gibi el değmemiş bir hayali daha evvel işitmedim.

13[b] tāze: ince MK.

14 Bir nazıyla/bir yolunu bulup ülkeleri ayaklar altına almak için feleğin Zühresi bileğine halhal taktı.

15 Hilâl, şehrimizin güzeli gibi zariftir; âşığına yüzünü ayda bir kere gösterir.

16 “Allah mübarek etsin!”, (o hilâl) öyle hoş neşe ve huzur nurudur ki şehadet parmağı gibi halka ondan cezbe gelir.

17 Hilâl, Rumeli’nin ak doğanı olan parlak yüzlü bir güzel gibi turna telinden sorgucunu başına taktı.

18 Kime kaşının ucuyla selam verdiyse gönlünü alıp onu divaneye çevirdi.

19 Sevinçliyiz; çünkü Mekke ve Medine’nin sultanı, az önce kılıcını şevval/bayram hilâli gibi Arş’a astı.

20 Karanlıklar şeytanını kahreden âlemin Mehdi’si; saltanatın göz nuru, mübarek yaratılışlı gazi!

21 Ebû Bekir gönüllü sultan, Osmanlı neslinin övüncü; adalet ve cömertliğin Ömer’i, cenk meydanının Ali’si/aslanı!

22 Hz. Muhammed’in sözünün emiri, sefa ehlinin/Safa ashabının en seçkini; yıldızlar ordusuna (hükmeden) ay, ileri gelenlerin/yiğitlerin öncüsü!

ya‘nī sulṭān-ı selāṭīn süleymān-ı ümem
ṣāḥib-i seyf ü ḳalem ẓıll-ı ḫudā-yı müte‘āl

yėdi iḳlīm eli altında olur ḫātem-veş
ḳanı anuŋ gibi bir şāh-ı ‘adīmü'l-emṯāl

ḳapusı ḳulıdur iskender ü dārā vü [ḳubād]
bendesi bendesidür ḫusrev ile rüstem-i zāl

ṣu gibi yėrlere geçse n'ola ḫavfiyle ‘adū
gösterür āyine-i tīġı anuŋ rūy-ı celāl

rūz-ı rezm içre ele alsa kemānın her bār
bir oḳ aṭım yėr ėder feṭḥ ü ẓafer istiḳbāl

ḳurd ḳoyun-ile yürür ‘āşıḳ u ma‘şūḳ gibi
‘ahd-i ‘adlinde kimesne ėdemez ẓulm u ḍalāl

nėçe ḫoş ‘ālem olur her kişi ma‘şūḳı-y-ile
rūy-ı ṣulḥ-ile ėder eyler ise ceng ü cidāl

devlet ü ‘izzet-ile her ḳulınuŋ begligi var
ṣanma āyīne-i cāna yörenür gerd-i melāl

ne şeref vėrdi ḫudā ṣoffa-ı ḳadrüŋde şehā
ḳayṣer ü ḫusrev ü dārā bulımaz ṣaff-ı ni‘āl

ėşigüŋ ka‘besi āfāḳa şeref vėrdi ḳamu
nite-kim vėrdi şeref ‘ārıż-ı meh-rūlara ḫāl

eksük olmaz başı üstinde duḫān-ı tīġuŋ
kim ki ser-keşlik-ile dirile mānend-i cibāl

---

23 Yani sultanların sultanı, ümmetlerin Süleyman'ı; kılıç ve kalem sahibi, Yüce Allah'ın yeryüzündeki gölgesi!

24 Yedi cihan mühür misali elinin altında olur; onun gibi eşsiz bir sultan (başka) nerede?

25 İskender, Dara ve Kubad (onun) kapısında hizmetkârdır/kapı kullarıdır; Hüsrev ile Zaloğlu Rüstem ise kölesinin esiridir.

MK: -.

25[a] [ḳubād]: Bu düzeltme, Mehmet Çavuşoğlu tarafından yapılmıştır.

26 Düşman korkuyla su gibi yerlere geçse şaşılmaz; (zira) onun kılıcının aynası celâl yüzünü gösterir.

27 Savaş günü ne vakit yayını eline alsa fetih ve zafer (onun için) bir ok atımlık mesafededir.

28 Âşıkla sevgili misali kurt koyun ile yürür, (onun) adaletinin devrinde kimse zulmedemez.

29 Herkes sevdiğiyle tartışırken bir anda barışsa ne de güzel olur.

30 Keder tozu gönül aynasını kaplar sanma; devlet ve izzetle (onun) her kulunun beyliği var!

31 Ey şah, Allah (sana) öyle bir şeref verdi ki imparator, Hüsrev ve Dara yüceliğinin sofasında ayakkabılık (dahi) bulamaz.

31[b] ḫusrev ü: ḫusrev MK.

32 Ay yüzlü güzellerin yanağına şeref veren ben gibi (senin) eşiğinin Kâbe'si de bütün âlemi şereflendirdi.

32[b] şeref: ḥüsün MK.

33 Kim dağlar gibi baş kaldırarak ömür sürmeye kalkışırsa kılıcının dumanı (onun) başının üzerinden eksik olmaz.

görmedi gitdi bu ḳadr-ile bu ʻunvānı daḫı
nėçe kisrā ile ḳayṣer nėçe cemşīd-miṣāl

35. vaṣfuŋuŋ biŋde birin söyler idüm fikr ėdicek
midḥatüŋ pāy-ı ʻuḳūle eger olmasa ʻıḳāl

baḥr-i naẓmumı leẕīẕ eyledi bu luṭf-ı kelām
aḳdı bir baḥr-i revāna ṣanasın āb-ı zülāl

37. şāh-ı devrāna duʻā vaḳti-durur ėy **yaḥyā**
ʻābid olana ʻibādetde gerekmez ihmāl

ḳılıcı üstün ola gün gibi ʻālemde anuŋ
emr-i taḳdīr-ile olduḳça mürūr-i meh ü sāl

15.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. merd-i meydān-ı ġazā gibi gėyüb miġfer livā
ġāzīlerle cenge ṭoġruldur ʻaṣāyı her livā

ṭutalum anı duʻā gibi el üstinde ʻazīz
evliyā vü aṣfiyāya oldı tāc-ı ser livā

3. nīzesinden düşmenüŋ dil degmeye dėyü meger
gerdenine ṭaḳınur sīmīn ḥamā'iller livā

nite-kim ḥaşr olsa ʻarş olur penāh-ı mü'minīn
ʻasker-i islāmı gendüye ėder müncer livā

5. cāme-i sebz-ile tezyīn eylemiş endāmını
altun üsküflü sehī-ḳad dil-bere beŋzer livā

---

34 Nice kisra, nice hükümdar, Cemşîd gibi nice sultan bu yücelikle bu şöhreti daha görmedi.
34[a] ḳadr-ile: ṭavr-ile MK.
34[b] ḳayṣer: nėçe ḳayṣer MK.

35 Eğer methin aklın ayağına bağ olmasaydı fikredince (hiç olmazsa) vasfının binde birini söylerdim.
35[a] vaṣfuŋuŋ: vaṣfınuŋ YD.
35[b] olmasa: urmasa MK.

36 Sözün bu inceliği nazmımın denizini tatlandırdı, sanki dalgalanan denize tatlı su karıştı.
36[a] naẓmumı: naẓmı MK.

37 Ey Yaḥyā, devrin sultanına dua vaktidir; takva sahibine ibadeti ihmal etmek yakışmaz.

38 Allah'ın takdiriyle dünya durdukça onun kılıcı güneş gibi âlemde üstün olsun!

15. MK: 27[b]; YD: K. 15.

1 Her bir sancak, gaza meydanının yiğidi gibi miğfer giyip gazilerle birlikte savaşmak için asayı doğrultur/asayı cenk (meydanına) doğru çevirir.
1[b] ġāzīlerle: ġāzīler MK.

2 Sancak, velilerle erenlerin başına taç/baş tacı oldu; onu dua gibi aziz (bilip) el üstünde tutalım.

3 Anlaşılan sancak, düşmanın mızrağından dil değmesin/zarar gelmesin diye boynuna gümüş muskalar takınır.

4 Mahşer günü Müslümanların sığınağı olan Arş misali sancak da İslâm askerini kendine çeker.

5 Endamını yeşil elbiseyle süsleyen sancak; altın başlıklı, fidan boylu, gönül alıcı sevgiliye benzer.

ḳanını düşmenlerüŋ mey yėrine nūş ėtmege
bir ayaġ üzre ṭurub elde ṭutar sāġar livā

ḥażret-i mūsā ‘aṣāsı gibi rumḥ-ı ġāziyān
görinür ‘ayn-ı ‘adūya ejdehā-peyker livā

gördüginçe dā’imā aṣḥāb-ı nār eyler firār
gözlerine āteş-i sūzān olur aḥmer livā

bir süŋü boyınca görsem āfitābı ṣanuram
eylemişdür şemsī dülbendini ġāzīler livā

sūre-i *innā fetaḥnā*da elifler gibidür
istiḳāmetle vėrür dīn emrine zīver livā

ceng içinde ḳaldurur gūyā şehādet barmaġın
kāfire telḳīn-i īmān ėtmeg-içün her livā

rūz-ı cem‘iyyetde manẓūr-ı ülü'l-ebṣār olur
şevket-ile nite-kim sulṭān-ı baḥr ü ber livā

āfitāb-ı salṭanat sulṭān süleymān kim anuŋ
pertev-i nūr-ı cemālinden olur enver livā

‘asker-i islām-ile cenge teveccüh eylese
ẕātına olur ricāl-i ġayb-ile rehber livā

rezme ‘azm ėtdükçe pervāzı olur gūyā zebān
sūre-i fetḥi ṣabā ile oḳur ezber livā

‘askeri deryā-yı raḥmet rehberi ḫıżr-ı nebī
yėlken açmış keştī-i maḳṣūdı bālā-ter livā

göge ėrmezdi başı mihr-i cihān-ārā gibi
ṭoġruluġ-ile ḳuluŋ olmasa ėy server livā

---

6 Sancak, düşmanların kanını şarap niyetine içmek için tek ayak üstünde durup elinde kadeh tutar.
7 Gazilerin mızrağı, Hz. Musa’nın asası gibi düşmanın gözüne ejderha suretinde görünür.
8 Al sancak, (asilerin) gözlerine yanan ateş olur; cehennem ehli (onu) ne zaman görse kaçacak delik arar.
9 Güneşi bir mızrak boyunda görsem gaziler, güneşe benzer sarıklarını sancak yapmış sanırım.
10 Sancak, “İnnâ fetahnâ/Biz açtık! [Fetih/1]”daki elifler gibidir; dinin (cihat) emrini doğrulukla/dosdoğru olmakla güzelleştirir.
11 Savaş sırasında her sancak, güya kâfirleri imana getirmek için şehadet parmağını kaldırır.
12 Sancak, birlik gününde/savaşta cihan sultanı gibi heybetle basiret sahiplerinin nazarına mazhar olur.
13 Sancak, saltanat güneşi olan Sultan Süleyman’ın cemâlinin nuruyla aydınlanır.
14 (O sultan) İslâm ordusuyla cenge çıksa sancak ona gayb erenleriyle birlikte rehberlik eder.
15 Cenge çıktıkça saçağı sanki dil olur; sancak, Fetih Sûresi’ni sabah esintisiyle birlikte ezberden okur.
16 (Sultan Süleyman’ın) ordusu rahmet denizi, rehberi de Hz. Hızır’dır; yelken açmış emel gemisiyse yüksek sancaktır.
17 Ey sultan, sancak (sana) sadakatle/dosdoğru olmakla kulluk etmeseydi cihanı süsleyen güneş misali başı göğe ermezdi/muradına kavuşamazdı.

bezme yüz ṭutsaŋ olur çetr-i hümāyūn āsümān
rezme ʻazm ėtseŋ ṭolar cümle yėdi kişver livā

19. sensin ol sulṭān-ı ʻālī-şān ki devrüŋde senüŋ
zīr-i destüŋde çeker biŋ bende-i çāker livā

ʻasker-i manṣūra ḳarşu geldügi'çün sāye-veş
cānib-i aʻdāda olur ser-nigūn ekşer livā

21. gül gibi şāhum yavuz yėlden ṣaḳınup her nefes
üstüŋe bir bende-i muḫliş gibi ditrer livā

ādeme ḥālet vėrür mānend-i ḥūr-ı bī-ḳuṣūr
ḥulle-i cennetle gėymiş nūrdan efser livā

23. ġālibā ṭāvūs-ı cennet-āşiyānuŋdur senüŋ
açdı gūyā kūyuŋa uçmaġa bāl ü per livā

bārgāh-ı rifʻatüŋdür bu sipihr-i bī-bedel
fi'l-meşel aŋa sütūn olmış-durur yėr yėr livā

25. maʻnī yüzinde senüŋ aʻvān u enṣāruŋ gibi
ʻasker-i ezhāra oldı servler aḫḍar livā

pādişāhum dirligin artur bu **yaḥyā** bendeŋüŋ
oldı çün-kim luṭfuŋa iḥsānuŋa maẓhar livā

27. gözleri yaşı gibi düşkünlügi var ḥāliyā
ḥālini anuŋ zebān-ı ḥāl-ile söyler livā

luṭf-ı ṭabʻından ẓuhūr ėtdi meʻānī leşkeri
oldı evṣāfuŋdaki ebyātı ser-tā-ser livā

---

18 (Ey padişah), meclise doğru yürüsen gökyüzü otağa dönüşür; cenge çıksan yedi cihanın her yeri sancakla dolar.
18[a] çetr-i: - MK.

19 O yüksek makamlı sultan sensin! Zira senin devrinde, hakimiyetin altında bin hizmetkâr sancak taşır!

20 Birçok sancak, zafer kazanan orduya karşı geldiği için düşman tarafında gölge gibi baş aşağı olur.

21 A şahım, sancak (seni) gülü (sakındığı) gibi sert rüzgârlardan sakınıp her nefeste sadık bir köle gibi üstüne titrer.
21[b] bir: ben YD.

22 Cennet elbisesi giyip nurdan taç takınan sancak, kusursuz bir huri gibi insanı kendinden geçirir.

23 Galiba sancak senin cennete yuva yapmış tavusundur; güya mahallene uçmak için kanat çırpar.

24 Bu eşsiz gökyüzü yüceliğinin otağıdır; yer yer (dikilen) sancaklarsa güya ona direk olmuştur.

25 Selviler aslında senin hizmetkârların gibi çiçek askerlerine yeşil sancak oldular.

26 Ey padişahım, bu Yaḥyā kulunun tımarını/huzurunu arttır; çünkü (o, senin) lütfuna ve ihsanına mazhar olmuş bir sancaktır/sancak denen bir idarî bölgedir.

27 (Yaḥyā) gözyaşları gibi hâlâ düşkündür; sancak, onun vaziyetini hâl diliyle anlatır.

28 (Onun) tabiatının lütfuyla mana askerleri ortaya çıkınca (senin) methindeki (bütün) beyitleri baştan sona (birer) sancak oldu.

29. mihr-i ‘ālem-tāb gibi ‘ālemi feṯḥ ėde-gör
çekdüginᴄe ‘āleme bu ḫusrev-i ḫāver livā

iḥtirām-ile günüŋ günden yėg olsun dā’imā
nite-kim şāma ola şem‘-i şebistān zer livā

16.

Mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. ġazāya ṣaldı mevlāmuz gürūh-ı ehl-i īmānı
ṭalazlandurdı nuṣret yėlleri deryā-yı insānı

demür āyīnelerle encüm-i tābendeye beŋzer
çemen göginde gūyā kim sipāhuŋ merd-i meydānı

3. mücāhidler felekde kevkeb-i mirrīḫüŋ emṣāli
elinde tīġ-ı raḫşānı ḳolında çarḫī ḳalḳanı

meger her ṭuġ-ı sulṭānī ṭarīḳat pīrine beŋzer
yürür ardınca öŋince mürīdānı muḥibbānı

5. görenler beŋzedür aḳ sancaġına āl-i ‘oṣmānuŋ
resūlüŋ ravżasında nūrdan serv-i ḫırāmānı

ġamından dehr-i pür-ḳahruŋ seferde ġam yėmez kimse
güşāde-ḫāṭır eyler ḫalḳı bayraḳlar gülistānı

7. şu‘ā‘-ı mihr-i nūrānī gibi ṭoldurdı ġāzīler
ṣadā-yı allāh allāhdan ḳıbāb-ı çarḫ-ı devrānı

ḳaṭār-ı üştür-i nerden cibāle döndi ṣaḥrālar
gürülder şīr-i ġurrān gibi yėr yėr kūs-ı ḫāḳānī

9. alaylar ṭaġa beŋzer nīzeler eşcār-ı mevzūna
ṣanasın emr-i rabbānī yüridür kūh-ı balḳanı

---

29 (Ey sultan), Doğu’nun bu hükümdarı/güneş âleme sancak çektikçe (sen de) cihanı aydınlatan güneş misali yeryüzünü fethet!

30 Geceye kandil olan/Geceyi aydınlatan altın sancak gibi daima izzet ve hürmetle günün günden iyi olsun!

16. MK: 29[a]; YD: K. 16.

1 Mevlamız Müslümanları gazaya yolladı, (O’nun) lütuf yeli insan denizini dalgalandırdı.

2 Çimenlik göğünde savaş meydanının yiğit askerleri, güya demir aynalarla parlayan yıldızlara benzer.

3 Elinde parlak kılıcı, kolunda çarhî kalkanıyla mücahitler; felekteki Merih yıldızını andırır.

4 Anlaşılan sultana özgü her tuğ, etrafını saran müritleri ve dostlarıyla yürüyen tarikat şeyhi gibidir.

5 Hz. Peygamber’in kabrinde salınan nurdan selviyi görenler, (onu) Osmanlının ak sancağına benzetir.

6 Seferde kimse kahır dolu dünyanın gamıyla kederlenmez; (zira) bayrakların gül bahçesi halkın gönlünü şenlendirir.

7 Gaziler yeryüzünün kubbelerini, güneşin parlak ışıkları gibi “Allah Allah!” nidalarıyla doldurdu.

8 Erkek deve katarlarıyla ovalar dağlara döndü; padişaha özgü kös, kükreyen aslan misali gürülder.

9 Alaylar dağlara, mızraklar da düzgün boylu ağaçlara benzer; sanki Allah’ın buyruğu Balkan Dağı’nı yürütür.

ney-i nīze yaraşur gün gibi merdān-ı ḫūn-rīze
anuŋla ehl-i küfrüŋ söyünür ḳandīl-veş cānı

11. demürden ṭaġa dönmiş cevşenin gėymiş sipāhīler
cihānda görmeyen görsün neheng-i baḥr-i ‘ummānı

zırıhlarla erenler beŋzedi emvāc-ı deryāya
firengüŋ oŋmaduḳ başına ḳopdı nūḥ ṭūfānı

13. yolına geldi ammā sāye gibi pāy-māl oldı
ṣava ile ṭırava ejdehāsı ṭuna ṣu‘bānı

zihī iẓhār-ı ḳudret kim ṣuya seccādesin ṣaldı
velīler gibi gösterdi velāyet cisr-i sulṭānī

15. ġazā yolında zaḥmet ‘ayn-ı raḥmetdür ḥaḳīḳatde
ṭarīḳ-ı ṭā‘at-i mevlānuŋ olmaz hergiz āsānı

gölenüŋ külini göge ṣavurdılar bi-‘avni'llāh
siget alındı ‘arşa aṣdı tīġın şāh-ı ‘oṣmānī

17. gėyimlü ‘asker-i manṣūrı ile ṭoldı her cānib
aḳıtdı rūm deryāsın gėrü iskender-i ṣānī

yaradılmamışa döndürdi cümle tārümār ėtdi
diyār-ı egriye ṭoġrılduġı gibi tatar ḫānı

19. ḳılıçlarla ḳılıçlar ġāzīler küffār-ı bed-rāyı
ecel ṣāḥib-ḳırānın ḳarşular cānīlerüŋ cānı

tüfekler ḍarb-zenler ṭoplar beŋzer zebānīye
ḳırāluŋ leşkerine yaġdururlar nār-ı nīrānı

21. pür eyler kā’ināt na‘resi ṣavt u ṣadāsından
ġazā meydānını gözler şerāb-ı şevḳ mestānı

---

10 Gün gibi kan döken yiğitlere kamıştan mızrak yaraşır; kâfirlerin canı/gücü kuvveti, onunla kandil gibi söner.

11 Zırhını giymiş askerler, demirden dağa dönmüş; dünyada Umman Denizi’nin timsahını görmeyenler (şimdi) görsün!

12 Zırh giymiş erenler dalgalara benzedi, Firenk’in şifa bulmaz başında Nuh tufanı koptu.

13 Sava ve Drava ejderhasıyla Tuna’nın dev yılanı yola geldi; ama gölge gibi ayaklar altına alındı.

14 Ulu köprü, veliler gibi keramet gösterip seccadesini suya saldı. Kudretin ne güzel zuhurudur!

15 Gaza yolunda çekilen sıkıntı aslında rahmetin ta kendisidir, Mevla’ya itaat yolunda asla kolayca yürünmez!

16 Allah’ın yardımıyla Göle’nin külünü göğe savurdular; Siget fethedildi, Osmanlı sultanı kılıcını Arş’a astı.

17 Her taraf (onun) silahını kuşanmış muzaffer askerleriyle doldu; (o) ikinci İskender, Rûm denizini geri akıttı.

18 Tatar Hanı/Sultan Süleyman, Eğri diyarına doğru sefere çıkınca her yeri yerle bir edip imar edilmeden önceki hâline döndürdü.

19 Gaziler niyeti bozuk kâfirleri kılıçlarla kılıçtan geçirdi; (şimdi) canilerin canı, ecelin kutlu sultanını karşılar.

20 Tüfekler, hedefini delip geçen gülleler ve toplar zebaniye benzer; kralın ordusunun üzerine cehennem ateşini yağdırır.

21 Feryat edip haykırınca narası kâinatı sarar; aşk şarabının sarhoşu, gaza meydanını gözler.

budinüŋ pīr ü şıbyānı severler ceng-i a‘dāyı
demi gelse şehādetden gėyerler al ḳaftānı

meh-i rūze gibi ḳadre ėrişdi bir gėce rūḥum
felek āyīnesinde eyledüm seyrümde seyrānı

budinüŋ şāh-rāhında resūlu'llāh ile gördüm
yüzi aġ alnı açıḳ pādişāh-ı ‘āl-i ‘oṯmānı

se‘ādet meşrıḳından gün gibi geldi ṭulū‘ ėtdi
cihānuŋ ol emīrü'l-mü’minīni şāh-ı devrānı

ėrişdi ḫıżr-ı ḥāżır gibi meydān-ı ġazāvāta
muḥammed ümmetinüŋ şāhı devrānuŋ süleymānı

ebü'l-fetḥ ü ebü'n-naṣr u ebü'l-ḫayr u ebü'l-iḥsān
mücāhid fī-sebīli'llāh ü seyf-i dīn-i yezdānī

ferīdü'd-dehri a‘yānuŋ vaḥīdü'l-‘aṣrı devrānuŋ
cihānuŋ ẕū-fünūnı nev‘-i insānuŋ suḫandānı

biri dīvān-ı ma‘lūmı biri āṯār-ı manẓūmı
ṭurur dergāh-ı ‘ālīsinde iki dürlü dīvānı

du‘ā-yı ḫayrüŋ āvāzı çıḳar eyvān-ı keyvāna
süvār olsa o gėydügi yaraşuḳ şāh-ı nūrānī

sipihr üstindeki mihr-i cihān-ārāya beŋzetdi
gök atına süvār olmış gören ol kān-ı iḥsānı

nėçe ḫān oġlı ḫānlar ḫıdmetinde sā‘ī vü dā‘ī
nėçe bān oġlı bānlar ḳapusında oldı derbānı

---

22 Budin’in genci de yaşlısı da düşmanla çarpışmayı sever; vakti gelince şehadetin al kaftanını giyer.

23 Bir gece ruhum Ramazan ayı gibi Kadir Gecesi’ne kavuştu/şeref buldu; düşümde, felek aynasını seyrettim/dolaştım.

24 Yüzü ak, alnı açık Osmanlı padişahını Budin’in ulu yolunda Allah’ın elçisiyle/Hz. Muhammed’le gördüm.

25 Müslümanların o cihan sultanı, devrin padişahı saadetin doğusundan güneş gibi doğup geldi.

26 Muhammed ümmetinin şahı, devrin Süleyman’ı; silah kuşanmış Hızır gibi gazalar meydanına yetişti.

27 Fethin ve zaferin babası, hayrın ve ihsanın atası; Allah yolunun mücahidi, İslâm dininin kılıcı!

27[a] ebü'l-ḫayr u: ebü'l-ḫayrāt MK.

28 Seçkinler arasında yeryüzünün bir tanesi, devrinde asrının yegânesi; cihanın âlimi, âlemin söz ustası!

29 (Onun) biri malum meclisi, diğeri manzum eserleri (olmak üzere) yüce dergâhında iki türlü divanı vardır.

29[a] manẓūmı: maẓlūmı MK.

30 O giydiği yakışan kutlu şah, atına binse hayır duanın sesi Zuhal’in köşküne/göğün yedinci katına dek ulaşır.

31 O ihsan kaynağını gök atının üstünde görenler, gökyüzündeki cihanı süsleyen güneşe benzetir.

31[a] beŋzetdi: beŋzer kim MK.

32 Nice han oğlu hanlar (onun) hizmetkârı ve duacısıdır; nice imparator varisi prens, eşiğinde kapıcıdır.

32[a] sā‘ī vü dā‘ī: dā‘ī vü sā‘ī MK.

33. anuŋ in‘ām u iḥsānı ḥayāt ırmaġına beŋzer
hemīşe dirlik-ile zindedür her ḳulı ḳurbānı

zihī ḫayrāt-ı ‘alī kim sürūş-ı āsümān yėr yėr
görürler cāmi‘inden aşaġa eyvān-ı keyvānı

35. ḳırāluŋ āli ṭuyuldı elem baḥrine ġarḳ ėtdi
ḳızılelma diyārı ile iḳlīm-i alamanı

ḳaçurdı leşkerini ṭurmadı ser-leşker-i ṭāġī
ḫanāzīrini sürdi ṭaġlara ḫınzīr çobanı

37. ḳara gėymiş ḳara yası var imiş rīmpapanuŋ
ziyāde oldı naṣrānīlerüŋ ruhbānı bührānı

erenler himmet ėtsünler alalum vėrmek allāhuŋ
ḳomayalum budin yolında mārān-ı ḳomaranı

39. şehā bu baḥr-i naẓma fi'l-meṣel bir cisr-i hādīdür
serāser mıṣra‘-ı ūlā ile her mıṣra‘-ı ṯānī

olupdur gün gibi **yaḥyā** ḳuluŋ pīr-i cihān-dīde
bile feṭḥ ėtdi mıṣr-ile diyār-ı kāfiristānı

41. ṣava ṣuyına ṭoḳunan ṣabānuŋ naḳşına beŋzer
olan tīmārınuŋ yazusı çıḳmaz ėy kerem kānı

hezārān āferīn olsun ki ḳomaz ġayreti elden
yigirmi yoldaşı ile yėdiler iki yekrānı

43. meger ken‘ān ėlinde ḥażret-i ya‘ḳūb mānendi
ṭolupdur keṯret-i evlādı ile beyt-i aḥzānı

ḳapuŋda ay u gün gibi birer nān issi olsunlar
sevündür seksene yėtmiş ḳuluŋı eyle iḥsānı

---

33 Onun lütfu/yeniçeri aylığına yaptığı zam ve ihsanı hayat ırmağına benzer, bütün kulları daima huzur ve esenlik içindedir/tımar sahibidir.

34 (O) öyle yüce bir hayrattır ki göğün melekleri yer yer Zuhal'in köşkünü/göğün yedinci katını (Sultan Süleyman'ın) camisinden aşağıda görür.

35 Kralın ihaneti duyulunca (o padişah), Kızılelma ile Alman yurdunu elem denizine gark etti.

36 Asilerin komutanı durmadı, askerlerini kaçırdı; (sanki) hınzır çobanı hayvanlarını dağlara sürdü.

37 Roma'nın papası karalar giyip yas tutarmış, Hristiyan rahiplerin sıkıntıları (iyice) arttı.

38 Erenler himmet etsin, zafer Allah'ındır! Budin yolunda Komaran (Kalesi'nin) yılanlarını alalım, bırakmayalım!

39 Ey şah, (her beytin) ilk ve ikinci mısraları güya baştan sona bu nazım denizine yol gösteren birer köprüdür.

40 Mısır ile kâfir illerinin fethine katılan Yaḥyā kulun, gün gibi cihanı seyreden bir şeyh/görmüş geçirmiş bir ihtiyar olmuştur.

41 Ey ihsan kaynağı, (onun) elindeki tımarının yazısı çıkmaz/tasarruf fermanı yazılmaz/faydası olmaz; Sava Suyu'na dokunan sabah melteminin nakşına benzer.

41[a] ṭoḳunan: ṭoḳınan MK.

41[b] yazusı: yazısı MK.

42 (Yaḥyā'ya) binlerce kez aferin! Gayreti elden bırakmaz, yirmi yoldaşıyla iki atı yedi.

43 Meğer Kenan ilindeki Hz. Yakub gibi (onun) hüzünler evi de nice evladıyla doludur.

44 (Ey sultanım, evlatlarım) kapında ayla güneş misali birer ekmek sahibi olsun; lütfetdip yaşı seksene varmış (bu) kulunu sevindir!

45. ilāhī her güni günden yėg olsun şāh-ı islāmuŋ
ġazādan olmasun ḫālī müdām ol ẓıll-ı raḥmānī

erenler dā'ī vü sā'ī delīli ḫıżr peyġamber
gözi açuḳlar olsun ḥaşre dek anuŋ nigehbānı

17.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. 'ālemi feth ėtmege gün gibi ser-tā-ser livā
oldı āyāt-ı ẓaferle şimdi ser-'asker livā

ṭutalum anı du'ā gibi el üstinde 'azīz
çün-ki manẓūr-ı ülü'l-ebṣār olupdur her livā

3. ṭūṭī-i bāġ-ı irem gūyā yeşil pervāzedür
oldı aŋa fi'l-meṣel mir'āt-ı pür-zīver livā

ḳaldurur rūz-ı ġazā içre şehādet barmaġın
kāfire telḳīn-i īmān ėtmek içün her livā

5. ṣanuram inmiş ser-i serv üstine bedr-i münīr
tāc-ı zerrīn ile görinse ḳaçan yek-ser livā

nīzesinden düşmenüŋ dil degmeye dėyü meger
gerdenine ṭaḳınur sīmīn ḥamā'iller livā

7. ġonceler bayraḳlar u gülzār meydān-ı ġazā
nīzeler serv ü siper güller-durur 'ar'ar livā

çalınur bezm-i ḳıtāl içre nefīr ü kūslar
mescid-i aḳṣādur ol cāy-ı ṣafā minber livā

9. bir süŋi boyınca görsem āfitābı ṣanuram
eylemişdür şemsī dülbendini ġāzīler livā

---

45 Ey Allah'ım, İslâm şahının her günü bir öncekinden iyi olsun! Bütün varlıklara merhamet eden yüce Allah'ın o gölgesi, bir gün bile gazadan mahrum kalmasın!

46 Erenler duacısı ve hizmetkârı, Hızır Peygamber rehberidir; onun kıyamete dek koruyup gözeteni basiret sahipleri olsun!

46[b] ḥaşre: ḥaşr MK.

17. **MK: -; YD: K. 17.**

1 Sancak, güneş gibi âlemi baştan sona fethetmek için zafer ayetiyle şimdi kumandan oldu.

2 Onu dua gibi aziz (bilip) el üstünde tutalım; çünkü her sancak, basiret sahiplerinin nazarına mazhar olmuştur.

3 İrem bağının papağanı sanki sancağın yeşil saçağıdır; sancak da güya ona süslü bir ayna olmuştur.

3[a] pervāzedür: pervānedür YD.

4 Gaza günü her sancak, kâfirleri imana getirmek için şehadet parmağını kaldırır.

5 Sancak ne zaman altın taç ile baştan ayağa görünse selvinin başı üstüne parlak ay inmiş sanırım.

6 Öyle görünüyor ki sancak, düşmanın mızrağından dil değmesin/zarar gelmesin diye boynuna gümüş muskalar takınır.

7 Goncalar bayraklar, gül bahçesi gaza meydanıdır; selvi mızrak, gül kalkan, ardıç da sancaktır.

8 Cenk meclisinde nefirlerle kösler çalınır; o sefa mekânı Mescid-i Aksa, sancak da minberdir.

9 Güneşi bir mızrak boyunda görsem gaziler, güneşe benzer sarıklarını sancak yapmış sanırım.

berḳ uran tāc-ı zerinüŋ pertevidür ṣanmaŋuz
ejdehā-yı heft-ser gibi ṣaçar āẕer livā

11. cāme-i sebz ile tezyīn eylemiş endāmını
altun üsküflü sehī-ḳad dil-bere beŋzer livā

çarḫ-ı aṭlas sāyebānıdur anuŋ ḫūrşīd-veş
fi'l-meṣel oldı hemān sulṭān-ı baḫr ü ber livā

13. engürüs iḳlīmine ġerü ḥavāle olmaġa
eyledi peydā ḫalīl-i şāh-ı nīk-aḫter livā

āfitāb-ı devlet ibrāhīm pāşā kim anuŋ
pertev-i nūr-ı cemālinden olur enver livā

15. himmet-i merdān ile her cānibe ‘azm eylese
ḫıżr gibi sebz-pūş olup olur rehber livā

nuṣreti kühsārınuŋ şeh-bāzıdur gūyā hemān
murġ-ı a‘dāyı görüp her dem açar şeh-per livā

17. cümle rūḥ-ı enbiyā *naṣrun mina'llāh* oḳıyup
bu ġazā içre ṭutar ishāḳ peyġamber livā

ḳāmet-i bālāsına anuŋ naẓar ḳılsun bugün
görmeyen meydān-ı ḥüsn içinde sīmīn-ber livā

19. göge ėrmezdi başı mihr-i cihān-ārā gibi
ṭoġruluġ ile ḳuluŋ olmasa ėy server livā

bezme meyl ėtseŋ olur çetr-i hümāyūn āsümān
rezme ‘azm ėtseŋ ṭolar cümle yėdi kişver livā

21. sensin ol sulṭān-ı ‘ālī-şān ki devrüŋde senüŋ
zīr-i destüŋde çeker biŋ bende-i çāker livā

---

10 Şimşek gibi parıldayan (onun) altın tacının ışıltısıdır sanmayın; sancak, yedi başlı ejderha gibi ateş saçar.

11 Endamını yeşil elbiseyle süsleyen sancak; altın işlemeli başlık takmış, fidan boylu, gönül alıcı sevgiliye benzer.

12 Atlas göğü onun otağıdır, sancak da tıpkı güneş gibi cihanın sultanı oldu.

13 Bahtiyar sultanın Halil'i, Macar ülkesine geri dönmek için sancak çekti.

13[b] şāh-ı: Kasidenin eldeki tek nüshası olan YD/A'da "sāhı" şeklindeki ifade, Mehmet Çavuşoğlu tarafından düzeltilmiştir.

14 Sancak, saltanat/saadet güneşi olan İbrahim Paşa'nın cemâlinin nuruyla aydınlanır.

15 (İbrahim Paşa) erenlerin himmetiyle hangi yöne gitse sancak, Hızır gibi yeşiller giyip (ona) rehber olur.

16 Sancak, düşman kuşlarını görüp durmadan kanat çırpar; güya (İbrahim Paşa'nın) zafer dağının ak doğanıdır.

17 Nebilerin ruhları "Yardım Allah'tandır! [Saff/13]" derken/Saf Sûresi'ni okurken bu gazada İshak Peygamber sancak tutar!

18 Güzellik meydanında gümüş göğüslü sancağı görmeyenler, bugün onun uzun boyuna baksın.

19 Ey öncü, sancak (sana) sadakatle/dosdoğru olmakla kulluk etmeseydi cihanı süsleyen güneş misali başı göğe ermezdi/muradına kavuşamazdı.

20 (Ey vezir), meclise doğru yönelsen gökyüzü otağa dönüşür, cenge çıksan yedi cihanın her yeri sancakla dolar.

21 O yüksek makamlı sultan sensin; zira senin devrinde, hakimiyetin altında bin hizmetkâr sancak taşır!

ṭārümār olsa n'ola cumhūr-ı fir‘avn-ı ‘adū
görinür mūsā ‘aṣāsı gibi çün ejder livā

23. ḳanını düşmenlerüŋ mey yėrine nūş ėtmege
bir ayaġ üzre ṭurup elde ṭutar sāġar livā

ḳırmızı pervāzıdur surḫ-ı şafaḳ encüm sipāh
heykeli şekl-i şihāb u māh-ı nevdür ser-livā

25. leşker-i islāma ḳarşu geldügi'çün āṣafā
cānib-i a‘dāda olur ser-nigūn ekṣer livā

esmesün dėyü yavuz yėl gülşenüŋde bir nefes
üstüŋe bir bende-i muḫliṣ gibi ditrer livā

27. ḥūr ile rıḍvāna beŋzetsem n'ola kūyuŋda kim
ḥulle-i cennetle gėymiş nūrdan efser livā

ḳāfa dek şemşīrüŋ ile ‘ālemi feṭḥ eyle kim
kūh-ı nuṣretde ‘alem ḳaldurdı şimdi her livā

29. ṣūretā ṭāvūs-ı cennet-āşiyān olmış-durur
açdı gūyā kūyuŋa uçmaġa bāl ü per livā

bārgāh-ı devletüŋdür bu sipihr-i kibriyā
ṣanasın aŋa sütūn olmış-durur yėr yėr livā

31. ḳullaruŋ ile bile çalışmaġa şemşīr-veş
başına gėydi bu ḥarb içre gümiş miġfer livā

yaraşur ‘ayn-ı ‘ināyetle naẓargāh eyleseŋ
oldı **yaḥyā** gibi çün-kim bende-i çāker livā

33. cür‘alar gibi ayaḳda ḳalduġın ‘arż eyleyüp
ḥālini anuŋ zebān-ı ḥāl ile söyler livā

---

22 Firavun düşmanının halkı perişan olsa şaşılmaz; çünkü sancak, Hz. Musa'nın asası gibi yılan suretinde görünür.

23 Sancak, düşmanların kanını şarap niyetine içmek için tek ayak üstünde durup elinde kadeh tutar.

24 Şafağın kızıllığı (onun) kırmızı saçağıdır, yıldızlarsa askerlerdir; sancağın muskası kayan yıldız/yanan ateş gibidir, başındaki alemiyse hilâldir.

25 Ey Asaf/vezir, birçok sancak İslâm ordusuna karşı geldiği için düşman tarafında baş aşağı olur.

26 Gül bahçende sert rüzgârlar bir an bile esmesin diye sancak, sadık bir köle gibi üstüne titrer.

26^b bir: ben YD.

27 Sancak, mahallende cennet elbisesi giyip nurdan taç takınmış; (onu) huri ile Rıdvan'a benzetsem şaşılır mı?

28 Kaf Dağı'na dek kılıcınla âlemi fethet; çünkü şimdi her sancak, zafer dağında sefere çıkmak için sancak çıkardı.

29 Sancak görünüşte cennete yuva yapmış bir tavustur, güya mahallene uçmak için kanat çırpar.

30 Bu yüce gök, devletinin otağıdır; yer yer (dikilen) sancaklarsa sanki ona direk olmuştur.

31 Sancak bu savaşta, kılıç gibi askerlerinle omuz omuza çarpışmak için başına gümüş miğfer geçirdi.

32 (Ey vezir), sancak Yaḥyā gibi hizmetkârın olduğundan (ona) ihsan gözüyle nazar etsen yeridir!

33 Sancak onun/Yaḥyā'nın şarap tortusu gibi ayakta/çaresiz/kadehte kaldığını arz edip vaziyetini hâl diliyle anlatır.

gördi kim luṭf-ı kelāmumdur benüm āb-ı ḥayāt
yazmaġa bu şi‘r-i cān-baḫşı çeker miṣtar livā

35. nīzeler cümle elif ḥarfi gibi olmış sipāh
aŋa her saṭrı olupdur ejdehā-peyker livā

tīġ-ı nuṣretle nite-kim ‘ālemi feṭḥ ėtmege
her seḥer peydā ḳıla bu ḫusrev-i ḫāver livā

37. dā’imā ‘ālemde manṣūr u muẓaffer olasın
olduġınca rif‘at ü ḳadr ile bālā-ter livā

18.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. fażl-ile rūmda bir dānedür ol mihr-i kemāl
māh-rūlar yaŋaġında nite-kim dāne-i ḫāl

iḫtiyār ėtse mevālī n'ola fażl-ile anı
tekye-i ‘ilme çü pīr ėtdi ḫudā-yı müte‘āl

3. maṭla‘-ı şems-i me‘ārif dehenidür gūyā
ma‘rifet göklerine oldı her engüşti hilāl

ḫıl‘at-i ma‘rifeti dāmenine fażl ṭırāz
rāyet-i fikretinüŋ ser-‘alemi gökde hilāl

5. nėce şerḥ ėde-bilem ‘ilm-i bedī‘in ki olur
manṭıḳ-ı vaṣfı beyānında dil-i nāṭıḳa lāl

beŋzedürler melek-i raḥmete te’līfātın
bir yėre cem‘ olan evrāḳ-ı kitābı per ü bāl

---

34 Sancak hayat suyunun benim sözümün lütfu olduğunu gördüğünden can bağışlayan bu şiiri yazmam için mıstar çeker.

35 Mızraklar elif harfi gibi asker olmuştur, ona (Yaḥyā’nın sözünün) her satırı ejderha suretli sancaktır.

36 (Ey vezir), zafer kılıcıyla âlemi fethetmek için her seher sancak çeken Doğu’nun bu sultanı/güneş gibi,

37 Sancak izzet ve şerefle daha da yükseldikçe âlemde daima galip ve muzaffer olasın!

18. **MK: 30[b]; YD: K. 18.**

1 O ilim ve yücelik/Kemâl güneşi, ay yüzlü güzellerin yanağındaki ben misali fazilette Rûm diyarında bir tanedir.

2 Âlimler fazilette onu örnek alsa şaşılmaz; zira Yüce Allah (o şeyhülislâmı) ilim dergâhına şeyh etti.

3 İrfan güneşinin doğuş yeri güya (onun) ağzıdır, her bir parmağı marifet göklerine hilâl oldu.

4 Fazilet, (onun) marifet kaftanının eteğine işlenen süstür; fikir sancağının başındaki alemse gökteki hilâldir.
MK: -.
4[a] fażl ṭırāz: fażl-ṭırāz YD.

5 (Onun) eşsiz ilmini nasıl anlatayım? Güzel ve akıcı konuşan dil, ondan söz ederken tutulur.

6 Eserlerini rahmet meleğine benzetirler, defterinin bir araya gelmiş sayfaları kanatlardır.

7. naẓm u neṯrini gören dėdi zihī mīr-i kelām
biri i‘cāzdur anuŋ birisi siḥr-i ḥalāl

yaraşur gülşen-i ḥüsninde iki ebrūlar
bād-ı raḥmetden egilmiş ṣanasın iki nihāl

9. leyletü'l-ḳadr ṣaçı alnı-durur bedr-i münīr
ṣa‘ṣa‘a ḫaṭṭ-ı sefīdi yüzi ḫūrşīd-miṯāl

beŋzedür taḫt-ı süleymānda anı loḳmāna
ẕū-fünūn olduġını kim ki ḳıla fikr ü ḫayāl

11. fi'l-meṯel ẕāt-ı şerīfidür anuŋ baḥr-i ‘ulūm
deheni şekl-i ṣadefdür suḫanı dürr ü le’āl

oldı her yüze gelen mūy-ı sefīd emvācı
ẕāt-ı pākidür anuŋ ḳulzüm-i envār-ı kemāl

13. yüze gelmez leb-i cānān gibi hergiz ‘ulemā
gendi luṭfından eger eylese her fende sü’āl

ḳaddini luṭf u tevāżu‘la dü-tā eyleyeli
gösterürler anı barmaġ ile mānend-i hilāl

15. ḳodı el arḳasını yėr yüzine mihr-i münīr
‘alem-i ‘ilm ü veḳārı olalı hem-çü cibāl

ḳāf ṭaġı gibidür muḥteşem ü ehl-i veḳār
seyl gibi aḳar enhār-ı kemāli meh ü sāl

17. rūz u şeb ḳā’im ü ṣā’imdür işi zühd ü ṣalāḥ
ḳāmeti oldı reh-i ḥaḳda ‘ubūdiyyete dāl

---

7 Nazmıyla nesrini görenler, “Pek güzel, pek zarif sözdür!” dediler; onun biri icazdır/mucizedir, diğeri sihr-i helâl/güzelliğiyle büyüler.
MK: -.

8 Kaşlar (onun) güzelliğinin gül bahçesine pek yakışır, güya iki fidan yağmur/rahmet rüzgârıyla eğilmiştir.
8[a] ebrūlar: ebrūları MK.

9 Saçı Kadir Gecesi, alnı parlayan aydır; beyaz sakalı güneş ışığı, yüzü de güneş misalidir.

10 (Onun) âlim olduğunu anlayıp idrak edenler, onu Süleyman tahtında Lokman’a benzetirler.

11 İlim denizi güya onun mübarek zatıdır; ağzı sedef şeklindedir, sözleriyse incidir.

12 İlim ve fazilet nurunun denizi onun mübarek zatıdır, yüzünde beliren/yüzebilen beyaz sakalıysa (o denizin) dalgalarıdır.

13 Eğer (o şeyhülislâm) lütfedip/keskin zekasıyla her fende sorular sorsa âlimler sevgilinin dudağı gibi asla ortaya çıkmaz.
13[b] gendi: gendü MK.

14 Boyunu cömertlik ve alçak gönüllülükle iki büklüm edeli onu hilâl gibi parmakla gösterirler.
MK: -.

15 (Onun) ilim ve vakar sancağı dağlar gibi olunca parlayan güneş ellerini yere koydu/pes etti.

16 (O şeyhülislâm) Kaf Dağı gibi ihtişam ve şeref sahibidir, ilminin nehirleri yıllardır sel gibi akar.
16[b] enhār-ı: envār-ı YD.

17 Gece gündüz namaz kılıp oruç tutar; işi riyazet ve hayırdır. (Onun) boyu, Hak yolunda kulluğuna delil/dâl (د) oldu.
17[a] ḳā’im ü ṣā’imdür: ṣā’im ü ḳā’imdür MK.

ḳuṭb-ı aḳṭāb-ı velāyet meh-i bürc-i ‘aẓamet
rāvī-i ḳavl-i nebī zübde-i aṣḥāb-ı ricāl

19. ẕāt-ı ferḫunde-ḫıṣāl ü melik-i mülk-i hüner
merdüm-i ḳadr-şinās u melek-i ferruḫ-fāl

‘ālemüŋ yüzi ṣuyı ‘ālim-i dervīş-nihād
şeh-i iḳlīm-i me‘ārif şeref-i bürc-i cemāl

21. baḥr-i ‘ilmüŋ güheri ya‘nī re’īs-i ‘ulemā
müftī-i dehr ebü'l-fażl-ı cihān ibn-i kemāl

rūḥ-ı ḳuds oldı dehānı ve dili peyġamber
ḫaṭı aṣḥāb-durur gül yaŋaġı ḫayrü'l-āl

23. bir naṣīḥat ḳılıcı mürşid-i ḳāmildür kim
oldı fetvāsı fesād ehline şemşīr-i celāl

‘ilm-ile zümre-i islāmuŋ o şeyḫü'l-islām
‘ayn-ı ma‘nāsını nūr-ile ėder mālāmāl

25. ḳāl ėder āteş-i şevḳ-ile vücūd-ı beşeri
söylese ehl-i dile ḳāl-i resūl ile maḳāl

naṣṣ-ı ḳātı‘ olalı ‘āleme tīġ-ı şer‘i
ėdemez ādemi devrinde şeyāṭīn iḍlāl

27. aŋa şādam ki mekānında mekīn ėtdi beni
ādemüŋ gelmez imiş göŋline cennetde melāl

n'ola gencīne-i mihrüŋ beni gūyā ėtse
söyledür ėy gül-i gülzār-ı kemāl issini māl

29. ‘āleme cān gibi bir genc-i nihānsın dėr idüm
olmasa devr-i zemān aduŋ ile mālāmāl

---

18 Erenlerin kutbu, yücelik burcunun ayı; Hz. Peygamber’in sözünü nakleden, seçilmişlerin göz bebeği!
MK: -.

19 Mübarek huylu zat, marifet yurdunun sultanı; kadir kıymet bilen, kutlu melek!

20 Âlemin yüz akı, derviş yaratılışlı âlim; irfan yurdunun şahı, cemâl burcunun göz bebeği!

21 İlim denizinin incisi yani âlimlerin reisi; yeryüzünün şeyhülislâmı, cihanın fazilet sahibi, İbni Kemal!

22 Ağzı Cebrail, dili de peygamber oldu; sakalı ashap, gül yanağıysa (Hz. Muhammed’in) hayırlı soyudur.

23 Nasihat eden/nasihat kılıcı olan bir ariftir; fetvası fesat ehline celâl kılıcı oldu.

24 O şeyhülislâm ilmiyle İslâm ehlinin mana gözünü nurla doldurur.

25 Gönül ehline Hz. Muhammed’in sözüyle hitap etse insanın vücudunu aşk ateşiyle eritir.

26 (Onun) şeriat kılıcı dünyada tartışılmaz bir hüküm olduğundan beri devrinde şeytanlar insanı yoldan çıkaramaz.
MK: -.

27 Beni mekânında ağırladığı için sevinçliyim; zira (meseldir), “Cennette insanın gönlüne keder düşmezmiş.”.

28 Ey ilim gül bahçesinin gülü, aşkının hazinesi beni söyletse şaşılmaz; (zira) mal sahibini konuşturur.

29 Devir adınla dolmasaydı “Âleme can gibi gizli bir hazinesin!” derdim.
MK: -.

ramażān ayı gibi ḳadre ėrerdi ‘ulemā
bulsalar ṣoffa-ı fażluŋda eger ṣaff-ı ni‘āl

31. ayaġuŋ ṭopraġına ṣu gibi aḳdı göŋlüm
ele al murġ-ı dili eyligi eyle ṣuya ṣal

‘aceb olmaz baŋa ġadr eylese dünyā-yı denī
ortaya geldügi içün ėrişür mihre zevāl

33. mīve-i şāḫ-ı vücūd olduġı içün naẓmum
yaġdurur ṭa‘n ṭaşın başuma ḫayli cühhāl

rūz-ı ‘īd oldı cihān şād u faḳīrüŋ ġamgīn
yılda bir kerre ṣınuḳ göŋlümi bārī ele al

35. ben ḳara ṭopraġuŋı aŋmaz iseŋ lāyıḳdur
ḳalbüŋ āyīnedür anda ne revā gerd-i melāl

elini al bu faḳīrüŋ ki ne lāyıḳdur kim
mey-i ḥamrā gibi ayaḳda ḳala ehl-i kemāl

37. dehen-i yār gibi ġayre boyun egdürme
zülf-i dil-dār gibi ḳılma perīşān-aḥvāl

midḥatüŋde iki mıṣra‘la benüm her beytüm
bir hümādur ṣanasın uçmaġa açmış per ü bāl

39. mevc urur ẓulmet içinde nite-kim āb-ı ḥayāt
midḥat-i ẕāt-ı şerīfüŋde suṭūr-ile ḫayāl

oldı her mıṣra‘ı bir dil-ber-i şīrīn-ḥarekāt
gün yüzinde görinür tāze yėtişmiş ḫaṭ u ḫāl

---

30 Âlimler (senin) fazilet sofanda ayakkabılıkta/en geride yer bulsa Ramazan ayı misali Kadir Gecesi’ne kavuşurdu/şeref bulurdu.
MK’de 26. sıradadır.

31 Gönlüm ayağının toprağına su misali aktı; (ey âlim), gönül kuşunu eline al da karşılık beklemeden bir iyilik yap!

32 Alçak dünya bana zulmetse şaşılmaz; (çünkü) güneş, doğduğu için yok olur.

33 Nazmım, yaratılış dalının meyvesi olduğundan bunca cahil kınama taşını başıma yağdırır.
33[b] ḫayli: ḫayl-i MK.

34 Bayram geldi, cihan neşeyle doldu; (lakin) ben fakir âşığın kederlidir, hiç değilse kırık gönlümü yılda bir kez teselli et!
MK: -.

35 Ben kara toprağını anmazsan şaşılmaz; (zira) kalbin aynadır, ona keder tozu yakışmaz.
MK: -.

36 Bu fakir âşığın elinden tut; zira ilim ve fazilet sahiplerinin kırmızı şarap gibi ayakta/çaresiz/kadehte kalması uygun değildir!

37 (Yaḥyā’yı) gönül alıcı sevgilinin saçları gibi perişan/dağınık hâlde bırakma, yârin ağzı gibi başkasına boyun eğdirme!

38 (Senin) methindeki her beytim güya iki mısrayla uçmak için/cennete doğru süzülen bir Hüma’dır.
38[a] benüm: - MK.

39 Mübarek zatının övgüsünde hayal, satırlarla karanlıktaki/karanlıklar ülkesindeki hayat suyu misali dalgalanır.

40 (O methin) her mısraı, güneş yüzünde beniyle yeni çıkmış ayva tüyleri görünen şirin tavırlı, gönül alıcı bir güzeldir.

41. dest-i hicrān-ile naẓmum gibi çāk oldı yaḳam
elem-i dehr ḳomaz aġzumı açmaġa mecāl

baḥr-i ḥayretde ḳalup *sellemehu'llāh* dėye
kelimāt-ı ḥasenüm ger göre selmān u kemāl

43. şekker-i medḥüŋ-ile oldı bu **yaḥyā** bendeŋ
ḫusrev-i mülk-i suḫan ṭūṭī-i şīrīn-maḳāl

ḥaşre dek midḥatüŋ oḳurdı eger eylemese
cānını almaġa cellād-ı ecel isti'cāl

45. ṣaḥn-ı ṣıḥḥatde ola z̲āt-ı şerīfüŋ her dem
nite-kim ola cihān içre mürūr-i meh ü sāl

derecātuŋı refī' eyleyüben her laḥẓa
vėre biŋ ka'be s̲evābını ḫudā-yı müte'āl

19.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün
Mücte s̲ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. gel ėy maḳām-ı fenāda olan muḳīm ü mekīn
sözüm güherlerini gūşvār eyle hemīn

cihānda merdüm-i dünyā-pereste olma ḳarīb
anuŋ gibiden ıraġ ol nite-ki çarḫ-ı berīn

3. ki ḳaṭre ḳaṭre ciger ḳanıdur görinen la'l
ėlüŋ gözi yaşıdur tāc-ı şehde dürr-i s̲emīn

'azīz cānuŋı göz göre odlara atuban
revā mıdur gėyesin şimdi cāme-i zerrīn

5. igende ẓāhire meyl ėtme bāṭınuŋ gözle
yıḳup derūnuŋı bīrūnuŋ eyleme tezyīn

---

41 Yakam ayrılık eliyle nazmım gibi parçalandı, dünya derdi ağzımı açmaya derman/imkân bırakmaz!

42 Selmân ile Kemâl güzel sözlerimi görse hayret denizine dalıp "Allah ona esenlik versin!" der.
MK: -.

43 (Ey şeyhülislâm), bu Yaḥyā kölen methinin şekeriyle söz yurdunun Hüsrev'i/sultanı ve tatlı dilli, Şirin/şirin sözlü bir papağan oldu.

44 Eğer ecel celladı canını almak için acele etmese kıyamete dek (senin) methini söylerdi.

45 Yeryüzünde aylar ve seneler geçip gittikçe mübarek zatın daima sıhhat meydanında olsun!

46 Yüce Allah her daim mertebeni yükseltip (sana) bin Kâbe sevabını nasip etsin!
46[a] eyleyüben her laḥẓa: ėde refī'ü'd-derecāt MK.

19. MK: 31[b]; YD: K. 19.

1 Ey gelip geçici olan makamda oturan kudret sahibi, gel! Haydi, sözümün incilerini kulağına küpe et!

2 Cihanda kendini dünyaya kaptırıp ahiretini unutan kimseye yaklaşma, yüce felek misali onun gibilerden uzak dur!

3 Şahın tacında görünen lâl taşı damla damla (akan) ciğer kanıdır, kıymetli inci ise ellerin gözyaşıdır.

4 Şimdi aziz canını göz göre göre ateşlere atıp altın işlemeli/sarı renkli elbise giymen doğru mudur?

5 Daha fazla surete meyletme, gönlüne değer ver; içini yerle bir edip dışını süsleme!

gider ġurūrı ṣaḳın āteşī-mizāc olma
yėter çü ādem olana *ḫalaḳtehu min-ṭīn*

7. aŋ ol güni ki varup aṣluŋa rücū‘ ėdesin
saŋa ola ḥacer ü ḫāk pister ü bālīn

‘aceb-mi olsa ḫudā-bīn ü lāyıḳ-ı dīdār
cihānda dīde-i ġam-dīde olmadı ḫod-bīn

9. kemāl-i ḫulḳ-ile miskīnligi ḳomaz elden
revādur aġırı altun degerse nāfe-i çīn

ḳabā-yı fāḫir-ile ḳalma ‘āḳıbet ‘uryān
‘abā-yı faḳr-ile ol ḳılma bid‘ati āyīn

11. dehān-ı yār gibi gelme ṣūrete hergiz
ṭuyurma sırruŋı ḫalḳa miṣāl-i genc-i defīn

zevāle ėrme güneş gibi ortaya atılup
kenāra çıḳ meh-i nev gibi ol kemāle ḳarīn

13. göŋül ki ka‘bedür ėtme sen anı büt-ḫāne
o sāde-rūdan ıraġ ol ki ola düşmen-i dīn

yaşuŋ gibi seni başdan çıḳarmasun āḫir
hevā-yı serv-i revān u nigār-ı māh-cebīn

15. düşürme ḫırmen-i cāna gözüŋden āteş-i ġam
yüzine baḳma nigāruŋ ger ola ḥūrü'l-‘īn

emān kāġıdı vėrilmedi saŋa ẓāhir
ġam-ı günāhdan olmaḳ revā mı şimdi emīn

17. menāşıbında cihānuŋ gözetme bād-ı hevā
vėrür çü ḫırmenüŋi bāda āḫir ėy miskīn

---

6 Gururdan kurtul, sakın ateş mizaçlı/kibirli olma; çünkü insan olana/Hz. Âdem'e "Onu çamurdan yarattın. [A'raf/12]" (ayeti) yeter!

7 Varıp aslına döneceğin, taş ve toprağın sana döşekle yastık olacağı o günü hatırla!

8 Kederli göz, Allah'ı görüp O'nun tecellisine mazhar olsa şaşılmaz; (zira o) dünyada kibirli olmadı.

9 Ahlâkının güzelliğiyle tevazuyu/dervişliği elden bırakmaz/misk gibi güzel kokar. Çin miskinin kesesi, ağırlığınca altın etse yaraşır!

10 Sonunda gösterişli kaftanla çıplak kalma; fakirlik/fakr hırkasını giy, batılı âdet edinme!

11 Yârin ağzı gibi asla ortaya çıkma, gizli hazine misali sırrını halka duyurma!

12 Güneş gibi ortaya atılıp yok olma; hilâl misali kenara çekil de ilim ve fazilette kusursuz ol/dolunay ol!

13 Gönül Kâbe'dir, sen onu puthane yapma; din düşmanı olan, yüzünde tüy bitmemiş o güzelden uzak dur!

14 Salınan selvinin aşkıyla ay alınlı, güzel sevgilinin arzusu sonunda seni gözyaşların gibi yoldan çıkarmasın/başından etmesin!

14[b] revān u: revān MK.

15 Can harmanına gözünden gam ateşini düşürme; güzelin huri misali gözünün karası simsiyah, akı da bembeyaz olursa (sakın) yüzüne bakma!

15[a] gözüŋden: göŋülden MK.

15[b] ger: ki MK.

16 Sana daha kurtuluş kağıdı verilmemişken şimdi günah kaygısından kurtulmak yakışır mı?

17 Ey zavallı, dünya makamından kolay kazanç bekleme; zira (o), sonunda harmanını heba eder.

çerāġ-ı ẕātuŋı bād-ı nefisden eyle nihān
ḫaṭā ile kişinüŋ ḫāṭırını ḳılma ḥazīn

19. görüp sirişkini maẓlūm olanuŋ eyle ḥaẕer
bu çeşmesārı o vīrānelikde şanma tekin

ṣurāḥī gibi olursın müdām bāde-perest
ecel ayaġuŋ alup ha dėyince oldı yaḳın

21. ḥabāb-ı mey gibi fi'l-i ḥarāma göz dikme
ṣaḳın gözüŋe ṭurur ḳanı tevbe ḳanı yemīn

ġam-ı günāh-ile sen ne günüŋe ṭursursın
rükū' u secde içinde ola semā vü zemīn

23. miṣāl-i dāl 'ibādetde iki ḳat ol kim
mezār-ı tīrede tā kim ola gözüŋ aydın

çenār gibi elüŋden düşürme tesbīḥi
sücūd ėdüp ḳo zemīne benefşe gibi cebīn

25. sözümi diŋle benüm aç gözüŋi ėy ġāfil
naṣīḥat ābı ile eyle āteşüŋ teskīn

kemāl-i ṣıdḳ-ile ya 'ilm-ile 'amel ėde-gör
ya ol ḳapuda ḳul ol var ise eger temkīn

27. maḳarr u mesken ü me'vā-yı zümre-i 'ulemā
mu'īn-i dīn-i nebī ya'nī bāb-ı muḥyiddīn

'alīm ü 'ālim ü nā'ib-menāb-ı peyġamber
sirāc-ı millet-i islām u nūr-ı şer'-i mübīn

---

18 Zatının kandilini, nefis rüzgârından koru; hataya düşüp kimsenin gönlünü kırma!

19 Mazlumun gözyaşını gör de (ondan) sakın! Bu pınar başını, o viranelikte tekin sanma!
19[a] sirişkini: ser-geştini MK.
19[b] vīrānelikde: vīrānelıḳda MK.

20 Sürahi gibi hep/mahmur ve şarap düşkünüsün. Ecelin kadehini/ayağını alması/seni alt etmesi bir an kadar yakındır!
MK: -.

21 Şarap kabarcığı gibi haram işe göz dikme! Sakın, gözüne durur; hani (ettiğin) tövbe, nerede yeminin?
21[b] ḳanı tevbe: tevbe ḳanı MK.

22 Gök rükûya varıp yer secde ederken sen günah belasıyla daha ne beklersin?

23 İbadet ederken dâl (د) gibi iki büklüm ol ki karanlık mezarda gözün aydın olsun.

24 Çınar gibi tespihi elinden düşürme, menekşe misali secdeye varıp alnını yere koy!

25 Ey gafil! Sözümü dinle, gözünü aç; ateşini nasihat suyuyla yatıştır!
25[b] āteşüŋ: nāruŋı MK.

26 Ya tam bir ihlasla ilmine yakışır şekilde hareket et ya da başarabilirsen o kapıda kul olma şerefine nail ol!
26[a] ya: - MK.
26[b] ol var ise eger: ki eger var ise MK.

27 Âlimlerin meskeni, yurdu ve sığınağı; İslâm dininin yardımcısı yani Muhyiddin'in kapısı/dini ihya eden kapı!

28 Çok bilen ilim sahibi, Hz. Peygamber'in makamının vekili; İslâm ümmetinin meşalesi, İslâm şeriatının nuru!
28[a] nā'ib-menāb-ı: nā'ib u menāb MK.

29. ‘itāb-ı nehyi ḳamu münkirāna sedd-i sedīd
ḫıṭāb-ı emri anuŋ ḳaṣr-ı şer‘e rükn-i rekīn

hevāya olmadı mā’il o serv-i bāġ-ı ṣalāḥ
zihī kemāl-i se‘ādet zihī ḫışāl-i güzīn

31. aḳar ṣu gibi tilāvetden olmaduŋ ḫālī
ṣalāḥ-ı nefsüŋe ṣad āferīn ü yüz taḥsīn

ėyā seḫā vü ‘aṭā issi āfitāb-ı kerem
żıyā-yı cūd-ı vücūduŋla ṭoldı rūy-ı zemīn

33. celāl ü seyyid ü cāmī vü şeyḫ sa‘deddīn
sipihr-i māh-ı kemālüŋde oldılar pervīn

celāli yüzi olur ‘ālim olanuŋ ġālib
mehābetüŋe n'ola döymez ise şīr-i ġurīn

35. göŋül cemāl-i şerīfüŋsüz olamaz mesrūr
behār-ile açılur ‘ādetā gül-i nesrīn

yėrinsün ol ki anı dest-i reddüŋ eyleye red
sevinsün ol ki aŋa ‘avn-i cūduŋ ola żamīn

37. yörenmez āyine-i mihre z̲erre deŋlü ġubār
mekān-ı ḳalbüŋe kīn olmadı muḳīm ü mekīn

o ḳul ki ṭoġrı ola ḫıdmetüŋde eyleme dūr
yaman olur elif īmāndan gidince hemīn

39. çü istiḳāmete şimdi elif-durur ḳaddüŋ
ėşigüŋ olsa baŋa ṭaŋ mı gün gibi bālīn

---

29 İkazı, bütün inkârcılara güçlü bir engel; onun buyruğuysa şeriat köşküne sağlam bir direktir!
29[a] münkirāna: münkerāta MK.

30 O ihlas bağının selvisi arzularına kapılmadı/havaya uymadı; ne güzel saadet, ne yüce haslet!

31 (Ey âlim), Kur’ân’ı akarsu gibi güzel ve usulüne uygun okumaktan bir an ayrılmadın; ihlasına yüzlerce kez aferin!

32 Ey cömertlik sahibi ihsan güneşi, yeryüzü cömert mizacının ışığıyla dolup taştı.

33 Celâl, Seyyid, Câmî ve Şeyh Sadeddin (senin) ilim ve fazilet ayının göğünde Süreyya oldular.
33[a] vü şeyḫ: - MK.

34 Âlim olan kimsenin celâl yüzü galip olur, kükreyen aslan (senin) heybetine dayanamazsa şaşılmaz.
MK: -.

35 Tıpkı baharla açılan yaban gülü gibi gönül, mübarek cemâlini görmeden mesut olamaz.
35[b] gül-i: gül ü MK.

36 (Senin) ret elinin geri çevirdiği o kimse üzülsün, cömertliğinin lütfuna mazhar olan o kimse sevinsin.
MK: -.

37 Nasıl ki güneş aynasına zerre kadar toz konmazsa (senin de) kalbinde kine (hiç) yer olmadı.

38 Hizmetinde dosdoğru olan o kulu (kendinden) uzaklaştırma; çünkü elif imandan (ايمان) gidince yaman (يمن) olur.
38[a] dūr: redd MK.

39 Boyun şimdi istikamet üzere/dosdoğru elif olduğundan eşiğin bana gün gibi yastık olsa şaşılmaz.
MK: -.

müfîd ü muḫtaṣar ėtsem ‘aceb mi midḥatüŋi
zemānede bu-durur muḳteżā-yı ehl-i yaḳīn

41. cihānı göz göre ḳılmazdı gendüye muḥtāc
müfîd ü muḫtaṣar olmasa çeşm-i ‘ālem-bīn

yüzine bedrüŋ igen kimse baḳmaz ammā kim
hilāli barmaġ ile gösterür gören ol ḥīn

43. bu baḥr-i naẓmı leẕīẕ eyledi kelām-ı laṭīf
muḥīṭe cānib-i cennetden aḳdı mā’-ı ma‘īn

ḫayāl-i bikr-ile gūyā ki beyt-i ma‘mūrum
serāy-ı şīvede gūyā nigār-ı perde-nişīn

45. suṭūr-ı midḥat-i ẕātuŋ sürūr-ı ḳalb-i şekūr
miṣāl-i şeh-per-i rūḥu'l-emīn oldı hemīn

ḥurūfına naẓar eyle ‘uyūn-ı ‘ibretle
ṣıfāt-ı ẕāt-ı cemīlüŋ ki eyledüm tedvīn

47. rükū‘ u secde ėder kimi kimi daḫı ḳıyām
‘ibādet üzre ḳomış her birini rabb-i mu‘īn

cevāhir-i suḫana oldı fikretüŋ ṣarrāf
gerek ki ḳıymetümüz biline olup taḥsīn

49. ża‘īf isem n'ola aḳvā-durur sözüm aḳvā
kemāle ėrmedi mi ẕikr olan kelām-ı metīn

ḳapuŋda yaḳdı beni iştiyāḳ-ı dīdāruŋ
revā mıdur ki ola cennete giren ġamgīn

---

40 Methini kısaca ifade edip söylesem şaşılır mı? Bu devirde basiret sahibi olmanın gereği budur.
MK: -.

41 Âlemi gören göz, öz ve yararlı olmasaydı cihanı göz göre göre kendisine muhtaç etmezdi.
MK: -.

42 Dolunayın kimse yüzüne bakmazken herkes hilâli görür görmez parmakla gösterir.
MK: -.

43 Güzel/tatlı söz, bu nazım denizini tatlandırdı; (sanırsın) etrafa cennetten Main Irmağı aktı.
43[b] cennetden aḳdı: ḥaḳdan aḳıtdı MK.

44 El değmemiş hayallerle (bu) latif beytim güya naz sarayında oturan iffet sahibi, resim kadar güzel sevgilidir.
44[b] şīvede: şīveme MK; perde-nişīn: nişīn MK.

45 Senin methinin satırları, Cebrail’in kanatları gibi şükreden kalbin sevinci oldu.

46 Güzel zatının vasıflarını defter hâline getirdim, (onun) harflerine ibret gözüyle bir bak!
MK: -.

47 Kimi rükûya varır, kimi secde eder, kimi de kıyamdadır. Yüce Allah, her birini ibadet üzre yaratmış.
MK: -.

48 Takdir edilip kıymetimiz bilinsin diye (senin) fikrin, söz cevherine sarraf oldu.
MK: -.

49 (Ben) zayıf olsam ne var? Sözüm kudretlidir, kudretli! Söylenen (bu) güçlü sözler kusursuz değil mi?
MK: -.

50 Güzel yüzünün hasreti, beni kapında yakıp kavurdu; cennete girene kederli olmak yakışır mı?
MK: -.

51. sevād-ı ḫaṭṭı ḳadir gėcesi midür ‘acebā
ki ṭurur anda zülāl-i me‘ānī-i rengīn

bu güft ü gū-y-ile **yaḥyā** igende lāf urma
hilāl gibi gel eksüklügüŋi ḳıl tebyīn

53. beyān-ı vaṣfın ėderken zebāna hātif-i ġayb
du‘ā-yı devletini eyledi hemān telḳīn

yėg ola baḫt-ı hümāyūn-ile güni günden
nite-ki devr ėde eyyām-ile şühūr u sīnīn

55. hemīşe çarḫ-ı felek gibi üstüvār olsun
ola du‘āmuza āmīn dėyen belādan emīn

20.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. zihī cemāl ü celāl issi ṣāni‘-i müte‘āl
teveccüh eyleyen insāna dėr *ta‘āl ta‘āl*

ṣalar du‘āsı hümāsını ‘arş-ı a‘lāya
cihānda münkesirü'l-bāl olan faḳīrü'l-ḥāl

3. ṣalāḥa cennet olur zaḥmete ‘ivaż raḥmet
cefā içinde vefādur celāl içinde cemāl

cihān ḫarābesi içinde aldı meydānı
cemī‘-i ḳayd-ı cihāndan ḫalāṣ olan abdāl

5. hevāŋa tābi‘ olup ebr-i nev-behār gibi
nuḳūş-ı ‘āleme olma ṣabī gibi meyyāl

ne dėrse anı ėşidür bu ḳubbede ‘ālem
zebān-dirāzlıḳ ėtme derāy-ı deyr-miṣāl

---

51 Acaba (onun) yazısının karası, Kadir Gecesi midir? Zira renkli hayallerle dolu manaların tatlı suyu orada akmaz olur.
52 Ey Yaḥyā, bu boş sözlerle çok övünme; gel, hilâl gibi eksikliğini açıkça söyle!
53 Gaipten gelen ses, (onun) vasıflarını/methini dile söylerken birden saadeti için dua etmeyi telkin etti.
54 Günler, aylar ve yıllar geçtikçe kutlu talihi ile (onun) günü günden iyi olsun!
54[b] şühūr u: şühūr-ı MK.
55 Duamıza “Âmin!” diyen, beladan uzak ve daima feleğin çarkı gibi kuvvetli olsun!
55[a] gibi: gün gibi MK.
20. MK: 33[a]; YD: K. 20.
1 Cemâl ve celâl sahibi yüce Allah, kendisine yönelen insana “Gel, gel!” der.
1[a] cemāl ü celāl: celāl ü cemāl MK.
2 Dünyada gönlü kırılan fakir, duası Hüma’sını yüce Arş’a yollar.
3 İhlasın karşılığı cennet, zahmetin bedeliyse rahmettir; cefa içinde vefa, celâl içinde cemâl olur!
4 Dünyanın bütün bağlarından kurtulan abdal, cihan harabesi içinde meydanı ele geçirdi.
5 İlkbahar bulutu gibi havaya/arzularına uyup çocuk misali dünyanın süsüne aldanma!
6 İnsan bu kubbede/dünyada ne derse onu işitir, kilise çanı gibi haddini aşma!
6[a] ‘ālem: ādem MK.

7. ayaḳlama haẕer ėt bāġbān-ı ḳudretden
şükūfehā-yı gülistān-ı ḥaḳdur ehl-i kemāl

ḥarāma göz dikicidür ḥabāb-ı bāde gibi
şerāb içen kişinüŋ eyle başını pā-māl

9. tevāżu‘ ėtme edānīye nār-ı ġayrete yan
bu ḳāl olan sözi ḥāl eyle daḫı ḥayrān ḳal

hezār kelbi mürebbā ėder sifāl-i semā
denī ki rif‘ate ėrse saŋa ne ġam ne melāl

11. yüzine baḳma o şeyḫüŋ ki ḫalḳ arasında
ėderse ḥalḳa-i cem‘iyyetini dām-ı ricāl

hidāyet ehli iseŋ ehl-i sūza ol dem-sāz
gelürse yanuŋa sāzende ḳısmı pāreye çal

13. riyāżetinde riyāsı olan kişi bir zāġ
şu kim ġıdā ile ten-perver ola bir ḥammāl

ricāl-i ġayba ḳarış tā ki görmeye tozuŋı
elerse arżı eger görinen ṭoḳuz ġırbāl

15. güneş gibi sen eger şarḳa ġarba ‘azm ėtseŋ
şerī‘ati ḳoma ol seyf-i ḳāṭı‘ı bile al

ḥarīṣ-i manṣıb u cāh olma kim ne lāyıḳdur
kişiye ālet-i hengāme ola ‘ilm ü kemāl

17. selāmet ehlini eyler melāmet ehli pelīd
nihāle zāġ u kelāġ ėrse egrilür fi'l-ḥāl

---

7 İlim ve fazilet sahipleri, Hakk'ın gül bahçesinin çiçekleridir; (onları) ayaklarınla ezme/hor görme, kudret bahçıvanından kork!

8 Şarap içenin başını ayaklar altında ez; (çünkü o), şarap kabarcığı gibi harama göz diker.

9 Alçağa tevazu gösterme; gayret ateşine yan, bu söylenen/(ateşte) eritilen sözü anla da hayran ol!

10 Alçağın makamı yükselirse aldırma, zararı yok! (Zira) sema çanağı binlerce köpeği eğitir.

11 Meclisinin halkasını halkın arasında seçkinler tuzağı hâline getiren o şeyhin yüzüne bakma!

12 Hak yolundaysan yanıp yakılanlara/âşıklara dost ol; çalgıcı kısmı yanına gelirse aldat, başından sav!

13 Riyazetinde iki yüzlülük eden kimse bir karga, yemeye düşkün ve nefsine esir olmuş şu kimse de bir hamaldır.

14 Gayb erenlerinin arasına karış ki görünen dokuz kalbur/felek yeryüzünü elerse tozunu (dahi) görmesin.

15 Eğer sen de güneş gibi doğuya ve batıya gidersen Allah'ın kanunlarını terketme, o keskin kılıcı bileyip (eline) al!

15[a] sen eger: - MK.

15[b] şerī‘ati ḳoma ol: şerī‘atin ḳoma elden MK.

16 Makam ve mevki hırsına kapılma; zira ilmin ve faziletin kişiye fitne ve kargaşa vesilesi olması uygun değildir.

16[a] ḥarīṣ-i: ḥarīṣ u MK.

17 Fitneci ve dedikoducu kimseler salihleri meşe palamuduna çevirir/kirlendirir; fidana ne zaman kargayla kuzgun konsa hemen eğilir.

17[a] ehli pelīd: ehl-i pelīd MK.

ėrişmemişdür anuŋ ʻayn-ı iʻtiḳādına nūr
kimi ki ṣoḥbet-i nā-pāk eylese iḍlāl

cünūd-ı ehl-i hevānuŋ belā ḳafāsında
vücūd-ı pīr-i dü-tā rāy-ı ḳahr-ı ʻömrine dāl

aġardı maʻṣıyet-ile yüzüŋde mūy-ı siyāh
ḳarardı yüz ḳarası ile nāme-i aʻmāl

menāl-i maʻṣıyet-ile nėce olur ḥālüŋ
olursa kīse-i mālüŋ selāsil ü aġlāl

ḫalāya beŋzer o kim mühmelāt-ile memlū
ḫayāl-i māl ü menāl ile ola mālāmāl

muḥāldür kişi żıddeyni nėce cemʻ eyler
ḥicāb-ı uḫrevīdür dünyevī olan eşġāl

nedür bu kibr ü ġurūr u nedür bu ẕevḳ u sürūr
kişiye rūz-ı ḳıyāmetde yoḳ-mı yoḳsa sü'āl

cibāl gibi faḳīre büyüklenen ümerā
ḳarınca gibi olur maḥşer ehline pā-māl

bu çār-sū-yı ʻanāṣırda oldı ġāfiller
aġır bahālu libās-ile gendüye dellāl

beḳā taṣavvurını ḳılma rāh-ı fānīde
ʻayān ėder bu ṭoḳuz āyine hezār eşkāl

fenā bulur beşeriyyet bu çār ʻunṣurda
memātuŋa melekü'l-mevt eyler istiʻcāl

meʻārifüŋ güherin ṭaḳma gūş-ı nādāna
sözüm cevāhirini diŋle baḥr-i ḥayrete ṭal

---

18 Kirli sohbet kimi yoldan çıkarırsa (zaten) onun iman gözüne nur değmemiştir.

19 Bela, nefsine düşkün kimselerin zihnindedir; iki büklüm olmuş ihtiyarın vücudu, kahır fikriyle geçen ömrüne işarettir.

20 (İşte), asilikle yüzündeki siyah sakal ağardı; amel defteri yüz karasıyla karardı.

21 Malın mülkün zincirlerle prangalar olursa asilik malıyla ne hâle gelirsin, (bir düşün)!

21[a] menāl-i: menāl ü MK.

22 Boş sözler ve mal mülk hayaliyle dolan o kimse, helaya benzer.

23 İnsanın birbirine zıt olan iki şeyi bir araya getirmesi mümkün değildir. Dünya meşguliyeti, ahiret işlerine engeldir!

24 Nedir bu kibir, bu gurur? Bu zevk ve eğlence nedir? Yoksa insana kıyamet günü sual yok mudur?

24[a] ġurūr u: ġurūr MK.

25 Âcizlere dağlar gibi büyüklenen emirler, mahşer ehlinin ayakları altında karınca gibi çiğnenir.

26 Bu unsurlar çarşısında/dünyada gafiller kıymetli ve gösterişli elbiseleriyle kendilerine tellal olur.

27 Gelip geçici olan (bu) yolda/dünyada sonsuzluğu düşleme; bu dokuz ayna/felek, karşına binlerce engel çıkarır.

28 İnsanlık bu dört unsurda/dünyada yok olup gider, ölüm meleği vefatın için acele eder.

29 İlminin incisini cahilin kulağına takma; söz mücevherimi dinle de hayret denizine dal/hayret makamına var!

kelām-ı ḥaḳḳı ėşitse hücūm ėder cehele
nişān-ı seng-i münāfıḳ olursa ṭaŋ-mı bilāl

31. gedā maḳām-ı ḥukūmetde pāy-dār olmaz
ṭavīl ‘ömre ėrişmez aṣılsız olsa nihāl

tevāżu‘-y-ile varup dār-ı ehl-i dünyāya
revā mıdur ėdesin ġaflet-ile ḳaddüŋi dāl

33. nifāḳ ėden kişi beyt-i vücūda zelzeledür
sev anı kim ola meydān-ı ṣabra rüstem-i zāl

ebüssu‘ūd efendi ḳapusınuŋ ḳulı ol
ki ‘aynı ‘ayn-ı ‘alī gibidür mübārek-fāl

35. suṭūr-ı nāme-i fetvāsı tīġ-ı şer‘-i şerīf
umūr-ı müşkileye z̲āt-ı pākidür ḥallāl

bu a‘lemü'l-beşere ben nėce melek dėmeyem
ki oldı yazduġı fetvāsı uçmaġa per ü bāl

37. ferīdi naẓm-ile neṣrüŋ vaḥīdi baḥr ü berüŋ
‘alīmi cümle ‘ulūmuŋ zihī kemāl-i kemāl

şerī‘atüŋ begi ehl-i ṭarīḳatüŋ yėgidür
du‘ā-yı devletidür ḫalḳa aḥsenü'l-a‘māl

39. tehī ṣurāḥī gibi fāsıḳuŋ ḳurur ḳanı
fesād u fısḳa yasaġ ėtse ol ḫuceste-ḫıṣāl

yüzi zemīne sürilür miṣāl-i berg-i ḫazān
ḳaçan hevāsına tābi‘ olur bir ehl-i ḍalāl

41. meded yėtiş meded ėy müftī-i zemāne meded
muḥammed ümmeti oldı mükedderü'l-aḥvāl

---

30 Cahiller, Hakk’ın kelâmını işitince saldırırlar; Bilâl, münafıkların taşlarına hedef olsa şaşılmaz.
31 Yoksul olan, devlet makamında sonsuza dek kalamaz; (zira) köksüz fidanın ömrü uzun olmaz.
32 Tevazu içinde dünya ehlinin kapısına varıp gaflet içinde boyunu dâl (د) etmek/iki büklüm olmak (sana) yakışır mı?
32[a] dār-ı: - MK.
33 Fitne çıkaran kişi, vücut evine zelzeledir; (sen) sabır meydanının Zaloğlu Rüstem’ini sev!
33[b] kim: ki MK.
34 Ebüssuud Efendi’nin kapısında köle ol; zira (o), tıpkı Hz. Ali gibi kutludur!
35 Fetvasının satırları, şeriatın kutlu kılıcıdır; güç meseleleri çözüme kavuşturan, (onun) mübarek zatıdır.
36 Yazdığı fetvası uçmak/cennet için kanat olmuşken insanlığın bu âlimine ben nasıl melek demeyeyim?
37 Nazmın ve nesrin bir tanesi, yeryüzünün yegânesi; cümle âlimlerin seçkini, ilmin ve faziletin zirvesi!
38 (Ebüssuud Efendi) şeriatın beyi, tasavvuf yolunun seçkinidir; halkın yapacağı en güzel iş (onun) saadeti için dua etmektir.
39 O güzel huylu, fitne ve ahlâksızlığı yasaklasa bozguncunun boş sürahi gibi kanı kurur/perişan olur.
39[b] fesād u: fesād-ı MK; ėtse: eylese MK.
40 Ne zaman bir yoldan çıkmış nefsine uysa yüzü hazan yaprağı gibi yere sürülür.
41 Aman, yetiş! Medet ey devrin şeyhülislâmı, medet! Muhammed’in ümmeti kederlidir.

ipe dizildi ṣalāḥ ehli nite-kim tesbīḥ
ayaḳladı nėçe fāsıḳlar eyledi pā-māl

43. ‘amāmesin yėre düşürdi bir ḳaç ehl-i hevā
gül-i sefīdi gülistānda ṣanki bād-ı şimāl

ṭutuldı māh gibi nėçe pīr-i nūrānī
depüldi yėrlere gün gibi rūy-ı ehl-i kemāl

45. ‘aseslerüŋ eli altında ḳaldı hem-çü ‘aṣā
şu ṭoġrular ki ṣalāḥında ḳılmadı ihmāl

benefşe gibi ṭutup bāġa ṣaldı dest-i ‘avān
kimisi merd-i ġarīb ü kimisi ehl-i ‘ayāl

47. atalarına gelürler seḥerde zindāna
ḳuzı gibi meleşür çaġrışur ṭurur eṭfāl

bi-ḥaḳḳ-ı sūre-i iḫlāṣ eyle cümle ḫalāṣ
teraḥḥum eyle ki **yaḥyā**yı öldürür bu melāl

49. çerāġ-ı dīni söyündürmesün hevā ehli
ḳapuŋda bu ḳuluŋı luṭf ėdüp bu ḫıdmete ṣal

muḥammed ümmetine olasın ẓahīr ü mu‘īn
nite-ki emr-i ḫudā ile devr ėde meh ü sāl

51. ṭavīl ‘ömr-ile ser-dār-ı evliyā olasın
se‘ādetüŋ günine ėrmesün seḥāb-ı zevāl

21.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. bīgāne oldı şimdi müjeŋ gibi cāne tīr
ṭoḳınmadın geçer yine ben bī-nişāne tīr

---

42 Salihler tespih misali ipe dizildi, bozguncular (onları) ayaklar altında çiğneyip perişan etti.
43 Gül bahçesinde kuzey rüzgârının beyaz gülü (dalından koparması) gibi arzularına esir olmuş birkaç kişi de (salihlerin) sarığını yere düşürdü.
44 Nice kutlu şeyh ay misali tutuldu; ilim ve fazilet sahiplerinin yüzü, gün gibi yerlere sokuldu.
45 Doğruluğundan ödün vermeyen şu salih kimseler, sopa gibi bekçilerin elinde kaldı.
46 Kimi çaresiz bir garip kimi de çoluk çocuk sahibi... Zalimin eli (onları) menekşe gibi tutup zincire vurdu/bahçeye saldı.
47 Çocuklar seher vakti babalarını görmeye hapishaneye gelirler, kuzu gibi meleşip çağrışırlar.
48 İhlas Sûresi hakkı için merhamet et, onları kurtar! Zira bu keder Yaḥyā’yı öldürür.
49 Arzularının esiri olmuşlar, din kandilini söndürmesin; lütfedip bu kulunu kapında o hizmete sal!
49[b] bu ḳuluŋı: bir ḳuluŋı MK.
50 Allah’ın emriyle aylar ve yıllar geçtikçe Muhammed ümmetine yardımcı ve koruyucu ol!
51 Uzun ömrünle evliyaya serdar olasın, yokluk/bela bulutu saadetinin güneşini örtmesin!
21. MK: 35[a]; YD: K. 21.
1 Ok şimdi kirpiğin gibi cana yabancı oldu/ilgisizdir, yine ben kendini kaybetmişe isabet etmeden geçer.
1[b] ṭoḳınmadın: ṭoḳunmadın MK.

ėy ḳaşları kemān görinen servler degül
ḳavs-i felekden ėrdi ḳamu gülsitāne tīr

3. çīn ėtme yā ḳaşuŋı göŋül murġını görüp
atmaḳ revā mı bülbül-i ḳuds-āşiyāne tīr

ḳan ėtmesün ḫadengüŋi ėrgürme çeşmüŋe
ṣunma hemīşe mest-i mey-i erġavāne tīr

5. uçmaġa kūyuŋa ṣanasın ḳol ḳanad olur
meydān-ı sīnemi pür ėdüp ėrse cāne tīr

bir gezden oḳlamaġa cihān ḫalḳını yine
ėrgürdi çeşmi ḫışm ile ėy dil kemāne tīr

7. vaṣl olmadın nigāra helāk eyledi beni
derdā ki ėrdi ḫāṭıruma girdi ḳane tīr

ḫā'il olımaz aŋa sipihrüŋ siperleri
dėsem 'aceb-mi āh-ı dil-i nā-tüvāne tīr

9. bir baġrı yufḳa 'āşıḳ-ı dil-ḫastedür kemān
bir serv boylu ḫūb gibi her yegāne tīr

baġrına başmaz idi kemān anı dem-be-dem
uçmaḳda beŋzer olmasa ḫūr-ı cināne tīr

11. engüşt-i ḥayret ėrdi dehānına gelicek
ṣanmaŋ ki zaḫm-ı sīne alupdur dehāne tīr

iki göziyle eyledi cānān baŋa naẓar
ḳıldı nişān-ı sīneme çün-kim revāne tīr

---

2 Ey yay kaşlı, görünenler selvi değildir; gül bahçesinin her yerine felek yayından oklar yağdı.
2[b] felekden ėrdi: felekde ėrüp MK.

3 Gönül kuşunu görünce yay kaşını çatma, cennete yuva yapmış bülbüle ok atmak yakışır mı?

4 Okunu/kirpiğini gözlerine değdirme, kan dökmesin; erguvan şarabının sarhoşuna durmadan ok gönderme!
4[b] ṣunma: ṣunmasa MK.

5 Ok, göğsümün meydanını doldurup canıma geçse sanki mahallene uçmak için kanat/yardımcı olur.

6 Ey gönül, cihan halkını yine bir gezden oklamak için (o vezirin) gözü bir hışımla yaya ok sundu.
6[b] ḫışm: - MK.

7 Eyvah! Ok kalbime saplanınca/aklıma düşünce kan döktü, resim gibi güzel sevgiliye kavuşamadan beni helak etti!

8 Biçare gönlün ahına ok dersem şaşılmaz; (çünkü) göğün kalkanları/felekler ona engel olamaz.
8[b] dėsem: dėrsem MK.

9 Yay yufka yürekli, gönlü yaralı bir âşıktır; oklar ise birer selvi boylu güzeldir.
9[b] her: her bir MK.

10 Ok uçmada/cennette huriye benzemeseydi yay onu her zaman bağrına basmazdı.
10[a] başmaz: başar MK; kemān: - MK.

11 Göğüsteki yara ağzına ok aldı sanmayın, (sevgiliyi) görünce hayret parmağını ağzına götürdü.

12 Sevgili göğsümün hedefine ok attığı için bana iki gözüyle baktı.

13. dėrlerdi aŋa ḳalbe deper bir dilīrdür
meydān içinde geldi bugün imtiḥāne tīr

dest-i ḳażādan ėrişüben cāna geçmege
beŋzer cefā-yı dil-ber-i nā-mihrübāne tīr

15. ḳurbānı olmaġa gören ol demde cān vėrür
alsa eline āṣaf-ı şāh-ı zemāne tīr

ya'nī sipihr-kevkebe pāşā-yı kām-bīn
ḳavsinden ėrişür bu ṭoḳuz sāyebāne tīr

17. her dem külāh-ı māh-ı felekdür nişānesi
ėrgürdügince 'arṣageh-i āsümāne tīr

bend olsa tīr-keş kemer-i sīmine anuŋ
gören ṣanur ki ėrdi reh-i kehkeşāne tīr

19. ėy kān-ı cūd elüŋe kemān alduġuŋ gibi
maḳṣūduŋı murāduŋı ḳıldı nişāne tīr

gūyā ki bürc-i ḳavse 'uṭārid ḳarīn olur
dest-i şerīfüŋ-ile ėrince kemāne tīr

21. ḫavfuŋla gelse gülşenüŋe düşmenüŋ eger
gördügi gibi serv-i ḫırāmānı ṣane tīr

her kim ki fikr-i fāsid-ile ḳaṣd ėde saŋa
peyk-i belā vü derd ola ol bed-gümāne tīr

23. olmaz idi dil-āveri devr-i zemānenüŋ
ṭīġuŋ gibi ṭaḳılmasa sen kām-rāne tīr

ėrse kemān-ı luṭfuŋa ger nāvek-i vefā
ehl-i ḳubūra vėre idi zindegāne tīr

---

13 Onun için "Ordunun tam ortasına saldıran/kalbi delen bir yiğittir!" derlerdi; ok, bugün savaş meydanında imtihana çekildi.

14 Kaza eliyle gelip cana tesir ettiği/gönle saplandığı için ok, gönül çelen merhametsiz sevgilinin cefasına benzer.
14[b] dil-ber-i: - MK.

15 Devrin şahının Asaf'ı/veziri eline ok alsa görenler o vakit kurbanı/sadağı olmak için can atar/canını teslim eder.

16 Yani gökler şerefinde bahtiyar vezir! (Onun) yayından (atılan) ok, bu dokuz kubbeye/feleklere yetişir.
16[a] sipihr-kevkebe: sipihr-i kevkebe YD.
16[a] pāşā-yı: pādişā-yı MK.

17 Okunu göğün arsasına her attığında hedefi felekteki ayın başlığıdır.
17[a] dem: - MK.

18 Onun gümüş kemerine okluk bağlansa görenler Samanyolu'na ok atıldı sanır.

19 Ey cömertlik kaynağı! (Sen) yayını eline alır almaz ok, (senin) dileğini ve muradını hedefledi.

20 Ok, mübarek elinle yaya takılınca güya Yay burcuna Merkür yaklaşır.

21 Eğer düşmanın (senden) çekinerek gül bahçene gelse salınan selviyi görür görmez ok sanır.

22 Her kim sana art niyetle saldırsa ok, o kötü zan sahibi için bela ve dert ulağına dönüşür.
22[a] ki: - MK.

23 Ok, sen bahtiyar (vezire) kılıcın gibi takılmasa devrin yiğidi olamazdı.
MK: -.

24 Eğer lütfunun yayına vefa oku takılsa ok kabir ehline/ok çantasına dirilik bahşederdi.

25. in‘ām ḳılmaġ idi ġaraż ḫalḳ-ı ‘āleme
ėy māh-çihre arada oldı behāne tīr

çekse çevürse dest-i cefā ile ṭaŋ mıdur
ḳaddin kemān u āhını ḳıldı zemāne tīr

27. ‘ayn-ı ‘ināyetüŋ ile **yaḥyā**ya ḳıl naẓar
ḳanını içdi hecrüŋ ile ḳane ḳane tīr

ṭoġruluġ ile ḫıdmetüŋe ėrdügi bu kim
egri olınca rāst ėrişmez nişāne tīr

29. ḳavs-i felek aŋa neler ėtmişdür āṣafā
söylerdi vaṣf-ı ḥālini gelse zebāne tīr

ėy dil du‘ā-yı devletini eyle el açup
vaṣf-ı bedī‘i ile çü gelmez beyāne tīr

31. nite-ki bürc-i ḳavse gele encüm-i şeref
nite-ki zīb ü fer vėre heft āsümāne tīr

‘izzet serīri üzre ḥukūmetde ol müdām
yazduḳça ḥāl-i ‘ālemi levḥ-i cihāne tīr

22.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. yüze gelme ḫaṭ-ı cānān gibi ėy ‘ārif-i cān
gendüŋi ‘ilm-i ledün gibi nihān eyle hemān

ḥalḳa-i ṣoḥbeti nādānuŋ olur dām-ı belā
seni dīvāne gibi baġlamasun ḳayd-ı cihān

---

25 Ey ay yüzlü, maksat insanlara iyilik etmekti; ok arada bahane oldu.
26 Zaman (Yaḥyā’nın) boyunu yay, ahını da ok etti; (onu) cefa eliyle çekip çevirse şaşılır mı?
MK’de 28. sıradadır.
26[a] çekse... ṭaŋ mıdur: derdā ki fürḳat-ile zihī ġam zihī bu elem MK.
27 (Ey vezir), Yaḥyā’ya ihsan gözünle bir bak! Ok, ayrılığınla (onun) kanını doya doya içti.
MK’de 26. sıradadır.
27[a] ‘ayn-ı... naẓar: **yaḥyā** ḳuluŋı manẓar-ı ‘ayn-ı şefā‘at ėt MK.
27[b] hecrüŋ ile: döne döne MK.
28 (O, sana) sadakatle/dosdoğru olmakla hizmet eder; çünkü ok eğri olursa hedefe varmaz.
MK’de 27. sıradadır.
28[a] ṭoġruluġ ile: ṭoġrulige MK.
29 Ey vezir, ok dile gelse (Yaḥyā’nın) hâlini anlatırdı; felek yayı ona neler etmiş, (bir bilsen)!
30 Ey dil, el açıp (o vezirin) devleti/saadeti için dua et; çünkü ok, (onun) eşsiz vasıflarını (saymakla) dile gelmez.
30[a] devletini: devletin MK.
31 En parlak yıldızlar Yay burcuna geldikçe, Utarid yedi göğü süsleyip bezedikçe,
31[b] heft: - MK.
32 Utarid âlemin hâlini cihan levhasına yazdıkça izzet tahtı üstünde daima hakimiyette ol!
22. MK: 36[a]; YD: K. 22.
1 Ey gönül arifi, sevgilinin ayva tüyleri gibi ortaya çıkma; ilahî sırlar misali daima kendini gizle!
1[b] hemān: nihān MK.
2 Cahilin sohbet halkası bela tuzağına dönüşür; (dikkat et), dünya zinciri seni deli gibi bağlamasın.

3. ḳavs-i ġam tīr-i elemle urup öldürse daḫı
eyleme meşhedüŋe seng-i mezār-ile nişān

günümüz gün gibi biŋ dürlü zevāl-ile geçer
ḳadrümüz bilmediler nite-ki māh-ı ramażān

5. ġam degül ḥaḳ sözümi diŋlemese ehl-i nifāḳ
fāsıḳı mużṭaribü'l-ḥāl ėder āvāz-ı eẕān

ṭaşladılar beni mānend-i bilāl-i ḥabeşī
başuma geldügini eyleyeyim bārī beyān

7. faḳr-ile fāḳa benüm ḳāmetümi lām ėtdi
'ayn-ı 'azl-ile baŋa nāẓır olaldan a'yān

çürüdi berg-i ḫazān gibi olan sīm ü zerüm
ḳalmadı māl ü menālüm ne nihān u ne 'ayān

9. āh kim gözden aḳan ḳanlu yaşum gibi bu dem
dōsta düşmene düşkünlügümüz oldı 'ayān

sebeb-i 'izzet olan manṣıb imiş dünyāda
gitdi ol ālet-i hengāme ṭaġıldı yārān

11. derd ise ortası yoḳ 'ömr ise ġāyetde ḳaṣīr
ṭāli'üm yār degül ḳıṣṣa-i ġam bī-pāyān

şevḳ-ile himmetüm atını sürerdüm felege
ėtse fi'l-cümle sitārem baŋa irḫā-yı 'inān

13. ne 'acebdür deŋiz üstinde miṣāl-i ḫes ü ḫār
yüze geldi sözi yüz buldı ġaraż ehli olan

ne günüme ṭururın āh meded vāh meded
ki yamanlar eyü oldı eyüler oldı yaman

---

3 Gam yayı elem okuyla vurup öldürse dahi şehit düştüğün yere mezar taşıyla işaret koyma!

4 Günümüz güneş misali bin türlü mihnetle/yok oluşla geçer; Ramazan ayı gibi kıymetimizi/Kadir Gecemizi bilmediler.
4[b] nite-ki: nite-kim MK.

5 Ara bozucular doğru sözümü dinlemese şaşılmaz; (çünkü) ezan sesi, doğru yoldan sapanı ızdırap içinde kıvrandırır.

6 Beni Bilâl-i Habeşî gibi taşladılar, hiç olmazsa başıma geleni anlatayım.
6[b] eyleyeyim: eyleyeyin MK.

7 Devlet büyükleri/gözler bana azil gözüyle baktığından beri fakirlik ve yoksulluk benim boyumu lâm (ل) etti/büktü.
7[b] a'yān: 'ayn-ı a'yān MK.

8 Elimdeki gümüşümle altınım hazan yaprağı gibi çürüdü, hiçbir yerde malım mülküm kalmadı.

9 Ah ah! Bu zamanda gözümden akan kanlı yaşım gibi düşkünlüğümüz dosta düşmana aşikâr oldu.

10 Dünyada itibarın ve gücün vasıtası, makam imiş; o toplanma vesilesi elden gidince dostlar dağıldı.

11 Derdin ortası yok, ömürse çok kısa; talihim yüzüme gülmez, gam kıssasının sonu yok!
11[a] ortası: ötesi MK.

12 Talihim, dizginleri tamamen bana bıraksa şevkle gayret atımı feleğe dek sürerdim.

13 Düşmanlık edenler yüz buldu; sözleri çer çöp gibi denizin üstünde yüzer, ne tuhaftır!

14 Daha neyi beklerim? Ah, yetişin, vah, medet! Kötüler iyi, iyiler kötü oldu!

15. rifʿatüm şemsine mānend-i seḥāb oldı ḥicāb
kimi bengī kimi tiryākī fülān ibn-i fülān

yanarın yaḳılurın gördügüme şemʿ gibi
baŋa ṭoġruluġum ucından ėrişdi bu ziyān

17. bir benüm gibi ḳanı merd-i ġarīb ehl-i ʿayāl
lāyıḳ-ı merḥamet-i ʿālem ü maẓlūm-ı cihān

düşmenüm öldi velī baʿde ḫarābü'l-baṣra
geçdi pāşā-yı cihān-dāre beni ḫayli zemān

19. süridi çāh-ı mezārına hemān bād-ı ecel
kūh-ı rifʿatde çoġ eglenmedi mānend-i duḫān

dūd-ı āhı ḳılıcı keskin olur maẓlūmuŋ
ḫoş görür peyk-i duʿāsını cihānı yaradan

21. dōstum mışr-ı cefāsında olan aʿdāya
yūsufuŋ ṭoġruluġı āḫir-i kār oldı sinān

gülşen-i ḥaḳda çiçekler gibidür ehl-i kemāl
ḥaẓẓ ėder rāyıḥa-i tayyibesinden dil ü cān

23. anları çigneseler ḳā'il olur mı ʿacebā
ṣāḥib-i gülşen olan yaʿnī ḫudā-yı raḥmān

ṭoġrular yüz ḳarasını ḳazanur ḫāme gibi
ney gibi eylese bir ẓālim elinden efġān

25. biri birine ėder ʿayn-ı ʿadāvetle naẓar
anuŋ içün ėrişür encüm-i eflāke ḳırān

---

15 Kimi afyon düşkünü, kimi tiryaki, filan oğlu filan bulut gibi makamımın güneşine engel oldu.
16 Önüme gelene mum gibi yanıp yakılırım, bu zarar bana doğruluğum yüzünden dokundu.
17 Benim gibi âlemin merhametine layık, zulme uğramış çoluk çocuk sahibi bir garip (başka) nerede?
18 Düşmanım öldü; fakat Basra harap olduktan sonra/iş işten geçtikten sonra. Cihanın sultanı olan paşaya beni uzun süre kötüledi.
18[a] ba'de: bu MK.
19 (Düşmanım) duman misali makam dağında çok oyalanmadı; ecel rüzgârı (onu) hemen mezarının çukuruna sürükledi.
20 Mazlumun ah dumanının kılıcı keskin olur; cihanı yaratan (Allah, onun) dua ulağını hoş görür.
21 A dostum, Hz. Yusuf'un doğruluğu sonunda (onun) cefa Mısır'ındaki düşmanlarına mızrak oldu.
21[a] mışr-ı: - MK.
22 İlim ve fazilet sahipleri, Hakk'ın gül bahçesindeki çiçekler gibidir; gönül (onların) güzel işlerinin kokusundan haz alır.
23 Acaba gül bahçesinin sahibi yani bütün varlıklara merhamet eden Allah, onların çiğnenmesine razı olur mu?
24 Doğru kimseler, bir zalimin elinde/yüzünden ney misali inlese kalem gibi yüzleri kararır/utanç içinde kalırlar.
25 Birbirlerine düşmanlık gözüyle/düşmanca bakarlar; işte, feleklerin yıldızlarına bunun için kıran girer.

cān vėrür girse ṭoġan pençesine murġ-ı şikār
egrilerden ṭoḳunur zümre-i maẓlūma ziyān

27. bir gün olur ki düşer rif'ati eflākinden
egrilikle yüriyen kimse miṣāl-i sereṭān

ėller içinde müfettişlere pā-māl oldum
acır idi baŋa ācirler olurdı giryān

29. ṭoġru çıḳdum nėçeler tīr gibi ellerden
ḳāḍılar çekdi çevürdi beni mānend-i kemān

ölmedin rūz-ı ḥisābı gözümüz gördi bizüm
ḳonmadı çihremüze bār-ı ġubār-ı 'işyān

31. ney gibi n'eyleyeyin kim beni söyletmediler
bilmedi n'idügümi āṣaf-ı āl-i 'oṣmān

oḳusa nāme-i aḥvālümi pāşā-yı kebīr
yazılurdı dil-i maḥzūnum olurdı ḫandān

33. şefḳat u raḥmı ziyāde kerem ü luṭfı keṣīr
maẓhar-ı cūd u seḫā muṣliḥ-i aḥvāl-i zemān

ḳanı ol rüstem-i ṣānī gibi 'aḳl-ı evvel
sāyesinde şeref ü 'adl-ile āsūde cihān

35. 'alem-i 'izzetinüŋ zīnetidür rāy-ı münīr
mūcid ü muḫteri' ü vālī-i dīvān-ı emān

'ayn-ı şer'-ile ėder ḥāl-i re'āyāya naẓar
kimsenüŋ kimsede ḥaḳḳını ḳomaz bilse 'ayān

---

26 Av kuşu doğanın pençesine düşerse can verir, mazlumlara zarar zalimlerden gelir.
26[a] vėrür girse: vėrürse MK.

27 Yengeç gibi eğri yürüyen/zalimlik eden kimse, gün gelir yüksek makamının göklerinden yere çakılır.
27[a] egrilikle: egrilik-ile MK.

28 Herkesin içinde müfettişlerden eziyet gördüm, ayaklar altına alındım; (vakıfları) bana kiraya verenler gözyaşı döküp hâlime acırlardı. (?)

29 Kadılar beni yay gibi çekip çevirdi/hesaba çekip tartakladı; (lakin) her seferinde ellerinden ok gibi dosdoğru çıktım.
29[a] nėçeler: nėçe kez MK.
29[b] ḳāḍılar: ḳāḍı MK.

30 Bizim gözlerimiz ölmeden hesap gününü gördü; (ama) çehremize isyan tozunun yükü (asla) konmadı.

31 Ney gibi ne yapayım, beni konuşturmadılar. Osmanlının Asaf'ı/veziri hâlimi (hiç) bilmedi.

32 Paşa hazretleri hâlimi anlatan mektubumu okusaydı mahzun gönlüm açılır, şenlenirdi.
32[a] aḥvālümi: a'mālümi MK.

33 Şefkati ve merhameti çok, lütfu ve ihsanı bol; cömertlik ve iyiliğin kaynağı, devrin bilirkişisi!

34 O ikinci Rüstem gibi aklı başında, ileri görüşlü (başka) nerede? Cihan (onun) himayesinde şeref ve adaletle huzur ve refah içindedir.

35 (Onun) parlak fikirleri izzet sancağının süsüdür; (o vezir) yeni buluşlar yapan bir mucit ve aman meclisinin valisidir.

36 Halkın hâlini şeriat gözüyle görür, bilse şüphesiz kimsenin hakkını kimsede koymaz.

37. gün gibi ‘aḳlı güşāde dili deryā gibi pāk
gönül alçaḳlıġın eyler nite-kim cūy-ı revān

cān dimāġına olur ḫāk-i rehi ‘ayn-ı ‘abīr
ayaġı ṭopraġını gözlese ṭaŋ-mı insān

39. fetḥa-veş sözleri üstün şeref ü ḳadri bülend
żamme gibi ser-i düşmende ėder gürzi mekān

şen ėder gülşen-i ḳalbümi açar hem-çü behār
ḳılsa ḫūrşīd-i ḫayāli dil ü cāna ḫalecān

41. kimsenüŋ kimse zemānında yolına gelmez
melekü'l-mevt meger ol daḫı maḫfī vü nihān

āṣafā ölülere ḳatuban aġlamaludur
şimdi **yaḥyā** ḳuluŋuŋ dirligi yoḳ ḥāli yaman

43. oḳ gibi dūr düşürdi naẓaruŋdan a‘dā
ṭoġruya egri kemān gibi müdām ėtdi ziyān

heybeti zā’il olur girse ġılāfa şemşīr
tevliyet vėrdi baŋa ḥāṣılı ḫayli noḳṣān

45. süreyin boynı uzaḳ yolları mānend-i cemel
sefere māh-ı muḥarrem gibi oldum nigerān

ḳal‘a cengindeki ḥarb āletine a‘dānuŋ
sīnem olmışdı benüm ṣanki çepaḳdan ḳalḳan

47. ceng içinde şecer-i mīve gibi ṭaş ṭoḳunup
pirelendüm bu sefer nite-ki māh-ı tābān

yėridür ehline sevḳ eyle ḳılıç etmegini
ġāzī-i na‘re-zenān-ile bir olur mı zenān

---

37 Zihni güneş gibi açık, gönlü derya gibi temizdir; akarsu misali (hep) alçak gönüllüdür.

38 İnsan (onun) ayağının toprağını gözlese şaşılır mı? (Zira o vezirin) yolunun toprağı, can dimağına güzel kokunun kaynağıdır.

39 Sözleri üstün işareti gibi yüce, şerefi ve itibarı pek yüksektir; gürzüyse ötre misali düşmanın başını mesken tutar.

40 Hayalinin güneşi, gönlümü titretince bahar misali kalbimin gül bahçesini şenlendirip açar.

41 (Onun) devrinde kimse kimsenin yoluna çıkmaz, öyle görünüyor ki ölüm meleği dahi gizlenir.

42 Ey vezir! Şimdi Yaḥyā kulunun/askerinin tımarı/huzuru yok, hâli yamandır; (onu) ölmüş sayıp ağlamalıdır!

43 Düşmanlar (onu) ok misali senden uzaklaştırdı/gözünden düşürdü; doğruya eğri yay gibi hep zarar verdiler.

43[a] oḳ: aḳ MK.

44 Kılıç kına girse heybeti yok olur, velhâsıl vakıf işlerine bakma görevi bana çok şey kaybettirdi.

44[b] noḳṣān: ziyān MK.

45 Deve misali durup dinlenmeden uzak yollara gideyim, muharrem ayı gibi sefer vaktini/safer ayını gözler oldum.

46 Benim göğsüm, düşmanın kale muharebesindeki silahlarına güya demirden kalkan olmuştu.

47 Savaşta meyve ağacı misali taşlanıp bu kez/bu seferde dolunay gibi pirelendim.

48 (Ey vezir), kılıç ekmeğini/tımar gelirini ehline ver! Naralar atan gazi hiç kadınlarla bir olur mu?

49. şeref-i ma‘rifetem ṭoġruluġ-ile hünerüm
oldı ‘ālemde baŋa ‘örf ü ıżāfet ‘unvān

baḥr-i eş‘ār-ı laṭīf āyine-i tīġ-ı hüner
naẓm-ile neṩrüm olur gevher-i şemşīr-i zebān

51. araya bād-ı şitā gibi bürūdet ṣaldı
bir vebāl issi sitemkār u denī vü nādān

sābıḳā var idi ben ḳuluŋa ‘ālī naẓaruŋ
ṣu gibi yalımum alçaḳ ėderin āh u fiġān

53. ecelüm umar idüm anı ümīd ėtmez idüm
ki nifāḳ-ile ola ḳaṣr-ı maḥabbet vīrān

i‘timād eyleme düşmen sözine sulṭānum
ḳurı bühtān-ile yaşum deŋize döndi hemān

55. ḥaḳ te‘ālā şeref ü şevketüŋi ėde mezīd
ṭurasın ‘izzet ü ikrām-ile ṭurduḳça cihān

23.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteṩ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. vezīr-i a‘ẓam-ı ṣāḥib-ḳırān-ı ‘oṩmānī
żiyāfet ėtdi emīrāne ṣāh-ı şirvānı

tesellī ėtdi ele aldı göŋli şeh-bāzın
ġarībsetmedi bir şehriyār-ı īrānı

3. türāba düşmiş iken jāle-veş o dürr-i yetīm
göge çıḳardı bugün anı mihr-i iḥsānı

nihāl-i gül gibi ol tācdār u ser-dārı
düşürmiş idi yėre rūzigār-ı hicrānı

---

49 Marifetin/ilmin ve irfanın yüz akıyım, hünerim doğrulukladır; âlemde bana liyakat ve ilerleme unvan oldu.
50 Latif şiirlerin denizi, hüner kılıcının aynasıdır; nazmımla nesrim ise dil kılıcının cevheridir/menevişleridir.
51 Alçak, cahil, günahkâr bir zalim kış rüzgârı gibi araya soğukluk saldı.
52 Önceleri ben kuluna itibar ederdin; (şimdi) su misali perişan bir hâlde ah eder, inlerim.
53 Ölümü beklerdim de dostluk köşkünün bir nifakla yerle bir olacağını hiç ummazdım.
54 Ey sultanım, düşmanın sözüne itibar etme; yersiz iftirayla gözyaşlarım tıpkı denize benzedi.
55 Yüce Allah itibarını ve ihtişamını arttırsın; cihan durdukça izzet ve hürmetle var olasın!
55[a] şeref ü: şeref-i MK.

23. MK: 38[a]; YD: K. 23.

1 Osmanlının kıran sahibi, kutlu sadrazamı Şirvan Şahı’nı beylere yaraşır şekilde misafir etti.
2 Teselli edip gönlünün ak doğanını eline aldı/(onunla) ilgilendi, bir İran hükümdarına kendini yabancı ve çaresiz hissettirmedi.
2[a] göŋli: göŋlin MK.
2[b] şehriyār-ı īrānı: şehriyārla yārānı MK.
3 O iri inci, çiy tanesi gibi toprağa düşmüşken (sadrazamın) ihsan güneşi bugün onu göğe çıkardı.
3[a] iken: iki MK.
3[b] bugün anı: anı bir gün MK.
4 Ayrılığının rüzgârı o taç sahibi hükümdarı gül fidanı gibi yere düşürmüştü.

5. mu‘āvin oldı başı üzre ḳıldı aŋa mekān
zihī kemāl-i mürüvvet zihī kerem kānı

görince gözleri ṭoydı nücūm-ı eflāküŋ
simāṭına çekilen ni‘met-i firāvānı

7. nüfūs-ı cins-i meşayiḫ nesīm-i cān-perver
ṣadā-yı baḥs-i mevālī ġıdā-yı rūḥānī

nedīm ü masḫara merdūd olup bu ṣoḥbetden
żiyāfetinden ıraġ ėtdi ḳavm-i şeyṭānı

9. muṣāḥib olmadı ehl-i hevāya ‘ömrinde
vücūdı oldı anuŋ şem‘-i bezm-i raḥmānī

ḥicābı baḥri kenāra getürmedi hergiz
kenāra atdı ḳamu mühmelāt u nādānı

11. ol atları ki ‘aṭā ḳıldı eylese cevlān
yėdi adım yėr olaydı sipihrüŋ eyvānı

gümiş eyerlü gėyimlü nėçe semend-i bülend
nücūm ile felege döndi ṭavr u ‘unvānı

13. ḳılıç muraṣṣa‘ u ḫançer bi-‘aynihi meselā
nücūma oldı muḳārin hilāl-i nūrānī

muraṣṣa‘ idi balıḳçıl otaġası baḳıcaḳ
misāl-i ẓıll-ı hümā pür-ṣafā ėder cānı

15. vėrildi daḫı gümiş maşraba ṭoḳuz dāne
ḳamusı ‘aynına almazdı mihr-i raḫşānı

---

5 (Rüstem Paşa ona) yardımcı olup onu en güzel şekilde ağırladı; cömertliğin ne güzel zirvesi, ne hoş lütuf kaynağı!

6 (Onun) sofrasına konan sayısız nimetleri görünce felekteki yıldızların gözleri doydu.
6[b] çekilen: çekilmiş MK.

7 Şeyhler kısmının nefesi (insana) can bağışlayan bir esinti; âlimlerin tartışmalarının sesiyse ruha gıdadır.
7[a] nüfūs-ı: ḳufūs-ı YD.

8 Soytarılar ve maskaralar bu sohbetten kovulmuştur; (o sadrazam) şeytanları ziyafetinden uzaklaştırdı.
8[b] żiyāfetinden: żiyāfetden MK.

9 Ömründe arzularının esiri olmuşlara dost olmadı; onun vücudu, ilahî meclisin mumudur.

10 (Onun) engel denizi, ne kadar kendini bilmez gafil ve cahil varsa hepsini kenara attı; asla sahile çıkarmadı.
10[a] baḥri: baḥr-i MK.

11 (O sadrazam) ihsan ettiği atları koştursa göğün çardağı yedi adımlık yer olurdu.

12 Gümüş eyerli, silah kuşanmış nice yüksek atın hâli yıldızlarla (bezeli) feleğe benzerdi.
12[a] nėçe: ṭoḳuz MK.

13 Değerli taşlarla süslenmiş kılıç ile hançer, tıpkı yıldızların yanındaki parlak hilâl gibiydi.
13[a] muraṣṣa‘ u: muraṣṣa‘ MK.
13[b] nücūma: nücūmla MK.

14 Bakınca balıkçıl sorgucu pek süslüydü, Hüma’nın gölgesi gibi gönlü neşe ve huzurla doldururdu.
14[b] Bu mısranın yerine MK’de bir sonraki beytin ikinci mısraı kaydedilmiştir.

15 (O ziyafette) dokuz tane de gümüş maşrapa verildi; hiçbiri de parlak güneşe itibar etmezdi.
MK: -.

ṭoḳuz tuġulġa ‘aṭā ḳıldı zer-nişān ü celī
ḳıbāb-ı nüh felege beŋzedür gören anı

17. revān ėtdi miṣāl-i ṣaḥāyif-i eflāk
ṭoḳuz zırıhla ṭoḳuz ḫūb çarḫī ḳalḳanı

gümiş ṣurāḥī gümiş tepsiye yoġ idi ḥisāb
maḳām-ı ḥayrete ėrgürdi ‘aḳl-ı insānı

19. vėrildi degme belikler ḳuşansa rūz-ı ḳıtāl
ḳanatlu şāhīn ėder ġāziyān-ı meydānı

çekildi ḥażret-i elḳāṣ öŋine el-ḳıṣṣa
neye ki ṭālib ü rāġıbdur ādemüŋ cānı

21. behār gibi hezārān libāsa ġarḳ ėtdi
dıraḫt-ı faṣl-ı şitā gibi nėçe ‘uryānı

cihānda yūsuf-ı devr-i zemāne ve'l-ḥāṣıl
düşinde görmedi hergiz bu resm ü erkānı

23. şükür ḫudāya ki bir ḳulı pādişāhumuzuŋ
muṭī‘i olana eyler bu deŋlü iḥsānı

vekīl-i şāh-ı cihān ya‘nī āṣaf-ı ‘ādil
şefī‘ ü nāṣır-ı islām u rüstem-i ṣānī

25. bu ‘adl ü dād u ṣalāḥ u ‘ibādetin ėşiden
velāyet ehli dėyü i‘tiḳād eder anı

sükūn u ṣabrı ziyāde deŋiz gibi dili pāk
kelām-ı serd-ile rencīde ėtmez insānı

27. ‘adūyı aḥsen-i tedbīr ile zebūn ėtdi
igende ḳalmadı küffāruŋ ehl-i ‘işyānı

---

16 (O sadrazam) altın işlemeli, dokuz parlak miğfer ihsan etti; görenler onu dokuz kubbeli feleğe benzetir.

17 (Bir de) feleğin sayfaları misali dokuz zırh ile dokuz güzel, çarhî kalkan hediye etti.

18 Gümüş sürahiyle gümüş tepsinin haddi hesabı yoktu; (bu hâl), insanın aklını başından aldı.

19 Öyle kıymetli okluklar verildi ki savaş günü kuşansa cenk meydanının gazilerini kanatlı şahin eder.

19[b] ḳanatlu: ḳanadlu MK.

20 Velhâsıl insanın canı neyi arzularsa (hepsi) Elkas Mirza önüne serildi.

20[b] ki: - MK.

21 Kışta kalmış ağaç misali nice çıplağı, (o sadrazam) bahar mevsimi gibi binlerce giysiye gark etti.

22 Velhâsıl devrin Hz. Yusuf'u/Elkas Mirza böyle bir merasimi ve usulü (değil) cihanda, düşünde dahi görmemişti.

23 Allah'a şükürler olsun ki sultanımızın bir kulu, kendine itaat edene bu denli ihsan eder.

23[a] ki bir: bu MK.

24 Cihan sultanının vekili yani adil vezir; şefaat sahibi ve İslâm'ın yardımcısı, (Zaloğlu) Rüstem'in varisi!

25 Bu adaletini, dine bağlılığını ve ibadetini işiten onun veli olduğuna hükmeder.

26 Sakinliği ve sabrı pek çok, gönlü deniz gibi tertemizdir; (o sadrazam), sert sözlerle insanı rencide etmez.

27 Düşmanı tedbirin en güzeliyle aciz bıraktı, kâfirlerin baş kaldıranlarından eser kalmadı.

müsaḫḫar eylese ḥükmine cümle maḫlūḳı
‘aceb-midür götürür ḫātem-i süleymānı

29. ṭaġıldı fitne-i bāzār-ı āsümān u zemīn
güneş gibi felege ėrdi ‘adli mīzānı

seḫā vü rāy-ı münīri ile sükūt ėtdi
şikāyet ehli ṣadāsı yetīmüŋ efġānı

31. ḥarāmīler yüze gelmez miṣāl-i ḫaṭṭ-ı ḥabīb
belāya sedd-i ḥadīd oldı tīġ-ı bürrānı

ḳapadı bāb-ı ṣaġīrini irtişā ehli
dehān-ı yār gibi açmaz oldılar anı

33. ġubār-ı ẓulmi ḳomaz dāmen-i ‘adāletde
vebālden ṣaḳınur pādişāh-ı devrānı

teraḥḥum eyle bu **yaḥyā** ḳuluŋa sulṭānum
kemāl-i ma‘rifetidür ḥicāb-ı nūrānī

35. ricāl-i ġayb gibi ara yėrde ġayb oldı
vücūd bulmaġa ḳapuŋda olmaz imkānı

olup-durur dil-i vīrānesinde genc-i nihān
fünūn-ı faż̈l u me‘ārif ‘ulūm-ı rabbānī

37. kemāl-i merḥametüŋ muḳteżāsı oldur kim
o derdmend ola ‘ayn-ı ‘aṭāŋa erzānī

cemāl-i luṭf u celāl-i ‘adālet-ile müdām
se‘ādet ėşiginüŋ olasın nigehbānı

39. ḳıyāmete degin āsūde-ḥāl olup her dem
müzeyyen ola vücūduŋla ‘ālem-i fānī

---

28 Bütün yaratılmışları hükmüne boyun eğdirse şaşılmaz; (zira Rüstem Paşa) Hz. Süleyman’ın mührünü taşır.
29 (Onun) adaletinin terazisi, güneş gibi feleğe erince yer ve gök pazarındaki fitne dağıldı.
30 Mazlumların haykırışıyla yetimin feryadı, (onun) cömertliği ve parlak fikirleriyle sustu.
31 Haramiler sevgilinin ayva tüyleri gibi ortaya çıkmaz; (çünkü Rüstem Paşa’nın) keskin kılıcı, belaya demirden set oldu.
32 Rüşvetçiler küçük/günah kapısını kapattı, onu sevgilinin ağzı gibi açmaz oldular.
33 (O sadrazam) adalet eteğine zulüm tozunun konmasına müsaade etmez; (çünkü) devrin padişahı vebalden sakınır.
34 Ey sultanım, bu Yaḥyā kuluna merhamet et; (onun) ilmi ve faziletinin kusursuzluğu, nurdan bir örtüdür/ruhunun sıfatlarından olmuştur.
35 (Yaḥyā), gayb erenleri gibi ara yerde kayboldu; kapına gelmeye güç yetiremez.
36 Fazilet ve irfan ile ilahî ilimler, (onun) virane gönlünde gizli hazinedir.
37 (Ey vezir), kusursuz merhametin gereği odur ki o dertli, (senin) cömertlik gözüne layık olsun!
38 Lütfun en güzeli ve adaletin en yücesiyle daima saadet eşiğinin bekçisi olasın!
39 Fâni dünya kıyamete dek (senin) varlığınla daima huzur içinde olup güzelleşsin!

24.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. bir dem maḳām-ı ġamda dil olmışdı bī-nevā
'uşşāḳdan ėrişdi ḳulaġuma bu ṣadā

eydür ki ėy ġarīb-i dil-efgār-ı rūzigār
derd-i firāḳ-ı dil-bere olduŋ çü mübtelā

3. bir yėrde durma ġonce gibi teng-dil olup
gül-geşt-i 'ālem eyle bugün nite-kim ṣabā

seyr eyle ney gibi bu maḳāmāt-ı 'ālemi
tā ėre ṣoffa-i dil-i ġamnāküŋe ṣafā

5. āb-ı revān eger ḥareket üzre olmasa
ḫār ü ḫesi kenāra düşürmezdi dā'imā

deryā-dil olanuŋ göz ėrişmez ḳarasına
şūrīde-ḥāl oluban aḳıt göŋli bir yaŋa

7. gerd-i melāli āyine-i dilden ėtdi dūr
'ālemde pāk-meşreb olanlar miṯāl-i mā

pergār gibi her ṭarafa mā'il ol bu dem
esrār-ı şeş cihet biline dėr iseŋ saŋa

9. bu söz güherlerine ḳulaḳ ṭutduġum gibi
gördüm bu pendi ben dil-i dīvāneme devā

bād-ı ṣabā gibi yola düşdüm o dem hemān
çün-kim feżā-yı ḳalbüme ėrişdi bu hevā

---

24. **MK: 39[b]; YD: K. 24.**

1 Bir vakitler gönül, gam evinde/makamında suskun kalmıştı; âşıklardan/uşşak makamından kulağıma bu ses erişti.
1[b] ėrişdi ḳulaġuma: ėrdi cān ḳulaġına MK.

2 Der ki: "Ey zamanın gönlü yaralı garibi, madem ki gönül alıcı sevgilinin ayrılık derdine düştün;
MK: -.

3 Gonca gibi sıkılıp bir yerde durma, bugün sabah meltemi gibi âlemde gül seyrine çık!
MK: -.

4 Yeryüzünün bu mekânlarını/musikî makamlarını ney gibi dolaş ki kederli gönlünün sofasına neşeyle huzur dolsun!
4[b] ġamnāküŋe: maḥzūnuma MK.

5 Eğer akarsu sürekli hareket hâlinde olmasaydı çeri çöpü kenara atamazdı!
5[a] revān: ḥayāt MK; ḥareket: ḥarekāt MK.

6 Göz, derya/yüce gönüllü olanın karasını/kusurunu görmez; (sen de) perişan/âşık olup gönlünü bir yere akıt!
6[b] göŋli: göŋlüŋi MK.

7 Dünyada su gibi temiz yaratılışlı olanlar, keder tozunu gönül aynasından uzaklaştırdı!

8 Dört bir yanın sırları sana açılsın istersen bu devirde pergel gibi her tarafa meylet!"

9 Bu söz incilerini işitir işitmez bu nasihatin divane gönlüme deva olduğunu anladım.

10 O vakit hemen sabah meltemi gibi yollara düştüm; zira gönlümün fezasına bu heves/esinti düştü.

11. ‘ibret göziyle seyr ėdüben rūy-ı ‘ālemi
āyīne-veş naẓar ḳılur iken ṣaġa ṣola

bir pīre uġradum ki dėyem vaṣfını anuŋ
ferḫunde-fāl ü mihr-i se‘ādet ḳamer-liḳā

13. ġarḳ eylemiş vücūdını nūr-ı kerāmete
ḫūrşīd-veş libāsını ḳılmış ḳamu ‘abā

gördüm öŋinde taḫta-i remlin felek-miṣāl
eşkāl-i bürc-i encümi zeyn eylemiş aŋa

15. gün gibi başı göge ėrişmiş kemāl-ile
kim zīr-i desti olmış anuŋ encüm-i semā

gendü ‘uṭārid-i felege beŋzemiş hemān
destindeki ḳalem ṣan olupdur şihāb aŋa

17. rūy-ı mübārekin göricek sevdi yılduzum
dėdüm aŋa ki hey dil ü cān derdine şifā

cānum acıtdı çarḫ-ı bed-aḫter cefā-y-ile
bir reml ḳıl baŋa ki bula cān u dil ṣafā

19. şāyed ki müjdegānī-i rūy-ı viṣāl ile
derd-i derūnuma ola bir vech-ile devā

bir serv-i ḫoş-ḫırāmı kenār ėtmedüm dėyü
bu bī-sitāre ṭāli‘ümi aġladum aŋa

21. çün-kim derūn-ı dilden o dem niyyet eyledüm
ḳıldı şerefde ṭāli‘ümüŋ encümin ḫudā

ol müşterī-‘aṭıyyet ü nāhīd-menzilet
ḳaldurdı başını vü ḫıṭāb eyledi baŋa

---

11 Âlemi ibret gözüyle seyredip ayna gibi sağa sola bakınırken,
11[a] ėdüben rūy-ı: ėder iken bu MK.
12 (Şimdi) bahsedeceğim öyle bir şeyhe rastladım ki kutlu, saadet güneşi, ay yüzlü!
13 Güneş gibi vücudunu keramet nuruna gark edip baştan ayağa hırka giymiş.
14 Önünde feleğe benzeyen remil tahtasını gördüm, yıldızlar burcunun eşkâlini onun üzerine nakşetmiş.
15 Göğün yıldızları onun elinin altında/buyruğunda olduğundan ilim ve faziletle güneş gibi başı göğe erişmiş/saadete kavuşmuş.
16 Kendisi tıpkı feleğin Utarid'ine benzemiş, elindeki kalem güya onun kayan yıldızıdır.
17 Mübarek yüzünü görünce kanım ısındı, ona "Ey gönül derdinin şifası!" dedim.
17[b] hey: ėy MK.
18 "Uğursuz kader eziyet edip canımı yaktı, bana bir fal aç ki gönül huzur bulsun!
18[a] çarḫ-ı bed-aḫter: bu çarḫ bed-aḫter-i MK.
19 Belki de vuslat yüzünün müjdeliği ile gönül derdime bir şekilde derman olur."
19[a] viṣāl ile: viṣāl-i yār MK.
20 Bir hoş salınışlı selviyi kucaklamadım diye bu talihsiz bahtımı ağlayarak ona şikayet ettim.
21 O vakit canıgönülden istediğim için Allah, talihimin yıldızlarını şeref burcuna yükseltti.
22 O Müşteri ihsanlı, Zühre makamlı (şeyh) başını kaldırıp bana hitap etti:
22[b] eyledi: ėtdi MK.

23. dėdi zihī kemāl-i se‘ādet zihī şeref
aç gözüŋi ve müjdeler olsun bugün saŋa

evc-i şerefde ẓāhir olup necm-i ṭāli‘üŋ
ḳıldı bürūc-ı şems-i se‘ādetle ıḳtiżā

25. ya‘nī ‘ulüvv-i dergeh-i ḫūrşīd-menzilet
baḥr-i ‘aṭā vü māh-ı vefā menba‘-ı seḫā

faḫrü'l-kirām u kān-ı kerem aḥmed-i ümem
nūr-ı ṣafā vü zīnet-i eyvān-ı kibriyā

27. serv-i ḳad-i bülendi-durur zeyn-i bāġ-ı dil
ḫāk-i süm-i semendi-durur ‘ayn-ı tūtiyā

gerdūn-şükūh kūh-veḳār āfitāb-feyż
deryā-nevāl ü ebr-‘aṭā vü ḳamer-liḳā

29. aṣḥāb-ı ‘ışḳa luṭf-ı kelāmı ġıdā-yı rūḥ
erbāb-ı ẕevḳa seyr-i cemāli feraḥ-fezā

mihr-i ruḫına aḫter-i devlet-durur ḳarīn
‘aks-i cebīnidür felek üzre meh-i dücā

31. ṭoġruluġ ile ḳapusına ḳılmayan sücūd
iblīs gibi redd ola her yėrde dā’imā

eşk-ile ḫāk-i dergehine çün sürer yüzin
sulṭān-ı baḥr ü berdür ėşiginde her gedā

33. vaḳt-i seḥerde pertev-i mihr-i ruḫın görüp
cān atdı düşdi yėre ḳamu encüm-i semā

---

23 “Saadetin ne güzel zirvesi, ne büyük şeref! Gözünü aç, bugün sana müjdeler olsun!” dedi.
23[b] ve: ki MK; bugün: - MK.

24 “Talihinin yıldızı şeref burcunda görünüp saadet güneşinin burçlarını takip etti.”
24[a] evc-i... ṭāli‘üŋ: ėdüp sitāreŋ aḫterini gökde hem ḳarīn MK.

25 Yani güneş makamlı dergâhın şerefi; ihsan denizi, vefa ayı, cömertlik kaynağı!

26 Uluların övüncü, ihsan ocağı, ümmetin Ahmed’i; sefa/Safa nuru, yüce Allah’ın sarayının süsü!

27 Gönül bağını süsleyen, (onun) yüksek boyunun selvisidir; göze çekilen sürme ise atının toynağının toprağıdır.
MK: -.

28 Gök azametinde, dağ vakarlı, güneş feyizli; deniz ihsanlı, bulut lütuflu, ay yüzlü!
28[a] şükūh: şükūh-ı MK; āfitāb-feyż: āfitāb-ı feyż MK.
28[b] ebr-‘aṭā: ebr-i ‘aṭā MK.

29 Lütuf saçan sözleri, âşıkların ruhuna gıdadır; cemâlini seyretmekse zevk sahiplerine sefa verir.

30 Yanağının güneşine erişebilen, saadet yıldızıdır; feleğin karanlıklar içindeki ayı, alnının aksidir.
MK: -.

31 Sadakatle kapısına secde etmeyen kimse, iblis gibi daima her yerden kovulur.
MK: -.

32 Gözyaşları içinde eşiğinin toprağına yüz sürdüğü için kapısındaki her dilenci, yeryüzünün sultanı olur.
MK nüshasına göre 46. sıradadır.

33 Göğün bütün yıldızları, seher vakti (onun) güneş yanağının ışığını görüp can atarak yere düştü.
MK: -.

tīr-i niyāza dergeh-i ‘ālīsidür nişān
pīr-i murāda kilk-i dürer-bārıdur ‘aṣā

35. ‘ālī maḳāmı menzil-i maḳṣūd-ı kā’ināt
z̲āt-ı be-nāmı ‘izzet-ile ka‘be-i recā

cism-i şerīfi maṭla‘-ı ḫ̲ūrşīd-i ma‘rifet
resm-i laṭīfi menba‘-ı aḫ̲lāḳ-ı muṣṭafā

37. düşmişlerüŋ elini alur iltifāt-ile
gūyā ġubār-ı rāhı ėder ḳaldurur ṣabā

ėy gülşen-i me‘ārif ü ėy menba‘-ı kemāl
memdūḥ-ı kā’ināt u delīl-i reh-i ḫ̲udā

39. ėy mefḫ̲ar-i me‘ārif ü v'ėy maẓhar-ı vefā
ėy menba‘-ı mekārim ü v'ėy mecma‘-ı ṣafā

erbāb-ı ‘ilme oldı ḳapuŋ melce’ ü maḳarr
aṣḥāb-ı faẓla oldı ṭapuŋ ka‘be-i ‘alā

41. ‘adlüŋ güniyle oldı cihān mülki pür-żıyā
faẓluŋ üniyle ṭoldı yėdi ḳubbe-i semā

çarḫ̲-ı ‘adāletüŋde her aḫ̲ter bir āfitāb
evc-i se‘ādetüŋde denī pāyedür semā

43. dünyāda görecek gözümüz yoḳ-durur anı
gülzāruŋa miṯ̲āl olalı cennet-i ‘ışā

ta‘rīf-i medḥüŋe olımaz nāṭıḳa zebān
vaṣf-ı ṣıfāt-ı z̲ātuŋa olmadı intihā

---

34 Dua okunun hedefi, (onun) yüce kapısıdır; murat şeyhinin asası, inciler saçan kalemidir.
35 Yüce makamı kâinatın emel menzili, şanlı zatı izzet ile emel Kâbe’sidir.
36 Şerefli vücudu, marifet güneşinin doğuş yeriyken latif adabı, kaynağını Hz. Muhammed’in ahlâkından alır.
37 Sabah melteminin yoldaki tozu kaldırması gibi (o da) düşkünleri güler yüzle elinden tutup kaldırır.
38 Ey irfanın gül bahçesi, ey ilmin ve faziletin kaynağı; kâinatın övüncü ve Allah yolunun rehberi!
38[a] menba‘-ı: ma‘den-i MK.
39 Ey ilmin övüncü ve ey vefanın doğuş yeri! Ey cömertlik ve ihsan membası ve ey neşe ve huzurun kaynağı!
MK: -.
40 Kapın âlimlere sığınak ve mesken olurken makamın fazilet sahiplerinin yüce Kâbe’sidir!
MK: -.
41 Cihan yurdu adaletinin güneşiyle aydınlandı; göğün yedi kubbesi/felekler, faziletinin sedasıyla doldu.
42 Adaletinin göğünde her yıldız birer güneştir, saadetinin burcunda gökyüzü alçak makamdır.
42[b] pāyedür: pāye MK.
43 (Hâline sabreden körlerin gireceği) Işâ cenneti/gözlerin görmediği cennet (senin) gül bahçene benzeyeli dünyada onu görecek gözümüz yoktur/ona kıymet vermez, dönüp bakmayız. (?)
MK: -.
43[a] görecek: göricek YD.
44 Dil methini söylemeye güç yetiremez, zatının sıfatlarını saymanın sonu yoktur.
MK: -.

45. āfāt-ı rūḥa ḥüsn-i kelāmuŋ-durur şifā
mir'āt-ı ḳalbe luṭf-ı nihānuŋ-durur cilā

pāy-ı semendüŋ ėrgüreli göklere ġubār
çeşm-i sitāre buldı cihān içre rūşenā

47. evṣāf-ı ẕikrüŋ eyler iken biŋ ṣafā ile
ḳıldum hemān bu maṭla'-ı pür-sūza ibtidā

gülzār-ı bāġ-ı cennet-i vaṣluŋa dil-berā
nėçün irem dėdükçe göŋül ėrmedi aŋa

49. 'ışḳuŋ hevāsı ile ġubār oldı cümle ten
yėrden götürüp ėlte dėyü kūyuŋa ṣabā

arturdı dilde 'ışḳ[umuzı] rūzigār-ı ġam
ėreli būy-ı zülfüŋ ile cāna ḫoş hevā

51. nūr üzre nūndur gözüŋ üzre ḳaşuŋ hemān
şems içre mīmdür dehenüŋ ėy ḳamer-liḳā

gün yüzüŋ üzre gördi ḳaşuŋuŋ hilālini
ėy mihr-çihre māh anuŋ-içün ḳalur ṭaŋa

53. ebrūlaruŋı görmek olurdı baŋa naṣīp
ḳavs-i felekden ėrmese ger nāvek-i ḳażā

āh eyledükçe ḳılsa tebessüm lebüŋ ne var
gülşende ġonceler açılur ėricek ṣabā

---

45 Ruhun acılarına şifa olan (senin) güzel sözlerindir, gönül aynasının cilasıysa gizli ihsanındır.
45[a] āfāt-ı: āfitāb-ı MK.

46 Atının ayağı (yolunun) tozunu göklere çıkardığından beri cihanda yıldızın gözü görmeye başladı.

47 Neşe içinde (senin) vasıflarını sayarken birden bu içli matlaya başladım:
MK: -.

48 Ey gönül alıcı sevgili, (senin) vuslat cennetinin gül bahçesine "İrem/Varayım!" dedikçe gönül neden kavuşamaz?
MK: -.

49 Sabah rüzgârı yerden kaldırıp mahallene iletsin diye bütün bedenim aşkının hevesiyle/fırtınasıyla toz oldu.
MK: -.

50 Cana saçının kokusuyla hoş arzular/esinti erişeli gam rüzgârı gönülde aşkımızı arttırdı.
MK: -.
50[a] 'ışḳ[umuzı]: Bu düzeltme Mehmet Çavuşoğlu tarafından yapılmıştır.

51 Ey ay yüzlü güzel! Gözünün üstündeki kaşın, tıpkı nur (نور) üzerindeki nûn harfi (ن)'dir; ağzınsa şems (شمس) içindeki mîm (م)'dir.
MK: -.

52 Ey güneş yüzlü güzel, gün yüzünde hilâl kaşlarını gördü; ay, onun için şaşkındır.
MK: -.

53 Eğer felek yayından kaza oku atılmasa kaşlarını görmek bana nasip olurdu.
MK: -.

54 (Ben) ah eyledikçe dudağın tebessüm etse ne var? (Zira) gül bahçesine seher yeli erişince goncalar açılır.
MK: -.

55. ḳapuŋda ḥalḳa oldı dü-tā ḳaddüm ėy ṣanem
‘ālemde secdegāh olalıdan ṭapuŋ baŋa

ḳanġı birini aġlayayın fürḳatüŋle kim
çoḳdur belā-yı hecrüŋ ile derd ü mā-cerā

57. naẓm-ı belīġı ile bu **yaḥyā** kemīneyi
ṭūtī-veş ėtdi şekker-i medḥüŋ suḫan-serā

bir baḥrdür bu naẓm-ı laṭīfüm ki fi'l-meṣel
oldı ḫayāl-i ḫāṣum aŋa dürr-i bī-behā

59. el vėrür idi dest-i se‘ādet baŋa hemān
alup elümi luṭfuŋ eli ėtse merḥabā

olmaz kemāl-i midḥatine çün-kim ıḳtidār
ėy dil derūn-ı dilden aŋa ḳıl bu dem du‘ā

61. ėdüp hemīşe ṭāli‘-i ferḫundesi ḳırān
tā ḥaşr olınca necm[-i ‘ulüv] ola pīşüvā

seyr ėtdügince ‘ālemi seyyāre-i felek
dā’im devām-ı devlet-ile müstedām ola

25.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. bir maṭbaḫa ėrişdi yolum eyledüm naẓar
ni‘met yėrine ḫalḳı sefer ġuṣṣasını yėr

gūyā boġaz gemisine beŋzerdi ol hemān
dönmiş dibi yuḳaru ḳalafat içün meger

---

55 Ey put gibi güzel sevgili, dünyada eşiğine secde ettiğimden beri iki büklüm olmuş boyum kapında halka oldu.
MK: -.

56 Hicranının belasıyla derdim ve maceram öyle çoktur ki (ben) ayrılığınla hangi birine ağlayayım?
MK: -.

57 Bu zavallı Yaḥyā’yı güzel şiirleriyle (senin) methinin şekeri papağan gibi âhenkle konuşturur.
57[a] naẓm-ı belīġı ile: ėy māh-ı bürc-i luṭf YD.
57[b] şekker-i: sükker-i MK.

58 Bu latif şiirim bir deniz, el değmemiş hayallerimse güya onun paha biçilemez incisidir.
58[a] laṭīfüm: belīğum MK.

59 (Ey sevgili), lütfunun eli elimi tutup (bana) selam verseydi o vakit saadet eli bana yardım ederdi.

60 Ey dil, şimdi canıgönülden ona dua et; çünkü (onun) kusursuz övgüsüne güç yetmez.
60[a] çün-kim: çün-ki MK.

61 Kutlu talihi daima yaklaşıp haşre dek yücelik yıldızı (ona) önder olsun.
MK: -. Bu beyit, *Yahyā Dīvān* EK-2 bölümünde YD/F’nin nüsha farkı olarak kaydedilmiştir.
61[b] [-i ‘ulüv]: Bu düzeltme, Mehmet Çavuşoğlu tarafından yapılmıştır.

62 Felek seyyaresi âlemi devrettikçe (o sevgili) daima devletinin/saadetinin varlığıyla sağ olsun!
62[a] ‘ālemi: ‘ālem-i YD.

25. MK: 41[a]; YD: K. 25.

1 Yolum bir mutfağa/memlekete düştü; bir de baktım ki halkı nimet yerine sefer gamını yer.

2 O, tıpkı ziftlenmek için altı yukarı çevrilmiş boğaz gemisine benzer.
2[b] dönmiş: düşmiş MK.

3. bir pīl-beççe gibi yaḫod ejdehā gibi
açlıḳdan aġzını ṣanasın poyraza açar

beŋzerdi resmi ṣuyı ṣoġulmış degirmene
ādemleri biri birinüŋ aġzına baḳar

5. ‘āşıḳ-mıdur ki nār-ı firāḳ-ile kül olup
ḳalmamış anda ẕerre ḳadar āhdan eṣer

ṭaġlardaġı maġaraya dönmiş mehābeti
olmış bir iki oŋmaduġa dāfi‘u'l-maṭar

7. ‘ayn-ı te‘accüb-ile görürken bu ḥāleti
naẓm-ile cān ḳulaġına érişdi bu ḫaber

éy yūsuf-ı zemān bize ḳızlıḳda ḳıl meded
māhī gibi cihān biri birin yemek umar

9. érmezdi ḳurṣ-ı bedre sipihr üzre inkisār
baḳduḳça aŋa ḥaḳḳ-ı naẓar ḳalmasa eger

açlıḳ çerisi tīr ü kemān-ile yüridi
bir bazlamaç olaydı éderdüm aŋa siper

11. baġrına ṭaş baġladı mihr-ile māhdan
gökler resūl sünnetin icrā éder meger

buġda yérine göŋlümi ben neyle egleyem
dāne pirincdür ṭutalum ḳarlu ṭaġlar

13. ol dem ḳanı ki şekkere yoġ idi iştihā
ġurbetde ādeme ḳurı etmek olur şeker

güc-ile çıḳdı ṣubḥa ilenc aldı var ise
ḥırsından etmegini yalıŋuz yédi ḳamer

---

3 Bir fil yavrusu ya da ejderha gibi sanki açlıktan rüzgâra karşı ağzını açar.
3[a] pīl-beççe: pīl-pençe MK; ejdehā: ejderhā MK.
3[b] poyraza: poyraz MK.

4 Hâli suyu çekilmiş değirmeni andırır, insanları birbirinin ağzına bakar.

5 Âşık mıdır ki ayrılık ateşiyle kül olup onda ahtan zerre kadar eser kalmamış?

6 Heybeti dağlardaki mağaraya benzer, (ancak) birkaç talihsize yağmurdan korunmak için sığınak olmuş.

7 Hayretle bu hâli seyrederken nazımla can kulağına bu ses erişti:

8 Ey devrin Yusuf'u, (bu) kıtlıkta bize yardım et! İnsanlar balık gibi birbirini yemek ister.
8[a] meded: naẓar MK.

9 Eğer ona baktıkça göz hakkı kalmasaydı gökyüzünde dolunayın ekmeği eksilmezdi/hilâl olmazdı.

10 Açlık askeri ok ve yayla saldırdı; bir bazlama olsa ona kalkan ederdim.

11 Bağrına güneş ve aydan taş bağladığına göre anlaşılan gökler, Resul'ün sünnetini yerine getirir.

12 Ben gönlümü buğday yerine neyle avutayım? Karlı dağları pirinç tanesi yerine sayalım.
12[a] neyle: nėce MK.
12[b] ḳarlu: ḳara MK.

13 Şekerin yüzüne bakılmayan o vakit nerede? (Şimdi) gurbette kuru ekmek insana şeker gibi gelir.
13[a] ol dem ḳanı: ḳanı o dem MK.

14 Ay sabaha güçlükle çıktı; anlaşılan hırsından ekmeğini yalnız yediği için ilenç aldı.

15. bir pāre nāna ‘āşıḳ olup ėşiden hemān
hercāyī ḫūb gibi arar anı der-be-der

döndür yüzümi ḳıbleye gel bārī ėy ecel
gün ṭoġusına ṭoġru gider ṭurmayup sefer

17. rāh-ı ‘acemde bir ‘acemī bayḳuşa dėdüm
‘ālem zi-tü ḫarāb u tü der-‘ālem-i diger

ḳıtlıḳ ṣovuḳ odun yėrine bu diyārda
ancaḳ hemān geyiklerinüŋ boynuzı biter

19. ḳor giresi boġazı içün çalışur müdām
döndi deve ḳuşına bu cem‘iyyet-i beşer

açlıḳ belāsı ile ḫazān yapraġı gibi
kimi ṭoḳunmadın yıḳılur kimi sendirer

21. ḫalḳuŋ biri birine selāmı kelāmı yoḳ
her kişi gendü nefsine meşġūl olup gider

ėy benża‘īfe bu sefer aḥvālini ṣoran
aç ile söyleşür eceli olan el-ḥaẕer

23. et ḳalmadı ki ḳalmadı ḳalmalı olıcaḳ
ḳuşlar hevāda muntaẓır olup göz-ile yėr

farżā birine arpa sü’ālini eylesek
çarḫ-ı felek gibi yükini yuḳaru yıġar

25. ehl-i riyāżet olmaġa rāżī degül göŋül
varup efendi ḳapusına olayın nöker

bālā-himem muḥīṭ-i kerem menba‘-ı ni‘am
āb-ı ruḫ-ı efāḍıl u ser-çeşme-i hüner

---

15 (Adını) duyan hemen bir parça ekmeğe âşık olup derbeder bir hâlde vefasız sevgili gibi onu arar.
MK: -; YD: -. Bu beyit, metne YD/F nüshasından alınmıştır.

16 Ey ecel, sefer/yol devamlı gün doğusuna doğru gider. Gel, hiç değilse yüzümü kıbleye çevir!

17 Acem yolunda bir acemi/İranlı baykuşa dedim ki: “Âlem senin yüzünden harap, sen ise başka bir âlemdesin!”
17[b] *ḫarāb u:* ḫarāb MK.

18 Kıtlık, soğuk... Bu yerlerde hep odun yerine yalnızca geyiklerin boynuzu biter.

19 Durmadan kor giresi boğazları için çalışırlar, bu insanlar (iyice) deve kuşuna döndü.

20 Açlık belasıyla hazan yaprağı gibi kimi dokunmadan yıkılır, kimi sendeler.
20[b] sendirer: sinder sendirer MK.

21 Halk birbiriyle selamı sabahı kesti, herkes kendi nefsiyle meşgul olup gider.

22 Ey ben zayıf düşmüşe/zavallıya bu sefer ahvalini soran! (Allah) korusun, eceli gelen aç ile kavga eder.
22[b] aç ile söyleşür eceli: acıyla söyleşür acılı YD.

23 Et kalmadı ki! Kaldığı zaman kuşlar havada uçuşup gözleriyle yer!

24 Diyelim ki birine arpadan söz ettik, feleğin çarkı gibi burnu havada olur.

25 Gönül kanaatle yaşamaya razı değildir, (en iyisi) varıp beyin kapısına köle olayım.

26 Himmeti çok, cömertlik sahibi, nimetler kaynağı; fazilet sahiplerinin yanağındaki ter, hünerin üstadı!

27. iskender-i zemāne vü maḳbūl-i pādişāh
ser-defter-i mevālī-i sulṭān-ı baḥr ü ber

ėrdük diyār-ı ẓulmete nāz u na‘īm ile
āb-ı ḥayātdan biz aŋa ṣoralum ḫaber

29. göŋli ġanī vü ḳadri bülend ü saḫī-vücūd
yoḳdur cihānda faż̇l u kemāl-ile ol ḳadar

mihr-i kemāli şem‘-i vücūdın söyündürür
her kim baş egmez ise meh-i nev gibi meger

31. dārü'n-na‘īmdür ėşigi ḫalḳ-ı ‘āleme
ḫ̆ān-ı ḫalīli ile cihān ṭoldı ser-te-ser

ḫalḳ-ı cihān o ni‘met ile muġtenem ola
yanında her kimüŋ öŋine gelse mā-ḥażar

33. rāh-ı ġazāda luṭfı nesīmiyle açılur
ḳalb-i müsāfir ile gül-i gülşen-i ẓafer

ditrer yanuŋda şems-i cihān sūḫteŋ gibi
ėy meşrıḳ-ı me‘ārif ü ėy maṭla‘-ı hüner

35. bir dāne arpa yoḳ ne yėsün atlarum ‘aceb
ḳatırlarum hele çulını torbasını yėr

elṭāfuŋ ėrişürse ferāmūş olur bu ġam
iḥsānuŋ olur ise göŋülden keder gider

37. ‘ālemde himmetüŋle kelāmum leṭā’ifi
ḫalḳı güşāde-ḫāṭır ėder nite-kim seḥer

---

27 Devrin İskenderi ve padişahın sevgilisi; cihan sultanının nezdinde âlimlerin en seçkini!
27[a] iskender-i... pādişāh: deryā-yı ‘ilm ü baḥr-i kerem kulzüm-i seḫā MK.

28 Karanlıklar ülkesine vardık, nezaketle ve incelikle biz hayat suyunu ondan soralım.
MK: -.

29 Gönlü zengin, makamı yüksek, cömertlik sahibi! Cihanda ilim ve fazilette (onun) dengi yoktur.

30 (Ona) her kim hilâl gibi baş eğmezse ilminin güneşi (asilerin) vücudunun mumunu söndürür.
30[b] meger: eger MK.

31 Eşiği insanlara Naim Cenneti'nin kapısıdır, cihan (onun) Halil İbrahim sofrasıyla baştan sona donandı.
MK: -.

32 (Onun) yanındakilerin önüne her ne geliyorsa bütün insanlar o nimete bolca ve zahmetsizce ulaşsın!
32[a] ḫalḳ-ı cihān o ni‘met ile: ḫ̆ān-ı ḫalīli ile cihān MK; ola: olur MK.

33 Gaza yolunda, yolcunun gönlü ile zafer gül bahçesinin gülü (onun) lütfunun latif rüzgârıyla açılır.

34 Ey ilmin ve irfanın gün doğusu ve ey hüner kaynağı! Kâinatın güneşi, (senin) yanında yeni yetme taleben/bağrı yanık âşığın gibi titrer.

35 Bir tane arpa yok, atlarım ne yesin? Hele katırlarım çulunu, torbasını yer!
35[a] ne: - MK.

36 Lütfun erişirse bu gam unutulur, ihsanın nasip olursa gönülden keder gider.
36[b] keder gider: gider keder MK.

37 Dünyada himmetinle sözümün latifeleri, seher vakti gibi halkın yüreğini ferahlatır.

bir buŋ deminde bulınıcı kān-ı cūdsın
ḳanı senüŋ gibi bu vilāyetde gerçek er

39. ʻarş-ı ʻaẕīm gibi bülend oldı himmeti
anuŋ gibi melek-ṣıfatı görmedi beşer

ėy kaʻbe-i kerem saŋa geldüm niyāz ile
ehl-i ṣafāya oldı ṭapuŋ melceʼ ü maḳar

41. **yaḥyā**ya ḳalb-i pāküŋ umaram ki meyl ėde
ṣu ḳanġı cānib alçaġ ola ol yaŋa aḳar

budur ümīdüm ėtmeyesin sāʼile süʼāl
refʻ eyle anı var ise naẕmumda ḥarf-i cer

43. ac daʻvīsini eylemege geldi ḥāṣılı
vėr aŋa ya şiʻār u ya nān u ya sīm ü zer

unutma şimdi nān u nemek ḥaḳḳını ḳuluŋ
iḥsān ḳıl faḳīre ki biri biŋe geçer

45. vaṣf-ı cemīlüŋi bütün ėller bilür senüŋ
maʻlūm olanuŋ olmadı iʻlāmı muʻteber

uzatma sözi ḳāmet-i cānān gibi dilā
eyle dehān-ı yār gibi şimdi muḫtaṣar

47. tā ḥaşr olınca devlet ile muġtenem ėde
ol ẕāt-ı pāk ü ʻāliyesin ḳādir-i ḳader

---

38 Darlık vaktinde yetişen bir cömertlik kaynağısın, bu yerlerde senin gibi gerçek er nerede?

39 Himmeti yüce Arş gibi yüksek oldu, insanlık onun gibi melek huyluyu (daha evvel) görmedi.
MK: -.

40 Ey kerem Kâbe'si, yalvararak sana geldim; (zira) kapın temiz gönüllülere/Safa ehline sığınak oldu.
MK: -.

41 Temiz gönlün Yaḥyā'ya meyleder diye ümitle beklerim; (çünkü) su, neresi alçaksa oraya akar.
MK'de bu beytin yerine şu beyit kaydedilmiştir:
yaḥyāya ėde-geldügüŋ elṭāfı eyle kim
ṣu aḳduġı yėre aḳar iḥsānuŋı umar

42 Ümidim, (bu) dilenciye soru sormamandır; eğer nazmımda cer harfi/gereksiz bir söz varsa/dilenmekten söz edersem onu defet!
42[a] ėtmeyesin: ėtmeye MK.

43 Velhâsıl (Yaḥyā) açlık iddiasında bulunmaya geldi, ona ya nişan ya ekmek ya da gümüşle altın ver!
MK: -.

44 Şimdi kulun/askerin tuz ekmek hakkını unutma! (Bu) fakire ihsanda bulun; zira (ihsanının) biri bin yerine geçer.
MK: -.
44[a] ḳuluŋ: felek YD.

45 Senin güzel vasıflarını herkes bilir, malum olanın ilanı makbul değildir.

46 Ey dil, sözü sevgilinin boyu gibi uzatma; şimdi yârin ağzı gibi kısa kes!
MK: -.

47 Kadere hükmeden Allah, (onun) temiz ve kutlu zatını kıyamete dek devlet/saadet ile şereflendirsin!
MK: -.
47[b] pāk ü: pāk-i YD.

rızḳuŋ ziyāde eyleye rezzāḳ-ı lāyezāl
düşmenlerüŋ dilenci gibi ola der-be-der

26.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün
Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. cihān içinde bürūdet bıraḳdı faṣl-ı şitā
biri birine ṣovuḳ deprenür zemīn ü semā

çıḳardı ḥulle-i istebraḳın nebātātuŋ
şecerleri ḳara çullarda ḳodı bād-ı şitā

3. kenār-ı nārı duḫān gibi terk ėdem dėmeŋüz
ki gömgök oldı ṣovuḳdan bu demde rūy-ı semā

ḳurudı ḳanı zemīnüŋ ziyāde saḫt oldı
ṣular bürūdet-i deyden füsürde ṣanma dilā

5. baḳup cihāna bu eṣnāda ḳar yaġar ṣanmaŋ
zemānenüŋ tükürür yüzine sipihr-i dü-tā

bürüdi yėr yüzini seyr ėdüŋ yaġan ḳarı
süründi aḳlığını yüzine zen-i dünyā

7. dem-i behārda gūyā ki nev-ḫaṭ idi zemīn
aġardı miḥnet ü cevr-i şitā ile ḥayfā

semāda gerd-i seḥābuŋ içine girdi hemān
görüp çenāruŋ eli düşdügini şems-i ḍuḥā

---

48 Sonsuz rızık sahibi olan Hak, rızkını arttırsın; düşmanların dilenci gibi perişan olsun!

26. **MK: 42[a]; YD: K. 26.**

1 Kış mevsimi yeryüzüne soğukluk bıraktığından yer ile gök birbirine soğuk davranır.
1[a] içinde: içine MK.

2 Kış rüzgârı, bitkilerin sırmayla işlenmiş cennet elbisesini çıkardı; ağaçları kara çullarda bıraktı/perişan etti.
MK nüshasında 7. beytten hemen sonra kaydedilmiştir.

3 Duman gibi ateşin başından ayrılayım demeyin; zira bu zamanda göğün yüzü soğuktan gömgök oldu.
3[b] bu demde rūy-ı semā: bugün sipihr-i dü-tā MK.

4 Ey gönül, sular kış soğuğu yüzünden donmuş sanma; toprak kanı kuruyup kaskatı kesildi.
MK: -.

5 Bu zamanda yeryüzüne bakıp kar yağar sanmayın; iki kat olmuş felek, dünyanın yüzüne tükürür.
MK: -.

6 Yağan kara bakın, yeryüzünü kapladı; (sanki) dünya karısı yüzüne aklığını süründü.

7 Bahar mevsiminde güya zeminin ayva tüyleri yeni çıkmıştı; eyvahlar olsun, kışın eziyeti ve zulmüyle beyazladı!
7[b] cevr-i: cevr ü MK.

8 Kuşluk vakti güneşi, çınarın elinin düştüğünü görünce gökte hemen bulut küresinin içine gizlendi.
MK: -.

9. ṣadālar eyler iken her maḳāmdan bülbül
maḳām-ı gülşeni ḳıldı ġurāblar me'vā

ocaḳda āteşe ben nėce gülsitān dėmeyem
her aḫker oldı ṣanasın ki bir gül-i ḥamrā

11. oḳursa sūre-i nūr u duḫānı ezberden
'aceblemeŋ ki zebān oldı her 'alevler aŋa

ġarīb olanlar olur faḳr u ḳıllet ile bu dem
ġam-ı şitā ile her gūşede terāne-serā

13. cihān ḫarābesi ṣırçe serāya döndi hemān
tü dėr iseŋ yėre düşmez ṭoŋar ḳalur meṣelā

yeŋine çekdi elini miṣāl-i şāḫ-ı çenār
cefāya elleri degmez güzellerüŋ aṣlā

15. eger başını ṣoḳar ḳollarını pīr ü cüvān
ururlar arḳasına şiddet-ile ṣanki 'aṣā

enīn ü nāle vü efġān-ile ṣabāḥa degin
kilābı şehrüŋ olur muṭribān-ı bezm-i belā

17. aḳar ṣu āyineye döndi fānī dünyānuŋ
görürler anda ṣovuḳ ṣūretini ehl-i fenā

memerr-i nās buz olmış miṣāl-i mestāne
ṭuramaz ayaġı üstinde pādişāh u gedā

19. bu ḥāletine cihānuŋ te'accüb eyler iken
görindi gözüme bir pīr-i 'āḳıl u dānā

görince anı ḫıżır ṣandum ol nefesde hemān
behār gibi sebiz-pūş olup ėrişdi baŋa

---

9 (Bahar mevsiminde) bülbül, her makamdan şakırken (şimdi) gül bahçesini kargalar mesken tuttu.
MK: -.

10 Ocakta yanan ateşe ben nasıl gül bahçesi demem? Her kor sanki birer kırmızı gül oldu.
MK: -.

11 (Ateş), Nur ve Duhan/duman Sûreleri'ni ezberden okursa şaşırmayın; çünkü alevler ona dil oldu.
MK: -.

12 Garipler bu zamanda kışın eziyetiyle fakirlik ve kıtlık içinde, her yerde inleyip feryat ederler.
MK: -.

13 Cihan harabesi tıpkı sırça saraya benzedi; mesela "Tü!" desen yere düşmez, donup kalır.

14 Elini çınar dalı gibi yenine çekti, (bu mevsimde) güzellerin eli asla cefaya değmez.

15 Sanki sırtlarına şiddetle sopa vuruluyormuş gibi genç yaşlı, herkes başını eğip kollarını içine sokar.
15^{b} arḳasına: arḳasında MK.

16 Şehrin köpekleri sabaha kadar inilti, feryat ve haykırışlarla bela meclisinin çalgıcıları olur.

17 Akarsu aynaya döndü, insanlar onda (bu) fâni dünyanın soğuk suretini görürler.

18 İnsanların gelip geçtikleri yol buz tutmuş; padişah da dilenci de sarhoş misali ayakta duramaz.
18^{a} nās: nāsı MK.

19 Dünyanın bu hâline şaşırmaktayken gözüme aklı başında, arif bir şeyh ilişti.

20 Onu görünce Hızır sandım, o vakit hemen bahar gibi yeşiller giyip yanıma geldi.
20^{b} sebiz-pūş: sebze-pūş MK.

21. ḳılıç gibi yüzi ışṣı ve meşrebi ṣāfī
yüzinde berḳ urur āṯār-ı nūr-ı ḥilm ü ḥayā

ġıdā-yı rūḥ idi luṭf-ı kelām-ı zībāsı
zebānı bülbül-i şīrīn-maḳāl idi güyā

23. sürūd-ı serd-ile görince çeng çalduġumı
dėdi baŋa gel e ėy bī-nevā vü ėy şeydā

zemānenüŋ günine göre kürküŋi gėy kim
ġam oḳı gibi geçer şimdi cāna berd-i şitā

25. bir āsitāna yüzüŋ ṭut niyāz ėdüp dilden
ki ola cümle-i maḫlūḳa āb-ı rūya sezā

sözi güherlerini çün-ki gūşvār ėtdüm
öpüp mübārek elin meskenetle dėdüm aŋa

27. dėdüm ki ḥālüme raḥm eylemez benüm kimse
meger ki āṣaf-ı şehden ėrişe derde devā

muḥīṭ-i baḥr-i me'ānī sikender-i ṯānī
ḳapusı ḳullarıdur ḫusrev ü cem ü dārā

29. şecī'-i devr-i zemān u şefī'-i ḫalḳ-ı cihān
muḥīṭ-i baḥr-i kerem ḥażret-i 'alī pāşā

'ulüvv-i rif'atine nüh sipihr bir pāye
hümā-yı himmetinüŋ zīr-i bāli 'arş-ı 'alā

31. ėşigi cümle-i erkāna mesned ü me'vā
ṭapusı zümre-i 'irfāna maḳṣad-ı aḳṣā

---

21 Kılıç gibi yüzü sıcak ve mizacı temizdi; vakar ve edep nurunun izleri yüzünde şimşek gibi parıldıyordu.
21[a] ışṣı: issi MK; ısı YD.

22 Lütuf saçan zarif sözleri, ruha gıdaydı; dili sanki şirin sözler söyleyen bir bülbüldü.
22[b] bülbül-i: bülbüli YD.

23 Sert nağmelerle çeng çaldığımı görünce bana "Ey âhenksiz/nasipsiz, ey âşık gel!" dedi.

24 "Yeryüzünün vaktine göre kürkünü giy; zira kış soğuğu şimdi insana gam oku gibi saplanır.
24[a] günine: dügünine MK.
24[b] şimdi cāna: cāna şimdi MK.

25 Samimiyetle yakararak bütün yaratılmışların övgüsüne layık bir eşiğe yönel!"
MK: -.

26 (Onun) söz incilerini kulağıma küpe ettiğimden mübarek elini öpüp acizlik içinde ona dedim ki:
MK: -.

27 "Benim hâlime sultanın vezirinden başka kimse acımaz; derde deva, (ancak ondan) gelir."
27[a] ki: - MK.
27[b] ki: kim MK.

28 (O vezir) sırlar okyanusu, İskender'in varisidir. Hüsrev, Cem ve Dara (onun) kapısının hizmetkârlarıdır/kapı kullarıdır.
MK: -.

29 Devrin yiğidi ve halkın şefaatçisi; cömertliğin engin denizi, Ali Paşa hazretleri!

30 Yedi felek, (onun) makamının yüceliğine (kıyasla) bir derecedir; yüce Arş, himmeti Hüma'sının kanatları altındadır.

31 Eşiği, ileri gelenlerin dayanağı ve sığınağıdır; kapısı ariflerin en büyük arzusudur.
31[b] 'irfāna: insāna MK.

feżā-yı fikretine varamaz tefekkür-i ẕāt
celāl-i şevketine ėremez ḫayāl aṣlā

33. ẓalām-ı ẓulmi ḳomadı cihānda ẕerre ḳadar
vėreli rāy-ı münīriyle ‘adli nūrı żıyā

bu deŋlü rif‘ate ėrmezdi evc-i ‘izzetde
nihāl-i ḳaddine baş egmese eger ṭūbā

35. ‘adāletiyle zemān içre ẓulm ü cevr ü te‘ab
dehān-ı yār gibi oldı şimdi nā-peydā

bu ḫalḳ-ı ‘āleme āyīnedür seḫā vü kerem
görinmez anda ‘acebdür ki bir aŋa hem-tā

37. boġazın aldı ele dest-i cür’et ile zemīn
dil uzadalı anuŋ gülsitānına deryā

yaḫod seḫā ile nām-ı şerīfin aŋar iken
ṣafā-yı ḳalb ile şimdi ḳulaġ urupdur aŋa

39. kenār ėdem dėyü bir servi būsitānında
aḳıtdı göŋlini mānend-i ‘āşıḳ-ı şeydā

seḫā vü cūd ile ḥātim gibi be-nām oldı
olalı luṭf u ‘aṭāsıyla muġtenem dünyā

41. görüp bu ḥālümi ėy baḥr-i cūd u kān-ı kerem
geçürdi gögsini ra‘d acıdı baŋa deryā

ėyā ẓahīr-i zemān olmaz ise merḥametüŋ
vücūd ėlini bu ye’cūc-ı dey ḳılur yaġmā

---

32 İnsanın tefekkürü, (onun) fikrinin fezasına erişemez; heybetinin büyüklüğüyse asla hayale sığmaz.
32[a] fikretine: ḥikmetine MK; ẕāt: ḫalḳ MK.
32[b] celāl-i: celāl ü MK.

33 Adaletinin nuru parlak fikirleriyle ışık saçtığından beri (Ali Paşa) cihanda zulmün karanlığına zerre kadar geçit vermedi.
33[b] münīriyle ‘adli nūrı: münīr ile ‘adli nūr-ı MK.

34 Eğer Tuba (onun) fidan boyuna baş eğmeseydi itibar doruğunda bu denli yükselemezdi.

35 Zulüm, eziyet ve cefa (onun) adaletiyle zaman içinde yârin ağzı gibi artık görünmez oldu.
MK: -.

36 Cömertlik, insanlar için bir aynadır; şaşılır ki o (aynada) onun bir eşi daha görünmez.

37 Deniz onun gül bahçesine dil uzatınca (zemin) cüret eliyle (deryanın) boğazını sıktı.
MK: -.

38 Ya da (derya onun) şerefli adını cömertlikle anarken şimdi ona içtenlikle kulak vermiştir.
MK: -.

39 (Onun) bahçesinde bir selvi kucaklayabilmek için divane âşık gibi gönlünü akıtmıştır.
MK: -.

40 Dünya lütfu ve ihsanıyla nimetlenince (Ali Paşa), Hâtim gibi cömertlikte nam saldı.
MK: -.
40[a] ḥātim: ḫātem YD.

41 Ey cömertlik denizi ve kerem kaynağı, gök gürlemesi bu hâlimi görüp iç çekti; derya bana acıdı/benim yüzümden acılaştı.
MK: -.

42 Ey devrin kurtarıcısı, merhametin olmazsa bu kış Yecüc’ü vücut ilini yağma edecek.

43. ḫayāl-i bikr-i meʿānī ile olup mesṭūr
bu nāmeye ḳaşuŋ evṣāfıdur çeken ṭuġrā

maḳām-ı rifʿatüŋ evcine nerdübān oldı
suṭūr-ı midḥat-i ẕāt-ı müheyminüŋ gūyā

45. olaydı ẕerre ḳadar iltifāt-ile naẓaruŋ
cihānda olmaz idi gün gibi baŋa hem-tā

hemīşe naẓm ile faḫr eylesem sezādur kim
vücūd-ı ḫilḳatüm ednā ise sözüm aʿlā

47. bu mā-cerā ile bir kürkine girem umarın
ṣovuḳdan aġladuġum şimdi budur ey **yaḥyā**

güneş gibi çü ʿayāndur beyān-ı evṣāfı
sözüŋ uzatma elüŋ aç ėrişdi vaḳt-i duʿā

49. behār-ı devleti olsun hemīşe tāze vü ter
mürūr-i devr-i zemān-ile ėrdügince şitā

ėdüp vücūdını bāġ-ı cihānda ber-ḫor-dār
devām-ı devletini eylesün ziyāde ḫudā

27.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Mużāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. şāh-ı zemāne ḥükmine ṭābiʿdür ins ü cān
menşūrı üzre mühr-i süleymāndur ol nişān

cibrīldür ki geldi resūle ḳanad açup
gūyā nişān-ı ḥükm-i şehinşāh-ı kām-rān

---

43 Manaların el değmemiş hayalleriyle yazılmış bu nameye tuğra çeken, (senin) kaşının vasıflarıdır.
MK: -.
43[a] meṣṭūr: mestūr YD.
43[b] nāmeye: naġmeye YD.

44 (Herkesi) koruyup gözeten zatının methinin satırları, güya (senin) yüksek makamının zirvesine (çıkılan) merdiven oldu.

45 Zerre kadar iltifat edip yüzüme baksaydın güneş misali cihanda dengim bulunmazdı.

46 Nazmımla daima gururlansam yeridir; zira görünüşüm hakir olsa da sözüm yücedir!
MK: -.

47 Ey Yaḥyā, bu macerayla (o paşanın) bir kürküne girmeyi umarım; şimdi soğuktan yakınmam bundandır.
47[b] budur: bu-durur MK.

48 (Ey Yaḥyā!) Sözünü uzatma, elini aç, dua vaktidir; zira (onun) vasıflarının izahı güneş gibi ortadadır.
MK: -.

49 Zamanın akıp gitmesiyle kış gelip geçtikçe devletinin/saadetinin baharı daima yeşil ve taze kalsın!

50 Allah vücudunu cihan bağında mübarek edip devletini/sadetini daim eylesin!

27. MK: -; YD: K. 27.

1 İnsanlar, devrin padişahının hükmüne tâbidir; (onun) fermanı üzerindeki o tuğra, Hz. Süleyman'ın/Sultan Süleyman'ın mührüdür.

2 Kutlu şahlar şahının fermanının tuğrası, güya kanat açıp Hz. Muhammed'e gelen Cebrail'dir.

3. tābende re’y ile meş̱elā ol nişān-ı ḫūb
ya ka‘bedür beriyyede ėtmiş-durur mekān

altun oluḳdur ol görinen şekl-i z̲ü’l-feḳār
mü’minlere ṣu yėrine envār olur revān

5. gūyā yemen ‘arablarıdur cümleten ḥurūf
tesbīḥ ile teveccüh ėder ka‘beye revān

baḳ ‘ayn-ı cān ile ṣanasın ka‘beye gider
cümle suṭūrı ḳāfileler gibi bī-gümān

7. ḥükm-i şerī‘at ehl-i velāyet-durur k'anuŋ
göŋli ola nişānı gibi ka‘be-i nihān

yā ka‘bede müsāfir ol ėy rāḥat isteyen
yā var nişānī beg ḳapusında ėdin mekān

9. ser-defter-i efāżıl u ser-ḫayl-i ehl-i cūd
ser-ḥalḳa-i ekābir ü ser-dār-ı serverān

ibn-i celāl ü mihr-i kerem müşterī-kemāl
kān-ı kemāl ü menba‘-ı elṭāf-ı müste‘ān

11. bir şeyḫ-i pākdür ki żarāfetle gendüzin
bu kisvet-i emāret ile eyledi nihān

bir ḫūbdur ki ‘āşıḳıdur ehl-i ma‘rifet
bir z̲ātdur ki çākeridür cümle nükte-dān

13. bir ehl-i ‘ilmdür ki yanında müsāvīdür
ṣaff-ı ni‘āl ü ṣadr-ı ṣadāret ki var ‘ayān

ėy baḥr ü berde fażl u kemāl ile z̲ū-fünūn
ėy naẓm u neş̱r içinde cihān pehlevān olan

15. yanuŋda şol kişi ki se‘ādetlere ėre
beŋzer ‘uṭāride ki ėde mihr ile ḳırān

saŋa muḳābil olmaz imiş hīç kimseler
sulṭān-ı baḥr ü berre ḳızılbaş gibi hemān

---

3 Ya da parlak fikirlerle o güzel tuğra, mesela çölü mesken tutmuş Kâbe’dir.
4 O görünen Zülfikâr şekli, Müslümanlar için su yerine nurlar akıtan altın oluktur.
5 Sanki bütün harfler, Allah’ı zikrederek Kâbe’ye doğru yürüyen Yemen Araplarıdır.
6 Gönül gözüyle bir bak! Şüphesiz bütün satırları kafileler gibi Kâbe’ye gider sanırsın.
7 Şeriat fermanı öyle bir velidir ki onun gönlü, tuğrası gibi gizli Kâbe’dir.
8 Ey rahata kavuşmak isteyen ya Kâbe’de misafir ol ya da var, Nişânî Bey’in kapısını mesken tut!
9 Fazilet sahiplerinin öncüsü, cömertlerin lideri; ileri gelenlerin önderi, emirlerin serdarı!
10 Celâl oğlu, kerem güneşi, Müşteri makamlı; ilim ve fazilet kaynağı, kendisinden yardım istenen Allah’ın lütuflar ocağı!
11 (O) öyle kutlu bir şeyhtir ki emirlik giysisiyle kendisini zarifçe gizledi.
12 Ariflerin kendisine âşık olduğu bir güzel, basiret sahiplerinin kulu olduğu bir zattır.
13 Öyle bir âlimdir ki yanında ayakkabılıkta oturanla sadrazamlık makamında bulunanın eşit olduğu apaçıktır.
14 Ey yeryüzünün fazilet ve ilimle donanmış âlimi, ey nazmın ve nesrin cihan pehlivanı!
15 Yanında saadete eren şu kimse, güneşle aynı burçta buluşmuş Utarid’e benzer.
16 Kızılbaş’ın kâinatın sultanına denk olmadığı gibi sana da hiç kimseler denk olmazmış.

17. kim gördi kim èşitdi ‘aceb bir senüŋ gibi
ḥüsn ile yūsuf ola şecā‘atle ḳahramān

kimdür ki medḥüŋ ètmede baŋa naẓīr ola
aḳrān olur mı ḥażret-i ḥassāna her fülān

19. bilmezler idi bendeŋi ‘ilm-i ledün gibi
fażl-ı nihānuma ḳalem olmasa tercemān

medḥüŋi ben ne cān ile taḳrīre başlayam
açdurmaz oldı faḳr u felāket baŋa dehān

21. zīrā ki bir pelās ile ḳaldum ki cā-be-cā
yırtıldı oldı penbeleri gün gibi ‘ayān

ben ol pelās ile aġaca baġlu fi'l-meṣel
döndüm furun süpürgesine ṣūretā hemān

23. her cānibinde penbeleri ġāzīler gibi
ṣarḳıtdı ḍarb-ı ḥarblerini ṣanki ṭaylesān

yırtuḳları sümüklü böcek cilvegāhıdur
ya āsümāndaki görinen rāh-ı kehkeşān

25. ya tırtıl otlamış çemene beŋzer ol pelās
ya bir beriyyedür aŋa uġradı kārvān

her pāresini ètdi ḳulaġumca rūzigār
yā rab ne ṣuç èdüp-durur ol cāme nāgehān

27. egnümde ṭūl u ‘arżı anuŋ oldı çāk çāk
ḳaṣr-ı vücūduma ṣanasın urdı nerdübān

çāk oldı ṣanmaŋ aġzını açup güler aŋa
fāḫir libās ile şu kişi k'ola şādümān

29. **yaḥyā** götürmez anı ki ‘uşşāḳa öykinüp
nāzüklük eyleyüp ezile yāre her zemān

---

17 Senin gibi güzellikte Hz. Yusuf iken yiğitlikte Kahraman olanı acaba kim gördü, kim işitti?
18 Seni övmekte bana kim rakip olabilir? Hiç Hassân bin Sâbit'e denk bulunur mu?
19 Kalem gizli ilmime tercüman olmasa kulunu ilahî sırlar gibi kimse bilmezdi.
20 Ben methini hangi güçle söylemeye başlayayım? Fakirlik ve felaket bana ağız açtırmaz oldu.
21 Çünkü yer yer yırtılıp pamukları gün gibi ortaya çıkan bir hırkayla kalakaldım.
22 Ben o hırkayla görünüşte, tıpkı ağaca bağlı fırın süpürgesine benzedim.
23 Her yanından (sarkan) pamukları, sanki savaş aletlerini dalyasan gibi sarkıtan gazilerdir.
24 Yırtıkları sümüklü böceklerin meskenidir; ya da gökyüzünde görünen Samanyolu'dur.
25 O hırka tırtıl otlamış çimenliğe benzer; ya da üstünden kervan geçmiş bir çöldür.
26 Rüzgâr/zaman (onun) her parçasını kulağım gibi yaptı, şimdi o hırka acaba/ey Allah'ım ne günah işlemiş olabilir?
27 Sırtımda onun boyu ve eni parça parça oldu, sanki (o hırka) vücut köşküme merdiven dayadı.
28 (Onu) parçalandı sanmayın, gösterişli elbiseyle sevinen şu kişiye ağzını açıp güler.
29 Yaḥyā âşıklara özenip daima sevgiliye nezaket göstererek kibarlık etmeye çalıştığından onu (yanında) taşımaz.

dermān ḳıl aŋa kim açamaz derd ü rāzını
raḥm eyle aŋa kim ėdemez nāle vü fiġān

31. nite-ki sebz cāme-i faṣl-ı behār ile
giryān iken ṣafā ile ḫandān ola cihān

yā rab bi-ḥaḳḳ-ı rūḥ-ı şehīdān-ı kerbelā
zid ʻömrehü'l-ʻazīze ilā-āḫirü'z-zemān

28.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gitdi nevrūz-ile ḥaccāc-ı şitānuŋ ẓulmeti
seyyidān-ı sebzenüŋ var idi andan zaḥmeti

ḥamde meşġūl oldı yapraḳlar zebān-ı ḥāl-ile
ḥaḳ teʻālānuŋ cihānda ṭoġdı şems-i raḥmeti

3. gözlerin açdı çiçekler gibi cümle kā'ināt
devlet-ile ʻālemüŋ geldi behār-ı ʻizzeti

maḳdem-i *niʻme'l-bedel*den gün gibi oldı ʻayān
inne baʻde'l-ʻusri yüsren sırrınuŋ māhiyyeti

5. ṭutdı bu luṭf issi ḫūrşīd-i seʻādet ʻālemi
rūzigāruŋ nā-bedīd oldı o bārid ṣūreti

çarḫı batdı ḳış güni gibi yüzi gülmezlerüŋ
ġılẓeti terk eyledi bir bir götürdi s̱ıḳleti

7. nāzil oldı nūr-ı yezdān gibi bārān-ı behār
şāhid-i ezhāruŋ açıldı niḳāb-ı ṭalʻatı

ḥāṣılı bu ṣūreti görince mir'āt-ı zemīn
çekdi yüz biŋ dürlü vech-ile belā vü miḥneti

---

30 (Ey efendim), derdini ve sırrını söyleyemeyene çare ol; inleyip feryat edemeyene merhamet et!

31 Gözyaşı dökerken bahar mevsiminin yeşil elbisesiyle şenlenip gülen cihan misali,

32 Ey Rabb'im, Kerbelâ şehitlerinin ruhu için "Onun aziz ömrünü kıyamet gününe kadar arttır."!

28. MK: 43[b]; YD: K. 28.

1 Kış Haccac'ının zulmü, Nevruz'la sona erdi; bitki seyitleri ondan eziyet görmekteydi.

2 Dünyada yüce Hakk'ın rahmet güneşi doğunca yapraklar hâl diliyle hamde başladı.
2[b] cihānda: cihāna MK.

3 Bütün kâinat çiçekler gibi gözlerini açtı, yeryüzünün şanlı baharı saadetle geldi.

4 "Muhakkak ki her güçlükten sonra bir kolaylık vardır." sırrının mahiyeti, "güzel bir karşılığın"/baharın gelişinden gün gibi aşikâr oldu.

5 Bu lütuf sahibi saadet güneşi, yeryüzünü sarınca rüzgârın/mevsimin o soğuk yüzü görünmez oldu.

6 Kış günü gibi asık suratlıların dünyası başına yıkıldı; kabalığı bırakıp huzursuzluğu bir bir terk ettiler.

7 Bahar yağmuru Allah'ın nuru gibi (gökten) inince çiçek güzellerinin yüz örtüsü açıldı.

8 Velhâsıl zemin aynası bu manzarayı görünce (aşkından) yüz bin türlü yolla dert ve tasa çekti.

9. bāġ u gülşen cümle yapraḳlandı zeyn oldı çemen
yazılarda taŋrınuŋ yazıldı ḫaṭṭ-ı ḳudreti

her çemen gūyā elifdür kim olur andan ‘ayān
ḳādir-i perverdigāruŋ sırr-ı vaḥdāniyyeti

11. cennete girmiş gibi oldı müselmānlar hemān
çekdügi derdi unutdurdı behāruŋ leẕẕeti

‘ālemi aġyārdan ḫālī görüp her gūşeden
sebzezāruŋ gül gibi cem‘ oldı ehl-i ṣoḥbeti

13. sancaġını bayraġını çözdi a‘yān-ı zemīn
gördi kim var şāh-ı devrānuŋ ġazāya rıḥleti

her yére vérdi behār-āsā niẓām u intiẓām
āṣaf-ı rūşen-żamīrüŋ ḫüsn-i rāy ü fikreti

15. ya‘nī aḥmed-ḫulḳ u maḥmūdu'l-ḫıṣāl ü dīn-dār
rāżī vü şākirdür andan hep muḥammed ümmeti

güldi açıldı anuŋ şems-i vücūdından cihān
istedügümüz güni vérdi bize ḫaḳ ḫażreti

17. ‘ālemi luṭfiyle iḥyā étdi mānend-i behār
açdı ‘adli ḳapusını yapdı bāb-ı rüşveti

zindegānīsi güzel luṭf-ı kelāmı bī-bedel
cevher-i cān gibidür insān-ile ünsiyyeti

19. nīl-veş ṭatlu dilinden ‘āleme vérür ḥayāt
ġıll u ġışdan pākdür deryāya beŋzer vüs‘ati

---

9 Bağlar, bahçeler hep yapraklarla kaplandı; çimenlik süslendi. Ovalarda Allah’ın kudret hattı yazıldı.
9[a] bāġ u: bāġ-ı MK; çemen: çemen cihān MK.

10 Otlar sanki birer eliftir; kullarını besleyip yetiştiren ve kudret sahibi olan Allah’ın birlik sırrı, onlardan aşikâr olur.

11 Baharın lezzeti çektikleri sıkıntıyı unutturdu, Müslümanlar sanki cennete girmiş gibidir.

12 Engelin etrafta olmadığını görüp çimenliğin sohbet erbabı, her taraftan gül gibi toplandı.

13 Zeminin varlıkları/bitkiler devrin padişahının gazaya çıkacağını anlayınca sancağını, bayrağını açtı.

14 Gönlü aydın/anlayışlı vezirin fikrinin güzelliği, bahar mevsimi misali her yeri düzene soktu.
14[b] ḫüsn-i rāy ü fikreti: ḫüsn ü rāy-i fikreti MK.

15 Yani Ahmed huylu, Mahmud hasletli, dindar (vezir)! Muhammed ümmeti ondan hep razıdır.
15[a] aḥmed-ḫulḳ u: aḥmed-ḫulḳ MK.

16 Cihan onun varlığının güneşiyle gülüp açıldı/çiçek açtı; yüce Allah bize dilediğimiz günü nasip etti.
16[a] vücūdından: vücūdında MK.

17 (O vezir) lütfuyla yeryüzünü bahar misali canlandırdı/imar etti; adaletinin kapısını açıp rüşvet kapısını kapattı.

18 (Onun) yaşayışı/(verdiği) maaş güzel, lütuf saçan sözleri eşsizdir; insanlarla yakınlığı can cevheri gibidir.

19 Nil misali tatlı dilinden yeryüzüne hayat verir; denize benzeyen enginliği, kin ve düşmanlıktan arınmıştır.
19[a] vérür: vérdi MK.

‘ādet-i ḫulḳ-ı ‘aẓīm ü ḥālet-i ḳalb-i selīm
enbiyānuŋ ḫilḳatidür evliyānuŋ ḫaṣleti

ẓulmetini nūra tebdīl eylemiş rabbü'r-raḥīm
aḳ ṣaḳal olmış cemāli gülşeninüŋ zīneti

ḳāmeti *eş-şeybü nūrī* ḫilḳatinüŋ lāyıḳı
ṭūr-ı ẕātına düşer ḫūrşīd nūrāniyyeti

şefḳati şān-ı şerīfinde nişān-ı imtiyāz
tevbe vü tevfīḳ-ile taḳvāsı naṣṣ-ı nuṣreti

başı yaṣduḳda ḫarābātīlerüŋ ḥāli ḫarāb
fāsıḳı sevmez ḥarāmī ḳısmına yoḳ ḥurmeti

bī-vücūd oldı zemānında ḥasūd-ı lā-yesūd
ḫār ü ḫes gibi kenāra sürdi baḥr-i devleti

ėlleri faṣl-ı ḫazān gibi ṣoyan ẓālimlere
oldı nārencī ḳabā ġurbetde nār-ı fürḳati

ḫār-ı rāh-ı gülşen-i dehri göçürdi rūzigār
ḳavm-i ‘ādı nite-kim bād-ı fesād-ı şirreti

kūh-ı endūhına ṭaġıldı cünūd-ı ṭāġiyān
etḳıyāya lezzet olur eşḳıyānuŋ ẕilleti

ḫayra döner işi āḫir encüm-i seyyāre-veş
ādemī-zāduŋ ḳaçan kim ḫayra olsa niyyeti

āṣafā çün-kim senüŋ gibi şefīḳ olsa refīḳ
rūḥa rāḥat ‘ayn-ı raḥmetdür seferler zaḥmeti

---

20 Güzel ahlâk ve dosdoğru bir kalp, nebilerin fıtratı ve velilerin hasletidir.
20[a] ‘aẓīm ü: ‘aẓīm MK.
20[b] ḫilḳatidür: ḫıl‘atidür YD.

21 Mümin kullarına merhamet eden Allah, (onun) karanlığını nura çevirmiş; ak sakal, (o vezirin) cemâli gül bahçesinin süsü olmuş.

22 Boyu “Beyaz saçım nurumdur.” yaratılışının layığıdır; güneşin parlaklığı bedeninin Tur Dağı’na düşer.
22[b] ḫūrşīd: ḫūrşīd-i MK.

23 Şefkati mübarek şahsiyetinde imtiyaz nişanıdır, tövbe ve hidayetiyle takvası da zaferinin dayanağıdır.

24 Meyhane müdavimlerinin başı yastıkta, hâlleri haraptır; (o vezir) asileri sevmez, harami kısmına itibar etmez.

25 Devrinde bedbaht hasetçi ortadan yok oldu, (onun) devletinin denizi (kıskançları) çer çöp gibi kenara attı.

26 Gurbette ayrılığının ateşi, illeri hazan mevsimi gibi soyan zalimlere turuncu kaftan oldu.
26[a] ẓālimlere: ẓālimleri MK.

27 Âd kavmini nasıl kötülüklerinin fesat rüzgârı (yok ettiyse) zaman/rüzgâr da dünyanın gül bahçesinin yolundaki dikenini/çer çöpünü öylece savurup attı.
27[b] fesād-ı şirreti: fesād u şirreti MK.

28 Eşkıyalar, keder dağlarına çekildi; haydutların rezilliği takva sahiplerine keyif verir.

29 İnsanın niyeti ne vakit hayır olsa işi nihayet seyyar yıldızlar gibi hayra döner.

30 Ey vezir, yol arkadaşı senin gibi merhametli oldu; (artık) seferlerin eziyeti rahmete döner, ruha huzur verir.
30[a] oldı: olsa YD.

31. dest-i ḳahruŋla ḫaṭardan ḫālī olmaz bed-nihād
vāy aŋa kim ḫāṭırında ola ḥarf-i ‘illeti

ṭaşlu yėrden ḳopdı **yaḥyā** la‘l-i rümmānī gibi
ḫıdmetüŋle var anuŋ şāhīnligi cinsiyyeti

33. gendüye şeh-bāzlıḳ irş-ile ėtdi intiḳāl
mūcib-i derd ü melāl oldı bu ḥāl-i müşbeti

istiḳāmetle şecā‘at hem kemāl-i ma‘rifet
ėtmemişdür andan artuḳ kimsede cem‘iyyeti

35. ėtdügini buldı geldi yolına seyl-i sitem
gendü mensūbātuŋa anuŋ ki oldı nisbeti

ḳalmaz idi böyle alçaḳlarda mānend-i hilāl
bendeŋe sulṭānumuŋ olaydı ‘ālī himmeti

37. şādümān oldum ḳulaġuma çalındı bu ḫaber
şöyle kim vardur baŋa geldi ri‘āyet nevbeti

gel du‘ā eyle dilā dünyāda olsun müstedām
ėllerüŋ dest-i du‘āsı gibi anuŋ rif‘ati

39. tā ḳıyāmet gün gibi günden güne olsun mezīd
‘izzeti vü raġbeti vü nuṣreti vü şevketi

29.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. düşkün oldum gözlerüm yaşı gibi derdüm şedīd
ẓulmet-i ġam eyledi ben derdmendi nā-bedīd

rūḥumuz mecrūḥ-ı tīr-i ḳavs-i dehr-i bī-vefā
göŋlümüz vīrāne *min-hāẕā ilā yevmi'l-va‘īd*

---

31 Kötüler (senin) kahır elinle korku içinde ve perişan hâldedir; kötülük kelimesini aklından geçirenin vay hâline!
32 Yaḥyā kıymetli bir lâl taşı gibi taşlı yerden koptu/Taşlıca'dan geldi, (şimdi senin) hizmetinde şahinler gibidir.
33 Şahinlik/yiğitlik kendisine soyundan gelmiştir; (lakin) bu yararlı hâli, dert ve kedere sebep oldu.
34 Doğruluk, yiğitlik, ilim ve fazilet ondan başka hiç kimsede bir araya gelmemiştir.
35 Kendi akranlarını kıskandırıp kızdırdığı için bunun karşılığında zulüm seli onun yolunu kesti.
36 (Ey vezir, Yaḥyā) kölene (sen) sultanımın yüce ihsanı nasip olsaydı hilâl gibi böyle alçaklarda kalmazdı.
37 İzzet ve ikram/emre itaat sırasının bana geldiği haberini duyunca pek sevindim.
37[b] ri‘āyet: re‘āyet YD.
38 Ey dil, gel dua et; dünyada onun yüksek makamı halkın dua eli gibi daim olsun!
39 Şerefi, itibarı, başarısı ve ihtişamı kıyamete dek gün gibi günden güne artsın!

29. MK: 44[b]; YD: K. 29.

1 Gözyaşlarım gibi düşkün oldum, derdim yamandır; gamın şiddeti/karanlığı ben kederliyi perişan/görünmez etti.
2 Ruhumuz, vefasız talihin yayının okuyla yaralıdır; gönlümüzse “bugünden kıyamete dek” viranedir.

3. şu‘le-i şem‘-i şebistān gibi başumda benüm
şaçumı ḳıldı ḳara baḫtum cefā ile sefīd

nėçe kerre olmışuz manẓūr-ı ‘ayn-ı in‘izāl
nėçe def‘a ḳalmışuz künc-i melāletde ferīd

5. dirligine ādemüŋ ḳaṣd ėtme mānend-i ecel
ġāfil olma intiḳām issidür ol ḥayyu'l-ḥamīd

cānumuz cānī cefāsındanża‘īf ü nā-tüvān
ḫāṭır-ı maḥzūnumuz mecbūr-ı cebbār-ı ‘anīd

7. māh-ı rūze gibi ḳadrüm bilmeyenler nāgehān
ḳıldı yaḳında beni ‘īd-i ḥużūrumdan ba‘īd

göremez oldum refāhiyyet yüzini bir naẓar
dīde-i ġam-dīdeme yaşum olur sedd-i sedīd

9. zāhidā fürḳat gibi ayruḳsı ḥālüm var bugün
himmetüŋle eski derdüm tāzeler derd-i cedīd

‘ömr ise ġāyet ḳaṣīr ü derd ise ṭūl u dirāz
‘ālem-i ḥayretde ḳaldum nā-murād u nā-ümīd

11. ḥālüme raḥm eyleyüp bir mürşid-i kāmil benüm
ḳıldı rūz-ı miḥnetüm iḥsān-ile nevrūz u ‘īd

dėdi aġla ḥālüŋi ol luṭf u iḥsān issine
gün gibi şān-ı şerīfi oldı her yėrde müfīd

13. ya‘nī deryā-yı ‘aṭā kān-ı seḫā şīr-i ġazā
lāyıḳ-ı ‘izz ü se‘ādet āṣaf-ı şāh-ı sa‘īd

---

3 Kara bahtım zulmedip geceyi aydınlatan mumun alevi gibi başımda saçımı ağarttı.
4 (Biz) nice kez uzlet gözünde görülmüş, defalarca keder bucağında yalnız kalmışız.
5 (Sen) ecel gibi insanın hayatına/tımarına kast etme, gafil olma! O övülmeye layık, ebedî ve hakiki hayat sahibi olan Allah, intikam sahibidir!
6 Canımız zalimin eziyetiyle zayıf düşmüş, perişan hâldeyken kederli gönlümüz azgın zorbanın elinde çaresizdir.
7 Ramazan ayı gibi kıymetimi/Kadir Gecemi bilmeyenler, beni yakın zamanda ansızın huzur bayramımdan uzak düşürdü.
8 Refah yüzünü bir kez bile göremez oldum; (şimdi) gözyaşım, kederli gözlerime güçlü bir engeldir.
8[a] yüzini: yüzümi MK.
9 Ey sofu, bugün ayrılık gibi bambaşka bir hâldeyim; kederim, himmetinle eski derdimi hatırlatır.
9[b] eski: tāze MK.
10 Ömür gayet kısa, derdinse sonu yok! Çaresiz ve ümitsiz bir hâlde şaşıp kaldım/hayret makamına vardım!
11 Bir Allah dostu, benim hâlime acıyıp lütfederek mihnet günümü Nevruz Bayramı’na çevirdi.
12 “Hâlini o lütuf ve ihsan sahibine ağlayıp feryat ederek anlat. (Onun) şerefli şanı gün gibi her yerde anılır.” dedi.
12[a] luṭf u: luṭf MK.
13 Yani ihsan denizi, cömertlik kaynağı, gazanın aslanı; kutlu sultanın izzet ve saadete yaraşır veziri!

muṣṭafā pāşā ki luṭfından ḫacīldür kā'ināt
nesli nesl-i evliyādur aşlı ḫālid bin-velīd

15. bu dil-āverlik aŋa irş-ile ėtdi intiḳāl
hem şecā'atde ferīd ü hem seḫāvetde vaḥīd

bir 'alī-heybet velī-hey'et melek-ṣūretdür ol
kimseler görmiş degül bāb-ı seḫāsında kilīd

17. bir emīr-i pāk-dil dervīş-meşrebdür aŋa
degme bir şeyḫ-i ferīd olmaz murādınca mürīd

dil-nüvāz-ı ġāziyān u çāre-sāz-ı bī-kesān
kām-baḫş-ı *men erād* ü muḥsin-i *men lem-yürīd*

19. yėl gibi ėrseŋ semendüŋle ġazāda āṣafā
yüregi oynar 'adūnuŋ nite-kim evrāḳ-ı bīd

şādümānuz aŋa kim insāna ėtmişdür ẓahīr
bir senüŋ gibi kerem kānın ḫudāvend-i mecīd

21. dil kitāb-ı medḥüŋ istiḫrācına meşġūldür
dā'imā zīrā der-i dersindedür 'ayn-ı mu'īd

ḍarb u ḥarb eyyāmı olduḳda gürūh-ı ġāziyān
cān vėrür **yaḥyā** gibi yoluŋda olmaġa şehīd

23. iki oġlum var benüm ehl-i kemāl ü dīn-dār
ḥıddeti bī-ḥad yarar mānend-i şemşīr-i ḥadīd

ḳaldılar alçaḳda mānend-i hilāl-i āsümān
umaruz kim şefḳatüŋ mihrinden ola müstefīd

---

14 Lütfundan kâinatın mahcup olduğu Mustafa Paşa'nın nesli, evliya nesli; aslı da Hâlid bin Velîd'dir.

15 Yiğitlikte eşsiz, cömertlikte tektir; bu yüreklilik ona soyundan gelmiştir.

16 O öyle bir Ali heybetli, veli suretli, melek yüzlü kimsedir ki kimseler onun lütfunun kapısında kilit görmemiştir.

16[a] melek-ṣūretdür: melek-sīretdür MK.

17 Öyle temiz gönüllü, derviş yaratılışlı bir emirdir ki ona eşsiz ve kıymetli bir şeyh (dahi) hakkıyla mürit olamaz.

17[a] pāk-dil: pāk-dildür MK.

18 Gazilerin sevgilisi ve kimsesizlerin dermanı, "isteyen"in arzusunu yerine getiren, "istemeyen"e ihsan eden (vezir)!

18[b] kām-baḫş-ı: kām-baḫş u MK; muḥsin-i: muḥsin ü MK; *lem-yürīd: lem-yezīd* MK.

19 Ey vezir, gazada çevik atınla yel gibi çıkıp gelsen düşmanın yüreği korkudan söğüt yaprağı gibi titrer.

20 Şanı yüce Allah/hükümdar, senin gibi bir cömertlik kaynağını insanlara yardımcı kıldığı için mesuduz.

20[a] insāna ėtmişdür: ėtmişdür insāna MK.

21 Dil, (senin) övgünün kitabını yazmakla meşguldür; onun için daima müderris yardımcısı gibi dersindedir.

22 Savaş günü gelince gaziler, Yaḥyā gibi yolunda şehit olmak için can atar/can teslim eder.

23 Benim dindar, ilim ve fazilet sahibi iki oğlum var; (her ikisinin de) hiddeti, keskin kılıç misali sınırsızca keskindir/yararlıdır.

24 (Onlar) gökteki hilâl gibi alçakta kaldılar, şefkatinin güneşinden istifade ederler diye ümitle beklerim.

25. dār-ı ġurbetde ne tīmār u ne māl ü menāl
aġlar evlādum yetīm olmış gibi eyyām-ı ‘īd

yaşı ırmaġı gibi ḳurı yėre sürünmesün
bende-zādeŋ āsitānuŋda murādından ba‘īd

27. gendi luṭfuŋdan teraḥḥum eyle bu dā‘īlere
bāb-ı cūduŋdur müdām aḥbābuŋa bāb-ı ümīd

bāb-ı luṭfuŋa nihāyet yoḳ ne var olsa eger
defter-i cūduŋda oġlum ādemüŋ adı resīd

29. adı var gendüsi yoḳ tīmārınuŋ ‘anḳā gibi
der cihān-ı bī-vefā mānend-i ū-rā kes ne-dīd

ḥaḳ ḫaṭādan ṣaḳlasun evlāduŋı ensābuŋı
devletüŋ günden güne efzūn ola ‘ömrüŋ mezīd

30.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. erdişīr-i devr-i ‘ālem arslan pāşā imiş
erligi nām-ı şerīfinde daḫı peydā imiş

bir ġażanfer-fer-hüner bir pür-mehābetdür kim ol
ellere şemşīr-i dest-i ḳudret-i mevlā imiş

3. bir velīdür rehberi cümle gürūh-ı ġāziyān
bir ‘alīdür ḳanberi gūyā ḳara baba imiş

her şu‘ā‘-ı tīġı açdurmaz ‘adūnuŋ ‘aynını
ḥaḳ bu kim zāl-i zemān-mānend bī-pervā imiş

---

25 Gurbet yurdunda/dünyada ne tımarım ne de malım mülküm var; çocuklarım bayram günleri yetim kalmış gibi ağlar.

26 Kölenizin oğlu eşiğinizde muradına kavuşamadan gözyaşlarının ırmağı gibi boş yere sürünmesin.
26[b] bende-zādeŋ: bende-zāduŋ YD.

27 Bu duacın olanlara merhamet edip acı; (senin) cömertlik kapın, daima dostlarına ümit kapısıdır.
27[a] gendi: gendü MK.

28 Lütfunun kapısı ardına kadar açıktır; cömertliğinin defterine oğlum Âdem’in adı kaydolsa şaşılmaz.
28[b] resīd: reşīd YD.

29 (Onun) tımarının Anka gibi adı var, kendisi yok! “Vefasız dünyada onun gibisini kimse görmedi.”

30 (Ey vezir), yüce Allah evlatlarını ve neslini beladan korusun; gün geçtikçe devletin/saadetin artsın, ömrün uzasın!

30. MK: 45[b]; YD: K. 30.

1 Âlemin Erdeşir’i Arslan Paşa imiş; yiğitliği, şerefli adında dahi görünmekteymiş.

2 O, aslan kuvvetinde öyle heybetli biridir ki ellerde Allah’ın kudret elinin bir kılıcı imiş.

3 Gaziler zümresine rehber olan bir veli, güya Kanber’i Kara Baba olan Hz. Ali imiş.
3[a] velīdür: velīddür MK.

4 Kılıcının her ziyası düşmana göz açtırmaz, doğrusu (o paşa) devrin Zal’i gibi korkusuzmuş.
4[b] mānend: mānend-i MK.

5. ṭaġılur ḫalḳa zer ü sīmi nesīm-i luṭf-ile
ḳaddi gibi himmeti ʻālī ʻalī-sīmā imiş

cūd-ile güyā ki açılmış dıraḫt-ı mīvedār
aḳçasın yaġmā ėder bir tārik-i dünyā imiş

7. mālik-i mülk-i kemāl ü kāmil-i ferḫunde-fāl
dā'imā mā'ī libās-ile ṭurur deryā imiş

ġıll u ġışdan pākdür āyīne-i ṣāfī gibi
ẓāhirinden bāṭını deryā gibi peydā imiş

9. bir baṣīret issi pāşādur ki başdan ayaġa
encüm-i seyyāre gibi dīde-i bīnā imiş

diŋledi aḳvālini bildi ḳırāluŋ ālini
rāy-ı tedbīr-ile ʻāmil ʻālim ü dānā imiş

11. bir seḥer gördüm demür ḳır atına olmış süvār
gök yüzinde ṣanasın mihr-i cihān-ārā imiş

ṭalʻatından ẕü'l-cemāl oldı göŋül āyīnesi
bī-naẓīr imiş cihān mülkinde bī-hemtā imiş

13. ṣoḥbeti cumhūr-ı ʻirfāna ġıdā-yı rūḥ imiş
ḫıdmeti ehl-i ġazāya maḳṣad-ı aḳṣā imiş

cennetü'l-me'vā gibi her cānibi maʻmūr imiş
vālī-i ūlā imiş aʻlā imiş zībā imiş

15. baḥr ü berrüŋ māhiri vü naẓm u neṣrüŋ şāʻiri
ḥāliyā yaḥyālıda ancaḳ hemān **yaḥyā** imiş

āṣafā bu dāʻī-i sāʻī ṣafā vü şevḳ-ile
gülşen-i medḥüŋde güyā bülbül-i güyā imiş

---

5 Altını ve gümüşü lütuf esintisiyle halka saçılır; himmeti boyu gibi yüksek, (kendi) Hz. Ali gibiymiş.
6 Cömertçe açılmış meyveli bir ağaç gibi akçesini dağıtan, dünyadan el çekmiş bir kimse imiş.
7 İlim ve fazilet yurdunun efendisi olan (o) kutlu âlim, daima mavi elbiseyle duran derya imiş.
8 Parlak ayna gibi kin ve düşmanlıktan arınmıştır, derya misali (onun) içi dışından görünür.
9 Öyle basiret sahibi bir paşadır ki baştan ayağa seyyar yıldızlar gibi gören göz/gönül gözüyle gören göz imiş.
9[a] ki: kim MK.
10 Sözlerini işitince kralın hilesini anladı, (Arslan Paşa) tedbir fikriyle hareket eden bir âlim imiş.
10[b] dānā: deryā MK.
11 Bir seher vakti (onu) demir kır atının üstünde gördüm, sanki gökyüzünde cihanı süsleyen güneş imiş.
12 Gönül aynası (onun) güzel yüzüyle güzellik buldu; cihan yurdunda eşsizmiş, bir taneymiş.
13 Sohbeti arifler için ruhun gıdası, hizmeti gaza ehlinin en büyük arzusuymuş.
14 Meva Cenneti gibi her yanı mamur imiş; yüksek makamlı vali imiş, aziz imiş, güzel imiş.
15 Yeryüzünün mahiri, nazmın ve nesrin şairi bu zamanda Yaḥyālı'da yalnızca Yaḥyā imiş!
15[a] naẓm u: naẓm MK.
16 Ey vezir! Bu çalışkan duacı güya methinin gül bahçesinde, samimiyet ve hevesle şakıyan bülbül imiş!

17. n'ola ḥācetler ḳabūl olsa maḳām-ı ‘izzetüŋ
menzil-i maḳṣūd-ı ‘ālem ka‘be-i ‘ulyā imiş

baḥr-i bī-pāyān-ı ‘adlüŋde senüŋ ėy kān-ı cūd
cümle maḳṣūd u murādı ḳaṭre-i ednā imiş

19. lāyıḳ-ı ḥamd ü ṣenādur ol ẓahīr-i kā’ināt
muḫtaṣar vaṣf-ı cemīli mu‘teber inşā imiş

ṣuret-i ẓāhirdeki naẓm-ı belīġında anuŋ
mūcib-i taḳvā olan ma‘nāları aḳvā imiş

21. bu suṭūr-ı naẓm-ı rūḥ-efzāları bir ma‘nīde
ṭāli‘-i dūnından anuŋ ṣūret-i şekvā imiş

güni günden yėg ola nevrūz-ı sulṭānī gibi
ādeme ėy dil du‘āsı ṭā‘at-i evlā imiş

31.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ḳurıda yaşda yoldaşlıḳ ėdüp ḫıżr-āsā
yapdı bir köprü şaṭa ḥażret-i ḳāsım pāşā

şaṭ-ı baġdāda şeref vėrdi bu cisr-i ‘ālī
kehkeşāndur ṣanasın gökde olupdur peydā

3. siḥr ise ancaḳ olur kime naṣīb olmışdur
rūy-ı āb üzre elif ḫaṭṭını yazmaḳ ‘acebā

getürür anı gören nūr-ı nebīye ṣalevāt
nīli şaḳḳ eyledi i‘cāz ile ṣankim mūsā

---

17 Dilekler kabul olsa ne var? Aziz makamın âlemin emel menzili, yüce Kâbe imiş!

18 Ey cömertlik kaynağı, (Yaḥyā’nın) bütün arzusu senin adaletinin uçsuz bucaksız denizinde ufacık bir damla imiş.

19 O kâinatın yardımcısı duaya ve övgüye layıktır, (onun) güzel vasıflarının kısaca izahı kıymetli eser imiş.

19[a] ṣenādur: ṣenāda MK.

20 Onun/Yaḥyā’nın görünen güzel ve etkili nazmında, takva vesilesi olan manaları pek güçlü imiş.

21 Bu cana can katan nazmının satırları, bir anlamda onun kör talihi yüzünden şikayet şeklindeymiş.

22 (Arslan Paşa’nın) kutlu Nevruz gibi günü günden iyi olsun! Ey dil, insana duası en güzel ibadetmiş!

31. MK: -; YD: K. 31.

1 Kâsım Paşa hazretleri, Hızır gibi karada ve suda yoldaşlık edip Şat Irmağı (üzerine) bir köprü yaptı.

2 Bağdat’ın Şat’ına şeref veren bu yüce köprü, güya gökte belirmiş Samanyolu’dur.

3 Sihirse ancak bu kadar olur! Suyun üzerine elif hattını yazmak acaba (ondan başka) kime nasip olmuştur?

4 Onu gören Resul’ün nuruna salavat getirir, sanki Hz. Musa mucize gösterip Nil’i ikiye bölmüştür.

MK nüshasında yer almayan bu kaside, YD/A ve YD/F nüshalarında bulunmaktadır. Her iki nüshada da beytin ilk mısraında “nūr-ı nebīye” ibaresi geçmesine rağmen bu ifadenin beytin bağlamı düşünüldüğünde “rūh-ı nebīye” de olabileceği değerlendirilmiştir.

5. neṣr-i ṭā'ir gibi şaṭ ırmaġını ḫoş geçerüz
ḳol ḳanad oldı bize ṣanki bu cisr-i a'lā

āḫiret köprüsine beŋzedürin anı hemān
ki żarūrī gelür uġrar aŋa her şāh u gedā

7. ḥālet-i 'ışḳ-ı ḥabīb ile sürür zencīrin
nite-kim 'āşıḳ-ı dīvāne vü mest ü şeydā

ṣuda bu cisr temāşāsına ḳaldum ḥayrān
göge zencīr ile gūyā çekilür ejderhā

9. cümle keştīleri anuŋ ḳara ṭuġlar gibidür
geçilür leşker-i manṣūr ile yol uġrar aŋa

şeyḫ şiblī gibi aḳar ṣuya seccāde ṣalup
gösterür ḫalḳa 'alāmet yine bu cisr-i 'alā

11. döndi baġdād hemān cisr ile istanbula
ġalaṭa seyrin ėdenler geçer andan farżā

aḳ çāderler olupdur bize ḳāġıdḫāne
seyr-i eyyūb-durur mūsī-i kāẓım gūyā

13. āṣafā çün-ki dėŋür eyligi eyle ṣuya ṣal
seni bu köpri ṣevābıyla meṣāb ėtdi ḫudā

ḳıldan ince görinür düşmene mānend-i ṣırāṭ
dōsta vüs'at ile oldı nite-kim ṣaḥrā

15. ḫıżr ėrüp ḫalḳa yine şimdi 'alīlik ėtdüŋ
kerbelā seyrini ḳılmaġa çekerlerdi belā

raḥmet ol ṭā'ifeye kim saŋa me'mūr olalar
devlet ol leşkere kim ẕātuŋ olan rāh-nümā

17. şaṭuŋ üstinde ẓuhūr ėtmese bu mişṭar eger
göŋli yazılmaz idi ḫalḳ-ı cihānuŋ ḳaṭ'ā

---

5 Şat Irmağı'nı (havada) süzülen bir kartal gibi keyifle geçeriz, bu aziz köprü bize güya kanat/yardımcı oldu.
6 Onu tıpkı ahiret köprüsüne benzetirim; çünkü sultan da olsa köle de olsa herkes ona mutlaka gelip uğrar.
7 (O köprü) bir sarhoş, aklını yitirmiş çılgın bir âşık gibi yârin sevdasının coşkusuyla zincirini sürür.
8 Suda bu köprüyü seyrederken hayran kaldım, sanki ejderha zincirle göğe çekilir.
9 Onun bütün gemileri kara tuğlar gibidir, muzaffer orduyla geçilirken yol ona uğrar.
10 Bu ulu köprü, Şeyh Şiblî gibi nehrin üzerine seccade serip yine halka keramet gösterir.
11 Bağdat köprüyle tıpkı İstanbul'a benzedi, Galata'yı gezip dolaşanlar güya onun üzerinden geçer.
12 Ak çadırlar bize Kağıthane olmuştur, Mûsî-i Kâzım sanki Eyüp'ü seyreder.
13 Ey vezir, Allah seni bu köprü sevabıyla mükâfatlandırdı; zira "İyilik yap suya at!" demişler.
14 (Bu köprü), düşmana Sırat misali kıldan ince görünür; dostaysa genişlikte ova gibidir.
15 (Ey vezir), Kerbelâ'ya gidebilmek için eziyet çeken halka yine Hızır gibi yetişip şimdi Hz. Alilik/yücelik ettin.
16 Rahmet, sana hizmet eden o kimselerindir; saadet, senin yol gösterici/komutan olduğun o ordunundur.
17 Eğer bu mıstar Şat'ın üstüne çekilmeseydi halkın gönlü asla yazılmazdı/(seni) sevmezdi.

baḥr-i eş‘āruma bir cisr-i laṭīf oldı hemān
her ne beyti ki dėdüm şevḳ ile ferden ferdā

19. cisr-i ‘ālī gibi ol ẕāta sözi muḫtaṣar ėt
āṣaf-ı şāha du‘ā eyle du‘ā ėy **yaḥyā**

ola aḳar ṣu gibi gerd-i kederden ḫālī
‘ayn-ı ‘ālemden aḳa yėr yüzine nite-ki mā

21. ‘āleme mihr-i ‘aṭāsından ėrişe ḥasenāt
nite-kim cisr-i hilāl ola felekde peydā

oluban ḥaşre degin şāh-ı cihān maḳbūli
ḳılıcın üstün ėdüp işini allāh oŋara

32.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. feṭḥ olup cümle diyār-ı ‘arab u mülk-i ‘ırāḳ
ėrdi erbāb-ı ẓafer-peykerümüz hürmüze çaḳ

rafż ile ẓulmet-i ilḥādı ‘acemden götürüp
ola gün gibi yine ‘asker-i rūmuŋ yüzi aḳ

3. kūh-ı ferhād gibi ṭaġlar aşup ebr-miṣāl
ḳaṣr-ı şīrīn gibi geçdük nėçe kerre biŋ ṭāḳ

merd olan ġayret ėdüp ṭutdı selāmet yaḳasın
ġam degül başına dermānsuz olan ḳalsa yayaḳ

5. bāreka'llāh aŋa kim sa‘y-ı cemīl eyleyüben
yine dīn āyinesin gün gibi ḳıldı berrāḳ

zeyn olup leşkerinüŋ ḫaymesi mānend-i nücūm
ḳurdı şarḳ ėlleri içinde güneş gibi otaḳ

7. ya‘nī ser-‘asker-i islām u vezīr-i a‘ẓam
bürc-i ‘adlüŋ güneşi ẕāt-ı kerīmü'l-aḫlāḳ

---

18 Şevkle tek tek söylediğim her beyit, şiir denizime güya birer güzel köprü oldu.
19 Ey Yaḥyā, aziz köprü gibi o zata sözünü kısa kes; şahın vezirine dua et, dua!
20 Âlemin kaynağından/gözünden/gökten yeryüzüne su aktığı gibi (o da) akarsu misali keder tozundan arınsın!
21 Hilâl köprüsünün felekte görünmesi gibi âleme lütfunun güneşinden hayırlar ulaşsın!
22 (O vezir) kıyamete dek cihan sultanının makbulü olsun; Allah, kılıcını üstün edip yardımcısı olsun!

32. **MK: -; YD: K. 32.**
1 Bütün Arap diyarıyla Irak yurdu fethedilip zafere alışkın beylerimiz Hürmüz’e dek ulaştı!
1[a] feṭḥ olup: feṭiḥ-i YD.
2 Şiilikle (gelen) küfrün karanlığını Acem yurdundan uzaklaştırıp yine Osmanlı askerinin yüzü güneş gibi ak olsun!
3 (Biz) bulut misali Ferhad’ın dağı gibi dağlar aşıp Şirin’in köşkü gibi binlerce saray geçtik.
4 Yiğit olan gayret edip selamete erdi, başının çaresine bakamayan yayan kalsa zararı yok!
5 Çalışıp gayret ederek yine din aynasını güneş gibi parlatan o kimseyi Allah mübarek etsin!
6 Askerinin çadırları yıldızlar misali süslenip (o vezir), güneş gibi Doğu illerinde otağ kurdu.
7 Yani İslâm ordusunun komutanı, veziriazam; adalet burcunun güneşi, yüce ahlâk sahibi!

devlet anuŋ ki gelüp ėşigine ola muṭī‘
vāy aŋa kim ėde ser-keşlük ile gendüyi ‘āḳ

rafż u ilḥādını şimden gėrü terk eylemeyen
āb-ı tīġından ėder ol ṣoŋ ucı istinşāḳ

tīġ gibi çalışur dīn yolında her dem
seyf-i islām dėr-ise ṭaŋ mı aŋa ehl-i firāḳ

bendesi bendesinüŋ emrine rām olmaz ise
ṭarf-ı a‘dā vü selāsilde olur her a‘nāḳ

bilmedük nėce ėrişdügümüzi baġdāda
āṣafā olmaz imiş ‘āşıḳa baġdād ıraḳ

dem-i rıḥletde olur atuŋ ayaġına niṯār
pür olup encüm-i dürrī ile bu yėdi ṭıbāḳ

baḥr-i mevvāc idi leşker vėrüben aŋa sükūn
şāh-ı devrān ile baġdādda olduḳ oturaḳ

ümmetüŋ cümle sirācıydı imām-ı a‘ẓam
minnet allāha ki sa‘yiyle uyandı bu çıraḳ

pādişāhā yėdi iḳlīmi muṭī‘ ėtdürdüŋ
ḫıdmetüŋ eylemege hind ü ḫorāsān müştāḳ

‘aceb olmaz dėr isem ḳara ḳaḳa taŋrı baḳa
manṣıb ümmīdin ėdenlerde çü ḳaldum ḳara ḳaḳ

aġlayup ḥālümi bir yazıcılıḳ ister idüm
ger bu küstāḫlıġa olmasa ḳapuŋda yasaḳ

---

8 Saadet, (onun) kapısına gelip itaat edenindir; inat edip de asi olanınsa vay hâline!

9 Bundan sonra Şiiliğini ve küfrünü terk etmeyen o (kimse), en sonunda burnuna suyu (onun) kılıcının suyundan çeker.

10 (O sadrazam) din yolunda, durmadan kılıç gibi çarpışır; ayrılık ehli/Irak halkı ona İslâm'ın kılıcı derse şaşılmaz.

11 (Eğer onun) hizmetkârının kölesine itaat etmezse her boyun düşmanların arasında ve zincire vurulmuş olur.

11[b] ṭarf-ı a‘dā vü selāsilde olur her a‘nāḳ: ṭarf-ı a‘dād-ı selāsilde olur her i‘tāḳ YD.

12 Ey vezir, Bağdat'a nasıl geldiğimizi bilemedik; (çünkü) âşığa Bağdat uzak olmazmış/sevgili yolunda karşılaşılan sıkıntılar âşığa güç gelmez.

13 Bu yedi tabaka/felekler yıldız incileriyle ağzına kadar dolup sefer vakti (senin) atının ayağına saçılır.

13[a] ṭıbāḳ: ṭabāḳ YD.

14 Ordu dalgalı bir denizdi, onu durultup devrin sultanıyla Bağdat'ta bir mecliste bulunduk.

15 İmam-ı Azam bütün ümmetin kandiliydi; Allah'a şükürler olsun ki bu ateş, (o vezirin) gayretiyle tutuştu.

16 Ey padişah, yedi cihanı kendine boyun eğdirdin; (şimdi) Hint'le Horasan sana hizmet etmeyi arzular.

17 "Kısmetsizin işi Allah'a kaldı!" dersem şaşılmaz; zira makam mevki bekleyenlerde elim boş kaldı.

18 Eğer bu küstahlık kapında yasak olmasaydı hâlimden yakınıp bir yazıcılık isterdim.

19. bir ḳara ṭopraḳ olupdur zer-i ḫāliṣ eyle
‘ayn-ı ‘avnuŋla bu **yaḥyā** ḳuluŋuŋ ḥāline baḳ

rūz u şeb vird-i du‘āmuz bu-durur ḥaşre degin
‘ömrüŋi devletüŋi ėde ziyāde rezzāḳ

33.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. baḥr-i ‘ālemde ėyā gendüyi gören gevden
olma evrāḳ-ı ḫazān gibi hevāŋa yėlken

gemiciler kemi tiryākīlerüŋ muḥkemisin
reviş-i keştī-i endām-ı tü ez-ḫōd reften

3. ḳaradan ālet oŋarmaḳ saŋa aşşı ėtmez
keştī-i cism-iża‘īfe ki ėre bād-ı miḥen

gözlerüŋ mā‘unası yaşuŋ-ile ṭolsa gerek
şol zemān kim ṭoġa rūḥuŋ güneşi maġribden

5. lenger-i lām-ı cehālet seni yoldan alıḳor
yėl gibi gel ḥarekāt eyle ḳımıldan depren

kişi deryā-yı fenādan ki ėde ‘azm-i beḳā
keştī-i cüssesine yėlken olur bād-ı miḥen

7. felegi vü melegi dil deŋizinde göremez
göŋli mir’ātı ṭoŋuḳ gendüyi bilmez gevden

---

19 Lütuf gözünle bu Yaḥyā kulunun hâline bir bak! Bir kara toprak olmuştur, (onu) saf altına çevir!

20 Gece gündüz dilimizden düşmeyen duamız odur ki rızkı bolca ihsan eden Allah, (senin) ömrünü uzatsın; kıyamete dek devletini/saadetini daim eylesin!

33. MK: 46[b]; YD: K. 33.

1 Ey dünya denizinde kendini beğenen ahmak, hazan yaprakları gibi havana yelken olma/nefsine kapılma!

2 Gemicilerin fenası, tiryakilerin hasısın. “Senin endamının yürüşü (rüzgârla değil), kendi kendine gitmektir.”
2[a] tiryākīlerüŋ: tiryākī MK.
2[b] *reften*: *raḫten* MK.

3 Zayıf beden gemisine mihnet rüzgârı ulaştığında karadan alet onarmak sana fayda etmez.

4 Ruhunun güneşi batıdan doğduğu vakit, gözlerinin savaş gemisi gözyaşlarınla dolacak.
4[a] gözlerüŋ: sözlerüŋ MK; mā‘unası: maġunası YD, mavnası MK.

5 Cehalet lâm (ل)’ının çapası seni yoldan alıkoyar; gel, yel gibi hareket et, kımıldan, davran!
5[a] yoldan: yolda MK.

6 İnsan yokluk denizinden/dünyadan sonsuzluğa/ahirete doğru yola çıksa mihnet rüzgârı vücudunun gemisine yelken olur.
6[a] kişi: keştī MK; ki: - MK; ‘azm-i beḳā: baḥr-i liḳā MK.

7 Gönül aynası donuklaşmış kendini bilmez ahmak, gönül denizinde ne feleği görebilir ne de meleği.

getürür arḳaŋı āḫir felegüŋ furtunası
a nerīmān-ı zemān nėce cılasunsın sen

9. puṣulaŋ şer‘-i şerīf oldı anuŋla ‘amel ėt
gösterür menzil-i maḳṣūda saŋa rāh-ı ḥasen

ḳo bu fürḳat gėcesin firḳatenüŋ yėlkenin aç
yaḳdı fānūsların göçdi erenler erken

11. hele ġāfil yürime baḥr-i dilüŋ ḳorsanı var
dōstum gendüŋe gendüŋ gibi olmaz düşmen

ḳurıda yaşda sen ḫızruŋı ḥāżır eyle
ṣūfīyā nāle vü feryād me-kün na‘re me-zen

13. eceli furtunasını ṣavamaz keştībān
ḳayıġın ‘ūd aġacından ėde ya ṣandaldan

dem olur anca gemilerde kömiler güm olur
ėdemez çoġı selāmet yaḳasında mesken

15. ṭutalum yėl götürür taḫt-ı süleymānuŋ ola
felegüŋ bād-ı şimāli ḳomaya ṣaġ u esen

begligüm var dėyü germ olma belā bādı-y-ile
alavand olsa gerek ten gemisi yanbegiden

17. senüŋ anbār-ı vücūduŋdaki nefsüŋ gibidür
keştī-i nūḥ-ı nebīye żarar ėden kesegen

nefs-i emmāresini żabt ėdemez ehl-i hevā
ten gemisine dümenci olamaz her çevüren

---

8 Ey devrin Neriman'ı/pehlivanı, sen ne yiğitsin! (Lakin) feleğin fırtınası sonunda sırtını yere getirir.
8[a] āḫir: - MK; felegüŋ: felek MK.
8[b] a: ėy MK; nėce cılasunsın sen: nėcesin sen sen MK.

9 Pusulan İslâm'ın kutlu şeriatı oldu, ona uygun hareket et; emel menziline (varmak için) sana doğru yolu gösterir.

10 Bu ayrılık gecesini/dünyayı bırak, teknenin yelkenini aç; (bak), erenler fenerlerini yakıp erkenden gittiler.
10[a] ḳo: - MK.

11 Her şeyden önce gafil yürüme, gönül denizinin korsanı var! A dostum, sana nefsin gibi düşman olmaz.
11[a] hele: hey MK.

12 Sen karada ve suda Hızır'ını hazır et! "Ey sufi, feryat ve figan eyleyip naralar atma!"
12[a] ḳurıda: ḳuruda MK.

13 Kaptan kayığını ister öd ağacından ister sandaldan yapsın, ecelinin fırtınasından kurtulamaz.

14 Gün gelir en sonunda gemilerde, kömiler yok olur; (onların) çoğu selamet kıyısına çıkamaz.

15 Diyelim ki rüzgârın taşıdığı Süleyman tahtın var, feleğin kuzey rüzgârı (onu) sağ salim bırakmaz.

16 Beyliğim var diye kibirlenme, beden gemisi bela rüzgârıyla yan yatıp batacaktır.

17 Hz. Nuh'un gemisine zarar veren fare, senin beden ambarındaki nefsin gibidir.

18 Arzularına esir olanlar, günahı emreden nefislerini zabtedemezler; her dümen çeviren, beden gemisini idare edemez.

19. bedenüŋ ḳalyetesine érişür bād-ı ʻaḳīm
ṣoŋ ucı ḳuyruġuŋı alur ele hem-çü dümen

nāgehān bād-ı ḫazān gelse eger yapraḳdan
ṭaġıdur cümle ṭonanmasını ezhār-ı çemen

21. sen külekli gemi gibisin éyā ten-perver
ṣaḳaluŋ oldı ḳara başuŋa mirḳāt-i resen

maʻnī yüzinde senüŋ nefs-i nefīsüŋ gemisi
ejdehādur ki seni yutmaġ içün açdı dehen

23. alavand étmelü olursa ecel furtunası
saŋa her bir görinen mevci olur bir evren

baḥr-i naẓmındaki **yaḥyā** gibidür maʻnīde
ṣuya seccāde ṣalan pīr-i velī şeyḫ-i köhen

34.

Mefʻūlü fāʻilātü mefāʻīlü fāʻilün
Mużāriʻ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ṣūfī semāʻa gir yine şems-i cihān gibi
z̲ikr eyle ḥaḳḳı döne döne āsümān gibi

keyfiyyet-i maḥabbet-ile ḥāleti olan
cūşa gelür ṣabā-y-ile berg-i ḫazān gibi

3. raḳṣ eyleme şerāre gibi ehl-i nār-ile
devr eyle ʻarş-ı aʻẓamı kerrūbiyān gibi

yabana çıḳma gūşeŋi terk étme dīdeden
zinhār varma ẓālim evine fiġān gibi

---

19 Hafif rüzgâr bedenin savaş gemisine erişip sonunda dümen gibi kuyruğunu ele alır/kontrolü ele geçirir.

20 Ansızın sonbahar rüzgârı çıkıp gelse çimenliğin çiçekleri yapraklardan oluşan bütün donanmasını/şenliğini dağıtır.

21 Ey nefsine uyan kimse, sen külekli gemi gibisin; sakalın kara başına halattan bir merdiven oldu.

21[a] külekli: göŋlüŋi MK; éyā: éy MK.

22 Aslında senin hoşa giden nefsinin gemisi, seni yutmak için ağzını açmış bir ejderhadır.

23 Ecel fırtınası seni yan yatırıp batıracak/öldürecek olduğunda (denizin) görünen her dalgası birer ejderha olur.

23[a] étmelü: étmeli MK.

23[b] mevci: mevhi MK.

24 Suya seccade seren velilik sahibi, ihtiyar şeyh hakikatte nazmının denizinde (yüzen) Yaḥyā gibidir.

24[a] naẓmındaki: naẓmında MK.

34. MK: 47[b]; YD: K. 34.

1 Ey derviş, yine cihan güneşi gibi semaya başla; gök misali döne döne Hakk'ı zikret!

2 Aşk sarhoşluğunun neşesiyle kendinden geçen, sabah esintisine (kapılmış) hazan yaprağı gibi coşar.

3 Kıvılcım gibi cehennem ehliyle/ateşle raks etme, büyük melekler gibi yüce Arş'ı dolaş!

4 (Uzlet) köşeni terk edip gözden uzağa gitme/gözden düşme; asla figan gibi zalimin evine varma!

ḳanına girme ḳatline ḳaṣd ėtme kimsenüŋ
mihmānına ‘adāvet ėdici cihān gibi

ṣu gibi olduġuŋ yėre ol mūcib-i ḥayāt
ẓulm eyleme gücüŋ yėtene māhīyān gibi

dünyāda i‘tibārına ḫalḳuŋ ne i‘tibār
cehd eyle āḫiretde ‘azīz ol cinān gibi

çoḳ söyleyen degirmene beŋzer ṣebātı yoḳ
uzun uzaḳ ṣayıḳlama āb-ı revān gibi

iş ėtme ḫāṭıruŋda olan egri rāy-ile
‘ālemde egriden yaradılmış zenān gibi

ṭabl u naḳāre gibi gümürdenme ėllere
āheste söyle sözlerüŋi nā-tüvān gibi

öykünme ḳarlu ṭaġa büyütme ‘amāmeŋi
kibr-ile başdan aşma begüm ṭaylesān gibi

deryā dil uzadalı çeker ṭurmaz ıżṭırāb
incitme ḫalḳı kelb-i ṭavīlü'l-lisān gibi

ḳaldurma zurnapā gibi bālāya başuŋı
ėller seni ayaḳlamasun nerdübān gibi

ḳāl eyle sözüŋ āteş-i ṣabr-ile dā’imā
sözi yabana söyleme āb-ı revān gibi

yanuŋda māh-ı nev gibi noḳṣānı olanuŋ
‘aybın yüzine urma mey-i erġavān gibi

---

5 Misafirine düşmanlık eden dünya gibi kimsenin kanına girme, katline kastetme!
5[b] ėdici: ėdici olma MK.
6 Su misali bulunduğun yerde hayat kaynağı ol, balıklar gibi gücünün yettiğine zulmetme!
7 Dünyada halktan gördüğün itibarın ne önemi var? Çalışıp gayret et de ahirette, cennetler gibi aziz ol!
8 Çok konuşan kimse, durağı olmayan değirmene benzer; akarsu gibi uzun uzun sayıklama!
8[b] āb-ı revān: - MK.
9 Dünyada eğriden/kaburga kemiğinden yaratılmış kadınlar gibi zihnindeki eğri düşünceyle hareket etme!
10 Ellere davul gibi homurdanma, diyeceğini acizler gibi yavaşça söyle!
11 A beyim, karlı dağa özenip sarığını büyütme; kibirle dalyasan gibi baştan aşma/haddini aşma!
12 Derya dil uzattığından beri durmadan acı çeker, dili uzun köpek gibi insanları incitme!
12[a] çeker ṭurmaz: ṭurmaz çeker MK.
12[b] kelb-i: gelüp MK.
13 Kendi kusurunun farkına varamayan o sarhoşa benzeme, gözcü gibi sana zarar gelen yere bak!
13[a] gendi: gendü MK.
14 Deve kuşu gibi başını göğe kaldırma ki eller seni merdiven gibi ayaklar altında çiğnemesin.
15 Sözünü daima sabır ateşinde erit, akarsu gibi boş konuşma/dağa taşa söyleme!
15[a] sözüŋ: sözüŋi MK.
16 Yanında hilâl gibi noksanı olanın ayıbını erguvan şarabı gibi yüzüne vurma!
16[b] ‘aybın: ‘aybını MK.

17. gendüŋde ṭut elüŋi yüri nite-kim çenār
ṭolaşma gül budaġına [hem] żaymurān gibi

erkān içinde erlük-ile ola-gör be-nām
‘ālemde erdişīr gibi erdevān gibi

19. her bir perī-ḫışāle göŋül vėrme gel berü
dīvāne olma ṭaġlara düşme ṭuman gibi

n'eylerseŋ eyle gerçek erenlerle hem-dem ol
ṭūmār-ı ‘ömrüŋ ucı yaḳındur yalan gibi

21. āḫir ecel ṭutar dilüŋi gözüŋi yumar
noḳṣān-ı ḫalḳı gözleme ‘ayn-ı ‘avān gibi

bī-çāre ḫāṭırını emīn ėt emān-ile
ḳahr ėtme rāy-ı ḳahruŋ-ile ḳahramān gibi

23. ṭınma [ṣaḳın] ses ėtme sükūt eyle sākin ol
incitse ẓālimüŋ biri devr-i zemān gibi

ėy devlet issi yaḳma güneş gibi ‘ālemi
ḫalḳuŋ ḫużūrına sebeb ol sāyebān gibi

25. taḥsīn aŋa ki daḫı derūnına girmedin
yapduġı evlerini yıḳa kūdekān gibi

ḫūbdur fenā yolında begüm ḳāṭı‘u'ṭ-ṭarīḳ
rāy-ı firāset-ile yüri kār-dān gibi

27. **yaḥyā**yı diŋle aŋla sözin gūş-ı hūş-ile
esrār-ı ġayba dil diline tercemān gibi

---

17 Haydi, elini çınar gibi kendinde tut; yabanî fesleğen gibi gül dalına dolaşma!
17[a] ṭut: - MK.
17[b] [hem]: Bu düzeltme Mehmet Çavuşoğlu tarafından yapılmıştır.
18 Yeryüzünde ileri gelenlerin arasında Erdeşir gibi, Erdevan misali yiğitlikle nam sal!
19 Her peri huylu güzele gönül verme; gel, divane olup duman gibi dağlara düşme!
19[a] bir: biri MK.
20 Ne yap et gerçek erenlerle dost ol; ömür tomarının ucu, yalan gibi yakındır!
21 Celladın gözü gibi halkın kusurunu gözleme; sonunda ecel (senin de) dilini tutar, gözünü yumar.
21[a] gözüŋi: yüzüŋi MK.
22 Çaresizin gönlünü selametle feraha kavuştur; Kahraman gibi kahır fikriyle ezip geçme, helak etme!
22[b] ḳahruŋ-ile: ḳahr-ile MK.
23 Zalimin biri talih gibi canını yaksa aldırma sakın; hoşgör, itiraz etme, sakin ol!
23[a] [ṣaḳın]: Bu düzeltme Mehmet Çavuşoğlu tarafından yapılmıştır.
24 Ey devlet sahibi, güneş gibi âlemi yakma; gölgelik misali halkın huzuruna vesile ol!
25 Övgüler, çocuklar gibi daha içine girmeden yaptığı evleri yıkan kimseyedir.
26 A beyim, yokluk yolunda yol kesen güzeldir; (sen de) iş bilen gibi akılla hareket et!
26[b] kār-dān: kārdegān MK.
27 Yaḥyā'yı idrak kulağıyla dinleyip sözünü anla; (zira onun sözü) gayb sırlarına dil, gönlüne de tercüman gibidir.
27[a] diŋle: - MK; gūş-ı: gūş u YD.

uçurma murġ-ı cānını maġlūb olanlaruŋ
‘ömr-i ḳaṣīrüŋe sebeb olma ṭoġan gibi

29. maḥbūblar alayınuŋ ardınca yürime
yėlme yėlişme teşne seg-i kārbān gibi

her ‘alḳ-ı ḫalḳ ile yürime ibtiẕāl-ile
yüklenme bir ḫımār-ı pelīde pelān gibi

28 Mağlup olanların can kuşunu uçurma, doğan gibi ömürlerini kısaltma!
29 Güzeller alayının peşine takılma, susuz kalmış kervan köpeği gibi telaşla koşma!
29[b] yėlişme: yėlişdürme MK.
30 Hakirlik içinde ayaktakımının ileri geleniyle yürüme, bir pelit eşeğine palan gibi yüklenme!
30[a] ḫalḳ ile: ḫalḳa MK.
30[b] yüklenme: büyüklenme MK.

MUSAMMATLAR

1.

Müstef'ilātün müstef'ilātün

Recez – – + – –/ – – + – –

I

1. ṣāfī-dil olan mānend-i deryā
görür cihānı gendüde peydā
3. gözi açuḳlar seyyāre gibi
seyrinde ‘arşı eyler temāşā
5. dünyāyı görür alçaḳdan alçaḳ
‘arş-ı berīni a‘lādan a‘lā
7. ḥaḳ cānibinden olur muḥaḳḳaḳ
i‘lām-ı ‘ilm ü ta‘līm-i taḳvā
9. ṭaġa ṭaġılur ṭāġī vü bāġī
tīġı uzanur gün gibi zīrā
11. ‘ayn-ı me‘āşı kör olmayınca
bunuŋ gibiler olmaz hüveydā
13. cumhūr-ı bāṭıl varmaz nemāza
dīvān-ı ḥaḳdur zīrā muṣallā
15. merdūd-ı ḥaḳḳı maḳṣūd ėdinme
dünyāyı sevme *lā-ḫayra fīhā*
17. menfūrum oldı cānī olanlar
cān u göŋülden dėdüm hemānā
19. *estaġfiru'llāh tübtü ilā'llāh*
enheytü ḳalbī ‘an mā-sivā'llāh

II

1. dergāh-ı ḥaḳda yėrlerle gökler
deryāya düşmiş bir kāha beŋzer

---

1. MK: 48[b]; YD: M. 1.

I

1 Derya gibi gönlü temiz olan,
2 Cihanı kendinde zuhur etmiş görür.
3 Basiret sahipleri gezegenler gibi,
4 Seyrinde Arş'ı dolaşır/temaşa eder.
5 Dünyayı alçaktan da alçak görürken,
6 Yüce Arş'ı ululardan ulu (görür).
7-8 İlmin öğretilmesi ve takvanın talimi, şüphesiz Hak katından nasip olur.
9-10 Onun kılıcı güneş (ışığı) misali uzanınca asiler ve zorbalar dağlara dağılır.
11 Dünyaya tutkun gözü kör olmadıkça,
11 me‘āşı: me‘āşī MK.
12 Bunun gibiler (asla) meydana çıkmaz.
13 Batıla uyanlar namaza durmaz;
14 Çünkü mescit, hakikat meclisidir/Hak divanıdır!
15 Hakk'ın hoş görmediği şeyi arzulama!
16 Dünyayı sevme, "*Onda hayır yoktur.*"!
17 Zalimler nefretimi kazanınca,
18 Hemen canıgönülden şöyle dedim:
19 "Allah'a af dileğinde bulunur, tövbe ederim!"
20 "Kalbime Allah'tan başkasıyla meşgul olmayı yasakladım!"

II

1 Hakk'ın huzurunda yeryüzüyle gökler,
2 Denize düşmüş bir saman çöpüne benzer.

3. ‘ālī̄ geçinme serv-i bülendi
her bād-ı ṣarṣar öŋürdi ṣarṣar
5. alçaġı elden ḳoma ki görmez
ṭūfān-ı nūḥı deryāda gevher
7. her nā-sezāya ālūde ėtmez
merd-i mürī̄di rāy-ı muṭahhar
9. büyüklenendür ednādan ednā
allāhu a‘lem allāhu ekber
11. ḳudret elinüŋ ḫaṭṭıdur ādem
ṭoġrı yola git mānend-i misṭar
13. cānum gözine olmadı ḥā’il
ne dār-ı dārā ne ḳaṣr-ı ḳayṣer
15. eyvāy eger kim fülk-i vücūda
lām-ı felāket olursa lenger
17. maḳbūl-i ḥażret olam dėr iseŋ
ḳıl dil diliyle bu beyti ezber
19. *estaġfiru'llāh tübtü ilā'llāh*
enheytü ḳalbī̄ ‘an mā-sivā'llāh

III

1. ḫalḳ arasında yėl gibi yėldüm
mevlāmı buldum gendümi bildüm
3. görinmeyenler baŋa görindi
göŋlüm gözinüŋ pasını sildüm
5. ḥayretde ḳaldum lā-ya‘ḳıl oldum
gūyā ki öldüm gėrü dirildüm
7. dī̄nüm çerāġın çekdüm hevādan

---

3 Büyüklenme; (zira) yüksek selviyi,
4 Bütün şiddetli rüzgârlar ilk önce sarsar.
5 Alçakta olmayı/tevazuyu elden bırakma; çünkü,
6 İnci denizde Nuh tufanını hissetmez.
7-8 Doğru fikir, nefsini ıslah eden kimseyi kendine yakışmayana yaklaştırmaz.
9 Büyüklenenler, alçaktan da alçaktır;
10 “Allah en iyi bilendir, en yücedir!”
11 İnsan, kudret elinin yazısıdır;
12 (Sen de) mıstar gibi doğru yola git!
13-14 Ne Dara’nın konağı ne de imparatorun sarayı (benim) gönül gözüme perde olmadı.
15 Eyvahlar olsun! Eğer beden gemisine,
Bu mısra MK nüshasında 7. sıradadır.
16 Felâket’in lâm (ل)’ı/felakete sürükleyen kibir, çapa olursa çok yazık!
Bu mısra MK nüshasında 8. sıradadır.
17 Allah’ın sevgilisi olmayı dilersen,
18 Gönül diliyle bu beyti ezberle!
19 “Allah’a af dileğinde bulunur, tövbe ederim.”
20 “Kalbime Allah’tan başkasıyla meşgul olmayı yasakladım.”

III

1 Halkın arasından yel gibi geçtim.
2 Mevlamı buldum, kendimi bildim.
3 Görünmeyenler bana göründü.
4 Gönül gözümün pasını sildim.
5 Şaştım kaldım/hayret makamına vardım, aklımı yitirdim.
6 Sanki öldüm de yeniden dirildim.

yārenlerümden bir bir kesildüm
9. ṣahbāyı deldüm tesbīḥe aldum
ḥayrānlıġumdan el-ān ayaldum
11. köhne bināyam pīr-i dü-tāyam
ḥaḳ cānibine ṭoġru egildüm
13. el-ḥamdü li'llāh ḳāl oldı ḳalbüm
'ışḳ āteşinde yandum yaḳıldum
15. bilmezlik ėtdüm bundan öŋürdi
dīvāne gibi yolum yaŋıldum
17. ehl-i günāha ḳarışmaz oldum
şeyṭānlarumı āvāre ḳıldum
19. *estaġfiru'llāh tübtü ilā'llāh*
enheytü ḳalbī 'an mā-sivā'llāh

IV

1. ėller zebūnı manṣıb esīri
ehl-i hevānuŋ hengāme-gīri
3. ma'nī yüzinde şāh-ı cihānuŋ
tābūtı ile birdür serīri
5. dervīş olanuŋ mülk-i beḳāda
mirḳāt-i rif'at olur ḥaṣīri
7. tārīk-i ġamda ḳalur erāẕil
zīrā ki olmaz rāy-ı münīri
9. rāh-ı beḳāda yoldaşuŋ olmaz
ḳorsın gidersin māl-i keşīri

---

7 Dinimin kandilini arzulardan muhafaza edip,
8 Dostlarımdan birer birer ayrıldım.
8 yārenlerümden: yārānlarumdan MK.
9 Şarap kadehini deldim, tespihe taktım;
10 Hayranlığımdan/sersemliğimden şimdi uyandım.
10 ayaldum: iyeldüm YD.
11 Eski binayım, iki kat olmuş ihtiyarım;
12 Hakk'a doğru eğildim.
13 Allah'a şükürler olsun ki kalbim eriyip saflaştı;
14 (Zira) aşk ateşinde yandım, yakıldım.
15 Bundan evvel cahillik ettim,
16 Divane gibi yolumu şaşırdım.
17 (Şimdiyse) asilere karışmaz oldum,
18 Şeytanlarımı perişan ettim.
19 "Allah'a af dileğinde bulunur, tövbe ederim."
20 "Kalbime Allah'tan başkasıyla meşgul olmayı yasakladım."

IV

YD ve MK nüsharına göre bu bent, on sekiz mısradan oluşmaktadır.
1 El âlemin zavallısı, makam mevki esiri,
2 Arzularına köle olmuşların şarlatanıdır.
3 Hakikatte cihan sultanının,
4 Tahtı, tabutuyla birdir.
5 Derviş olanın ebedî âlemde/ahirette,
6 Hasırı, yücelik basamağına dönüşür.
7 Alçaklar gamın karanlığında kalır;
8 Çünkü (onların) parlak fikirleri yoktur/niyetleri iyi değildir.
9 Sonsuzluk/ahiret yolunda yoldaşın olmaz,
10 Bütün malını mülkünü koyup gidersin.

11. ḳabrinde tenhā ḳorlar giderler
cem‘iyyet issi şāh-ı kebīri
13. deryāya döndi ṣāf oldı ḳalbüm
gösterdi ḫalḳa mā-fi'ż-żamīri
15. **yaḥyā** beri gel aç gūş-ı hūşı
diŋle ne söyler ḫāmem ṣarīri
17. *estaġfiru'llāh tübtü ilā'llāh*
enheytü ḳalbī ‘an mā-sivā'llāh

V

1. *el-‘ışḳu ḥālī ve'ş-şevḳu bālī*
el-ḥaḳḳu ‘ālī a‘le'l-e‘ālī
3. ‘ayn-ı ‘aẓīzüŋ ḳıble-nümādur
ėy ehl-i ḥālüŋ ferḫunde-fāli
5. ḳıl ḳāmetüŋi serv-i muṣallī
saŋa baş egsün sidre nihāli
7. gendüni ėtme ḳārūna ümmet
‘aynuŋa alma māl ü menāli
9. ḳoynuŋa ḳoyma mānend-i hāle
şems ü ḳamerden ol bārī ḫālī
11. el ṣunma hergiz hem-çü ṣurāḥī
her cām-ı cemdür bir seg sifāli
13. dil gülşeninde ḫār-ı belādur
bir şenligüŋ kim ola melāli
15. her ḫūk-ḫūya pend ėtmek olmaz
gūş-ı ḥımāra ṭaḳma le’ālī
17. ehl-i sülūkuŋ bāl ü peridür
bu ḳavl-i hādī bu beyt-i ‘ālī

11-12 Halklar/köleler sahibi, yüce sultanı kabrinde bir başına bırakıp giderler.
13 Kalbim arınıp deryaya benzedi;
13 ṣāf: ḳāl MK.
14 İçinde ne varsa halka gösterdi.
15 Ey Yaḥyā, beri gel; idrak kulağını aç!
16 Kalemimin cızırtısı ne söyler, dinle!
17 “Allah’a af dileğinde bulunur, tövbe ederim.”
18 “Kalbime Allah’tan başkasıyla meşgul olmayı yasakladım.”

V

1 “Aşk ve coşkunluk benim hâlimdir.”
2 “Allah yücedir ve bütün yücelerin de üstündedir!”
3-4 Ey âşıkların talihlisi! (Senin) aziz gözün, kıbleyi gösteren bir pusuladır.
5 Boyunu beş vakit namazında olan selvi et ki,
6 Sidre fidanı sana baş eğsin!
7 Karun’a ümmet olma!
8 Mala mülke itibar etme!
9 Hale gibi (onları) kucağına alma,
10 Bari güneşle aydan/altınla gümüşten uzak dur!
11 (Ona) asla sürahi gibi el uzatma;
12 Cem’in her kadehi, birer köpek çanağıdır.
13-14 Kederi olan şenlik, gönlün gül bahçesinde bela dikeni gibidir.
15 Hınzır huylulara nasihat fayda etmez.
16 Eşeğin kulağına inciler takma!
17-18 Doğru yolu gösteren bu sözlerle şu yüce beyit, tasavvuf yolunda yürüyenlerin kanatlarıdır:

19. *estaġfiru'llāh tübtü ilā'llāh*
enheytü ḳalbī ʻan mā-sivā'llāh

2.

der medḥ-i eyyūb-ı enṣārī*

Mefāʻīlün mefāʻīlün mefāʻīlün mefāʻīlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

I

1. selām olsun bu sulṭāna velāyetde müsellemdür
güzīn-i zümre-i aṣḥāb-ı nūr-ı ʻayn-ı ʻālemdür
3. dür-i baḥr-i seʻādetdür gül-i bāġ-ı şehādetdür
resūlu'llāha hem-demdür ḥabību'llāha maḥremdür
5. ziyāretgāh-ı ümmetdür riyāż-ı ravżası dā'im
ḳapusı kaʻbe gibi raḥmet-i insāna maḳsemdür
7. felekdür türbesinüŋ ḳubbesi evc-i muʻallāda
vücūdı gün gibi ol ḳubbede bir nūr-ı aʻẓamdur
9. çemen gök yüzidür gūyā ki gülzār-ı mezārında
muʻayyen ʻayn-ı ʻuşşāḳuŋ nücūm-ı eşki şebnemdür
11. buradur āḫir-i ʻömrinde cāy-ı raḥmet-ābādı
elif-veş aḥmed-i muḫtāra bir yār-i muḳaddemdür
13. resūlüŋ ṭoġrı yāri yaʻnī aṣḥābuŋ ʻalem-dārı
ebī eyyūb-ı enṣārī *ʻaleyhi raḥmeti'l-bārī*

II

1. bu dergāhuŋ ḳabūlidür o kim irşāda ḳābildür
cihānda cān u dilden dil dili medḥine ḳā'ildür
3. gedā-veş sā'ilidür kaʻbe-i kūyında ırmaġı
kelām-ı ʻilm ü ḥikmet rāzına deryāsı bir dildür

---

19 "Allah'a af dileğinde bulunur, tövbe ederim."
20 "Kalbime Allah'tan başkasıyla meşgul olmayı yasakladım."

2. MK: 50[b]; YD: M. 2.
* MK: -.

I

1 Velilikle tanınmış bu sultana selam olsun!
2 (O), âlemin gözünün nuru olan ashabın seçkinidir!
3 Saadet denizinin incisi, şehadet bağının gülüdür.
4 Allah'ın elçisine dost, Rabb'in sevgilisine sırdaştır.
5 (Onun) kabrinin bahçesi, daima ümmetin ziyaret mekânıdır;
6 Eşiği, Kâbe misali insana rahmet saçar.
7 Türbesinin kubbesi, feleklerin en yükseğidir.
8 Vücudu, güneş misali o kubbede bir ulu nurdur.
9 Mezarının gül bahçesinde çimenler güya gökyüzü,
10 Çiy taneleriyse âşıkların gözünden (süzülen) gözyaşı yıldızlarıdır.
11 (Onun) ömrünün son deminde rahmetle dolan mekânı burasıdır.
12 (O), elif misali Hz. Muhammed'in eski ve kıymetli bir dostudur.
13 Resulün sadık yâri yani ashabın sancaktarı!
14 Ebû Eyyûb-ı Ensârî! "Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun!"

II

1 Hak yolunda yürüyen o kimse, bu dergâhın makbulüdür.
2 Cihanda gönül dili, canıgönülden (onun) methini söyler.
3 Irmağı, semtinin Kâbe'sinde dilenci misali akar/dilenir.
4 Deryası, ilim ve hikmet sözünün sırrını (söyleyen) dildir.

yücedür ‘ālem-i ervāḥ gibi cümle ‘ālemden
cibāli geçmiş īmān ehline ‘ālī menāzildür
‘ayāndur nūr-ı iḫlāṣı olupdur ḫāṣlar ḫāṣı
ḫuṣūṣında nuṣūṣ-ı āyet-i ḳur'ān nāzildür
te‘āla'llāh ne ‘ālī ravżadur kim gelse bir ednā
teveccüh eylese yüz vech-ile maḳṣūdı ḥāṣıldur
yarar yoldaşıdur faḫr-i cihānuŋ tīġ-ı ḳudretdür
ricāle mürşid-i mevlā olan insān-ı kāmildür
resūlüŋ ṭoġrı yāri ya‘nī aṣḥābuŋ ‘ālemdārı
ebī eyyūb-ı enṣārī *‘aleyhi raḥmeti'l-bārī*

III

celīs-i muṣṭafādur bu enīs-i murtażādur bu
emīr-i ḍarb u ḥarb u merd-i meydān-ı ġazādur bu
bu ṭoġrı yāri ṭaŋ-mı medd-i bismi'llāha beŋzetsem
ki ṭoġrı yoldan allāha delīl-i reh-nümādur bu
muḥīṭ-i ‘ilm-i rabbānī olur bir ḳaṭreden ādem
me‘ārif ḳulzüminden yüze gelmiş āşinādur bu
zihī meşhed zihī merḳad zihī ma‘bed zihī maḳṣad
maḳām-ı ḫıżr ilyās u maḳarr-ı evliyādur bu
dögülsün sīne-i ‘āşıḳ dökülsün dāne-i eşki
feżā-yı cāy-ı cānān ḫırmen-i nūr-ı du‘ādur bu
cihānda noḳṭa-i ḫāki ṣayupdur yoḳ ḥisābına
şehinşāh-ı fenā sulṭān-ı iḳlīm-i beḳādur bu
resūlüŋ ṭoġrı yāri ya‘nī aṣḥābuŋ ‘alem-dārı

---

5 (Bu dergâh), ruhlar âlemi gibi bütün âlemlerden yücedir;
6 Dağları, geçmiş Müslümanlara yüce menzillerdir.
7 İhlasının nuru açıkça ortadadır, hasların hası olmuştur.
8 Hakkında Kur’ân ayetinin kesin hükmü vardır.
8 ḳur'ān: ḳur'ān-ı MK.
9 “Maşallah!” Öyle ulu kabirdir ki bir düşkün gelse,
10 Gönül bağlayıp teveccüh etse yüz yolla arzusu gerçekleşir.
11 (O), cihanın övüncü olan Hz. Muhammed’in yiğit yoldaşı; kudret kılıcıdır!
12 İnsanlara Hak yolunda rehberlik eden ilim ve fazilet sahibi şeyhtir!
12 ricāle: ricāl-i MK.
13 Resulün sadık yâri yani ashabın sancaktarı!
14 Ebû Eyyûb-ı Ensârî! “Allah’ın rahmeti onun üzerine olsun!”

III

1 Mustafa’nın dostudur bu, Ali’nin yoldaşıdır bu!
2 Harbin komutanı, gaza meydanının yiğididir bu!
3 Bu sadık yâri besmelenin meddine benzetsem şaşılmaz;
4 Çünkü Hak yolunda Allah’a (doğru) kılavuzluk eden rehberdir bu!
5 İnsan, bir damla iken ilahî sırların okyanusuna dönüşür.
6 İrfan denizinde yüzebilmiş dalgıçtır bu!
7 (Kabri) ne güzel kabir, ne hoş mezardır; ne güzel mabet, ne hoş mekândır!
8 Hızır İlyas makamı, evliyanın mekânıdır bu!
8 ḫıżr: ḫıżr-ı MK.
9 Dövülsün âşığın sinesi, gözyaşı taneleri/buğdayı dökülsün.
9 Dögülsün: Dögünsün MK.
10 Sevgilinin mekânı, dua nurunun harmanıdır bu!
10 cāy-ı: cān-ı MK.
11 Dünyada toprak parçasına/bedene itibar etmez.
12 Fenâ makamının şahlar şahı, bekâ yurdunun sultanıdır bu!

ebī eyyūb-ı enṣārī *‘aleyhi raḥmeti'l-bārī*

IV

1. cihān ṭurduḳça ṭursun pādişāh-ı āl-i ‘oṯmānī
ki iḥyā eylemişdür bu mekān-ı kān-ı iḥsānı
3. mücāvirden müsāfirden degüldür gūşesi ḫālī
zihī şāh-ı vilāyet kim kesilmez ehl-i dīvānı
5. muḥīṭ-i baḥr-i vaḥdetdür dili var her vilāyetden
aḳıtdı gendüye enhār-veş efrād-ı insānı
7. ḳanādīl-i mezārın nūrdan tesbīḥe beŋzetdüm
felekde dest-i şevḳ-ile melekler döndürür anı
9. risālet bürcinüŋ ḫūrşīdi *āmennā ve ṣaddaḳnā*
nüzūl ėtdi bu māhuŋ menziline oldı mihmānı
11. ḳulı ḳurbānıyuz ‘ālemde olsun himmeti ḥāżır
belī bu āḫiret sulṭānıdur rūmuŋ nigehbānı
13. resūlüŋ ṭoġrı yāri ya‘nī aṣḥābuŋ ‘alem-dārı
ebī eyyūb-ı enṣārī *‘aleyhi raḥmeti'l-bārī*

V

1. *yemūtü küllü men yaḥyā necā men māte bi'ṭ-ṭaḳvā*
yecī'ü'l-mevtü maḫfiyyen tevekkelnā ‘ale'l-mevlā
3. bu fānī defterini yoḳlayanlar bulmadı bāḳī
ḫarāb-ābād-ı dünyādan geçer her ‘āḳıl u dānā
5. ecel der-bendine uġrar yolı sulṭān u dervīşüŋ
mezār-ı evliyā ‘ibret-nümādur ḫalḳa ėy **yaḥyā**
7. açıldı cān gözi seyrümde seyrān eyledüm bir gün
ricāl-i ġayb-ile māh-ı cemālin eyledi peydā

---

13 Resulün sadık yâri yani ashabın sancaktarı!
14 Ebû Eyyûb-ı Ensârî! “Allah’ın rahmeti onun üzerine olsun!”

IV

1 Dünya durdukça Osmanlı Sultanı var olsun!
2 Çünkü bu ihsan kaynağı mekânı ihya etmiştir.
3 (O mekânın her) köşesi itikafa çekilenler ve misafirlerle doludur.
4 (O), ülkenin öyle hoş sultanıdır ki meclisine gelenlerin ardı arkası kesilmez/divanı dağılmaz.
4 kim: - MK.
5 (O), vahdetin her vilayetten dili olan engin denizidir;
6 İnsanları nehirler gibi kendine akıttı.
7 Mezarının kandillerini nurdan tesbihe benzettim,
8 Onu felekte aşk eliyle melekler döndürür.
9 Peygamberlik burcunun güneşi, “inandık ve tasdik ettik”;
10 Bu ayın burcuna inip (onun) misafiri oldu.
11 (Biz onun) kuluyuz, kurbanıyız; âlemde himmeti üstümüze olsun!
12 Anlaşılan Anadolu’nun bekçisi, bu ahiret sultanıdır!
13 Resulün sadık yâri yani ashabın sancaktarı!
14 Ebû Eyyûb-ı Ensârî! “Allah’ın rahmeti onun üzerine olsun!”

V

1 “Her diri ölür, takva ile ölen kurtulur.”
2 “Ölüm gizlice gelir, biz Allah’ın rızasına boyun eğdik.”
3 Bu fâni defterini yoklayanlar, ölümsüz bulamadı;
4 Aklı olan/arif olan, dünya harabeliğini terk eder.
5 Sultanın da dilencinin de yolu ecel geçidine uğrar.
6 Ey Yaḥyā, evliyanın mezarı halka ibret gösterir.
7 Bir gün rüyamda gönül gözüm açıldı, gördüm ki;

şehādet ḳanına ġarḳ eylemiş gül gibi endāmın
bu gül-günī libāsın gėymiş ėtmiş cenneti me'vā
'alem gibi öŋine düşmiş aṣḥābuŋ ġazā ḳılmış
diyār-ı ġurbete gelmiş şehīd olmış yatur tenhā
resūlüŋ ṭoġrı yāri ya'ni aṣḥābuŋ 'alem-dārı
ebī eyyūb-ı enṣārī *'aleyhi raḥmeti'l-bārī*

3.

der evṣāf-ı ḫunkār

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

ġāzī ḫunkār-ile ṣaflar baġlayup ehl-i ġazā
düşmene bir gün çekildi nite-kim seyf-i ḫudā
baş çatup tedbīr-i ḍarb u ḥarbe mānend-i kemān
oḳ gibi ṭoġruldılar cumhūr-ı kāfirden yaŋa
ġarḳa vėrdi düşmeni seyl-i ḳażā gibi hemān
oldı her tīġ-ı ricāl āyīne-i 'ibret-nümā
söyünürdi ol nefes ḳandīl-i rūḥ-ı müşrikīn
her ḳamış gönder ṭoḳunsa nite-kim bād-ı ṣabā
her ġubār-ı ma'reke gūyā şeb-i yeldā idi
her şerār-ı na'l-i esb-i ġāziyān necm-i hüdā
her teber peyk-i ḳażā her tīġ bir cām-ı fenā
her cidā dest-i belā küffāra eyler merḥabā
elde şemşīr-ile ġāzīler alayı fi'l-meṣel
oldı a'dā 'aynına emvāc-ı deryā-yı cefā
ṣaçı ile ḳan bulaşmış mürde kāfir başları
āteş-i pür-dūda mānend olmış idi gūyiyā

---

8 (O veli, bana) gayb erenleriyle ay cemâlini gösterir.
9 Gül gibi endamını şehitlik kanına boyamış;
10 Bu gül renkli elbisesini giyip cenneti yurt edinmiş.
11 Sancak misali ashabın önüne düşüp gaza etmiş;
12 Gurbete gelip şehit olmuş, bir başına yatar.
13 Resulün sadık yârî yani ashabın sancaktarı!
14 Ebû Eyyûb-ı Ensârî! "Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun!"

3. MK: 51[b]; YD: M. 3.

I

1 Gaza ehli, gazi hünkâr ile saf tutup;
2 Bir gün düşmana Allah'ın kılıcı gibi çekildiler.
3 Yay misali savaş düzeninde bir araya gelip,
4 Kâfirlere doğru ok gibi fırladılar.
5-6 Yiğitlerin her kılıcı birer ibret gösteren ayna oldu; o vakit kaza seli gibi düşmanı boğdular.
7-8 Kamış mızraklar, sabah yeli gibi dokundukça hemen müşriklerin can kandili sönerdi.
9 Savaş meydanındaki toz zerreleri güya birer uzun geceydi;
10 Gazilerin atlarının nalından çıkan her kıvılcım, doğru yolu gösteren birer yıldızdı.
11 Her balta bir kaza ulağı/ölüm, her kılıç bir yokluk kadehiydi;
12 Mızraklarsa kâfirlere selam veren birer bela eliydi.
13 Elinde kılıçla gaziler alayı sanki,
14 Düşmanın gözünde cefa denizinin dalgalarıydı.
15 Saçları ile ölmüş kâfirlerin kanlı başları,
16 Güya dumanla sarılmış ateşe benzerdi.

17. öŋine ḳatdı ‘adūyı pehlevānlar yėl gibi
ṭaġlara ḳaçdı duḫān gibi cünūd-ı eşḳıyā
19. ḳanı ol şāh-ı vilāyet gibi ġāzī pādişāh
hem emīr-i muḳtedādur hem ẓahīr-i aṣfiyā
21. hem ḥasīb ü hem nesīb ü hem sa‘īd ü hem şehīd
hem velī hem ġāzī hem dervīş hem şāh-ı ferīd

II

1. ḳana ġarḳ ėtdi ‘adū-yı dīni tīġ-ı ābdār
ḳaṭre-i eşk-i ġarībān gibi oldı tārümār
3. gün gibi geldi otaġı öŋine ol ẓıll-ı ḥaḳ
ḳıldı kerrūbī melekler gibi kürsīde ḳarār
5. ḫāṭırı āyīnesinden gitmedi gerd-i melāl
cem‘ olup begler aġalar ṣordılar bī-iḫtiyār
7. dėdiler ḳadrüŋ bülend iken yüce ṭaġlar gibi
bu ġamām-ı ġuṣṣadan nėçün olursın ġam-güsār
9. açılup gül gibi ḫandān ol ėyā şāh-ı cihān
ṣındı kāfir ḳaçdı a‘dā eyledi düşmen firār
11. dėdi seyrümde resūlu'llāhı gördüm dün gėce
gevher-i luṭf-ı kelāmından baŋa ḳıldı niṣār
13. ben faḳīre çār-yār-i bā-ṣafā ile dėdi
sen bize gelseŋ gerek yarınki gün ėy şehriyār
15. bu murāda ėrmek-içün ol murād-ı ġāziyān
gözleri yaş-ile ṭolardı çekerdi intiẓār
17. ol maḥalde el öperken āl-ile ėtdi şehīd

---

16 pür-dūda: perverde MK.

17 Yiğitler yel misali düşmanı önüne kattı.
18 Asiler duman gibi dağlara kaçtı.
19 Yurdun o sultanı gibi gazi padişah (başka) nerede?
20 (O) hem örnek alınan bir lider/komutan hem de erenlerin yardımcısıdır.
21 Hem şerefli hem asil, hem kutlu hem şehittir!
22 Hem veli hem gazi, hem derviş hem de eşi bulunmaz bir sultandır!

II

1 Suyunu bulmuş keskin kılıç, din düşmanını kana boyadı;
2 (Düşman) gariplerin gözyaşları gibi darmadağın oldu.
3 Hakk’ın yeryüzündeki o gölgesi, güneş gibi otağının önüne gelip,
4 Büyük melekler misali tahta/Kürsi’ye yerleşti.
5 Keder tozu gönül aynasından silinmedi;
6 Beyler, ağalar bir araya gelip dayanamayarak sordular.

6 ṣordılar: dėdiler MK.

7 Dediler ki: “Kudretin yüce dağlar gibi yüksekken,
8 Bu gam bulutuyla niçin kederlenirsin?
9 Ey cihanın sultanı, gül gibi açılıp sevin!
10 Kâfirler helak oldu, düşmanlar kaçtı, hasımlar firar etti.”

10 a‘dā: düşmen MK; düşmen: a‘dā MK.

11 “Dün gece düşümde Allah’ın resulünü gördüm!” dedi.
12 “Lütuf dolu sözlerinin cevherini önüme saçtı.
13 Sefa içindeki dört dostla birlikte ben fakire,
14 ‘Ey padişah, sen yarın bize gelmelisin!’ dedi.”
15 O gazilerin Murad’ı bu arzuya kavuşmak için,
16 Gözleri yaşla dolup hasretle beklerdi.
17-18 Kâfirin elçisi adına gelen bir günahkâr, oracıkta elini öperken (onu) hileyle şehit etti.

kāfirüŋ elçisi adına gelüp bir ehl-i nār
19. miṣli yoḳdur ol sezāvār-ı ʻaṭā-yı raḥmetüŋ
bu ʻulüvv-i menzilet kim anda vardur kimde var
21. hem ḥasīb ü hem nesīb ü hem saʻīd ü hem şehīd
hem velī hem ġāzī hem dervīş hem şāh-ı ferīd

III

1. oldı aḳar ṣu gibi der-bend-i dünyādan revān
baḥr-i bī-pāyān-ı ʻuḳbāya varup ėtdi mekān
3. ḳana boyandı o dem ol āl-i ʻoṣmānuŋ teni
allarla āsümāndan cānibe gitdi hemān
5. zaḫmı sūrāḫı olup ḥaḳ cānibine muntaẓır
murġ-ı cānı oldı andan ṭā'ir-i ʻarş-āşiyān
7. berḳ ururdı ṣanasın ṭūr-ı niyāz içinde nūr
yāresinden kim dem-i gül-gūnı olurdı ʻayān
9. ẓāhir oldı ol şehādet ḳanı mānend-i şafaḳ
şems-i rūḥı ʻayn-ı ʻālemden ṭolundı nāgehān
11. ḳan degüldür cismi evrāḳında anuŋ gül gibi
dest-i ḳudret surḫ-ile yėr yėr ḳodı muṭlaḳ nişān
13. ẓāhiren ḳaldı tekellümden lisānı bülbüli
gėydügi ḳaftānı gül yapraġına döndürdi ḳan
15. nėçe ėller açdı iẓhār-ı vilāyet eyledi
ėl gözinden cān gibi oldı nihān-ender-nihān
17. ḥaḳ yolınuŋ zaḥmetine göre olur raḥmeti
bunda kim giryān olursa anda olur şādümān
19. māh-ı rūze gibi ḳadre ėre ʻizzetler göre

---

19 O rahmet lütfuna layık olan (sultanın) dengi yoktur!
20 Onda olan bu yüksek makam (başka) kimde vardır?
21 Hem şerefli hem asil, hem kutlu hem şehittir!
22 Hem veli hem gazi, hem derviş hem de eşi bulunmaz bir sultandır!

III

1 Dünya geçidinden akarsu misali akıp gitti.
2 Ahiretin uçsuz bucaksız denizine varıp mekân tuttu.
3 O Osmanlı sultanı, teninin kana boyandığı o vakit;
4 Hemen allarla göğe doğru yükseldi.
5 Yarasının deliği Hak katını gözleyip,
5 zaḫmı: zaḫm-ı MK.
6 Can kuşu bu sebepten Arş'ı mesken tuttu.
6 ʻarş-āşiyān: ḳuds-āşiyān MK.
7-8 Yarasından gül renkli kanı göründükçe sanki yakarış Tur'unda nurlar şimşek gibi parlıyordu.
9 O şehadet kanı şafak misali görününce,
9 ḳanı: kānı YD.
10 Ruhunun güneşi ansızın âlemin gözünden battı.
11 Onun bedeninde (görünenler) kan değildir;
12 Şüphesiz kudret eli, kırmızı mürekkeple gül gibi işaretler koydu.
13 (Onun) dil bülbülü görünüşte şakıyamaz oldu.
14 Kan, üstündeki kaftanını gül yaprağına çevirdi.
15 Nice iller açtı, ülkeler fethetti/keramet gösterdi;
16 (Oysa şimdi) can gibi el gözünden gizlendikçe gizlendi.
17 Hak yolunun rahmeti, zahmetine göre olur;
18 Burada kim ağlarsa orada mesut olur.

anı kim gördi kim ėşitdi ki ol şāh-ı cihān
21. hem ḥasīb ü hem nesīb ü hem sa‘īd ü hem şehīd
hem velī hem ġāzī hem dervīş hem şāh-ı ferīd

IV

1. ‘izzet anuŋ ‘izzetidür devlet anuŋ devleti
kim naṣīb oldı aŋa iki cihānuŋ rif‘ati
3. gözi açuḳlardan idi encüm-i seyyāre-veş
kīmyā idi ülü'l-ebṣāra ‘ayn-ı ṭal‘atı
5. aṣfiyā vü evliyā irşādına muḥtāc idi
ṭutmış idi gün gibi āfāḳı nūrāniyyeti
7. menba‘-ı sırr-ı kerāmet mecma‘-ı ehl-i ṣafā
maṭla‘-ı nūr-ı velāyet olmış idi ḥażreti
9. mürşid-i mevlā idi her vech-ile a‘lā idi
her sözi remz-i ilāhī ṣoḥbeti cān ṣoḥbeti
11. ḥā’il-i ‘ayn-ı ‘ibādet olmadı sulṭānlıġı
vaḥdetine māni‘ olmazdı ‘avāmuŋ keṯreti
13. göŋli alçaḳ idi ḫūrşīd-i cihān-ārā gibi
ḳāmeti gibi bülend idi sipihr-i himmeti
15. ġāzīler gülbānginüŋ āvāzı ḳabrinden çıḳar
leşker-i islāmuŋ olsa ceng içün cem‘iyyeti
17. ṣāḥib-i keşf ü kerāmet olduġına gün gibi
gendüye şāhid yėter her yėrde naṣṣ-ı nuṣreti
19. dā’imā vaṣf-ı cemīli ḳāle gelmez ḥāldür
nėce ta‘bīr olur ol gün yüzlünüŋ māhiyyeti
21. hem ḥasīb ü hem nesīb ü hem sa‘īd ü hem şehīd

19-20 Kimselerin görüp işitmediği o cihan sultanı, Ramazan ayı gibi şeref bulsun/Kadir Gecesi'ne kavuşsun; itibar görsün!
21 Hem şerefli hem asil, hem kutlu hem şehittir!
22 Hem veli hem gazi, hem derviş hem de eşi bulunmaz bir sultandır!

IV

1 İzzet onun izzetidir, devlet onun devleti;
2 Zira iki cihanın şerefi de ona nasip oldu.
3 Seyyar yıldızlar misali basiret sahiplerindendi/gözü açıklardandı.
4 Güzel yüzünün nazarı, hakikati gönül gözüyle görenlere kimya idi.
5 Erenler ve evliyalar (onun) rehberliğine muhtaçtı.
6 Nuru, güneş gibi her yanı sarmıştı.
7 Keramet sırrının kaynağı, sefa ehlinin buluşma noktası!
8 Yüce zatı, velilik nurunun doğuş yeriydi.
9 (O), Hak yolunun rehberiydi; her yönüyle kusursuzdu.
10 Her sözü ilahî sır, sohbeti gönül sohbetiydi.
11 Sultanlığı, ibadet gözüne engel/perde olmadı.
12 Halkın kalabalığı, uzletine mâni olmazdı.
13 (O), cihanı süsleyen güneş misali alçak gönüllüyken;
14 Himmetinin göğü, boyu gibi pek yüksekti.
15-16 İslâm ordusu cenk için bir araya gelse gazilerin "Allah Allah!" nidalarının sesi (onun) kabrinden yükselir.
17 (Onun) gayb ilminin sırlarına vâkıf bir veli olduğuna şüphesiz,
18 Mutlak zaferi her yerde şahit olarak yeter.
19 Güzel vasıfları asla tarife sığmaz.
20 O güneş yüzlünün hâli nasıl anlatılır?
21 Hem şerefli hem asil, hem kutlu hem şehittir!

hem velī hem ġāzī hem dervīş hem şāh-ı ferīd

V

1. merd olan yoḳluḳda yoḳlar kā'inātuŋ varını
bu cihāndan göz yuman gördi ḥaḳuŋ dīdārını
3. ten libāsından geçer bī-ḳayd olur taḫfīf ėder
evliyā bārī te'ālānuŋ yolında varını
5. menzil-i maḳṣūduŋa varmaġa māni' olmasun
ṭutmasun dāmānuŋı kes rāh-ı yārüŋ ḫārını
7. ehl-i dünyā mihrine aldanma açılma ṣaḳın
gül gibi fāş ėtme nādāna göŋül esrārını
9. yolda ḳalma gel gider bār-ı girān-ı ġafleti
ḥāl ėdiŋ ol şāh-ı ġāzīnüŋ laṭīf aḫbārını
11. gülşen-i firdevse ṭoġru bī-ḥisāb u bī-'itāb
gitdi ammā ḳullarına ṣaldı ḥasret nārını
13. hey'et-i eflāke döndi türbesinüŋ ḳubbesi
beŋzedürler āfitāba yūsufī destārını
15. çaġıram maḥşerde **yaḥyā** gibi ölem dirilem
derdüme dermān içün ol ġāzīler ser-dārını
17. serv gibi bir ayaḳ biŋ ayaḳ üzre olıcaḳ
ḳaldura iḥyā ėde şāyed ki ben bīmārını
19. kesmezem dest-i recāmı gözlemek lāzım gibi
her efendi ḳulını her şāh ḫıdmetkārını
21. ḥaşre dek şerḥ ėtmege ḳādir degüldür dil dili
ḳadrini 'unvānını aḥkāmını āṯārını
23. hem ḥasīb ü hem nesīb ü hem sa'īd ü hem şehīd

---

22 Hem veli hem gazi, hem derviş hem de eşi bulunmaz bir sultandır!

V

1 Yiğit olan, kâinatın varlığını yokluk makamında arar.
2 (Çünkü) Hakk'ın cemâlini, (ancak) bu cihandan el çekenler/dünyaya gözlerini yumanlar gördü.
3-4 Evliya, beden giysisini terk edip engelden kurtularak neyi varsa yüce Allah'ın yolunda feda eder.
5 Emel menziline varmana mâni olmasın;
6 Sevgilinin yolundaki dikeni kes, (aman) eteğini tutmasın.
7 Dünya ehlinin sevgisine kanma, açılma sakın!
8 Gül gibi cahile gönül sırlarını açma!
9 Yolda kalma; haydi, gafletin ağır yükünü at!
9 bār-ı: bārī MK.
10 O gaziler şahının latif hikâyesini anla!
11 (O şah) Firdevs'in gül bahçesine doğru sorgusuz sualsiz,
12 Gitti; ama kullarını hasret ateşine attı.
13 (Onun) türbesinin kubbesi, gökleri andırır.
14 Yusufî sarığınıysa güneşe benzetirler.
15-16 Mahşerde, derdime derman olsun diye Yaḥyā gibi ne yapıp edip o gaziler sultanını çağırayım.
17 Selvi gibi bir ayak üstünde bin ayak olunca/mahşer günü,
17 bir ayaḳ biŋ: biŋ bir MK.
18 Belki beni, can çekişen hastasını kaldırıp ihya eder.
19-20 (Ben) ümit elimi geri çekmem; (çünkü) her efendinin kölesini, her şahın hizmetkârını gözetmesi gerekir.
21-22 Gönül dili kıyamete dek (susmasa yine de hünkârın) gücünü, itibarını, güzel ahlâkını ve eserlerini anlatmaya güç yetiremez.

hem velī hem ġāzī hem dervīş hem şāh-ı ferīd

4.

tercī‘-bend*

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

I

ėy ādem oġlı ister iseŋ ‘ömr-i ber-devām
ölmekden evvel öl ki odur aḥsenü'l-merām
ḥarf-i elif gibi yüri var ‘ayn-ı vāḥid ol
ḫalḳ ortasında ḳalma hemīşe nite-ki lām
iki cihānı bir ḳadem ėt bāl ü per açup
cibrīl gibi sidre-i ‘ālīde ḳıl maḳām
ten penbesini cān ḳulaġından çıḳarmayan
ṭūr-ı niyāzda ėde mi ḥaḳḳ-ile kelām
bir ālet-i mülāḥaẓadur cümle kā’ināt
maḳṣūd olanı bilmek içün ādeme müdām
cismüŋ libās-ı ‘āriyetīdür çıḳar hemān
fevt ėtme furṣatı bu işe eyle ihtimām
bu çār ‘unṣur ile geçüp şeş cihātdan
gel s̱ıḳlet-i vücūdı götür kā’inātdan

II

ṣıdḳ-ile eyle vaḥdet-i z̲āt-ile ittiḥād
nėçe bir oyalar seni bu ‘ālem-i fesād
dünyāya ‘ayn-ı ‘izzet-ile eyleme naẓar
ṣaḳın yüzüŋe güldügine ėtme i‘timād

---

23 Hem şerefli hem asil, hem kutlu hem şehittir!
24 Hem veli hem gazi, hem derviş hem de eşi bulunmaz bir sultandır!

4. **MK: 57[a]; YD: M. 4.**

* MK: -.

I

1 Ey âdemoğlu, ebedî hayata kavuşmak istersen,
2 Ölmeden önce öl/nefsini öldür; zira dileklerin en güzeli odur!
3 Haydi, elif (ا) gibi yapayalnız ol;
3 var: - MK.
4 Asla lâm (ل) gibi halk (خلق)’ın arasına karışma!
5 Süzülerek iki cihanı bir adımda geç;
6 Cebrail gibi yüce Sidre’yi mesken tut!
7 Beden pamuğunu can kulağından çıkarmayan,
8 (Hiç) yakarış Tur’unda Hak ile söyleşir mi?
9-10 Bütün kâinat, insana gayesini anlaması için daima bir düşünme vesilesidir.
10 maḳṣūd: ma‘lūm MK.
11 Bedenin ödünç alınmış giysidir, (onu) hemen çıkar!
12 Fırsatı elden kaçırma, bu işe gayret göster.
13 Bu dört unsur ile altı yönden/dünyadan el çekip,
14 Gel, beden yükünü yeryüzünden götür!

II

1 İhlasla uzlete çekilerek Hak’la bir ol!
2 Bu fesat âlemi/dünya seni daha ne kadar oyalayacak?
3 Dünyaya itibar gözüyle bakma;
4 (Onun) yüzüne gülmesine sakın güvenme!

5. rūḥ-ı mücerred-ile yüri āşinālıġ ėt
tā kim saŋa ėde nereden geldügüŋi yād
7. ceng ü cidāl ü ‘arbede ėtme ‘avām-ile
sa‘y eyle şimdi düşmen-i nefs-ile ḳıl cihād
9. *fa'ḳbil iẕā semi‘te fe-‘accil ile'ṣ-ṣalāḥ*
hāẕā naṣāyıḥu'l-‘ulemā’i li-men erād
11. ṣūretde ḳalma sīret-i ma‘nīye ṭālib ol
yoḳluḳdadur ne var ise ėy eż‘afü'l-‘ibād
13. bu çār ‘unṣur-ile geçüp şeş cihātdan
gel s̱ıḳlet-i vücūdı götür kā’inātdan

III

1. görinme ‘ayn-ı ‘āleme cismüŋde cān gibi
fāş ėtme ḫalḳa gendüŋi genc-i nihān gibi
3. baḥr-i cihānda zevraḳ-ı cism-ile dā’imā
gezme hevāŋa ṭābi‘ olup bādbān gibi
5. ol bī-vefāyı sevme ki ehl-i hevā olup
ḥaḳ cānibin unutdura saŋa cihān gibi
7. dīdāra ėrmek ise ṣafā ile niyyetüŋ
alçaḳ göŋüllü ol yüri āb-ı revān gibi
9. bārān-ı miḥnet evvel anuŋ başına yaġar
şol kimse kim büyüklene kūh-ı girān gibi
11. *ġāfil me-bāş* ḳavl-i resūl-ile ‘āmil ol
dünyā mesāfesinden ıraġ ol cinān gibi
13. bu çār ‘unṣur-ile geçüp şeş cihātdan
gel s̱ıḳlet-i vücūdı götür kā’inātdan

---

5 Haydi, gönlünü Allah’tan başka her şeyden arındıran ruhla dost ol;
6 Ta ki sana nereden geldiğini hatırlatsın.
6 ėde nereden geldügüŋi: nereden geldügüŋi ėde MK.
7 Önüne gelenle tartışıp kavga etme!
8 Şimdi gayret edip nefis düşmanıyla mücadele et!
9 “Ezanı duyduğunda kalk ve namazı kılmakda acele et!”
10 “Bu, âlimlerin isteyene öğütleridir!”
11 Surette kalma, hakikatin özüne talip ol!
12 Ey kulların en zayıfı, ne varsa yokluktadır/yokluk makamındadır!
13 Bu dört unsur ile altı yönden/dünyadan el çekip;
14 Gel, beden yükünü yeryüzünden götür!

III

1 Cismindeki can gibi kimseye görünme!
2 Gizli hazine misali halka kendini açma!
3 Cihan denizinde beden kayığıyla sürekli,
4 Yelken gibi arzularına/rüzgâra kapılıp gezme!
5-6 Dünya gibi arzularının esiri olup sana Hakk’ı unutturan o vefasızı sevme!
7 Samimiyetle dilediğin, Allah’ın cemâline kavuşmaksa;
8 Haydi, akarsu gibi alçakgönüllü ol!
8 alçaḳ göŋüllü: alçaḳ göŋülli YD.
9-10 Kim yüce dağlar gibi büyüklenirse mihnet yağmuru evvela onun başına yağar.
11 “Gafil olma!”, Resul’ün sözüyle amel et!
12 Cennetler gibi en alçak mesafeden/dünyadan uzak dur!
13 Bu dört unsur ile altı yönden/dünyadan el çekip,
14 Gel, beden yükünü yeryüzünden götür!
14 s̱ıḳlet-i vücūdı: vücūd-ı s̱ıḳleti MK.

IV

bir yār sev ki ḥüsni anuŋ pāy-dār ola
aŋa ḳul ol ki salṭanatı ber-ḳarār ola
şād olma aŋa kim seni āḫir melūl ėde
nūş ėtme ol meyi ki ṣoŋında ḫumār ola
baḳma cemāl-i dil-bere ṣūret-perest olup
āyīne içre ṣūrete ne i'tibār ola
ya ḥaḳḳı sev ya ḫalḳı ėyā ġāfil-i cihān
'āşıḳ odur ki 'āşıḳ-ı perverdigār ola
bir müşrik-i maḥabbet ėder dā'imā seni
dil-ber ki pür-ẓarāfet ola şīvekār ola
'azm eyle ḳurb-i ḥażrete ma'ḳūle ḳā'il ol
dünyā evinde derd ü elemsüz ne var ola
bu çār 'unṣur ile geçüp şeş cihātdan
gel s̱ıḳlet-i vücūdı götür kā'inātdan

V

gendüŋe vėrme devlet-i dünyā ile 'az̲āb
dünyāyı yapma āḫiretüŋ eyleme ḫarāb
ḳurtar hümā-yı rūḥı ḳuyūd-ı zemāneden
ādem odur ki vėrmeye gendüye ıżṭırāb
devlet dėme aŋa ki ola ḳābil-i fenā
insānı bī-baṣīret ėder bu ḫayāl-i ḫ̬āb
ḳalbi zücācın eyleme bir kimsenüŋ şikest
dėrseŋ ki āyineŋde ola ṣūret-i ṣavāb
açma cihānda dāmen-i 'aybı ṣabā gibi

IV

1 Öyle bir yâr sev ki onun güzelliği ebedî olsun!
1 yār: yāri MK.
2 Öyle bir kimseye hizmetkâr/asker ol ki saltanatı sonsuz olsun!
2 salṭanatı: sulṭānlıġı MK.
3 Sonunda seni mahzun edecek olana sevinme!
4 Ardında baş ağrısı ve sersemlik olan o şarabı içme!
5 Surete aldanıp gönül çelen sevgilinin cemâline bakma!
6 Aynada görünen surete hiç itibar edilir mi?
7 Ey yeryüzünün gafili, ya Hakk'ı sev ya da halkı.
7 ḥaḳḳı sev ya ḫalḳı: ḫalḳı sev ya ḥaḳḳı MK.
8 Gerçek âşık, bütün varlıkları besleyip yetiştiren Allah'a âşık olandır.
9-10 Gönül alıcı sevgili, zarafet sahibi ve nazlı olunca seni daima aşkta şirke sürükler.
11 (Sen) Allah'a yakınlaşmaya çalış, akıllı mantıklı ol!
12 Dünya evinde dertsiz, elemsiz hiçbir şey yoktur.
13 Bu dört unsur ile altı yönden/dünyadan el çekip,
14 Gel, beden yükünü yeryüzünden götür!

V

1 Dünya saadeti/saltanatı ile kendine azap verme!
2 Dünyayı imar edip ahiretini harap etme!
3 Ruhun Hüma'sını dünya bağlarından kurtar;
4 (Çünkü) insan, kendi kendine eziyet etmez.
5 Yitip gidecek olanı saadet sanma;
6 Bu rüya, insanın gönül gözünü kör eder.
7-8 Aynanda hakikatin sureti zuhur etsin istersen kimsenin gönül sırçasını kırma!
9 Sabah rüzgârı gibi cihanda kusur eteğini açma;

setr eyle gördügüŋi ḳamu nite-kim türāb
11. **yaḥyā** gibi elüŋi yu āb-ı ḥayātdan
diŋle sözümi vuṣlat-ı mevlāya ḳıl şitāb
13. bu çār ‘unṣur-ile geçüp şeş cihātdan
gel s̱ıḳlet-i vücūdı götür kā’inātdan

5.

tercī‘-bend*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

1. mecma‘-ı ‘irfān olur dīvān-ı a‘lāmuz bizüm
gün gibi rif‘atdedür ya‘nī s̱üreyyāmuz bizüm
3. cümleye ‘ayn-ı şerī‘atle naẓar eyler müdām
kimseye ẓulm eylemez ‘adl issi pāşāmuz bizüm
5. virdümüzdür *ṭavvela'llāhu te‘ālā ‘ömrehu*
izdiyād-ı ‘ömridür ḥaḳdan temennāmuz bizüm
7. yüze gelmez baḥr-i ‘ālemde ḫaṭ-ı cānān gibi
ehl-i tezvīr olanı ḳorḳutdı taḳvāmuz bizüm
9. yalımı alçaġ olupdur kesre-veş düşmenlerüŋ
üstün oldı fetḥa-veş zīrā ki da‘vāmuz bizüm
11. dōstlar ḫandān u ṭāli‘ yār ü devlet dest-gīr
müdde‘ī maḥzūn u a‘dā münhezim düşmen ḥaḳīr

II

1. kimine yarar kimine yaramaz ḥākim olan
böyledür böyle bu ḥāl-ile geçer devr-i zemān
3. ehl-i ḥükme bir şikāyetçiden ėrişür ḥicāb

---

9 ‘aybı: ‘aybını MK.
10 Gördüğün ne varsa toprak gibi ört!
11 Yaḥyā gibi hayat suyundan ümidini kes!
12 Sözümü dinle, Allah’a kavuşmak için acele et!
13 Bu dört unsur ile altı yönden/dünyadan el çekip,
14 Gel, beden yükünü yeryüzünden götür!

5. MK: 59[b]; YD: M. 5.

* MK: -.

I

1 Bizim yüce meclisimiz/*Dīvān*’ımız irfan meclisidir/kaynağıdır.
2 Yani bizim Süreyya’mız, gün gibi yüksek makamlıdır.
3 Daima herkese şeriat gözüyle bakar.
4 Bizim adalet sahibi paşamız kimseye zulmetmez.
5 “Yüce Allah onun ömrünü uzun etsin!” duasını dilimizden düşürmeyiz.
6 Bizim Hak’tan dileğimiz, (onun) ömrünün uzun olmasıdır.
7-8 Bizim takvamız, yalancıları korkuttuğu için dünya denizinde (hiçbiri) yârin ayva tüyleri gibi ortaya çıkamaz/yüzmeyi başaramaz.
9 Düşmanların itibarı kesre misali düşüktür.
10 Zira bizim iddiamız fetha gibi üstün oldu.
11 Dostlar sevinçli, talih yardımcı, baht açık!
12 İddiacı mahzun, düşmanlar yenik, hasım hakir!

II

1 Hakim olan kimine yarar, kimine yaramaz.
2 Böyledir işte, zaman bu şekilde geçer.

gökdeki ḫūrşīd olur bir pāre bulutdan nihān
şol mürāyī kim geçer maẓlūmı ṣāḥib-devlete
bir ‘alev olur dili nār-ı nifāḳına hemān
ḳāmetinüŋ yayına eyler ‘aṣāsın bir kiriş
istedügini ėder tīr-i riyāsına nişān
ḥālümüz ḫoşdur bizüm *el-ḥamdü li'llāhi'l-‘aẓīm*
ṭuydı aḥvāli vezīr-i a‘ẓam-ı şāh-ı cihān
dōstlar ḫandān u ṭāli‘ yār ü devlet dest-gīr
müdde‘ī maḥzūn u a‘dā münhezim düşmen ḥaḳīr

III

nāḳışuŋ noḳṣānını bildürmez ise ṣubḥ u şām
ḫalḳ içinde manṣıb ehlinüŋ olur işi temām
kişide ne rāḥat-ı dünyā ḳalur ne āḫiret
muḳteżāsınca olursa ehl-i tezvīrüŋ müdām
ẕerrece bed-aṣl olan eşḫāṣa te’ṯīr eylemez
iḥtirām-ile selām u iltiyām-ile kelām
ḥākim olan bāṭıluŋ gelmezse ḥaḳḳından eger
ḳulaġı dinc olmaz insānuŋ cihān bulmaz niẓām
ellerine ėllerüŋ ‘ayn-ı ṭama‘la baḳmadum
ėtmedüm her vech-ile gendümi maġlūb-ı ‘avām
dōstlar ḫandān u ṭāli‘ yār ü devlet dest-gīr
müdde‘ī maḥzūn u a‘dā münhezim düşmen ḥaḳīr

IV

serv gibi ṭoġrunuŋ teftīşi olur terbiyet
kesb ėder şems-i ḍuḥā gibi ‘ulüvv-i menzilet

---

3 Hakim, bir iftiracı sebebiyle mahcup duruma düşer;
4 Gökyüzündeki güneşi bir bulutun örtmesi gibi.
5-6 Mazlumu makam sahibine şikayet eden şu ikiyüzlünün dili, hemen (onun) nifak ateşinde bir aleve dönüşür.
7 (O iftiracı) asasını, boyunun yayına bir kiriş gibi takıp;
7 yayına: pāyına MK.
8 İstediği kimseyi riya okuna hedef eder.
9 “Yüce Allah’a hamdolsun!”, bizim hâlimiz hoştur.
10 (Çünkü) cihan sultanının veziriazamı, başımıza geleni işitti.
11 Dostlar sevinçli, talih yardımcı, baht açık!
12 İddiacı mahzun, düşmanlar yenik, hasım hakir!

III

1 (Hakim) gece gündüz (çalışıp) suçlunun kusurunu ortaya çıkarmazsa,
2 Halk içinde şerefli kimselerin işi biter.
3-4 Hep ara bozuculara göre hareket ederse insanda ne dünya huzuru kalır ne de ahiret.
5-6 Saygıyla selamlayıp tevazuyla konuşmak soyu kötü olanlara zerre kadar tesir etmez.
5 ẕerrece: ẕerre MK.
7 Eğer hakim yalanların, oyunların hakkından gelmezse;
7 gelmezse ḥaḳḳından: ḥaḳḳından gelmezse MK.
8 İnsan dedikodudan kurtulamaz, dünya düzene girmez.
9 Kimsenin eline tamah gözüyle bakmadım.
10 Kendimi hiçbir şekilde halka mağlup etmedim.
11 Dostlar sevinçli, talih yardımcı, baht açık!
12 İddiacı mahzun, düşmanlar yenik, hasım hakir!

IV

1 Selvi gibi doğru/dürüst olanın soruşturulması, eğitim yerine geçer.

iki egri var cihānda bir ḫayālī bir hilāl
etmegi artar yürür mānend-i ehl-i ma‘rifet
bilse maẓlūm olduġını āṣaf-ı şāh-ı cihān
kāmil olan ādeme eyler kemāl-i merḥamet
cāhilüŋ bilmezligindendür éder ẓulm-i ṣarīḥ
‘ālim olanda olur ‘ālemde ḫavf-i āḫiret
geldi iki ḳāḍı vü iki kirāmen kātibīn
nā-bedīd oldı şikāyetçilerüm şeyṭān-ṣıfat
dōstlar ḫandān u ṭāli‘ yār ü devlet dest-gīr
müdde‘ī maḥzūn u a‘dā münhezim düşmen ḥaḳīr

V

ölmedin gördüm bu teftīş-ile rūz-ı maḥşeri
ṭoġrı çıḳdum ḥaḳ ‘ināyet ḳıldı ḳurtardum seri
ḳaldı yüzi ḳarasıyla maḳbere ḳuzġunları
her birinüŋ ṭaġ başı oldı duḫān gibi yéri
surḫ-ser ‘oṣmānludan ḳaçduġı gibi ḳaçdılar
bir ḳaraçı ‘uzbetüŋ düzme şikāyetçileri
ḫalḳ-ı ‘ālem eyledi **yaḥyā**yı maḥbūbu’l-ḳulūb
istiḳāmet belki bir ṣadra çeker ol çākeri
‘ālem-i evc-i ṣadāḳatde çıḳup uçmaġ içün
ḳol ḳanad étdüm hemān bu maṭla‘-ı şi‘r-i teri
dōstlar ḫandān u ṭāli‘ yār ü devlet dest-gīr
müdde‘ī maḥzūn u a‘dā münhezim düşmen ḥaḳīr

---

2 Kuşluk vakti güneşi gibi (onun) makamı yükselir.
3 Cihanda iki eğri var; biri Ḫayālī, diğeri hilâl.
4 (İkisinin de) marifet ehli gibi devamlı ekmeği artar.
5 Cihan sultanının veziri zulme uğradığını bilse,
6 İlim ve fazilet sahibine merhametin en güzeliyle muamele eder.
7 Cahilin apaçık zulmetmesi, cehaletindendir.
8 Âlim olanda dünyadayken ahiret korkusu olur.
9 İki kadı ve iki soylu kâtip/Kiramen kâtipleri gelince,
10 Şikayetçilerim şeytan misali ortadan kayboldu.
10 şeyṭān-ṣıfat: şeyṭān-ṣıfāt YD.
11 Dostlar sevinçli, talih yardımcı, baht açık!
12 İddiacı mahzun, düşmanlar yenik, hasım hakir!

V

1 Mahşer gününü ölmeden bu soruşturma ile gördüm.
2 Haklı çıktım, Allah yardım etti de canımı kurtardım.
3 Mezarlık kargaları ayıbıyla/kara yüzüleriyle kalakaldı.
3 ḳarasıyla maḳbere: ḳara maḳpere MK.
4 (Şimdi) her birinin yeri duman gibi dağ başı oldu.
5-6 Bir iftiracı bekarlığın/Ḫayālī’nin düzme şikayetçileri, Kızılbaş’ın Osmanlıdan kaçtığı gibi kaçtı.
5 surḫ-ser: surḫ-ı ser YD.
6 ‘uzbetüŋ: ġurbetüŋ YD.
7 Halk Yaḥyā’yı bağrına bastı.
8 Doğruluk, belki de o köleyi bir makama iletir.
9 Sadakat burcunun âleminde çıkıp uçmak için,
10 Bu yeni yazılmış şiirin matla beytini hemen kanat yaptım.
11 Dostlar sevinçli, talih yardımcı, baht açık!
12 İddiacı mahzun, düşmanlar yenik, hasım hakir!

6.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

I

1. bezendi bir gėce çarḫ-ı felek gülistānı
açıldı gül gibi her encüm-i diraḫşānı
3. velīlerüŋ dil-i pāki gibi vücūd-ı cihān
żıyā-yı encüm ile olmış idi nūrānī
5. behār faṣlı vü gül devri 'işret eyyāmı
o gėce oldı sipihr üzre bezm-i ḫāḳānī
7. nücūm ile bile aḫşamlamaġa cümle sürūş
oḳudı şem'-i şihāb-ile māh-ı tābānı
9. meger ki bedr-i ḳamer mīr-i meclis oldı aŋa
nücūm üsküf-i zerle birer iç oġlanı
11. o dem birine sü'āl eyledüm dėdüm cānā
nedür bu zemzeme-i bezm ü 'ayş-ı sulṭānī
13. münādīler çaġırup dėdiler ki olsa gerek
sürūr-ı sūr-ı şehinşāh-ı ẓıll-ı yezdānī
15. sipihr-kevkebe ṣāḥib-ḳırān-ı rūy-ı zemīn
bülend-mertebe mihr-i sipihr-i devlet-i dīn

II

1. öŋinde olmaġa ser-cümle bu temāşālar
yapıldı şāh-ı cihāna maḳām-ı a'lālar
3. memālikinde nėçe begleri oḳumaġ içün
yazıldı ḥükm-i şerīf ü çekildi ṭuġrālar

---

6. MK: 53[b]; YD: M. 6.

I

1 Bir gece göğün gül bahçesi süslendi.
2 Parlayan her yıldız, birer gül misali açıldı.
3-4 Cihan yıldızların ışığıyla velilerin temiz gönülleri gibi aydınlanmıştı/nurla dolmuştu.
5 Bahar mevsimi, gül vakti, eğlence zamanı!
6 Göğün üzerine sultana yaraşır meclis, o gece kuruldu.
7 Melekler yıldızlarla birlikte akşamı geçirmek için,
7 bile: - MK.
8 Akan yıldızın mumu ile parlak ayı davet etti.
9-10 Yıldızlar ona altın üsküf giymiş birer iç oğlanı olduğuna göre anlaşılan dolunay, o meclisin emiri oldu.
9 bedr-i: bir MK.
10 zerle: zer ile MK.
11 O vakit birine sordum, dedim ki: "Ey can,
MK: -.
12 Bu meclis sesi, sultana yaraşır bu eğlence de nedir?"
MK: -.
13-14 Tellallar bağırıp "Allah'ın gölgesi olan şahlar şahının düğün eğlencesi olacak!" dedi.
15 Gökler şerefinde olan yeryüzünün kıran sahibi, kutlu hükümdarı!
16 Yüksek makamlı (sultan), İslâm devletinin göğünün güneşi!

II

1 Bütün bu temaşalar önünde olsun diye,
2 Cihan sultanı için yüksek köşkler yapıldı.
3 Ülkesinin nice beylerini davet etmek için,
4 Kutlu buyruklar yazılıp tuğralar çekildi.

5. ėrişmedin daḫı bu mışr-ı ‘izzete nėçe kez
görürdi yūsuf-ı devr-i zemāne rü’yālar
7. etek miyāna ṣoḳup ṣanki serv-i āzāde
o demde ḳulluġın eylerdi begler aġalar
9. rüsūmı mihr-i cihān u ṭınābı ṣa‘ṣa‘a-veş
ḳuruldı anda nėçe bārgāh-ı bālālar
11. nücūm ṣanma temāşā içün ḳamu ‘ālem
felekler üzre çıḳup yapdı ḳaṣr-ı zībālar
13. ne ḫoş dem idi ne ḫoş ‘ālem idi bu demler
cihān içinde bu ‘ālem degerdi dünyālar
15. bu bezmgāha n'ola ka‘be dėrse ehl-i ṣafā
bu bezm içinde olur sünnet-i resūl icrā

III

1. maḳām-ı ‘işrete begler aġalar oldı muḳīm
o menzil olmış-idi ni‘met-ile dār-ı na‘īm
3. simāṭ içinde kesük yatur idi nān-ı sefīd
benān-ı mu‘ciz-ile ṣanki oldı bedr dü-nīm
5. içildi ni‘metüŋ ardınca sükkerī şerbet
ḥalāvetinde nite-kim nigār-ı ṭab‘-ı selīm
7. beyāż çīnīler içinde dāne-i ‘işret
ṣadefler içini pür ḳıldı ṣanki dürr-i yetīm
9. zemīne mā’ide indi ṣanurdı ehl-i naẓar
ol āsitānede bu ni‘met olıcaḳ taḳsīm
11. nedür bu ṣoḥbet-i ‘ālī nedür bu bezm-i ṣafā

---

5 Daha bu izzet Mısır’ına kavuşmadan pek çok kez,
MK: -.
6 Devrin Yusuf’u rüyalar görmüştü.
MK: -.
7 Kayıtsız selvi misali eteğini beline sokup,
8 O vakit beyler, ağalar ona hizmet ederdi.
9-10 Orada şekli güneşi, ipi de güneş ışığını andıran nice ulu otağlar kuruldu.
9 mihr-i cihān u: şems-i cihān MK.
11 (Görüneni) yıldızlar sanma; bütün âlem (bu eğlenceyi) seyretmek için,
12 Feleklerin üzerine çıkıp güzel köşkler yapmıştı.
13 Bu vakitler ne hoş zaman, ne güzel âlemdi!
14 Cihanda bu eğlence, dünyalara değerdi.
15 Temiz gönüllüler/Safa ehli bu meclise Kâbe derse şaşılmaz.
16 (Zira) Hz. Muhammed’in sünneti, bu mecliste yerine getirilir!
16 Bu: Ki MK.

III

1 Beyler, ağalar ziyafet yerine geldi.
2 O yer, nimetlerle Naim Cenneti’ne/bolluk yurduna dönmüştü.
3 Beyaz ekmek sofrada kesilmiş yatıyordu;
3 kesük yatur idi: yatur idi kesük MK.
4 Güya dolunay, Hz. Muhammed’in mucizesiyle ikiye bölünmüştü.
4 oldı: - MK.
5-6 Yemeğin ardından güzel huylu sevgili tatlılığında şekerli şerbet içildi.
MK: -.
7 Beyaz çiniler içinde ziyafet buğdayı,
8 Sanki sedefleri ağzına kadar dolduran iri inciydi.
9-10 O kapıda bu nimet pay edilince basiret sahipleri yeryüzüne sofra indi sanırdı.
10 olıcaḳ: olınca MK.

nedür bu ‘işret-i şādī nedür bu emr-i ‘aẓīm
13. ‘aceb-mi olsa bu ḫalḳ-ı zemāne mihmānı
çü oldı şāh-ı cihānuŋ ḫalīli ibrāhīm
15. ne bezm bezm-i me‘ānī ne ‘ayş ‘ayş-ı ‘ulūm
ki baḫṣ ėderdi gelüp bir yėre mevālī-i rūm

IV

1. çü oldı mes’ele ma‘lūm ehl-i ‘irfāne
ėrişdi zemzeme-i baḫṣ bürc-i keyvāne
3. açıldı ġonce gibi müşkilāt-ı ‘ilm-i beyān
ṭoġınca şems-i hidāyet ḳulūb-ı merdāne
5. öŋinde her birinüŋ ola ṭıfl-ı ebced-ḫˇān
gelürse ‘ālim-i sīnā eger bu meydāne
7. ṣadef dėsem dehenine ‘aceb-mi her birinüŋ
ki sözi gevhere beŋzerdi gendi ‘ummāne
9. kemīne ḳaṭre iken baḥr olur me‘ārifle
nedür bu nūr-ı hidāyet vücūd-ı insāne
11. ‘ale'l-ḫuṣūṣ ki ol āfitāb-ı bürc-i kemāl
mevālī ile şeref vėrdi cümle erkāne
13. dehānı rūḥ-ı ḳudüsdür ḫaṭı aŋa per ü bāl
zebānı luṭf ile peyġamber oldı devrāne
15. güneş gibi süreyin ḫāk-i pālarına yüzüm
şükür ḫudāya ki bu bezmgāhı gördi gözüm

---

11 Nedir bu şerefli sohbet, bu eğlence meclisi nedir?
12 Nedir bu şenlik, bu ulu iş nedir?
13 Cümle âlem (onun) misafiri olsa şaşılmaz;
14 Çünkü cihan sultanının sadık dostu, Hz. İbrahim oldu.
14 çü: ki MK.
15 (O düğün), Rûm âlimlerinin bir araya gelip konuştuğu öyle bir meclis ki ilahî sırlar meclisi; öyle bir âlem ki ilim âlemidir!
15 bezm: bezm-i MK; ‘ayş: ‘ayş-ı MK.

IV

1 Arifler meseleye vâkıf olunca,
2 Sohbetin sesi Zuhal’in makamına/göğün yedinci katına ulaştı.
3-4 Hidayet güneşi yiğitlerin gönlüne doğunca beyan ilminin mazmunları gonca gibi açıldı/anlaşıldı.
5 Eğer âlim Sina bu meydana gelirse her birinin önünde, okumaya yeni başlamış çocuk sayılır.
5 öŋinde... ebced-ḫˇān: kelām-ı ḥikmet-ile her biri müşābih idi MK.
6 gelürse... meydāna: serīr-i şāḫ-ı süleymān içinde loḳmāna MK.
7 (Ariflerin) her birinin ağzına sedef dersem şaşılmaz.
8 Çünkü (onların) sözü inciye, kendileri de okyanusa benzerdi.
8 gendi: gendü MK.
9 (İnsan) ufacık bir damla iken ilim ve faziletle deryaya dönüşür;
10 İnsanın vücuduna (tesir eden) bu hidayet nuru nedir?
11 Bilhassa o ilim ve fazilet burcunun güneşi/Şeyhülislâm Kemalpaşazâde,
11 kemāl: cemāl MK.
12 Âlimlerle bütün ileri gelenlere şeref verdi.
13 (Onun) ağzı Cebrail, ayva tüyleri ona kanattır.
MK: -.
14 Dili ise lütufla yeryüzüne peygamber oldu.
15 Yüzümü güneş gibi (onun) ayağının toprağına süreyim.
16 Gözüm bu meclisi gördüğü için Allah’a şükrederim!

V

bu resme oldı meger rāy-ı pādişāh ol dem
ki sünnet olına ol nūr-ı dīde-i ‘ālem
vücūb-ı sünnetine muṣṭafānuŋ ėtdi şürū‘
düzetdi çarḫ-ı felek gibi meclis-i a‘ẓam
meṣel-durur ki dėnür ālet işler el öginür
yazar mı nāmeye ḫaṭṭı kesilmeyince ḳalem
kimesne ḳılmasa misvāküŋ ucını ıṣlāḥ
başar mı idi ser-i ehl-i sünnet üzre ḳadem
getürdiler aŋa bir ehl-i sünnet üstādı
ṣalāḥ u zühd-ile meşhūr u hem mübārek-dem
o ẕū-fünūn-ı cihān-dīde muntaẓır oldı
hilāl-i māh-ı mübārek görinmek içün o dem
çekildi bir ulu gülbāng ‘īd-i ekberdi
pür oldı na‘re-i tekbīr ile bütün ‘ālem
bu ‘ayş u ‘işret olurken ėrişdi bir şeb-i tār
ṭarāḳalar şereri aŋa kevkeb-i seyyār

VI

żıyā vü pertev-ile oldı ol şeb-i deycūr
bu bezm içinde biri ‘anber ü biri kāfūr
fişekler ejderini āsümāna çekmek içün
felekler urmış idi şanasın selāsil-i nūr
‘aceb midür anı ben tīr-i āha beŋzetsem

V

1-2 Anlaşılan o âlemin gözünün nuru sünnet olsun diye padişahın fikri o zaman bu şekilde oldu.
1 bu... dem: şeh-i cihāna meger farż-ı ‘ayn idi ol dem MK.
3 (Sultan Süleyman), Mustafa’nın sünnetinin gereğini yapmaya başladı.
4 Felek misali büyük bir meclis tertip etti.
5 Atasözüdür, “Alet işler, el övünür.” derler.
5 el: er MK.
6 Kalem ucu açılmadıkça kağıda yazar mı?
7 Misvağın ucunu kimse düzeltmese,
8 Sünnet ehlinin başına ayak basar mıydı?
9 Ona sünnet ehlinden bir üstat getirdiler;
10 (O kimse), ihlas ve takva ile meşhur hem de pek mübarekti.
10 hem: - MK.
11-12 O vakit mübarek ayın hilâli görünsün diye o görmüş geçirmiş ilim sahibi hazırlandı.
13 Bir ulu nida yükseldi, büyük şenlikti;
MK: -.
14 Bütün âlem tekbir sesleriyle doldu.
MK: -.
15 Bu şenlik devam ederken karanlık bir gece erişti.
16 Hengamenin kıvılcımları, ona seyyar yıldızlardı.
16 şereri aŋa: şererdi aŋda MK.

VI

1 O karanlık gece ışıkla ve nurla aydınlandı.
2 Bu mecliste biri amber, diğeri kafurdu.
3 Fişekler ejderhasını göğe çekmek için,
4 Felekler sanki nurdan zincir vurmuştu.
4 felekler: melekler MK.
5 Ben onu ah okuna benzetsem şaşılır mı?
Bu mısra MK nüshasında VI. bendin 13. mısraıdır.

feleklerüŋ çü ṭoḳuz şīşesinden ėtdi mürūr
7. ḳaçan ki raʻd-ı felek gibi olsa naʻre-zenān
yaġardı ʻayn-ı ʻadūdan hemān o dem yaġmur
9. yaḫod felek ḳodı pīrūze kāseler içre
şerāre şekli ile nėçe ḫūşe-i engūr
11. yaḳardı odlara āteş işini āteş-bāz
nite-ki ʻāşıḳını bir nigār-ı mest-i ġurūr
13. felekler oldı zer-efşān-ı ʻişret-i şāhī
şerāre ṣanma fişekden bulurdı anda ẓuhūr
15. nedür bu seyr-i ṣafā-baḫş u cān-fezā yā rab
bu seyr-i ʻişreti kim gördi kim ėşitdi ʻaceb

VII

1. var idi ehl-i silāḥ içre nėçe çāpük ü şeng
ḳamusınuŋ yėdi meydān-ı çarḫ raḫşına teng
3. biri birine o dem nīzeler ḥavāle ėdüp
miyān-ı bezmde olurdı rūy-ı ṣulḥ-ile ceng
5. semāda maşraba-i mihre tīrler üşürüp
urup yėrinden ırarlardı bir nėçe ferseng
7. ḳapardı nīze ile ḫāl-i rū-siyāhı ḳamu
ucında nīzelerüŋ ṣanma perçem-i şeb-reng
9. geçer ṭoḳunsa ṭoḳuz cevşenine eflāküŋ
kemāndan çıḳıcaḳ anda tīr-i berḳ-ḫadeng
11. bu ehl-i rezme naẓar eyleyen ʻale'l-efrād

ʻaceb midür: ʻaceb-mi MK.

6 Zira (fişek), feleklerin dokuz camından geçip gitti.
Bu mısra MK nüshasında VI. bendin 14. mısraıdır.

7 (Havai fişek) ne zaman gökte gök gürlemesi gibi naralar atsa,
MK: -.

8 O vakit düşmanın gözünden hemen yağmur yağardı/yaşlar akardı.
MK: -.

9 Ya da felek firuze kâseler içine,
9 pīrūze: pīrūz MK.

10 Kıvılcım şeklinde nice üzüm salkımları doldurdu.

11-12 Ateşbaz gurur sarhoşu, resim gibi güzel sevgilinin âşığını (yaktığı) gibi havai fişek gösterisini yapardı.

13-14 Orada fişekten çıkanları kıvılcım sanma, felekler şahın ziyafetine altınlar saçtı.

15 Ya Rab/Acaba cana can katan, keyif veren bu eğlence nedir?
15 seyr-i: seyr ü MK.

16 Acaba (bu güne kadar) böyle bir eğlenceyi kim gördü, kim işitti?

VII

1 Savaşçılar içinde nice hareketli ve çevik olanlar vardı.
1 ehl-i: - MK.

2 Feleğin yedi meydanı hepsinin de atına denk!

3 O vakit birbirlerine mızraklar atıp,

4 Meclisin ortasında barış içinde cenk ederlerdi.

5 Gökte güneş maşrapasına oklar saplayıp,

6 Vurarak fersah fersah yerinden oynatırlardı.
6 ırarlardı: ėderlerdi MK.

7-8 Mızrakların ucundakini gece renkli püskül sanma, hepsi de mızrak ile kara yüzlü beni kapardı.

9-10 Orada temreni şimşekten ok yaydan fırlayınca feleklerin dokuz zırhına dokunsa delip geçerdi.
9 ṭoḳuz cevşenine: cevşenini MK.
10 berḳ-ḫadeng: berḳ-ı ḫadeng YD.

ṣanurdı cevşen ile baḥr-i ḳulzüm içre neheng
13. ‘amelde tīz idi cümle miṣāl-i nār-ı firāḳ
meṣelde her biri endīşe gibi çāpük ü şeng
15. çü oldı gün gibi rūşen bu ‘işret-i mümtāz
ḳodı el arḳasını yėre çarḫ-ı lu‘bet-bāz

VIII

1. ḳoşuya ḥāżır idi nėçe esb-i berḳ-siper
zemīni yürise bād-ı ṣabā gibi ṣarṣar
3. vėrürler idi uzaḳlıḳ bu yėdi meydānı
egerçi ad ile yügrük geçerdi bād-ı seḥer
5. o bezmgāhda atlar ėderdi ṭayy-ı mekān
uçardı murġ gibi her birisi bī-şeh-per
7. nücūm-ı çarḫ gibi cümle eşhelü'l-‘ayneyn
yelesi mār-ı siyāh idi gerdeni ejder
9. naẓardan evvel ėrerlerdi aŋa sür‘atle
ne menzile ki ėrişeydi anda medd-i baṣar
11. ḳoşuda esblerüŋ cismi ṭop idi gūyā
olurdı dört ayaġı her birine çevgenler
13. vėrildi meclise evvel gelenlere öŋdül
felekde encümüŋ a‘dādı deŋlü sīm-ile zer
15. bu ẕevḳ u ‘işret-ile raḳṣa girdi çarḫ-ı felek

---

11 Bu savaşçıları seyreden herkes,
MK: -.
12 Okyanusta zırh giymiş timsah sanırdı.
MK: -.
13 Hepsi de hareketlerinde ayrılık ateşi gibi çok hızlıydı.
13 tīz: - MK.
14 Mesela her biri fikir misali çabuk ve çevikti.
15 Bu seçkin eğlence apaçık meydana çıkınca/güneş gibi aydınlanınca,
15 ‘işret-i: ‘ibret-i MK.
16 Oyuncu felek, pes etti.

VIII

1 Şimşek kalkanlı nice at koşmaya hazırdı.
1 berḳ-siper: berḳ-seyir YD, berḳ-seyirüz MK.
2 Yürüse (her biri) zemini sabah rüzgârı gibi sarsar.
2 yürise: yüriyüp MK.
3-4 Her ne kadar sabah yeli hızlı geçiniyorsa da (o atlar), bu yedi meydan boyu/yedi kat gök kadar arayı açıp ileri giderdi.
4 ad ile: ‘ād ile MK.
5 O mecliste atlar, uzak mesafeleri çabucak katederdi.
6 Her biri kanatları olmadan kuş gibi uçardı.
7 Göğün yıldızları gibi hepsi şehla gözlüydü.
8 Yelesi kara yılan, gerdanı ejderha idi.
9-10 Orada gözün erişebildiği her menzile, süratle bakıştan önce varırlardı.
11 Koşuda atların bedeni güya top idi.
12 Dört ayağı da her birine çevganlar olurdu.
12 dört: dörd MK; çevgenler: çevgānlar MK, YD.
13 Meclise ilk gelenlere ödül olarak,
13 öŋdül: ögdül YD.
14 Gökteki yıldızlar adedince gümüş ve altın verildi.
15 Felek çarkı bu zevkle, bu eğlenceyle raksa başladı.
15 raḳṣa girdi: raḳṣ ururdı MK.

bu şevḳ u sūr-ile ser-cümle çarḫa girdi melek

IX

1. şükür ḫudāya ki tafṣīl olup ‘ale'l-icmāl
beyāż-ı nāmeme ḫāmem aḳıtdı āb-ı zülāl
3. kemāl-i naẓm-ile da‘vā ėdersem ola ḥasen
çü oldı da‘vīye ma‘nī bu iḫtiṣāṣ-ı ḫayāl
5. meṣelde sözlerimüŋ her birisi dürr-i yetīm
ḳulaḳ ṭutarsa n'ola pādişāh-ı ferruḫ-fāl
7. şehā cefā ile **yaḥyā** ḳuluŋı devr-i felek
türāb-ı zillet ü faḳr içre eyledi pā-māl
9. egerçi barmaġ-ile gösterür kemāl ehli
belā-yı hecr-ile alçaḳda ḳaldı hem-çü hilāl
11. olursa zerre ḳadar behremend-i mihr-i ‘aṭā
hilāl-i cismine günden güne ėrişe kemāl
13. nite-ki şer‘-ile icrā ola umūr-ı sünen
mu‘īnüŋ ola ḥudā-yı müheymin ü müte‘āl
15. baġışlayup saŋa ol nūr-ı çeşm-i devrānı
hemīşe ‘ayn-ı se‘ādet ola nigehbānı

7.

mersiyye*

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

I

1. fürḳat zemānı gibi ėrişdi dem-i ḫazān

---

16 Bütün melekler bu coşku ve şölenle dönerek oynamaya başladı.
16 şevḳ u: şevḳ-i MK.

IX

1 Allah’a şükürler olsun ki (düğünü) önemli noktalarına değinerek kısaca anlatıp;
1 tafṣīl: tebyīn MK.
2 Kalemim, defterimin sayfasına tatlı su akıttı.
3 Şiirimin kusursuzluğu iddiasında bulunsam yeridir;
4 Çünkü hayalin bu ustalığı, iddiaya sebep oldu.
5 Mesela sözlerimin her biri kıymetli birer iri incidir;
MK: -.
6 Kutlu sultan (onları) dikkatle dinlese şaşılmaz.
MK: -.
7 Ey şah, talih Yaḥyā kulunu cefa ederek,
8 Düşkünlük ve fakirlik zemininde perişan etti.
9 Her ne kadar ilim ve fazilet sahipleri (onu) parmakla gösterse de,
10 (Yaḥyā) ayrılık belasıyla hilâl gibi alçakta kaldı.
11 (Senin) ihsan güneşinden zerre kadar nasiplense,
12 Bedeninin hilâli günden güne mükemmelleşir/dolunaya dönüşür.
12 hilāl-i cismine: ḫum-ı vücūdına MK; kemāl: zevāl MK.
13 Sünnetler Allah’ın kanunlarına uygun olarak yerine getirildikçe,
14 Kullarını koruyup gözeten yüce Allah yardımcın olsun!
15 O devrin gözünün nurunu/şehzadeni sana bağışlayıp,
16 Saadet gözü daima (onun) bekçisi olsun!

7. **MK: 61[b]; YD: M. 7.**
* MK: -.

I

1 Sonbahar ayrılık vakti gibi erişti.

‘āşıḳ yüzi gibi yine zerd oldı būsitān
encüm gibi döküldi yėre berg-i şāḫ-sār
rūz-ı ḳıyāmet ėrdi gülistāna nāgehān
ṣoydı çıḳardı cāmelerini ecel gibi
eşcār-ı bāġa faṣl-ı ḫazān eyledi ziyān
dünyāsını degişdürüben faṣl-ı nev-behār
bu ġam ġamāmı ile ḳarardı ḳamu cihān
ḳanı o dem ki şenligi var-idi gülşenüŋ
ṣaçın yolar şecer ḳara çullar gėyüp hemān
āfet ėrüp çiçeklere yumuldı gözleri
gösterdi rūy-ı serdini mir’āt-ı āsümān
ėrgürdi bu ṣovuḳ ḫaberi var ise ṣabā
zerd ü nizār olup bozulı düşdi būsitān
yırtup yüzini aġladı māh-ı felek-zede
meşġūl oldı mātem-i sulṭān meḥemmede

II

‘ālem feżāsı ādeme ‘ayn-ı ḳażā imiş
ölüm dėdükleri ne görinmez belā imiş
arḳamuzı yėre getürür küşṭī-gīr-i mevt
yā rab ne pehlevān-ı ġażanfer-liḳā imiş
ḳaddüŋ kemāna döndügi ölüm nişānıdur
cismüŋde her ḳıluŋ saŋa tīr-i cefā imiş
bir gün olur ki menzilini bürc-i ḫāk ėder
dėmez buŋa yüzi gün aŋa alnı ay imiş

---

2 Çimenlik yine âşığın yüzü gibi sarardı.
3 Ağacın yaprakları yıldızlar misali yere döküldü.
4 Gül bahçesine ansızın kıyamet günü gelip çattı.
5-6 Hazan mevsimi, bağın ağaçlarını ziyan etti; ecel gibi (onların) giysilerini soyup çıkardı.
7 İlkbahar mevsimi yeryüzünden çekip gidince,
8 Bütün dünya bu gam bulutuyla karardı.
9 Gül bahçesinin neşe içinde olduğu o günler nerede?
9 o: ol MK.
10 (Şimdi) ağaç, karalar giyip/yas tutup durmadan saçını yolar.
11 Çiçekler felakete uğradı, gözleri yumuldu.
11 ėrüp: ėrdi MK.
12 Göğün aynası sert/soğuk yüzünü gösterdi.
13-14 Çimenlik sararark zayıf düşüp bozulduğuna göre anlaşılan sabah esintisi bu soğuk haberi getirdi.
15 Talihsiz ay, yüzünü yırtıp ağladı;
16 Sultan Mehmed için yas tuttu.

II

MK’de bu bent, bir sonraki bendin yerine yazılmıştır; bentlerin yer değiştirmesi gerektiğini ifade etmek üzere takdim-tehir işaretleriyle (خ-م) düzeltme yapılmıştır.
1 Uçsuz bucaksız yeryüzü, insana felaketin ta kendisiymiş.
2 Ölüm dedikleri, görünmez bir bela imiş!
3 Ecel pehlivanı sırtımızı yere getirir.
4 Yâ Rab, aslanlar gibi ne güreşçiymiş!
5 Boyunun yaya dönmesi ölüm habercisidir.
6 Bedenindeki her kılın senin için cefa okuymuş.
7 (Ecel), gün gelir konağını toprak burcu eder.
8 Buna güneş yüzlü, ona ay alınlı demez.

9. dünyāya her gelen giden aġlar bi-‘aynihi
dünyā serāyı ādeme mātem-serā imiş
11. lām-ı te‘alluḳı kişinüŋ ḫār-ı rāhıdur
bī-ḳayd olana naḳl-i ḥayātı ḳolay imiş
13. ‘ālemde ‘ömrüŋ ucı yaḳındur yalan gibi
bildiler aŋı gerçek erenler fenā imiş
15. yum dīde-i vücūdı beḳā bilme ‘ālemi
cellād-ı çarḫ-ile dirilür ṣanma ādemi

III

1. gerdūna ‘ayn-ı rif‘at-ile eylemeŋ naẓar
ḫoş menzil idi āḫiri dūn olmasa eger
3. bu ejdehā-yı heft-sere olmadın ġıdā
taḥsīn aŋa ki āḫiretinüŋ ġamını yėr
5. ḥüsn-ile yūsuf olsa daḫı ḳabre ėrgürür
ardınca ādemüŋ bu zemāne ḳuyu ḳazar
7. ebrūŋa rāy-ı fikret-ile nāẓır ol ki ol
ma‘nī yüzinde oldı yazılmış ḳara ḫaber
9. ėller alur benüm dėdügi mülk ü mālını
ehl-i fenā beḳāya żarūrī ėder sefer
11. āyīne-i memāta naẓar eyle dā’imā
bir görinür gedā ile sulṭān-ı baḥr ü ber
13. biri birine girse n'ola ḫavf-ile felek
göklerde encüme daḫı āḫir ḳırān girer

---

9 Dünyaya gelip giden herkes ağlar.
10 Dünya sarayı insana tıpkı matem yeriymiş.
11 Dünya malı/dikeni/tealluk’un lâm (ل)’ı insanın yolundaki dikendir.
12 Kayıtsız olan/dünyadan el çeken için başka bir âleme gitmek kolay imiş.
13 Dünyada ömrün sonu yalan gibi yakındır;
14 Gerçek erenler, onun gelip geçici olduğunu anladılar.
15 (Sen de) beden gözünü yum, dünyayı ebedî zannetme!
16 İnsanı dünya celladıyla ömür sürer/geçinebilir sanma!

III

MK’de bu bent, bir önceki bendin yerine yazılmıştır; bentlerin yer değiştirmesi gerektiğini ifade etmek üzere takdim-tehir işaretleriyle (خ-م) düzeltme yapılmıştır.

1 Dünyaya/gerdûn (گردون)’a itibar gözüyle/itibar’ın ayın harfi (ع)’yle bakmayın!
1 eylemeŋ: eyleme MK.
2 Eğer sonu alçak/dûn (دون) olmasaydı hoş menzildi.
3-4 Övgüler, bu yedi başlı ejderhaya/dünyaya yem olmadan ahireti için endişelenen o kimseyedir!
5 Güzellikte Yusuf dahi olsa kabre iletir;
6 Bu dünya, insanın arkasından kuyu kazar/aleyhine çalışır.
6 ḳuyu: ḳuyı MK.
7 Kaşına tefekkür fikriyle bak; zira o,
8 Aslında (alnına) yazılmış kara haberdir!
9 Benim dediği malını, mülkünü hep eller alır;
10 Âdemoğlu sonsuzluğa/ahirete mecburen göçer.
11 Daima ölüm aynasına bak!
12 (Onda) köle ile yeryüzünün sultanı bir görünür.
13 Felek korkudan birbirine girse şaşılmaz.
13 girse: - MK.
14 (Zira) sonunda gökteki yıldızlara dahi kıran girer.
14 girer: ėder MK.

15. derdā ki āhumuz bir iken şimdi oldı on
şeh-zādemüz firāḳı bizi eyledi zebūn

IV

1. ol nev-cüvānı genc-i nihān ėtdi rūzigār
‘ayn-ı ‘ayāna ḳabri anuŋ oldı perde-dār
3. cem‘iyyetini geldi ṭaġıtdı ecel yėli
göz yaşı gibi ḳullarını ėtdi tārümār
5. tābūtıdur ṣadef aŋa gendü dür-i yetīm
her cānibinde göz yaşı deryā-yı bī-kenār
7. ḳodı fenāda mā-melekin ol melek-ṣıfat
bildi anı ne var ise cāy-ı beḳāda var
9. ṣarṣar yıḳar vücūd ėlini ṣarṣar-ı ecel
bār-ı ġubār-ı cism-iża‘īfe ne i‘tibār
11. gitdi ol āḫiret begi şeh-zādeler yėgi
biz ḳullarını ḳodı dil-efgār u bī-ḳarār
13. oldı ḳıbāb-ı çarḫdaki gün gibi aŋa
bir ehl-i şevḳ pīr-i cihān-dīde türbedār
15. elden ḳaçurdum ol gözi şeh-bāzı nāgehān
gökler yüzine ėrse n'ola nāle vü fiġān

V

1. kimüŋle eglene dil-i āvāremüz ‘aceb
ėy māh-çihre ḳanda ḳılalum seni ṭaleb
3. ḳanı o dem ki rūşen idi göŋlümüz evi
mihr-i ruḫuŋla māh-ı cemālüŋle rūz u şeb
5. şāhum ne çāre rūz-ı ezelde naṣīb imiş

---

15 Eyvahlar olsun, ahımız birken şimdi on oldu!
15 şimdi oldı: oldı şimdi MK.
16 Şehzademizin ayrılığı bizi perişan etti!

IV

1 Zaman o delikanlıyı gizli hazineye çevirdi.
2 Onun kabri, gören gözlere perdedar oldu.
3 Ecel yeli gelip meclisini dağıttı.
4 Kullarını gözyaşı gibi darmadığın etti.
5 Tabutu sedef, kendi ona iri incidir.
6 Her yanında (akan) gözyaşları, uçsuz bucaksız denizdir.
7 O melek, her şeyini yoklukta/dünyada bıraktı.
8 Anladı ki ne varsa sonsuzlukta/ahirette/bekâda var!
9 Ecel fırtınası vücut ilini sarsar, yıkar.
10 Zayıf bedenin topraktan yüküne güven olmaz.
11 O ahiret beyi, şehzadeler sultanı gitti!
12 Biz kullarını yaralı gönülle ıztırap içinde bıraktı.
13 Ona feleğin kubbelerindeki güneş misali,
14 Âşıklardan, görmüş geçirmiş bir şeyh türbedar oldu.
15 O doğan gözlüyü ansızın elden kaçırdım.
16 (Artık) feryatlar ve figanlar göklere çıksa şaşılmaz!

V

1 Derbeder gönlümüz acaba kiminle avunur?
2 Ey ay yüzlü, seni nereden isteyelim?
3 (Senin) yanağının güneşi ve güzel yüzünün ayıyla gönül evimizin gece gündüz aydınlandığı o günler nerede?
5-6 Ey sultanım, çare yok! Ezel günü cennet sana, hasretle zorluk da kullarına nasip olmuş.

cennet saŋa ve ḳullaruŋa ḥasret ü te‘ab
öldürdi kā’inātı senüŋ ḫaste olduġuŋ
ṭutulduŋ oruc ayı gibi ėy meh-i receb
vā ḥasretā ki ḳanda bulınur senüŋ gibi
‘ālī̆-neseb ḫalī̆fe-ḥaseb ṣāḥibü'l-edeb
göz görmeyince ḳatlanur imiş göŋül dėmeŋ
baŋa ḳażiyyenüŋ n'ėdeyin ‘aksi oldı hep
kirpüklerümde ḳanlu yaşumı gören benüm
şol ḫāra beŋzedür ki içinde ola raṭab
mānend-i dūd-ı āh ḳapusındaki sipāh
boynını burdı cāmelerin eyledi siyāh

VI

kim acımaz kim aġlamaz ol şāha dā’imā
şeh-zāde ola kāmil ola nev-cüvān ola
bu mātemi ḳaraŋu kefende ḳodı bizi
gözden ṭolundı gün gibi ol maṭla‘-ı seḫā
āḫir yıḳar vücūd ėlini zelzele gibi
bu ‘ömr-i bī̆-vefā ile bu derd-i bī̆-devā
ḳavs-i semāya döndi vücūd-ıża‘ī̆fümüz
ebrūsı gibi ye’si ile olmışuz dü-tā
seyl ėtdi yaşını nite-kim ebr-i nev-behār
şāh-ı zemāne bir yaŋa ḳulları bir yaŋa
aġardı ol dem aġlamadan dīde-i nücūm
ḳaldı ḳamer bu ḥasret-i hicrān-ile ṭaŋa
yā rab hediyye olsun o şems-i hidāyete
ben ḳulınuŋ dilinden elinden gelen du‘ā

---

7 Senin hasta olman bütün cihanı öldürdü.
8 Ey recep ayı, oruç ayı gibi tutuldun!
9 Eyvahlar olsun! Senin kadar şerefli, halife asaletinde bir edep sahibi (başka) nerede bulunur?
11 “Göz görmeyince gönül katlanırmış.” demeyin.
12 Benim başıma hep söylenenin aksi geldi.
13 Kirpiklerimde benim kanlı yaşımı görenler,
14 Suya düşmüş şu dikene benzetir.
15 (Onun) kapısındaki asker ah dumanı misali,
16 Boynunu büküp kara elbiseler giydi.

VI

1 O sultana kim acımaz, kim durmadan gözyaşı dökmez?
2 (Zira o) şehzadedir, ilim ve fazilet sahibidir, delikanlıdır!
3 (Onun) bu matemi, bizi karanlık kefene sardı.
3 ḳaraŋu kefende: ḳaraŋuluġında MK.
4 O cömertlik kaynağı, gözden güneş gibi battı.
4 gibi: - MK.
5-6 Bu vefasız ömürle bu dermansız dert, sonunda beden ülkesini zelzele gibi yerle bir eder.
7 Zayıf vücudumuz feleğin yayına benzedi;
8 (Biz, şehzadenin) kederiyle kaşı gibi iki büklüm olmuşuz.
9-10 Devrin sultanı bir yanda, kulları diğer yanda ilkbahar bulutu gibi gözyaşlarını sel etti.
11 O gün ağlamaktan yıldızların gözlerine ak düştü.
11 aġlamadan: aġlamaġdan MK.
12 Ay, bu ayrılık hasretiyle donup kaldı.
13-14 Ey Rabb’im! Ben kulunun elinden geldiğince dilinden (dökülen bu) dualar, o hidayet güneşine hediye olsun!

15. deryā ḳulaġına ėricek nāle vü fiġān
keffin biri birine urup acıdı hemān

VII

1. yā rab enīs ü hem-demi ġılmān u ḥūr ola
ḳabri behişt ü yatduġı yėr cümle nūr ola
3. revzenler açılup aŋa dārü's-selāmdan
nūş ėtdügi müdām *şerāben ṭahūr* ola
5. leyl ü nehār ‘anber ü kāfūr-ı cān-fezā
ḳabrindeki melekler elinde baḫūr ola
7. dünyāda bir güzīde-i ḫalḳ-ı cihān idi
‘uḳbāda daḫı zübde-i ehli-i ḳubūr ola
9. ervāḥ-ı evliyā ile ol şāh-zādenüŋ
ser-ḫalveti serīr-i serāy-ı sürūr ola
11. ḥaḳ raḥmet eylesün dėyene raḥmet eylesün
ḳabr-i münīri ehl-i münācāta ṭūr ola
13. **yaḥyā** gibi du‘ācıları ile dā’imā
hem-sāyesi şefīḳi refīḳi ġafūr ola
15. cennetde aŋa menzil-i maḥmūd ola maḳām
rūḥ-ı mübārekine taḥiyyāt-ile selām

---

15 Deniz feryatlarla figanları işitince,
16 Hemen ellerini/köpüğünü birbirine vurup kederlendi/acılaştı.

VII

1 Ey Rabb’im, (onun) dostu ve yoldaşı cennette hizmet eden delikanlılarla ahu gözlü güzeller olsun!
2 Kabri cennet olsun, yattığı yer nurla dolsun!
3 Ona cennetten/selamet yurdundan pencereler açılıp,
4 İçtiği şarap/daima “temiz bir içki [İnsan/21]” olsun!
5 Cana can katan kafurla amber gece gündüz,
5 kāfūr-ı: kāfūr u MK, YD.
6 Kabrindeki meleklerin elinde buhur olsun!
6 melekler elinde: melek elinden MK.
7 (O), dünyada insanların en seçkiniydi;
8 Ahirette de kabir ehlinin en kıymetlisi olsun!
9 Erenlerin ruhlarıyla o şehzadenin,
9 şāh-zādenüŋ: şāh-zādemüŋ MK.
10 Baş başa kaldığı yer huzur sarayının sediri olsun!
11 “Hak rahmet eylesin!” diyene (Allah) rahmet eylesin!
11 dėyene: yine MK.
12 Nurlar içindeki kabri dua edenlere Tur olsun!
13 Yaḥyā gibi duacıları ile (onun) daima,
14 Komşusu, merhamet edeni ve yardımcısı, mağfireti çok olan Allah olsun!
15 Cennette makamı Hz. Muhammed’in sancağının altı olsun!
16 (Onun) mübarek ruhuna selamlar olsun!

8.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Mücteş + – + – / + + – – / + – + – / + + –

I

1. meded meded bu cihānuŋ yıḳıldı bir yanı
ecel celālīleri aldı muṣṭafā ḫānı
3. ṭolundı mihr-i cemāli bozuldı dīvānı
vebāle ḳoydılar āl ile āl-i 'oṣmānı
5. geçerler idi geçende o merd-i meydānı
felek o cānibe döndürdi şāh-ı devranı
7. yalancınuŋ ḳurı bühtānı buġż-ı pinhānı
aḳıtdı yaşumuzı yaḳdı nār-ı hicrānı
9. cināyet ėtmedi cānī gibi anuŋ cānı
boġuldı seyl-i belāya ṭaġıldı erkānı
11. n'olaydı görmeye idi bu mā-cerāyı gözüm
yazuḳlar aŋa revā görmedi bu rāyı gözüm

II

1. ṭonandı aġlar ile nūrdan menāre dönüp
güşāde-ḫāṭır idi şevḳ ile nehāre dönüp
3. görindi ḫalḳa dıraḫt-ı şükūfe-dāre dönüp
yürürdi ḳulları öŋince lālezāre dönüp
5. ṭururdı şāh-ı cihān ḥıddetiyle nāre dönüp
otaġı ḫaymeleri ḳarlu kūhsāre dönüp
7. müzeyyen idi bedenlerle aḳ ḥiṣāre dönüp

---

8. **MK: -; YD: M. 8.**

Bu musammatın düzeltmeleri, Ahmet Atillâ Şentürk'ün *Taşlıcalı Yaḥyā Beğ'in Şehzâde Mustafa Mersiyesi Yahut Kanunî Hicviyesi* isimli kitabından faydalanılarak yapılmıştır. Esere dipnotlarda "AŞ" notuyla işaret edilmiştir.

I

1 Eyvahlar olsun, yetişin! Bu dünyanın bir yanı yıkıldı!
2 Ecel eşkıyaları, Mustafa Hanı aldı!
3 Güzel yüzünün güneşi battı, meclisi dağıldı.
4 Hileyle Osmanlı Sultanı'nı vebal altında bıraktılar.
5 O cenk meydanının yiğidini adı geçtikçe çekiştirirlerdi.
6 Felek, devrin padişahını o (iftiracılardan) yana döndürdü.
7 Yalancının kuru iftirasıyla gizli kini,
8 Gözyaşımızı akıtıp ayrılık ateşini yaktı.
9 O, bir cani gibi cinayet işlemedi.
10 Bela selinde boğuldu, yoldaşları dağıldı/çadırının direkleri yıkıldı.
11 Keşke gözüm bu olanları görmeseydi!
12 Yazıklar olsun! Gözüm bu hükmü ona reva görmedi!

II

1 Nurdan bir minare gibi beyazlar giyip süslendi.
2 Şevkle gündüz misali gönlü şendi/aydınlıktı.
3 Halka çiçek açmış bir ağaç gibi göründü.
4 Kulları gelincik tarlası gibi önünde yürümekteydi.
4 yürürdi: yüridi YD; öŋince: yanınca YD.
5 Cihan sultanı öfkesinden ateşe dönmüş, beklerdi.
5 şāh-ı cihān ḥıddetiyle: ḥıddet ile şāh-ı cihān YD.
6 Otağının çadırları karlı dağa benzerdi.
7 Bedenlerle bezeli/kürk kaplı ceketle beyaz bir hisara/Akhisar'a dönmüştü.

el öpmege yüridi mihr-i bī-ḳarāre dönüp
ṭutuldı gelmedi çün-kim o māh-pāre dönüp
görenler aġladılar ebr-i nev-behāre dönüp
bir ejdehā-yı dü-serdür bu ḫayme-i dünyā
dehānına düşen olur hemīşe nā-peydā

III

o bedr-i kāmil ü ol āşinā-yı baḥr-i ʻulūm
fenāya vardı telef ėtdi anı ṭāliʻ-i şūm
dögündi ḳaldı hemān dāġ-ı ḥasretiyle nücūm
göyündi şām-ı firāḳında ṭoldı yaş ile rūm
ḳara gėyürdi ḳaramana ġuṣṣa ėtdi hücūm
o māhı ince ḫayāl ile ḳıldılar maʻdūm
ṭolandı gerdenine hāle gibi mār-ı semūm
rıżā-yı ḥaḳ ne ise rāżī oldı ol merḥūm
ḫaṭāsı ġayr-i muʻayyen günāhı nā-maʻlūm
zihī şehīd-i saʻīd ü zihī şeh-i maẓlūm
yüz urdı ḫāke o meh aṣlına rücūʻ ėtdi
seʻādet ile hemān ḳurb-i ḥażrete gitdi

IV

getürdi arḳasını yėre zāl-i devr-i zemān
vücūdına sitem-i rüstem ile ėrdi ziyān
döküldi göz yaşı yılduzları çoġaldı fiġān
dem-i memātı ḳıyāmet güninden oldı nişān
ġırīv ü nāle vü zār ile ṭoldı kevn ü mekān

---

8 Yerinde duramayan güneş gibi el öpmeye yürüdü.
9 O ay parçası tutuldu, dönüp gelmeyince,
10 (Bu durumu) görenler/gören gözler, ilkbahar bulutu gibi ağladı/aklaşıp kör oldu.
11 Bu dünya çadırı, iki başlı bir ejderhadır;
12 (Onun) ağzına düşen elbette yok olur.

III

1 O kusursuz dolunay/kemâle ermiş (şehzade), o ilimler denizinin dalgıcı,
2 Yok olup gitti, kör talih onu telef etti.
3 Yıldızlar dövünüp/kendini dağlayıp baştan sona (onun) hasretinin yanık yarasıyla kaldı.
3 ḥasretiyle: ḥasret ile YD.
4 Anadolu, (onun) ayrılığının akşamında/Şam'ında yandı; yaşla doldu.
5 Gam hücum edip Karaman'ı yasa boğdu/ona karalar giydirdi.
6 (İftiracılar) o ayı, ustaca hazırlanmış bir vehimle ortadan kaldırdı.
7 Zehirli yılan/kement (onun) boynuna hale gibi dolandı.
8 O merhum, Hakk'ın takdirine razı oldu.
9 Hatası belli değil, günahı bilinmez!
10 Ne kutlu bir şehit ve ne mazlum bir sultandır!
10 şehīd-i saʻīd: saʻīd ü şehīd YD.
11 O ay, yüzünü toprağa koyup/vefat edip aslına döndü.
11 yüz urdı ḫāke o meh: yıḳıldı yėr yüzine YD.
12 Sevinçle hemen Hakk'ın huzuruna gitti.

IV

1 Devrin Zal'i (onun) sırtını yere getirdi.
devr-i zemān: devr ü zemān AŞ.
2 Vücuduna Rüstem (رستم)'in sitem (ستم)'i/zulmü yüzünden zarar geldi.
3 Gözyaşı yıldızları döküldü, feryatlar çoğaldı.
4 (Onun) ölüm vakti, kıyamet gününü andırdı.
5 Cihan feryatlar, haykırışlar ve inlemelerle doldu.

aḳar ṣu gibi müdām aġlamaḳda pīr ü cüvān
vücūd ėline aḳın ṣaldı aḳdı eşk-i revān
ėyā serīr-i se‘ādetde pādişāh-ı cihān
o cān-ı ādemiyān oldı ḫāk ile yeksān
diri ḳala ne revādur fesād ėden şeyṭān
nesīm-i ṣubḥ gibi yėrde ḳoma āhumuzı
ḥaḳāret eylediler nesl-i pādişāhumuzı

V

bir iki egri fesād ehli nite-kim şemşīr
bir iki nāme-i tezvīri ḳıldı ḳatline tīr
gelür ezelde muḳadder olan ḳalīl ü keṯīr
hezār ḳayṣerüŋ oldı leyāl-i ‘ömri ḳaṣīr
eceldür ādeme der-bend-i teng ü tār-ı ‘asīr
żarūrīdür bu ki uġrar aŋa cüvān ile pīr
yėrini zīr-i zemīn eyledi o mihr-i münīr
yėrini gitdi cihāndan nite-ki merd-i faḳīr
bu vāḳı‘a olımaz ḫalḳa kābil-i ta‘bīr
ki erdişīr-i velāyetde ola ‘ādet-i şīr
bunuŋ gibi işi kim gördi kim ėşitdi ‘aceb
ki oġlına ḳıya bir server-i ‘ömer-meşreb

VI

ferīd-i ‘ālem idi ‘ālim idi a‘lem idi
muḥammed ümmetine mevti mevt-i ‘ālem idi
ziyāde mātem idi ḫayli emr-i mu‘ẓam idi
ṣalāḥ u zühdi ḳavī i‘tiḳādı muḥkem idi
meşāyiḫ ile muṣāḥib ricāle hem-dem idi

---

6 (Şimdi) genç yaşlı, herkes akarsu gibi durmadan ağlamakta.
7 Dökülen gözyaşları, beden ülkesine/varlık yurduna/yeryüzüne akın salıp aktı.
8 Ey saadet tahtındaki cihan padişahı!
9 O âlemin canı, toprakla bir oldu!
10 (Şimdi) fesat çıkaran şeytanın sağ kalması reva mı?
11-12 Padişahımızın nesline hakaret ettiler; (sen) ahımızı, sabah esintisi gibi yerde koyma!

V

1 Kılıç gibi eğri birkaç fitneci,
2 Bir iki sahte mektubu (şehzadenin) katline ok gibi kullandı/delil etti.
3 Ezelde az ya da çok yazılmış olan her şey başa gelir.
4 Binlerce imparatorun ömür geceleri kısa oldu.
5 Ölüm insan için dar, karanlık ve zorlu bir geçittir.
6 Genci, yaşlısı (herkesin) yolu mecburen ondan geçer.
7 O parlak güneş toprağın altına girdi.
8 Dünyadan fakir bir kimse gibi boynu bükük gitti.
9-10 Velilik makamının mukaddes hükümdarında/Erdeşir'inde aslan âdeti bulunsun. Bu hadisenin/rüyanın halka izahı/yorumlanması mümkün değildir!
10 velāyetde: vilāyetde YD.
11-12 Ömer huylu bir sultan oğluna kıysın. Acaba böyle bir işi kim görmüş, kim işitmiştir?

VI

1 Âlemin biriciğiydi, âlim idi, pek bilgiliydi.
2 (Onun) ölümü, Muhammed ümmeti için âlemin ölümüydü.
3 (Bu ölüm) büyük bir yastı, çok büyük bir hadiseydi.
4 (Onun) ihlası ve takvası sağlam, imanı güçlü idi.
5 (O), şeyhlerin sohbet arkadaşı; erenlerin dostuydu.

kerāmetiyle kerīmü'l-ḫıṣāl ādem idi
7. nücūm gibi cihān-dīde vü mükerrem idi
vücūdı muḥteşem ü şevḳeti mu‘aẓẓam idi
9. tevāẓu‘ ile selāmında ḫod müsellem idi
‘aceb o bedr-i temāmuŋ ne ‘ādeti kem idi
11. ḥayflar oldı aŋa iftirā ile gitdi
ḥużūr-ı ḥaḳḳa du‘ā vü ṣenā ile gitdi

VII

1. sipihrüŋ āyinesinde görindi rūy-ı fenā
ḳodı bu keṣret-i dünyāyı ḳıldı ‘azm-i beḳā
3. ġarībler gibi gitdi o yollara tenhā
çekildi ‘ālem-i bālāya hem-çü murġ-ı hümā
5. ḥaḳīḳaten sebeb-i rif‘at oldı düşmen aŋa
naṣībi olmasa ṭaŋ mı bu cīfe-i dünyā
7. ḥayāt-ı bāḳīye ėrişdi rūḥı ėy **yaḥyā**
şefīḳı rūḥ-ı muḥammed refīḳı ẕāt-ı ḫudā
9. enīsi ġā’ib erenler celīsi ehl-i ṣafā
ziyāde ėde yaşum gibi raḥmetin mevlā
11. ilāhī cennet-i firdevs aŋa ṭuraġ olsun
niẓām-ı ‘ālem olan pādişāh saġ olsun

9.

terkīb-bend

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

I

1. yā ilāhī ne ‘aceb luṭf-ı firāvān ėtdüŋ
kerem ėtdüŋ bize in‘ām ile iḥsān ėtdüŋ

---

6 Kerameti/kerem ve ihsanı ile yüce hasletlere sahip bir kimseydi.
6 kerāmetiyle: kerāmet ile YD.
7 Yıldızlar gibi dünya görmüş, aziz ve muhteremdi.
8 Vücudu/varlığı ihtişamlı ve heybeti muazzam idi.
9 Onun tevazuyla selamlaşması da herkesçe bilinirdi.
10 Acaba o kusursuz dolunayın hangi huyu noksan idi?
11 Ona çok yazık oldu/zulmedildi, iftira ile gitti.
12 Hakk’ın huzuruna dua ve övgülerle gitti.

VII

1 Göğün aynasında yokluğun/fenalığın yüzü görününce,
2 (Şehzade) bu dünya kalabalığını terk edip sonsuzluğa/ahirete yöneldi.
3 O yollara garipler gibi bir başına gitti.
4 Hüma kuşu gibi yükseklere/ruhlar âlemine çekildi.
5-6 Bu dünya leşi ona nasip olmasa şaşılır mı? Doğrusu düşman ona yükselme sebebi oldu.
7 Ey Yaḥyā, (onun) ruhu ebedî hayata kavuştu.
8 Şefkat göstereni Hz. Muhammed’in ruhu, yoldaşı da Allah’ın zatıdır.
9 Dostu gayb erenleri, sohbet arkadaşı da sefa ehlidir.
10 Allah rahmetini gözyaşlarım gibi ziyade etsin!
11 Ey Allah’ım, Firdevs cenneti ona durak olsun!
12 Âleme nizam veren padişah sağ olsun!

9. **MK: -; YD: M. 9.**

I

1 Ey Allah’ım! Ne hoş, ne büyük bir lütuf bahşettin.

3. yine bir gerçek eri mürşid-i erkān ėtdüŋ
ḥākim-i maḥkeme-i taḫt-ı süleymān ėtdüŋ
5. nėçe cānīleri taḥḳīr ile bī-cān ėtdüŋ
nėçe der-māndelerüŋ derdine dermān ėtdüŋ
7. nėçe ‘ifrītlerüŋ ‘aynını giryān ėtdüŋ
nėçe dīvān-ı şeyāṭīni perīşān ėtdüŋ
9. bir ḥarāmī başını ḫāk ile yeksān ėtdüŋ
yėrini ḫār gibi āteş-i sūzān ėtdüŋ
11. sitem ü ẓulmi ile adı çıḳan ehl-i cefā
ṣarṣar-ı ḳahruŋ ile buldı fenā oldı hebā

II

1. ṭama‘ı ‘aynını açdı yėdi iḳlīmi yėdi
ḳurudı ḳaldı nihāl-i bedeni ya‘nī yedi
3. elem-i lem-yezelī bid‘atinüŋ kārı idi
cānınuŋ kārı idi derd ü belā-yı ebedī
5. sevmedi ḫırlı degüldür dėyü ehl-i ḫıredi
gelmeye yolına seyl-i sitemi ḳala dėdi
7. yėtmişe yėtmiş idi devr-i zemānuŋ ‘adedi
ṣalınur yürür idi ṣanmaŋuz ol bī-mededi
9. nėçe yıl zelzele-i miḥnet ile senderedi
ḳoca şeyṭān gibi bir kimseye ādem dėmedi
11. *la‘netu'llāhi ‘aleyhi ve ‘alā ıḫvetihi*
ve ‘alā men ẓaleme'n-nāse bi-tab‘iyyetihi

III

1. āl-i ‘oṣmānı ḳırān ėtdi ol īmānı yaman

---

2 Bize cömertlik gösterdin, iyilikle ihsan ettin.
3 Yine bir gerçek eri seçilmişlere rehber ettin.
4 Süleyman tahtının divanına hükümdar ettin.
5 Nice canileri alçaltıp perişan ettin.
6 Nice acizlerin derdine derman oldun.
7 Nice ifritlerin gözünü yaşla doldurdun.
8 Şeytanların nice meclisini dağıttın.
9 Bir eşkıya başını toprakla bir ettin;
10 Meskenini diken gibi yanan ateş ettin.
11 Eziyet ve zulmüyle şöhret bulan zalimler,
12 (Senin) kahrının şiddetli rüzgârıyla toz olup ortadan kayboldular.

II

1 Tamah gözünü açıp yedi cihanı yedi.
2 Bedeninin filizi kuruyup kaldı, yani eli [Tebbet/1]/gücü ve ihtişamı.
3 Sonu gelmeyen elem, bidatinin neticesiydi.
4 Bitip tükenmeyen dertle belaya kendi sebep oldu.
5 Âlimleri küstah ve kibirli değiller diye sevmedi.
6 Ettiği zulmün seli yolunu kesmesin, dursun istedi.
7 Yaşı yetmişe varmıştı.
8 O insafsızı salınıp yürürdü sanmayın.
9 Yıllarca sıkıntı içinde titreyip sendeledi.
10 Koca şeytan gibi kimseyi makbul saymadı.
11 “Allah ona ve kardeşlerine lanet etsin!”
12 “Yaratılışından dolayı insanlara zulmeden kimseye de!”

III

1 O imansız Osmanlı hanedanını helak etti.

biri birisine girdi nite-kim āb-ı revān
ehl-i īmāndan aḳan ḳan ile ṭoldı ḳaraman
bir dem içinde dem-i ādeme ġarḳ oldı cihān
rüşvet altunını cem‘ ėtmek idi işi hemān
derdmend eyler idi encüm-i naḥs ile ḳırān
ḳanı ol māle ṭapan meẕheb-i ḳārūna uyan
enbiyā sevmedügini seven āşūb-ı zemān
ḫaber-i mevti melūl ėtdi beni ḫayli zemān
ḳorḳar idüm ki bu şādī ḫaberi ola yalan
yıḳılup gitdi ol evḳāf-ı selāṭīni yıḳan
māl-i eytāmı alup mescidi meyḫāne yapan
her ne deŋlü yaramazlıḳ var ise anda idi
iki ayaġı çuḳurda bir eli ḳanda idi

IV

umaruz ‘ādil ola ẓulme uzatmaya eli
raḥmetinüŋ sebebi olmaya ni‘me'l-bedeli
ṣūretā ‘āḳıl u dānā idi ma‘nīde deli
‘ulemā ile idi ceng ü cidāl ü cedeli
süm‘a vü ‘ucb u riyā ile ėderdi ‘ameli
keştī-i baḥr-i belāsı beden-i mübteẕeli
yėlkene beŋzer idi ‘ayni ile aḳ ṣaḳalı
alavand eyledi maẓlūmlaruŋ āhı yėli
bėli bükülmiş idi bār-ı günāh ile belī
yumruġı altına almışdı vücūdın eceli
gördi ṣaḥrā-yı cihānda bulamaz oldı şikār
gömdi uġursuzı ṣayyād-ı felek āḫir-i kār

---

2 (Osmanlı nesli, onun yüzünden) akarsu gibi birbirine girdi.
3 Karaman iman ehlinin/Şehzade Mustafa'nın kanıyla doldu.
4 Cihan bir anda âdemoğlunun kanına boğuldu.
5 (Onun) işi, her zaman rüşvet altınını toplamaktı.
6 Dertliler, uğursuz yıldızlarla/Merih ve Zuhal'le bir araya gelirdi.
7 Hani o mala tapan, Karun'un yolundan giden,
8 Nebilerin sevmediğini seven devrin fitnesi nerede?
9 Ölüm haberi beni uzun zaman endişelendirdi.
10 Bu sevinçli haber yalan çıkar diye korktum.
11-12 Yetimlerin malını gasbedip mescidi meyhane yapan, sultanların vakıflarını yıkan (o zalim) yıkılıp gitti!
13 Her ne kötülük varsa ondaydı.
14 (Onun) iki ayağı çukurda, bir eli kandaydı.

IV

1 Umarız ki (onun az da olsa) adil olan ve zulme uzatmadığı eli,
2 Rahmete nail olmasının güzel bir karşılığı olmaz.
3 Görünüşte âlim ve bilgiliydi, hakikatteyse deli.
4 Bütün kavgası, mücadelesi ulema ileydi.
5 İşini/ibadetini gösterişle kendini beğenmişlik ve riya içinde yapardı.
6 Bela denizinin gemisi, (onun) aşağılık vücudu idi.
7 Ak sakalı tıpkı yelkene benzerdi.
8 Mazlumların ahının yeli (onu) devirip batırdı.
9 Belinin günah yüküyle bükülmesine bakılırsa anlaşılan,
10 Eceli, bedenini yumruğu altına almıştı.
11 Cihan sahrasında av bulamayacağını görünce;

V

oldı aġzında zebānı ‘alev-i nār-ı caḥīm
yüzi ḳutsuz sözi ṭatsuz ne ḥalīm ü ne selīm
ḫāṭır-ı mühmeline gelmez idi re’y-i kerīm
ḳulzüm-i muẓlimeye ṭalmış idi nite-ki mīm
ẓālimüŋ öte ucı işi güci ẓulm-i ‘aẓīm
arḳasın yėre getürdi eceli oldı ġarīm
rūzigār ile duḫān gibi sürüldi o racīm
olmaya meskeni firdevs ile cennāt-ı na‘īm
ol uġursuz olalı ṣadr-ı vezāretde muḳīm
hīç bir uġurlı ġazā ėdemedi şāh-ı kerīm
rāhibān-ı ṭaraf-ı rūm ile patrīke-i rīm
ḳara gėydi ölüsin aġladı mānend-i yetīm
cā’iz idi ola bir aḳçanuŋ üstine şehīd
bir saḫī kimse idi aŋa göre pinti ḥamīd

VI

bu ġurūr ile enāniyyete niyyet ne idi
‘acebā ṣan‘at-ı şeyṭāna maḥabbet ne idi
yā rab erbāb-ı maḥabbetdeki miḥnet ne idi
mühmelātına mühimmātına himmet ne idi
ḫalḳı incitmek içün çekdügi zaḥmet ne idi
ėlleri başına üşürmege ḥikmet ne idi
yalıŋuz rüşveti bābındaki keşret ne idi
bu sefāhet bu ḳabāḥat bu şeḳāvet ne idi
ḳulle-i ḳāf-ı eḳālīme bu ẓulmet ne idi

---

12 Avcı felek, nihayet (o) uğursuzu gömdü.

V

1 Ağzındaki dili cehennem ateşine alev oldu.
2 Yüzü uğursuz, sözü tatsızdır; (o zalim), sakin ve iyi huylu değildir.
3 (Onun) boş zihni, lütfu çok olan Allah’ı hatırlamazdı.
4 Mim (م) gibi karanlık denize/kulzüm-i muzlime’ye dalmıştı.
5 Zalimin bütün işi gücü büyük bir zulümdü.
6 Eceli alacaklı olup sırtını yere getirdi.
7 O taşlanmış (şeytan), zamanla/rüzgârla duman misali sürüldü.
8 Meskeni Firdevs’le Naim cennetleri olmasın!
9 O uğursuz, vezirlik makamına oturduğundan beri,
10 Aziz padişahın hayırla sonuçlanan bir tane gazası yoktur.
11 Rûm rahipleriyle Roma patriği,
12 Yetim gibi karalar giyip/yas tutup (onun) ölüsüne ağladı.
13 (O), bir akçe için şehit olsa yeriydi.
14 Ona göre Pinti Hamîd cömert kimseydi.

VI

1 Bu gururla kibire rağbet neydi?
2 Acaba şeytanın sanatını beğenmek neydi?
3 Ey Rabb’im, âşıklardaki keder neydi?
4 (O zalimin) boş işlere ve gereksiz şeylere bu denli gayret göstermesindeki hikmet neydi?
5 Halka zulmetmek için çektiği zahmet neydi?
6 Herkesi başına toplamasındaki hikmet neydi?
7 Yalnız (onun) rüşvet kapısındaki kalabalık neydi?
8 Bu sefihlik, bu rezillik, bu alçaklık neydi?
9 Yedi iklimin Kaf Dağı zirvesine bunca karanlık/zulüm neydi?

ḳadem-i şūmı ile ġallede ḳıllet ne idi
11. olduġı yėrde ḳatı ḳıtlıḳ olurdı ‘ālem
yėr idi ulu kiçi laḥm-ı ġanem yėrine ġam

VII

1. şāhumuz şāh süleymān-ı zemān ṣaġ olsun
ḥażret-i ḫıżr-ı nebī gibi hemān ṣaġ olsun
3. ölmesün nite-kim ol ehl-i cinān ṣaġ olsun
ḳulı ḳurbānı olan pīr ü cüvān ṣaġ olsun
5. adını zinde ėden rūḥ-ı revān ṣaġ olsun
kāmilüŋ rūḥ-ı kelāmını ṭuyan ṣaġ olsun
7. manṭıḳu'ṭ-ṭayrı bilen ādemiyān ṣaġ olsun
n'ola ol gitdi ise bāḳī ḳalan ṣaġ olsun
9. yėrde yatduḳça babam oġlı fülān ṣaġ olsun
çoḳ yaşasun bunı yazan oḳıyan ṣaġ olsun
11. gülmez idi yüzi maḥşerde daḫı gülmeyesi
çoġ iş ėtdi bize ol ṣaġlıġ ile olmayası

10.

ġazel-i muḥibbī ta‘şīr-i yaḥyā*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

1. ḫaste olmaḳ güş-māl-i ḥażret-i ‘izzet gibi
her kişinüŋ yalımın alçaḳ ėder ġurbet gibi
3. degme bir kimse göre gelmez refāhiyyet gibi
nāleler güyā derāy-ı rıḥlet-i rāḥat gibi
5. dār-ı dünyā cāy-ı fürḳat menzil-i miḥnet gibi

---

10 Uğursuz adımıyla mahsulde (olan) kıtlık neydi?
11 (Onun) bulunduğu yerde şiddetli bir kıtlık olurdu;
12 Büyük küçük, herkes koyun eti yerine gam yerdi.

VII

1 Şahımız, devrin Sultan Süleyman’ı sağ olsun!
2 Hızır Hazretleri gibi sonsuza dek var olsun!
3 O cennet ehli gibi ölmesin, sağ olsun!
4 (Ona) hizmet eden genç yaşlı, herkes sağ olsun!
5 (Onun) adını yaşatan kimse sağ olsun!
6 İlim ve fazilet sahibinin sözündeki ruhu duyan sağ olsun!
6 Metindeki *ṭuyan* ifadesi, YD/F’de *dutan* şeklinde kaydedilmiştir.
7 Mantıku’t-tayr’ı/kuş dilini bilen kimseler sağ olsun!
8 O gittiyse ne var? Arkada kalanlar sağ olsun!
9 (O), kabirde yattıkça babamın oğlu filan sağ olsun!
10 Bunu yazan çok yaşasın, okuyan sağ olsun!
11 Yüzü mahşerde dahi gülmeyesi, hiç gülmezdi.
12 O afiyet yüzü görmeyesi, bize çok iş etti.

10. MK: 56[a]; YD: M. 10.

* MK: -.

I

1 İhtişam ve şeref sahibi sultanın ikazı gibi hasta olmak,
2 Gurbet misali herkesi perişan eder.
3 Refah gibisini kimseler görmemiştir.
4 İniltiler, güya huzura yapılan yolculuğun çanlarıdır.

devleti bir ālet-i hengāme-i zaḥmet gibi
7. ṣaġlıġuŋ bünyādı yoḳ āyīnede ṣūret gibi
maṭla‘ı şāh-ı cihānuŋ meşrıḳ-ı ḥikmet gibi
9. ḫalḳ içinde mu‘teber bir nesne yoḳ devlet gibi
olmaya devlet cihānda bir nefes ṣıḥḥat gibi

II

1. yandur esbāb-ı ġurūrı ṣūfī-i ṣāfī-ṣıfat
rāḥat olmaḳ ister iseŋ meskenetde mesken ėt
3. dīde gibi şevḳ-ı nūrāniyyeti başa ėlet
evliyānuŋ ayaġı altı olur altı cihet
5. māni‘-i eşġāl-i ḥaḳdur bezm-i ehl-i ma‘ṣıyet
her libās-ı ġafleti ḳılma ḥicāb-ı maġfiret
7. tārik-i dünyādadur sırr-ı sürūr-ı āḫiret
gör ne dėr şāh-ı vilāyet nūr-ı ‘ayn-ı ma‘dilet
9. ḳo bu ‘ayş u ‘işreti çün-kim fenādur ‘āḳıbet
yār-i bāḳī ister iseŋ olmaya ṭā‘at gibi

III

1. hem-dem olma ney gibi ehl-i hevāyı eyle red
‘ayni ile ḳıl ‘ibādet-ḫāneŋi mā-beyne sed
3. dāl-veş ḫālī degüldür secdeden ehl-i ḫıred
pādişāha bendeye ḫayrātıdur ḫayrü'l-veled
5. saġ iken eyle murādātına muḥtācuŋ meded
ėllere dest-i seḫān-ile murād atını yed
7. furṣatı fevt eylemekdür kār-i bed efkār-i bed

---

5 Dünya yurdu ayrılık mekânına, mihnet durağına benzer;
6 (Onun) zenginliği, zahmet kargaşasının sebebi gibidir.
7 Aynadaki suret misali sağlığın temeli yoktur.
7 yoḳ: - MK.
8 Cihan padişahının matla beyti, hikmetin gün doğusudur!
9 Halk arasında devlet kadar kıymetli bir şey yoktur.
10 (Hâlbuki) cihanda, bir nefes sıhat gibi saadet yoktur.

II

1 Temiz gönüllü derviş gibi gurur elbisesini/vasıtalarını yak!
1 esbāb-ı: erbāb-ı YD.
2 Huzur bulmak istersen tevazuyu mesken et!
3 Göz gibi nuraniyet arzusunu canlandır/aydınlığa kavuşturan ışığı başa ulaştır.
4 (Zira) altı yön/bütün cihan velilerin ayakları altındadır.
5 Asilerin meclisi, Hak'la meşgul olmaya engeldir.
5 eşġāl-i: işġāl-i YD.
6 Gaflet elbiselerini, bağışlanmaya mâni etme!
7 Ahiret sefasının sırrı, dünyayı terk edendedir.
8 Ülkenin şahı/velilik makamının sultanı, adaletin göz nuru ne der, bak!
9 Bu zevki ve eğlenceyi terk et; zira sonu yokluktur!
10 Sonsuza dek yanında kalacak bir sevgili istersen ibadet gibisi yoktur.

III

1 Ney gibi arzularına esir olmuşları/havayı defet, (onlarla) dost olma!
2 İbadet ettiğin mekânı, olduğu gibi aranıza engel yap!
3 Aklı olan, dâl (د) misali secdeden ayrılmaz.
4 Evladın hayırlısı, sultan için de köle için de yaptığı hayırlardır.
4 ḫayrātıdur: ḫayrātdur YD.
5 (Sen de) hayattayken düşkünlerin dileğini yerine getir.
6 Halka cömertlik elinle murat atını çekip götür.

cümleye bu seyyid-i ‘ālem sözi olur sened
olsa ḳumlar saġışınca ‘ömrüŋe ḥadd ü ‘aded
gelmeye bu şīşe-i çarḫ içre bir sā‘at gibi

IV

gel der-i dervīşe var kim ma‘rifet deryāsıdur
cān ḳulaġına kelāmı dürr-i bī-hemtāsıdur
maẓhar-ı envār-ı ḥaḳ āyīne-i rü’yāsıdur
ḫān-ḳāhında ḥaḳīḳat ḳāfınuŋ ‘anḳāsıdur
kāf gibi i‘tikāfı mescid-i aḳṣāsıdur
göz göre ‘ayn-ı ḳanā‘at dīde-i bīnāsıdur
gönlinüŋ vīrānesinde kenz-i lā-yefnāsıdur
vālī-i ‘ālī-maḳāli sözlerüŋ evlāsıdur
salṭanat dėdükleri ancaḳ cihān ġavġāsıdur
olmaya baḫt u se‘ādet ‘ālem-i vaḥdet gibi

V

medd-i bi'smi'llāh gibi eyle var allāha yol
ḳol ḳanad olsun saŋa ḫavf ü recāsı saġ u ṣol
mā’il-i aṣl-ı uṣūl ol mā’il-i aṣl-ı uṣūl
lāyıḳ-ı vaṣl-ı ḥabīb ėt gendüŋi ḳable'l-vuṣūl
ḫāṭıruŋı eyle vaḥdet-ḫāne-i rāy-ı resūl
maḳṣad-ı aḳṣāyı gözle menzil-i maḳṣūdı bul
vāy eger dünyāŋa meşġūl eyler ise nefs-i ġūl
ola-gör **yaḥyā** gibi bir mürşid-i ma‘ḳūle ḳul
ger ḥużūr ėtmek dilerseŋ ėy muḥibbī fāriġ ol
var mıdur vaḥdet maḳāmı gūşe-i ‘uzlet gibi

İşin ve fikrin kötüsü, fırsatı elden kaçırmaktır.
Yeryüzünün bu efendisinin sözü, herkese buyruk olur.
Ömrün kumların sayısı kadar uzun olsa da,
(Sana) bu dünya fanusunda bir saat gibi bile gelmez.

IV

Gel, dervişin kapısına var; zira (o), marifet deryasıdır.
Sözü, can kulağına eşi bulunmaz incisidir.
Hakk’ın nuruna mazhar olan, (onun) rüya aynasıdır;
Dergâhında hakikat Kaf’ının Anka’sıdır.
Kâf (ﻕ) gibi (onun) uzleti, Mescid-i Aksa’sıdır.
Kanaat gözü, apaçık (onun) gören gözüdür;
Gönlünün viranesinde tükenmez hazinesidir.
Kutlu sözlü valisi, sözlerin efendisidir.
Saltanat dedikleri yalnızca dünya kavgasıdır.
Vahdet âlemi gibi bir talih ve saadet yoktur!

V

Haydi, Bismillâh’ın meddi gibi Allah’a doğru yol aç!
Korkusu ve ümidi sana sağlı sollu kanat olsun.
Hakikat yoluna gir, hakikat yoluna!
Vuslat vakti gelmeden sevgiliye kavuşmaya layık ol!
Zihnini yalnızca Resul’ün fikriyle meşgul et!
5 vaḥdet-ḫāne-i: ḫalvet-ḫāne-i MK.
En büyük arzuyu gözle, emel menzilini bul/fenâfillah mertebesine ulaş!
Eğer şeytan nefis (seni) dünyayla meşgul ederse vay hâline!
Yaḥyā gibi âlim ve makbul bir şeyhe kul ol!
Ey Muhibbî, huzura ermek dilersen (dünyadan) el çek!

11.

tercī‘-bend*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

ḥasbeten li'llāh ġazālar eyleyüp ḥaydar gibi
‘ālemi seyr eylerüz mir’āt-ı iskender gibi
ḫaṣmumuzdan dönmezüz dünyāda şīr-i ner gibi
dīnümüzde kāmilüz aṣḥāb-ı peyġamber gibi
ehl-i dünyāya igen açılmazuz defter gibi
gönlümüz dünyāya aḳmaz ḥāsılı kevṯer gibi
sevmezüz dīnārı biz rūy-ı benī aṣfer gibi
sen bizi ėy dil taṣavvur ėtme ġayriler gibi
ḥükmine rām olmazuz biz degme sulṭān oġlınuŋ
ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ‘oṯmānoġlınuŋ

II

na‘remüz ‘ayn-ı ‘adūdan dem-be-dem ḳan yaġdurur
ra‘da beŋzer kim cihān mülkine bārān yaġdurur
ḳavsümüz yaġmur gibi a‘dāya peykān yaġdurur
tīġumuz berḳ urduġınca nūr-ı īmān yaġdurur
ma‘rifetde aġzumuz la‘l-i bedaḫşān yaġdurur
nite-kim deryāya dürler ebr-i nīsān yaġdurur
ṣoḥbete sāḳī ṭoludan āb-ı ḥayvān yaġdurur
būseler vėrüp bize maḥbūblar cān yaġdurur
ḥükmine rām olmazuz biz degme sulṭān oġlınuŋ

---

10 Uzlet köşesi gibi bir vahdet makamı var mıdır?

11. MK: 64[a]; YD: M. 11.

* tercī‘-bend (YD/F): mu‘aşşer YD, - MK.

I

1 Yalnızca Allah rızası için Hz. Ali misali gazalar edip,
2 İskender’in aynası gibi âlemi seyrederiz.
3 Erkek aslan misali dünyada düşmanın peşini bırakmayız.
4 Peygamber’in ashabı gibi dinimize sımsıkı bağlıyız.
5 Gönlü dünya sevgisiyle meşgul olanlara asla defter gibi açılmayız.
6 Velhâsıl gönlümüz, Kevser Irmağı gibi dünyaya akmaz.
7 Biz Asferoğulları’nın yüzü gibi altını da sevmeyiz.
8 Ey gönül, sen bizi başkalarıyla karıştırma!
8 ėy: - MK.
9 Biz her sultan oğlunun emrine baş eğmeyiz!
10 Namıyla Osmanoğlu’nun kuluyuz, kurbanıyız!

II

1 Naramız düşmanın gözünden durmadan kan/kanlı gözyaşları akıtır;
1 ‘adūdan: ‘adūya MK.
2 (Bu hâliyle) yeryüzüne yağmur yağdıran gök gürlemesine benzer.
3 Yayımız düşmanlara yağmur gibi ok yağdırırken,
4 Kılıcımız şimşek gibi parıldadıkça iman nurunu saçar.
4 urduġınca: urdığınca YD.
5-6 Deryaya inciler yağdıran nisan bulutu gibi ağzımız da marifette Bedahşan lâli saçar.
7 Saki sohbete şarap kadehinden hayat suyunu sunarken,
8 Sevgililer buseler verip bize canlar bağışlar.
9 Biz her sultan oğlunun emrine baş eğmeyiz!

ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ‘oṣmānoġlınuŋ

III

1. söylerüz ḫalḳ-ile ammā ḥaḳdadur efkārumuz
sālik-i ‘ışḳ olana iḳrār olur inkārumuz
3. lā-übālī meşrebüz bī-kārlıḳdur kārumuz
perde-i bid‘atde pinhāndur bizüm esrārumuz
5. ehl-i ma‘nā olana ma‘lūmıdur mikdārumuz
ṣūretā gerçi sipāhī ṭavrıdur eṭvārumuz
7. bir gülüz biz nīze vü tīr ü teberdür ḫārumuz
cān u dilden bu söze vardur bizüm iḳrārumuz
9. ḥükmine rām olmazuz biz degme sulṭān oġlınuŋ
ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ‘oṣmānoġlınuŋ

IV

1. zīnet-i dünyāya aldanma dėdi ḫayrü'l-beşer
çār-yār-ile bize āl-i ‘abā ‘ibret yėter
3. ġam degül ten ‘ālemin cāmeyle zeyn ėtsek eger
eylerüz fāḫir libāsa biz ḥaḳāretle naẓar
5. sālike birdür pelās-ile libās-ı mu‘teber
cānib-i ḥaḳḳa libās-ı ẓāhirī olmaz keder
7. bir kişi sulṭān iken dervīş olmaḳdur hüner
kā’ināt içre sipāhīlik bize vėrmez żarar
9. ḥükmine rām olmazuz biz degme sulṭān oġlınuŋ
ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ‘oṣmānoġlınuŋ

---

10 Namıyla Osmanoğlu’nun kuluyuz, kurbanıyız!

III

1 Halkla söyleşiriz; lakin fikrimiz Hak’tadır!
2 Aşk yolunun yolcusuna inkârımız tasdik olur.
3 (Biz) kayıtlardan azadeyiz; işimiz bütün işlerden bağımsız olmaktır.
4 Bizim sırlarımız bidat örtüsünde gizlidir.
5-6 Her ne kadar görünüşte tavırlarımız askercesineyse de makamımız mana ehli olana malumdur.
5 ma‘lūmudur: ma‘lūm MK.
7 Biz bir gülüz; dikenimizse mızrağımız, okumuz ve baltamızdır.
8 Bu söze tüm kalbimizle inanmaktayız:
9 Biz her sultan oğlunun emrine baş eğmeyiz!
10 Namıyla Osmanoğlu’nun kuluyuz, kurbanıyız!

IV

1 İnsanların en hayırlısı/Hz. Muhammed “(Dünya tatlı, göz kamaştırıcı ve çekicidir. Allah onu sizin kullanmanıza verecek ve nasıl davranacağınıza bakacaktır.) Dünyanın süsüne aldanmayın! [Ebû Saîd el-Hudrî’den rivayetle; Müslim, Zikir 99]” dedi.
1 aldanma: aldanmaŋ MK.
2 Bize dört halifeyle Abâ ehli ibret olarak yeter!
3 Eğer ten âlemini giysiyle süslersek aldırma.
4 (Zira) biz gösterişli elbiseye hakaretle bakarız.
5 Tasavvuf yolcusunun gözünde hırkayla kıymetli elbise birdir.
6 Hakk’a ulaşmaya zahirî elbise engel olmaz.
7 Hüner, bir kimsenin sultan iken derviş olmasıdır.
8 Dünyada asker olmak bize zarar vermez.
9 Biz her sultan oğlunun emrine baş eğmeyiz!
10 Namıyla Osmanoğlu’nun kuluyuz, kurbanıyız!

V

1. ‘ālemüŋ ṣāḥib-ḳırānıdur süleymān ḫānumuz
yėrden üstün ola her dem sāye-i yezdānumuz
3. ‘adl-ile meşhūrdur ol şāh-ı ‘ālī̇-şānumuz
kimse ẓulm ėtmez zemānında meger cānānumuz
5. aŋılur ‘ālemde **yaḥyā** gibi ad u ṣanumuz
begligümüz var bizüm naẓm-iledür ‘unvānumuz
7. ölmezüz biz ḥaşre dek ṭurur bizüm dī̇vānumuz
ṣıdḳumuz gibi bütündür ‘ahdümüz peymānumuz
9. ḥükmine rām olmazuz biz degme sulṭān oġlınuŋ
ḳulıyuz ḳurbānıyuz adıyla ‘oṯmānoġlınuŋ

12.

[tercī̇‘-bend]*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

1. cānumuz geldi yėrine gitdi pervāmuz bizüm
vardı geldügi yėre mihr-i mücellāmuz bizüm
3. muḳtedāmuz ya‘nī̇ ḫayrāt issi pāşāmuz bizüm
ṭūr-ı taḳvāda kabūl oldı temennāmuz bizüm
5. ḫayra döndi ‘āḳıbet çarḫ-ı mu‘allāmuz bizüm
cām-ı şevḳ-ile sevünmekde aḥıbbāmuz bizüm
7. ḥamde meşġūl oldılar a‘lā vü ednāmuz bizüm
bir behār-ı şādümānī̇dür bu inşāmuz bizüm
9. mihr-i ‘izzet ber-ḳarār u dest-i devlet üstüvār

V

1 Süleyman Han’ımız yeryüzünün kıran sahibi, kutlu hükümdarıdır.
2 Rabb’imizin yeryüzündeki gölgesi, daima yerden üstün olsun!
3 O yüksek makamlı sultanımız adaletle nam salmıştır.
4 Devrinde, sevgiliden başka hiç kimse zulmetmez.
5 Âlemde Yaḥyā gibi adımız anılır, şanımız konuşulur.
6 Bizim beyliğimiz var! İtibarımızla şöhretimiz, nazımladır.
7 Biz ölmeyiz, *Dī̇vān*’ımız kıyamete dek kalır.
7 ḥaşre: ḥaşr MK.
8 Sözümüz, kelâmımız imanımız gibi bütündür.
9 Biz her sultan oğlunun emrine baş eğmeyiz!
10 Namıyla Osmanoğlu’nun kuluyuz, kurbanıyız!

12. MK: 60[b]; YD: M. 12.

*[tercī̇‘-bend]: mu‘aşşer YD, - MK.

I

1 Keyfimiz yerine geldi, korkumuz gitti.
2 Bizim parlak güneşimiz, geldiği yere döndü.
3 Rehberimiz yani hayırlar sahibi paşamız!
4 Dileğimiz, takvanın Tur Dağı’nda kabul oldu.
5 Nihayet bizim yüce feleğimiz hayırlar için döndü/talihimiz açıldı.
6 Dostlarımız keyif kadehiyle sevinmekteler.
7 Seçkinimiz de düşkünümüz de hamtle meşgul oldu.
7 a‘lā vü: a‘lāmuz MK.
8 Bizim bu eserimiz, bir sevinç baharıdır.
9 İzzet güneşi daim, saadet eli sağlam/baht açık!

esb-i nuṣret cünbişinden ‘ayn-ı a‘dā pür-ġubār

II

1. ṣāliḥüŋ olur vücūdı raḥmet-i ḫalḳ-ı cihān
ḥākim olan ṣāliḥ olsa ṣāliḥ olur sā’irān
3. bu ṣadā ḫalḳa ṣafā-baḫş oldı mānend-i ez̲ān
her kişi ṭutdı ṣalāḥı cānibini *bā‘d ez-ān*
5. fāsıḳ u fācirlerüŋ ḳanı ḳurıdı nāgehān
oruc ayından boşanmış cāma döndiler hemān
7. ṣarṣar-ı ḳahr u ‘itābı ile mānend-i duḫ̲ān
taġlara taġıldı cümle ṭāġī̇yān u bāġī̇yān
9. mihr-i ‘izzet ber-ḳarār u dest-i devlet üstüvār
esb-i nuṣret cünbişinden ‘ayn-ı a‘dā pür-ġubār

III

1. dest-i ‘aḳl ėrmez anuŋ kem himmet-i bālāsına
hem-dem olmaḳ yaraşur sulṭān-ı bī̇-hemtāsına
3. câme-i taḳvāsı düşmiş ḳāmet-i zī̇bāsına
beŋzemiş z̲ātı velī̇ler ḳısmınuŋ evlāsına
5. ḫāṭırı cennet gibi meyl eylemez dünyāsına
ṣūret-i ẓāhirde ṭalmış ‘ālem-i ma‘nāsına
7. göŋlümüz düşmişdi girdāb-ı belā deryāsına
geçdi der-bend-i melāletden ṣafā ṣaḥrāsına
9. mihr-i ‘izzet ber-ḳarār u dest-i devlet üstüvār
esb-i nuṣret cünbişinden ‘ayn-ı a‘dā pür-ġubār

IV

1. müstezād olmış aġarmaġ-ile nūrāniyyeti
pertev-i mūy-ı sefī̇dinden ṭaġılmış ẓulmeti

---

10 Zafer atının koşusuyla düşmanların gözü tozla/endişeyle doldu.

II

1 Salihlerin varlığı, halka rahmettir.
2 Hakim olan salih olursa diğerleri de salih olur.
3 Bu ses, halka ezan misali sefalar bağışladı; huzur verdi.
4 “Ondan sonra” herkes emniyet ve huzurunun yolunu tuttu.
5 Bozguncuların ve günahkârların birden kanı kurudu;
6 Tıpkı oruç ayında boşalmış kadehe döndüler.
7 (Onun) kahır ve azarının şiddetli rüzgârıyla duman misali,
8 Bütün eşkıya ve zorbalar dağlara dağıldı.
9 İzzet güneşi daim, saadet eli sağlam/baht açık!
10 Zafer atının koşusuyla düşmanların gözü tozla/endişeyle doldu.

III

1 Akıl eli, onun nadir görülen yüce ihsanına erişemez.
2 (Onun) eşsiz sultanına dost olmak yaraşır.
3 (O sultan), zarif endamına takva elbisesini geçirmiş;
4 (Böylelikle) zatı, velilerin efendisine benzemiş.
5 (Onun) gönlü cennet gibi dünyasına meyletmez.
6 Dış görünüşünün altında/Görünen âlemde mana âlemine dalmış.
7 Gönlümüz (onun) bela denizinin girdabına düşmüştü.
8 Gam geçidinden geçip sefa sahrasına ulaştı.
9 İzzet güneşi daim, saadet eli sağlam/baht açık!
10 Zafer atının koşusuyla düşmanların gözü tozla/endişeyle doldu.

IV

1 (Sakalı) ağardıkça mübarekliği artmış.

ḥaḳ te‘ālānuŋ cihān mülkinde dest-i ḥikmeti
gün gibi çekdi niyāmından o tīġ-ı ḳudreti
inne ba‘de'l-‘usri yüsran sırrınuŋ māhiyyeti
meh gibi buldı felek āyīnesinde ṣūreti
keṯret-i ḫayrātı ile ṭoldı dünyā milketi
tāze cān vėrdi cihāna şevketinüŋ ‘avdeti
mihr-i ‘izzet ber-ḳarār u dest-i devlet üstüvār
esb-i nuṣret cünbişinden ‘ayn-ı a‘dā pür-ġubār

V

ḳılma sulṭānum bu **yaḥyā** bendeŋe dūn i‘tiḳād
geçseler meydān-ı furṣatda ‘adū-yı bed-nihād
tā ḳıyāmet ‘izzetüŋ pāyende vü *ābād bād*
bende-i maḳbūl-i ḥażret ėde sulṭānü'l-‘ibād
ḥaşre dek hergiz perīşān olmaya bu ittiḥād
devlet-ile olasın iki cihānda ber-murād
bāl ü per ola saŋa uçmaġ içün ‘adl-ile dād
her nefes maḳṣūdumuz budur *ilā yevmi't-tenād*
mihr-i ‘izzet ber-ḳarār u dest-i devlet üstüvār
esb-i nuṣret cünbişinden ‘ayn-ı a‘dā pür-ġubār

13.

tercī‘-bend*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

zāhidā insān-ı kāmilden bi-ḥaḳḳ-ı müste‘ān

---

2 Beyaz sakalının nuruyla karanlığı dağılmış.
3 Cihan yurdunda yüce Allah’ın hikmet eli,
4 O kudret kılıcını gün gibi kınından çekti.
5 “Muhakkak ki her güçlükten sonra bir kolaylık vardır.” sırrının mahiyeti,
6 Ay misali felek aynasında göründü.
7 Dünya yurdu (onun) sayısız hayratıyla doldu.
8 Kudretinin geri dönüşü yeryüzüne yeniden hayat verdi.
9 İzzet güneşi daim, saadet eli sağlam/baht açık!
10 Zafer atının koşusuyla düşmanların gözü tozla/endişeyle doldu.

V

1-2 Ey sultanım, her ne kadar fırsat meydanında kötü niyetli düşman çekiştirse de bu Yaḥyā kölenden şüphe etme!
3 Ta kıyamete dek şerefin daim ve *sonsuz olsun*!
4 Kulların sultanı (seni) katının makbul hizmetkârlarından eylesin!
5 Bu birliktelik, kıyamete kadar asla bozulmasın!
6 Devletle/saadetle iki cihanda mesut olasın!
7 Adalet ve doğruluk sana uçmak için/cennete doğru kanat olsun!
8 “Kıyamet gününe kadar” her nefeste dileğimiz budur.
9 İzzet güneşi daim, saadet eli sağlam/baht açık!
10 Zafer atının koşusuyla düşmanların gözü tozla/endişeyle doldu.

13. **MK: 58[b]; YD: M. 13.**

* tercī‘-bend (YD/F): mu‘aşşer YD, - MK.

I

1-2 Ey sofu! Allah hakkı için bir konuyu ilim ve fazilet sahibi bir ariften öğrenen kimse, Mevlânâ gibi/Rûm’un âlimi olur.

oḳıyan bir noḳṭayı mollā-yı rūm olur hemān
olmasa şemsüŋ mürebbāsı nebātāt-ı cihān
olmaz idi berg ü bār u mīve anlardan ʻayān
ṣoḥbet-i ʻaṭṭārdan ėrişmeyince būy-ı cān
kişi sulṭān-ı velāyet olmaz imiş bī-gümān
bī-ṣadā vü bī-edā vü bī-nidā vü bī-zebān
manṭıḳu'ṭ-ṭayrı ėder derd ehline bir bir beyān
mürşid-i kāmil güzīn-i evliyā vü aṣfiyā
ʻārif-i rāh-ı ṭarīḳat vāḳıf-ı rāz-ı hüdā

II

maʻnīde ṣīr-i ḫudā ṣūretde ammā mūr olur
derd-ile vīrān-ı ʻışḳ olmaġ-ile maʻmūr olur
zühd-ile gözden ricāl-i ġayb gibi dūr olur
ḳaṣd-ile ʻayn-ı ʻavāma cān gibi mestūr olur
cehd-ile āb-ı ḥayātından daḫı el yur olur
ẓāhiren dīvāne-i bī-ḳayd olur maġfūr olur
ḥażret-i mūsā gibi cāy-ı niyāzı ṭūr olur
ʻışḳ-ile pür-şevḳ olur ḳandīl-i ʻarşa nūr olur
mürşid-i kāmil güzīn-i evliyā vü aṣfiyā
ʻārif-i rāh-ı ṭarīḳat vāḳıf-ı rāz-ı hüdā

III

gel benefşe gibi ḳıl ḳaddüŋi zühd içinde dāl
ʻayn-ı ʻabher gibi ol ḥayrān-ı ẕāt-ı ẕü'l-cemāl
bāġda sünbül gibi al egnüŋe bir ḳara şal
gül gibi yāḫod yeşil gėy üstine içine al
ḳalma sūsen gibi gülzār-ı fenā içinde lāl

---

3 Yeryüzünün bitkileri güneş tarafından terbiye edilmeseydi;
4 Yaprak, yemiş ve meyve onlardan zuhur etmezdi.
5 Attâr'ın sohbetinden/eserlerinden feyz almadıkça,
6 İnsan şüphesiz velilik makamının sultanı olmazmış.
7 (O şeyh) sessiz sedasız, hiç konuşmadan/hâl diliyle,
8 Mantıku't-tayr'ı âşıklara bir bir anlatır.
9 İlim ve fazilet sahibi şeyh; evliyanın ve erenlerin seçkini!
10 Tasavvuf yolunun arifi, hidayet sırrına vâkıf olan (âlim)!

II

1 Hakikatte Allah'ın aslanıdır; lakin görünüşte karınca olur.
2 Dert ile aşk viranesi olmakla mamur olur.
3 Dünya nimetlerinden sakınıp kendini ibadete vererek gayb erenleri gibi gözlerden uzak olur.
4 Azmedip can misali halkın gözünden gizlenir.
5 Gayret edip hayat suyundan dahi elini çeker.
6 Görünüşte zincirsiz bir deli/kayıtsız bir âşık olur da Allah katında günahları bağışlanır.
6 ẓāhiren: ẓāhidā MK.
7 Hz. Musa gibi (onun) dua ettiği mekân, Tur Dağı olur.
8 Aşk ile kendinden geçip/şavkla dolup Arş'ın kandiline nur olur.
9 İlim ve fazilet sahibi şeyh; evliyanın ve erenlerin seçkini!
10 Tasavvuf yolunun arifi, hidayet sırrına vâkıf olan (âlim)!

III

1 Gel, menekşe misali ibadet içinde boyunu dâl (د)/iki büklüm et.
2 Nergisin gözü gibi cemâl sahibi Allah'ın zatına hayran ol.
3 Çimenlikte sümbül gibi sırtına bir siyah şal al.
4 Ya da gül misali kırmızının üzerine yeşil giy.

ḫalḳa bülbül gibi aç rāz-ı belāġatden maḳāl
ehl-i dünyādan ıraġ ol gülşen-i cennet-miṯāl
‘āşıḳ-ı ṣādıḳları gör nėce eyler ehl-i ḥāl
mürşid-i kāmil güzīn-i evliyā vü aṣfiyā
‘ārif-i rāh-ı ṭarīḳat vāḳıf-ı rāz-ı hüdā

IV

dil uzatma ṣūfī-i ṣāfīlere ġavġāyı kes
bir dil ucından vėrür başını ġavġāya ceres
ola-gör ‘ilm-i ledün gibi nihān ėy bü'l-heves
yüze gelme baḫr-i ‘ālemde miṯāl-i ḫār ü ḫes
ġāfil olma fevḳ u taḥt u ṣaġ u ṣol u pīş ü pes
‘andelīb-i rūḥına insānuŋ olmışdur ḳafes
‘ārif olan merd-i nūrānīye olur muḳtebes
noḳṭa-veş ḥaḳdan ıraġ olmaz cihānda bir nefes
mürşid-i kāmil güzīn-i evliyā vü aṣfiyā
‘ārif-i rāh-ı ṭarīḳat vāḳıf-ı rāz-ı hüdā

V

dest-i ‘ışḳ-ile ṭılısm-ı cismüŋi eyle hebā
vāḳıf ol genc-i nihān-ı rūḥ-ı pāke dā’imā
bu fenā içindedür zīrā beḳā-ender-beḳā
göŋlüŋi eyle cemāl-i ḥaḳḳa mir’ātü'ṣ-ṣafā
bī-ḥurūf u lafẓ u ṣavt ėrsün ḳulaġuŋa ṣadā
bī-zebān olanlaruŋ ögren dilini dā’imā
baḫr-i envāra eger olmaḳ dilerseŋ āşinā

---

5 Yokluğun (bu) gül bahçesinde/dünyada zambak gibi suskun kalma.
6 Halka bülbül gibi manevî olgunluğun/belagatin sırrını söyle.
7 Cennet bahçesi gibi gönlü dünya sevgisiyle meşgul olanlardan uzak dur.
8 Sadık âşıklara bak da Allah dostları nasıl yaşar, gör!
9 İlim ve fazilet sahibi şeyh; evliyanın ve erenlerin seçkini!
10 Tasavvuf yolunun arifi, hidayet sırrına vâkıf olan (âlim)!

IV

1 Temiz gönüllü dervişlere dil uzatma, kavgayı bırak.
2 Çan, başını derde bir dil yüzünden sokar.
3 Ey arzularına kapılmış kimse, ilahî sırlar gibi gizli ol.
4 Dünya denizinde çer çöp gibi yüzme/meydana çıkma.
5 Gafil olma; yukarı, aşağı, sağ, sol, ön, arka/dünyanın dört bir yanı,
6 İnsanın ruh bülbülüne kafes olmuştur.
7 Arif olan, nurlu yiğide kıvılcım olur.
7 nūrānīye: tüvānāya MK.
8 Cihanda nokta gibi bir an (bile) Hak’tan/doğruluktan ayrılmaz;
9 İlim ve fazilet sahibi şeyh; evliyanın ve erenlerin seçkini!
10 Tasavvuf yolunun arifi, hidayet sırrına vâkıf olan (âlim)!

V

1 Aşk eliyle beden tılsımını boz/zincirini kır.
2 Daima arınmış ruhun gizli hazinesine vâkıf ol.
3 Zira bekâ içinde sonsuzluğa kavuşma, bu fenâ makamındadır!
4 Gönlünü Hakk’ın cemâline sefa aynası yap.
5 Seda kulağına yazısız ve sözsüz bir hâlde, sessizce ulaşsın.
5 ṣadā: ġıdā MK.
6 (Sen) daima dilsizlerin dilini öğren.
7 Eğer nurlar denizine dalgıç/vâkıf olmak istersen,

cān u dilden diŋle ėy **yaḥyā** neler söyler saŋa
9. mürşid-i kāmil güzīn-i evliyā vü aṣfiyā
'ārif-i rāh-ı ṭarīḳat vāḳıf-ı rāz-ı hüdā

14.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

1. mehdī-i devrān süleymān-ı zemānumdur benüm
iḫtiyārum seyyidüm şāh-ı cihānumdur benüm
3. pādişāhum gün gibi ṣāḥib-ḳırānumdur benüm
ḳulıyam ḳurbānıyam ḫān oġlı ḫānumdur benüm
5. hādī-i islām şāh-ı kām-rānumdur benüm
ġāzīler şāhı emīr-i nükte-dānumdur benüm
7. ẓıll-ı yezdān muḳtedā-yı sünniyānumdur benüm
rāfıżīler cümleten menfūr-ı cānumdur benüm
9. *pīş-i merdān surḫ-ser bī-'ār u bī-ġayret ḫar-est*
ḳıymet-eş çün şāhī-i ḳallāb-ı fels-i aḥmer-est

II

1. döndi āhū gibi tersine yüzini nāgehān
ġuṣṣa vü ġamdan delürdi ṭaġa düşdi ṭāġiyān
3. gāh ḳuma gāh ḳāşāna ḳaçar olur nihān
yüze gelmez ḳuma girmiş mūra dönmişdür hemān
5. ḳābil olsa arayup bulmaḳ olurdı her zemān
ġam degül bir ḳaç ḳonaḳ ol 'āmiyān-ı bed-gümān
7. ardumuzça gelse mānend-i kilāb-ı kārbān
rāfıżī olmış gezer bir nėçe īmānı yaman

---

8 Ey Yaḥyā, (o şeyhin) sana neler söylediğini canıgönülden dinle!
9 İlim ve fazilet sahibi şeyh; evliyanın ve erenlerin seçkini!
10 Tasavvuf yolunun arifi, hidayet sırrına vâkıf olan (âlim)!

14. MK: 65[a]; YD: M. 14.

I

1 Devrin Mehdi'si/hidayet sahibi, benim devrimin Süleyman'ıdır.
1 devrān: devr-i MK.
2 Muradım, efendim/seyyidim, benim cihan sultanımdır.
3 Padişahım, benim gün gibi kıran sahibi, kutlu sultanımdır.
4 Kuluyum, kurbanıyım; benim han oğlu hanımdır.
5 İslâm'ın yol göstericisi, benim bahtiyar sultanımdır.
5 islām: islām-ı MK.
6 Gaziler şahı, benim irfan sahibi/nüktedan emirimdir.
6 şāhı: şāh-ı MK.
7 Allah'ın yeryüzündeki gölgesi, benim Sünnilerimin rehberidir.
8 Şiilerse hepsi birden benim nefret ettiğimdir.
9 "Er kişilerin nazarında Kızılbaş utanmaz ve sefil bir eşektir."
10 "Onun değeri kızıl mangırı taklit eden kalpazanın bastığı para gibidir."

II

1 Ceylan gibi birden gerisin geriye döndü;
2 Asiler, gamdan ve kederden aklını yitirip dağlara düştü.
3 Gâh Kum'a, gâh Kaşan'a kaçıp saklanır.
4 Ortaya çıkmaz, tıpkı kuma girmiş karıncaya benzer.
5-6-7 Arayıp bulmak mümkün olsaydı bulurduk; o itikadı bozuk alçaklar, kervan itleri gibi birkaç konak boyunca peşimizden gelse dert değil!

9. *pīş-i merdān surḫ-ser bī-‘ār u bī-ġayret ḫar-est*
ḳıymet-eş çün şāhī-i ḳallāb-ı fels-i aḥmer-est

III

1. ḳaçdı kühsāra duḫān gibi mekānın yaḳdılar
ḫānesin vīrāne édüp ḫānümānın yaḳdılar
3. bozdılar eyvān-ı keyvānın olanın yaḳdılar
naḳşivānın yıḳdılar şehr-i revānın yaḳdılar
5. ṣūretā şehr-i revān ma‘nīde cānın yaḳdılar
zāġ-veş uçdı ḥużūrı āşiyānın yaḳdılar
7. çignedüp ṣaḥrāsını kūh-ı girānın yaḳdılar
ḫayme vü ḫargāhın aldılar ḳalanın yaḳdılar
9. *pīş-i merdān surḫ-ser bī-‘ār u bī-ġayret ḫar-est*
ḳıymet-eş çün şāhī-i ḳallāb-ı fels-i aḥmer-est

IV

1. otlayup at u deve mülkinde étdiler me‘āş
yérlerin rūy-ı ḳalender gibi ḳıldılar tırāş
3. miḥnet-ile her ḳızılbaşuŋ ḳara baġrında baş
ḫāṭırında ġam aġır ṭaġı gibi ‘aynında yaş
5. ol ḥarāmī eylemez gendüyi şeyṭān gibi fāş
ḫaşmını görüp ḳaçan kimse ḳaçan eyler ṣavaş
7. ṭopraġ anuŋ gibi şāhuŋ gözine başına ṭaş
düşmen-i dīn-i nebīdür mülḥidān-ı dil-ḫırāş
9. *pīş-i merdān surḫ-ser bī-‘ār u bī-ġayret ḫar-est*
ḳıymet-eş çün şāhī-i ḳallāb-ı fels-i aḥmer-est

---

8 Birkaç dinsiz, imansız Şii olmuş gezer.
9 “Er kişilerin nazarında Kızılbaş utanmaz ve sefil bir eşektir.”
10 “Onun değeri kızıl mangırı taklit eden kalpazanın bastığı para gibidir.”

III

1 (Asiler) duman gibi dağlara kaçınca (onların) yurdunu yaktılar.
2 Evini harap edip malını mülkünü yaktılar.
2 vīrāne: vīrān MK.
3 Zuhal köşkünü yıkıp neyi varsa yaktılar.
4 Nakşivân’ını yıktılar, Revân şehrini yaktılar.
4 yıḳdılar: yaḳdılar MK.
5 Surette Revân şehrini (ama) hakikatte canını yaktılar.
6 (Onun) huzuru karga gibi uçtu; (çünkü) yuvasını yaktılar.
7 Ovasını çiğnetip yüce dağını yaktılar.
8 Çadırını, otağını alıp gerisini yaktılar.
9 “Er kişilerin nazarında Kızılbaş utanmaz ve sefil bir eşektir.”
10 “Onun değeri kızıl mangırı taklit eden kalpazanın bastığı para gibidir.”

IV

1 Yurdunda atla deve otlayıp beslendi;
1 mülkinde: mülkde MK.
2 Otlaklarını kalenderin yüzü gibi tıraş etti.
3 Üzüntüyle her Kızılbaş’ın kara bağrında yara,
4 Gönlünde gam, Ağrı Dağı gibi gözünde yaş (kaldı).
5-6 Ne zaman savaşa girse düşmanını görünce kaçan o harami, şeytan gibi kendini açığa vurmaz.
7 Onun gibi sultanın gözüne toprak (dolsun), başına taşlar (yağsın)!
8 Acınacak hâldeki asiler, İslâm dininin düşmanlarıdır.
9 “Er kişilerin nazarında Kızılbaş utanmaz ve sefil bir eşektir.”
10 “Onun değeri kızıl mangırı taklit eden kalpazanın bastığı para gibidir.”

V

1. mülḥidīnüŋ dīni gibi élleri oldı ḫarāb
yandı evbāş evleri düşdi ziyāde ıżṭırāb
3. taḫtını yaḳmaḳ anuŋ baġrını étmişdür kebāb
ölmedin nār-ı cehennemle aŋa oldı ‘aẕāb
5. ‘aṣī-i meẕbūr éder gendü ‘aẕābına şitāb
bī-ḥicāb olduġı ma‘nī yüzine oldı ḥicāb
7. beyt-i ‘ırżını bu beyt-ile yıḳup étdüm ‘itāb
diŋle **yaḥyā**nuŋ sözin *va'llāhi a‘lem bi'ṣ-ṣavāb*
9. *pīş-i merdān surḫ-ser bī-‘ār u bī-ġayret ḫar-est*
ḳıymet-eş çün şāhī-i ḳallāb-ı fels-i aḥmer-est

15.

müseddes*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

1. éy meh-i bürc-i risālet éy şeh-i ‘ālem-muṭā‘
ḳaṭre-i şebnem gibi mihrüŋle bulduḳ irtifā‘
3. ‘ayn-ı ‘uşşāḳa gelürken nūr-ı ẕātuŋdan şu‘ā‘
ḫayli müşkildür firāḳ u infiṣāl ü inḳıṭā‘
5. geldi rūz-ı fürḳat oldı kūs-ı rıḥlet istimā‘
el-vedā‘ u el-vedā‘ u el-vedā‘ u el-vedā‘

II

1. ṭoġmış iken başuma sāyeŋde devlet günleri
gül gibi göŋlüm açarken māh-ı raḥmet günleri

V

1 İmansızların dini gibi yurtları da harap oldu.
2 Ayaktakımının/Kızılbaş'ın evleri yandı, büyük acılar yaşandı.
3 Onun tahtını yakmak ciğerini kebap etmiştir.
4 Ona ölmeden cehennem ateşiyle azap edildi.
5 Söz konusu asi, kendi azabına koşar.
5 meẕbūr: meẕmūm MK.
6 (Onun) utanmazlığı aslında utanç oldu.
7 (Onun) namus evini/beytini bu beyitle yıkıp kınadım.
8 Yaḥyā'nın sözünü dinle, "Yemin ederim ki Allah doğrusunu bilir!".
9 "Er kişilerin nazarında Kızılbaş utanmaz ve sefil bir eşektir."
10 "Onun değeri kızıl mangırı taklit eden kalpazanın bastığı para gibidir."

15. MK: 66[a]; YD: M. 15.

* MK: -.

I

1 Ey risalet burcunun ayı, ey dünyanın emrine boyun eğdiği sultan!
2 Çiy tanesi gibi (senin) güneşinle/aşkınla yükseldik/şeref bulduk.
2 mihrüŋle: senüŋle MK.
3 Âşıkların gözü mübarek zatının nuruyla aydınlanırken,
4 Ayrılmak, koyup gitmek pek zordur.
5 Ayrılık günü gelip çattı, sefer kösü duyuldu.
6 Elveda, elveda, elveda ve elveda!

II

1 Gölgende/sayende başıma saadet güneşi doğmuşken,
2 Gönlüm rahmet ayında gül misali açarken,

nāgehān ėrdi ḳıyāmet gibi ḥayret günleri
ayrılıḳ eyyāmı hicrān vaḳti fürḳat günleri
yā resūla'llāh bizi yaḳdı bu ḥasret günleri
el-vedā‘ u el-vedā‘ u el-vedā‘ u el-vedā‘

III

cennet-i kūyuŋ olupdur ehl-i dünyādan ıraḳ
varamazlardı ḳapuŋa olmasa ‘ışḳuŋ burāḳ
yolumuz ṣaḥrā-yı ġam dil pür-elem menzil uzaḳ
ṭoymaġ olmaz görmege gitmez göŋülden iştiyāḳ
el-firāḳ u el-firāḳ u el-firāḳ u el-firāḳ
el-vedā‘ u el-vedā‘ u el-vedā‘ u el-vedā‘

IV

mülk-i dünyā pādişāhı āḫiret sulṭānısın
on sekiz biŋ ‘ālemüŋ bir şāh-ı ‘ālī-şānısın
‘ümmetüŋ ‘aybına ḥaḳḳuŋ noḳṭa-i ġufrānısın
başına dermānı yoḳ bī-çāreler loḳmānısın
mihr-i devlet āsümānısın şefā‘at kānısın
el-vedā‘ u el-vedā‘ u el-vedā‘ u el-vedā‘

V

ėy çihār erkān-ı dīn ü çār-yār-i kām-bīn
ėy gülistān-ı şehādet gülleri āl-i güzīn
adı güzel gendü güzel şāh-ı dīn ü şāhidīn
ėy bu yėrlerde yatan aṣḥāb-ı ḫayrü'l-mürselīn
evvelīn ü āḫirīn ü ṭayyibīn ü ṭāhirīn
el-vedā‘ u el-vedā‘ u el-vedā‘ u el-vedā‘

---

3 Hayret günleri kıyamet gibi ansızın geldi.
4 Ayrılık zamanı, hicran vakti, firkat günleri...
5 Ey Allah’ın Resul’ü, bu hasret günleri bizi yakıp kavurdu!
6 Elveda, elveda, elveda ve elveda!

III

1 (Senin) cennet semtin çok uzaktadır.
2 Aşkın Burak olmasaydı kimse kapına varamazdı.
3 Yolumuz gam çölüdür, gönül kederli, menzil uzak!
4 Bakmaya doyum olmaz, gönlün hasreti dinmez.
5 Ayrılık, ayrılık, ayrılık, ah ayrılık!
6 Elveda, elveda, elveda ve elveda!

IV

1 Dünya yurdunun padişahı, ahiretin sultanısın!
2 On sekiz bin âlemin şanı yüce şahısın!
2 bir: - MK.
3 Ümmetin kusurlarına Hakk’ın merhamet nişanısın!
3 ‘aybına: ‘aynına MK.
4 Derdine derman bulamayan çaresizlerin Lokman’ısın!
5 Saadet güneşinin göğü, şefaatin kaynağısın!
6 Elveda, elveda, elveda ve elveda!

V

1 Ey dinin dört seçkini, kutlu halifeler!
2 Ey şehadet bahçesinin gülleri, seçilmiş evlatlar/Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin!
3 Adı gibi kendi güzel, dinin ve şahitlerin/inananların şahı!
4 Ey peygamberlerin en hayırlısının bu yerlerde yatan ashabı!
5 Evvelkiler ve sonrakiler, temiz ve salih kimseler,

VI

1. cem‘ olurlar zā’irān-ı türbe-i faḫr-i cihān
ṭaġılurlar ‘āḳıbet mānend-i āh-ı ‘āşıḳān
3. geldügi yėre giderler cān gibi pīr ü cüvān
gökde bulutlar yürür yėrde ḳaṭār-ı kārbān
5. her birine āh u zār-ile olur vird-i zebān
el-vedā‘ u el-vedā‘ u el-vedā‘ u el-vedā‘

VII

1. rūz-ı rıḥlet oldı gitdüm şām-ı ġurbetden yaŋa
yola düşdüm nāle vü āh-ile mānend-i ṣabā
3. yol gibi boynum burup ḳaldum ġarīb ü mübtelā
döndüm ėy **yaḥyā** ırāḳlardan dėdüm ėtdüm du‘ā
5. ėy resūlüŋ türbesi ėy şehr-i faḫrü'l-enbiyā
el-vedā‘ u el-vedā‘ u el-vedā‘ u el-vedā‘

16.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

I

1. şehri sā’irler ile seyr ėder ol māh meded
mededüm yoḳ ki varam kūyına her gāh meded
3. olmadı derd-i dilümden benüm āgāh meded
‘aḳl ise yār degül ‘ömr ise kūtāh meded
5. n'ideyin n'eyleyeyin āh meded vāh meded
meded allāh meded hey meded allāh meded

---

6 Elveda, elveda, elveda ve elveda!

VI

1 Kâinatın övüncü olan Hz. Muhammed’in türbesini ziyarete gelenler, bir araya toplanır;
2 Sonra da âşıkların ahı gibi dağılırlar.
3 Can misali genç yaşlı, herkes geldiği yere gider.
4 Gökte bulutlar yürür, yerde kervan katarları...
5 Ahlar ve inleyişlerle her birinin diline dolanır:
6 Elveda, elveda, elveda ve elveda!

VII

1 Göç vakti geldi, gurbet Şam’ına doğru yola çıktım.
2 Feryatlar ve ahlarla sabah rüzgârı gibi yollara düştüm.
3 Yol gibi boynumu büküp garip kaldım, düşkün oldum.
4 Ey Yaḥyā, uzaklardan dönüp dua ederek dedim ki:
5 Ey Resul’ün türbesi, ey nebiler övüncünün şehri!
6 Elveda, elveda, elveda ve elveda!

16. MK: 66[b]; YD: M. 16.

I

1 O ay, şehri başkalarıyla seyreder; medet!
2 Elimden tutan yok ki her zaman semtine varayım, medet!
3 Benim gönül derdimden haberdar olmadı, medet!
3 derd-i: derdi MK.
4 Akıl (bana) yâr değil, ömürse pek kısa, medet!
5 Ne yapayım, ne edeyim, ah medet, vah medet!
5 n'eyleyeyin: n'eyleyin YD.
6 Ah, Allah’ım yetiş, yardım et Allah’ım, medet!

II

dūd-ı āhum gibi bir yėrde ḳarār ėdemezin
gün gibi başum alup terk-i diyār ėdemezin
‘ışḳ-ile faḫr ėderin ẕerrece ‘ār ėdemezin
gevher-i eşkümi pāyına niṯār ėdemezin
çāre yoḳ gendümi dil-dāruma yār ėdemezin
meded allāh meded hey meded allāh meded

III

gezdügüm yėrde dirīġā nite-kim ebr-i semā
aġlamaġ oldı işüm ḥasret-ile ṣubḥ u mesā
ṭurmadı yaġdı göz açdurmadı bārān-ı belā
nėçe gündür ki görinmez baŋa ol şems-i ḍuḥā
ne ḳadar sa‘y-i cemīl ėtdüm ise oldı hebā
meded allāh meded hey meded allāh meded

IV

gāh olur āh-ı siyāh-ile cihānı bürürin
gāh girdāb-ı ġam u ġuṣṣada dönüp ṭururın
yaşum ırmaġı gibi boynumı burup yürürin
her dem āyīne-i ‘ālemde elemler görürin
ḫasteyem derd ü ġam-ı yār-ile cānum sürürin
meded allāh meded hey meded allāh meded

V

benligüm eyledi cānum gözine perde beni
gendü gendüme ḥicāb eyleme her yėrde beni
ser-i aṣḥāb-ı ṣafā ḳıl der-i dil-berde beni

II

1 Ahımın dumanı gibi hiçbir yerde kalamam.
1 bir: - MK.
2 Güneş misali başımı alıp gidemem.
3 Aşkla övünürüm de zerre kadar utanmam.
4 Gözyaşımın incisini (onun) ayağına saçamam.
5 Çare yok, gönül çelen sevdiğime yâr olamam.
5 dil-dāruma: dil-dāra MK.
6 Ah, Allah’ım yetiş, yardım et Allah’ım, medet!

III

1 Yazıklar olsun! Gökteki bulut gibi her gittiğim yerde,
2 İşim sabah akşam hasretle ağlamak oldu.
3 Bela yağmuru durmadan yağdı, göz açtırmadı.
4 Onun için o kuşluk vakti güneşi bana günlerdir görünmez.
5 Ne kadar emek verdimse (hep) boşa gitti.
6 Ah, Allah’ım yetiş, yardım et Allah’ım, medet!

IV

1 Gâh kara ahlarla cihanı sararım.
2 Gâh gam, keder girdabında döner dururum.
3 Gözyaşımın ırmağı gibi boynumu büküp yürürüm.
4 Dünya aynasında hep elemler görürüm.
5 Hastayım, yârin derdi ve gamıyla canımı sürürüm.
6 Ah, Allah’ım yetiş, yardım et Allah’ım, medet!

V

1 Benliğim beni gönül gözüne perde eyledi.
2 Beni her yerde kendi kendime perde eyleme!

mūnis eyle dil-i **yaḥyā** gibi bu derde beni
elümi al ḳoma mey gibi ayaḳlarda beni
meded allāh meded hey meded allāh meded

17.

Mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün mefā'îlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

I

nėçe bir mā-cerāmuz dōstāna dāsitān olsun
nėçe bir nār-ı 'ışḳum dūd-ı āhumdan 'ayān olsun
mekānum 'ayn-ı 'ālemden nihān-ender-nihān olsun
kilāb-ı kūyuŋa cism-i ża'îfüm armaġān olsun
ne kūyuŋ āh-ile ṭolsun ne ḳapuŋda fiġān olsun
beni öldür vücūdumdan ne nām u ne nişān olsun

II

iki dest-i du'ā gibi baŋa seng-i mezār ėtme
mezārum nā-bed̄d ėt 'ayn-ı 'uşşāḳa ġubār ėtme
ölüm bir ḫ̆āb-ı rāḥatdur ḥayāta i'tibār ėtme
en̄ınümden em̄ın ol adum aŋılduḳça 'ār ėtme
ne deŋlü zaḥmet ise iḫtiyār eyle firār ėtme
beni öldür vücūdumdan ne nām u ne nişān olsun

III

viṣāl-i dil-güşāsından firāḳ-ı dil-rübā yėgdür
celālinden cemālin gör vefāsından cefā yėgdür
muḥaṣṣal sālik-i rāh-ı 'adem oldum ḫudā yėgdür
yoġ olmayan var olmaz ölmedin ölmek baŋa yėgdür
bu der-bend-i fenādan ṣaḥn-ı ṣaḥrā-yı beḳā yėgdür

---

3 Beni gönül alıcı sevgilinin kapısında, sefa ehline/âşıklara rehber et.
4 Yaḥyā'nın gönlü gibi bu derde sırdaş et.
5 Elimden tut, beni şarap gibi ayakta/kadehte koyma/çaresiz bırakma!
6 Ah, Allah'ım yetiş, yardım et Allah'ım, medet!

17. MK: 67[a]; YD: M. 17.

MK nüshasında musammatın başına "Velehu" notu kaydedilmiştir.

I

1 (Ey sevgili), maceramız ne vakte kadar âleme destan olacak?
2 Aşkımın ateşi ahımın dumanından daha ne kadar görülecek?
3 Mekânım insanların gözünden gizlendikçe gizlensin!
4 Zayıf bedenim mahallenin köpeklerine armağan olsun!
5 Mahallen ahla dolmasın, kapında figan olmasın.
6 Beni öldür; vücudumdan ad, işaret kalmasın!

II

1 İki dua eli gibi bana mezar taşı dikme!
2 Mezarımı gizle de âşıkların gözüne toz etme!
3 Ölüm bir huzur uykusudur, hayata itibar etme!
4 Feryadımdan emniyette ol, adım anıldıkça mahcup olma!
5 Ne kadar zahmetli olsa da razı ol, vazgeçme!
6 Beni öldür; vücudumdan ad, işaret kalmasın!

III

1 Gönül çelen sevgilinin ayrılığı, gönüller açan vuslatından güzeldir.
2 Celâlinden cemâlini gör; cefa, vefasından güzeldir.
3 Velhâsıl adem yolunun yolcusu oldum, Allah (her şeyden) güzeldir!
4 Yok olmayan var olamaz, ölmeden önce ölmek bana güzeldir.

beni öldür vücūdumdan ne nām u ne nişān olsun

IV

1. seni rencīde-ḫāṭır eyler imiş nāle vü zārı
niyāz ehlin helāk eyle gider yoluŋdaġı ḫārı
3. yumulmayınca ten gözi açılmaz yār dīdārı
s̱evābın ḳaṣd ėdüp ḳurtar belālardan bu bīmārı
5. ėyā ḥüsn ėlinüŋ ṣāḥib-ḳırānı ḫışm-ile bārī
beni öldür vücūdumdan ne nām u ne nişān olsun

V

1. maḥabbet ehline yārüŋ cefāsı imtiḥānıdur
ölümlü ‘āşıḳa cevr oḳları devlet nişānıdur
3. baŋa **yaḥyā** gibi ölmek ḥayāt-ı cāvidānīdür
beḳā bilme felek āyīnesini cümle fānīdür
5. begüm ḫayr işi te’ḫīr ėtme bi'llāhi zemānıdur
beni öldür vücūdumdan ne nām u ne nişān olsun

18.

muḫammes*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

1. şādümān oluŋ ki sulṭān oġlı sulṭāndur gelen
baḥr ü berrüŋ pādişāhı āl-i ‘os̱māndur gelen
3. nā’ib-i şer‘-i muḥammed ẓıll-ı yezdāndur gelen
şarḳ u ġarbı seyr ėden ḫūrşīd-i raḫşāndur gelen
5. ‘ālemüŋ ṣāḥib-ḳırānı ḫān süleymāndur gelen

---

5 Sonsuzluk sahrası/ahiret, bu yokluk geçidinden/dünyadan güzeldir.
6 Beni öldür; vücudumdan ad, işaret kalmasın!

IV

1 (Ey sevgili, âşığın) inleyip feryat edişi gönlünü incitirmiş.
2 Yalvarıp yakaranı/âşığı helak edip yolundaki dikeni temizle!
3 Ten gözü yumulmadıkça sevgilinin yüzü görülmezmiş.
4 Sevabını umarak can çekişen bu hastayı belalardan kurtar!
5 Ey güzellik yurdunun kıran sahibi, kutlu sultanı! Bari bir hışımla,
6 Beni öldür; vücudumdan ad, işaret kalmasın!

V

1 Sevgilinin cefası, âşıklara imtihanıdır.
2 Cefa okları, can çekişen âşığa saadet işaretidir/devlet nişanıdır.
3 Yaḥyā gibi benim için de ölüm, ebedî hayattır.
4 Felek aynasını ebedî sanma, hepsi gelip geçicidir.
5 A beyim, hayırlı işi erteleme; billahi tam vaktidir!
6 Beni öldür; vücudumdan ad, işaret kalmasın!

18. MK: 67[b]; YD: M. 18.

* muḫammes: velehu MK.

I

1 Sevinin, zira gelen sultan oğlu sultandır!
2 Yeryüzünün padişahı, gelen Osmanlı sultanıdır!
3 İslâm şeriatının vekili, gelen Allah’ın yeryüzündeki gölgesidir.
4 Gelen doğuyu ve batıyı/bütün cihanı dolaşan parlak güneştir.
5 Gelen âlemin kıran sahibi, kutlu hükümdarı Süleyman Han’dır!

II

bir kemīne bendesini mıṣra sulṭān eyleyen
kerbelā seyrini her dervīşe āsān eyleyen
sāye-veş düşmenlerin ḫāk-ile yeksān eyleyen
dem-be-dem baġrın ḳızılbaşuŋ ḳara ḳan eyleyen
‘ālemüŋ ṣāḥib-ḳırānı ḫān süleymāndur gelen

III

bir ḫalīlu'llāhdur ḫalḳ-ı cihān mihmānıdur
‘āḳıbet ferzend-i ismā‘īl anuŋ ḳurbānıdur
her seḥer zerrīn ‘aṣā ile güneş derbānıdur
şād olurlarsa n'ola ġāzīlerüŋ sulṭānıdur
‘ālemüŋ ṣāḥib-ḳırānı ḫān süleymāndur gelen

IV

devlet ü iḳbāl ü baḫt u nuṣret-i yezdān-ile
şevket-i dīn-i resūl ü zīnet ü ‘unvān-ile
leşker-i manṣūr ile ser-cümle-i erkān ile
āfitāb-ı ‘ālem-ārā gibi ad u ṣan-ile
‘ālemüŋ ṣāḥib-ḳırānı ḫān süleymāndur gelen

V

ḫāk-i pāyına du‘ā-yı devletin irsāl ėdüŋ
fürḳatinden aŋa her vech-ile ‘arż-ı ḥāl ėdüŋ
oḳıyup **yaḫyā** ḳulınuŋ medḥini īṣāl ėdüŋ

II

Bir aciz kölesini Mısır’a sultan eyleyen,
Kerbelâ ziyaretini her dervişe kolay eden,
Düşmanlarını gölge misali yerle bir eden,
Bu mısra MK’de bir sonraki mısrayla yer değiştirmiştir.
Kızılbaş’ın bağrını hep kara kanla dolduran,
Bu mısra MK’de bir önceki mısrayla yer değiştirmiştir.
Gelen âlemin kıran sahibi, kutlu hükümdarı Süleyman Han’dır!

III

MK: -.
YD nüshasında bent numarası bu bentten itibaren bir fazla olacak şekilde kaydedilmiştir.
Bir Allah dostudur/Hz. İbrahim’dir, bütün cihan (onun) misafiridir.
Neticede (Şah) İsmail’in oğlu onun kurbanıdır.
Her seher altın asa ile güneş, (onun) kapıcısıdır.
Şad olsalar ne var? (O), gazilerin sultanıdır!
Gelen âlemin kıran sahibi, kutlu hükümdarı Süleyman Han’dır!

IV

Bu bent MK nüshasına göre 5. sıradadır.
Saadet, talih ve baht açıklığıyla, Allah’ın yardımıyla,
1 nuṣret-i: nuṣret ü MK.
İslâm dininin heybetiyle, şeref ve itibarla,
2 zīnet ü: zīnet-i YD.
Zafer kazanan orduyla, seçkin devlet adamlarıyla,
3 leşker-i: ‘asker-i MK.
Cihanı süsleyen güneş misali şanla, şöhretle,
Gelen âlemin kıran sahibi, kutlu hükümdarı Süleyman Han’dır!

V

Bu bent MK nüshasına göre 6. sıradadır.
(Onun) ayağının toprağına devleti/saadeti için dualar sunun.
Ona her fırsatta ayrılığıyla düştüğünüz hâli anlatın.

yüz yėre ḳoyup tażarru‘larla istiḳbāl ėdüŋ
5. ‘ālemüŋ ṣāḥib-ḳırānı ḫān süleymāndur gelen

VI

1. ṣāḥib-i seyf ü ḳalem şāh-ı ülü'l-elbāb olan
‘ālemi feṯḥ eylemekde mihr-i ‘ālem-tāb olan
3. evliyāu'llāh içinde zübde-i aḳṭāb olan
rūy-ı ma‘nāda bugün ser-leşker-i aṣḥāb olan
5. ‘ālemüŋ ṣāḥib-ḳırānı ḫān süleymāndur gelen

19.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

I

1. baḳma nücūm-ile görinen kār-ḫāneye
aldanma murġ-ı ḫāne gibi dām u dāneye
3. her laḥẓa tīr-i himmet ėrişmez nişāneye
ta‘n ėtme şeyḫ-i şehre imām-ı yegāneye
5. gördüŋ zemāne uymadı sen uy zemāneye

II

1. gūyā ki ‘āşıḳ oynıdur aḥvāl-i rūzigār
dünyāda ṣanma begliginüŋ bir vücūdı var
3. ṣadr-ı ṣadāret olmaz imiş elde pāy-dār
dārü'l-ḳarār-ı ‘uzleti var eyle iḫtiyār
5. gördüŋ zemāne uymadı sen uy zemāneye

III

1. bād-ı hevā-yı manṣıb-ile nite-kim ḥabāb

---

3 Yaḥyā kulunun methini okuyup (ona) ulaştırın.
3 oḳıyup: oḳuyup MK.
4 (Haydi), yere yüz sürüp yakarışlarla (onu) karşılayın!
YD: -.
5 Gelen âlemin kıran sahibi, kutlu hükümdarı Süleyman Han’dır!

VI

Bu bent MK nüshasına göre 4. sıradadır.
1 Kılıç ve kalem sahibi, âlimlerin şahı olan,
2 Âlemi fethetmede cihanı aydınlatan güneş olan,
3 Evliyalar içinde erenlerin göz bebeği olan,
4 Hakikatte bugün ashabın komutanı olan,
5 Gelen âlemin kıran sahibi, kutlu hükümdarı Süleyman Han’dır!

19. MK: 68[a]; YD: M. 19.

I

1 Yıldızlarla görünen (bu) yere/dünyaya bakma!
2 Ev kuşu gibi tuzakla yeme aldanma!
3 Himmet oku her zaman hedefi vurmaz.
4 Şehrin şeyhini, biricik imamını kınama!
5 Zaman sana uymadıysa sen zamana uy!

II

1 Eğer devrin hâlleri (bir) âşık oyunuysa,
2 Dünyadaki beyliğini gerçek sanma!
3 Sadaret makamı sonsuza dek elde kalmazmış.
4 Haydi, (sen de) uzlette karar kılmayı tercih et!
5 Zaman sana uymadıysa sen zamana uy!

III

baḥr-i cihānda gendüŋe gel vėrme ıżṭırāb
bu rūzigār öŋince giden zümre-i seḥāb
remz-ile bu cevābı ėder ādeme ḫıṭāb
gördüŋ zemāne uymadı sen uy zemāneye

IV

sāzende-i sipihre vücūduŋ kemānedür
tīr-i ḳażāya ṣabr u rıżā ʻāḳılānedür
cūyuŋ sözi ṣadāsı ṣanursın yabanadur
bu naḳṣa bu hevāya bu ṣavta terānedür
gördüŋ zemāne uymadı sen uy zemāneye

V

nėce gelürse öyle gider māl-ile menāl
cumʻa nemāzına dėrilen ādemī-miṣāl
cāh u celālüŋ eyler ise ṭaŋ-mı intiḳāl
lām ėtme ḳaddüŋi ġam-ile olma pāy-māl
gördüŋ zemāne uymadı sen uy zemāneye

VI

ʻāmīler ile baḥṣ u cedelden ḳopar fesād
ehl-i baṣīret olmayanı eyleme murād
birdür bu ʻayn-ı ʻālem ėyā eżʻafü'l-ʻibād
yum bir gözüŋi sen de ṣaḳın eyleme ʻinād
gördüŋ zemāne uymadı sen uy zemāneye

VII

çeng ü çeġāne muṭrib elinden ėder fiġān
nā-sāzlarla ṭoldı maḳāmāt-ı ʻāşıḳān

---

1 Hava kabarcığı gibi makam menfaatiyle,
2 Gel, cihan denizinde kendine eziyet etme/dalgalara kapılma!
3 Rüzgârın önünde sürüklenen bu bulut kümesi,
4 İnsana ima ile şu cevabı söyler:
5 Zaman sana uymadıysa sen zamana uy!

IV

1 Göğün sazendesine vücudun kemanedir.
2 Kaza okuna sabredip rıza göstermek akıllıcadır.
3 Akarsuyun sözü, sedası yabana sanırsın.
4 (Oysa) bu nakşa/besteye, bu havaya/şarkıya, bu sese nağmedir.
4 ṣavta: ṣūrete MK.
5 Zaman sana uymadıysa sen zamana uy!

V

1 Mal mülk nasıl gelirse öylece gider,
2 Cuma namazına toplanan insanlar gibi.
3 Makamın ve kudretin elden giderse şaşılır mı?
4 Kederle boyunu lâm (ل) edip/büküp perişan olma!
5 Zaman sana uymadıysa sen zamana uy!

VI

1 Fesat, cahil halkla iddialaşıp çekişmekten çıkar.
2 Basiret sahibi olmayanı murat etme!
3 Ey kulların en zayıfı, bu âlemin aslı birdir.
4 Sen de bir gözünü yum, sakın asilik etme!
5 Zaman sana uymadıysa sen zamana uy!

VII

1 Çeng ile çegâne sazendenin elinden feryat eder.

3. ‘uşşāḳ-ile ḥicāza zemānıdur ol revān
yaḥyā gibi uṣūl kitābın oḳı hemān
5. gördüŋ zemāne uymadı sen uy zemāneye

20.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘îlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

I

1. yā rabbī ḥasret-ile benüm alma cānumı
bir daḫı göreyin meh-i nā-mihrübānumı
3. cānānumı cefā ḳılıcı nev-cüvānumı
şāhīn baḳışlu yārümi rūḥ-ı revānumı
5. sulṭānumı efendimi şāh-ı cihānumı

II

1. dā’im taṣavvurum bu idi āşinā ola
gün yüzinüŋ teveccühi benden yaŋa ola
3. ‘ışḳ-ı nihāna derd-i derūna devā ola
kim dėr idi ki çaḳ bu ḳadar bī-vefā ola
5. sulṭānumı efendimi şāh-ı cihānumı

III

1. varsam serāyına nite-kim nāle vü fiġān
bir ḥāl olur ki söyleyemez ḥālümi zebān
3. tedbīrümüŋ birin ėdemez cān-ı nā-tüvān
‘aḳlum şaşar dilüm ṭutılur göricek hemān
5. sulṭānumı efendimi şāh-ı cihānumı

IV

1. seyrāna çıḳsa gün gibi zerrīn ḳabā ile

---

2 Âşıkların mekânları/mûsikî makamları edepsizlerle doldu/aheksiz oldu.
3 Tam vaktidir, âşıklarla/uşşâk makamıyla Hicaz’a/hicâz makamına doğru yola çık!
4 Hemen Yaḥyā gibi usul/nağme kitabını oku!
4 uṣūl: uṣūl-i MK.
5 Zaman sana uymadıysa sen zamana uy!

20. MK: 69[a]; YD: M. 20.

I

1 Ey Rabb’im, (ona) hasretken benim canımı alma!
2 Merhametsiz ayımı bir daha göreyim;
3 Sevdiğimi, cefakâr/cefa kılıcı yeni yetme sevgilimi,
4 Şahin bakışlı yârimi, salınan latif ruhumu,
5 Sultanımı, efendimi, cihan padişahımı!

II

1 Bütün hayalim buydu, (sevgili bana) yâr olsun!
2 (Onun) güneş yüzü bana doğru baksın!
3 Gizli aşka, gönül derdine merhem olsun.
4 Kim derdi ki bu kadar vefasız olacak;
5 Sultanımı, efendimi, cihan padişahımı?

III

1 İniltiyle figan misali sarayına varsam,
2 (Başıma) öyle bir hâl gelir ki dilim (dönüp de) hâlimi anlatamaz.
3 Zavallı canım maksadımın birini (bile) yerine getiremez.
4 Görür görmez aklım şaşar, dilim tutulur;
5 Sultanımı, efendimi, cihan padişahımı.

IV

ḳapusı ḳullarıyla nėçe mübtelā ile
3. ‘ālem ṭolar ṣadā-yı du‘ā vü ṯenā ile
ḳurbān olur yolında görenler alay ile
5. sulṭānumı efendimi ṣāh-ı cihānumı

V

1. ben nėce medḥ ėdem ki cemālini ėl bilür
gün gibi bī-naẓīr bilür bī-bedel bilür
3. bu ‘izzete bu devlete ġāyet maḥal bilür
yaḥyā ‘ale'l-ḫuṣūṣ ziyāde güzel bilür
5. sulṭānumı efendimi ṣāh-ı cihānumı

21.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

1. erlik-ile erdişīr-i ‘ālemüŋ mümtāzıyuz
ṣad hezārından ‘adūnuŋ yüz çevürmez ġāzīyüz
3. sālik-i rāh-ı ḫudāyuz evliyā hem-rāzıyuz
seyf-i dīnüz merd-i meydānuz budin şeh-bāzıyuz

II

1. diller almaġ-iledür cānān gibi ‘unvānumuz
dem-be-dem şehr-i şehādetden yacanmaz cānumuz
3. cennete gül-gūnī cāmeyle gider yārānumuz
seyf-i dīnüz merd-i meydānuz budin şeh-bāzıyuz

1-2 Hizmetkârları/askerleri (ve) nice âşıkla birlikte güneş gibi altın işlemeli kaftanıyla gezintiye çıksa,
3 Âlem dua ve övgü sesleriyle dolar.
4 Maiyetiyle birlikte görenler, yolunda kurban olur;
4 görenler: güzeller YD.
5 Sultanımı, efendimi, cihan padişahımı.

V

1 Ben (onu) nasıl methedeyim? Zira güzelliğini herkes bilir.
2 (Onu) güneş misali eşsiz bilir, benzersiz bilir.
3 Bu izzetle bu devlete son derece layık bilir.
4 Ey Yaḥyā, velhâsıl pek güzel bilir;
5 Sultanımı, efendimi, cihan padişahımı.

21. MK: 69[b]; YD: M. 21.

I

1 Yiğitlikte âlemin Erdeşir’inin/mukaddes hükümdarının kıymetlisiyiz/askeriyiz!
1 erdişīr-i: erdişīrüz MK.
2 Yüz binlerce düşmandan kaçmayan gazileriz!
2 hezārından: hezārāndan MK.
3 Allah yolunun yolcusuyuz, erenlerin sırdaşıyız!
4 (Biz) İslâm’ın kılıcı, savaş meydanının yiğidi, Budin’in ak doğanıyız!
4 budin: budun MK.

II

1 Şöhretimiz sevgili gibi esirler/gönüller almakladır.
2 Canımız bir an bile şehitlik yurdundan kaçmaz.
2 dem-be-dem: dem MK; şehr-i: şehd-i MK.
3 Dostlarımız cennete gül renkli elbiseyle gider.
4 (Biz) İslâm’ın kılıcı, savaş meydanının yiğidi, Budin’in ak doğanıyız!
4 budin: budun MK.

III

1. ġamzesi peykānı gibi yārüŋ işler öcümüz
ẓāhir ü bāṭın yėter a‘dā-yı dīne gücümüz
3. şeh-per-i ‘anḳā-yı ḳāfuŋ ‘aynıdur sorġucumuz
seyf-i dīnüz merd-i meydānuz budin şeh-bāzıyuz

IV

1. ceng içinde ḫalḳumuz bī-iḫtiyār olur bizüm
her iki barmaġumuz bir ẕü’l-feḳār olur bizüm
3. cümlemüz keskin ḳılıç gibi yarar olur bizüm
seyf-i dīnüz merd-i meydānuz budin şeh-bāzıyuz

V

1. yārümüz ḫıżr-ı nebī yardımcımuz allāhdur
şāhumuz sulṭān selīm ibn-i süleymān şāhdur
3. ġāzīler dergāhı ėy **yaḥyā** yüce dergāhdur
seyf-i dīnüz merd-i meydānuz budin şeh-bāzıyuz

22.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

1. cūşa geldüm ol gül-i ḫandānı aŋdum aġladum
anuŋ-ile sürdügüm devrānı aŋdum aġladum
3. cānib-i kūyına baḳdum anı aŋdum aġladum
mā-cerā-yı ṣoḥbet-i cānānı aŋdum aġladum

III

1 Öcümüz, yârin keskin bakışının oku gibi işler.
1 yārüŋ işler öcümüz: yaruŋ işler ucumuz YD.
2 Görünen ve gizlenen (bütün) din düşmanlarına gücümüz yeter.
3 Sorgucumuz, Kaf Dağı’ndaki Anka’nın en uzun tüyündendir.
4 (Biz) İslâm’ın kılıcı, savaş meydanının yiğidi, Budin’in ak doğanıyız!
4 budin: budun MK.

IV

1 Bizim halkımız cenk ederken aşkla kendinden geçer.
1 ḫalḳumuz: ḫalḳamuz MK.
2 Bizim her iki parmağımız bir Zülfikâr’a döner.
3 Her birimiz keskin kılıç gibi faydalı/yürekli olur/kesip parçalar.
4 (Biz) İslâm’ın kılıcı, savaş meydanının yiğidi, Budin’in ak doğanıyız!
4 budin: budun MK.

V

1 Yârimiz Hz. Hızır, yardımcımız Allah’tır!
2 Şahımız Süleyman Şah oğlu Sultan Selim’dir!
3 Ey Yaḥyā, gaziler dergâhı yüce dergâhtır.
4 (Biz) İslâm’ın kılıcı, savaş meydanının yiğidi, Budin’in ak doğanıyız!
4 budin: budun MK.

22. MK: 69[b]; YD: M. 22.

I

1 Coştum, o gülen/açılmış gülü andım, ağladım.
2 Onunla geçirdiğim huzur dolu günleri hatırlayıp ağladım.
3 Semtinden tarafa baktım, onu andım, ağladım.
4 Sevgilinin sohbetini andım, ağladım.

II

1. ḳanı ol dem kim nihāyet bulmış idi āh u zār
mūnis-i derd-i nigār olmışdı cān-ı bī-ḳarār
3. yüzüm üstine düşüp yaşum gibi bī-iḫtiyār
mā-cerā-yı ṣoḥbet-i cānānı aŋdum aġladum

III

1. ʻayş u ʻişret eyleyüp cemʻiyyet-i yārān-ile
eglenürdi göŋlümüz ol yūsuf-ı kenʻān ile
3. ḥażret-i yaʻḳūb gibi dīde-i giryān ile
mā-cerā-yı ṣoḥbet-i cānānı aŋdum aġladum

IV

1. ʻālemi seyrān ėderken yolda gördüm nāgehān
ʻāşıḳ-ı şeydāsı ile seyr ėder bir nev-cüvān
3. boynumı burdum yėrindüm eyledüm āh u fiġān
mā-cerā-yı ṣoḥbet-i cānānı aŋdum aġladum

V

1. ʻālem-i vuṣlat ḫayāl-i ḫ̆āb imiş ru'yā gibi
pāy-dār olmaz dirīġā bī-vefā dünyā gibi
3. fürḳat-i dīdār-ı yāre acıyup deryā gibi
mā-cerā-yı ṣoḥbet-i cānānı aŋdum aġladum

VI

1. ṭoġdı ėy **yaḥyā** seḥer vaḳtinde çün şems-i cihān
bir baḳımda ol meh-i tābāna beŋzetdüm hemān
3. ḥasretinden gözlerüm yaşın ėdüp seyl-i revān
mā-cerā-yı ṣoḥbet-i cānānı aŋdum aġladum

II

1 Ahın ve inleyişin son bulduğu o demler nerede?
2 (Bu) fânî can, güzel sevgilinin derdiyle dost olmuştu.
3 Gözyaşlarım gibi iradesizce yüz üstü düşüp,
4 Sevgilinin sohbetini andım, ağladım.

III

1 Dostlar meclisinde eğlenip sohbet ederek,
2 Gönlümüz o Kenanlı Yusuf'la avunurdu.
3 (Oysa şimdi)Yakub misali yaşlı gözlerle,
4 Sevgilinin sohbetini andım, ağladım.

IV

1-2 Yolda etrafa bakınırken birden çılgın âşığıyla gezen yeni yetme bir güzel gördüm.
3 Boynumu büktüm, kederlendim/imrendim, ah edip inledim.
4 Sevgilinin sohbetini andım, ağladım.

V

1 Vuslat âlemi rüya gibi bir düş/gerçekleşmesi mümkün olmayan bir hayal imiş.
2 Çok yazık! Vefasız dünya gibi (o da) ebedî değildir!
3 Yârin güzel yüzünün ayrılığına deniz gibi kederlenip/acılaşıp,
4 Sevgilinin sohbetini andım, ağladım.

VI

1 Ey Yaḥyā, cihan güneşi seher vaktinde doğduğu için,
2 Bir bakışta/bir açıdan (onu) hemen o parlak aya benzettim.
3 Hasretinden gözyaşlarımı sel gibi akıtıp,
4 Sevgilinin sohbetini andım, ağladım.

23.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

1. ėy hilāl-ebrū ġam-ı hecr-ile ḫāk ėtdüŋ beni
‘aşıḳ-ı dī̇vāne ėdüp sī̇ne-çāk ėtdüŋ beni
3. bir baḳımda mübtelā-yı ‘ışḳ-ı pāk ėtdüŋ beni
ḳanuma girdüŋ be-hey ẓālim helāk ėtdüŋ beni

II

1. bu levendāne ṣarılmış gün gibi destār-ile
bu kemāl-i ḥüsn-ile bu leẕẕet-i güftār-ile
3. bu libās-ı āl-ile bu şī̇ve-i reftār-ile
ḳanuma girdüŋ be-hey ẓālim helāk ėtdüŋ beni

III

1. ‘āşıḳ-ı şeydā ėden sensin beni bī̇-iştibāh
‘āşıḳ olmaḳ bir günāh ise senüŋdür ol günāh
3. yaraşur baŋa ėdersem nāle vü feryād u āh
ḳanuma girdüŋ be-hey ẓālim helāk ėtdüŋ beni

IV

1. bunca yıllardur ki hergiz ḫāṭırumdan gitmedüŋ
ṣormaduŋ aḥvālümi bir gün beni söyletmedüŋ
3. bir cefā mı ḳaldı kim anı baŋa sen ėtmedüŋ
ḳanuma girdüŋ be-hey ẓālim helāk ėtdüŋ beni

V

1. aġladup iŋletme **yaḥyā** bendeŋi bülbül gibi
ḳadrüŋi bilmezlere şāhum ṭaḳılma gül gibi

---

23. MK: 70[a]; YD: M. 23.

I

1 Ey hilâl kaşlı güzel, beni ayrılık gamıyla toprak ettin.
2 Divane âşık edip üzdün, zulme uğrattın.
3 Bir bakışta saf aşka müptela ettin.
4 Be hey zalim, kanıma girdin; beni helak ettin!

II

1 Bu levende yakışır şekilde dağınık sarılmış güneş misali sarık ile,
2 Bu kusursuz güzellikle, bu şirin sözlerle,
3 Bu kırmızı elbiseyle, bu edalı yürüyüşle,
3 libās-ı: libāsın MK.
4 Be hey zalim, kanıma girdin; beni helak ettin!

III

1 Beni divane âşık eden şüphesiz sensin.
2 Âşık olmak bir günahsa o günah senindir.
3 İnler, haykırır, ah edersem bana yaraşır.
4 Be hey zalim, kanıma girdin; beni helak ettin!

IV

1 Bunca yıldır hiç gönlümden/aklımdan çıkmadın.
2 Bir gün hâlimi sormadın, beni konuşturmadın.
3 Senin bana etmediğin bir cefa kaldı mı?
4 Be hey zalim, kanıma girdin; beni helak ettin!

V

1 Yaḥyā köleni bülbül gibi ağlatıp inletme!
2 A şahım, gül gibi kadrini bilmeyenin (yakasına)/peşine takılma!

3. dest-i cevr-ile benüm boynum burup kākül gibi
ḳanuma girdüŋ be-hey ẓālim helāk ėtdüŋ beni

24.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

1. ḳuluŋuz ḳurbānuŋuz sensin efendi cānumuz
cānumuz cānānumuz sulṭān-ı 'ālī-şānumuz
3. gelmez olduŋ gülmez oldı külbe-i aḥzānumuz
ḳanı a ẓālim senüŋle 'ahdümüz peymānumuz

II

1. sen benümle yār idüŋ 'ālem baŋa aġyār idi
bu 'adāvetler yoġ idi āşinālıḳ var idi
3. ḳavlümüz ḳavl ü ḳarār iḳrārumuz iḳrār idi
ḳanı a ẓālim senüŋle 'ahdümüz peymānumuz

III

1. evvelinde bendeŋe şāhum 'adālet eyledüŋ
āşinā olduŋ vefā ḳılduŋ 'ināyet eyledüŋ
3. şoŋradan döndüŋ felek gibi 'adāvet eyledüŋ
ḳanı a ẓālim senüŋle 'ahdümüz peymānumuz

IV

1. ayrılıḳ nār-ı cehennemdür nėce taḳrīr olur
ḳanlu yaşum şanki āteşden iki zencīr olur
3. gözüme hicrān-ile her kirpügüm bir tīr olur
ḳanı a ẓālim senüŋle 'ahdümüz peymānumuz

---

3 Zulüm eliyle kâkül misali benim boynumu büküp,
4 Be hey zalim, kanıma girdin; beni helak ettin!

24. MK: 70[b]; YD: M. 24.

I

1 Kulunuz, kurbanınızım; ey efendi, sensin canımız!
2 Canımız, cananımız, şanı yüce sultanımız!
3 Gelmez oldun, gülmez oldu hüzünler evimiz.
4 Ey zalim! Nerede seninle ahdimiz, yeminimiz?

II

1 Sen bana sevgiliydin, âlemse yabancıydı.
2 Bu düşmanlıklar yoktu, dostluk vardı.
2 'adāvetler: 'adāvet MK.
3 Sözümüz söz, vaadimiz vaatti.
4 Ey zalim! Nerede seninle ahdimiz, yeminimiz?

III

1 A şahım, önceleri kölene adil davrandın.
2 Dost oldun, sadakat gösterdin, iyilik ettin.
3 Sonradan felek gibi dönüp düşmanlık ettin.
4 Ey zalim! Nerede seninle ahdimiz, yeminimiz?

IV

1 Ayrılık cehennem ateşidir, nasıl anlatılır?
2 Kanlı yaşım güya ateşten iki zincir olur.
3 Ayrılıkla gözüme her kirpiğim birer ok olur.
4 Ey zalim! Nerede seninle ahdimiz, yeminimiz?

V

1. cem‘ olup aġyār-ile peymāneler nūş eyledüŋ
günde biŋ kez öldürüp **yaḥyā**yı bī-hūş eyledüŋ
3. va‘de-i vaṣluŋ gibi gitdüŋ ferāmūş eyledüŋ
ḳanı a ẓālim senüŋle ‘ahdümüz peymānumuz

25.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

1. ḥālüme raḥm eyle sulṭānum ġamuŋla zār iken
bī-mecāl ü bī-kes ü bī-yār ü bī-miḳdār iken
3. kime yanam yaḳılam bu derd-ile nāçār iken
bir senüŋ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken

II

1. pādişāhum sevdügüm ‘ömrüm efendim devletüm
ḫāk-i pāyuŋ olmaġ-iledür cihānda ‘izzetüm
3. kimseye ḳul olmaġa yoḳdur ölince niyyetüm
bir senüŋ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken

III

1. derd ise pāyānı yoḳ hicrān-ise bī-intihā
‘ömr ise bāḳī degül dünyā ise bir bī-vefā
3. dār-ı ġurbetde ẕelīl olmaḳ ne lāyıḳdur baŋa
bir senüŋ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken

IV

1. āsitānuŋdan se‘ādet yılduzı dūr olmasun

V

1 Engelle bir olup kadehlerce (şarap) içtin.
2 Günde bin kez öldürüp Yaḥyā’yı aklından ettin.
3 Vuslat vaadin gibi gittin de (beni) unuttun.
4 Ey zalim! Nerede seninle ahdimiz, yeminimiz?

25. MK: 71[a]; YD: M. 25.

I

1 Ey sultanım, gamınla inlemekteyken hâlime acı;
2 Güçsüz, kimsesiz, yârsiz ve hakirken.
3 Bu çaresiz dertten (başka) kime yanıp yakılayım,
4 Benim senin gibi bir cihan sultanım var iken?
4 şāh-ı cihānum: şāhum MK.

II

1 Padişahım, sevdiğim, ömrüm, efendim, saadetim!
1 efendim devletüm: devletüm efendim MK.
2 Cihanda itibarım, ayağının toprağı olmakladır.
2 ḫāk-i pāyuŋ: ḫāk-pāyuŋ MK.
3 Ölene dek kimseye kul olmaya niyetim yok,
4 Benim senin gibi bir cihan sultanım var iken!

III

1 Derd ise bitip tükenmez, ayrılığınsa sonu yok.
2 Ömürse baki değil, dünya ise bir vefasız.
3 Gurbet illerde hakir olmak bana reva mı,
4 Benim senin gibi bir cihan sultanım var iken?

IV

1 Saadet yıldızı eşiğinden ayrılmasın.

germ olup gün yüzlüler ḥüsnine maġrūr olmasun
3. begligüm vardur dėyen yoḳ yėre mesrūr olmasun
bir senüŋ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken

V

1. olalı **yaḥyā** ḳuluŋ şems-i cemālüŋ maẓharı
‘aynuma gelmez benüm şehrüŋ ḳamer-sīmāları
3. ‘ālem içinde görinmez gözüme ḥūr u perī
bir senüŋ gibi benüm şāh-ı cihānum var iken

26.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

1. yılduzu düşkün ġarīb ü ‘āşıḳ-ı bī-çāreyin
gün gibi deryā-yı ‘ışḳuŋda gezer āvāreyin
3. saŋa ḳul oldum ḳapuŋdan ġayri ḳanda varayın
pādişāhum sen ṭururken ben kime yalvarayın

II

1. bir hilāl-ebrū güzelsin serv-i gül-ruḫsārsın
görinenlerde naẓīrüŋ yoḳ müsellem yārsın
3. ḳullarınuŋ ḥāline raḥm ėdici dil-dārsın
pādişāhum sen ṭururken ben kime yalvarayın

III

1. ġayri maḥbūbuŋ viṣāli günlerinden dā’imā
ḫoş gelür şām-ı firāḳuŋda fiġān ėtmek baŋa
3. ben seni sevdüm seni göŋlüm saŋa vėrdüm saŋa
pādişāhum sen ṭururken ben kime yalvarayın

---

2 Gün yüzlüler kibre kapılıp güzelliğiyle gururlanmasın;
3 “Beyliğim vardır!” diyen, boş yere mesut olmasın;
4 Benim senin gibi bir cihan sultanım var iken!

V

1 Yaḥyā kulun güzel yüzünün güneşini gördüğünden beri,
2 Şehrin ay yüzlülerine itibar etmem.
3 Âlemde huriyle peri gözüme görünmez/gözümde kıymetsizdir,
4 Benim senin gibi bir cihan sultanım var iken.

26. MK: 71[a]; YD: M. 26.

I

1 Talihsiz, kimsesiz, çaresiz bir âşığım.
2 Gün gibi aşkının denizinde gezen avareyim.
3 Sana kul oldum, kapından başka nereye gideyim?
4 Padişahım, sen dururken ben kime yalvarayım?

II

1 Bir hilâl kaşlı güzelsin, gül yanaklı selvisin.
2 Güzellerde eşin yoktur; (sen) meşhur sevgilisin.
3 Kullarının hâline acıyan, gönül çelen sevgilisin.
4 Padişahım, sen dururken ben kime yalvarayım?

III

1 Başka güzellerin vuslat günlerindense daima,
2 Bana ayrılığının gecesinde figan etmek hoş gelir.
3 Ben seni sevdim, seni! Gönlümü sana verdim, sana!
4 Padişahım, sen dururken ben kime yalvarayım?

IV

1. merdüm-i ʻālī-naẓarsın gözlerümüŋ nūrısın
tāze gül gibi baṣīret ehlinüŋ manẓūrısın
3. şehr-i ḥüsnüŋ māhısın dil-berlerüŋ meşhūrısın
pādişāhum sen ṭururken ben kime yalvarayın

V

1. bir ġarīb-i nā-tüvānam āsitānuŋda senüŋ
gülmedüm **yaḥyā** ḳuluŋ gibi zemānuŋda senüŋ
3. aġlasam yansam yaḳılsam ṭaŋ-mı yanuŋda senüŋ
pādişāhum sen ṭururken ben kime yalvarayın

27.

Mefāʻīlün mefāʻīlün mefāʻīlün mefāʻīlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

I

1. ölürsem ḳara gėysün dūd-ı āhum gibi ʻāşıḳlar
dögünsün dāġ-ı sīnem gibi baŋa baġrı yanıḳlar
3. beni ol māh-ı tābāna nifāḳ ėtmiş münāfıḳlar
ne ḳara günlere ḳaldum yazuḳlar baŋa yazuḳlar

II

1. benüm ṭaġlarca derdüm var viṣāl-i yāre çārem yoḳ
dil-i dīvānemüŋ eglencesi bir māh-pārem yoḳ
3. ġamum ḥadden ziyāde yılduzum düşkün sitārem yoḳ
ne ḳara günlere ḳaldum yazuḳlar baŋa yazuḳlar

III

1. nėçe nevrūz olur bir gün baŋa vaṣl-ı ḥabīb olmaz
nėçe bayram olur yārüŋ elin öpmek naṣīb olmaz

IV

1 Yüce bakışlı bir kimsesin, gözlerimin nurusun.
2 Taze gül gibi basiret sahiplerinin nazar ettiğisin.
3 Güzellik şehrinin ayısın, gönül çelen güzellerin meşhurusun.
4 Padişahım, sen dururken ben kime yalvarayım?

V

1 Senin kapında güçsüz, zavallı bir garibim.
2 Yaḥyā kulun gibi senin devrinde (hiç) gülmedim.
3 Senin yanında ağlasam, yanıp yakılsam şaşılır mı?
4 Padişahım, sen dururken ben kime yalvarayım?

27. MK: 71[b]; YD: M. 27.

I

1 Ölürsem ahımın dumanı gibi âşıklar karalar giysin/yas tutsun.
2 Sinemin yanık yarası gibi bağrı yanıklar benim için yansın/dövünsün.
3 Ara bozucular beni o parlak aya çekiştirmiş.
4 Ne kara günlere kaldım; vah, bana çok yazık!

II

1 Benim dağlar kadar derdim varken yâre kavuşmaya çarem yok.
2 Divane gönlümü avutacak bir ay parçası sevgilim yok.
3 Gamım haddini aştı, yıldızım düşkün, bahtım kapalı.
4 Ne kara günlere kaldım; vah, bana çok yazık!

III

1 Kaç Nevruz gelir geçer, bir gün sevgilinin vuslatına erememem.
2 Nice bayram olur, yârin elini öpmek nasip olmaz.

3. yaraşur baŋa aġlarsam benüm gibi ġarīb olmaz
ne ḳara günlere ḳaldum yazuḳlar baŋa yazuḳlar

IV

1. uyup ol yār nādāna gider gün gibi seyrāne
delü göŋlüm gibi anuŋ hemīşe meyli yabane
3. ıraḳdan baḳar oldum şimdi ben ol māh-ı tābāne
ne ḳara günlere ḳaldum yazuḳlar baŋa yazuḳlar

V

1. ṣaḳınmaz nāle vü feryād ile āh u fiġānumdan
geçer ‘ömr-i ‘azīzüm gibi aġyār ile yanumdan
3. bu hercāyīlıġ umulmazdı ol şems-i cihānumdan
ne ḳara günlere ḳaldum yazuḳlar baŋa yazuḳlar

VI

1. tekellüfsüz bize her dem gelürdi yūsuf-ı ṯānī
cemāli gülleri ḫandān ėderdi beyt-i aḥzānı
3. şeb-i fürḳat baŋa göstermez oldı gün gibi anı
ne ḳara günlere ḳaldum yazuḳlar baŋa yazuḳlar

VII

1. ḥaḳīḳat gelmez ėy **yaḥyā** bu gün yüzlü ṣanemlerden
ferāġat eyler idüm ḳādir olsam ‘ışḳ-ı dil-berden
3. beni yaşum gibi fürḳat çıḳardur ‘āḳıbet serden
ne ḳara günlere ḳaldum yazuḳlar baŋa yazuḳlar

---

3 Ağlasam bana yaraşır, benim gibi garip bulunmaz.
4 Ne kara günlere kaldım; vah, bana çok yazık!

IV

1 O yâr cahile uyup güneş gibi gezintiye çıkar.
1 ol yār: aġyār MK.
2 Onun meyli deli gönlüm gibi hep başkalarınadır.
3 Şimdi ben o parlak aya uzaktan bakar oldum.
4 Ne kara günlere kaldım; vah, bana çok yazık!

V

MK: -.
1 İniltimden, haykırışımdan, ahımla feryadımdan sakınmaz.
2 Aziz ömrüm gibi yanımdan engelle geçip gider.
3 O cihan güneşimden böyle vefasızlık umulmazdı.
4 Ne kara günlere kaldım; vah, bana çok yazık!

VI

MK: -.
1 Gönlümün Yusuf'u, bize her zaman teklifsizce gelirdi.
2 Cemâlinin gülleri, hüzünler evini neşeyle/güllerle doldururdu.
3 Ayrılık gecesi güneş gibi onu bana göstermez oldu.
4 Ne kara günlere kaldım; vah, bana çok yazık!

VII

1 Ey Yaḥyā, bu güneş yüzlü güzellerden/putlardan vefa/hakikat gelmez.
2 Elimden gelse gönül çelen sevgilinin aşkından vazgeçerdim.
3 Ayrılık beni sonunda gözyaşım gibi baştan çıkartır/başımdan eder.
3 çıḳardur: çıḳarur MK.
4 Ne kara günlere kaldım; vah, bana çok yazık!

28.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

1. göklere ėrişdi feryād-ile efġānum meded
ḳuluŋa ẓulm eyleme devletlü sulṭānum meded
3. ölümümdür senden ayrılmaḳ baŋa cānum meded
yalıŋuz ḳaldum ġarīb oldum meded ḫānum meded

II

1. sen beni ‘āşıḳlar ortasında maḥzūn eyleme
ġayret-i aḳrān-ile ḥālüm diger-gūn eyleme
3. intiẓāruŋla dem-ā-dem baġrumı ḫūn eyleme
yalıŋuz ḳaldum ġarīb oldum meded ḫānum meded

III

1. dil-rübālar ḫānısın maḥbūblar sulṭānısın
‘āşıḳuŋ īmānısın derd ehlinüŋ dermānısın
3. göŋlümüŋ eglencesisin cānumuŋ cānānısın
yalıŋuz ḳaldum ġarīb oldum meded ḫānum meded

IV

1. āsitān-ı devletüŋde bende-i fermān iken
pādişāh-ı ‘ālem iken başuma sulṭān iken
3. hem-dem-i yārān iken hem-ṣoḥbet-i cānān iken
yalıŋuz ḳaldum ġarīb oldum meded ḫānum meded

V

1. bī-kes ü bī-çāre vü bīmār olup **yaḥyā** gibi
ṭoldı ‘ışḳum ‘āleme mihr-i cihān-ārā gibi

---

28. MK: 72[a]; YD: M. 28.

I

1 Feryadımla şikayetim göklere erişti, medet!
2 Ey saadetli sultanım, kölene zulmetme; medet!
3 Ey canım, senden ayrılmak bana ölümdür; medet!
4 Yalnız kaldım, garip oldum, medet hanım, medet!

II

1 Sen beni âşıklar içinde mahzun etme!
2 Akranların/rakiplerin çabasıyla hâlimi perişan etme!
3 Hasretinle her an bağrımı kanla doldurma!
4 Yalnız kaldım, garip oldum, medet hanım, medet!

III

1 Gönül çelen güzellerin hanı, sevgililerin sultanısın!
1 maḥbūblar: maḥbūb MK.
2 Âşığın imanısın, dertlilerin dermanısın!
3 Gönlümün eğlencesisin, canımın cananısın!
4 Yalnız kaldım, garip oldum, medet hanım, medet!

IV

1 Devletinin eşiğinde buyruğunun kölesiyken,
2 Âlemin padişahıyken, kendi başıma sultan iken,
3 Dostların sırdaşıyken, sevgilinin sohbet arkadaşıyken,
4 Yalnız kaldım, garip oldum, medet hanım, medet!

V

1 Yaḥyā gibi kimsesiz ve çaresiz bir hâlde can çekişip,
2 Aşkım yeryüzüne cihanı aydınlatan güneş misali doldu.

3. ḳāf-ı ‘ışḳı mesken ėdindüm bugün ‘anḳā gibi
yalıŋuz ḳaldum ġarīb oldum meded ḫānum meded

29.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + –

I

1. geçdi cānānuŋ firāḳı cānuma
tīr-i cevri gibi girdi ḳanuma
3. nāleden bir kimse gelmez yanuma
söyle ėy bād-ı ṣabā cānānuma

II

1. baḥr-i ‘ışḳına olaldan āşinā
yad olupdur cümle-i ‘ālem baŋa
3. yalıŋız ḳaldum ġarīb ü mübtelā
söyle ėy bād-ı ṣabā cānānuma

III

1. düşmenüm gibi benüm ol nev-cüvān
şād olur çün-kim ġamumdan her zemān
3. eyleyüp aḥvālümi bir bir beyān
söyle ėy bād-ı ṣabā cānānuma

IV

1. fürḳatinden derd-i bī-pāyānumı
ḥasretinden nāle vü efġānumı
3. mā-cerā-yı dīde-i giryānumı
söyle ėy bād-ı ṣabā cānānuma

---

3 Bugün Anka gibi aşkın Kaf Dağı’nı mesken tuttum.
4 Yalnız kaldım, garip oldum, medet hanım, medet!

29. MK: 72[a]; YD: M. 29.

I

1 Sevgilinin ayrılığı gönlüme saplandı/canıma yetti.
2 Cefasının oku gibi kanımı döktü.
3 Feryattan kimseler yanıma yanaşamaz.
4 Ey sabah meltemi, söyle sevdiğime!

II

MK: -. Bu bent, *Yahyā Dīvān* EK-2 bölümünde YD/F’nin nüsha farkı olarak kaydedilmiş olup metne eklenmesi gerektiğine dair not düşülmüştür.

1 Aşkının denizine daldığımdan beri,
2 Bütün âlem bana yabancıdır.
3 Yalnız kaldım, garip ve düşkün oldum;
4 Ey sabah meltemi, söyle sevdiğime!

III

1 O yeni yetme güzel benim düşmanım gibi,
2 Her zaman kederime sevindiğinden,
3 Hâllerimi bir bir anlatıp,
4 Ey sabah meltemi, söyle sevdiğime!

IV

1 Ayrılığından (çektiğim) sonsuz kederimi,
2 Hasretinden (ettiğim) feryadımı, figanımı,
3 Yaşlı gözlerimin macerasını,
4 Ey sabah meltemi, söyle sevdiğime!

V

1. yaḳdı yandurdı beni nār-ı firāḳ
ėşidenlerden ıraġ olsun ıraḳ
3. hey ne müşkil derd olur bu iştiyāḳ
söyle ėy bād-ı ṣabā cānānuma

VI

1. derdmendine şefā‘at eylesün
ḫāṭırum ṣorsun ‘ināyet eylesün
3. bī-vefālıḳdan ferāġat eylesün
söyle ėy bād-ı ṣabā cānānuma

VII

1. ‘āşıḳ olaldan aŋa leyl ü nehār
‘ışḳum artar eksilür ṣabr u ḳarār
3. olmasun **yaḥyā** gibi maḥzūn u zār
söyle ėy bād-ı ṣabā cānānuma

30.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

I

1. āh kim ḥażret-i ya‘ḳūb gibi şām u seḥer
eylerin saġa ṣola ḥasret-i yār-ile naẓar
3. rāh-ı kūyında yoġ ol yūsuf-ı s̱ānīden es̱er
aġla ėy gözlerüm aġla ne gelür var ne gider

II

1. ṣıdı ‘āşıḳlarınuŋ göŋli gibi ‘ahdini yār

V

1 Ayrılık ateşi beni yakıp kavurdu.
1 nār-ı: derd-i MK.
2 İşitenlerden uzak olsun, uzak!
3 Ah! Bu hasret ne büyük dert imiş;
4 Ey sabah meltemi, söyle sevdiğime!

VI

MK: -. Bu bent, *Yahyā Dīvān* EK-2 bölümünde YD/F'nin nüsha farkı olarak kaydedilmiş olup metne eklenmesi gerektiğine dair not düşülmüştür.
1 Derdini çekene şefaat etsin.
2 Hâlimi hatırımı sorsun da iyilik etsin.
3 Vefasızlığı bir kenara atsın;
4 Ey sabah meltemi, söyle sevdiğime!

VII

1 Ona âşık olduğumdan beri gece gündüz,
1 aŋa: saŋa MK.
2 Aşkım artarken sabrım eksilir.
3 Yaḥyā gibi kederlenip feryat etmesin;
4 Ey sabah meltemi, söyle sevdiğime!
30. MK: 72[b]; YD: M. 30.

I

1 Ah ah! Hz. Yakub gibi sabah akşam,
2 Yârin hasretiyle sağa sola bakınırım.
3 Semtinin yolunda o gönlümün Yusuf'undan eser yok.
4 Ağla, ey gözlerim ağla! Ne gelen var ne giden.

II

ṭurmadı ḳavl ü ḳarārına dirīġā dil-dār
3. intiẓāriyle helāk ėtdi beni ‘ışḳ-ı nigār
aġla ėy gözlerüm aġla ne gelür var ne gider

III

1. yol gibi boynumı burup ṭururın yolda müdām
nėçe gündür ki gelüp geçmedi ol şāh-ı be-nām
3. meded ėyvāy meded gelmek işi oldı temām
aġla ėy gözlerüm aġla ne gelür var ne gider

IV

1. ḳanı ol dem ki var idi baŋa yārüŋ naẓarı
ḳarşulardı anı gördükçe yaşum ḳaṭreleri
3. nā-bedīd oldı perī gibi görinmez ḫaberi
aġla ėy gözlerüm aġla ne gelür var ne gider

V

1. beni **yaḥyā** gibi yārāna temāşā ḳıldı
derd-i ‘ışḳıyla be-nām eyledi şeydā ḳıldı
3. gendüden ḫāne-i vīrānemi tenhā ḳıldı
aġla ėy gözlerüm aġla ne gelür var ne gider

31.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

I

1. cānāncıġum cefā ḳılıcı bī-vefācıġum
bīgānelerle hem-dem olan āşinācıġum
3. şāhīn baḳışlu begcegizüm pādişācıġum

---

1 Sevgili âşıklarının gönlünü (kırdığı) gibi yeminini bozdu.
2 Yazıklar olsun! Gönül çelen yâr sözünde durmadı.
3 Yârin aşkı, beni hasretle beklemekten helak etti.
4 Ağla, ey gözlerim ağla! Ne gelen var ne giden.

III

1 Yol gibi boynumu büküp hep yolda beklerim.
2 O şanlı padişah gelip geçmeyeli günler oldu.
3 Eyvahlar olsun, yetişin! Gelme işi sona erdi.
4 Ağla, ey gözlerim ağla! Ne gelen var ne giden.

IV

1 Sevgilinin bana baktığı o günler nerede?
1var idi baŋa: baŋa var idi MK.
2 Gözyaşlarım onu gördükçe karşılamaya çıkardı.
3 (Artık o yâr), peri gibi görünmez oldu; hiç haber yok!
4 Ağla, ey gözlerim ağla! Ne gelen var ne giden.

V

1 Beni Yaḥyā gibi dostlara eğlence etti.
2 Aşkının derdiyle meşhur edip çılgına çevirdi.
3 Harap olmuş evimi kendinden mahrum etti.
4 Ağla, ey gözlerim ağla! Ne gelen var ne giden.

31. MK: 73[a]; YD: M. 31.

I

1 Sevdiceğim, cefa edici vefasızım,
2 Yabancılarla dost olan yârim,
3 Şahin bakışlı beyceğizim, padişahçığım,
3 pādişācıġum: pādişāhcıġum MK.

sulṭāncıġum efendicıġum dil-rübācıġum

II

1. ḳapuŋda ben ḳuluŋ ki günāh eyler āh ėder
rūy-ı celāl-ile baŋa ġamzeŋ nigāh ėder
3. şādām aŋa ki cevri senüŋ gibi şāh ėder
sulṭāncıġum efendicıġum dil-rübācıġum

III

1. şol bī-vefā ki ‘āşıḳınuŋ āhını alur
bir gün olur ki sāye gibi yolına gelür
3. fānī cihān içinde ne bülbül ne gül ḳalur
sulṭāncıġum efendicıġum dil-rübācıġum

IV

1. fürḳat şebinde tīġ çeker māh-ı nev baŋa
tāc-ı ‘aẕāb olur görinen ḳubbe-i semā
3. ḳullar başına gelmeye bunuŋ gibi belā
sulṭāncıġum efendicıġum dil-rübācıġum

V

1. ben bir ġarībīyem ki ėşigüŋde ḫāküŋem
dīvāneler içinde senüŋ sīne-çāküŋem
3. **yaḥyā** ḳuluŋ gibi nėçe yıldur helāküŋem
sulṭāncıġum efendicıġum dil-rübācıġum

---

4 Sultancığım, efendiciğim, gönül çelen sevgilim!

II

1 Kapında ben kölen ah ederek günaha girdiğinden,
1 ki: - MK.
2 Kıyıcı bakışların bana celâl yüzüyle bakar.
3 Zulmü (bana) senin gibi bir sultan ettiği için mesudum;
4 Sultancığım, efendiciğim, gönül çelen sevgilim!

III

1 Âşığının ahını alan şu vefasız,
2 Bir gün olur, gölge gibi yola gelir.
3 Fâni dünyada ne bülbül kalır ne de gül;
4 Sultancığım, efendiciğim, gönül çelen sevgilim!
4 efendicıġum: efendicigüm MK.

IV

1 Ayrılık gecesinde hilâl bana kılıç çeker.
2 Görünen gök kubbe azap tacına döner.
3 Böyle bela kimsenin başına gelmesin;
4 Sultancığım, efendiciğim, gönül çelen sevgilim!

V

1 Ben eşiğinde toprak olmuş bir garip kimseyim.
1 bir ġarībīyem: bī-ġarībem MK.
2 Divaneler içinde senin gönlü yaralı (âşığınım).
2 dīvāneler: dīvāne MK.
3 Yaḥyā kulun gibi yıllardır perişanınım;
4 Sultancığım, efendiciğim, gönül çelen sevgilim!
4 efendicıġum: efendicigüm MK.

32.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

I

1. yine 'āşıḳlar arasında ḳıyāmet ḳopdı
āh-ile ṭoldı cihān dūd-ı melāmet ḳopdı
3. sīne çāk oldı yürek oynadı ḥālet ḳopdı
iki dil-ber iki ẓālim iki āfet ḳopdı

II

1. ayuŋ on dördine beŋzer birinüŋ yüzi hemān
biri bir yūsuf-ı ṣānīdür odur cān-ı cihān
3. mihr-ile māh gibi ḥüsn-ile meşhūr-ı cihān
iki dil-ber iki ẓālim iki āfet ḳopdı

III

1. biri cān gülşenine serv-i ḫırāmān oldı
biri gülzār-ı cināna gül-i ḫandān oldı
3. birinüŋ derdine ammā biri dermān oldı
iki dil-ber iki ẓālim iki āfet ḳopdı

IV

1. nėçe bir cevr ü cefā çekmegi 'ādet ėdeyin
nėçe bir derdümi yārāna ḥikāyet ėdeyin
3. varayın şāh süleymāna şikāyet ėdeyin
iki dil-ber iki ẓālim iki āfet ḳopdı

V

1. biri birisine 'āşıḳ biri birisine yār
her birinüŋ nėçe **yaḥyā** gibi ölümlüsi var

---

32. MK: 73[b]; YD: M. 32.

I

1 Yine âşıklar arasında kıyamet koptu.
2 Cihan ahla doldu, melamet dumanı yükseldi.
3 Sine parçalandı, yürek hopladı, ortalık coştu.
4 İki gönül alıcı güzel, iki zalim, iki afet göründü.

II

1 Birinin yüzü tıpkı dolunaya benzer.
2 Diğeri gönül Yusuf'udur, cihanın canı odur.
2 bir: - MK.
3 Güneşle ay misali güzellikte herkesçe bilinen,
4 İki gönül alıcı güzel, iki zalim, iki afet göründü.

III

1 Biri gönlün gül bahçesine salınan selvi oldu.
2 Diğeri cennet bahçelerine gülen/açılmış gül oldu.
3 Ama birinin derdine diğeri derman oldu.
4 İki gönül alıcı güzel, iki zalim, iki afet göründü.

IV

1 Ne vakte kadar eziyet görüp cefa çekeceğim?
2 Daha ne kadar derdimi dostlara anlatacağım?
3 Varayım, Sultan Süleyman'a şikayet edeyim.
3 şāh: şāh-ı MK.
4 İki gönül alıcı güzel, iki zalim, iki afet göründü.

V

1 Biri diğerine âşık, diğeri berikine yâr.

3. āh kim derd-i derūnum bir iken oldı hezār
iki dil-ber iki ẓālim iki āfet ḳopdı

33.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

1. āh kim mihr ü maḥabbet miḥnetini bilmedüm
ẕerrece rūz-ı viṣālüŋ ḳıymetini bilmedüm
3. ṣoŋ peşīmān aṣṣı ėtmez fürḳatini bilmedüm
buldum ammā yavı ḳıldum ḳıymetini bilmedüm

II

1. ayrılıḳ müşkil belādur ėşidenlerden ıraḳ
gitdi ol yūsuf-cemālüm el-firāḳ u el-firāḳ
3. göŋlümüŋ ya'ḳūbına kār ėtdi nār-ı iştiyāḳ
buldum ammā yavı ḳıldum ḳıymetini bilmedüm

III

1. aġladur her dem göz açdurmaz bu bārān-ı belā
kime baḳsun yāre baḳan gözlerüm yā rabbenā
3. kime yanam yaḳılam vā ḥasretā vā fürḳatā
buldum ammā yavı ḳıldum ḳıymetini bilmedüm

IV

1. bir zemān dīvāne göŋlüm söyleşürdi yār-ile
ḥasretinden söyleşür şimdi der ü dīvār-ile
3. aŋa ḳaldı kim düşem ṭaġlara āh u zār-ile
buldum ammā yavı ḳıldum ḳıymetini bilmedüm

---

2 Yaḥyā gibi her birinin uğrunda ölecek nice kimse var.
3 Ah ah! Gönül derdim bir iken bin oldu.
4 İki gönül alıcı güzel, iki zalim, iki afet göründü.

33. MK: 73[b]; YD: M. 33.

I

1 Ah ah! Aşkın ve sevdanın zahmeti (olduğunu) bilmedim.
2 Vuslat gününün zerre kadar kıymetini bilmedim.
3 Son pişmanlık fayda etmez, ayrılığı tahmin edemedim.
4 Buldum; lakin kaybettim, kıymetini bilemedim.

II

1 Ayrılık güç beladır, işitenlerden uzak (olsun)!
2 O Yusuf yüzlüm gitti; ayrılık, ah ayrılık!
3 Hasret ateşi gönlümün Yakub'una işledi.
4 Buldum; lakin kaybettim, kıymetini bilemedim.

III

1 Bu bela yağmuru göz açtırmaz, durmadan ağlatır.
2 Ey Allah'ım, sevgiliye bakan gözlerim (şimdi) kime baksın?
3 Kime yanıp yakılayım? Ah ayrılık, vah ayrılık!
4 Buldum; lakin kaybettim, kıymetini bilemedim.

IV

1 Deli gönlüm bir vakitler sevgiliyle söyleşirdi.
2 Hasretinden şimdi kapıyla, duvarla konuşur.
3 Bir ah edip inleyerek dağlara düşmediğim kaldı.
4 Buldum; lakin kaybettim, kıymetini bilemedim.

V

1. yalımum alçaġ olupdur ġuṣṣadan deryā gibi
yėrlere düşdi yüzüm mihr-i cihān-ārā gibi
3. fürḳatiyle günde biŋ kez ölürin **yaḥyā** gibi
buldum ammā yavı ḳıldum ḳıymetini bilmedüm

34.

Mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ūlün

Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

I

1. ḳapuŋdan ayırma beni ẓulm eyleme ḫānum
bir merd-i ġarībem ne yėrüm var ne mekānum
3. ṣabr ėdemez oldum döyemez cevrüŋe cānum
beg-zādecigüm begcegizüm tāze cüvānum

II

1. yanuŋca alay-ile yürür cümle güzeller
sulṭānı ile seyre giden beglere beŋzer
3. sensin bilürüz ḥüsn ėline şāh-ı muẓaffer
beg-zādecigüm begcegizüm tāze cüvānum

III

1. dil-berler esirger bu ḳara günlü esīri
yanumda ḳaçan görmese sen māh-ı münīri
3. sā'irlere muḥtāc ėdüp aġlatma faḳīri
beg-zādecigüm begcegizüm tāze cüvānum

IV

1. ḳapuŋda melūl eyleme bu derde devā ḳıl
ya cevr-ile öldür beni ya mihr ü vefā ḳıl

V

1 Kederden derya gibi perişan hâldeyim.
2 Cihanı süsleyen güneş misali yüzüm yerdedir/utanç içindeyim.
3 (Onun) ayrılığıyla Yaḥyā gibi günde bin kez ölürüm.
4 Buldum; lakin kaybettim, kıymetini bilemedim.

34. MK: 74[a]; YD: M. 34.

I

1 Ey sultanım, beni kapından kovup zulmetme!
2 Bir garip kimseyim, ne yerim var ne yurdum.
3 Canım zulmüne dayanamaz, sabredemez oldum.
4 Ey beyzâdem, beyceğizim, genç delikanlım!

II

1 Yanında alay alay yürüyen bütün güzeller,
2 Sultanıyla gezintiye çıkan beylere benzer.
3 Güzellik yurdunun zaferler kazanan şahı sensin, biliriz.
4 Ey beyzâdem, beyceğizim, genç delikanlım!

III

1 Gönül alıcı güzeller, bu kara bahtlı esire merhamet ederler;
2 Ne zaman sen parlak ayı yanımda görmeseler.
2 görmese: görmesem MK.
3 Ben fakir âşığını başkalarına muhtaç edip ağlatma!
4 Ey beyzâdem, beyceğizim, genç delikanlım!

IV

1 Kapında (beni) boynu bükük koyma, bu derde çare bul.
2 Ya eziyetle öldür beni ya da sev, merhamet et!

3. dünyāda neye lāyıḳ-isem anı baŋa ḳıl
beg-zādecigüm begcegizüm tāze cüvānum

V

1. allāh bilür bir daḫı bu şehre gelem mi
gitdüm sefere ‘ālem-i ġurbetde ḳalam mı
3. **yaḥyā** gibi kim bile firāḳuŋla ölem mi
beg-zādecigüm begcegizüm tāze cüvānum

35.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

I

1. çoġaldı ‘āşıḳ-ı dīvāne vü ‘uryānı dervīşüŋ
ḳapusında ṭurur begler gibi dīvānı dervīşüŋ
3. n'ola biŋ cān-ile olsam ḳulı ḳurbānı dervīşüŋ
güzeller pādişāhı ḫūblar sulṭānı dervīşüŋ

II

1. leb-i cān-baḫşını gören mesīḥā dėr-ise ḥaḳdur
muṣavver rūḥdur endāmı yāḫod nūr-ı muṭlaḳdur
3. güneş gibi cihānda ḳadri ‘ālī göŋli alçaḳdur
güzeller pādişāhı ḫūblar sulṭānı dervīşüŋ

III

1. hilāl ebrūsına mecnūn olanı sīne-çāk eyler
ölümlü ‘āşıḳını şīve-i reftārı ḫāk eyler
3. dem-ā-dem ġamze-i cellādı ādemler helāk eyler
güzeller pādişāhı ḫūblar sulṭānı dervīşüŋ

---

3 Dünyada her neye layıksam bana öyle muamele et!
4 Ey beyzâdem, beyceğizim, genç delikanlım!

V

1 Allah bilir, bir daha bu şehre gelir miyim?
2 Yola/sefere gittim, gurbet ilde kalır mıyım?
3 Kim bilir, Yaḥyā gibi hasretinle ölür müyüm?
3 bile: bilür MK.
4 Ey beyzâdem, beyceğizim, genç delikanlım!

35. MK: 74[b]; YD: M. 35.

I

1 Aklını yitirmiş üryan âşıkları çoğaldı Derviş'in.
2 Divanı beyler gibi kapısında durur Derviş'in.
3 Bin canla kulu kurbanı olsam şaşılmaz Derviş'in;
3 ḳulı: - MK.
4 Güzeller padişahı, sevgililer sultanı Derviş'in.

II

1 (Onun) can bağışlayan dudağını gören, Hz. İsa derse yeridir.
2 Endamı ya suret bulmuş ruhtur ya da mutlak nurdur.
2 rūḥdur: rūḥ MK.
3 Cihanda güneş gibi makamı yüksek, gönlü alçaktır;
4 Güzeller padişahı, sevgililer sultanı Derviş'in.

III

1 Hilâl kaşına mecnun olanı perişan eder.
2 Yürüyüşündeki eda, can çekişen âşığını toprak eder.
3 Yan bakışının celladı, durmadan insanları helak eder;
4 Güzeller padişahı, sevgililer sultanı Derviş'in.

IV

1. ḳaçan rūy-ı celāl-ile baŋa ‘arż-ı cemāl eyler
selāmum almayup ġamdan elif ḳaddümi dāl eyler
3. semend-i ‘ışḳı ben üftādesini pāy-māl eyler
güzeller pādişāhı ḫūblar sulṭānı dervīşüŋ

V

1. derūn-ı dilden anı kim ki sevmezse yezīd olsun
ġam-ı **yaḥyā** gibi devrān içinde nā-bedīd olsun
3. vücūdın ḥaḳ belādan ṣaḳlasun ‘ömri mezīd olsun
güzeller pādişāhı ḫūblar sulṭānı dervīşüŋ

36.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

I

1. ziyāde olmasun āhum yėlinden nār-ı hicrānum
ża‘īf ü nā-tüvānam göklere ėrgürme efġānum
3. yazuḳdur mūr-ı maẓlūma cefālar ḳılma sulṭānum
efendim pādişāhum sevdügüm ḫānum süleymānum

II

1. ıraġ ol ehremen ḳısmına dünyāda yaḳın olma
hemīşe ḳadrüŋi bilmezler ile hem-nişīn olma
3. ḫaṭādur ḥalḳa-i bezmine aġyāruŋ nigīn olma
efendim pādişāhum sevdügüm ḫānum süleymānum

III

1. hevā-yı ‘ışḳuŋ ėdelden beni mecnūn u dīvāne
düşürdüm zevraḳ-ı cismi miyān-ı baḥr-i hicrāne

IV

1 Bana ne vakit celâl yüzüyle görünse,
2 Selamımı almayıp gamdan elif boyumu dâl (ـ)/iki büklüm eder.
3 Aşkının çevik atı, ben düşkününü ayaklar altında çiğner;
4 Güzeller padişahı, sevgililer sultanı Derviş’in.

V

1 Onu canıgönülden kim sevmezse Yezid olsun!
2 Yaḥyā’nın gamı gibi zamanla/yeryüzünden yok olsun!
3 Vücudunu Hak beladan saklasın, ömrü uzun olsun;
3 belādan: belā MK.
4 Güzeller padişahı, sevgililer sultanı Derviş’in!

36. MK: 75[a]; YD: M. 36.

I

1 Ayrılık ateşim ahımın yeliyle harlanmasın.
2 Zayıfım, güçsüzüm, feryadımı göklere çıkarma!
3 Ey sultanım, yazıktır; zulme uğramış karıncaya eziyet etme!
4 Ey efendim, padişahım, sevdiğim, hanım, Süleyman’ım!

II

1 Uzak dur, dünyada şeytanlara yakın olma.
2 Asla kadrini bilmeyenlerle oturup kalkma.
3 Hatadır, engelin meclisinin halkasına/yüzüğüne değerli taş olma;
4 Ey efendim, padişahım, sevdiğim, hanım, Süleyman’ım!

III

1 Aşkının hevesi aklımı başımdan alıp beni mecnun edelden,
2 Beden kayığını ayrılık denizinin ortasına düşürdüm.

3. ḫayālüŋle vücūdum döndi bir taḫt-ı süleymāne
efendim pādişāhum sevdügüm ḫānum süleymānum

IV

1. revādur yoġ ise ‘āşıḳlaruŋuŋ ḥadd ü pāyānı
ḳulı çoġ olsa artar beglerüŋ zīrā ki dīvānı
3. bugün mıṣr-ı cemāl içinde sensin yūsuf-ı ṣānī
efendim pādişāhum sevdügüm ḫānum süleymānum

V

1. gelüp ġam-ḫāneme bir gėce mihmān olsaŋ olmaz mı
vefālar eyleseŋ cevre peşīmān olsaŋ olmaz mı
3. ölümlü ḫastedür **yaḥyā**ya loḳmān olsaŋ olmaz mı
efendim pādişāhum sevdügüm ḫānum süleymānum

37.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

1. bir gėce seyrümde gördüm on sekiz biŋ ‘ālemi
gün gibi ṭoḳuz ṭolaşdum bu sipihr-i a‘ẓamı
3. ne melek gördüm saŋa beŋzer ne nesl-i ādemī
nev-cüvānum sevdügüm ḫānum memi cānum memi

II

1. bir nefes şems-i cemālüŋ olsa çeşmümden nihān
ėşigüŋ olur yaşum yılduzlarından āsümān
3. ẕerrece sensüz görinmez gözüme mülk-i cihān
nev-cüvānum sevdügüm ḫānum memi cānum memi

---

3 Vücudum hayalinle Hz. Süleyman’ın tahtına benzedi;
4 Ey efendim, padişahım, sevdiğim, hanım, Süleyman’ım!

IV

1 Âşıklarının haddi hesabı olmasa yeridir.
2 Çünkü beylerin kulu çoğaldıkça divanı artar.
2 dīvānı: ‘unvānı MK.
3 Bugün güzellik Mısır’ında gönlümün Yusuf’u sensin;
4 Ey efendim, padişahım, sevdiğim, hanım, Süleyman’ım!

V

1 Bir gece hüzünler evime gelip misafir olsan olmaz mı?
2 İlgi göstersen, zulme tövbe etsen olmaz mı?
3 Can çekişmektedir, Yaḥyā’ya Lokman olsan olmaz mı;
4 Ey efendim, padişahım, sevdiğim, hanım, Süleyman’ım!

37. MK: 75[a]; YD: M. 37.

I

1 Bir gece düşümde, on sekiz bin âlemi gördüm.
1 bir: bu MK; gördüm: gezdüm MK.
2 Bu yüce göğü güneş gibi defalarca dolaştım.
3 Sana benzer ne bir melek gördüm ne de insanoğlu;
4 Delikanlım, sevdiğim, hanım Memi, canım Memi!

II

1 Güzel yüzünün güneşi gözümden bir an kaybolsa,
2 Eşiğin gözyaşımın yıldızlarıyla gökyüzüne döner.
3 Sensiz cihanın gözümde zerre kadar kıymeti yok;
4 Delikanlım, sevdiğim, hanım Memi, canım Memi!

III

1. cümle ʻālem ʻāşıḳ olmışdur saŋa biŋ cān-ile
ḳulı çoḳ sulṭāna beŋzersin begüm ʻunvān-ile
3. bende-i fermānuŋa ẓulm eyleme hicrān-ile
nev-cüvānum sevdügüm ḫānum memi cānum memi

IV

1. ʻālemüŋ begler begisisin güzeller ḫānısın
cānumuŋ cānānısın ḫalḳ-ı cihānuŋ cānısın
3. āfitābısın bu devrānuŋ meh-i tābānısın
nev-cüvānum sevdügüm ḫānum memi cānum memi

V

1. ḳalbümi maḥzūn ėdüp aġyārumı şād eyleme
ḫāṭırum yıḳma raḳībüŋ göŋlin ābād eyleme
3. āşinālıḳ eyle **yaḥyā** bendeŋi yād eyleme
nev-cüvānum sevdügüm ḫānum memi cānum memi

38.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

1. ol perī-peyker melek-manẓar ki ādem cānıdur
cān baġışlar sözleri gūyā mesīḥ-i s̱ānīdür
3. ḫūblar sulṭānı cānlar cānı ḫānlar ḫānıdur
cān memi dėrler aŋa ʻāşıḳlaruŋ cānānıdur

II

1. söylese rūy-ı celāl-ile cilā-yı rūḥ olur
derdmendine cefā ḳılsa şifā-yı rūḥ olur

III

1 Bütün âlem sana bin canla/tüm kalbiyle âşık olmuştur.
2 Ey beyim, (sen bu) şöhret ve itibarla kulu çok sultana benzersin.
3 Buyruğunun sadık kölesine ayrılıkla zulmetme;
4 Delikanlım, sevdiğim, hanım Memi, canım Memi!

IV

1 Âlemin beyler beyi/beylerbeyi, güzellerin sultanısın!
2 Canımın cananısın, bütün cihanın canısın!
2 cānısın: cānānısın MK.
3 (Sen) bu dünyanın güneşisin, parlayan ayısın;
4 Delikanlım, sevdiğim, hanım Memi, canım Memi!

V

1 Kalbimi mahzun edip engelimi/rakibimi sevindirme!
2 Gönlümü yıkıp rakibin gönlünü imar etme!
3 Dostluk göster, Yaḥyā köleni yabancı gibi görme;
4 Delikanlım, sevdiğim, hanım Memi, canım Memi!

38. MK: 75[b]; YD: M. 38.

I

1 O peri yüzlü, melek suretli güzel; eşsiz benzersizdir.
2 (Onun) can bağışlayan sözleri sanki Hz. İsa'dır.
3 Güzeller sultanı, canlar canı, hanlar hanıdır.
4 Ona Can Memi derler, âşıkların sevgilisidir!

II

1 Celâl yüzüyle söylese ruha cila olur.
2 Kederli âşığına cefa etse ruha şifa olur.

3. dögse iḥsān u vefā sögse ġıdā-yı rūḥ olur
cān memi dėrler aŋa ‘āşıḳlaruŋ cānānıdur

III

1. faż̇l-ile mühr-i süleymān gibi ėllerde be-nām
yüzini bir kez gören biŋ cān-ile olur ġulām
3. ‘āşıḳ-ı dil-ḫasteler anuŋ dirisidür müdām
cān memi dėrler aŋa ‘āşıḳlaruŋ cānānıdur

IV

1. ehl-i diller arasında cān gibi merġūbdur
bī-naẓīr ü bī-miṯāl ü bī-bedel maḥbūbdur
3. ḳāmet-i mevzūnı ṣankim nūrdan mektūbdur
cān memi dėrler aŋa ‘āşıḳlaruŋ cānānıdur

V

1. ‘ışḳ bāzārında derd ehlini baḳduḳça alur
çeşm-i mestini temāşā eyleyen ḥayrān ḳalur
3. ṣanasın rūḥ-ı muṣavverdür adı cāndan gelür
cān memi dėrler aŋa ‘āşıḳlaruŋ cānānıdur

VI

1. ‘ālem içinde ḫayāl-i ḫ̆āba beŋzer ṣoḥbeti
fürḳate tebdīl olur cān gibi āḫir vuṣlatı
3. ādeme bāḳī degüldür vuṣlatınuŋ devleti
cān memi dėrler aŋa ‘āşıḳlaruŋ cānānıdur

VII

1. ḥüsn-ile meşhūrdur mihr-i cihān-ārā gibi
yėrde buldum gökde isterken seni ‘īsā gibi

---

3 Dövse ihsanla vefa, sövse ruha gıda olur.
4 Ona Can Memi derler, âşıkların sevgilisidir!

III

1 Süleyman mührü gibi faziletiyle halk arasında nam salmıştır.
1 ėllerde: ellerde YD.
2 Yüzünü bir kez gören bin canla (onun) kölesi olur.
3 Gönlü yaralı âşıklar hep onunla hayat bulur.
4 Ona Can Memi derler, âşıkların sevgilisidir!

IV

1 Gönül ehli arasında can gibi makbuldür.
2 Eşi, benzeri bulunmayan emsalsiz bir güzeldir.
3 Düzgün boyu sanki nurdan mektuptur.
4 Ona Can Memi derler, âşıkların sevgilisidir!

V

1 Aşk pazarında baktıkça âşıkları kendinden geçirir.
2 Sarhoş gözlerini seyreden hayran olur/donup kalır.
2 ḳalur: olur MK.
3 Sanki suret bulmuş ruhtur, adı candan gelir.
4 Ona Can Memi derler, âşıkların sevgilisidir!

VI

1 Sohbeti âlem içinde bir düşe benzer.
2 Vuslatı, can gibi sonunda yerini ayrılığa bırakır.
3 Ona kavuşmanın saadeti, insana ebedî değildir.
4 Ona Can Memi derler, âşıkların sevgilisidir!

VII

1 Cihanı süsleyen güneş gibi güzellikte meşhurdur.

3. ‘ışḳ-ile ölümlüsi olur gören **yaḥyā** gibi
cān memi dėrler aŋa ‘āşıḳlaruŋ cānānıdur

39.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

I

1. sen seyyid-i vilāyet iken bendeŋe sened
aġyār arada oldı gözüm yaşı gibi sed
3. derd ise bī-ḳıyās cefā ise bī-‘aded
ḥālüm mükedder oldı meded yā ‘alī meded

II

1. mecnūn ėden bu ġamze-i mestānedür beni
meftūn ėden bu ṭavr-ı levendānedür beni
3. maġbūn ėden bu şīve-i rindānedür beni
ḥālüm mükedder oldı meded yā ‘alī meded

III

1. seyl-i firāḳ göŋlüm evin ṭurmayup yıḳar
dünyāya gözlerüm yaşı deryā olup aḳar
3. girdāb-ı ġamdan al beni gel bir yaŋa çıḳar
ḥālüm mükedder oldı meded yā ‘alī meded

IV

1. her dilde yandı ‘ışḳuŋ-ile tāze tāze dāġ
her ḫānede uyandı bu şevḳ-ile biŋ çerāġ
3. senden ıraġ olana gelür cümleden ferāġ
ḥālüm mükedder oldı meded yā ‘alī meded

---

2 (Ey sevgili), seni Hz. İsa gibi gökte ararken yerde buldum.
3 (Onu) görenler, Yaḥyā gibi aşkından can çekişir.
4 Ona Can Memi derler, âşıkların sevgilisidir!

39. MK: 76[a]; YD: M. 39.

I

1 Sen şehrin efendisi, kölenin sığınağıyken,
2 Engel/rakip arada gözyaşlarım gibi set oldu.
3 Dert sayısızdır, cefanınsa sonu yok.
4 Medet yâ Ali, hâlim perişandır medet!

II

1 Beni mecnun eden bu sarhoş, kıyıcı bakıştır.
2 Beni meftun eden bu şuh tavırdır.
3 Beni kandıran bu rintçe edadır.
4 Medet yâ Ali, hâlim perişandır medet!

III

1 Ayrılık seli durmaz, gönül evimi yıkar.
2 Gözyaşlarım derya olup dünyaya akar.
3 Gel, beni gam girdabından kurtar, bir yana/kıyıya çıkar.
4 Medet yâ Ali, hâlim perişandır medet!

IV

1 Aşkınla her gönülde taze yanık yaraları açıldı.
1 ‘ışḳuŋ-ile: ‘ışḳ-ile MK.
2 Bu aşkla/ışıkla her evde bin kandil tutuştu.
2 bu: yüz MK.
3 Senden uzak olan (kimse), her şeyden el çeker.
3 cümleden: cihāndan MK.

V

1. **yaḥyā** gibi ölürsem eger ġuṣṣaŋ-ile ben
her lāle ʻarż-ı ḥālüm içün ola bir dehen
3. dėye zebān-ı ḥāl-ile ḳabrümdeki çemen
ḥālüm mükedder oldı meded yā ʻalī meded

40.

murabbaʻ

Feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

I

1. iŋledüp aġladur oldı seni cānā ṣaḳaluŋ
ufacuḳ ṣancı olupdur saŋa gūyā ṣaḳaluŋ
3. eyledi sen güzeli ḫalḳa temāşā ṣaḳaluŋ
oŋmasun bitmesün ėy dil-ber-i raʻnā ṣaḳaluŋ

II

1. ḥüsnüŋ ėlin ḳara düşmen gibi pā-māl ėtdi
yüzüŋe kir getürüp ḳāmetüŋi dāl ėtdi
3. bir avuç ḳıl ile bir dezgehi baṭṭāl ėtdi
oŋmasun bitmesün ėy dil-ber-i raʻnā ṣaḳaluŋ

III

1. ḳanı ol dem ki binüp nāz atına nėçe zemān
çignedürdüŋ yüriyüp ehl-i niyāzı her ān
3. eyledi torbadaġı ṣūretüŋi ḫalḳa ʻayān
oŋmasun bitmesün ėy dil-ber-i raʻnā ṣaḳaluŋ

IV

1. şehr-i ḥüsnüŋde ẓuhūr ėdeli bu ḳara ḫaber

---

4 Medet yâ Ali, hâlim perişandır medet!

V

1 Eğer ben Yaḥyā gibi kederinle ölürsem,
2 Laleler hâlimi anlatmak için birer ağız olur.
3 Kabrimdeki çimen hâl diliyle (şöyle) der:
4 Medet yâ Ali, hâlim perişandır medet!

40. MK: -; YD: M. 40.

I

1 Ey can, sakalın seni inletip ağlatır oldu.
2 Güya sakalın sana ufacık bir sancı/diken ucu olmuştur.
3 Sakalın sen güzeli halka seyirlik etti.
4 Ey gönül alıcı zarif sevgili sakalın çıkmasın, bitmesin!

II

1 Güzelliğinin ülkesini uğursuz/kara düşman gibi yıktı, harap etti.
2 Yüzünü kara edip boyunu dâl (ـٰ)/iki büklüm etti.
3 Bir avuç kıl ile bir tezgâhı işe yaramaz etti.
4 Ey gönül alıcı zarif sevgili sakalın çıkmasın, bitmesin!

III

1 Nerede o günler? Onca zaman naz atına binip,
2 Koşturarak (senden) merhamet dilenenleri hep çiğnetirdin.
3 (Şimdi sakalın senin) gizli yüzünü halka aşikâr etti.
4 Ey gönül alıcı zarif sevgili sakalın çıkmasın, bitmesin!

IV

1 Güzelliğinin şehrinde bu kara haber çıkalı,

baḳmaz oldı yüzüŋe ḥasret olan ehl-i naẓar

3.

oŋmasun bitmesün ėy dil-ber-i raʻnā ṣaḳaluŋ

V

1. iʻtimād eyleme **yaḥyā**ya yalandur ṣanemā
gele dėyü ṣaḳaluŋ el açup eylerdi duʻā
3. ḫalḳ arasında ṣaḳaluŋa gülüp dėrse saŋa
oŋmasun bitmesün ėy dil-ber-i raʻnā ṣaḳaluŋ

41.

murabbaʻ

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

1. bāġ-ı cennetdür yüzüŋ gūyā dehānuŋ selsebīl
kaʻbedür gūyā cemālüŋ nūrıdur rūşen delīl
3. kimseler görmiş degül ḥüsnüŋ gibi ḥüsn-i cemīl
hey yolında öldügüm ḳurbānlar olduġum ḫalīl

II

1. ḥasret olmasun cemālüŋ nūrına her ḫās u ʻām
kaʻbe gibi eyleme şāhum ıraḳlarda maḳām
3. bir nefes sensüz baŋa dirlik ḥarām oldı ḥarām
hey yolında öldügüm ḳurbānlar olduġum ḫalīl

III

1. ḳuluŋ olmaġı degişmez kimse sulṭān olmaġa
saʻy ėder üftādeler ḳapuŋda derbān olmaġa
3. ehl-i diller cān vėrür yoluŋda ḳurbān olmaġa

---

2 Hasretini çeken nazar ehli/âşıklar yüzüne bakmaz oldu.

3 YD/F'de buraya sehven bir sonraki bendin 3. mısraı kaydedilmiştir. Musammatın elde başka bir nüshası bulunmadığından asıl mısra tespit edilememiştir.

4 Ey gönül alıcı zarif sevgili sakalın çıkmasın, bitmesin!

V

1-4 Ey put gibi güzel sevgili! Herkesin içinde sakalına gülüp sana "Ey gönül alıcı zarif sevgili sakalın çıkmasın, bitmesin!" derse Yaḥyā'ya inanma, yalandır! Sakalın çıksın diye el açıp dua ederdi.

41. MK: -; YD: M. 41.

I

1 Yüzün sanki cennet bahçesi, ağzın da Selsebil Pınarı'dır.
2 Güzel çehrenin Kâbe olduğuna nuru, apaçık delildir.
3 Böyle bir güzelliği kimseler görmemiştir.
4 Ey yolunda öldüğüm, kurbanlar olduğum Halil/dost!

II

1 Güzel yüzünün nuruna kimse hasret kalmasın.
2 A şahım, Kâbe gibi uzakları mesken tutma!
3 Sensiz bana bir nefes huzur/dirlik haram oldu, haram!
4 Ey yolunda öldüğüm, kurbanlar olduğum Halil/dost!

III

1 Kulun olmayı kimse sultanlığa değişmez.
2 Düşkünler/âşıklar eşiğinde kapıcı olmak için yarışır/say eder.
3 Gönül ehli yolunda kurban olmaya canını verir/can atar.

hey yolında öldügüm ḳurbānlar olduġum ḫalīl

IV

1. beŋzer ol pervāneye ḫālüŋ ki şevḳ ile revān
cān atup şem‘-i cemālüŋde göyünmiş nāgehān
3. ya sevād-ı ‘ayn-ı ‘āşıḳ ya ‘adesdür bī-gümān
hey yolında öldügüm ḳurbānlar olduġum ḫalīl

V

1. çün-ki ėy **yaḥyā** ecel cāmın ṣuna dest-i fenā
yolı üzre ḳazalar ḳabrümi erbāb-ı fenā
3. yazalar seng-i mezārum üzre aṣḥāb-ı ṣafā
hey yolında öldügüm ḳurbānlar olduġum ḫalīl

42.

murabba‘

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

I

1. çıḳup āhum gibi gitdüm diyār-ı ġurbete şāhum
benüm āh-ı seḥergāhumdur ancaḳ yolda hem-rāhum
3. sen idüŋ şehr-i dilde pādişāhum sevdügüm māhum
güneş yüzlü ḳara gözlü şeker sözlü memi şāhum

II

1. bu hicrānı ėşitsün aġlasun derd ehli āh ėtsün
sen olmayınca ṣoḥbetde gözüm kime nigāh ėtsün
3. göŋül ya kime ḳul olsun ya kimi pādişāh ėtsün
güneş yüzlü ḳara gözlü şeker sözlü memi şāhum

III

1. güzeller pādişāhısın begüm gözle sezāvāruŋ

---

4 Ey yolunda öldüğüm, kurbanlar olduğum Halil/dost!

IV

1 Benin o gece kelebeğine benzer ki şevkle uçup,
2 Can atarak/canını feda edip güzel yüzünün mumunda ansızın yanmış.
3 Ya da (o ben) âşığın göz bebeğidir yahut şüphesiz mercimek tanesidir.
4 Ey yolunda öldüğüm, kurbanlar olduğum Halil/dost!

V

1 Ey Yaḥyā, yokluk eli ecel kadehini sununca,
2 İnsanlar mezarımı (onun) yolu üzerine kazsın.
3-4 Salihler mezar taşımın üstüne “Ey yolunda öldüğüm, kurbanlar olduğum Halil/dost!” yazsın.

42. MK: -; YD: M. 42.

I

1 A şahım, gurbet diyarına ahım gibi çıkıp gittim.
2 Benim yol arkadaşım ancak seher vakti çektiğim ahtır.
3 Gönül şehrinde padişahım, sevdiğim, ayım sendin!
4 Ey güneş yüzlü, kara gözlü, şeker sözlü Memi şahım!

II

1 Kederli âşıklar bu ayrılığı işitsin, ah edip ağlasın.
2 Sohbette sen olmayınca gözlerim kime baksın?
3 Gönül kime kul olsun, kimi padişah saysın?
4 Ey güneş yüzlü, kara gözlü, şeker sözlü Memi şahım!

III

1 A beyim, güzeller padişahısın; (sana) layık olanı koruyup gözet!

fiġān u nāle gibi varmasun ḳapuŋa aġyāruŋ
3. ṣaḳın göŋli gibi āhını alma ‘āṣıḳ-ı zāruŋ
güneş yüzlü ḳara gözlü şeker sözlü memi şāhum

IV

1. ne cānda ẕevḳ-ı ‘ālem var ne ‘ālemde ṣafā sensüz
cihānda ḳılmasun ‘āṣıḳları bir gün ḫudā sensüz
3. ḳaraŋudur gözüme cümle ‘ālem dā’imā sensüz
güneş yüzlü ḳara gözlü şeker sözlü memi şāhum

V

1. ḳul ėtdüŋ kā’inātı gendüŋe sulṭān-ı ‘ālemsin
selām olsun saŋa ḥüsn ü cemāl ile müsellemsin
3. güzellerde nazīrüŋ yoḳ perī-veş şekl-i ādemsin
güneş yüzlü ḳara gözlü şeker sözlü memi şāhum

VI

1. oŋulmaz derde ṭuş oldum ḳapuŋdan eyledüm rıḥlet
göŋül şehrine hicrānuŋ düşürdi āteş-i ḥasret
3. ėşidenden ıraġ olsun ne müşkil derd olur fürḳat
güneş yüzlü ḳara gözlü şeker sözlü memi şāhum

VII

1. mübārek ḫāṭıruŋdan gitmesün **yaḥyā** ḳuluŋ bārī
żarūrī gitdi şehrüŋden ėdüp feryād ile zārı
3. zemāne fürḳate tebdīl ėdermiş vuṣlāt-ı yāri
güneş yüzlü ḳara gözlü şeker sözlü memi şāhum

---

2 Başkaları feryatla figan gibi kapına varamasın.
3 Sakın inleyen âşığın gönlü gibi ahını da alma!
4 Ey güneş yüzlü, kara gözlü, şeker sözlü Memi şahım!

IV

1 Sensiz ne canda dünya zevki ne de yeryüzünde sefa var.
2 Allah, dünyada âşıkları bir gün (bile) sensiz koymasın.
3 Sensiz bütün cihan gözüme hep karanlıktır!
4 Ey güneş yüzlü, kara gözlü, şeker sözlü Memi şahım!

V

1 Kâinatı kendine kul ettin, âlemin sultanısın!
2 Selam olsun sana, güzellik ve letafetle tanınırsın.
3 Güzellerde eşin yoktur, peri gibi insan suretindesin.
4 Ey güneş yüzlü, kara gözlü, şeker sözlü Memi şahım!

VI

1 Kapından ayrılmakla devasız bir derde düştüm.
1 ḳapuŋdan: ḳapuŋda YD.
2 Ayrılığın, gönül şehrine hasret ateşini düşürdü.
3 İşitenden uzak olsun, ayrılık ne yaman dertmiş!
4 Ey güneş yüzlü, kara gözlü, şeker sözlü Memi şahım!

VII

1 Hiç değilse Yaḥyā kulun mübarek gönlünden gitmesin/aklından çıkmasın.
2 (O, senin) şehrinden feryat edip inleyerek mecburen gitti.
3 Zaman, yârin vuslatını ayrılığa değişirmiş;
4 Ey güneş yüzlü, kara gözlü, şeker sözlü Memi şahım!

43.

murabba‘

Mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün

Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

I

1. ḳapuŋda ḳul olmaġ iledür ‘izzet ü cāhum
yoḳdur bu cihān içre benüm ġayri penāhum
3. servüm semenüm tāze gülüm çeşmi siyāhum
sulṭānum efendim yüzi māhum memi şāhum

II

1. sevdüm seni bu ḥüsn ü cemāl ile begendüm
dil murġı saŋa uçdı benüm serv-i bülendüm
3. cānum yüregüm ġonce-lebüm şāh-levendüm
sulṭānum efendim yüzi māhum memi şāhum

III

1. maḥbūb olıcaḳ sencileyin olsa nigārā
göstermedi emṣālüŋi āyīne-i dünyā
3. saŋa yaraşur dėrler ise ėy gül-i ra‘nā
sulṭānum efendim yüzi māhum memi şāhum

IV

1. dil-berler ile cem‘ oluban ‘işret ėdersin
sulṭānlar ile bāde içüp ṣoḥbet ėdersin
3. **yaḥyā** ḳuluŋı gün yüzüŋe ḥasret ėdersin
sulṭānum efendim yüzi māhum memi şāhum

---

43. MK: -; YD: M. 43.

I

1 Şerefim, itibarım kapında kul olmakladır.
2 Benim bu dünyada (senden) başka sığınağım yoktur.
3 Selvim, yaseminim, taze gülüm, kara gözlüm!
4 Sultanım, efendim, ay yüzlüm, Memi şahım!

II

1 Seni sevdim, bu güzellik ve letafetle beğendim.
2 A benim yüksek selvim, gönül kuşu sana (doğru) uçtu.
3 Canım, yüreğim, gonca dudaklım, leventler şahım!
4 Sultanım, efendim, ay yüzlüm, Memi şahım!

III

1 Ey resim kadar güzel sevgili, yâr olacaksa senin gibi olsun.
2 Dünya aynası (bugüne kadar) benzerini göstermedi.
3 Sana “Ey göz alıcı zarif gül!” derlerse yaraşır;
4 Sultanım, efendim, ay yüzlüm, Memi şahım!

IV

1 Gönül alıcı güzellerle bir olup eğlence tertip edersin.
2 Sultanlarla şarap içip sohbetler edersin.
3 Yaḥyā köleni gün yüzüne hasret edersin;
4 Sultanım, efendim, ay yüzlüm, Memi şahım!

44.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

I

1. yüz çevürdüŋ çün-ki benden yār-ı aġyār ol begüm
dėmeyem ben 'ömrüm olduḳça baŋa yār ol begüm
3. gün gibi ḥüsn ile bir şāh-ı cihān-dār ol begüm
var hemān şimden gėrü saġ ol begüm var ol begüm

II

1. egleyem dīvāne göŋlüm bir perī-sīmā ile
gül bulınmazsa geçinem lāle-i ḥamrā ile
3. yılduzum alışmadı çün sen meh-i ġarrā ile
var hemān şimden gėrü saġ ol begüm var ol begüm

III

1. aġladuġum bu ki bir yār-i muvāfıḳ bulmadum
'āşıḳ olalı saŋa 'ālemde bir gün gülmedüm
3. ḳuluŋ olmaġa ḳapuŋda çün-ki lāyıḳ olmadum
var hemān şimden gėrü saġ ol begüm var ol begüm

IV

1. gül gibi ėşitmedüŋ bülbüllerüŋ efġānını
nā-münāsiblerle sürdüŋ ḥüsnüŋüŋ devrānını
3. ola kim bir gün vėre derdin vėren dermānını
var hemān şimden gėrü saġ ol begüm var ol begüm

V

1. 'āşıḳuŋ ḳadrini bilmez yār imişsin sevdügüm
bī-vefā dėdüklerince var imişsin sevdügüm

---

44. MK: -; YD: M. 44.

I

1 A beyim! Madem ki benden yüz çevirdin yabancılarla dost ol!
1 yār-ı aġyār: yār aġyār YD.
2 Ben ömrüm oldukça "Beyim, bana yâr ol." demem!
3 A beyim, güneş gibi güzellikte cihana hükmeden bir şah ol;
4 Haydi, bundan böyle hep sağ ol beyim, var ol beyim!

II

1 Divane gönlümü peri yüzlü bir güzelle avutayım.
2 Gül bulunmazsa kızıl gelincikle teselli olayım.
3 Madem sen parlayan ayla yıldızım barışmadı.
4 Haydi, bundan böyle hep sağ ol beyim, var ol beyim!

III

1 Ağlarım; çünkü vefalı bir yâr bulamadım.
2 Sana âşık olalı dünyada bir gün gülmedim.
3 Çünkü kapında kölen olmaya layık olmadım.
4 Haydi, bundan böyle hep sağ ol beyim, var ol beyim!

IV

1 Gül gibi bülbüllerin feryadını işitmedin.
2 Güzelliğinin sefasını layık olmayanlarla sürdün.
3 Derdini veren belki bir gün dermanını da verir.
4 Haydi, bundan böyle hep sağ ol beyim, var ol beyim!

V

1 A sevdiğim, âşığın kadrini bilmeyen bir yârmışsın.
2 Vefasız dedikleri kadar varmışsın.

3. cevr ile bir miṯli yoḳ dil-dār imişsin sevdügüm
var hemān şimden gėrü saġ ol begüm var ol begüm

VI

1. āh kim görinmez oldum şimdi dūd-ı āhdan
ḥāṣılı kesdüm ümīd-i vuṣlatı sen şāhdan
3. acıyup bir gün baŋa ḫavf ėtmedüŋ allāhdan
var hemān şimden gėrü saġ ol begüm var ol begüm

VII

1. ‘āşıḳ-ı ṣādıḳlaruŋ ḥālin diger-gūn eyledüŋ
gūşe-i fürḳatde her birini mecnūn eyledüŋ
3. çün-ki **yaḥyā** bendeŋi pür-derd ü maḥzūn eyledüŋ
var hemān şimden gėrü saġ ol begüm var ol begüm

45.

murabba‘

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

I

1. rūḥ-ı aṣḥāb-ı kirāmiyle resūl-i medenī
ḳuṭb-ı aḳtāb-ı ‘iẓāmiyle üveyse'l-ḳarenī
3. dėdiler ‘azm-i ġazā eyler iken bu suḫanı
yüri şāhum yüri ışmarladum allāha seni

II

1. ehl-i şirk ile ṣavaş ėt yüri aṣḥāb gibi
dīn yolına çalış tīġ-ı ẓafer-yāb gibi
3. ḳılıcuŋ üstün ola mihr-i cihān-tāb gibi
yüri şāhum yüri ışmarladum allāha seni

---

3 Zulmetmede eşi bulunmaz bir güzelmişsin.
4 Haydi, bundan böyle hep sağ ol beyim, var ol beyim!

VI

1 Ah ah! Şimdi ahımın dumanından görünmez oldum.
2 Velhâsıl sen şahtan vuslat ümidini kestim.
3 Allah’tan korkup da bana bir gün acımadın.
4 Haydi, bundan böyle hep sağ ol beyim, var ol beyim!

VII

1 Sadık âşıklarını perişan ettin.
2 Ayrılık köşesinde her birini mecnun ettin.
3 Çünkü Yaḥyā köleni kedere boğup mahzun ettin.
4 Haydi, bundan böyle hep sağ ol beyim, var ol beyim!

45. MK: -; YD: M. 45.

I

1 Şerefli ve ulu ashabıyla Medineli Peygamber,
2 Velilerin yüce kutbuyla Veyse’l-Karenî,
3 Gazaya giderlerken şu sözü söylediler:
4 “Yürü şahım, yürü; Allah’a ısmarladım seni!”

II

1 Haydi, ashap gibi müşriklerle cenk et!
2 Din yolunda, zaferler kazanan kılıç misali çarpış!
2 ẓafer-yāb: ẓafer-tāb YD.
3 Cihanı aydınlatan güneş gibi kılıcın üstün olsun!
4 Yürü şahım, yürü; Allah’a ısmarladım seni!

III

ḳaldurup dest-i du‘āyı ėdüben ḥamd ü s̱enā
cānib-i ḥaḳḳa niyāz eyledi cümle ‘ulemā
gönderüp şehr ucına dek dėdi her bāy u gedā
yüri şāhum yüri ışmarladum allāha seni

IV

ḥażret-i ḫıżr-ı nebī ḳāfile-sālāruŋ ola
rūz u şeb ġā’ib erenler ki nigeh-dāruŋ ola
yarıcuŋ ‘avn-i ḫudā fetḥ ü ẓafer yārüŋ ola
yüri şāhum yüri ışmarladum allāha seni

V

benek altunlu gėyen bende-i fermānlar ile
gökdeki ebr ile ceng ėdici ḳaplanlar ile
şol dil-āverlik ile dirilen arslanlar ile
yüri şāhum yüri ışmarladum allāha seni

VI

sensin ėy şāh-ı cihān pādişeh-i ‘os̱mānī
rūm sulṭānı ‘arab ḫānı ‘acem ḫāḳānı
gün gibi tīġ ile fetḥ eyle firengistānı
yüri şāhum yüri ışmarladum allāha seni

VII

cānumuz ‘azm-i ġazā ḳılsa n'ola ėy **yaḥyā**
yoḳ ḥisābında-[durur] ṣıfr gibi çün a‘dā
hātif-i ġaybdan ėrişdi cihāna bu ṣadā
yüri şāhum yüri ışmarladum allāha seni

III

1 Duaya el kaldırıp hamdüsenalar ederek,
2 Ne kadar âlim varsa Hakk’a yalvardı.
3 Zengin fakir, herkes şehrin dışına kadar uğurlayıp (şöyle) dedi:
4 “Yürü şahım, yürü; Allah’a ısmarladım seni!”

IV

1 Hz. Hızır kafilenin başını çeksin!
2 Gayb erenleri daima koruyucun olsun!
3 Allah’ın yardımı yardımcın, fetih ve zaferse yârin olsun!
4 Yürü şahım, yürü; Allah’a ısmarladım seni!

V

1 Altın işlemeli, benekli giysiler giyen sadık kölelerle,
2 Gökteki bulutla cenk eden kaplanlar ile,
3 Şu yiğitlikle hayat bulan aslanlar ile,
4 Yürü şahım, yürü; Allah’a ısmarladım seni!

VI

1 Ey cihan sultanı, sensin Osmanlı padişahı!
2 Rûm sultanı, Arap hanı, Acem şahı!
3 Güneş gibi kılıçla Avrupa’yı fethet!
4 Yürü şahım, yürü; Allah’a ısmarladım seni!

VII

1 Ey Yaḥyā, canımız/padişahımız gazaya çıksa şaşılır mı?
2 Zira düşman (onun karşısında) sıfır gibi yok hükmündedir.
[durur]: Bu düzeltme Mehmet Çavuşoğlu tarafından yapılmıştır.
3 Yeryüzüne gaipten bu ses erişti:
4 “Yürü şahım, yürü; Allah’a ısmarladım seni!”

46.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

I

1. beni ol şāh-ı cihān eyledi merdūd-ı ebed
kim ḳabūl eyleye ol ḳulı ki sulṭān ėde red
3. bir zemān eyler idi ḥālüme aġyār ḥased
meded eyvāy meded hey meded eyvāy meded

II

1. şimdiki ḥūblara 'āşıḳ-ı ṣādıḳ yaramaz
derd-i hicrāna devā olmadı ḥālüm yaramaz
3. ġayrı maḥbūba göŋül vėrmege göŋlüm varamaz
meded eyvāy meded hey meded eyvāy meded

III

1. merḥabā eyledi aġyār ile ol māh-liḳā
ėllere mihr ü vefā ḳıldı baŋa cevr ü cefā
3. şimdi yėrden göge dek ẓulm-i ṣarīḥ oldı baŋa
meded eyvāy meded hey meded eyvāy meded

IV

1. māh-rūlar ne cefā ḳaldı bize ḳılmadılar
ramażān ayı gibi ḳadrümüzi bilmediler
3. dest-i luṭf ile gözümüz yaşını silmediler
meded eyvāy meded hey meded eyvāy meded

V

1. aġladuġum bu ki ben ḳulını ol şāh-ı güzīn

---

46. MK: -; YD: 626. s.

Bu murabba, *Yaḥyā Dīvān* EK-2 bölümünde YD/F'nin nüsha farkı olarak kaydedilmiş olup metne eklenmesi gerektiğine dair not düşülmüştür.

I

1 Beni o cihan sultanı sonsuza dek reddetti.
2 Sultanın geri çevirdiği o kulu kim kabul eder?
3 Bir zamanlar engel/rakipler hâlimi kıskanırdı.
4 Medet, eyvah medet, ah medet, vah medet!

II

1 Şimdiki güzellere sadık âşık yaranamaz.
2 Ayrılık derdine çare olmadı, hâlim fayda etmez.
3 Başka güzele gönül vermeye gönlüm el vermez.
4 Medet, eyvah medet, ah medet, vah medet!

III

1 O ay yüzlü, engelle/rakiple selamlaştı.
2 Ellere dostluk gösterirken bana cefa etti.
3 Şimdi bana yerden göğe kadar açıkça zulmedildi.
4 Medet, eyvah medet, ah medet, vah medet!

IV

1 Ay yüzlülerin bize etmediği ne cefa kaldı?
2 Ramazan ayı gibi kıymetimizi/Kadir Gecemizi bilmediler.
3 Lütuf eliyle gözyaşımızı silmediler.
4 Medet, eyvah medet, ah medet, vah medet!

V

1-2 O seçkin sultan, kölesini Yaḥyā gibi âşıklar arasında boynu bükük bıraktı; ağlamam/feryadım bundandır.

ḳıldı **yaḥyā** gibi ‘āşıḳlar arasında ḥazīn
3. elüm ėrmez ki olam dāmen-i vaṣlına ḳarīn
meded eyvāy meded hey meded eyvāy meded

3 (Onun) vuslat eteğini elim ermez ki tutayım!
4 Medet, eyvah medet, ah medet, vah medet!

MÜSTEZATLAR

1.

müstezād

Müfte'ilün müfte'ilün müfte'ilün fa'
Müfte'ilün fa'
Serī' – + + – / – + + – / – + + – / –
– + + – / –

1. çihre-i zībāsı anuŋ gülşen-i cāndur
ḫalḳ-ı cihāne

mā'ī ridāsı ṣanasın āb-ı revāndur
bāġ-ı cināne

3. muṭrib-i devrān-ile cānānuŋ elinden
nāy gibi ben

nāle vü feryād ėderin ḫayli zemāndur
kevn ü mekāne

5. cevr ėder ol yār baŋa hey meded allāh
n'eyleyeyin āh

kime şikāyet ėdeyin şāh-ı cihāndur
devr-i zemāne

7. baġrumı ḫūn ėtdi benüm fürḳat-i cānān
miḥnet-i hicrān

sevgülü yār ayrılıġı hey ne yamandur
'āşıḳ olane

9. nāz-ile **yaḥyā** ḳulınuŋ göŋlini aldı
odlara ṣaldı

kūyına varup ġarażum āh u fiġāndur
olsa behāne

---

1. MK: 76[b]; YD: M. 49.
1 Onun güzel yüzü, cihan halkına gönlün gül bahçesidir.
2 Mavi kaftanı sanki cennet bağlarına akan nehirdir.
3 Ben devrin çalgıcısı ile sevgilinin elinden ney misali,
4 Nice zamandır bütün cihana inleyip feryat ederim.
5 O yâr bana zulmeder; ey Allah'ım, yetiş! Ne yapayım, ah!
6 Kime şikayet edeyim? Devrin cihan sultanıdır!
7 Sevgiliden ayrı düşmenin eziyeti bağrımı kanla doldurdu.
8 Sevgili yârin ayrılığı âşık olana ah, ne yamandır!
9 (O yâr) nazlanarak Yaḥyā kulunun gönlünü alıp ateşlere attı.
9[a] ḳulınuŋ: ḳulunuŋ MK.
10 Niyetim bir bahaneyle (onun) semtine varıp ah edip inlemektir.

ŞEHRENGİZLER

1.

şehrengīz-i edrine

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

Hezec + – – – / + – – – / + – –

gönül göziyle rūy-ı yāri gözle
baḳup āyīne-i dīdārı gözle

yüri ẕikr eyle nām-ı ẕü'l-celāli
ki kevneyn oldı mir'āt-ı cemāli

ruḫ-ı cānān vėrür dünyāya behcet
ėder bu yüzden ol iẓhār-ı ḳudret

nedendür ḳalb-i mecnūnda ḥarāret
nedendür çihre-i leylīde ḥālet

nedendür iştiyāḳ-ı rūy-ı cānān
nedendür iḥtirāḳ-ı nār-ı hicrān

ne siḥr oḳur 'aceb yārüŋ dehānı
'adem mülkine ėltür cism ü cānı

çü ebrū-yı siyāha oldı mā'il
ṭolar sevdā ile āyīne-i dil

yaḳarsaŋ nūr-ı mevlādan çerāġı
olur her yėr saŋa cennet ṭuraġı

yaḳīn ehli te'alluḳdan olur dūr
vücūdı ka'besinden berḳ urur nūr

bu esrār-ı nihānı *mā hüve'l-ḥaḳ*
ḫudādan ġayri bilmez kimse muṭlaḳ

şafā-yı ḳalb ile ṭurup nemāze
niyāz eyle ḫudā-yı bī-niyāze

---

1. MK: -; YD: Ş. 1.

1 Gönül gözüyle yârin yüzüne bakıp Allah'ın tecelli ettiği aynayı seyret!
2 Haydi, celâl sahibi Allah'ın adını zikret; zira iki cihan, (O'nun) cemâline ayna oldu.
3 Sevgilinin yüzü dünyayı güzelleştirir; O (yüce Allah), bu şekilde kudretini gösterir.
4 Mecnun'un gönlündeki aşk nedendir, Leyla'nın yüzündeki bambaşka hâl nedendir?
5 Nedendir yârin yüzüne duyulan hasret, ayrılık ateşinin tutuşup yanışı nedendir?
6 Cismi, canı adem diyarına götürecek kadar sevgilinin ağzı acaba ne sihri okur?
7 Gönül aynası kara kaşlara tutulduğu için kararır/sevdayla dolar.
8 Çırayı Mevla'nın nuruyla tutuşturursan her yer sana cennet durağı olur.
9 Basiret sahibi, dünya bağından uzaktır; (onun) beden Kâbe'sinden şimşek misali nur parıldar.
10 Bu gizli sırların "doğrusunu" şüphesiz Allah'tan başka kimse bilmez.
11 Samimiyetle namaza durup hiçbir şeye ihtiyacı olmayan Allah'a yalvarıp yakar!

meded senden meded senden ilāhī
ki sensin pādişehler pādişāhı

ḳamunuŋ ḫāliḳı bi'ẕ-ẕāt sensin
ḳamuya ḳāḍıyu'l-ḥācāt sensin

dirīġā bir hilāl-ebrū perī-veş
ṣalupdur ‘aḳlumuŋ şehrine āteş

‘ibādet baŋa fikr-i yār olupdur
se‘ādet miḥnet-i dil-dār olupdur

degülem vā‘iẓüŋ pendini sāmi‘
ḫayāl-i yāre olur dėyü māni‘

geh olur eylerin mescidde me’vā
ḳafesde murġ-ı vaḥşī gibi farżā

beni bütḫāne ėtdi ṣūret-i ġayr
nemāz içre degüldür niyyetüm ḫayr

mü’eẕẕin her ḳaçan kim ėde ḳāmet
ṣanuram ḳalḳup ėtdüm yāre ḥurmet

ne dem miḥrāba baḳsa cān-ı bī-hūş
ḳapusı resmi olur gözüme duş

riyā ile-durur cümle ḫuşū‘um
saŋa egrilik iledür rükū‘um

rükū‘a varduġınca cism-i mu‘tād
selāmın alduġumı eylerin yād

tenüm bunda dil-i āvāre cānda
gözüm miḥrābda ‘aḳlum yabanda

vücūdum nefs-i dūnumdur zebūndur
baŋa tesbīḥ zencīr-i cünūndur

---

12 Ey Allah’ım, medet sendendir; medet senden! Zira padişahlar padişahı sensin!
13 Herkesin yaratıcısı olan Allah bizzat sensin! Herkesin dileğine cevap veren hakim sensin!
14 Eyvahlar olsun! Bir hilâl kaşlı, peri misali güzel aklımın şehrini ateşe vermiştir.
15 (Artık) benim için ibadet yârin fikri, saadetse gönül alıcı sevgilinin zulmü olmuştur.
16 Yârin hayaline engel olur diye vaizin nasihatini dinlemem.
17 Kimi zaman kafesteki yabanî bir kuş misali mescidi mesken tutarım.
18 Allah’tan gayrı olanların görüntüsü beni puthaneye döndürdü, namazda niyetim hayır değildir.
19 Müezzin ne zaman kamet getirse kalkıp yâre hürmet ettim sanırım.
20 Aklını yitirmiş can ne vakit mihraba baksa (yârin) kapısının hayali gözümde canlanır.
21 Bütün huşum riya iledir; (ey Allah’ım), sana ettiğim rükû eğrilikledir!
22 Alışkın bedenim her rükûya vardığında (sürekli onun) selamını aldığımı hatırlarım.
22[b] eylerin: dilerin YD/A. Bu düzeltme, Mehmet Çavuşoğlu tarafından yapılmıştır.
23 Bedenim burada, derbeder gönlüm sevgilidedir; gözüm mihrapta, aklım başka yerdedir.
24 Vücudum alçak nefsimdir, acizdir; benim için tespih, delilik zinciridir.

ne mümkin ẕikr-i mevlāyı iş ėdem
meger kim nāgehān ėlden ėşidem

seg-i nefsüm ṭarīḳ-ı ḥaḳḳa gitmez
bu işi dīni ayrı kāfir ėtmez

olup ḥaḳḳuŋ emānātına ḫā'in
gözedür gözlerüm nefsüm ḳolayın

şu deŋlü olmışam cürm ile pā-māl
vücūdumdan 'adem yėgdür be-her-ḥāl

şu deŋlü mā'ilem cürm ü tebāhe
baŋa buġz ėtmeyen girer günāhe

günāh u cürm eger taṣvīr olaydı
benüm şeklüm gibi taḥrīr olaydı

bana fi'l-i menāhī mu'teberdür
günāh ėtmek yanumda bir hünerdür

budur ḳorḳum ki olduḳda ḳıyāmet
cehennem ehli benden ėde nefret

bu göŋlüm her zemān bāṭıllıġ eyler
nemāza ḳalb olur cāhillıġ eyler

dėmezven cürm içün giryān eyle
beni *ta'zīr bi'l-iḥsān* eyle

yüzüme urma ėtdügüm günāhı
utandur cūd ile ben rū-siyāhı

günāhumdan beni āgāh eyle
sücūd-ı *ḥasbeten li'llāh* eyle

berī ḳıl fikrümi sehv ü ḫaṭādan
zebānum ṣaḳla ḳavl-i nā-sezādan

resūlüŋden umardum ben 'ināyet
şefā'at olmaġa olsa liyāḳat

---

25 Ansızın elden işittiklerimden başka Mevla'nın zikriyle meşgul olmak ne mümkün!
26 Köpek nefsim Hak yoluna gitmez, bu işi dinden çıkmış kâfir bile etmez.
27 Hakk'ın emanetlerine ihanet edip nefsime kolay geleni gözetir, gözlerim.
28 Günahla öyle hakir düşmüş, perişan olmuşum ki her koşulda yokluğum, varlığımdan iyidir.
29 Günaha ve fesada öyle kapılmışım ki bana düşmanlık etmeyen, günaha girer.
30 Günah eğer tasvir olsaydı benim suretim gibi çizilirdi.
31 Benim gözümde haramlar makbuldür, günah işlemekse yanımda bir hünerdir.
32 Kıyamet koptuğu vakit cehennem ehli benden nefret eder diye korkarım.
33 Bu gönlüm her zaman gaflete düşer, namaza riya karıştırıp cahillik eder.
34 (Ey Allah'ım), "Günahlarım için gözyaşımı akıtıp beni 'ihsan ederek bağışla!'" diyemem.
35 İşlediğim günahı yüzüme vurma, lütfunla ben kara yüzlüyü utandır!
36 Beni gafletten uyandır, (bana) "Allah için" secde etmeyi nasip et!
37 Fikrimi kusurdan, hatadan uzak tut; dilimi yanlış sözlerden koru!
38 Eğer şefaat edilmeye layık olsaydım ben yardımı resulünden umardım.

39. şu dem kim rūz-ı maḥşer ola peydā
hidāyet birle ḳıl **yaḥyā**yı iḥyā

cemī‘-i ehl-i īmān ile yā rab
ḳıyāmetde anı ḳılma mu‘aẕẕeb

41. imāmü'l-ḳıbleteynüŋ ḥurmeti'çün
çihār erkān-ı dīnüŋ ḥurmeti'çün

cefāya ṣabr ėden ṣādıḳlar içün
bu dünyādan geçen ‘āşıḳlar içün

43. ġarībüŋ derd-i hicrānı ḥaḳı'çün
zebūnuŋ āh u efġānı ḥaḳı'çün

faḳīrüŋ gözlerinde nem ḥaḳı'çün
ṣınuḳ göŋülde olan ġam ḥaḳı'çün

45. *teraḥḥam yā müfīże'l-ḫayri ve'd-dīn*
eġıṯnī yā ġıyāṯe'l-müstaġīṯīn

īn nīz

meger bir gün görüp bir nev-cüvānı
maḥabbet ėtdüm aŋa sevdüm anı

47. ṭulū‘ ėtdi göŋülde mihri nāgāh
sitāremde vefāsuz çıḳdı ol māh

hilāl ebrūsınuŋ mecnūnı oldum
nėçe yıl ‘āşıḳ-ı maḥzūnı oldum

49. cefāsın arturup *yevmen fe-yevmā*
getürdi başuma biŋ dürlü ġavġā

erāẕil ṣoḥbetine cem‘ olurdı
edānī meclisinde şem‘ olurdı

51. ṣaḳınmazdı müdām ol şem‘-i rūşen
cihānda gendüyi ehl-i hevādan

---

39 Mahşer günü gelip çattığı vakit, Yaḥyā'yı doğru yola ileterek ihya et!
40 Ey Rabb'im, kıyamette Müslümanlarla birlikte onu azap içinde koyma!
41 İki kıblenin imamı/Hz. Muhammed hürmetine, dinin dört efendisi hürmetine,
42 Cefaya sabreden sadıklar için, bu dünyadan geçen âşıklar için,
43 Garibin çektiği ayrılık derdi aşkına, acizin ahıyla feryadı aşkına,
44 Fakirin gözlerine dolan yaşlar hatırına, kırık gönülde olan keder hatırına,
45 "Ey hayrı ve mükâfatı bol olan (Allah), merhamet et! Ey yardıma muhtaçlara yardım eden (Rabb'im), imdadımıza yetiş!"

Bu da Onun Gibidir

46 Nihayet günün birinde, yeni yetme bir güzel görüp ona muhabbet besledim; onu sevdim.
47 Gönülde birden (onun) aşkı/güneşi doğdu; (lakin) o ay, talihimde vefasız çıktı.
48 (Onun) hilâl kaşlarının delisi oldum, yıllarca kederli âşığı oldum.
49 (O güzel) "günden güne" cefasını arttırıp başıma bin türlü dert açtı.
50 Adilerin sohbetine katılırdı, alçakların meclisinde mum olurdu.
51 O parlak kandil, dünyada kendini arzularına esir olmuşlardan hiç sakınmazdı.

naṣīḥat eyledükçe ġāfil oldı
hevāya serv gibi mā'il oldı

53. dėr idüm ḥayflar ben mübtelāye
ki 'ömrüm ḥāṣılı gitdi hevāye

beni şöyle ġarīb ėtdi ki her bār
yürürem bī-kes ü bīmār u bī-yār

55. s̲evābın ḳaṣd ėdüp her ḫūb-ı ra'nā
ėderdi göŋlümi her dem tesellā

şefā'at ėtmek ola dėyü lāzım
melūl iken baŋa baḳmazdı tā kim

57. gezerdüm ḥasret ile zār u giryān
esirgerdi beni kāfir müselmān

çıḳardı gök yüzine āh-ı serdüm
muḥaṣṣal var idi ṭaġlarca derdüm

ibtidā-yı şehrengīz-i edrine

59. ṭururken edrine şehrinde maḥzūn
gelüp bir āfitāb-ı rub'-ı meskūn

faḳīre gendü luṭfından hemān-dem
dėdi ėy z̲ū-fünūn-ı devr-i 'ālem

61. dehānı gibi yoġ olsun ol āfet
ki vėre bir kemāl ehline z̲illet

ḳamu begler 'adālet issi olmaz
ḳamu aḥmed şefā'at issi olmaz

63. ḳul olan kişi ẓālim pādişāhe
yürür müstaġraḳ olup dūd-ı āhe

ne bilsün ḳadrüŋi ol māh-ı ġarrā
ki bilmez gendünüŋ ḳadrini ḳaṭ'ā

---

52 Nasihat ettikçe gafil oldu, selvi gibi havaya/arzularına kapıldı.
53 "Ben âşığa yazıklar olsun!" derdim; çünkü ömrümün semeresi havaya savruldu/bir heves uğruna yitip gitti.
54 (O güzel) beni öyle çaresiz bıraktı ki daima kimsesiz, yârsiz bir hâlde can çekişerek yürürüm.
55 Zarif ve nazik güzeller, hep sevabını umarak gönlümü avuturdu.
56 (O sevgili) merhamet etmek gerekir diye boynu bükük dururken bana bakmazdı.
57 Hasretle inleyip ağlayarak gezerdim. Kâfir Müslüman, herkes beni koruyup gözetir; bana merhamet ederdi.
58 Şiddetli ahım göklere çıkardı, velhâsıl dağlar kadar derdim vardı.

Edirne Şehrengizi'nin Başlangıcı

59 Edirne şehrinde boynu bükük dururken dünyayı aydınlatan bir güneş gelip,
60 Hemen fakire lütfederek "Ey cihanın âlimi!" dedi.
61 Basiret sahibi bir âlimi perişan eden o afet, ağzı gibi yok olsun!
62 Bütün beyler adalet sahibi olmaz, her Ahmed şefaat etmez.
63 Zalim padişaha kul olan kişi, ah dumanına bürünüp gezer.
64 O parlak ay, (senin) kıymetini/mertebeni ne bilsin? Çünkü (o), kendi kıymetini de hiç bilmez.

65. o gün ol gėce ėdüp baŋa meyli
teselli ėtdi bu vech ile ḫayli

dėdüm ḥikmet ḥaḳuŋdur ėy ḳamer-veş
igende urma ten şehrine āteş

67. bu imiş ḳısmet-i *naḥnu ḳasemnā*
cefāya lāyıḳ ėtmiş bizi mevlā

kişinüŋ elde olsa iḫtiyārı
murādınca geçerdi rūzigārı

69. çü oldı baŋa böyle iltiyāmı
hemān ol laḥẓa ol yār-i be-nāmı

güzellik milketine server ėtdüm
bu şehrengīzde ser-defter ėtdüm

71. anuŋ adına urdum söze bünyād
ola tā ḥaşr olınca ḫayr ile yād

ve lehu

gel ėy ervāḥ-ı ḳudsüŋ tercemānı
gel ėy derd ehline loḳmān-ı ṣānī

73. bize ḳıl ḫūblar vaṣfını taḳrīr
marīżü'l-ḳalb olanlara şifā vėr

cihānda var mıdur ol deŋlü maḥbūb
ola bir nükte-dānuŋ sözleri ḫūb

75. güzeller ṣoḥbetinden vėr ḫaberler
ki *ẕikru'l-'ayş nıṣfu'l-'ayş* dėrler

zebān-ı ḳıṣṣa-perdāz-ı me'ānī
bu resme ḳıldı bu şīrīn beyānı

77. ki cümle kā'ināt içinde aṣlā
bulınmaz edrine şehrine hem-tā

---

65 O gün, o gece benimle ilgilenip beni bu şekilde hayli teselli etti.
66 "Ey ay misali güzel, hikmet Hakk'ındır; daha fazla beden şehrini ateşe verme!" dedim.
67 Mevla bizi cefaya layık görmüş, "Biz taksim ettik. [Zuhruf/32]" (ayetinin) kısmeti işte, buymuş!
68 Kişinin kaderi elinde olsaydı ömrü dilediği gibi geçerdi.
69 Bana böyle yakınlık gösterince hemen o vakit o şanlı yâri,
70 Güzellik ülkesine sultan ettim, bu şehrengizde en başa yazdım.
71 Kıyamete dek hayırla anılsın diye sözün temelini onun adıyla attım/söze onun adıyla başladım.

Bu da Onundur

72 Ey mukaddes ruhların tercümanı, ey dertlilerin Lokman'ı gel!
73 Bize güzelleri tarif et de gönlü hasta olanlara şifa ver!
74 Dünyada bir nüktedanın sözlerini güzelleştirecek kadar sevgili var mıdır?
75 Güzeller sohbetinden haberler getir; çünkü "Yiyip içip eğlenmeyi anmak yapmanın yarısıdır." derler.
76 Manaların kıssalar anlatan dili, bu tatlı sözleri böylece söyledi.
77 Zira kâinat içinde Edirne şehrine asla denk bulunmaz.

erenler yėri arslanlar yataġı
ḳadīmī şehr ġāzīler ocaġı

ḥiṣārınuŋ yoġ imiş miṯli ammā
yıḳılmış ḳalb-i ʻāşıḳ gibi gūyā

bu şehre cān gözini eyle nāẓır
neye baḳsaŋ olur ʻışḳ anda ẓāhir

cünūnına anuŋ ḳılmaġa tedbīr
meric ü tunca urmış iki zencīr

ḳamu ebvābı şankim ʻāşıḳ-ı pāk
ḳabāsından yaḳasın eylemiş çāk

elifler sīnesinde şāh-rāhı
göyünmiş dāġıdur her dūdgāhı

benüm gibi o şehr içinde enhār
yürür boynın burup ʻışḳ ile her bār

ve lehu

ḳaçan kim ėrişe faṣl-ı behārī
çiçeklerle ṭolar tunca kenārı

ne vaʻẓ eyler çemende bülbül-i zār
tevāżuʻ birle diŋler anı eşcār

ʻibādet üzredür cümle nebātāt
zebān-ı ḥāl ile eyler münācāt

ḳıyām içre olup her serv ü ʻarʻar
benefşe ḫāliḳına secde eyler

çenār el ḳaldurup eyler niyāzı
nihāl-i gül ḳılur ṭurmaz nemāzı

döküp zerrīn-ḳadeḥler jāleden yaş
tefekkür birle ṣalar aşaġa baş

---

78 Erenler yeri, aslanlar yatağı; tarihî şehir, gaziler ocağı!
79 Hisarının bir eşi daha yokmuş; ama güya âşığın kalbi gibi yıkılmış.
80 Bu şehre gönül gözüyle bak; (çünkü) neye baksan onda aşk görünür.
81 Meriç'le Tunca, onun çılgınlığının önüne geçmek için iki zincir vurmuştur.
82 Bütün kapıları tıpkı gömleğinin yakasını yırtmış sadık âşık gibidir.
83 (Bu şehrin) ana yolu (âşığın) göğsündeki elifler, bacalarıysa yanık yaralarıdır.
84 O şehirde nehirler, benim gibi daima aşkla boynunu büküp yürür.

Bu da Onundur

85 Ne vakit bahar mevsimi gelse Tunca kıyısı çiçeklerle dolar.
86 Çimenlikte inleyen bülbül (acaba) neyi öğütler ki ağaçlar onu tevazuyla dinler?
87 Bütün bitkiler ibadet etmekte, (Allah'a) hâl diliyle yalvarıp yakarmaktalar.
88 Selviler ve ardıçlar kıyama durur, menekşe yaratıcısına secde eder.
89 Çınar el açıp dua ederken gül fidanı durmadan namaz kılar.
89[b] nihāl-i gül: nihāl gelür YD/A. Bu düzeltme, Mehmet Çavuşoğlu tarafından yapılmıştır.
90 Sarı nergisler çiy tanelerinden gözyaşı döküp tefekkürle başlarını öne eğer.

91. ṣararup beŋzi ẕünnūn gibi gūyā
ṣalar ṣu üzre nīlūfer muṣallā

yüri var cān gözini eyle bīdār
rükū‘ u secde durur her ne kim var

ve lehu

93. ḳılup cum‘a nemāzın ḫalḳ-ı ‘ālem
giderler seyr-i mevlā-ḫāneye hem

oḳuyup meṩnevīsin meṩnevī-ḫ̆ān
ṭaḳar gūşına ḫalḳuŋ dürr-i meknūn

95. sipihre beŋzer ol ṭāḳ-ı mu‘allā
ṩevābitdür aŋa ehl-i temāşā

içinde sā’iri seyyārelerdür
hevā-yı ‘ışḳ ile āvārelerdür

97. bunuŋ n'idügini bilüp müretteb
dönerler gird-i bād-ı ‘ışḳ ile hep

felekdür ḥalḳa-i ṣoḥbet hemānā
meleklerdür dönen aṣḥāb-ı taḳvā

99. ‘avāmü'n-nās içinde ḫ̆āṣlardur
‘ibādet bezmine raḳḳāṣlardur

bilür mest-i elest olan bu rāzı
bu cevlāna dėmez raḳṣ-ı mecāzī

101. dėme bīḫ̆ūdedür bu ictimā‘ı
ḳıyāsī mi ṣanursın bu semā‘ı

bu sırra vāḳıf olmaz degme ‘āḳıl
ėder anlar ṭavāf-ı ḳıble-i dil

---

91 Nilüfer, benzi Zünnûn-ı Mısrî gibi sararıp güya suyun üzerine seccade serer.
92 Haydi, (sen de) gönül gözünü aç! Bütün varlıklar rükûya ve secdeye durur.
Bu da Onundur
93 Halk cuma namazını kılıp beraberce Mevlevîhane seyrine gider.
94 Mesnevi okuyucusu, Mesnevi’sini okuyup halkın kulağına daha önce görülmemiş birer gizli inci takar.
95 O yüksek kubbe gökyüzüne benzer, seyre gelenlerse onun sabit yıldızlarıdır.
96 (Mevlevîhane’nin) içinde dönenler gezegenlerdir, aşk hevesiyle kendilerinden geçmişlerdir.
97 (Onlar) bunu idrak edip dizilerek aşkın fırtınasıyla durmadan dönerler.
98 Sohbet halkası güya feleklerdir, dönen takva ehliyse meleklerdir.
99 (Onlar) halkın seçkinleridir, ibadet meclisinin rakkaslarıdır.
100 Elest meclisinin sarhoşu olan kimse, bu sırrı bilir de bu harekete mecazî raks demez.
101 (Sen de) bu toplantıya “Faydasızdır.” deme! Bu semayı kıyasla mı yapılır sanırsın?
102 Onlar gönlün kıblesini tavaf ederler de bu sırra sıradan bir akıl vâkıf olamaz.
Bu da Onundur

ve lehu

çü mevlā-ḫāne seyri ola āḫir
giderler tunca seyrānına bir bir

bu şehrüŋ içi zīnetlerle ṭolmış
meric ü tunca yüzi ṣuyı olmış

ṣuya girer nėçe mihr-i cihān-gīr
görinür ṣanki mir'āt içre taṣvīr

siyeh fūṭayla her mihr-i münevver
hemān nışfı ṭutulmış aya beŋzer

ne vuṣlatdur bu kim her zār u giryān
ėde 'uryān iken cānānı seyrān

perīler cüft olup ėder anı zeyn
ḳırān eyler ṣanursın gökde sa'deyn

temāşā eyleseŋ her māh-peyker
ṣuya ḳonmış gül-i ra'nāya beŋzer

perī-sīmālar āb-ı dil-güşāda
görinür ṣanki yılduzlar semāda

ol ortalıḳda nėçe 'āşıḳ-ı zār
yürürler tunca üzre ḫār ü ḫes-vār

yürür ṣu üzre 'uşşāḳ-ı belā-keş
ṣanasın cem' olur āb ile āteş

merice ėrüp olmış tunca cārī
olupdur ṣan 'alīnüŋ ẕü'l-feḳārı

ve lehu

ḳaçan kim erba'īn ėrişe ol dem
döner ṣırçe serāya cümle 'ālem

güzeller bu zemānı ḫoş görürler
dėrilüp tunca üzre yüz ururlar

---

103 Mevlevîhane seyri son bulunca bir bir Tunca Nehri'ni gezip dolaşmaya çıkarlar.
104 Bu şehrin içi güzelliklerle dolmuş, Meriç'le Tunca (onun) yüz suyu/övüncü olmuş.
105 Cihana hükmeden nice güneş suya girer, sanırsın aynada suret görünür.
106 Siyah peştamalle parlayan her güneş, tıpkı yarısı tutulmuş aya benzer.
107 Bu nasıl kavuşmadır ki feryat eden gözü yaşlı (âşıklar), sevgiliyi çıplakken seyreder.
108 Periler eş olup onu süsler, güya gökte iki kutlu yıldız/Zühre'yle Müşteri aynı burçta birleşir.
109 Temaşa eylesen her ay yüzlü güzel, suya konmuş göz alıcı güzellikteki zarif güle benzer.
110 Peri yüzlü güzeller, gönül ferahlatan suya girince sanki gökyüzünde yıldızlar belirir.
111 O meydanda nice inleyen âşık, Tunca üzerindeki çer çöp misali yürür.
112 Eziyet gören âşıklar, suyun üzerinde yürürken suyla ateş bir araya gelir sanırsın.
113 Tunca Nehri Meriç'le birleşip akar, sanki Hz. Ali'nin Zü'l-fikâr'ı olmuştur.

Bu da Onundur

114 Ne zaman kara kış gelip çatsa o vakit bütün âlem sırça saraya döner.
115 Güzeller bu zamanı pek severler, toplanıp Tunca Nehri üzerine yüz sürerler.

bu demde gösterüp ḫalḳa kerāmet
yürür ṣu üzre her ehl-i velāyet

117. buz üzre her perī-ruḫsār dil-dār
uçup uçup gelür gökde melek-vār

oyunda gāh olurlar kim şaşarlar
biribirinüŋ üstine düşerler

119. olurlar gül gibi ḫandān u mesrūr
görenler dėr aŋa *nūrün ʻalā-nūr*

nėçe ʻāşıḳ olan rind-i cihāne
ara yėrde olur oyun behāne

121. güẕergāha gelüp bī-kibr ü kīne
olur dil-dār ile sīne-be-sīne

ḳamu ġamnākler ol yėrde mesrūr
ḳamu küstāḫlıḳlar anda maʻẕūr

123. görüp cennet dėdüm ol seyrgāhı
ki anda kimsenüŋ olmaz günahı

ve lehu

bu şehr içinde daḫı nėçe yėrden
açılmış cānib-i mevlāya revzen

125. ne revzendür bu revzenler ki muṭlaḳ
görinür anda nūr-ı pertev-i ḥaḳ

o revzenler cemāl-i ḫūblardur
bilür anı şu kim ehl-i naẓardur

127. bu şehrüŋ dil-ber-i raʻnāsı çoḳdur
güzellikde ḳamunuŋ miṯli yoḳdur

ḳulaġ ur diŋle bu cān ṣoḥbetini
dilerseŋ iki ʻālem leẕẕetini

---

116 Her veli/güzel bu vakitlerde halka keramet gösterip su üzerinde yürür.
117 Peri yüzlü, gönül çelen her sevgili buzun üzerinde gökteki melek misali uçarak gelir.
118 (Güzeller) oyunda zaman zaman şaşırdıklarında birbirlerinin üstüne düşerler.
119 Gül gibi açılırlar/güler ve mesut olurlar; (bu hâli) görenler, onlara "Nur üstüne nur! [Nûr/35]" der.
120 Nice âşık olan cihan rindine oyun, ara yerde bahane olur.
121 (Âşıklar) kibir ve kinden arınmış bir hâlde (bu) güzergâha gelip gönül alıcı sevgiliyle kucak kucağa olur.
122 O yerde bütün dertliler mutludur; (zira) bütün kusurlar orada hoş görülür.
123 Bu gezinti yerini görünce "Cennettir!" dedim; zira orada kimsenin günahı olmaz.

Bu da Onundur

124 Bu şehirde, daha pek çok yerde Mevla'ya doğru pencereler açılmış.
125 Bu pencereler nasıl penceredir ki onlarda şüphesiz Hakk'ın nuru görünür?
126 O pencereler güzellerin cemâlidir, basiret sahipleri bunu bilir.
127 Bu şehrin göz alıcı, gönül çelen güzeli çoktur; birinin dahi güzellikte dengi yoktur.
128 İki cihanın da keyfine varmak istersen bu gönül sohbetini can kulağıyla dinle!

Bu da Onundur

ve lehu

biri tīġ-ı cefā gibi ser-āmed
silāḥdār-oġlıdur adı meḥemmed

melāḥat taḫtgāhınuŋ begidür
güzeller güzeli begler begidür

dehānı gibi hergiz beŋzeri yoḳ
gözüm yaşı gibi üftādesi çoḳ

ḥişār içinde ol yār-i ḳamer-fer
felekde hāle içre māha beŋzer

revādur ḳal'ada olsa mekānı
olur ṭaşlıḳda şāhīn āşiyānı

ve lehu

biri bir pādişāh-ı bī-bedeldür
'alīdür adı bir 'ālī güzeldür

ḳaraḳulluġın ėtmek oldı lāzım
'alī yanında ḳanber gibi dā'im

lebi kevs̱er-durur anuŋ n'olaydı
hemīşe sāḳī-i kevs̱er olaydı

elinde nėce beŋzer ḳıl neẓāre
her iki barmaġı bir z̲ü'l-feḳāre

ḫalāṣ ėtsün belādan bu esīri
'alīlik ėtsün öldürsün faḳīri

ve lehu

birisi daḫı ibrāhīmdür ol
vücūdum ka'besine eyledi yol

ḳırılmış gibi 'āşıḳlar *kemā-kān*
vėrürler aŋa ḳurbān olmaġa cān

---

129 Biri cefa kılıcı gibi başı çeker; Mehemmed isminde Silahdâroğlu'dur.
130 Güzellik başkentinin efendisidir; güzeller güzeli, beyler beyidir.
131 Ağzı gibi asla benzeri yoktur, gözyaşlarım gibi düşkünü çoktur.
132 O ay aydınlığı olan sevgili kalenin içinde, gökyüzündeki haleyle çevrili aya benzer.
133 (Onun) evi kalede olsa şaşılmaz; (zira) şahinin yuvası taşlıkta olur.

Bu da Onundur

134 Biri eşsiz bir padişahtır, adı Ali'dir, bir kudretli güzeldir.
135 Hz. Ali'nin yanındaki Kanber misali daima (onun) kara kulluğunu etmek/hizmetinde olmak gerekir.
136 (Onun) dudağı Kevser'dir, (o güzel de) Kevser sakisi olsaydı şaşılmazdı.
137 Elinde her iki parmağı nasıl da bir Zü'l-fikâr'a benzer, bir bak!
138 (O güzel) Hz. Alilik edip/büyüklük gösterip beni/fakir âşığı öldürsün de bu esiri beladan kurtarsın.

Bu da Onundur

139 Birisi de vücudumun Kâbe'sine yol açan o İbrahim'dir.
140 Âşıklar "eskiden olduğu gibi" (yine) helak olmuşa benzer, ona kurban olmak için can verirler.

141. yapaydı gönlümi ḥüsn-i ḫıṭābı
olurdı ka‘be yapmışca ṣevābı

ezilseŋ ol gül-i ḫandān-ı gülşen
hemān bir pāre od olur ġażabdan

143. bu gönlüm ka‘besin yıḳmasun ol yār
degüldür adına anuŋ sezāvār

ve lehu

biri aḳ yılduz ol ḫūrşīd-i gerdūn
yüceldügince olur ḥüsni efzūn

145. adı aḥmeddür ol şems-i se‘ādet
faḳīre eylemez ammā şefā‘at

görince olurın anı feraḥnāk
seḥer gibi yaḳamı eylerin çāk

147. o gün ṣabr u ḳarārum gibi gitdi
gözümüŋ yaşını seyyāre ėtdi

kemāl-i ḥüsnini artur ilāhī
bugünden yılduzum sevdi o māhı

ve lehu

149. biri ‘āşıḳları bī-ḥad memi şāh
ḳulı çoḳ pādişāha beŋzer ol māh

cihān bāġında yoḳ anuŋ gibi gül
hezār olsa ‘aceb mi aŋa bülbül

151. ḳulı olmaġa olaydı liyāḳat
ṭoġardı başuma şems-i se‘ādet

egilüp bād-ı raḥmet birle gūyā
selām ile geçer ol serv-i bālā

---

141 Güzel sözleriyle gönlümü alsaydı (o güzel), Kâbe’yi inşa etmiş kadar sevap kazanırdı.
142 Dokunsan gül bahçesinin o gülen gülü, hemen öfkeyle bir ateş parçasına dönüşür.
143 O sevgili bu gönlümün Kâbe’sini yıkmasın, onun şanına yakışmaz!
Bu da Onundur
144 Biri ak yıldızdır, o feleğin güneşi yükseldikçe güzelliği artar.
145 Adı Ahmed’dir; lakin o saadet güneşi, ben fakir âşığa şefaat etmez.
146 Onu görünce sevinir, seher vakti gibi yakamı yırtarım.
147 O güneş sabrım ve huzurum gibi çekip gitti, gözyaşımı akıttı/gezegen etti.
148 Ey Allah’ım, (onun) eşsiz güzelliğini arttır; talihim/yıldızım o ayı şimdiden sevdi.
Bu da Onundur
149 Biri sayısız âşığı olan Memi şahtır; o ay, kulu çok padişaha benzer.
150 Dünya bağında onun gibi gül yoktur, binlerce bülbülü olsa şaşılır mı?
151 (Onun) kulu olmaya layık olsaydım başıma saadet güneşi doğardı.
152 O yüksek selvi güya şefkat/yağmur rüzgârıyla eğilip selam vererek geçer.

153. tevāżu‘la selāmın kesmez ol yār
n'ola ‘āşıḳ-perest olursa her bār

ve lehu

birisi sünbül-i rūmī meḥemmed
bu yėrde ḳopmaz ol deŋlü sehī-ḳad

155. ḳaçan cem‘ ola aġyār ile ol ān
olur sünbül gibi ‘aḳlum perīşān

anuŋ gül gibi baş üzre yėri var
olur ‘āşıḳları bülbül gibi zār

157. mezīd ėtsün kemālin ḥaḳ te‘ālā
ṭaḳılmaz cāhile ol verd-i ra‘nā

libās-ı āsümānīlerle dā’im
ṣalınsun gökde gün gibi o ẓālim

ve lehu

159. birisi yaġcı-zādedür memī şāh
bizümle ḳan yaġıdur ol perī āh

yanaldan gün gibi ḥüsni çerāġı
eridi ehl-i ‘ışḳuŋ baġrı yaġı

161. o gün bir dil-beri almış ḳucaġa
ḳarışdurmış ṣanasın balı yaġa

siyeh cāme yaraşur aŋa gūyā
güneşdür oldı mir’āt içre peydā

163. temāşā eyle ḥammām içre anı
görem dėrseŋ gümiş serv-i revānı

---

153 O sevgili tevazuyla (verdiği) selamı (bizden) esirgemez, âşığı taparcasına sevse elbette şaşılmaz.

Bu da Onundur

154 Birisi Mehemmed (adında) bir Rûmî sümbüldür, onun gibi fidan boylu bu yerlerde doğmamıştır.

155 (O güzel), ne zaman engelle/rakiple bir araya gelse o an aklım sümbül gibi perişan olur.

156 Onun gül gibi baş üstünde yeri var, âşıkları bülbül misali inleyip feryat eder.

157 Yüce Hak (onun) ilmini ve faziletini arttırsın; (zira) o göz alıcı zarif gül, cahilin (yakasına) takılmaz/cahillerle dost olmaz.

158 O zalim, açık mavi elbiselerle daima gökteki güneş gibi salınsın.

Bu da Onundur

159 Birisi Yağcızâde Memi şahtır. Ah! O peri bizimle kan düşmanıdır!

160 (Onun) güzelliğinin kandili güneş gibi tutuştuğundan beri âşıkların içinin yağı eridi.

161 O güneş, bir gönül çelen güzeli kucağına almış; sanırsın balı yağa karıştırmış.

162 Siyah elbise ona (pek) yakışır, (o güzel) güya aynada belirmiş güneştir.

163 Salınan gümüş selviyi görmek istersen onu hamamda seyret.

Bu da Onundur

ve lehu

biri ḥāfıẓdur ismā‘īl adı
belādan ḥıfẓ ėde *allāhu hādī*

ne bülbüldür ki yoḳdur aŋa s̱ānī
olupdur devr-i maḥfil āşiyānı

o şāha bende-i fermān olayın
anuŋ āvāzına ḳurbān olayın

tevāżu‘da müşābihdür hilāle
n'ola günden güne ėrse kemāle

nigāh ėtdüm aŋa maḥfilde nāgāh
nigīn-i ḥalḳa-i meclisdür ol şāh

ve lehu

bıçaḳcıdur biri ol boyı ince
yürür dā’im kesiciler yanınca

cılasun dil-rübālar serveridür
bıçaḳ gibi yüzi ṣulı perīdür

bıçaġı bir yalıŋ yüzlü güzeldür
anı baġruma başarsam maḥaldür

olur peyk-i viṣāli atduġı seng
bizümle rūy-ı ṣulḥ ile ėder ceng

se‘ādetdür dil-i şeydāya el-ḥaḳ
bıçaġı gibi yanınca ṣalınmaḳ

ve lehu

biri gün gibi meşhūr adı ḫusrev
lebi şīrīn ü ebrūsı meh-i nev

ḳul iken ‘ālemüŋ sulṭānı olmış
güzeller bende-i fermānı olmış

---

164 Biri İsmail isimli hafızdır, “hidayete eriştiren Allah” (onu) belalardan korusun!
165 (O) öyle bir bülbüldür ki onun dengi yoktur, caminin mahfili yuvası olmuştur.
166 O şahın fermanına köle olayım, onun sesine kurban olayım!
167 (O), tevazuda hilâle benzer; günden güne kusursuzlaşsa ne var?
168 Birden onu mahfilde/mecliste gördüm; o şah, meclis halkasının/yüzüğün değerli taşıdır.

Bu da Onundur

169 Biri bıçakçıdır; o ince, uzun endamlı daima it kopuğun yanında yürür.
170 Gönül çelen yiğit güzellerin öncüsüdür, bıçak gibi yüzü nurlu peridir.
171 (Onun) bıçağı bir alev/parlak yüzlü güzeldir, onu bağrıma bassam yeridir.
172 Attığı taş, vuslatının ulağı olur; (sevgili) bizimle dostça savaşır.
173 (Onun) bıçağı gibi beline takılmak/yanında yürümek doğrusu divane gönle saadettir.

Bu da Onundur

174 Biri güneş gibi meşhurdur, adı Hüsrev’dir; dudağı tatlı/Şirin, kaşı hilâldir.
175 Köleyken âlemin sultanı olmuş; güzeller, fermanının esiri olmuş.

aġasınuŋ bugün efkendesiyüz
biz anuŋ bendesinüŋ bendesiyüz

177. o gökde istedügin yėrde bulmış
ki bu yūsuf-cemāle mālik olmış

şerāb-ı nāzdan mest olmış ol yār
cihān ‘aynına gelmez begligi var

ve lehu

179. biri bir serv-i bālādur ki nāgāh
gözüme rāst geldi yolda ol şāh

çü oldum adını ṣormaġa ṭālib
dehānı gibi gözden oldı ġā’ib

181. güneş gibi cemāline baḳılmaz
maḳāmın ḫıżr gibi kimse görmez

ḳıyāmet günine ḳalmaz bu ḥasret
ricāl-i ġaybdan olursa himmet

183. belāsın başuma aldum cihānuŋ
görinmez bir ḳażādur ‘ışḳı anuŋ

ve lehu

biri bir ẓālim-i bī-dīndür āh
ṭurur bac ‘āmili yanında her gāh

185. ṣanasın bürc-i ‘aḳrebde ḳamerdür
yaḫod bir balçıġa düşmiş güherdür

ḳanı bir rind-i şāhid-bāz ḳattāl
alaydı cānı gibi anı fi'l-ḥāl

187. çü gördüm ḫıdmetin eyler ol meh-rū
bu beyti oḳıdum yüzine ḳarşu

---

176 Bugün ağasının biçaresiyiz, biz onun kölesinin hizmetkârıyız.
177 Bu Yusuf yüzlü güzele sahip olduğuna göre o, gökte aradığını yerde bulmuş.
178 O sevgili naz şarabıyla kendinden geçmiş; (onun) dünya umurunda olmaz, beyliği var!
Bu da Onundur
179 Biri bir yüksek selvidir ki o padişah, yolda birden karşıma çıktı.
180 Ne vakit adını sormaya niyetlendim (bir anda) ağzı gibi gözden kayboldu.
181 Güneş misali (sevgilinin) güzel yüzüne bakılmaz, Hızır gibi (onun da) makamını kimse bilmez.
182 Gayb erenlerinden himmet olursa bu hasret kıyamet gününe kalmaz.
183 Dünyanın belasını başıma sardım, onun aşkı bir görünmez kazadır/alın yazısıdır.
Bu da Onundur
184 Ah! Biri imansız bir zalimdir, her zaman vergi memurunun yanında durur.
185 Sanki akrep burcundaki aydır; ya da balçığa düşmüş bir elmastır.
186 Hani güzellerle gönül eğlendiren bir katil rint, nerede? Onu hemen canı gibi alaydı.
187 O ay yüzlünün (vergi memuruna) hizmet ettiğini görünce yüzüne karşı şu beyti okudum:

felek şimdi ḳatı bī-‘ār olupdur
melek şeyṭāna ḫıdmetkār olupdur

ve lehu

biri rūm-oġlıdur zībā ṣanemdür
cihān deyrinde bir ra‘nā ṣanemdür

başına gök ṣarınmış ol ḳamer-fer
gök altında cebīni māha beŋzer

dirīġā ẓulmet-i küfr içre her gāh
ḳaraŋuluḳda [durur] nite-kim māh

ḥarāmī çeşmi eyler günde biŋ ḳan
mesīḥādan utanmaz mı o fettān

sevüp ol nāzenīn-i bī-naẓīri
müselmānlıḳ anuŋ olmış esīri

ve lehu

n'ola ṣoŋda ise bu serv-ḳāmet
olur zīrā ki ṣoŋ demde ḳıyāmet

ne var medḥ olsa dil-berlerle el-ān
olur mı hīç sūsensüz gülistān

bu şehrüŋ ḫūbına yoḳdur nihāyet
gözüm gördügine ėtdüm şehādet

melekler vaṣfın ėtdüm eyleyüp cūş
umarın cānib-i ḥaḳḳa gelem ḫoş

temāṣā eyle var bir bāġbāne
çiçekler kim deger bir gülsitāne

ṣafā ile bezenseŋ ögseŋ anı
sevinüp şād olur cisminde cānı

---

188 Felek şimdi pek utanmaz olmuştur, melek şeytana hizmetkâr olmuştur.
Bu da Onundur
189 Biri Rûmoğlu'dur; put gibi güzel, zarif sevgilidir. Dünya kilisesinde göz alıcı güzellikte bir puttur.
190 O ay aydınlığı, başına gök sarınmış; göğün altında (onun) alnı aya benzer.
191 Yazıklar olsun! (O güzel) küfrün karanlığı içinde daima ay misali karanlıkta durur.
191[b] [durur]: Bu düzeltme, Mehmet Çavuşoğlu tarafından yapılmıştır.
192 Harami gözleri günde bin defa kan döker; o fitneci/dünya güzeli, Hz. İsa'dan utanmaz mı?
193 O nazlı, zarif ve eşsiz güzeli sevip Müslümanlık onun esiri olmuş.
Bu da Onundur
194 Bu selvi boylu güzel sonda ise şaşılmaz; zira kıymet son demde kopar.
195 Şimdi gönül çelen güzellerle methedilse ne var? Gül bahçesi hiç zambaksız olur mu?
196 Bu şehrin güzelleri saymakla bitmez, (ben) gözümle gördüklerime tanıklık ettim.
197 Kendimden geçip melekleri vasfettim, umarım (bu vesileyle) Hak katında makbul olurum.
198 Bir bahçıvana var, birer gül bahçesi kıymetindeki çiçekleri seyret!
199 Canıgönülden hazırlanıp/özenip onu övsen cisminde canı sevinip mesut olur.

cihānda bir kişi girmez günāhe
ögerse ḳullarını pādişāhe

beşer beyt ile medḥ olsa revādur
ki ol mışra‘ iki dest-i du‘ādur

āḫir-i şehrengīz

ṣınuḳ āyīnedür bu ḳalb-i meyyāl
görindi anda nėçe dürlü eşkāl

bu şehrengīzümüŋ aḳrānı yoḳdur
mesīḥī sözlerinüŋ cānı yoḳdur

söz oldur kim ki ola ḥikmet-āmīz
ola erbāb-ı ‘ışḳa ḥālet-engīz

temennā eylerin aṣḥāb-ı ‘irfān
bu küstāḫa ėdeler luṭf u iḥsān

bu dem kim naḳl ėde beytü'l-fenādan
aŋalar rūḥ-ı **yaḥyā**yı du‘ādan

beyān ėtdüm nėçe gün yüzlü māhı
yavuz gözden emīn eyle ilāhī

şu kim ḳadrin bile ‘āşıḳlarınuŋ
yolında cān vėre ṣādıḳlarınuŋ

cemālin maṭla‘u'l-envār eyle
dehānın maḫzenü'l-esrār eyle

ġam-ı ‘āşıḳ gibi ‘ömri çoḳ olsun
miyānı gibi a‘dāsı yoḳ olsun

cihān bāġında ber-ḫordār olsun
se‘ādet ṭāli‘ine yār olsun

şunu kim zāġ gibi ḥadd-i z̲ātı
sevüp yār ėde bir ḳaç mühmelātı

---

200 Dünyada bir kimse padişaha kullarını överse günaha girmez.
201 (Güzeller) beşer beyitle methedilse yeridir; zira o (iki) mısra, duaya açılmış iki eldir.

Şehrengizin Sonu

202 Bu âşık gönül, içinde türlü türlü suretler görünen kırık bir aynadır.
203 Bu şehrengizimin eşi benzeri yoktur; (onun karşısında) Hz. İsa'nın sözlerinin canı/cesareti yoktur.
204 Hikmetle dolu o sözler, âşıkları coşturup kendinden geçirir.
205 Ariflerin bu pervasıza lütufta bulunup ihsan etmelerini dilerim.
206 Yokluk evinden/dünyadan göçüp gittiği o vakit, Yaḥyā'nın ruhunu dua edip ansınlar.
207 Güneş yüzlü nice güzelden bahsettim; ey Allah'ım, (onları) kem gözlerden koru!
208 Âşıklarının kadrini bilen, sadıklarının yolunda canını veren şu kimsenin,
209 Güzel yüzünü nurlar kaynağı, ağzını da sırlar mahzeni/hazinesi eyle!
210 (Onun) ömrü âşığın gamı gibi çok, düşmanları da beli misali yok olsun!
211 Cihan bağında bahtı açık olsun; saadet, talihine yâr olsun!
212 Yaratılışı karga gibi olan (ve) birkaç kendini bilmez gafili sevip dost edinen şu kimseyi,

213. ẕelīl ü ḫōr ėdüp bī-çāre eyle

elin dest-i felāket aŋa ṣunsun
cemāli şemsi tīz günde ṭolunsun

215. anuŋ ‘ömr-i ‘azīzi nādir olsun
bu şehrengīz gibi āḫir olsun

2.

istanbul şehrengīzi

Mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ūlün
Hezec + – – – / + – – – / + – –

1. derūn-ı dilden ol kim dėye allāh
açar ‘ilm-i beyān esrārına rāh

bu ism-i a‘ẓamı kim ḳılsa tekrār
ṭuyar ilhām-ı rabbānīden esrār

3. ṭarīḳat rāhına olmaġa hem-rāh
yėter insāna ẕikr-i lafẓatu'llāh

zihī baḫṣāyiş-i sırr-ı feżā’il
kim anuŋ ḫānesidür ka‘be-i dil

5. te‘accüble gören dėr anı her gāh
nişān-ı dest-i ḳudret oldı allāh

elifdür birligine rāst şāhid
ki oldur pādişāh-ı ferd ü vāḥid

7. bulur īmān içinde istiḳāmet
nite-kim elde engüşt-i şehādet

açuḳ ṭut cān gözin hā gibi gūyā
behişt içinde bir ġoncedür ol hā

---

213 Küçük düşürüp çaresiz bırak, ağzını sırlar mahzeni/hazinesi eyle!
213[b] YD/A nüshasında bu mısranın yerine sehven 209. beytin ikinci mısraı kaydedilmiştir. Şehrengizin elde YD/A'dan başka bir nüshası bulunmadığından asıl mısra tespit edilememiştir.
214 Felaket eli, elini ona uzatsın; (onun) güzel yüzünün güneşi tez vakitte batsın!
215 Onun aziz ömrü kısa olsun, bu şehrengiz gibi son bulsun!
2. **MK: -; YD: Ş. 2.**
1 Canıgönülden Allah diyen o kimse, beyan ilminin sırlarına doğru yol açar.
2 Bu büyük adı kim zikretse ilahî esinden sırlar işitir.
3 Tarikat yoluna yoldaş olmak için insana Allah'ın kelâmını anmak yeter.
4 Fazilet sırrının ne güzel ihsanıdır; çünkü onun/Allah lafzının hanesi, gönül Kâbe'sidir.
5 O'nu gören daima hayretle/hayranlıkla "Allah, kudret elinin nişanı oldu!" der.
6 (O'nun) birliğinin dosdoğru şahidi elif (ا)'tir; zira eşi benzeri bulunmayan tek padişah O'dur!
7 (O), eldeki şehadet parmağı/elif harfi (ا) misali, iman (ايمان) içinde istikamet bulur.
8 Gönül gözünü hâ harfi (ه) gibi açık tut; o hâ, sanki cennette bir goncadır.

9. budur ehl-i ḥaḳīḳat ittifāḳı
ki *lā ḫallāke illā ḫayyü bāḳī*

şerīki yoḳ odur her ṣun‘a ṣāni‘
yėter mıḳrāż-ı *lā* bürhān-ı ḳāṭı‘

11. degül ma‘lūm bu ‘ilmüŋ beyānı
gėrü allāh bilür cümle anı

yaradur ḳaṭreden bir ṣūret-i ḫūb
ḳamer-fer ‘ārıżı gül-reng maḥbūb

13. nigāruŋ kākülin dām-ı dil eyler
belā-yı ‘ışḳı ġāyet müşkil eyler

olur ḳadr-ile merdüm dürr-i meknūn
vėrür idrāk-i pāk ü ṭab‘-ı mevzūn

15. hemīşe ḫāne-i cāna mu‘ayyen
açar revzen bu cām-ı dīdelerden

naẓar ḳıl cümle mevcūdāta her gāh
olur gün gibi ẓāhir ḳudretu'llāh

17. zihī rezzāḳ-ı maḫlūḳāt-ı ‘ālem
zihī tevvāb-ı ma‘ṣıyyāt-ı ādem

zihī ḳudret zihī sırr-ı nihānī
mu‘allaḳ ḳıldı baḥr-i āsümānı

19. zihī ẕāt-ı ‘ulüvv-i şān-ı a‘ẓam
anuŋ bir ḳulıdur faḫr-i dü-‘ālem

na‘t-ı seyyid-i enbiyādur

resūl-i muḥterem ḫatmü'n-nebiyyīn
kilīd-i maḫzen-i gencīne-i dīn

---

9 Hakikati bilenlerin/hakikat makamına erenlerin ortak fikri budur ki *Hayy ve Bâkî olan Allah'tan başka yaratan yoktur*!

10 (O'nun) ortağı yoktur, her varlığı yaratan O'dur! (O'nun birliğine) keskin delil olarak "Lâ (لا)/(Masiva) yoktur!" makası yeter.

11 Bu ilmin beyanı malum değildir, onun aslını yalnızca Allah bilir.

12 Su damlasından bir güzel suret yaratır; (o suret), ay aydınlığı (olan) yanağı gül renkli sevgilidir.

13 Resim gibi güzel sevgilinin kâkülünü gönlün tuzağı eder, aşk belasını gayet müşkil eder.

14 (İnsana) temiz bir idrak ve güzel ahlâk verir, (böylece) insan şeref bularak gizli inci olur.

15 Bu göz camlarından devamlı can evine belli pencereler açar.

16 Daima bütün yaratılmışları seyret! (Onlarda) Allah'ın kudreti gün gibi görünür.

17 Mahlukata her türlü rızkı bol bol ihsan eden ne güzel Yaradan, kulun günahları için ettiği tövbeleri kabul eden ne güzel Allah!

18 Ne yüce kudret, ne büyük sırdır! Gökyüzü denizini boşlukta asılı hâlde bıraktı.

19 (O) yüksek makamlı, kutlu varlık ne hoştur! İki cihanın övüncü olan (Hz. Muhammed), O'nun bir kuludur.

Nebiler Efendisi'nin Naatıdır

20 Muhterem Resul, nebilerin sonuncusu, din hazinesinin mahzeninin kilidi!

21. ferīdü'd-dehr ‘ilm-i *kün-fe-kāne*
vaḥīdü'l-‘aṣr esrār-ı nihāne

yaḳaldan şer‘-ile rūşen çerāġı
eridi ehl-i küfrüŋ baġrı yaġı

23. ḳılupdur ol meh-i bürc-i feżā’il
maḳām-ı ḳurb-i *ev ednā*yı menzil

ḳaşı ḥaḳḳında nāzil *ḳābe ḳavseyn*
ki oldur ġurre-i ġarrā-yı ‘īdeyn

25. yüzidür lem‘a-ı nūr-ı ilāhī
ḫaṭıdur ḥüccet-i terk-i menāhī

mu‘allādur ‘ulüvv-i kibriyādan
mu‘arrādur ḳamu kibr ü riyādan

27. dehānına ḳaçan kim alsa misvāk
ṣadefden gösterürdi gevher-i pāk

n'ola yazmadı ise ḫaṭṭı ol ḫūb
ki bī-ḫaṭ ḫūb olur ġāyetde merġūb

29. çihār erkān-ı dīn ü çār gevher
ebū-bekr ü ‘ömer ‘oṯmān u ḥaydar

ola āline aṣḥābına her ān
selām-ile taḥiyyāt-ı firāvān

evṣāf-ı pādişāh-ı kişver-güşādur

31. sipihr-i dīn ü devlet āfitābı
risālet şāhınuŋ nā’ib-menābı

şehinşāh-ı cihān u ẓıll-ı raḥmān
emīrü'l-mü’minīn sulṭān süleymān

---

21 “Ol (dedi) ve (o da) oldu.” ilmine yeryüzünün bir tanesi, gizli sırlara asrın yegânesi!
22 (O nebi) Allah’ın hükümleriyle parlak meşaleyi yakalı kâfirler telaş ve kaygıyla kedere boğuldu.
23 O faziletler burcunun ayı, “... hatta daha yakın oldu. [Necm/9]” yakınlığının makamını mesken etti.
24 “İki yay kadar... [Necm/9]” (ayeti, onun) kaşı hakkında nazil oldu; zira iki bayramın da parlak hilâli odur!
25 İlahî nurun ışığı (onun) yüzüdür, dinin yasaklarını terk ettiğinin senedi de ayva tüyleridir/yazısıdır.
26 (O), yücelerin yücesinden de şereflidir, cümle kibir ve riyadan arınmıştır.
27 Ağzına ne vakit misvak alsa sedeften saf inci gösterirdi.
28 O güzel, yazı yazmadıysa ne var? Zira yazısız/ayva tüyleri çıkmamış güzel gayet hoş olur.
29 Dinin dört efendisi ve dört incisi Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali’dir.
30 Daima ailesine ve ashabına sayısız övgülerle selam (olsun)!

Ülkeler Fetheden Padişah’ın Övgüsüdür

31 İman göğü, saadet/devlet güneşi, peygamberlik şahının makamının vekili!
32 Cihanın şahlar şahı, Hakk’ın yeryüzündeki gölgesi, müminlerin emiri Sultan Süleyman!

33. revāndur ḥükmi cümle baḥr ü berre
ḳılıcı ‘arşa aṣdı nėçe kerre

ṭolar rūz-ı meṣāfı içre her gāh
ṣadā-yı āyet-i *naṣrun mina'llāh*

35. deminde kimse ėtmez kibr ü ḳ̄ine
meger ebrū-yı dil-ber bir birine

ẓuhūr ėdelden ol mihr-i ‘adālet
ri‘āyet buldı ser-cümle ra‘iyyet

37. meh-i nev bir ġulām-ı ḥalḳa-der-gūş
felek şemş̄iri ḫavfinden zırıh-pūş

yolına kimsenüŋ hergiz gelür yoḳ
deminde h̄iç ecel düzdinden ayruḳ

39. ne deŋlü ḳılsa dil şeh-bāzı pervāz
vėremez evc-i evṣāfından āvāz

zih̄i ṣāḥib-ḳırān-ı rūy-ı devrān
bir ednā ḫādimidür mıṣra sulṭān

41. uzundur ḳaddi gibi vaṣfı ėy dil
leb-i dil-dār gibi muḫtaṣar ḳıl

ilāh̄i ḥaşre dek mānend-i ḫātem
eli altında ola cümle ‘ālem

midḥat-i ḥażret-i pāşādur

43. daḫı ol āṣaf-ı sulṭān-ı ‘ādil
ẓarīf ü nükte-dān u merd ü ‘āḳıl

vezīr-i a‘ẓam ibrāh̄im pāşā
vücūdı ‘aḳl-ı evvel oldı maḥżā

---

33 Hükmü bütün cihana hâkimdir, (o sultan) pek çok kez kılıcını Arş'a astı.
34 (Onun) savaş gününde her yer "Yardım ve zafer Allah'tandır! [Saf/13]" ayetinin sedasıyla dolar.
35 Devrinde gönül alıcı sevgilinin kaşlarından başka hiç kimse kibre kapılmaz, birbirine kin gütmez.
36 O adalet güneşi doğduğundan beri halk baştan sona izzet ve ikram/itibar gördü.
37 Hilâl, kulağı küpeli bir köledir; felekse (onun) kılıcının korkusundan zırha bürünmüştür.
38 Devrinde ecel hırsızından başka hiç kimse asla kimsenin yoluna çıkmaz.
39 Gönlün ak doğanı ne kadar uçarsa uçsun (onun) vasıflarının doruğundan ses veremez.
40 Ne hoş yeryüzünün kıran sahibi, kutlu padişahı! Mısır sultanı (onun) bir aciz hizmetkârıdır.
41 Ey gönül, (Sultan Süleyman'ın) övgüsü boyu gibi uzundur; (onu) gönül çelen sevgilinin dudağı gibi kısa kes!
42 Ey Allah'ım! Kıyamete dek bütün âlem, mühür misali (onun) elinin/hükmü altında olsun!

Paşa Hazretleri'nin Methidir

43 O adil sultanın Asaf'ı/veziri de zarif, nüktedan, yiğit ve bilgilidir.
44 Veziriazam İbrahim Paşa'nın vücudu tıpkı Allah'tan ilk zuhur eden varlık gibidir.

45. atup cān ʻışḳına şāh-ı cihānuŋ
girür yanar oda yolında anuŋ

nite-kim ḥüsn ola ʻālemde fāʼiḳ
ola tedbīri taḳdīre muvāfıḳ

niyāz-nāme-i dil-i şeydādur
ibtidā-yı şehrengīz

47. ḫudāyā benven ol pür-ḥayret-i ʻışḳ
vücūdum seyle vėrdi ġayret-i ʻışḳ

kemān-ebrūlar eyler ḳaddümi ḫam
gözi āhūlar eyler çeşmümi nem

49. heves bāġında cānı bir yüzi gül
perīşān eyledi mānend-i bülbül

ṭaş ėşigin ėdüben pister-i ḫ̆āb
ḳapusı resmi oldı baŋa miḥrāb

51. nişān ėtse kemān ebrūsı cānı
ėrişür cānuma şefḳat nişānı

melāḥat cübbesidür cāna maḳṣūd
başum tācıdur āh-ı āteş-ālūd

53. olup mestāne-i cām-ı maḥabbet
ėrişdi ḫāne-i ʻaḳluma ġāret

tecellī ḳılmasa cānāne mā-dām
tesellī ile ėtmez göŋlüm ārām

55. dil-i dīvāne-i ʻışḳ-ı mü'eyyed
degüldür pend bendine muḳayyed

ne dil-berde vefā ne bende ṭāḳat
ne ʻālemde ṣafā ne tende rāḥat

---

45 (O vezir), cihan şahının aşkına canından geçip onun yolunda yanan ateşe girer.
45[a] atup cān (YD/A, YD/E1): cān atup YD.
46 Güzellik âlemde itibar gördükçe (onun da) idaresi takdire uygun olsun!
Çılgın Gönlün Yakarışının Mektubudur
Şehrengizin Başlangıcı
47 Ey Allah'ım, o aşkın hayretiyle dolup taşan/hayret makamına varan benim! Aşk gayreti vücudumu sele verdi.
48 Yay kaşlı güzeller boyumu iki büklüm eder, ahu gözlü sevgililer gözlerimi yaşla doldurur.
49 Bir gül yüzlü güzel, heves bağında canı bülbül gibi perişan etti.
50 (Onun) taştan eşiğini uyku yastığı yaptım, kapısının şekli de bana mihrap oldu.
51 (Onun) yay kaşları canı nişan alsa (benim) canıma şefkat nişanı erişir.
52 Gönlün arzuladığı güzellik cübbesidir, ateşler içindeki ah da başımın tacıdır.
53 Aşk kadehinin sarhoşu olup akıl evimi yağmalattım.
54 Sevgili ortaya çıkmadıkça gönlüm teselliyle avunmaz, huzur bulmaz.
55 Güçlü aşkın divane gönlü, öğüt zincirine vurulmaz.
56 Gönül çelen sevgili vefasız, bendeyse takat yok! Âlemde sefa, tende huzur kalmadı.

57. aḳar ṣu gibi dil ol serve nāçār
ki oldum ‘āşıḳ-ı dī̇dār-ı dil-dār

ilāhī̇ saŋa ėtdükçe niyāzı
ḥaḳī̇ḳī̇ eyle bu ‘ışḳ-ı mecāzı

59. dil-i bī̇-çāreme ‘ālemde her ān
şerāb-ı ḥikmetüŋle eyle dermān

derūnum ‘ilm ü ḥikmetle ṭolu ḳıl
birūnum eyle nūr-ı ṣıdḳa mā’il

61. göŋül cürm ü sitem bī̇-çāresidür
yüze gelen hemān yüz ḳarasıdur

beni yüzsüz ėdüpdür nefs-i kāfir
yüzüm yoḳ ḳapuŋa varmaġa āḫir

63. fenā rezminde sī̇nem yare yare
hevā bezminde oldum çār-pāre

var iken āb-deste iḫtiṣāṣı
nemāza yüz yumaz bu nefs-i ‘āṣī̇

65. maḳām-ı raḥmet içinde muḳī̇m ėt
elif gibi hemī̇şe müstaḳī̇m ėt

bu ṭaġlarca günāhumdan zebūnam
ḥayādan ḳāf gibi ser-nigūnam

67. hevādan żamm olan tārī̇ki defʿ ėt
gözümüŋ perdesin hā gibi refʿ ėt

bu bikr-i fikrümi bed-rādan ėt dūr
dili ḳıl nūr-ı ī̇mān-ile pür-nūr

69. ‘arūs-ı naẓm açduḳça niḳābın
münevver ḳıl cemāli āfitābın

---

57 Gönül çelen sevgilinin güzel yüzüne vurulduğum için gönül, ister istemez akarsu gibi o selviye (doğru akar).
58 Ey Allah’ım, sana yalvarıp yakardıkça bu mecazî aşkı hakikat eyle!
59 Dünyada çaresiz gönlüme devamlı hikmet şarabınla şifa sun!
60 İçimi ilim ve hikmetle doldur, dışımı ihlas nuruna yönelt!
61 Gönül günah ve mihnetle çaresiz kalmıştır, yüze gelen/ortaya çıkan hep yüz karasıdır.
62 Kâfir nefis beni yüzsüz etmiştir, artık kapına varmaya yüzüm yok/cesaretim yok, utanç içindeyim.
63 Yokluk savaşında/dünyada sinemi yara yara heves meclisinde dört parça oldum/çalpara hâline geldim.
64 Abdest almayı bilmesine rağmen bu asi nefis, namaz için yüzünü yıkamaz.
65 (Ey Allah’ım, beni) rahmet makamına ilet; elif gibi daima dosdoğru et!
66 Bu dağlar kadar günahım yüzünden aciz kaldım, utançtan kâf harfi (ق)/Kaf Dağı gibi boynumu bükmüşüm.
67 Arzuyla artan karanlığı defet, gözümün perdesini hâ harfi (ه) gibi aç!
68 Bu yeni ve taze fikrimi kötü niyetlilerden koru; gönlü, iman nuruyla doldur.
69 Nazım gelini örtüsünü açtıkça (onun) güzel yüzünün güneşini aydınlat.

göreler cān gibi her yėrde maḳbūl
ola ‘āşıḳlaruŋ eglencesi ol

oḳınduḳça bu naẓm-ı silk-i gevher
ṣadef gibi ḳulaḳ ṭutsun güzeller

beyānum gün gibi rūşen beyān ėt
gözüm gibi zebānum dür-feşān ėt

dilerven senden ėy bārī te‘ālā
ne cürmüm var ise pinhān u peydā

‘ināyet eyle ‘afvüŋi sened ḳıl
göŋül derdine luṭfuŋdan meded ḳıl

çü sırr-ı ḳudretüŋdür dilde fikrüm
güzeller adı olsa n'ola ẕikrüm

iki ‘ālemde bir ma‘būdsın sen
eger aḥmed dėsem maḥmūdsın sen

n'ola ‘afvüŋle cānum gelse vecde
nemāzı bāṭıl ėtmez sehv secde

ṣırāṭ üzre ḳamu ümmet geçerken
ümīdüm bu ki andan ḫoş geçem ben

ḳapuŋda eyleme **yaḥyā**yı merdūd
teraḥḥam yā müfīże'l-ḫayri ve'l-cūd

bi-ḥaḳḳ-ı aḥmed ü maḥmūd u ādem
bi-ḥaḳḳ-ı yeṯrib ü baṭḫā vü zemzem

bi-ḥaḳḳ-ı rif‘at-i idrīs ü ‘īsā
bi-ḥaḳḳ-ı mā-cerā-yı nūḥ u mūsā

bi-ḥaḳḳ-ı ārzū-yı vuṣlat-ı yār
bi-ḥaḳḳ-ı işti yāḳ-ı rūy-ı dil-dār

elümde nāme-i a‘māl-i ‘işyān
senüŋdür pādişāhā bāḳī fermān

---

70 O (nazım), âşıkların eğlencesi olsun; onu her yerde can gibi makbul görsünler.
71 İnci dizilen ipliğin bu nazmı/incileri okundukça güzeller sedef misali kulak tutsun.
72 Sözlerimi güneş misali aydınlatıp ortaya çıkar, gözlerim gibi dilim de inciler saçsın.
73 Ey yüce Allah’ım, senden dilerim ki gizli ve açık ne kadar kusurum varsa,
74 Lütuf göster, affını (bize) sığınak et; gönül derdine merhametinle çare bul!
75 Sözlerim güzellerin adı olsa şaşılmaz; çünkü gönlümden geçen (senin) kudretinin sırrıdır.
76 Sen iki âlemin bir İlah’ısın, her ne kadar methedilmiş desem de övülmüşsün sen!
77 Affınla ruhum coşup kendinden geçse ne var? Yanlışlıkla yapılan secde namazı bozmaz.
78 Bütün ümmet sırat köprüsünden geçerken ümidim ondan rahatça geçebilmektir.
79 Yaḥyā’yı kapından kovma! “Ey hayrı ve mükâfatı bol olan merhamet et!”
80 Ahmed, Mahmud ve Âdem hakkı için; Medine, Mekke ve zemzem hakkı için,
81 Hz. İdrîs ve Hz. İsa’nın yüksek makamı hakkı için, Hz. Nuh ile Hz. Musa’nın başından geçenler hakkı için,
82 Yârin vuslatının aşkı hakkı için, gönül çelen sevgilinin yüzüne duyulan hasret hakkı için,
83 Ey padişah, elimde isyanın amel defteriyle (kalakaldım); baki ferman senindir!

melekler bu niyāza dėdi āmīn
eġıs̱nī yā ġıyās̱e'l-müstaġīs̱īn

ṣıfāt-ı behār-ı dil-güşādur

85. meger bir dem ėrüp luṭf-ı ilāhī
tecellī eyledi nevrūz-ı şāhī

uyandı sāḳiyān-ı devr-i eyyām
ala tā ‘ayş-ile eyyāmdan kām

87. göz açup ‘āleme eṭfāl-i gülzār
mesīḥā-veş ḳılur mehd içre güftār

ele nergis alup zerrīn ḳadeḥler
oturmışlar çemen bezminde yėr yėr

89. götürmiş bezmden lāle ayaġı
ḳızarmış la‘l-reng olmış yaŋaġı

oḳundı bezm-i gülşende müdāmī
gülistān u behāristān-ı cāmī

91. ṣadāya bülbül ėtdükde terennüm
ṣafādan ġonce eylerdi tebessüm

gül-i ter merdüm-i gülzār olmış
aŋa nergisler altun girde-bāliş

93. maḥabbet-nāme yazmaġa mükemmel
çeker āb-ı revān gülzāra cedvel

behāruŋ zīnetin ḳıldum temāşā
diledüm kim yazam bir ḫūb inşā

95. ėrişdi hātif-i ḳudretden āvāz
dėdi ihmāl ḳılma vaḳtidür yaz

ḫuṣūṣā uşbu şehr-i ‘işret-ābād
olupdur şehr-i istanbul aŋa ād

---

84 Melekler bu duaya “Âmin!” dediler. “Ey yardıma muhtaçlara yardım eden imdadımıza yetiş!”
Gönüller Açan Baharın Vasıflarıdır

85 Nihayet bir vakitte ilahî lütuf erişip kutlu Nevruz göründü.
85[b] nevrūz-ı: nevrūz YD.

86 Yiyip içip eğlenerek zamanın keyfini çıkarmak için fırsat devrinin/bahar mevsiminin sakileri uyandı.

87 Gül bahçesinin çocukları dünyaya gözlerini açıp Mesiha gibi beşikte konuşur.

88 Nergisler eline altın kadehler alıp çimenliğin meclisinde yer yer oturmuşlar.

89 Lale meclisten kadehi götürmüş/ayağını çekmiş, yanağı kızarıp lâl renginde olmuş.

90 Gül bahçesinin meclisinde sürekli Câmî’nin Gülistân’ı ve Bahâristân’ı okundu.

91 Bülbül nağme ile şakıdıkça gonca keyiften tebessüm ederdi.

92 Taze gül, gül bahçesinin beyi olmuş; nergisler ona (birer) yuvarlak, altın yastıktır.

93 Akarsu aşk mektubu yazabilmek için gül bahçesine kusursuz bir cetvel çizer.

94 Baharın güzelliğini seyredince güzel bir eser yazmaya niyet ettim.

95 Manevî âlemden bir ses duyuldu; “İhmal etme; vaktidir, yaz!” dedi.

96 Bilhassa eğlence ve sefa dolu bu diyara İstanbul şehri ad olmuştur.

97. ne şehr ol kim anuŋ her beyti ma‘mūr
ḳuṣūrın bildi cennetden görüp ḥūr

behārı bāġ-ı cennetden nümūne
açılur gülsitānı gūne gūne

99. sehī̆-ḳāmetler-ile zeyn olupdur
kenārı mecma‘u'l-baḥreyn olupdur

açılmış baḥre anuŋ nėçe bābı
ḳanat açmış ṣanursın murġ-ı ābī̆

101. ne ḥüsn ü ḫulḳı var yā rab bu şehrüŋ
göricek anı aḳdı göŋli baḥrüŋ

olup ḥüsn-ile bir maḥbūb-ı zī̆bā
gümiş ḫalḫāldur pāyında deryā

103. vücūdı ḫātem-i mühr-i süleymān
aŋa bir ḥalḳa-i sī̆m oldı ‘ummān

se‘ādet māhıdur bu şehr-i meşhūr
şeref göginde aŋa hāledür sūr

105. ėdenler sūr-ı memdūdını manẓar
dėdi sī̆mī̆n kemerlü ḫūba beŋzer

çeküp bir dā’ire tesḫī̆r ḳılmış
perī̆-peykerleri naḫcī̆r ḳılmış

107. leb-i deryā ruḫ-ı cānāna beŋzer
bedenler cümleten dendāna beŋzer

ruḫ-ı cānāndan mihr ola ṣanmış
hevāya uyuban ṣuya ṭayanmış

109. n'ola cennet dėr isem aŋa her bār
görür ‘ışḳ ehli anda çün-ki dī̆dār

---

97 O öyle bir şehirdir ki onun her hanesi mamurdur; huri, (onu) cennetten görünce kusurunun farkına vardı.
98 (Onun) baharı cennet bahçesinden bir parçadır, gül bahçesi türlü türlü/renk renk açılır.
99 (O şehir) fidan boylu güzellerle süslüdür, kenarı/sahili iki denizin kavuşma noktasıdır.
100 Onun birçok kapısı denize açılır; sanki su kuşu kanat açmış, süzülmektedir.
101 Ey Allah’ım/Acaba bu şehrin nasıl bir cazibesi, nasıl bir tabiatı var? Onu görür görmez denizin gönlü aktı/âşık oldu.
102 (Bu şehir) güzellikle bir zarif sevgili olmuştur, derya (onun) ayağında gümüş halhaldır.
103 Vücudu, Hz. Süleyman’ın üzerinde mührü bulanan yüzüğüdür; deniz ona gümüşten bir halka oldu.
104 Bu meşhur şehir/ay, saadet ayıdır; sur ise şeref göğünde onun halesidir.
105 Uzanmış surlarını seyredenler “(Bu şehir), gümüş kemerli sevgiliye benzer.” dediler.
106 Bir daire çizip sihir yaparak peri yüzlü güzelleri avlamış.
107 Denizin kıyısı sevgilinin yüzüne benzer, sur duvarlarıysa sıra sıra dizilmiş dişler gibidir.
107^{b} cümleten: cümle-i YD.
108 (Bu şehir) sevgilinin yüzünde merhamet olur/güneş doğar sanmış, (bu sebepten) aşka düşüp deryaya dayanmış.
109 Ona cennet dersem elbette şaşılmaz; çünkü âşıklar onda (sevgilinin) didarını görür.

ne ḫāṣıyyet vėrüpdür aŋa gerdūn
olur her serv-ḳaddüŋ ṭab‘ı mevzūn

111. oḳur mey ṣoḥbetinde her perī-veş
bir ayaġ üstine biŋ şi‘r-i dil-keş

bu demlerde dėrilüp her semen-ten
ḳomazlar dāmen-i deryāyı elden

113. ṣoyunup ṣuya girürler serāser
açılur ġonce-lebler sīm-tenler

görürsin anları ṣuda ṣoyunmış
ṣanasın tāze güller ṣuya ḳonmış

115. ḥarāmīler gibi deryā-yı ‘ummān
ṣoyup her ḫūbı anda eyler ‘uryān

düşer āb üstine her sīm-sīmā
semādan nūr iner deryāya gūyā

117. *te‘āla'llāh* zihī naḳḳāş-ı ḳudret
yazar bu vech-ile āb üzre ṣūret

binüp keştīye daḫı nėçe dil-ber
ḳalatada ayaḳ seyrānın eyler

119. ṣadef olur o keştī-i şināver
içinde dil-rübālar lü’lü’-i ter

bu şehr içre daḫı var nėçe maḥbūb
cihāna her biri cān gibi merġūb

astarsuz meḥemmed beg-oġlı dėmekle ma‘rūf
āfitāb-ı cihān-ārādur

121. biri astarsuz-oġlı ol sehī-ḳad
olupdur kāküli gibi ser-āmed

---

110 Talih ona nasıl bir meziyet bahşetmiştir ki selvi boylu her güzelin huyu da güzeldir.
111 Peri gibi güzeller, şarap sohbetinde bir kadeh üstüne/tek ayak üzerinde gönlü cezbeden bin şiir okur.
112 Yasemin misali beyaz tenli güzeller, bu zamanlarda toplanıp deryanın eteğini elden bırakmaz.
113 Gonca dudaklı, gümüş tenli güzeller açılıp baştan ayağa soyunarak suya girer.
114 Onları suda çıplak hâlde görürsün, sanki taze güller suya konmuştur.
115 Engin deniz haramiler gibi güzelleri soyup orada çıplak bırakır.
116 Gümüş tenli her güzel suyun üzerine düşer, güya semadan deryaya nur iner.
117 “Maşallah!” Allah’ın kudretinin ne hoş nakşıdır! Bu şekilde suyun üzerine suretler çizer.
118 Nice gönül çelen sevgili de kayığa binip Galata’da dolaşmaya çıkar.
119 O yüzen kayık sedefe dönüşür, içinde gönül alıcı sevgililerse (birer) parlak incidir.
120 Bu şehirde daha nice güzeller vardır, her biri de can gibi dünyalar sevgilisidir.

Astarsız Mehmed Beyoğlu Adıyla Tanınan
Cihanı Süsleyen Güneştir

121 Biri Astarsızoğlu’dur; o fidan boylu, kâkülü gibi başta gelir; üstün ve seçkindir.

cefāsından anuŋ yüz döndürür yoḳ
yaḳasın yırtıcı āvāresi çoḳ

123. gėyüp altunlu ḳaftānın ḳamer-veş
yaḳar ėrdügini mānend-i āteş

ne cān-ile olam vaṣlına ṭālib
çü olmışdur celāli yüzi ġālib

125. baŋa ėtdügini yārinde bulsun
göreyin anı göŋleksüz ḳuculsun

odur cān bāġınuŋ serv-i revānı
n'ola ṭoġruluġ-ile sevsem anı

raḥmī̇ dėmekle mevṣūf ġavvāṣ-ı baḥr-i eş‘ār
naḳşı güzel bir ḫūb-ı zī̇bādur

127. biri naḳḳāş bālī̇-oġlı raḥmī̇
dil-i bī̇-çāreme olmadı raḥmı

olupdur ḳulzüm-i naẓm içre ġavvāṣ
sözi baḥr-i ġazelde gevher-i ḫāṣ

129. naẓar ḳıl ol göz-ile ḳaşı gözle
bu nakşı fikr ėdüp naḳḳāşı gözle

şūrī̇de aḥmed dėmekle ma‘lūm
şeh-bāza mā’il şāh-ı dil-rübādur

biri şūrī̇de aḥmed māh-peyker
dehānı şems içinde mī̇me beŋzer

131. olupdur ġamzesi şeh-bāz-ı ḳattāl
iki ṣaf kirpügi aŋa per ü bāl

göŋül murġın şikār ėtse maḥaldür
ḳuşı ḳuş-ile avlarlar meṣeldür

---

122 Onun cefasından yüz çeviren/(kumaşın) yüzünü çeviren yoktur; yakasını yırtan derbederi/kaftan yüzü çoktur.
123 Ay misali altın işlemeli kaftanını giyip önüne çıkanı ateş gibi yakar.
124 Hangi güçle vuslatına talip olayım? Zira (onun) yüzü pek celâllidir.
125 Bana ettiğini yârinden bulsun, onun gömleksiz kucaklandığını göreyim.
126 Gönül bağının salınan selvisi odur, onu sadakatle/dosdoğru olmakla sevsem şaşılmaz.

Rahmî Adıyla Anılan Şiirler Denizinin Dalgıcı
Sureti Güzel Zarif Bir Sevgilidir

127 Biri çaresiz gönlüme merhamet etmeyen Nakkaş Bâlîoğlu Rahmî’dir.
128 Nazım deryasında dalgıç olmuştur, sözü gazel denizinde/bahrinde saf ve eşsiz incidir.
129 Bak, o gözle kaşı dikkatle seyret! Bu nakşı tefekkür edip nakkaşı gözle!

Şuride Ahmed Adıyla Bilinen
Ak Doğana Benzer Güzeller Şahıdır

130 Biri ay yüzlü Şuride Ahmed’dir, ağzı şems (شمس) içindeki mîm harfi (م)’ne benzer.
131 Kıyıcı bakışları kan dökücü ak doğan olmuştur, iki saf kirpiğiyse ona kanattır.
132 Gönül kuşunu avlarsa yeridir, (ne de olsa) atasözüdür: “Kuşu kuşla avlarlar.”.

Safer Bâlî Adıyla Anılan Parlak Aydır

ṣafer bālī dėdükleri māh-ı ġarrādur

biri yeŋiçerilerde ṣaferdür
yüzi mihr-i cihān alnı ḳamerdür

başına altun üsküf gėyse ol māh
güneş gibi yaḳar dünyāyı her gāh

neden ikidür ol ebrū-yı mümtāz
bir ay başında iki ġurre olmaz

ḳanlu muṣlı dėdükleri
gözleri mest āfet-i dünyādur

birisi ḳanlu muṣlī ṣūḫ-ı ʻālem
dirilmez anuŋ-ile kimse bir dem

aŋa ʻuşşāḳını öldürme ḫūdur
varuban aŋa ʻāşıḳ olmaludur

gėyer gül-günīler gül gibi ḳat ḳat
boyınca ḳana girmişdür ol āfet

üsküfci-oġlı ibrāhīm dėdükleri sīm-sīmādur

biri üsküfci-oġlı māh-manẓar
ṣarardum mihri-y-ile nite-kim zer

n'ola olursa ibrāhīm aŋa nām
siyeh-pūş oldı kaʻbe gibi mā-dām

ḳaralar gėysün ol ṣūḫ-ı dil-ārā
ḥayāt ābı olur ẓulmetde zīrā

nūrullāh dėrler bir mihr-i cihān-ārādur

birinüŋ daḫı nūrullāh nāmı
ḥarīm-i kaʻbedür anuŋ maḳāmı

cihānda aŋmaŋ ol bī-çāre ḥālin
vara kūyına görmeye cemālin

---

133 Biri yeniçerilerden Safer'dir; yüzü cihan güneşi, alnı aydır.
134 O ay ne zaman başına altın işlemeli yeniçeri börkünü giyse dünyayı güneş misali yakar.
135 O seçkin kaşlar neden ikidir? (Hâlbuki) bir ay başında iki hilâl olmaz.

Kanlı Muslı Dedikleri
Sarhoş Gözlü Dünya Afetidir

136 Birisi Kanlı Muslî'dir, âlemin nazlı güzelidir; kimse onunla bir nefes geçinemez/yaşayamaz.
137 Âşıklarını öldürmek onun huyudur, varıp ona âşık olmalıdır.
138 Gül gibi kat kat gül renkli giysiler giyer; o âfet, boylu boyunca kan dökmüştür/günaha girmiştir.

Üsküfçüoğlu İbrahim Dedikleri Gümüş Tenli Güzeldir

139 Biri Üsküfçüoğlu'dur, ay yüzlü güzeldir; (ben onun) aşkıyla altın gibi sarardım.
140 Madem Kâbe gibi siyahlar giydi, ona İbrahim ad olursa şaşılmaz.
141 O gönlü süsleyen nazlı sevgili, karalar giysin; zira hayat suyu karanlıkta/karanlıklar ülkesinde olur.

Nurullâh Adında Cihanı Süsleyen Bir Güneştir

142 Birinin de adı Nurullâh'tır, onun makamı Kâbe'nin mukaddes mekânıdır.
143 O zavallının hâlini dünyada anmayın, semtine varınca yüzünü görmeyin.

o bir ḥāciye beŋzer nūrdan dūr
ṭavāf-ı ka'be ėde görmeye nūr

bıçaḳcı-zāde dėrler yalıŋ yüzlü dil-güşādur

145. bıçaḳçı-zāde bir zībā ṣanemdür
cefā ḳılıcı yār-i pür-sitemdür

velīdür adı ol şāh-ı cihānuŋ
vilāyetde naẓīri yoḳdur anuŋ

147. varup aġyāre raḥm ėtdügi ḥaḳdur
bize gelse velī ḳılıç bıçaḳdur

bir emīr-i iḳlīm-i ḥüsn dil-ber-i bī-hemtādur

'alīdür birisi āl-i peyember
şecā'at kūhsārında ġażanfer

149. yeşil destār-ile ḳadd ü cemāli
yeşil yapraġ-ile bir gül nihāli

gören ṭūṭī ṣanur destārın anuŋ
ki ėrür başına serv-i revānuŋ

yūsuf dėrler bir bende-i āzād-ı serv-i bālādur

151. birinüŋ adı yūsuf serv-ḳāmet
göŋüle nār-ı ḥasret cāna āfet

beni ḳıldı esīr-i bend ü zindān
o dām-ı zülf ü ol çāḫ-ı zenaḫdān

153. eger ya'ḳūb-veş görmezsem anı
görecek gözümüz ḳalmaz cihanı

sīne bülbüli dėmekle meşhūr-ı āfāḳ
ġonce-i ra'nādur

birisi daḫı sīne bülbülidür
cemāli gülşen-i cennet gülidür

---

144 O Kâbe'yi tavaf ettiği hâlde nur görmeyen, nurdan mahrum kalmış bir hacıya benzer.
Bıçakçızâde Derler Alev/Parlak Yüzlü Gönül Açıcı Güzeldir
145 Bıçakçızâde put misali bir zarif güzeldir; cefa edici/cefa kılıcı, zalim sevgilidir.
146 O cihan sultanının adı Velî'dir, onun benzeri (bu) diyarda yoktur.
147 Varıp engele merhamet ettiği doğrudur; lakin bize gelse kılıç, bıçaktır.
Güzellik Diyarının Efendisi Gönül Çelen Eşi Bulunmaz Güzeldir
148 Birisi Hz. Peygamber'in soyundan Ali'dir, yiğitlik dağında aslandır.
149 Yeşil sarıkla endamı ve yüzü, yeşil yaprakla bir gül fidanı gibidir.
150 Onun (yeşil) sarığını görenler, salınan selvinin başına konmuş papağan sanır.
Yusuf Adında Yüksek Selvinin Azat Ettiği Bir Köledir
151 Birinin adı Yusuf'tur, selvi boylu güzeldir; gönle hasret ateşi, cana afettir.
152 O saç lülesinin tuzağıyla o çene çukuru, beni esir alıp zincirleyerek zindana attı.
153 Eğer onu göremezsem Yakub gibi dünyayı görecek gözümüz kalmaz.
Sine Bülbülü Adıyla Herkesçe Bilinen
Göz Alıcı Güzellikte Zarif Goncadır
154 Birisi de Sine Bülbülü'dür, güzel yüzü cennet bahçesinin gülüdür.

155. güle baḳsun dėyü ol ṣaçı sünbül
tenümi eylerem dāġ-ile gül gül

cihān gülzār-ı dīdārıyla ḫurrem
irem dėrse yėridür aŋa ādem

‘īsā bālī dėdükleri çeşm-şehlādur

157. ṣolaḳlarda birinüŋ adı ‘īsā
lebinüŋ dirisi ḫıżr u mesīḥā

bize söz söylemez ṣolaġ olaldan
anuŋla ṣaġ olursam söyleşem ben

159. güneşdür yüzi ol şāh-ı cihānuŋ
olupdur şa‘şa‘a ṣorġucı anuŋ

ḫudāverdi dėdükleri nūr-ı dīde-i dünyādur

biri daḫı ḫudāverdi olupdur
ṣadā-yı ḥüsni ḳıldı ‘ālemi pür

161. ḫūdā vėrdi bize ol pādişāhı
cihānı aŋa ḳul eyle ilāhī

dilā vaṣlı dile ola müyesser
sen iste vėrmek allāhuŋ demişler

ṣaçlu-oġlı muṣṭafādur

163. birisi ṣaçlu-oġlı muṣṭafādur
cemāli ka‘be-i ṣıdḳ u ṣafādur

diledüm kim uzadup sebze-veş dil
ḳılam sünbülleri vaṣfını ḳıl ḳıl

165. dėdi bu perdeden keşf eyleme rāz
bu ḳıldan degme kimse vėrmez āvāz

---

155 O sümbül saçlı güzel güle baksın/sevinsin diye tenimi dağlayarak güllerle bezerim.
156 Yeryüzü (onun) güzel yüzünün gül bahçesiyle şenlenir/açılır, insan ona “İrem/Varayım!” derse yeridir.

İsa Bâlî Dedikleri Şehla Gözlü Güzeldir

157 Solaklarda birinin adı İsa’dır, (onun) dudağıyla dirilen Hızır’la Hz. İsa’dır.
158 (O güzel), solak olduğundan beri bizimle konuşmaz; sağ olursam ben onunla sohbet edeyim.
159 O cihan şahının yüzü güneştir, onun sorgucu da (güneş) ışığı olmuştur.

Hudâverdi Dedikleri Dünyanın Gözünün Nurudur

160 Biri de Hudâverdi’dir, (onun) güzel sesi âlemi doldurur.
161 O padişahı bize Allah verdi; ey Allah’ım, cihanı ona kul eyle!
162 Ey gönül, (o güzelin) vuslatı gönle nasip olsun; “Sen iste, vermek Allah’ın!” demişler.

Saçlıoğlu Mustafa’dır

163 Birisi Saçlıoğlu Mustafa’dır, (onun) güzel yüzü ihlas ve dürüstlük Kâbe’sidir.
164 Çimen gibi dilimi uzatıp sümbüllerinin/saçlarının vasfını tel tel anlatayım istedim.
165 “Bu perdeden çalmaya/sırları ifşa etmeye kalkma; (çünkü) kimse bu kıldan/telden nağme çıkaramaz.” dedi.

Lokman Adında Mahmur Bakışlı
Zarif Sevgilidir

loḳmān dėdükleri çeşm-bīmār
ḫūb-ı zībādur

biri bir yār-i nāzük adı loḳmān
ne ḥikmetdür ki ḳılmaz derde dermān

167. ṣaçından oldı sevdāyī mizācum
şerāb-ı vaṣlıdur ancaḳ ‘ilācum

o gün bir ‘āşıḳı fevt oldı nāgāh
dėdüm bir ḫastesin öldürmiş ol şāh

dülger-oġlı dėdükleri göŋül yıḳıcı
ser-keş dil-rübādur

169. birisi dülger-oġlı şūḫ-ı ‘ālem
binā-yı ḥüsn anuŋla oldı muḥkem

iki ḳaşı iki ṭāḳ-ı mu‘anber
cemāli şemsesi anda muṣavver

171. dėdüm yıḳduŋ göŋül mülkini yap yap
yıḳıl dėdi ḳaḳıyup ol şeker-leb

ḥammāmcı-zāde dėrler
bir ‘āşıḳ ṣoyucı perī-sīmādur

biri ḥammāmcı-oġlı memidür
perī-peykerdür ammā ādemīdür

173. ḥarāmī gibi ḥammām içre dā’im
ṣoyar ḫalvetde ‘uṣṣāḳın o ẓālim

vefāsın görmedük anuŋ revā mı
vefā meydānıdur gerçi maḳāmı

---

166 Biri bir nazik sevgilidir, adı Lokman’dır; (lakin) ne hikmettir ki derde derman olmaz.
167 (Onun) saçı yüzünden mizacımda sevda (miktarı) arttı/aşka düştüm, ilacım ancak (onun) vuslatının şarabıdır.
168 O gün bir âşığı ansızın vefat etti, “O şah, bir hastasını öldürmüş (olmalı).” dedim.
Dülgeroğlu Dedikleri Gönül Yıkıcı
Gönül Alıcı Başına Buyruk Sevgilidir
169 Birisi Dülgeroğlu’dur, dünya güzelidir; güzellik binası onunla güçlendi.
170 (Onun) iki kaşı, amber kokulu iki kemerdir; güzel yüzünün şemsesi orada işlenmiştir.
171 “Gönül yurdunu adım adım yıktın!” dedim; o şeker dudaklı güzel, öfkelenip “Yıkıl!” dedi.
Hamamcızâde Dedikleri
Bir Âşık Soyucu Peri Yüzlü Güzeldir
172 Biri Hamamcıoğlu Memi’dir, peri yüzlüdür; lakin insanoğludur.
173 O zalim, hamam içinde halvette âşıklarını hep harami gibi soyar.
174 Her ne kadar makamı Vefa Meydanı olsa da onun vefasını görmedik, (bize) reva mı?
Bir Yay Kaşlı Parlak Aydır Ki
Güneş Gibi Âlemde Meşhurdur

bir kemān-ebrū māh-ı ġarrādur ki
gün gibi meşhūr-ı dünyādur

biri tozḳoparan-oġlı perī-veş
atası gibi olmışdur kemānkeş

ḳaçar ḳaddüm kemānından o fettān
nite-kim ḳatı yaydan tīr-i perrān

dem-ā-dem yere düşmez atduġı oḳ
felek gibi anuŋ yayın çeker yoḳ

ḥalvācıbaşı-oġlı dėrler
bir ṭatlu dilli lebleri mesīḥādur

biri ḥalvācıbaşı-oġlı dil-ber
sözi şekker dehānı dürc-i gevher

n'ola bir būsesin eylerse iḳrār
olurlar çün-ki biŋ cāna ḫarīdār

eger rāżī ise ol dişleri dür
baŋa bir būse ḥalvālıḳ gerekdür

ḥaşīrcibaşı-oġlı dėrler
bir çeşm-şehlādur

biri ḥaşīrcibaşı-oġlı āfet
ḳıyāmet-ḳāmet ü kān-ı melāḥat

niyāz ėtdükçe ‘uşşāḳa ėder nāz
ḳılupdur muṭrib-i ġam beŋzümi sāz

vefāsı cevri anuŋ cāna birdür
cefā vü cevri baŋa münḥaşırdur

---

175 Biri periye benzer Tozkoparanoğlu'dur, atası gibi okçu olmuştur.
176 Herkesi kendine hayran bırakan o nazlı güzel, sert yaydan fırlayan ok misali boyumun yayından kaçar.
177 Attığı ok hiçbir zaman yere düşmez, onun felek misali yayını kimse çekemez.

Helvacıbaşıoğlu Derler
Bir Tatlı Dilli İsa Dudaklı Güzeldir

178 Biri Helvacıbaşıoğlu (namında) gönül alıcı güzeldir; sözü şeker, ağzı mücevher hokkasıdır.
179 Bir busesini vermeyi kabul ederse ne var? Çünkü (bir buseye) bin canla alıcı olurlar.
180 Eğer o inci dişli güzel kabul ederse bana bir buse helvalık gerektir.

Hasırcıbaşıoğlu Derler
Bir Şehla Gözlü Güzeldir

ḥaşīrcibaşı-oġlı: ḥāşırcıbaşı-oġlı YD.
181 Biri Hasırcıbaşıoğlu (namında) insanın aklını başından alan bir güzeldir; kıyamet boylu sevgilidir, güzellik kaynağıdır.
181[a] ḥaşīrcibaşı-oġlı: ḥāşırcıbaşı-oġlı YD.
182 Yalvarıp yakardıkça âşıklara naz eder; gam çalgıcısı, benzimi saz/kamış etmiş/sarartmıştır.
183 Onun vefasıyla cefası cana birdir, cevri ve eziyetiyse bana özgüdür.

Dünyaca Tanınan Hocazâdedir

ḫ̆āce-zādedür ki meşhūr-ı dünyādur

‘acem-oġlı biri serv-i gül-endām
ėşitdüm aŋa ibrāhīm imiş nām

185. ḫalīl-i ḥüsninüŋ mihmānı olmış
şeh ismā‘īl anuŋ ḳurbānı olmış

yüzinde ḫāl-i müşgīn olsa lāyıḳ
çü rūm içinde bir begdür yaraşıḳ

bostāncı-zāde dėdükleri
serv-i bālādur

187. biri bostāncı-oġlı serv-i dil-cū
aḳar ḳaddine göŋlüm nite-kim ṣu

eger ‘āşıḳların bulduḳça her gāh
yalıŋuz seyr ėder gün gibi ol māh

189. bizümle birlige yėtmez ne çāre
gerekdür ektilige de sitāre

memi şāh dėrler bir gül-i ḥamrādur

memidür birisi şerbetci-zāde
ol āfet ṭatlu dillüdür ziyāde

191. sitīlinden ki dükkānı ṭolupdur
ṣanasın ‘arş ḳandīli olupdur

leb-i rengīni beŋzer la‘l-i nābe
görinen dişleri dürr-i ḫoş-ābe

biri yazıcı şāgirdidür
igen āfet-i meh-liḳādur

193. biri ḫaṭṭı güzel bir ḫūb kātib
olupdur encüm-i çarḫa muḥāsib

---

184 Biri Acemoğlu’dur, gül endamlı selvidir; işittim ki ona İbrahim derlermiş.
185 Şah İsmail onun kurbanı olmuş, güzelliğinin Halil’ine misafir olmuş.
186 Yüzünde misk kokulu/siyah ben olsa yeridir; çünkü (o), Rûm ülkesine yaraşan bir beydir.
Bostancızâde Adıyla Bilinen
Yüksek Selvidir
187 Biri Bostancıoğlu (namında) gönül çeken selvidir; gönlüm (onun) boyuna su misali akar.
188 Gerçi daima (etrafında) âşıklarını bulsa da o ay, güneş gibi yalnız başına dolaşır.
189 Bizimle bir araya gelmez, elden ne gelir? (Oysa) dalkavukluğa da yıldız gerektir.
Memi Şah Adında Bir Kırmızı Güldür
190 Birisi Şerbetçizâde Memi’dir; cazibesiyle insanın aklını başından alan o güzel, pek tatlı dillidir.
191 Dükkânı bakraçlarıyla dolduğu için sanki Arş kandili/güneş olmuştur.
192 Parlak renkli dudağı saf şaraba, görünen dişleriyse parlak ve kıymetli inciye benzer.
Biri Yazıcı Talebesidir
Çok Güzel, Ay Yüzlü Bir Afettir
193 Biri yazısı/ayva tüyleri güzel, zarif bir kâtiptir; feleğin yıldızlarına muhasebeci olmuştur.

meger germ oldı mihrinden serāser
elinden yaḳasın çāk ėtdi defter

195. ḳalem barmaġı vaṣfın yazar olsam
ḳalam ‘āciz anı yazmaḳda her dem

mürekkebcilerde bir dil-rübādur

biri bir meh-liḳā ḫūrşīd-ṭal‘at
mürekkebcilik olmış aŋa ṣan‘at

197. recebdür adı alnıdur meh-i bedr
yüzi ‘īd oldı ṣaçı leyletü'l-ḳadr

beni geçmiş raḳīb ol yāre muṭlaḳ
aŋa yüzi ḳarası ḳalur ancaḳ

bir ḫıżr-ḫaṭ sebz-pūş
yār-i dil-güşādur

199. biri mūtāblarda adı ilyās
mükerrem adı *‘inda'llāhi ve'n-nās*

leb-i cān-baḫşı āb-ı zindegānī
daḫı yoḳ ḫıżr-ı ḫaṭṭınuŋ nişānı

201. aluban naḳd-i cānı şimdi bir bir
ḳara çullarda ḳor ‘uşşāḳı āḫir

laḳabı fettān bir ḫūb gül-i ra‘nādur

biri bir çeşm-fettān ḫūb-ı serrāc
ayaġı ṭopraġıdur başuma tāc

203. beni zülfüŋe aṣ dėrsem ėder nāz
dirīġā kimseyi terkiye aşmaz

süvār olsa semend-i nāza ol yār
öŋince begler olur ġāşiye-dār

---

194 Defter (onun) elinden yakasını yırttığına göre anlaşılan (o güzelin) aşkından tamamen kendini kaybetmiştir.

195 Ne zaman (onun) kalem parmağının vasfını yazmaya kalksam hep aciz kalırım.

Mürekkepçilerden Bir Gönül Çelen Güzeldir

196 Biri ay yüzlü, güneş suretli bir güzeldir; mürekkepçilik onun sanatıdır.

197 Adı Recep'tir, alnı dolunaydır; yüzü bayram, saçı Kadir Gecesi'dir.

198 Rakip beni o yâre çekiştirmiş olmalı; (yine de) ona ancak yüzünün karası kalır.

Ayva Tüyleri Hızır'ı Andıran Yeşiller Giymiş
Gönüller Açan Bir Sevgilidir

199 Biri mutaflardandır, adı İlyas'tır; muhterem adı "Allah'ın ve insanların yanındadır.".

200 (Onun) can bağışlayan dudağı hayat suyudur; Hızır'a benzeyen ayva tüylerininse izi, işareti yoktur.

201 Şimdi can naktini bir bir alıp sonunda âşıkları kara çullarda koyar/perişan eder.

Fettân Lakaplı Bir Güzel Göz Alıcı Zarif Güldür

202 Biri bir gözleri fitneci/fettan, saraç güzelidir; başımın tacı (onun) ayağının toprağıdır.

203 "Beni saçlarına as!" deyince nazlanır. Yazıklar olsun! (O güzel) kimseyi terkiye asmaz!

204 O sevgili nazın çevik atına usta binici olsa önünde beyler seyis olur.

Pîrî Derler Bir Padişahtır

pīrī dėrler bir pādişādur

biri pīrīdür ol şāh-ı cüvān-baḫt
ḳamer tāc oldı aŋa āsümān taḫt

cihān āşüfte vü ḥayrānı anuŋ
güzeller bende-i fermānı anuŋ

olaldan gün gibi ḥüsn ėline şāh
bütün dünyā dėdi yarıcuŋ allāh

ḥallāclarda bir sīm-sīmādur

biri ḥallāclarda adı ‘oşmān
ḥayādan görse derler ebr-i nīsān

meger ḳavs-i felek olmış kemānı
atar her yaŋa ebr-i āsümānı

dil-i manṣūrumı zār eyleyüpdür
cihānı başuma dar eyleyüpdür

‘aṭṭārlarda bir maḥbūb-ı bī-hemtādur

biri ‘aṭṭārlarda bir güzeldür
igen maḥbūb igen bī-bedeldür

el ėrmemiş elin öpmege aṣlā
meger āl ėtmek-ile öpe ḥınnā

n'ola pür-ḫāl ise ol ḫadd-i pür-nūr
hemīşe ṣaḳlanur fülfülde ḳāfūr

bir ḳoyun ala gözlü dil-berdür ki
cihān aŋa mübtelādur

birisi ḳurt bālī ol cefākār
girür ‘āşıḳlaruŋ ḳoynına her bār

bu rūy-ı ‘ālemüŋ görür gözidür
daḫı nev-reste bir körpe ḳuzıdur

---

205 Biri o bahtiyar sultan Pîrî'dir; ay ona taç, gökyüzü de taht oldu.
206 Cihan onun âşığı ve hayranıdır, güzeller de buyruğunun kölesidir.
207 Güneş gibi güzellik iline şah olduğundan beri bütün dünya "Allah yardımcındır!" dedi.
Hallaçlardan Gümüş Tenli Bir Güzeldir
208 Biri hallaçlardan Osman'dır; (onun) mahcubiyetini görenler, "Nisan bulutudur!" dedi.
209 Göğün bulutlarını etrafa attığına göre anlaşılan felek yayı (onun) yayı olmuştur.
210 Mansur gönlümü ağlatıp inletmiştir, cihanı başıma dar etmiştir.
Aktarlarda Eşi Bulunmaz Bir Güzeldir
211 Biri aktarlarda bir güzeldir; çok güzel, eşsiz ve benzersizdir.
212 Hile yaparak öpen kınadan başka (onun) elini öpmeye asla (başka) el değmemiştir.
213 O nurlu yanak benlerle dolmuşsa ne var? (Zaten) kafur, daima karabiberde saklanır.
Cihanı Kendine Âşık Eden
Açık Elâ Gözlü Gönül Çelen Sevgilidir
214 Birisi Kurt Bâlî'dir, o cefakâr her zaman âşıklarının koynuna girer.
215 Bu (güzel), yeryüzünün gören gözüdür; hem de yeni yetişmiş körpe bir kuzudur.

öŋince sīnemi vīrān ėderdüm
ele girse ḳoyun ḳurbān ėderdüm

ayġır ʻalī dėmekle maʻrūf dil-rübādur

217. ʻalīdür biri taḳyacıdur ol yār
işinüŋ şimdi baş üzre yėri var

yaŋaġında ḳaçan olsa ʻaraḳ çīn
görinür ṣanki ṣuda ʻaks-i pervīn

219. çiriş geçme dilā ol yāre zinhār
ṣaḳın eyler başuŋa taḳyeŋi ṭar

şeyḫ emīr efendi tekyesinde
bir yalıŋ yüzlü şemʻ-i bezm-ārādur

biri tekye çerāġı ol ḳamer-veş
urupdur ḫān-ḳāh-ı cāna āteş

221. felek āvāre-i māh-ı celāli
melek pervāne-i şemʻ-i cemāli

bize meyl ėtmese ṭaŋ mı o meh-rū
olur çün-kim çiraḳ dibi ḳaraŋu

bir şeh-süvārdur ki cihān aŋa şūrīde vü şeydādur

223. sipāhī-zāde biri ol cüvānuŋ
silāḥdār oldı her müjgānı anuŋ

nėçe bir çignede ehl-i niyāzı
çeke ṭutsun ʻinān-ı esb-i nāzı

225. semendi çarḫ u māh-ı nev rikābı
ṭabıl-bāz eylemişdür āfitābı

müʼezzin ḳābil-oġlı muṣṭafādur

birisi ḳābil-oġlı muṣṭafādur
ėşiginde gözüm ḳıble-nümādur

---

216 Önünde sinemi viran ederdim, ele geçse koyun kurban ederdim.

Aygır Ali Adıyla Meşhur Gönül Çelen Güzeldir

217 Biri Ali'dir, o sevgili takkecidir; şimdi işinin baş üstünde yeri var.

218 Yanağı ne zaman damla damla terlese sanki suda Süreyya'nın aksi görünür.

219 Ey dil! O sevgiliyle asla samimiyet kurma, sakın! (Yoksa) takkeni başına dar eder.

Şeyh Emîr Efendi Tekkesi'nde
Meclisi Süsleyen Bir Alev/Parlak Yüzlü Mumdur

220 Biri tekke kandilidir/dervişidir; o ay misali güzel, gönül dergâhını ateşe vermiştir.

221 Felek (onun) celâli ayının derbederi, melekse cemâlinin/güzel yüzünün mumuna pervanedir.

222 O ay yüzlü güzel bize dönüp bakmasa/gönül vermese şaşılmaz; çünkü mum dibine ışık vermez.

Cihanın Kendisine Deli Divane Olduğu Bir Usta Süvaridir

223 Biri Sipahizâde'dir, o delikanlının her kirpiği (birer) silahtara dönüştü.

224 (Kendine) yalvarıp yakaranları daha ne kadar ezdirecek? Naz atının dizginini çekip tutsun!

225 Felek (onun) çevik atı, hilâlse üzengisidir; (o güzel), güneşi davulcu etmiştir.

Müezzin Kâbiloğlu Mustafa'dır.

226 Birisi Kâbiloğlu Mustafa'dır, gözüm (onun) eşiğinde kıbleyi gösteren pusuladır.

227. gören her laḥẓa ol ḳābil vücūdı
ḳaşı miḥrābına eyler sücūdı

maḳām-ı cem‘de nāz-ile ol yār
ṣalāsın ėrgürür ‘uşşāḳa her bār

bir güyende dil-ber-i ġarrādur

229. biri sāzende ca‘fer oldı nāmı
müşerref ḳıldı sāzı her maḳāmı

ḳaçan kim sāza dem-sāz ola bī-bāk
olur çarḫ üzre zühre zehresi çāk

231. maḳām-ı ġamda oldı ḳāmetüm çeng
ėdelden perde-i ‘uşşāḳa āheng

iç-edükci-oġlı dėrler bir māh-ı ġarrādur

birisi iç-edükci-oġlı ḫurrem
edük gibi düşer pāyına ‘ālem

233. ḳaçan sāḳī ola ol ḥūr-peyker
olur meclis behişt ü bāde kevs̱er

düşürür ayaġa pīr ü cüvānı
şerāb-ı la‘li mest eyler cihanı

fenninde kāmil bir ḫūb-ı zībādur

235. biri naḳşı güzel bir ḫūb naḳḳāş
kemāl-i ḥüsn-i taṣvīrine şābāş

nite-kim dīde-i ‘uşşāḳ-ı dil-teng
elinden ḳanlar aġlar kāse-i reng

237. cemāline n'ola ḥayrān ise dil
olur dīvāne naḳş-ı ḫūba mā’il

---

227 O ehil vücudu gören daima kaşının mihrabına secde eder.
228 Toplanma yerinde/camide/cem makamında naz ile o sevgili, durmadan âşıklara selasını okur.
Şarkı Söyleyen Göz Alıcı Güzel Bir Sevgilidir
229 Birinin namı Sazende Câfer’dir, (onun) sazı her makama şeref verdi.
230 Ne zaman saza korkusuzca yoldaş olsa felekte Zühre’nin ödü patlar.
231 Uşşâk perdesine âhenk tuttuğumdan beri boyum, gam makamında çenge dönüştü.
Mestçioğlu Derler Bir Parlak Aydır
232 Birisi Mestçioğlu Hurrem’dir, âlem (onun) ayağına pabuç gibi düşer.
233 O huri yüzlü güzel ne vakit saki olsa meclis cennete, bade Kevser’e dönüşür.
234 Genci yaşlıyı ayağa düşürür, (onun) lâl/kırmızı dudağının şarabı cihanı sarhoş eder.
İşinde Mahir Bir Zarif Sevgilidir
235 Biri nakşı güzel, zarif bir nakkaştır; resminin kusursuz güzelliğine aferinler!
236 Renk kâsesi, (onun) elinde/yüzünden kederli âşıkların gözleri gibi kanlı gözyaşları döker.
237 Gönül (onun) güzel yüzüne hayran olsa şaşılmaz; (zira) âşık olan, sevgilinin suretine mail olur.
Müezzin Dilsizoğlu’dur Bir Zarif Sevgilidir

mü'ezzin dilsüz-oġlıdur bir ḫūb-ı zībādur

birisi dilsüz-oġlı şūḫ-ı 'ayyār
raḳīb-ile anuŋ gizlü dili var

emīn olmaġ içün ḫalḳuŋ dilinden
başında dil bağı var kākülinden

inanmaŋ kāküli siḥrine zinhār
ki anuŋ bir başı var biŋ dili var

bu daḫı bir āfet-i dil-rübādur

biri mīve-fürūş-oġlı memidür
ėderler kūyını eyvāy-ile pür

yaḳar dünyāyı nār-ı hecre her ān
ele girmez mi ol sīb-i zenaḫdān

güzeller olmayup aŋa ber-ā-ber
terāzū gibi şimdi baş egerler

yazıcılarda iki birāderlerdür her biri
bī-miṯl ü bī-hemtādur

daḫı şehr içre var iki ḳamer-fer
ki hem-şan'atlarıdur pāreciler

felekde ṣanki bedr-i pür-sitāre
yed-i mu'cizden olmış iki pāre

biri mülk-i cemālüŋ şāhı olmış
biri bürc-i celālüŋ māhı olmış

ėderler 'āşıḳa ġāyet teraḥḥum
olardur egleyen bir pāre gönlüm

eyyūb-ı enṣārīde cihān dėrler
bir 'āşıḳın ḳurbān ėdici çeşm-şehlādur

biri bir serv-i sīm-endām dil-ber
dehānı ġonce-i ḫandāna beŋzer

---

238 Birisi Dilsizoğlu (namında) çapkın/büyücü, işveli bir güzeldir; (onun) rakiple arasında gizli bir dil var.
239 Halkın dilinden korunmak için başında kâkülünden dil bağı var.
240 Sakın kâkülünün sihrine aldanmayın, zira onun bir başı olsa da bin dili/gönlü var.
Bu da Gönül Çelen Bir Afettir
241 Biri Meyvecioğlu Memi'dir, (âşıkları) mahallesini feryatlarla inletir.
242 Her an dünyayı hasret ateşinde yakar, o elmaya benzeyen güzel çene ele geçmez mi?
243 Güzeller onun dengi değildir, şimdi (ona) terazi gibi başlarını eğip itaat ederler.
Yazıcılarda Eşi Bulunmaz İki Kardeştir
244 Şehirde parçacıların meslektaşı olan iki de ay ışığı vardır.
245 Felekte yıldızlarla bezeli dolunay, sanki mucize eliyle iki parça olmuştur.
246 Biri cemâl yurdunun şahı olmuş, diğeri celâl burcunun ayı olmuştur.
247 (Onlar) âşığa pek merhamet ederler, gönlümü bir parça teselli eden onlardır.
Eyüp'te Cihân Adında Âşığını Kurban Eden Bir Şehla Gözlü Güzeldir
248 Biri bir gümüş tenli selvi, gönül alıcı sevgilidir; ağzı gülen/açılmış goncaya benzer.

249. cihāndur adı ol şāh-ı zemāne
ġurūr-ı nāz-ile sıġmaz cihāne

gören eyyūb-ı enṣārīde anı
diler kim aŋa ḳurbān ėde cānı

bu daḫı bir sīm-sīmādur

251. biri eyyūb-ı enṣārīde aḥmed
re'īs oġlıdur ol yār-i ser-āmed

ėdelden 'āşıḳın her laḥẓa ḳurbān
vėrürler aŋa ḳurbān olmaġa cān

253. kenāra gelmege ol mū-miyān ḫūb
gerekdür 'ömr-i nūḥ u ṣabr-ı eyyūb

meh-i bedrüŋ birāderidür
igen āfet-i semādur

biri ṣubaşı-oġlı adı ca'fer
aŋa mihr-i cihān olmış birāder

255. anuŋ kūyında her kim eylese yėr
bıŋarı göz göre başından avlar

çü gördüm nāz-ile ol māh-rūyı
dėdüm budur cihānuŋ yüzi ṣuyı

bu daḫı bir māh-ı ġarrādur

257. biri bir māh-rūdur adı ṣa'bān
aŋa cān vėrürüz olmaġa ḳurbān

gören dėr şemsī dülbend-ile anı
yüzi gün ṣa'ṣa'adur ṭaylesānı

259. anı bir kerre baġruma ṣaraydum
oruc ayı gibi ḳadre ėreydüm

---

249 Adı Cihân'dır, o devrin sultanı naz sarhoşluğuyla dünyalara sığmaz.
250 Onu Eyüp'te gören, ona canı kurban etmek ister.

Bu da Bir Gümüş Tenli Güzeldir

251 Biri Eyüp'te Ahmed'dir, o seçkin sevgili reis oğludur.
252 Durmadan âşığını kurban edelden ona kurban olmak için can atarlar/can verirler.
253 O ince belli güzeli kucaklamak için Nuh ömrüyle Eyüp sabrı gerekir.

Dolunayın Kardeşidir
Hem de Göğün Afetidir

254 Biri Subaşıoğlu'dur, adı Cafer'dir; cihan güneşi ona kardeş olmuştur.
255 Onun mahallesine her kim yerleşse pınarı herkesin gözü önünde başından avlar.
256 O ay yüzlüyü nazlanırken gördüğüm vakit "(İşte), cihanın yüzü suyu budur!" dedim.

Bu da Bir Parlak Aydır

257 Biri Şaban adında bir ay yüzlüdür, ona kurban olmak için can veririz.
258 Onu güneşe benzer sarığıyla görenler, "Yüzü güneş, dalyasanı da (o güneşin) ışıklarıdır." der.
259 Keşke onu bir kez bağrıma bassaydım da oruç ayı gibi Kadir Gecesi'ne kavuşsaydım/şeref bulsaydım.

Abdî Derler Bir Padişahtır

‘abdī dėrler bir pādişādur

biri ‘abdī-durur şāh-ı cefākār
na‘ilçe işlemek olmış aŋa kār

261. raḳībe varsa ol dil-ber be-her ḥāl
na‘ilçe izleri ḫalḳa olur dāl

ėşidüp cümle olurlar ḫaber-dār
‘aceb olmaz ki yėrüŋ ḳulaġı var

aydın beg-oġlı muṣṭafādur

263. biri aydın beg-oġlı muṣṭafādur
cemāli pertev-i mihr-i ḍuḥādur

n'ola rūm olsa rūy-ı dil-güşāsı
gözi aydındur ebrūsı ḳarasi

265. baŋa ol nūr-ı dīdem geldügi ḥīn
görenler dėdi cümle gözüŋ aydın

bir ḫaṭṭı güzel dil-ber-i ra‘nādur

biri bir ḫūb kātib ḥamza bālī
ki olmaz ḥüsn-i ḫaṭṭınuŋ miṯāli

267. yazar ‘ışḳ ehlinüŋ ḥālini her bār
kirāmen kātibīn olmışdur ol yār

n'ola alnında olsa ḫāl-i hindū
yazılur evvel-i ser-nāmede *hū*

bu daḫı bir dil-rübādur

269. ḥasandur birisi bir ḫūb-ı ḳazzāz
teni başdan ayaġa şīve vü nāz

raḳībi dögmeden men‘ ėtdügi ḥīn
ḳurıdur ādemüŋ ḳanın iligin

---

260 Biri cefakâr sultan Abdî’dir, nalça yapmak onun işidir.
261 O gönül alıcı sevgili rakibe ne şekilde giderse gitsin nalça izleri halka işaret olur.
262 Herkes işitip haberdar olur, (buna) şaşılmaz ki yerin kulağı var.

Aydın Beyoğlu Mustafa’dır

263 Biri Aydın Beyoğlu Mustafa’dır; (onun) güzel yüzü, kuşluk vakti güneşinin parıltısıdır.
264 Gönüller açan güzel yüzü Rûm olsa ne var? (Onun zaten) gözü Aydın, kaşı Karasi’dir.
265 Bana o gözümün nuru geldiği vakit (onu) görenler hep “Gözün aydın!” dedi.

Bir Yazısı Güzel Gönül Çelen Göz Alıcı Zarif Sevgilidir

266 Biri bir güzel kâtip Hamza Bâlî’dir ki (onun) güzel yazısının eşi bulunmaz.
267 Daima âşıkların hâlini yazar, o sevgili yazıcı meleklerden/soylu kâtiplerden olmuştur.
268 Alnında Hintli ben olsa ne var? Mektubun başlığından evvel Hû/Allah yazılır.

Bu da Bir Gönül Çelen Sevgilidir

269 Birisi Hasan’dır, bir ipekçi güzelidir; teni baştan ayağa işveyle nazdır.
270 Rakibi dayaktan menettiği vakit insanın kanını, iliğini kurutur.

güzelde ān olur dėrler nihānī̇
bugün ḥüsn-i ḥasanda gördüm anı

bu daḫı igen ra‘nā gül-i ḥamrādur

biri ṣarrāf-zāde adı ṣa‘bān
leb-i cān-baḫşıdur la‘l-i bedaḫşān

ele alup raḳī̇büŋ göŋlin ol yār
ėdermiş her zemān ḳalb-ile bāzār

görelden ol leb-i yāḳūtı her ān
çıḳupdur gözlerümden la‘l ü mercān

yėdi ḳulede ‘āşıḳına ṭap dėyince ī̇zā ėdici bir ṣanem-i zī̇bādur

biri bir muġ-beçedür āh o kāfer
ezildügümce oḳur küfri ezber

leb-i cān-baḫş-ile ḫaṭṭ-ı mükerrem
der-āġūş ėtdi ṣan ‘ī̇sī̇yi meryem

güzeller ḳāmetinüŋ zī̇r-desti
cihān zülfi gibi ṣūret-peresti

cihānı büt-perest ėtmiş bir ṣanem-i zī̇bādur

ḳalata içre daḫı bir ṣanem var
fireng oġlanıdur ol çeşmi ‘ayyār

siyeh cāmeyle ṣan ol māh-ı tābān
görinür ẓulmet içre āb-ı ḥayvān

daḫı üstinde ol zülf-i muṭarrā
firengī̇ miskī̇ aṭlas oldı güya

---

271 Güzelde gizli bir cazibe olur derler, bugün onu Hasan'ın güzelliğinde gördüm.
Bu Dahi Göz Alıcı Güzellikte Kırmızı Güldür

272 Biri Şaban adında Sarrafzâde'dir, Bedahşan lâli (onun) can bağışlayan dudağıdır.

273 O sevgili rakibin gönlünü eline alıp/rakibe güler yüz gösterip hep kalple/iki yüzlülükle pazarlık edermiş.

274 O yakut dudağı gördüğümden beri daima gözlerim lâl ve mercan saçar.
Yedi Kule'de Âşığına Pes Dedirene Kadar Zulmeden Put Misali Bir Zarif Güzeldir

275 Biri bir meyhaneci çırağıdır. Ah! O kafir, ben ezildikçe ağzına gelen küfrü/küfrünü açıkça söyler.

276 Can bağışlayan dudak ile o aziz ayva tüyleri, sanki İsa'yı kucaklayan Meryem'dir.

277 Güzeller boyunun eli altında, cihan saçları gibi suretperesttir.
Cihanı Putperest Etmiş Put Gibi Zarif Bir Güzeldir

278 Galata içinde de bir put vardır; o hilekâr gözlü güzel, bir Frenk oğlanıdır.

279 O parlak ay, siyah elbiseyle sanki karanlıkta görünen/karanlıklar ülkesindeki hayat suyudur.

280 Başındaki o göz alıcı parlak saçları da güya misk kokulu/siyah, ipekten Frenk atlası oldu.
Beyceğiz Dedikleri Dünyaca Ünlü Güzeldir

begcegüz dėrler meşhūr-ı dünyādur

281. birisi muṣṭafādur ḫān-ı ‘uşşāḳ
olupdur zühd-ile meşhūr-ı āfāḳ

‘ibādet bāġınuŋ serv-i revānı
ẓarāfet kānı şīve būsitānı

283. yėridür aŋa dėrsem bedr-i kāmil
beyān-ı ‘ilmini şerḥ ėdemez dil

aŋsuzın görülmiş perī-sīmādur

birini bilmedüm kimüŋ nesidür
nėçe vīrānenüŋ gencīnesidür

285. dehānı noḳṭasıdur ṣıfr-ı mevhūm
degül ‘ilm-i ledünnī gibi ma‘lūm

ḥaḳīḳat kīmyādur bildüm anı
dėmezler kimseye ṣorsaŋ cihanı

bir āteş-mizāc ‘āşıḳın dögici gendüyi döge döge sevdürüci yeŋiçerilerde bir ḫūb-ı zībādur

287. biri bir ehremendür serv-i ser-keş
yaḳışmaz ādeme hergiz perī-veş

lebine ol perīnüŋ meyl ėder cān
ele girmez velī mühr-i süleymān

289. dehānı var ise cāndan nişāndur
ki gözden cān gibi her dem nihāndur

bir ḥāfiż-ı bī-hemtādur

biri bir ḫūb ḥāfiż adı dāvūd
degüldür devr içinde miṯli mevcūd

---

281 Birisi Mustafa’dır, âşıkların hanıdır; ibadet ve takva ile âlemde meşhur olmuştur.
282 (O güzel), ibadet çimenliğinin salınan selvisidir; zarafet kaynağı, naz bahçesidir.
283 Ona kusursuz dolunay/kemâle ermiş dersem yeridir; (zira) dil (onun) ilminin beyanını izah edemez.

Bir Anda Ortaya Çıkan Peri Yüzlü Güzeldir

284 Biri kimin nesidir, hangi harabenin hazinesidir, bilemedim.
285 Var sayılan sıfır/gizli anlamları olan işaret (onun) ağzının noktasıdır; (o güzel), ilahî sırlar misali malum değildir.
286 Onun gerçekten kimya ilmi olduğunu anladım. (Ama) bütün dünyaya sorsan da kim olduğunu söylemezler.

Ateş Mizaçlı Âşığını Döven Kendini Döve Döve Sevdiren Yençerilerde Bir Zarif Güzeldir

287 Biri bir şeytandır, başına buyruk selvidir; peri gibi asla insana uymaz.
288 Gönül o perinin dudağına meyleder; ama Hz. Süleyman’ın mührü ele geçirilmez.
289 Can gibi daima gözlerden saklı olduğuna göre anlaşılan (onun) ağzı candan nişandır.

Eşi Bulunmaz Bir Hafızdır

290 Biri Davud adında güzel bir hafızdır, dünyada (onun) eşi benzeri yoktur.

291. dem-i dāvūd-ile ḳılsa ser-āġāz
olur ervāḥ-ı ḳudsī aŋa dem-sāz

ṣadā-yı ḫūb-ile şīrīn zebānı
ḳulaḳdan ‘āşıḳ ėtmişdür cihānı

bir ‘āşıḳ-perest ṣanem-i zībādur

293. birisi nāfedür āh ol perī-rū
ḳaçar insāndan mānend-i āhū

ḫaṭ-ı ‘anberle gün gibi yaŋaġı
ḳızıl vālāda ṣankim misk uvaġı

295. ėdüp sünbülleri būyına taḥsīn
gelüp miskīnlik ėtdi nāfe-i çīn

devr içre naẓīri yoḳ bir dil-rübādur

cihānda berber-oġlı gibi ḳanı
oḳur mūsāya ḫaṭṭı *len-terānī*

297. çıḳup ‘aşr oḳısa mescidde gūyā
aŋa kürsī olur ‘arş-ı mu‘allā

ḳul olsam yėridür ol şāha ben de
ki ḳur'ān oḳımaḳ ḫatm oldı anda

ve lehu

299. *bi-ḥamdi'llāh* ki bulup zīb ü zīver
bu maḥbūb-ile ḫatm oldı güzeller

kitāb-ı çār k'oldı çār gevher
semādan nāzil olmışdur muḳarrer

301. kemāl-i faẓlına bi'llāh ne noḳṣān
üçinden geldi ise ṣoŋra ḳur'ān

---

291 (O güzel), Davud nefesiyle (Kur’ân’ı okumaya) başlasa mukaddes ruhlar ona yârenlik eder.
292 (Onun) güzel sesiyle tatlı dili, cihanı kulaktan âşık etmiştir.
Âşığa Tapan Put Misali Bir Zarif Güzeldir
293 Birisi Nâfe’dir. Ah! O peri yüzlü güzel, ceylan gibi insandan kaçar.
294 Güneş misali yanağındaki amber (kokulu) ayva tüyleri güya kırmızı ipek kumaşta misk parçasıdır.
295 Çin nafesi gelip (onun) sümbüllerinin/saçlarının kokusuna övgüler yağdırarak bağlılığını bildirli/misk gibi koktu.
Dünyada Eşi Benzeri Yok Bir Gönül Alıcı Güzeldir
296 Cihanda Berberoğlu gibisi hani, nerede? (Onun) ayva tüyleri/yazısı Hz. Musa’ya “Beni (asla) göremezsin. [A’raf/143]” (ayetini) okur.
297 (O sevgili) mescitte çıkıp aşir okusa yüce Arş ona güya kürsü olur.
298 O sultana ben de köle olsam yeridir, zira Kur’ân okumak onda mükemmeliyet buldu
Bu da Onundur
299 “Allah’a hamdolsun” ki süslenip bezenerek bu sevgiliyle güzeller son buldu.
300 Dört kitap, dört inci olduğuna göre şüphesiz gökten inmiştir.
301 Kur’ân üçünden sonra geldiğine göre (onun) ilminin ve faziletinin yüceliğine billahi kusur bulunmaz.

ẕuhūra geldi bu deŋlü perī-zād
görüp görüşmiş idüm eyledüm yād

303. daḫı vardur perīler bī-nihāyet
ėder mi görmeyen şāhid şehādet

güneşden ẕerresin taḳrīr ḳıldum
deŋizden ḳaṭresin taḥrīr ḳıldum

305. beyānı nāmemüŋ maḥbūb olupdur
ḫayāl-i ḫāṣ-ile merġūb olupdur

cefāsı bunlaruŋ ʻayn-ı vefādur
dil-i bīmāra düşnāmı duʻādur

307. nite-kim devr ėde bu devr-i ʻālem
bu defterden birisi olmasun kem

bulara degmemek içün yavuz dil
ola ʻuşşāḳınuŋ ḳolı ḥamā'il

309. cihānda her biridür genc-i pinhān
ten-i ʻuşşāḳ olsun aŋa vīrān

o kim āmīn diye aŋa her gāh
emīn ėtsün ḫaṭādan anı allāh

311. oḳınmaġa açılsa bu gülistān
ṣabā-veş daḫl ėderse aŋa nādān

yürisün üstine bebr-i beyānum
iki şaḳḳ eylesün tīġ-ı zebānum

313. olursa vech-i maʻḳūl-ile noḳsān
taṣīḥ ėtsünler anı ehl-i ʻirfān

ümīd oldur ki sözüm bula raġbet
dėyeler luṭf-ile **yaḥyā**ya raḥmet

---

302 Periden doğmuş bunca güzel meydana çıktı; (hepsini bizzat) görüp (onlarla) görüşmüştüm, (bir bir) andım.
303 Periler daha vardır, sayısızdır; (onları) görmeyen kimse (hiç) şahitlik eder mi?
304 Güneşten zerre kadarını anlattım, denizin bir damlasını yazdım.
305 Eserimin beyanı güzel olmuştur, el değmemiş hayellerle meşhur olmuştur.
306 Bunların cefası, vefa gibidir; küfrüyse can çekişen gönle duadır.
307 Bu âlem dönüp durdukça bu defterden (onların) biri bile eksilmesin.
308 Bunlara kötü söz/zarar gelmesin diye âşıklarının kolunda muska olsun.
309 Cihanda her biri (birer) gizli hazinedir, âşıkların vücudu ona virane olsun.
310 Ona daima "Âmin!" diyen o kimseyi Allah hataya düşmekten korusun!
311 Bu gül bahçesi/Gülistân davet/okunmak için açıldığında cahil kimse ona sabah meltemi gibi çıkıpgelse,
312 Beyanımın kaplanı (onun) üstüne yürüsün; dilimin kılıcı (onu) ikiye bölsün.
313 Bir kusurumuz olursa arifler onu makul bir şekilde düzeltsin.
314 Ümidim odur ki sözüm rağbet bulur da lütfedip Yaḥyā'ya rahmet dilerler.

Şehrengiz'in Sonu

çü naẓm olındı bu silk-i cevāhir
ėşidüp ehl-i ‘irfān oldı nāẓır

dėdiler baŋa bu ebyāt-ı ma‘mūr
ola şöhretle şehr içinde meşhūr

vücūduŋ oldı mülk-i naẓma sulṭān
n'ola her beyt öŋüŋde ṭutsa dīvān

güzeller nāmı oldı çün-ki yāduŋ
çıḳısardur mu‘ammā gibi aduŋ

bu baḥr içre sözüŋ dürr ü güherdür
ḥaḳīḳatde müfīd ü muḫtaṣardur

pey-ā-pey oldı her beyt-i mu‘allā
suṭūr-ile miṣāl-i mevc-i deryā

bu bikr-i fikrüŋ oldı gevher-i pāk
aŋa ėrişmemişdür dest-i ḥakkāk

semend-i ṭab‘uŋı cevlān-ile sür
yüri bu gevheri ṣarrāfa ėrgür

ėlet ol dergeh-i ẓıll-ı ḫudāye
ki oldı rif‘atine ‘arş pāye

bilürler ḳıymetin ehl-i kemālüŋ
n'ola ma‘lūm olursa ḥasb-i ḥālüŋ

bu pendi ėşidüp gitti ḳarārum
bināgūşumda oldı gūşvārum

ṣanasın bu cevāb-ı ṣādıḳāne
beyānum sāzına oldı terāne

ṭurup ḫoş ḫurrem iken tende cānum
vużū ābıyla ter ḳıldum zebānum

---

315 Bu mücevher ipliğine (inciler) dizilince/bu şiir nazmolunduğu vakit arifler işitip ondan tarafa baktılar.
316 Bana “Bu mamur beyit/ev, şehirde herkesçe duyulup meşhur olsun!” dediler.
317 (Ey şair), vücudun nazım ülkesine sultan oldu; beyitler önünde meclis kursa/*Dīvān* oluştursa şaşılmaz.
318 Güzellerin adını yâd ettiğin için muamma gibi adın çıkacaktır.
319 Sözün bu denizde incidir, cevherdir; hakikatte öz ve faydalıdır.
320 Kıymetli her beyit satırlarla denizin dalgaları gibi birbiri ardınca sıralandı.
321 Bu el değmemiş fikrin saf inci oldu, sanatkârın eli (henüz) ona erişmemiştir.
322 Yaratılışının çevik atını harekete geçirip sür; haydi, bu cevheri sarrafa götür!
323 Allah’ın yeryüzündeki gölgesinin o dergâhına ilet; zira Arş (onun) yüceliğinde bir mertebedir.
324 Hâlin malum olursa şaşılmaz; çünkü âlimlerin kıymetini bilirler.
325 Bu nasihati işitince yerimde duramadım, (bu öğüt) kulağımda küpe oldu.
326 Sanki bu dostça karşılık, beyanımın sazına nağme oldu.
327 Canım bedende hoşça dururken abdest suyuyla dilimi tazeledim.

dil-i bī-çāreme ḫoş geldi bu söz
yöneldüm ol yüce dergāha düpdüz

ki ya‘nī dergeh-i sulṭān-ı a‘ẓam
şeh-i ṣāḥib-ḳırān-ı devr-i ‘ālem

sipihr-i salṭanat ḫūrşīd-rif‘at
emīr-i memleket cemşīd-şevket

ilāhī döndügince devr-i felek
yėrinde ṭurduġınca merkez-i ḫāk

ėrişsün bir nefesde biŋ murāde
devām-ı devleti olsun ziyāde

ḳıṭ‘a

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

‘ālem içre baŋa cāmīdür ayaḳdaş ancaḳ
bezm-i naẓm içre dilā çün-ki benümdür meydān

baḥr-i eş‘ār-ile iskender-i devrān oldum
rūma bir baḥr aḳıtdum ki bulınmaz pāyān

bu güneş yüzlülerüŋ vaṣfı-y-ile germ oluban
elek aṣdum felege ḳavs-i ḳuzaḫ gibi hemān

her yüzi muṣḥaf üçer beyt-ile oḳınsa n'ola
çü üçer kez oḳınur sūre-i iḫlāṣ revān

naẓm iḳlīmine bir dil-beri sulṭān ėtdüm
ġayriler oldı ṣanasın aŋa ehl-i dīvān

ol murādı dilüme almaġa ṭāḳat yoḳdur
cānum aġzuma gelür ḫavf ü recā-y-ile hemān

öpeyin dest-i şerīfin düşeyin ayaġına
bir murādum var eger var ise aŋa imkān

---

328 Bu söz çaresiz gönlüme hoş geldi, doğruca o yüce dergâha yöneldim.
329 Yani ulu sultanın dergâhına! (O), âlemin kıran sahibi, kutlu hükümdarıdır!
330 Saltanat göğü, güneş makamlı (padişah), ülkenin efendisi, Cemşîd heybetli (sultan)!
331 Ey Allah'ım, feleğin devri devam ettikçe, dünyanın merkezi yerinde durdukça,
332 (O sultan) bir nefeste bin murada kavuşsun; (onun) devleti/saadeti sonsuza dek var olsun!

KITA

333 Ey gönül, yeryüzünde benim dengim/yoldaşım/kadeh arkadaşım yalnızca Câmî'dir; çünkü nazım meclisinde meydan/kadeh benimdir!
334 Şiirler deniziyle devrin İskender'i oldum, Anadolu'ya ucu bucağı görünmez bir nehir akıttım.
335 Bu güneş yüzlü güzellerin vasfıyla şevke gelip tıpkı gökkuşağı gibi feleğe elek astım/feleğe boyun eğdirdim.
336 Mushaf yüzlü güzeller üçer beyitle söylense şaşılmaz; çünkü İhlas Sûresi üç kez okunur.
337 Nazım ülkesine bir gönül alıcı güzeli sultan ettim, sanırsın diğer (güzeller) onun divanının mensubudur.
338 O dileği söylemeye gücüm yoktur! Hemen korku ve ümitle heyecanlanır, ölecek gibi olurum.
339 (Onun) mübarek ellerini öpüp ayaklarına kapanayım. Eğer imkânı varsa bir dileğim var.

ḫūblardan alıvėrse yėridür cā'izemi
ṣā'ire cā'ize vėrmek çü olupdur erkān

341. sīm ü zer baŋa yėter eşk-ile rūy-ı zerdüm
bedeli her biri bir būseyi ḳılsun iḥsān

her güzel başına bir būseyi tevcīh ėtse
ėşidüp anı yüz üstine dėr idi ḫūbān

343. ḳorḳum oldur ki varup ṭālib ü rāġıb olıcaḳ
baŋa yüz vėrmeye her gözleri fettān el-ān

umarın boyın ola būsesine her birinüŋ
bu güzeller bölügine baş olan serv-i revān

345. dėdügüm olur ise şimdi bu şükrāne içün
ėdeyin cānumı biŋ cān-ile **yaḥyā** ḳurbān

340 Caizemi güzellerden alıverse yeridir; zira şaire caize vermek bir gelenektir.
341 Karşılığında her biri (benim için) bir öpücük verirse gözyaşlarımla sararıp solmuş çehrem bana gümüş ve altın olarak yeter.
342 (O sultan) her güzel başına bir buse uygun görse güzeller bunu işitip "Baş üstüne!" derdi.
343 Tek korkum böyle talip ve müşteri olunca fettan gözlü güzellerin şimdi bana yüz vermemesidir.
343[a] ṭālib ü: ṭālib-i YD.
344 Bu güzeller bölüğüne baş olan (o) salınan selvi, umarım her birinin busesine kefil olur.
345 Ey Yaḥyā, dileğim gerçekleşirse şimdi şükrane olsun diye canımı bin can ile/canıgönülden kurban edeyim.

GAZELLER

[elif]

1.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

ḥurūfü'n-naẓmi aḳdāhun ve ṣahbāhā me‘ānīhā
elā yā ma‘şere'l-‘uşşāḳ faṣṣalnāhu tafṣīlā

ġazel baḥr-i melāḥatdür suṭūr emvācıdur anuŋ
me‘ānī ‘ayni ile vāridāt-ı cānib-i mevlā

ṣanasın bülbül-i bāġ-ı cināna döndi her beytüm
iki mıṣra‘dan uçmaġa ḳanad açmış-durur gūyā

yaḫod ṭūr-ı niyāz içre görüp nūr-ı tecellīyi
girībānın çeküp çāk eyledi bir ‘āşıḳ-ı şeydā

ġam-ı ‘ışḳ-ile zencīrin sürür dīvāne olmışdur
hilāl ebrūlaruŋ vaṣfında her bir mıṣra‘-ı ġarrā

sürūr-ı sīne nūr-ı dīde olan ḫaṭṭ-ı zībāsı
niḳāb-ı şāhid-i ma‘nā mıdur ya sāye-i ṭūbā

ḳılıçlar tīġ-ı cevher-dārı ile saṭr-ı eş‘ārum
ṣabā gibi bu gülzāra ḳaçan daḫl ėtse bir bed-rā

ḳara ḳaşı gibi yārüŋ beyāża çıḳdı ebyātum
müsellemlik berātına olupdur her biri ṭuġrā

kemāl-i naẓm-ile da‘vā ėdersem ġam degül her dem
olupdur da‘vāya ma‘nā ḫayāl-i ḫāṣum ėy **yaḥyā**

---

1. MK: 77[a]; YD: G. 1.

1 “Şiirin harfleri kadehlerdir, manalar ise şarabı. Ey âşıklar topluluğu, bize onu geniş bir biçimde açıklayın!”

2 Gazel, güzellik denizi/şiiri; satırlar, onun dalgalarıdır; manalar ise apaçık Allah’tan gelen ilhamlardır.
2[a] melāḥatdür: belāġatdür MK.

3 Her beytim, sanki cennet bahçelerinin bülbülüne döndü; güya uçmak için/cennete doğru iki mısradan/kanattan kanat açmıştır.

4 Ya da çılgın bir âşık, yakarış Tur’unda tecelli nurunu görüp yakasını yırtmıştır.

5 Yay kaşları vasfeden süslü her bir mısra, aşk elemiyle zincirini sürüyen bir divane olmuştur.

6 (Onun) gönül sevinci, göz nuru olan zarif yazıları/ayva tüyleri, mana güzelinin yüz örtüsü müdür; yoksa Tuba ağacının gölgesi midir?

7 Bu gül bahçesine ne vakit kötü niyetli biri saba rüzgârı gibi çıkagelse/taarruz etse şiirlerimin satırı/kılıcı (onu) menevişli kılıcıyla kılıçtan geçirir.

8 Sevgilinin kara kaşları gibi kağıda yazılan beyitlerimin her biri, müsellemlik beratına birer mühür olmuştur.

9 Ey Yaḥyā, daima şiir mükemmelliği iddiasında bulunursam ne var? Bu iddiaya orijinal hayalim sebep olmaktadır.

2.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

derūn-ı dilden āh ėtsem olur dūd-ı belā peydā
‘ayāndur nār-ı ‘ışḳ olmaz dil-i ‘āşıḳda nā-peydā

elif ḳaddüŋle la‘lüŋ mīmini gördükçe ‘aksinden
olur mir’āt-ı çeşmümde hemān ol laḥẓa mā peydā

sözüŋde ḥīle vü efsūn gözüŋde fitneler ẓāhir
yüzüŋde gün gibi āyīne-i ‘ālem-nümā peydā

dehānuŋ düzdidür var ise dil mülkin ḳılan yaġmā
ki gelmez ṣūrete hergiz olur cān gibi nā-peydā

na‘ller kesmeden ebrūlaruŋ fikriyle ėy meh-rū
tenümde oldı fānī dehr içinde bir ḳabā peydā

ḥayāt ābından el yu ėy göŋül fānī cihāndan geç
ola dėrseŋ saŋa pinhān eger mülk-i beḳā peydā

maḳām-ı ġamda ėy **yaḥyā** hemīşe bī-nevā diller
senüŋ taṣnīf-i şi‘rüŋle ḳılur dil-keş nevā peydā

3.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

ḳāşḳī göŋüldekin bildürse allāhum baŋa
sen güzeller şāhınuŋ göŋlince olsam dā’imā

---

2. MK: 77[b]; YD: G. 2.

1 Canıgönülden ah etsem bela dumanı açığa çıkar; aşikârdır, aşk ateşi âşığın gönlünde gizli kalmaz.
1[a] dūd-ı: derd-i MK.

2 (Ey sevgili), elif (ا) gibi uzun ve dosdoğru boyunla dudağının mîm (م)’ini gördükçe (onların) yansımasından hemen, o an göz aynam nemle (ما) dolar.

3 (Senin) sözünde aldatma ve sihir, gözlerinde fitneler görünmekte; yüzünde ise apaçık cihanı gösteren bir ayna/İskender’in aynası zuhur etmiştir.

4 Can gibi gizli olup hiçbir vakit görünmediğine göre gönül evini/ülkesini yağmalayan anlaşılan senin ağzının hırsızıdır.

5 Ey ay yüzlü güzel, bu gelip geçici dünyada senin kaşlarını düşünerek vücudumu nalla dağlamaktan bedenimde bir kaftan meydana geldi.
5[b] ḳabā: fenā MK.

6 Ey gönül, sana gizli olan bekâ yurdunu bulmak istersen ölümsüzlük suyundan elini çek/ümidini kes; bu gelip geçici dünyadan vazgeç!
6[b] eger: nun (harfi) MK.

7 Ey Yaḥyā! Gam evinde/makamında her vakit suskun olan/nasipsiz kalan gönüller, senin şiirinin kaleme alınmasıyla/bestelenmesiyle gönlü cezbeden/dil-keş makamında bir nağme/neva makamını icra ederler.
7[b] ḳılur: olur MK.

3. MK: 77[b]; YD: G. 3.

1 (Ey sevgili), keşke Allah gönlündekini bana bildirse de her zaman sen güzeller şahının gönlüne göre davransam.

gönlüme gelse ḫayālüŋ cümle ḫāṭırdan gider
ey perī ezberlesem tesḫīrüŋ içün bir du‘ā

3. saŋa nisbet ḥüsn-ile sulṭānlıġı dil-berlerüŋ
aşıḳ oynında beg olmaḳ gibidür ey dil-rübā

kimse yoḳ benden şikāyet eyleye sulṭānuma
bir behāne ola varmaġa èşigüŋden yaŋa

5. ḫāk-i pāyuŋa èrişmek ‘īd-i aḍḥādur hemān
merḥabā ey āfitāb-ı bürc-i devlet merḥabā

gözlerüm nem-gīn göŋül ġamgīn işüm āh u enīn
baŋa yüz göstermedi derdā ki mir’āt-i ṣafā

7. ṣaḳın ey **yaḥyā** ṣaḳın yāre vefāsuzdur dème
‘āşıḳ ètdügi büyük iḥsān degül-midür saŋa

4.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gökde encüm ṣaġışınca dīde vèrse ḥaḳ baŋa
āfitābum ḳudretüm olmaya baḳmaġa saŋa

zaḥmet olmasun saŋa söyleşme ben bīmār-ile
sözüm aŋlanmaz benüm ża‘fumdan ey kān-ı vefā

3. ḫalḳa şemşīrüŋden ölmek başḳa bir ‘ālem gibi
oldı tīġuŋ gün gibi āyīne-i ‘ālem-nümā

---

2 Ey peri, seni ele geçirmek için bir dua ezberlesem de hayalin gönlüme gelince her şey zihnimden silinir.
MK: -.

3 Ey gönül çelen sevgili, güzellerin güzellikte sultanlığı sana kıyasla aşık oyununda kemik beyi olmak gibidir.
3[b] aşıḳ: ‘āşıḳ MK; beg olmaḳ: hemān beg MK.

4 Sultanıma beni şikayet edecek hiç kimse yok! (Ey sevgili, oysa) kapına varmak için bir bahane olmalı!

5 Merhaba ey saadet burcunun güneşi, selam olsun! Ayağının toprağına yüz sürmek/huzuruna kabul edilmek (benim için) Kurban Bayramı gibidir.
MK: -.

6 Yazıklar olsun! Neşe ve huzur aynası bana yüz vermediğinden/yüzünü göstermediğinden gözlerim nemli, gönlüm kederli, işim feryat ve şikayettir!
6[b] mir’āt-i ṣafā: mir’ātü'ṣ-ṣafā MK.

7 Ey Yaḥyā, gafil olma/dikkat et; asla sevgiliye vefasızdır deme! Seni (kendine) âşık etmesi, senin için büyük bir lütuf/hediye değil midir?

4. MK: 78[a]; YD: G. 4.

1 A güneşim, Hak bana gökteki yıldızlar adedince göz verse (yine de) sana bakmaya kuvvet/cesaret bulamam.

2 Ey vefa kaynağı! Sana zahmet olmasın, ben ölümcül hastayla söyleşme; (zira) o kadar dermansızım ki sözüm anlaşılmaz.
MK’de 3. sıradadır.

3 Senin kılıcın apaçık âlemi gösteren bir ayna olduğundan insanlar için kılıcınla ölmek bir başka âlemdir.
MK’de 4. sıradadır.
3[b] gibi: durur MK.

dōstuŋ olalı oldum cümle ‘ālem düşmeni
ġayre bī̇gāne olurmış saŋa olan āşinā

5. bī̇-günāh öldürmege ḳaṣd ėtse **yaḥyā**yı ḥabī̇b
yardım eyler yan baṣar şemşī̇r-i bürrānı aŋa

5.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḫūbdur ġāyetde ėy āhū baḳışlu dil-rübā
bu ḳara çullar baŋa ol miskī̇ kemḫālar saŋa

leyletü'l-ḳadrüŋ sevādıdur libāsuŋ fi'l-meṣel
ṣubḥ-ı ṣādıḳdur cemālüŋ ṣanki ėy şems-i ḍuḥā

3. her ṭarafdan ka‘be-i ehl-i niyāz olduŋ begüm
cāmeŋi ben ka‘be örtüsine beŋzetsem n'ola

ol libās-ile görinseŋ ḫalḳa ėy bedr-i temām
‘āşıḳ-ı dī̇vānelerden çāk olur yüz biŋ ḳabā

5. dest-i ḳudretle yazılmış bir elifdür ṣanasın
cāme-i şeb-gūn-ile **yaḥyā** o serv-i dil-güşā

6.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yaraşur mıṣr-ı cemālüŋde senüŋ mā’ī̇ ridā
iki şaḳḳ olmış yatur gūyā ki nī̇l-i dil-güşā

lācüverd-ile çekilmiş cedvele beŋzer hemān
görinen mā’ī̇ ridā dī̇vān-ı ḥüsnüŋde şehā

---

4 Sana dost olduğumdan beri cümle âleme düşman oldum; (anlaşılan) sana dost olan başkalarına yabancı/kayıtsız olurmuş.
MK’de 2. sıradadır.

5 Sevgili, Yaḥyā’yı suçsuz yere öldürmeye kalksa keskin kılıcı (sevgilinin) tarafını tutup ona yardım eder.

5. MK: 78[a]; YD: G. 5.

1 Ey ceylan bakışlı, gönül çelen sevgili! Bu siyah/sıradan kıldan örülmüş dokumalar bana, o misk kokulu/siyah renkli ipek kumaşlar da sana pek çok yaraşır.

2 Ey kuşluk vakti güneşi! Elbisen sanki Kadir Gecesi’nin karanlığı, yüzün de seher vaktidir.

3 A beyim, her taraftan dua ehlinin/âşıkların Kabe’si oldun; ben elbiseni Kabe örtüsüne benzetsem ne var?

4 Ey dolunay, halka o elbiseyle görünsen aklını yitirmiş binlerce âşık kaftanını parçalar.

5 Ey Yaḥyā, siyah elbisesinin içinde o gönüller açan selviyi Allah’ın ezelî kudretiyle yazılmış bir elif (ا) sanırsın.

6. MK: 78[a]; YD: G. 6.

1 (Ey sevgili), senin güzellik ülkende/Mısır’ında yakışan mavi kaftan, sanki ikiye bölünmüş yatan gönül açıcı Nil Nehri’dir.

2 Ey şah, senin güzelliğinin divanında görünen mavi kaftan, lacivert mürekkeple çizilmiş cetvele benzer.

3. ‘ayni ile dāl olupdur lā-naẓīr olduġuŋa
lām-elif gibi ridāŋ ėy serv-i gülzār-ı vefā

‘aks-i dūd-ı āhumuz şekl-i ridādur fi'l-meṣel
ẕāt-ı pāküŋ oldı ‘ışḳ ehline mir’āt-i ṣafā

5. ṣanma ėy **yaḥyā** ridādur görinen ‘ayne'l-yaḳīn
hāle-i māh-ı cemālidür vėrür zīnet aŋa

7.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. dōstum ṣoyunmayan deryāye olmaz āşinā
mā-sivādan geçmeyen mevlāye olmaz āşinā

ṣaymayınca yoḳ ḥisābına vücūdı ṣıfrını
ẕerreler mihr-i cihān-ārāye olmaz āşinā

3. ḳılmayan envārını şems-i ḍuḥā-veş ḳol ḳanād
ḥażret-i ‘īsā gibi bālāye olmaz āşinā

gendüyi eyler mu‘ammā gibi beytinde nihān
ṣūfī-i ṣāfī bege pāşāye olmaz āşinā

5. nār-ı fürḳatde sözin ḳāl eyleyen **yaḥyā** gibi
‘ayni ile şā‘ir-i bed-rāye olmaz āşinā

8.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. nāzüklük-ile olmaḳ içün yāre āşinā
oldum raḳībe bende vü aġyāre āşinā

---

3 Ey vefa gül bahçesinin selvisi, lâm-elif (لا)/lâ gibi kaftanın senin eşsiz/(لا ناظير) olduğuna apaçık delil olmuştur.

4 (Senin) temiz/mübarek tabiatın aşk ehline neşe ve huzur aynası olduğu için ahımızın dumanının görüntüsü sanki (ayna) örtüsü gibidir.
4[b] mir’āt-i ṣafā: mir’ātü'ṣ-ṣafā MK.

5 Ey Yaḥyā, göze apaçık görüneni şal sanma; ona güzellik veren (sevgilinin) yüzü ayının halesidir.

7. MK: 78[b]; YD: G. 7.

1 Ey dostum, soyunmayan denize dalamaz; Allah’tan gayrı her şeyi terk etmeyen de Allah’a dost olamaz.

2 Toz taneleri, varlığını hiçe saymadıkça cihanı süsleyen güneşe dost olamaz.
2[a] vücūdı: vücūduŋ MK.

3 Kuşluk vakti güneşi gibi nurlarını kol kanat yapmayan (kimse), Hazret-i İsa gibi göklere yükselemez.

4 Hakiki tasavvuf ehli, kendini evinde/beytinde muamma gibi saklar da beye, paşaya dost olmaz.

5 Sözünü Yaḥyā gibi ayrılık ateşinde eriten (kimse), kötü niyetli/yeteneksiz şaire asla dost olmaz.

8. MK: 78[b]; G. 8.

1 Sevgiliye bir hile ile/gizlice/incelikle yakın olmak için rakibin kölesi, engelin dostu oldum.
1[a] olmaḳ: olmaġ MK; yāre: ziyāde MK.

varmaz dilüm ki gördügüme yāri medḥ ėdem
elvara ‘āşıḳ olup ola vare āşinā

3. cānda ḫayāl-i vaṣl u göŋülde ġam-ı firāḳ
böyle olur kim olsa cefākāre āşinā

‘ārif odur ki ḫalḳ anı bī̇gāne aŋlaya
maḫfī̇ce ola yār-i vefā-dāre āşinā

5. baḥr-i ġazelde yüze gelür kimse ḳalmadı
yaḥyā olalı naẓm-ı güher-bāre āşinā

9.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ī̇lü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ‘ī̇d oldı mübtelāları aġlatma dil-berā
‘āşıḳlara el ucı ile ḳılma merḥabā

budur gözümden aġladuġum eyledi beni
deryā-yı ‘ışḳa iki ḳabaġ-ile āşinā

3. bir şeh-süvāra ḳul ola-gör ėy göŋül yüri
meydān-ı sī̇ne atınuŋ oynaġı ola tā

cānāna ḥālüm aġlar idüm ḥāliyā raḳī̇b
āhum duḫānı gibi çıḳup gitse bir yaŋa

5. bir beyt içinde gendümi aŋdum nigār-ile
bir ḫānede muṣāḥabet ėtmekçedür baŋa

yaḥyā ne ḳara günlere ḳalduḳ zemānede
dehr ise pür-cefā vü nigār ise bī̇-vefā

---

2 Dilim varmaz ki gördüğüme sevgiliyi öveyim; belki (ona) âşık olup varır, dost/sevgili olur.
3 Zihinde vuslat fikri/hayali, gönülde ayrılık kederi... O zalimle kim tanışsa böyle olur!
3ª ġam-ı firāḳ: firāḳ-ı ġam MK.
4 Arif, halkın yabancı sandığı (fakat) vefalı sevgiliye gizlice dost olan kimsedir.
4ª ‘ārif: ‘ālim MK.
5 Yaḥyā, inciler saçan şiirle uğraşmaya başladığından beri gazel denizinde ortaya çıkacak/yüzebilecek kimse kalmadı.

9. MK: 79ª; YD: G. 9.

1 Ey gönül alıcı sevgili, bayram geldi; âşıklara el ucuyla/üstünkörü selam verip onları ağlatma!
2 Gözlerimden şikayet etmemin/gözyaşı dökmemin sebebi, (gözlerimin) beni iki kabakla aşk denizine daldırmasıdır/dalgıç etmesidir.
3 Ey gönül! Haydi, gönül meydanında at koşturan usta bir biniciye kul/asker ol!
MK: -.
4 Rakip şimdiye kadar ahımın dumanı gibi bir yana çıkıp gitseydi sevgiliye hâlimi ağlayarak anlatırdım/şikayet ederdim.
5 Bir beyitte kendimi, resim gibi güzel sevgiliyle tasavvur ettim; (bu) benim için (onunla) bir evde/dörtlükte sohbet etmek gibidir.
6 Ey Yaḥyā, ne kara günlere kaldık! Bu zamanda dünya desen zalim, sevgili desen vefasız!
6ª ḳalduḳ zemānede: ḳaldı firāḳ-ile MK.

10.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

ġarażum bu ki muṣāḥib ėdinem yāri baŋa
vāy eger ḳılmaz ise ḥażret-i ḥaḳ yārī baŋa

ġayri maḥbūblaruŋ leẕẕet-i güftārından
ḫoş gelür sevdügümüŋ şīve-i reftārı baŋa

secde-i şükr ėder ol şems-i cihānı göricek
öykünüp yollarınuŋ sāye-i dīvārı baŋa

nėce ārām ėdeyin olmadı ibrām-ile rām
yār ola ṣanur idüm yār-i cefākārı baŋa

ma‘nīde şenligi vardur bu dil-i rūşenümüŋ
göŋül eglencesi oldı ġamı efkārı baŋa

umarın ‘āleme raḥmet yėlini esdüre ḥaḳ
mā’il ėde bugün ol serv-i hevā-dārı baŋa

dem ola ṭāli‘ümüz ṭāli‘ ola ėy **yaḥyā**
sebeb-i şefḳat-i yār eyleye eş‘ārı baŋa

11.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

şol cefā ṭaşı ki senden ėrişür ḳat ḳat baŋa
la‘lden ḳıymetlüdür ėy ḫ̆āce-i behcet baŋa

ben kimem kim vuṣlatuŋ iḥsānına lāyıḳ olam
itlerüŋ āvāzın ėşitmek yėter vuṣlat bana

---

10. MK: 79[a]; G. 10.

1 Niyetim/dileğim, sevgiliyi kendime dost edinmektir. Eğer Hak bana yardım etmezse vay hâlime!

2 Bana sevdiğimin yürüyüşündeki nazlanışı, başka güzellerin sözlerinin/konuşmalarının lezzetinden daha hoş gelir.

3 (Sevgilinin) yollarının duvar gölgesi, o cihan güneşini görünce bana özenip şükür secdesi eder/yerlere eğilir.

4 Cefası çok sevgiliyi bana yâr olur sanırdım; ısrarlara boyun eğmedi, (şimdi) nasıl huzur bulayım?

5 Bu aydınlık gönlümün aslında şenliği var; (sevgilinin) gamı kederi bana gönül eğlencesi/meşgalesi oldu.

6 Dilerim/ümit ederim ki Hak, yeryüzüne merhamet yelini estirir de bugün o uçarı selviyi bana âşık eder/iki büklüm eder.
MK: -.

7 Ey Yaḥyā, talihimizin açılacağı (o) zaman gelsin de şiirleri bana sevgilinin şefkatine vesile eylesin!

11. MK: 79[a]; YD: G. 11.

1 Ey güzellik tüccarı! Senden bana üst üste/türlü türlü gelen cefa taşları, benim için lâlden kıymetlidir.

2 Ben kimim ki sana kavuşma lütfuna/hediyesine layık olayım? (Eşiğindeki) köpeklerin ulumasını işitmek bana vuslat olarak yeter!

3. ḫāṭırum ṣormaġ içün elvara cānānum gele
ėy ecel ġāyetde bī̇mār eyle vėr zaḥmet baŋa

ayru düşdüm yārden ayruḳsı ḥālüm var benüm
bilmezem yā rab ne vėrdi alımaz fürḳat baŋa

5. menzil-i maḳṣūda ėy **yaḥyā** ėrerdüm gün gibi
ẕerrece olsa erenlerden eger himmet baŋa

12.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'ī̇lü fā'ilün
Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ġāyetde nā-tüvānam efendi inan baŋa
rāh-ı fenāda bār-ı girān oldı cān baŋa

müşkil budur ki ḳalmadı āh ėtmege mecāl
eglence idi nāle vü āh u fiġān baŋa

3. ḫaṭṭuŋ ėrişmedin dürişem rām ėdem seni
allāh eger vėrürse ecelden amān baŋa

ėy dāġ-ı sī̇ne ḳara gėyin üstüme dögün
ėy şem' öldügüm gėce ḳan aġla yan baŋa

5. ne dirgürür vefāsı cefāsı ne öldürür
cānāne gibi cevr ėder oldı cihān baŋa

degme ṭoḳunma gün gibi ėy ḫ̆āce-i cihān
dünyā saŋa o dil-ber-i nā-mihrübān baŋa

---

3 Ey ecel! Beni ölüm döşeğine düşür, bana sıkıntı ver! Olur da hâlimi hatırımı sormak için sevdiğim gelir.

4 Sevgiliden ayrı düştüm, benim bambaşka bir hâlim var. Acaba ayrılığın benimle ne alıp veremediği var, bilmiyorum.

5 Ey Yaḥyā, eğer Allah dostları bana zerre kadar yardım etseydi güneş gibi/mutlaka emel menziline/konağına ulaşırdım.

12. MK: 79[b]; YD: G. 12.

1 Ey efendi, inan bana çok güçsüzüm/çaresizim; yokluk yolunda/dünyada canım bana ağır bir yük oldu.

2 Yakınmalar, ahlar ve feryatlar benim için bir eğlenceydi/meşgaleydi; (oysa şimdi) ah etmeye (bile) takatim kalmadı, asıl müşkil budur!

3 (Ey sevgili), eğer Allah bana ölümden fırsat verirse ayva tüylerin ortaya çıkmadan gayret edip/savaşıp seni dost edineyim/esir alayım.
dürişem: ṭurışam MK.

4 Ey gönlün yanık yarası, karalar giyip/yas tutup benim için dövün/yaralar aç! Ey mum, öldüğüm gece kan ağla, benim için yan/ızdırap çek!
4[a] dāġ-ı: dāl-i MK.
MK nüshasında, derkenarda şu mısra yer almaktadır:
"ėy dāġ-ı sī̇ne ḳara geyüp üstüme dögün"

5 Vefası diriltmez, cefası da öldürmez; dünya bana sevgili gibi zulmeder oldu!
5[a] vefāsı cefāsı: cefāsı vefāsı YD.

6 Ey dünya tüccarı, güneş gibi bana dokunma/nasihat etme! Dünya sana, o gönül alıcı merhametsiz sevgili de bana...

7. cān vėrür idüm ölmege **yaḥyā** gibi eger
yār olsa zaḫm-ı tīri gibi acıyan baŋa

13.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. āhumuŋ dūdı başumda tāze sünbüldür baŋa
dāġum üzre dāġlar ḳatmer ḳaranfüldür baŋa

ėy güneş germ olma var eyvān-ı keyvānuŋ saŋa
gök yüzi rūy-ı çemen encüm ḳızıl güldür baŋa

3. raḥm-ı dil-dāra sebebdür ḫaste-i 'ışḳ olduġum
'āşıḳ-ı dīvānelik 'ayn-ı te'allüldür baŋa

gül yėter zaḫmum nişānı bu dil-i dīvāneme
bāġda zencīrümüŋ āvāzı bülbüldür baŋa

5. ol gül-i ḫandāna her laḥẓa gözümden aġların
gerçi kim 'ayn-ı 'anā 'ālemde göŋüldür baŋa

oḳlaruŋ peyk-i beşāretdür ėyā ḳaşı kemān
zaḫm-ı peykānuŋ gül-i bāġ-ı tevekküldür baŋa

7. bir ṭaġılmaz 'ālī dīvānum var ėy **yaḥyā** benüm
beglere pāşālara varmaḳ tenezzüldür baŋa

14.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün
Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. göstermek olmaz āyine-i rūşeni saŋa
elvara 'āşıḳ eyleye şāhum seni saŋa

---

7 Eğer okunun yarası gibi bana merhamet eden/canımı yakan sevgili olsaydı Yaḥyā gibi ölmeye can atardım.

13. MK: 79[b]; YD: G. 13.

1 Ahımın dumanı benim için sarığımdaki taze sümbül, üst üste duran yanık yaraları da kat kat olmuş karanfildir.

2 Ey güneş, haydi öfkelenme/hararetlenme/kıskanma! Zuhal'in köşkü/göğün yedinci katı senindir; benim içinse gökyüzü çimenlik, yıldızlar kırmızı güllerdir.

2[a] germ olma var: var germ olma MK.

3 Aşk hastası olmam, gönül alıcı sevgilinin merhametine sebep olur. Aklını yitirircesine âşık olmak benim için bahanenin ta kendisidir!

4 Bu divane gönlüme, yaramın izi/mührü/ispatı olarak gül yeter; zincirimin şakırtısı benim için bahçede bülbül şakımasıdır.

5 Her ne kadar benim için dünyada sıkıntının aslı/sebebi gönülse de o gülen/açılmış güle her zaman gözlerimden yaş dökerim/şikayet ederim.

5[a] ol: o YD.

6 Ey yay kaşlı güzel! Okların/kirpiklerin bana müjde ulağı, okunun/kirpiğinin açtığı yara ise tevekkül bağının gülüdür.

7 Ey Yaḥyā, benim dağılmaz yüce bir *Dīvān*'ım/meclisim var; beylerin paşaların ayağına varmak benim için tenezzüldür!

14. MK: 80[a]; YD: G. 14.

1 Ey sultanım, olur da seni sana âşık eder (diye) parlak aynayı sana göstermek olmaz.

serv-i bülendüm olma edānī muṣāḥibi
dūn iḥtimāl eylemesün her denī saŋa

3. ėy bülbül-i diyār-ı nigār ėtme iftiḫār
nār-ı cefā-yı yāri baŋa gülşeni saŋa

beytümde adum olmasa şi'rüm oḳunmasa
bir kimse aŋamazdı yanuŋda beni saŋa

5. göŋül göziyle görmege **yaḥyā** ḥabībüŋi
yetmez mi zaḫm-ı tīr-i cefā revzeni saŋa

15.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. seyre gel kim muntaẓırdur cümle 'āşıḳlar saŋa
māni' olmasun begüm bir ḳaç münāfıḳlar saŋa

ṣaḳlasun ḥaḳ uyur ardınca uyanıḳdan seni
hem-dem olmış āh kim bir nėçe fāsıḳlar saŋa

3. ben gedā-yı kūy-ı 'ışḳ oldumsa erzānī baŋa
ḥüsn ėli sulṭānlıġı ḥaḳḳā ki lāyıḳlar saŋa

vuṣlat adın aŋduġuma ol perī güldi dėdi
yoġ imiş 'aḳluŋ senüŋ bī-çāre yazıḳlar saŋa

5. ḳarşular **yaḥyā** seni görse kilāb-ı kūy-ı dōst
ḫayli ikrām eyler ol yār-i muvāfıḳlar saŋa

---

2 Ey yüksek selvim, alçak kimselerle dost olma ki alçaklar sana kavuşmayı az da olsa ümit etmesin.

3 Ey resim kadar güzel sevgilinin/put ülkesinin bülbülü, büyüklenme; sevgilinin cefa ateşi bana, gül bahçesi de sana (düştü).
MK'de 4. sıradadır.

4 (Ey sevgili), beytimde adım olmasaydı, şiirim okunmasaydı yanında sana beni hiç kimse anmazdı.
MK'de 3. sıradadır.

5 Ey Yaḥyā! Cefa okunun açtığı yara penceresi, sevdiğini gönül gözüyle görmek için sana yetmez mi?

15. MK: 80[a]; YD: G. 15.

1 A beyim, birkaç ara bozucu/rakip sana mâni olmasın; gezintiye çık! Bütün âşıklar seni (dört gözle) beklemekteler.

2 Bunca ara bozucu/rakip sana dost olmuş; çok yazık! Hak seni fırsat kollayanlardan korusun!

3 Ben aşk semtinin dilencisi olduysam bana yaraşır. Güzellik ikliminin sultanlığı da doğrusu/şüphesiz sana layıktır.
3[a] baŋa: saŋa MK.

4 O peri, vuslattan söz etmeme gülüp "Senin de hiç aklın yokmuş, zavallı, yazık sana!" dedi.

5 Ey Yaḥyā, sevgilinin mahallesinin köpekleri seni görünce karşılamaya çıkar; o vefalı dostlar sana çokça saygı gösterir, ikramda bulunurlar.

16.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Mücteş + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. baḳınca āyine-veş bādī-i naẓarda saŋa
maḥabbet-ile yėr ėtdüm bu çeşm-i terde saŋa

esirgeyem dėyü elvara istemez göŋlüŋ
melālet-ile görindügümi kimerde saŋa

3. cemālüŋi göreyin bārī cān bedende iken
gözüm yaşı gibi ḳılma raḳībi perde saŋa

benüm gibi sürinüp gelmez idi bu şehre
maḥabbet eylemese tunca ile arda saŋa

5. görüp ḳapuŋda bu **yaḥyā** ḳuluŋı sulṭānum
revā mıdur dėyesin çāre yoḳ bu derde saŋa

17.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. 'aḳlum almaḳdan ise cānumı al dėdüm aŋa
ol perī güldi dėdi 'aḳluŋ alan cānuŋ ala

ḳomadı 'ālemi göŋlüm gibi seyr eylemege
beŋzer ayaḳ baġıdur silsile-i 'ışḳ baŋa

3. bir naẓar yüzüme baḳmaz ne selām u ne kelām
nāleden ġayri yanında ne günāh ėtdüm ola

ka'be-i kūyuŋı gözler gözümüz leyl ü nehār
oldı her kirpügümüz 'ayni ile ḳıble-nümā

---

16. MK: 80[b]; YD: G. 16.

1 (Ey sevgili), sana bakınca (daha) ilk görüşte aşkla bu yaşlı gözlerimde ayna gibi yer açtım.

2 (Ey sevgili), gönlün "Olur da acırım." diyerek ara sıra sana acınacak hâlde görünmemi istemez.
2[a] esirgeyem: esirgem MK.

3 Rakibi kendine gözyaşlarım gibi perde/yüz örtüsü yapma; hayattayken hiç olmazsa güzel yüzünü göreyim.

4 Tunca ile Arda Nehirleri sana âşık olmasalardı benim gibi sürünerek bu şehre gelmezlerdi.

5 Ey sultanım, kapında bu Yaḥyā kulunu görüp "Senin bu derdine/bu kapıda sana çare yok!" demen yaraşır mı?

17. MK: 80[b]; YD: G. 17.

1 Ona "Aklımı almaktansa canımı al!" dedim; o peri gülüp "Aklını alan, canını da alır." dedi.

2 Dünyayı gönlümce seyretmeme müsaade etmediğine göre anlaşılan aşk zinciri bana ayak bağıdır.
MK: -.

3 (Sevgili) bir kez yüzüme bakmaz, ne bir selam verir/merhamet eder ne de söz söyler. Feryat etmekten başka yanında ne günah işlemiş olabilirim?

4 (Ey sevgili), gözlerimiz gece gündüz mahallenin Kabe'sini/senin evini gözler; her kirpiğimiz tıpkı/dosdoğru kıbleyi gösteren birer pusula oldu.

5. ‘āşıḳ olan kişiler bāb-ı fenādan geçemez
ḳāmeti olmayıcaḳ dāl-i ‘adem gibi dü-tā

var-durur bu gėce derd ehli ile ṣoḥbetümüz
eyle ėy muṭrib-i cān zümre-i ‘uşşāḳa ṣalā

7. zillet-i ‘ışḳa düşen bildi cefā lezzetini
başḳa bir ‘ālemi vardur elemüŋ ėy **yaḥyā**

18.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. cān revān oldı çü sen serv-i dil-ārādan yaŋa
sidre ḥaḳḳı baḳmayam cennetde ṭūbādan yaŋa

görinen encüm degül ḥüsnüŋ temāşā ḳılmaġa
revzen açmışdur melekler dār-ı dünyādan yaŋa

3. sen dür-i yek-dāneye keştī olur gūyā ṣadef
‘azm-i deryā eyleyüp gitseŋ ġalaṭādan yaŋa

yėrlere geçdi ḥayādan ḫavf-ile lerzān olup
ḫışm-ile baḳduŋ meger mihr-i mu‘allādan yaŋa

5. cānib-i ḥaḳdan olurdı ėy ṣanem aŋa naẓar
bir naẓar ḳılsaŋ eger ‘ālemde **yaḥyā**dan yaŋa

---

5 Âşık olan kimseler, boyları adem’in dâl (د)’i/yokluğun işareti gibi iki büklüm olmadıkça fenâ/ahiret kapısından geçemezler.
5[b] olmayıcaḳ: olmayınca MK.

6 Bu gece dert ehliyle sohbetimiz var. Ey gönül ozanı, âşıklar zümresine haber ver/(onları) davet et!
MK: -.

7 Aşk zillet (ذلت)’ine düşen kimse, cefa lezzet (لذت)’ini tattı. Ey Yaḥyā, elem (الم)’in başka bir âlem (عالم)’i/hâli/tadı vardır.
7[b] elemüŋ: elemlük MK.

18. MK: -; YD: G. 18.

1 (Ey sevgili!) Gönlüm sen gönül süsleyen selviye âşık olduğu için Sidre’ye/Sidre ağacına yemin olsun ki cennette Tuba’dan tarafa bakmam!

2 Görünen yıldızlar değildir; melekler, senin güzelliğini seyredebilmek için dünya yurdundan tarafa pencere açmışlardır.

3 Denize açılmaya karar verip Galata’ya doğru yürüsen kayık, sen eşsiz inci için tıpkı bir sedef olur.

4 (Ey sevgili), korkuyla titreyip utançtan/kızararak yerlere geçtiğine/battığına göre anlaşılan (sen, o) yüksek makamlı güneşten tarafa öfkeyle baktın.

5 Ey put gibi güzel sevgili! Eğer dünyada bir kez Yaḥyā’dan tarafa baksaydın/güler yüz gösterseydin ona, Hak katından lütufkâr bir bakış nasip olurdu.

19.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. murġ-ı dil uçalı sen serv-i dil-ārādan yaŋa
'ālem içre gözüme çöpçe görinmez ṭūbā

pür ėder deyr-i dili naḳş-ı nigār ile ḳamu
kim ki ṣūret vėre āyīne-i 'ışḳa ṣanemā

3. āh kim māni' olur ḳatlüme her demde benüm
ṭaḳılup yanuŋa yan baṣalı şemşīr-i belā

yalvarup yāre devā ḳıl dil-i bīmāra dėdüm
ol ṭabīb-i dil ü cān luṭf ile dėdi ḫoş ola

5. müjelerden ḳaşı yayına ṭaḳılmış zihler
aŋa biŋ cān ile ḳurbān olayın ėy **yaḥyā**

[bā']

20.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. kāşkī biŋ cānum olaydı benüm ėy ġonce-leb
cevrüŋi biŋ cān-ile tā kim çekeydüm rūz u şeb

çeşm-i mestüŋdür arada fitneye bā'iş olan
bu dil-i manṣūrumı aşmaġa zülfüŋdür sebeb

3. 'ışḳı bir vādīye ėrgürdi dil-i dīvāne kim
fürḳatüŋe rāżī oldı vuṣlatı ėtmez ṭaleb

devlet anuŋ kim lebüŋle zindegānī eyleye
vāy aŋa kim ol ḥarāmī gözlerüŋ ėde ġażab

---

19. **MK: -; YD: G. 19.**

1 (Ey sevgili!) Gönül kuşu sana, gönül süsleyen selviye doğru uçtuğundan beri bu âlemde, Tuba ağacının gözümde çöp kadar değeri kalmadı.

2 Ey put gibi güzel sevgili! Aşk aynasına yüz gösteren/nakış bırakan kimse, gönül kilisesini baştan sona put gibi güzel sevgilinin resimleriyle doldurur.

3 Ah ah! Bela kılıcı beline takılıp/yanında durup senin tarafını tuttuğundan beri her seferinde benim katlime mâni olur.

4 Sevgiliye yalvararak "Can çekişen/kederli gönle ilaç/çare bul!" dedim; o gönül hekimi merhametle "Hâli hoş olsun, sefa bulsun." dedi.

5 (Yârin) kaşı yayına kirpiklerden kirişler takılmış. Ey Yaḥyā, ona bin canla kurban/sadak olayım!

20. **MK: 80[b]; YD: G. 20.**

1 Ey gonca dudaklı güzel, keşke bin canım olsaydı da eziyetini gece gündüz bin canla çekseydim.

2 Aramızda fitneye neden olan mahmur bakışlı/sarhoş gözlerindir. Bu Mansur gönlümü asmaya sebepse yüzünün iki yanından sarkan saçlarındır.

3 Âşık/deli gönül aşkı öyle bir mertebeye ulaştırdı ki senin ayrılığına razı oldu; (bundan böyle) vuslatı talep etmez.

3[b] fürḳatüŋe: fürḳatine MK.

4 Saadet senin dudağınla hayat bulan kimsenindir. O harami gözlerinin gazap ettiği kimseyeyse çok yazık!

MK: -.

5. pādişāhum hey ne müşkil derd imiş sevmek seni
gelmesün ḳullar başına uşbu ḥāl-i bü'l-‘aceb

‘āşıḳ-ı dīvānesin ṭaşa ṭutarmış ol perī
ėllerüŋ dėdükleri bir bir başuma geldi hep

7. ‘āşıḳ-ı bīmāruŋ ėy **yaḥyā** vücūdı beytine
‘ışḳ-ı yāri zelzele olur miṣāl-i tāb-ı teb

21.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. gerçek-mi bende-ḫāneŋe geldüklerüŋ ‘aceb
baŋa yalan gibi gelür ėy şāh-ı ġonce-leb

‘ışḳuŋla nā-tüvān uża‘īf olduġum benüm
bir gün ola ki merḥametüŋe ola sebeb

3. şāhum revā mıdur ki eline ‘aṣā alup
derbānuŋ ola bir nėçe *ḥammālete'l-ḥaṭab*

gün yüzüŋi görince yavaşlandı müdde‘ī
söyündi nūr-ı aḥmed ile nār-ı bū-leheb

5. serv-i revān-ı bāġ-ı cināndur boyuŋ senüŋ
gördükçe murġ-ı cānum ėder uçmaġı ṭaleb

aduŋı bī-vefāya çıḳarma benüm begüm
aġyāre luṭf ėdüp ḳuluŋa eyleme ġażab

7. günden güne çoġaldı gözümüŋ yaşı gibi
yaḥyā gibi ölümlülerüŋ ėy mesīḥ-leb

---

5 Ey padişahım, seni sevmek bak ne zor dert imiş! Bu tuhaf hâl kimsenin başına gelmesin!
MK: -.

6 O peri, aklını yitirmiş âşığını taşlarmış; ellerin dedikleri hep birer birer başıma geldi.

7 Ey Yaḥyā! Sevgilisinin aşkı, can çekişen/kederli âşığın beden evinde sıtma harareti misali zelzele/titreme yapar.

21. MK: 81[a]; YD: G. 21.

1 Ey gonca dudaklı şah, acaba kullarının evine geldiğin doğru mu? Bana yalan gibi gelir.

2 Benim aşkınla güçsüz ve perişan olmam belki bir gün merhametine sebep olur.

3 Ey sultanım, bunca “odun hamalı”nın/rakibin eline asa alıp senin kapıcın olması uygun mudur?
3[a] eline: elüŋe YD.

4 Ebû Leheb’in/alevin ateşinin Ahmed’in nuruyla sönmesi gibi düşman da senin nurlu yüzünü görünce sakinleşti.
MK: -.

5 Senin boyun cennet bahçelerinin salınan selvisidir; can kuşum (onu) gördükçe uçmayı/cenneti arzular.
MK: -.

6 A beyim, başkalarına/rakiplere ilgi gösterip kölene gazap eyleyerek adını vefasıza çıkarma!
MK: -.

7 Ey İsa dudaklı güzel, Yaḥyā gibi ölümcül hastaların gözyaşlarım gibi gün geçtikçe çoğaldı.
7[b] ölümlülerüŋ: ölümlerüŋ MK.

22.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

merḥabāsuz geçer ol pādişeh-i pāk-neseb
edebinden mi ziyāde ġażabından mı 'aceb

'āşıḳa mihr ü vefādan daḫı yėgdür bu cefā
bī-günāh iken ėde sevdügi maḥbūbı ġażab

söylemez yüzüme baḳmaz varayın āh ėdeyin
ola elvara ḥabībüŋ kelimātına sebeb

ḥāl-i 'uşşāḳı bilür mes'ele ma'lūmı olur
'ārif-i cān olıcaḳ dil-ber-i 'āşıḳ-meşreb

oldı **yaḥyā** ḳuluŋa cevr ü cefā 'ayn-ı vefā
bir olur 'āşıḳ-ı mecẕūba begüm rūz-ile şeb

23.

Müfte'ilün müfte'ilün fā'ilün

Serī' – + + – / – + + – / – + –

var mı ḥasan bālīye beŋzer 'aceb
adı güzel gendi güzel ġonce-leb

kāküli sevdāsı ruḫı ḥasreti
göŋlümüŋ eglencesidür rūz u şeb

ḳaşı kemānından anuŋ dā'imā
ḫoş gelür oldı bize tīr-i ġażab

ḫōr u ḥaḳīr olduġumı isterin
şāyed olam merḥametine sebeb

gendü eliyle beni öldürmesün
çekmesün ol cism-i laṭīfi te'ab

---

22. MK: 81[a]; YD: G. 22.

1 O nesli temiz padişahın selam vermeden geçip gitmesi, terbiyesinden/utancından mı yoksa öfkesinin büyüklüğünden midir?

2 Sevdiği güzelin yok yere öfkelenmesinin verdiği eziyet, âşığa sevgi ve vefadan daha hoş gelir.

3 Söylemez, yüzüme bakmaz, varıp feryat edeyim; belki sevgilinin konuşmasına vesile olur.

4 Âşık tabiatlı, gönül alıcı sevgili gönül arifi olursa âşıkların hâlini bilir; meseleyi anlar.
4[a] bilür: bilen MK.

5 A beyim, eziyet ve zulüm Yaḥyā kulun için vefanın ta kendisidir; (zira) kendinden geçmiş âşığa gece ile gündüz bir olur.
5[b] mecẕūba: mecnūna MK.

23. MK: 81[b]; YD: G. 23.

1 Acaba ismi de kendisi gibi güzel, gonca dudaklı Hasan Bâlî'ye benzeyen biri var mıdır?

2 (Onun) kâkülünün aşkı/karası/tasasıyla yanağının hasreti gece gündüz gönlümün meşgalesidir/eğlencesidir.

3 Onun kaşı yayından devamlı (atılan) gazap okları/kirpikleri/bakışları hoşumuza gider oldu.

4 İtibarsız ve horlanmış olmayı isterim, belki (bu sayede onun) merhametine sebep olurum.
MK: -.

5 (Sevgili) beni kendi eliyle öldürmesin, o güzel/nazik bedeni zahmet çekmesin.

rūz-ı ḳıyāmetde öle dirile
cān gibi **yaḥyā** anı ėde ṭaleb

24.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. şa'şa'a ṣanma görinen ėy şeh-i 'ālī-cenāb
gökde zencīrin sürür dīvāneŋ olmış āfitāb

ġonce-veş maḥcūb olınca ḫūb olur maḥbūblar
dōstum cāhillere açılma mānend-i kitāb

3. perde ḳalmaz pertev-i mihr-i cemāl-i dil-bere
ḫāne-i ḳalbüm benüm olsa ḫarāb-ender-ḫarāb

fürḳati yārüŋ ḳulaġuma çalınsa bir nefes
bezm-i ḥayretde yürek raḳḳāṣ olur baġrum kebāb

5. göz yaşı seyyārelerdür dāġ-ı sīnem s̱ābitāt
ehl-i derde yėdi ṭasdan geçmiş aġudur şihāb

ol ṭabīb-i cāna ḳılsaŋ derd-i 'ışḳından sü'āl
ėy göŋül şemşīr-i bürrānı vėrür ḳaṭ'ī cevāb

7. gördi dünyāya ṣıġışmaz ḥüsn-ile ol meh-liḳā
ḳodı ėy **yaḥyā** el arḳasını yėre āfitāb

25.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. kāşkī bir gün beni öldürseŋ ėy şāh-ı ġażūb
nėçe yıllardur ki gözümde uçar ol ḫ̆āb-ı ḫūb

---

6 Yaḥyā kıyamet gününde ölüp dirilerek/canla başla çalışarak can gibi onu istesin.

24. MK: 81[b]; YD: G. 24.

1 Ey yüksek makamlı padişah, görüneni parlaklık sanma; güneş, gökyüzünde zincirini sürüyen bir delin/âşığın olmuştur.
1[a] şeh-i: meh-i MK.

2 Ey dostum, cahillere kitap gibi açılma/içini dökme; güzeller gonca gibi kapalı/mahcup olunca hoş olur.
2[a] maḥcūb: maḥbūb MK.

3 Benim gönül evim yerle bir olsa/perişan olsa gönül alıcı sevgilinin güneş cemâlinin nuruna perde kalmaz.
3[a] mihr-i: māh-ı YD.

4 Sevgilinin ayrılığı bir an kulağıma çalınsa hayret meclisinde yürek semaya başlar, ciğerim kebap olur.

5 Gözyaşlarım gezegenler, göğsümdeki/gönlümdeki yanık yarası da yıldızlardır; kayan yıldız ise dert ehline yedi tastan/feleklerden süzülmüş zehirdir/ızdıraptır.
MK: -.

6 Ey gönül, o gönül hekimine aşk derdinden sorsan keskin kılıcı net/sert bir karşılık verir.
MK: -.

7 Ey Yaḥyā, güneş o ay yüzlü güzelin güzellikte dünyaya sığmayacağını anlayınca pes etti/battı.
7[a] meh-liḳā: māh-rū MK.

25. MK: 81[b]; YD: G. 25.

1 Ey gazap edici padişah, keşke bir gün beni öldürsen; o hoş uykuya nice yıldır hasretim!

ġam degül yüz biŋ günāh ėtse cünūn-ı ‘ışḳ-ile
şol kişinüŋ kim ola dil-dārı ġaffārü'ẕ-ẕünūb

3. ‘ār ėder ben ‘āşıḳ-ı dīvānesinden ol perī
nā-bedīd ėtse faḳīri bārī settārü'l-‘uyūb

noḳṭa-i vaḥdetde derc olmış-durur ‘ilmü'l-kitāb
‘āşıḳa keşf eylemişdür anı ‘allāmü'l-ġuyūb

5. cevrüŋ ėy ‘īsā-nefes **yaḥyā**yı iḥyā eyledi
var mıdur derdüŋ gibi dünyāda maḥbūbu’l-ḳulūb

26.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. nėçe bir ḳan aġlayam hecrüŋle baġrum ḫūn olup
aŋa ḳaldı kim düşem ṣaḥrālara mecnūn olup

yaşumı nīl eyleyüp lāyıḳ-mıdur şehrüŋde kim
tunca gibi boynumı burup gezem maḥzūn olup

3. ḳandasın ėy serv-i gülzār-ı leṭāfet ḳandasın
cüst ü cū eyler gözüm yaşı seni ceyḥūn olup

açılup ḫūrşīde ḳarşu lāle-i ḥamrā gibi
gözlerüm senden yaŋa baḳsa n'ola pür-ḫūn olup

5. mihrüŋ-ile ‘ālem-i bālāya ‘azm ėtsem gerek
ḳaṭre-i şebnem gibi üftāde-i gerdūn olup

derd-i ‘ışḳuŋ ẕerrece ḳılmadılar dermānını
‘ālem içre nėçeler loḳmān u eflāṭūn olup

---

2 Sevgilisi kullarının günahlarını bağışlayan Allah olan kimse, aşk çılgınlığıyla yüz bin günah işlese ne çıkar?

3 O peri benden, aklının yitirmiş âşığından utanır; keşke kusurları örten Allah, beni/fakir âşığı gözlerden saklasa!

4 Yazı/Kur’ân ilmi, vahdet (وحدت)’in noktasında/Allah’ın birliği hususunda toplanmıştır; her şeyi bilen Allah, onu âşığa açmıştır.

5 Ey İsa nefesli güzel, derdin Yaḥyā’ya hayat verdi/(onu) memnun etti; dünyada senin derdin gibi gönüller sevgilisi var mıdır?

26. MK: 82[a]; YD: G. 26.

1 (Ey sevgili), ayrılığınla ciğerim kanla dolup daha ne kadar kanlı gözyaşları dökeyim? Bir aşktan aklımı yitirip/Mecnun gibi çöllere düşmediğim kaldı!

2 Senin şehrinde gözyaşlarımı Nil eyleyip/akıtarak Tunca Nehri gibi boynu bükük/kıvrılarak mahzun olup gezmem yaraşır mı?

3 Neredesin ey güzellik gül bahçesinin selvisi, neredesin? Gözyaşlarım nehir/Ceyhun Nehri olup seni arar/arzular.

4 Güneşe karşı açılmış kırmızı bir lale gibi gözlerim kanla dolup senden tarafa baksa şaşılır mı?

5 Aşkınla bir çiy tanesi gibi yeryüzünün düşkünü olup/yere düşüp ilahî âleme varsam/ölsem yaraşır.

6 Dünyada nice kimse Lokman ve Eflatun olsalar da aşk derdinin çaresini/ilacını zerre kadar bulamadılar.

7. yārden yüz bulmadum ḳıldum taṣavvurdan ziyān
ṭāḳatüm ṭāḳ oldı ėy **yaḥyā** ḳara maġbūn olup

27.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gizlü sözüm var dehānuŋ gibi saŋa ėy ḥabīb
ḫāṭırum gibi yıḳılsa ol ḳara yüzlü raḳīb

cennet-i firdevs olursa ėdemez ādem ḳarār
ḳalmasun ėy māh sensüz kimse şehrinde ġarīb

3. 'ālem içre ḳısmet-i rūz-ı ezeldür sevdügüm
kimine vaṣluŋ kimine fürḳatüŋ olur naṣīb

ölüm üstine ölüm bundan ziyāde olmaya
cān vėrürken dėyeler geldi raḳīb-ile ḥabīb

5. vėrdi ol serv-i ḫırāmānum ıraḳdan bir selām
ėrdi ėy **yaḥyā** tesellī-i viṣāl 'an-ḳarīb

28.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. yoluŋa ölmege cānlar vėrene ėtme 'aceb
'ışḳ-ı dil-dār-durur ḥālet-i manṣūra sebeb

tīşe-i 'ışḳ ile çalışmaġ imiş başa belā
geldi dėdükleri ferhād gibi başuma hep

3. vara vara ṭoḳuz eflāki yaḳar āh-ı derūn
yėdi ḳat yėri yıḳar seyl-i sirişküm yap yap

---

7 Ey Yaḥyā sevgiliden yüz bulamadım, hayal kırıklığına uğradım; çok fena aldatıldım, gücüm kuvvetim kalmadı.
7[b] ḳara: - MK.

27. MK: 82[a]; YD: G. 27.

1 Ey sevgili, sana ağzın gibi gizli bir sözüm var: "O kara yüzlü/uğursuz rakip, gönlüm gibi perişan olsun!".
2 Ey ay, kimse yurdunda sensiz kalıp çaresiz/yabancı olmasın; insan/Hz. Âdem Firdevs cenneti de olsa huzurlu yaşayamaz.
3 Ey sevdiğim, dünyada kimine vuslatının kimine ayrılığının nasip olması ezel gününün kısmetidir.
4 Can verirken "Rakiple sevgili geldi."derler; ölüm üstüne ölüm bundan fazlası olamaz!
5 O salınan selvim uzaktan bir selam verdi. Ey Yaḥyā, kavuşma tesellisi o an erişti.
5[b] viṣāl: viṣāl-i YD.

28. MK: -; YD: G. 28.

1 (Ey sevgili), uğrunda ölmek için can atana şaşırma; (zira) Mansur'un hâline/coşkusuna sebep, gönül alıcı sevgilinin aşkıdır.
2 "Aşk baltasıyla çalışmak başa bela imiş." dedikleri, Ferhad gibi (benim de) hep başıma geldi.
3 Yüreğimden kopan ah/ateş, gittikçe dokuz kat göğü yakar; gözyaşlarımın seli, adım adım yedi kat zemini yıkar.

ėşigüŋde lebüŋ aŋılsa mesīḥā dirilür
‘aceb olmaz güzelüm gökden iner çün-ki laḳab

5. i‘tiḳād ėtme yüze gülse felek ėy **yaḥyā**
ḳaṭı ḫışm eyleyicek kişi güler vaḳt-i ġażab

29.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḳanuma girdüŋ benüm gül-gūnī kemḫālar gėyüp
ṭuramazsın şīveden gül-berg-i ra‘nālar gėyüp

cānuma od ṣalma aġyār ile cām-ı mey içüp
‘āşıḳa ẓulm ėtme şāhum tāc-ı zībālar gėyüp

3. cāme-i sebz ile her dem ṣalın ėy serv-i revān
gün gibi yaḳma beni altunlu dībālar gėyüp

cānına ‘āşıḳlaruŋ olur ḳażā-yı āsümān
āsümānī cāmesin ol māh-ı ġarrālar gėyüp

5. seng-i ḫārā ile bir kūh-ı belā oldum hemān
dāġlardan şimdi **yaḥyā** gibi ḫārālar gėyüp

[tā’]

30.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. derlemiş yüzi ṭalazlanmış o baḥr-i ḥasenāt
yaŋaġı gökdeki yılduzlara olmış mir’āt

görmeze urdı bugün nāẓır-ı iḥsānlarını
geçdi ‘ömrüm gibi ol māh-ı serī‘u'l-ḥarekāt

3. kāküli sünbül-i cennet deheni ġonce-i nāz
gören envār-ı cemālini getürür ṣalevāt

---

4 A güzelim, eşiğinde dudağın anılınca Hz. İsa’nın dirilmesine şaşılmaz; çünkü lakap gökten iner.
5 Ey Yaḥyā, dünya/talih yüzüne gülse inanma; öfkesi büyük olan kimse, gazap vakti güler.

29. MK: -; YD: G. 29.

1 (Ey sevgili), gül renkli ipek elbiseler giyip benim kanımı döktün/kanıma girdin; güzel gül yaprakları/elbiseler giyip nazdan yerinde duramazsın.
2 Ey padişahım, başkalarıyla/rakiplerle şarap içip gönlümü ateşe verme/perişan etme; süslü taçlar takınıp âşığa zulmetme!
3 Ey salınan selvi, her zaman yeşil elbiseyle nazlı nazlı yürü; altın işlemeli ipekler giyip beni güneş gibi yakma!
4 O parlak ay, gök mavisi elbisesini giyip âşıkların canına ansızın gelen bir ölüm olur.
5 Şimdi Yaḥyā gibi yanık yaralarından üzeri menevişli kumaşlar/mermerler giyip mermer taşıyla/yüküyle bir bela dağı oldum.

30. MK: 82[b]; G. 30.

1 (Sevgilinin) yüzü terlemiş, o güzellikler denizi dalgalanmış; yanağı gökteki yıldızlara ayna olmuş.
2 O çevik hareketli ay, bugün lütfunu bekleyenleri görmezden geldi; ömrüm gibi geçip gitti.
3 (Onun) kâkülü cennet sümbülü, ağzı naz goncasıdır; yüzünün parlaklığını/nurunu gören kimse, salavat getirir/iman eder.

keremüŋden gözümüŋ yaşını gör ḥālümi ṣor
ėy sözi āb-ı ḥayāt eyligi eyle ṣuya at

cānuma cevr ü cefā acıları kār ėdemez
dehenüŋ ẕikridür aġzumda benüm şimdi nebāt

şeh-süvārum saŋa ikrām-ı temām ėtdi hilāl
oldı raḫş-ı felek üstinde vücūdı iki ḳat

minnet allāha ki a'dānuŋ ölüsi ḫaberi
dōstum vėrdi bu **yaḥyā** ḳuluŋa ḫayli ḥayāt

31.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

ėy ḳıyāmet güni gibi āfet-i devrān yigit
ėy güzellik āsümānında meh-i tābān yigit

ḳarşu ḳarşu rāh-ı kūyında ṣabā-yı āh-ile
serv gibi ṣalınan sulṭān-ı 'ālī̆-şān yigit

bu semend-i āsümān üstinde olan gün gibi
atı üstinde yaraşıḳ server-i ḫūbān yigit

sāḳī̆-i cām-ı maḥabbet maṭla'-ı iḥsān-ı ḥaḳ
şī̆vesi çoḳ luṭfı bī̆-ḥad ḥüsni bī̆-pāyān yigit

ḳāmeti serv [ü] ṣanevber ṣaçı sünbül yüzi gül
'ayn-ı 'uşşāḳa gülistān u behāristān yigit

göŋlümüŋ eglencesisin cānumuŋ diŋlencesi
ėy cihānı gendüye ḳul eyleyen sulṭān yigit

---

4 Ey sözü hayat suyu olan/cana can katan güzel, karşılık beklemeden bir iyilik yap; cömertlik gösterip gözyaşlarımı gör, hâlimi sor!

5 (Ey sevgili), eziyetin ve zulmün acısı canıma tesir edemez; (çünkü) artık benim ağzımdaki şeker, (senin) ağzının zikridir/övgüsüdür.

6 Ey usta binicim, hilâl felek atının üstünde vücudu iki kat olup sana hürmet etti/kusursuz bir ikramda bulundu.

6[a] ikrām-ı: ikrāmı MK.

7 Ey dostum, Allah'a şükürler olsun ki düşmanların ölüm haberi bu Yaḥyā kuluna nice hayat verdi.

31. MK: 82[b]; YD: G. 31.

1 Ey kıyamet günü gibi devrin afeti/dünya güzeli yiğit, ey güzellik göğünde parlayan ay, yiğit!

2 Ey mahallesinin yolunda ah rüzgarıyla karşılıklı selvi gibi salınan şanı yüce/Hz. Ali şanında sultan, yiğit!

2[b] 'alī̆: 'ālī̆ MK.

3 Ey bu gök atı üstünde olan güneş misali atı üstünde yakışan/maharetli, güzeller sultanı yiğit!

4 Ey aşk kadehinin/şarabının sakisi, Hakk'ın ihsanının kaynağı; nazı çok, lütfu pek çok, güzelliği sonsuz yiğit!

5 Ey selvi ve sanevber boylu, sümbül saçlı, gül yüzlü, âşıkların gözünde gül bahçesi ve bahar bahçesi/ilkbahar olan yiğit!

5[a] serv ü: serv-i YD.

6 Ey cihanı kendine kul eyleyen sultan yiğit! Gönlümün eğlencesi/meşgalesi, ruhumun huzurusun!

7. ‘ālemüŋ rūḥ-ı revānısın cihānuŋ cānısın
eyleme sensüz bizi **yaḥyā** gibi bī-cān yigit

32.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. içmeseŋ bezm-i ezelde bāde-i cām-ı elest
ėy gül-i ḥamrā gözüŋ olmazdı her dem ḳan mest

zīr-i destüŋde olursa ṭaŋ-mı gülşende çenār
ėy sehī-ḳāmet meş̲eldür *dest ber-bālā-yı dest*

3. dil-ber-i ṣāḥib-cemālüŋ sīretine nāẓır ol
gendüŋi ḳılma ser-i zülfi gibi ṣūret-perest

ḥalḳa-i tevḥīde beŋzer aṣfiyā cem‘iyyeti
aŋlara ḳayd olmaz aṣlā fikret-i bālā vü pest

5. ehl-i dünyādan ıraġ olanuŋ ėy **yaḥyā** müdām
sidre-veş endāmını bād-ı ḫazān ėtmez şikest

33.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ‘āşıḳa ṣanmaŋ olur derd-i maḥabbet miḥnet
le_zzet-i cevr ü cefā ḳalbi ėder pür-le_zzet

germ olur câme-i zer ġėyse serāser her dem
yaḳdı yandurdı bizi gün gibi āh ol āfet

3. olmayan mihri ile mānī-i naḳş-ı ezelī
‘ışḳuŋ āyīnesine z̲errece vėrmez ṣūret

---

7 Ey yiğit, âlemin sevgilisi, cihanın canısın; bizi sensiz, Yaḥyā gibi cansız/gönülsüz koyma!

32. MK: 83[a]; YD: G. 32.

1 Ey kırmızı gül, ezel meclisinde elest kadehinin şarabını içmeseydin gözlerin (böyle) daima kanlı/kan dökücü ve sarhoş olmazdı.

2 Ey fidan boylu güzel! Gül bahçesinde çınar, senin emrinde/senden daha kısa olursa şaşılır mı? Atasözüdür: “El elden üstündür.”.

3 Güzellik sahibi, gönül alıcı sevgilinin ahlâkını seyret; (onun) saçlarının ucu gibi surete tapma/asi olma!
3[a] sīretine: ṣūretine YD.

4 Veliler meclisi, tevhit halkasına benzer; yüksek veya alçak olma düşüncesi asla onları engellemez/onlarda bulunmaz.
4[a] tevḥīde: tesbīḥe MK.

5 Ey Yaḥyā, dünya ehlinden uzak duran kimsenin Sidre gibi boyunu sonbahar rüzgârı/ihtiyarlık vakti hiçbir zaman iki büklüm etmez.

33. MK: -; YD: G. 33.

1 Aşk derdi, âşığa sıkıntı verir sanmayın; eziyet ve zulmün lezzeti, gönlü keyifle doldurur.
1[a] derd-i: derd ü YD.

2 (Sevgili) ne zaman baştan ayağa altın işlemeli/sarı bir elbise giyse hep öfkeli/kibirli olur. Ah! O afet bizi güneş gibi yaktı kavurdu.

3 (Onun) aşkıyla ezelî nakşın Mânî’si olmayan kimse, aşk aynasına zerre kadar nakış bırakamaz/yüz gösteremez.

bezmümüz cennet olur sāḳī-i kevs̱er sāḳī
her ḳaçan kim gele biŋ nāz ile ol ḥūr-ṣıfat

5. cān bağışlarsa n'ola éşidene éy **yaḥyā**
lebleri vaṣfı ile şi'rüme vérdüm lez̲z̲et

34.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. göz yaşı seyyārelerdür dāġ-ı sīnem s̱ābitāt
māh-ı nev gibi vücūdum bār-ı ġamdan iki ḳat

görmeze ursa bizi dil-dār 'ayn-ı i'tibār
iḫtiṣāṣ-ı cevri cānānuŋ kemāl-i iltifāt

3. var iken dilde ḫayāl-i la'l-i cān-baḫşuŋ senüŋ
'aynına gelmez begüm 'āşıḳlaruŋ āb-ı ḥayāt

'āşıḳ-ı şūrīdeler boynın burup leyl ü nehār
yalımı alçaḳ yürür kūyuŋda mānend-i fırāt

5. mest ü mecnūn eyledi cām-ı şerāb-ı 'ışḳ-ı yār
yoḳdur aḳar ṣu gibi sözinde **yaḥyā**nuŋ s̱ebāt

35.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün
Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. āhumla ẓāhir oldı göŋülden hevā-yı dōst
ṭuyuldı ḫalḳa sırr-ı serīr-i serāy-ı dōst

'ışḳum behārı açdı gözümüŋ şükūfesin
uçurdı murġ-ı ḫ̆ābumı ṣavt-ı ṣadā-yı dōst

---

4 O huri gibi güzel sevgili ne zaman nazlı nazlı gelse meclisimiz cennet, şarap sunan saki de Kevser sakisi/Hz. Ali olur.

5 Ey Yaḥyā, işitene can bağışlarsa şaşırma; (zira) şiirime (yârin) dudaklarının vasfıyla/övgüsüyle lezzet verdim.

34. MK: 83[a]; YD: G. 34.

1 Gözyaşı gezegenler, göğsümdeki/gönlümdeki yanık yarası da yıldızlardır; vücudum, gam yükünden/kederden hilâl gibi iki kat olmuştur.

2 Gönül alıcı sevgili, bizi görmezden gelse itibarın ta kendisidir; sevgilinin zulmetmedeki ısrarı/mahareti ise iltifatın en güzelidir.

2[a] dil-dār: dil-dār-ı MK.

3 A beyim, gönülde senin can bağışlayan dudağının/şarabının hayali varken bengisu, âşıklardan itibar görmez/âşıkların gözüne görünmez.

4 (Ey sevgili), aklını yitirmiş âşıklar mahallende Fırat Nehri gibi gece gündüz boyunlarını büküp itibarsız bir şekilde/taşkınlık yapmadan yürürler.

5 Yârin aşk şarabının kadehi, onu sarhoş edip aklını başından aldığı için Yaḥyā'nın sözünde akarsu gibi sebat yoktur.

5[a] mest ü: mest-i MK.

35. MK: 83[b]; YD: G. 35.

1 Sevgiliye olan aşkım, ahımla birlikte gönlümden taştı; sevgilinin sarayındaki/gönlümdeki tahtın sırrı da (böylece) halka duyuldu.

1[b] serīr: sürūr MK.

2 Aşkımın baharı göz çiçeğimi açtı, sevgilinin yankılanan sesi uyku kuşumu uçurdu.

2[b] ṣavt-ı: ṣavt u MK.

3. dünyāda muḳteżāmuz anuŋ muḳteżāsıdur
dilde riyāż-ı cennete beŋzer rıżā-yı dōst

tī̆ġ-ı cefāsı oldı bize dest-i merḥabā
derd ehline beşī̆r-i şifādur belā-yı dōst

5. dī̆vāne gibi ėllere bī̆gāne olmışuz
olalı bir behāne ile āşinā-yı dōst

z̲ikr-i ṭuyūr u ṣavt-ı cibāl ü sürūd-ı rūd
ṭutdı cihānı zemzeme-i hūy u hāy-ı dōst

7. **yaḥyā** gibi ölüm bize ḫ̆āb-ı ḥużūrdur
ḳurbāna saḳlaruz bu vücūdı berāy-ı dōst

[s̲ād]

36.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. merḥabā ėtmez geçer cānān elinden el-ġıyās̲
el-ġıyās̲ ol ẓālim ü fettān elinden el-ġıyās̲

öpmege el vėrmedi düşdüm ayaġına anuŋ
sāḳī̆-i gül-çihrenüŋ el-ān elinden el-ġıyās̲

3. ḳāmetüm şol çeng-i bezm-ārā-yı miḥnetdür benüm
muṭrib-i 'ışḳuŋ dėdi ėy cān elinden el-ġıyās̲

ṣanmaŋuz anı ṣarī̆ridür ġamından ḫ̆āmeler
ḳıldı ol ḫ̆aṭṭı güzel cānān elinden el-ġıyās̲

5. aldı cān naḳdin baŋa parmaḳ ḥisābın gösterür
yandum ol ser-defter-i ḫ̆ūbān elinden el-ġıyās̲

---

3 Dünyada amacımız ona yaraşır olmaktır/onun arzusudur, sevgilinin rızası gönülde cennet bahçelerine benzer.

4 (Onun) cefa kılıcı, bize selamlaşmak için uzatılan bir el oldu; sevgilinin zulmü dert ehline şifa müjdecisidir.

5 Sevgiliye bir vesileyle dostu olduğumuzdan beri, divane gibi halka yabancı/kayıtsız olduk.

6 Kuşların zikri/ötüşü, dağların yankısı ve saz telinin şarkısı... Dünyayı sevgili için edilen feryatların nağmesi sardı.

6[a] rūd: dūd YD.

6[b] hūy u: hūy-ı MK.

7 Ölüm, Yaḥyā gibi bizim için de huzur uykusudur; (biz) bu vücudu sevgiliye kurban olsun diye/Kurban Bayramı'na saklarız.

36. MK: 83[b]; YD: G. 36.

1 Selam vermeden geçen sevgilinin elinden medet! Medet, o zalim ve fitnecinin elinden medet!

1[a] ėtmez: ḳılmaz MK.

2 Öpmeye müsaade etmedi/elini vermedi, onun ayaklarına kapandım/kadehine sarıldım; gül yüzlü sakinin elinden hâlâ medet!

3 Ey gönül, benim boyum/cismim aşk çalgıcısının elinde yardım isteyip/inleyip mihnet meclisini şenlendiren şu çengdir.

4 Onu (kalemin) cızırtısı sanmayın; kalemler kederle o yazısı/ayva tüyleri güzel sevgilinin elinde yardım istemekteler.

5 Can akçesini aldı, parmak hesabı/hileli hesap yapar; o güzeller sultanının elinden yandım, medet!

def‘-i mihr-i yārüm içün dā’imā eyler du‘ā
hey meded ol şeyḫ-i bī-iẕ‘ān elinden el-ġıyāṯ

7. ra‘d āvāzı degüldür gökde dōlāb-ı felek
ḳıldı ėy **yaḥyā** yine devrān elinden el-ġıyāṯ

37.

Mef‘ūlü mefā‘īlün mef‘ūlü mefā‘īlün
Hezec – – + / + – – – / – – + / + – – –

1. ṯābit-ḳadem oldur kim mihrüŋle ola bā‘iṯ
yüz ḥādiṯe olursa mihrüŋle ola ḥādiṯ

ṯebt oldı bu göŋlümde mihrüŋ senüŋ ėy meh-rū
olalı ġam-ı ‘ışḳuŋ iḳlīm-i dile ḥāriṯ

3. ṯānī ola mı hergiz ḥüsn ile saŋa yūsuf
bu luṭf ile bu ḥüsne ne ṯānī vü ne ṯāliṯ

ṯülṯin ḫaṭuŋuŋ yazmaz yāḳūt bu luṭf ile
gerçi ki saŋa oldı ḥüsn-i ḫaṭ ile vāriṯ

5. ṯevb oldı ġam-ı ‘ışḳuŋ ḳaddine çü mihrüŋle
yaḥyāya kemāl ile kimdür ki ola bāḥiṯ

[cīm]

38.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. nev-behār oldı çiçekler gibi sen de gözüŋ aç
ġėydiler ḥavrā gibi envārdan başına tāc

---

6 Sevgilimin aşkını yok etmek için daima dua eder. Aman, yetişin! O anlayışsız şeyhin elinden medet!
6[b] şeyḫ-i bī-iẕ‘ān: zāhid-i nādān MK.

7 Ey Yaḥyā, (işitilen) gök gürültüsü değildir; gökte felek çarkı/dolabı yine kader yüzünden yardım istedi/inledi.
7[a] degüldür: degül MK; dōlāb-ı: ṭōlāb-ı MK.

37. MK: -; YD: G. 37.

1 Kararında sebat eden kimse/hakiki âşık, senin aşkınla cezbolandır. Yüz hadise olursa (hepsi de) aşkınla ortaya çıksın/ilgili olsun!

2 Ey ay yüzlü güzel, aşkının gamı gönül ülkesine çiftçi olduğundan beri bu gönlümde senin aşkın ekildi.

3 Yusuf güzellikte sana asla varis olamaz; bu nezaket ile bu güzelliğe ne ikinci ne de üçüncü...

4 Yakut her ne kadar yazısının güzelliğiyle sana varis olmuşsa da senin yazının/ayva tüylerinin sülüsünü bu güzellikte/incelikte yazamaz.
4[b] ḥüsn-i ḫaṭ: ḥüsn ü ḫaṭ YD.

5 Madem ki senin sevgin ve aşkının gamı (onun) boyuna elbise oldu/(onun) boyuna aşkının gamı biçildi; (bundan sonra) Yaḥyā’ya mükemmellikte kim rakip olabilir?
5[b] bāḥiṯ: bā‘iṯ YD.

38. MK: 84[a]; YD: G. 38.

1 İlkbahar geldi; huriler/kara gözlü güzeller misali başına nurdan taç/renkli yapraklar takan çiçekler gibi sen de gözlerini aç!

ġonce gibi la'l-reng olmış ḳızarmış erġavān
bāde-nūş olmış ṣanasın dil-ber-i nāzük-mizāc

ādemi dīvāne eyler bāġda zülf-i nigār
ḳalmadı māh-ı neve ẕerre ḳadarca iḥtiyāc

māle ġark olmış cihān aḳçayla ṭolmış lālezār
bāġlardan ṭurmayup bād-ı ṣabā alur ḫarāc

minnet ol mennāna kim gülşendeki lāle gibi
ḫān-ḳāh-ı dilde şevḳumdan uyardum bir sirāc

yoluŋı pāk ėtmek isterseŋ aḳar ṣular gibi
nev-behār oldı yüri dīvāne ol tenhāya ḳaç

sāġar-ı mey gibi ėy **yaḥyā** cünūnın arturur
oldı nergis 'āşıḳa bir ma'nīde 'ayn-ı 'ilāc

39

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

tūşe-i cāndur ġıdā-yı ehl-i devletdür gülāc
rāḥatü'l-ervāḥ u miftāḥ-ı ṭabī'atdür gülāc

açılur dil gülşeni anuŋla mānend-i behār
ulu ni'metdür faḳīre bir ġanīmetdür gülāc

cānum içinde yėr eyler göŋlümi alur ele
zāhidā bir baġrı yufḳa ehl-i şefḳatdür gülāc

ṭatlu dillü göŋli alçaḳ 'ālim ü dānā gibi
āb-ı rūy-ı ṣoḥbet ü 'unvān-ı 'işretdür gülāc

---

2 Erguvan gonca gibi kızarmış, kırmızı/lâl rengini almış; sanki nazik tabiatlı, gönül alıcı sevgili sarhoş olmuş.
2[a] ḳızarmış: ḳararmış YD.
3 Resim gibi güzel sevgilinin saçları bağda insanın aklını başından alır, (artık) hilâle zerre kadar ihtiyaç kalmadı.
4 Dünya mala/yeşilliğe gark olmuş, lale bahçesi akçeyle/çiçeklerle dolmuş; sabah meltemi, bahçelerden durmadan haraç alır.
5 Kullarına sonsuz iyilik ve ihsanda bulunan Allah'a şükürler olsun ki gönül dergâhında, aşkımdan/şavkımdan gül bahçesindeki lale gibi bir kandil yaktım.
6 (Sen de) akarsular gibi yolunu temizlemek/günahlarından arınmak istersen haydi, ilkbahar geldi; âşık ol/aklını yitir, tenhaya kaç!
7 Ey Yaḥyā, şarap kadehi gibi (onun) çılgınlığını arttırır; nergis, âşığa bir bakıma ilaç/deva oldu.

39. MK: 84[a]; YD: G. 39.

1 Güllaç can azığıdır, saadet ehlinin gıdasıdır; ruhların huzuru ve mizacın anahtarıdır.
2 Gönlün gül bahçesi onunla bahar misali açılır/fethedilir; güllaç fakire bir ulu ihsan/yiyecek, bir ganimettir.
3 Ey zahit, güllaç gönlümde yer edinir, bana güler yüz gösterir; yufka yürekli, bir şefkat ehlidir.
4 Güllaç tatlı dilli, alçak gönüllü bir âlim gibi sohbetin onuru/övüncü, ziyafetin başıdır.
4[b] ṣoḥbet ü: ṣoḥbet-i MK.

5. ḳat ḳat evrāḳı vardur ḫamse-i **yaḥyā** gibi
āret-i cem‘iyyet-i erbāb-ı ḥikmetdür gülāc

40.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gülşen-i dünyāya vėrür zīnet ü zīver turunc
gök yüzinde encüme döndi çemende her turunc

gül gibi rif‘atde ol ‘izzetde ol devletde ol
ay-ile gün ṣoḥbetüŋde iki zībā ter turunc

3. başını ṭop eylemiş çevgān-ı tīġ-ı miḥnete
beŋzi ṣarı ‘āşıḳ-ı şeydālara beŋzer turunc

faḳr-ile faḫr eyleyen ehl-i riyāżetler gibi
taŋrı ḳorḫusından oldı zer gibi aṣfer turunc

5. şi‘r-i **yaḥyā**nuŋ nihāl-i tāzedür her mıṣra‘ı
encüm-i şehlā gibi ucında var yėr yėr turunc

41.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḫalḳ elinden ėrmeye dėrseŋ saŋa biŋ dürlü renc
kimseye rāzuŋ ṭuyurma gizlü genc ol gizlü genc

ḥüsni artar ṭurmayup yükseldügince mihr ü māh
ḫūb olur varduḳça ėy dil olıcaḳ maḥbūb genc

3. öldügümi aġlamazdum ol gül-i ḫandān baŋa
ḳorḳarın kim ne du‘ā ėde ölürsem ne ilenc

---

5 Yaḥyā’nın *Ḫamse*’si gibi kat kat yaprakları/yufkaları olan güllaç, hikmet sahiplerinin toplanma vesilesidir.
5[b] cem‘iyyet-i: cem‘iyyeti MK.

40. MK: 84[a]; YD: G. 40.

1 Dünyanın gül bahçesini güzelleştiren/şereflendiren ve süsleyen her bir turunç, çimenlikte gökteki yıldızlara benzedi.

2 (Ey sevgili, sen) gül misali yüksek makamda ol, itibarlı ve saadette/zenginlikte ol! (Zira) ayla güneş senin sohbetinde iki güzel/gül renkli, taze turunçtur.
2[b] zībā: dünyā MK.

3 Turunç, mihnet kılıcının çevganına başını top eylemiş; (bu hâliyle) benzi sarı, çılgın âşıklara benzer.

4 Fakirliğiyle/fakr makamıyla övünen kanaat sahipleri misali turunç, Allah korkusundan altın gibi sapsarı kesildi.

5 Yaḥyā’nın şiirinin her mısraı, uçlarında yer yer şehla bakışlı yıldızlar gibi turunçlar bulunan taze bir fidandır.

41. MK: 84[b]; YD: G. 41.

1 İnsanlar yüzünden başına türlü sıkıntılar gelsin istemezsen kimseye sırrını duyurma; gizli hazine ol, gizli hazine!

2 Ey gönül, güneş ve ayın nasıl durmadan yükseldikçe güzelliği artıyorsa sevgili de genç olduğu kadar güzel olur.

3 Öleceğimden ağlamazdım/şikayet etmezdim; (ama) korkarım ki o gülen/açılmış gül ölürsem bana ne dua eder ne de beddua.

āh kim ḫalḳa gülünc ėtdi dil-i dīvānemi
ārzū-yı vaṣl-ile sevdā-yı zülf-i pür-şikenc

5. şi‘rümüŋ beş beyti **yaḥyā** ma‘nīde yeksāndur
söylenür ėllerde gerçi düz degül engüşt-i penc

42.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. cemāl-i ḥaḳḳı maḳṣūd eyle gün gibi hevādan geç
‘urūc ėt ‘ālem-i bālāya bir bir mā-sivādan geç

der-i dervīşe var aḥbāb-ı dünyā bābına varma
cünūd-ı evliyādan ol vücūd-ı eşḳıyādan geç

3. riyā esbābını terk eyle mecnūn gibi ėy ṣūfī
ḫazāna uġramış lāle gibi tāc u ḳabādan geç

muḳayyed olma ḫalḳuŋ bārī bār-ı i‘tibārına
ferāġat eyle şāhuŋ iltifātından gedādan geç

5. erenler gibi ėy **yaḥyā** belā yolından irşād ol
beḳā ṣaḥrāsına der-bend-i rāh-ı kerbelādan geç

[ḥā’]

43.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. göŋül açılmaz ėrişmez bedene rāḥat-ı rūḥ
seḥerde lāle gibi almayınca cām-ı ṣabūḥ

behār ėrişse olur her şükūfe bir miftāḥ
kilīd-i ‘işreti gülşende ḳılmaġa meftūḥ

---

4 Vuslat arzusu ile buklelerle dolu saçın sevdası/karası/tasası, âşık gönlümü halkın eğlencesi etti; çok yazık!

5 Ey Yaḥyā, şiirimin beş beyti her ne kadar illerde bir değil beş uzunlukta/parça hâlinde söylense de anlam bakımından/hakikatte birdir.

42. MK: 84[b]; YD: G. 42.

1 Gün gibi nefsin arzusunu/gökyüzünü terk edip Hakk’ın güzellik ve rahmetini görmeyi arzula; ruhlar âlemine yüksel, Allah’tan başka her şeyden birer birer uzaklaş!

2 Dünya dostlarının kapısına gitme, bir dervişin eşiğine var; isyankâr benliğini terk edip velilerin arasına katıl!

3 Ey sofu, (sen de) Mecnun/âşık gibi riya elbisesini çıkar/ikiyüzlülüğü bırak; güzde kalmış/solup sararmış lale misali taç ve kaftanını terk et!

4 Hiç olmazsa halkın itibar yüküne bağlanma; şahın/makam sahiplerinin iltifatından ümidini kes, dilenci (olmayı) bırak!

4[a] bār-ı: bārī MK.

5 Ey Yaḥyā, erenler gibi bela yolundan/vasıtasıyla Hak yolunu bul; bekâ meydanına Kerbelâ yolunun dar geçidinden geçerek git!

43. MK: 85[a]; YD: G. 43.

1 Seher vakti, lale gibi mahmurluk açan şarap kadehini ele almadıkça gönül şenlenmez; beden huzura kavuşmaz.

2 Bahar gelince her çiçek, gül bahçesinde eğlence kilidini açmak için birer anahtara dönüşür.

3. hezār tevbe mey-i ma‘nevī̇den ayruġına
şerāb ‘aḳluma gelmez bi-ḥaḳḳ-ı rūḥ-ı naṣūḥ

firāḳı tī̇ġı ile oldı şerḥa şerḥa göŋül
nigāra derd-i derūnum degül-midür meşrūḥ

5. cerāḥat-i elemiyle ḥabī̇büŋ ėy **yaḥyā**
ölümlüsi olalıdan raḳī̇b olur mecrūḥ

44.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ī̇lü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. sögse dehānı aġzuma olur ġıdā-yı rūḥ
cānumdan uyarur benüm ol āşinā-yı rūḥ

cān otı ḫaṭṭı lebleridür çeşme-i ḥayāt
ölümlüsi dirilene olur devā-yı rūḥ

3. gūyā dehānı mī̇m-i mesī̇ḥādur ol mehüŋ
cī̇m-i cemāli zülfidür ebrūsı rā-yı rūḥ

göŋlüm benüm o ḳāmeti bālāyı özledi
ṭoġruldı uçdı serv-i cināna hümā-yı rūḥ

5. **yaḥyā** cihān içinde cılasun cüvānlaruŋ
cevr ü cefāsı ‘āşıḳa olur cilā-yı rūḥ

45.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. rāḥat-ı cismüŋi terk ėt bulasın rāḥat-ı rūḥ
der-i dergāh-ı ḫudādan ėrişe feṭḥ-i fütūḥ

---

3 Manevî şaraptan/ilahî aşktan başkasına binlerce kez tövbe! Nasuh’un ruhu için yemin ederim ki şarap aklıma (bile) gelmez.
3[b] ‘aḳluma: ‘aynuma MK.

4 Gönül onun ayrılığı kılıcıyla dilim dilim oldu; gönül derdim resim gibi güzel sevgiliye açılmış değil midir?
4[b] meşrūḥ: meftūḥ YD.

5 Ey Yaḥyā, yârin eleminin yarasıyla ölümcül hasta olduğumdan beri rakip de yaralıdır/küskündür.

44. MK: 85[a]; YD: G. 44.

1 Ağzı bana küfretse ruhuma gıda olur, o ruhumun sevgilisi beni gönlümden tutuşturur.

2 (Onun) ayva tüyleri can otu, dudakları da hayat suyudur; uğrunda ölmeyi göze alana/ölümcül hastası olana deva/ilaç olur.

3 O ayın ağzı, sanki Mesîhâ’nın mîm (م)’idir/Hz. İsa’nın ağzıdır; saçları cemâl’in cîm (ج)’i, kaşları da rûh’un râ (ر)’sıdır/Hz. İsa’nın kaşıdır.
3[b] zülfidür: zülfdür MK.

4 Benim gönlüm o uzun boylu güzeli özledi; can Hüma’sı/cennet kuşu, kanatlanıp cennet selvisine doğru uçtu.
4[b] hümā-yı: olur hümā-yı MK.

5 Ey Yaḥyā, bu dünyada gözü pek güzellerin eziyet ve zulmü âşığa şifa olur.

45. MK: -; YD: G. 45.

1 Beden/dünya rahatını terk et ki ruhun huzur bulsun, Allah’ın yüce makamından (sana) nimetler/fetihler erişsin.

ṣubḥ-ı ṣādıḳ gibi göŋlüŋ açıla bula ṣafā
‘ışḳ-ı ḥaḳdan içer iseŋ ṭolu bir cām-ı ṣabūḥ

3. reh-güẕerdür bu fenā bunda muḳīm olmadı kes
olsa ḳārūn gibi mālı hem anuŋ ‘ömri çü nūḥ

raḥmet-i ḥaḳḳa ėrişüp ola derdüŋe devā
aġla her dem güneh içün ėde-gör tevbe naṣūḥ

5. bir naẓar raḥmet-ile eyler-ise şāh-ı kerem
ġam u miḥnet gide **yaḥyā** bulasın rāḥat-ı rūḥ

[ḫā’]

46.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. yine bir vech-ile gülşende nėçe ṣūreti telḫ
eyledi bād-ı şitā gibi bu cem‘iyyeti telḫ

sīneden cānumı cānānumı benden ayırup
ėy raḳīb ėtme ecel gibi bu cem‘iyyeti telḫ

3. ādemüŋ cān-ı ‘azīzi gibi leẕẕetlü olur
ṣūfīyā ṣanma ṣaḳın cām-ı mey-i vuṣlatı telḫ

ėtme ma‘zūl olıcaḳ manṣıb-ı dünyāyı murād
vuṣlatı ṭatlu olur gerçi anuŋ fürḳati telḫ

5. ma‘nevī leẕẕeti var sözlerümüŋ ėy **yaḥyā**
ġayriler gibi degül ṣūreti vü sīreti telḫ

---

2 Sabah mahmurluğunu açan şaraptan Hak aşkıyla dolu bir kadeh içersen seher vakti gibi gönlün aydınlansın, sefa bulsun.

3 (İnsanın) Karun gibi malı, Hz. Nuh gibi ömrü de olsa bu yokluk/bu dünya geçilen bir yoldur; burada kimse kalıcı olmadı.

4 Hakk’ın rahmetine erişip derdine derman bulmak için durmadan günahlarına ağla, Nasuh tövbesi et/samimiyet ve kararlılıkla tövbe et!

5 Ey Yaḥyā, cömertlik sultanı (sana) bir kez merhametle baksa gam ve keder gider, ruhun huzur bulur.

46. MK: 85[a]; YD: G. 46.

1 Gül bahçesindeki birkaç asık suratlı/kötü niyetli, kış rüzgarı/mevsimi gibi yine bir şekilde bu eğlence meclisini kederlendirdi/dağıttı.
1[a] niçe: - MK.

2 Ey rakip! Ecel gibi göğsümden canımı, benden sevdiğimi ayırıp bu eğlence meclisini kederlendirme/dağıtma!

3 Ey sofu, sakın vuslat şarabını acı sanma! (O), insanın kıymetli canı gibi tatlı olur.

4 Her ne kadar onun vuslatı tatlı, ayrılığı acı olsa da azledildiğinde dünya makamını talep etme!

5 Ey Yaḥyā, sözlerimin manevî lezzeti var; diğerleri gibi sureti/üslubu ve tabiatı/manası acı/kötü değil!

47.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ḳāmetüm āh oḳına çün-ki kemāndur ferruḫ
da‘vīye ma‘nī vü hem ‘ışḳa nişāndur ferruḫ

sen ki şemşīr-ile ‘āşıḳlarunı öldüresin
ne mübārek dem ü ne ḳutlu zemāndur ferruḫ

3. çarḫ-ı ġaddār gibi vuṣlatunuḫ va‘deleri
her kime gerçek ise baŋa yalandur ferruḫ

söze geldükçe olur ṭūṭī-i şīrīn-güftār
cāme-i sebz-ile bir serv-i revāndur ferruḫ

5. beni pīr eyledi bu zāviye-i ġamda velī
nev-resīde daḫı bir tāze cüvāndur ferruḫ

cānum aġzuma gelür būse kenār ėdince
sīm-ten ġonce-dehen mūy-miyāndur ferruḫ

7. ṭoġmadı başuma devlet güneşi ėy **yaḥyā**
gelmedi ḫānemüze ḫayli zemāndur ferruḫ

[dāl]

48.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. mā-beynümüzde olmaz ise ṭaŋ-mı ittiḥād
sen pādişāh-ı ‘ālem ü ben eż‘afü'l-‘ibād

eyyām-ı devletüŋde revā mı benüm begüm
ẓulm-i ṣarīḥ ola baŋa aġyāre ‘adl ü dād

---

47. MK: 85[b]; YD: G. 47.

1 Ey Ferruh/nur yüzlü güzel, benim boyum ah okuna yay olduğu için aşk iddiasına sebep ve de aşka işarettir.

2 Ey Ferruh, senin kılıçla âşıklarını öldürdüğün vakit ne mübarek an ne kutlu zamandır!

3 Ey Ferruh, zalim/iki yüzlü felek/talih gibi kavuşma vaatlerin herkese gerçekse de bana yalandır.

4 Yeşil elbisesiyle salınan bir selviyi andıran Ferruh, konuştukça tatlı sözler söyleyen bir papağana dönüşür.

5 Beni bu gam bucağında/dergâhında yaşlandırdı/şeyh eyledi; lakin Ferruh hâlâ yeni yetişmiş genç bir delikanlıdır.
MK: -.

6 Tenhada bir öpücük alınca heyecandan ölecek gibi olurum. (Zira) Ferruh; gümüş tenli, gonca ağızlı, ince bellidir.
MK: -.

7 Ey Yaḥyā, talihim yaver gitmiyor. Ferruh uzun zamandır hanemize gelmedi.

48. MK: 85[b]; YD: G. 48.

1 (Ey sevgili), aramızda bir ittifak/dostluk olmazsa şaşılır mı? Sen cihan padişahısın, bense kulların en zayıfı!

2 A benim beyim, senin saltanat devrinde bana açıkça zulmedilirken başkalarına/rakiplere adaletle muamele edilmesi reva mı?

3. cevr eyle dėyeyin ola kim ėdesin vefā
zī̄rā ki her sözüme ėdersin benüm ‘inād

ebrūŋa nūn u ‘aynuŋa ṣād-ı ṣafā dėdi
levḥ-i zemānede oḳuyan kimseler sevād

5. **yaḥyā** benefşe gibi görince melāletüm
ṣādam aŋa ki dil-ber olur ġonce gibi ṣād

49.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yāre geçmişler beni bir ḳaç münāfıḳlar meded
żāyi‘ oldı bunca yıllıḳ āşinālıḳlar meded

içürüp āl-ile her dem ol gözi mestāneyi
od ṣalarlar cānuma bir nėçe fāsıḳlar meded

3. câme-i gül-günile ādemler öldürür nigār
girdi gül gibi boyınca ḳana yazıḳlar meded

ḫ̆āba varmışken öpermiş dest-i cānānı raḳī̄b
olur imiş uyur ardınca uyanıḳlar meded

5. ḥālet-i nez‘ üzre **yaḥyā** vuṣlatuŋ adın aŋar
bu ecel uyḳusıdur bī̄-çāre ṣayıḳlar meded

50.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. ḥarī̄ṣ-i rif‘at-i dünyā-yı dūn olan merdūd
iki cihānda yüzi ḳara ḳopısar nite dūd

---

3 Benim her sözüme itiraz ettiğin için “Eziyet et!” diyeyim, belki merhamet edersin/dostluk gösterirsin.

4 Zaman levhasındaki/Levh-i Mahfuz’daki yazıları okuyan kimseler, senin kaşına nûn (ن) ve gözüne de safâ’nın sâd (ص)’ı dediler.

5 Ey Yaḥyā, gönül alıcı sevgilinin menekşe gibi kederlendiğimi/küstüğümü görünce gonca gibi mutlu olmasına/açılmasına çok seviniyorum.

49. MK: 86[a]; YD: G. 49.

1 Eyvah! Birkaç ara bozucu/rakip beni sevgiliye kötülemiş; bunca yıllık dostluk ziyan oldu, yazık!

2 Birkaç bozguncu/rakip, o sarhoş/mahmur gözlü sevgiliyi hile ile sürekli içirip gönlümü ateşe verir/beni perişan eder, yetişin!

3 Resim gibi güzel sevgili, gül renkli elbiseyle insanları öldürür. Ah ah, gül gibi boylu boyunca kan döktü/günaha girdi, yazıklar olsun!

3[b] gül: - MK.

4 Rakip, sevgilinin ellerini (o) uykudayken öpermiş; ah ah, uyuyanın ardında uyanıklar/fırsat kollayanlar olurmuş!

5 Yaḥyā can çekişirken vuslatı anar; bu, ölüm uykusudur, yazık! Zavallı (Yaḥyā), sayıklar.

5[b] uyḳusıdur: uyḫusıdur MK.

50. MK: 86[a]; YD: G. 50.

1 Alçak dünyanın makamına tamah eden günahkâr, iki cihanda duman gibi kara yüzlü/hakir olacaktır.

1[b] nite: nite-kim MK.

müyesser ola mı aġlamayınca genc-i viṣāl
ele girer mi metā‘ olmayınca elde nuḳūd

ḥabāb gibi görür ḥāl ėder semā‘ eyler
sürūd-ı rūd-ı serī‘u'l-vürūdı ehl-i şühūd

cidār-ı köhne gibi düşmege ṭurur her pīr
hüner budur ki ėde ḳıble cānibine sücūd

kerāmet ister iseŋ cūd-ile be-nām ola-gör
vücūd-ı ādem-i mescūda cūdı vėrdi vücūd

cihānda yār-ile yār ol neŋe yarar aġyār
ve le'l-kerīmü baḫīlün ve le'l-ḥasūdu yesūd

ne deŋlü ẕevḳı ola vuṣlat-ile **yaḥyā**nuŋ
firāḳ-ı yāri aŋup vėrür iḫtimāle vücūd

51.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

dem-i viṣāl ėdemez ‘āşıḳ olanı ḫoşnūd
firāḳ-ı yāri aŋup vėrür ihtimāle vücūd

ėder çü ḳāmetüŋi pīrlik dü-tā āḫir
hüner budur ėdesin ḳıble cānibine sücūd

gerekmez āyine-i dilde ṣūret-i aġyār
göŋülde müntėḳış olan olur saŋa ma‘būd

müyesser ola mı aġlamayınca genc-i viṣāl
ele girer mi metā‘ olmayınca elde nuḳūd

---

2 Vuslat hazinesi ağlamayınca nasip olur mu, elde akçe olmadan mal alınır mı?

3 İlahî tecellileri temaşa eden kimseler hızla akan nehrin uğultusunu/nağmesini su üzerindeki bir hava kabarcığı gibi görüp idrak ederler/cezbeye kapılarak sema ederler.

4 İhtiyarlayan herkes, yıkılmaya yüz tutmuş bir duvar gibi düşmeye başlar; marifet, onun kıble yönüne secde etmesidir.

5 Keramet istersen cömertlikle şöhret bul, kendisine secde edilen Hz. Âdem'in/insanın yaratılmasına cömertliği sebep oldu.

6 Cihanda sevgiliyle/Allah'la dost ol, O'ndan gayrısı neye yarar? "Cömert kişi cimri, şerefli de kıskanç olmaz."

7 Yaḥyā'nın vuslatla nasıl zevki olsun? Sevgilinin ayrılığını hatırlayıp/zikredip ihtimale inanır.

51. MK: -; YD: G. 51.
Mehmet Çavuşoğlu'nun ifadesine göre YD/F nüshasında bulunan bu gazel, bir önceki gazelin ilk şeklidir; iki gazel arasında önemli farklar bulunduğundan Çavuşoğlu tarafından YD'ye dâhil edilmiştir.

1 Vuslat vakti âşık olanı memnun edemez; (çünkü âşık), sevgilinin ayrılığını hatırlayıp/zikredip ihtimale inanır.

2 İhtiyarlık nihayet boyunu iki büklüm ettiğinde marifet, kıble yönüne secde etmendir.

3 Gönül aynasında sevgiliden başkasının sureti gerekmez; (çünkü) gönüle nakşedilen sana ilah olur.
3^b müntėḳış: müntėḳaş YD.

4 Vuslat hazinesi ağlamayınca nasip olur mu, elde akçe olmadan mal alınır mı?

ḥarīṣ-i rif'at-i dünyā-yı dūn olan miskīn
iki cihānda olur rū-siyāh nite-ki dūd

cenāb-ı ḥaḳḳa yönel baḳma mekr eyleyene
ve le'l-kerīmü baḫīlun ve le'l-ḥasūdu yesūd

olaydı gün gibi **yaḥyā** zemānede meşhūr
vėreydi mihr-i ḫudā aŋa ẕerre deŋlü vücūd

52.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

ḳaşuŋı gün yüzüŋ üzre dėr gören ėy serv-ḳad
dest-i ḳudretle yazılmış āfitāb üstinde med

'ālemi dīvāne ėtdüŋ şanki eyyām-ı behār
kimseye şaḳın hilāl ebrūŋı gösterme meded

şuya düşmiş bir şererdür āh-ı āteş-bārdan
'ārıżuŋ ābındaki ḫāl-i siyāh ėy lāle-ḫad

'ömr-i ādem bī-esās u ḳahr-ı 'ālem bī-ḳıyās
cevr-i cānān bī-şümār u derd-i hicrān bī-'aded

āfitābum göremez gün yüzüŋi bir ẕerrece
yaşınuŋ bārānı **yaḥyā**ya göz açdurmaz ebed

53.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün
Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

o kimse kim seve bir meh-liḳā vü 'işve-pesend
hemīşe yılduzı düşkün olur felek-mānend

---

5 Alçak dünyanın makamına tamah eden zavallı, iki cihanda duman gibi yüzü kara/hakir olur.
6 Hakk'a yönel, hilekârı/şeytanı dikkate alma! "Cömert kişi cimri, şerefli de kıskanç olmaz."
7 Allah'ın güneşi/merhameti onu zerre kadar ortaya çıkarsaydı/gözetseydi Yaḥyā devrinde gün gibi meşhur olurdu.

52. MK: 86[b]; YD: G. 52.

1 Ey selvi boylu güzel, (senin) güneş yüzünde kaşını gören (kimse) "âfitâb (آفتاب)/güneş üzerine Allah'ın ezelî gücüyle yazılmış bir med!" der.
1[b] med: meded MK.
2 (Ey sevgili), bahar mevsimi gibi âlemi divane/âşık ettin; hilâl kaşlarını sakın kimseye gösterme, aman!
3 Ey lale yanaklı güzel! Suyu andıran yanağındaki/terli yanağındaki siyah ben, ateşler saçan ahtan suya düşmüş bir kıvılcımdır.
4 İnsanın ömrü kısa, dünyanın kahrı çoktur; sevgilinin zulmü bitip tükenmez, ayrılık acısı tarifsizdir.
5 Ey güneşim, gözyaşlarının yağmuru Yaḥyā'ya asla göz açtırmadığından (o, senin) güneş yüzünü bir kez bile göremez.
5[b] ebed: meded YD.

53. MK: -; YD: G. 53.

1 Ay yüzlü, hoş edalı bir güzel seven o kimse talih gibi daima bahtsız olur.

nigārı gün gibi ‘ālī-cenāb iken severin
‘aceb mi sidre gibi himmetüm olursa bülend

3. ėrişmez āh u fiġān āsitān-ı cānāna
cihānda ėre mi z̲ātü'l-bürūc-ı çarḫa kemend

ḳo mā-sivāyı ‘urūc eyle ‘ālem-i rūḥa
dilā bu ḳayd-ı te‘alluḳ olup-durur pā-bend

5. egilüp atı ayaġını öpdüm ėy **yaḥyā**
revādur oldum ise dāl gibi zīr-i semend

54.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. lebleri mül yüzi gül ḳāmeti bir serv-i bülend
‘ālemi gendüye ḳul eyledi ol şāh-levend

leb-i şīrīn gūyā ki ḫaṭ-ı sebzi anuŋ
bir yeşil ṭūṭīye beŋzer deheninde ola ḳand

3. ḥamdü li'llāh ki beni baġladı mecnūn yėrine
leylī-i zülfine ḳıldı dil-i dīvānemi bend

bend-i pendine bizi aşma muḳayyed oluruz
zāhidā ‘āşıḳ-ı dīvāneye eyleme pend

5. uġrasun külbe-i aḥzānumuza ėy **yaḥyā**
göŋül alçaḳlıġını eylesün ol serv-i bülend

[z̲āl]

55.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ‘āşıḳuŋ fürḳat zemānında gelür cānān le z̲īz̲
cān vėrürken derdmend insāna olur cān le z̲īz̲

---

2 Resim kadar güzel sevgiliyi güneş gibi yükseklerdeyken/şerefliyken severim, himmetim de Sidre gibi yüksek olursa şaşılmaz.
3 Ahlarla feryatlar sevgilinin eşiğine erişemez; (zira) gökyüzüne hiç kement ulaşır mı?
4 Ey gönül! Allah’tan gayrısını terk et, ruhlar âlemine yüksel; bu dünya sevgisi bir ayakbağıdır!
5 Ey Yaḥyā, eğilip (yârin) atının ayağını öptüm; dâl harfi gibi/iki büklüm atın (ayakları) altında kalmışsam yaraşır.

54. MK: -; YD: G. 54.

1 Dudakları şarap, yüzü gül, boyu bir uzun selvi... O leventler şahı, âlemi kendine köle/asker etti.
2 Onun şirin dudağıyla/tatlı diliyle yeşil ayva tüyleri, tıpkı ağzında şeker olan yeşil bir papağana benzer.
3 (Sevgili) divane gönlümü saçının Leyla’sına/gecesine bağladı. Allah’a şükürler olsun, Mecnun yerine beni zincirledi/meftun etti/beni Mecnun yerine saydı.
4 Ey sofu, bizi öğüt zincirine bağlama, kederleniriz; (haydi), divane âşığa nasihat etme!
5 Ey Yaḥyā, o uzun selvi alçak gönüllülük etsin de hüzünler kulübemize uğrasın.

55. MK: 86[b]; YD: G. 55.

1 Can verirken hastaya can nasıl tatlı gelirse sevgili de âşığa ayrılık vaktinde öyle hoş gelir.
1[a] ‘āşıḳuŋ: ‘āşıḳa MK.

ṭolsa taṣvīr-i nigār-ile göŋül āyīnesi
vuṣlatı ʻuşşāḳa acı görinür hicrān leẕīẕ

3. işţiyāḳum var kilāb-ı kūy-ı dil-dāra benüm
ʻālem-i ġurbetde olur ādeme yārān leẕīẕ

yāre ḳarşu aġlaşursa yaraşur üftādeler
vaḳt-i gülde cān-ı insāna gelür bārān leẕīẕ

5. dōstum ḳapuŋda **yaḥyā**ya vefā ḳıl kim olur
ʻāşıḳ-ı bī-çāre vü der-māndeye dermān leẕīẕ

[rā’]

56.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. tīr-i hicrānından ölmiş néçe biŋ şeydāsı var
ḳaralar gėymiş kemān ebrūlarınuŋ yası var

āh kim aḥvālümüz varduḳça düşvār olmada
derdümüzden derdi yoḳ dil-dāruŋ istiġnāsı var

3. nāle vü feryād-ile döndüm derāy-ı rıḥlete
kārbān-ı yāre uydum başumuŋ ġavġāsı var

ẕerre gibi pāy-māl olmaḳdur evvel pāyesi
her kimüŋ dünyāda bir mihr-i cihān-ārāsı var

5. şenligi yoḳ bir ḫarāb-ābād-imiş dünyā-yı dūn
her seḥer bir derdi her gün bir ġam-ı ferdāsı var

öldiler ḫāk-i der-i dervīş-i dil-rīş oldılar
dār-ı dünyānuŋ hezār iskender ü dārāsı var

---

2 Sevgilinin tasviri gönül aynasını sarınca âşıklara vuslatı acı, ayrılığı tatlı görünür.
3 Gönül çelen yârin semtinin köpeklerini özlüyorum; insana gurbet diyarında dostlar hoş gelir.
4 Zavallı âşıklar sevgiliye karşı ağlaşırsa yeridir, gül devrinde/ilkbaharda insana yağmur hoş gelir.
5 A dostum, eşiğinde Yaḥyā’ya dostluk göster; çünkü çaresiz ve zavallı/güçsüz âşığa derman tatlı gelir.
5[b] bī-çāre: bī-çā MK.

56. MK: 86[b]; YD: G. 56.
1 (Sevgilinin) ayrılık okuyla ölmüş binlerce âşığı var, karalar giymiş yay kaşlarının matemi var.
2 Ah ah! Hâlimiz gittikçe güçleşmekte, derdimizle dertlenmeyen gönül alıcı sevgilinin nazı/kibri var.
3 İnleme ve feryatlarla göç çanına dönüp sevgilinin kervanına katıldım, başımda velvele var!
4 Dünyada her kimin cihanı süsleyen bir güneşi varsa (o kimsenin) ilk mertebesi, toz zerresi gibi ayaklar altında çiğnenmektir/perişan olmaktır.
5 Alçak dünya, sefası olmayan bir viranelikmiş; her seher bir derdi, her gün bir yarın kaygısı var.
6 Dünya yurdunun binlerce İskender’i ve Dara’sı öldü de gönlü yaralı dervişin kapısında toprak oldu.
6[b] dünyānuŋ: dünyāda MK.

7. şi‘r-i **yaḥyā** gevher-i tīġ-ı zebān-ı ḥālidür
sözlerinüŋ ḥāleti da‘vāsınuŋ ma‘nāsı var

57.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ḫandān ol ėy göŋül ki viṣāl iḥtimāli var
fürḳat kemāle ėrdi kemālüŋ zevāli var

ḫālī degüldür āyine-i dīdeden müdām
yārüŋ vücūdı ka‘besinüŋ bir bilāli var

3. rūy-ı celāli şöyleża‘īf ėtdi ḫalḳı kim
yanında āh u nāleye kimüŋ mecāli var

ebr-i behārī gibi feraḥ-baḫş u cān-fezā
ol serv-ḳāmetüŋ ne ‘aceb dest-māli var

5. ‘ışḳ ehli ṣanma ḥasret-i dīdār-ı yār olur
göŋül gibi bir āyine-i ẕü'l-cemāli var

allāh ṣaḳlasun ėşidenden ıraġ ola
yārinden ayru olanuŋ ayruḳsı ḥāli var

7. ma‘nī yüzinde şenligi yoḳdur bu gülşenüŋ
ṭaġlarca derd ü miḥneti yüz biŋ melāli var

luṭf eyle ėy cefā ḳılıcı tīġuŋ al bile
yaḥyā gibi hezār ölümden ṣafālı var

---

7 Yaḥyā’nın şiiri, (onun) hâl dili kılıcının cevheridir/mücevheridir; sözlerinin hakikati/coşkusu, iddiasının anlamı var!
7[a] ḥālidür: ḥāldür MK.

57. MK: 87[a]; YD: G. 57.

1 Ey gönül, sevin; çünkü vuslat ihtimali var! Ayrılık mükemmelliğe ulaştı, (her) mükemmelliğin zevali var!

2 Sevgilinin vücudu Kabe’sinin göz aynasından bir an bile ayrılmayan bir Bilâl’i var.

3 (Onun) celâli halkı öyle zayıf düşürdü ki yanında feryat etmeye kimsenin mecali kalmadı.

4 O selvi boylu güzelin bahar bulutu gibi ferahlık veren ve can bağışlayan ne hoş/ender bir mendili var.
4[a] behārī: behār MK.

5 Aşk ehli sevgilinin yüzüne hasret kalır sanma, (onların) gönül gibi güzellik sahibi bir aynası var.

6 Allah korusun, işitenden uzak olsun! Sevgilisinden ayrı olanın başka bir hâli var!
MK: -.

7 Bu gül bahçesinin/dünyanın aslında sefası yoktur; dağlar kadar derdi, mihneti, yüz binlerce kederi var.
yoḳdur: yoḳ MK.

8 Ey cefa edici güzel, Allah aşkına cömertlik göster; kılıcını eline al, keskinleştir; Yaḥyā gibi binlerce ölmeye can atan var!

58.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ‘ālemüŋ yoḳdur ṣafāsı derd-i bī-dermānı var
bu metā‘-ı vuṣlata aldanmaŋuz hicrānı var

cevr-i yār ü ṭa‘n-ı aġyār ü cefā-yı rūzigār
ġam degül ol ‘āşıḳ-ı şeydāya kim cānānı var

3. her firāḳuŋ bir viṣāli her belānuŋ āḫiri
her cefānuŋ bir vefāsı her ġamuŋ pāyānı var

günde yüz biŋ ‘āşıḳın giryān ėder bülbül gibi
bu gülistān-ı cihānuŋ bir gül-i ḫandānı var

5. muḳteżā-yı yāre rāżī ol cefādan aġlama
ḫān-ḳāh-ı ‘ışḳuŋ ėy **yaḥyā** yolı erkānı var

59.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. ġanīdür ‘ışḳ-ile göŋlüm ne mālüm ne menālüm var
ne vaṣl-ı yāre ḫandānam ne hicrāndan melālüm var

ne ṣaġ olmaḳ murādumdur ne ölmekden ḳaçar cānum
cihānda ḫaste-i ‘ışḳ olalı bir ḫoşçe ḥālüm var

3. ne meyl-i külbe-i aḥzān ne seyr-i ṣoḥbet-i yārān
ne ṭa‘n-ı zāhid-i nādān ne ceng ü ne cidālüm var

ben ol ḥayrān-ı ‘ışḳam kim yitürdüm ‘aḳl u idrāki
ne ‘ālemden ḫaber-dāram ne gendümden ḫayālüm var

---

58. MK: 87[a]; YD: G. 58.

1 Dünyanın sefası yoktur, dermansız bir derdi var; bu vuslat kumaşına aldanmayın, ayrılığı/kusuru var!

2 Sevgilinin zulmü, halkın/rakibin kınaması ve devrin cefası sevgilisi olan o çılgın âşığın umurunda değildir.

3 Her ayrılığın bir vuslatı, her belanın sonu, her cefanın bir vefası, her gamın nihayeti var.

4 Bu dünya gül bahçesinin günde yüz bin âşığını bülbül gibi ağlatan, açılmış/gülen bir gülü var.

5 Ey Yaḥyā! Sevgilinin arzusuna rıza göster, cefadan şikayet etme/ağlama; aşk dergâhının bir yolu, adabı var!

59. MK: 87[b]; YD: G. 59.

1 Gönlüm aşk zenginidir, ne malım ne mülküm var; ne yârin vuslatına sevinirim ne de ayrılıktan kederliyim.

2 Ne dileğim sağ olmaktır ne de ölmekten kaçarım, dünyada aşk hastası olduğumdan beri bir başka hâlim var!

3 Ne hüzünler evine gitmekte ne de dostların sohbetine katılmaktayım, ne cahil/kaba sofunun kınaması ne de kavgam gürültüm var.

3[b] cidālüm: celālüm MK.

4 Ben o aklını ve idrakini yitirmiş aşk sersemiyim/sarhoşuyum, ne âlemden haberdarım ne de kendimle ilgili bir fikrim var.

5. cihān fānīdür ėy **yaḥyā** *hüve'l-ḥayyu hüve'l-bāḳī*
degişmem aṭlas-ı çarḫa benüm bir köhne şālum var

60.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. ḳıyāmet günine beŋzer o meh-rūda mehābet var
temāşā-yı cemāline ne ḳudret var ne ṭāḳat var

ne bir yėrde ḳarārum var ne elde iŋtiyārum var
ne ṣabra ḳābiliyyet var ne 'ışḳumdan ferāġat var

3. ne var şāh-ı kerīmüm gelse ta'mīr eylese yap yap
derūnumda göŋül dėrler yıḳılmış bir 'imāret var

ġam-ı 'ışḳum gibi deryā-yı ḥüsnine nihāyet yoḳ
yüzinde tāze ġonce gibi yüz dürlü leṭāfet var

5. nihāl-i ḳāmetinüŋ mīvesidür şīvesi yārüŋ
bizi görmezlenür gūyā aramuzda 'adāvet var

ziyāde 'āşıḳuŋ ölmek dirilmek 'aynına gelmez
bu der-bend-i ecelden öte ṣaḥrā-yı selāmet var

7. iki ḳat oldı ḳaddüm ḫān-ḳāh-ı dehre pīr oldum
bi-ḥamdi'llāh vücūdumda benüm dāl-i 'ibādet var

faḳīr ü nā-murād olmaġı ėy **yaḥyā** murād eyle
fenā-ender-fenā ol yüri var yoḳluḳda ḥālet var

---

5 Ey Yaḥyā, dünya fanidir; "Diri olan O'dur, ölümsüz olan O'dur."! (Ben) eski püskü giysimi feleğin ipeğine/atlas göğüne değişmem.

60. MK: 87[b]; YD: G. 60.

1 O ay yüzlü güzelde kıyamet gününe benzeyen öyle bir heybet var ki (onun) cemâlini seyretmeye ne cesaret ne de kuvvet var.
1[b] ḳudret: ṭāḳat YD; ṭāḳat: ḳudret YD.

2 Ne bir yerde durağım/huzurum var ne de iradem elimde; ne sabretmeye gücüm var ne de aşkımdan vazgeçebiliyorum.

3 Ta içimde gönül dedikleri, harap olmuş bir yapı/yurt var; cömert/aziz sultanım gelse de (onu) usul usul onarsa ne var?

4 Aşkımın gamı gibi (onun) güzellik denizinin de sonu/sahili yoktur, (sevdiğimin) yüzünde taze bir gonca misali yüz türlü güzellik var!
4[b] yüz: bir MK.

5 Sanki aramızda bir husumet varmış gibi bizi görmezden gelir; sevgilinin (bu) nazı, fidan boyunun meyvesidir.

6 Körkütük âşığın ölmek de yaşamak da umurunda olmaz; (zira) bu ölüm geçidinden sonra selamet meydanı var!

7 Boyum iki kat oldu, dünya dergâhına şeyh oldum/ihtiyarladım; Allah'a şükürler olsun ki vücudumda ibadet işareti/ibâdet'in dâl (د)'i var!

8 Ey Yaḥyā, fakr makamına varmayı/fakir ve talepsiz olmayı dile; maddî varlıktan sıyrılıp Hakk'a ulaş! Haydi durma, yokluk makamında hakikat var!

61.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ka'be ḳapumda cān vėre-gör dėrsin ėy nigār
ḳurbānlar olduġum aŋa da minnetüŋ-mi var

cām-ı cihān-nümā gibi cismümde yāreler
dil ḫānesine revzen açup ėtdi āşikār

3. tīrüŋ revādur olsa dü-tā ḳaddüme 'aṣā
bu ḫān-ḳāh-ı ġamda çü pīr ėtdi rūzigār

ṣaff-ı müjeŋle şeh-per açar ṣanki şāh-bāz
ṣayyād-ı ġamzeŋ ėtmege dil murġını şikār

5. **yaḥyā** şehīd-i 'ışḳ ola-gör tā kim olasın
manṣūr-veş bu dār-ı fenā içre nām-dār

62.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. n'ola ben ḳurdı seversem ḳanı anuŋ gibi yār
seveni öldürür ol ḳoyun ala gözlü nigār

hey meded ḳurda sözüm var yine ya'ḳūb gibi
göŋlümüŋ yūsufını eyleyeyin istifsār

3. at meydānına gelmez yüzini göremezüz
'aceb olmaya ki ḳurduŋ ovada ne işi var

bir ḳoyun 'āşıḳıyuz bir ḳapunuŋ ḳullarıyuz
bizi ol şāha ne lāzım geçe her dem aġyār

---

61. MK: 88[a]; YD: G. 61.

1 Ey resim gibi güzel sevgili, "Kâbe kapımda can veriver!" dersin; a kurban olduğum, buna mı tenezzül ediyorsun?

2 Bedenimdeki yaralar, cihanı gösteren bir kadeh/Cem'in kadehi misali gönül evine pencere açıp (onu) aşikâr etti.

3 (Ey sevgili), okun iki büklüm olmuş boyuma asa olsa yaraşır; çünkü zaman/felek (beni) bu gam dergâhında/dünyada şeyh etti/ihtiyarlattı.

4 (Senin) avcı keskin bakışların sanki gönül kuşunu avlamak için kirpiklerinin safıyla süzülen bir ak doğandır.

5 Ey Yaḥyā, bu fâni âlemde/dünyada Mansur gibi ün salmak için aşk şehidi ol!

62. MK: 88[a]; YD: G. 62.

1 Ben kurdu/Kurdu seversem şaşırmayın, onun gibi yâr (başka) nerede? O açık elâ gözlü sevgili sevenini öldürür.

2 Eyvahlar olsun! Yakub gibi yine kurda diyeceğim var, gönlümün Yusuf'unu sorayım.

3 (Onun) At Meydanı'na gelmemesine, yüzünü göremediğimize şaşılmaz; zira kurdun ovada işi olmaz.

3[b] ovada: evde MK.

4 (Biz) gönül birliği yapmış âşıklarız, bir kapının köleleriyiz/askerleriyiz; engelin/rakibin bizi durmadan o sultana çekiştirmesine ne gerek var?

5. ne mübārek sefer olur seferi **yaḥyā**nuŋ
cān vėrürken görineydi gözine ol dil-dār

63.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. ilāhī gerçi dünyāda ḥisābı yoḳ günāhum var
senüŋ gibi ilāhum var resūlüŋ gibi şāhum var

mürīd-i pīr-i 'ışḳ oldum hidāyet ḫān-ḳāhında
penāh-ı derdmendāna penāh olmış penāhum var

3. ṣalāḥ u zühdümüŋ āyīnesinde görinen ancaḳ
ḥicāb-ı çihre-i maḳṣūd olan rūy-ı siyāhum var

meded ėy mürşid-i kāmil tesellī eyle luṭfuŋdan
ecel der-bendine uġrar 'aceb ḳorḫulu rāhum var

5. ziyāde sevmezin ḥaḳ sevmedügi ehl-i dünyāyı
der-i 'uzletde ėy **yaḥyā** 'acā'ib 'izz ü cāhum var

64.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. iki ḳaşuŋ ortasında ḫālüŋ ėy ḫayrü'l-beşer
bir melekdür ṣanasın uçmaġa açmış bāl ü per

sidre vü ṭūbā daḫı olursa olsun ser-nigūn
ḳaşlaruŋ miḥrābına her kim baş egmezse eger

3. cān vėrürmiş şevḳ-ile ḥüsnüŋ temāşā eyleyen
ėy perī-sīmā seni bārī göreydüm bir naẓar

---

5 Can verirken gözüne o gönül alıcı sevgili görünseydi Yaḥyā'nın seferi/ölümü ne mübarek sefer olurdu.
5[a] olur: idi MK.

63. MK: 88[b]; YD: G. 63.

1 Ey Allah'ım, her ne kadar dünyada sayısız günahım olsa da senin gibi bir İlah'ım, resulün gibi bir şahım var!
2 Hidayet dergâhında aşk şeyhine derviş oldum, çaresizlerin koruyucusuna sığınak olmuş bir muhafızım var!
3 İhlas ve takva aynamda görünen yalnızca maksut yüzünün engeli/perdesi olan kara/günahkâr yüzümdür.
4 Ey ilim ve fazilet sahibi şeyh, yetiş! Beni lütfunla teselli et; (zira) ölüm geçidinden geçen çok korkunç bir yolum var.
5 Hakk'ın sevmediği dünya ehlini hiç sevmem. Ey Yaḥyā, benim uzlet kapısında şaşılacak bir makamım var!

64. MK: 88[b]; YD: G. 64.

1 Ey insanların en hayırlısı, iki kaşının ortasındaki benin sanki uçmak için/cennete doğru süzülen bir melektir.
2 (Ey sevgili), kaşlarının mihrabına her kim baş eğmezse Sidre ve Tuba dahi olsa baş aşağı olsun!
3 Güzelliğini seyreden aşkla/coşkuyla can verirmiş; ey peri yüzlü güzel, seni hiç olmazsa bir kez görseydim.

dāmen-i vaṣluŋa aġyāruŋ eli ėrişmesün
el-ḥaẕer ėy serv-i sīm-endām dil-ber el-ḥaẕer

ḥālini ‘arż ėdemez ḫāmūş olur bī-çāreler
kāküli dil-dārumuŋ dil baġı olmışdur meger

söylese ārām-ı cāndur yürise şems-i cihān
ṭursa serv-i cennet otursa nihāl-i verd-i ter

ġam degül **yaḥyā** nigāra görmedin gelse raḳīb
bu meṣeldür kim *iẕā cā'e'l-każā ‘amye'l-baṣar*

65.

Mef‘ūlü fā‘ilātün mef‘ūlü fā‘ilātün
Mużāri‘ – – + / – + – – / – – + / – + – –

ġāyet güzel görinür fürḳat güninde dil-ber
ṣabr ėdemez firāḳa aġlar bu dīde-i ter

ṭurmaz tesellī eyler cānānum ayrılurken
acı gelür ölümden bu şekker-i mükerrer

mihr ü maḥabbetiyle farżā vücūd-ı ‘āşıḳ
gün şevḳı ile ṭolmış mülk-i cihāna beŋzer

mihrüŋle ėy ḳamer-fer ‘āşıḳlaruŋ serāser
ṭutulmış aya beŋzer dāġ-ı siyāhı yėr yėr

senden yaŋa yönelsem varur öŋürdi nālem
saŋa ḫaber uçursam āhum olur kebūter

bu ‘ālem-i firāḳuŋ bāḳī degül viṣāli
baḳma cemāl-i ġayre olma celāle maẕhar

‘ayn-ı ḥayāt olurmış rūz-ı memātı āḫir
yaḥyā gibi şular kim adını zinde eyler

---

4 Ey gümüş tenli selvi, gönül alıcı sevgili; sakın, dikkat et! Vuslat eteğine engelin/rakibin eli değmesin!

5 Zavallı âşıklar suskun olur, hâllerini söyleyemezler; anlaşılan gönül alıcı sevgilimin kâkülü dil bağı olmuştur.

5[a] ėdemez: ėtmege MK.

6 (Sevgili) konuşsa gönül huzuru, yürüse cihan güneşidir; ayağa kalksa cennet selvisi, otursa taze gül fidanıdır.

7 Ey Yaḥyā, rakip resim gibi güzel sevgiliye görünmeden gelse şaşılmaz; atasözüdür: “Alın yazısı geldiğinde göz kör olur.”.

65. MK: 89[a]; YD: G. 65.

1 Gönül çelen sevgili ayrılık gününde öyle güzel görünür ki bu yaşlı gözler ayrılığa dayanamaz, ağlar.

2 Sevgilim ayrılırken durmaz teselli eder, bu saflaştırılmış şeker ölümden acı gelir.

3 (Onun) aşkıyla âşığın vücudu, güneş ışığıyla dolmuş dünya yurduna benzer.

4 Ey ay aydınlığı, aşkından yer yer (beliren) siyah yanık yaralarıyla âşıkların baştan sona tutulmuş aya benzer.

5 (Ey sevgili), senden tarafa yürüsem feryadım önce varır; sana haber uçursam ahım güvercine döner.

6 Bu ayrılık âleminin/dünyanın vuslatı ebedî değildir, (sevgiliden) başka cemâle bakıp celâle mazhar olma!

7 Yaḥyā gibi adını sonsuza dek yaşatacak olan kimselerin ölüm günü, hayat suyu olurmuş.

66.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

elem-i ġurbet-ile dilde ġam-ı fürḳat var
ne sürūr u ne ḥużūr u ne refāhiyyet var

cümlemüz 'āleme aġlar gelür aġlar giderüz
ebedī rāḥatı yoḳ rūḥa dem-i rıḥlet var

sevmezüz başına ḫalḳı üşüren mecnūnı
lez̲z̲et-i manṣıb-ı dünyāda begüm z̲illet var

rūḥ-ı mecrūḥa devādur dil-i bīmāra şifā
ṣoḥbet-i ṣūfī-i ṣāfīde 'aceb ḥikmet var

bu ṭoḳuz dā'ireden ötesini bilemezüz
ṣoŋı ḫayr ola hele bizde 'aceb ḥayret var

ḫaberi yoḳ ki günāh-ile ėder baġrını ḫūn
şol bedende ki mey-i ma'ṣıyet ü miḥnet var

ḳadri yoḳdur meṣelā z̲erre ḳadar ėy **yaḥyā**
kimde kim zā'il olur 'āriyetī ḳudret var

67.

Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Ḫafīf + + – – / + – + – / + + –

seveni öldürür o meh-manẓar
yılduzum anuŋ içün anı sever

seng-i hicrānı ile ol māhuŋ
tenümi gök gök eyledüm yėr yėr

---

66. MK: 88[b]; YD: G. 66.

1 Gönülde gurbet elemiyle ayrılık gamı var, ne sevinç ne huzur ne de refah var!

2 Hepimiz dünyaya ağlayarak gelir, (dünyadan) ağlayarak gideriz; ruhun huzuru ebedî değildir, ölüm vakti var!

2[a] giderüz: gider YD.

3 Halkı başına toplayan Mecnun'u sevmeyiz. A beyim, dünya makamının lezzet (لذت)'inde zillet (ذلت) var!

3[b] dünyāda: dünyāya YD.

4 Yaralı ruha deva, can çekişen/kederli gönle şifadır; temiz gönüllü dervişin sohbetinde şaşırtıcı bir hikmet var.

5 Bu dokuz felekten ötesini bilemeyiz; (ama) bizde öyle şaşırtıcı bir hayret/aymazlık var ki sonu hayır olsun!

6 İsyan ve günah şarabını içen şu beden, bağrını günah kanıyla/isyan şarabıyla doldurur da haberi yoktur.

7 Ey Yaḥyā! Her kimde gelip geçici, sahte bir güç varsa (onun) söz gelimi zerre kadar kıymeti/itibarı yoktur!

67. MK: 89[b]; YD: G. 67.

1 O ay yüzlü güzel, sevenini öldürdüğü için talihim onu sever.

2 O ayın ayrılık taşıyla tenimi yer yer mosmor ettim.

3. utanup ‘ārızından āb gibi
yėrlere geçdi āfitāb u ḳamer

ḳaşı ile gözi yėter yārüŋ
ḳılmaġa yėr ü gögi zīr ü zeber

5. pehlū adın aŋarsın ėy **yaḥyā**
nėce gelsün yanuŋa dil-berler

68.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. göŋlümüŋ ṣırçe serāyında benüm leyl ü nehār
nūrdan ḳandīle beŋzer āfitāb-ı ‘ışḳ-ı yār

zāhidā genc-i nihān-ı çihre-i maḳṣūdına
ādemüŋ resm-i ṭılısm-ı cismidür āyīne-dār

3. eyleme her bār elüŋ altındaġını pāy-māl
ġāfil olma ber-ḳarār olmaz bu kār-i rūzigār

ẕū-fünūn-ı ‘ālem olan ‘ālim ü ehl-i kemāl
gülşen-i firdevse beŋzer kim hezār envārı var

5. gül gibi fāḫir libās-ile tefāḫur eyleme
alıḳor yoldan seni āḫir bu ḫār-ı iftiḫār

yoḳ ḥisābına ṣayan ṣıfr-ı vücūdın var olur
rif‘at isterseŋ eger mevlā yolında ol ġubār

7. jāle-i gülşen gibi olma hevāya münḳalib
ṣūfī-i ṣāfī gibi bir pīri eyle iḫtiyār

yėrde vü gökde yėri ḳalmaz hevāsına uyar
dār-ı dünyāda duḫān gibi olur aṣḥāb-ı nār

---

3 Güneş’le ay, (onun) yanağından utanıp su gibi yerlere geçti/battı.
4 Yeri göğü altüst etmeye sevgilinin kaşı ile gözü yeter.
4[b] yėr ü gögi: bir diyārı MK.
5 Ey Yaḥyā sarmaktan, kucaklamaktan bahsedersin; gönül alıcı güzeller senin yanına nasıl gelsin?

68. MK: 89[b]; YD: G. 68.

1 Sevgilinin aşkının güneşi, gönlümün sırça sarayında gece gündüz (yanan) nurdan kandile benzer.
2 Ey sofu! Maksut yüzünün gizli hazinesine ayna tutan, insanın tılsımlı cisim muskasıdır.
3 Elinin altındakini/Buyruğundakileri hiçbir zaman ziyan/perişan etme; gafil olma, bu dünyanın işi hep aynı kalmaz.
4 Âlemin/devrin ilim sahibi olan âlimi ve fâzılı, binlerce nuru olan Firdevs/cennet bahçesine benzer.
5 Gül ağacı gibi gösterişli elbiseyle övünme; bu gurur dikeni/düşmanı, sonunda seni yoldan/Hak yolundan alıkoyar.
6 Benliğini hiçe sayan var olur! Eğer (sen de) makamını yüceltmek istersen Allah yolunda bir toz zerresi ol!
7 Gül bahçesindeki çiy tanesi gibi havaya karışma/hevese kapılma; temiz gönüllü derviş misali bir şeyhe bağlan!
8 Cehennem ehli dünya yurdunda duman gibi olur, (onun) yerde ve gökte yeri/itibarı kalmaz; havaya/arzularına kapılıp gider.

9. ehl-i dünyā ile **yaḥyā** zindegānī ėdemez
keṣret-i ḳaydı olan dīvāneden eyler firār

69.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. ayaġın öpdüm ol şāhuŋ şefā'at eyledi āḫir
esās-ı ka'be-i maḳṣūda sürdüm yüzümi vāfir

sen ol şems-i se'ādetsin ki mir'āt-ı cemālüŋde
vefā ṣūretleri peydā maḥabbet çihresi ẓāhir

3. zihī ma'şūḳ-ı 'ālem kim muḥibbi cümle 'āşıḳlar
zihī şāh-ı cihān kim ḳulları hem rāżī hem şākir

selāma başını egse şaşar 'aḳlı düşer ol dem
ne cān-ile olur ādem selāmuŋ almaġa ḳādir

5. te'āla'llāh ne 'ālī serv-i sīm-endām dil-bersin
lebüŋ vaṣfında söz yoḳdur boyuŋ vaṣfında dil ḳāṣır

naẓīri var mıdur bi'llāhi ol yār-i vefā-dāruŋ
murād ėtse daḫı olmaz cefākār olmaġa ḳādir

7. hezār-ender-hezār olsa edānīden ne bāküm var
benümle oldı ėy **yaḥyā** bugün ol serv-i bālā bir

70.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. ḥabībüm 'āşıḳı bī-ḫānümān u lā-mekān ister
ẕelīl ü zār u maḥzūn uża'īf ü nā-tüvān ister

---

9 Yaḥyā gönlü dünya sevgisiyle meşgul olanlarla yaşayamaz; (çünkü) bağı çok olan (kimseler), divaneden uzak durur.

69. MK: 90[a]; YD: G. 69.

1 O şahın ayaklarını öptüm, sonunda şefaat etti; emel Kabe'sinin temeline çokça yüz sürdüm.

2 Sen o saadet güneşisin ki güzel yüzünün aynasında vefa işaretleri/nakışları zuhur etmiş, muhabbet edası görünmekte.

3 Ne hoş dünya güzeli ki bütün âşıkların sevgilisidir, ne hoş cihan sultanı ki kulları hem razı hem de şükredicidir.

4 Başını eğip selam verse (âşık) şaşar kalır, aklını yitirir. (Ey sevgili), insan (senin) selamını almaya hangi canla güç yetirsin?
4[a] ol: her MK.

5 Maşallah! Gümüş tenli ne yüce bir selvi, gönül alıcı sevgilisin! Dudağını anlatmaya söz yoktur, boyunu tarif etmedeyse dil aciz (kalır)!
5[a] serv: - MK.

6 (Sevgili) istese de zalim olamaz; Allah hakkı için (söyleyin), o vefalı sevgilinin bir eşi benzeri var mıdır/yoktur.

7 Binlerce olsa da alçaklardan/rakiplerden hiç korkum yok! Ey Yaḥyā, bugün o yüksek selvi benimle birlik oldu.

70. MK: 90[a]; YD: G. 70.

1 Sevgilim âşığı evsiz barksız ve mekânsız/mekândan kayıtsız ister; perişan, gözü yaşlı, kederli ve güçsüz ister.

ölümlü ḫasteye beŋzer hemān derd ehli dünyāda
baḳınur her yaŋa dermān arar bir mihrübān ister

3. ḳarārum ḳalmadı hergiz ziyāde iştiyāḳum var
gözüm cānānı gözler gönlüm özler anı cān ister

behānem olsa varsam ol mekān-ı kān-ı iḥsāna
ki cānum bülbüli uçmaġa ḳaṣd eyler cinān ister

5. düşünmez dām-ı iḳdāmına ḫalḳuŋ çeşmi şeh-bāzum
sitārem açılur bir gün benüm ammā zemān ister

sözine uymaz aḥbābuŋ naṣīḥat istemez hergiz
neden men‘ eyleseŋ bīmār-ı maḥzūnı hemān ister

7. sevindüginden ölürdi dėse bir kimse **yaḥyā**ya
seni ėy ẕerre-i üftāde ol şems-i cihān ister

71.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. keşf eyledi vilāyet-i ‘ışḳı cemāl-i yār
dünyā yüzini nite-ki ḫūrşīd-i tāb-dār

bir şīve ile cümlemüzi ‘āşıḳ eyledi
yaḳdı hezār ḫāneyi gūyā ki bir şerār

3. beyt-i vücūda zelzele oldı maḥabbeti
dīvāne ėtdi yār bizi nite-kim behār

bād-ı behār gibi ėrişsün ḥabībümüz
olsun şükūfe gibi gözüm yaşı tārümār

---

2 Dünyada dert ehli ölümcül hastaya benzer; her yana bakınır, çare arar, bir sevgili ister.

3 Hiç sabrım/huzurum kalmadı, hasretim çok büyük! Gözlerim sevgiliyi arar, gönlüm (onu) özler, canım onu ister.

4 Bir bahanem olsa da ihsan kaynağı o mekâna varsam; çünkü can bülbülüm uçmak/cennete gitmek ister, cenneti arzular.

4[a] behānem: behāne MK.

5 Gözümün ak doğanı/göz akım, halkın çalışma tuzağına düşmez. Bir gün benim de talihim açılır; ama zaman ister.

5[a] düşünmez: duşanmaz YD.

6 Dostların sözünü dinlemez, asla nasihat kabul etmez; bu kederli hastayı neyden menedersen hemen (onu) ister.

7 Biri Yaḥyā’ya “Ey zavallı toz tanesi, o cihan güneşi seni çağırıyor!” dese (Yaḥyā) sevincinden ölürdü.

71. MK: 90[b]; YD: G. 71.

1 Yeryüzünü (aydınlatan) parlak güneş misali sevgilinin cemâli de aşk ülkesini ortaya çıkardı.

1[b] nite-ki: nite-kim MK.

2 (Sevgili) bir naz ile hepimizi âşık etti; bir kıvılcım misali binlerce haneyi yaktı, kül etti.

3 Aşkı vücut evine zelzele oldu; sevgili, ilkbahar gibi bizi divane etti.

3[b] nite-kim: nite-ki MK.

4 Sevgilimiz bahar rüzgârı gibi gelsin/essin de gözyaşlarım çiçekler gibi etrafa saçılsın/perişan olsun.

5. ol serv-ḳāmeti götüre gibi āhumuz
rūz-ı ḳıyāmeti ḳopara gibi rūzigār

derd ehline beyān ėdeyin ḥāli ḳāl-ile
sūz-ı derūnı eyleyeyin ḫalḳa āşikār

7. dil gülşeninde oldı bu şi'rüm cihāna fāş
ebyātdan ḳanadın açup uçdı bir hezār

adınuŋ adı vardur o bāġ-ı murādumuŋ
yaḥyā ġazelleri gibi meşhūr u nām-dār

72.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. her ḳaçan 'āşıḳlaruŋ 'ömri gibi cānān geçer
ḥayrete varur hemān ten 'āleminden cān geçer

ben nėce şād olmayam varduḳça mecnūn olmadan
görse ben dīvānesini ol perī ḫandān geçer

3. ḳuluŋ olmaġa begüm lāyıḳ degüldür her biri
ḫūblar şimdi velī ḥüsn ėline sulṭān geçer

aġlayup senden saŋa nėce şikāyet ėtmeyem
bendeŋe şāhum görinmezsin nėçe dīvān geçer

5. yol gibi boynın burup 'ālemde ėy **yaḥyā** müdām
'ışḳ yolında geçenler bī-ser ü sāmān geçer

---

5 Ahımız/bedduamız o selvi boylu sevgiliyi perişan edecek gibi, devir/rüzgâr sanki kıyameti koparacak.

6 Dert ehline durumu sözle anlatayım da gönül yangınını/derdini halka duyurayım.

7 Bu şiirim gönlün gül bahçesinde cihana duyuldu, beyitlerden kanat çırpıp bir bülbül uçtu.
7^{a} dil gülşeninde: dil-i gülşende MK.
7^{b} bir: - MK.

8 O murat bağımın adının şanı vardır, (o da) Yaḥyā'nın gazelleri gibi meşhurdur.

72. MK: 90^{b}; YD: G. 72.

1 Sevgili ne zaman âşıkların ömrü gibi geçip gitse can birden hayretle kendinden geçer/hayret makamına varır, beden âlemini terk eder.

2 Ben nasıl mutlu olmayayım? Aşkla kendimden geçip (kapısına) her vardığımda o peri, ben divanesini görünce gülerek uzaklaşır.

3 A beyim, güzeller şimdi güzellik ülkesine sultan geçinirler; lakin hiçbiri kulun olmaya layık değildir!

4 Ey sultanım, ağlayarak sana senden nasıl şikayet etmeyeyim? Kaç meclis toplanıp dağıldı, kölene görünmezsin!
4^{b} niçe: niçe biŋ MK.

5 Ey Yaḥyā, aşk yolunda yürüyenler dünyada daima yol gibi boyunlarını büküp perişan ve sefil hâlde yürürler.

73.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'îlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ṣoḥbetde māh-rūları cām-ı şerāb açar
nite-ki tāze ġonceleri āfitāb açar

başın egüp bu ġonce gülistān oḳur ḳaçan
ben ṣanuram ki ḫastesi içün kitāb açar

3. unutdurur geçen elemi bāde-i viṣāl
dil-ber ḳaçan ki luṭfı yüzinden niḳāb açar

gül gibi cām içen açılur gül-'izār-ile
bir cām-ı mey arada hezārān ḥicāb açar

5. aġladuġumca uyḫu gözüme ḥarām olur
yaḥyā 'acebleme anı kim ḫ̆ābı āb açar

74.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. dūd-ı āhum gibi 'ışḳum āşikār olup gider
seyl-i eşküm gibi göŋlüm bī-ḳarār olup gider

atını yārüŋ ṣabāya beŋzedür ehl-i naẓar
kim anuŋ öŋince 'āşıḳlar ġubār olup gider

3. yār şehrinde maḥabbet ehli ārām ėdemez
nā-murād olup yürür bī-iḫtiyār olup gider

yalımum alçaġ olaldan seyl-i ġam aḳup gelür
'aḳl u fikrüm ḫānümānı tārümār olup gider

---

73. MK: 91[a]; YD: G. 73.

1 Güneşin taze goncaları açması/güldürmesi gibi sohbette de ay yüzlü güzelleri şarap kadehi şenlendirir.

2 Bu gonca ne zaman başını eğip Gülistan okusa ben hastası için fal bakar sanırım.

3 Gönül alıcı sevgili ne zaman dostluk yüzünden örtüsünü açsa/şefkat gösterse vuslat şarabı çekilen çileyi unutturur.

4 Şarap içen (sevgili), al al olmuş yanaklarıyla gül gibi açılır/şenlenir; bir şarap kadehi aradaki sayısız mahcubiyeti/engeli kaldırır/örtüyü açar.

5 Ağladıkça gözüme uyku haram olur. Ey Yaḥyā, buna şaşırma; çünkü su uyukuyu açar.

5[b] āb: - MK.

74. MK: 91[a]; YD: G. 74.

1 Aşkım ahımın dumanı gibi ortaya çıkıp yayılır; gönlüm gözyaşlarımın seli gibi yerinde duramaz, akar gider.

2 Âşıklar onun önünde toz zerresi gibi savrulup gittiği için arifler, sevgilinin atını saba rüzgârına benzetir.

3 Âşıklar sevgilinin şehrinde huzurlu yaşayamazlar; çaresiz bir hâlde yürür, iradesizce/aşkla kendilerinden geçip giderler.

4 (Ey sevgili), dibe vurduğumdan beri gam seli coşup akar; akıl evim/servetim yerle bir olup/dağılıp gider.

5. minnet ol mennāna ėy **yaḥyā** hemīşe murġ-ı cān
şāh-bāz-ı ʻışḳ-ı dil-dāra şikār olup gider

75.

Feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. kime kim kaʻbe naṣīb ola ḫudā raḥmet ėder
her kişi sevdügini ḫānesine daʻvet ėder

aḳar enhār gibi ḳāfileler her yaŋadan
baḥr-i envār-ı ṣafāya ėrişür vaḥdet ėder

3. nāẓır-ı zemzem-ile zā'ir-i beytü'l-ḥareme
ḥacerü'l-esvedi ḥaḳ āyine-i ʻibret ėder

kaʻbenüŋ uzun uzaḳ yollarına gitmek-ile
ḳulları cānib-i mevlāsına ḳurbiyyet ėder

5. aḳıdur ayaġına cümle vilāyet ḫalḳın
ḫalḳdan kaʻbe gibi şol kişi kim ʻuzlet ėder

ceẕbesi ġālib olan mürşid-i kāmil gibidür
gösterür ḫalḳa velāyet ulu cemʻiyyet ėder

7. getürür gendüye **yaḥyā** gibi nūrāniyyet
gün gibi kaʻbe ṭavāfına şu kim niyyet ėder

76.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. şeyḫ-i ʻirfāna tehī varan kişi memlū gelür
cāmiʻ-i bālāya beŋzer hū dėr-iseŋ hū gelür

kaʻbe-i maḳṣūdumuzdur mürşid-i kāmil-vücūd
cānib-i ḥaḳdan kimi gönderler-ise o gelür

---

5 Ey Yaḥyā! Allah'a şükürler olsun ki gönül kuşu, gönül alıcı sevgilinin aşkının ak doğanına durmadan av olur.

75. MK: 91[a]; YD: G. 75.

1 Kâbe'ye varmak her kime nasip olursa Allah (ona) merhamet eder, herkes sevdiğini evine davet eder.
2 Kafileler her taraftan nehirler gibi akar, Safa'nın/sefanın nur denizine varıp birleşir/vahdete ulaşır.
3 Hak Hacerü'l-esved'i, zemzemin gözcüsüyle Kâbe'nin ziyaretçisine ibret aynası yapar.
4 Kâbe'nin upuzun yollarında yürümekle kulları efendisine/Allah'a yaklaşır.
5 Kâbe gibi halktan uzlet eden şu kimse, bütün ülkelerin halkını akın akın ziyaretine getirir.
6 Aşk coşkusuna kapılan (kimse), Allah'ın tecellisine mazhar olmuş arif bir şeyh gibidir; halka keramet gösterir, yüce bir meclis kurar/yalnız Allah'la meşgul olur.
7 Güneş gibi Kâbe'yi tavaf etmeye niyetlenen şu kimse, kendini Yaḥyā gibi nurlara gark eder.

76. MK: 91[b]; YD: G. 76.

1 İrfan sahibi şeyhe boş varan kimse, dolu döner; (o kimse), ulu camiye benzer; hû dersen hû (sesi) gelir/Hakk'a kavuşur.
2 İlim, fazilet ve marifet sahibi şeyh; (bizim) emel Kâbe'mizdir. Hak katından kimi gönderirlerse o gelir.

evliyā dīvānıdur ṣūfī bizüm dīvānumuz
ḥālet-i ʻışḳ-ile dīvāne giden uṣlu gelür

ḳāmilüŋ olmaz kitābından ziyāde hem-demi
gelse bir cāhil ṣafā gelmez bize ḳayġu gelür

aġzuŋı bīgāneye açma ṣaḳın esrāruŋı
ḫānenüŋ ḳapusı açuḳ olıcaḳ uġru gelür

zāhidā ehl-i sülūkuŋ budur evvel pāyesi
ḳāf-ı ʻışḳından anuŋ ʻaynına aḳar ṣu gelür

yaşum ėy **yaḥyā** benüm ḳarşu varursa vechi var
pādişāh-ı devr-i ʻālem ḫˇāce-i ḫoş-ḫū gelür

77.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

ḥaḳ cemālin ʻālem-i imkān-ile pinhān ėder
ʻāşıḳuŋ ʻaynı açuḳdur gün gibi seyrān ėder

birisi ḳālū belāda biri bāb-ı yārde
pādişāh-ı ʻışḳ-ı pāk ancaḳ iki dīvān ėder

ādemüŋ ḥālin bilürler ḳalmaz inkāra mecāl
ʻāşıḳı esrār-ı vuṣlat gül gibi ḫandān ėder

şādümānam aŋa kim cevr ü cefāyı bendeŋe
bir senüŋ gibi güzel sulṭān-ı ʻālī-şān ėder

bir büyük eglencedür ṭaġlar dil-i dīvāneme
ʻālem-i fürḳatde yanumca bile efġān ėder

iki raḥmetden birine ḳā'ilüz devr-i zemān
ne helāk eyler beni ne derdüme dermān ėder

---

3 Ey sofu, bizim meclisimiz/*Dīvān*'ımız veliler meclisidir/*Dīvān*'ıdır; aşk coşkusuyla divane/meclise giden uslu gelir.

4 İlim ve fazilet sahibinin kitabından başka dostu olmaz; bize bir cahil uğrasa huzursuz olur, kederleniriz.

4[b] şafā gelmez bize: bize gelmez şafā MK.

5 (Sen de) yabancılarla konuşma, sırrını sakla; evin kapısı açık olunca hırsız girer.

6 Ey sofu, onun aşkının Kaf Dağı'ndan/kâf (ق)'ından gözlerine akarsu/yaşlar dolar; tasavvuf yoluna girenlerin ilk mertebesi (işte) budur!

7 Ey Yaḥyā, gözyaşlarım karşılamaya çıksa yeridir. Âlemin padişahı, güzel huylu efendi gelir!

77. MK: 91[b]; YD: G. 77.

1 Hak cemâlini imkân âlemiyle/dünyayla gizler; âşığın gönül gözü açıktır, (onu) gün gibi seyreder.

2 Hakiki aşkın padişahı/Allah, sadece iki meclis kurar; biri ezelde/ezel meclisi, diğeri sevgilinin kapısındadır.

3 İnsanın hâlinden anlarlar, inkâr etmeye fırsat kalmaz; vuslat esrarı âşığı gül gibi güldürür/açar.

3[b] gül: gün MK.

4 Kölene eziyet ve cefa senin gibi güzel, şerefli bir sultandan geldiği için seviniyorum.

5 Dağlar divane gönlüme ne güzel eğlencedir, ayrılık âleminde/dünyada benimle birlikte feryat ederler/yankılanırlar.

6 İki rahmetten birine razıyım; (lakin) talih, beni ne öldürür ne de derdime derman verir.

7. ḳaddini dāl ėtse **yaḥyā**nuŋ ne ġam derd ü elem
kim der-i dār-ı ‘ademden geçmegi āsān ėder

78.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ṣādümānam aŋa kim dil-ber beni giryān ėder
seng-i cevr-ile yapar göŋlüm evin vīrān ėder

serv-ḳadler ṣoḥbeti gül yüzlüler cem‘iyyeti
ḫāne-i vīrānemi gūyā behāristān ėder

3. yėrde ḳalmaz gün gibi maẓlūmuŋ āhı ṣarṣarı
ẓālimüŋ eyvān-ı keyvānın yıḳar vīrān ėder

gözümi açdı çiçekler gibi ‘ışḳ-ı lā-yezāl
‘āşıḳ ėden ‘āşıḳı iḥsān-ı bī-pāyān ėder

5. aŋa şādam kim cihānda ol ṭabīb-i cān u dil
derdmendüŋ derdini arturmaġa dermān ėder

ehl-i dünyā ġafletinden ‘ibret alur göŋlümüz
bu temāşāgāhı seyrān ėdeni seyrān ėder

7. gördüm ėy **yaḥyā** ḳamu ṣā‘irlerüŋ dīvānını
kimisi giryān ėder ḫalḳı kimi ḫandān ėder

79.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. rind olan ma‘şūḳını fāş eylemez mestūr ėder
ġayriler ‘ışḳ-ile ammā gendüyi meşhūr ėder

---

7 Dert ve elem, Yaḥyā’nın boyunu dâl (د)/iki kat etse zararı yok! Çünkü adem yurdunun/ahiretin kapısından geçmeyi kolaylaştırır.

78. MK: 92[a]; YD: G. 78.

1 Sevinçliyim; çünkü gönül alıcı sevgili beni ağlatır, gönül evimi eziyet taşıyla yapıp harap eder.
1[b] vīrān: iḥsān MK.

2 Selvi boylu güzellerin sohbetiyle gül yüzlülerin meclisi, harap olmuş evimi/gönlümü sanki bahar bahçesine çevirir.

3 Mazlumun ah/beddua rüzgârı, güneş gibi/asla yerde kalmaz; zalimin Zuhal köşkünü yıkar, viran eder.

4 Allah’ın aşkı/ebedî aşk, çiçekler gibi gözlerimi açtı; âşığı âşık eden sonsuz ihsanda bulunurmuş.

5 O gönül hekimi dünyada hastanın hastalığını/derdini attıracak bir ilaç/çare bulduğu için sevinçliyim.
5[a]: - MK.

6 Gönlümüz bu gezinti yerini/dünyayı gezip dolaşanı seyreder de dünya ehlinin gafletinden ibret alır.

7 Ey Yaḥyā, bütün şairlerin divanını gördüm; kimi halkı ağlatır, kimi de güldürür.
1[a] gördüm: gözüm MK.
7[b] kimisi: kimisin MK; kimi: kimin MK.

79. MK: 92[a]; YD: G. 79.

1 Başkaları kendini aşkla meşhur ederken rint olan (kimse) sevgilisini aşikâr etmez, gizler.

ḳalmaz eksüklügine ‘uşşāḳuŋ ol bedr-i temām
bu cünūn-ı ‘ışḳ zīrā ādemi ma‘ẕūr ėder

lāyıḳ-ı nūr-ı tecellāya ne lāzım kūy-ı yār
ḥaḳ te‘ālā ehl-i ‘ışḳa her maḳāmı ṭūr ėder

cübbe vü destārı ḳo āyīne gibi gėy nemed
ẓāhirin her kim yıḳarsa bāṭının ma‘mūr ėder

yār dīdārını ėy **yāhyā** gören ‘ayne'l-yaḳīn
naḳş-ı aġyārı göŋül āyīnesinden dūr ėder

80.

Müfte‘ilün mefā‘ilün müfte‘ilün mefā‘ilün
Recez – + + – / + – + – / – + + – / + – + –

mürşid-i kāmil ādemi cām-ı cihān-nümā ėder
cām-ı cihān-nümā nedür āyine-i ḫudā ėder

dōst olan o ḥażrete düşmen-i mā-sivā olur
baḥr-i muḥīṭ-i vaḥdete gendüyi āşinā ėder

‘ālem-i ṣūreti ḳoyup sālik-i rāh-ı ‘ışḳ olan
ma‘nī yüzinde rūḥını hem-dem-i muṣṭafā ėder

iki ḳanad olur aŋa ḫavf ü recāsı dā’imā
şol kişi kim ṣalāḥ-ile uçmaġı iḳtiżā ėder

günde beş on kez ādemüŋ ḳabri zebān-ı ḥāl-ile
munṭaẓıram saŋa dėyü aġzın açup nidā ėder

iki cihānı gendüye ḳayd-ı te‘alluḳ eylemez
vaḥdet-i ḥaḳ maḥabbeti ‘āşıḳı bir yaŋa ėder

güc-ile ṣıġdı **yaḥyā**nuŋ maḳṭa‘a adı fi'l-meṣel
ḳāleb-i ādeme giren rūḥ gibi ibā ėder

---

2 O dolunay, âşıkların hatalarını hoş görür; zira bu aşk coşkusu, insanın kusurlarını bağışlatır.

3 Tecelli nuruna layık olana sevgilinin mahallesi gerekmez, yüce Hak aşk ehline her mekânı Tur eder.
3[b] her: bir MK.

4 Cübbe ve sarığı çıkar, ayna gibi keçeden hırka giy/dünya bağından kurtulup derviş ol! Kim görünüşünü harap ederse gönlünü mamur eder.

5 Ey Yaḥyā, sevgilinin yüzünü gözüyle/müşahede yoluyla gören (kimse), başkalarının suretini gönül aynasından uzaklaştırır.

80. MK: 92[b]; YD: G. 80.

1 Allah’ın tecellisine mazhar olan şeyh, insanı cihanı gösteren kadehe/Cem’in kadehine çevirir. Cihanı gösteren kadeh ne ki? Allah’ın tecelli ettiği aynaya çevirir.

2 O hazrete dost olan (kimse), sevgiliden başkasına düşman olup vahdet okyanusuna kendini vâkıf/dalgıç eder.
2[a] o: ol MK.

3 Suret âlemine/dünyaya yüz çevirip aşk yolunda yürüyen kimsenin ruhu, hakikatte Hz. Muhammed’e dost olur.

4 İhlasla uçmayı/cenneti arzulayan şu kimsenin korku ve ümidi, ona daima iki kanat olur.

5 İnsanın kabri, günde pek çok kez hâl diliyle ağzını açıp “Seni bekliyorum!” diye seslenir.

6 (Onun) iki cihanla da gönül bağı yoktur; Hakk’ın birliğinin aşkı, âşığı bir başka yapar.

7 Yaḥyā’nın adı makta beytine zorla sığdı, insanın bedenine giren ruh misali kaçmak ister.
7[a] maḳṭa‘a adı: adı maḳṭa‘a YD.

81.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ʻāşıḳuŋ ʻışḳı ḥaḳīḳatde ṭarīḳat yolıdur
zāhidā her elifi sīnede vaḥdet yolıdur

n'ola yėrden göge āh eylesem ol māhı görüp
görinen āh degül mihr ü maḥabbet yolıdur

3. başumuz kūh-ı elem oldı görinen iki ḳaş
birisi rāh-ı fenā vü biri ġurbet yolıdur

ʻışḳ der-bendi imiş dīde-i ʻāşıḳ bu göŋül
kārbān-ı ġam u endūh u meşaḳḳat yolıdur

5. ġāfil olma yol eri yolda gerek ėy **yaḥyā**
ʻışḳ yolında ölüm ʻāşıḳa vuṣlat yolıdur

82.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ādem oġlı ʻāleme ʻuryān gelür ʻuryān gider
nāle vü efġān-ile giryān gelür giryān gider

bir nėçe maḥbūblarla geldi geçdi sevdügüm
gökdeki ervāḥ-ı ḳudsīlerle gūyā cān gider

3. ḫār-ı rāhuŋdur senüŋ lām-ı teʻalluḳ ṣūfīyā
raḫt u baḫtı olmayanlar cennete āsān gider

ʻālem-i fürḳat bizi rencīde-ḫāṭır eylemez
göŋlüme gelse ḫayālüŋ ġuṣṣa-i hicrān gider

5. ʻāşıḳ-ı bī-çāre erbāb-ı maḥabbet bābına
ʻāḳıl u dānā gelür dīvāne vü ḥayrān gider

---

81. MK: 92[b]; YD: G. 81.

1 Ey sofu, âşığın aşkı hakikatte tarikat yoludur; sinesindeki her elifi vahdet yoludur.

2 O ay gibi güzeli görüp yerden göğe kadar ah çeksem şaşılmaz; görünen ah değil, aşk ve muhabbet yoludur!

3 Başımız elem dağı oldu; görünen iki kaşın birisi fenâ makamının yolu, diğeri gurbet yoludur.
3[b] fenā vü: fenādur MK.

4 Âşığın gözü aşk geçidiymiş/körfeziymiş; bu gönülse gam, keder kervanı ve meşakkat yoludur.
4[b] ġam u: ġam-ı MK.

5 Ey Yaḥyā gafil olma, yol eri yolda gerek! Aşk yolunda ölmek âşığa vuslat yoludur!

82. MK: 93[a]; YD: G. 82.

1 İnsanoğlu dünyaya çıplak gelir, çıplak gider; inleme ve feryatlarla ağlayarak gelir, ağlayarak gider.

2 Sevgilim birkaç güzelle gelip geçti, güya gökteki meleklerle can gider.

3 Ey sofu, dünya malı/dikeni/tealluk'un lâm (ل)'ı senin yolunda bir dikendir; malı mülkü olmayanlar cennete kolay gider.
3[a] ḫār-ı: rāh-ı MK.

4 Ayrılık âlemi/dünya bizim gönlümüzü incitemez. (Ey sevgili), hayalin gönlüme gelince ayrılık elemi gider.

5 Zavallı âşık aşk ehlinin kapısına aklı başında gelir, aklını yitirmiş ve hayran bir hâlde gider.

ḳarşudan gelse ḥabībi ‘āşıḳ-ı ṣādıḳlaruŋ
ḥayreti başdan aşar ‘aḳlı şaşar iẕ‘ān gider

7. her kimüŋ lām-ı te‘alluḳ gibi bir ḳullābı yoḳ
āḫiret ṣaḥrāsına **yaḥyā** gibi āsān gider

83.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. şehā ‘āşıḳlaruŋ gerçi gedā-yı kūy-ı hicrāndur
diyār-ı ‘ışḳ içinde her biri başına sulṭāndur

başuŋa altun üsküf gey yaraşur ėy hilāl-ebrū
gümiş serv üstine ḳonmış ṣanasın māh-ı tābāndur

3. ḥabībüŋ bir yalıŋ yüzlü güzeldür tīġ-ı bürrānı
aŋa pervāne-veş ėy dil maḥabbet şem‘ini yandur

‘aceb mi göŋlüme girse benüm ol yūsuf-ı ṣānī
vücūdı ‘āşıḳ olanuŋ belā mışrına zindāndur

5. ḳaçurdum elden ol şāhīn baḳışlu yāri ėy **yaḥyā**
anuŋ'çün vādī-i ġamda işüm feryād u efġāndur

84.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. terk-i cām ėtsem n'ola rūz-ı ṣıyām-ı ‘āmdur
ėl-ile olan ḳażā sāḳī dügün bayramdur

dil-rübālar ṣaydı içün dānedür peymāneler
gülşen içre ḥalḳa-i ṣoḥbet ṣanasın dāmdur

---

6 Sevgilisi karşıdan gelince sadık âşıkların hayreti/şaşkınlığı pek çok olur; aklı şaşar, idrak gider.
6[b] aşar: aşa MK.

7 Dünya malı/tealluk'un lâm (ل)'ı gibi bir kancası olmayan kimse, ahiret meydanına Yaḥyā gibi kolay gider.

83. MK: 93[a]; YD: G. 83.

1 Ey şah, âşıkların her ne kadar ayrılık semtinin dilencisiyse de aşk diyarında her biri kendi başına sultandır.

2 Ey hilâl kaşlı güzel, başına altın işlemeli başlık/yeniçeri börkü pek yaraşır; sanırsın gümüş selvi üstüne konmuş parlak bir aydır.
2[b] ḳonmış: inmiş MK.

3 Sevgilinin keskin kılıcı parlak/alev yüzlü/kınından sıyrılmış bir güzeldir. Ey gönül, ondan gece kelebeği gibi aşk mumunu tutuştur!

4 O gönlümün Yusuf'u, benim gönlüme girse şaşılır mı? Âşık olanın vücudu, keder Mısır'ına/ülkesine zindandır.

5 Ey Yaḥyā, o şahin bakışlı sevgiliyi elden kaçırdığım için gam vadisinde işim feryat, figandır.
5[b] feryād u: āh-ile MK.

84. MK: 93[b]; YD: G. 84.

1 Ey saki, kadehi terk etsem şaşırma; (zira bugün) halkın oruç tuttuğu gündür, el ile gelen sıkıntı düğün bayramdır!

2 Kadehler gönül çelen sevgiliyi avlamak için (birer) yem, gül bahçesindeki sohbet halkası da güya bir tuzaktır.

3. fürḳatüŋüŋ bir demi bir yılcadur ‘āşıḳlara
görmedüm gün yüzüŋi ėy meh nėçe eyyāmdur

rūmdur yüzüŋ gözüŋ aydın ḳarasi ḳaşlaruŋ
leblerüŋ mıṣr-ı melāḥat ḳara zülfüŋ şāmdur

5. būse içün cān vėrüp cān almada ḥayrānsın
yāre ėy **yaḥyā** bilürsin ḫaylice ibrāmdur

85.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. mihr ü maḥabbetüŋle vücūdum hilāldür
derd ü belā-yı ‘ışḳuŋa ėy māh dāldür

bir daḫı göreyin seni gel bārī ėy perī
şāyed ki fürḳatüŋle ölem iḫtimāldür

3. cevr ü cefādan ėy dil-i āvāre ġam yėme
eglencemüz cihānda ümīd-i viṣāldür

allāh ṣaḳlasun ėşidenden ıraġ ola
fürḳat dėdükleri bize ayruḳsı ḥāldür

5. yār iştihār-ı kāẕibe bulmış vefā ile
şād ol göŋül aŋa ki ėlüŋ aġzı fāldür

geldi beyāża nite-ki ebrū-yı dil-rübā
eş‘ārumuŋ saṭırları naḳş-ı ḫayāldür

7. **yaḥyā** ża‘īfe himmeti oldı erenlerüŋ
gūyā behār-ile gözin açmış nihāldür

---

3 Ayrılığının bir anı âşıklara bir yıl gelir. Ey ay, güneş yüzünü günlerdir görmedim!
4 (Ey sevgili), yüzün Rûm'dur; gözün Aydın, kaşların da Karesi'dir. Dudakların güzellik Mısır'ı/ülkesi, siyah saçların Şam'dır/gecedir.
5 Bir öpücük için can verip can almakla kendinden geçmektesin. Ey Yaḥyā, bilirsin (bu), sevgiliyi usandıran bir ısrardır.

85. MK: 93[b]; YD: G. 85.

1 Ey ay! Aşkınla hilâle dönen vücudum aşkının derdiyle kederine bir işarettir/dâl (ـد)'dir.
2 Görünüşe bakılırsa ayrılığınla öleceğim. Ey peri gel, hiç olmazsa seni bir kez daha göreyim.
3 Ey avare gönül, eziyet ve zulüm (gördüğün için) kederlenme; dünyada meşgalemiz/eğlencemiz vuslat ümididir.
4 Allah korusun, işitenden uzak olsun! Ayrılık dedikleri bize başka bir hâldir!
5 Sevgili vefa ile sahte şöhret kazanmış. Ey gönül, mutlu ol; çünkü elin ağzı faldır.
6 Gönül alıcı sevgilinin kaşları gibi şiirlerimin kağıda yazılan satırları, birer hayal nakşıdır.
7 Erenler, zavallı Yaḥyā'ya himmet etti; (şimdi Yaḥyā) sanki baharla gözünü açmış bir nihaldir.

86.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. bezm-i belāda ḳadd-i ḫamīdem kemānedür
ṣavt-ı ḥazīn-i nāle vü āhum terānedür

bāzār-ı ġamda aldum ele cān metā'ını
dükkān-ı yāre varmaġa gördüm behānedür

3. seyr-i nücūm-ile oyalar ḫalḳı çarḫ-ı dūn
idrāki olan ādeme ol dām u dānedür

eş'ār-ı cān-fezā ile her beyt-i dil-güşā
gūyā semend-i 'ışḳuma bir tāziyānedür

5. beyti gibi yaḳasını çāk eyler ėşiden
yaḥyā ġazelleri ne 'aceb 'āşıḳānedür

87.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ḫaṭṭ-ı ruḫı ki fitne-i mülk-i cemālidür
gūyā ki rūm içinde belürmiş celālīdür

bār-ı ġam-ı firāḳı ile ḳaddümi benüm
dāl-i ḫamīde eyleyen ol servi ṭalıdur

3. tīr-i cefāsı murġ-ı ḫoş-elḥān-ı kūy-ı yār
seng-i belāsı 'āşıḳa peyk-i viṣālidür

şādam aŋa ki fürḳat ėrişdi kemāline
her nesnenüŋ kemāli nişān-ı zevālidür

5. **yaḥyā** ḳulınuŋ ol şeh-i mülk-i se'ādete
şi'r-i laṭīfi 'ayni ile 'arż-ı ḥālidür

---

86. MK: 94[a]; YD: G. 86.

1 Ezel meclisinde kamburlaşmış boyum kemane, inilti ve feryadımın kederli sesiyse nağmedir.
1[b] ḥazīn-i: ḥazīn ü MK.

2 Sevgilinin dükkânına varmak için bahane olur diye gam pazarında can malını elime aldım.

3 Alçak dünya insanları yıldızların seyriyle oyalar; idraki olan insana o bir tuzak, bir yemdir.

4 Cana can katan sözlerle gönüller açan her bir beyit, güya aşk atıma bir kırbaçtır.

5 İşiten beyti gibi yakasını parçalar, Yaḥyā'nın gazelleri ne hoş/ender ne aşıkânedir!

87. MK: 94[a]; YD: G. 87.

1 (Sevgilinin) cemâli ülkesinde fitne çıkaran yanağının ayva tüyü, sanki Rûm diyarında ortaya çıkmış bir asidir.

2 Benim boyumu ayrılığının gam yüküyle eğri bir dal/hamîde'nin dâl (د)'i eyleyen, o selvi dalıdır.

3 (Onun) cefa oku, âşık için yâr semtinin güzel sesli bülbülü; bela taşı da vuslatının ulağıdır.

4 Ayrılık kusursuzluğa ulaştığı için sevinçliyim; (çünkü) her nesnenin mükemmelliği, felaketinin işaretidir.

5 O saadet ülkesinin sultanına Yaḥyā kulunun latif şiiri apaçık bir arzuhâlidir.

88.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḳaşlaruŋ kim ol cebīn-i dil-güşā üstindedür
saṭr-ı *bi'smi'llāh*dur kim *ve'ḍ-ḍuḥā* üstindedür

nūndur ḳaşuŋ cebīn altında çeşmüŋ fi'l-meṣel
‘ayna beŋzer kim ‘iẕār-ı dil-rübā üstindedür

3. ḫātem-i la‘lüŋe kim ebrūŋ olupdur sāyebān
ebrdür gūyā ki ḫatmü'l-enbiyā üstindedür

rā-yı rūşendür şehā ruḫsāruŋ üzre ḥācibüŋ
noḳṭadur ḫāl-i ruḫuŋ nūr u żıyā üstindedür

5. ṣafḥa-i mihre yazılmış maṭla‘a beŋzer hemān
iki ḳaşuŋ kim cemāl-i cān-fezā üstindedür

baḥr-i ḥüsnüŋ mevcidür cism-i laṭīfüŋde ḳaşuŋ
ya ḳanad açmış hümādur kim hevā üstindedür

7. ḳatl-i **yaḥyā**ya çekilmiş tīġ olan ebrūlaruŋ
feṭḥadur ṣankim ser-i ehl-i fenā üstindedür

89.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. yaşum ḳāf-ı ḥaḳīḳatden gelür bir ‘ayn-ı ‘ālīdür
maḥabbet baḥrinüŋ emvācıdur raḥmet zülālidür

elinden geldügi iḥsānı ėtdi merḥabā ḳıldı
beni *ta‘ẕīr bi'l-iḥsān* ėden ol serv ṭalıdur

---

88. MK: 94[a]; YD: G. 88.

1 (Ey sevgili), o gönüller açan alnın üstündeki kaşların “Duha Sûresi/kuşluk vakti” üzerindeki “Bismillah” satırıdır.
1[b] *bismi'llāh*dur: *bismi'llāh* MK.

2 Kaşların cebîn altındaki nûn (ن)’dur, gözlerinse tıpkı izâr-ı dil-rübâ üzerindeki ayın harfi (ع)’ne benzer.

3 Dudağının/lâl mührüne gölgelik olan kaşların sanki son peygamberin/Hz. Muhammed’in üzerindeki buluttur.

4 Ey sultan, yüzün üzerindeki kaşın rûşen’in/aydınlığın râ (ر)’sıdır; yanağının beni nûr ve zıyâ/ışık üstündeki noktadır.

5 (Senin) cana can katan güzel yüzünün üzerindeki iki kaşın, güneş sayfasına yazılmış matla beytine benzer.

6 (Ey sevgili), latif bedenindeki kaşın güzellik denizinin dalgasıdır; ya da gökyüzünde süzülen bir Hüma’dır.
1[b] ḳaşuŋ: senüŋ MK.

7 Yaḥyā’nın katline çekilmiş birer kılıç olan kaşların sanki ser-i ehl-i fenâ (فنا)/dünya ehlinin başı üzerindeki üstün işaretidir.

89. MK: 94[b]; YD: G. 89.

1 Gözyaşlarım, hakikat makamının Kaf Dağı’ndan/hakîkat’in kâf (ق)’ından gelen yüce bir pınardır/âlî’nin ayın harfi (ع)’dir; muhabbet denizinin dalgalarıdır, rahmet/yağmur suyudur.

2 Elinden gelen ihsanı gösterip (bana) selam verdi, beni ihsanıyla gafil avlayan o selvi dalıdır.
2[b] serv ṭalıdur: servi ṭalıdur MK.

3. yüzüm gülmez benefşe gibi gülzār-ı viṣālüŋde
ḫayāl ü fikr ü endīşem firāḳuŋ iḥtimālidür

benüm serv-i revānum ḳaşlaruŋ bāġ-ı cemālüŋde
egilmiş bād-ı raḥmetden iki cennet nihālidür

5. o cānlar cānına ‘āşıḳ dirilürmişsin ėy **yaḥyā**
seni ölilere ḳatub hemīşe aġlamalıdur

90.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. beni ḫandān ėden bir serverüŋ ‘ışḳı sürürıdur
çerāġ-ı ḫān-ḳāh-ı dil kemāl-i şevḳ-ı nūrıdur

o leylī-çihreye ḳarşu yaḳalar yırtup āh ėtmek
bu mecnūn-ı dil-efgārına bir kār-i żarūrīdür

3. ölümlü ‘āşıḳuŋ dāġ-ı siyāhı sīnede yėr yėr
dıraḫt-ı cismine ḳonmış ṭurur miḥnet ṭuyūrıdur

göŋül alçaḳlıġın eyle şu gibi gendüŋi görme
ḥabābuŋ ḫānesin vīrān ėden bād-ı ġurūrıdur

5. n'ola **yaḥyā**yı şād ėtse ġam u endūhı cānānuŋ
gedā-yı ‘ışḳ olanuŋ bī-ḥużūr olmaḳ ḥużūrıdur

91.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. sidretü'l-a‘lā gibi serv-i bülendüm ‘ālīdür
fi'l-meṣel anuŋ yed-i beyżāsı sidre ṭalıdur

---

3 (Ey sevgili), vuslatının gül bahçesinde menekşe gibi yüzüm gülmez; (çünkü benim) hayalim, fikrim, düşüncem ayrılığının ihtimalidir.
3[a] viṣālüŋde: viṣālüŋden YD.

4 Ey benim salınan selvim! Kaşların, yüzünün bağında rahmet rüzgârından eğilmiş iki cennet fidanıdır.

5 Ey Yaḥyā, o canlar canına âşık geçinirmişsin; (oysa çoktan ölmüşsün), seni ölülerden sayıp hep ağlamak gerek!

90. MK: 94[b]; YD: G. 90.

1 Beni güldüren bir sultanın aşkının sevincidir; gönül dergâhının dervişi/kandili, (onun) aşkının nuruyla kemale ermiştir/tutuşmuştur.

2 O Leyla yüzlü/edalı güzele karşı yakalar yırtıp ah etmek bu gönlü yaralı Mecnun’una/âşığına kaçınılmaz bir iştir.
2[b] mecnūn-ı: mecnūn u MK.

3 Can çekişen âşığın göğsünde yer yer (görülen) siyah yanık yaraları, beden ağacına konmuş mihnet kuşlarıdır.

4 (Ey sevgili) su gibi alçak gönüllü ol, kibirlenme; hava kabarcığının evini yerle bir eden gurur rüzgârıdır.

5 Sevgilinin gamı, kederi Yaḥyā’yı sevindirse şaşılmaz; (çünkü) aşk dilencisi olanın huzursuz olmak huzurudur.

91. MK: -; YD: G. 91.

1 Yüksek selvim yüce Sidre gibi şereflidir, onun beyaz eli sanki Sidre ağacının dalıdır.

tāze güller gibi ėllerden ṣaḳınsa vechi var
nev-cüvānı ‘āṣıḳuŋ gūyā ki genc ü mālıdur

3. ġam degül alur göz-ile baḳsa aḥbāb-ı ḥabīb
her perī-çihre metā‘-ı ḥüsninüŋ dellālıdur

hem-dem oldı ṣem‘ ile pervāne gėydi bir nemed
kerbelāda dāġ yaḳmış ṣanki rūm abdālıdur

5. ‘aybuŋı yüzler erenler bāde-i ḥamrā gibi
ėy meye meyyāl olan meydānı ṣanma ḫālīdür

ẓālim olmaġa ḳomaz şān-ı şerīfüŋ var senüŋ
bir senüŋ gibi bege olanca ḳul olmalıdur

7. dün gėce ḫayra girüp öldürmek isterdi beni
öldüren **yaḥyā**yı her gün yārinüŋ ihmālidür

92.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. câme-i sebz-ile dil-ber ṭūṭī-i gūyā mıdur
ya yeşil yapraġ içinde ġonce-i ḥamrā mıdur

ya yeşil cild ile bir sa‘dī gülistānı mıdur
ya yeşil şeh-perlü bir ḥūr-ı melek-sīmā mıdur

3. ya feżā-yı vādī-i eymen anuŋ kūyı mıdur
gül gibi aḫḍar şecerde āteş-i mūsā mıdur

ya behār içre olan nevrūz-ı sulṭānī midür
ya yeşil câmeyle ḫıżr-ı ḥażret-i mevlā mıdur

---

2 Taze güller gibi ellerden sakınsa yeri var; yeni yetme sevgilisi âşığın sanki hazinesi, servetidir.
2[b] nev-cüvānı: nev-cuvānī YD.

3 Sevgilinin âşıkları (ona) alıcı gözle baksa şaşılmaz; her peri yüzlü/edalı güzel, güzellik malının tellalıdır.

4 Gece kelebeği mumla dost olup keçeden hırka giydi; sanki Kerbelâ'da vücudunu dağlamış Rûm dervişidir.

5 Ey şaraba düşkün olan, meydanı/kadehi boş sanma; erenler (senin) ayıbını kırmızı şarap gibi yüzüne vurur.

6 Senin öyle şerefli bir şahsiyetin var ki zalim olmana izin vermez, olunca senin gibi bir beye kul/asker olmalıdır!

7 (Sevgili) dün gece hayra girip beni öldürmek istedi. Yaḥyā'yı her gün öldüren/perişan eden sevgilisinin (bu) ihmalidir.

92. MK: 95[a]; YD: G. 92.

1 Yeşil elbiseyle gönül alıcı sevgili, konuşan bir papağan mıdır; yoksa yeşil yaprak içinde kırmızı gonca mıdır?

2 Ya da yeşil cildiyle Sadi'nin Gülistan'ı/gül bahçesi midir; yoksa yeşil kanatlı, melek yüzlü bir huri midir?

3 Acaba Eymen Vadisi/kutlu vadi onun mahallesi midir; ya da (o), gül misali yeşil ağaçtaki Hz. Musa'nın ateşi midir?

4 Acaba bahar mevsimindeki kutlu Nevruz mudur; yoksa yeşil elbiseyle Hazret-i Mevla'nın Hızır'ı mıdır?

5. ya yeşil cām içre ėy **yaḥyā** bir içim ṣu mıdur
ya yeşil ḳaṣr içre bir sulṭān-ı bī-hemtā mıdur

93.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yārden seng-i cefālar kim baŋa ṭoġru gelür
ėllerüŋ ḳand ü nebātından baŋa ṭaṭlu gelür

ehl-i derdi ḥayret alur iḫtiyār elden gider
her ḳaçan kim ṣalınur ol ḳāmet-i dil-cū gelür

3. şevḳ ile cān u göŋülden hū dėyen 'āşıḳlara
ḳulle-i ḳāf-ı ḥaḳīḳatden ṣadā-yı hū gelür

ṣūfī-i ṣāfī ki manẓūr-ı ülü'l-ebṣārdur
ġaflet uyḫusını almaz 'aynına yā hū gelür

94.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. tārik-i dünyāyı gözler evliyā evlā görür
'aynına almaz 'avāmuŋ 'aynını a'mā görür

gözi açuḳlarla manẓūr-ı ülü'l-ebṣār olur
mest-i cām-ı vaḥdeti bī-bāk u bī-pervā görür

3. gendüŋi yoḳluḳda yoḳla 'ālem-i envāra var
ṣūfī-i ṣāfī der-i *lā*dan geçer *illā* görür

ḫalḳı büyük gösteren āyīnedür gerdūn-ı dūn
bilmeyenler serçe iken gendüyi 'anḳā görür

---

5 Ey Yaḥyā, (sevgili) yeşil kadeh içinde bir içim su mudur; yoksa yeşil sarayda eşsiz bir sultan mıdır?

93. **MK: -; YD: G. 93.**
Gazelin mahlas beyti tespit edilememiştir.

1 Sevgiliden bana atılan cefa taşları, benim için başkalarının tatlısından ve şekerinden daha tatlıdır.

2 O boyu gönül çeken güzel ne zaman salınarak gelse dert ehlinin aklı başından gider, iradeleri yok olur.

3 Aşk ile canıgönülden "Allah!" diyen âşıklara hakikat Kaf'ının zirvesinden "Allah!" nidası gelir.

4 Basiret sahiplerinin nazar ettiği hakiki tasavvuf ehli, gaflet uykusuna dalmaz; yâ Hû gelir. (?)

94. **MK: 95[a]; YD: G. 94.**

1 Veliler halkın nazarına itibar etmez, (onu) kör sayarlar; dünyayı terkedene/âşığa bakıp (onu) daha üstün kabul ederler.

2 Gönül gözüyle görenler ile basiret sahiplerinin nazar ettiği kimse, vahdet kadehinin sarhoşunu korkusuz ve cesur sayar/apaçık görür.

3 Kendini yokluk makamında arayıp bul, nurlar âlemine/fenâfillaha ulaş; hakiki tasavvuf ehli "Lâ/(Masiva) yoktur!" kapısından geçer, "İllâ'ya/Tek var olan Allah'tır!"a varır.

4 Alçak dünya, insanları büyük gösteren bir aynadır; bilmeyenler/ilahî sırlara vâkıf olmayanlar serçe iken kendini Anka görür.

5. cānib-i ḥaḳḳa teveccüh eylese ehl-i ṣafā
‘ayni ile ka‘be-i maḳṣūdını peydā görür

görmemek yėgdür o görmekden ḫudā göstermesün
mā’il-i dünyā düşinde muttaşıl dünyā görür

7. bildügi yaŋılduġına degmez ėy **yaḥyā** müdām
her baḳa bilmez bu fānī ‘ālemi zībā görür

95.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. nigār olmayıcaḳ dünyā serāy-ı dār-ı ġurbetdür
o yūsuf-çihresüz ‘ālem baŋa ken‘ān-ı ḥasretdür

hilāle döndüren ‘āşıḳları mihrüŋdür ėy meh-rū
görinmez bir belādur bu maḥabbet ‘ayn-ı miḥnetdür

3. yoluŋda kebkebüŋ naḳşı ṣanasın necm-i hādīdür
na‘ilçeŋ izlerin gördüm dėdüm bu dāl-i devletdür

güzelde āndur maḳṣūd olan anı sever ‘ālem
göŋül meyl ėtdügi ṣūret degüldür belki sīretdür

5. cebīni çīn çīn olur baŋa ḫışm ėtse ėy **yaḥyā**
görince bir naẓar bildüm ki mevc-i baḥr-i ḥayretdür

---

5 Sefa/Safa ehli, Hakk’a gönülden bağlansa/doğrulup kıbleye dönse emel Kâbe’sini dosdoğru/gözleriyle karşısında görür.

6 Allah göstermesin! Dünya ehli rüyasında hep dünyayı görür, o görmektense hiç görmemek daha iyidir.

7 (Onun) bildiği yanıldığından farklı değildir. Ey Yaḥyā, bakmayı bilmeyen bu gelip geçici dünyayı sürekli güzel ve süslü görür.

7[a] yaŋılduġına: yaŋıldügine MK.

95. MK: 95[b]; YD: G. 95.

1 Resim gibi güzel sevgilinin olmadığı dünya, gariplik yurdunun bir hanesidir; o Yusuf yüzlü güzel olmadan âlem bana hasret Kenan’ıdır.

2 Ey ay yüzlü güzel, âşıkları hilâle döndüren senin aşkındır; bu aşk görünmez bir beladır, mihnetin ta kendisidir.

2[a] ‘āşıḳları: ‘āşıḳlaruŋ MK.

3 (Ey sevgili), ayakkabındaki çivinin yola bıraktığı iz sanki doğru yolu gösteren bir yıldızdır/kutup yıldızıdır. Nalçanın izlerini görünce “Bu, saadet işaretidir/devlet’in dâl (د)’idir!” dedim.

4 Güzelde arzulanan cazibedir, herkes onu sever; gönlün meylettiği suret değildir, sadece tavırdır.

5 Ey Yaḥyā, (sevgili) bana kızınca alnı kırış kırış olur; ilk görüşte anladım ki (bu), hayret denizinin dalgasıdır.

96.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. ṣurāḥī bir uzun boylu güzel serv-i ḫırāmāndur
nigīn-i ḥalḳa-i ṣoḥbet olan ol āfet-i cāndur

meh-i nev gibi nūrın andan alur sāġar-ı çeşmüm
bugün şehr-i cemāl içinde bir ḫūrşīd-i raḫşāndur

3. leb-i mey-gūnına üftāde olsam cür‘a-veş ṭaŋ mı
şerāb-ı ‘ışḳı ile cümle ‘ālem mest ü ḥayrāndur

yėridür ben aŋa āyīne-i ‘ālem-nümā dėrsem
ki her dem ‘ālem-i ṣoḥbet anuŋla şād u ḫandāndur

5. yaraşur altun üsküf aŋa bir zerrīn ḳadeḥ gibi
ṣurāḥī dėdügi **yaḫyā**nuŋ ol gül yüzlü cānāndur

97.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ol benüm üsküflü şāhīnüm cılasun ġāzidür
rūm ėlinüŋ dil-rübāsı ṣaġ ḳoluŋ şeh-bāzıdur

bī-nişān iken beni ġurbetde gören gözeden
ġamze-i ġammāzıdur ol çeşm-i tīr-endāzıdur

3. āteş-i ‘ışḳum ziyāde eyleyen āhum gibi
yārüŋ istiġnāsı dil-dāruŋ ṣabā-yı nāzıdur

dil-bere ḫoş gelmeyen bu derdmende ḫoş gelen
nāle vü feryādum-ile itleri āvāzıdur

---

96. MK: 95[b]; YD: G. 96.

1 Sürahi uzun boylu bir güzel, salınan bir selvidir; sohbet halkasının/yüzüğün değerli taşı olan o can afetidir!

2 Gözümün kadehi hilâl gibi nurunu ondan alır; (o), bugün güzellik şehrinde parlak bir güneştir.

3 Şarap tortusu gibi (onun) şarap renkli dudağına esir olsam şaşılır mı? (Onun) aşk şarabıyla cümle âlem sarhoş ve hayrandır.

4 Ben ona cihanı gösteren ayna dersem yeridir; çünkü sohbet meclisi her zaman onunla güzeldir, keyiflidir.

4[a] aŋa: aŋa ben MK.

5 Altın işlemeli üsküf ona altın bir kadeh/bir sarı nergis gibi yakışır; Yaḥyā'nın sürahi dediği, o gül yüzlü sevgilidir!

97. MK: 96[a]; YD: G. 97.

1 O benim üsküflü şahinim yiğit bir savaşçıdır; Rumeli'nin gönül alıcı sevgilisi, sağ kolun ak doğanıdır.

2 Adım sanım bilinmezken beni gurbette görüp gözeten (onun) fitneci gamzesiyle o okçu gözüdür.

3 Aşk ateşimi ahım gibi çoğaltan, yârin kayıtsızlığıyla/nazıyla gönül alıcı sevgilinin naz rüzgârıdır.

4 Gönül çelen sevgiliye hoş gelmeyip bu dertliye hoş gelen, inleme ve feryadımla (onun) itlerinin sesidir.

5. dīnüm īmānum gibi sulṭān-ı ḫūbānum gibi
şimdi maḥbūbu'l-ḳulūb olan maḥabbet rāzıdur

ḳaresi ebrūları aydın münevver çihresi
kāküli şām-ı viṣāli sīnesi aḳyazıdur

7. pādişāhum minnet ol mennāna kim **yaḥyā** ḳuluŋ
san'atınuŋ pehlevānı fenninüŋ mümtāzıdur

98.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. sürūrı 'ālemüŋ 'ālem degüldür mücib-i ġamdur
dügüni güni mātemdür elem 'ayniyle 'ālemdür

vücūduŋ şem'ini ṣaḳın hevāŋ-ile söyündürme
dem-i ḫavf u recāsı ādemüŋ ṣoŋındaġı demdür

3. fenā mi'mārınuŋ mārı zebūn-ı murġ-ı miḫnetdür
ḫaẕer ḳıl genc-i dünyā erḳamına dėme arḳamdur

açılmaz bilmeze ḥikmet kitābı gibi ḥāl ehli
başı ḳāf-ı mürāḳıbdur dehānı mīm-i müdġamdur

5. meşaḳḳat yolı imiş ka'be-i maḳṣūda varan yol
maḥabbet ehlinüŋ derdi devāsından muḳaddemdür

baḳa-bilmez cihān mülkin görür iġmāż-ı 'ayn eyler
selāmet ehli kim ḳalb-i selīm-ile müsellemdür

7. ḳulı ḳurbānıdur **yaḥyā** o sulṭān-ı cihānuŋ kim
cibāl-i iḫtişāmı faẓlı enhārına maḥremdür

---

5 Dinim, imanım gibi, güzeller sultanım gibi gönüller sevgilisi olan şimdi aşk sırrıdır.

6 (Yârin) kaşları Karesi, parlak yüzü Aydın'dır; kâkülü vuslatının Şam'ı/gecesi, sinesi de Akyazı'dır/ak ovadır.

7 Ey padişahım! Allah'a şükürler olsun ki Yaḥyā kulun sanatının bahadırı, ilminin seçkinidir!

98. MK: 96[a]; YD: G. 98.

1 Âlemin sefası eğlence değildir, gam vesilesidir; düğün günü matemdir, elem tam anlamıyla âlemdir.

2 Vücudunun mumunu sakın arzularınla/rüzgârınla söndürme; insanın son ümidi ve korkusu son nefestedir.

3 Yokluk/dünya mimarının yılanı, mihnet kuşunun mağlubudur; sakın, dünya malının hesabına güvenme!

4 Allah'ın sevgili kulu, hikmet kitabı/Kur'ân gibi bilmeyene/ilahî sırlara vâkıf olmayana açılmaz. Başı murâkıb'ın kâf (ق)'ı/cezbe hâlinin Kaf Dağı, ağzı müdgam'ın mîm (م)'idir/gizli mîm'dir.

5 Emel Kâbe'sine varan yol, meşakkat yoluymuş; muhabbet ehlinin derdi devasından daha kıymetlidir.

6 Dosdoğru bir kalple (Allah'a) teslim olan selamet ehli, dönüp bakmaz; cihan mülkünü görür de görmezden gelir.

7 Yaḥyā ihtişam dağları fazilet/cömertlik nehirlerini saklayan o cihan sultanının kulu, kurbanıdır.

99.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. mescide gel zāhidā ma‘nīde ḥaḳ dīvānıdur
gülşen-i iḥsānıdur insāna raḥmet kānıdur

āb-dest almaz nemāza yüz yumaz ehl-i hevā
secde emrinde ‘inād ėden kişi şeyṭānīdür

3. ādemüŋ ḳavlinde fi‘linde leṭāfet olmasa
cüy-veş yabana söyler bir yaban ḥayvānıdur

görinen resm-i ṭılısm-ı cism-i erbāb-ı kemāl
ma‘rifet ırmaġınuŋ güyā ki kūhistānıdur

5. ‘ādet-i hārūnı gözle ṣan‘at-ı ḳārūnı ḳo
defter-i dünyāda bāḳī yoḳ serāser fānīdür

cūd-ile ḥātim gibi ol ėller içinde be-nām
‘ādemi merġūb ėden ‘ālemde adı ṣanıdur

7. ehl-i ḥāle nā-murād olmaḳdur ėy **yaḥyā** murād
ḫalḳa ‘arż-ı iḥtiyāc eylerse cānı cānīdür

100.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. cihāna sāḳī-i cām-ı maḥabbet la‘l-i nābuŋdur
ṣabā-yı nār-ı şevḳum şīve vü nāz u ‘itābuŋdur

cefādan ẕevḳumuz var derdümüzden derdümüz yoḳdur
ne derd ise senüŋ gibi şeh-i ‘ālī-cenābuŋdur

---

99. MK: 96[b]; YD: G. 99.

1 Ey sofu mescide gel, hakikatte Hak meclisi/makamıdır; insana (Hakk'ın) ihsanının gül bahçesidir, rahmet kaynağıdır!

2 Arzularının esiri olmuş kimse, namaz kılmak için yüzünü yıkayıp abdest almaz; secde emrinde asilik eden kişi şeytanlaşmıştır.

3 İnsanın sözünde ve tavrında zerafet olmasa akarsu gibi dağa taşa/boş konuşan bir yaban hayvanıdır.

4 İlim ve fazilet sahiplerinin tılsımlı bedenlerinin şekli, sanki marifet ırmağının kaynağı olan dağdır.

5 Karun'un tuttuğu yolu terk et, (sen) Hz. Harun'un âdetine uy! Dünya defterinde baki olan yoktur, baştan sona (hepsi) gelip geçicidir.

6 Halk arasında Hâtem gibi cömertlikle şöhret bul, insanı âlemde değerli yapan namıdır.

6[a] ḥātim: ḫātem MK, YD.

7 Ey Yaḥyā, âşıkların muradı talepsiz olmaktır; halka ihtiyacını arz ederse canı alçaktır!

100. MK: 96[b]; YD: G. 100.

1 (Ey sevgili!) Cihana aşk kadehini sunan saki, (senin) saf dudağındır; şevk ateşimin meltemi de nazın, işven ve azarındır.

1[b] şīve vü: şīve-i YD.

2 Cefadan hoşnutuz, derdimizden kederimiz/şikayetimiz yoktur; senin gibi bir yüce makamlı padişahtan gelen her ne dert ise bize dert değildir.

3. cihān ėy bedr-i kāmil ‘āşıḳ-ı dī̇vāneŋ olmışdur
elüŋden sī̇nesin çāk eyleyen evvel kitābuŋdur

ėyā mest-i ilāhī̇ ‘ārdan ‘ārī̇ ola gör kim
senüŋle yār arasında ḥicāb olan ḥicābuŋdur

5. ẓuhūr ėden ḥaḳī̇ḳat sözleri ma‘nī̇de ėy **yaḥyā**
senüŋdür ṣanma yār-i kām-bī̇n ü kām-yābuŋdur

101.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. sebeb-i şefḳat olan nāle vü efġānumdur
vuṣlata ḳapu açan çāk-ı girī̇bānumdur

yaşum enhārı gibi ḳarşu çıḳarsam yėridür
ṭoġrulup seyre gelen serv-i ḫırāmānumdur

3. keṣret-i encüm-ile mihr-i cihān-tāb gibi
ḫūblar serveri begler begi sulṭānumdur

yār bezminde beni ḫayr-ile yād eyleyici
nāme-i şi‘rüm-ile ṣafḥa-i dī̇vānumdur

5. ol sehī̇-ḳāmetümi mā’il ėden ėy **yaḥyā**
ṣarṣar-ı āhum-ile eşk-i firāvānumdur

102.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. cihāna ‘ışḳumı fāş ėtmek iftiḫārumdur
münāfıḳāne dirilmek benüm ne kārumdur

---

3 Ey kusursuz dolunay, bütün kâinat divane âşığın olmuştur; senin elinde/yüzünden bağrını dilim dilim eden en başta kitabındır.

4 Ey ilahî aşkın sarhoşu, utançtan arınmış ol ki seninle sevgili arasında engel olan mahcubiyetindir.

5 Ey Yaḥyā, ortaya çıkan hakikat sözleri senindir sanma; (onlar) aslında kutlu, bahtiyar ve kudretli sevgilinindir.

101. MK: 96[b]; YD: G. 101.

1 Şefkate sebep olan iniltim ve feryadımdır, vuslata kapı açan yakamın yırtığıdır/yakarışımdır!

2 Gözyaşımın nehirleri gibi karşılamaya çıksam yeridir, doğrulup/dosdoğru olup gezintiye çıkan salınan selvimdir.

2[b] ṭoġrulup: ṭoġrup MK.

3 Yıldızlar kalabalığının (arasındaki) cihanı aydınlatan güneş misali güzeller öncüsü, beyler beyi olan (benim) sultanımdır!

4 Sevgilinin meclisinde beni hayırla yâd eden, şiir defterimle *Dī̇vān*’ımın sayfasıdır.

5 Ey Yaḥyā! O fidan boylu sevgilimi iki büklüm eden/meylettiren, ahımın/bedduamın şiddetli rüzgârıyla sayısız gözyaşımdır.

102. MK: 97[a]; YD: G. 102.

1 Aşkımı dünyaya haykırmak övüncümdür/şanımdır, ikiyüzlülük etmekle benim ne işim olur?

MK’de bu beyitten sonra sehven şu beyit kaydedilmiş ve mısra başlarına “ġalaṭ” notu düşülmüştür.

miṣāl-i dāl-i ‘ademdür ḫayāl-i ẓıll-ı vücūd
ne kim ḥicāb ola cānum görine ‘ārumdur

açıldı nergis-ile gül gibi gözüm göŋlüm
ne kim ḥicāb ola cānum gözine ‘ārumdur

3. miṣāl-i dāl-i ‘ademdür ḫayāl-i ẓıll-ı vücūd
baŋa vücūd vėren ‘ayn-ı i‘tibārumdur

aḳar ṣu gibi yolum baḥr-i bī-kenāra çıḳar
ḥayāt-ı kāẕibe der-bend-i reh-güẕārumdur

5. muḥammed-i ‘arabīnüŋ cemāli ḥaḳḳı içün
maḥabbetüm güneşi dilde yār-i ġārumdur

ṣabā öŋince gelen ẕerre-i ġubār gibi
beni sürüp götüren bunda ‘ışḳ-ı yārümdür

7. serāy-ı sırr-ı ḥaḳīḳat göŋüldür ėy **yaḥyā**
şerī‘at ile ṭarīḳat iki ḥiṣārumdur

103.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. baŋa ol gün yüzlü aḥmedden şefā‘at yoḳ-mıdur
yā şefā‘at olmaġa bende liyāḳat yoḳ-mıdur

nėçe bir cevr ü cefā vü nėçe bir ẓulm-i ṣarīḥ
yoḳsa rūz-ı maḥşer olmaz mı ḳıyāmet yoḳ-mıdur

3. tīr-i müjgānı gibi şimdi ṭoḳunmadın geçer
dil-berüŋ bu şīve vü nāzında ḥālet yoḳ-mıdur

olmadı bir gün o māhuŋ ben vefāsın görmedüm
ẕerrece bārī sitāremde se‘ādet yoḳ-mıdur

5. ḳapu gibi gözümüŋ yollar gözetmekdür işi
gelmege bu beyt-i aḥzāna ‘ināyet yoḳ-mıdur

---

2 Nergisle gül gibi gözüm açıldı, gönlüm şenlendi; gönül gözüme perde olan mahcubiyetimdir.
3 Varlığın gölge oyunu (aslında) yokluğun işareti gibidir; beni varlık alanına çıkaran vehimden ibaret olan varlığımdır/ibret gözümdür!
4 Yolum akarsu gibi uçsuz bucaksız denize/vahdete çıkar; aslı olmayan (bu) gelip geçici ömür, yolumun dar geçididir.
4[b] reh-güẕārumdur: reh-i güẕārumdur MK.
5 Hz. Muhammed'in cemâline yemin olsun ki gönlümdeki aşk güneşi Hz. Ebû Bekir'imdir/sadık sevgilimdir!
6 Beni saba rüzgârı önünde savrulan toz zerresi gibi sürükleyip götüren işte sevgilimin aşkıdır!
7 Ey Yaḥyā, hakikat sırrının sarayı gönüldür; şeriat ile tasavvuf yolu, (benim) iki hisarımdır.

103. MK: 97[a]; YD: G. 103.

1 O güneş yüzlü Ahmed'den bana şefaat yok mudur; yoksa ben şefaat edilmeye layık değil miyim?
2 (Bu) nasıl bir eziyet, nasıl bir dert, apaçık nasıl bir zulüm? Yoksa mahşer günü olmayacak mı, kıyamet yok mudur?
3 Şimdi kirpiğinin oku gibi isabet etmeden/selam vermeden geçip gider, gönül alıcı sevgilinin bu nazında bir başka hâl yok mudur?
4 Olmadı, ben o ayın bir gün vefasını görmedim; talihimde hiç değilse zerre kadar saadet yok mudur?
MK: -.
5 Gözümün işi kapı gibi yolları gözlemektir, (sevgili) lütfedip bu hüzünler evine gelmez mi?

terk ėdüp düşmenligi inṣāfa gelmez mi raḳīb
ḳalb-i dūnında anuŋ dīn ü diyānet yoḳ-mıdur

7. gitmege dünyādan ėy ehl-i fenā **yaḥyā** gibi
cānib-i ḥaḳdan bize daḫı icāzet yoḳ-mıdur

104.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ṣoymadın dest-i ecel ṣoyundılar abdāllar
geçdiler baḥr-i fenādan yundılar abdāllar

şevḳ ile ẕevḳ ėtdiler gūyā şu'ā'-ı āfitāb
ṣanmaŋuz ḳurı yėre süründiler abdāllar

3. mevlevī [gibi] semā'a girdiler bī-iḫtiyār
ḥayret ile gird-i bāda döndiler abdāllar

geçdiler gün gibi dünyādan ṣafā-yı ḳalb ile
gitdiler bir bir hemān ṭolundılar abdāllar

5. vardılar cisr-i mecāzīden ḥaḳīḳat rāhına
ḫān-ḳāh-ı lā-yezāle ḳondılar abdāllar

'ālem-i ġurbetde nār-ı fürḳat ile yanmadın
yandılar yaḳıldılar söyündiler abdāllar

7. ṭuydılar **yaḥyā** gibi genc-i nihānı ṭoydılar
çün ḳanā'at ni'metine ṣundılar abdāllar

105.

Mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ūlün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. ėy mürşid-i kāmil bu ne sırdur baŋa bildür
biŋ yıl yaşamaḳ ādeme bir günce degüldür

---

6 Rakip düşmanlığı bir tarafa bırakıp insafa gelmez mi? Onun alçak gönlünde din, iman yok mudur?
MK: -.

7 Ey dünya ehli, Yaḥyā gibi dünyadan gitmek için Hakk katından bize de müsaade yok mudur?

104. MK: -; YD: G. 104.

1 Abdallar ecel eli (onları) soymadan/yok etmeden soyundular/tasavvuf yoluna girdiler de fenâ denizinden geçip arındılar.

2 Abdallar boş yere süründüler sanmayın; (şimdi onlar), güneş ışığı misali şevkle işrete daldılar.

3 Kendilerinden geçerek Mevlevî gibi semaya başladılar, abdallar hayret makamına varıp birer fırtınaya döndüler.
3[a] [gibi]: Bu düzeltme Mehmet Çavuşoğlu tarafından yapılmıştır.

4 Abdallar tertemiz gönülleriyle güneş gibi dünyadan geçtiler/el çektiler, öylece teker teker gidip battılar/öldüler.

5 Abdallar mecaz köprüsünden hakikat yoluna varıp ebedî dergâha/ahirete ulaştılar.

6 Abdallar gurbet âleminde/dünyada ayrılık ateşiyle yanmadan yanıp yakıldılar, söndüler.

7 Abdallar ellerini kanaat nimetine uzattıkları için Yaḥyā gibi gizli hazineyi duyunca doydular.

105. MK: 97[b]; YD: G. 105.

1 Ey Allah'ın tecellisine mazhar olmuş şeyh, bin yıl yaşamak insana bir gün kadar bile gelmez; bu nasıl bir sırdır, bana anlat!

gönlini oyalar alıḳor cānib-i ḥaḳdan
dünyā evinüñ zīneti insānı yanıldur

3. pervāz ėdemez ‘ālem-i ervāḥa anuñ kim
ten-perver olup şeh-peri ālūde-i gildür

ṣūretde olan gün gibi evc-i ‘aẓametde
ma‘nīde begüm ẕerre gibi ḫōr u ḫacildür

5. **yaḥyā** bu ġazel ‘aynı gibi baḥr-i serī‘uñ
ḥikmet sözinüñ ẕikrine her mıṣra‘ı dildür

106.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ḳaşūn gözüñ ki tīr ü kemāndan nişān vėrür
ḳurbānuñ olmaġa dil-i bī-çāre cān vėrür

aġyār öñindeża‘f-ile cān vėrdügüm bu kim
issin aġırlayan itine üstüḫ̆ān vėrür

3. ‘īsā lebüñe zāhid ölümlü dirilmesün
‘illetle dirilen kişi miḥnetle cān vėrür

ḳanlu yaşum gözüme gelür mey gibi müdām
sāḳī ḳaçan raḳībe mey-i erġavān vėrür

5. bir gezden oḳlamaġa cihān ḫalḳını yine
ḫūnī gözine ḳaşları yārüñ kemān vėrür

hecr āteşinde ẕikr-i lebüñ derdüm arturur
germāda bāde ādeme zīrā zebān vėrür

---

2 Gönlünü oyalar, (onu) Hakk’a yönelmekten alıkoyar; dünya evinin süsü insanı aldatır.

3 Nefsine düşkün olup kanadı çamura/günaha bulaşmış kimse, ruhlar âlemine uçamaz.

4 A beyim, görünüşte güneş gibi celâl burcunda/ihtişamın zirvesinde olan (kimse) gerçekte toz zerresi gibi hakir ve utanç içindedir.

5 Ey Yaḥyā, bu gazel tıpkı serî bahri/coşkun bir deniz gibidir; (onun) her mısraı hikmetli sözler söyleyen birer dildir/deniz dilidir.

106. MK: 97[b]; YD: G. 106.

1 (Ey sevgili), kaşınla gözün ok ve yaydan izler taşıdığından zavallı gönül kurbanın/sadağın olmak için can verir/can atar.

2 Engelin/rakibin önünde zayıflıktan can vermem şundandır ki sahibine izzet ve ikramda bulunan, itine kemik verir.

3 (Ey sevgili), sofu senin İsa dudağına ölümlü geçinmesin; (atasözüdür): “Sahtekârlıkla yaşayan kişi acıyla can verir!”.

3[a] lebüñe (YD/F): lebüñle MK, YD.

4 Saki ne zaman rakibe erguvan şarabından sunsa kanlı yaşım gözlerime şarap gibi durmadan dolar.

MK: -.

5 Cihan halkını yine bir gezden oklamak için sevgilinin kaşları kanlı/kan dökücü gözlerine yay verir.

6 (Ey sevgili), ayrılık ateşinde dudağının zikri derdimi arttırır; zira sıcak havada şarap insana hararet/dil verir.

MK: -.

7. şanma ki ölmeyüp ḳalasın hecr-i yār-ile
yaḥyā ecel saŋa bir iki gün amān vėrür

107.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün
Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ol serv-ḳad ki āfet-i devrān olup yürür
cellād-ı ġamzesi anuŋ ādemler öldürür

müjgānı oḳları gibi ṭoḳunmadın geçer
ṭurmayup ol nigār cefā eyleyüp ṭurur

3. gözden çıḳardı aġlamaġ ile yaşum gibi
şimdi faḳīri ṭaşa ṭutar görmeze urur

rūz-ı ezelde rūze-i hecrüŋle sāḳiyā
cām-ı şerāb gibi bizüm ḳanumuz ḳurur

5. 'ışḳumdan ol ḥabībe ḥicāb olmasun dėyü
bir perde-i siyāh-ile āhum beni bürür

cām-ı cihān-nümāya dönüpdür vücūdumuz
her laḥẓa ġuṣṣa vü ġam u endūhumuz görür

7. sāḳī yıḳıldı cām-ı meyüŋle raḳīb-i ḫar
n'eylerseŋ eyle anı iti öldüren sürür

ṣoḥbetde görmese gözümüz yāri bir nefes
yaḥyā tehī ṣurāḥī gibi ḳanumuz ḳurur

---

7 Ey Yaḥyā, sevgilinin ayrılığıyla sonsuza dek yaşayacağını sanma; ecel sana bir iki gün mühlet verir.
7[a] ki: - MK.

107. MK: 98[a]; YD: G. 107.

1 Devrin âfeti olan o selvi boylu güzel yürüyünce onun kıyıcı bakışının celladı insanları öldürür.

2 Kirpiğinin okları gibi isabet etmeden/selam vermeden geçip gider; o resim gibi güzel sevgili durmaz, devamlı cefa eder.
2[b] ṭurur: yürür MK.

3 (Beni) ağlamaktan (dökülen) gözyaşlarım gibi gözden çıkardı/kör etti; şimdi beni, fakir âşığını taşa tutar/taş yerine sayar, görmezden gelir.

4 Ey saki, ezel günü ayrılığının orucuyla şarap kadehi gibi bizim kanımız kurur/perişan oluruz.
MK: -.

5 O sevgili aşkımdan mahcup olmasın diye ahım siyah bir perde ile beni sarar.
5[b] beni bürür: gibi yürür MK.

6 Vücudumuz cihanı gösteren kadehe/Cem'in kadehine benzer; her an gam, keder ve üzüntümüzü görür.

7 Ey saki, eşek rakip şarap kadehinle olduğu yere yığıldı/sızdı kaldı; onu ne yaparsan yap, (meseldir): "İti öldüren sürür!".

8 Ey Yaḥyā, sohbette gözlerimiz sevgiliyi bir an görmese boş sürahi misali kanımız kurur/perişan oluruz.

108.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yüzine ṭutmış niḳāb-ı ḫaṭṭı yūsuf-vār şi‘r
şīvesindendür ḥicāb-ile ėder güftār şi‘r

çekdügüm derdi bilürdi nālemi gūş eylese
ḥālüme vāḳıf olurdı oḳusa dil-dār şi‘r

3. yārüŋ ebrūsı gibi baḥr-i melāḥat mevcidür
yaraşur olursa manẓūr-ı ülü'l-ebṣār şi‘r

pāre pāre ėtdi endāmın yaḳasın çāk ėdüp
ṭūr-ı mūsā gibi görmişdür meger dīdār şi‘r

5. ‘āşıḳ-ı dīvāneye dīvānum oldı ḥasb-i ḥāl
ehl-i derdüŋ derdini eyler müdām iş‘ār şi‘r

bir lisān-ı ġaybdur gūyā anuŋ her mıṣra‘ı
‘ālem-i ma‘nādan eyler gendüyi iẓhār şi‘r

7. şevḳ-ile **yaḥyā** gibi güller yaḳasın çāk ėder
söylesem ol ḳāmeti mevzūn içün her bār şi‘r

109.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yārümüŋ bir derdmendi olsa sevdāsın çeker
şol kemān ebrūları dā’im ḳara yāsın çeker

bī-vefā dil-ber ṣovuḳ deprense mānend-i çenār
‘āşıḳ-ı ṣādıḳları dest-i temennāsın çeker

3. yār-i ġaddārum eyü varmaz gözüm yaşın alur
ben faḳīrüŋ ẓulm-ile olanca dünyāsın çeker

---

108. MK: 98[a]; YD: G. 108.

1 Şiir, Yusuf misali yazı/ayva tüyleri örtüsünü yüzüne örtmüş; şiirin sözü örtülü olarak/mahcubiyetle söylemesi, şivesindendir/nazındandır.

2 Gönül alıcı sevgili feryadımı/şikayetimi işitse çektiğim derdi bilirdi, şiirimi okusa hâlime vâkıf olurdu.

3 Şiir, sevgilinin kaşı gibi güzellik denizinin dalgasıdır; basiret sahipleri ona nazar ederse yaraşır.

4 Yakasını yırtıp vücudunu parça parça ettiğine göre anlaşılan şiir, Hz. Musa’nın Tur’u gibi Allah’ın tecellisini görmüştür.

5 *Dīvān*’ım aklını yitirmiş âşığa hasbihâl oldu; şiir, durmadan dertlilerin/âşıkların derdini anlatır.

6 Şiir, kaynağını anlamlar dünyasından/manevî âlemden alır; onun her mısraı sanki bilinmeyenden/ilahî âlemden haber veren bir dildir.

7 O düzgün boylu güzel için ne zaman şiir söylesem güller Yaḥyā gibi aşkla yakasını yırtar.

109. MK: 98[b]; YD: G. 109.

1 Sevgilimin sevdasını çeken bir dertlisi olsa şu yay kaşları daima (ona) kara yayını çeker/(onun için) yas tutar.

2 Gönül çelen vefasız sevgili soğuk davransa sadık âşıkları çınar gibi istek elini geri çeker.

3 Zalim sevgilim yanlış yapar, gözyaşımı akıtır; ben fakir âşığının zulmederek varını yoğunu alır.

gözleri ebrūsı resminden cılasunlar gibi
gördügine gün gibi tīġ-ı mücellāsın çeker

5. mest-i cām-ı ʻışḳ olan dīvāneler **yaḥyā** gibi
dōstum aʻdā-yı dīnüŋ ṣanma pervāsın çeker

110.

Feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. eyü ad-ile be-nām olana ādem dėdiler
beşer-i muḥterem insān-ı mükerrem dėdiler

gendüsin bilmeyene taŋrısını bulmayana
ḫar-ı lā-yefhem ü dīvāne vü sersem dėdiler

3. mütekebbirlere ikrām-ı temām ėtmediler
gendü eksüklügini bilmeyene kem dėdiler

ġuṣṣadan ḫālī degül ḥāl-i ḥayātında kişi
elem-i ʻāleme her dem ġam-ı müdġam dėdiler

5. her mey-i maʻṣıyete mā'il olan mollāya
fāsıḳ-ı bī-meze ḥayvān-ı muʻallem dėdiler

ḳaṭrece vėrmediler gendü vücūdına vücūd
ṣūfīler ṭālib-i deryā-yı fenāyam dėdiler

7. şiʻr-i **yaḥyā**yı görüp ʻizzet-ile ḥurmet-ile
fuṣaḥā *sellemehu'llāhu müsellem* dėdiler

111.

Feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. şeb-i ḥasretde gören tīġuŋı pehlūye çeker
bir zemān oldı begüm her kişi gendüye çeker

---

4 Gözleri, kaşının şeklinden yiğitler misali gördüğüne gün gibi parlak kılıcını çeker.
5 Ey dostum! Yaḥyā gibi aşk kadehiyle sarhoş olan divaneler, din düşmanından korkar sanma!

110. MK: 98[b]; YD: G. 110.

1 İyi adla şöhret bulana âdem dediler; aziz insan, saygıdeğer/cömert kimse dediler.
2 Kendisini bilmeyene, Allah'ını tanımayana anlayışı kıt eşek, deli ve sersem dediler.
2[a] taŋrısını: taŋrısın MK.
3 Büyüklük taslayanlara itibar etmediler, kendi eksikliğini bilmeyene noksan dediler.
4 İnsan, hayatında kederden uzak değildir; dünyanın elemine her devirde katmerli gam dediler.
4[a] ġuṣṣadan: ġuṣṣa MK.
5 Her günahın şarabına meyleden mollaya sevimsiz günahkâr, eğitimli hayvan/ahmak dediler.
6 Dervişler kendi varlıklarına damla kadar değer vermeyip "Fenâ denizinin talibiyim!" dediler.
7 Sözü fesahatle söyleyenler, Yaḥyā'nın şiirini görünce saygı ve hürmetle "Allah ona esenlik verdi, o da esenliğe kavuştu!" dediler.

111. MK: 99[a]; YD: G. 111.

1 A beyim, hasret gecesinde kılıcını gören yanına çeker/onu kucaklar; öyle bir zaman oldu ki herkes (her şeyi) kendisine yontar, bencillik eder.

kim ki bir gėce seni düşde der-āġūş ėtse
cān vėrür ḥaşre degin gendüyi uyḫuye çeker

3. gördi dīvānelügüm boynuma zencīr ṭaḳup
āhum ile yaşum ol ḳāmeti dil-cūye çeker

zülfüŋ iki bükülüp kākül-i miskīnüŋ-ile
dil-i āvāremi ol ġamze-i cādūye çeker

5. şebnemi nite-ki ḫūrşīd-i cihān ėy **yaḥyā**
ceẕbe-i ‘ışḳ beni yār-i semen-būye çeker

112.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. şerār-ı nār-ı āhum ay u gün gibi semā‘ eyler
meger kim sūz-ile nāy-ı fiġānum istimā‘ eyler

dilini ehl-i derdüŋ rāh-ı ‘ışḳa girmeyen bilmez
ceresler nāḳa-ı leylīde mecnūna vedā‘ eyler

3. niḳāb-ı şāhid-i maḳṣūd-imiş bildüm bu dünyāyı
maḥabbet ‘āşıḳ-ı şeydāyı ehl-i ıṭṭılā‘ eyler

baŋa ẓulm-i ṣarīḥ ėtdüŋ dėyü ḳan aġlayan yāre
anuŋla söyleşür āl-ile rengīn iḫtirā‘ eyler

5. ḫayāl-i yāre māni‘dür dėyü derd ehli dünyāda
ḳarışmaz kimseye ḫalḳ-ı cihāndan inḳıṭā‘ eyler

başumda ḫūn-ı zaḫmı derd-i serden ḳurtarur cānı
‘aceb olmaya bu kim gül ṣuyı def‘-i ṣudā‘ eyler

---

2 (Ey sevgili), seni bir gece rüyada kucaklayan kimse can verir de kendini kıyamete dek sürecek uykuya/ölüme atar.

3 Ahım ile gözyaşım divaneliğimi görünce boynuma zincir takıp (beni) o boyu gönül çeken güzele doğru çeker.

3[b] āhum ile: āh-ile MK.

4 (Ey sevgili), misk kokulu/siyah kâkülün ile saçların iki büklüm/halka halka olup derbeder gönlümü o büyücü gamzeye doğru çeker.

4[b] cādūya: cāẕūya MK.

5 Ey Yaḥyā, cihan güneşinin çiy tanesini (kendine çekmesi) gibi aşk cezbesi/daveti de beni yasemin kokulu sevgiliye çeker.

5[a] şebnemi: sīnemi YD.

112. MK: 99[a]; YD: G. 112.

1 Ah ateşimin kıvılcımı ayla güneş gibi sema ettiğine göre anlaşılan aşkla/yanarak feryadımın neyini dinler.

2 Çanlar Leyla’nın devesinde Mecnun’a veda eder; (lakin) aşk yoluna girmeyen (kimse), dert ehlinin/âşıkların dilinden anlamaz.

3 Anladım ki bu dünya, maksut güzelinin örtüsüymüş; aşk, çılgın âşığı âlim eder.

4 Sevgiliye “Bana apaçık zulmettin!” diyerek kanlı gözyaşları döken (kimse, bu sayede) onunla söyleşir de hileyle/kırmızıyla hoş/renkli hayaller icat eder.

5 Dert ehli sevgilinin hayaline engeldir diye dünyada kimseyle sohbet etmez, insanlarla alakasını keser.

5[a] māni‘dür: ma‘nīdür MK.

6 (Sevgilinin) başımda (açtığı) yaranın kanı, beni baş ağrısından kurtarır. Buna şaşılmaz; çünkü gül suyu baş ağrısını dindirir.

7. görince nāme-i yāri ṣafādan raḳṣ urur **yaḥyā**
şu mevlāyī gibi kim şevḳ-ı nāy-ile semā‘ eyler

113.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. hezār şīve vü nāz-ile ol ḳara gözler
hezār yėrde benüm gibi mübtelā gözler

kilāb-ı kūyuŋı gözlerse gözlerüm ṭaŋ mı
ġarīb-i ser-keşi yad ėlde āşinā gözler

3. saŋa maḥabbet ėden vaṣluŋı ümīd eyler
ölümlü ḫaste olan derdine devā gözler

ri‘āyet eyleseler ‘āşıḳa ṣafā sürmez
zemāne şeyḫi riyā ile kibriyā gözler

5. şükūfeler gibi bu būsitān-ı fānīde
taṣavvur ėtme ki bāḳī ola beḳā gözler

‘avānı ẓālim ėder gerçi ‘avn-ı fir‘avnı
kelīmi gibi aḥıbbāsını ḫudā gözler

7. kemāl-i naẓm-ile **yaḥyā** müsellem olsa n'ola
ġazelde ḥażret-i cāmī gibi fenā gözler

114.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḥālet-i zühd-ile bülbüller nemed-pūş oldılar
anlaruŋ tesbīḥine güller ḳamu gūş oldılar

---

7 Yaḥyā, sevgilinin mektubunu görünce sevinçten ney coşkusuyla sema eden şu Mevlevî gibi raksa başlar.

113. MK: 99[b]; YD: G. 113.

1 Binlerce naz ve işveyle o kara gözler, her yerde benim gibi bir âşık arar.

2 (Ey sevgili), gözlerim mahallenin köpeklerini ararsa şaşılır mı? Memleketinden çekip gitmiş yabancıyı gurbette tanıdık koruyup gözetir.

3 Can çekişen hasta nasıl derdine deva ararsa sana âşık olan da vuslatını ümit eder.

4 Âşığa izzet ve ikramda bulunsalar (âşık) mutlu olmazken zamane şeyhi ikiyüzlülük ederek itibar arar.

4[a] ri‘āyet: re‘āyet YD; eyleseler: eylese MK.

5 Çiçekler gibi sonsuzluğu arayanlar, bu gelip geçici bahçede/dünyada ebediyen kalacaklar sanma.

5[b] ki: - MK.

6 Her ne kadar Firavun'un/zalimin yardımı zorbayı zalimleştirse de Allah, Hz. Musa'yı koruduğu gibi dostunu korur.

7 Yaḥyā şiirinin kusursuzluğuyla bilinse/anılsa şaşılmaz; (zira o), gazelde Câmî hazretleri gibi fenâ makamını arar.

114. MK: 99[b]; YD: G. 114.

1 Bülbüller dünyadan el çekip ibadetle meşgul olarak hırka giyince/dervişlik yoluna girince güller hep birlikte onların zikrine kulak verdiler.

cūylar gibi erenler cümle baḥr-i vaḥdete
ėrdiler māhī gibi ammā ki ḫāmūş oldılar

3. her kitābı noḳṭa-i vāḥidden istiḫrāc ėdüp
ḳaṭre iken her biri deryā-yı pür-cūş oldılar

'ışḳ-ile āyīne-i ġayb olmaġ isterseŋ eger
anlara var kim hidāyet ehline ṭuş oldılar

5. cümle 'ālemden te'alluḳ rişte sini kesdiler
cām-ı 'ışḳı nūş ėdenler mest ü bī-hūş oldılar

'āleme sulṭān olanlardan hezār-ender-hezār
gitdiler bir bir bu 'ālemden ferāmūş oldılar

7. oḳusun bu şi'r-i **yaḥyā**yı bülend āvāz-ile
bāde-i tevḥīd-ile anlar ki ser-ḫoş oldılar

115.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. göŋlüŋi 'ışḳ-ile deryā-yı muṣaffā ėde-gör
yėrleri gökleri gendüŋde temāşā ėde-gör

başdan ayaġa göz ol mihr-i cihān-tāb gibi
'ayn-ı 'irfān-ile bünyānuŋı bīnā ėde-gör

3. ṭurı ṭur ḳadre ėren āb-ı revān gibi hemān
ṭurduġuŋ meskenüŋi ṭūr-ı temennā ėde-gör

hū dėyen hū ėşidür ḳāf-ı ḥaḳīḳatde begüm
gendüŋi na're-i hū ile hüveydā ėde-gör

5. levḥ-i maḥfūẓ göŋül dil dilidür aŋa ḳalem
'ālem-i ẓāhire taḥṣīlüŋi peydā ėde-gör

---

2 Erenler akarsular misali hep birden vahdet denizine ulaştı; lakin balık gibi suskun oldular.
3 (Âşıklar) bir noktadan bir kitap çıkarıp her biri bir damla iken coşkun deniz oldular.
4 Eğer aşkla gayb aynası olmayı dilersen Hak yolunda yürüyenlere müptela olmuşlara git!
5 Aşk şarabını içenler sarhoş olup kendilerinden geçerek cümle âlemden alaka ipini kestiler.
6 Dünyaya hükümdar olanlardan binlercesi, birer birer bu dünyadan gidip unutuldular.
MK: -.
7 Tevhit şarabıyla sarhoş olan o (kimseler), Yaḥyā'nın bu şiirini yüksek sesle okusunlar.

115. MK: 101[b]; YD: G. 115.

1 Gönlünü aşkla duru bir deniz hâline getirip bütün cihanı kendinde seyret!
2 Cihanı aydınlatan güneş gibi başdan ayağa göz ol, irfan gözüyle binanı/cismini seyret!
3 Tıpkı Kadir Gecesi'ne ulaşan akarsu gibi duru ol/(günahlardan) arın/dur, bulunduğun yeri yakarış Tur'u et!
3[b] meskenüŋi: مسنکی YD.
4 A beyim, hakikat makamının Kaf Dağı'nda "Allah!" diyen kimse "Allah!" (nidasını) işitir; (sen de) kendini Allah narasıyla aşikâr et!
5 Gönül Levh-i Mahfuz, onun kalemi de gönül dilidir; (haydi), zahir âlemine/dünyaya öğrendiklerini göster!

er iseŋ mürşidüŋe mürşid ol irşād eyle
her velīyem dėyeni cümleden evlā ėde-gör

7. ehl-i diller diline düş nite-kim ḳand-i nebāt
naẓm-ile aduŋı **yaḥyā** gibi iḥyā ėde-gör

116.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün
Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. anlar ki bāz-ı himmeti 'anḳāye ṣaldılar
gün gibi ḳāf-ı 'ışḳa varup sāye ṣaldılar

bilmezlük ėtdi gendüyi bildürdiler hemān
bāġ-ı cinándan ādemi dünyāye ṣaldılar

3. yoḳluḳda yoḳladı biri birin ricāl-i ġayb
ḫār-ı vücūdı nār-ı tecellāye ṣaldılar

üftāde-i maḥabbeti ḫūrşīd-i 'ışḳ-ile
şebnem-miṣāl 'ālem-i bālāye ṣaldılar

5. bād-ı ṣabā-yı āh ile erkān erenleri
ol serv-i bāġ-ı cenneti buraye ṣaldılar

ser vėrdi sırr vėrmedi ser-cümle evliyā
ẓulm ü cefā ėdenleri mevlāye ṣaldılar

7. **yaḥyā** ne çāre ḳaldı bu ḥasret ḳıyāmete
gün yüzlüler bugün bizi ferdāye ṣaldılar

---

6 Er isen şeyhine rehber ol, klavuzluk et; her veli olduğunu iddia edeni en yüksek makama ulaştır!

7 Nöbet şekeri misali gönül ehlinin diline düş/dilinde söylen, Yaḥyā gibi nazımla adını yaşat!
7[a] ḳand-i nebāt: ḳand ü nebāt MK.

116. MK: 100[a]; YD: G. 116.

1 Himmet doğanını Anka'nın üzerine salan kimseler, (Anka'yı avlayıp) gün gibi aşkın Kaf Dağı'na kuruldular.

2 Kendini bilmezlik edince hemen haddini bildirdiler, Hz. Âdem'i/insanı cennetler bağından dünyaya sürdüler.

3 Gayb erenleri birbirini yokluk makamında bulup varlık dikenini tecelli ateşine attılar.
3[a] birin: birini MK.

4 Sevda esirini aşk güneşiyle çiy tanesi misali ilahî âleme/gökyüzüne yolladılar.

5 Gayb erenleri, o cennet bağının selvisini ahın saba rüzgârıyla buraya yolladılar.
MK: -.

6 Velilerin hepsi de ser verip sır vermediler, zulüm ve eziyet edenleri Allah'a havale ettiler.
MK: -.

7 Ey Yaḥyā, çare yok! Bu hasret/sevda kıyamete kaldı, gün yüzlü güzeller bugün bizi "Yarın!" diyerek avuttular.

117.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. mecnūn-ı 'ışḳı lāle gibi ṭaġa ṣaldılar
hem ṭaġa hem benefşe gibi bāġa ṣaldılar

başlandı çün-ki ḳaṣr-ı maḥabbet yapılmaġa
ferhādı ṭaşa ḫusrevi ṭopraġa ṣaldılar

3. ḳayd-ı ġam-ı cihāndan alup dest-i 'ışḳ-ile
şeh-bāz-ı rūḥ-ı 'āşıḳı uçmaġa ṣaldılar

cānānı ḳalb-i 'āşıḳa ṣūfīyi ka'beye
kimin yaḳına kimini uzaġa ṣaldılar

5. müstaġraḳ ėtdi göz yaşı **yaḥyā**yı nāgehān
berg-i ḫazānı ṣanki bir ırmaġa ṣaldılar

118.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. dünyāya bu ḫayālī gibi lāġa ṣaldılar
ya'nī ki ḫalḳa masḫara olmaġa ṣaldılar

şer'-ile yüzi ḳara küfür-güy ışıḳları
yaŋlış müsevvede dėyü ocaġa ṣaldılar

3. ḳayd ėdinür ḳalender olan ṭavḳ-ı la'neti
bāġ-ı cihānda gendülerin bāġa ṣaldılar

her bir ışıḳ yüzinde ṣaḳalın tırāş ėder
berg-i nihāl-i dīnini ṭopraġa ṣaldılar

5. **yaḥyā** ser-i ḫayālīde rūm ėli ṭaḳyesi
güyā ki bir ṭoġandur anı zāġa ṣaldılar

---

117. MK: 100[a]; YD: G. 117.

1 Âşık Mecnun'u lale gibi dağa sürdüler, hem dağa hem menekşe gibi bağa sürdüler.

2 Aşk köşkü yapılmaya başlandığı için Ferhad'ı taş, Hüsrev'i de toprak bulmaya yolladılar.

3 Âşığın ruh doğanını aşk eliyle dünyanın gam bağından kurtarıp uçsun diye serbest bıraktılar/cennete yolladılar.

4 Sevgiliyi âşığın kalbine, sofuyu da Kâbe'ye... Kimini yakına, kimini uzağa yolladılar.

5 Gözyaşları Yaḥyā'yı birdenbire sardı, sanki güz yaprağını bir ırmağa attılar.

118. MK: 100[a]; YD: G. 118.

1 Bu Ḫayālī gibi (kimseleri) dünyaya latife olsun diye gönderdiler, yani halkı eğlendirsin/halka rezil rüsva olsun diye gönderdiler.
1[a] gibi: bigi MK.
1[b] ki: - MK.

2 Şeriate uymayan/uğursuz, ağzı bozuk ışıkları yanlış müsvedde diye ocağa attılar.
2[b] dėyü: gibi MK.

3 Kalenderîler lanet halkayı takınıp dünya bağında kendilerini zincire vurdular.

4 Yüzündeki sakalını kazıyan her bir ışık, dini fidanının yaprağını toprağa attı.

5 Ey Yaḥyā, Ḫayālī'nin başındaki Rumeli takkesi sanki karganın üzerine salınmış bir doğandır.

119.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. iltiyām-ile selāmuŋdan helāk olmaġ olur
saŋa 'āşıḳ dirilen cānlar eyüdür ṣaġ olur

sünbüli gitmez güli ṣolmaz maḥabbet bāġınuŋ
āhı artar 'āşıḳuŋ cisminde yüz biŋ dāġ olur

3. aradan çıḳsun gözüm 'ayn-ı ḥayāt ise daḫı
nāzenīnüm ter düşer yaşum ḳaçan ırmaġ olur

dār-ı dünyāda ne gül ḳalur ne bülbül 'āḳıbet
gün gibi 'ālī-cenāb iken yėri ṭopraġ olur

5. gözleri nergis yüzi gül ḳāmeti serv-i revān
vuṣlat-ı yār-ile **yaḥyā**ya ṭaġ üsti bāġ olur

120.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. sen perī-rūyı seven bī-ḫūş u ser-gerdān olur
aduŋ aŋılduġı yėrde vālih ü ḥayrān olur

gāh gāh unutma iḥsān-ı cefādan 'āşıḳı
ėy perī insān olanlar bende-i iḥsān olur

3. görmesem gün yüzüŋi bir laḥẓa ėy yūsuf-cemāl
ġuṣṣadan dünyā serāyı gözüme zindān olur

dōstum yoluŋda cān vėrmek igen āsān idi
müşkil oldur kim ėşidür düşmenüm ḫandān olur

---

119. MK: 100[b]; YD: G. 119.

1 (Ey sevgili), alçak gönüllülükle verdiğin selamdan helak olmak sana âşık geçinen kimseler için iyi ve sefada olmak gibidir.

2 Âşığın ahı (durmadan) arttığı, vücudunda yüz binlerce yanık yarası olduğu için aşk bağının sünbülü yok olmaz, gülü solmaz.

2[b] dāġ olur: dāġı var MK.

3 Gözüm hayat suyu da olsa aradan çekilsin, gözyaşlarım ne zaman ırmak olsa sevgilim gücenir.

4 Dünya yurdunda ne gül kalır ne de bülbül, yeri güneş gibi yükseklerdeyken sonunda toprak olur.

5 Gözleri nergis, yüzü gül, boyu salınan selvi... Yaḥyā, sevgilinin vuslatıyla her muradına kavuşur.

120. MK: 100[b]; YD: G. 120.

1 (Ey sevgili!) Sen peri yüzlü güzeli seven aklını yitirir, şaşkın ve perişan olur; adının anıldığı yerde hayrete düşüp hayran olur.

2 Ey peri, âşığa cefa ihsanında bulunmayı ara sıra (da olsa) hatırla; (çünkü) insan olan, ihsanın kölesi olur.

3 Ey Yusuf yüzlü güzel, gün yüzünü bir an görmesem kederden dünya sarayı gözüme zindan görünür.

4 Ey dostum, yolunda can vermek pek kolaydı; (lakin can verdiğimi) işitince düşmanım sevinir, zor olan (işte) budur!

5. saŋa ḳarşu ditreyüp gün gibi ėy māh-ı celāl
z̲erre-veş üftādeŋ olan ḫāk ile yeksān olur

bende-i ‘ışḳ olduġum'çün ḫāṭırum yıḳsaŋ n'ola
pādişāhum gizlü genc olduġı yėr vīrān olur

7. z̲erre-veş ‘uşşāḳa ėy **yaḥyā** igen vėrmez vücūd
şehrümüz meh-rūları gün gibi ‘ālī-şān olur

121.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. biri birini bulur maḥbūblar yārān olur
biri birini sever hem bende hem sulṭān olur

ay-ile gün ṣanasın bir yėre cem‘ olur hemān
hem-demi serv-i ḫırāmānuŋ gül-i ḫandān olur

3. bir nefesde iki ‘ālem z̲evḳını peydā ėder
şol güneş yüzlüye kim bir māh-rū cānān olur

ḳādir olmaz biri birine cefālar ėtmege
ittiḥād eyler biri biri ile yeksān olur

5. bir yaŋa ‘ālemdedür dil-berler ammā bir yaŋa
‘āşıḳ-ı ṣādıḳları **yaḥyā** gibi bī-cān olur

122.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. sālik-i rāh-ı fenā yoġ olmaġ-ile var olur
gün gibi envār-ı ‘ayn-ı ‘ışḳ-ile hem-vār olur

---

5 Ey celâl ayı! Toz tanesi misali zavallı âşığın olan, (senin) karşında güneş gibi titreyerek yerle bir olur/perişan olur.
MK: -.

6 Aşk esiri olduğum için gönlümü yıksan ne var? Ey padişahım, gizli hazinenin bulunduğu yer harap/perişan olur.
MK: -.

7 Ey Yaḥyā, şehrimizin ay yüzlüleri güneş gibi yüksek makamlıdır; zerre misali âşıklara hiç yüz vermezler.

121. MK: 101[a]; YD: G. 121.

1 Güzeller birbirini bulunca sevgili olurlar, birbirlerini sevip hem köle hem sultan olurlar.

2 Salınan selvinin sevgilisi gülen/açılmış gül olunca sanki ayla güneş bir araya gelmiş sanırsın.

3 Bir ay yüzlünün sevgilisi olan şu güneş yüzlü güzel, bir anda iki dünyanın zevkine kavuşur.
3[b] bir: - MK.

4 (Güzeller) birbirine cefa etmeye güç yetiremezler, birbirleriyle anlaşıp birlik olurlar.

5 Bir yanda gönül alıcı sevgililer eğlencedeyken diğer yanda sadık âşıkları Yaḥyā gibi cansız/küskün olur.

122. MK: 101[a]; YD: G. 122.

1 Fenâ yolunun yolcusu yok olmakla var olur, gün gibi aşk kaynağının/sevgilinin nuruyla mükemmel olur.
1[b] ‘ayn-ı: ‘aynı YD.

āfitāb-ı ‘ışḳı ile merd-i ‘ālī-himmetüŋ
gökdeki pervīn elinde sübḥatü'l-envār olur

yoḳluġında ‘ālemüŋ bir özge ‘ālem var-imiş
‘ālem-i faḳr u fenā derd ehline tīmār olur

vādī-i ‘ışḳuŋ begüm bī-ḳayd olur dīvānesi
boynınuŋ zencīri ancaḳ āh-ı āteş-bār olur

şāh-ı bī-ṭabl u ‘alem oldur ki bir dervīş iken
nėçe sulṭān-ı vilāyet aŋa ḫıdmetkār olur

ehl-i dilden kim ala būy-ı velāyetden eṣer
ġonce-veş anuŋ dehānı maḫzenü'l-esrār olur

yolını pāk ėden ėy **yaḥyā** aḳar ṣular gibi
gün gibi ‘ayne'l-yaḳīn āyīne-i dīdār olur

123.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

vuṣlat serāyı kim nėçe yılda binā olur
bir demde nār-ı fürḳat-ile hep hebā olur

derd-i maḥabbet ādemi ġāyetża‘īf ėder
ṣūfī bizüm riyāżetümüz bī-riyā olur

ṭaġlar ḳadar cefālar ėdersin benüm begüm
şol bendeden ki ẕerre ḳadarca ḫaṭā olur

cānāneden şikāyet ėdüp ḥālüm aġlasam
her kişi ṭāli‘üm gibi andan yaŋa olur

---

2 Aşkının güneşiyle gökteki Pervin, ihsanı yüce yiğidin elinde nurdan tespihe dönüşür.

3 Âlemin yokluğunda bir başka hâl varmış, yokluk ve fenâ makamının âlemi dert ehline tedavi olur.

3[a] ‘ālemüŋ: ādemüŋ MK.

4 A beyim, aşk vadisinin delisi zincirsiz/dünyadan el çekmiş olur; (onun) boynunun zinciri ancak ateşler saçan ahtır.

5 Davulsuz ve sancaksız padişah, yoksul bir dilenci/derviş iken nice sultanının kendisine hizmet ettiği kimsedir.

6 Gönül ehlinde velilik kokusundan/mizacından iz bulan kimsenin ağzı gonca misali sırlar mahzeni/hazinesi olur.

6[a] dilden kim ala: dilde kim ola MK.

7 Ey Yaḥyā, akarsular gibi yolunu temizleyen/günahlarından arınan, hiç kuşkusuz Allah’ın tecellisine ayna olur.

123. MK: 101[a]; YD: G. 123.

1 Bunca yılda inşa edilen vuslat sarayı, ayrılık ateşiyle bir anda baştan sona harap/toz olur.

2 Aşk derdi insanı ziyadesiyle perişan eder/zayıflatır. Ey sofu, bizim kanaatle yaşamamız/perhizimiz hakikidir!

3 A benim beyim, şu köleden zerre kadar hata olsa dağlar kadar eziyet edersin.

3[b] ḳadarca: ḳadar MK.

4 Sevgiliden şikayet edip hâlime ağlasam/yakınsam herkes talihim gibi ondan tarafa olur.

5. **yaḥyā** cihānda yüze gelür göz yaşı gibi
deryā-yı ʻışḳ-ı yāre şu kim āşinā olur

124.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gel vücūduŋ perdesin ḳaldur cemāl-i yāri gör
cān gözinden sil ġubārı çihre-i dil-dārı gör

oyalanma aldanup ārāyişine ʻālemüŋ
menzil-i maḳṣūduŋa bir gün öŋürdi varı-gör

3. murġ-ı cānuŋ rūḥ-ı ḳudsīlerle pervāz eylesün
çıḳ bu ẓulmānī ḳafesden ʻālem-i envārı gör

dāmenin elden ḳoma hergiz ḫarābāt ehlinüŋ
ṣūret-i inkārda maḫfī olan iḳrārı gör

5. mā-teḳaddemden ḫaber vėr ʻayn-ı ḥādiṯdür cihān
maḥşer-i evvelde manẓūr-ı ülü'l-ebṣārı gör

çeşmüŋe kuḥl-i baṣar *men kāne fi'd-dünyā* yėter
gözi açuḳlardan ol her laḥẓa bu esrārı gör

7. beyt-i maʻmūr oldı **yaḥyā**nuŋ bu şiʻr-i dil-keşi
ʻayn-ı ʻibretle yine maʻmūra baḳ miʻmārı gör

125.

Feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ʻayn-ı ʻışḳ-ile yüri nāẓır-ı bīnā ola-gör
ẕerre-veş mihr-i münīr-ile hüveydā ola-gör

terk ü tecrīd-ile ʻālemde mesīḥālıġ ėdüp
bu ṭoḳuz āyinede gün gibi peydā ola-gör

---

5 Ey Yaḥyā, sevgilinin aşk denizine dalgıç olan şu kimse, dünyada gözyaşı gibi cesaretle ortaya çıkar/yüzmeyi başarır/yüze dökülür.

124. MK: 101[b]; YD: G. 124.

1 Gel, varlık/beden engelini kaldır, yârin cemâlini gör; gönül gözünden tozu temizle, gönül alıcı sevgilinin yüzünü gör!
2 Dünyanın süsüne aldanıp vakit kaybetme, emel menziline bir gün önce var!
3 Can kuşun mukaddes ruhlarla uçsun; bu karanlık kafesten/bedenden kurtul da nurlar âlemini/ilahî âlemi seyret!
4 Meyhane ehlinin eteğini sakın elden bırakma, inkâr suretinde gizli olan tasdiki gör!
5 Cihan sonradan var olmuştur, (sen) eski zamanlardan haber ver; ilk mecliste/elest meclisinde/ezelden basiret sahiplerinin neye dikkat kesildiğini gör!
6 Gözüne sürme/perde olarak "dünyada olan şey/kimse" yeter; (sen) gönül gözüyle görenlerden ol, her an bu sırrı idrak et!
7 Yaḥyā'nın gönlü cezbeden bu şiiri, mamur bir saray/beyit oldu; ibret gözüyle yine imar edilene bakıp mimarı gör!

125. MK: 102[a]; YD: G. 125.

1 Haydi, aşk gözüyle basiret sahibini seyret; toz tanesi misali parlak güneşle aşikâr ol!
2 Allah'tan başka her şeyi terk ederek dünyada Mesihalık edip bu dokuz aynada/dokuz kat gökte güneş gibi doğ!

3. heves-i ṣadr-ı riyāset ṭaleb-i ṣaff-ı niʿāl
ḳayd olur ādeme var bī-ser ü bī-pā ola-gör

ḫalḳ arasında ecel ḳaddüŋi lām eylemedin
yüri ʿayni ile ʿanḳā gibi tenhā ola-gör

5. yüzüŋi ḫāk-i ḳadem ḳıl sözüŋi āb-ı ḥayāt
şiʿr-i cān-baḫş-ile **yaḥyā** gibi iḥyā ola-gör

126.

Müfteʿilün mefāʿilün müfteʿilün mefāʿilün
Recez – + + – / + – + – / – + + – / + – + –

1. ʿışḳ-ile gendüden gider ʿāşıḳa bir nidā gelür
yazısı yoḳ kitāb oḳur ʿālim olur çıḳa-gelür

ḳayd-ı ġam-ı cihān gider mā-melekini terk ėder
ḫāne-i cān-ı ʿārife derd ü elem ṣafā gelür

3. ṣaçı aġarur ādemüŋ ḳarlu ṭaġa döner başı
ʿömri behārını anuŋ āḫir ėden şitā gelür

ʿāşıḳ-ı bī-şümār-ile yāri gören ṣafā sürer
bezm-i eleste varduġın ādem olan aŋa-gelür

5. **yaḥyā** sözin uzatmaŋuz beyti bozarsuŋuz hemān
sırr-ı sülūk-ı sāliki söyleyene belā gelür

127.

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ʿayn-ı ʿuşşāḳa cihān ḫāne-i evbāş gelür
encüm-i çarḫ-ı felek dāne-i ḫaşḫaş gelür

---

3 Başkanlık makamının arzusu da ayakkabılıkta/meclisin en değersiz yerinde oturma isteği de insana bağ/engel olur; haydi, başsız ve ayaksız ol/makam ve unvan peşine düşme!

4 Ölüm insanların arasında boyunu lâm (ل) eylemeden/iki büklüm etmeden haydi, tıpkı Anka gibi uzlete çekil!

5 Yüzün toprak, sözün hayat suyu olsun; can bağışlayan şiirle Yaḥyā gibi hayat bul/ihsana kavuş!

126. MK: 102[a]; YD: G. 126.

1 Âşığa göklerden bir davet gelir; (âşık), aşkla kendinden geçer. Yazısı olmayan kitap okur, âlim olup çıkar.

2 Dünya kaygısının bağından kurtulur, varını yoğunu terk eder; arifin gönül evine dert ve elem hoş gelir.

3 Onun ömür baharını bitiren kış gelince insanın saçı ağarır, başı karlı dağa benzer.
3[b] ʿömri behārını: ʿömr-i behārını MK.

4 Sevgiliyi sayısız âşıkla gören (kimse) sefa bulur, insan (bir vakitler) elest meclisinde olduğunu hatırlar.

5 Yaḥyā'nın sözünü uzatmayın, beyti bozarsınız; tasavvuf yolcusunun seyrinin sırrını söyleyene hemen bela gelir.
5[b] sülūk-ı: sürūr-ı MK.

127. MK: 102[b]; YD: G. 127.

1 Âşığın gözünde dünya serseriler/sarhoşlar evi, gökyüzü değirmeninin yıldızları da haşhaş taneleridir.

yüz bulur her dem aḳar ḳanlu yaşum ḳaṭreleri
ṣanasın tābi‘ olur rūma ḳızılbaş gelür

3. gizlü gelmez er olan ḫaşmına mānend-i ṣabā
gün gibi tīġ-ı cihān-tābı ile fāş gelür

ser-i ‘uşşāḳ eli altında olur ḫātem-veş
ḫātem-i la‘l-i leb-i yāre ḳaçan ḳaş gelür

5. şecer-i mīve gibidür güzelüm ehl-i kemāl
dā’imā dest-i edānīden aŋa ṭaş gelür

ġam-ı ‘ışḳ-ile raḳam gibi perīşān olana
cümleden ‘izzet ü ikrām-ile şābāş gelür

7. ol perī-rūyı görüp ‘aḳlı gider **yaḥyā**nuŋ
göŋline āteş-i ḥayret gözine yaş gelür

128.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. merd-i ‘īsā-nefese mā’ide-i rāz gelür
dil dilinden ḳulaġına anuŋ āvāz gelür

ādemüŋ ‘aḳlı gider ‘ālem-i ḥayretde ḳalur
her ḳaçan ṭoġrulup ol serv-i ser-efrāz gelür

3. beni öldürmege ḳaṣd eylese ġamnāk olurın
şādümān olduġumı bilse eger vāz gelür

oyalar ‘āşıḳ-ı mecnūnı ṣadā-yı zencīr
ėllerüŋ çeng ü rebābı aŋa nā-sāz gelür

5. ma‘nī yüzinde anuŋ bāl ü peridür eş‘ār
ṣanmaŋuz bir daḫı **yaḥyā** gibi şeh-bāz gelür

---

2 Kanlı yaşımın damlaları yüz bulup/şımarıp devamlı akar, sanırsın Kızılbaş Anadolu’ya gelip tabi olur.
3 Yiğit olan, düşmanının yanına gizliden varmaz; sabah rüzgârı gibi cihanı aydınlatan kılıcıyla apaçık meydana çıkar.
4 Sevgilinin lâl dudağının mührüne ne zaman kaş/yüzük halkası gelse âşıkların başı mühür gibi eli altında olur.
5 A güzelim, ilim ve fazilet sahibi meyveli ağaç gibidir; alçakların elinden sürekli ona taş gelir.
6 Aşk kederiyle yazı gibi perişan olana, her yerden saygı ve hürmetle “Aferin!” gelir.
7 O peri yüzlü güzeli görünce Yaḥyā’nın aklı gider; gönlüne hayret ateşi düşer, gözüne yaşlar dolar.

128. MK: 102[b]; YD: G. 128.

1 İsa nefesli yiğide sır sofrası/Hz. İsa’ya indirilen sofra gelir; gönül dilinden onun kulağına ses gelir.
2 O başı yüksek selvi ne zaman doğrulup gelse insanın aklı başından gider, hayret âlemine varır.
3 (Sevgili) beni öldürmeye kastetse üzülmüş gibi davranırım; (çünkü) mesut olduğumu bilse vazgeçer.
4 Aklını yitirmiş âşığı zincirin sesi oyalar, ellerin çengi ve rebabı ona âhenksiz gelir.
5 Şiirler, aslında onun kanatlarıdır; (dünyaya) bir daha Yaḥyā gibi bir ak doğan/unvan sahibi kimse gelir sanmayın!

129.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. sür dilden ol sürūrı vėrürse eger ġurūr
serverleri ṭarīḳ-ı kemālinden alıḳor

dīdār-ı ḥaḳḳa aḥsen-i vech-ile ėrişür
göz yaşı ile şol ki yüzi ḳarasını yur

3. aç 'ayn-ı cānı gül gibi esrāra vāḳıf ol
nergis gibi bu bāġda a'mā görür mi nūr

ṣāf olmayınca ṣu gibi āyīne-i vücūd
ṣanma ki 'aks-i nūr-ı tecellā ėde ẓuhūr

5. gel [şekl-i] mā-sivāya baḳup ḳalma zīnhār
allāh ṣaḳlasun kişiyi yoldan alıḳor

ser-dār olur ekābire her dem elif gibi
ṭoġruluġ ile kim ki bu yoldan ėde 'ubūr

7. var kūy-ı yāre ola ki feṭḥ-i kelām ola
yaḥyā kelīme cāy-ı niyāz oldı çün-ki ṭūr

130.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. güzel bilmek dilerseŋ yāri bir 'āşıḳ geçenden ṣor
cemāl-i muṣṭafāyı ḥażret-i veyse'l-ḳarenden ṣor

---

129. MK: 103[a]; YD: G. 129.

1 Eğer (seni) kibre sürüklerse sultanları ilim ve fazilet yolundan alıkoyan o sevinci gönülden uzaklaştır!

1[b] serverleri: servleri MK.

2 Gözyaşlarıyla yüzünün karasını yıkayan/günahlarından arınan şu (kimse), Hakk'ın huzuruna/tecellisine yüzün en güzeliyle/en güzel şekilde ulaşır.

2[a] aḥsen: ḥasen MK.

3 Gönül gözünü aç, gül gibi sırlara vâkıf ol! Nergis gibi kör olan, bu bahçede/dünyada nur göremez.

3[a] gül: gün MK.

4 Vücut aynası su gibi saf olmadıkça tecelli nurunun aksi ortaya çıkar sanma!

4[b] ki: - MK.

5 Gel, sakın sevgiliden başkasının suretine bakıp kalma; Allah saklasın, insanı yoldan/Hak yolundan alıkoyar.

MK: -.

5[a] [şekl-i]:Bu düzeltme Mehmet Çavuşoğlu tarafından yapılmıştır.

6 Kim bu yoldan doğrulukla geçerse daima ululara elif gibi baş olur.

MK: -.

7 Ey Yaḥyā sevgilinin mahallesine git, belki konuşmak mümkün olur; zira Tur Dağı Hz. Musa'ya niyaz mekânı oldu.

130. MK: 103[a]; YD: G. 130.

1 Sevgiliyi güzel bilmek istersen bir âşık geçinenden sor; Hz. Mustafa'nın güzelliğini Veyse'l-Karenî hazretlerinden sor!

ne bilsün ka‘be-i ‘ışḳuŋ ṭarīḳın görmeyen a‘mā
rumūz-ı *lī ma‘a'llāh*ı resūl-i ẕü'l-minenden ṣor

3. ḳapusın çıŋradur ‘arş-ı ‘aẓīmüŋ ḥalḳa-i ṣoḥbet
gel e ėy müdde‘ī bu ẕevḳ-ı ẕikru'llāhı benden ṣor

sülūkı pīrden ögren seni envāra ġarḳ ėtsün
ṣorarsaŋ bu gülistānuŋ ṣafāsın yāsemenden ṣor

5. tırāş ėt noḳṭa-i ḫāki ṣay anı yoḳ ḥisābına
vücūduŋ saŋa ḥā’ildür bu esrārı bilenden ṣor

ne içün ġonceler ḫandān benefşe zār u maḥzūndur
bu aḥvāli zebān-ı ḥāl ile bārī çemenden ṣor

7. ten-i ḫākīden iste rūḥ-ı pāki her dem ėy **yaḥyā**
viṣāli ḳıṣṣasını yūsufuŋ beytü'l-ḥazenden ṣor

131.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ol kemān ebrūların depretse cānum deprenür
yüregüm oynar gözüm segrür nişānum deprenür

ṭāḳatüm yoḳ kim du‘ā-yı devletin ėşitdürem
görsem ol şāhı hemān ancaḳ dehānum deprenür

3. zindedür ṣanmaŋ beni çarḫuŋ kemānından baŋa
tīr-i ġam ṭoḳunduġınca üstüḫ̆ānum deprenür

---

2 Aşk Kâbe’sinin yolunu, görmeyen kör ne bilsin? “Benim Allah ile (öyle bir vaktim var ki o vakte ne mukarreb bir melek ne de nebî-i mürsel girer.) [Aclûnî, II, 173].” sırrını lütuf sahibi Resul’den sor!
2[a] a‘mā: ‘āmī MK.

3 Sohbet halkası yüce Arş’ın kapısını inletir. Gel, ey iddiacı! Allah’ı zikretmenin bu zevkini benden sor!
3[b] e: - MK.

4 Tasavvuf yolculuğunu şeyhten öğren ki seni nurlara gark etsin; bu gül bahçesinin keyfini sorarsan yaseminden sor!
4[a] envāra: envār MK.

5 Toprak parçasını/bedeni ortadan kaldır, onu hiçe say! Vücudun sana engeldir, bu sırrı bilenden sor!
MK: -.

6 Neden goncalar gülerken menekşe üzüntüyle inler? Bu hâli hâl diliyle bir kere bahçeden sor!
MK: -.

7 Ey Yaḥyā, saf ruhu daima toprağa mensup bedenden iste; Hz. Yusuf’un vuslat hikâyesini hüzünler evine/Hz. Yakub’un evine sor!

131. MK: 103[a]; YD: G. 131.

1 (Sevgili) o yay kaşlarını hareket ettirse/çatsa canım yerinden oynar; yüreğim çarpar, gözüm seğirir, yaramın izi depreşir.
1[a] kemān ebrūların: kemān-ebrū atın MK.

2 (Onun) saadeti/devleti için ettiğim duayı duyuracak takatim yok! O sultanı ne zaman görsem sadece ağzım kıpırdar.

3 Beni hayatta sanmayın; feleğin yayından (atılan) gam oku bana dokundukça kemiğim oynar.

baḳsa ol şāh-ı cihān rūy-ı celāl-ile hemān
gün gibi ditrer bu cism-i nā-tüvānum deprenür

gülşen-i ‘ışḳ içre **yaḥyā** bād-ı āhumdan benüm
bir ḫazān yapraġıdur gūyā zebānum deprenür

132.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

āsümānī bir libās ėdinmiş ol māh-ı münīr
aŋa bu ḥüsn-ile bulınmaz gök altında naẓīr

nīle girmiş yūsuf-ı mışr-ı melāḥatdür dėdüm
āsümānī cāme ile gördügüm gibi faḳīr

āsümānī cāmesin gėyse n'ola ol pādişāh
bir mesīḥādur ki aŋa āsümān olmış serīr

āsümānī cāme ṣanmaŋ ‘aks-i dūd-ı āhdur
‘āşıḳa āyīnedür cism-i nigār-ı dil-peẕīr

ṣi‘r-i **yaḥyā**da me‘ānī bir müsellem ḫūbdur
baḥr-i naẓmından gėyüpdür āsümānī bir ḥarīr

133.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

ġayret-i aḳrān-ile öldüm ėyā māh-ı münīr
eyledüŋ ‘āşıḳlar içinde beni ḫōr u ḥaḳīr

ẓulm-ile bi'llāhi vīrān eylemek lāyıḳ-mıdur
göŋlümüŋ ṣırça serāyıdur saŋa şāhum serīr

---

4 O cihan sultanı, ne zaman celâl yüzüyle baksa bu zayıf/perişan bedenim hemen gün gibi titremeye başlar.

5 Ey Yaḥyā, dilim güya aşkın gül bahçesinde ahımın rüzgârıyla savrulan bir hazan yaprağıdır.

132. MK: 103[b]; YD: G. 132.

1 O parlak ay, mavi bir elbise giymiş; ona bu güzellikle yeryüzünde eş bulunmaz!
1[b] bulınmaz: bulunmaz MK.

2 (Onu) ben mavi elbiseyle görür görmez “Nil’e girmiş, güzellik Mısır’ının/ülkesinin Hz. Yusuf’udur!” dedim.

3 O padişah mavi elbisesini giyse ne var? (Zira o), gökyüzünün kendisine taht olduğu Hz. İsa’dır!

4 (Görüneni) mavi elbise sanmayın, (âşığın) ah dumanının aksidir; gönül alıcı resim gibi güzel sevgilinin vücudu âşığa aynadır.
4[b] āyīnedür: āyīne-i MK.

5 Yaḥyā’nın şiirinde mana, (onun) nazım denizinden mavi renkli, ipek bir elbise giymiş meşhur bir güzeldir.

133. MK: 103[b]; YD: G. 133.

1 Ey parlayan ay, (ben) akranların/rakiplerin gayretiyle öldüm; (sen) beni âşıklar içinde (hep) hor gördün.
1[b] ‘āşıḳlar: ‘āşıḳlaruŋ MK.

2 Ey sultanım, gönlümün sırça sarayı senin tahtındır; Allah aşkına (onu) zulümle harap etmek reva mıdır?

3. āh kim yār ise hercāyī viṣāl ise muḥāl
derd ise ṭūl u dirāz u ‘ömr ise ġāyet ḳaṣīr

ḳanġı birin dėyeyin biŋ dürlü derdüm var benüm
bī-vefā dünyā gibi bir ẓālime oldum esīr

5. pādişehsin yaraşur bir ḳaç vezīr olsa saŋa
hīç ola mı hem-nişīnüŋ ola ancaḳ ben faḳīr

baŋa elvara şefā‘at eylemek lāzım gele
anuŋ içün olmaduŋ bir gün bu ḥālümden ḫabīr

7. oḳuma nādāna ėy **yaḥyā** şaḳın dīvānuŋı
şi‘rden yėgdür ḫar-ı lā-yefheme zīrā şa‘īr

134.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. benüm sulṭān-ı ‘ālī-şānumuŋ ḳaddi mu‘allādur
hilāl ebrūsı ġarrā kāküli a‘lādan a‘lādur

aḳıtdı göŋlüm ırmaġını bir şāh-ı vilāyet kim
kelāmı dürr-i bī-hemtā vücūd-ı pāki deryādur

3. firāḳ-ı ṣūret-i ḥālüm viṣāl-i ma‘nevī ancaḳ
cemāl-i bā-kemāli ‘ayn-ı ma‘nāda hüveydādur

ṣu gibi ṭurı ṭur çāh-ı tenezzülde niyāz eyle
vücūdı ‘āşıḳ-ı ṣādıḳlaruŋ ṭūr-ı tecellādur

5. maḥabbet cāmına sāḳī olaldan māh-ı devrānum
kimi mest ü kimi ḥayrān kimi mecnūn u şeydādur

sevinme manṣıb-ı ‘ālīde zīrā başduġuŋ yėrler
türāb-ı ḳaṣr-ı ḳayṣerdür ḫarāb-ı dār-ı dārādur

---

3 Ah ah! Sevgili uçarı, vuslat imkânsız, dert uzun, ömürse pek kısa!
4 Vefasız dünya gibi bir zalime esir düştüm; benim bin türlü derdim var, hangi birini diyeyim?
5 (Ey sevgili!) Arkadaşın yalnızca ben fakir âşığın olsun, hiç mümkün mü? (Çünkü sen) padişahsın, yanında birkaç vezir olsa sana yaraşır!
MK: -.
6 (Ey sevgili), olur da bana şefaat etmen gerekir diye bir gün bile bu hâlimden haberdar olmadın.
MK: -.
7 Ey Yaḥyā, sakın *Dīvān*’ını cahile okuma; çünkü arpa, akılsız eşeğe şiirden hoş gelir.

134. MK: 104[a]; YD: G. 134.

1 Benim şanı yüce sultanımın boyu yüksektir; hilâl kaşları göz alıcı, kâkülü güzelden de güzeldir.
2 Gönlümün ırmağını öyle bir padişah akıttı ki (onun) sözü eşi bulunmaz bir inci, temiz mizacı denizdir.
3 Hâlimde görünen ayrılık, şüphesiz bir manevî vuslattır; (sevgilinin) eşsiz cemâli, (işte bu) hâlin kendisinde aşikârdır.
4 Su gibi duru ol/(günahlardan) arın, tevazu kuyusunda yalvarıp yakar; (zira) sadık âşıkların vücudu tecelli Tur’udur.
5 Devrimin ayı, aşk kadehine saki olalı kimi sarhoş, kimi hayran, kimi mecnun, kimi çılgındır.
6 Yüksek makamdayken sevinme; çünkü bastığın yerler imparatorun sarayının toprağı, Dara’nın konağının enkazıdır.

7. ḥayāt ābına beŋzer cān baġışlar ‘ārif-i cāna
mesīḥā remzini iş‘ār ėden eş‘ār-ı **yaḥyā**dur

135.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. vaṣlın ol serv-i bülendüŋ ‘āşıḳ-ı şeydā umar
pādişehden bende zīrā himmet-i a‘lā umar

ṣūfī ‘ışḳ ehlini sulṭān-ı vilāyet aŋlamaz
anuŋ içün gendüzin ‘uşşāḳdan evlā umar

3. umarın [kim] ola āḫir menzilüm kūy-ı ḥabīb
‘āḳıbet ādem yėrini cennetü'l-me’vā umar

ādeme ‘aybını göstermez felek āyīnesi
bī-naẓīr aŋlar görür gendüyi bī-hemtā umar

5. bir benefşe gibi **yaḥyā** boynını egmiş bugün
var ise ol ġonce-lebden va‘de-i ferdā umar

136.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. dōstlar ḫandān u baḫtum yār ü devlet dest-gīr
müdde‘ī maḥzūn u a‘dā münhezim düşmen faḳīr

himmetüŋle şındı göŋlüm gibi a‘dā leşkeri
ādemi cānā şerāb-ı ‘ışḳ ėder ġāyet dilīr

3. tīġlar gibi çalışdum ḳolumı ‘uryān ėdüp
ḳalb-i aġyāre girişdüm ṭoġrılup mānend-i tīr

---

7 Hayat suyuna benzer, gönül arifine can verir; Hz. İsa’nın sırrını anlatan Yaḥyā’nın şiirleridir!

135. MK: -; YD: G. 135.

1 Çılgın âşık, o yüksek selviye kavuşmayı ümit eder; zira köle, padişahtan büyük bir ihsan bekler.

2 Ey sofu, şehrin padişahı aşk ehlini anlamadığı için kendisini âşıklardan üstün sanır.

3 Nasıl insan/Hz. Âdem sonunda Meva Cenneti’ne gitmeyi arzularsa (ben de) son durağım sevgilinin mahallesi olsun isterim.

3[a] [kim]: Bu düzeltme Mehmet Çavuşoğlu tarafından yapılmıştır.

4 Dünya aynası insana kusurunu göstermez; (bu sebepten insan) kendini görünce eşsiz sanır, benzersiz olduğunu düşünür.

5 Yaḥyā bugün bir menekşe gibi boynunu büktüğüne göre anlaşılan o gonca dudaklı güzelden yarın için söz ister.

5[a] bir: bu YD.

136. MK: -; YD: G. 136.

1 Dostlar şen, bahtım açık, talih yardımcı; iddiacı üzgün, hasımlar yenilmiş, düşman perişan!

2 Düşman ordusu yardımınla gönlüm gibi kırıldı/bozguna uğradı. Ey can, aşk şarabı insanı pek yiğit eder.

3 Kolumu sıvayıp kılıçlar gibi çarpıştım, doğrulup ok gibi engelin/düşmanın kalbine saplandım.

az zemān içre perīşān eyledüm ‘aḳlum gibi
gerçi olmışdı ġam-ı ‘āşıḳ gibi düşmen keş̲īr

döndi ‘abdü'l-mü’min iḳlīmine **yaḥyā** küy-ı yār
kimseden ḫavf eylemez tenhā yürür bāy u faḳīr

137.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

sāḳiyā mey ṣun ki eyyām-ı behār elden gider
ḫātem-i cām-ı şerāb-ı ḫoş-güvār elden gider

aç gözüŋ dünyāya meyl ėtme ṣaḳın ey ḫaste-dil
ṣanma bu naḳd-i ḥayātı pāy-dār elden gider

ėrişür bir dem ki murġ-ı cānuŋı ṣayd eyleyüp
nāgehān şeh-bāz-ı ‘ömr-i bī-ḳarār elden gider

kes dilüŋ zāhid yüri ṭa‘n eyleme ‘āşıḳlara
ḫūb sevmekde ‘inān-ı iḫtiyār elden gider

mūcib-i hicrāndur **yaḥyā** viṣāli dil-berüŋ
ġāfil olma dāmen-i vaṣl-ı nigār elden gider

138.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

dirīġā ‘āşıḳın ma‘şūḳ olan bī-ḫānümān ister
z̲elīl ü zār u mecnūn u ża‘īf ü nā-tüvān ister

maḥabbet āteşi ḥayfā ṭuyuldı dūd-ı āhumdan
benüm rūḥ-ı revānum cān gibi ‘ışḳı nihān ister

---

4 Düşman her ne kadar âşığın gamı gibi çoğalmışsa da (onu) kısa zamanda aklım gibi perişan ettim/dağıttım.

5 Ey Yaḥyā, sevgilinin mahallesi Abdü’l-Mü’min’in ülkesine benzedi; zengin fakir, herkes kimseden korkmadan tek başına yürür.

137. MK: -; YD: G. 137.

1 Ey saki, şarap sun; çünkü bahar mevsimi/fırsatı elden kaçmak üzere. İçimi hoş şarabın kadehinin mührü (bir gün) elden gider!

2 Ey hasta gönül! Gözünü aç, sakın dünyaya meyletme; bu ömür nakdini ebedî sanma, elden gider.

3 Öyle bir vakit gelir ki fâni ömrün ak doğanı, can kuşunu avlayıp ansızın çekip gider.

4 Ey sofu, sesini kes; haydi, âşıkları kınama! Güzel sevmede irade dizgini elden gider.

5 Ey Yaḥyā, gönül alıcı sevgilinin vuslatı ayrılık vesilesidir. Gafil olma! Resim gibi güzel sevgilinin kavuşma eteği (bir gün) elden gider.

138. MK: -; YD: G. 138.

1 Eyvahlar olsun! Sevgili âşığını evsiz barksız ister; perişan, gözü yaşlı, aklını yitirmiş ve güçsüz ister.

2 Çok yazık! Ahımın dumanından aşk ateşi aşikâr oldu; (oysa) benim yüreyen latif ruhum, aşkı can gibi gizli ister.

3. açılmaz ėy nihāl-i bāġ sensüz göŋli ‘uşşāḳuŋ
ne meyl-i būsitān eyler ne seyr-i gülsitān ister

viṣāle ėrmedin ḳapuŋda ėrdüm ḥālet-i nez‘e
devā olmaz bu derde ‘ālem-i vuṣlat zemān ister

5. sevindüginden ölürdi dėse bir kimse **yaḥyā**ya
seni ėy ẕerre-i üftāde ol şems-i cihān ister

139.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ḫaṭṭ-ı ruḫı ki fitne-i mülk-i cemālidür
iḳlīm-i rūm içinde belürmiş celālīdür

bīmār-ı ‘ışḳa ḫoş geçüben minnete geçer
tīr-i cefāsı ‘āşıḳa peyk-i viṣālidür

3. kūyında yāre ṭoġrı uçup gitdi murġ-ı cān
zīrā cinān içinde o bir serv dalıdur

şāyed öpem ḳucam dėyü göŋlümi eglerin
eglencemüz dehān u miyānı ḫayālidür

5. aŋma maḥallesin ėşiden ‘āşıḳ olmasun
yaḥyā nigār çün-ki bilürsin vefālıdur

140.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. öldi ḫāk oldı raḳīb ol şeh ne sevdāsın çeker
şol kemān ebrūları daḫı ḳara yasın çeker

---

3 Ey bağın fidanı, âşıkların gönlü sensiz şenlenmez. (Âşık, sen olmayınca) ne bahçeye meyleder ne de gül bahçesini dolaşmak ister.

4 (Ey sevgili), kapında vuslata eremeden ölüm vakti gelip çattı; bu derde/kapıda çare bulunmaz, vuslat âlemi zaman ister.

5 Biri Yaḥyā’ya “Ey zavallı toz tanesi, seni o cihan güneşi çağırıyor!” dese (Yaḥyā) sevincinden ölürdü.

139. MK: -; YD: G. 139.

1 (Onun) cemâli ülkesinin fitnecisi olan yanağının ayva tüyü, Rûm diyarında ortaya çıkmış bir asidir.

2 Aşk yüzünden can çekişen hastaya iyi gelir, lütuf sayılır; (sevgilinin) cefa oku âşığa vuslatının ulağıdır.

3 Can kuşu mahallesinde sevgiliye doğru uçup gitti; çünkü o, cennette bir selvi dalıdır.

4 (Onun) belki öper kucaklarım diye gönlümü avuturum, eğlencemiz/meşgalemiz (yârin) ağzıyla belinin hayalidir.

5 Ey Yaḥyā! (Sevgilinin) mahallesini söyleme, duyanlar âşık olmasın; çünkü bilirsin resim gibi güzel sevgili Vefalıdır/vefalıdır.

140. MK: -; YD: G. 140.

1 Rakip öldü, toprak oldu; o sultan ne diye sevdasını çeker? Şu yay kaşları da bir yandan kara (giyip) yasını tutar.

ölmege biŋ cān ile cān vėrür ehl-i derd olan
ėy göŋül cām-ı memātuŋ ṣanma pervāsın çeker

3. encüm-i eşküm olur şebnem gibi gözden nihān
gün gibi dil-ber ḳaçan tīġ-ı mücellāsın çeker

ṣoḥbet-i meyde nihānī zāhid-i küstāḫı gör
sāḳī-i gül-çihrenüŋ cām-ı muṣaffāsın çeker

5. ʻālemin ʻālemde aġyār eyler oldı dil-berüŋ
ʻāşıḳ-ı bī-çāre **yaḥyā** anca ġavġāsın çeker

[zā']

141.

Feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. yüzüŋe mihr ü ḳamer dėmege döymez yüzümüz
ėy şeker-leb dehen-i tengüŋe yoḳdur sözümüz

ėşigüŋde bizi ḫāk eyler iseŋ ʻömrüm eger
tūtiyā-veş ḳapışa ehl-i naẓarlar tozumuz

3. var iken kūyuŋ ėyā ḥūr-ı cinān bir laḥẓa
ḳalmadı cenneti dünyāda görecek gözümüz

ġama ṣabr ėdemezin terk-i diyār ise muḥāl
dūd-ı āh-ile belürmez gėcemüz gündüzümüz

5. şiʻrümüz āb-ı ḥayāt oldı bizüm ėy **yaḥyā**
cān-fezā oldı mesīḥā gibi çün her sözümüz

---

2 Ey gönül, dert ehli ölüm kadehinden korkar sanma; ölmek için bin canla can atar.
3 Gönül alıcı sevgili ne zaman güneş gibi parlak kılıcını çekse gözyaşımın yıldızları çiy tanesi misali gözden kaybolur.
4 Şarap sohbetinde gizlenen utanmaz sofuya da bakın! Gül yüzlü sakinin saf kadehini çeker.
5 Ey Yaḥyā, dünyada gönül çelen sevgilinin meclisini engeller/rakipler doldurdu; zavallı âşık ancak (onun) kavgasını çeker.

141. MK: 104[a]; YD: G. 141.

1 Ey şeker dudaklı güzel, yüzüne güneş ve ay demeye yüzümüz yoktur; dar ağzına/şeker kabına söyleyecek sözümüz yoktur!
2 Ey ömrüm, eğer bizi kapında toprak edersen ilahî tecellileri temaşa eden arifler tozumuzu sürme gibi kapışır.
3 Ey cennet hurisi, (senin) mahallen dururken dünyada cennete bir an (bile) dönüp bakmayız.
3. ve 4. beyitler MK'de birbirinin yerine yazılmıştır. Beyitlerin yer değiştirmesi gerektiğini ifade etmek üzere takdim-tehir işaretleriyle (ج-م), düzeltme yapılmıştır.
4 Gama sabredemem, (yârin) mahallesini bırakıp gitmekse imkânsızdır. Ah dumanıyla gecem gündüzüm belirsiz oldu!
5 Ey Yaḥyā, bizim şiirimiz hayat suyu oldu; zira her sözümüz Hz. İsa gibi cana can katar!
5[b] çün her: her bir MK.

142.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'îlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. bī̇mār olalı ol iki mest-i ḫumār göz
ėy gül nihāli ḳan-ile ṭoldı hezār göz

siḥr-ile şimdi perde-nişī̇n oldı ėy perī̇
cādū gözüŋi görmez ise vechi var göz

3. ḥaḳḳā ki oldı milket-i ḥüsnüŋ yüzi ṣuyı
göz degdi ḫaste çeşmüŋe ėy ġamze-kār göz

nergis-miṣāl sen gözi bī̇mārı görmege
rūy-ı çemende açdı ḳamu lālezār göz

5. ḳanlu gözine āhum eṣer ḳıldı dil-berüŋ
yaḥyā duḫān ėrince olur eşk-bār göz

143.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. her ġazālar ḳılıcı ġāziye hem-rāhuz biz
ṣāh-ı merdān gibi şemşī̇r-i yedu'llāhuz biz

ḥālet-i ṣoḥbetümüz ādemi pür-şevḳ eyler
kimine mihr-i münevver kimine māhuz biz

3. nār-ı 'ışḳ-ile ṭutuşduḳ yėrümüz od oldı
er ocaġı gibi başdan ayaġa āhuz biz

yaḳamuz 'ışḳ eli çāk ėdeli mānend-i kitāb
ṣanki enhār ile deryāya giren kāhuz biz

---

142. MK: 104[b]; YD: G. 142.

1 Ey gül fidanı, mahmurluk sarhoşu o iki göz/gözlerin hastalandığından beri binlerce (âşığın) gözleri kanla doldu.

2 Ey peri, göz büyücü gözlerini görmezse şaşılmaz; (zira gözlerin) az önce sihirle görünmez oldu/peçeyle örtüldü.

2[b] cādū: cān u MK.

3 Ey süzgün bakışlı göz, şüphesiz güzellik ülkesinin yüz akı olduğu için baygın gözlerine nazar değdi.

4 (Ey sevgili), sen mahmur gözlü güzeli görmek için çimenlikte bütün çiçekler nergis gibi gözlerini açtı.

5 Ahım gönül alıcı sevgilinin kanlı/kan dökücü gözlerine tesir etti. Ey Yaḥyā, (çünkü) duman erişince göz yaşla dolar.

5[b] ėrince: içinde MK.

143. MK: 104[b]; YD: G. 143.

1 Biz İslâm uğrunda savaşan gazilerin yoldaşıyız, yiğitlerin şahı/Hz. Ali gibi Allah'ın kılıcıyız!

2 Sohbetimizin coşkusu insanı aşkla/ışıklarla doldurur; biz kimine parlak bir güneş, kimine ayız!

3 Aşk ateşiyle tutuştuk, yerimiz ateş oldu; biz er ocağı gibi baştan sona ahız!

4 Aşk eli yakamızı kitap gibi dilim dilim ettiğinden beri sanki biz, nehirlerle denize sürüklenen saman çöpüyüz.

MK: -.

5. ne çıḳar kāfiyeden şāfiyeden dervīşe
mübtedāmuz ḫaberinden hele āgāhuz biz

cānib-i ḥaḳḳa teveccühdeyüz aṣḥāb gibi
gözi açuḳlara her gāh naẓargāhuz biz

7. ḳulıyuz sözümüzi aŋlayanuŋ ey **yaḥyā**
milket-i ma'rifete şāh gibi şāhuz biz

144.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. dilā rāh-ı maḥabbetde belādan ictināb olmaz
cefādan incinüp 'öẕr eylemek hergiz cevāb olmaz

güneş yüzlü ḳamer-sīmā güzeller çoḳ-durur ammā
benüm serv-i bülendüm gibi bir 'ālī-cenāb olmaz

3. sevüp bir tāze maḥbūbı viṣāli gencine ermez
yıḳılup cām-ı 'ışḳ-ile şu kim mest ü ḫarāb olmaz

belāŋı çekmek içün ḥaşre dek ṣaġ olmaḳ isterdüm
dirīġā ka'be ḳapuŋda du'āmuz müstecāb olmaz

5. viṣāl isterseŋ ey **yaḥyā** vücūduŋ perdesin çāk et
hemīşe 'āşıḳ u ma'şūḳ arasında ḥicāb olmaz

145.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. seni sevdügümi cānum saŋa iẓhār ėdemez
degme derd-ile günāhın kişi iḳrār ėdemez

yanmayınca nėçe yıl 'āşıḳ olan şem' gibi
gendüyi ṣoḥbet-i cānāna sezāvār ėdemez

---

5 Kafiye'den Şafiye'den dervişe ne? Biz, her şeyden önce yaratılışımızın ilminden haberdarız/basiret sahipleriyiz!
6 Ashap gibi Hakk'a gönülden bağlıyız; biz, basiret sahiplerinin daima nazar ettiği kimseleriz.
7 Ey Yaḥyā, sözümüzü anlayanın kuluyuz; biz, marifet ülkesine şah gibi şahız!

144. MK: 104[b]; YD: G. 144.

1 Ey gönül, aşk yolunda beladan kaçmak olmaz; cefadan incinip bir bahaneyle yoldan dönmek asla karşılık olmaz.
2 Güneş yüzlü, ay çehreli güzeller çoktur; ama benim yüce selvim gibi bir yüksek makamlı bulunmaz.
3 Aşk kadehiyle yıkılıp sarhoş ve perişan/körkütük sarhoş olmayan şu kimse, genç bir güzel sevip vuslat hazinesine kavuşamaz.
4 (Ey sevgili), belanı çekmek için kıyamete dek sağ olmak isterdim. Ah, ne yazık ki Kâbe gibi kapında duamız kabul olmaz.
5 Ey Yaḥyā, kavuşmayı dilersen vücudunun perdesini yırt/engelini aradan kaldır; (çünkü) âşıkla sevgili arasında hiçbir zaman perde/engel olmaz.

145. MK: 105[a]; YD: G. 145.

1 (Ey sevgili), gönlüm seni sevdiğimi sana söyleyemez; insan sıradan bir dertle suçunu itiraf edemez.
2 Âşık olan, yıllarca mum gibi yanmadıkça sevgilinin sohbetine layık olamaz.

3. aŋa ẓulm eyleme kim ‘ışḳ-ile maġlūbuŋ ola
aŋa raḥm eyle ki varup ḳapuŋa zār ėdemez

ḫaṭṭ-ı yāri göricek vālih ü bī-hūş olurın
kimse bu ḫ̆āb-ı ecelden beni bīdār ėdemez

5. zaḥmet olur saŋa **yaḥyā**ya naṣīḥat ėtme
zāhidā ‘āşıḳ-ı bī-kāra sözüŋ kār ėdemez

146.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. alsa eline tīġını ol gül-‘iẕārumuz
cān vėrür ölmege bir uġurdan hezārumuz

eglence fikr-i vuṣlat u ġamdur nedīmümüz
hem-dem belā vü şehr-i fenādur diyārumuz

3. yollarda ḳalur atı izi gibi gözlerüm
geçse semend-i nāz-ile ol şeh-süvārumuz

şāyed esirgeye beni ḫayr-ile yād ėde
cānānenüŋ yolında ḳazasuz mezārumuz

5. **yaḥyā** bedende ḳalmadı āh ėtmege mecāl
derdā ki geçdi miḥnet-ile rūzigārumuz

147.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. seni ḫūb aŋlamışuz ḫusrev-i ḫūbān bilürüz
kākülüŋ gibi ser-āmedlere sulṭān bilürüz

---

3 (Ey sevgili), sana aşkla boyun eğene zulmetme; ağlayıp inleyerek kapına varamayana merhamet et!
3[a] kim: - MK.

4 Sevgilinin ayva tüylerini görünce aklım başımdan gider, şaşar kalırım; beni bu ecel uykusundan kimse uyandıramaz.

5 Ey sofu, sana zahmet olur; Yaḥyā’ya nasihat etme! (Çünkü) derbeder âşığa sözün tesir etmez.
5[a] **yaḥyā**ya: **yaḥyā** MK.

146. MK: 105[a]; YD: G. 146.

1 O gül yanaklı sevgilimiz eline kılıcını alsa binlercemiz ölmek için hep birden can atar.

2 Eğlencemiz/meşgalemiz vuslat fikri, sırdaşımız gamdır; dostumuz bela, memleketimiz de yokluk diyarıdır.
2[b] hem-dem belā vü: hem-dem-i belādur MK.

3 O usta binicimiz, naz atıyla geçip gitse gözlerim atının izi gibi yollarda kalır/hasretle sevgiliyi bekler.

4 Mezarımı sevgilinin yoluna kazın, belki merhamet edip beni hayırla anar.

5 Ey Yaḥyā, bedende ah etmeye dahi güç kalmadı. Ah, çok yazık! Vaktimiz/ömrümüz mihnetle geçti.

147. MK: 105[b]; YD: G. 147.

1 Seni sevgili kabul etmişiz, güzellere hükümdar sayarız; kâkülün gibi önde gelenlere/başbuğlara sultan sayarız.
1[a] ḫūb: ḫoş MK; ḫusrev-i: ḫod MK.

dil-rübālar yėgi begler begisin sulṭānum
ḳuluŋuŋ ḳulına ḳul olmaġı ‘unvān bilürüz

3. yār elinden iŋiler ney gibi yanar yaḳılur
biz bu ‘āşıḳlar alayını neyistān bilürüz

yāri cān gülşenine belki cinān gülşenine
ṭoġrusın-mı dėyelüm serv-i ḫırāmān bilürüz

5. zinde ḳıl aduŋı **yaḥyā** gibi cānuŋ var ise
yārsuz ‘āşıḳı bī-ḥālet ü bī-cān bilürüz

148.

Mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. güz yaġmurına döndi gözüm yaşı yeŋilmez
cömerdlerüŋ mālı gibi ardı kesilmez

gel seyr-i gülistāna güneş gibi ki sensüz
nergisle gülüŋ yüzi gözi hergiz açılmaz

3. ḳoyup seni leylāyı severse n'ola mecnūn
çoḳdur bu cihān içre begüm gendüyi bilmez

dil-dārum iki yüzlüye yüz vėrmez igende
şemşīri gibi yanına aġyār ṭaḳılmaz

5. ‘īsā-lebini cān gibi sevse n'ola **yaḥyā**
bir kimse mi vardur aŋa ölümlü dirilmez

---

2 Ey sultanım! Gönül çelen güzellerin seçkini, beylerin beyisin/beylerbeyisin! (Biz) kölenin kölesine esir olmayı şeref/unvan sayarız.
2[b] olmaġı: olmaġını MK.

3 Sevgili yüzünden ney gibi inler, yanar yakılır; biz bu âşıklar alayını, sazlık kabul ederiz.
3[b] ‘āşıḳlar alayını: ‘āşıḳları MK.

4 Doğrusunu mu diyelim? Sevgiliyi gönlün gül bahçesinde, hatta cennetin gül bahçesinde salınan selvi sayarız.
4[a] yāri: yā rab MK.

5 Eğer canın/cesaretin varsa (sen de) Yaḥyā gibi adını yaşat! (Biz) yâri olmayan âşığı ölmüş sayarız.

148. MK: 105[b]; YD: G. 148.

1 Gözyaşlarım geçit vermeyen sonbahar yağmuruna benzedi; (onun) cömertlerin malı gibi ardı arkası gelmez.
1[a] güz: göz YD.

2 (Ey sevgili), güneş gibi gül bahçesini seyretmeye/dolaşmaya çık; çünkü sensiz nergisle gülün gözü açılmaz, yüzü hiç gülmez.
2[b] gözi: - MK.

3 Mecnun seni bırakıp Leyla’yı sevse ne var? A beyim, bu dünyada kendini bilmez çoktur.

4 Gönül alıcı sevgilim ikiyüzlü kimselere asla yüz vermez, engel (onun) kılıcı gibi beline takılmaz/yanında duramaz.
4[a] yüzlüye: yüz MK.

5 Yaḥyā İsa dudaklı güzelini can gibi sevse ne var? Onu canını verecek kadar sevmeyen bir kimse mi var?
5[a] sevse: severse MK.

149.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. şehrine gitdi seferden o ḳamer-ṭal‘atumuz
meded eyvāy meded döndi bizüm devletümüz

aġlayup ḥasret ile yılduzı düşkün yürürüz
bizüm ol bedr-i temām ile idi şevketümüz

3. kime yanam yaḳılam her gėce tā ṣubḥa degin
şem‘-i ruḫsārı ile rūşen idi ṣoḥbetümüz

āh kim ṣarṣar-ı āhumla ziyāde oldı
āteş-i ḥasretümüz nār-ı ġam-ı fürḳatümüz

5. ol perī gitdi çıḳup cānı gibi **yaḥyā**nuŋ
cānib-i āḫirete oldı gibi rıḥletümüz

150.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. bende-i faḳr u fenā teklīf-i sulṭān istemez
emr-i ma‘rūf-ı ḫudādan ġayri fermān istemez

ḥalḳa-i zikre nigīn olan güzīn-i evliyā
‘āleme ḥükm ėtmege mühr-i süleymān istemez

3. başına dīvāne-veş ḫalḳı üşürmez dā’imā
pādişāh-ı ‘ışḳ olan ‘unvān-ı dīvān istemez

ṣaymayan çetr-i hümāyūnı örümcek aġına
künc-i ‘uzlet var iken eyvān-ı keyvān istemez

---

149. MK: 105[b]; YD: G. 149.

1 O ay yüzlü güzelimiz seferden ülkesine döndü. Eyvahlar olsun, yetişin! Bizim saadetimiz arkasını dönüp gitti!

2 Hasretle ağlayarak itibarsız ve perişan bir hâlde dolaşırız, bizim heybetimiz o dolunaylaydı.
2[a] ḥasret ile: ḥayret-ile MK.

3 Sohbetimiz (onun) yanağının mumuyla aydınlanırdı; (şimdi) her gece sabahlara kadar kime sızlanıp şikayet edeyim?

4 Ah ah! Hasret ateşimle ayrılık gamının yangını, ahımın şiddetli rüzgârıyla arttıkça arttı.

5 O peri Yaḥyā’nın canı gibi çıkıp gidince ahirete doğru sefere çıkmış gibi olduk.

150. MK: 106[a]; YD: G. 150.

1 Fakirlik ve fenâ makamının kölesi, sultanın buyruğunu kabul etmez; Allah’a itaat emrinden başka ferman tanımaz.

2 Zikir halkasına mühür/değerli taş olan evliyanın seçkini, cihana hükmetmek için Hz. Süleyman’ın mührüne ihtiyaç duymaz.
2[a] zikre: zikr-i MK.

3 Asla deli gibi insanları başına toplamaz; aşk padişahı olan, mecliste şan şöhret/divanına başlık istemez.

4 Padişah otağına örümcek ağı kadar kıymet vermeyen (kimse), uzlet köşesi varken Zuhal’in köşküne itibar etmez.

5. māni‘ olmaz kimsenüŋ tesbīḥine dervīş olan
gül ḳoparmaz bāġdan seyr-i gülistān istemez

ehl-i ḥāle başḳa bir ‘ālem-durur derd-i firāḳ
‘āşıḳ-ı ṣādıḳ viṣāl-i yāri āsān istemez

7. ‘ışḳ-ı dil-ber şöyle istiġnā vėrür **yaḥyā**ya kim
ḥażret-i loḳmāndan derdine dermān istemez

151.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. her kitābı oḳumış ‘ālim ü dānāyuz biz
dürlü dürlü dilümüz var ulu deryāyuz biz

her gelen dest-i du‘āmuzdan eli boş gitmez
pīr-i aṣḥāb-ı ṣafā ṭūr-ı temennāyuz biz

3. göŋlümüz nīl ü aras gibi cihāna aḳmaz
kevs̱er ırmaġı gibi tārik-i dünyāyuz biz

ġam u derd-ileża‘īfüz dem-i serd-ile naḥīf
ma‘nīde ḳuvvet-i taḳvā ile aḳvāyuz biz

5. ṭaġ-ile ṭaşı ḳıbāb-ı felegi iŋledürüz
‘ışḳ-ile tā ser ü pā nāle olan nāyuz biz

zāhidā hāy-ile hūy-ile hüveydāsın sen
ẕerreler gibi bugün mihr-ile peydāyuz biz

7. nażm-ı **yaḥyā** gibiyüz gerd-i kederden ḫālī
ẓāhiri bāṭını bir baḥr-i muṣaffāyuz biz

---

5 Derviş olan, kimsenin zikrine mâni olmaz; bahçeden gül koparmaz, gül bahçesinin seyrine tamah etmez.

6 Ayrılık derdi âşıklar için çok başka bir şeydir, sadık âşık sevgilinin vuslatını kolay olsun istemez.

7 Gönül çelen sevgilinin aşkı Yaḥyā'ya öyle bir gönül tokluğu/memnuniyet verir ki (Yaḥyā) Hazret-i Lokman'dan derdine derman istemez.

151. MK: 106[a]; YD: G. 151.

1 Biz her kitabı okumuş ilim sahibi kimseleriz; (bizim) türlü türlü sözümüz vardır, biz engin deniziz!

2 Her gelen dua elimizden nasibini alır; biz sefa ehlinin şeyhi, yakarışın Tur'uyuz!

3 Gönlümüz Nil ve Aras gibi dünyaya akmaz/meyletmez; biz Kevser Irmağı gibi dünyaya yüz çevirmişlerdeniz.

4 Gam ve kederle zayıfız, ham şarapla perişanız; (lakin) hakikatte takva gücüyle çok daha kuvvetliyiz.

5 Dağı taşı, (hatta) feleğin kubbelerini inletiriz; biz aşkla baştan ayağa feryat olan neyiz!
5[b] pā nāle olan nāyuz: olan nāleyüz MK.

6 Ey sofu, sen ahlarla feryatlarla ortaya çıkarken biz bugün toz taneleri misali güneşle/aşkla aşikârız!

7 Yaḥyā'nın şiiri gibi keder/bulanıklık tozundan/endişesinden uzağız; biz içi dışı bir olan dupduru bir deniziz!
7[a] gibiyüz: gibi MK; 7[b] ẓāhiri: ẓāhir MK; bir: - MK.

152.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

‘āşıḳı rind ü levend ü mest ü evgār isterüz
lā’übālī-meşreb ü āşüfte-destār isterüz

nār-ı ‘ışḳ-ı yār-ile ḳāl olmaġ ister ḳalbümüz
derdi bī-pāyān u maḥbūbı cefākār isterüz

zā’il olur naḳşına bāġuŋ muḳayyed olmazuz
ne cihāna meylümüz vardur ne gülzār isterüz

ehl-i ḥāle ḳā’ilüz ḳāl ehline aldanmazuz
ḫān-ḳāh-ı ma‘rifet pīrinden esrār isterüz

ṣūret-i eşyāda biz genc-i me‘ānī gözlerüz
bu ṭılısm-ı cism-i ādemden ḫaber-dār isterüz

żerreden şems-i cihān u ḳaṭreden baḥr-i muḥīṭ
ka‘beden envār u ‘ışḳ ehlinden iḳrār isterüz

mürşidi mülk-i ‘ademde yoḳlaruz **yaḥyā** gibi
ādemi ikrām-ı irşāda sezāvār isterüz

153.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

āmir-i cābirlerüŋ cevrine nāẓır olmazuz
ḳadrümüz bilmezlere rencīde-ḫāṭır olmazuz

ḳuṭb-ı devr-i āsümān gibi yėrümüz beklerüz
aldanup seyyāreler gibi müsāfir olmazuz

---

152. MK: 106[b]; YD: G. 152.

1 Âşığı rint, levent, sarhoş ve kendinden geçmiş isteriz; kimseye aldırmayan ve sarığı bozulmuş/perişan olmuş isteriz.

2 Kalbimiz sevgilinin aşk ateşiyle erimeyi arzuladığından derdi sonsuz, sevgiliyi de cefakâr isteriz.

3 Bahçenin/dünyanın ebedî olmayan süsüne bağlanmayız; ne dünyaya meylederiz ne de gül bahçesi isteriz.

4 (Biz) gönlü Allah aşkıyla dolan âşıklara inanmışız, söyledikleri yalnız sözde kalanlara aldanmayız; marifet dergâhının şeyhinden sırlar isteriz.

5 Biz, eşyanın suretinde mana hazinesini ararız; insanın/Hz. Âdem'in bu beden tılsımından haberdar olanı ararız.

6 Toz tanesinden cihan güneşi, damladan okyanus, Kâbe'den nur ve aşk ehlinden kararlılık isteriz.

6[b] envār u: envār-ı MK.

7 Mürşidi Yaḥyā gibi adem diyarında ararız, insanı irşat ihsanına uygun isteriz.

153. MK: 106[b]; YD: G. 153.

1 Zalim amirlerin zulmüne seyirci kalmayız, kadrimizi bilmeyenlere gönül koymayız.

2 Feleğin ekseni/kutbu gibi yerimizde bekleriz, gezegenler gibi aldanıp seyyah olmayız.

3. vāridāt-ı cānib-i hūdan hüveydādur göŋül
biz metā‘-ı ġayr-ile ey ḫ̆āce tācir olmazuz

dīde cāmından göŋül ḳaṣrın mücellā eylerüz
‘āşıḳ olmayınca şā‘ir gibi şā‘ir olmazuz

5. ḳayd-ile oturmazuz mecnūn-ı lā-ya‘ḳıl gibi
manṣıba meyl ėtmezüz hergiz ekābir olmazuz

bir ulu ni‘met degül-mi minnet ol mennāna kim
ehl-i dünyādan erenler gibi şākir olmazuz

7. mescid-i aḳṣā gibi **yaḥyā** yėrümüz beklerüz
biz muḳīm-i ka‘be-i ‘ışḳuz müsāfir olmazuz

154.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. yaşum seyyāresin ol māh-rū bir ḥabbeye almaz
yıḳarsa göŋlümi biŋ kerre aŋa ḫātırum ḳalmaz

günāhından geçer ‘uşşāḳuŋ ol ḫaṭṭı güzel dil-ber
kirāmen kātibīn ehl-i cünūn içün ḳalem çalmaz

3. ıraḳdan bir ḫazān yapraġı gibi ditrer endāmum
dirīġā çaġırup serv-i revānum baŋa el ṣalmaz

tehīdür içi anuŋ'çün çaġırur zāhid-i murtāż
mücevvef olmasa ṭanbūr ḳıllardan fiġān gelmez

5. nigāruŋ ‘ālem-i vaṣlına maġrūr olmasun kimse
bilürsin sen de ėy **yaḥyā** bu ‘ālem kimseye ḳalmaz

---

3 Gönül, Allah katından gelen ilhamlarla aşikârdır/nurludur; ey hoca/tüccar, biz başka mal ile ticaret yapmayız.

4 Göz camından gönül sarayını aydınlatırız, âşık olmadan gerçek bir şair olmayız.

5 Aklını yitirmiş mecnun gibi zincire bağlı olmayız/kurallara bağlı yaşamayız; makama meyletmeyiz, asla mağrur olmayız!

6 Kullarına sonsuz iyilik ve ihsanda bulunan Allah'a şükürler olsun ki (biz) veliler gibi dünya ehline minnet etmeyiz; (bu), büyük bir ihsan değil midir?

7 Ey Yaḥyā, Mescid-i Aksa gibi yerimizde bekleriz; biz aşk Kâbe'sini mesken tutmuşuz, misafir olmayız!

154. MK: 107[a]; YD: G. 154.

1 O ay yüzlü güzel, gözyaşımın gezegenine bir buğday tanesi kadar kıymet vermez; (buna rağmen) gönlümü bin defa da yıksa ona gönül koymam!

1[a] seyyāresin: seyyāresini MK.

2 O yazısı/ayva tüyleri güzel, gönül alıcı sevgili âşıkların kusurlarını görmezden gelir; (çünkü) yazıcı melekler/kâtiplerin soyluları aklını kaybetmiş deliler/âşıklar için kalem oynatmaz.

3 Vücudum uzaktan bir hazan yaprağı gibi titrer; (ama) ne yazık ki salınan selvim bana seslenip el sallamaz.

4 Riyazete çekilmiş kaba sofu içi boş/hakiki aşktan yoksun olduğu için haykırır durur; tamburun içi boş olmasa tellerden ses gelmez.

4[a] içi: şeyḫi MK.

5 Ey Yaḥyā, resim gibi güzel sevgilinin vuslat meclisine kimse aldanmasın/kibirlenmesin! Sen de bilirsin ki bu eğlence meclisi/dünya kimseye kalmaz!

155.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. cihānuŋ cānısın sensüz vücūdumda ḥayāt olmaz
baŋa senden cüdā olmaḳ gibi müşkil memāt olmaz

seni ben cāna teşbīh ėtdüm ammā cāndan a‘lāsın
zihī ḥüsn ü melāḥat ẕāt-ı pāküŋ gibi ẕāt olmaz

3. ne ġam ‘uşşāḳuŋa gāhī vefā gāhī cefā ėtseŋ
ḳulına pādişāhından hemīşe iltifāt olmaz

gözümden çıḳdı yaşum gibi dünyā ‘āşıḳ olaldan
menāl ü mālı dünyānuŋ baŋa lāt u menāt olmaz

5. maḥabbet miḥneti dāl ėtse ṭaŋ-mı ḳadd-i **yaḥyā**yı
cihānda bir ḳapudan geçmez ol kim iki ḳat olmaz

156.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ḳayd-ı dünyāya esīr olanı ḥayvān bilürüz
mest ü lā-ya‘ḳıl u dīvāne vü ḥayrān bilürüz

mescide ṭoġru ‘aṣā-y-ile gelen dervīşi
der-i dergāh-ı ṣalāḥıyyete derbān bilürüz

3. aġlayu aġlayu geldük bu ḫarāb-ābāda
ebedī şenligi yoḳ külbe-i aḥzān bilürüz

---

155. MK: 107[a]; YD: G. 155.

1 (Ey sevgili, sen) cihanın canısın; sensiz vücudumda hayat olmaz. Bana senden ayrı kalmak kadar zor ölüm yoktur.

2 Ben seni cana benzettim; lakin (sen) candan da yücesin! (Bu) ne hoş bir güzellik, nasıl bir zarafettir! Mübarek zatın gibi zat olmaz!

3 Âşıklarına gâh dostluk göstersen gâh cefa etsen ne çıkar? Sultanı kölesine her zaman güler yüz göstermez.

4 Âşık olduğumdan beri dünya gözyaşlarım gibi gözümden çıktı/değerini kaybetti; dünyanın malı mülkü bana Lat ve Menat olmaz!

5 Aşk mihneti Yaḥyā'nın boyunu dâl (د)/iki büklüm etse şaşılır mı? Kişi iki kat olmadıkça dünyada bir kapıdan geçmez.

5[b] bir: bu MK.

156. MK: 107[b]; YD: G. 156.

1 Dünya bağına/endişesine esir olanı hayvan/ahmak sayarız; sarhoş, akılsız, divane ve sersem kabul ederiz.

1[a] ḥayvān: ḥayrān MK.

2 Asayla mescide doğru gelen dervişi, salihlik dergâhının kapısına kapıcı sayarız.

2[b] der-i: - MK.

3 (Biz) bu viraneliğe/dünyaya ağlayarak geldik, (burayı) saadeti gelip geçici olan hüzünler kulübesi/Hz. Yakub'un kulübesi kabul ederiz.

bir zemān yėl götürür zāyi‘ ėder āḫir-i kār
her ḫazān yapraġını taḫt-ı süleymān bilürüz

bize yoldaş olamaz döndüri-gör nādānı
ẓāhiri bāṭını birdür dile yeksān bilürüz

‘āleme ‘ayn-ı ‘imāretle naẓar eylemezüz
bu yıḳılmış delü göŋlüm gibi vīrān bilürüz

diŋle **yaḥyā** beni bu mertebe-i dünyāyı
derdi çoḳ ötesi yoḳ bir ḳurı ‘unvān bilürüz

157.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

‘āşıḳ-ı dīvāneyüz mecnūn olupdur pīrümüz
ḥalḳa-i ṣoḥbetdür ėy ṣūfī bizüm zencīrümüz

ṣadrumuz ṣaff-ı ni‘al ü faḫrumuz faḳr u fenā
derd ü ġam eglencemüz mülk-i ‘ademdür yėrümüz

‘ışḳ-ile dāl-i ‘adem gibi iki ḳat olmışuz
dest-i ḳudret yayıyuz her dem du‘ādur tīrümüz

levḥ-i dilde ḫāme-i idrāk-ile taḥrīr ėdüŋ
nükte vü remz ü me‘ānīdür bizüm taḳrīrümüz

ḫōr baḳmaŋ ‘āşıḳ-ı şeydālara **yaḥyā** gibi
çün tecellī nūrına āyīnedür her birümüz

---

4 Rüzgâr bir zaman götürür, sonunda helak eder; her hazan yaprağını Hz. Süleyman’ın tahtı sayarız.
4[a] yėl: - MK.
5 Cahili geri çevir, (o) bize yoldaş olamaz; (biz) içi dışı bir olanı gönle dost biliriz.
6 Dünyaya imar etme gözüyle bakmayız, (onu) bu yıkılmış deli gönlüm gibi harap/perişan olmuş sayarız.
7 Ey Yaḥyā, beni dinle! Bu dünya makamını derdi çok, sonrası yok, bir kuru unvan sayarız.

157. MK: 107[b]; YD: G. 157.

1 Ey sofu, (biz) aklını yitirmiş çılgın âşıklarız. Şeyhimiz Mecnun’dur, bizim zincirimizse sohbet halkasıdır.
2 Makamımız ayakkabılık/meclisin en değersiz yeri, övüncümüz fakr ile fenâ makamıdır. Eğlencemiz/meşgalemiz dert ve elem, yurdumuz adem diyarıdır.
3 Aşkla adem’in dâl (د)’i/yokluğun işareti gibi iki büklüm olmuşuz; (biz) kudret elinin yayıyız, okumuz daima duadır.
4 (Onu) gönül levhasına idrak kalemiyle yazın; (çünkü) bizim beyanımız, hikmetli ve gizli sözlerle ilahî sırlardır.
5 Yaḥyā gibi aşktan aklını yitirmiş çılgın âşıklara hor bakmayın; çünkü (bizim) her birimiz, tecelli nuruna birer aynadır.

158.

Mef'ūlü fā'ilātün mef'ūlü fā'ilātün

Mużāri' – – + / – + – – / – – + / – + – –

1. aḫşamlayup o meh-rū ben nā-tüvānda yatmaz
aŋa te'accüb ėtmeŋ dil-ber yabanda yatmaz

ḳırdı geçürdi ḫalḳı o ḳaşları kemānum
bir tīr var-mıdur kim boyınca ḳanda yatmaz

3. murġ-ı hümāya beŋzer alçaġa mā'il olmaz
ol şāh-bāz-ı devlet bu āşiyānda yatmaz

bir ḫūbdur ḫayālüŋ olmaz ġam-ı firāḳı
göŋlüm evi ṭururken bir ḫānedānda yatmaz

5. cān vėrmeyince 'āşıḳ aġzı dili ṭutulmaz
bād-ı ṣabā-yı āhı baḥr-i cihānda yatmaz

gördükçe ḳāmetini artarsa ṭaŋ mı āhum
kim ṣarṣar-ı ḳıyāmet āḫir-zemānda yatmaz

7. **yaḥyā** ölüp gidince kūyı kilābı gibi
var iken āsitānı ġayri mekānda yatmaz

159.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. cefālar çekmeyince 'āşıḳa mihr ü vefā olmaz
ölümlü ḫaste olmayınca insāna devā olmaz

yaḳışmaz ādeme hergiz oḳursaŋ da'vete gelmez
dirīġā ol perī-sīmā bizümle bir yaŋa olmaz

---

158. MK: 108[a]; YD: G. 158.

1 O ay yüzlü güzelin geceyi bende geçirmemesine hayret etmeyin; (çünkü) gönül alıcı sevgili, tanımadığı kimsede/bilmediği yerde kalmaz.

2 O yay kaşlım yakıp yıkarak, öldürerek halkı perişan etti; boylu boyunca kana bulanmayan bir ok (bile) kalmadı.
MK: -.

3 Hüma kuşuna benzer, alçak kimselere meyletmez/alçaktan uçmaz; o saadet doğanı, bu evde/kuş yuvasında kalmaz.

4 (Ey sevgili), hayalin ayrılık derdi olmayan bir güzeldir; gönlümün evi dururken başka yerde kalmaz.
4^b bir: bu MK.

5 Âşık can vermedikçe susmaz/son nefesine kadar inler; ahının sabah meltemi cihan denizinde gizlenmez/her zaman hissedilir.

6 Ahım (onun) endamını gördükçe artarsa şaşılmaz; zira kıyamet rüzgârı âhir zamanda saklı kalmaz.
MK: -.

7 Yaḥyā ölünceye kadar (yârin) semtinin köpekleri gibi (onun) eşiği varken başka yerde yatmaz.

159. MK: 108[a]; YD: G. 159.

1 İnsan can çekişmedikçe nasıl deva bulmazsa âşık da cefa çekmeden aşka ve dostluğa kavuşamaz.

2 Davet edildiğinde icabet etmemesi insana hiç yakışır mı? Vah, yazıklar olsun! O peri yüzlü güzel bizimle bir araya gelmez.

3. ġam-ı aġyār ü derd-i yār-ile mātemdeyem her gün
nėçe bayram olur mābeynümüzde merḥabā olmaz

‘acebdür ‘āşıḳ olan gendü tedbīrinde ḳāṣırdur
anuŋ bir fikri bulınmaz kim anda biŋ ḫaṭā olmaz

5. dil-i **yaḥyā** gibi ‘ālem ḫarāb-ender-ḫarāb olsun
maḥabbet ehli gülmez gülşeninde pür-ṣafā olmaz

160.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. baŋa bu cevri kim devrān ėder gül yüzlü yār ėtmez
yolında ol mehüŋ bir gün öŋürdi ḫāksār ėtmez

ḳarār u ‘aḳl u ṣabrum ṣanki ṣınġın leşkere döndi
gün olmaz kim anı şāh-ı cihānum tārümār ėtmez

3. yıḳılmış ḫāṭırumdan ṭurmayup ḳaçsa n'ola cānum
bozulsa āşiyānı bülbülüŋ hergiz ḳarār ėtmez

niyāz ėtmek nigāra degme derd-ile eṣer ḳılmaz
naṣīḥat ‘āşıḳ-ı dīvāneye nite-ki kār ėtmez

5. gözini ḳorḳaġ ögretmez cihānı ‘aynına almaz
maḥabbet cāmını nūş eyleyen ḫavf-ile ‘ār ėtmez

ḳulıyuz ol gedānuŋ kim faḳīrü'l-ḥāl iken bir dem
yėdi iḳlīme sulṭān eyler iseŋ iḫtiyār ėtmez

7. beḳā isterseŋ ėy **yaḥyā** fenā-ender-fenā ol kim
yoġ olmayınca ādem gendüyi ‘ālemde var ėtmez

---

3 Engelin/rakibin eziyeti ve yârin derdiyle her gün yastayım; nice bayram geçer, (sevgiliyle) aramızda bir selamlaşma olmaz.

4 Şaşılır ki âşık olanın kendi fikri yetersizdir; onun içinde bin kusuru olmayan bir düşüncesi bulunmaz.

4[b] bulınmaz kim: bulunmaz ki MK.

5 Dünya Yaḥyā’nın gönlü gibi yerle bir olsun! (Çünkü onun) gül bahçesinde âşıklar gülmez, huzur bulmaz.

160. MK: 108[b]; YD: G. 160.

1 Bana talihin ettiği bu zulmü gül yüzlü sevgili etmez; (beni) o ayın yolunda bir gün evvel perişan etmez.

2 Huzurum, aklım ve sabrım sanki bozguna uğramış bir ordu gibidir; cihan sultanımın onu perişan etmediği bir gün yoktur.

3 Canım durmayıp harap olmuş gönlümden kaçsa şaşılmaz; bülbül, yuvası bozulsa asla yerinde durmaz.

4 Nasihat nasıl aklını kaybetmiş âşığa fayda etmezse resim gibi güzel sevgiliye de sıradan bir dertle yalvarmak tesir etmez.

5 Gözünü korkak alıştırmaz, dünyaya itibar etmez; aşk kadehini içende korku da utanç da kalmaz.

6 (Biz), bir zamanlar yoksulken yedi cihana sultan da etsen dönüp bakmayan o fakirin kuluyuz!

6[a] kim: - MK.

7 Ey Yaḥyā, bekâya varmak istersen fenâ makamında yok ol; çünkü insan yok olmadan âlemde kendini var edemez!

161.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. bāde-nūşān gibi ṭoġru yolumuzdan ṣapmazuz
‘avn-i fir‘avn-ile şeddādī binālar yapmazuz

kimsenüŋ düzd-i ecel gibi yolına gelmezüz
lālenüŋ yėl gibi yėlken taḳyesini ḳapmazuz

3. ẓālimüŋ ‘ayn-ı te‘addīsinden efġān ėtmezüz
ehl-i ḥālüz nefsümüz atına binüp çapmazuz

ėllere dünyā içün baş egmezüz mīzān gibi
ḥażret-i ḥaḳ var iken her mā-sivāya ṭapmazuz

5. yaḳamuz çāk olduġını isterüz **yaḥyā** gibi
mest-i ‘ışḳ olduḳ maḥabbet ḳapusını yapmazuz

162.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. geçdi istiġnā ile ol serv-i sīm-endāmumuz
merḥabāsına behāne olmadı bayramumuz

ḥasretinden dün gėce ol gözleri mestānenüŋ
bezm içinde āteş-i sūzāna döndi cāmumuz

3. āh kim rūz-ı viṣāl oldı bize emr-i muḥāl
yazıla bir yėrde yār-ile meger kim nāmumuz

görmeze urup geçelden ol perī-sīmā bizi
‘aḳlumuz gibi geçüpdür ṣabrumuz ārāmumuz

5. gendü luṭfından ḳadem-rencīde ėtmezse eger
yāre te’s̱īr ėtmez ėy **yaḥyā** bizüm iḳdāmumuz

---

161. MK: 108[a]; YD: G. 161.

1 Sarhoşlar gibi doğru yolumuzdan sapmayız, Firavun’un yardımıyla Şeddad’ınki gibi binalar yapmayız.

2 Ecel hırsızı gibi kimsenin yolunu kesmeyiz, lalenin yuvarlak takkesini rüzgâr gibi kapmayız.

3 Zalimin zulmünden şikayet etmeyiz; (biz) hâl ehliyiz, nefsimiz atına binip at koşmayız/(kimseye) saldırmayız.

4 Dünya için kimseye terazi gibi baş eğmeyiz, Hak Teala var iken O’ndan başkasına kulluk etmeyiz.

5 Yaḥyā gibi yakamız paramparça olsun isteriz; (biz) aşk sarhoşu olduk, sevda kapısını tamir etmeyiz.

162. MK: 108[b]; YD: G. 162.

1 O gümüş tenli selvimiz kayıtsızca/nazla geçip gitti; bayramımız, selamına vesile olmadı.

2 Dün gece o sarhoş gözlü güzelin hasretinden kadehimiz, mecliste yanan ateşe benzedi.

3 Ah ah! Adımızın sevgiliyle bir yere yazılmasından başka vuslat günü bizim için imkânsız bir iş oldu.

4 O peri yüzlü güzel bizi görmezden gelerek geçip gittiğinden beri sabrımızla huzurumuz/sebatımız da aklımız gibi elden gider.

4[a] urup: urdı MK.

5 Ey Yaḥyā, eğer kendi lütfundan tenezzül edip gelmezse bizim gayretimiz sevgiliye tesir etmez.

163.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Mücteş + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. seni gören gözümüz ġayriye baḳa-bilemez
saŋa göŋül vėren ėy dil-rübā ala-bilemez

gören cemālüŋi ḥayrān ḳalur ṭurur gidemez
sözi ėde-bilemez adımın ada-bilemez

3. derāy-ı deyre döner 'āşıḳuŋ dili ṭolaşur
tedārikin unudur derdini aŋa-bilemez

neye yarar bu eṭıbbā nedür nenüŋ emidür
gelür gider marаż-ı 'ışḳa bir devā bilemez

5. ölümlüsine cefāsın ziyāde ėtmek içün
'inād ėder ḳılıcın yār-i bī-vefā bilemez

şerābı 'aynuŋa alma ḥabāb-ı bāde gibi
ṣafā-yı dehri erenler begüm ṣafā bilemez

7. meger ki ḳadre ėrer nehr-i eşki **yaḥyā**nuŋ
ḥabībi gördügi laḥẓa ṭurur aḳa-bilemez

164.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. zā'il olmaz 'ışḳumuz derd ehlidür aḥbābumuz
dīde-i cāndan ṭolunmaz mihr-i 'ālem-tābumuz

ḳılmazuz dünyāya 'ayn-ı i'tibār-ile naẓar
zāhidā yabana baḳdurmaz bizi ādābumuz

---

163. MK: 109[a]; YD: G. 163.

1 Ey gönül çelen sevgili, sana gönül veren (bir daha) geri alamaz; seni gören gözlerimiz başkasına bakamaz.

2 Cemâlini gören hayran kalır, durur, gidemez; sözünü söyleyemez, adımını atamaz.
2[b] sözi ėdebilemez: sözin edā ėdemez MK.

3 Âşığın dili dolaşır, kilise çanına döner; (âşık) hazırlığını unutur, derdini anlatamaz.

4 Neye yarar bu hekimler, nedir, neyin ilacıdır? Gelip giderler de aşk illetine bir ilaç/çare bulamazlar.
4[a] nedür nenüŋ emidür: ne nenüŋ ümmīdür MK; 4[b] bir: - MK.

5 Vefasız sevgili can çekişen hastasına eziyetini arttırmak için inat eder de kılıcını keskinleştirmez.

6 A beyim, badenin üzerindeki hava kabarcığı gibi şaraba itibar etme/göz dikme; erenler, dünyanın sefasını sefa saymaz.

7 Sevgiliyi gördüğü an durup akamadığına göre anlaşılan Yaḥyā'nın gözyaşı nehri Kadir Gecesi'ne ulaşmıştır.

164. MK: 109[a]; YD: G. 164.

1 Aşkımız ebedîdir, dostlarımız dert ehlidir; cihanı aydınlatan güneşimiz can gözünde batmaz.

2 Ey sofu, (biz) dünyaya itibar gözüyle nazar etmeyiz; adabımız bizi yabana baktırmaz.

3. cübbe vü destār-ile esrārumuz fāş ėtmezüz
dest-i ḳudret ḫaṭṭıyuz olmaz bizüm i‘rābumuz

pīrümüz her müşkile yüz vech-ile vėrür cevāb
gel teveccüh eyle ėy dervīş açuḳdur bābumuz

5. eylerüz biz gird-i bād-ı ‘ışḳ-ı pāk-ile semā‘
şol ḥabāba dönmişüz kim döndürür girdābumuz

mūcib-i şādī olan ġamdan ṣafāmuz var bizüm
ḳabrümüz dārü's-selāmında ölümdür ḫ˘ābumuz

7. şevḳumuz vardur der-i dil-dārda **yaḥyā** gibi
gökde pervīne dönüpdür zümre-i aṣḥābumuz

165.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. merḥabā ḳıldı ṭoḳunmadın geçen cānānumuz
göŋlümüŋ şāhīnini aldı ele sulṭānumuz

sürinürken yaşum ırmaġı gibi ḳurı yėre
baḥr-i iḥsānına ėrişdi dil-i sūzānumuz

3. cānum ölmekden yacanmazdı benüm rūḥum eger
gülmese bīgāneler aġlaşmasa yārānumuz

ḥaḳ te‘ālānuŋ bizüz manẓūr-ı ‘ayn-ı ‘izzeti
faḳr-ile faḫr eylerüz dünyāyı sevmez cānumuz

5. enbiyā gibi belā yolından irşād olmışuz
zālimüŋ ẓulminden artar ḳadrümüz ‘unvānumuz

---

3 (Biz) cübbe ve sarıkla sırlarımızı açığa vurmayız; kudret elinin yazısıyız, bizim harekemiz olmaz.

4 Ey derviş, şeyhimiz her müşküle yüz türlü karşılık verir. Gel, buyur/gönülden bağlanıp tasavvuf yolunu tut, kapımız açıktır!

5 Biz saf aşkın fırtınasıyla sema ederiz, girdabımızın döndürdüğü şu hava kabarcığına benzeriz.
5[a] biz: bir YD.

6 Bizim sevinç vesilesi olan gamdan gönlümüz hoştur; ölüm (bize) kabrimizin selamet yurdunda uykudur.

7 Yaḥyā gibi gönül çelen sevgilinin kapısında şevkimiz vardır, dostlar meclisimiz gökteki Pervin’e dönmüştür.

165. MK: 109[b]; YD: G. 165.

1 Selam vermeden geçen sevgilimiz “Merhaba!” dedi; sultanımız, gönlümün şahinini eline aldı/gönlümü hoş etti.

2 Yanan gönlümüz gözyaşımın ırmağı gibi kuru yerde/boş yere sürünürken (sevgilinin) ihsan denizine kavuştu.

3 Ey benim ruhum, eğer yabancılar/rakipler gülmese, dostlar ağlaşmasa canım ölmekten endişe etmezdi.

4 Hak Teala’nın izzet gözüyle nazar ettiği biziz; fakirlikle/fakr makamıyla övünürüz, gönlümüz dünyaya meyletmez.

5 Nebiler gibi bela vasıtasıyla Hak yolunu bulmuşuz, zalimin zulmüyle (ancak) itibarımız/mertebemiz, şanımız artar.

ḫāmesin alup ele dīvānumuz yazan bizüm
faẓlumuz bābında güyā ki olur derbānumuz

7. pīr-i ʻışḳ oldum depem aġardı ėy **yaḥyā** benüm
ṭūr-veş envāra ġarḳ ėtdi behāristānumuz

166.

Mefʻūlü fāʻilātü mefāʻīlü fāʻilün
Mużāriʻ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. maʻṭūf oldı kaʻbeye vāv-ı vücūdumuz
ėrdi nihāyetine ḥudūd-ı sücūdumuz

girdāb-ı baḥr-i vaḥdet-ile āşınālaruz
girdi ṭavāfa zemzeme ile cünūdumuz

3. göz yaşı aḳdı saʻy u semāʻ u ṣafā ile
deryāya geldi rūd-ı serīʻu'l-vürūdumuz

olduḳ mücāvir-i ḥarem-i gülşen-i ḫalīl
serv ü gül oldı anda ḳıyām u ḳuʻūdumuz

5. yüz ḳarasını zemzem-ile yursa vechi var
yaḥyā ḳulını sevdi yaratdı vedūdumuz

167.

Mefʻūlü fāʻilātü mefāʻīlü fāʻilün
Mużāriʻ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. bir ādem öldürici perīnüŋ helākiyüz
biŋ cān-ile ölümlüsiyüz sīne-çākiyüz

kemter gedāsıyuz ḳulıyuz şāh-ı ʻālemüz
tāc-ı ser-i semāyuz ėşiginde ḫākiyüz

---

6 Kalemini eline alıp bizim *Dīvān*'ımızı yazan, ilmimiz kapısında güya kapıcımız olur.
6[b] ki: kim MK.

7 Ey Yaḥyā, aşk şeyhi/ihtiyarı oldum; saçım ağardı. Bahar bahçemiz/bedenimiz Tur Dağı misali nurlara gark oldu.

166. MK: 109[b]; YD: G. 166.

1 Vücudumuzun vâv (و)'ı Kâbe'ye dönünce secdemizin son mertebesi zirveye ulaştı.

2 (Biz) vahdet denizinin girdabına dalmışız/dalgıcız; ordumuz ilahilerle/dualarla tavafa başladı.
2. ve 3. beyitler MK'de birbirinin yerine yazılmıştır. Beyitlerin yer değiştirmesi gerektiğini ifade etmek üzere takdim-tehir işaretleriyle (خ-م) düzeltme yapılmıştır.

3 Say/gayret, sema ve Safa ile/sevinçle gözyaşları aktı; hızla akan nehrimiz deryaya ulaştı.

4 Hz. İbrahim'in gül bahçesinin hareminde/Kâbe'de uzlete çekilince kıyamımız selvi, oturuşumuz da gül oldu.

5 (Onun) yüzünün karasını/günahını zemzemle yıkasa yeridir; (zira) kullarını çok seven yüce Allah, Yaḥyā kulunu sevip yarattı.

167. MK: 110[a]; YD: G. 167.

1 Bir kan dökücü perinin perişanıyız; bin canla can çekişen hastasıyız, gönlü yaralısıyız.
1[a] perīnüŋ: birinüŋ MK.

2 (Onun) itibarsız dilencisiyiz, kuluyuz; (lakin) âlemin şahıyız! (Biz) semanın başına taç/baş tacı olsak da (yârin) eşiğinde toprağıyız.

3. berg-i ḫazān gibi bugün ol serv-ḳāmetüŋ
üftādesi belā-zedesi derdnākiyüz

bizden ḳubūr-ı devr-i zemāne ṭolup gider
çarḫuŋ kemān-ı ʻışḳ-ile atduġı ḫākīyüz

5. āh-ile yaşumuz iki zencīr olur bize
yaḥyā gibi esīr-i ġam-ı ʻışḳ-ı pākiyüz

168.

Feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. zāhidā ʻışḳ-ile āġışte dür āb u gilümüz
bilürüz ʻarş-ı ʻalādan yücedür menzilümüz

her maḳāmı yiridür ney gibi seyr eyleyevüz
çün-ki yoḳdur dilümüz gibi bizüm ḥā'ilümüz

3. ḳaṣd ėderdüm ki dėyem sırr-ı velāyet ḫaberin
bu vilāyetde dirīġā ki bilinmez dilümüz

ḥāliyā ḥālet-i ʻışḳ-ile mey-i maʻnī ile
mest ü lā-yaʻḳıl u dīvāne olur ʻāḳılumuz

5. gün gibi baḥr-i felekde yüze geldi **yaḥyā**
n'ola maḳbūl-i cihān olsa bizüm ḳābilümüz

169.

Mefāʻilün feʻilātün mefāʻilün feʻilün

Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. açılmazuz süfehāya ḫazā'inu'llāhuz
bilen bilür bilüri gendümüzden āgāhuz

ḥarāret issini pür-şevḳ ėder müşāhedemüz
maḥabbeti olana mihr-i ʻālemüz māhuz

---

3 Bugün hazan yaprağı gibi o selvi boylu güzelin düşkünü, dertlisi ve hastasıyız.
4 Devrin okluğu bizden dolup gider, (biz) kaderin/gerilmiş yayın aşk yayıyla attığı heki okuyuz.
5 Yaḥyā gibi (yârin) saf aşkının gamına esir düştük; ahımızla yaşımız bize iki zincir olur.

168. MK: 110ᵃ; YD: G. 168.

1 Ey sofu, bizim suyla toprağımız aşkla yoğrulmuştur; biliriz ki menzilimiz yüce Arş'tan da yücedir.
2 Her mertebeyi/mûsikî makamını ney gibi aşsak/icra etsek yeridir; çünkü bizim dilimiz gibi bir engelimiz yoktur.
3 Velilik sırrından söz etmeyi arzu ederdim; (lakin) ne yazık ki bu vilayette dilimiz bilinmez.
4 Şimdi akıllımız aşk coşkusu ve mana şarabıyla sarhoş olup kendinden geçerek aklını yitirir.
5 Yaḥyā gün gibi felek denizinde ortaya çıktı/yüzmeyi başardı, bizim kabiliyetlimiz cihanda makbul olsa şaşılmaz.

169. MK: 110ᵃ; YD: G. 169.

1 (Biz) Allah'ın hazineleriyiz, sefihlere açılmayız; arifi arif tanır, kendimizden haberdarız/basiret sahipleriyiz.
2 Nazarımız, aşk/hararet sahibini şevkle/ışıklarla doldurur; (biz) aşkı olana cihanı aydınlatan güneşiz, ayız.

3. cihānda ney gibi ser-tā-ḳadem fiġānuz biz
ṭumanlu ṭaġ gibiyüz başdan ayaġa āhuz

vefā vü cevri dil āyīnesinde bir görürüz
cemī‘-i dōsta vü düşmene ḫayır-ḫˇāhuz

5. vücūd-ı ehl-i şühūduŋ yanında maḳṣūduz
cünūd-ı merd-i ‘użuvda ḳuyūd-ı ikrāhuz

hüner cemāline keşşāf u ‘ayba settāruz
birine bād u birine türāb-ı dergāhuz

7. hilāl-ile felege dönmişüz biz ėy **yaḥyā**
büyüklenürlere kūhuz ġarībe bir kāhuz

170.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ālet-i hengāme-i ehl-i kemālüz kāmilüz
mālik-i iksīr-i ‘ilm-i lā-yezālüz vāṣıluz

ḳaydı yoḳ dīvāneler cevriyle muġber olmazuz
ḳābilüz maḳbūl-i yārüz ‘āḳıluz deryā-dilüz

3. yėl gibi yabana söyler bī-ḥayāya ṭınmazuz
ḫalḳa işrāf-ı kelāmı olmayana ḳā’ilüz

biz budinüŋ şāh-rāhında mücāhidlerdenüz
müşrikīne kīni olan ḳahramān-ı ḳātilüz

5. tā ölince ṭā‘ati fevt ėtmezüz **yaḥyā** gibi
minnet allāha ki ġāfiller işinden ġāfilüz

---

3 Biz cihanda ney gibi baştan sona feryadız; dumanlı dağ gibiyiz, baştan ayağa ahız.
4 Vefa ile cefayı gönül aynasında bir görürüz; dost, düşman cümlesine duacıyız.
5 (Biz) basiret sahiplerinin yanında makbulüz; kesret/dünya erlerinin yanındaysa istemeden dururuz.
6 Marifet yüzüne kâşif/Keşşaf, kusurlara örtüyüz; birine rüzgâr, diğerine dergâhın toprağıyız.
7 Ey Yaḥyā, biz hilâl ile feleğe benzeriz; kibirlilere dağ (olurken) gariplere saman çöpüyüz.
7^{b} bir: - MK.

170. MK: 110^{b}; YD: G. 170.

1 (Biz) ilim ve fazilet sahiplerinin toplanmasına vesileyiz, marifet sahibiyiz; sonsuz ilmin iksirine sahibiz, (onu) elde etmişiz.
2 Deliliği ispatlanmamış, âşık olmayan divanelerin eziyetiyle üzülmeyiz; (biz) arifiz, sevgilinin hoşnut olduğuyuz; âlimiz, yüce gönüllüyüz.
3 Yel gibi boş konuşan hayasıza cevap vermeyiz, halka gereksiz sözü olmayanı makbul sayarız.
3^{b} işrāf-ı: esrār-ı MK.
4 Biz Budin'in ulu yolunda cihat edenlerdeniz, müşriklere kini olan Kahraman-ı Katil'iz.
5 Yaḥyā gibi ölünceye kadar itaati/ibadeti elden bırakmayız; Allah'a şükürler olsun ki Hakk'ı bilmeyenlerin işinden habersiziz.

171.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

dōstum aṣḥāb-ı derdüŋ biz ebā derdāsıyuz
ḫaste-i yārüz maḥabbet şehrinüŋ şeydāsıyuz

ḳol ḳanad oldı bize şemşīr-i 'ışḳ-ı ẕü'l-celāl
'ayni ile biz ṭarīḳat ḳāfınuŋ 'anḳāsıyuz

şevḳumuz var gün gibi seyr-i vilāyet eylerüz
pīr-i 'ışḳuz ma'rifet evlādınuŋ babasıyuz

ṣūretā dervīşüz ammā rūy-ı ma'nāda velī
ḳayṣer-i rūmuz 'acem iḳlīminüŋ dārāsıyuz

seyf-i dīnüz sedd-i islāmuz budin şeh-bāzıyuz
tīġı ile dirilür yaḥyālınuŋ **yaḥyā**sıyuz

172.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

ḫayālüŋ ḫāne-i ḫāṭırdan ey cān-ı cihān gitmez
firāḳı olmayan dil-dāra beŋzer her zemān gitmez

fiġān u nālelerle cān vérür derd ehli dünyāda
diyār-ı ġurbete ṣāhum ceressüz kārbān gitmez

cenāzem öŋine düş gönderi-git bārī bir laḥẓa
cihānda gerçi cān ardınca cism-i nā-tüvān gitmez

vücūdı 'āşıḳuŋ ḫālī degüldür dūd-ı āhından
'ayāndur ekṣeriyyā ulu ṭaġlardan duman gitmez

meger kim rūzigār-ile sürile derdümüz bir gün
ṭapuŋdan ḫāk-i rāhuŋ gibi hergiz 'āşıḳān gitmez

---

171. MK: 110[b]; YD: G. 171.

1 A dostum, biz dert ehlinin Ebû Derdâ'sıyız; sevgilinin hastası, sevda şehrinin çılgın âşığıyız.
2 Celâl sahibi Allah'ın aşkının kılıcı, bizi koruyup kolladı/bize kanat oldu; biz şüphesiz tarikat Kaf'ının Anka'sıyız.
3 Aşk coşkusuna kapıldık, gün gibi âlemi seyrederiz/velilik mertebelerini aşarız; aşk şeyhiyiz, marifet neslinin atasıyız.
4 Görünüşte yoksul bir dilenciyken hakikatte Rûm'un imparatoru, Acem diyarının Dara'sıyız.
5 İman kılıcı, İslâm'ın koruyucusu, Budin'in ak doğanıyız; kılıcı ile hayat bulan Yahyalı'nın Yaḥyā'sıyız!

172. MK: 111[a]; YD: G. 172.

1 Ey cihanın canı, hayalin ayrılığı olmayan bir güzele benzer; gönül evinden bir an olsun gitmez.
2 Dert ehli dünyada inleyip feryat ederek can verir. Ey sultanım, kervan gurbet diyarına/ahirete çansız gitmez.
3 Her ne kadar dünyada aciz/cansız beden ruhun ardından gitmese de (sen) cenazemin önüne düş, (beni) hiç olmazsa bir defa yolcu ediver.
4 Âşığın vücudu ah dumanından uzak değildir, aşikârdır: "Yüce dağlardan çoğunlukla duman kalkmaz.".
5 (Ey sevgili), bir gün gelip de derdimiz zamanla kaybolup gitse bile âşıklar yolunun tozu gibi asla kapından gitmez.

ḥabībüŋ gül gibi göŋline rāy-ı nā-revā gelmez
raḳībüŋ lāle-veş göŋli ḳarası her zemān gitmez

7. şerāb-ı ‘ışḳuŋı nūş ėtse **yaḥyā** gibi derd ehli
ölince gendüye gelmez ṭapuŋdan bī-gümān gitmez

173.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. ne sulṭānuz ne dervīşüz ne şeyḫ-i kām-yābuz biz
deminde ‘āşıḳīne açılur söyler kitābuz biz

şu gibi yalımı alçaḳlaruz ammā ki ėy ṣūfī
me‘ānī selsebīlinden yüze gelmiş ḥabābuz biz

3. beri gel müşkilüŋ cāniblerinden bir ṣadā eyle
ḳıbāb-ı mescid-i aḳṣā gibi ḥāżır-cevābuz biz

kişinüŋ yėl gibi dāmān-ı ‘aybın açmazuz hergiz
bu yad ėllerde settārü'l-‘uyūb olmış türābuz biz

5. muḥibb-i ehl-i ‘irfānuz ġubār-ı rāh-ı merdānuz
ṣabā-yı ‘ışḳ-ile rif‘atdeyüz ‘ālī-cenābuz biz

ḥasūd-ı lā-yesūda ḥāṣılı merdūd-ı ma‘būda
çekilmiş tīġ-ı tābende atılmış bir şihābuz biz

7. bugün ‘uşşāḳuŋ ėy **yaḥyā** şükūfe gibi gülşende
gözini göŋlini açmaġa gelmiş āfitābuz biz

---

6 Sevgilinin gül gibi gönlüne hoş olmayan bir fikir düşmez, rakibin lale misali gönlünün karası/ayıbı hiçbir zaman geçmez.

6[a] nā-revā: nā-verā MK.

7 (Ey sevgili), âşıklar Yaḥyā gibi senin aşk şarabından içse şüphesiz ölünceye kadar kendine gelemez, kapından ayrılamazlar.

173. MK: 111[a]; YD: G. 173.

1 Biz ne sultanız ne dervişiz ne de kutlu bir şeyhiz; biz, vakti geldiğinde âşıklara açılıp söyleyen kitabız.

2 Ey sofu, biz su gibi alçak gönüllüyüz; lakin manaların içimi hoş suyunda/cennetin Selsebil Pınarı’nda ortaya çıkmış/yüzmeyi başarmış su kabarcığıyız.

3 Beri gel, derdini söyle; biz Mescid-i Aksa’nın kubbeleri gibi hazırcevabız/yankıyız.

4 Yel gibi asla insanın kusur eteğini açmayız; biz, bu yabancı diyarda ayıpları gizleyen örtü olmuş toprağız.

5 Biz ariflerin sevgilisi, yiğitlerin yolundaki tozuzuz; aşkın sabah rüzgârıyla şeref bulmuşuz, yüksek makamlıyız.

6 Faydasız hasetçiye, yani Allah’ın yüz çevirdiğine çekilmiş parlak bir kılıç, fırlatılmış bir ateşiz/göktaşıyız.

7 Ey Yaḥyā! Biz bugün gül bahçesinde âşıkların gözünü, gönlünü çiçek gibi açmaya gelmiş güneşiz.

174.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. kilāb-ı cīfe-i dünyā-yı dūna şīr-i nerüz
'adū-yı düşmen-i dīnüz velāyet ehli erüz

gönüldekini 'ayān eyledi ṣafāvetümüz
mürīd-i baḥr-i kemālüz me'ādin-i güherüz

3. dem-i seḥer gibi ẓulmet-serāy-ı fānīde
yaban delileri gibi gülenlere gülerüz

cihāna 'ayn-ı ḥayāt oldı 'ilmümüz güneşi
hemīşe maġrib-i esrār u meşrıḳ-ı hünerüz

5. biz ol 'alī-ṣıfatuz kim ḍalālet ehlinüñ
maḥall-i ma'reke yél gibi yüzine deperüz

'aceb-midür bizi merfū' ėderse devr-i zemān
cihānda her birümüz mübtedāmuza ḫaberüz

7. o serv-i bāġ-ı cināna muḥibbüz ėy **yaḥyā**
yolında ḫāk-i derüz ḫalḳa ṭoġrusını dėrüz

175.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. çalmazuz çaġırmazuz bir sāza meyyāl olmazuz
dīnsüz īmānsuz hevā ehline deccāl olmazuz

oḳumaġı yazmaġı dünyāya vėrmezlerdenüz
ṣuyı ṣoġulmış degirmen gibi baṭṭāl olmazuz

---

174. MK: 111[b]; YD: G. 174.

1 Alçak dünyanın leşinin köpeklerine erkek aslanız; din düşmanının hasmıyız, Allah dostu yiğidiz.

2 Saflığımız gönlümüzdekini aşikâr etti. (Biz) ilim ve fazilet denizinin dervişiyiz, inci madenleriyiz.

3 Seher vakti gibi gelip geçici olan (bu) karanlık sarayda/dünyada, yaban delileri gibi gülenlere güleriz.

4 İlmimizin güneşi cihana hayat suyu oldu; (biz) daima sırların gün batısı, marifetin gün doğusuyuz.

4[b] esrār u: esrār-ı MK.

5 Biz Hz. Ali şanlı/yüksek makamlı o kimseyiz ki cenk meydanında Hak yolundan sapmışların yüzüne yel gibi çarparız.

6 Talih bizi yüceltirse şaşılır mı? Dünyada her birimiz yaratılışımızın (birer) destanıyız.

7 Ey Yaḥyā, (biz) o cennet bağının selvisine âşığız. (Onun) yolunda eşiğinin tozuyuz, insanlara doğruluğunu/dosdoğru (boyunu) anlatırız.

175. MK: 112[a]; YD: G. 175.

1 Çalmayız, söylemeyiz, bir çalgıya gönül vermeyiz; arzularının esiri olmuş dinsiz, imansızlara Deccal olmayız.

1[b] īmānsuz: īmān MK.

2 Okumayı, yazmayı dünyaya değişmeyiz; suyu çekilmiş değirmen gibi işe yaramaz olmayız.

3. bī-meẕāḳa şāhid-i ma‘nā yüzin göstermezüz
göz göre a‘mālaruŋ ‘aynına keḥḥāl olmazuz

faḳr-ile faḫr eylerüz ḳārūna taḳlīd ėtmezüz
sālik-ı rāh-ı resūlüz mālik-i māl olmazuz

5. cāhı içün cāhile baş egmezüz **yaḥyā** gibi
i‘tibārı bārına bir laḥẓa ḥammāl olmazuz

176.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. kā’ināt uŋ ṣan‘at-ı cehlinde kāmil olmazuz
hem-dem-i ehl-i hevā yār-i erāẕil olmazuz

ṣūretā taḫfīf ėden ma‘nāda aġırlar bizi
ṭınmazuz nā-sāz uṣūline celācil olmazuz

3. degme bir ḥayvān-ı nāṭıḳ sözine incinmezüz
dil dilini bilmeyen nādāna ḳā’il olmazuz

keyḳubāduŋ i‘tibārı bārına yüklenmezüz
yėl gibi dārālaruŋ dārına dāḫil olmazuz

5. āl-i ‘oṣmānuŋ ḳulıyuz yüz ḳızardup mey gibi
varmazuz cemşīdüŋ ayaġına sā’il olmazuz

ġaflet uyḫusına kimse eyü uyḫudur dėmez
uymazuz mest-i mey-i ‘işyāna ġāfil olmazuz

7. göŋlümüz cāmını ėy **yaḥyā** ḳaraŋu ėtmezüz
ẓālimüŋ rūy-ı siyāhına muḳābil olmazuz

---

3 Zevksize mana güzelinin yüzünü göstermeyiz, göz göre göre körlerin gözüne sürme çekmeyiz.
4 Fakirlikle/fakr makamıyla övünürüz, Karun’a özenip ona uymayız; Resul’ün yolundan gider, mal biriktirmeyiz.
5 Yaḥyā gibi yüksek makamı için cahile baş eğmeyiz, itibarı yüküne asla hammal olmayız.

176. MK: 112[a]; YD: G. 176.

1 Âlemin cehalet sanatında usta olmayız; arzularının esiri olmuşlara dost, alçaklara yâr olmayız.
2 Görünüşte bizi hafife alan, hakikatte izzet ve ikramda bulunur; edepsizin tavrına/nağmesine karşılık vermez, tef zili olmayız.
3 Alelade bir insanın/konuşan hayvanın sözüyle incinmeyiz, gönül dilini bilmeyen cahile uymayız.
4 Keykubad’ın itibar yüküne omuz vermeyiz, Daraların kapısından yel gibi girmeyiz.
5 (Biz) Osmanlı neslinin kuluyuz/askeriyiz; şarap gibi yüz kızartıp Cemşîd’in/şahın ayağına/kadehine gitmeyiz, dilenci olmayız.
6 Gaflet uykusuna hiç kimse “İyi uykudur.” demez; isyan şarabının sarhoşuna uymayız, gafil olmayız.
7 Ey Yaḥyā, gönül sırçamızı karartmayız; zalimin kara/günahkâr yüzünün aksi/aynası olmayız.

177.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

almazuz manṣıb-ı dünyāyı ekābirlenürüz
mütekebbirlere gāhī mütekebbirlenürüz

ulu ṭaġlardan aḳan āb-ı revān gibi hemān
söyledügi sözi bilmezlere ṣaġırlanuruz

yücedür himmetümüz encüm-i tābende gibi
gözi açuḳlar arasında mubaṣṣırlanuruz

ṣaḳal aġardı kefen boynumuza ṭaḳıldı
cānib-i āḫirete gitmege ḥāżırlanuruz

‘izzet ü ḥurmet ise ancaġ olur ey **yaḥyā**
ya‘nī taḫfīf-i edānī ile aġırlanuruz

178.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

‘ışḳ ehli yolda görse seni geçmez āhsuz
şāhum sen aŋa ḳalma ḳul olmaz günāhsuz

sensüz ne ẕevḳı ola güzeller alayınuŋ
begler bigi ki cem‘ olalar pādişāhsuz

sevdügüm-ile sevdügümüŋ sevdügi eger
olmasa ḳalur idi cihān mihr ü māhsuz

cennetde daḫı göŋlüm açılmaya ẕerrece
bir gün ölürsem ol meh-i zerrīn-külāhsuz

yār olmayınca evlerinüŋ resmi fi'l-meṯel
şaṭrenc evlerine döner ṣanki şāhsuz

---

177. MK: 111[b]; YD: G. 177.

1 Dünya makamına itibar etmeyiz, istiğna ederiz/tepeden bakarız; “Kibirlenenlere karşı kibirleniriz/boyun eğmeyiz! [Hadis-i Şerif; Maide/54]”.

2 Yüce dağlardan akan akarsu misali ağzından çıkanı bilmeyenleri duymazdan geliriz.
2[b] sözi bilmezlere: sözini bilmeze MK.

3 Himmetimiz parlak yıldızlar kadar yücedir, basiret sahipleri arasında gönül gözümüz açılır.
3[b] gözi açuḳlar: sözi açuḳ MK.

4 Sakal ağardı, kefen boynumuza asıldı, ahirete göçmeye hazırlanırız.

5 Ey Yaḥyā, izzet ve hürmet ise ancak bu kadar olur; yani alçakların (bizi) hafife almasıyla şeref buluruz.

178. MK: 112[b]; YD: G. 178.

1 Ey sultanım, âşık seni yolda görse ah çekmeden geçip gidemez. Sen ona gücenme, kul günahsız olmaz.

2 Padişahı olmadan toplanmış beyler misali güzeller alayının sensiz ne zevki olur?

3 Eğer sevdiğimle sevdiğimin sevdiği olmasaydı cihan güneş ve aysız kalırdı.

4 O altın başlıklı aya (kavuşamadan) bir gün ölürsem gönlüm cennette bile zerre kadar huzur bulmaz.

5 Yâr olmayınca evlerinin sureti sanki şahı olmayan satranç evlerine benzer.

dünyāda bir beden ki anuŋ ‘ışḳı olmaya
bir şehre beŋzer ol şeh-i ‘ālem-penāhsuz

7. **yaḥyā** yol ėtse yāre n'ola dūd-ı āhdan
kimse gide mi menzil-i maḳṣūda rāhsuz

179.

Mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. cān tende iken būse-i cānān ele girmez
bildüm anı cān vėrmeyicek cān ele girmez

her ehremen olmış dehen-i dil-bere mā’il
‘ālemde velī mühr-i süleymān ele girmez

3. eyvāy ile geçse günümüz ṭaŋ-mı cihānda
sīb-i ẕeḳanuŋ ėy meh-i tābān ele girmez

nādān eline düşme igen gül gibi şāhum
bu ḥüsn ü behā cevheri her ān ele girmez

5. **yaḥyā** yüri var eyle raḳīb-ile müdārā
aġlamaġ-ile ol gül-i ḫandān ele girmez

180.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. bir senüŋ gibi efendinüŋ ḳulı ḳurbānıyuz
‘ālemüŋ sulṭānıyuz mülk-i cihānuŋ cānıyuz

cāna başa ḳalmazuz yolında her ‘īsā-lebüŋ
biz mürüvvet kānıyuz cūd u seḫā ‘ummānıyuz

---

6 Dünyada aşkı olmayan bir beden, âlemin sığınağı olan o padişahtan mahrum kalmış bir şehre benzer.

7 Yaḥyā ah dumanından sevgiliye doğru yol yapsa şaşılmaz; (zira) insan emel menziline yol olmadan varamaz.

7[b] gide: gider MK.

179. MK: 112[b]; YD: G. 179.

1 Can bedende iken sevgiliden buse almak mümkün olmaz, anladım ki can vermeden can alınmaz.

2 Cinlerin hepsi gönül alıcı sevgilinin ağzına meyletmiş; lakin cihanda Hz. Süleyman’ın mührü ele geçmez.

3 Ey parlak ay, dünyada günlerimiz yanıp yakılmakla geçse şaşılır mı? Elmaya benzeyen güzel çenen ele geçmez.

3[b] tābān: tān MK.

4 Ey sultanım, sakın gül gibi cahil eline düşme; bu güzellik ve zarafet cevheri her vakit ele geçmez.

5 Ey Yaḥyā! Haydi durma, rakibin yüzüne gül, onunla iyi geçin. Ağlamakla o gülen/açılmış gül ele geçmez.

180. MK: 113[a]; YD: G. 180.

1 (Ey sevgili), senin gibi bir efendinin kulu kurbanıyız; âlemin sultanıyız, cihan mülkünün canıyız.

1[b] cānıyuz: ḫānıyuz MK.

2 İsa dudaklı her güzelin yolunda canımızı sakınmayız; biz cömertlik kaynağı, lütuf ve ihsan ummanıyız.

3. ṭaŋ-mı zencīr-i cünūn olsa bizüm tesbīḥümüz
kūh-ı ‘ışḳuŋ zāhidā mecnūn-ı ser-gerdānıyuz

ṣūretā yār ėşiginde mūr-ı maẓlūmuz velī
ma‘nīde erbāb-ı ‘irfānuŋ ‘aẓīmü'ş-şānıyuz

5. mest-i ‘ışḳuz begligümüz var bizüm **yaḥyā** gibi
bir süleymān-ı zemānuŋ bende-i fermānıyuz

181.

Mef‘ūlü fā‘ilātün mef‘ūlü fā‘ilātün
Mużāri‘ – – + / – + – – / – – + / – + – –

1. dėdüm ki cāna geçdi tīrüŋ neden belürmez
ol ḳaşları kemānum dėdi geçen belürmez

şol deŋlü ża‘f ėrüpdür cismüme ẕerre deŋlü
mihrüŋle ėy ḳamer-fer bürc-i beden belürmez

3. dünyā güzellerinüŋ yanuŋda yoḳ vücūdı
ḫūrşīd ėrince encüm ėy sīm-ten belürmez

kūyuŋa varan aŋmaz ser-cümle ḫānümānın
cennetde her kişiye terk-i vaṭan belürmez

5. **yaḥyā** ne ḫoş mekāndur iḳlīm-i dār-ı ‘uḳbā
dünyāyı aŋmaz ayruḳ aŋa giden belürmez

182.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. gül gibi ġonce gibi maḫzen-i esrāruz biz
bāġ-ı cennet gibi envār-ile hem-vāruz biz

---

3 Ey sofu, bizim tespihimiz delilik zinciri olsa şaşılmaz; (zira biz) aşk dağının başı dönmüş Mecnun’uyuz/delisiyiz.

4 Görünüşte yârin eşiğinde alçak gönüllü karıncayız; lakin hakikatte irfan sahipleri arasında şanımız pek yücedir.

5 Aşk sarhoşuyuz, Yaḥyā gibi bizim de beyliğimiz var! (Biz), devrin Süleyman’ının fermanına köleyiz!

181. MK: 113[a]; YD: G. 181.

1 Dedim ki “Okun gönlüme saplandı/tesir etti, neden görünmez?”, o yay kaşlı güzelim dedi ki “Geçip giden görünmez.”.

2 Ey ay aydınlığı, cismim öyle zayıfladı ki aşkınla beden burcu zerre kadar görünmez.
2[a] ża‘f ėrüpdür: ża‘īf ėdüpdür MK.

3 Ey gümüş tenli güzel, dünya güzellerinin (senin) yanında cismi yoktur; (çünkü) güneş doğunca yıldızlar görünmez.
3[a] yanuŋda: yanında MK.

4 Mahallene varan, evini barkını anmaz olur; (zira) insan cennette, vatanını terk ettiğini düşünmez.

5 Ey Yaḥyā, ahiret yurdu ne hoş mekândır; oraya giden dünyayı anmaz, bir daha geri gelmez.

182. MK: 113[a]; YD: G. 182.

1 Biz gül gibi, gonca gibi sırlar mahzeniyiz/hazinesiyiz; cennet bahçesi gibi nurlara gark olmuşuz.

zāhidā ma'rifeti ḫ̆āceden ögrenmemişüz
ne sü'āl eyler iseŋ eyle ḫaber-dāruz biz

şerefiyüz selefüŋ ḥādiṯe-i 'uẓmāyuz
ḫalef-i ḳāfile-i aḥmed-i muḫtāruz biz

mütekebbirlere büyüklenürüz kūh gibi
her sitemkār u cefākāra cefākāruz biz

bizi irşād ile şād ėtse erenler ṭaŋ mı
himmete lāyıḳ u iḥsāna sezāvāruz biz

dōstuz 'ārif-i bi'llāha ebū cehle 'adū
kimine nūr-ı muḥammed kimine nāruz biz

gün gibi ẓāhirümüzden görinür bāṭınumuz
naẓm-ı **yaḥyā** gibi bir baḥr-i güher-dāruz biz

183.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün
Müctes̱ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

'aceb-mi şehr-i fenā içre olsa şöhretümüz
bu naḳd-i cān-ile derd almaġ oldı ṣan'atumuz

güzellerüŋ biz uzun boylusına meyl ėderüz
bülend olursa yėridür nihāl-i himmetümüz

ne siḥr ėder 'acebā ḥokka-bāz-ı la'l-i lebi
yüzini göremezüz baġlanur baṣīretümüz

o dem ki ġarḳ ėde fülk-i vücūdı baḥr-i ecel
biline dürr-i girān-māye gibi ḳıymetümüz

yeŋer şerī'ati çün-ki mürüvvet ėy **yaḥyā**
olursa rind-i ḫarābāta ṭaŋ-mı ḥurmetümüz

---

2 Ey sofu, biz ilmi ve fazileti hocadan öğrenmedik; ne dilersen sor, bilmekteyiz.
3 Bizden önce gelenlerin yüz akıyız, çok kıymetliyiz; biz, Hz. Muhammed'in kafilesinin halefiyiz.
4 Büyüklük taslayanlara dağ gibi büyükleniriz; biz zalimlere, zorbalara merhamet etmeyiz.
5 Erenler bizi doğru yola ileterek ihya etse şaşılır mı? Biz himmete layık, ihsana yaraşığız.
6 İlahî sırlara ermiş arife dost, Ebû Cehil'e düşmanız; biz kimine Muhammed'in nuru, kimine ateşiz.
7 (Bizim) içimiz dışımızdan apaçık görünür; biz, Yaḥyā'nın şiiri/inci dizisi gibi inciler saçan deniziz.

183. MK: 113[b]; YD: G. 183.

1 Yokluk şehrinde/dünyada şöhret bulsak şaşılır mı? Sanatımız bu can naktiyle dert almaktır.
1[b] bu: bir MK; almaġ: - MK.
2 Biz güzellerin uzun boylusunu severiz, gayret/istek fidanımız da uzun olursa yaraşır.
3 Basiretimiz bağlanır, yüzünü göremeyiz; acaba (sevgilinin) lâl/kırmızı dudağının hokkabazı ne sihri yapar?
4 Ecel denizi beden kayığını batırdığı o vakit, (bizim de) kıymetli bir iri inci gibi değerimiz bilinir.
5 Ey Yaḥyā, meyhane rindine hürmet etsek şaşılmaz; çünkü cömertlik şeriattan üstündür.

184.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. zāhidā āmir-i cābirden olan zaḥmetümüz
sebeb-i raḥmetümüzdür sebeb-i raḥmetümüz

elem-i cāhil ü nādāna nėye incinelüm
bilemez dürr-i girān-māye gibi ḳıymetümüz

3. bir olur ėl gözine ẓāhirümüz bāṭınumuz
yėdi deryā gibidür ṣūretümüz sīretümüz

bizi ṣanmaŋ ki riyā ile riyāżet çekerüz
beŋzemez ġayrilerüŋ ġayretine ġayretümüz

5. meṣelā gökdeki pervīn gibidür ėy **yaḥyā**
gözi açuḳlar ile her gėce cem‘iyyetümüz

185.

Mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün

Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. ‘ışḳ āyetini ‘āşıḳ olan şerḥ ėde-bilmez
esrār-ı nihāndur bu zebān ile bilinmez

ėy serv-i revān gülşeni seyr eylese sensüz
nergisle gülüŋ yüzi gözi hergiz açılmaz

3. ḳoyup seni leylāyı severse n'ola mecnūn
çoḳdur bu cihān içre begüm gendüyi bilmez

sāḳī leb-i la‘lüŋle nihānīce sözüm var
cām-ı mey içüp bir yaŋa aġyār yıḳılmaz

5. ‘īsā lebüŋi cān gibi sevse n'ola **yaḥyā**
bir kimse mi vardur saŋa ölümlü dirilmez

---

184. MK: 113[b]; YD: G. 184.

1 Ey sofu! Zalim amirlerden çektiğimiz eziyet, (bizim) rahmet sebebimizdir; rahmet sebebimiz!

2 Cahil ve bilgisizin verdiği kederden neden incinelim? (O, bizim) değerli bir iri inci gibi olan kıymetimizi anlayamaz.

3 Başkalarının gözünde (bizim) içimizle dışımız birdir, suretimizle ahlâkımız yedi derya gibidir.
3[b] gibidür: gibi MK.

4 Bizim kanaatle yaşamamızı riya sanmayın; gayretimiz, başkalarının gayretine benzemez.

5 Ey Yaḥyā, basiret sahipleriyle her gece meclisimiz sanki gökteki Pervin gibidir.

185. MK: -; YD: G. 185.

1 Âşık olan, aşk ayetini şerh edemez; bu gizli sırdır, lisan ile bilinmez.

2 Ey salınan selvi, sensiz gül bahçesini seyre çıksa nergisle gülün gözü açılmaz, yüzü asla gülmez.

3 Mecnun seni bırakıp Leyla’yı sevse ne var? A beyim, bu dünyada kendini bilmez çokdur.

4 Ey saki, lâl dudağınla (ilgili sana) gizlice diyeceğim var; (lakin) engel/rakip şarap kadehinden içip bir yerde sızıp kalmaz.

5 Yaḥyā senin İsa dudağını can gibi sevse ne var? Senin uğrunda canını vermeyecek bir kimse mi var?

186.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ẖusrevā derd ü ġamuŋla yane-gelmişlerdenüz
derdmendüz ḳapuŋa dermāne gelmişlerdenüz

āteş-i ruẖsāruŋuŋ şevḳıyla ey cān-ı cihān
bāl ü per yaḳmaġa çün pervāne gelmişlerdenüz

3. kerbelā-yı ḥüsnüŋüŋ meydānın' ey ẖulḳı ḥasen
başumuz ṭop eyleyüp meydāne gelmişlerdenüz

‘ādetüŋ ‘āşıḳları hecr odına yaḳmaġ ise
ḳā’ilem ey şem‘-i rūşen ya ne gelmişlerdenüz

5. **yaẖyā**yı iḥyā eden la‘lüŋdür ey cān pāresi
luṭf u iḥsān eyle cānum cāne gelmişlerdenüz

187.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ‘ışḳ ehliyüz yoġ olsa n'ola cümle varumuz
bād-ı maḥabbet ile ṭaġıldı ġubārumuz

dīdār-ı yāre aḳdı revān şu gibi göŋül
rāh-ı fenāda ḳalmadı hergiz ḳarārumuz

3. yollarda ḳalur atı izi gibi gözlerüm
gitse semend-i nāz ile ol şeh-süvārumuz

āyīne-i ruẖında degül zülf ile ‘araḳ
‘aks urdı anda dūd-ı dil-i pür-şerārumuz

---

186. MK: -; YD: G. 186.

1 Ey padişah, derdin ve gamınla yanmaktayız; perişanız, kapına derman bulmaya gelmişlerdeniz.

2 Ey cihanın canı, yanağının ateşinin şevkiyle gece kelebeği misali kanat yakmaya gelmişlerdeniz.

3 Ey güzel huylu sevgili, güzelliğinin Kerbelâ meydanına başımızı top edip çıkmışlardanız.

3[a] ẖüsnüŋüŋ: İfade, eldeki tek nüsha olan YD/F'de *‘ışḳuŋuŋ* olarak kaydedilmiş olup Mehmet Çavuşoğlu tarafından düzeltilmiştir.

3[b] meydāne: merdāne YD.

4 Ey parlak mum, âdetin âşıkları ayrılık ateşinde yakmaksa razıyım; ya neden geldim sanırsın?

5 Ey can parçası, Yaḥyā'ya hayat veren (senin) lâl dudağındır. Lütuf göster, ihsan et; canı boğazına gelmiş, can çekişenlerdeniz!

187. MK: -; YD: G. 187.

1 Aşk ehliyiz, bütün varımız yoğumuz yok olsa ne var? (Bizim) tozumuz/kederimiz aşk rüzgârıyla dağıldı.

2 Gönül sevgiliye doğru akarsu gibi aktı, yokluk yolunda/dünyada hiç huzurumuz/sabrımız kalmadı.

3 O usta binicimiz, naz atıyla geçip gitse gözlerim atının izi gibi yollarda kalır/hasretle sevgiliyi bekler.

4 (Onun) yanağının aynasında (görünen), saç lülesiyle ter değildir! Gönlümüzün kıvılcımlarla dolu dumanı orada aksetti.

5. **yaḥyā** helāk ėderse eger tīr-i ġamzesi
derd ehline nişān ola seng-i mezārumuz

[sīn]

188.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. enbiyā vü evliyāyı ḳılma gendüŋe ḳıyās
z̲ü'l-ḥayāt-ile bir olmaz yazılan taṣvīr-i nās

sözine uyma 'avāmuŋ sen de var ışlāḥa gel
ola-gör bir merd-i maḥmūdu'l-ḫıṣāle ḫāṣ ayās

3. i'tiḳādı pāk olınca sāliküŋ ėtmez ḫaṭā
degme derd-ile yıḳılmaz ḫāne-i muḥkem-esās

pāk ü ṣāfī olmayınca mevc uran deryā gibi
mihr-i maḳṣūd eylemez mir'āt-i dilde in'ikās

5. olma ėy **yaḥyā** ṣaḳın ehl-i hevānuŋ hem-demi
çoġ olur ecnās-ı nāsı azdurur ḫannās-ı nās

[şīn]

189.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. delüsidür o mehüŋ ḫalḳ-ı cihān ẓāhir ü fāş
'āşıḳına doḳunur her nereye kim ata ṭaş

şıyırupdur ḳılıcın ḳaşlarınuŋ resminden
gözleri 'āşıḳ-ı maẓlūm-ile ḳılmaġa ṣavaş

3. ol şehüŋ 'ömri dirāz olmaġ içün ben ölicek
ḳabrüm üzre el açup ėde du'ālar iki ṭaş

---

5 Ey Yaḥyā, eğer (yârin) kıyıcı bakışının oku (bizi) helak ederse mezarımızın taşı âşıklara nişan olsun!

188. MK: 114[a]; YD: G. 188.

1 Kendini nebiler ve evliyayla kıyaslama, hayat sahibiyle insanın vasfedilen sureti bir olmaz.

2 Cahil halkın sözüne uyma, haydi sen de kurtuluşa er! Sultan Mahmud tabiatlı bir yiğidin Ayâs'ı ol!

3 Tasavvuf yolunun yolcusu, imanı temiz olunca hataya düşmez; (onun) sağlam temelli hanesi, alelade dertle yıkılmaz.
3[b] muḥkem-esās: muḥkem ayās MK.

4 Coşkun deniz misali temiz ve saf/günahsız olmadıkça emel güneşi gönül aynasında aksetmez.

5 Ey Yaḥyā, sakın arzularına esir olmuşların dostu olma; sıkça görülür ki insan şeytanı, halkın her türlüsünü azdırır.

189. MK: 114[a]; YD: G. 189.

1 Besbelli bütün dünya o ayın delisidir, (sevgili) her nereye taş atsa âşığına dokunur.
1[b] doḳunur: ṭoḳunur MK.

2 (Onun) gözleri, yaralı âşıkla savaşmak için kaşlarının şeklinden kılıcını çekmiştir.

3 Öldüğüm vakit iki mezar taşı, o sultanın ömrü uzun olsun diye kabrim üzerinde el açıp dualar eder.

merdüm-i dīdemi hergiz görecek gözüm yoḳ
aġlayup eyleyeli ʻāleme esrārumı fāş

baş u cāndan geçerüz itlerüŋ izin göricek
ʻışḳ yolında begüm bir pula olur biŋ baş

ʻömr uzunluġı baŋa kākül-i āşüfte yėter
ölümümdür ḫaṭuŋı görmeyeyin eyle tırāş

ḳucılur tāze tırāşı gelicek dil-berler
bu meṣeldür ki buġından bilinür yėnecek aş

her gözi mest-ile ʻayş eyler idi ėy **yaḥyā**
olsa ṣūfīde eger ẕerre ḳadar ʻaḳl-ı meʻāş

190.

Mefʿūlü fāʻilātü mefāʻīlü fāʻilün
Mużāriʻ – – + / – + – + / + – – + / – + –

bir heftedür ki çıḳmadı seyrāna ol güneş
ġamdan iki ḳat oldı vücūdum hilāl-veş

mey gibi gözüme getürüp ḳanlu yaşumı
nā-sāzlarla içmesün ol yār-i bāde-keş

ol māh gendüyi seveni sevmez āh kim
gün gibi ḳapusın gerek-ise ṭoḳuz ṭolaş

meydān-ı ġamda ḫalḳa temāşā olam gibi
çün pehlevān-ı ʻışḳı-y-ile eylerin güreş

yaḥyā ecel ėrişdi sefer görinür bize
ol gözleri ḫarāmī ile var ḫalālleş

---

4 Ağlayarak sırlarımı herkese açtığından beri göz bebeğimi görecek gözüm kalmadı!
5 A beyim, itlerinin izini görünce can veririz; (zira) aşk yolunda bir pul için bin baş feda edilir.
6 (Ey sevgili), ömür uzunluğu olarak bana perişan kâkül yeter. Ayva tüylerini ise görmeyeyim, ölümümdür, tıraş et!
7 Gönül çelen güzeller ayva tüyleri çıkmaya başlayınca kucaklanır, bu atasözüdür: “Yenecek aş, buğusundan anlaşılır.”.
MK: -.
8 Ey Yaḥyā, eğer sofuda azıcık akıl olsaydı sarhoş gözlü her güzelle yiyip içip eğlenirdi.
8[a] gözi: sözi MK.

190. MK: 114[b]; YD: G. 190.

1 O güneş, bir haftadır gezintiye çıkmadı diye vücudum kederden hilâl gibi iki kat oldu.
1[b] ḳat: - MK.
2 O şaraba düşkün sevgili, kanlı gözyaşlarımı gözüme şarap gibi doldurup edepsizlerle/rakiplerle içmesin.
3 Ah ah! Gerekirse güneş gibi kapısını defalarca dolaş; (yine de) o ay kendini seveni sevmez.
4 (Onun) aşkının pehlivanıyla güreş tuttuğum için galiba gam meydanında halka eğlence olacağım.
5 Ey Yaḥyā, ölüm vakti geldi; bize yol göründü. Haydi, o harami bakışlı güzelle helalleş!
5[a] bize (YD/C): baŋa MK, YD.

191.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. siyāh altunlular gėymiş sipihr-i ḥüsne māh olmış
ḳul ėtmiş gendüye ḫalḳı ne 'ālī pādişāh olmış

ḳıyāmet ḳāmetine aḥmedüŋ cem' oldı 'āşıḳlar
livā'ü'l-ḥamde beŋzer ümmete gūyā penāh olmış

3. o gün bir 'āşıḳın gördüm görinmez nār-ı āhından
ḥaḳīḳatde velī müstaġraḳ-ı nūr-ı ilāh olmış

sevüp gün yüzlü dil-berler o māha 'āşıḳ olmışlar
ne zībā şāh olur ol kim aŋa begler sipāh olmış

5. göŋül murġın şiḳār eyler o bir üsküflü şāhīndür
güzellik āsümānında meh-i zerrīn-külāh olmış

bizüm meẕhebde düşnāmuŋ du'ādur 'āşıḳa cānā
senüŋ yanuŋda bu sevmek sevilmek bir günāh olmış

7. ümīd-i pāy-būsiyle hemīşe sāye-veş **yaḥyā**
güẕergāhında ol şems-i cihānuŋ ḫāk-i rāh olmış

192.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. ḳapuŋdan ayru olanuŋ ḥużūrı olmaz-imiş
ġarīblıḳda kişinüŋ sürūrı olmaz imiş

baŋa vücūd vėren ẕerre gibi mihrüŋdür
kimüŋ ẓahīri yoġ ise ẓuhūrı olmaz imiş

---

191. MK: 114[b]; YD: G. 191.

1 (Sevgili) altın işlemeli siyah elbiseler giyip güzellik göğüne ay olmuş; halkı kendine köle/asker etmiş, ne yüce padişah olmuş!

2 Âşıklar, Ahmed'in kıyamet boyunun etrafında toplandı; (o boy), güya ümmete sığınak olmuş hamt sancağına benzer.

3 (Ey sevgili), o gün ahının ateşiyle görünmez olmuş bir âşığını gördüm; oysa hakikatte (o), Allah'ın nuruna gark olmuştu.
3[a] nār-ı: dūd-ı MK.

4 Güneş yüzlü, gönül alıcı güzeller o aya âşık olmuş. Beylerin kendisine asker olduğu o kimse ne güzel padişah olur!

5 Güzellik göğündeki altın başlıklı ay, gönül kuşunu avlayan bir üsküflü şahindir.
MK: -.

6 Ey can, bizim mezhepte küfrün âşığa duadır. Bu sevmek, sevilmek senin yanında günah olmuş.
MK: -.

7 Yaḥyā, gölge gibi daima (onun) ayağını öpmek ümidiyle o cihan güneşinin geçtiği yolda bastığı toprak olmuş.

192. MK: 114[b]; YD: G. 192.

1 (Ey sevgili), kapından ayrı kalan huzur bulmazmış; gurbette insanın sefası olmazmış.

2 Beni zerre misali görünür yapan senin güneşindir/aşkındır; yardımcısı olmayanın sureti olmazmış.

3. firāḳuŋ-ile gözüm döndi ʻayn-ı yaʻḳūba
ne dīde kim seni görmeye nūrı olmaz imiş

yüceldügince yüzi yėrde oldı ḫūrşīdüŋ
cihānda ehl-i kemālüŋ ġurūrı olmaz-imiş

5. hilāl ise ayuŋ on dördi oldı ėy **yaḥyā**
maḥabbet ėdene yārüŋ ḳuṣūrı olmaz imiş

193.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. bir melek sevdüm ki şehr içre bugün mümtāz imiş
lebleri mey-gün sözi efsūn gözi ġammāz-imiş

gözüŋi açup yumınca āh kim zā'il olur
derdi çoḳ ʻömrüm gibi vuṣlaṭ zemānı az-imiş

3. hecr-ile ʻāşıḳlaruŋ göŋlin hevāyī eyleyen
ol melek-manẓar perī-peyker hümā-pervāz imiş

raḥm ėdüp cellād-ı ġamzeŋ öldüre dėrdüm beni
hāy efendi dünyede ḳul dėdügi olmaz imiş

5. yine bir şāhīn baḳışluyı şikār ėtmek diler
dōstum **yaḥyā**yı gel gör nėce şāhid-bāz imiş

[ṣād]

194.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ʻāşıḳ-ı ṣādıḳlar olmaz derd-i cānāndan ḫalāṣ
şevḳ u ẕevḳ-ile hemān ölmek-durur andan ḫalāṣ

---

3 Ayrılığınla gözüm Yakub'un gözüne benzedi/görmez oldu; (zira) seni görmeyen gözün nuru olmazmış.
4 Güneşin yükseldikçe/makamı arttıkça yüzü yere doğru eğildi/tevazusu da arttı; dünyada ilim ve fazilet sahibinin kibri olmazmış.
5 Ey Yaḥyā, hilâlse dolunay oldu; sevgilinin âşık olana kusuru olmazmış.
5[a] oldı: olur MK.

193. MK: 115[a]; YD: G. 193.

1 Öyle bir melek sevdim ki bu devirde şehrin seçkiniymiş; dudakları şarap renkli, sözü büyüleyici, gözleri de fitneciymiş.
2 Ah ah! Bir göz açıp kapayana dek son bulur. Vuslat vakti, derdi çok ömrüm gibi az imiş.
3 Ayrılıkla âşıkların gönlünü avare eden; o melek suretli, peri yüzlü, Hüma uçuşlu imiş.
4 (Ona) "Kıyıcı bakışının celladı merhamet edip beni öldürsün!" diyordum. Ey efendi, (bu) dünyada kulun söylediği/istediği olmazmış!
5 Yine bir şahin bakışlı güzeli avlamak ister. Ey dostum, gel! Yaḥyā'yı gör, ne de çapkınmış!
5[a] diler: gerek MK.

194. MK: 115[a]; YD: G. 194.

1 Sadık âşıklar, sevgilinin derdinden kurtulamazlar; ondan kurtuluş ancak aşkla ve zevkle ölmektir.

mışr-ı maḳṣūda érişmez başına sulṭān olur
yūsuf-ı cānuŋ ḳaçan olsa bu zindāndan ḫalāṣ

3. éy *ene'l-ḥaḳ* sözine iḳrār u tevḥīd eyleyen
mümteni‘dür ādem olmaz baḥr-i imkāndan ḫalāṣ

şuġl-ı dünyā ile éy ḫˇāce unutduŋ ḫāliḳı
olmaz iseŋ vāy eger bu nār-ı sūzāndan ḫalāṣ

5. görmez éy **yaḥyā** beḳā ṣaḥrālarını olmayan
dār-ı dünyā gibi der-bend-i beyābāndan ḫalāṣ

[ḍād]

195.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. ne i-ki ġamzelerüŋ benden eyleyüp i‘rāż
cefa vü cevrini gözden ṣavar éder iġmāż

ölürdi feyż-i maḥabbetle cümleten ‘uşşāḳ
ḫayāl-i vuṣlatı eglence ḳılmasa feyyāż

3. neden ṣaḳınmaya benden ḥayātı riştesini
‘adūya ṣūret-i vicdānum oldı çün mıḳrāż

benefşe-i ḫaṭıdur sebzezār-ı bāġ-ı cinān
zebān bülbüline ṣanasın ki oldı riyāż

5. o meh raḳīb-ile aḫşamladı dün éy **yaḥyā**
nücūm gibi gözüm aġlamaḳdan oldı beyāż

---

2 Can Yusuf’un ne zaman bu zindandan kurtulsa arzularının ülkesine/Mısır’ına ulaşamaz, kendi başına sultan olur/özgür bir padişah olur.

3 Ey “Ben Hakk’ım!” sözünü gönülden tasdik eden, insanın imkân denizinden/varlık âleminden/kesretten kurtulması mümkün değildir.

4 Ey hoca, dünya uğraşıyla Allah’ı unuttun; bu yakıcı ateşten/cehennemden kurtulamazsan vay haline!

4[b] vāy: var MK.

5 Ey Yaḥyā! (Bu) dünya yurdu gibi bir çöl geçidinden/viranelikten kurtulamayan, bekâ sahralarını göremez.

195. MK: 115[b]; YD: G. 195.

1 (Ey sevgili!) Neden kıyıcı bakışların benden yüz çevirip cefa ve zulmünü gözlerinden uzaklaştırarak (beni) görmezden gelir?

2 Allah, (onları) vuslat hayaliyle avutmasaydı bütün âşıklar aşk feyziyle/selinde ölürlerdi.

3 (Düşman) hayat ipini benden neden sakınmasın? Zira vicdanımın sureti düşmana makas oldu.

4 Cennet bağlarının çimenliği, (sevgilinin) güya dil bülbülüne bahçe olmuş ayva tüylerinin menekşesidir.

4[b] ṣanasın ki: ṣana kim MK.

5 Ey Yaḥyā, o ay dün rakiple akşamladığı/geç doğduğu için ağlamaktan yıldızlar gibi gözlerime ak düştü.

[ṭā’]

196.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. levḥ-i ḥüsnüŋde ne var bī-ḫāl ise ol tāze ḫaṭ
ekṣeriyyā ḳırma ḫaṭ olur nigārā bī-nuḳaṭ

var ise āyīne-i dilde ḫaṭuŋdan bir ġubār
çal faḳīri ṣafḥa-i ‘ālemde mānend-i ġalaṭ

3. āsitānuŋda baŋa ikrām-ı tām u iḥtirām
itlerüŋ gördükçe ḳarşu geldügi besdür faḳaṭ

gözlerümden yol bulup dāġ-ı cigerden dā’imā
ḥasret-i dīdāruŋ-ile ṭurmaz aḳar iki şaṭ

5. misk-i terdür al vālānuŋ içinde ṣanasın
rūy-ı zībāsından ėy **yaḥyā** görinen tāze ḫaṭ

[ẓā’]

197.

Mef‘ūlü mefā‘īlün mef‘ūlü mefā‘īlün

Hezec – – + / + – – – / – – + / + – – –

1. ‘ışḳ ehli müdām ėtmez tāc-ile ḳabādan ḥaẓẓ
‘aḳlı olan eyler mi esbāb-ı riyādan ḥaẓẓ

alçaḳ görinür aŋa her dem felek-i aṭlas
şol kişi ki ḳılmışdur bir köhne ‘abādan ḥaẓẓ

3. āyīne-i gerdūna baḳdum görinen cümle
taṣvīr-i fenā ancaḳ olmaz bu fenādan ḥaẓẓ

---

196. MK: 115^{b}; YD: G. 196.

1 Ey resim gibi güzel sevgili, güzellik sayfanda yenice çıkan o ayva tüyleri/yazılar bensiz ise şaşılmaz; (zira) kırma hat çoğunlukla noktasız olur.

2 Eğer gönül aynasında (senin) yazından/ayva tüylerinden bir toz varsa beni dünya sayfasında galat misali kazıyıp sil/yere çal!

3 (Ey sevgili), eşiğinde bana izzet ve hürmet ifadesi olarak sadece itlerinin (beni) gördüğünde karşılaması yeter.

4 Ciğer yarasından (doğan) iki büyük nehir/Şat Suyu, gözlerimden yol bularak güzel yüzünün hasretiyle durmadan akar.

5 Ey Yaḥyā, (sevgilinin) pembe yanağında görünen yeni çıkmış ayva tüyleri sanki kırmızı, ipek kumaş içindeki taze misktir.

197. MK: 115^{b}; YD: G. 197.

1 Âşıklar taç ile kaftana hiçbir zaman heves etmez; aklı olan, hiç riya elbisesini beğenir mi?

2 Eski bir aba parçasından haz alan şu kimseye atlas göğü/atlas kumaşı daima alçak/değersiz görünür.

2^{b} ki: - MK.

3 Feleğin aynasına baktım, baştan başa görünen yalnızca yokluğun yansımasıdır; bu yokluktan keyif alınmaz!

3^{b} fenā: cefā MK.

kör olsa münāsibdür şol ʻayn-ı teʻalluḳ kim
faḳrı ile faḫr ėtmez eyler bu ġınādan ḥaẕẕ

5. **yaḥyā** gibi ʻālemde sulṭānlara baş egmez
anlar ki ėder dāʾim dervīş ü gedādan ḥaẕẕ

[ʻayn]

198.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. günde yüz biŋ kerre görsem ėy şeh-i ʻālem-muṭāʻ
iverüz bir daḫı görmege seni ḥīn-i vedāʻ

aġlayup iki gözüm fāş ėtse ṭaŋ-mı sırrını
bu meṣeldür *külli sırrin cāveze'l-iṣneyni şāʻ*

3. çāh-ı ġamda ṣu gibi hecrüŋle ṭurı ṭuralum
el-vedāʻ ėy yūsuf-ı mıṣr-ı melāḥat el-vedāʻ

gendüŋi devr içre mevlāyī ḳıyās ėtme ṣaḳın
zāhidā maḳbūldür ṣanma ḳıyās-ile semāʻ

5. cānumı almaḳda ėy **yaḥyā** ecel ihmāl ėder
eyler imiş ḥālet-i nezʻ üzre ʻuṣṣāḳa nizāʻ

[ġayn]

199.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ʻāṣıḳ-ı dīdār olup yaşum aḳıtdum bāġ bāġ
eyledüm ėy ḥūr cennet gibi dünyādan ferāġ

---

4 Fakirliğiyle/fakr makamıyla övünmeyip bu zenginlikten haz alan şu alaka gözü, kör olsa yeridir!

5 Daima yoksulları/dervişleri ve dilencileri makbul sayanlar, dünyada Yaḥyā gibi sultanlara baş eğmezler.

198. MK: 116[a]; YD: G. 198.

1 Ey cihana baş eğdiren sultan! Seni günde yüz bin defa da görsem (yine) ayrılık vakti, bir daha görmek için can atarım.

2 (Ey sevgili), iki gözüm ağlayarak sırrını açığa vursa şaşılmaz; bu atasözüdür: "İkiyi aşan her sır yayılır.".

3 Ayrılığınla gam kuyusunda su gibi durulalım/günahlardan arınalım. Hoşça kal ey güzellik Mısır'ının/ülkesinin Yusuf'u, hoşça kal!

4 Ey sofu, dünyada kendini Mevlevî sayma; kıyas ederek semanın zevkine varılmaz.

5 Ey Yaḥyā, ecel canımı almakta gecikir; (anladım ki) ölmek üzere olan âşıklara muhalefet edermiş.

5[a] almaḳda: almaḳdan MK.

199. MK: 116[a]; YD: G. 199.

1 Ey cennet hurisi, didara âşık olup damla damla gözyaşımı akıttım; cennet gibi dünyadan el çektim.

1[b] eyledüm: eyledi MK.

ṣalınup ‘arż-ı cemāl eyle gel ėy serv-i revān
nergis ü gül rūy-ı gülşende olupdur göz ḳulaġ

3. göz ḳarardup nėce ṣayd olmaya murġ-ı cān u dil
bāġ-ı ḥüsnüŋde senüŋ zülfeynüŋ olmışdur duzaġ

ėy ḳamer seyyāre-veş olmış yaŋaġuŋ pür-‘araḳ
görmeyen görsün bugün deryāda dürr-i şeb-çerāġ

5. kākülin boynuma ṣaldı sīnemüŋ dāġın görüp
ḥamdü li'llāh oldı ėy **yaḥyā** baŋa daġ üsti bāġ

[fā’]

200.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. tīġuŋ-ile gel şikāf ėt sīnemi mānend-i kāf
dönmeyem bār-ı belādan ger olursa kūh-ı ḳāf

küllü mā-cā’e mine'l-maḥbūbi maḥbūbu’l-ḳulūb
fī ṭarīḳı'l-‘ışḳı min-hevli'l-belāyā lā-yuḫāf

3. rūm ėli abdālıyuz tāc u ḳabāyı sevmezüz
tīġ-ı tīzüŋ māni‘-i rūy-ı celālidür ġılāf

zāhidā vaḳt-i memāt-ile bizi ḳorḳutma kim
ehl-i ‘ışḳa meşhedi olur maḳām-ı i‘tikāf

5. pehlevān-ı naẓm u neṯrüz baḥr ü ber sulṭānıyuz
sözümüz cāhiller ėy **yaḥyā** ṣanur lāf u güẕāf

---

2 Ey salınan selvi! Gel, nazlı nazlı yürüyerek cemâlini göster! Gül bahçesinin yüzünde nergis göz, gül kulak olmuştur.

3 Gönül kuşu her türlü tehlikeyi göze alıp nasıl av olmasın? Yanaklarına dökülen lüle lüle saçların senin güzellik bahçende tuzak olmuştur.

4 Ey ay, yanağın gezegenler gibi terle dolmuş; denizde geceyi aydınlatan şeb-çerağ taşını görmeyenler bugün görsün!

5 Ey Yaḥyā, (sevgili) sinemin yanık yarasını görüp kâkülünü boynuma doladı. Allah’a şükürler olsun ki çorak dağ tepesi bahçeye döndü/işler yolunda gitti.

200. MK: 116[b]; YD: G. 200.

1 (Ey sevgili!) Gel, sinemi kılıcınla yarık misali/kâf harfi (ﻕ) gibi dilim dilim et de Kaf Dağı kadar bile olsa bela yükünden vazgeçmeyeyim.

2 “Sevgiliden gelen her şey gönüllerin sevgilisidir. Aşk yolunda bela tehlikesinden korkulmaz.”

3 Biz Rumeli abdalıyız, taçla kaftanı sevmeyiz; (çünkü) kılıf, yalın kılıcın celâl yüzüne engeldir.

4 Ey sofu, bizi ölüm vaktiyle korkutma; zira aşk şehidine mezarı itikaf mekânı olur.

5 Ey Yaḥyā! Biz nazım ve nesrin pehlivanı, yeryüzünün sultanıyız; (lakin) cahiller sözümüzü uydurma sanır.

[ḳāf]

201.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. āh u efġān-ile artar ṭurmayup ġavġā-yı ‘ışḳ
āh kim bu iki şāhidle olur da‘vā-yı ‘ışḳ

ẓāhirin vīrāne eyler bāṭının ma‘mūr ėder
ḫalḳ içinde gizlü genc olur yürür rüsvā-yı ‘ışḳ

3. bu siyāset-gāh içinde ḳulle-i ḳāfa bedel
bir binā yapdı ser-i ‘uşşāḳdan bennā-yı ‘ışḳ

āḫiret yolında der-bend-i ecelden ġam yėmez
‘āşıḳı dünyāda bī-pervā ėder sevdā-yı ‘ışḳ

5. cūş ėder şevḳa gelüp **yaḥyā** gibi eyler semā‘
ehl-i ḥāli döndürür oḳlı şikāra yā-yı ‘ışḳ

202.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. dīdeden bār-ı ġubārı sil dil-i āgāhe baḳ
gözi açuḳlardan ol ‘ayn-ile ‘arşu'llāhe baḳ

ma‘rifet ırmaḳları ṭurmaz aḳar lā-yenḳaṭı‘
gel beri ser-çeşme-i ‘irfān ol efvāhe baḳ

3. besmele meddi saŋa söyler zebān-ı ḥāl-ile
incedür ḥaḳḳuŋ yolı allāha varan rāhe baḳ

ḥaḳ te‘ālā ḳudretin ḥāl eyle ihmāl eyleme
āfitāb-ı ‘ālem-ārāya naẓar ḳıl māhe baḳ

---

201. MK: 116[b]; YD: G. 201.

1 Ah ah! Aşk iddiası/davası bu iki şahitle olduğu/görüldüğü için aşkın çekişmesi ah ve feryatla durmadan artar.
1[b] şāhidle: şāhid MK.

2 Aşk rüsvası suretini harap, gönlünü mamur ederek halk arasında gizli hazine olup dolaşır.
2[a] vīrāne: vīrān MK.

3 Aşk mimarı, bu eziyet mekânında/dünyada âşıkların başından Kaf Dağı’nın zirvesine bedel bir bina yaptı.

4 Aşkın kederi dünyada âşığı pervasız ettiğinden (âşık), ahiret yolunda ecel geçidinden korkmaz.

5 Aşk yayı, âşığı okla vurulmuş ava benzetir; (âşık) Yaḥyā gibi şevke gelip coşar, semaya başlar.
5[a] gelüp: gelür MK.
5[b] ehl-i ḥāli... ‘ışḳ: ehl-i ḥāli döndürür oldı şikāra nāy-ı ‘ışḳ YD.

202. MK: 116[b]; YD: G. 202.

1 Gözünden toz yükünü temizle, ilahî sırlara vâkıf olan gönle bak! Basiret sahiplerinden ol da Allah’ın yüce Arş’ını apaçık/gözlerinle seyret!

2 Marifet ırmakları durmaz, devamlı akar. Yaklaş, irfan pınarı (olan) o ağızlara bak!

3 Besmele meddi sana hâl diliyle “Allah’a varan yola bak, Hakk’ın yolu incedir!” der.

4 Âlemi süsleyen güneşi seyret, (dönüp) aya bak! Yüce Hakk’ın kudretini idrak et, gafil olma!

5. yoḳ ḥisābındadur ėy **yaḥyā** vücūduŋ noḳṭası
bu beḳāsı olmayan fānī temāşāgāhe baḳ

203.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gün gibi maẓlūmı gözle ḫāṭırı maḥzūne baḳ
sāye gibi yalımı alçaġ olan düşküne baḳ

'ışḳ ile 'ālī-cenāb ol ṭā'ir-i ḳudsī gibi
encümüŋ revzenlerinden 'ālem-i bī̇rūne baḳ

3. baḥr-i ḥayretde yükin boynından ırmaġ istemez
'ayn-ı 'ibretle zemī̇n altında olan nūne baḳ

rif'atinden ḫalḳı alçaġa çeker dest-i günāh
şirret-i şeyṭānı diŋle ḳıṣṣa-i ḳārūne baḳ

5. 'ālem-i envārdan yėr yėr uyarmışdur çerāġ
gül gibi gülşendeki ezhār-ı gün-ā-güne baḳ

gözi yaşın alma ḫalḳuŋ mālına ėtme ṭama'
ṣuya ḳonmış lāle gibi dī̇de-i pür-ḫūne baḳ

7. nevbetine küyici ḳurbānlaruz **yaḥyā** gibi
ḫān-ḳāh-ı 'ālem-i fānī̇deki ḳānūne baḳ

204.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. mest ü lā-ya'ḳıl ėder ādemi cām-ı cem-i 'ışḳ
geçürür iki cihāndan kişiyi 'ālem-i 'ışḳ

---

5 Ey Yaḥyā, bu sonu olmayan gelip geçici seyir mekânına/dünyaya bir bak! (Orada) vücudunun noktası yok hükmündedir!

203. MK: -; YD: G. 203.

1 Güneş gibi mazlumu gözle, gönlü mahzun olanı koruyup kolla; gölge misali itibarsız olan düşküne bak!

2 Aşkla mukaddes kuş/Hüma kuşu gibi yüksek makamda ol; yıldızların pencerelerinden dış dünyaya/ilahî âleme bak!

3 Dünyayı sırtında taşıyan (şu) balığa/zemin (زمين)'in altındaki nûn harfi (ن)'ne ibret gözüyle bak! Hayret denizinde yükünü üzerinden atmak istemez.

4 Günah eli, insanı yüksek makamından alçağa doğru çeker; şeytanın kötülüğünü anla, Karun'un hikâyesinden ders al!

5 Gül bahçesindeki (şu) çeşit çeşit/rengârenk çiçeklere bak! (Allah), nurlar âleminden yer yer gül gibi kandiller yakmıştır.

5[a] 'ālem-i: 'alem-i YD.

6 Kimsenin gözyaşını akıtma, malına tamah etme; suya konmuş lale misali kanla dolu göze bak!

7 Gelip geçici olan dünya dergâhındaki (şu) erkâna bak! Yaḥyā gibi (her birimiz) sabırsızlıkla sırasını/ecelini bekleyen kurbanlarız!

204. MK: 117[a]; YD: G. 204.

1 Cem'in aşk kadehi nasıl içeni kendinden geçirirse aşk âlemi de insana iki cihandan el çektirir.

ėy perī cevr ü cefāŋ-ile beni ḳorḳutma
gönül eglencesidür ādem olana ġam-ı ‘ışḳ

3. mā-sivādan geçelüm cām-ı maḥabbet içelüm
varalum menzil-i maḳṣūda olup hem-dem-i ‘ışḳ

her ḳarınca dem olur bunda süleymānlıġ ėder
ḥalḳa-i ṣoḥbetümüz oldı dilā ḫātem-i ‘ışḳ

5. mürşid-i kāmil ararsaŋ berü gel ėy **yaḥyā**
olalum rāh-ı maḥabbetde bugün maḥrem-i ‘ışḳ

205.

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Ḫafīf + + – – / + – + – / + + –

1. mihr-ile ṣubḥ gibi ol ṣādıḳ
ola dėrseŋ yüzüŋ aġ alnuŋ açıḳ

olmasun ġırre ḥüsnine ol māh
yaraşur gerçi aŋa ġarrālıḳ

3. beg ḳulıdur o dil-ber ammā kim
aŋa begler ḳul olmaġa lāyıḳ

böyledür böyle ‘ālemüŋ ḥāli
kimi ma‘şūḳ olur kimi ‘āşıḳ

5. içeli cām-ı ‘ışḳ-ı lem-yezeli
kimse **yaḥyā**yı görmedi ayıḳ

206.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. dāġlar ṭoldı tenüm vuṣlata imkānum yoḳ
ḳaldum ayaḳda ḳara başuma dermānum yoḳ

---

2 Ey peri, eziyet ve zulmünle beni korkutma! Aşk gamı insana gönül eğlencesidir.
3 Sevgiliden başkasını terk edelim, aşk kadehinden içelim; aşka yoldaş olup emel menziline/fenâfillaha varalım.
4 Ey gönül, (bizim) sohbet halkamız aşkın mühürlü yüzüğü/Hz. Süleyman'ın yüzüğü oldu; zaman gelir, burada her karınca Hz. Süleyman gibi olur/saltanat sürer.
5 Ey Yaḥyā, Allah'ın tecellisine mazhar olmuş ilim sahibi bir mürşit ararsan gel; bugün sevda yolunda aşk sırdaşı olalım!

205. MK: 117[a]; YD: G. 205.

1 Yüzün ak, alnın açık olsun istersen aşkla/güneşle seher vakti gibi sadık ol!
2 Her ne kadar mağrur olmak/parlaklık ona yakışsa da o ay, güzelliğiyle kibirlenmesin.
3 O gönül alıcı sevgili bir beyin kuludur; lakin beyler ona kul olsa yeridir.
4 Böyledir dünyanın hâli, böyle! Kimi maşuk olur, kimi âşık!
5 Ebedî aşkın kadehini içtiğinden beri kimse Yaḥyā'yı ayık görmedi.
5[a] içeli: içe MK.

206. MK: 117[b]; YD: G. 206.

1 Bedenim yanık yaralarıyla doldu, kavuşmak mümkün değil! Çaresizim, yarı yolda kaldım, kederli başımın dermanı yok!

aġladuġum bu-durur gülşen-i ‘ālemde benüm
gönlümi eglemege bir gül-i ḫandānum yoḳ

3. beni bī-cān ėdüben gitdi raḳīb-ile ḥabīb
hey meded kūyını seyr eylemege cānum yoḳ

‘āşıḳ olanları ḳulluġa ḳabūl ėtmeyici
ben de bildüm ki o beg-zāde gibi ḫānum yoḳ

5. baŋa bayram yėrini aŋma ṣaḳın ėy **yaḥyā**
bile ṣalınmaġa bir serv-i ḫırāmānum yoḳ

207.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. senüŋle ṣoḥbet-i ḫāṣ eylerüz erāẕil yoḳ
şükür ḫudāya ki mābeynümüzde ḥā’il yoḳ

kemāl-i ḥüsn ise ancaġ olur be-hey ẓālim
güzel cihānda çoġ ammā saŋa mu‘ādil yoḳ

3. miyānuŋ olmasa ėy gül-‘iẕār-ı sīm-beden
dėr idi ehl-i naẓarlar tenüŋde bir ḳıl yoḳ

muḳābilüŋde ḥabīb ola vü yanuŋda raḳīb
maḥabbet ehline bundan ziyāde müşkil yoḳ

5. feṣāḥat-ile cihān pehlevānıdur dehrüŋ
kemāl-i naẓm-ile **yaḥyā**ya bir muḳābil yoḳ

---

2 Gönlümü avutmak için açılmış/gülen bir gülüm yok, âlemin gül bahçesinde benim ağlamam bundandır.

2[a] bu-durur: budur MK.

3 Sevgili beni cansız bırakıp/gönülsüz koyup rakiple gitti. Ah, yetişin! Semtini seyretmeye canım yok/cesaretim yok!

4 Anladım ki âşıkları kulluğa kabul etmeyen o beyzâde gibi bir sultanım (daha) yok!

5 Ey Yaḥyā, bana bayram yerini anma sakın! Birlikte nazlı nazlı yürümeye salınan bir selvim yok!

207. MK: 117[b]; YD: G. 207.

1 (Ey sevgili), seninle alçaklar/rakipler yokken başbaşa sohbet ederiz. Allah’a şükürler olsun, aramızda engel yok!

2 Ey zalim! Güzel cihanda çoktur, ama sana denk yoktur. (İşte), güzelliğin zirvesi ancak bu kadar olur!

3 Ey gümüş tenli, gül yanaklı güzel! Eğer belin olmasaydı basiret sahipleri (sana) “Teninde hiç kıl yok!” derdi.

4 Karşında sevgiliyle rakip yan yana olsun, âşıklar için bundan büyük dert yok!

5 (O), sözünün fasihliğiyle âlemin cihan pehlivanıdır; kusursuz şiiriyle Yaḥyā’ya eş yok!

208.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Mücteẕ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. ṣora-varursaŋ ol ‘īsā-dehānı görmiş yoḳ
cihān içinde dirīġā ki cānı görmiş yoḳ

cefā ile günümüz geçdi ḳāf-ı fürḳatde
vefā dėdükleri ‘anḳādur anı görmiş yoḳ

3. ölümlü ḫastesiyem derd-i yārden ġayri
diyār-ı ġuṣṣada ben nā-tüvānı görmiş yoḳ

müyesser olmadı yār ėşigini seyr ėtmek
zemānemüzde bizüm āsümānı görmiş yoḳ

5. güler yüzine anuŋ ḥasret oldum ėy **yaḥyā**
bir iki heftedür ol mū-miyānı görmiş yoḳ

209.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. derdā ki yıḳdı göŋlüm evin leşker-i firāḳ
yapıldı bāb-ı vuṣlat açıldı der-i firāḳ

mānend-i nār yār gözinden nihān ėder
künc-i belāda ‘āşıḳı ḫākister-i firāḳ

3. beyt-i vücūdı zelzele gibi yıḳup gider
feryād u āh u nāle ile ṣarṣar-ı firāḳ

āhum semāya çıḳdı yaşum seyl olup aḳar
göz göre ṭutdı yėri gögi ejder-i firāḳ

5. **yaḥyā** görinmez oldı baŋa ṣūret-i viṣāl
olalı göŋlüm āyinesi maẓhar-ı firāḳ

---

208. MK: 117[b]; YD: G. 208.

1 Sorarsan o İsa ağızlı güzeli gören yok. Ah! Ne yazık ki dünyada canı gören yok.
1[a] ṣora varursaŋ: ṣorarsaŋ MK.

2 Günlerimiz ayrılığın Kaf Dağı’nda cefayla geçti; vefa dedikleri bir Anka kuşudur, onu gören yok!

3 (Ben yârin) can çekişen hastasıyım; gam diyarında ben zavallı âşığı sevgilinin derdinden başka gören yok!

4 Yârin eşiğini seyretmek nasip olmadı, (zaten) bizim zamanımızda gökyüzünü gören yok!

5 Ey Yaḥyā, onun gülen yüzüne hasret kaldım! O ince belli güzeli birkaç haftadır gören yok.

209. MK: 118[a]; YD: G. 209.

1 Yazıklar olsun! Ayrılık ordusu gönül evimi yıktı; vuslat kapısı kapandı, ayrılık kapısı açıldı.

2 Ayrılık külü bela bucağında âşığı, ateş misali sevgilinin gözünden saklar.

3 Feryatlar, ahlar ve inlemelerle ayrılığın şiddetli rüzgârı zelzele misali vücut evini yıkıp geçer.

4 Ahım göklere çıktı, gözyaşım sel olup akar; ayrılık ejderi göz göre göre dört bir yanı ele geçirdi.

5 Ey Yaḥyā, gönül aynam ayrılıkla karşılaştığından/ayrılık aynası olduğundan beri vuslatın sureti bana görünmez oldu.

[kāf]

210.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. incinürsin saŋa ‘āşıḳ dirilürsem ėy melek
ḳā’il oldum ölmege rencīde-ḫāṭır olma tek

çün seg-i kūyuŋ gibi aġyār maḳbūlüŋ geçer
lāzım olmışdur bize gördükçe ikrām eylemek

3. yalıŋız bir būse adın aŋmaġa varmaz dilüm
sāde pehlūya benüm cānum nėce döysün yürek

ḳuluŋ olurdum begüm illā ki ėtmezsin ḳabūl
devlete ėrmege ādem ‘izzete lāyıḳ gerek

5. yāre ėy **yaḥyā** bu şi‘rüm oḳunurken dün ṣabāḥ
tīġ-ı āhum naẓm-ı pervīni felekde ḳıldı ḥakk

211.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ‘ışḳuŋla mihr ü mehden iki ṭaş alup felek
cismini gök gök ėtdi dögünmekden ėy melek

peykānlaruŋla ṭolsa yėridür derūnumuz
cevrüŋi çekmege çü demürden yürek gerek

3. ḳaddüm kemāna döndügi ‘ışḳum nişānıdur
ėy māh-çihre mihrüŋi lāzım-mıdur dėmek

cismümde ‘aks-i dāġ-ı siyāhum-durur benüm
çeşmümde dem-be-dem görinen ṣanma merdümek

5. ‘arż ėtdi ḫāl-i la‘lini aġyāre āh kim
ışlanmaz ol ḫalīlümüŋ aġzında mercimek

---

210. MK: 118[a]; YD: G. 210.

1 Ey melek, sana âşık geçinirsem incinirsin diye ölmeye razı oldum; yeter ki gönlün kırılmasın!

2 Engel/rakip senin nezdinde mahallenin köpeği gibi makbul olduğundan (onu) gördükçe izzet ve ikramda bulunmak bize farz olmuştur.

3 Ey benim canım, tek bir öpücük istemeye (dahi) dilim varmazken gönlüm seni kucaklamaya nasıl dayansın?

4 A beyim, kulun olurdum; lakin kabul etmezsin. (Zira) insanın saadete ermesi için izzete layık olması gerekir.

5 Ey Yaḥyā, dün sabah bu şiirim sevgiliye okunurken ahımın kılıcı gökte Süreyya’nın nazmını kazıyıp sildi.

211. MK: 118[b]; YD: G. 211.

1 Ey melek, felek aşkınla güneş ve aydan iki taş alıp dövünmekten vücudunu mosmor etti.
1[a] ‘ışḳuŋla: ‘ışḳ-ile MK.

2 Gönlümüz temrenlerinle dolsa yeridir; zira eziyetini çekmeye demirden yürek gerek!

3 Boyumun yaya benzemesi aşkımın nişanıdır. Ey ay yüzlü güzel, aşkını anlatmaya gerek var mı?

4 Gözümde daima görüneni göz bebeği sanma! (O), benim vücudumdaki yanık yarasının aksidir.

5 Ah ah! (Sevgili) lâl dudağının benini engele/rakibe sundu. O sadık dostumun ağzında mercimek ıslanmaz/O sadık dostum sır saklayamaz.

ġam bārgāhıdur ṣanasın çarḫ-ı nīl-gūn
kim dūd-ı āh-ı ʻāşıḳ olupdur aŋa direk

7. bār-ı cefāsı ile o mihr-i münevverüŋ
yaḥyā gibi dü-tā görinür yėdi ḳat felek

212.

Feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. bir peleng oldı cefā daġına gūyā o melek
cāmesi olsa yaraşur anuŋ altunlu benek

ėy ḫalīlüm ḥacerü'l-esved imiş ṭaş ėşigüŋ
zer-i ruḫsārumuza anuŋ içün oldı miḥek

3. ʻāşıḳ-ı ṣādıḳ olalı yaşumuŋ zencīri
her seḥer cānib-i cānānuma ėltür çekerek

seni ḳoyup melegi nėhce seve ʻāşıḳlar
elin alup çıḳarur mı göge insānı melek

5. geregi gibi şehīd olmaġa **yaḥyā** şimdi
sevdügi yolına biŋ cān-ile cān vėrse gerek

213.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. bülbül-i bāġ-ı belāġatdur zebānı aḥmedüŋ
şems içinde mīmdür gūyā dehānı aḥmedüŋ

bu göŋüller taḫtınuŋ sulṭānı olsa yėridür
ʻarş-ı ʻālī üzredür zīrā mekānı aḥmedüŋ

---

6 Lacivert gökyüzü, sanki âşığın ah dumanının ona direk olduğu gam dergâhıdır.
7 O parlak güneşin cefa yüküyle yedi kat gök, Yaḥyā gibi iki büklüm görünür.

212. MK: 118[b]; YD: G. 212.

1 O melek, güya cefa dağına bir kaplan oldu; (artık) altın işlemeli, benekli elbise giyse ona yaraşır.
YD'de matla beyti şöyledir:
bī-vefālıḳda felekler gibi oldı o melek
her gėce gėyse yaraşur aŋa altunlu benek
2 Ey sadık dostum/İbrahim'im! Eşiğinin taşı Hacerü'l-esved imiş, onun için yüzümüzün sarısına/altınına mihenk taşı oldu.
2[b] anuŋ içün oldı: anuŋ'çün oldı ol MK.
3 Sadık âşık olduğumdan beri gözyaşlarımın zinciri (beni) her seher vakti çekerek sevdiğimin yanına iletir.
4 (Ey sevgili), âşıklar seni bırakıp meleği nasıl sevsin? Melek insanı elinden tutup göğe çıkarır mı?
5 Yaḥyā şimdi hakkıyla şehit olmak için sevgilinin uğrunda bin kez/seve seve can verecektir.

213. MK: 118[b]; YD: G. 213.

1 Sanki Ahmed'in dili belagat bağının bülbülü, ağzı da şems (شمس) içindeki mîm harfi (م)'dir.
2 Ahmed'in mekânı yüce Arş'ın üzerinde olduğundan (o), bu gönüller tahtının sultanı olsa yeridir.

3. gönül alçaḳlıġın ėdüp ‘āşıḳa vėrür selām
sidreden a‘lā iken serv-i revānı aḥmedüŋ

ḥüsn ü ḫulḳ-ile aŋa cūd u seḫādur çār-yār
gör nėce ‘ālī-durur ‘ālemde şānı aḥmedüŋ

5. minnet ol mennāna ėy **yaḥyā** kemāl-i luṭf-ile
dōstluġına yaratmışdur cihānı aḥmedüŋ

214.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. meger bīmār olupdur çeşm-i tīr-endāzı cānānuŋ
kemān ebrūları şimdi ḳara yasın çeker anuŋ

remedden ḫaste çeşmin baġlamış gök dest-māl-ile
gören ḳavs-i ḳuzaḫ şanur yanında mihr-i raḫşānuŋ

3. degül gök dest-māl ol ‘aks-i dūd-ı āh-ı ‘āşıḳdur
ruḫı āyīnesinde görinür ol māh-ı ġarrānuŋ

göricek ‘ārıżı yanında anı nīle beŋzetdüm
kenārına ėrişmiş fi'l-meşel deryā-yı ‘ummānuŋ

5. beyāż-ı ḫaddi nāme kāküli miṣtardur ėy **yaḥyā**
çekilmiş āsümānī cedvelidür ḫaṭṭ-ı reyḥānuŋ

215.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. çözüp ṣaçını ėy meh-i nā-mihrübān çeng
bezmüŋde ḳıldı muṭrib elinden fiġān çeng

---

3 Ahmed’in salınan selvisi/uzun boyu Sidre’den yüce iken (o), alçak gönüllülük edip âşığa selam verir.

4 Dört halife, güzellik ve ahlâk ile ona zenginliktir. Âlemde Ahmed’in şanı bak, ne yücedir!

5 Ey Yaḥyā, kullarına sonsuz iyilik ve ihsanda bulunan Allah’a şükürler olsun ki (O), cihanı lütufların en güzeliyle Ahmed’in aşkına yaratmıştır!

5[a] mennāna: allāha MK; 5[b] cihānı: iki cihānı MK.

214. MK: 119[a]; YD: G. 214.

1 Sevgilinin okçu gözü hastalanmış olacak ki yay kaşları şimdi onun yasını tutar/siyah yayını çeker.

2 (Sevgili) ağrı çektiğinden hasta gözünü mavi mendille bağlamış, (onu) gören parlak güneşin yanındaki gökkuşağı sanır.

3 O mavi mendil değildir! Âşığın ah dumanının o parlak ayın yanağının aynasında görünen yansımasıdır.

4 Onu (yârin) yanağının kenarında görünce Umman Denizi’nin/okyanusun kıyısına ulaşmış Nil Nehri’ne benzettim.

4[b] ėrişmiş: ėrişe MK.

5 Ey Yaḥyā, (sevgilinin) beyaz yanakları kâğıt; kâkülü de mıstardır. (O mavi mendil ise) fesleğen kokulu ayva tüylerinin/reyhan hattın mavi mürekkeple çizilmiş cetvelidir.

5[a] nāme: ḫāme MK.

215. MK: 119[a]; YD: G. 215.

1 Ey merhametsiz ay, çeng (senin) meclisinde çalgıcının yüzünden/elinde saçlarını çözüp feryat etti/yas tuttu.

evtārı şeklidür aŋa gūyā demür ḳafes
beŋzer ki oldı ṭūṭī-i şīrīn-zebān çeng

derdüŋle pīr olup iki ḳat oldı ḳāmeti
geçmek diler ʻadem ḳapusından hemān çeng

deyr-i felekde zehresi çāk ola zührenüŋ
alsa eline ol ṣanem-i dil-sitān çeng

ʻuşşāḳdan ṣadā ile **yaḥyā** fiġān ėdüp
bu şiʻri her maḳāmda oḳur revān çeng

216.

Feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

ėy ecel alma bugün cānını ben bīmāruŋ
bir iki gün çekeyin bārī cefāsın yārüŋ

aġzuŋ iḳrārı ile būse kenār ėdemezüz
dehenüŋ gibi efendim yoġ-imiş iḳrāruŋ

sensüz ėy ḥūr-ṣıfat nār-ı cehennem gibidür
öleyin görmeyeyin güllerini gülzāruŋ

şevḳ-ile gün yüzüŋi gören ölürmiş ṣanemā
gel e allāhı severseŋ göreyin dīdāruŋ

bu güneş yüzlülerüŋ vaṣfı ile ėy **yaḥyā**
odlara yaḳdı bizi sūzuŋ-ile eş'āruŋ

---

2 Tellerinin şekli ona sanki demirden kafestir; anlaşılan çeng tatlı dilli, şirin sözlü bir papağan oldu.

3 (Ey sevgili), derdinle yaşlanıp boyu iki büklüm oldu; çeng böylece adem/ahiret kapısından geçmeyi arzular.

4 O gönül alıcı put, çengi eline alsa feleğin kilisesinde Zühre'nin ödü patlar.
4[a] ola: oldı MK.

5 Ey Yaḥyā, çeng âşıkların sesiyle/uşşak makamından feryat ederek bu şiiri her makamda akıcı bir şekilde okur.

216. MK: 119[b]; YD: G. 216.

1 Ey ecel, ben ölümcül hastanın bugün canını alma! Sevgilinin cefasını hiç olmazsa bir iki gün çekeyim.
1[b] bārī: bār-ı YD.

2 Ey efendim, ağzının vaadiyle öpücük alamayız; (senin) ağzın gibi sözün de yokmuş/güvenilmezmiş!

3 Ey huri suretli güzel, gül bahçesinin gülleri sensiz cehennem ateşi gibidir; öleyim de görmeyeyim!

4 Ey put gibi güzel sevgili, güneş yüzünü gören şevkle can verirmiş. Allah aşkına haydi, gel, güzel yüzünü göreyim!

5 Ey Yaḥyā, sözün ile şiirlerin/ateşli şiirlerin bizi bu güneş yüzlü güzellerin haberiyle/övgüsüyle ateşlere attı/perişan etti.

217.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

müyesser olmadı seyr eylemek kūyını cānānuŋ
ṣabā ṭopraġumı bārī ėletsün kūyına anuŋ

ḳızardı āteşe döndi leb-i rengīnüŋi gördi
ḳurudı ḳanı reşkinden hemān la‘l-i bedaḫşānuŋ

dil-i bīmāruma dermān olan derdüŋ-durur her dem
ėriş gel ey ṭabīb-i cān eger var ise dermānuŋ

bugün bezm içre ėy sāḳī ṭolu bārān gibi yaġdı
ėrişdi göklere beŋzer ki ebr-i āhı mestānuŋ

şehīd-i ‘ışḳ-ı dil-berdür dėsünler şimdi **yaḥyā**ya
yolında ölmege biŋ cān-ile cān vėrdi cānānuŋ

218.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

düri dendānuŋa beŋzetmedi ṣarrāf senüŋ
yoḳ-durur bir ipe uracaġı var ise anuŋ

cām-ı billūrda bir cür‘a-i mey oldı hemān
mihr-i ruḫsāruŋ-ile ol leb-i şekker-şikenüŋ

ḫaṭ-ı miskīn geleli ‘ārıżuŋa dehşetden
tüyi ürperdi hemān nāfe-i misk-i ḫotenüŋ

şīve vü nāzını arturdı gül-ile nergis
bād-ı ṣubḥ açalı yüzini gözini çemenüŋ

---

217. MK: 119[b]; YD: G. 217.

1 Sevgilinin mahallesinde yürümek nasip olmadı, hiç olmazsa saba rüzgârı onun semtine toprağımı iletsin.

2 (Ey sevgili), Bedahşan lâli (senin) parlak dudağını görünce kızarıp ateşe döndü; kıskancından hemen (onun) kanı kurudu/perişan oldu.

3 Can çekişen/kederli gönlümün dermanı daima senin derdindir. Ey gönül hekimi, eğer dermanın varsa gel, yetiş!

4 Ey saki, bugün mecliste şarap yağmur gibi yağdı; anlaşılan şarhoşların/âşıkların ah bulutu göklere erişti.

5 Bundan böyle Yaḥyā'ya "Gönül çelen yârin aşkının şehididir!" desinler. (Zira Yaḥyā), sevgilinin uğrunda ölmek için bin kez/seve seve can verdi.

218. MK: 119[b]; YD: G. 218.

1 (Ey sevgili), sarraf inciyi senin dişlerine benzetmedi; anlaşılan onun ipe dizeceği/kıymetli gördüğü bir taşı yoktur.

1[a] düri: dür-i MK.

2 Yüzünün güneşiyle o tatlı sözler söyleyen dudağın, güya billur kadeh içinde şarap tortusudur.

3 Misk kokulu/siyah ayva tüylerin yanağında belirince dehşetten Hoten miskinin kesesinin tüyleri ürperdi.

4 Sabah rüzgârı çimenliğin yüzünü gözünü açalı/çiçek açtıkça gül ile nergis daha da nazlandı.

5. n'ola kūyuŋda helāk ėtse beni ġamzelerüŋ
menzili cennet olur kāfir ėlinde ölenüŋ

cān atup aŋa göŋül yūsufı fi'l-ḥāl düşer
mıṣr-ı ḥüsnüŋde görindükçe o çāh-ı z̲eḳanuŋ

7. ṭap dėyince n'ola **yaḫyā**ya cefā eyler ise
‘āşıḳ-ı ṣādıḳıdur ol ṣanem-i sī̆m-tenüŋ

219.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yolına geldi cefālar ėtdügi cānānumuŋ
pür-cefādur sevdügi ol āfet-i devrānumuŋ

yā ilāhī̆ gözi yaşı ḥaḳḳı içün ‘āşıḳuŋ
yārini eyle mülāyim yār-i ‘ālī̆-şānumuŋ

3. nev-cüvānum cevre döymez baŋa ėtsün cevrini
eydüŋüz maḥbūbına ol gözleri fettānumuŋ

āfitābuma cefālar ėdeli ol meh-liḳā
bir ucı yėrde bir ucı gökdedür efġānumuŋ

5. n'ola ėy **yaḫyā** ṣaḳınsam düşmen-i bed-ḫ˘āhdan
cānumuŋ cānı degül-mi sevdügi cānānumuŋ

220.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ṣubḥ-ı ṣādıḳ gibi ėy ġāfil aġardı ṣaḳaluŋ
ḫaberüŋ yoḳ seni penbeyle boġazlar ecelüŋ

---

5 (Ey sevgili), mahallende kıyıcı bakışların beni öldürse ne var? Kâfir ülkesinde ölenin durağı cennet olur.
MK: -.

6 (Senin) güzellik Mısır’ında/ülkende çene çukurunun o zindanı göründükçe gönül Yusuf’u hemen can atarak ona düşer.
MK: -.

7 (Sevgili), “Yeter, kâfi!” diyene kadar Yaḥyā’ya cefa etse ne var? (Yaḥyā), o gümüş tenli putun sadık âşığıdır!

219. MK: 121[a]; YD: G. 219.

1 Sevgilimin ettiği eziyetler (bir bir) karşısına çıktı, o dünya güzeli yârimin sevdiği cefa doludur.

2 Ey Allah’ım, âşığın gözyaşlarının hatırına şanı yüce sevgilimin yârini mülayim eyle!

3 Yeni yetme sevgilim eziyete dayanamaz. O gözleri fitne saçan yârimin sevdiğine söyleyin, zulmünü bana etsin!

4 O ay yüzlü güzel, güneşime zulmettiğinden beri feryadımın bir ucu yerde diğer ucu göktedir.

5 Ey Yaḥyā, (onu) kötü niyetli düşmandan sakınsam ne var? Sevgilimin sevdiği, canımın canı değil mi?

220. MK: 121[a]; YD: G. 220.

1 Ey gafil, sakalın seher vakti gibi aydınlandı/beyazladı; ecelin seni pamukla boğar, haberin yok!

kākül-i yārde gönlüŋ ḳad-i dil-berde gözüŋ
seni maġbūn ėder el-ḳıṣṣa bu ṭūl-i emelüŋ

3. üstüŋe geçse ne ġam her ḳara cāhil zīrā
yücedür mertebesi şems ü ḳamerden zuḥalüŋ

faḳr-ile ḳāf-ı ḳanā'atde yüri 'anḳā ol
ḫ̆ānına düşme megesler gibi her mübteẕelüŋ

5. ne vücūduŋ var ola dā'ire-i 'ālemde
yoḳ ḥisābında olan noḳṭaya beŋzer meṣelüŋ

seni yaşuŋ gibi başdan çıḳarur āḫir-i kār
zāhidā oldı riyā-y-ile riyāżet 'amelüŋ

7. ḥurmet ėt sālik-i mecẕūba ki anuŋ gibiler
mest ü ḥayrānlarıdur 'ālem-i bezm-i ezelüŋ

gėceyi gündüze ḳatup ecelüŋ geldi senüŋ
ya'nī ėy pīr siyāh iken aġardı ṣaḳaluŋ

9. sözlerüŋ mürşid-i kāmil sözidür ėy **yaḥyā**
ḥāṣılı ḫayli fenā vėrdi bize bu ġazelüŋ

221.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ėy ḳara günlü seḥer gibi aġardı ṣaḳaluŋ
ḫaberüŋ yoḳ kefenüŋ boynuŋa ṭaḳdı ecelüŋ

döndüŋ ėy pīr-i dü-tā secdeye varmış dāle
olmaya ki seni ḫōd-bīn ėde 'ayn-ı 'amelüŋ

3. ṣararup ḫavf-i zevāl-ile hilāle döndüŋ
dā'imā pençe-i ḫūrşīd gibi ditrer elüŋ

---

2 Gönlün yârin kâkülünde, gözün gönül alıcı sevgilinin endamındadır; velhasıl bu sonu gelmez arzuların seni aldatır.
3 Kara cahiller önüne geçse aldırma; zira Zuhal'in makamı güneş ve aydan yüksektir.
4 Haydi, fakirlikle/fakr makamıyla kanaatin Kaf Dağı'nda Anka ol, sinekler gibi alçakların sofrasına düşme!
5 Âlem dairesinde ne varlığın var ki? Tıpkı yok hükmündeki noktaya benzersin.
6 Ey sofu, ikiyüzlülükle yaptığın nefis terbiyesi amelin oldu; (bu durum) sonunda seni gözyaşların gibi doğru yoldan saptırır/başından eder.
7 Aşkla kendinden geçmiş Hak yolcusuna hürmet et; çünkü onun gibiler ezel meclisindeki âlemin sarhoşu ve hayranlarıdır.
8 Ey ihtiyar, senin ecelin gece gündüz çabalayıp/geceyi gündüze çevirip geldi yani sakalın siyahken beyazladı.
9 Ey Yaḥyā, sözlerin Allah'ın tecellisine mazhar olmuş arifin sözüdür; sözün kısası bu gazelin bizi fenâ makamına iletti!

221. MK: 121[b]; YD: G. 221.

1 Ey talihsiz, sakalın seher vakti gibi aydınlandı/beyazladı; ecelin (çoktan) kefenini boynuna taktı da haberin yok!
2 Ey iki büklüm olmuş ihtiyar, secdeye varmış dâl harfine benzedin. Aman! Amelinin gözü/ayın harfi (ع) seni kibire sürüklemesin!
3 Yok olma korkusuyla sararıp hilâle benzedin, ellerin güneşin pençeleri/ışıkları gibi sürekli titrer.

ḫāk idi aṣluŋ aŋa mā'il olup hem-çü nihāl
rūzigār-ile dirīġā iki ḳat oldı bėlüŋ

aḳ ridādur eŋegüŋ baġlamaġ içün meş̱elā
senüŋ ol tār-ı kefen gibi aġarmış ṣaḳaluŋ

şol yıḳılmaġa ṭuran köhne bināya beŋzer
dār-ı dünyāda dü-tā ḳāmetüŋ-ile meş̱elüŋ

var ise gevher-i ʻömri yavı ḳılduŋ egilüp
arayup bulmaġ olupdur anı ṭūl-i emelüŋ

seni mānend-i ḥarāmī ṣoyup öldürmek içün
geliser yoluŋa der-bend-i fenāda ecelüŋ

ḫān-ḳāhında fenā ʻāleminüŋ ėy **yaḥyā**
ḫayli pīrāne düşüpdür bu müsellem ġazelüŋ

222.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

öldügüme acımazsa n'ola ḳalb-i āhenüŋ
gülşenüŋden ṭutalum bir bülbül eksilmiş senüŋ

bir baḳımda ādemi dīvāne eylersin hemān
ėy perī yoḳdur günāhı saŋa ʻāşıḳ olanuŋ

aduŋa lāyıḳ-mıdur bi'llāhi vīrān eylemek
ėy ḫalīlüm çün-ki göŋlüm kaʻbesidür meskenüŋ

ḳorḳarın āh ėtmege elvara ėy serv-i revān
gül gibi āhuŋ yėlinden incine nāzük tenüŋ

niyyetüm budur ki **yaḥyā** gibi ölem dirilem
rūz-ı maḥşerde daḫı elden ḳomayam dāmenüŋ

---

4 Aslın topraktı, fidan misali ona doğru eğilip zamanla/rüzgârla belin iki büklüm oldu; vah, çok yazık!
4[a] nihāl: hilāl MK.
5 Senin o kefen ipliği gibi beyazlayan sakalın sanki çeneni bağlamak için beyaz bir örtüdür.
6 Dünya yurdunda, iki büklüm olmuş boyunla tıpkı şu yıkılmakta olan eski binaya benzersin.
7 Bütün arzun onu eğilerek arayıp bulmak olduğuna göre anlaşılan ömür cevherini kaybettin.
8 Seni harami gibi soyup öldürmek için gelip geçici olan (bu) sarp ve tehlikeli yolda/dünyada ecelin yolunu kesecek.
9 Ey Yaḥyā, yokluk âleminin dergâhında bu tanınmış gazelin pek hikmetlidir!

222. MK: 122[a]; YD: G. 222.

1 (Ey sevgili), demirden yüreğin öldüğüme üzülmezse ne var? Senin gül bahçenden bir bülbül eksilmiş sayalım.
2 Ey peri, sana âşık olanın günahı yoktur; (çünkü sen) bir bakışta insanı divane edersin.
2[b] perī: - MK.
3 Ey sadık dostum/İbrâhim'im, yerle bir etmek billahi şanına yakışmaz; çünkü senin evin, gönlümün Kâbe'sidir.
4 Ey salınan selvi, olur da gül misali nazik tenin ah rüzgârından incinir diye ah etmeye korkarım.
5 Niyetim Yaḥyā gibi ölüp dirilip/canla başla çalışıp mahşer gününde dahi eteğini elden bırakmamaktır.

223.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. aġladur ben mübtelāyı ‘āşıḳ-ı zār olduġuŋ
iŋledür derd ehlini ‘ışḳ-ile bī̇mār olduġuŋ

bir güneş yüzlü cefāsından mizācuŋ ḫastedür
sāye gibi yoluŋa geldi cefākār olduġuŋ

3. pür-ḥarāret eylemişdür gün gibi endāmuŋı
bir sehī̇-ḳadde ṣabā gibi hevā-dār olduġuŋ

çekdügüm derdi saŋa bildürmek içün sevdügüm
güş-māl oldı senüŋ derde giriftār olduġuŋ

5. ża‘f-ile dünyāda maẓlūmāne baḳmaḳdan bize
yėgdür a ẓālim senüŋ ḫūnī̇ vü cevvār olduġuŋ

āfitābum seyre çıḳ bi'llāhi görsünler hemān
dōsta nūr-ı tecellī̇ düşmene nār olduġuŋ

7. hāy ḳurbān olduġum ‘ālemde sen saġ ol hemān
öldürür **yaḥyā**yı çeşmüŋ gibi bī̇mār olduġuŋ

224.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ī̇lü fā‘ilün

Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. güldüŋ açılduŋ éller-ile ‘ālem eyledüŋ
bayramumı bu fürḳat-ile mātem eyledüŋ

noḳṣānumı cünūnuma ḫaml étmedüŋ benüm
éy ḳaşları hilāl ziyāde kem eyledüŋ

---

223. MK: 122[a]; YD: G. 223.

1 (Ey sevgili), aşktan inleyip ağlaman ben âşığı ağlatır; aşk yüzünden can çekişmen dert ehlini inletir.

2 Bir güneş yüzlü güzelin cefasından hastalanmışsın. (Bana) ettiğin cefalar gölge gibi yoluna çıktı.

3 Bir fidan boylu güzele sabah yeli gibi âşık olman, endamını güneş gibi hararetle/aşkla doldurmuştur.

4 Ey sevdiğim! Senin derde düşmen, çektiğim sıkıntıyı sana bildirmek için (senin) kulağını çekti/(seni) uyardı.

5 Ey zalim! Dünyada aciz bir hâlde bize zulme uğramışçasına bakmandan senin katil ve zalim olman daha iyidir.

5[b] vü: - MK.

6 Ey güneşim, gezintiye çık! Allah için (senin) dosta tecelli nuru, düşmana ateş olduğunu görsünler.

7 Ey kurban olduğum, âlemde yeter ki sen sağ ol! Gözlerin gibi hasta/mahmur olman Yaḥyā'yı öldürür.

224. MK: 122[a]; YD: G. 224.

1 (Ey sevgili) ellerle meclis kurup güldün, eğlendin; bu ayrılıkla bayramımı yasa çevirdin.

2 Benim kusurumu çılgınlığıma vermedin. Ey hilâl kaşlı güzel, pek ayıp ettin!

3. seng-i cefā vü cevrüŋ-ile ḫāṭırum yıḳup
‘ışḳuŋ bināsına ṣanemā muḥkem eyledüŋ

bāb-ı ‘ademden eylemek içün beni revān
bār-ı firāḳuŋ-ile bėlümi ḫam eyledüŋ

5. her laḥẓa terbiyetler ėdüp ‘ışḳ-ı pāk-ile
yaḥyā ḳuluŋı pādişehüm ādem eyledüŋ

225.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gülşen-i ‘ālemde ėy serv-i revānum bu gerek
‘āşıḳ olanlar delü maḥbūblar uṣlu gerek

nite-kim mihr-i münīr-ile serāy-ı kā’ināt
pertev-i nūr-ı kemāl-ile göŋül memlū gerek

3. pādişāh oldur ki andan ḳulları rāżī ola
‘āşıḳa ẓulm ėtme şāhum ḫūblar ḫoş-ḫū gerek

açılur senden yaŋa her gün gözüm nergisleri
āfitābum ḫānenüŋ cāmı güne ḳarşu gerek

5. yāruŋa ‘ayn-ı ṭama‘la baḳma ėy **yaḥyā** ṣaḳın
pādişāhına elif gibi ḳulı ṭoġru gerek

226.

Mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. allāh ki güzelligi var ol tāze cüvānuŋ
baḳduḳça baḳacaġı gelür ḫalḳ-ı cihānuŋ

---

3 Ey put gibi güzel sevgili, cefa ve zulüm taşınla gönlümü yıkıp aşkın binasını sağlamlaştırdın.
3[b] bināsına: bināsı MK.

4 Beni yokluk/ahiret kapısından geçirmek için ayrılığının yüküyle/ızdırabıyla belimi büktün.
4[a] bāb-ı ‘ademden eylemek içün beni revān: maḳṣūdum ol ki bāb-ı ‘ademden revān olam MK.

5 Ey sultanım, her an hakiki aşkla terbiye edip Yaḥyā kulunu köle eyledin.

225. MK: 122[b]; YD: G. 225.

1 Ey salınan selvim! Dünyanın gül bahçesinde âşıklar deli, sevgililerse uslu gerek!

2 Parlak güneşle (dolan) kâinat sarayı gibi gönlün de ilim ve fazilet nurunun ışığıyla dolması gerek.

3 Ey şahım, padişah kullarının razı olduğu kimsedir; (sen de) âşığa zulmetme, sevgililer güzel huylu gerek!

4 Gözümün nergisleri her gün sana doğru açılır; ey güneşim, evin camı güneşe karşı olmalı.
4[a] gözüm: göz MK.

5 Ey Yaḥyā, sakın sevgiline tamah gözüyle/tamahın ayın harfi (ع)’yle bakma; (zira) kulu padişahına elif (ا) gibi dosdoğru gerek.

226. MK: 120[b]; YD: G. 226.

1 Allah! O genç delikanlının öyle bir güzelliği var ki insanın baktıkça bakası gelir.
1[a] ki: - MK.

çaḳ ol ṣanemi sīneye çekmekçe ṣafādur
adını yazup sīneme çeksem n'ola anuŋ

3. cān naḳdini cānāna vėrür ‘āşıḳ olanlar
sulṭānı olur ḥātim-i ṭay gibi zemānuŋ

sürdüm yüzümi na‘lçesi izine yārüŋ
biŋ cān-ile ḫāḳ-i ḳademi oldum o rānuŋ

5. öldürür iseŋ daḫı dėmez adını **yaḥyā**
ölümlüsidür şimdi fülān ibn-i fülānuŋ

227.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ėy māh-çihre göremez oldum güneş yüzüŋ
ben bī-sitāre ile barışmadı yılduzuŋ

gördügüŋi helāk ėdeli tīġ-ı hecr-ile
devrān içinde kimseleri mi görür gözüŋ

3. dünyāda nesne gördüm ėşitdüm dėmez begüm
her kim yüzüŋi görmeye ėşitmeye sözüŋ

ėy dil vücūduŋa ėrişüp ṣarṣar-ı ecel
bir gün ola ki çeşm-i cihān görmeye tozuŋ

5. māh-ı münīr gibi görenler ṭaŋa ḳalur
yaḥyā görinse gün yüzi ḳuyruḳlı yılduzuŋ

---

2 Onun adını yazıp bağrıma bassam/sineme kazısam ne var? O put gibi güzel sevgiliyi kucaklamak kadar keyif verir.
2[b] sīneme çeksem: baġruma başsam MK.

3 Âşıklar can akçesini sevgiliye verir de Hâtim-i Tay gibi zamanın sultanı olur.
3[b] zemānuŋ: seḫānuŋ MK.

4 Yüzümü sevgilinin nalçasının izine sürdüm, o râ (ر)’nın bin can ile ayağının tozu oldum.
4[b] o rānuŋ: oranuŋ YD.

5 Yaḥyā öldürsen de (sevdiğinin) adını söylemez; şimdi filan, filan kimsenin can çekişen âşığıdır.
5[a] daḫı dėmez adını: adını dėmez daḫı YD.

227. MK: 120[a]; YD: G. 227.

1 Ey ay yüzlü güzel, güneş yüzünü göremez oldum. Ben talihsiz âşığınla (bir türlü) yıldızın barışmadı.

2 (Ey sevgili), gördüğünü ayrılık kılıcıyla öldürdüğünden beri dünyada gözün kimseyi görmez oldu.

3 A beyim, senin yüzünü görüp sözünü işitmeyen kimse “Dünyada bir şey gördüm, işittim.” demez.

4 Ey gönül, gün gelir ölümün şiddetli ve soğuk rüzgârı bedenine erişir; cihanın gözü (senin) tozunu (dahi) göremez.

5 Ey Yaḥyā, kuyruklu yıldızın gün yüzü görünse görenler parlak ay misali şaşakalır.

228.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ėy muṣāḥibler ölürsem aġlaşup efġān ėdüŋ
öldügüm ėşitdürüp ol ġonceyi ḫandān ėdüŋ

geçdi ‘ömrüm ḫāk-i pāyına mülāḳāt olmadın
yār-ile bārī mezārum çevresin seyrān ėdüŋ

3. cān vėrürken adını ẕikr eyleŋüz cānānenüŋ
ḥālet-i nez‘ üzre baŋa ölmegi āsān ėdüŋ

ḫāṭırum ṣormadı çün-kim gelmedi ġam-ḫāneme
ḫānümānumı delü göŋlüm gibi vīrān ėdüŋ

5. ġam degül **yaḥyā**nuŋ öldügi murād oldur hemān
gėce vü gündüz du‘ā-yı devlet-i cānān ėdüŋ

229.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ‘āşıḳıdur ḫūblar şimdi sipāhī-zādenüŋ
pādişehler bendesidür ol boyı āzādenüŋ

gün yüzin görsem dökilür çeşmümüŋ seyyāresi
yılduzı düşkün olurmış ‘āşıḳ-ı üftādenüŋ

3. ‘ışḳuŋa bir cām-ı mey içdüm ezel bezminde kim
zā’il olmaz şevḳı cānā ḥaşre dek ol bādenüŋ

yüregi döymez viṣāle gūşe-i ġam-ḫānede
göŋlini egler ḫayālüŋ ‘āşıḳ-ı dildādenüŋ

---

228. MK: 120[a]; YD: G. 228.

1 Ey dostlar, ölürsem ağlaşıp feryat edin; vefatımı duyurup o goncayı güldürün.

2 Ömrüm (onun) ayağı toprağına kavuşamadan geçip gitti, hiç olmazsa yâr ile mezarımın etrafını dolaşın!

2[a] ḫāk-i pāyına: ḫāk-pāyına MK.

3 Can verirken art arda sevgilinin adını söyleyin, son nefesimde bana ölmeyi kolaylaştırın.

4 (Sevgili) hüzünler evimi ziyaret edip hatırımı sormadığı için evimi deli gönlüm gibi yerle bir edin.

5 Yaḥyā’nın öldüğüne aldırmayın, (zaten) bütün arzumuz budur! (Siz) gece gündüz sevgilinin saadeti/devleti için dua edin!

5[a] murād oldur hemān: hemān oldur murād YD.

229. MK: 120[b]; YD: G. 229.

1 Güzeller şimdi Sipahizâde’nin âşığıdır, padişahlar o boyu kayıtsızın kölesidir.

2 (Onun) güneş yüzünü görünce gözümün gezegenleri/gözyaşlarım dökülür; perişan âşığın yıldızı düşkün/talihi kapalı olurmuş.

3 Ey can, ezel meclisinde (senin) aşkına öyle bir kadeh içtim ki o şarabın şevki kıyamete dek yok olmaz.

3[a] ‘ışḳuŋa: ‘ışḳ-ile MK.

4 (Ey sevgili), hüzünler evinin bucağında kavuşmaya yüreği dayanamaz; hayalin, gönül vermiş âşığın gönlünü avutur.

5. ben şehīd-i ‘ışḳam ėy **yaḥyā** ola ‘ömri mezīd
meşhedümden yaŋa raḥm ėdüp bir adım adanuŋ

230.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. şevḳumdan ölürin yüzüŋi kim görem senüŋ
‘arż-ı cemāl ėderseŋ efendi kerem senüŋ

ger biŋde birini yazam ėy yūsuf-ı zemān
yazmaḳda vaṣf-ı ḥüsnüŋi ‘āciz ḳalam senüŋ

3. bunca belāya nėce döyer ‘āşıḳ-ıża‘īf
hem bu felek ġamını çeker şimdi hem senüŋ

surḫ-ile nāme yazduġuŋı göricek dėdüm
gör nėce ḳanlar aġlar elüŋden ḳalem senüŋ

5. **yaḥyā** cihān içinde ‘aceb pādişāhsın
mülk-i fenā vü cümle diyār-ı ‘adem senüŋ

231.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. dil-i ‘uşşāḳa ‘ışḳuŋdan ‘aceb ẕevḳ u ṣafā ṣalduŋ
begüm her ḫāne-i vīrāna gün gibi żıyā ṣalduŋ

zihī ‘īd-i mübārek ėy nesīm-i luṭf-ı rabbānī
yine ol serv-i bāġ-ı cenneti bizden yaŋa ṣalduŋ

3. viṣāl ü fürḳatüŋde aġlamaḳdan olmadum ḫālī
göŋül şehrini vīrān ėtmege seyl-i belā ṣalduŋ

---

5 Ey Yaḥyā! Ben aşk şehidiyim; merhamet edip mezarıma doğru bir adım atanın ömrü uzun olsun!

230. MK: 120[b]; YD: G. 230.

1 Senin yüzünü ne vakit görsem sevincimden ölürüm. Ey efendi, güzel yüzünü gösterirsen kerem senin!

2 Ey devrin Yusuf'u, eğer binde birini bile yazmaya kalksam senin güzelliğinin vasfını yazmakta aciz kalırım.

3 Zavallı âşık bunca belaya nasıl dayansın? Şimdi hem bu dünyanın gamını çeker hem de senin!
3[b] bu: - MK.

4 Kırmızı mürekkeple mektup yazdığını görünce "Bak, kalem senin yüzünden/elinde nasıl da kederlenir/kanlı gözyaşları döker?" dedim.

5 Ey Yaḥyā, fenâ yurduyla bütün adem diyarı senindir! (Doğrusu) cihan içinde şaşılacak sultansın!

231. MK: -; YD: G. 231.

1 A beyim, aşkınla âşıkların gönlüne bambaşka bir keyif verdin, harap olmuş her eve/dörtlüğe güneş gibi ışık saldın.

2 Ey ilahî lütfun latif rüzgârı ne hoş, ne mübarek bayramdır! Yine o cennet bağının selvisini bizden tarafa saldın.

3 Vuslatın ve ayrılığında ağlamaktan bir an olsun vazgeçmedim. (Ey sevgili), gönül şehrini yerle bir etmeye bela selini yolladın.

yaşuŋ güz yaġmurınuŋ ‘aynıdur ėy ṣūfī-i ṣāfī
maḥabbet būsitānına zülāl-i dil-güşā ṣalduŋ

5. iŋiler kūh u vādīler senüŋ nāleŋden ėy **yaḥyā**
cihāna perde-i ‘uşşāḳdan ṣavt u ṣadā ṣalduŋ

232.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. cümle ‘ālem ‘āşıḳı olsa n'ola cānānumuŋ
ḳulları çoġ olduġını isterin sulṭānumuŋ

sāye-veş üftādesinüŋ ḥaddi vü pāyānı yoḳ
gün gibi ‘unvānı vardur yār-i ‘ālī-şānumuŋ

3. hem ẓarīf ü hem laṭīf ü hem ḥalīm ü hem selīm
ẕerrece noḳṣānı yoḳdur ol meh-i tābānumuŋ

bir selāmın almaġa cānlar vėrür ‘āşıḳları
cānumuŋ cānı olan ol āfet-i devrānumuŋ

5. unıdıldum ḳaldum ėy **yaḥyā** beni aŋmaz ḥabīb
oḳıya bir gün meger eş‘ārını dīvānumuŋ

[lām]

233.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. unudıldum ‘ahd ü peymānuŋ gibi yād eylegil
bend-i ġamdan bendeŋi sulṭānum āzād eylegil

görmeze urmaḳ bizi ‘ayn-ı te‘addīdür begüm
ḥüsn ėlinüŋ şāhısın ẓulm eyleme dād eylegil

---

4 Ey temiz gönüllü derviş, gözyaşların güz yağmurunun kaynağıdır; (sen) aşkın çiçek bahçesine gönlü ferahlatan içimi hoş bir su saldın.

5 Ey Yaḥyā, dağlar ve vadiler senin feryadınla inler; dünyaya âşıkların sesinden/uşşak makamından ses verdin!

232. MK: -; YD: G. 232.

1 Bütün cihan sevgilimin âşığı olsa ne var? Sultanımın kulları çok olsun isterim.

2 Gölge gibi düşkünlerinin haddi hesabı yoktur; (benim) yüksek makamlı yârimin güneş gibi/besbelli şanı vardır!

3 Hem zarif hem latif, hem merhametli hem selim... O parlak ayımın zerre kadar noksanı yoktur!

4 Canımın canı olan o dünya güzelimin bir selamını almak için âşıkları ne canlar verir?

5 Ey Yaḥyā! Unutulup kaldım, sevgili beni anmaz oldu; belki bir gün *Dīvān*'ımın şiirlerini okur.

233. MK: 122[b]; YD: G. 233.

1 Ey sultanım! Ettiğin yeminler, verdiğin sözler gibi unutuldum; hatırla! Köleni gam zincirinden kurtar!

2 A beyim, bizi görmezden gelmek zulmün ta kendisidir. (Sen) güzellik ülkesinin padişahısın, zulmetme, adalet göster!

2[b] şāhısın: pādişāhısın MK.

3. şenligüm yoḳ mülk-i dil oldı ḫarāb-ender-ḫarāb
pādişāhum sevdügüm bir laḥẓa ābād eylegil

‘ālem-i ḥayretde ḳaldum ėy baŋa raḥm eyleyen
ol boyı şimşāda irşād eyleyüp şād eylegil

5. nāle ögret ‘ālemüŋ üstādı ol **yaḥyā** gibi
zāhidā ferhād-veş ṭaġlarda feryād eylegil

234.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. gülşen-i cennete ėy mest-i ilāhī̇ şen gel
ḳo diyār-ı elemi dār-ı ġamı ivden gel

muṭribā ney gibi başdan ayaġa nāle olup
şī̇vekārum ḳapusında ėdelüm şī̇ven gel

3. göŋlümüz gülşeninüŋ şenligi olmaz sensüz
sen gel ėy pertev-i envār-ı tecellā sen gel

ādeme ‘ayn-ı ‘inād-ile naẓar ḳılmayalum
ḳılalum gendümüzi meskenete mesken gel

5. nār-ı ‘ışḳa yanalum nūr olalum ėy **yaḥyā**
ėdelüm şem‘ gibi cān gözini rūşen gel

235.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. var te‘alluḳdan elif gibi ıraġ ol rāhe gel
ḳalbüŋi āyī̇ne eyle *şemme vechu'llāhe* gel

---

3 Ey padişahım, ey sevdiğim! Gönül ülkesi harap oldu, huzurum/mamurluğum kalmadı; (onu) biraz olsun şenlendir/imar et!

4 Ey bana acıyan, hayret âleminde/şaşkınlık içinde kaldım; beni o şimşir boylu sevgiliye ulaştırıp sevindir!

5 Ey sofu, Yaḥyā gibi inleyip ağlayarak âlemin üstadı ol; Ferhad misali dağlarda feryat eyle!

234. MK: 123[a]; YD: G. 234.

1 Ey ilahî aşkın sarhoşu, neşeyle cennetin gül bahçesine gel! Elem diyarını/dünyayı, gam yurdunu/yeryüzünü terk et, çabucak gel!

1[a] şen: sen MK.

2 Ey sazende! Haydi, ney misali baştan ayağa inleyerek nazlı yârimin kapısında feryat edip ağlaşalım.

2[b] şīven: şīveden MK.

3 Sen gel, ey tecelli nurunun ışığı sen gel! Gönlümüzün gül bahçesinde sensiz şenlik olmaz.

4 İnsana/Hz. Âdem’e isyan gözüyle bakmayalım. Gel, kendimizi tevazuya mesken edelim.

5 Ey Yaḥyā, aşk ateşine yanıp nur olalım. Haydi, mum gibi gönül gözünü aydınlatalım.

235. MK: 123[a]; YD: G. 235.

1 Haydi, dünya bağından elif gibi uzak ol, (tasavvuf) yoluna gir! Kalbini ayna misali parlat, “(Nereye dönerseniz) Allah işte oradadır. [Bakara/115]” (ayetine) vâkıf ol!

gizlü genc ol ṣaḳla esrāruŋ leb-i dil-ber gibi
ṣūrete gelme düşürme gendüŋi efvāhe gel

3. her maḳāmı ka‘be bil her ādemi ḫıżr-ı nebī
cān u göŋülden münācāt eyle ol dergāhe gel

şekl-i āhı şāh-rāh-ı menzil-i maḳṣūd ėdüp
sālik-i ‘ışḳ-ı ḥaḳīḳī ol ṭarīḳ-ı āhe gel

5. yoḳ ḥisābındadur ėy **yaḥyā** vücūduŋ noḳṭası
mezra‘-ı dünyā-yı dūnı ṣayma berg-i kāhe gel

236.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. bir gün öŋürdi māh gibi şehr-i şāme gel
seyr eyle bāġ-ı cenneti dārü's-selāme gel

devr-i ḳamerde fitne-i āḫir-zemān gibi
terk eyle rūmı şāma revān ol ḳıyāme gel

3. dil-dārı da‘vet eyle ṣadā-yı bülend-ile
ėy kūhsār-ı arż-ı muḳaddes kelāme gel

bāl ü per aç hilāl gibi şehr-i şāmdan
ėrgür nigāra nāmemi var ėy ḥamāme gel

5. bizden yüzüŋi sür ḳadem-i yāre ėy ṣabā
yaḥyā gibi tevāżu‘-ile iltiyāme gel

237.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. bīmāram ėy ecel bu gėce bekle yanum al
rūz-ı firāḳ-ı dil-beri gösterme cānum al

---

2 Gizli hazine ol, gönül alıcı sevgilinin dudağı gibi sırrını sakla! (Kimseye) görünme; gel, kendini dile düşürme!
3 Her makamı Kâbe, her kişiyi Hazret-i Hızır bil; canıgönülden yalvar, o dergâha gel!
4 Âhın suretini emel menzilinin/fenâfillah makamının ulu yolu sayarak hakiki aşkın yolcusu ol, ah yoluna/tarikatına gir!
5 Ey Yaḥyā, vücudunun noktası yok hükmündedir. Gel, alçak dünyanın tarlasına saman çöpü kadar kıymet verme!

236. MK: 123[a]; YD: G. 236.

1 Bir an evvel ay gibi Şam şehrine gel/geceye doğ, Şam'a/cennete gelip cennet bağını seyret!
2 Ay devrinde âhir zaman fitnesi gibi Rûm'u terk et; haydi kalk, Şam'a/geceye doğru yola koyul!
3 Ey mukaddes diyarın dağı, dile gel; haykırarak/ulu bir davetle gönül alıcı sevgiliyi çağır!
3[b] arż-ı: ‘arż-ı MK, YD.
4 Ey güvercin! Gel, Şam şehrinden/geceden hilâl gibi süzülüp haydi put gibi güzel sevgiliye mektubumu ulaştır.
5 Ey sabah meltemi, Yaḥyā gibi tevazu gösterip sevgilinin ayağına bizden yüz sür.

237. MK: 123[b]; YD: G. 237.

1 Ey ecel can çekişmekteyim/kederliyim, bu gece başımı bekle; gönül alıcı sevgilinin ayrılık günü gelmeden canımı al!

āl-ile gönlin almaġ içün cümle ‘ālemüŋ
gėymiş ẓarāfet-ile o ġonce-dehānum al

3. ol ḳaşları kemāna ėlet bir nişānumı
ėy murġ-ı kūy-ı yār ölicek üstüḫ̆ānum al

cānā miṣāl-i ḫūn-ı şehīdān-ı kerbelā
‘aks-i ruḫuŋla oldı bu eşk-i revānum al

5. çoḳ çoḳ cefāŋı çekdüm azırġanma cānumı
mülk-i fenā müsāfiriyem armaġānum al

öldür ne deŋlü zaḥmet ise eyle iḫtiyār
ne āhum al efendi benüm ne fiġānum al

7. **yaḥyā** firāḳ-ı yār-ile āvāre olanuŋ
göŋlini egle bu ġazel-i dil-sitānum al

238.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ‘ışḳuŋla göŋlüm āyinesi oldı ẕü'l-cemāl
bundan ziyāde nėce olur ‘ālem-i viṣāl

şāhum n'ola görinmez olursam bu ġuṣṣadan
gördükçe ben ḳuluŋı gelür göŋlüme melāl

3. rūm ėllerinde ḫāl-i ruḫuŋ gibi görmedük
mānendüŋ ola yüze gele bir perī-ḫışāl

başumdan eksük olmaz anuŋ'çün duḫān-ı āh
iḳlīm-i tende oldı ġamuŋ nite-kim cibāl

5. ṭutdı elini yüzine bizden ḥicāb ėdüp
bir yėre geldi māh-ile gūyā ki beş hilāl

---

2 Hileyle/kırmızıyla cümle âlemi kendine âşık etmek için o gonca ağızlı sevgilim zarafetle/zekice kırmızı giyinmiş.

3 Ey yârin mahallesinin kuşu, öldüğümde kemiğimi alıp o yay kaşlı güzele benden bir parça/(aşkımdan) bir delil götür!

4 Ey can, bu akan gözyaşlarım yanağının aksiyle Kerbelâ şehitlerinin kanı misali kıpkırmızı oldu.
4[a] ḫūn-ı: ḫ̆an-ı MK.

5 Cefanı çok çektim, canımı hafife alma; yokluk yurdunun/dünyanın bir misafiriyim, hediyemi kabul et!

6 Ey efendi, ne kadar zahmetli olsa da (beni) öldürmeye razı ol; ne benim ahımı al ne de beni gözü yaşlı koy!

7 Ey Yaḥyā gönlü cezbeden bu gazelimi al, yârin ayrığıyla derbeder olan âşığın gönlünü avut!

238. MK: 123[b]; YD: G. 238.

1 (Ey sevgili), gönül aynam aşkınla cemâle kavuştu; vuslat âlemi bundan başka nasıl olur ki?

2 Ey sultanım, ben kulunu her gördüğümde gönlüm kederlenir; bu kederden görünmez olursam şaşılmaz.
2[b] göŋlüme: göŋlüŋe YD.

3 Rûm illerinde yanağının beni gibisini görmedik. (Ancak) bir peri huylu güzel senin emsalin olmaya cesaret edebilir.

4 Beden ülkesinde gamın dağlar gibi oldu; onun için ah dumanı başımdan eksik olmaz.

5 (Sevgili) bizden utanıp eliyle yüzünü sakladı; güya beş hilâl, ay ile bir araya geldi.

bād-ı nesīm-i luṭfuŋ-ile mā'il eyleyüp
yā rab o serv-i bāġ-ı cinānı bu yaŋa ṣal

7. evṣāf-ı la'l-i yāri dilümden düşürmezin
zīrā ġıdā-yı rūḥdur ol aḥsenü'l-maḳāl

tevḥīd-i ẕü'l-celāl ile vėr ḳalbüŋe cilā
āyīne gibi ėde seni tā ki ẕü'l-cemāl

9. naẓm-ı belīġı 'ālem-i ma'nā rümūzıdur
yaḥyā sözini aŋlamaz illā ki ehl-i ḥāl

239.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün
Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. 'arż eyle gün yüzüŋi ėyā müşterī-cemāl
bilsün zevālini güneş eksüklügin hilāl

derd-i firāḳa çāre bulınmaz mı ėy ṭabīb
dil-berden ayru olalı ayruḳsı oldı ḥāl

3. yazdurmadum maḳāle-i ṣıdḳ içre adumı
'ışḳ āteşinde eylemedin naḳd-i ḳalbi ḳāl

ferhād gibi ḳalmaya ṣoŋında yaḫşı ad
ḳaddini kim ki ḳılmaz ise derd-i 'ışḳa dāl

5. derd-i derūnumı dėmege hecr-i yār-ile
yaḥyā bedende her ḳılum oldı zebān-ı ḥāl

---

6 Ey Allah'ım! Lütfunun latif rüzgârıyla iki büklüm/âşık edip o cennet bağının selvisini bu yana sal!
6[b] bu: bir MK.

7 Sevgilinin dudağının vasfını/methini dilimden düşürmem; zira o sözlerin en güzeli, ruhun gıdasıdır.
MK: -.

8 Celâl sahibi Allah'ın birliğine inanarak kalbini öyle bir arındır ki (O'nun) cemâli ayna misali sende tecelli etsin.
MK: -.

9 (Onun) açık, anlaşılır ve âhenkli nazmı manevî âlemin/anlam dünyasının sırrıdır; (onun için) Yaḥyā'nın sözünü âşıklardan başkası anlamaz.
9[a] belīġı: belīġum MK.

239. MK: 124[a]; YD: G. 239.

1 Ey Müşteri yüzlü güzel, gün yüzünü göster de güneş bedbahtlığını/kusurunu, hilâl de eksikliğini anlasın.

2 Ey tabip, ayrılık derdine çare bulunmaz mı? Gönül alıcı sevgiliden ayrıldığımdan beri hâlim bir başkadır.

3 Kalp akçesini/sahte akçeyi aşk ateşinde eritip saflaştırmadan sadakat makalesine adımı yazdırmadım.

4 Boyunu aşk derdine dâl (د)/delil etmeyen kimsenin ölünce (ardında) Ferhad gibi iyi adı kalmasın.

5 Ey Yaḥyā, bedenimdeki her bir kıl sevgilinin ayrılığıyla gönül derdimi söylemek için hâl dili/dil oldu.

240.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Mücteẕ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. aġardı rūy-ı siyāhumda ḳara döndi ṣaḳal
ḳarayı aġa boyamış ḫudā-yı 'azze ve cel

beyāża çıḳdı sevādı ṣaḥīfe-i 'ömrüŋ
beşāret ėtdi beḳā mülkini beşīr-i ecel

3. bi-'aynihi aġaran pīr-i şāliḥe beŋzer
köpürse şevḳ-ı cimāl-ile cūşa gelse cemel

yüzinde aḳ ṣaḳalı ṣanki pīr-i fānīnüŋ
sürūr-ı sīne olupdur ya nūr-ı 'ayn-ı 'amel

5. münevver oldı aġarduḳça çihre-i **yaḥyā**
ṭururdı nıṣfı ṭutulmış ḳamer gibi evvel

241.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gördüm ol māhı ṭutar ala boyanmış dest-māl
ṣanasın bir yėre cem' olmış şafaḳda beş hilāl

cām-ı billūr oldı gūyā keff-i dür-pāşı anuŋ
aŋa rengīn dest-mālidür mey-i ḥamrā-miṣāl

3. dest-mālinden anuŋ ḳana boyanmışdur eli
şol dil-āver gibi kim biŋ ḳan ėder rūz-ı ḳıtāl

silmesün yüzine 'uşşāḳuŋ bir avuç ḳanını
dest-mālin ḳılmasun ol gözleri seḥḥār al

---

240. MK: 124[a]; YD: G. 240.

1 Kara/günahkâr yüzümde sakalım beyazlayıp kara benzedi. Aziz ve şanı yüce Allah, karayı aka boyamış/kusurları örtmüş.

2 Ömür sayfasının yazısı/karası temize çekildi, ecel muştucusu/Azrail sonsuzluk yurdunu/ahireti müjdeledi.
2[b] ėtdi: aldı MK.

3 Erkek deve anaç develerin şevkiyle coşup (ağzından) köpükler saçsa tıpkı (saçı sakalı) ağarmış salih ihtiyara benzer.
3[b] cimāl-ile: cemāl ile YD.

4 Ölümlü ihtiyarın yüzündeki ak sakalı, sanki gönül sevinci olmuştur ya da amel gözünün nurudur.

5 Yaḥyā'nın yüzü, (sakalı) ağardıkça aydınlandı; önceleri yarısı tutulmuş aya benzerdi.
5[b] ṭutulmış: ṭolunmış MK.

241. MK: 124[b]; YD: G. 241.

1 O ayı, kırmızı renkli bir mendili tutarken gördüm; sanki şafakta beş hilâl bir araya gelmiş.

2 Onun inciler saçan avucu sanki billur kadehtir; ona renkli mendili, kırmızı şarap gibidir.

3 Cenk günü binlerce kan döken şu yiğit misali onun eli mendilinden kana boyanmıştır.

4 O gözleri büyücü güzel, âşıkların bir avuç kanını (onun) üzerine silip mendilini ala boyamasın.

5. yāre ėy **yaḥyā** bu beş beytüm-durur dest-i du‘ā
al vālā dest-māl oldı aŋa rengīn ḫayāl

242.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ten gözi ḥaḳḳı görmege hergiz eḥaḳ degül
görüp ėşiden anı bu göz bu ḳulaḳ degül

dīvāne gibi gendüyi bilmezlere uyup
gitme yabana ka‘be-i maḳṣūd ıraḳ degül

3. gel gel kitāb-ı vaḥdeti eyle müṭāla‘a
anuŋ içinde iki cihān bir varaḳ degül

ẓāhirde ḳalma bāṭın-ile āşinālıġ ėt
ẕikr eyleyen ilāhı çü dildür ṭuṭaḳ degül

5. bir ten-mi var ki ‘ışḳ-ile ḳurbānuŋ olmasun
bir cān mı var ki rūz-ı viṣāle adaḳ degül

bir serve mā’il oldı göŋül şāh-bāzı kim
ṭūbā vü sidre aŋa naẓar bir budaḳ degül

7. **yaḥyā** kimüŋ ki göŋli ėde mā-sivāya meyl
da‘vā-yı ‘ışḳ ėderse eger sözi ḥaḳ degül

243.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. sāde pehlūya dirīġā ol ṣanem ḳā’il degül
kimsenüŋ maḳṣūdı yanında anuŋ ḥāṣıl degül

---

5 Ey Yaḥyā, sevgili için (açılan) dua eli bu beş beytimdir; al renkli, ipek mendil ona renkli/hoş hayal oldu.

5[a] beytüm-durur: beytüm der-i MK.

242. MK: 124[b]; YD: G. 242.

1 Ten gözü hakikati/Hakk’ı görmeye asla layık değildir, onu görüp işiten bu gözle bu kulak değil!

2 Divane gibi kendini bilmezlere uyup başka/ıssız yerlere gitme, emel Kâbe’si uzak değil!

3 Gel, haydi vahdet kitabını/Kur’ân’ı anlayarak oku! İki cihan onun içinde bir yaprak değil!

4 Surette kalma, gönle vâkıf ol/gönülden selam ver! Zira Allah’ı zikreden gönüldür, dudak değil.

5 (Ey sevgili!) Sana aşkla kurban olmayan bir beden, vuslat gününe adak olmayan bir can var mı?

5[a] olmasun: olmaya MK.

6 Gönlün ak doğanı öyle bir selviye âşık oldu ki Tuba ve Sidre ağaçları ona kıyasla bir budak değil!

6[a] şāh-bāzı: şeh-bāzı MK.

7 Ey Yaḥyā, gönlü sevgiliden başkasına meyleden kimse eğer aşk iddiasında bulunursa sözü hakikat değildir.

243. MK: 125[a]; YD: G. 243.

1 Ne yazık ki o put gibi güzel sevgili sarıp kucaklanmaya razı değildir, onun yanında kimse muradına eremez.

‘ālem-i fānīde ref‘ ėtdi ḥicābum ‘ışḳ-ı dōst
gözüme göŋlüm gibi kevn ü mekān ḥā’il degül

3. bilmedi keyfiyyet-i esrārını ‘āşıḳlaruŋ
cām-ı ‘ışḳ-ile şu kim ser-mest ü lā-ya‘ḳıl degül

vādī-i ḥayretde ėy leylī-ṣıfat her rūz u şeb
ḥālet-i ‘ışḳ-ile mecnūn olmayan ‘āḳıl degül

5. ġam degül **yaḥyā** saŋa geçdükçe vėrmezse selām
çün-ki ol serv-i bülendüŋ alçaġa mā’il degül

244.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. dünyā-yı dūna nėce göŋül vėre ehl-i dil
zīrā ki oldı cīm-i ecel cāna muttaṣıl

cibrīl gibi ‘ālem-i ervāḥa ḳıl ‘urūc
pā-bendüŋ olmasun ḥaẕer eyle bu āb u gil

3. mey nūş ėdüp ṣurāḥī gibi olma surḫ-rū
ol işi işleme ki seni eyleye ḫacil

ḳorḳutma ehl-i ‘ışḳ olanı ḳahr-ı dehr-ile
el-‘ışḳu lā-yaḍurru bi-şey’in ve lā-yuḫıl

5. **yaḥyā** behişt-i ‘adne ėrem dėr iseŋ eger
dāl eyle zühde ḳaddüŋi dünyāyı fānī ḳıl

245.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. der-i dergāh-ı ‘ışḳa ṣūfīyā gel bārī derbān ol
yuḳarudan aşaġa nāẓır-ı eyvān-ı keyvān ol

---

2 Sevgilinin aşkı gelip geçici dünyada mahcubiyetimi giderdi/engelimi ortadan kaldırdı, (artık) cihan gözüme gönlüm gibi engel değil!

3 Aşk şarabıyla sarhoş olup kendinden geçmeyen şu kimse, âşıkların esrar sarhoşluğundan aldığı keyfi anlamadı/sırlarına vâkıf olamadı.

4 Ey Leyla suretli güzel, hayret vadisinde/hayret makamında gece gündüz aşk coşkusuyla Mecnun olmayanın/aklını yitirmeyenin aklı yoktur!

5 Ey Yaḥyā, (sevgili) gelip geçtikçe sana selam vermezse şaşırma; çünkü o yüksek selvin alçağa meyilli değil!

244. MK: 125[a]; YD: G. 244.

1 Ecelin cîm (ج)’i can (جان)’a bitişik oldukça gönül ehli alçak dünyaya nasıl gönül versin?

2 Cebrail gibi ruhlar âlemine yüksel; (yalnız) dikkat et, bu suyla toprak/beden ayağına bağ olmasın!

2[b] āb u gil: āb gil MK.

3 Sürahi gibi şarap içip yüzünü kızartma, seni mahcup edecek olan o işi işleme!

4 Âşıkları dünyanın/talihin kahrıyla korkutma! “*Aşk hiçbir şeye zarar vermez ve hiçbir şeyi bozmaz.*”

5 Ey Yaḥyā! Eğer Adn Cenneti’ne girmek istersen boyunu ibadetle iki büklüm et/dâl (د) eyle, dünyayı gelip geçici bil/terk et!

245. MK: 125[a]; YD: G. 245.

1 Ey sofu gel, bari aşk dergâhının kapısına bekçi ol; Zuhal’in köşkünü yukarıdan seyret!

duḫūl ėtsün maḥabbet āfitābı her kenāruŋdan
ḥicābı ḳaldur ortadan hemān ʻuryān u vīrān ol

3. yüri n'eylerseŋ eyle vāriṣ ol nūr-ı kerāmāta
ṣaḳın ḥayvān-ı nāṭıḳ olma insān gibi insān ol

gider mūzīligi āḫir yėrüŋ sūrāḫ-ı ḳabrüŋdür
gerekse mīr-i mīrān ol gerekse şāh-ı mārān ol

5. şükūfe gibi erbāb-ı recā senden yaŋa baḳsun
ġarīb ü nā-tüvāna maṭlaʻ-ı ḫūrşīd-i iḥsān ol

yaŋılmış her biri ḥammāl-i bār-ı iʻtibār olmış
ıraḳdan ehl-i dünyānuŋ temāşāsında ḥayrān ol

7. bugün envār-ile hem-vār olayın dėrseŋ ėy **yaḥyā**
yüri ʻāşıḳlar-ile āteş-i ʻışḳa neyistān ol

246.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. dōst ol erbāb-ı ʻışḳa müddeʻīye düşmen ol
ehl-i ḥāle gülşen ol aṣḥāb-ı ḳāle külḫan ol

çıḳsun ol ʻayn-ı teʻayyün kim seni maġrūr ėde
perde ėtme gendüŋe benlik ḥicābın sen sen ol

3. rūy-ı nādāna açılma söyleme vėrme cevāb
gel kitāb-ı ḥaḳ gibi rāz-ı ḫudāya maḫzen ol

ber-ḳarār olmaz bu mir'āt içre taṣvīr-i vücūd
ʻāḳıl iseŋ bu umūr-ı dünyevīde gevden ol

---

2 Örtüyü aradan kaldır/utanmayı bırak, haydi soyun ve harap ol/sevgiliden başkasını terk et ki aşk güneşi her yanından içeri dolsun.

3 Haydi, ne yap et, kerametler nurundan nasibini al! Sakın ahmak/konuşan hayvan olma, insan gibi insan ol!

4 Gönül kırmaktan vazgeç! İster beylerin beyi ol ister yılanların şahı, sonunda varacağın yer kabrinin çukurudur!

4[a] āḫir: ėtme MK.

5 Kimsesiz ve çaresiz kalmışlara ihsan güneşinin kaynağı ol ki ümit ehli/âşıklar çiçek misali senden tarafa baksın.

6 Her biri aldanıp itibar yüküne hamal olmuş, dünya ehlini uzaktan ibretle seyrederek hayran ol!

7 Ey Yaḥyā! Bugün nurlara gark olayım dersen haydi, âşıklarla aşk ateşine kamışlık ol!

246. MK: -; YD: G. 246.

1 Âşıklara dost, iddiacıya düşman ol! Gönlü sevgilinin aşkıyla dolanlara gül bahçesi, sözünde durmayanlara ocak ol!

2 Seni mağrur eden o itibar gözü çıksın! Sen sen ol, benlik örtüsünü/engelini kendine perde/mâni etme!

3 Cahile karşı açılma, söyleme, cevap verme! Gel, Hakk'ın/hakikat kitabı/Kur'ân gibi Allah'ın sırrına mahzen/hazine ol!

4 Beden resmi bu aynada/dünyada sonsuza dek kalmaz, aklın varsa bu dünya işlerinde ahmak ol!

5. rūşen olsun senden ėy **yaḥyā** göŋüller ḫānesi
maṭla‘-ı mihr-i ḫudā ol nūr-ı ḥaḳḳa revzen ol

247.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. vaḥdet isterseŋ elif gibi yüri tenhāda ol
rāy-ı keş̱retden berī ol sāde ol āzāde ol

‘āşıḳ-ı dīvāneye ḳayd-ı vücūdıdur ḥicāb
‘ālem ėtmek ister-iseŋ ‘ālem-i kübrāda ol

3. āfitāb-ı ‘ışḳ-ile bulmaḳ dilerseŋ irṭifā‘
evvelā bir ḳaṭre-i şebnem gibi üftāde ol

lā gibi bāb-ı ‘ademden *lā* dėme gel geç hemān
var olayın dėr iseŋ var cānib-i *illā*da ol

5. ṣūfī ṣāfī-dillerüŋ göŋline gir iḫlāṣ-ile
mescid-i aḳṣāyı gözle ka‘be-i ‘ulyāda ol

nūr-ı ‘ışḳ-ile söyündür āteş-i ‘işyānuŋı
ṭā‘at-i mevlāda ol taḳvāda ol aḳvāda ol

7. yaşuŋa müstaġraḳ eyle gendüŋi **yaḥyā** gibi
ehl-i dünyāya ṭaḳılma dür gibi deryāda ol

248.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. derdā ki aldı ayaġumı sāḳī-i ecel
gel ėy ṭabībüm ayrılacaḳ demler oldı gel

ḳaṣr-ı memātuma ṣanasın nerdübāndur
sīnem kemüklerine naẓar eyle fi'l-meş̱el

---

5 Ey Yaḥyā! (Sen) ilahî aşkın/güneşin doğuş yeri, Hakk nurunun penceresi ol ki gönüller hanesi seninle aydınlansın.

247. MK: 125[b]; YD: G. 247.

1 Allah'ın birliğine ermek dilersen haydi elif gibi yalnız ol; çokluk fikrinden kurtul, temizlen, kayıtsız ol!

2 Aklını yitirmiş âşığa engel, vücudunun bağıdır; zevke ulaşmak istersen ilahî âleme var!

3 Aşk güneşiyle yükselmek istersen önce bir çiy tanesi gibi düşkün ol!

4 "Lâ!" deme/itiraz etme, gel, "Lâ/(Masiva) yoktur!" gibi adem kapısından vakit kaybetmeden geç! Eğer var olmak istersen haydi, "İllâ/Tek var olan Allah'tır!"ya var!

5 Ey sofu! İhlasla temiz kalplilerin gönlüne girip Mescid-i Aksa'yı seyret, ulu Kâbe'ye var!

5[b] gözle: seyr ėt MK.

6 İsyanının ateşini aşkın nuruyla söndür; Allah'a itaat et, dünyadan el çek, daha da güçlü ol!

6[b] aḳvāda: fetvāda MK.

7 Kendini Yaḥyā gibi gözyaşlarına boğ; dünya ehlinin peşinden gitme, inci gibi deryada/Allah'la bir ol!

248. MK: -; YD: G. 247/1.

1 Eyvah! Ne yazık ki ecel sakisi kadehimi aldı/beni alt etti. Gel, ey tabibim! Ayrılık vakti/ölüm geldi, gel!

2 Göğsümdeki kemiklere bir bak! Sanki vefatımın sarayının merdivenleridir.

3. bayram güni seyre çıḳup gitseŋ ėy nigār
gülşende her nihāl uzadur merḥabāya el

deryā ḥarāmī gibi ṣoyup serv-ḳaddümi
çekdi kenāra ḳucdı miyānın güzel güzel

5. dünyā metā'ı 'ayn-ı ziyāndur ne fā'ide
yaḥyā alur göz ile aŋa baḳma vāz gel

[mīm]

249.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ol ṣanem 'āşıḳ-perest olam dėyü ḳorḳar müdām
anuŋ-içün kimseye baş egmeyüp vėrmez selām

biŋ kez ėşitsem gėrü bir daḫı ṣormaġ isterem
yārüŋ aġzından rivāyet olsa baŋa bir kelām

3. göŋlüm eglersin benüm çün-kim bu miḥnet-ḫānede
ėy ġam-ı dil-ber hemīşe müstedām ol müstedām

gün gibi 'ışḳıyla biz meşhūr-ı āfāḳ olmışuz
n'ola bilmezlük yüzinden ṭoġsa ol bedr-i temām

5. *mā-hüve'l-maḳṣūd* olan şi'rümden ėy **yaḥyā** benüm
ḥālümi 'arż eylemekdür yāre bāḳī ve's-selām

250.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün
Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. bende efendi meskenet ü iltiyām-ı tām
sende celāl ü şevket ü 'unvān u iḥtişām

---

3 Ey resim gibi güzel sevgili, bayram günü gezintiye çıkıp yürüsen gül bahçesindeki her fidan (seni) selamlamak için el uzatır.

4 Deniz harami gibi selvi boylumu soyup sahile çekti/kucakladı, usul usul (onun) belini sardı.

5 Dünya malı zararın ta kendisidir; neye faydası var? Ey Yaḥyā, ona alıcı gözle bakma, vazgeç!

249. MK: 126[a]; YD: G. 248.

1 O put gibi güzel sevgili, hep âşığa tapmaktan korkar. İşte, bu yüzden kimseye baş eğmeyip selam vermez.

2 Bana yârin ağzından bir söz söylense bin kez işitsem dahi bir daha sormak isterim.

3 Ey gönül alıcı yârin gamı, sonsuza dek var ol, sonsuza dek! Zira bu mihnet evinde/dünyada benim gönlümü avutursun.

3[a] çün-kim: çün-ki MK.

4 Biz, güneş gibi (onun) aşkıyla ufuklarda/âlemde şöhret bulmuşuz; o dolunay bilmezlik yüzünden doğsa/kadrimizi bilmese ne çıkar?

5 Ey Yaḥyā, benim şiirimden "hasıl olan maksat" sevgiliye hâlimi arz etmektir; baki vesselam.

250. MK: 126[a]; YD: G. 249.

1 Ey efendi, kusursuz bir tevazuyla alçak gönüllülük bende; celâl, şeref, unvan ve ihtişam sendedir.

rifʿatde ol hemīşe begüm ḳaşlaruŋ gibi
rūy-ı tevāżuʿ-ile vėrürsin bize selām

3. yüz vėrme būse adın aŋan nā-sezālara
noḳṣān ėdenlerüŋ işini ḳıl begüm temām

gūyā dehānı hātif-i ġayb oldı dil-berüŋ
gendü görinmez ādem-ile söyleşür kelām

5. **yaḥyā** firāḳ-ı ḥasret-i bezm-i ḥabīb-ile
ḳanlu yaşum gözüme gelür mey gibi müdām

251.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Mużāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ṣayd ėtmek içün ol meleki ėtsem ihtimām
āhum felekler üzre ṭutar ḥalḳa ḥalḳa dām

ʿālī-cenābdur o güneş māh-ı nev gibi
n'ola vėrürse gūşe-i ebrū-y-ile selām

3. dünyādan eyleyem gibi cān vėrüben sefer
oldı firāḳ-ı dil-ber-ile ṣabr işi temām

mecnūn ṭarīḳ-ı ʿışḳda hem-rāzum olamaz
bişmiş ḥaḳa ėrür bu meṯeldür bişince ḫām

5. āb-ı ḥayātdur bize maʿnīde tīġ-ı yār
yaḥyā bi-ʿaynihi aŋa ẓulmet-durur niyām

---

2 A beyim, tevazu gösterip bize selam verirsin; kaşların gibi daima yukarıda/yüksek makamda ol!

3 A beyim, buseden söz eden münasebetsizlere yüz verme; kusur işleyenlerin işini bitir!

3[a] nā-sezālara: nā-sāzlara MK.

4 Gönül çelen yârin ağzı güya gaipten seslenen bir melektir. Kendi görünmez; (fakat) insanla konuşur.

5 Ey Yaḥyā, yârin meclisine duyduğum hasretin hüznüyle kanlı yaşım gözlerime sürekli şarap gibi dolar.

251. MK: 126[a]; YD: G. 250.

1 O meleği avlamak için itinayla harekete geçsem ahım felekler üstüne halka halka tuzaklar kurur.

2 O güneş, hilâl gibi yüksek makamlıdır; kaşının ucuyla selam verse şaşılmaz.

3 Gönül çelen yârin ayrılığıyla sabrım bitip tükendi, can verip dünyadan gidecek gibiyim.

4 Mecnun aşk yolunda bana yoldaş olamaz, bu atasözüdür: “Ham pişinceye kadar pişmiş Hakk’a ulaşır.”.

4[a] ʿışḳda: ʿışḳuŋda MK.

5 Ey Yaḥyā, sevgilinin kılıcı bize aslında hayat suyudur; kılıf da şüphesiz onun karanlıklar ülkesidir.

252.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Mücteẕ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. selāmet olsun ilāhī o serv-i sīm-endām
vėrür raḳībden uġurlayınca baŋa selām

ėşigine kefenüm boynuma ṭaḳup varsam
'aceblemeŋ ki gėyer ka'beye varan iḥrām

3. ser-āmed eyledi derd ehli arasında beni
güzeller içre ėden gün gibi o māhı be-nām

benüm gözümden aḳan ḳan degül şu meydür kim
nigār nūş ėder aġyārı ile anı müdām

5. ġıdā-yı rūḥ-durur cümle şi'ri **yaḥyā**nuŋ
gedā-yı 'ışḳ olalı oldı ol emīr-i kelām

253.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. gerçi ki ẓāhiren bize yār ėtmez iltiyām
başındaġı ḳaranfüli ṭurmaz vėrür selām

sīnemdeki eliflerüŋ ucında dāġlar
yārüŋ ḳaranfüline müşābih olur müdām

3. miḥrāb ėdinmiş ol ṣanemüŋ ḳaşı ṭāḳını
gāhī rükū' ėder o ḳaranfül gehī ḳıyām

destār-ı yār üzre ḳarār eylese ne var
bürc-i şerefde necm-i se'ādet gibi müdām

5. **yaḥyā** gibi ḳolında anuŋ tāze dāġı var
ser-dār-ı 'ālem olur olan 'ışḳ-ile be-nām

---

252. MK: 126[b]; YD: G. 251.

1 Ey Allah'ım, o gümüş tenli selvi selamette olsun! Bana rakipten gizlice selam verir.

2 (Onun) eşiğine kefenimi boynuma sarıp varsam şaşırmayın; çünkü Kâbe'ye varan kimse, ihram giyer.

3 O ayı güzeller içinde gün gibi meşhur eden, dert ehli/âşıklar arasında da beni öncü eyledi.
3[b] içre: içinde MK; be-nām: nām MK.

4 Benim gözümden akan kan değildir! Resim gibi güzel sevgilinin sürekli engelle/rakiple içtiği şu şaraptır.

5 Yaḥyā'nın bütün şiirleri ruhun gıdasıdır; o, aşk dilencisi olduğundan beri sözün sultanı oldu.
5[a] rūḥ-durur: rūḥdur MK.

253. MK: 126[b]; YD: G. 252.

1 Sevgili bize açıkça tevazu göstermese de başındaki karanfili durmaz, selam verir.

2 Göğsüme çektiğim eliflerin ucundaki yanık yaraları hep sevgilinin karanfiline benzer.

3 O put gibi güzel sevgilinin kaşı kemerini mihrap edinen o karanfil, gâh rükûya/öne doğru eğilir gâh kıyamda/ayakta durur.

4 (O karanfil) daima şeref burcunda olan saadet yıldızı gibi sevgilinin sarığı üstünde yer etse ne var?

5 Yaḥyā gibi onun da kolunda yeni açılmış yanık yarası/siyahlık var; aşkla şöhret bulan, âlemin sultanı olur!

254.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. şem‘-i bezm-ārāsıdur ‘uşşāḳuŋ ol bedr-i temām
sīm-sīmālarda altun baş olupdur aŋa nām

aġırı altun deger maḥbūbdur yūsuf gibi
cümle ḫalḳ ol ḳāmeti mevzūna olmışdur ġulām

3. ‘ālem içre ṣanki ‘abbāsī ‘alemdür ḳāmeti
ol siyeh-pūşa ki altun baş dėrler ḫāṣ u ‘ām

çin seḥer altun ḳalemle yazsun anı āfitāb
bir güzel maṭla‘ dėmiş ol ḫusrev-i şīrīn-kelām

5. şi‘rümüŋ her mıṣra‘ı vaṣfında ėy **yaḥyā** anuŋ
zer-nişān bir tīġdur gūyā sevād-ı ḫaṭ niyām

255.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yanuma geldi uyurken gėce ol bedr-i temām
ṣanasın meyyit nemāzın ḳılmaġa oldı imām

ölmiş idüm ol ḳıyāmet eyledi iḥyā beni
ya‘nī uyurken uyandurdı ėdüp feṭḥ-i kelām

3. āfitāb-ile ḳırān ėtdi nücūm-ı devletüm
dün gėce ḳadre ėrişdüm nite-kim māh-ı ṣıyām

fürḳatinüŋ derdi çoḳ ammā zemānı az olur
bir ḫayāl-i ḫ̆āba beŋzer ‘ālem-i vuṣlat temām

---

254. MK: 127[a]; YD: G. 253.

1 O dolunay, âşıkların meclisini süsleyen kandildir; gümüş tenli güzeller arasında Altun Baş ona ad olmuştur.

2 (O), Hz. Yusuf gibi ağırlığınca altına değer bir güzeldir; bütün dünya o düzgün boylu güzelin kölesi olmuştur.

3 Herkesin Altun Baş dediği o siyahlar giymiş güzelin boyu sanki Abbasî halifelerinin yeryüzündeki siyah renkli sancağıdır.

4 O tatlı dilli, şirin sözlü sultan güzel bir matla söylemiş; güneş onu seher vakti erkenden altın kalemle/ışıklarıyla yazsın.

4[a] yazsun: yazdı MK.

5 Ey Yaḥyā! Şiirimin onu vasfeden her mısraı güya altın işlemeli bir kılıç, yazının mürekkebi/karası da (o kılıcın) kınıdır.

5[a] vaṣfında ėy **yaḥyā**: gūyā ki vaṣfında MK.

255. MK: 127[a]; YD: G. 254.

1 O dolunay gece uyurken yanıma geldi, sanki cenaze namazı kıldıracak bir imam gibiydi.

1[a] geldi: gelmiş MK.

2 Ölmüştüm, beni o kıyamet diriltti yani uyurken söze başlayıp beni uyandırdı.

3 Dün gece Ramazan ayı gibi Kadir Gecesi'ne eriştim/şeref buldum; (çünkü) talihimin yıldızları güneşle bir araya geldi.

3[a] devletüm: ṭal‘atum MK.

4 (Ey sevgili), ayrılığının derdi çoktur; lakin vuslat âlemi de tıpkı bir rüyaya benzer, zamanı az olur.

4[a] fürḳatinüŋ: vuṣlatınuŋ MK.

5. ‘ayn-ı cānı ḫ̆āb-ı ġafletden açuḳ ṭut dā’imā
tā ki ėy **yaḥyā** saŋa luṭf ėde ḥayy-i lā-yenām

256.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. var iken dilde du‘ā-yı devleti yārüŋ müdām
aġlamam cevr ü cefādan söylemem zā’id kelām

levḥ-i ḥüsnüŋde nigārā görinen ḫaṭṭ-ı lebüŋ
bir saṭırda iki mıṣra‘ gibi olmışdur temām

3. gün gibi sulṭān-ı rūm olduŋsa lāyıḳlar saŋa
n'ola ben dervīşüŋe şām-ı firāḳ olsa maḳām

cān gibi la‘l-i lebüŋi ehremenlerden ṣaḳın
ėy perī mühr-i süleymān gibi olmışdur be-nām

5. yüzüme başup geçe dėrdüm velī söz geçmedi
ḳıldum ėy **yaḥyā** hezār iḳdām u vāfir ihtimām

257.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ėy perī bir ben idüm bir daḫı sen bir ḥammām
veh ki ḫalvetde saŋa ėdemedüm feṭḥ-i kelām

ṭutuşup cismi yanar ‘āşıḳ-ı dil-ḫaste gibi
gördi ḥammām seni çün-ki işi oldı temām

3. bu nėce cism-i laṭīf olur ėyā şems-i cihān
ḳısḳanur gendü gözinden baḳamaz cismüŋe cām

---

5 Ey Yaḥyā, gönül gözünü daima gaflet uykusundan muhafaza et ki her zaman diri ve uyanık olan Allah, sana lütufta bulunsun.

256. MK: 127[a]; YD: G. 255.

1 Dilimde daima sevgilinin saadeti/saltanatı için edilen dua varken eziyet ve sıkıntıdan şikayet etmem, ondan başka da söz söylemem!

2 Ey resim gibi güzel sevgili, güzellik levhanda görünen dudağının ayva tüyleri/yazılar tastamam bir satırdaki iki mısra gibidir.

2[a] levḥ-i: vaṣf-ı MK; ḫaṭṭ-ı lebüŋ: ḫaṭ leblerüŋ MK.

3 Güneş gibi Rûm ülkesine sultan olmuşsan sana yaraşır; ben dilencineyse ayrılık Şam’ı/gecesi makam olsa şaşılmaz.

4 Ey peri, dudağının lâlini canını korur gibi cinlerden sakın; (çünkü o), Hz. Süleyman’ın mührü gibi meşhur olmuştur.

5 Ey Yaḥyā! “(Sevgili) yüzüme basıp geçsin!” derdim, itina ve sabırla epey gayret ettim; lakin sözüm kâr etmedi.

257. MK: 127[b]; YD: G. 256.

1 Ey peri! Hamamda bir ben, bir de sen vardın. Ne yazık ki seninle baş başayken/hamam köşesinde (bile) konuşmaya cesaret edemedim.

2 (Ey sevgili), seni görünce hamamın işi bitti! Bedeni bu yüzden gönlü yaralı âşık gibi tutuşup yanar.

3 Ey cihan güneşi, bu ne hoş bir bedendir? Cam (seni) kendi gözünden sakınır da cismine bakamaz.

ġarażum ṣu gibi ayaġuŋa yüz sürmek idi
āh kim olmaz imiş ‘āşıḳ olanda iḳdām

5. cānumuz çıḳdı çıḳalum gidelüm ėy **yaḥyā**
ol perī olmayıcaḳ odlara yansun ḥammām

258.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. elini gögsine ḳoyup bugün ol serv-i ḫırām
göŋül alçaḳligini eyleyüben vėrdi selām

cāmi‘-i ḥüsn yüzidür ḳaşı miḥrābı anuŋ
eylemiş ṣaf ṣaf olup kirpügi çeşmini imām

3. ḳāmet olduḳça ḳıyāmet ḳoparur ḳaddi müdām
ol gözi fitne ḳaçan kim ėde nāz-ile ḳıyām

eyledüm rūyumı seccāde gibi ḫāk-i ḳadem
ne ḳılalum yüzüme başmaġa ḳılmaz iḳdām

5. yaraşur gün gibi ḥüsn ile kemāle ėrse
çü ṣalāḥıyyet ile ḳıldı elif ḳaddini lām

ḳāmetüm ḥalḳa ḳılup baġruma ṭaşlar başayım
olayın zühd ile ḥātim gibi ėllerde be-nām

7. merḥabāya el uzadur ṣanuram ėy **yaḥyā**
ḳaldura çün-ki du‘āya elin ol serv-i ḫırām

---

4 Arzum su gibi ayağına yüz sürmekti. Ah ah! Âşık olanda sabır olmaz imiş.

5 Ey Yaḥyā canımız gitti, (haydi biz de) çıkıp gidelim. O perinin olmadığı hamam ateşler içinde yansın/perişan olsun!

258. MK: 127[b]; YD: G. 257.

1 Bugün o salınan selvi, elini göğsüne koyup tevazuyla selam verdi.
1[a] serv-i ḫırām: serv-ḫırām YD.

2 Yüzü güzellik camisi, kaşı da onun mihrabıdır; kirpikleriyse saf saf olup gözünü imam eylemiştir.

3 O gözü fitneler saçan güzel ne zaman nazlanarak ayağa kalksa yürüdükçe boyu durmadan kıyametler koparır.

4 Yüzümü seccade gibi (onun) ayakları altına serdim; (lakin) ne yapalım, yüzüme basmak için hiç çaba harcamaz.
4[a] eyledüm: eyledi MK.

5 Dosdoğru/elif (ا) boyunu ihlasla iki büklüm/lâm (ل) ettiği için (o sevgili) gün gibi güzellikle zirveye ulaşsa yaraşır.
MK: -.

6 Boyumu halka edip bağrıma taşlar basayım, takva ile Hâtim gibi illerde şöhret bulayım.
MK: -.
6[b] ḥātim: ḫātem YD.

7 Ey Yaḥyā, o salınan selvi ne vakit duaya elini kaldırsa selamlaşmak için elini uzatır sanırım.
7[b] serv-i ḫırām: serv-ḫırām YD.

259.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gėce gündüz aġların rūz-ı viṣāli görmedüm
nėçe günlerdür ki ol ḳaşı hilāli görmedüm

ehl-i ḥāl olur ṭolar gün gibi ‘ışḳından cihān
‘āşıḳ-ı ṣādıḳları dünyāda ḫālī görmedüm

3. ‘ālemüŋ ya‘ḳūbıyam derd ü belā eyyūbıyam
çoḳ zemān oldı ki ol yūsuf-cemāli görmedüm

her ḳaçan āh eylesem meyl eyler ol serv-i revān
rūzigār-ile egilmez bir nihāli görmedüm

5. ‘ayn-ı rif‘at oldı ėy **yaḥyā** bu alçaḳlıḳ baŋa
gendümi āyīne-i ‘ālemde ‘ālī görmedüm

260.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. bugün o merdüm-i ‘ālī-naẓardan ayrıldum
gözüm yaşı gibi nūr-ı baṣardan ayrıldum

bu gėce şem‘ine cem‘ olmış-idüm ol māhuŋ
ne ḳara günlere ḳaldum seḥerden ayrıldum

3. diyār-ı ġurbete āhum gibi çıḳup gitdüm
fiġānlar ile o cān u cigerden ayrıldum

firāḳ-ı yārüm-ile gitdi ‘aḳl u ṣabr u ḳarār
yazuḳ degül-mi baŋa kim nelerden ayrıldum

---

259. MK: 128[a]; YD: G. 258.

1 Gece gündüz ağlarım, vuslat gününe eremedim; o hilâl kaşlı güzeli görmeyeli günler oldu.

2 Öyle hâl ehli vardır ki cihan (onun) gün gibi aşkıyla dolup taşar, sadık âşıkları da dünyada boş, aşksız görmedim.

3 Âlemin Yakub'uyum, dert ve belanın Eyyûb'uyum; o Yusuf yüzlü güzeli görmeyeli çok uzun zaman oldu.

4 O salınan selvi ne zaman ah etsem ilgi gösterir/eğilir, rüzgârda eğilmeyen bir fidan görmedim.

5 Kendimi dünya aynasında yüksek görmedim; ey Yaḥyā, bu tevazu bana yüceliğin ta kendisidir.

260. MK: 128[a]; YD: G. 259.

1 Bugün o yüce bakışlı insandan ayrıldım, gözyaşlarım gibi gözümün nurundan ayrıldım.

2 Bu gece o ayın kandilinin (etrafına) toplanmıştım, seher vaktinde/seher vakti gibi güzelden ayrılıp ne kara günlere kaldım?

2[a] ol: o MK.

3 Gurbet illerine ahım gibi çıkıp gittim; gözyaşları ve feryatlarla o candan, ciğerden ayrıldım.

3[b] o: ol YD.

4 Sevgilinin ayrılığıyla aklım gitti, sabrım ve huzurum kalmadı. Yazık değil mi bana? (Bak), nelerden ayrıldım?

4[b] kim: - MK.

5. şadef gibi n'ola çāk olsa sīnem ėy **yaḥyā**
iki cihāna deger bir güherden ayrıldum

261.

Mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ūlün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. 'azm-i sefer ėtdüm yine cānān-ile gitdüm
bir mūr-ı ża'īfem ki süleymān-ile gitdüm

şādām aŋa kim oldı gėcem ḳadr ü günüm 'īd
şarḳ ėllerine bir meh-i tābān-ile gitdüm

3. āsānlıġ-ile menzil-i maḳṣūda ėrişdüm
ṣūfī bu yola himmet-i merdān-ile gitdüm

bī-hūş-ı ġam-ı fürḳat iken gendüme geldüm
ya'ḳūb gibi yūsuf-ı ken'ān-ile gitdüm

5. cānān-ile **yaḥyā** gibi terk-i vaṭan ėtdüm
ölüp dirilüp ṣoŋ nefes īmān-ile gitdüm

262.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. āḫiret yolı gibi ġurbete tenhā gitdüm
gitdüm ammā ki 'aceb vālih ü şeydā gitdüm

rāh-ı kūyuŋ gibi boynumı burup ḥasret-ile
aġlayu aġlayu sensüz yine cānā gitdüm

3. seni cānum gibi ḫoş ṭutmadum ėy māh-ı ṣıyām
bilmedüm ḳadrüŋi ḥayfā vü dirīġā gitdüm

ne göŋül ḳaldı ne 'aḳl u ne firāset ne ḳarār
eyledüm gendümi bir ẓālime yaġmā gitdüm

---

5 Ey Yaḥyā, göğsüm inci kabuğu gibi dilim dilim olsa şaşılmaz; (çünkü) iki cihana değer bir inciden ayrıldım.

261. MK: 128[a]; YD: G. 260.

1 Hz. Süleyman'la giden aciz bir karınca gibi yine sefere çıkıp sevgiliyle gittim.

2 Doğu illerine bir parlak ay ile birlikte gittim diye gecem Kadir Gecesi, gündüzüm de bayram oldu, onun için pek sevinçliyim.

2[a] kim: ki MK.

3 Ey sofu, bu yola erenlerin himmetiyle çıktım; emel menziline/fenâfillaha kolayca eriştim.

4 Hz. Yakub gibi ayrılık gamıyla aklımı yitirmişken kendime gelip Kenanlı Yusuf'un peşinden gittim.

5 Yaḥyā gibi sevgiliyle birlikte vatanı terk ettim, ölüp dirilip/ne yapıp edip son nefeste imanla gittim.

262. MK: 128[b]; YD: G. 261.

1 Ahiret yolu gibi gurbete tek başıma gittim; hem de öyle bir hayran, aklı gitmiş ve çılgın bir hâlde gittim ki şaşılır!

2 Ey can, hasretle mahallenin yolu gibi boynumu büküp ağlaya ağlaya yine sensiz gittim.

3 Ey oruç ayı, seni gönlüm gibi hoş tutmadım. Vah, yazıklar olsun! Kıymetini/yüceliğini bilemedim, gittim!

4 Ne gönül kaldı ne akıl, ne idrak ne de sabır. Kendimi bir zalime yağma ettim gitti!

5. çāre yoḳ ṣabra elümden ne gelür ėy **yaḥyā**
emr-i taḳdīr-i ḫudā ḳıldı teḳāżā gitdüm

263.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. vilāyetlerde gezdüm gün gibi seyr-i cihān ėtdüm
ėrişdüm menzil-i maḳṣūduma ṭayy-ı mekān ėtdüm

ḥużūrum şāh-bāzını uçurdı dest-i bīgāne
ḥabībüŋ āsitānı āsümānın āşiyān ėtdüm

3. ecel der-bendini gördüm ki ġāyet ḳorḫulu yoldur
hemān ferhād u mecnūnı öŋümce dīdebān ėtdüm

ṣabā-yı āhum-ile yola düşdüm baḥr-i 'ālemde
vücūdum zevraḳına aḳ ṣaḳaldan bādbān ėtdüm

5. göŋül āyīnesini ẕü'l-celālüm ẕü'l-cemāl ėtdi
beni ṣanmaŋ ki bir laḥẓa taṣavvurdan ziyān ėtdüm

suṭūr-ı naẓm-ı cān-baḫş-ile tezyīn oldı dīvānum
me'ānī ḳaṣrına gūyā ki yėr yėr nerdübān ėtdüm

7. benüm gün gibi eş'ārum cihān-gīr oldı ėy **yaḥyā**
ḥayāt ābını dünyāda ziyāde rāyegān ėtdüm

264.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. senüŋ nām-ı şerīfüŋle yazılsa bir yėre adum
bulup vaṣluŋ tesellīsin diŋer efġān u feryādum

---

5 Ey Yaḥyā! Sabra takat kalmadı, elimden hiçbir şey gelmez; alın yazısı emretti, gittim.

263. MK: 129[b]; YD: G. 262.

1 Güneş gibi illerde gezip cihanı dolaştım/seyrettim, kısa zamanda uzun mesafeleri aşıp emel menzilime ulaştım.

2 Meçhul bir el huzurumun ak doğanını uçurunca (ben de) yârin eşiğinin göğünü mesken tuttum/kuş yuvası yaptım.

3 Ecel geçidinin nasıl korkunç ve tehlikeli bir yol olduğunu görünce hemen Ferhad ve Mecnun'u önümde gözcü yaptım.

4 Dünya denizinde ahımın seher yeliyle yola çıktım, vücudum kayığına ak sakaldan yelken yaptım.

4[b] zevraḳına: zevraḳında MK.

5 Celâl sahibi Allah'ım gönül aynasında güzellik ve rahmetle tecelli etti, beni bir an (bile) hayal kırıklığına uğradım sanmayın.

6 *Dīvān*'ım can bağışlayan nazmın satırlarıyla süslendi, sanki manalar köşküne yer yer merdivenler yaptım.

7 Ey Yaḥyā, benim şiirlerim gün gibi cihana hükmetti/cihanı sardı; hayat suyunu dünyada bedavadan dağıttım!

7[b] ėtdüm: buldum MK.

264. MK: 128[b]; YD: G. 263.

1 (Ey sevgili), ismim senin şerefli adınla bir yere yazılsa vuslatınla teselli olup haykırışımla feryadım sona erer.

helāk eyle beni ḳurtar belādan ḫayra gir cānā
belādur başuma zīrā vücūd-ı miḥnet-ābādum

3. görinmez gözüme mihr ü vefāsı ẕerrece yārüŋ
cefā vü cevrine rāżī olupdur cān-ı mu‘tādum

hemān-dem iḫtiyār elden gidüp ḳarşu çıḳar cānum
ıraḳdan ṭoġrulup gelse ḳaçan o serv-i āzādum

5. ėrişmez ‘ışḳ-ile cān vėrmeyince kimse cānāna
yolında ölmez-isem şimdi **yaḥyā** olmasun adum

265.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. vefāda miṯli bulınmaz bugün bir nev-cüvān buldum
görince sevdüm anı ölmiş iken tāze cān buldum

yeŋile ‘āşıḳ oldum eski derdüm tāzelendürdüm
olanca bendesi olmalı bir şāh-ı cihān buldum

3. ilāhī gölgesini üstümüzden ırma dünyāda
baş egmez sidretü'l-a‘lāya bir serv-i revān buldum

viṣālüŋ ḳadrini bilmez firāḳa düşmeyen hergiz
ġam-ı hicrāna ṣabr ėdenleri hep şādümān buldum

5. bu miḥnet-ḫāne-i ‘ālemde **yaḥyā** gibi ‘uṣṣāḳı
esīr-i derd-i hicrān u faḳīr ü nā-tüvān buldum

---

2 Ey can, beni helak edip beladan kurtar da hayra gir! Zira mihnetle dolu vücudum başıma beladır.

3 Sevgilinin aşkı ve vefası zerre kadar gözüme görünmez, derde alışkın canım (onun) cefa ve eziyetine razı olmuştur.

4 O başına buyruk selvim uzaktan ne zaman doğrulup gelse hemen irademelimden gider, canım (onu) karşılamaya çıkar.

4[b] o: ol MK.

5 Ey Yaḥyā, aşkla can vermedikçe kimse sevgiliye kavuşamaz. Şimdi (yârin) yolunda ölmezsem (bir daha) adım anılmasın/namım kalmasın!

265. MK: 129[a]; YD: G. 264.

1 Bugün vefada eşi bulunmaz yeni yetme bir güzel buldum; onu görür görmez sevdim, ölmüşken yeniden can buldum.

1[a] bulınmaz: bulunmaz MK.

2 Yenice âşık olup eski derdimi tazeledim, tam kölesi olmaya layık bir cihan sultanı buldum!

3 Yüce Sidre’ye/Sidre ağacına baş eğmeyen öyle bir salınan selvi buldum ki ey Allah’ım, yeryüzünde (onun) gölgesini üzerimizden ayırma!

4 Ayrılığa düşmeyen kavuşmanın kıymetini asla bilemez, ayrılık gamına sabredenleri hep şen buldum.

5 Dünyanın bu mihnet evinde Yaḥyā gibi âşıkları, ayrılık derdine esir düşmüş aciz ve perişan bir hâlde buldum.

266.

Fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Ḫafîf + + – – / + – + – / + + –

1. sevdüm ol yāri mübtelā oldum
gendü gendüme bir belā oldum

baŋa yėtmez mi bu se'ādet kim
āşināsına āşinā oldum

3. kim ne dėrse dėsün bi-ḥamdi'llāh
hele ben lāyıḳ-ı cefā oldum

ol elif-ḳad selāmum almayalı
dāl-veş ġuṣṣadan dü-tā oldum

5. begligüm var cihānda ėy **yaḥyā**
yār ėşiginde bir gedā oldum

267.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. geçdi 'ömrüm gibi yoldan şeh-süvārum serverüm
atınuŋ izi gibi ardınca ḳaldı gözlerüm

çihresinde cem' olur rūy-ı celāl-ile cemāl
altun üsküfle ḳaçan seyr ėde ol meh-manẓarum

3. bir yaŋa şems-i cemālinden müşerrefdür cihān
bir yaŋa ben yalıŋuz rūy-ı celāle maẓharam

gözüme ḳarşu benüm söyleşmesün aġyār-ile
ḳā'il oldum söylemezse baŋa 'ömrā dil-berüm

5. bilmez ėy **yaḥyā** ḳulınuŋ ḳıymetin ol pādişāh
gerçi kim baḥr-i ġazelde miṯli yoḳ bir gevherem

---

266. MK: 129[a]; YD: G. 265.

1 O yârî sevdim, âşık oldum da kendi kendime bir bela oldum.

2 (Onun) yâriyle dost oldum, bu saadet bana yetmez mi?

3 Kim ne derse desin, Allah'a şükürler olsun ki ben sonunda cefaya layık oldum!

4 O elif boylu güzel selamımı almadığından beri kederden dâl (د) misali iki kat oldum.

5 Ey Yaḥyā, yârin eşiğinde bir dilenci oldum; (artık) yeryüzünde saltanatım var!

267. MK: 129[a]; YD: G. 266.

1 Usta binicim, sultanım yoldan ömrüm gibi geçip gitti; gözlerim atının izi gibi ardından bakakaldı.

2 O ay yüzlü güzelim ne zaman altın işlemeli üsküfle dolaşmaya çıksa çehresinde celâl ile cemâl birbirine karışır.

2[b] ėde: ėder MK.

3 Bir yanda cihan (onun) cemâlinin/güzel yüzünün güneşiyle şeref bulurken diğer yanda ben yalnızca (onun) celâl yüzüne mazharım.

4 Ey ömrüm, gönül alıcı sevgilim benimle konuşmazsa razıyım; (yeter ki) gözümün önünde engelle/rakiple sohbet etmesin!

5 Ey Yaḥyā, her ne kadar gazel denizinde emsali bulunmayan bir inci olsam da o padişah kulunun kıymetini bilmez.

268.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gönlümüñ şırçe serāyı saña me’vādur begüm
gözlerüm aña iki cām-ı muṣaffādur begüm

ölümümdür ḫaṭṭ-ı reyḥānuñ ḫudā göstermesün
ḳuluña ẓulm eyleme ölümlü dünyādur begüm

3. her şecer bir ṭūr ṭaġıdur münācāt ehline
her şükūfe anda envār-ı tecellādur begüm

ḥālümi mihrüñ perīşān eyledi encüm gibi
māh-ı nevdür ḳāmetüm yaşum s̱üreyyādur begüm

5. ‘ālem-i fürḳatdedür ṣanma bu **yaḥyā** bendeñi
gönli mir’ātında taṣvīrüñ hüveydādur begüm

269.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Müctes̱ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. ġarīblıḳda ecel gelmedin çıḳup gitsem
serāy-ı yārümi bir gün öñürdi seyr ėtsem

cemāli şevḳı ile ebr-i nev-behār gibi
yaḳamı pārelesem ṭaġ u ṭaşı aġlatsam

3. ne ulu devlet idi bu ki ben ża‘īf ü naḫīf
kilāb-ı kūyınuñ evvel ṣunanına yėtsem

baḳamazın şaşarın göz yaşı gibi düşerin
güzellerüñ birini dil-rübāma beñzetsem

5. sükūt ėder ṣu‘arā māhī gibi ėy **yaḥyā**
ḳaçan ki ḫāmemi baḥr-i ġazelde söyletsem

---

268. MK: 129[b]; YD: G. 267.

1 A beyim, gönlümün sırça sarayı sana meskendir, gözlerimse onun iki berrak camıdır.

2 Fesleğene benzeyen ayva tüylerin/reyhan hattın benim ölümümdür, Allah göstermesin! A beyim, dünya gelip geçicidir; kuluna zulmetme!

3 A beyim, dua ehline her ağaç bir Tur Dağı, her çiçekse orada tecelli nurudur.

4 A beyim, aşkın/güneşin hâlimi yıldızlar gibi perişan etti/dağıttı; (şimdi) boyum hilâl, gözyaşlarımsa Süreyya’dır.

5 (Sen) bu Yaḥyā kulunu ayrılık âlemindedir sanma; (onun) gönül aynasında resmin görünmektedir.

269. MK: 130[a]; YD: G. 268.

1 Ecel gelmeden (şu) gurbetten çıkıp gitsem, sevdiğimin sarayını bir gün evvel seyretsem.

2 (Onun) güzelliğinin aşkıyla/coşkusuyla ilkbahar bulutu gibi yakamı yırtıp dağı taşı ağlatsam.

3 Benim gibi güçsüz düşmüş bir zavallının (onun) sokağındaki köpeklerin ilk saldıranına ulaşması ne büyük bir şereftir.

3[a] ki: kim MK.

4 Güzellerin birini gönül çelen sevdiğime benzetsem (yüzüne) bakamaz, şaşırır, gözyaşı gibi düşerim.

5 Ey Yaḥyā, gazel denizinde ne zaman kalemimi konuştursam şairler balık gibi sükut eder.

270.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yūsuf-ı gül-çihremi seyrümde seyrān eyledüm
cūşa geldüm aġladum āh ėtdüm efġān eyledüm

gendümi ya‘ḳūb-ı ḥasret yolumı rāh-ı firāḳ
ḫānemi beytü'l-ḥazen şehrümi ken‘ān eyledüm

3. ḳatlüme ḳāmet getürmişdi dün ol serv-i revān
āh kim ġāyetde şād oldum peşīmān eyledüm

pādişāh-ı naẓm u neşrem baḥr ü ber sulṭānıyam
leşker-i eş‘ārdan bir ‘ālī dīvān eyledüm

5. mesken ėtdüm āsitān-ı dil-beri **yaḥyā** gibi
menzil-i maḳṣūdumı eyvān-ı keyvān eyledüm

271.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. saŋa kim sūzumı bildürmegi maḳṣūd ėtdüm
ėy ḫalīlüm yėrümi ‘ūd gibi od ėtdüm

dāl ėdüp ḳaddümi dünyāya ṭapar ṣaŋma beni
ḳalbümüŋ ‘ādet-i nemrūdını merdūd ėtdüm

3. cūd-ile oldı cemāl issi vücūd āyinesi
dildeki şāhid-i maḳṣūdumı meşhūd ėtdüm

ḫasteyem varamazın yārüme yalvaramazın
benden ol ẓālimi bir ma‘nīde ḫoşnūd ėtdüm

5. bāde-i şevḳ-ile **yaḥyā** gibi bī-hūş oldum
elemümden biraz āsūde olup sūd ėtdüm

---

270. MK: 130[a]; YD: G. 269.

1 Gül yüzlü Yusuf’umu rüyamda/gezintiye çıktığımda hayran hayran seyrettim; coştum, ağladım, ah edip haykırdım.

2 Kendimi hasret Yakub’u, yolumu ayrılık/hüzün yolu; evimi hüzünler evi/Hz. Yakub’un hanesi, yurdumu Kenan eyledim.

3 O salınan selvi dün beni öldürmeye niyetlenmişti. Eyvahlar olsun! Çok mutlu olunca (onu) pişman ettim/kararından vazgeçirdim.

4 Nazmın ve nesrin padişahı, yeryüzünün sultanıyım; şiir askerlerinden bir ulu *Dīvān* derledim/yüce bir meclis kurdum.

5 Yaḥyā gibi gönül çelen yârin eşiğini mesken tuttum, emel menzilimi Zuhal’in köşkü/göğün yedinci katı eyledim.

271. MK: 130[a]; YD: G. 270.

1 Ey sadık dostum/İbrahim’im, sana yangınımı/aşkımı bildirmeyi arzuladığım için yerimi öd ağacı gibi ateş eyledim.

2 Beni boyumu dâl (ﺩ)/iki büklüm edip dünyaya tapar sanma, kalbimin Nemrud âdetini defettim.

3 Vücut aynası cömertlikle güzelleşti, gönlümdeki maksut güzeline izzet ve ikramda bulundum.

4 Hastayım, varıp sevdiğime yalvaramam; o zalimi bir anlamda benden memnun ettim.
4[b] bir: - MK.

5 Yaḥyā gibi aşk şarabıyla aklımı kaybettim, elemimden bir nebze huzur bulup kâr ettim.

272.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. budur kilāb-ı kūyuŋa minnetler ėtdügüm
ma'ẕūr olsun anlara zaḥmetler ėtdügüm

cānā düşüm mi idi benüm 'izzete ėrüp
sen yūsuf-ı zemān-ile ṣoḥbetler ėtdügüm

3. düşdi maḥabbete delü göŋlüm yeŋilmedi
hep żāyi' oldı aŋa naṣīḥatler ėtdügüm

beŋzer ḫayālüm idi o gėce benüm begüm
ḳulluḳlar eyleyüp saŋa ḫıdmetler ėtdügüm

5. **yaḥyā** hemīşe ol gözi bīmāra ḫoş gelür
'ayb olmaya raḳībine ḫurmetler ėtdügüm

273.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Mücteẕ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. fiġān u āh-ile kūh-ı girānı söyledelüm
sirişk-i çeşm-ile āb-ı revānı söyledelüm

birer ḥikāyet ėdüŋ bezm içinde nevbetle
ẓarāfet-ile o 'īsā-dehānı söyledelüm

3. ṣafā sürüp dil-i mecnūnı diŋlene dėr iseŋ
bu gėce leylī-i şīrīn-zebānı söyledelüm

revā mı ben ḳuluŋa çaḳ bu deŋlü cevr ėtmek
benüm begüm gel e bir nükte-dānı söyledelüm

5. ṣafā-yı ḳalb-ile sāġar gibi ḳulaḳ ṭutalum
ṣurāḥī gibi mey-i erġavānı söyledelüm

---

272. MK: 130[b]; YD: G. 271.

1 (Ey sevgili), onlara verdiğim zahmetler hoş görülsün diye mahallenin köpeklerine minnet etmekteyim.

2 Ey can, itibar görüp sen devrin Yusuf'uyla sohbetler ettiğim benim rüyam mıydı?
2[a] idi: - MK.

3 Deli gönlüm aşka düştü, zaptedilemedi; ona ettiğim nasihatler hep boşa gitti.

4 Ey beyim, kölen olup sana hizmet ettiğim o gece anlaşılan benim hayalimdi/düşümdü.

5 Ey Yaḥyā, rakibe hürmet ettiğim için beni kınamayın; (çünkü bu yaptığım) o mahmur gözlü güzelin hep hoşuna gider.

273. MK: 131[a]; YD: G. 272.

1 Feryatlar ve ahlarla yüce dağı söyletelim/inletelim, gözyaşlarıyla akarsuyu söyletelim/çağlatalım.

2 Mecliste sırayla birer hikâye anlatın da nezaketle/zeyreklikle o İsa ağızlı güzeli söyletelim.

3 Mecnun/deli gönlü sefa sürüp huzur bulsun istersen bu gece tatlı dilli, şirin sözlü Leyla'yı söyletelim.

4 A benim beyim ben kuluna bu denli eziyet etmek reva mıdır? Haydi gel! Bir nüktedanı söyletelim.

5 Şarap kadehi misali canıgönülden kulak verelim, sürahi gibi erguvan şarabını söyletelim.

getürüp ortaya çengüŋ ṣaḳalına gülelüm
bu ṣoḥbet içre biraz daḫı anı söyledelüm

7. ṣerāb-ı ‘ışḳ-ile **yaḥyā**yı mest ėdüp sāḳī
ümīddür nėçe rāz-ı nihānı söyledelüm

274.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. iki ḳat oldı vücūdum ḳocadum ḳat ḳaldum
melekü'l-mevt selāmını egildüm aldum

ma‘rifet mīveleri egdi vücūdum ṭalın
rā gibi ḥayret-ile baḥr-i kemāle ṭaldum

3. aġarup gün gibi müstaġraḳ-ı envār oldum
sāye-veş yüz ḳarasın rūy-ı zemīne çaldum

rūzigār-ile dü-tā oldı nihāl-i bedenüm
āḫir-i māh gibi ġāyet-ile alçaldum

5. rūḥum aṣlına rücū‘ ėde gibi ėy **yaḥyā**
pīr olup gerdenümi cānib-i ḫāke ṣaldum

275.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. fiġān u āh u nālemden ṭutar dünyāyı āvāzum
ḳaçan ‘azm-i şikār ėtse benüm üsküflü şeh-bāzum

revādur murġ-ı cānı pīş-keş çeksem niyāz-ile
benüm şāhīn baḳışlu şāhuma çün-kim geçer nāzum

3. n'olaydı aġzum açmaġa mecālüm ḳalmasa hergiz
ġurāb-ı āhum-ile ‘āleme fāş olmasa rāzum

---

6 Çengi ortaya getirip sakalına gülelim, bu sohbette biraz da onu söyletelim.
7 Ey saki, Yaḥyā’yı aşk şarabıyla sarhoş edip nice gizli sırrı söyletmeyi umuyorum.

274. MK: 131[a]; YD: G. 273.

1 Vücudum iki büklüm oldu, yaşlandım, zayıf düşüp takatsiz kaldım; ölüm meleğinin selamını eğilerek aldım.
2 Marifet meyveleri vücudum dalını eğdi, râ (ر) gibi/iki büklüm hayretle kemal denizine daldım.
3 (Saçım, sakalım) beyazladı, güneş gibi nurlara gark oldum; günahı/yüzün karasını gölge misali yere çaldım.
4 Bedenimin fidanı zamanla/rüzgârla iki büklüm oldu, ayın sonu/hilâl misali olabildiğince alçaldım.
5 Ey Yaḥyā, yaşlanıp boynum toprağa doğru eğildiğine göre anlaşılan ruhum aslına dönecek.

275. MK: 131[b]; YD: G. 274.

1 Benim üsküflü ak doğanım ne zaman ava çıksa ahım, iniltim ve feryadımdan sesim dünyayı inletir.
2 Can kuşunu yalvarıp yakararak/saygı ve bağlılıkla (ona) armağan etsem yaraşır; çünkü benim şahin bakışlı sultanıma nazım geçer.
3 Keşke ağzımı açmaya hiç mecalim kalmasaydı da sırrım ahımın kargasıyla herkese açılmasaydı.

şikāra gitme aġyār-ile bī-cān ėtme ‘uşşāḳı
benüm cānum benüm ‘ömrüm benüm serv-i ser-efrāzum

5. suṭūrından ḳanad açmış-durur uçmaġa ėy **yaḥyā**
me‘ānī evcinüŋ şeh-bāzıdur bu şi‘r-i mümtāzum

276.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. gelüŋüz ‘ışḳ-ile dīvāne vü şeydā olalum
yaḳalar çāk ėdelüm ḫalḳa temāşā olalum

açalum ṭūr-ı niyāz içre göŋül āyinesin
göz göre maẓhar-ı envār-ı tecellā olalum

3. vėrelüm gendümüze mihr ü maḥabbetle vücūd
ẕerreler gibi bugün mihr-ile peydā olalum

acı dil vėrdügine ḳalmayalum nādānuŋ
ėy göŋül ‘ārif iseŋ gel berü deryā olalum

5. kimi cān naḳdini alsun kimi dil ėy **yaḥyā**
varup ol çeşmi ḥarāmīlere yaġmā olalum

277.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. lāyıḳ-ı ta‘ẓīm olan cānāna iḳbāl eyledüm
dāmenin öpdüm egildüm ḳaddümi dāl eyledüm

lāle-veş baġrumdaki dāġ-ı nihānı cā-be-cā
noḳṭalar gibi cemāl-i ‘ışḳuŋa ḫāl eyledüm

3. ma‘nīde ‘uryān ėden fāḫir libāsı sevmezin
bu şeb-i ġurbet ḳabāsın gendüme şāl eyledüm

---

4 Ey benim canım, ey benim ömrüm, ey benim başı yüksek selvim! Engelle/rakiple ava çıkıp âşıkları cansız bırakma/gönülsüz koyma!

5 Ey Yaḥyā, manalar doruğunun ak doğanı olan bu seçkin şiirim uçmak için/cennete doğru satırlarından kanat açmıştır.

276. MK: 131[b]; YD: G. 275.

1 Haydi, gelin! Aşkla aklımızı yitirip kendimizden geçelim, yakalar yırtalım, halka seyirlik olalım!

1[b] ėdelüm: ėde MK.

2 Gönül aynasını yakarış Tur’unda açalım, apaçık tecelli nuruna mazhar olalım.

3 Kendimize aşk ve muhabbetle vücut verelim, bugün zerreler gibi aşkla/güneşle aşikâr olalım.

4 Cahilin acı sözler söylemesine aldırmayalım. Ey gönül arif isen haydi gel, derya olalım!

5 Ey Yaḥyā! Kimi can akçesini alsın, kimi de gönlü; varıp o harami gözlü güzellere yağma olalım.

277. MK: 131[b]; YD: G. 276.

1 Hürmete layık olan sevgiliye yaklaştım, eğilip eteğini öptüm, boyumu dâl (د) eyledim.

2 (Ey sevgili), lale misali bağrımdaki gizli yanık yarasını noktalar gibi aşkının cemâline yer yer ben eyledim.

2[a] baġrumdaki: aġzumdaki MK.

3 Hakikatte (insanı) çıplak bırakan gösterişli elbiseyi sevmem; gurbet gecesinin/karanlığının bu kaftanını kendime şal eyledim.

uṣlı vardum ḳayd-ı ʻālemden ḫalāṣ olmaġ içün
gendümi dīvāne vü mecnūn u abdāl eyledüm

5. mārını öldürdüm ārām eyledüm emmārenüŋ
rüstem-i zāli ėl ortasında pā-māl eyledüm

ḥālümi ʻarż eylesün varsun serāy-ı dil-bere
kārbān-ı nāle vü efġānı irsāl eyledüm

7. ḥāleti var sūzı var eşʻārumuŋ **yaḥyā** gibi
āteş-i şevḳumla zīrā sözümi ḳāl eyledüm

278.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. cān u dilden rāżīyüz cevr ü cefāye sevdügüm
ögrenürmiş ādemüŋ cānı belāye sevdügüm

secde-i şükr eyledüm görüp ḳaşuŋ miḥrābını
degme bir ʻışḳ ehli düşünmez bu rāye sevdügüm

3. ṣaḳın aġyāruŋ ḳulaġına egilüp söyleme
laʻl-i nābuŋ gūşvār ėtme gedāye sevdügüm

sögesin bārī ziyāret eyledükçe ḳabrümi
ölenüŋ muḥtāc olur cānı duʻāye sevdügüm

5. vaṣf-ı ḥüsnüŋde ḥasan görürse **yaḥyā** şiʻrini
āferīnler dėye bu ḥüsn-i edāye sevdügüm

---

4 Aklı başında vardım; (lakin) dünya bağından kurtulmak için aklımı yitirip kendimi abdal eyledim.

4[a] uṣlı: uṣlu MK.

5 Günahı emreden nefsin yılanını öldürüp huzura kavuştum, Zaloğlu Rüstem'i herkesin içinde yerlerde sürüdüm.

6 Gönül alıcı sevgilinin sarayına varıp hâlimi anlatsın diye inleyiş ve feryatlar kervanını yola çıkardım.

7 Sözlerimi, aşkımın ateşiyle bir potada erittiğimden şiirlerimin Yaḥyā'nınkiler gibi coşkusu ve tesiri/yakıcılığı var.

278. MK: 132[a]; YD: G. 277.

1 Ey sevdiğim! (Biz) eziyete de sıkıntıya da gönülden razıyız; insanın canı belaya alışırmış.

2 Ey sevdiğim, kaşının mihrabını görünce şükür secdesine vardım; alelade bir âşık bu fikre/râ (ر)'ya kapılmaz.

3 Ey sevdiğim, sakın engelin/rakibin kulağına eğilerek konuşma; saf dudağını/lâlini dilenciye küpe etme!

4 Ey sevdiğim, kabrimi ziyaret ettikçe bari küfredip acı sözler söyle; (zira) ölenin canı duaya muhtaç olur.

5 Ey sevdiğim! Hasan, Yaḥyā'nın (senin) güzelliğini vasfeden şiirini görse üslûbun bu güzelliğine "Tebrikler, çok yaşa!" der.

279.

Mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ūlün

Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. bildi gelicek ḳarşu çıḳar şevḳ-ile cānum
gendüye çıḳarın bilür ol rūḥ-ı revānum

dil baġı imiş kāküli ol şāh-ı cihānuŋ
'arż ėdemedüm ḥālümi baġlandı zebānum

3. gül gibi aġız açamazın kimseye hergiz
elvara 'ayān ola bu esrār-ı nihānum

baŋa yaraşur sālik-i rāh-ı 'adem olsam
yārüŋ deheni ẕikri-durur vird-i lisānum

5. **yaḥyā** ölecek ḫaste gibi sözin azıtdı
ölümlü geçinür saŋa ėy cān-ı cihānum

280.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. dem-ā-dem ḳanlar aġlarsa n'ola bu çeşm-i giryānum
igen 'āşıḳların güldürmedi ol verd-i ḫandānum

yüzi āyīnesine baḳıcaḳ ḫışm ėtdi ol meh-rū
leb-i şīrīnine beŋzer ṭoḳundı 'aks-i dendānum

3. dehendür zaḫm-ı peykānı elifler sīnede yėr yėr
zebān-ı ḥāl-ile söyler cihāna derd-i pinhānum

aŋup ferhād u mecnūnı emīr-i mülk-i naẓm oldum
bi-ḥamdi'llāh yine dīvānelerle ṭoldı dīvānum

---

279. MK: 132[a]; YD: G. 278.

1 Geldiğini öğrenince canım sevinçle (onu) karşılamaya çıkar, o yürüyen latif ruhum (yola) kendisi için çıktığımı bilir.
1[a] ḳarşu: ḳarşuya MK.

2 Dilim tutuldu, hâlimi anlatamadım; (anlaşılan) o cihan sultanının kâkülü dil bağıymış.

3 Olur da bu gizli sırrım açığa çıkar diye gül gibi asla kimselere ağzımı açamam.

4 Dilimde tespih olarak sevgilinin ağzının zikri olduğu hâlde, adem yolunun yolcusu olsam bana yaraşır.

5 Ey cihanın canı, Yaḥyā ölüm döşeğindeki hasta gibi sözünü azıttı; senin yolunda ölmek üzere olduğunu iddia eder.
5[a] azıtdı: uzatdı MK.

280. MK: 132[b]; YD: G. 279.

1 Bu yaşlı gözlerim durmadan kanlı gözyaşları dökse ne var? O gülen/açılmış gülüm âşıklarını hiç güldürmedi.
1[b] 'āşıḳların: 'āşıḳları MK.

2 O ay yüzlü güzel, yüzü aynasına bakınca öfkelendi; anlaşılan dişlerimin aksi şirin dudağına dokundu.

3 (Onun) temreninin açtığı yara bir ağızdır (د, ه), göğsümdeki yer yer elifler (ا) ise hâl diliyle gizli derdimi (داد, ه ا) bütün dünyaya anlatır.

4 Ferhad'la Mecnun'u anıp nazım ülkesine sultan oldum! Allah'a şükürler olsun ki yine *Dīvān*'ım/meclisim divanelerle doldu.

5. ḳabūl ėt ḳulluġa **yaḥyā** ġarībi derdmendüŋdür
benüm serv-i ḫırāmānum benüm devletlü sulṭānum

281.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ṣāh-ı 'ışḳam oldı gülzār içre dünyālar benüm
dikilüp ḳarşuma ṭurdı serv-i bālālar benüm

reh-güẕāruŋda senüŋ buldum na'ilçeŋ izlerin
ėy elif-ḳad secdegāhum oldı o rālar benüm

3. olmışam dīvāne-i 'ışḳ olalı hengāme-gīr
başuma gelmiş degüldi bu temāşālar benüm

ārzū-yı noḳṭa-i ḫāl-i siyāhuŋla senüŋ
eksük olmaz ḫāme-veş başumda sevdālar benüm

5. ehl-i bezm-i 'ışḳ olan çeng ü çeġāne istemez
ẕerrece girmez ḳulaġuma bu ġavġālar benüm

ġuṣṣadan gerçi ḳararmışdur göŋül āyīne-veş
cānum içinde yėr eyler rūy-ı zībālar benüm

7. ġam degül **yaḥyā** ḫazān ėrdiyse ṣaḥn-ı gülşene
gül gibi göŋlüm açar cām-ı muṣaffālar benüm

282.

Mef'ūlü mefā'īlün mef'ūlü mefā'īlün
Hezec – – + / + – – – / – – + / + – – –

1. bu āhum-ile yaşum bu nāle vü efġānum
cānāna beyān eyler aḥvāl-i perīşānum

---

5 Ey benim salınan selvim, benim kutlu sultanım! Zavallı Yaḥyā senin dertlin, sevdalındır; (onu) kulluğa kabul et!

281. MK: 132[b]; YD: G. 280.

1 (Ben) aşk sultanıyım! Gül bahçesinde dünyalar benim oldu; (çünkü) yüksek selviler karşıma geçip durdu.

2 Ey elif boylu güzel, geçtiğin yolda senin nalçanın izlerini buldum; (şimdi) o râ (ر)'lar benim secde ettiğim yer oldu.

2[a] reh-güẕāruŋda: reh-güẕāruŋdur MK.

2[b] o rālar: oralar YD.

3 Aşk delisi olduğumdan beri başımda hengame var/meddah olmuşum, bu işler/oyunlar benim başıma gelmiş değildi.

4 (Ey sevgili), senin nokta gibi siyah beninin arzusuyla kalem misali benim başımdan sevda/siyahlık/tasa eksik olmaz.

5 Aşk meclisine giren, çeng ile çegâne/saz eğlencesi istemez; bu gürültüler benim kulağıma zerre kadar tesir etmez.

6 Her ne kadar gönül kederden ayna misali kararmışsa da parlak yüzlü güzeller benim gönlümde yer eder.

7 Ey Yaḥyā, gül bahçesine sonbahar geldiyse ne çıkar? Saf ve berrak kadehler gül gibi benim gönlümü açar.

282. MK: 133[a]; YD: G. 281.

1 Bu ahımla gözyaşım, bu yakınma ve feryadım perişan hâllerimi sevgiliye beyan eder.

ṭoġruluġ-ile sevdüm sen serv-i ḫırāmānı
aġyāre ḳıyās ėtme ben ḳuluŋı sulṭānum

3. sevdügine ‘āşıḳlar maḳdūrını ṣarf eyler
cānum daḫı isterseŋ olsun yoluŋa cānum

bir bir dėmege ḫalḳa esrār-ı ġam-ı ‘ışḳı
gūyā dehen olmışdur bu çāk-ı girībānum

5. yaşı gibi **yaḥyā**nuŋ ḳarşuya çıḳar cānı
nāz-ile ḳaçan gelseŋ ėy ḫusrev-i ḫūbānum

283.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. uyutmaz kimseyi sensüz benüm feryād u efġānum
ḳoyup gitme beni ‘aḳlum gibi ėy māh-ı tābānum

senüŋ yoluŋda cān vėrmek baŋa ‘ayn-ı se‘ādetdür
eger cān ise maḳṣūduŋ fedā olsun benüm cānum

3. dehānuŋ ġonce yüzüŋ gül boyuŋ serv-i ḫırāmāndur
maḥabbet bülbüli oldum cemālüŋdür gülistānum

seni rām eyler idüm ḳādir olsam siḥr ü efsūna
firāḳuŋ derdine çāre ėderdüm olsa dermānum

5. gidüp aġyār-ı nādān-ile bī-cān ėtme **yaḥyā**yı
ayırma āsitānuŋ ḳullarından anı sulṭānum

---

2 Ey sultanım! Sen salınan selviyi sadakatle/dosdoğru olmakla sevdim. Ben kulunu engelle/rakiple denk tutma!

3 Âşıklar sevdiğinin uğrunda varını yoğunu harcar. Ey canım! Canımı dahi istersen yoluna (feda) olsun!

4 Yakamın bu yırtığı aşk kederinin/tozunun sırrını/esrarını bir bir halka anlatmak için sanki ağız olmuştur.

5 Ey güzeller sultanım, ne vakit nazlanarak çıkıp gelsen Yaḥyā’nın canı gözyaşları gibi (seni) karşılamaya çıkar.

283. MK: 133[a]; YD: G. 282.

1 Ey parlak ayım, sensiz benim feryatlarım kimseyi uyutmaz; (sen de) beni aklım gibi terk edip gitme!

2 Senin uğrunda can vermek bana saadetin ta kendisidir. Ey benim canım, eğer dileğin can ise (yoluna) feda olsun!

3 Ağzın gonca, yüzün gül, boyunsa salınan selvidir. (Ben) aşk bülbülü oldum, gül bahçem güzelliğindir.

3[a] ḫırāmāndur: ḫırāmānum MK.

4 Sihirle büyüye güç yetirebilsem seni dost edinirdim; çarem olsa ayrılığının derdine derman ederdim.

4[a] ü: - MK.

5 Ey sultanım, cahil engelle/rakiple gidip Yaḥyā’yı cansız bırakma/gönülsüz koyma; onu eşiğinin kullarından ayırma!

284.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. merḥabā ḳılmaz geçer 'uşşāḳa cānānum benüm
kimseye baş egmez ol serv-i ḫırāmānum benüm

āh kim elden ḳaçurdum ol gözi şeh-bāzumı
göklere ėrse n'ola feryād u efġānum benüm

3. ḥasret-i la'l-i lebüŋle dem-be-dem zaḫmum gibi
ḳanlar aġlar ḥālüme bu çeşm-i giryānum benüm

aŋlanur mestāne-i cām-ı maḥabbet olduġum
yār elinden yaḳasın çāk ėtdi dīvānum benüm

5. gül yüzini günde biŋ kerre naẓargāh eylesem
ėy göŋül bir daḫı görmege iver cānum benüm

sen vefā nerdini oynarsın begüm aġyār ile
ṭās-ı çarḫı çıŋradur zār ile efġānum benüm

7. āsitānuŋdan ayırma derdmendüŋdür senüŋ
ḳıyma **yaḥyā** bendeŋe devletlü sulṭānum benüm

---

284. MK: 133[a]; YD: G. 283.

1 Benim yârim âşıklara selam vermeden geçip gider, benim o salınan selvim kimseye baş eğmez.

2 Ah ah! O doğan gözlü güzelimi elden kaçırdım, benim feryatlarım göklere çıksa ne var?

3 (Ey sevgili), benim bu yaşlı gözlerim lâl dudağının hasretiyle yaram gibi sürekli kanlı gözyaşları döker.
3[b] ḳanlar: ḳan MK.

4 Benim aşk kadehinin sarhoşu olduğum anlaşılır; (çünkü) benim *Dīvān*'ım yârin yüzünden/elinde yakasını yırttı.

5 Ey gönül, (onun) gül yüzünü günde bin kere de görsem canım bir defa daha görebilmek için acele eder.
MK: -.

6 A beyim, sen engelle/rakiple vefa tavlası oynarsın; benimse inleyişimle/zarım ile feryadım göğün zar kadehini çınlatır.
MK: -.

7 Ey benim kutlu sultanım! Yaḥyā kölene merhamet et; (o) senin sevdalındır, (onu) kapından ayırma!

285.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. mār-ı zülfüŋden ḫalāṣ olmadı çün cānum benüm
bārī̄ gel ḳurtar beni luṭf eyle sulṭānum benüm

gėceler feryād ėdüp tā ṣubḥ olınca iŋlerem
n'içün ėşitmez ‘aceb feryād u efġānum benüm

3. ṭuş olaldan iŋiler bu murġ-ı dil çün ‘andelī̄b
şol yüzi gül serv-ḳad ü zülfi reyḥānum benüm

yüregüm biryān ėdüp baġrumı eylerdüm kebāb
bir dem ol maṭlūb-ı cān olsaydı mihmānum benüm

5. gel beni öldür ḥelāl olsun saŋa çoḳ minnetüm
dōstum bir kimse hergiz ṣormaya ḳanum benüm

saŋa lāyıḳdur şehā ‘afv-ı ḫaṭā luṭf u kerem
nite-kim cürm ü dilek sehv ü ḫaṭā şānum benüm

7. yandı cismüm cān u dil ṭutuşdı ‘ışḳuŋ odına
gel bu **yaḥyā** ḳuluŋa raḥm eyle sulṭānum benüm

286.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. begligüm var saŋa ḳul olmaġ ile sulṭānum
senedüm seyyid-i devrānum efendim cānum

---

285. MK: -; YD: -.

Bu gazel, Süleymaniye Kütüphanesi Hasan Hüsnü Paşa 1031'de kayıtlı nazire mecmuasında 294[b]'de ve Topkapı Sarayı Bağdat 406 numarada kayıtlı Pervâne Bey Mecmuası'nda 391[a]'da bulunmakta olup metne "Samancı, Metin, *Mecmū‘a-i Neẓā'ir (vr. 150[b]-250[a]) (Süleymaniye Kütüphanesi H. Hüsnü Paşa 1031) İnceleme-Tenkitli Metin*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013." künyeli tezden ve "Gıynaş, Kamil Ali, *Pervâne Bey Mecmuası*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları e-kitap, Ankara 2017." künyeli eserden alınarak dahil edilmiştir.

1 Ey benim sultanım! Canım, yılan saçlarından kurtulamadı. O hâlde gel, lütuf göster, beni (sen) kurtar!

2 Geceler boyu feryat edip sabahlara dek inlerim; (o yâr) benim feryadımı acaba neden işitmez?

3 Benim şu gül yüzlü, selvi boylu, reyhan saçlı yârime rastladığından beri bu gönül kuşu bülbül gibi inlemektedir.

4 O gönüller sevgilisi bana bir kere misafir olsaydı yüreğimi büryan edip bağrımı kebap eylerdim.

5 Ey dost! Gel, beni öldür; ettiğim minnetler sana helâl olsun. (Korkma,) benim kanımı asla soran olmaz.

6 Ey şah! Nasıl ki suç, yalvarma, kusur ve hata benim şanımsa sana da yakışan lütfedip ihsanda bulunarak suçu bağışlamaktır.

7 Ey benim sultanım! Gönül aşkının ateşiyle tutuştu, cismim yanıp (kül oldu); gel, (sen) bu Yaḥyā kuluna merhamet et!

286. MK: -; YD: G. 284.

1 Ey sığınağım, devrimin seçkini/seyidi, efendim, canım, sultanım! Sana kul olmakla beyliğim var!

ġam ile eglenürin diŋlenürin bir pāre
vāy eger cevr ü cefā ėtmez ise cānānum

3. aġların sīneme güller dizerin dāġumdan
güle baḳsun dėyü bir laḥẓa gül-i ḫandānum

gāh olur ṣoyunurın ‘ışḳ ile abdāl olurın
ḳara çullar gėyürür baŋa şeb-i hicrānum

5. baŋa yėtmez mi bu ki ḥaşre degin ėy **yaḥyā**
ėllere ma‘rifetüm bābın açar dīvānum

287.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. söylesem her sözüme dil-ber ‘inād eyler benüm
‘ışḳumı bu şīve ile müstezād eyler benüm

yūsuf-ı gül-çihremüŋ dellāl-i ‘ışḳı cānumı
gezdürüp bāzār-ı miḥnetde mezād eyler benüm

3. ẕemm ėden ma‘nīde yāre terbiyet eyler beni
unudulmış adumı zīrā ki yād eyler benüm

ṭāli‘üm gibi o māhuŋ muḳteżāsınca olur
göŋlümi mihr ü maḥabbet nā-murād eyler benüm

5. aġladuġum budur ėy **yaḥyā** ecel bir gün gelüp
āşināmı aġladur a‘dāmı şād eyler benüm

---

2 Gamla meşgul olup bir parça dinlenirim, eğer sevgilim eziyet ve cefa etmezse vay hâlime!

3 Gülen/açılmış gülüm bir kere gülerek baksın/güle baksın diye ağlar, göğsüme yanık yaralarımdan güller dizerim.

4 Gün gelir soyunur, aşkla abdal olurum; ayrılığımın gecesi bana kara çullar giydirir/beni perişan eder.

5 Ey Yaḥyā, *Dīvān*'ım kıyamete dek herkese (nazımdaki) ustalığımın/ilim ve faziletimin kapısını açar. Bu bana yetmez mi?

287. MK: 133[b]; YD: G. 285.

1 Konuşsam gönül çelen sevgili her söylediğime karşı çıkar; (ama) bu yolla benim aşkımı ziyade eder.

2 Gül yüzlü Yusuf'umun aşkının tellalı, benim canımı mihnet pazarında gezdirip açık arttırmayla satar.

2[a] dellāl-i: dellāli MK.

3 Beni sevgiliye çekiştiren (kimse), aslında benim unutulmuş adımı (ona) hatırlattığı için bana yardımcı olur.

3[a] ėden: ėder YD.

3[b] zīrā: gūyā YD.

4 Aşk benim gönlümü çaresiz bırakır, (o da) bahtım gibi o ayın gönlüne göre olur.

5 Ey Yaḥyā, ağlamam/şikayetim bir gün ecel gelir de benim dostumu ağlatıp düşmanlarımı sevindirir diyedir.

288.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. nėce varam ḳapuŋa bir nā-tüvān u bī-dilem
dört yanum aldı feryād u ġam u derd ü elem

āh kim ṭapuŋda şimdi yėrlere düşdi yüzüm
vėrmedüŋ düşdükçe bir taŋrı selāmın ėy ṣanem

3. ġam degül kūyuŋda ḫandān olsalar 'āşıḳlaruŋ
cennetü'l-me'vāda gelmez ādemüŋ göŋline ġam

görinen ḫaṭ ṣanma ėy meh-rū elüŋden āh ėdüp
şimdi zencīrin sürür dīvāneŋ olmışdur ḳalem

5. 'āşıḳ oldur dār-ı dünyādan ferāġat eyleyüp
eyleye manṣūr-veş iki cihānı bir ḳadem

bir ayaġ üzre biŋ ayaḳ olsa elden ḳomayam
cām-ı 'ışḳı sāḳiyā maḥşerde ölem dirilem

7. oḳ gibi pehlūsına çekmek diler **yaḥyā** seni
yā gibi gördüm tevāżu'la ėder ḳaddini ḫam

289.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. n'ola ben dīnüm īmānum gibi sevsem seni her dem
serāser ėy yüzi muṣḥaf başuŋa and içer 'ālem

ġam-ı mihrinden ol māhuŋ beni men' eyleme hergiz
yıḳılmaz degme derd-ile binā-yı 'ışḳ olur muḥkem

---

288. MK: 133[b]; YD: G. 286.

1 (Ey sevgili!) Feryat, gam, dertle elem dört bir yanımı sardı; (bense) zayıf ve cesaretsiz biriyim. Kapına nasıl varayım?

1[b] dört: dörd MK.

2 Ey put gibi güzel sevgili, düştükçe bir Allah selamı vermedin. Ah ah! Şimdi kapında yerlerde sürünüyorum!

3 Mahallende âşıkların mutlu olsa şaşılmaz; (zira) Meva Cenneti'nde insanın/Hz. Âdem'in gönlüne gam düşmez.

4 Ey ay yüzlü güzel, görüneni yazı sanma; kalem şimdi senin yüzünden/elinde feryat edip zincirini sürüyen delin/âşığın olmuştur.

5 Âşık, Mansur misali dünya yurdundan el çekip iki cihanı bir adımda geçen kimsedir.

6 Ey saki, bir kadeh üzerinde bin kadeh de olsa/kıyamet günü mahşerde ölüp dirilip/ne yapıp edip aşk kadehini elden bırakmayayım.

7 (Ey sevgili!) Gördüm ki Yaḥyā boyunu tevazuyla yay gibi iki büklüm eder; (anlaşılan) seni ok misali göğsüne çekmek ister.

289. MK: 134[a]; YD: G. 287.

1 Ey Kur'ân yüzlü güzel! Ben seni daima dinim, imanım gibi sevsem ne var? Bütün kâinat baştan sona (senin) üstüne yeminler eder.

2 O ayın aşkının kederinden beni sakın mahrum etme! Aşk binası sağlam olur, olur olmaz dertle yıkılmaz.

3. ırаḳdur kūy-ı şādī ehl-i ‘ışḳa nite-kim ka‘be
yaḳındur ėy perī cān gibi ‘uşşāḳa diyār-ı ġam

ėyā bürc-i cemālüŋ māhı kem bizden kerem sizden
cünūn-ı ‘ışḳum-ile ġam degül yüz biŋ ḫaṭā ḳılsam

5. nigāruŋ ḳaşları gūyā ki nūn-ı ser-nigūn oldı
dehān-ı tengi ėy **yaḥyā** ṣanasın mīmdür müdġam

290.

Mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ūlün
Hezec + – – – / + – – – / + – –

1. ḳara yüzlü raḳīb arduŋca her dem
nite-kim rūzuŋ ardınca şeb-i ġam

gelürmiş ādemüŋ cānı yėrine
görüşse sen perī-peykerle bir dem

3. nėçe biŋ ‘āleme anı degişmez
senüŋle eyleyen bir laḥẓa ‘ālem

güẕer ḳılmaġ içün bāb-ı ‘ademden
felek pīrinüŋ olmış ḳāmeti ḫam

5. bu fānī ‘āleme meyl ėtme **yaḥyā**
vefāsı cevrdür şādīsi mātem

291.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ḫalḳdan gizlenelüm tārik-i dünyā olalum
beyt-i aḥzānumuz içinde mu‘ammā olalum

ḫār ü ḫes gibi el üzre ṭutalum nādānı
cevrine ṣabr ėdelüm ‘ışḳ-ile deryā olalum

---

3 Ey peri! Saadet semti aşk ehline Kâbe gibi uzakken gam diyarı âşıklara can misali yakındır.
4 Ey güzellik burcunun ayı! Aşkımın coşkusuyla yüz bin hata etsem de ziyanı yok! Kusur bizden, büyüklük sizden...
5 Ey Yaḥyā, resim kadar güzel sevgilinin kaşları güya ters dönmüş birer nûn (ن); dar ağzıysa sanki gizli mîm (م)'dir.

290. MK: 134[a]; YD: G. 288.

1 (Ey sevgili), daima peşinde olan kara yüzlü/uğursuz rakip gündüzün ardındaki gam gecesi gibidir.
1[b] yüzlü: yüz MK.
2 İnsan sen peri yüzlü güzelle bir kez görüşse sefa bulurmuş/yeniden hayat bulurmuş.
3 Seninle bir kere âlem yapan kimse onu bin âleme değişmez.
4 Adem/ahiret kapısından geçmek için felek şeyhinin/ihtiyarının vücudu iki kat olmuş.
5 Ey Yaḥyā, bu gelip geçici dünyaya meyletme! (Onun) vefası zulümdür, saadeti matem!
5[a] **yaḥyā**: ėy **yaḥyā** MK.

291. MK: 134[a]; YD: G. 289.

1 Halktan gizlenelim, dünyayı terk edelim; hüzünler evimizin/beytimizin içinde saklı/muamma olalım.
2 Cahili çer çöp gibi el üstünde tutalım, zulmüne sabrederek aşkla derya olalım.
2[b] cevrine: cevr-ile MK.

3. mülk-i ma‘nāda ricāl-ile ẓuhūr eyleyelüm
ṣūretā rind-i ḫarābāt-ile peydā olalum

gelelüm bir yėre ‘ārifler-ile ṣubḥa degin
her gėce çarḫ-ı me‘ānīde s̱üreyyā olalum

5. vaḥdeti ‘ālem-i keṣ̱retde hüveydā ėdelüm
‘uzlet-i ḳalb-ile **yaḥyā** gibi tenhā olalum

292.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteṣ̱ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. ṭutuşdı āteş-i ‘ışḳ-ile ḳalb-i ġamgīnüm
zülāl-i vuṣlat-ile olmaz oldı teskīnüm

başumda tāc-ı se‘ādet elümde cām-ı ṣafā
yanumda şāh-ı cihānum ḳolumda şāhīnüm

3. bu şevḳ-ile yėridür ẕerre gibi raḳs ursam
ki oldı gün gibi yār āsitānı bālīnüm

cemāl-i ġayre naẓar ḳılmaġı revā görmez
cemālüŋi göreli dīde-i cihān-bīnüm

5. maḥabbet ehline cānlar bağışlar ėy **yaḥyā**
şerāb-ı nāba bedeldür bu şi‘r-i rengīnüm

293.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteṣ̱ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. bu cevr-ile nėçe bir imtiḥān olam yüriyem
bu derd-ile nėçe bir nā-tüvān olam yüriyem

begüm seni seveli ṭurmaz anı fikr ėderin
ki her dem atuŋ öŋince yayan olam yüriyem

---

3 Zahirde meyhanenin rindiyle görünsek de mana âleminde ileri gelenlerle/erenlerle birlikte olalım.
3. ve 4. beyitler MK'de birbirinin yerine yazılmıştır. Beyitlerin yer değiştirmesi gerektiğini ifade etmek üzere takdim-tehir işaretleriyle (م-ج) düzeltme yapılmıştır.

4 Her gece ariflerle bir araya gelip sabaha dek ilahî sırların göğünde Süreyya olalım.
4[b] her gėce çarḫ-ı me‘ānīde: yine āyīne-i eflāke MK.

5 Vahdeti kesret âleminde/dünyada ortaya çıkarıp Yaḥyā gibi gönlün uzletiyle tenha kalalım.

292. MK: 134[b]; YD: G. 290.

1 Kederli gönlüm aşk ateşiyle öyle tutuştu ki artık vuslatın tatlı suyuyla bile sakinleşemem.

2 Saadet tacı başımda, sefa kadehi elimde, cihan sultanım yanımda, şahinim kolumdadır.

3 Sevgilinin eşiği (benim) gün gibi yastığım olduğu için bu şevkle zerre misali raks etsem yeridir.

4 (Ey sevgili), cihanı seyreden gözlerim cemâlini gördüğünden beri başka güzelliğe/surete bakmayı uygun görmez.

5 Ey Yaḥyā, (benim) renkli hayallerle süslü bu şiirim saf şaraba bedeldir; âşıklara canlar bağışlar!

293. MK: 134[b]; YD: G. 291.

1 (Ey sevgili!) Bu dertle kaç kere imtihan olayım? Bu kederle daha ne kadar perişan olayım?

2 A beyim, seni sevdiğimden beri devamlı atının önünde sonsuza dek yayan yürümeyi hayal ederim.
2[a] ṭurmaz: durmaz MK.

3. ne ulu devlet olur bir senüŋ gibi şāhuŋ
cünūn-ı ʻışḳı ile dāsitān olam yüriyem

ne ẕevḳ olur bu ki ḳan aġladuġuma gülesin
derūn-ı dilden aŋa şādümān olam yüriyem

5. nihāyetī̇ ġam-ı ʻışḳuŋla ben faḳī̇r ü ḥaḳī̇r
ġarī̇b ü bī̇-kes ü bī̇-ḫānümān olam yüriyem

saŋa görindügüme incinürsin ey gül-i ter
seḥer yėli gibi gözden nihān olam yüriyem

7. kemāl-i sūz-ile budur ümī̇düm ey **yaḥyā**
ġazelde ḫusrev-i şī̇rī̇n-zebān olam yüriyem

294.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ol süleymān-ı zemānum hem ḥalī̇m ü hem selī̇m
ḫulḳı bir ḫulḳ-ı ʻaẓī̇m ü şānı bir şān-ı kerī̇m

meskenüm şimdi süleymān āsitānıdur benüm
gözüme görinmez ise ṭaŋ-mı cennātü'n-naʻī̇m

3. fi'l-meṣel taḫt-ı süleymāndur vücūdum zevraḳı
kā'inātı seyr ėder ėrdükçe āhumdan nesī̇m

ʻālemüŋ görür gözidür bilmiş ol ʻayne'l-yaḳī̇n
ol süleymān-ı zemānumda görinen ḥarf-i mī̇m

5. görse ol serv-i ḫırāmānı sever **yaḥyā** gibi
kimde kim ʻaḳl-ı selī̇m ola vü ṭabʻ-ı müstaḳī̇m

---

3 Senin gibi bir şahın aşkının çılgınlığıyla destan olup çıksam ne büyük saadettir!

4 Sen üzüldüğüme/kanlı gözyaşları döktüğüme gülerken ben içten içe buna sevinirim; bu ne güzel bir zevktir!

4[a] ki: kim MK.

5 Ben hakir düşmüş zavallın sonunda aşkının kederiyle çaresiz, kimsesiz ve evsiz kalıp gideyim.

5[a] nihāyetī̇: nihāyeti YD; ġam-ı: - MK.

6 Ey taze gül, sana görünmemden incinirsin; seher yeli gibi gözden kaybolup gideyim.

6[a] gül-i ter: nigār-ı ter MK.

7 Ey Yaḥyā! (Şiirimin) Kemâl-i İsfahânî'nin şiirleri gibi içli ve yakıcı olmasından muradım gazelin şirin sözlü, tatlı dilli Hüsrev'i/sultanı olmaktır!

7[b] ḫusrev-i: ḫusrev ü MK.

294. MK: 135[a]; YD: G. 292.

1 O devrimin Süleyman'ı hem merhametli hem de kusursuzdur; (onun) ahlâkı çok yüce, şanı da pek şereflidir!

2 Naim Cenneti'nin gözümde değeri olmazsa şaşılmaz; (zira) artık benim meskenim Süleyman'ın eşiğidir!

3 Vücudumun kayığı sanki Hz. Süleyman'ın tahtıdır, ahımın rüzgârı (ona) değdikçe kâinatı dolaşır.

4 O devrimin Süleyman'ında görünen mîm harfi (م), şüphesiz âlemin gören gözüdür; bilmiş ol!

5 Yaḥyā gibi her kimde sağduyu ve dosdoğru bir tabiat varsa o salınan selviyi görünce sever.

295.

Mef'ūlü mefā'īlün mef'ūlü mefā'īlün

Hezec – – + / + – – – / – – + / + – – –

1. bu ‘āşıḳ-ı bīmāre raḥm eyle benüm rūḥum
bu derde giriftāre raḥm eyle benüm rūḥum

bu ḫāṭırı ġamnāke bu gözleri nemnāke
bu sīnesi ṣad-çāke raḥm eyle benüm rūḥum

3. bir vālih ü ḥayrānam bir āteş-i sūzānam
bir bende-i fermānam raḥm eyle benüm rūḥum

ya vaṣluŋ ile güldür ya cevrüŋ ile öldür
senden dilegüm budur raḥm eyle benüm rūḥum

5. **yaḥyā** saŋa ‘āşıḳdur bir yār-i muvāfıḳdur
ẓulm eyleme yazıḳdur raḥm eyle benüm rūḥum

296.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḫalḳ arasında budur ca'l-ile giryān olduġum
ḳorḳaram kim fāş ola vaṣluŋla ḫandān olduġum

göreli gün yüzüŋi ey māh gelmez ‘aynuma
encüm-i eşküm gibi ġamdan perīşān olduġum

3. unuduldı cümle bir sā'at zemān-ı vaṣl-ile
bunca yıllar mübtelā-yı derd-i hicrān olduġum

ṣoyunup abdāl-ı ‘ışḳuŋ olmaġ içündür hemān
bir iki gün tekye-i ‘ālemde mihmān olduġum

---

295. MK: -; YD: G. 293.

1 A benim ruhum! Bu can çekişen/kederli âşığa, bu derde düşmüşe merhamet et!

2 A benim ruhum! Bu gönlü kederliye, bu gözü yaşlıya, bu sinesi paramparça olmuşa merhamet et!

3 A benim ruhum! Ben hayranlıkla aklı başından gitmiş bir şaşkın, kor olmuş bir ateşim; bir fermana köleyim, (bana) merhamet et!

4 A benim ruhum! Ya vuslatınla sevindir ya da zulmünle öldür; senden (tek) dileğim budur, merhamet et!

5 A benim ruhum! Yaḥyā sana âşıktır, bir vefalı yârdir; zulmetme, yazıktır, merhamet et!

296. MK: 130[b]; YD: G. 294.

1 (Ey sevgili), vuslatınla mesut olduğum anlaşılır diye korkarım; halk arasında ağlıyormuş gibi yapmam bundandır!
1[a] ca'l-ile: cümleyle YD.
1[b] ḳorḳaram: ḳorḳarın MK.

2 Ey ay, güneş yüzünü gördüğümden beri gözyaşımın yıldızları gibi gamdan perişan olmak/dağılmak (benim) umurumda olmaz!

3 Bunca yıldır ayrılık derdinin müptelası olduğum, hepsi bir saatlik vuslatla unutuldu.

4 Dünya tekkesinde bir iki gün süren misafirliğim yalnızca soyunup/tasavvuf yoluna girip senin aşkının abdalı olmak içindir.

5. ʻışḳ-ile **yaḥyā** ḳuluŋ gibi hezār-ender-hezār
ölmege cānlar vėrür yoluŋda ḳurbān olduġum

297.

Mefāʻīlün mefāʻīlün feʻūlün
Hezec + – – – / + – – – / + – –

1. dökerse ḳanumı gül yüzlü yārüm
ḳızıl güllerle zeyn ola mezārum

firāḳuŋ nārı ile āh ėdersem
yaḳar iki cihānı bir şerārum

3. beni ʻışḳ āteşi şöyle yaḳupdur
cehennem odına ṭaʻn ėtdi nārum

şu deŋlü ḫūn-ı dil aḳıtdı çeşmüm
ciger ḳanıyla ṭoldı reh-güẕārum

5. dil-i **yaḥyā** düşelden derd-i ʻışḳa
dükendi ḳalmadı ṣabr u ḳarārum

[nūn]

298.

Müfteʻilün müfteʻilün fāʻilün
Serīʻ – + + – / – + + – / – + –

1. būseŋi biŋ cāna degişdüŋ hemān
eyler imiş az ṭamaʻ çün ziyān

sīnemi çāk eylemesün tīġ-ı ġam
fāş ola şāyed ki bu rāz-ı nihān

3. vėrmeyeler iki cihāna seni
olur ise bir yaŋa iki cihān

ḳanlu gözüŋden kim olursa ḫalāṣ
varsun ögünsün yürisün bir zemān

---

5 Ey kurban olduğum, Yaḥyā kulun gibi binlercesi yolunda ölmek için aşkla can atar.

297. MK: -; YD: G. 295.

1 Gül yüzlü sevgilim kanımı dökerse mezarım kırmızı güllerle bezensin.
2 (Ey sevgili!) Ayrılığının ateşiyle ah edersem bir kıvılcımım iki cihanı yakar.
2[b] şerārum: şerārem YD.
3 Aşk ateşi beni öyle yakmıştır ki yangınım cehennem ateşine kusur bulur.
4 Gözlerim gönül kanını öyle çok akıttı ki geçtiğim yollar ciğer kanıyla doldu.
5 Yaḥyā'nın gönlü aşk derdine düştüğünden beri sabrım ve huzurum bitip tükendi.

298. MK: 135[a]; YD: G. 296.

1 (Ey sevgili), buseni yalnızca/hemen bin cana değiştin; çünkü az tamah ziyan getirirmiş.
1[b] çün: çoḳ MK.
2 Gam kılıcı sinemi yaralamasın, (aksi hâlde) bu gizli sırrın/aşk sırrının açığa çıkması muhtemeldir.
3 İki dünya bir araya da gelse seni iki cihana değişmezler.
4 Kanlı/kan dökücü gözlerinden kim kurtuluşa erse haydi, bir parça varsın övünsün!

5. ẕerrece **yaḥyā**ya vefā eylemez
āh kim ol dil-ber-i nā-mihrübān

299.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḳırmızı lāle ṭaḳınmış başına ol nev-cüvān
bir güneşdür ṣanasın mirrīḫ-ile ėtmiş ḳırān

merdüm-i 'ālī-naẓardur hem ḥasīb ü hem nesīb
lālesiyle seyr ėder ġonce-dehānum her zemān

3. lāle kim destār-ı yār üstinde ḳılmışdur ḳarār
oldı gūyā gökdeki ḳuyruḳlı yılduzdan nişān

kūh-ı miḥnetdür başum açılmaz anuŋ lālesi
yār elinden yarıla yėr yėr meger kim nāgehān

5. 'āşıḳ-ı bī-çārenüŋ 'ışḳına kimse lā dėmez
lāle-veş göŋlinde var ise eger dāġ-ı nihān

ṭaġlarda ṣanki yapraġı dökülmiş lāledür
'ışḳ-ı leylī ile mecnūn-ı ża'īf ü nā-tüvān

7. ḳanlu peykān gibidür **yaḥyā**ya cümle lāleler
ḳāmeti hicrān-ı cānān-ile olaldan kemān

300.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. söyleseŋ 'īsā gibi yüz luṭf ile açsaŋ dehān
dirilür ölümlüler ḳarşuŋda ėy ārām-ı cān

---

5 Ah ah! O gönül alıcı merhametsiz sevgili Yaḥyā'ya zerre kadar vefa göstermez.

299. MK: 135[b]; YD: G. 297.

1 O delikanlı sarığına kırmızı lale iliştirmiş, (bu hâliyle) Merih'le aynı burçta birleşmiş bir güneş gibidir.

2 Her zaman lalesiyle/lalasıyla gezen gonca ağızlım, nazarı yüce bir kimsedir; hem meziyet sahibi hem de asil ve itibarlıdır.

3 Yârin sarığının üzerindeki lale, güya gökteki kuyruklu yıldızdan bir parçadır.

4 Ansızın sevgilinin elinden yer yer yarılmasından başka başım, lalesi açmayan bir mihnet dağıdır.

5 Eğer lale gibi (onun da) gönlünde gizli bir yanık yarası varsa zavallı âşığın aşkına kimse "Yoktur!" deyemez!

6 Leyla'nın aşkıyla zayıf düşmüş zavallı Mecnun, sanki dağlardaki yaprağı dökülmüş bir laledir.
6[a] ṭaġlarda: ṭaġlarca MK.

7 Boyu sevgilinin ayrılığıyla yay olalı Yaḥyā için bütün laleler kanlı temren gibidir.

300. MK: 135[b]; YD: G. 298.

1 Ey gönül huzuru, İsa gibi konuşup yüz lütufla ağzını açsan can çekişen hastalar karşında şifa bulur.
1[a] luṭf ile: vech-ile MK.

nūna beŋzer ḳaşlaruŋ nūn üzre ṭutmışdur vaṭan
bir elifdür ḳāmetüŋ cān içre ėtmişdür mekān

hey yolında öldügüm ʻuşşāḳa hicrānuŋ senüŋ
ḥālet-i nezʻinde cān acısına beŋzer hemān

gözlerüŋ öldürdügini leblerüŋ iḥyā ėder
anuŋ-içün dėr seni gören hemīşe işte cān

ʻālem-i ervāḥdur fevḳa'l-ʻalāda leblerüŋ
ʻayn-ı ʻālemden olur zīrā nihān-ender-nihān

her kime senden sü'āl ėtsem baŋa vėrmez cevāb
sırr-ı cān olmaz cihān içinde insāna beyān

şiʻr-i **yaḥyā**ya dil uzadursa cāhiller ne ġam
kim sözüŋ rūḥını idrāk eylemez nādān olan

301.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

başuŋ üzre sünbül-i hindī ėyā şems-i cihān
ṣanasın pervīndür kim māh-ile ėtmiş ḳırān

ėy yüzi muṣḥaf başuŋ üstinde bu sünbül senüŋ
saṭr-ı bi'smi'llāha beŋzer sūre başında hemān

sünbül-i hindī degül pervānelerdür gūyiyā
gördiler şemʻ-i cemālüŋ vėrdiler şevḳ-ile cān

yāḫod ol sünbül kilīd-i ġuṣṣanuŋ miftāḥıdur
açılur görince anı diller olur şādümān

bir açılmış yāsemen şāḫıdur ėy **yaḥyā** yaḫod
ṣarmaşup ḳılmış ser-i serv-i revān üzre mekān

---

2 Kaşların nûn (نون)/balığın üzerinde vatan tutmuş nûn harfi (ن)'ne benzer; boyunsa can/cân (جان) içinde yer etmiş bir elif (ا)'tir.
3 Ey yolunda öldüğüm güzel, senin ayrılığın âşıklara tıpkı ölüm vaktindeki can acısı gibidir.
4 Gözlerinin öldürdüğünü dudakların dirilttiğinden seni gören daima "İşte can!" der.
4[b] işte: uşte MK.
5 Âlemin gözünden/kendisinden gizli olduğuna göre anlaşılan dudakların yüceler ötesinde ruhlar âlemidir.
5[a] leblerüŋ: dil-berüŋ MK.
6 Seni kime sorduysam bana cevap vermedi; (anladım ki) perilerin sırrı/gönül sırrı dünyada insana söylenmezmiş!
7 Cahiller Yaḥyā'nın şiirine dil uzatırsa aldırma; zira cahil olan sözün ruhunu idrak edemez.

301. MK: 136[a]; YD: G. 299.

1 Ey cihan güneşi, sarığının üzerindeki Hintli sümbül sanki ay ile aynı burçta birleşmiş Süreyya yıldızıdır.
2 Ey Kur'ân yüzlü güzel, senin başının üzerindeki bu sümbül tıpkı sure başındaki Besmele satırına benzer.
3 (O), Hintli sümbül değildir; güya güzel yüzünün mumunu görünce şevkle can veren pervanelerdir.
4 Ya da o sümbül, gam kilidinin anahtarıdır; gönüller onu görünce açılır, şen olur.
5 Ey Yaḥyā! Ya da (o sümbül); dolanıp salınan selvinin başında mekân tutmuş, çiçek açmış bir yasemin dalıdır.

302.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. aḳ libāsını gėyüp mānend-i mihr-i āsümān
bir gümişden serve dönmiş ṣanki ol ṣūḫ-ı cihān

şem‘-i kāfūrī gibi ṭaŋ-mı gėyerse aḳ libās
her gėce anuŋla rūşendür çerāġ-ı bezm-i cān

3. altun üsküflü cüvānum aḳ libās-ile bugün
aḳ sancaġına dönmiş āl-i ‘oṣmānuŋ hemān

yāsemenden aḳ libāsı rūz-ı şādīdür aŋa
bu ḳara çul bir şeb-i ġamdur faḳīre her zemān

5. aḳ gül naḫline beŋzer aḳ libās-ile nigār
n'ola ėy **yaḥyā** görüp bülbül gibi ḳılsam fiġān

303.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḫaṭṭ-ı nāmeŋdür senüŋ mānend-i kuḥl-i ışfahān
farż-ı ‘ayn oldı anı gözden geçürmek her zemān

ḫūb ḫaṭ iki kenārında benefşezārdur
her iki saṭr arasında ṣanki enhār-ı cinān

3. ḫaṭ degüldür belki bir āyīnedür mektūb-ı yār
görinen anda sevād-ı ‘ayn-ı ‘āşıḳdur ‘ayān

şekkere ḳonmış ḳarınca leşkeridür fi'l-meṣel
nāmede ḫaṭṭ-ı şerīfüŋ ėy süleymān-ı zemān

---

302. MK: 136[a]; YD: G. 300.

1 O dünya güzeli, gökteki güneş gibi beyaz elbisesini giyip güya gümüşten bir selviye dönmüş.

2 (Sevgili), kafurdan yapılmış mum misali beyaz elbise giyse şaşılmaz; (zira) gönül meclisinin mumu her gece onunla tutuşur.

3 Altın üsküflü delikanlım bugün beyaz elbisesiyle tıpkı Osmanlı hanedanının ak sancağına benzer.

4 Yaseminden yapılmış beyaz elbisesi ona sevinç gündüzüyken bu kara çul ben fakir âşığa daima bir gam gecesidir.

5 Ey Yaḥyā, resim gibi güzel sevgili beyaz elbisesinin içinde ak gül nahline benzer. (Onu) görünce bülbül gibi feryat etsem/şakısam şaşılmaz.

303. MK: 136[a]; YD: G. 301.

1 (Ey sevgili), senin mektubunun yazısı İsfahan sürmesi gibi olduğundan onu sürekli okumak/göze sürmek (bundan böyle) farz oldu.

2 Güzel yazı, güya satırlar arasında akan cennet ırmaklarının iki yanındaki menekşe bahçesidir.

3 (Onlar), yazı değildir! Belki de sevgilinin mektubu bir ayna, onda görünense apaçık âşığın göz bebeğidir.

4 Ey devrin Hz. Süleyman'ı, mektuptaki yüce hattın tıpkı şekere konmuş karınca ordusudur.

5. saṭrlardur ṣanmaŋuz mūsā ‘aṣāsından yaḫod
nėçe yėrden ṣaḳḳ olupdur gūyiyā nīl-i revān

ol suṭūr-ı cān-fezā ile bu mektūb-ı şerīf
mevc uran baḥr-i sefīde beŋzer ėy ārām-ı cān

7. ḫaṭ degüldür nāmede ol āfitāb-ı ‘ālemüŋ
bildüm ėy **yaḥyā** elinüŋ gölgesidür bī-gümān

304.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḳapuŋa varup dilerseŋ vėreyin cānı hemān
saŋa her ne ḫoş gelürse ėdeyin anı hemān

āh kim yanuŋda ėy meh-rū ḳara ṭaġlarcadur
‘āşıḳuŋ bir dāne-i ḫardalca noḳṣānı hemān

3. her ne dürlü cevr ėderseŋ ḫātırum ḫoşdur benüm
hem-dem ėtme gendüŋe aġyār-ı nādānı hemān

düşmez aġyār-ile gezmek saŋa ėy māh-ı münīr
gün gibi seyr ėt cihānı sāye sulṭānı hemān

5. ḳıpḳızıl dīvāneŋ olduġına **yaḥyā** gül gibi
ėy perī şāhid yėter çāk-ı girībānı hemān

305.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. dülbendini düşürdi ḳażā ile ol cüvān
dülbendi gibi ayru düşüp eyledüm fiġān

---

5 (Onları) satırlar sanmayın! Ya da (onlar) güya Hz. Musa’nın asasıyla pek çok yerinden yarılmış Nil Nehri’dir.
5[a] ‘aṣāsından: ‘aṣāsında YD.

6 Ey gönül huzuru, o can bağışlayan satırlarla bu şerefli mektubun dalgalarla coşan Akdeniz’e benzer.

7 Ey Yaḥyā, anladım ki mektupta (görünen) yazı değildir; şüphesiz o cihan güneşinin elinin gölgesidir!

304. MK: 136[b]; YD: G. 302.

1 (Ey sevgili), dilersen hemen kapına varıp canımı teslim edeyim; sana her ne hoş gelirse derhal onu yapayım!

2 Ah ah! Ey ay yüzlü güzel, senin yanında âşığın bir hardal tanesi kadar (ufacık bir) kusuru yüce dağlar gibidir.

3 (Ey sevgili!) İstediğin zulmü (et), benim gönlüm razıdır; yalnız cahil engeli/rakibi kendine dost edinme!

4 Ey parlak ay, engelle/rakiple gezmek sana yakışmaz; dünyayı güneş gibi her zaman gölgeler sultanı olarak/yalnız başına dolaş!

5 Ey peri, Yaḥyā’nın gül gibi (senin) deli divanen olduğuna şahit olarak yalnızca yakasının yırtığı yeter.
5[a] dīvāneŋ: dīvāne YD.

305. MK: 136[b]; YD: G. 303.

1 O delikanlı kazayla sarığını düşürünce (ben de) sarığı gibi yere düşüp/(ondan) ayrı düşüp feryat eyledim.

ṣandum ki ārzū ėdüben āşiyānını
bir aḳ kebūter uçdı ser-i servden hemān

3. gūyā ki gün ṭolundı ėrişdi şeb-i viṣāl
dülbendi düşdi kāküli görindi nāgehān

dülbendi nūr gibi yėre indi şevḳ-ile
eflāke çıḳdı döne döne āh-ı ‘āşıḳān

5. **yaḥyā** düşürmez idi anı āhumuz yėli
dülbendi kāküline ṭolaşmasa her zemān

306.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. aġyārdan görüp yine ḫālī cihānı ben
pehlūya çekdüm ol ṣanem-i mihrübānı ben

ebrūsı gibi egri ḫayāl ėtmeŋüz beni
ṭoġruluġ-ile sevdüm o serv-i revānı ben

3. nāzüklük-ile öpmiş idüm düşde leblerin
ḫavf-ile cānum aġzuma geldi uyanuban

ėrdüm hümā-yı himmet-ile āsitānına
yapdum felekler üzre yine āşiyānı ben

5. **yaḥyā** nigārsuz neme yarar benüm cihān
bir daḫı görsem iki olur bu cihānı ben

307.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gel ayaḳ seyrini ḳıl nūş ėt meyi peymāneden
‘āḳıl olanlar ḳaçar mı zāhidā meyḫāneden

---

2 Sandım ki o an selvinin başından yuvasını özleyen beyaz bir güvercin uçtu.
2[a] ki: kim MK.
3 (Onun) birden sarığı düşüp kâkülü görününce sanki güneş battı da vuslat gecesi gelip çattı.
4 (Onun) sarığı nur misali şevkle yere inince âşıkların ahı döne döne göklere çıktı.
5 Ey Yaḥyā! (Sevgilinin) sarığı sürekli kâkülüne dolanmasa ahımızın yeli onu düşürmezdi.

306. MK: 137[a]; YD: G. 304.

1 Ben yine engelin/rakibin yokluğunu fırsat bilip o güler yüzlü, put gibi güzeli sarıp kucakladım.
2 Beni (onun) kaşları gibi eğri/sadakatsiz sanmayın, ben o salınan selviyi dosdoğru olmakla/sadakatle sevdim.
2[a] ėtmeŋüz beni: ėtmesün baŋa MK.
3 (Ey sevgili), rüyada nazikçe dudaklarını öpmüştüm; uyanınca heyecandan ölecek gibi oldum.
3[b] uyanuban: uyanıban MK.
4 Himmet Hüma’sıyla kapına eriştim; ben yuvayı yine feleklerin üzerine yaptım.
5 Ey Yaḥyā! Resim gibi güzel sevgili olmadan dünya neye yarar? Bu cihana bir daha dönüp bakarsam iki olsun!

307. MK: 137[a]; YD: G. 305.

1 Ey sofu! Gel, kadehi dolaştır da şarabı kadehten iç; aklı olan, meyhaneden kaçmaz!

bezme ebr-i āhum eşkümden ṭolular yaġdurur
aġlayup āh eylesem ol gözleri mestāneden

3. gönlümüzden ṭoġmadı bir gėce ol bedr-i temām
ben ḳara günlü n'olaydı ṭoġmayaydum anadan

bir yalıŋ yüzlü göricek cān atar pür-şevḳ olup
yanmaġı pervāneden ögren göŋül pervāneden

5. intiẓār-ile hemān ėy ḫaste-dil cānum çıḳar
şīve vü nāz-ile ol āfet çıḳınca ḫāneden

ḳanı ol dem bir sehī-ḳāmetle hem-pehlū olup
sīnemi ḳılsam ṣadef ol gevher-i yek-dāneden

7. sāḳīnüŋ ayaġın öp dėr göŋlüm ėy **yaḥyā** baŋa
bilmiş ol uṣlu ḫaberdür bu dil-i dīvāneden

308.

Mef'ūlü fā'ilātün mef'ūlü fā'ilātün
Mużāri' – – + / – + – – / – – + / – + – –

1. yüz bulmayınca 'āşıḳ ėy āfitāb senden
z̲erre gibi görinmez eyler ḥicāb senden

beŋzer saŋa niyāzum ża'fumdan ėşidilmez
biŋ kerre söyler isem gelmez cevāb senden

3. ṭaġlar gibi yoluŋda ḥāżır-cevābam ammā
bir kez teraḥḥum-ile olmaz ḫıṭāb senden

---

2 Ağlayıp o mahmur bakışlı güzel yüzünden ah etsem ahımın bulutu meclise gözyaşımdan dolular yağdırır.
Bu beytin yerinde MK'de şu beyit bulunmaktadır:
ṭaşa ṭutarmış işitdüm 'āşıḳ-ı dīvānesin
her ne dilerse gelür ol gözleri mestāneden

3 O dolunay bir gece bile gönlümüzden doğmadı; ben talihsiz âşık da keşke anadan doğmasaydım!

4 Bir alev/parlak yüzlü güzel görse şevkle dolup/yanıp tutuşarak can verir. Ey gönül, yanmayı pervaneden öğren, pervaneden!
MK: -.

5 Ey hasta gönül! O afet naz ve işveyle evden çıkınca (benim de) o an hasretle canım çıkar.
5[a] çıḳar: çıḳa MK.

6 Bir fidan boylu güzelle kucak kucağa olup o eşsiz inci sayesinde sinemi sedef etsem! (Ah), nerede o günler?
MK: -.

7 Ey Yaḥyā, gönlüm bana "Sakinin ayağını öp/kadehinden iç!" der. Bilmiş ol! Bu, divane gönlümün en aklı başında sözüdür.
7[a] sāḳīnüŋ... baŋa: yārden bir būse cerr eyler dėdi **yaḥyā** göŋül YD.

308. MK: 137[a]; YD: G. 306.

1 Ey güneş, âşık senden yüz bulamayınca utanıp/gizlenip zerre gibi görünmez olur.

2 Bin defa söylesem de senden karşılık gelmez. Anlaşılan sana olan yakarışlarım zayıflığımdan/acizliğimden işitilmez.

3 (Ben) dağlar gibi yolunda hazırcevapken/yankılanırken senden merhametle bir çift söz duyulmaz.

gönlince olmaġ anuŋ ġāyetde müşkil olur
maḥbūbuŋ olur ise ‘ālī̆-cenāb senden

5. **yaḥyā** ölümlüŋ ise yoḳdur anuŋ günāhı
senden ėrişdi aŋa bu ıżṭırāb senden

309.

Mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. gördüm yüzüŋi ‘āşıḳ idüm saŋa ḳulaḳdan
maḳṣūda ėrişdüm dilegüm bu idi ḥaḳdan

sen şāha yaḳın olmaġa yoḳ bende liyāḳat
baŋa bu yėter kim seni seyr ėdem ıraḳdan

3. zülf ü ruḫuŋa ‘āşıḳ idüm devr-i ezelden
farḳ ėtmez iken daḫı gözüm ḳarayı aḳdan

ḳoyup elini gögsine her serv ü şanevber
kūyuŋda tevāżu‘lar ėder baŋa uzaḳdan

5. **yaḥyā** n'ola ėrişdi ise ṣoḥbet-i yāre
mey gibi çıḳar başa kemāl ehli ayaḳdan

310.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. uçurdum murġ-ı cānı āşiyān-ı ‘ālem-i tenden
ḫalāṣ oldum ġam-ı hicrān-ile ġavġā-yı düşmenden

ben ol serv-i revāna āḫiret ḥaḳḳın ḥalāl ėtdüm
ḳıyāmetde daḫı rencī̆de-ḫāṭır olmasun benden

---

4 Sevdiğinin makamı seninkinden yüksek olursa onun hoşuna gidecek şekilde davranmak pek güç olur.

5 (Ey sevgili), Yaḥyā ölümcül hastansa (bunda) onun suçu yoktur; bu ızdırap ona senden erişti, senden!

309. MK: 137[b]; YD: G. 307.

1 (Ey sevgili!) Sana (hakkında söylenenleri) duyarak âşık olmuştum, (nihayet) yüzünü görebildim; Hak'tan dileğim buydu, muradıma erdim!

2 Sen şaha yakın olmaya ben layık değilim; seni uzaktan seyretmek bana yeter.

3 Ezel vaktinden beri, daha gözüm karayı aktan seçemezken (ben senin) saçınla yanağına âşıktım!

4 (Ey sevgili!) Mahallende selvilerle çamlar ellerini göğüslerine koyup bana uzaktan tevazuyla selam verir.

5 Yaḥyā sevgilinin sohbetine eriştiyse şaşılmaz. (Çünkü) ilim ve fazilet sahipleri şarap gibi ayaktan/en aşağıdan/kadehten başa/zirveye çıkar.

310. MK: 137[b]; YD: G. 308.

1 Ten âleminin/dünyanın kuş yuvasından can kuşunu uçurunca ayrılık gamı ile düşmanın husumetinden kurtuldum.

1[a] āşiyān-ı: āşiyānı MK.

2 Benden mahşerde bile gönlü incinmesin diye ben o salınan selviye ahiret hakkımı helal ettim!

2[a] ḥaḳḳın: ḥaḳḳı MK.

3. uyurken öpmek olurdı seni ėy ġonce-leb ammā
elüm varmaz benüm bir gül ḳoparmaġa bu gülşenden

nigārā naḳş-ı taṣvīrüŋ gözümden olmadı ḫālī
ḫayālüŋ gitmedi bir laḥẓa bu cāy-ı mu'ayyenden

5. bulınmaz bī-vefā dünyāda bir gün yüzlü ėy **yaḥyā**
sen andan şākir ü rāżī olasın ol daḫı senden

311.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. ṭuyuldı 'ışḳ-ı pinhānum ziyāde iltiyāmumdan
seni sevdügüm aŋlandı tevāżu'la selāmumdan

vefā ṣūretlerin gördüm bugün mir'āt-ı ḥüsnüŋde
şefā'at nūrı berḳ ursa n'ola faḫrü'l-enāmumdan

3. aŋa şādam ki 'ışḳuŋla uyandum ḫ̆āb-ı ġafletden
murādum bu idi çoḳdan ḫudā-yı lā-yenāmumdan

ġarīb olduġum içün adumı anmaġa 'ār eyler
bu istiġnālar umulmazdı ol yār-i be-nāmumdan

5. anuŋ'çün oḳımaz eş'ārumı cānānum ėy **yaḥyā**
şefā'at eylemek lāzım gelür sūz-ı kelāmumdan

312.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yüz çevürmez 'āşıḳ-ı bī-çāre rūy-ı ḫūbdan
ölmeyince vāz gelmez rind olan maḥbūbdan

---

3 Ey gonca dudaklı güzel, seni uykudayken öpmek mümkündü; lakin bu gül bahçesinden bir gül koparmaya benim elim varmaz.

4 Ey resim gibi güzel sevgili, suretin gözümünden önünden hiç gitmedi; hayalin bu malum yerden bir an ayrılmadı.

5 Ey Yaḥyā, (bu) vefasız dünyada senin razı olduğun ve senden razı olacak bir güneş yüzlü bulunmaz.

311. MK: 138[a]; YD: G. 309.

1 (Ey sevgili, karşında) ziyadesiyle gösterdiğim tevazudan gizli aşkım duyuldu; alçak gönüllülükle verdiğim selamdan seni sevdiğim anlaşıldı.

2 Bugün güzellik aynanda vefa işaretleri/nakışları gördüm. Halkın övüncü olan (yârimden) şefaat nuru şimşek gibi parlasa ne var?

3 (Ey sevgili), aşkınla gaflet uykusundan uyandığım için mesudum; daima diri ve uyanık olan Allah'ımdan uzun zamandır dileğim bu idi.

4 (Sevgili) kimsesiz ve çaresiz olduğum için adımı anmaya utanır, o nam sahibi yârimden bu kibir beklenmezdi.

5 Ey Yaḥyā! Sözüm öyle içli, öyle yakıcıdır ki şefaat etmek gerekir diye sevgilim şiirlerimi okumaz.

5[b] sūz-ı: sūz u MK.

312. MK: 138[a]; YD: G. 310.

1 Zavallı âşık sevgilinin yüzünden/güzelliğinden ilgisini kesmez; rind olan ölmedikçe sevgiliden vazgeçmez.

ārzū-yı vaṣl-ı yār egler hemīşe ‘āşıḳı
yūsufuŋ gitmez ümīd-i vuṣlatı ya‘ḳūbdan

3. zāhidā maḥbūbdan açıldı çün-kim ṭāli‘üm
sen beni men‘ eyleme ol dil-ber-i merġūbdan

geh cemālüŋden vefā ḳıl geh celālüŋden cefā
çıḳma ėy şāh-ı cihān zinhār bu üslūbdan

5. ol hilāl-ebrū bugün **yaḥyā**yı ḳurbān eylemez
himmet olmazsa eger kim ḥażret-i eyyūbdan

313.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. ḳapadum ‘ayn-ı ‘işyānı enīs-i aṣfiyāyam ben
hevā-ile bulanmaz baḥr-i ‘ummān-ı ṣafāyam ben

ne var yoḳluḳda var olsam ġınāyı faḳr-ile bulsam
fenā-ender-fenā olmış beḳā-ender-beḳāyam ben

3. erāẕilden ıraġ olmaḳ beni ḥaḳḳa yaḳın ėtdi
bi-ḥamdi'llāh celīs-i būriyā-yı bī-riyāyam ben

meh-i nev gibi çıḳdum bir kenāra ehl-i şevḳ oldum
bugün dīvān-ı ḥaḳda maṭla‘-ı mihr-i ḫudāyam ben

5. celālüm yüzleri faḳr-ile ‘uryān olduġumdandur
niyāmından çekilmiş tīġ-ı dest-i evliyāyam ben

ḳocaldum iki ḳat oldum ecel bār-ı girānından
yıḳılmaġa teveccüh eylemiş köhne bināyam ben

---

2 Sevgiliye kavuşma arzusu âşığı sürekli avutur; Yakub, Yusuf’a kavuşma ümidini bir an kaybetmez.
2[a] vaṣl-ı: rūy-ı YD.
2[b] ümīd-i vuṣlatı: ümīẕi vuṣlat-ı MK.

3 Ey sofu! Beni o gönül çelen talibi çok sevgiliden uzaklaştırma; zira güzelden yana (benim) talihim açıldı.

4 Gâh cemâlinle vefa göster, gâh celâlinle cefa et! Ey cihan sultanı, sakın bu yoldan çıkma!

5 Eğer Hz. Eyyûb himmet etmezse bugün o hilâl kaşlı güzel Yaḥyā’yı kurban/sadak etmez.

313. MK: 138[a]; YD: G. 311.

1 İsyan gözünü yumdum; ben Hak yolunda yürüyen velilerin dostu, nefsin arzusuyla/rüzgârla bulanmaz sefanın engin deniziyim.

2 Yokluk makamında var olup zenginliği fakirlikle/fakr makamında bulsam ne var? Ben fenâ makamında yok olup bekâda baki olmuşum.

3 Alçaklardan uzak olmak beni Hakk’a yaklaştırdı; Allah’a şükürler olsun ki ben, riyasız hasırın dostuyum.

4 Hilâl misali bir köşeye çekilip âşık/kandil oldum. Ben bugün Hakk’ın/hakikat meclisinde Allah’ın nurunun/güneşinin doğuş yeriyim.
4[a] çıḳdum: çıḳduḳ YD.

5 Ben evliyanın elindeki kınından çekilmiş kılıcım, celâlim/kılıcımın keskinliği fakirlikle soyunmuşluğumdandır/fakr makamında arınmışlığımdandır.

6 Yaşlanıp ölümün ağır yüküyle iki büklüm oldum, ben yıkılmaya meyletmiş eski binayım.

7. benüm pīrüm emīrüm pādişāh-ı bi-naẓīrümdür
muḥibbinüŋ muḥibbinüŋ muḥibbi bir gedāyam ben

ḥaḳīḳatde ṭalazlar gibidür evrāḳ-ı dīvānum
me‘ānī baḥrini cūşa getürmiş bir ṣabāyam ben

9. diyārumdan ıraġ olduḳça artar ḳadrüm ėy **yaḥyā**
cihān mülkinde zīrā gevher-i ‘ālī-behāyam ben

314.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. bilmezin kime şikāyet ėdeyin ol şāhdan
bendesine iltifāt ėtmez geçerken rāhdan

sergüẕeştin ṣafḥa-i eflāke tesvīd ėtmege
ḫāmeler peydā ėder derd ehli dūd-ı āhdan

3. ḳarşular eṭfāl-i eşküm ‘āşıḳ-ı üftāde-vār
ṭoġrulup serv-i revānum gelse ṣoḥbetgāhdan

nėçe günlerdür ki ayırdı beni devr-i zemān
bir hilāl-ebrū yüzi ḫūrşīd ü alnı māhdan

5. kimseler **yaḥyā** gibi dünyāda ḫoşnūd olamaz
bir vefāsuz yārden bir düşmen-i bed-ḫˇāhdan

315.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. benem ol ka‘be-i maḳṣūda varup nūr gören
ya‘nī ḳapuŋda seni ḥüsnüŋe maġrūr gören

---

7 Benim pirim, sultanım, (o) eşsiz padişahımdır; ben (onun) yârinin sevgilisinin dostu olan bir dilenciyim.

8 *Dīvān*’ımın yaprakları aslında dalgalar gibidir; ben, mana denizini coşturmuş sabah yeliyim.

9 Ey Yaḥyā, vatanımdan uzaklaştıkça (benim) değerim artar; çünkü ben dünya yurdunun paha biçilmez incisiyim.

314. MK: 138[b]; YD: G. 312.

1 Yoldan gelip geçerken kölesine yüzünü çevirip bakmaz; o sultandan kime yakınayım, bilmiyorum.

1[a] şāhdan: māhdan MK.

2 Âşıklar başlarından geçeni feleklerin sayfalarına yazmak için ah dumanından kalem yapar.

3 Salınan selvim meclisten doğrulup/dosdoğru olup gelse gözyaşımın çocukları düşkün birer âşık gibi (onu) karşılar.

4 Kader beni hilâl kaşlı, güneş yüzlü, ay alınlı bir güzelden ayıralı günler oldu.

5 Vefasız bir sevgiliden, kötü niyetli bir düşmandan dünyada hiç kimse Yaḥyā kadar memnun olamaz.

5[a] dünyāda: ‘ālemde MK.

315. MK: 139[a]; YD: G. 313.

1 (Ey sevgili!) Emel Kâbe’sine varıp nur gören yani kapında seni güzelliğinle gururlanırken gören benim!

bilmezin rūz-ı viṣāli nėce pinhān ėdeyin
ṭuydı esrārumı cānā beni mesrūr gören

3. ẕevḳumuŋ biŋde birin görmeye seyrinde daḫı
zāhidā cennet-i firdevse giren ḥūr gören

baḥr-i ‘ışḳuŋ dilini her kişi idrāk ėdemez
sevdügümden beni bī̇gāne ṣanur dūr gören

5. iki ‘ālemde süleymānlıġ ėder ėy **yaḥyā**
bu ṭoḳuz āyinede gendüzini mūr gören

316.

Mefā‘ī̇lün mefā‘ī̇lün mefā‘ī̇lün mefā‘ī̇lün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. begüm ya‘ḳūb-ı cāna yūsuf-ı gül-pī̇rehensin sen
gözümüŋ nūrı göŋlümüŋ sürūrı şimdi sensin sen

tecellā-yı cemālüŋden gider mūsā gibi ‘aḳlum
nigārā revzen-i nūr-ı ḫudā-yı ẕü'l-minensin sen

3. cihānuŋ yüzi ṣuyı şehrümüzde māh-rūlardur
ḥüseyn-i kerbelā ḥaḳḳı ḳamusından ḥasensin sen

beni unutduġuŋ gibi unutduŋ ‘ahd ü peymānı
efendim tā ezelden dil-ber-i peymān-şikensin sen

5. dirī̇ġā rāz-ı ‘ışḳı ‘āleme fāş ėtmege gūyā
mu‘ayyen bildüm ėy çāk-ı girī̇bānum dehensin sen

derūnuŋda yėdi deryā degüldür ḳaṭrece ammā
dilā ḫum-ḫāne-i vaḥdetde ben bilsem ne densin sen

---

2 Ey can! Beni sevinçli görenler sırrımı öğrendi; vuslat gününü nasıl gizleyeceğimi bilmiyorum.
3 Ey sofu, Firdevs cennetine girip ahu gözlü cennet kızını gören (kimse) dahi yolculuğunda (benim) zevkimin binde birini göremez.
4 Aşk denizinin/bahrinin dilini herkes anlayamaz; beni sevdiğimden uzak gören ilgisiz sanır.
5 Ey Yaḥyā! Bu dokuz aynada/felekte kendini karınca gibi gören, hem dünyada hem de ahirette Hz. Süleyman gibi olur/saltanat sürer.

316. MK: 139[a]; YD: G. 314.

1 A beyim, sen gönül Yakub’una gül gömlekli Yusuf’sun. Gözümün nuru, gönlümün sevinci şimdi sensin, sen!
2 Cemâlin görününce Musa gibi aklım başımdan gider. Ey resim gibi güzel sevgili, sen kerem sahibi Allah’ın nurunun penceresisin!
3 Şehrimizde devrin yüz akı ay yüzlü güzellerdir; (lakin) Kerbelâ’nın Hüseyin’ine yemin olsun ki sen hepsinden güzelsin!
4 Ey efendim! Beni unuttuğun gibi verdiğin sözleri de unuttun. Sen, ezelden beri sözünde durmayan gönül çelen sevgilisin!
5 Eyvahlar olsun! Ey yakamın yırtığı, açıkça anladım ki güya sen aşk sırrını âleme duyuran bir ağızsın.
6 Ey gönül! Sende yedi derya bir damla değildir; lakin vahdet meyhanesinde/dergâhında ne kadarsın? Bir anlasam!

6[b] ne densin: nedensin MK.

7. sevelden aḥmedi sulṭān-ı ‘uşşāḳ olduŋ ėy **yaḥyā**
vilāyetde naẓīrüŋ yoḳ meger veyse'l-ḳarensin sen

317.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. gūşe-i gülşen ola bir nėçe yārān olasın
söylenen ḳıṣṣa-i cānān ola giryān olasın

varasın ḫāne-i dil-dāra semā‘ ėde ėde
ney gibi tā ser ü pā nāle vü efġān olasın

3. ne cefāyı ne cefā ėdeni iẕ‘ān ėdesin
şöyle dīvāne vü mestāne vü ḥayrān olasın

ādeme rūz-ı ḳıyāmet olur ol cum‘a güni
yār aġyār-ile cem‘ ola perīşān olasın

5. ḳomaz ol şāh-ı cihān gendüyi dil-ber yėrine
bendesi bendesine bende-i fermān olasın

‘ālem oldur ki ara yėrde bürūdet var iken
varasın yalvarasın yāre kemā-kān olasın

7. elem oldur ki ḳażā ile yanında yārüŋ
bir ḫaṭā söyleyesin ṣoŋra peşīmān olasın

beni **yaḥyā** gibi güldürmedüŋ ėy çarḫ-ı berīn
göreyin ben seni kim ḫāk-ile yeksān olasın

318.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḥāl ėdinmez derd ü ġam ẕevḳını eyyūb olmayan
dil-rübālıḳ şīvesin aŋlar mı maḥbūb olmayan

---

7 Ey Yaḥyā, Ahmed’e âşık olaldan âşıklar sultanı oldun; memlekette eşin, benzerin olmadığına göre anlaşılan sen Veyse’l-Karenî’sin.

317. MK: 139[a]; YD: G. 315.

1 Gül bahçesi köşesinde dostlarla toplanasın, sevgilinin hikâyesi anlatılırken gözyaşlarına boğulasın.
2 Gönül alıcı sevgilinin evine sema ederek varasın, ney gibi ta baştan ayağa inleyip feryat edesin.
3 Aklını yitirip öyle sarhoş ve hayran olasın ki ne cefayı ne de cefa edeni anlayasın.
4 Sevgilinin engelle/rakiple yan yana gelip (senin de) perişan olduğun o cuma günü insana kıyamet günü olur.
5 O cihan sultanı, kendini sevgili yerine saymaz. (Sen onun) kölesinin esirinin fermanına tutsak olasın.
6 Şaşırtıcı olan arada soğukluk varken eskisi gibi varıp sevgiliye yalvarmandır.
7 Elem, sevgilinin yanında kazara yanlış bir şey söyleyip sonra da pişman olmandır.
8 Ey yüce felek, Yaḥyā gibi beni de güldürmedin; senin yıkılıp yerle bir olduğunu göreyim!

318. MK: -; YD: G. 316.

1 Sevgili olmayan gönlü cezbetmenin yolunu/şivesini nasıl anlamazsa Hz. Eyyûb/âşık olmayan da derdin ve gamın lezzetini idrak edemez.

manṣıb-ı a‘lāya ėrmez ẕerre gibi ḫor olur
gün gibi bir bāb-ı ‘ālī-şāna mensūb olmayan

3. nāle vü āhı olur maḥbūbına feṯḥ-i kelām
oturup ḳalmaz ḥicāb altında maḥcūb olmayan

ḳayd-ı dünyādan geçüp āşüfte-destār ol yüri
aŋlamaz bu vādīyi dīvāne-üslūb olmayan

5. şi‘rinüŋ her mıṣra‘ı şemşīr-i āteş-bārdur
ḳanı bir **yaḥyā** gibi fenninde maġlūb olmayan

319.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteẕ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. revā mıdur beni göz göre odlara yaḳasın
selāmum almamaġ içün yabanlara baḳasın

ṣıġar mı aduŋa ednālara muṣāḥib olup
ṣu gibi gülşen-i dehr içre alçaġa aḳasın

3. şu kimsene ki derūnında ola gevher-i ‘ışḳ
cihān içinde ṣadef gibi çāk ėde yaḳasın

kemāl-i ‘ışḳ-ile ferhād-veş aŋılmaġ içün
hemīşe gendüzüŋe ‘āşıḳ adını ṭaḳasın

5. ṣafā-yı ḳalb-ile baḥr-i ġazelde ėy **yaḥyā**
ḫayāl-i ḫāṣ-ile elden ḳoma fenā yaḳasın

---

2 Güneş gibi yüksek makamlı bir kapıya mensup olmayan (kimse) yüksek mertebelere erişemez, zerre misali itibarsız olur.

3 (Âşığın) inleyip ah etmesi sevgilisiyle konuşmasına vesile olur; mahcup olacak kusuru bulunmayan utanıp susmaz/utanç perdesi ardına gizlenmez.

4 Haydi, dünya bağından kurtulup/dünya endişesini terk edip sarığı bozulmuş/perişan bir hâlde ol! Aklını yitirip kendinden geçmeyen/âşık olmayan bu vadiyi anlamaz.

5 Şiirinin her mısraı ateş saçan bir kılıçtır! Yaḥyā gibi sanatında mağlup edilemeyen (başka) nerede?

319. MK: 139[b]; YD: G. 317.

1 (Ey sevgili!) Selamımı almamak için uzaklara bakıp beni bile bile ateşlere atman/perişan etmen (sana) yakışır mı?

2 Dünyanın gül bahçesinde adilerle dost olup su gibi alçağa akman/alçaklarla oturup kalkman adına sığar mı?

3 Yüreğinde aşk incisi olan şu kimse, dünyada sedef gibi yakasını dilim dilim eder.
3[a] kimsene: kimsenüŋ MK.

4 Ferhad gibi kusursuz bir aşkla anılmak için daima kendine âşık adını takasın.

5 Ey Yaḥyā, gazel denizinde temiz gönüllülük ve el değmemiş hayallerle fenâ yakasını/sahilini elden bırakma!

320.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. baŋa yėtmez mi bu devlet ki cefā eyleyesin
vāy aŋa kim ne cefā vü ne vefā eyleyesin

pādişāhum umarın ben ḳuluŋı bir gün ola
himmete lāyıḳ u iḥsāna sezā eyleyesin

3. işte ben 'ışḳuŋ-ile cānumı teslīm ėtdüm
sögesin bārī baŋa ḫayr du'ā eyleyesin

öldügüm ėşide şāyed ki şafālar süre yār
ėy mü'eẕẕīn ölicek baŋa ṣalā eyleyesin

5. bir gėce ḫāne-i **yaḥyā**ya gelem dėmiş idüŋ
hīç ola mı varasın 'ahde vefā eyleyesin

321.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ne günāh ėtdüm efendim ki baŋa kīn ėdesin
düşmeni şād ėdesin bendeŋi ġamgīn ėdesin

nāfe gibi ḳara göŋüllüsin ėy bedr-i temām
ne ḫaṭā ėtdüm ola ḳaşlaruŋı çīn ėdesin

3. gün gibi sāye ṣalup ḫāne-i vīrānemüze
ben umardum gelesin gözümüz aydın ėdesin

ėy serā-perde-i ġurbetde baŋa hem-dem olan
cān vėrürken o mehüŋ adını telḳīn ėdesin

---

320. MK: 139[b]; YD: G. 318.

1 (Ey sevgili!) Cefa etmen saadet olarak bana yetmez mi? Cefa etmez, vefa da göstermezsen (işte o zaman) vay hâlime!

2 Ey padişahım! Ben kulunu olur da bir gün lütfa layık ve ihsana yaraşır eylersin diye ümit ederim.

2[b] sezā: sezā-vār MK.

3 İşte, ben aşkınla ruhumu teslim ettim; hiç olmazsa bana sövüp hayır dua eyleyesin!

4 Ey müezzin, eğer sevgili öldüğümü işitince sevinecekse vefat ettiğimde benim için sela okuyasın.

5 (Ey sevgili), "Bir gece Yaḥyā'nın evine geleyim." demiştin; varıp sözünü tutman hiç mümkün mü?

321. MK: 140[a]; YD: G. 319.

1 Ey efendim, ne günah işledim ki bana kin tutarsın. Düşmanı sevindirir, köleni üzersin.

2 Ey dolunay, nafe gibi için karadır/merhametsizsin; ne hata/Hatâ ettim ki kaşlarını çatarsın/Çin'e benzetirsin?

3 Harap olmuş evimize güneş gibi gölge salıp/ayak basarak şereflendirip gelir, gözümüzü aydın edersin diye umardım.

4 Ey gurbet perdesinin ardında bana yoldaş olan! Can verirken (bana) o ayın adını telkin edesin.

5. yaŋılup ola ki bir ḫayr du‘ā ėde baŋa
yolı üzre ol elif-ḳāmetümüŋ sin ėdesin

çün-ki dünyāda dü-tā ‘āşıḳ-ı üftāde idüm
yāsemenlerle benüm ḳabrümi tezyīn ėdesin

7. sözlerüŋ ṣūrete gelsün dėr iseŋ ėy **yaḥyā**
ḳanlu yaşum gibi eş‘āruŋı rengīn ėdesin

322.

Mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. göŋlüme girüp ‘ışḳuŋ-ile mesken ėdersin
ma‘nīde begüm āh u fiġānı sen ėdersin

ėy ḳaşı kemān oḳlaruŋuŋ pārelerinden
gūyā bedenüm ḳal‘asını gülşen ėdersin

3. ten ḥāṣılını vėrmek içün bād-ı fenāya
her dāġ-ı firāḳı baŋa bir ḫırmen ėdersin

her gėce ḫayālüŋle ėyā şem‘-i hidāyet
gün gibi benüm göŋlüm evin rūşen ėdersin

5. **yaḥyā** ḳuluŋı şimdi kemāl-i keremüŋden
biŋ dürlü cefā vü ġamuŋ-ile şen ėdersin

323.

Mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. dülbendüŋi nāz-ile ẓarīfāne ṣararsın
meydān-ı maḥabbetde gezüp ‘āşıḳ ararsın

sen ġonce gibi gāh yeşil gāh ḳızıl gėy
üftādelerüŋ berg-i ḫazān gibi ṣararsın

---

5 Olur da yanılıp benim için hayır dua eder diye mezarımı o elif boylu güzelin yolu üzerine kazasın.
6 (Ben) dünyada (boyu) iki büklüm olmuş zavallı âşıktım; bu yüzden benim kabrimi yaseminlerle süsleyesin.
7 Ey Yaḥyā, sözlerin suret bulsun istersen şiirlerini kanlı gözyaşım gibi renklendiresin/renkli hayallerle süsleyesin.

322. MK: 140[a]; YD: G. 320.
1 A beyim! Aşkınla gönlüme girip (onu) mesken edersin. Ahı da feryadı da aslında sen edersin!
2 Ey yay kaşlı güzel, oklarının parçalarından güya bedenimin kalesini gül bahçesine çevirirsin.
2[a] pārelerinden: yārelerinden MK.
3 Ten mahsulünü yokluk rüzgârında savurmak için her ayrılık yarasını bana bir harman edersin.
4 Ey hidayet çerağı, benim gönül evimi her gece hayalinle güneş gibi aydınlatırsın.
4[b] gün: gül MK.
5 Şimdi Yaḥyā kulunu ihsanının bolluğundan bin türlü cefa ve eziyetinle mesut edersin.

323. MK: 140[b]; YD: G. 321.
1 (Ey sevgili), sarığını işveyle zarifçe sararsın; aşk meydanında gezip âşık ararsın.
2 Sen gonca gibi gâh yeşil gâh kırmızı giyerken düşkünlerin hazan yaprağı misali sararsın.

3. yazup ele al ḫāme gibi göŋlümi ey dōst
düşmenlerümüŋ nāme gibi ḳalbi ḳararsın

aġlamaġ-ile sevdügümi yāre ṭuyurduŋ
ey dīde-i ġam-dīde baŋa ‘ayn-ı żararsın

5. **yaḥyā** n'ola olursa sözüŋ inceden ince
yārüŋ bėli vaṣfında ḳılı ḳırḳ yararsın

324.

Mef‘ūlü fā‘ilātün mef‘ūlü fā‘ilātün
Mużāri‘ – – + / – + – – / – – + / – + – –

1. tesbīḥüŋi yaŋıldur ṣūfī żararlu yārān
şeyṭānlaruŋı bir bir eyle hemān perīşān

ṣabr ise olduġınca derd ise bī-nihāyet
cānān ise bayaġı cevr ü cefā kemā-kān

3. *emseytü bi'l-ehālī eṣḥabtü bi'l-kerāme*
der ḳaṭraī nihān-est deryā-yı ‘ilm-i yezdān

mihr ü maḥabbet-ile gerdūn-ı dūna döndüm
encüm gibi gözümden gitdi ḥicāb-ı cānān

5. *yā ma‘şere'l-me‘ānī lā-ḫayra fi'l-edānī*
bir pāre bulut eyler mihr-i sipihri pinhān

seyr-i cemāl-i yāri idrāk iḥāṭa ėtmez
perde olur ṣu‘ā‘ı mānend-i mihr-i raḫşān

7. dīdār-ı ḥaḳḳı mūsā ne görmedi ne gördi
esrār-ı *len terānī* ḳıldı ziyāde ḥayrān

---

3 Ey dost! Gönlümü yapıp kalem gibi eline al/sevindir de düşmanlarımın kalbi yazı gibi kararsın.
4 Ey kederli göz, ağlayarak âşık olduğumu sevgiliye duyurdun; (sen) benim için zararın ta kendisisin/zarar gözüsün!
5 Ey Yaḥyā, sözünü özenle ve zarafetle söylersen şaşılmaz; (zira) sevgilinin belini tarif ederken/methederken kılı kırk yararsın.
5[a] sözüŋ: sözlerüŋ MK.

324. MK: 140[b]; YD: G. 322.

1 Ey sofu, zararlı dostlar (senin) zikrini şaşırtır. Haydi, şeytanlarını bir bir perişan et!
2 Sabır elden geldiği kadar, derdinse sonu yok; sevgili vefasız, eziyetle cefa eskisi gibi.
2[a] ise: eyle MK.
3 “Ehil kimselerle yattım, kerametle kalktım. İlahî ilmin denizi, bir katrenin içinde gizlidir.”
4 Aşktan dönüp duran alçak feleğe benzedim; sevgiliyi görmemi engelleyen perde, yıldızlar gibi gözümden kalktı.
5 “Ey manalar topluluğu, alçak şeylerde hayır yoktur.” Göğün güneşini örtmeye bir parça bulut yeter!
6 Yârin cemâlinin seyrine erişmek mümkün olmaz/anlayış onu kavrayamaz; (zira) parlayan güneş gibi ışığı (ona) perde olur.
6[a] iḥāṭa: ifāde YD.
7 “Beni asla göremezsin. [A‘raf/143]” sırrı (onu) öyle hayran bıraktı ki Hz. Musa Hakk’ın tecellisini ne gördü ne görmedi.
7[a] ne görmedi ne gördi: ne gördi ne görmedi MK.

açdum diyār-ı şevḳı eş‘ār-ı tāzem ile
rūmı yeŋiçeriyle mānend-i āl-i ‘oṣmān

9. **yaḥyā** gibi ḥabībüŋ oldum ġubār-ı rāhı
ḳoydı beni semā‘a bu gird-i bād-ı devrān

325.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ėy göŋül nėçeye dek cevr ü cefāsın göresin
bir gün ola o mehüŋ mihr ü vefāsın göresin

görmedin ‘āşıḳ olursın o perī-sīmāya
vāy eger ‘ālem-i fānīde baḳasın göresin

3. bizde ėy ḫ̆āce güzeller ḳılıc-ile dėrilür
rūma gel nėçe yalıŋ yüzlü cılasun göresin

ḫıżr-ı dil āb-ı ḥayāt-ı lebüŋe ėrdi dėdüm
dėdi düşüŋdür ola umma ḳarasın göresin

5. ėre günden güne ḥüsn-ile kemāle **yaḥyā**
göresin şehrümüzüŋ māh-liḳāsın göresin

326.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ėy ṣabā bulur isen dil-beri tenhā dėyesin
öldi ġurbetde şu bir ‘āşıḳ-ı şeydā dėyesin

---

8 Osmanlı Hanedanı’nın yeniçeriyle Anadolu’yu fethetmesi gibi (ben de) taze/el değmemiş hayallerle dolu şiirlerimle aşk ülkesini zaptettim.
8[a] diyār-ı şevḳı: diyārı MK.

9 Yaḥyā gibi yârin yolunda toz oldum, devrin bu fırtınası beni semaya başlattı.
9[a] gibi ḥabībüŋ oldum: ḥabībüŋ gibi oldı MK.
9[b] gird-i bād-ı: girdāb-ı MK.

325. MK: 141[a]; YD: G. 323.

1 Ey gönül, ne vakte kadar eziyet ve cefasını çekeceksin? Bir gün gelir, o ayın aşkını ve sadakatini görürsün.
1[a] nėçeye: nėçe MK.
1[b] mihr ü: mihr-i MK.

2 O peri yüzlü güzele görmeden âşık olursun, (bu) fâni dünyada (onu bir de) bakıp görürsen vay hâline!

3 Ey efendi, bizde güzeller kılıçla alınır; Rûm’a gel, nice alev/parlak yüzlü yiğit/kınından çekilmiş kılıç göresin.

4 (Sevgiliye) “Gönül Hızır’ı dudağının hayat suyuna erdi.” dedim; “(O senin) düşün olmalı, karasını/karanlıklar ülkesini görmeyi bekleme/gerçekleşeceğini sanma!” dedi.

5 Ey Yaḥyā, şehrimizin/ayımızın ay yüzlü güzelini bir gör! Gün geçtikçe güzellikte kusursuzlaşır/dolunaya dönüşür.

326. MK: 141[a]; YD: G. 324.

1 Ey sabah meltemi, gönül alıcı sevgiliyi yalnız bulursan “Aklını yitirmiş şu çılgın âşık gurbette öldü.” diyesin.

sevinüp şād ola şāyed ġam-ile olduġuma
ḥālümi dil-bere *li'llāhi te'ālā* dėyesin

3. ḫārdan yoluŋı pāk eyledi cān vėrmeg-ile
gitdi ol bülbülüŋ ėy ġonce-i ra'nā dėyesin

yėrde yatduḳça begüm 'āṣıḳ-ı üftādelerüŋ
'ömr uzunluġını vėrsün saŋa mevlā dėyesin

5. sūzdur her ġazelüŋ yüzi ṣuyı ėy **yaḥyā**
neye yarar ṭutalum nėçe mu'ammā dėyesin

327.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. gelelden şehrine ḥaẕẕ ėtdüm ol māh-ı mükerremden
yėrine geldi cānum ölmiş idüm ġuṣṣa vü ġamdan

seferden geldügi gün gördüm ol meh-rūyı bir pāre
ḳararmış 'ayn-ı 'āṣıḳ gibi tāb-ı mihr-i a'ẓamdan

3. hemīşe baġrumuŋ başı gibi ben ḳanlar aġlardum
benüm ṣabr u ḳarārum gibi dil-ber gitdügi demden

selāmından ġıdā-yı rūḥ ėrişür cism-i 'uṣṣāḳa
seferden gelse bir mektūb ol yār-i müsellemden

5. içinde sevdügi maḥbūbı olmayınca **yaḥyā**nuŋ
benüm yanumda farḳı yoḳdur ol şehrüŋ cehennemden

---

2 Kederli olduğuma sevinip mutlu olacaksa "Allah rızası için" gönül alıcı sevgiliye hâlimi anlatasın.
2[a] olduġuma: öldügüme YD.

3 (Ona) "Ey göz alıcı gonca, o bülbülün canını feda edip yolunu dikenden temizledi; gitti!" diyesin.
3[a] vėrmeg-ile: vėrmelüge MK.

4 "A beyim, zavallı âşıkların yerde süründükçe Allah senin ömrüne bereket versin!" diyesin.
4[a] yatduḳça: yaḳduḳça MK.

5 Ey Yaḥyā, nice gizli sırrı açığa çıkardın/nice muamma söyledin sayalım; (lakin) neye yarar? Gazellerin yüz akı manasının coşkun, etkileyici ve yakıcı olmasıdır.

327. MK: 141[b]; YD: G. 325.

1 Şehrine geldiğimden beri o aziz ayı pek sevdim; gamdan ve kederden ölmüştüm; keyfim yerine geldi.

2 O ay yüzlü güzeli seferden geldiği gün bir ara gördüm, azametli güneşin hararetinden tıpkı âşık gibi/âşığın gözü gibi kararmıştı.

3 Gönül çelen yârin benim sabrımla huzurum gibi gittiği vakitten beri bağrımdaki yara misali hep kederliyim/kanlı gözyaşları dökerim.

4 Seferdeki o malum/asker sevgiliden bir mektup gelse selamı âşıkların ruhuna gıda olur.

5 İçinde Yaḥyā'nın sevdiği güzel olmayınca o şehrin benim yanımda cehennemden farkı yoktur.

328.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. anuŋ ki 'ayn-ı ṭā'ati açıldı ḫ̆ābdan
göçdi fenā diyārına geçdi şerābdan

bir rind-i mey-peresti imāmü'l-hümām ėder
cām-ı cihān-nümāyı yapanlar türābdan

3. mihrüŋ çalaydı cām-ı ṣabūḥ̄isini yėre
ḫālī̄ olurdı çarḫ-ı felek ıżṭırābdan

cān vėrmeg-ile kūr ėde-gör 'ayn-ı 'unṣurı
maḳṣūd çihresi açıla tā niḳābdan

5. 'ālī̄-cenāb iken göŋül alçaḳlıġın ėder
ögren tevāżu' eylemegi āfitābdan

yapma fenā evin yıḳılur rūzigār-ile
zī̄rā ki farḳı yoḳ bu ḳıbābuŋ ḥabābdan

7. her ehl-i ma'rifet sözümi aŋlamaz benüm
yaḥyā rümūz-ı 'ışḳ oḳunmaz kitābdan

329.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. 'ālem oldur ki gele yār otura sen ṭurasın
'abd-i memlūkī̄ gibi ḳarşuda el ḳavşurasın

aşıḳ oynında behāneyle elini öpesin
biŋ niyāz-ile ayaġına yüzüŋi süresin

---

328. MK: 141[b]; YD: G. 326.

1 İtaat/ibadet gözü (gaflet) uykusundan uyanan o (kimse), şarabı terk edip fenâ makamının yurduna göçtü.

2 Topraktan cihanı gösteren kadehi yapanlar, şarap düşkünü bir rindi sultana imam eder.
2[b] cām-ı... türābdan: ḫālī̄ olurdı çarḫ-ı felek ıżṭırābdan.

3 Felek dolabı güneşin sabah vakti mahmurluğunu açan kadehini yere çalsaydı ızdıraptan/sarsılmaktan kurtulurdu.
MK'de bu beytin yerine gazelin 2. beyti tekrar yazılmıştır.

4 Maksut yüzünün örtüsü açılsın istersen canını vererek arzu gözünü kör et!

5 Tevazu göstermeyi, yüksek makamda iken alçak gönüllülük eden güneşten öğren!

6 Yokluk/dünya evini yapma, zamanla/rüzgârla yıkılır gider; zira bu kubbelerin hava kabarcığından farkı yoktur.

7 Ey Yaḥyā, her âlim benim sözümü anlayamaz; (çünkü) aşkın remizleri kitaptan öğrenilmez.

329. MK: 141[b]; YD: G. 327.

1 Sevgili gelip oturur, sen ayakta beklersin, köle gibi karşısında el pençe divan durursun; işte, meclis budur!
1[b] gibi: - MK.

2 Aşık oyununda bir bahaneyle elini öpersin, defalarca yalvarıp yakararak ayağına yüz sürersin.
2[a] aşıḳ: 'āşıḳ MK.

3. ba‘żı sözini żarāfetle ėşitmezlenesin
gėrü söyletmek içün anı lebinden ṣorasın

yılda bir kez yüzüŋe baḳduġını şefḳat-ile
ulu devlet bilesin anı ġanīmet göresin

5. seg-i kūyı gibi **yaḥyā** yüri s̱ābit-ḳadem ol
tā ölince felege vėrme ėşigi yöresin

330.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteş̱ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. yaḳamı çāk ėdüben saŋa ḳarşu āh ėderin
cefālar eyleyesin dėyü bir günāh ėderin

cefā vü şīve vü nāz u ‘itābuŋı görürin
ḳaçan ki āyine-i ḥüsnüŋe nigāh ėderin

3. tenüm eliflerine dāġdan nişānlar ėdüp
‘adem diyārına sulṭān-ı rūḥa rāh ėderin

ṣorarsa bendesinüŋ ḥālini eger ol şāh
du‘ā-yı devlet-i şāh-ı cihān-penāh ėderin

5. mülāḥaẓamda ḳulınuŋ ḳulı yėrine ḳoyup
hemīşe gendümi **yaḥyā** cihāna şāh ėderin

331.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. şehrümüz meh-rūlarıyla ‘ayş u ‘işret eylerin
ya‘nī ol gün yüzlüye ıẓhār-ı ḳudret eylerin

kimseler ol bī-vefāya ‘āşıḳ olmasun dėyü
adı aŋılsa dil ucıyla meẕemmet eylerin

---

3 (Sevgilinin) kimi sözlerini kibarca duymazdan gelip onu tekrar konuşturmak için dudağından sorarsın.
4 (Onun) yılda bir kez şefkatle yüzüne bakmasını büyük saadet sayarsın, onu ganimet bilirsin.
5 Ey Yaḥyā, haydi! Mahallesinin köpeği gibi kararında sebat et; (yârin) eşiğinin önünü ölünceye dek kimseye verme!

330. MK: 142[a]; YD: G. 328.

1 (Ey sevgili), huzurunda yakamı yırtarak inleyip feryat ederim; (bana) cefa edesin diye bir günah işlerim.
2 Ne zaman güzelliğinin aynasına baksam cefanı, işveni ve azarını görürüm.
3 Bedenimdeki eliflere yanık yaralarından sancaklar takıp adem diyarındaki/ahiretteki ruhun sultanına doğru yol açarım.
4 Eğer o sultan kölesinin hâlini sorarsa cihanın sığınağı olan şahın saadeti/saltanatı için dua etmekteyim.
5 Ey Yaḥyā, (onun) kulunun kölesi olduğumu hayal edip daima kendimi cihana sultan sayarım.
5[b] şāh: penāh MK.

331. MK: 142[a]; YD: G. 329.

1 Şehrimizin ay yüzlüleriyle içki meclisleri kurup sohbetler ederim yani o güneş yüzlü güzele kudretimi gösteririm.
2 Kimseler o vefasız sevgiliye âşık olmasın diye adı anılınca (onu) dil ucuyla kınarım.

3. gendü luṭfından gelüp bir ġece iḥyā eylesün
ol lebi ‘īsāya yėrden göge minnet eylerin

bu maḥabbet bir żarūrī derde uġratdı beni
yāre ḫoş gelsün dėyü aġyāre ‘izzet eylerin

5. ḫayra girsün ol perī öldürsün ėy **yaḥyā** beni
çün kilāb-ı kūyına her ġece zaḥmet eylerin

332.

Mefā‘īlün fe‘ilātün mefā‘īlün fe‘ilün
Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. ḫudā-yı lem-yezel ü bī-zevāl ḥaḳḳı-y-içün
resūl-i kevn ü mekān-ile āl ḥaḳḳı-y-içün

lisān-ı nāṭıḳasuz söylenen me‘ānī içün
kelām-ı ḥaḳda görinen kemāl ḥaḳḳı-y-içün

3. saŋa bu ḥüsni vėren pādişāh-ı ‘ālem içün
viṣāl-i ḥaḳḳa ėrişen ricāl ḥaḳḳı-y-içün

bu derdmendüŋe rūy-ı celāl-ile baḳma
seni beni yaradan z̲ü'l-cemāl ḥaḳḳı-y-içün

5. efendi bir ġece **yaḫyā** ḳuluŋı iḥyā ḳıl
dem-i mesīḥ-ile olan maḳāl ḥaḳḳı-y-içün

333.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḥālüme raḥm eyleyen derdüme dermān ḳılmasun
yārden ġayri gözüm yaşını kimse silmesün

‘ār ėder ben mübtelāsından yėtiş ėy derd ü ġam
şöyle bīmār ėt beni gördükçe cānān bilmesün

---

3 Merhametinden bir gece gelip (bizi) ihya eylese dudakları İsa gibi can bağışlayan o güzele yerden göğe kadar minnet ederim.

4 Bu aşk beni öyle çaresiz bir derde uğrattı ki yârin hoşuna gitsin diye engele/rakibe hürmet ederim.

5 Ey Yaḥyā, o peri beni öldürüp hayra girsin; zira mahallesinin köpeklerine her gece sıkıntı veririm.

5[a] öldürsün ėy **yaḫyā** beni: ėy **yaḥyā** öldürsün beni MK.

332. MK: 142[b]; YD: G. 330.

1 (Ey sevgili!) Ebedî ve baki olan yüce Allah aşkına, kâinatın nebisi ve (onun) nesli aşkına,

2 Sözsüz söylenen ilahî sırlar hatırına, Hakk’ın kelâmında görünen belagat hatırına,

3 Sana bu güzelliği veren kâinatın sultanı aşkına, Hakk’ın vuslatına eren veliler hürmetine,

4 Bütün âlemi yaratan cemâl sahibi Allah’ın aşkına bu zavallı âşığına celâl yüzüyle bakma!

5 Ey efendi, İsa’nın nefesindeki kelâm hürmetine bir gece Yaḥyā kulunu ihya et!

333. MK: 142[b]; YD: G. 331.

1 Hâlime acıyan, derdime çare bulmasın; sevgiliden başka hiç kimse gözyaşlarımı silmesin!

2 Ey dert, ey elem yetiş! (O yâr) ben âşığından utanır. Beni öyle zayıflat, öyle perişan et ki sevgili gördüğünde tanımasın.

3. cānuŋuz var ise ėy üftādeler yaşum gibi
ol perī-sīmāya ḳarşu ‘aḳluŋuz ṭaġılmasun

eydüŋüz kim yalıŋuz seyr eylesün ol āfitāb
sāye-veş yanınca yüzi ḳaralar ṭaḳılmasun

5. öldüginden ṣoŋra **yaḥyā**ya ḳo sögsün ol nigār
geçmiş īmān ehline nėçün du‘ālar ḳılmasun

334.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. kimsenüŋ maḥbūbına aġyārı maḳbūl olmasun
pādişāh-ı ẓālime düşmenleri ḳul olmasun

āh kim āh ėtdügümden incinür ol bī-vefā
aramuzda āhdan ister ki bir yol olmasun

3. yā ilāhī āḫiret ḥaḳḳı ḥalāl olsun aŋa
baŋa cevr ėtdügi içün yār mes’ūl olmasun

ḫalḳ-ı ‘ālemden kesilür māni‘ olmasun dėyü
kimseler tedbīr-i vaṣl-ı yāre meşġūl olmasun

5. bī-vefādur dėyü ėllerde bir āfet söylenür
cān gibi sevdügüŋ ėy **yaḥyā** senüŋ ol olmasun

335.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. mihr-i ‘ışḳuŋdan vücūdum sāyesi dūr olmasun
dīde-i cānum benüm bir laḥẓa bī-nūr olmasun

---

3 Ey düşkünler! Gücünüz yetiyorsa o peri yüzlü güzelin karşısında aklınız gözyaşlarım gibi dağılmasın.

4 Söyleyin! O güneş, yalnız başına dolaşsın; kara yüzlüler/rakipler gölge gibi peşine takılmasın.
4[b] ḳaralar: ḳara MK.

5 O resim kadar güzel sevgili bırak, öldükten sonra Yaḥyā’ya sövsün; ölüp gitmiş iman ehline niçin dua etmesin?

334. MK: 142[b]; YD: G. 332.

1 Kimsenin sevgilisine engeli/rakibi hoş görünmesin, düşmanları/rakipleri zalim sultana/sevdiğine kul olmasın.
1[b] düşmenleri: düşmenlerüm MK.

2 Ah ah! O vefasız güzel ah ettiğim için incinir, istemez ki aramızda ahtan bir yol olsun.
2[b] aramuzda: aramuzdan YD.

3 Ey Allah’ım, sevgili bana eziyet ettiği için mesul olmasın; ona ahiretteki hakkımı helal ettim.

4 Kimse sevgiliye kavuşmak için çare aramasın; (çünkü o), zahmet vermemek için insanlardan uzak durur.

5 İllerde “Vefasızdır!” diye bir güzelden bahsedilir. Ey Yaḥyā, senin can gibi sevdiğin o olmasın?

335. MK: 143[a]; YD: G. 333.

1 (Ey sevgili), vücudum gölgesi aşkının güneşinden mahrum olmasın; benim can gözüm bir an ışıksız kalmasın.

keş̲ret-i ‘uşşāḳa nėçün incinür ol māh-rū
ḳādir ise gün gibi ḥüsn-ile meşhūr olmasun

3. ‘ālem-i derd ü ġam-ı cānānı iz̲‘ān ėtmeyen
gülmesün hergiz iki ‘ālemde mesrūr olmasun

dūd-ı āhumdan ‘ayān olursa olsun derd-i yār
‘ışḳ odı ḫ̲ākister-i cismümde mestūr olmasun

5. çün-ki ėy **yaḥyā** olur āḫ̲ir yėri zīr-i zemīn
gün gibi fevḳa'l-‘alāda kimse maġrūr olmasun

336.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. ġamuŋdan öldi bir ‘āşıḳ senüŋ ‘ömrüŋ ziyād olsun
mezārın gel ziyāret eyle bārī rūḥı şād olsun

ṣoŋında yaḫ̲şı adıdur hemān bāḳī ḳalan ancaḳ
gerek ferhād-ı ‘ışḳ olsun gerekse keyḳubād olsun

3. ṣaḳın maẓlūmuŋ āhından igen cevr ėtme ‘uşşāḳa
güzeller pādişāhısın ḳapuŋda ‘adl ü dād olsun

dil-i bīmāruma gönder ziyāde ḫ̲oş gelür tīrüŋ
hemīşe kūyuŋa uçmaġa baŋa ḳol ḳanad olsun

5. ḳo sögsün dōstum düşmen söge-bildükçe **yaḥyā**ya
yanuŋda bir behāneyle tek ol bī-çāre yād olsun

---

2 O ay yüzlü güzel âşıkların çokluğundan neden incinir? Gücü yetiyorsa gün gibi güzellikle nam salmasın.
3 Yâr derdinin âlemini idrak etmeyen, asla gülmesin; iki cihanda mesut olmasın.
4 Yârin derdi, ahımın dumanından belli olursa olsun! Aşk ateşi bedenimin külünde saklı kalmasın.
5 Ey Yaḥyā, güneş gibi yükseklerdeyken kimse kibre kapılmasın; çünkü (onun) son durağı toprağın altı olacaktır.
5[a] yėri zīr-i zemīn: yėrüŋ zīr ü zemīn MK.

336. MK: 143[a]; YD: G. 334.

1 (Ey sevgili!) Kederinle bir âşık öldü, senin ömrün uzun olsun! Gel, mezarını ziyaret et, hiç olmazsa ruhu şad olsun!
2 İster aşkın Ferhad'ı isterse Keykubad olsun, sonunda (kişiden) geriye kalan yalnızca iyi namıdır.
3 Mazlumun ahından sakın; âşıklara daha fazla eziyet etme! (Sen) güzeller sultanısın, kapında adalet olsun!
4 Kederli gönlüme gönder, okun (onun) pek hoşuna gider/sefa getirir; sürekli semtine uçmak için bana yardımcı/kanat olsun.
5 Ey dostum! Bırak, düşman Yaḥyā'ya istediği kadar sövsün; yanında bir bahaneyle yalnızca o zavallı anılsın.

337.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ol perī nāz uyḫusın gendüye ‘ādet eylesün
görmeze urmaġa ‘uṣṣāḳı ẓarāfet eylesün

baḳmaġa anuŋ cemāline behāne isterüz
yār luṭfından bize bir ḫoş ḥikāyet eylesün

3. gelsün ol serv-i bülendüm uġrasun ġam-ḫāneme
göŋül alçaḳlıġını ėtsün ‘ināyet eylesün

bārī ẕemm ėtsün faḳīri ḫayr-ile yād eylesün
ḫāṭırum yıḳsun göŋül mülkin ‘imāret eylesün

5. şevḳ-ile **yaḥyā** ḳuluŋ ra‘nā ġazeller söylesün
nėçe bir senden saŋa şāhum şikāyet eylesün

338.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ṣaḳın ėy ehl-i dilüŋ ġonce-i gülzārı ṣaḳın
açma gül gibi derūnuŋdaki esrārı ṣaḳın

kimseye söylemeyüp cān gibi pinhān eyle
la‘l-i nābuŋ gibi her gizlüce güftārı ṣaḳın

3. dėme mest olup ayaḳ seyrini ėtdügümüzi
kim ne dėrse dėsün elden ḳoma inkārı ṣaḳın

ben ḳuluŋ gibi unutma sözümi sulṭānum
ḫalḳa fāş eyleme zinhār bu esrārı ṣaḳın

---

337. MK: 143^{b}; YD: G. 335.

1 O peri âşıkları görmezden gelmek için nezaket göstersin de naz uykusunu alışkanlık hâline getirsin.
1^{b} urmaġa ‘uṣṣāḳı: ‘uṣṣāḳı urmaġa MK.

2 Onun cemâlini seyretmeye bahane ararız, sevgili lütfedip bize bir hoş hikâye anlatsın.

3 O yüksek selvim gelip gam evime uğrasın, tevazu gösterip lütufta bulunsun.
3^{b} göŋül alçaḳlıġını: göŋül alçaḳligini MK.

4 Hiç olmazsa ben fakir âşığını kötüleyerek hayırla yâd etmiş olsun, itibarımı yerle bir edip gönül yurdunu imar etsin.

5 Ey sultanım, Yaḥyā kulun daha ne kadar sana senden şikayet edecek? (Artık) aşkla güzel gazeller söylesin.
5^{a} ra‘nā: yaḥyā MK.

338. MK: 143^{b}; YD: G. 336.

1 Ey âşıkların gül bahçesindeki gonca, gafil olma! Gül gibi sakın yüreğindeki sırları açma!

2 Saf dudağın gibi gizli olan her sözü koru; (onu) kimseye söyleme, can gibi sakla!

3 Sarhoş olup kadeh gezdirdiğimizi/dolaşmaya çıktığımızı (kimseye) söyleme, kim ne derse desin inkâr etmekten sakın vazgeçme!

4 Ey sultanım, sözümü ben kulunu unuttuğun gibi unutma! Bu sırrı sakla, asla kimseye söyleme!

5. görmesün kimse perī gibi senüŋ ṣoḥbetüŋi
vāḳıf ėtme güzelüm ḥālüŋe aġyārı ṣaḳın

aġzuŋı açma ṣadef gibi begüm eyle ḥaẕer
sīnede gizlü olan lü'lü'-i şehvārı ṣaḳın

7. açma aġzı ḫaberin gördügüŋe ėy **yaḥyā**
düşmesün ėl diline la'l-i leb-i yāri ṣaḳın

339.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün
Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. cānā bugünki 'ālemi dünyāya vėrmezin
şimden gėrü cihānda ölürsem ḳayırmazın

bu gülşen-i zemānede bir gül ḳoparmazın
māni' olup ḥayātına ḳanına girmezin

3. eglense ḳalsa n'ola ėşigüŋde ėy perī
dīvāne göŋlümi vaṭanından ayırmazın

ḳaddüm kemāna döndüreli derd-i 'ışḳ-ı dōst
a'dāyı tīr-i āh-ile hergiz şaşurmazın

5. **yaḥyā** cefāsı tīri-durur şem'-i bezm-i cān
bir dem mi var ki anı göŋülden geçürmezin

340.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḳalmasun noḳṣānuma gün yüzlü māhum söylesün
sevdügümden ġayri var ise günāhum söylesün

sögmeg-ile göŋli ḫoş olursa sögsün ḳā'ilem
tek hemān ben ḳulına ol pādişāhum söylesün

---

5 Senin sohbetini peri misali kimse görmesin. A güzelim, sakın hâlini başkalarına açma!
5[b] ḥālüŋe aġyārı: aġyārı ḥālüŋe MK.

6 A beyim, sedef gibi ağzını açma; dikkat et! Gönülde saklı olan iri inciyi koru!
MK: -.

7 Ey Yaḥyā, her gördüğüne (onun) ağzını anlatma! Yârin dudağının lâlini koruyup gözet ki el diline düşmesin.

339. MK: 144[a]; YD: G. 337.

1 Ey can, bugünkü âlemi dünyalara değişmem; bundan böyle dünyada ölsem de gam yemem!

2 Dünyanın bu gül bahçesinden bir gül koparmam, (onun) yaşamasına engel olup kanını dökmem/günahına girmem.

3 Ey peri, divane gönlüm eşiğinde oyalanıp kalsa ne var? (Zira onu) vatanından ayırmam.
3[a] ḳalsa: - MK.

4 Yârin aşkının kederi boyumu yaya benzeteli düşmanları ah okuyla asla ıskalamam.

5 Ey Yaḥyā, gönül meclisinin mumu (yârin) cefa okudur; onu düşünmediğim/gönlüme saplamadım bir an bile yok!
5[a] cān: yār MK.

340. MK: 144[a]; YD: G. 338.

1 Güneş yüzlü ayım kusuruma bakmasın, (onu) sevmekten başka bir günahım varsa söylesin!

2 Sövmekle mesut olacaksa sövsün, razıyım. Yeter ki ben kuluna o padişahım sövsün!

3. söylemezse şimdi āh ėtmek żarūrīdür baŋa
sevdügüm luṭf eylesün almasun āhum söylesün

leblerinüŋ her sözi gūyā ḫıṭāb-ı ġaybdur
söylesün baŋa o ḳaşı ḳıblegāhum söylesün

5. öldügümden ṣoŋra ėy **yaḥyā** zebān-ı ḥāl-ile
ḥālümi ḳabrümdeki cümle giyāhum söylesün

341.

Mef'ūlü mefā'ilün fe'ūlün
Hezec – – + / + – + – / + – –

1. tek sevdügümüŋ rıżāsı olsun
biŋ cān-ile ten fedāsı olsun

maḥbūbına 'āşıḳ incinür mi
farżā nėçe biŋ cefāsı olsun

3. dil-berler anı n'ola severse
sulṭānlar anuŋ gedāsı olsun

gül beŋzeyemez aŋa gerekse
alṭunlu yeşil ḳabāsı olsun

5. **yaḥyā**ya dėŋüz ki ḥālet-ile
her bir sözinüŋ fenāsı olsun

342.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün
Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. taḥsīn aŋa ki sevdügine mübtelā iken
bīgāne ṣana anı gören āşinā iken

'ār ėtmeyüp muṣāḥabet ėtdüŋ faḳīr-ile
sen pādişāh-ı 'ālem ü ben bir gedā iken

---

3 Konuşmazsa/sövmezse bundan böyle ah/beddua etmek benim için kaçınılmazdır; sevdiğim ahımı almasın, lütfedip söylesin/sövsün.

4 (Onun) dudaklarından çıkan her söz sanki manevî âlemden gelen bir sesleniştir, söylesin/sövsün bana, o mihrap kaşlı güzelim söylesin/sövsün!

5 Ey Yaḥyā, öldükten sonra mezarımdaki bütün otlar hâl diliyle hâlimi anlatsın.

341. MK: 144[a]; YD: G. 339.

1 Bin can ile ten yoluna feda olsun, yeter ki sevdiğimin gönlü hoş olsun!

2 Diyelim ki binlerce eziyeti, zulmü olsun; (yine de) âşık sevgilisine hiç gücenir mi?

3 Gönül çelen güzeller onu severse şaşılmaz, sultanlar onun dilencisi olsa yeridir.

4 İsterse altın işlemeli, yeşil kaftanı olsun; (yine de) gül ona benzeyemez.
4[a] beŋzeyemez: beŋzemez MK.

5 Yaḥyā'ya deyin ki coşkuyla (söylediği) her bir sözünün fenâ makamından nişanı olsun.

342. MK: 144[b]; YD: G. 340.

1 Övgüler, sevdiğine âşıkken karşılık bulduğu hâlde görenlerin onu yabancı sandığı kimseyedir.

2 (Ey sevgili), sen cihan sultanı bense bir dilenci iken utanıp çekinmeden ben fakir âşığınla sohbet ettin.

3. cān ṭalbınur miyānuŋı pehlūya çekmege
yanuŋda anuŋ adı aŋılmaḳ ḫaṭā iken

bāḳī degül bu ‘ālem-i fānī benüm begüm
maġrūr olma devletüŋe bī-beḳā iken

5. **yaḥyā** viṣāl-i yār içün el ḳaldurur müdām
ol ḫod ḳabūl olmayacaḳ bir du‘ā iken

343.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḳorḳarın bī-hūş ėde cām-ı ecel bīmār iken
göreyin bārī seni bir daḫı ‘aḳlum yār iken

yüregüm döymez ki varup ḳarşuŋa āh eyleyem
mūcib-i feṯḥ-i kelām u bā‘iṯ-i güftār iken

3. ẕerrece mihr ü vefā vü luṭf u iḥsān ėtmedüŋ
ėy ṭabīb-i cān devā ḳıl derdüme nāçār iken

āh kim ġaflet şerābı ḫalḳı maġrūr eyledi
gendini a‘lā ṣanur her kişi bī-miḳdār iken

5. cān-ı şīrīn acısın ṭuymazdum ėy **yaḥyā** eger
yāri görsem çıḳmaduḳ cāndan ümīdüm var iken

344.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. her kimüŋ kim devlet-i dünyāsı artar ṭurmadın
‘āşıḳ-ı şeydā gibi a‘dāsı artar ṭurmadın

---

3 Yanında onun adını anmak (bile) hatayken gönül beline sarılmak için heyecanla çırpınır.
3[b] adı aŋılmaḳ: adını aŋmaḳ MK.

4 A benim beyim, bu fâni dünya ebedî değildir; bugün var yarın yokken saltanatınla kibirlenme!

5 O kabul olmayacak bir dua iken Yaḥyā yâre kavuşmak için sürekli ellerini açıp yalvarır.

343. MK: 144[b]; YD: G. 341.

1 (Ey sevgili), can çekişirken ecel kadehi (beni) sarhoş eder diye korkarım; seni bari aklım başımdayken bir kez daha göreyim.

2 Her ne kadar söze başlamak ve konuya girmek için (iyi bir) fırsat olsa da karşına çıkıp ah etmeye yüreğim dayanmaz.
2[b] feṯḥ-i: feṯḥ ü MK.

3 Zerre kadar sevgi ve dostluk göstermedin, hiç merhamet etmedin. Ey gönül hekimi, çaresiz kaldım; derdime derman ol!

4 Ah ah! Gaflet şarabı halkı mağrur etti/aldattı, herkes değersiz iken kendini yüksekte sanır.
4[b] gendini: gendüyi MK; kişi bī-miḳdār: kişiyi miḳdār MK.

5 Ey Yaḥyā, çıkmadık candan ümidim varken eğer yâri görseydim tatlı canın acısını hissetmezdim.
5[b] yāri: bārī MK.

344. MK: 145[a]; YD: G. 342.
Mısra sonlarındaki *-madın/-medin* zarf-fiil ekleri, YD'de *-madan/-meden* şeklinde kaydedilmiştir. Ek 16. yüzyılda her iki şekilde kullanılmakla birlikte MK nüshasında *-madın/-medin* şeklinde kaydedildiğinden ve bu kullanım daha eskiye dayandığından metne alınmıştır.

1 Her kimin dünya malı sürekli artarsa çılgın âşık gibi düşmanları da devamlı artar.

ḥüsni efzūn olduġınca yūsuf-ı gül-çihremüŋ
nīl gibi yaşumuŋ deryāsı artar ṭurmadın

3. ‘ışḳ yolında ceres gibi maḥabbet ehlinüŋ
eksük olmaz başınuŋ ġavġāsı artar ṭurmadın

bir perī yüzlü hilāl-ebrūya ‘āşıḳ olanuŋ
nāle vü āhı gibi sevdāsı artar ṭurmadın

5. ‘ışḳı ey **yaḥyā** kemāle ėricek ‘āşıḳlaruŋ
sevdügi maḥbūba istiġnāsı artar ṭurmadın

345.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḳapluca ḫavżına ser-ḫoş olan erẕel girmesün
gelmesün kör bengī ḳan ḥayrān u tenbel girmesün

yārelenmiş uçamaz ṣu ḳuşı gibi ṭalbınur
ḳolların ṣuya uran kimse muḥaṣṣal girmesün

3. ḫavż içinde incidür yārānı it gibi ṭalar
zehri aġzından aḳan tiryākī mühmel girmesün

yūsuf-ı ṯānī gibi bir dil-bere mālik olan
yatsudan ṣoŋra seḥer vaḳtinden evvel girmesün

5. şaşurur ḫalḳı vü keṯretden ne ḥaẓẓ olur dėyü
ḥaẓẓ olınmaz biri iki gören aḥvel girmesün

sīm-ten maḥbūb yanında ṭururken ‘āşıḳuŋ
ṣoḳılup ḫançer gibi ortaya engel girmesün

---

2 Gül yüzlü Yusuf’umun güzelliği arttıkça gözyaşlarımın denizi Nil Nehri gibi durmadan artar.

3 Aşk yolunda çekişme/gürültü patırtı çıngırak gibi âşıkların başından eksik olmaz, durmadan artar.

4 Bir peri yüzlü, hilâl kaşlı güzele âşık olanın sevdası; feryadı ve ahı gibi sürekli artar.
4[b] āhı: āhum MK.

5 Ey Yaḥyā, âşıkların aşkı kemale erince sevgiliye gösterdikleri saygı ve ikram gittikçe artar.

345. MK: 145[a]; YD: G. 343.

1 Kaplıca havuzuna sarhoş gezen alçaklar girmesin, gafil esrarkeş gelmesin, şarap düşkünü/esrar sarhoşu namert girmesin.
1[a] ser-ḫoş: ger ḫoş MK.
1[b] bengī: beng MK.

2 Uçamayan yaralı bir su kuşu gibi çırpınan, kısaca yüzme bilmeyen kimse (havuza) girmesin.
2[a] yārelenmiş uçamaz ṣu ḳuşı: uçamaz yārelü bir ṣu ḳuşu YD.

3 İt gibi dalıp havuzdaki dostları rahatsız eder, (havuza) zehri ağzından akan afyon düşkünü gafil girmesin.
3[a] incidür: incidse MK.
3[b] mühmel: tenbel MK.

4 Gönlümün Yusuf’u gibi bir gönül çelen güzele sahip olan; (havuza) yatsıdan sonra, seher vaktinden önce girmesin.

5 Halkı yanıltır ve çoklukta sefa yoktur diye biri iki gören sevimsiz şaşı (havuza) girmesin; (aksi hâlde) keyif alınmaz.
MK: -.

6 Gümüş tenli sevgili âşığın yanında dururken engel hançer gibi sokulup araya girmesin.
MK: -.

7. ḫıdmet ėtsün yāre ėy **yaḥyā** güzel dellākler
şāne gibi kākül-i dil-dāra yād el girmesün

346.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ādem ol ėy ālet-i hengāme-i nādān olan
gendüye ẓulm eylemez insān gibi insān olan

hey yaban dīvānesi ḫalḳı üşürme başuŋa
māni'-i eşġāl-i mevlādur saŋa yārān olan

3. ma'rifet 'uryānınuŋ meydür libās-ı ġafleti
muḍḥik-i şeyṭān olur kör bengī ḳan ḥayrān olan

bir ḫazān yapraġı gibi yüregümi oynadur
her ḳıyāmet güni gibi āfet-i devrān olan

5. nāẓır-ı dil-dār manẓūr-ı ülü'l-ebṣār olur
'ālemi seyr eyleyendür 'āleme seyrān olan

ġonce-veş göŋlüm gözüm her gün senüŋle açılur
ėy kemāl-i ḥüsn-ile ḫūrşīd-i 'ālī-şān olan

7. cān baġışlar sözleri rengīn olur **yaḥyā** gibi
la'l-i rümmānī gibi iḳlīmi sengistān olan

---

7 Ey Yaḥyā, sevgiliye güzel tellaklar hizmet etsin; tarak gibi gönül alıcı sevgilinin kâkülüne yabancı el dokunmasın.
7[a] yāre ėy **yaḥyā**: ėy **yaḥyā** yāre MK.
7[b] kākül-i: kāküli MK.

346. MK: 145[a]; YD: G. 344.

1 Ey cahilin fitnesine alet olan, insan/kul ol! İnsana yakışır şekilde hareket eden kimse kendine zulmetmez.
2 Ey yaban delisi, halkı başına toplama! Dostlar senin Hakk ile meşgul olmana engel olur.
3 Marifet çıplağının gaflet elbisesi, şaraptır; gafil esrarkeşle şarap düşkünü olan (kimse), şeytanı kendine güldürür/şeytanın soytarısı olur.
4 Kıyamet günü gibi devrin afeti olan her güzel, yüreğimi bir hazan yaprağı gibi oynatır.
5 Gönül çelen sevgiliyi seyreden kimseye basiret sahipleri nazar eder; (zira) âlemin hayranlıkla izlediği, kâinatı (ibretle) seyredendir!
5[a] dil-dār: dil-dār-ı MK.
6 Ey kusursuz güzellikteki yüksek makamlı güneş, gonca misali gönlümle gözüm her gün seninle açılır.
7 Kıymetli bir lâl taşı gibi memleketi taşlık/Taşlıca olanın sözleri; Yaḥyā'nın sözleri gibi canlar bağışlar, hoş/renkli hayallerle süslü olur.
7[a] sözleri: gözleri MK.
7[b] iḳlīmi: iḳlīm-i MK.

347.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. aḫşam nemāzını meh-i nev gökde ḳılmadın
ṭāḳ-ı sipihr-i ḳıbleye ḳarşu egilmedin

rūḥ-ı mücerred-ile sücūdum saŋa idi
dünyāda daḫı ādemüŋ adı aŋılmadın

3. mihmān-ı ḫˇān-ı vuṣlat idi cān-ı 'āşıḳān
ḳurṣ-ı ḳamer simāṭ-ı semāda kesilmedin

baḥr-i muḥīṭ-i 'ışḳa kişi āşinā gerek
cismi ġubārın āyine-i cānda silmedin

5. **yaḥyā** gibi bilürdi seni ehl-i ḥāl olan
dünyāda bu ḥaḳīḳat-i eşyāyı bilmedin

348.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yār ẕemm ėtse beni medḥ ü şenālar eylerin
ḳaḳıyup sögse baŋa aŋa du'ālar eylerin

göŋlümi zülfine vėrdüm ġamzesine cānumı
pādişāh-ı mülk-i 'ışḳ oldum seḫālar eylerin

3. yāre āvāz-ı ḥazīnüm ola kim kār eyleye
perde-i 'uşşāḳda dil-keş nevālar eylerin

---

347. MK: 145[b]; YD: G. 345.

Mısra sonlarındaki *-madın/-medin* zarf-fiil ekleri, YD'de *-madan/-meden* şeklinde kaydedilmiştir. Ek, 16. yüzyılda her iki şekilde de kullanılmakla birlikte MK nüshasında *-madın/-medin* şeklinde kaydedildiğinden ve bu kullanım daha eskiye dayandığından metne alınmıştır.

1 (Ey sevgili), hilâl gökte gök kubbenin kıblesine doğru eğilip akşam namazını eda etmemişken,

2 Dünyada henüz Hz. Âdem'in adı anılmamışken arınmış bir ruhla ettiğim secde (yalnızca) sana idi.

3 Ay ekmeği/yüzeyi gök sofrasında kesilmeden/şakk-ı kamer mucizesi (daha) yaşanmamışken âşıkların gönlü vuslat sofrasında misafir idi.

4 İnsan, can aynasından cisminin tozunu silmeden aşkın engin denizine dalgıç/vâkıf olmalı.

4[b] cānda: cāndan MK.

5 (Ey sevgili!) Yaḥyā gibi gönlü senin aşkınla dolan (kimse), dünyada bu varlığın hakikatine ermeden (evvel) seni bilirdi.

348. MK: 145[b]; YD: G. 346.

1 Sevgili beni kınasa (ona) övgüler düzerim, sert sözlerle azarlayıp bana sövse ona dualar ederim.

2 Gönlümü saçlarına, canımı kıyıcı bakışlarına teslim ettim; aşk diyarına sultan oldum, cömertlik ederim.

3 Kederli haykırışım belki sevgiliye tesir eder diye uşşâk makamında/âşıkların sesinden gönlü cezbeden/dil-keş makamında bir nağme söylerim/neva makamını icra ederim.

3[b] 'uşşāḳda: 'uşşāḳdan MK.

gül yüzini görmez-isem gönlüm açılmaz benüm
derd-i hicrāna o vech-ile devālar eylerin

5. dün gėce ḫānemde ėy **yaḥyā** zihī fikr-i muḥāl
ol mehüŋ rūz-ı viṣālini recālar eylerin

349.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ḫasteyem yār gelürse aŋa ta'ẓīm ėdeyin
bir selāmına anuŋ cānumı teslīm ėdeyin

gel ḳadem-rence ḳıl ėy sāḳī benüm başum içün
ayaġuŋ tozına yüz sürmegi taḳdīm ėdeyin

3. ḫūblar gördi raḳam gibi perīşānlıġumı
dil ü cānı varayın cümleye taḳsīm ėdeyin

çün-ki bī-ḥarf u ṣadādur sözümüz ėy zāhid
saŋa bi'llāhi bu 'ilmi nėce ta'līm ėdeyin

5. diŋle **yaḥyā** beni tek göŋli ḫoş olsun yārüŋ
ḳarşu geldükçe raḳīb-i sege tekrīm ėdeyin

350.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ḥalḳa-i ẕikr-ile cevlān ėder ol māh-cebīn
ṣanasın bedr-i temām-ile döner çarḫ-ı berīn

va'de-i vaṣlı gibi cevr ü cefāyı unudup
girdi dün gėce vefā ẕikrine ol yār-i güzīn

---

4 (Ey sevgili), gül yüzünü görmezsem benim gönlüm ferahlamaz; ayrılık derdine bu sebepten çareler bulurum.

5 Ey Yaḥyā, dün gece evimde/dörtlüğümde o ayın vuslat gününe (kavuşmayı) diledim; mümkünü olmayan ne hoş bir hayal!

349. MK: 146[a]; YD: G. 347.

1 Hastayım, sevgili gelirse ona hürmet edip ikramda bulunayım; onun bir selamına canımı teslim edeyim.

2 Ey saki, kurbanın olayım lütfedip gel! Yüzümü ayağının tozuna sürerek (sana) hürmet edeyim.

3 Yazı gibi perişan olduğumu/dağınıklığımı güzeller gördü, varıp gönlü ve canı hepsine bölüştüreyim.

4 Ey sofu, (bizim) sözümüz yazı ve sesten bağımsızdır. Allah aşkına, sana bu ilmi nasıl öğreteyim?

5 Ey Yaḥyā, beni dinle! Yeter ki sevgilinin gönlü hoş olsun, karşılaştıkça köpek rakibe saygı göstereyim.

350. MK: 146[b]; YD: G. 348.

1 O ay alınlı güzel, zikir halkasıyla döner; güya yüce felek dolunayla döner.

2 O seçkin sevgili, kavuşma vaadini (unuttuğu) gibi eziyet ve cefa etmeyi de unutup dün gece vefa zikrine başladı.

3. bir yaŋa ḥayret-ile ẕevḳ-ı temāşā-yı ḥabīb
bir yaŋa āh u fiġān bir yaŋa feryād u enīn

āferīnler aŋa kim ol şeh-i dervīş-nihād
ḥalḳa-i ṣoḥbet-i ‘uşşāḳa gelüp oldı nigīn

5. çıŋradur ‘arş-ı ‘aẓīmüŋ ḳapusın ėy **yaḥyā**
ḥalḳa-i dā’ire-i ẕikr-ile āvāz-ı ḥazīn

351.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. raḳībüŋi sever oldum ‘adāvet ėdemezin
kilāb-ı kūyuŋa hergiz ḥakāret ėdemezin

senüŋ bu şīve-i reftāruŋı żarāfetüŋi
eger ki biŋ dilüm olsa rivāyet ėdemezin

3. meded meded ne ‘aceb ‘ışḳ olur benüm ‘ışḳum
viṣāl-i yār-ile daḫı ḳanā‘at ėdemezin

maḳām-ı ḥayrete vardum bu derde çārem yoḳ
ḳarār u ṣabr ise olmaz ferāġat ėdemezin

5. ėrişdi ḫ˘āb-ı ecel mā-cerāmuŋ ėy **yaḥyā**
biŋinde birini daḫı ḥikāyet ėdemezin

352.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ġāfil olma nefs-i emmāreŋde olan mārdan
gizlü ejderhāya beŋzer kim görinür ġārdan

---

3 Bir yanda kendinden geçerek hayranlıkla/hayret makamına varıp sevgiliyi izlemenin zevki, diğer yanda ahlar, feryatlar ve inlemeler...

4 Övgüler, âşıkların sohbet halkasına katılıp (yüzüğün) değerli taşı olan o derviş yaratılışlı sultanadır.

5 Ey Yaḥyā, zikir halkasından yükselen kederli feryatlar/zikirler yüce Arş’ın kapısını çınlatır/Hakk’a ulaşır.

351. MK: 147[a]; YD: G. 349.

1 (Ey sevgili), rakibini sever oldum; (artık ona) düşmanlık edemem. Mahallenin köpeklerineyse asla hakarette bulunmam.

2 Senin yürüyüşündeki bu edayı ve zarafetini bin tane dilim olsa yine de anlatamam.

3 Ah ah, yetişin! Benim aşkım öyle şaşılacak bir aşk ki sevgilinin vuslatıyla dahi yetinemem.

4 Hayret makamına eriştim/aşka düştüm, bu derdime/kapıda çare yok! Sabretmek mümkün değil, vazgeçemiyorum da!
MK: -.

5 Ey Yaḥyā, başımdan geçenlerin binde birini dahi anlatamamışken ecel uykusu yetişti.
5[b] Biŋinde: Biŋde MK.

352. MK: 146[a]; YD: G. 350.

1 Günahı emreden nefsindeki yılandan habersiz olma! (O), mağaradan görünen gizlenmiş ejderhaya benzer.

biz ne dünyāya ne dünyā ‘āşıḳına ‘āşıḳuz
ḥaḳ te‘ālā sevdügini şaḳınur aġyārdan

3. gözüŋ açılsun behār-ı ‘ışḳ-ile ṭūbā gibi
bir çerāġ uyar er iseŋ ‘ālem-i envārdan

nāẓır-ı nā-maḥrem olma ‘ayn-ı ‘işyānı çıḳar
yüze gelmişlerden ol deryā-yı istiġfārdan

5. tende iken saŋa rūḥuŋ āşinālıḳ ėdemez
söyleşilmez mā-verā-yı ḳāleb-i dīvārdan

merd-i maġrūrı sürürıdur süren dergāhdan
zāhidā bārī berī ol bār-ı istikbārdan

7. ‘ārīdür eş‘ārı **yaḥyā**nuŋ sözinden ‘ārı yoḳ
söz gelür şanmaŋ aŋa bu ḳubbe-i devvārdan

353.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Müctes̱ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. ri‘āyet-ile raḳībe mülāyemet ėderin
ẓarāfet-ile ḥabībe münāsebet ėderin

oyaların delü göŋlümi ėy hilāl-ebrū
mülāḥaẓamda senüŋle muṣāḥabet ėderin

3. taṣavvurumda dem olur ki pādişāh olurın
ḳapuŋda ḳulluġuŋ ėdüp mülāzemet ėderin

bile fiġān ėderin bir ġarībüŋ ėtse fiġān
teraḥḥum eylerin aŋa mu‘āvenet ėderin

5. ‘ibādet içre olan dāle döndüm ėy **yaḥyā**
du‘ā-yı devlet-i yāre müdāvemet ėderin

---

2 Biz dünyaya da dünya âşığına da gönül bağlamayız; Hak Teala sevdiğini, kendisinden uzaklaştıran her şeyden korur.

3 Er isen nurlar âleminden bir kandil tutuştur ki aşkın baharıyla Tuba gibi gözün açılsın/hakikati gör.
3[b] ‘ālem-i: - MK.

4 Helal olmayana bakma, isyan gözünü çıkar! Tövbe denizinde yüzebilmişlerden ol!

5 Ruhun, bedende iken sana arkadaşlık edemez; (zira) duvar kalıbının ardından sohbet edilmez.
5[b] söyleşilmez: söyleşmez MK.

6 Mağrur kişiyi dergâhtan süren sefasızdır; ey sofu, öyleyse kibir yükünden kurtul!
6[a] sürürıdur süren: sürür-ı er süre MK.

7 Yaḥyā’nın şiirleri arınmış, saflaşmıştır; (onun) sözünden utancı yok! Ona bu dönen kubbeden/gök kubbeden söz gelir sanmayın!
7[b] aŋa bu ḳubbe-i: iş bu ḳışṣa-i MK.

353. MK: 147[a]; YD: G. 351.

1 Rakibe hürmet ederek şirin görünürüm, (bu sayede) zarafetle sevgiliye yaklaşırım.

2 Ey hilâl kaşlı güzel, seninle bir mecliste sohbet ettiğimi hayal ederek deli gönlümü avuturum.

3 Hayalimde kimi zaman padişah olup eşiğinde hizmet eder, el pençe divan dururum.

4 Bir garibin feryada başlasa (onunla) birlikte feryat ederim; ona merhamet eder, destek olurum.

5 Ey Yaḥyā, ibadet (عبادت) içindeki dâl harfi (د)’ne benzedim; daima sevgilinin saadeti için dua etmekteyim.

354.

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

Recez – – + – / – – + – / – – + – / – – + –

1. gönlüm gözüm açılmadı cānda ḥicābum var iken
cām-ı cihān-bīn olmadum nūr olmayınca nār iken

deryāya beŋzer her velī var her vilāyetde eli
ḫāmūş olur ammā dili āyīne-i dīdār iken

3. münkir bize yār olmadı 'ışḳa giriftār olmadı
bizden ḫaber-dār olmadı inkārumuz iḳrār iken

evlād-ı ādemden ḳaçar insān olur meyden geçer
uçmaḳ serāyından uçar 'ışḳ ehli bī-miḳdār iken

5. dīvāne vü 'uryān idi ėl gözine pinhān idi
gencīne-i yezdān idi **yaḥyā**ya 'aḳlı yār iken

355.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. eger cān ise maḳṣūduŋ benüm rūḥum revān olsun
murāduŋ her ne ise olsun ėy şāh-ı cihān olsun

dökülsün 'ayn-ı 'uşşāḳuŋ nücūm-ı eşk-i ḫūnīni
ėşigüŋde ḳıyāmet günlerinden bir nişān olsun

3. ıraġ olsun hemān ḫār-ı vücūdum reh-güẕāruŋdan
fiġānumdan emīn olsun cihān dārü'l-emān olsun

---

354. MK: 147[a]; YD: G. 352.

1 Canda engelim var iken/beden engelini kaldırmadıkça gönlüm şenlenmedi, gözüm açılmadı/gönül gözüm açılmadı; ateş iken (yanıp) nur olmadıkça cihanı gören kadeh olmadım/cihanın sırlarını göremedim.

2 Veliler denize benzerler, (onların) eli her yere uzanır; lakin Allah'ın tecellisine ayna olduklarında konuşamaz hâle gelir, suskunlaşırlar.

2[a] vilāyetde: vilāyetden MK.

3 İlahî aşkı inkâr eden kimse, (bizim) inkâr gibi görünen ikrarımızı idrak edemedi; aşka düşüp bize yârenlik etmedi.

4 Âşıklar pek kıymetli olmadıkları hâlde uzleti seçip şarabı terk ederek cennet sarayından uçar.

4[b] serāyından: serāyında MK.

5 Divane ve üryandı/apakçık ortadaydı; (lakin) yabancılar onu göremedi. Yaḥyā, aklı başındayken Allah'ın hazinesiydi.

355. MK: 147[b]; YD: G. 353.

1 Ey cihan sultanı, eğer dileğin can ise benim ruhum çıkıp gitsin/benim canım feda olsun; muradın her ne ise gerçek olsun!

1[a] rūḥum revān: cānum fedā MK.

2 Âşıkların gözünden kanlı gözyaşlarının yıldızları dökülsün; eşiğinde kıyamet günlerinden bir iz kalsın.

3 Bedenimin dikeni geçtiğin yoldan daima uzak olsun; cihan feryadımdan kurtulsun, selamet yurdu olsun.

3[a] ḫār-ı: ḫār u MK.

cemāl-i yāri gördüm el yudum āb-ı ḥayātumdan
vücūdumda ne cān olsun ne ‘ömr-i cāvidān olsun

5. ‘adem mülkinde ėy **yaḥyā** nihān-ender-nihān ol kim
ne efġānuŋ ‘ayān olsun ne ‘ışḳuŋ dāsitān olsun

356.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. hey benüm ‘ömrüm cihān içinde cānum cānısın
sevdügümüŋ sevdügi sulṭānumuŋ sulṭānısın

‘ālemi rūz-ı ḳıyāmet gibi bī-hūş eyledüŋ
āfet-i devrānısın ḫalḳuŋ belā-yı cānısın

3. ‘āşıḳ ėtdüŋ ḫ ̆āb-ı ġafletden uyandurduŋ bizi
ḳullarına ḥaḳ te‘ālānuŋ büyük iḥsānısın

ḳanlara ġarḳ olduġuma aġlama ėy gözlerüm
bezm-i yārüŋ ṣuya ḳonmış lāle-i nu‘mānısın

5. ṭoldı ėy **yaḥyā** dür-i naẓmuŋla gūş-ı kā’ināt
ma‘rifet deryāsısın söz gevherinüŋ kānısın

357.

Mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. ‘ibādet ehline yār ol ‘abāsından fenā gelsün
serāy-ı ḳalbüŋe sırr-ı sürūr-ı evliyā gelsün

tenezzül ėtme hergiz gün gibi evden eve gezme
yėrüŋi bekle ṣūfî ka‘be-veş ‘ālem saŋa gelsün

---

4 Yârin cemâlini görüp hayat suyumdan el çektim, (artık) vücudumda ne can olsun ne de sonsuz bir hayat!

5 Ey Yaḥyā, yokluk/adem diyarında öylesine yok ol ki ne feryadın duyulsun ne de aşkın (dilden dile dolaşan bir) destan olsun.

356. MK: 146[b]; YD: G. 354.

1 Ey benim ömrüm, cihanda (sen benim) canımın canısın; sevdiğimin sevdiği, sultanımın sultanısın!

2 Kıyamet günü gibi herkesin aklını başından aldın; devrin afetisin/dünyalar güzelisin, halkın canına belasın!

3 Âşık edip bizi gaflet uykusundan uyandırdın, Yüce Hakk’ın kullarına büyük ihsanısın!
3[a] bizi: beni MK.

4 Ey gözlerim, kana boyandığım için ağlama/sızlanma; (sen) yârin meclisinde suya konmuş kırmızı gelinciksin.

5 Ey Yaḥyā, kâinatın kulağı nazmının incisiyle doldu; (sen) marifet deryasısın, söz madeninin/incisinin ocağısın/kaynağısın!

357. MK: 146[b]; YD: G. 355.

1 İbadet ehline dost ol ki hırkasıyla fenâ makamına varıp gönlünün sarayına erenlerin sefasının sırrı erişsin.

2 Ey sofu, asla güneş gibi evden eve gezip kendini alçaltma/batma; Kâbe gibi yerinde dur, âlem sana gelsin!
2[a] gezme: girme YD.

3. cihānda yüzi ṣulu ṣūfîlerle āşinā ol kim
bükāsından bükā gelsün ṣalāsından ṣalā gelsün

cılasunlar arasında müsellem olmaġ isterseŋ
göŋül āyīnesine ẕü'l-celālüŋden cilā gelsün

5. çoġalsun zaḫm-ı tīr-i ‘ışḳ-ı yārüm tende ėy **yaḥyā**
vücūdum ḫānesine tā ki yüz yėrden żıyā gelsün

358.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. pür-ṣafāyuz derd-i dil-dāra giriftār olmadan
nėce bīzār olalum bi'llāhi bī-zār olmadan

gözi açuḳlardan olduḳ encüm-i seyyāre-veş
anı taḥṣīl eyledük ‘ışḳ-ile bīdār olmadan

3. gözüŋüz açsun behār-ı ‘ışḳ-ı rabbü'l-‘ālemīn
ẕevḳuŋuz var ise envār-ile hem-vār olmadan

sevmezüz dünyā ile māl ü menāl ü ‘izzeti
dā’imā faḫr eylerüz bu resme nāçār olmadan

5. adumuz naẓm-ile iḥyā eylerüz **yaḥyā** gibi
şevḳumuz var maṭla‘-ı ḫūrşīd-i eş‘ār olmadan

---

3 Dünyada gözü yaşlı dervişlerle dost ol ki onlar ağladıkça sen de ağla, onlar inledikçe sen de inle/davetlerinden davet gelsin.
3[b] ṣalāsından: ṣalāḫından YD.

4 Yiğitler/âşıklar arasında meşhur olmak istersen gönül aynasına celâl sahibi Allah’tan cila/nur gelsin.

5 Ey Yaḥyā, sevdiğimin aşk okuyla tenimde açılan yaralar öyle çoğalsın ki beden evime yüz yerden ışık girsin.

358. MK: 147[b]; YD: G. 356.

1 Gönül alıcı sevgilinin derdine düştüğümüz için sevinç ve huzurla doluyuz, Allah aşkına bu keyiften nasıl bıkıp usanalım?
1[b] bīzār olalum bi'llāhi bī-zār: bī-zār olalum bi'llāhi bīzār YD.

2 Seyyar yıldızlar gibi gözü açıklardan/hakikati gönül gözüyle görenlerden olduk, bunu aşkla uyanık kalarak elde ettik.
2[a] olduḳ: oldı MK.

3 Nurlara gark olmaktan zevk alabiliyorsanız âlemlerin sahibi olan Allah’ın aşkının baharı gözlerinizi açsın/(sizi) vahdet sırrına eriştirsin.

4 Dünya ile malı, mülkü ve ihtişamı sevmeyiz; bu şekilde fakir olmakla daima övünürüz.

5 Adımızı Yaḥyā gibi nazımla yaşatırız, şiirler güneşinin doğuş yeri olmakla şevkimiz/şavkımız var!

[vāv]

359.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. āb-ı tevḥīd-ile dilden mā-sivā naḳşını yu
mā hüve'l-maḳṣūd olan *hū*dur iki 'ālemde *hū*

innema'llāhü ilāhün vāḥidün lā-reybe fīh
ve'ẕküru'llāhe keṣīren ve'şkürū ve'staġfirū

3. yā ilāhī bu ne sırdur kim mürīd-i 'ışḳ olup
sa'y-ile baḥr-i muḥīṭ-i 'ışḳ olur bir ḳaṭre ṣu

dār-ı vaḥdetde imām-ı 'ışḳ-ile ḳılmaz nemāz
almayan manṣūr-veş āb-ı ḥayātından vużū

5. ṣūret-i ta'bīre ṣıġmaz ma'nī-i 'ışḳ-ı ḫavāṣ
söyleme bu rāzı ey **yaḥyā** 'avāma rū-be-rū

360.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. ḳazınmaz levḥ-i ḫāṭırdan ḫaṭuŋ sevdāsı ey meh-rū
yazılmış da yuyulmış yoḳ ala gözlüm meṣeldür bu

degül alnumda ebrūlar cefaŋı çekmege cānā
benüm bu oŋmaduḳ başumda olmışdur ḳara yazu

3. belā vü fürḳat ü cevr ü cefāsı cāna minnetdür
göŋül eglencesi oldı baŋa bir yār-i çār-ebrū

tenüme dāġ urup ṭaŋ-mı peleng-i kūh-ı 'ışḳ olsam
düşürdi lāle-veş ṭaġa beni ol gözleri āhū

---

359. MK: 148[a]; YD: G. 357.

1 Gönlündeki (seni) Hak'tan/sevgiliden uzaklaştıran nakşı, tevhit suyuyla yıka! İki cihanda da "murat edilen Allah"tır "Allah"!

2 "Allah o tek Tanrı'dır ki onun birliğinden şüphe yoktur. Allah'ı çok anın, ona şükredin ve ondan bağışlanmanızı dileyin."

3 Bir damla su aşk müridi olup gayret ederek aşk okyanusuna dönüşür. Ey Allah'ım, bu nasıl bir sırdır?

4 Mansur gibi hayat suyuyla/kanıyla abdest almayan kimse, vahdet yurdunda aşk imamıyla namaz kılamaz.

5 Ey Yaḥyā, ariflerin aşkının manası tarife sığmaz; bu sırrı, cahil halkın yüzüne karşı söyleme!

360. MK: 148[a]; YD: G. 358.

1 Ey ay yüzlü güzel, ayva tüylerinin sevdası/alın yazımın karası gönül sayfasından kazınmaz. Ey elâ gözlüm, bu atasözüdür: "Yazılıp da silinmiş yok!".
1[a] ḳazınmaz: ḳazılmaz MK.

2 Ey can, alnımda (görünen) kaşlar değildir; cefanı çekeyim diye benim bu feraha ermeyen başıma/iyileşmeyen yarama kara yazı yazılmıştır.

3 (Onun) belası, ayrılığı, derdi ve eziyeti cana minnettir; benim gönlümü bir dört kaşlı güzel/bıyıkları yeni terlemiş bir delikanlı avuttu.

4 Vücudumu dağlayıp aşk dağının kaplanı olsam şaşılmaz. O ceylan gözlü güzel beni lale gibi dağlara düşürdü.
4[b] ṭaġa: daġa MK.

5. n'ola kūyında bī-ḫod olsa gendüden geçüp **yaḥyā**
gelür mescidde insānuŋ gözine ‘ādetā uyḫu

361.

Mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ūlün
Hezec + – – – / + – – – / + – –

1. ḳara ata n'ola binse o meh-rū
olur zīrā çerāġ altı ḳaraŋu

şeb-i ḳadr-ile rūz-ı ‘īde beŋzer
ḳara atıyla dil-dār-ı perī-rū

3. semend-i āsümānda māha dönmiş
siyāh at üzre ol şāh-ı melek-ḫū

süvār olmış aŋa bī-bāk gerçi
gelür cāna ḳaraŋuluḳda ḳorḫu

5. siyāh at-ile **yaḥyā** gördi anı
dėdi ol āfitāba sāyedür bu

362.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. mir’āt-ı dilde oldı hüveydā cemāl-i hū
*celle celālühu*dan ėrişdi celāl-i hū

enhār gibi ardı kesilmez me‘ārifüŋ
mevc urdı rūy-ı ẓāhire baḥr-i kemāl-i hū

3. keşf eyle gūş-ı hūşı dėdüm hāy hūy-ile
ṭoldı ṣadā-yı hū ile cümle cibāl-i hū

‘ışḳ āteşinde ḳalbini ḳāl eyler ādemüŋ
ḳāle'n-nebī maḳālesi ile maḳāl-i hū

---

5 (Ey sevgili), Yaḥyā mahallende uyuyakalıp kendini kaybetse ne var? (Çünkü) insan ne zaman mescide girse uykusu gelir.

5[a] bī-ḫod: bī-hūd MK.

361. MK: 148[b]; YD: G. 359.

1 O ay yüzlü güzel siyah ata binse şaşılmaz; zira (atasözüdür): “Kandilin altı karanlık olur/Mum dibine ışık vermez.”.

2 Siyah atı ile gönül çelen peri yüzlü sevgili Kadir Gecesi’yle bayram gününe benzer.

3 Siyah at üstündeki o melek huylu sultan, gökyüzü atına binmiş aya benzer.

4 Her ne kadar karanlık insana korku verse de (sevgili) o (karanlığa) korkusuzca süvari olmuş.

5 Yaḥyā onu siyah at ile görünce “Bu, o güneşin gölgesidir.” dedi.

362. MK: 148[a]; YD: G. 360.

1 Allah’ın cemâli gönül aynasında zuhur etti, “şanı yüce Allah”tan celâl erişti.

2 Allah’ın fazilet ırmağı, görünen âlemin kıyısına dalgalarını vurduğu için marifetlerin nehirler gibi ardı arkası kesilmez.

3 “İnleyip feryat ederek idrak kulağını keşfet!” dedim, bütün dağlar hû/Allah sesleriyle doldu.

4 “Hz. Peygamber’in buyurduğu” sözlerle Allah’ın kelâmı/Kur’ân-ı Kerim, insanın kalbini aşk ateşinde eritip saflaştırır.

5. **yaḥyā** mürīd-i ḳāf-ı ḳanā‘at gibi müdām
ġavvāṣ-ı ḳulzüm-i himem eyler ḫayāl-i hū

363.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḫāṭıruŋ ḫoş ola dėrseŋ bir gözi bīmārı sev
gönlüŋ açılsun dėr iseŋ bir gül-i bī-ḫārı sev

mest-i cām-ı ‘ışḳ olup āşüfte-destār ol yüri
bir levendāne ṣarıḳlu dil-ber-i bī-kārı sev

3. sevme ol ḫūbı ki bilmez ‘āşıḳınuŋ ḳıymetin
ādemüŋ ḳadrin bilür yār-i perī-ruḫsārı sev

saŋa ser-keşlik ėden maḥbūbı ma‘şūḳ eyleme
bārī dünyāda severseŋ bir mülāyim yāri sev

5. ḫāme-i şi‘r-i laṭīfüŋ gibi ėy **yaḥyā** hemān
var yüri bir ḳāmeti mevzūn u ḫoş-reftārı sev

364.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. cān vėrürken ḥançerüŋden ṣun baŋa bir pāre ṣu
ḥālet-i nez‘ üzre ġāyet ḫoş gelür bīmāre ṣu

ḥasret-i dīdāruŋ-ile aġlamaḳdan rūz u şeb
‘aynına āb-ı ḥayātuŋ indi cānā ḳare ṣu

3. geçse peykānuŋ göŋülden arturur efġānumı
nāleler peydā ėder ṭoḳunduġınca nāre ṣu

---

5 Ey Yaḥyā! Allah’ın hayali, (âşığı) kanaat Kaf’ının müridi misali daima himmetler denizine dalgıç eder.
5[a] ḳanā‘at: mürāḳıb MK.
5[b] himem: hecr MK.

363. MK: 149[a]; YD: G. 361.

1 “Yüreğim hoş olsun.” dersen mahmur gözlü bir güzeli sev, gönlün açılsın/şenlensin istersen dikensiz bir gülü sev!
1[a] bīmārı: peymānı MK.
2 Aşk kadehiyle sarhoş olup haydi, sarığını çöz! Sarığını levende yakışır şekilde dağınık saran derbeder bir güzeli sev!
3 Âşığının kıymetini bilmeyen o sevgiliye âşık olma, insanın kadrini bilen peri yüzlü güzeli sev!
4 Sana asilik eden güzeli (kendine) sevgili etme, dünyada seveceksen bari bir mülayim yâri sev!
5 Ey Yaḥyā, haydi tıpkı latif şiirlerinin kalemi gibi nazlı nazlı salınan düzgün boylu bir güzeli sev!
5[a] ḫāme-i: ḫāne-i YD.

364. MK: 149[a]; YD: G. 362.

1 (Ey sevgili), can verirken hançerinden bana bir yudum su ver; (zira) su ölüm vaktinde can çekişen hastaya pek hoş gelir.
2 Ey can, güzel yüzünün hasretiyle gece gündüz ağlamaktan hayat suyunun kaynağına/gözüne kara su/perde indi.
3 Temrenin gönlümden geçtikçe feryadımı arttırır; (zira) su ateşe dokundukça naralar attırır.

ẕerre-veş ‘aḳluŋ perīşān ėtme ṣun‘-ı ḥaḳḳa baḳ
gün gibi mirṣād-ı ‘ibretdür ülü'l-ebṣāre ṣu

5. lācüverdī cedvel eyle ṣafḥa-i dīvānuŋa
aḳsa ėy **yaḥyā** vėrür zīnet çü her gülzāre ṣu

365.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ādem ol eyvān-ı keyvānı gider ‘unvānı ḳo
sevme esbāb-ı ġurūrı ‘ādet-i şeyṭānı ḳo

başınuŋ ġavġāsı çoḳ hergiz ḥużūr-ı ḳalbi yoḳ
gendüye dünyā içün zaḥmet vėren nādānı ḳo

3. ṣāliḥ ol peymāneŋi tesbīḥ-i mercāna degiş
ẕevḳ-ı ẕikru'llāh ile meydāna gel mey-dānı ḳo

ehl-i ‘irfāna yėtiş ṣu gibi gel deryāya var
ālet-i hengāme olan şeyḫ-i bī-iẕ‘ānı ḳo

5. ka‘be-i maḳṣūda ‘azm eyle ḥarāmīden ṣaḳın
cānib-i ḥaḳdan oyalar ṣoḥbet-i yārānı ḳo

her cevāb-ı nā-ṣavābı bir ‘aẕāb-ı rūḥ olur
yanına ṭaḳılma türkī bilmez aḫriyānı ḳo

7. çıḳma ėy **yaḥyā** evüŋden lü’lü’-i lālā gibi
varma ėller yüzine mecnūn gibi yabanı ḳo

---

4 Zerreler gibi aklını perişan etme/dağıtma, Hakk’ın eserlerini seyret! Hakikati görmesini bilenler için su, apaçık ibretle izleme yeridir.
4[b] gün gibi mirṣād-ı: görinen mir’āt-ı MK.

5 Ey Yaḥyā, *Dīvān*’ının sayfalarına lacivert mürekkeple cetvel çiz; çünkü su aktığı gül bahçesini süsler, güzelleştirir.
5[a] cedvel eyle: cedvel ile MK.

365. MK: 148[b]; YD: G. 363.

1 Kul ol, Zuhal köşkü yerle bir olacak olan unvanı bırak! Gurur elbisesini/(seni) aldatan vasıtaları sevme, şeytanın âdetini terk et!

2 (Onun) başında kavga çoktur, kalbinde zerre kadar huzur yoktur. Dünya için kendine eziyet eden cahilden uzak dur!

3 Salih ol, kadehini mercan tesbihe değiş; şarap kadehini koyup Hakk’ı zikretmenin zevki ile dergâhın zikir meydanına gel!
3[b] ẕikru'llāh ile: ẕikr ile mey-i MK.

4 Ariflerin arasına katıl; haydi, akarsu gibi denize ulaş! Kargaşa çıkaran anlayışsız şeyhden uzak dur!
4[a] gel: - MK.

5 Emel Kâbe’sine doğru yola çık, eşkıyadan sakın; dostların (seni) Hak yolundan alıkoyan sohbetini bırak!

6 (Onun) her hatalı cevabı ruha ayrı bir azap verir, Türk dilini bilmeyen ahriyandan uzak dur, yanına yaklaşma!

7 Ey Yaḥyā! Parlak inci gibi evinden çıkma, Mecnun misali uzaklara gitme, yabanı bırak!
7[a] evüŋden: evinden MK.

[hā’]

366.

Mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün

Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. ḳulını selām ile tesellī ėder ol şāh
luṭf ise bize ancaġ olur *sellemehu'llāh*

ṣabr ise temām oldı nigār ise cefākār
‘aḳl ise baŋa yār degül ‘ömr ise kūtāh

3. gelsün göŋül alçaḳlıġını ėtsün o meh-rū
yėrden göge dek minnet ėder āh-ı seḥergāh

biŋ yėrde gerek sīnesine çeksün elifler
vaṣlına anuŋ yol bulamaz ‘āşıḳ-ı güm-rāh

5. **yaḥyā** ḳulınuŋ mā-meleki ol melikünḏür
el-‘abdü ve mā-yemlikühu kāne li-mevlāh

367.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. ėşitdi ben ḳulınuŋ sevdügini aḥmed şāh
şefā‘atine sebeb ola umarın bu günāh

yazıḳ degül mi sitārem gibi ḳaçar benden
ṭurup selāmumı almaz şefā‘at ile ol māh

3. vefālar ėtmek içün cevri bir behāne imiş
cefāları baŋa maḫṣūṣdur bi-ḥamdi'llāh

bilürdi oḳ gibi ṭoġruluġum o ḳaşı kemān
göz ucı ile baŋa bir kez eyleyeydi nigāh

---

366. MK: -; YD: G. 364.

1 O sultan, kulunu selamıyla/şefkatle avutur; bizim için lütuf işte budur! “Allah ona esenlik versin!”

2 Sabır bitip tükendi, resim gibi güzel sevgilininse cefası çok! Aklım başımda değil, ömürse pek kısa!

3 O ay yüzlü güzel alçak gönüllülük edip gelse seher vakti çektiğim ahlar yerden göğe kadar (ona) minnet eder.

4 İsterse sinesine bin defa elif çeksin yolunu kaybetmiş âşık, onun vuslatına yol bulamaz.

5 Yaḥyā kulunun neyi varsa mülkün gerçek sahibi ve kâinatın mutlak hükümdarı olan o Allah’ındır. “Kul ve onun sahip olduğu her şey Efendisi içindir!”

367. MK: 149[b]; YD: G. 365.

1 Ahmed Şah ben kulunun (kendisine) âşık olduğunu işitti; dilerim ki bu günah (onun) şefaatine sebep olur.
1[a] ṭuyurdı ‘ışḳ-ı pinhānı fiġān u nāle vü āh MK.

2 O ay, talihim gibi benden kaçar; durup isteyerek selamımı almaz. (Bana) yazık değil mi?
MK: -.

3 Zulmü, vefa göstermek için bir bahane imiş; Allah’a şükürler olsun ki (onun) eziyetleri bana mahsustur.

4 O yay kaşlı güzel bana göz ucuyla bir kez baksaydı ok gibi dosdoğru/sadık olduğumu anlardı.

5. ziyāde ‘āşıḳ olan yāre ‘arż-ı ḥāl ėdemez
meger ki nāle vü āh u fiġān ėde nāgāh

ḳapuŋda bendeŋi öldür s̱evāba gir dėr idüm
eger ki ḥażretüŋe zaḥmet olmasa ėy şāh

7. şehīd-i şāhid-i ‘ışḳ ol cihānda ėy **yaḥyā**
mezāruŋ eyle fenā ehline ziyāretgāh

368.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. nėce menzilde idüŋ dün gėce bilsem ėy māh
seni arardı aşaġa yuḳaru eşk-ile āh

serv-i bālāŋı görüp çeşm-i nücūm-ile felek
dėdi āvāz-ı bülend-ile hemān *ṭāle beḳāh*

3. n'ola dil kūyuŋa ‘azm ėtse görüp ḳāmetüŋi
ehl-i islāma çü ‘arş oldı ḳıyāmetde penāh

bu ne sırdur ‘acebā bir görinür bāy u gedā
eyle bi'llāhi dilā āyine-i ‘ışḳa nigāh

5. dil-berüŋ cevrini çekmek ne idi ėy **yaḥyā**
‘āşıḳuŋ derd-i derūnından olaydı āgāh

369.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. taŋrı cānum almaz-ise dil-berā yarın gėce
cān u başı ėdeyin saŋa fedā yarın gėce

muntaẓırdur saŋa ḳarşu çıḳmaġa cānum benüm
gel begüm gel bende-ḫāneŋden yaŋa yarın gėce

---

5 Körkütük âşık olan, hâlini sevgiliye diyemez; lakin ansızın feryada başlar, ah eder, inler.
6 Ey şah, eğer sana zahmet olmasa “Kapında köleni öldürüp sevaba gir!”derdim.
MK: -.
7 Ey Yaḥyā, dünyada aşk güzelinin şehidi ol ki mezarın ilim ve fazilet sahibi ariflerin ziyaret mekânı olsun.

368. MK: 149[b]; YD: G. 366.

1 Ey ay! Dün gece nerelerdeydin/hangi burçtaydın, bir bilsem! Gözyaşı ile ahlar aşağıda ve yukarıda/her yerde seni arardı.
2 Felek, yıldızların gözüyle yüksek selvini görüp hemen yüksek sesle “Bekası/ömrü uzun olsun!” dedi.
3 Gönül, boyunu görüp semtine doğru yola koyulsa şaşılmaz; çünkü İslâm âlemine kıyamette Arş sığınak oldu.
4 Ey gönül, Allah aşkına aşk aynasına bir bak! (Onda) zenginle fakir bir görünür, acaba bunun sırrı nedir?
5 Ey Yaḥyā, âşığın gönlündeki dertten (keşke) haberdar olsaydı; (o vakit) gönül alıcı sevgilinin eziyetini/derdini çekmek (bu kadar) zor olmazdı.

369. MK: 149[b]; YD: G. 367.

1 Ey gönül alıcı sevgili, Allah yarın gece canımı almazsa (bu) canla başı senin için feda edeyim.
2 Gel beyim! Yarın gece kulunun evine gel! Benim canım seni karşılamaya hazırdır.

3. ḥāṣılı senden şikāyet eylerin yarınki gün
gelmez-iseŋ ėy sehī-ḳāmet baŋa yarın gėce

ėy göŋül bu gėce çaḳ bir yılca gelmez mi saŋa
gelmege ‘ahd eylese ol bī-vefā yarın gėce

5. gendü luṭfından gelüp **yaḥyā**yı iḥyā eylesün
ol kerem kānı mesīḥ-i cān-fezā yarın gėce

370.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ḳayd-ı ‘ālemden olur ‘āḳıl olan āzāde
baḳma dīvāne degülseŋ bu ḫarāb-ābāde

luṭf ise ancaġ olur kim saŋa bir yār-i ẓarīf
ḫalḳ arasında cefā ėde vefā tenhāde

3. kimseyi nāle vü efġānum uyutmaz hergiz
ḳorḳum oldur ki o yāri göreler rü’yāde

‘ālem-i ‘unṣurı cān dīdesine ḳılma ḥicāb
dōstluḳ eyleme zinhār bu çār eżdāde

5. ne ‘aceb salṭanat olur şu‘arā salṭanatı
öle **yaḥyā** gibi dīvānı ṭura dünyāde

371.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. göŋül alçaḳlıġın ėtsün dėŋüz ol serv-i āzāde
düşerse yolı uġrasun bu cāy-ı miḥnet-ābāde

---

3 Velhasıl ey fidan boylu güzel, yarın gece bana gelmezsen sonraki gün senden şikayet ederim.
4 Ey gönül, o vefasız güzel yarın gece gelmeye söz verse bu gece sana bir yıl gibi gelmez mi?
5 O ihsan kaynağı, cana can katan İsa yarın gece lütfedip gelerek Yaḥyā’yı sevindirsin/ona can versin.

370. MK: 150[a]; YD: G. 368.

1 Aklı başında olan dünya zincirinden kurtulur, eğer aklını yitirmemişsen bu harabeliğe/dünyaya meyletme!
2 Zarafet sahibi bir güzel sana kalabalıkta eziyet edip tenhada ilgi gösterse... İşte lütuf ancak bu kadar olur!
2[a] āferīnler aŋa kim ‘āşıḳa nāzüklük ėdüp MK.
3 İnleyişimle feryadım asla kimseyi uyutmaz; (çünkü) o sevgiliyi rüyada görürler diye korkarım.
MK’de bu beytin yerine şu beyit kaydedilmiştir:
gözlerüm ‘ayni ile pāy-ı semendi izidür
çignedüpdür beni atına sipāhī-zāde
4 Unsur âlemini/maddî âlemi gönül gözüne perde etme; birbirine zıt olan bu dört unsurla/dünyayla sakın dost olma!
5 Şairlerin saltanatı pek şaşırtıcıdır, Yaḥyā gibi öldükten sonra dünyada divanları kalır.
MK’de bu beytin yerine şu beyit kaydedilmiştir:
kimseyi nālem uyutmaz düni gün ėy **yaḥyā**
ḳorḳum oldur ki o yāri göreler rü’yāda

371. MK: 150[a]; YD: G. 369.

1 O başına buyruk selviye söyleyin! Alçak gönüllülük etsin, yolu düşerse mihnetle dolu bu mekâna uğrasın!

naẕīrin ḥażret-i yūsuf düşinde görmedi anuŋ
ne ḥüsn ü ḫulḳ olur yā rab bugün ol māh-ı ġarrāde

3. raḳam-veş gendümi cem‘ ėtmege bir laḥẓa çārem yoḳ
gözüm bir çeşm-i şehlāda göŋül bir sīm-sīmāde

revādur degme kimse görmese kūyında cānānı
tecellī nūrını her kişi görmez ṭūr-ı mūsāde

5. dögüp gendümi āh ėtdürme ben bī-çāreŋe cānā
teraḥḥum eyle varmasun vücūdum ḫırmeni bāde

mesīḥā gibi maḳṣūdum mücerred terk-i dünyādur
ḳalender eyledi bu derdmendi ḥaydarī-zāde

7. nigārā ẕikr ü tesbīḥi olupdur şimdi **yaḥyā**nuŋ
dilinde la‘l-i cān-baḫşuŋ elinde sāġar-ı bāde

372.

Mef‘ūlü fā‘ilātün mef‘ūlü fā‘ilātün
Mużāri‘ – – + / – + – – / – – + / – + – –

1. ḳaddüm kemāna döndi bu ‘ālem-i fenāda
n'ola ḳaçarsa benden oḳ gibi oḳçı-zāde

esrār-ı ehl-i ‘ışḳa ebrūsı iki rādur
fāş olmasun cihāna ḳalsun bu söz burada

3. dilde belā-yı fürḳat başda hevā-yı vuṣlat
dest-i emel yaḳada tīġ-ı ecel ḳafāda

ḥikmet nedür ṭabībüm ölmege cān verürken
dīdāruŋı görince yaşum olur ziyāde

---

2 Ey Allah’ım, bugün o parlak ayda ne hoş zarafet, ne güzel ahlâk vardır; onun benzerini Hz. Yusuf rüyasında dahi görmedi.

3 Gözüm mahmur bakışlı (bir çift) gözde, gönlümse gümüş tenli bir güzeldedir; yazı misali kendimi toplamaya hiç dermanım yok!

4 Sıradan kimseler sevgiliyi mahallesinde görmese yeridir; (zira) Hz. Musa’nın Tur’unda tecelli nurunu herkes göremez.

5 Ey can, kendimi/buğdayı dövdürüp ben zavallı âşığına ah çektirme/beddua ettirme! Merhamet et, vücudum harmanını yele verme!

5[a] ėtdürme ben bī-çāreŋe cānā: ėtdürmesün raḥm ėtsün ėy **yaḥyā** MK.

5[b] teraḥḥum eyle varmasun: ṣabā-yı āh-ile gitdi MK.

6 Emelim yalnızca Hz. İsa gibi dünyayı terk etmektir, Haydarîzâde bu kederliyi kalender eyledi.

MK: -.

7 Ey resim kadar güzel sevgili, can bağışlayan lâlin/dudağın şimdi Yaḥyā’nın dilinde zikir, şarap kadehi de elinde tespih olmuştur.

MK: -.

372. MK: 150[a]; YD: G. 370.

1 Bu yokluk âleminde boyum yaya benzedi/iki büklüm oldu, Okçuzâde benden ok gibi kaçarsa şaşılmaz.

2 “(Onun) kaşları âşıkların sırrına iki râ (ر)’dır/fikirdir.”; bu söz burada kalsın, cihana yayılmasın!

3 Gönülde ayrılık belası, akılda vuslat arzusu... Emel eli yakada, ecel kılıcı başta...

4 Ey tabibim! Ölmek için can atarken/can verirken güzel yüzünü görünce gözyaşlarım arttıkça artar, bunun hikmeti nedir?

5. **yaḥyā** sipāhī begler ya‘nī güzel cüvānlar
ol şāhumuŋ öŋince gördüm yürür piyāde

373.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteş + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. ėrişmez ölmeyen ol āsitān-ı maḳṣūde
beḳāya gitmeyen ėrmez maḳām-ı maḥmūde

melūl olur göremez āfitāb-ı dīdāruŋ
kişide ‘ayn-ı se‘ādet olınca uyḫude

3. zihī hidāyet-i hādī ki ḳıldı bedr-i temām
senüŋ cemālüŋi ẓulmet-serāy-ı mevcūde

nedür bu şīve bu ḥālet o serv-ḳāmetde
nedür bu ḥüsn ü leṭāfet o çeşm ü ebrūde

5. esīr idüm saŋa **yaḥyā** gibi bu cevher-i cān
ġubār-ı cisme daḫı olmamışdı ālūde

374.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteş + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. fiġānlar ėtme dėmek ‘āşıḳ-ı dil-efgāre
iŋildeme dėmege beŋzemez mi bīmāre

gel ėy muṣāḥib o ḳaşı hilālden söz açup
ş̲evāba gir delü göŋlümi egle bir pāre

3. cihānda ḳalmaz idi ‘āşıḳ olmaduḳ kimse
maḥabbet eylemek āsān olaydı dil-dāre

ṣafā vü ẕ̲evḳ-ile cānum yėrine geldi hemān
sefer çeküp geleli şehrine o meh-pāre

---

5 Ey Yaḥyā, sipahi beylerinin yani güzel yiğitlerin o sultanımın önünde yayan yürüdüğünü gördüm.
5[a] güzel: gözi MK.

373. MK: 150[b]; YD: G. 371.

1 Kişi ölmeden o emel eşiğine erişemez; bekâya/ahirete varmayan kimse, övülmüş makama/Hz. Muhammed’in hamt sancağının altına ulaşamaz.
2 (Ey sevgili!) İnsan, saadet gözü uykuda olunca mahzun olur; güzel yüzünün güneşini göremez.
3 Doğru yolu gösteren Allah’ın ne hoş bir hidayeti ki senin cemâlini mahlukatın karanlık sarayına/dünyaya dolunay etti.
4 O selvi boylu güzeldeki bu naz nedir, nedir bu hâl? O gözlerle kaşların bu güzellik ve zarafeti nedir böyle?
5 (Ey sevgili), bu can cevheri henüz cisim tozuna bulanmamışken (ben) Yaḥyā gibi sana esirdim!

374. MK: 150[b]; YD: G. 372.

1 Gönlü yaralı âşığa “Feryat etme!” demek, can çekişen hastaya “İnleme!” demeye benzemez mi?
2 Ey dost, gel! Sevaba gir, o hilâl kaşlı güzelden bahsedip deli gönlümü bir parça oyala/eğlendir!
3 Gönül alıcı sevgiliye sevdalanmak kolay olsaydı dünyada âşık olmadık kimse kalmazdı.
4 O ay parçası sefere çıkıp şehrine gelince/hilâl olunca hemen sevinçten keyfim yerine geldi.

5. götür ayaġuŋı bezm-i cihāndan ėy **yaḥyā**
liyāḳatüŋ yoġ imiş çün-ki ṣoḥbet-i yāre

375.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. beni bir kimse yoḳ-mı ḳapusında ėde biŋ pāre
behāne ola iẓhār-ı maḥabbet ėtmege yāre

saŋa yārüŋ selām ėtdi dėyü bir ḫoş yalan-ile
s̱evābın ḳaṣd ėdenler eglesün göŋlümi bir pāre

3. bugün bāzār-ı 'ālemde taṣavvurdan ziyān ėtdüm
cefāsın boynuma aldum göŋül vėrdüm cefākāre

cefāya ṣabr ėder ölüp gidince 'āşıḳ-ı ṣādıḳ
'adāvet ėdemez yāre maḥabbet ėtmez aġyāre

5. dirīġā iki şāhid oldı yāre āh-ile yaşum
ṭuyuldı 'ışḳ-ı pinhānum mecāl olmadı inkāre

ḫayāl-i yār bir hicrānı yoḳ maḥbūba beŋzer kim
anuŋla eglenür her 'āşıḳ-ı maḥzūn u āvāre

7. mükedder oldı **yaḥyā** derdmendüŋ ḥāli ġāyetde
meger allāhdan olur olursa derdine çāre

376.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. kūhken gibi yaḳamı ėdeyin ṣad pāre
nāleler eylemegi ögredeyin kühsāre

---

5 Ey Yaḥyā, kadehini/ayağını cihan meclisinden çek/dünyayı terk et! Zira sevgilinin sohbetine/meclisine layık değilsin!

375. MK: 151[a]; YD: G. 373.

1 Beni (sevgilinin) kapısında bin parça edecek bir kimse yok mudur? Sevgiliye aşkımı ilan etmeye bahane olur.

2 Sevap kazanmak isteyenler, "Sana sevgilin selam yolladı." diyerek güzel bir yalanla gönlümü bir parça avutsun.

3 Bugün dünya pazarında hayal kırıklığına uğradım; bir zalime gönül verdim, (karşılığında) cefasını kabul ettim.

4 Sadık âşık ölene dek cefaya sabreder; sevgiliye düşman, engele/rakibe de dost olmaz!

5 Yazıklar olsun! Ahımla gözyaşlarım sevgiliye iki şahit oldu; gizli aşkım duyuldu, inkâr etmeye fırsat kalmadı.

6 Sevgilinin hayali, ayrılığı olmayan bir güzele benzer; derbeder olmuş her kederli âşık onunla avunur.

7 Zavallı Yaḥyā'nın hâli pek perişandır; anlaşılan (onun) derdine çare olacaksa Allah'tan olur.

376. MK: 162[a]; YD: G. 374.

1 Ferhad gibi yakamı paramparça edeyim, dağlara feryat etmeyi öğreteyim.

1[b] eylemegi: ėtmegi MK.

egilüp dāl-i vücūdum yine ġavvāṣ gibi
ṭaldı deryā-yı ḫayālāt-ı ġam-ı dil-dāre

3. bir yarar tāze cüvāndur başumı yarsa ne var
bu cerāḥatle göŋül rāḥat olur bir pāre

gün gibi geçdi o gün rūy-ı celāl-ile ḥabīb
ṭayanup ḳalmış idüm sāye gibi dīvāre

5. düşeyin pāyına yārüŋ varayın ėy **yaḥyā**
elini ala bu üftādesinüŋ elvare

377.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. başuŋı ġavġāya ṣalma devlet-i dünyā ile
pāye-i ednāda ḳalma manṣıb-ı a'lā ile

evvelā şebnem gibi ḫāk-ile yeksān olmadın
āşinā olmaz erenler 'ālem-i bālā ile

3. olma her ṣūret-perestüŋ ālet-i cem'iyyeti
aldanup faḫr eyleme ta'ẓīm-i bī-ma'nā ile

ara bul deryā-yı bī-pāyānı mānend-i fırāt
ittiḥād eyle yüri bir 'ālim ü dānā ile

5. lāle-i ḥamrā gibi göŋli ḳaralardan olup
oda atma cānuŋı bir sūdı yoḳ sevdā ile

ḥāl ėden kimse riyāżetde riyāż-ı cenneti
şāh-ı bī-ṭabl u 'alemdür kenz-i lā-yefnā ile

7. keşf ola dėrseŋ saŋa sırr-ı sürūr-ı evliyā
rāżī ol ölmekden evvel ölmege **yaḥyā** ile

---

2 Vücudumun dâl (د)'i/iki büklüm olmuş vücudum yine dalgıç gibi eğilerek gönül alıcı sevgilinin gamıyla düşünce denizine daldı.

3 (Sevgili) işe yarar, genç bir delikanlıdır; başımı yarsa ne var? Bu yarayla gönül, bir parça huzur bulur.

4 Sevgili, o gün güneş gibi celâl yüzüyle geçip gitti; (bense) gölge misali duvara yaslanıp kalmıştım.

5 Ey Yaḥyā, varıp sevgilinin ayaklarına kapanayım; olur da bu düşkününün elinden tutar.

377. MK: 151[a]; YD: G. 375.

1 Dünya makamı/saadeti için kendini sıkıntıya sokup yüksek makam ile alçak mertebede kalma!

2 Evvela çiy tanesi gibi yerle bir olmadan erenler ilahî âleme vâkıf olamaz.

3 Surete tapan asilerin meclisine katılma, aldanıp da boş hürmet ve iltifatla övünme!

4 Fırat Nehri misali uçsuz bucaksız denizi arayıp bul. Haydi, ilim ve irfan sahibiyle bir ol!

5 Kızıl gelincik gibi gönlü karalardan/günahkârlardan olup faydası yok bir sevda/siyahlık ile yüreğini ateşe atma!

6 Riyazete çekilerek cennet bahçelerini mekân tutan kimse, sonsuz hazineyle davulsuz ve sancaksız bir padişahtır.

7 Erenlerin sefasının sırrına ermek dilersen Yaḥyā ile ölmeden önce ölmeye razı ol/nefsin arzularını terk et!

378.

Mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün mefā‘îlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. nedür bildüŋ-mi ol ḫāl-i siyāhı rūy-ı yār üzre
ḳonulmış noḳṭadur ẕāl-i ‘iẕār-ı gül-‘iẕār üzre

ḳararmış günde yatmaḳdan ten-i mecnūn gibi gūyā
o leylī-çihrenüŋ ḫāli ‘iẕār-ı tāb-dār üzre

3. yaḫod ol serv-i bālānuŋ bināgūşındaki ḫāli
bilāl-i muṣṭafādur nūr-ı ḳudretden menār üzre

ṭutulmış bir ḳamerdür ya sevād-ı ‘ayn-ı ‘āşıḳdur
olupdur mün‘akis āyīne-i rūy-ı nigār üzre

5. naẓar ḳıl devr-i ruḫsārında ḫāl-i yāre ey **yaḥyā**
açıldı ṣanki bir dāne benefşe lālezār üzre

379.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. getür ol cāmı ki derd ehline ḥālet getüre
gider ol ṣoḥbeti kim saŋa meẕellet getüre

vuṣlat oldur ki anuŋ olmaya ardınca firāḳ
aŋa şād olma ki ṣoŋında melālet getüre

3. secdeye vara niyāz ehli hemān dāl gibi
ol elif-ḳad ki ḳıyām ėtmege ḳāmet getüre

yāre mestāne varan şevḳ-ile dīvāne gelür
‘ışḳ odur ādemi mest ėlte melāmet getüre

---

378. MK: 151[b]; YD: G. 376.

1 Sevgilinin yüzündeki o siyah benin ne olduğunu anladın mı? (O), gül yanaklı güzelin yanağı/izâr (عذار)’ın zâl (ذ)’i üzerine konulmuş noktadır.
1[b] noḳṭadur ẕāl-i ‘iẕār-ı gül-‘iẕār: ‘ayni ile noḳṭa-i ẕāl-i ‘iẕār MK.

2 O Leyla yüzlü güzelin parlak yanağındaki beni, güya güneşte yatmaktan Mecnun’un teni gibi kararmıştır.

3 Ya da o yüksek selvinin kulak memesindeki beni; Allah’ın yaratılış kudretinin nurundan (zuhur etmiş), minare üzerinde (duran) Hz. Muhammed’in Bilâl’idir.

4 (Ya o ben) tutulmuş bir aydır ya da âşığın göz bebeğidir, resim kadar güzel sevgilinin yüzünün aynasında yansımaktadır.

5 Ey Yaḥyā, yanağının devrinde sevgilinin benine bir bak! Sanki lale bahçesinde bir menekşe açılmıştır.
5[b] açıldı: aşıldı YD.

379. MK: 151[b]; YD: G. 377.

1 Dert ehlini/âşıkları kendinden geçiren o kadehi getir, seni rezil rüsva eden o dostluğu/sohbeti bitir!
1[a] ki: - MK.

2 Vuslat, ardında ayrılık olmayandır; sonu elem olana sevinme!

3 O elif boylu güzel, namaz kılmak için ezan okusa/doğrulup ayağa kalksa dua ehli/âşıklar hemen dâl (د) gibi secdeye varır.

4 Sevgilinin yanına sarhoş varan kimse, aşktan aklını yitirip döner. Aşk, insanı sarhoş götürüp perişan/kınanmış hâlde getirendir.

5. adın ėşitmeg-ile oldı ḳulaḳdan ‘āşıḳ
yüzini görmege **yaḥyā** nėce ṭāḳat getüre

380.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. girmedi gün gibi ol tāze cüvān ḫānemüze
āh kim genc-i nihān olmadı vīrānemüze

yėridür çāk ėder-isem yaḳamı bāb gibi
gönül alçaḳlıġını ėtmedi kāşānemüze

3. dāne vü dām-ile ṭutulmaz imiş murġ-ı hümā
gelmedi bezmümüze baḳmadı peymānemüze

fürḳatinden aŋa bülbül gibi ḳan aġlayayın
ola kim gül gibi gūş eyleye efsānemüze

5. beyt-i aḥzānumuza gelmege efsūn eyler
şi‘r-i **yaḥyā**yı şu kim oḳıya cānānemüze

381.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ehl-i dünyāya ‘adāvet ‘ayn-ı ‘unvāndur bize
dōst olmaḳ düşmen-i mevlāya ‘işyāndur bize

varmazuz biz dār-ı dārāya der-i iskendere
ḫāne-i vīrānemüz eyvān-ı keyvāndur bize

3. ẓulm-i ẓālimden ne pervā şeyn-i şeyṭāndan ne ġam
şem‘ gibi gözi açuḳlar nigehbāndur bize

---

5 Yaḥyā (ona) adını işitmekle âşık oldu, yüzünü görmeye nasıl dayansın?

380. MK: 151[b]; YD: G. 378.

1 O genç delikanlı, güneş gibi evimize girmedi. Ah ah! Harabemizin gizli hazinesi olmadı.
1[a] gibi: - MK.

2 Kapı gibi yakamı yırtsam yeridir; (zira sevgili) tevazu gösterip hanemize gelmedi.

3 (Sevgili) meclisimize gelmedi, kadehimizle meşgul olmadı. (Anlaşılan) Hüma kuşu, yem ve tuzakla avlanmazmış.
3[a] dāne vü: dāne-i MK.

4 Ona bülbül misali kanlı gözyaşları dökerek ayrılığından yakınayım; olur da gül gibi hikâyemize kulak verir.
4[a] fürḳatinden: fürḳatden MK; bülbül: leyl MK.

5 Sevgilimize Yaḥyā’nın şiirini okuyan kimse, (onun) hüzünler evimize gelmesi için büyü yapar.

381. MK: 152[a]; YD: G. 379.

1 Dünya ehline husumet, bize unvanın/şöhretin ta kendisidir; Allah düşmanına dost olmaksa bizim nezdimizde isyandır!

2 Biz Dara’nın kapısına da İskender’in eşiğine de ayak basmayız; harap olmuş hanemiz bize Zuhal köşküdür!
2[a] dārāya: dünyāya MK.

3 Zalimin zulmünden ne perva, şeytanın alçaklığından ne gam! Bizi mum gibi basiret sahipleri gözetir.

lenger-i lām-ı te‘alluḳdan müberrā olmışuz
güç degül göçmek cihān mülkinden āsāndur bize

açılur göŋlüm ziyāde ḫoş gelür tīr-i cefā
ḳāṣıdān-ı dil-rübā peykān-ı cānāndur bize

aṣfiyānuŋ hem-demiyüz evliyānuŋ maḥremi
ḥālümüz maḳbūl-i ḥaḳ olmaġa bürhāndur bize

ḳalbümi ḳāl ėtdi ėy **yaḥyā** maḥabbet āteşi
ṣūretā miḥnet velī ma‘nāda iḥsāndur bize

382.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

ėreli vaḥdet şerābından bu keyfiyyet bize
gūşe-i ḫalvet görinür ‘ālem-i keşret bize

görmege nūr-ı tecellāyı ṣafā-yı ḳalb-ile
ḥalḳa-i zikr oldı bir āyīne-i vaḥdet bize

kā’inātı gün gibi bir noḳṭada seyr eylerüz
cānib-i ḥaḳdan olursa zerrece himmet bize

ṣofra-i ḫˇān-ı ilāhī ḥalḳa-i ṣoḥbet yėter
oldı zikru'llāh ėy ṣūfī ulu ni‘met bize

cān vėrüŋ ölmekden evvel ölmege **yaḥyā** gibi
kim ḳıyāmetden ‘alāmetdür bu cem‘iyyet bize

383.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

dār-ı ġurbetde faḳīr olmaḳ ġanīmetdür bize
cānib-i ḥaḳdan ḳanā‘at ulu ni‘metdür bize

---

4 (Biz) mal mülk/tealluk’un lâm (ل) çapasından kurtulmuşuz, bize dünya yurdundan göçmek güç değil, kolaydır!

5 Cefa oku pek hoşuma gider/sefa getirir, gönlüm şenlenir; bizim için gönlü çelen ulaklar, sevgilinin temrenidir.

6 Erenlerin dostu, velilerin sırdaşıyız; hâlimiz bize Hakk’ın sevgilisi olduğumuzun delilidir.

7 Ey Yaḥyā, kalbimizi eriten aşk ateşi görünüşte sıkıntı verse de hakikatte bizim için lütuftur.

382. MK: 152[a]; YD: G. 380.

1 Bize vahdet şarabından bu sarhoşluk hâli/neşesi eriştiğinden beri kesret âlemi/dünya gözümüze uzlet köşesi görünür.

2 Gönül saflığıyla tecelli nurunu görelim diye zikir halkası, bize bir vahdet aynası oldu.
2[b] vaḥdet: ‘ibret MK.

3 Bize Hak katından zerre kadar lütuf gelse kâinatı güneş misali bir nokta gibi seyrederiz.

4 Ey sofu, (bize) Allah’tan gelen sofra olarak sohbet halkası yeter, Hakk’ın zikri bizim nezdimizde ulu nimet sayılır.

5 Yaḥyā gibi ölmeden önce ölmeye/nefsinizi öldürmeye can atın; çünkü bu kesret/meclis bize kıyamet alametidir!

383. MK: 161[b]; YD: G. 381.

1 Gurbet yurdunda/dünyada fakir olmak/fakr makamına erişmek bize ganimettir. Kanaat ise Hak katından bize ulu nimettir/büyük lütuftur.

ḫāne-i vīrānemüzde sāyebān-ı ‘ankebūt
bādbān-ı keştī-i deryā-yı ḥasretdür bize

3. nālemüz gūyā derāy-ı kārbān-ı ‘ışḳ-ı yār
gözümüz yaşı zülāl-i ḫ̆āb-ı ġafletdür bize

bir kenārı iḫtiyār ėtdi vücūdum zevraḳı
yaşum ırmaġı delīl-i baḥr-i vaḥdetdür bize

5. ṣāḥib-i idrāk-i pāküz ḳaydı yoḳ dīvāneyüz
ehl-i dünyānuŋ temāşāsı naṣīḥatdür bize

zāhidā ṣabr acısınuŋ lez̲z̲etini ṭuymışuz
zaḥmet-i zaḫm-ı erāz̲il ‘ayn-ı raḥmetdür bize

7. açılur gülşende ėy **yaḥyā** gözüm göŋlüm benüm
her çiçek āyīne-i rūy-ı ḥaḳīḳatdür bize

384.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yār ile nār-ı sefer bir ḫoşçe seyrāndur bize
ya‘nī ibrāhīm ile āteş gülistāndur bize

*aḥseni taḳvīm*i gör dīdār-ı ibrāhīme baḳ
‘ışḳ-ı pāki cānib-i mevlādan iḥsāndur bize

3. minnet ol mennāna kim oldı bize ṭaġ üsti bāġ
hem şefīḳ ü hem refīḳ ol şāh-ı ḫūbāndur bize

n'eylerüz biz dār-ı dārā ile ḳaṣr-ı ḳayṣeri
sāyebān-ı ‘ankebūt eyvān-ı keyvāndur bize

---

2 Harap olmuş evimizin örümcek ağı, bizim için hasret denizinde yüzen geminin yelkenidir.
3 Feryadımız güya yârin aşk kervanının çanıdır; gözyaşlarımızsa bizim nazarımızda gaflet uykusunu açan zülâl suyudur.
4 Vücut kayığım öyle bir sahile yanaştı ki gözyaşlarımın ırmağı bize vahdet denizinin delilidir/rehberidir.
5 (Biz) basiret sahipleriyiz, zincirsiz divaneleriz; gönlü dünya sevgisiyle dolanları ibretle izlemek bize nasihattir.
6 Ey sofu, (biz) sabır acısının lezzetini tatmışız; alçakların açtığı yaranın sızısı, bizim için rahmetin ta kendisidir!
7 Ey Yaḥyā, gül bahçesinde benim gözüm gönlüm açılır/şenlenir; bizim nazarımızda her çiçek, hakikat makamının yüzüne aynadır.

384. MK: -; YD: G. 382.

1 Sevgiliyle çıkılan yolculukta ateş bizim için güzel bir seyirliktir; yani Hz. İbrahim’in olduğu yerde ateş bize gül bahçesidir.
2 “(Biz insanı) en güzel biçimde (yarattık).” (âyetini) gör, Allah’ın İbrahim’de tecellisine bak; (onun) saf aşkı bize Hakk’ın ihsanıdır!
3 Kullarına sonsuz iyilik ve ihsanda bulunan Allah’a şükürler olsun ki muradımıza kavuştuk; (şimdi) bize merhamet edip yoldaş olan, o güzeller sultanıdır!
4 Dara’nın konağını, imparatorun sarayını neyleyelim? Örümcek ağı nezdimizde Zuhal köşküdür.

5. cāna ėy **yaḥyā** güç olmaz rıḥlet-i dārü'ş-şifā
āḫiret yoldaşı çün-kim ‘ışḳ-ı cānāndur bize

385.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. ümīd-i vuṣlat eylerdüm viṣāle iḥtimāl olsa
benüm maḳṣūdum olur ḳanda bir emr-i muḥāl olsa

senüŋ şāyed ki göŋlüŋden geçem ėy ṭab‘ı mevzūnum
revādur incelüp cism-iża‘īfüm bir ḫayāl olsa

3. ben ol mestāne-i ‘ışḳam ki gelmez ‘aynuma hergiz
dil-i ‘āşıḳ gibi ‘ālem yıḳılsa pāy-māl olsa

güzellerde ser-āmed ḫūb olınca hey yüzi muṣḥaf
cihānda sen elif-ḳāmet gibi ferḫunde-fāl olsa

5. bizümle merḥabā ėtmez geçersin şimdi ėy ẓālim
elüŋden āh u efġān ėtmek olurdı mecāl olsa

gerekmez yār-i hercāyī gerekse āfitāb olsun
dil-i dīvāneme eglence ol ḳaşı hilāl olsa

7. bu şi‘r-i ḥālet-engīzüŋ bize kār ėtdi ėy **yaḥyā**
ġazel olınca böyle sūznāk ü ḥasb-i ḥāl olsa

386.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. süleymānum gibi dil-ber ẓarīf ü nāzenīn olsa
belā-yı rūzigār u āfet-i rūy-ı zemīn olsa

---

5 Ey Yaḥyā, şifa yurduna/ahirete göçmek bize güç değildir; zira bizim ahretliğimiz sevgilinin aşkıdır.

385. MK: 152[b]; YD: G. 383.

1 Sevgiliye kavuşmak mümkün olsaydı vuslatı ümit ederdim; (lakin mümkün değil.) Nerede imkânsız bir iş varsa benim muradım olur.

2 Ey güzel huylum, eğer senin gönlünden geçeceksem zayıf bedenim incelerek gölge olsa yeridir.
2[a] ṭab‘ı: ṭab‘-ı MK.

3 Aşktan öyle sarhoş olmuşum ki dünya, âşığın gönlü gibi yıkılıp perişan olsa asla umurumda olmaz.

4 Ey Kur’ân yüzlü güzel, dünyada güzeller içinde baş çeken sevgili olacaksa sen elif boylu güzel gibi talihli ve kutlu olsun.
4[a] hey: ėy MK.

5 Ey zalim, şimdi bize selam vermeden geçip gidersin; fırsatını bulsam/dermanım olsa elinden ah edip inlerdim.
5[a] ėy: hey MK.

6 İsterse güneş olsun (bize) vefasız sevgili gerekmez; divane gönlümün eğlencesi, o hilâl kaşlı güzel olsun!

7 Ey Yaḥyā, bu coşkun şiirin içimize işledi. Gazel olacaksa işte, böyle yakıcı/etkileyici ve hâle uygun olsun!

386. MK: 152[b]; YD: G. 384.

1 Gönül alıcı güzel, Süleyman’ım gibi zarif ve işveli olsa; devrin belası, yeryüzünün afeti/dünya güzeli olsa!

ṣanasın mevc urur deryā-yı ḥüsni bād-ı āhumdan
ḳaçan kim nāz-ile anuŋ kemān ebrūsı çīn olsa

3. düşinde pādişāh olmaḳ gibidür ʻāşıḳ-ı ṣādıḳ
zemān-ile ḳulınuŋ ḳulı ile hem-nişīn olsa

dirīġā bī-günāh iken beni geçmiş münāfıḳlar
geçerken āşinālıḳ eylese göŋlüm emīn olsa

5. ġam-ı hicrān-ile **yaḥyā** gibi ayruḳsı ḥālüm var
ıraġ oldum nigārumdan ecel bārī yaḳın olsa

387.

Mefāʻīlün mefāʻīlün mefāʻīlün mefāʻīlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. ḳul ėtse gendüye dünyayı bir şāh-ı cihān olsa
selīmī ṣarsa dülbendin süleymān-ı zemān olsa

dehānı mül ṣaçı sünbül yaŋaġı gül beŋi fülfül
lebi ġonce bėli ince boyı serv-i revān olsa

3. ṭuyulmazdı ġamı ʻışḳuŋ belürmezdi ḫaṭ-ı dil-ber
cihānda ʻışḳ u müşg ėy dil eger bir dem nihān olsa

nigār olmayıcaḳ cānsuz bedendür ḳalʻa-i cismüm
dil-i vīrāneme genc olsa bir ḫoş nev-cüvān olsa

5. hemīşe cānı ol şükrāneye ṣaḳlardum ėy **yaḥyā**
güzeller ʻāşıḳa meyl ėtse bārī bir zemān olsa

---

2 Onun yay kaşları ne zaman işveyle çatılsa sanırsın ahımın rüzgârından güzellik denizi dalgalanır.

3 Zamanla (onun) kölesinin esiriyle dost olmak sadık âşığa rüyasında padişah olmak gibidir.
3. ve 4. beyitler MK'de birbirinin yerine yazılmıştır. Beyitlerin yer değiştirmesi gerektiğini ifade etmek üzere takdim-tehir işaretleriyle (م-خ) düzeltme yapılmıştır.

4 Yazıklar olsun! Ara bozucular/rakipler beni suçsuz yere kötülemişler; (sevgili) bu sayede benimle dost olsa da gönlüm huzur bulsa!

5 Ayrılık kederiyle Yaḥyā gibi bambaşka bir hâlim var; resim gibi güzel sevgilimden ayrı düştüm, bari ecel yakın olsa!

387. MK: 153[a]; YD: G. 385.

1 (Sevgili), dünyayı kendine kul eden bir cihan sultanı olsa; sarığını Selimî tarzında sarsa, devrin Süleyman'ı olsa!

2 Ağzı şarap, saçı sünbül, yanağı gül, beni karabiber; dudağı gonca, beli ince, boyu da salınan selvi olsa!

3 Ey gönül! Eğer aşk ile misk dünyada bir an saklı kalsaydı aşkın gamı duyulmaz, gönül alıcı sevgilinin de ayva tüyleri ortaya çıkmazdı.
MK: -.

4 Cismimin kalesi, resim gibi güzel sevgili olmayınca cansız beden/hisar gibidir. Bir hoş, yeni yetme güzel olsa da harap olmuş gönlüme hazine/genç olsa!

5 Keşke güzellerin âşığa sevdalandığı bir zaman olsa! Ey Yaḥyā, canı hep o şükrane için saklardım.

388.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. dār-ı dünyā delü göŋlüm gibi vīrān olsa
ne cihān olsa ne cān olsa ne hicrān olsa

kāşkī sevdügümi sevse ḳamu ehl-i cihān
sözümüz cümle hemān ḳıṣṣa-i cānān olsa

3. bir demür ṭaġı delüp boynına almaḳ gibidür
her kişi ‘āşıḳ olurdı eger āsān olsa

şādümānam ġam-ı yār-ile sevünmez yoḳdur
bir gedā cümle cihān mülkine sulṭān olsa

5. cān atar ḳarşu çıḳar ‘izzet ėder ėy **yaḥyā**
ḫançer-i dil-ber-ile bir çıḳışur cān olsa

389.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. kāşkī nūr-ı cemālüŋ ‘āleme fāş olmasa
kimseler ‘ışḳuŋ yolında baŋa yoldaş olmasa

leşker-i derd ü ġamuŋ maġlūbı olmazdum eger
yüregümde zaḫm-ı tīrüŋ anlara baş olmasa

3. ḥālüm aġlardum saŋa güftāra olsa ḳudretüm
gün yüzüŋ seyrān ėderdüm gözlerüm yaş olmasa

cān vėrürdüm iştiyāḳuŋla ḫayālüŋ her zemān
göŋlüme taṣvīrüŋi yazmaḳda naḳḳāş olmasa

---

388. MK: 153[a]; YD: G. 386.

1 Dünya yurdu deli gönlüm gibi yerle bir olsa; ne cihan kalsa ne can kalsa, ayrılık hiç olmasa!
1[a] vīrān: bārī vīrān MK.

2 Keşke bütün dünya sevdiğime âşık olsa da sözümüz daima sevgilinin hikâyesi olsa!
2[a] sevse: sevmese MK; ehl-i: ḫalḳ-ı MK.

3 (Âşık olmak) demirden dağı delip sırtına almak gibidir/baş edilmesi çok zor bir iştir; eğer kolay olsaydı herkes âşık olurdu.

4 Sevgilinin gamıyla mesudum; (zira) bütün dünya yurduna sultan olup da sevinmeyen bir dilenci yoktur.

5 Ey Yaḥyā, gönül alıcı sevgilinin hançeriyle can verecek bir canım olsaydı can atarak karşılamaya çıkar, (onu) kucaklardı.

389. MK: 153[a]; YD: G. 387.

1 (Ey sevgili), keşke güzel yüzünün nuru cihana yayılmasa da hiç kimse aşkının yolunda bana yoldaş olmasa.

2 Eğer okunun yüreğimde açtığı yara onların komutanı/yarası olmasaydı dert ve gam ordusuna mağlup olmazdım.
2[b] yüregümde: yüregümden MK; baş: fāş MK.

3 Konuşmaya cesaretim/takatim olsa sana hâlimi ağlayarak anlatırdım/hâlimden şikayet ederdim; gözlerim yaşla dolmasa güneş yüzünü seyrederdim.

4 Hayalin sürekli gönlüme resmini çizen bir nakkaş olmasaydı hasretinle can verirdim.

5. kūyuŋa varmaġa **yaḥyā** çāre bulmazdı eger
gözleri saḳḳā vü bād-ı āhı ferrāş olmasa

390.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. kāşkī 'ışḳuŋ ṣafāsın kimse idrāk ėtmese
benden özge kimse cismin yoluŋa ḫāk ėtmese

çihre-i maḳṣūdı ẕātında tecellī eylemez
ġayr naḳşından şu kim āyīnesin pāk ėtmese

3. vuṣlatuŋ ḳadrini bilmezdüm eger fürḳat benüm
gözümi nemnāk ėdüp göŋlümi ġamnāk ėtmese

sevdüginüŋ muḳteżāsınca olurdı her zemān
'āşıḳı cām-ı maḥabbet mest ü bī-bāk ėtmese

5. ṣubḥ-ı ṣādıḳ gibi 'āşıḳ mihrini iẓhār ėdüp
şi'r-i **yaḥyā** gibi her dem sīnesin çāk ėtmese

391.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. cānuma geçdi benüm ancaġ olur fürḳat ise
pādişāhum beni öldür ne ḳadar zaḥmet ise

gizlü genc oldı ḫayālüŋ dil-i vīrānemde
ėy perī ādem olana bu yėter vuṣlat ise

3. yėrde gökde yėrümüz ḳalmadı mānend-i seḥāb
yār yanında güzel sevmek eger töhmet ise

---

5 Eğer gözleri saka, ahının rüzgârı da süpürgeci olmasaydı Yaḥyā semtine varmak için yol bulamazdı.

390. MK: 153[b]; YD: G. 388.

1 (Ey sevgili), keşke aşkın keyfini kimse bilmese de benden başka hiç kimse yolunda vücudunu toprak etmese!

2 Aynasını sevgiliden başkasının suretinden temizlemeyen şu kimsenin emel yüzü zatında tecelli etmez.

2[b] ġayr: ġayri MK.

3 Eğer ayrılık benim gözümü yaşla doldurup yüreğimi dağlamasaydı vuslatın kıymetini bilemezdim.

4 Aşk kadehi âşığı sarhoş ve pervasız etmeseydi (âşık) daima sevdiğinin gönlüne göre davranırdı.

5 (Keşke) âşık, seher vakti misali aşkını/güneşini aşikâr edip Yaḥyā'nın şiiri gibi durmadan bağrında yaralar açmasa.

391. MK: 153[b]; YD: G. 389.

1 Ayrılık içime öyle bir işledi ki ancak bu kadar olur! Ey sultanım, ne kadar zahmetli olsa da beni öldür!

2 Ey peri, hayalin harap olmuş gönlümde gizli hazine oldu; bu, insana vuslat olarak yeter!

3 Eğer sevgilinin nezdinde güzel sevmek bir suçsa bulut misali yerde de gökte de yerimiz kalmadı.

‘ayn-ı ‘uḳbā seni şeyṭān gibi bī̇-nūr eyler
kişinüŋ niyyeti dünyāda enāniyyet ise

5. ḳoyayın başumı **yaḥyā** gibi yoluŋda senüŋ
saŋa biŋ cān-ile cān vėrmek eger ḫıdmet ise

392.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ī̇lü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. öldürmek isteyüp bizi güç ėtme gendüŋe
ḳıyma benüm begüm bir alay derdmendüŋe

ḳo atuŋ ayaġın egilüp öpeyin şehā
dāl ėdeyin vücūdumı pāy-ı semendüŋe

3. sensüz nėce ḥayāt umayın ‘ālem içre kim
cān murġı uçdı şevḳ-ile serv-i bülendüŋe

ġavġāya vėrme başuŋı ėy ṣūfī̇ ‘ārif ol
uyma ṣaḳın o şeyḫ dėyen ḫod-pesendüŋe

5. **yaḥyā** niyāzı terk ėdüben ḳulluġuŋda ol
zinhār ḳarşu söyleme ṣaḳın efendüŋe

393.

Mefā‘ī̇lün mefā‘ī̇lün mefā‘ī̇lün mefā‘ī̇lün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. ṣabā-yı āhuma döndüm ḳarārum yoḳ bu dünyāde
dil-i dī̇vānem eglenmez ne gülşende ne ṣaḥrāde

vefāsından bize seng-i cefāsı ḫoş gelür yārüŋ
belā eglence olurmış cihānda cān-ı mu‘tāde

3. ėrişmez ‘ālem-i bālāya mihr-i ‘ışḳ ile aṣlā
ziyāde ‘āşıḳ olmayınca şebnem gibi üftāde

---

4 Kişinin dünyada muradı gurur ise ukbâ gözü seni şeytan gibi nursuz bırakır/kör eder.
5 (Ey sevgili), eğer bin can ile/canıgönülden can vermek sana hizmet etmekse Yaḥyā gibi başımı senin yolunda feda edeyim.

392. MK: 153[b]; YD: G. 390.

1 A benim beyim, bizi öldürmek isteyip kendini zahmete sokma; derdini çeken bunca sevdalına kıyma!
1[a] ėtme: eyleme MK.
2 Ey sultan, bırak! Eğilip atının ayağını öpeyim; vücudumu atının ayağına dâl (د)/nal edeyim.
2[a] atuŋ: anuŋ MK.
3 Dünyada sensiz yaşamayı nasıl ümit edeyim? Çünkü can kuşu aşkla yüksek selvine doğru uçtu.
4 Ey sofu! Başını derde sokma, arif ol! O şeyh diyen, kendini beğenmiş (benliğine) sakın uyma!
5 Ey Yaḥyā, yalvarıp yakarmayı bırak da kulluk et! Efendine asla karşı gelme, gözünü aç!

393. MK: -; YD: G. 391.

1 Ahımın sabah rüzgârına döndüm, bu dünyada durağım/huzurum yok! Divane gönlüm ne gül bahçesinde avunur ne de sahrada.
2 Sevgilinin cefa taşı bize vefasından da hoş gelir. Alışmış cana dünyada bela eğlence olurmuş.
3 Körkütük âşık, çiy tanesi gibi düşkün olmadıkça aşk güneşiyle asla ilahî âleme/yükseklere erişemez.

aḳar ṣular gibi baḥr-i kemāle ṭālib olanlar
fenā-ender-fenā oldı der-i deryā-yı taḳvāde

5. suṭūr-ı naẓmıdur emvāc-ı baḥr-i ‘ışḳı **yaḥyā**nuŋ
gözi nār-ı tecellāda dili ṭūr-ı temennāde

394.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ‘ahd ü peymānı ṣıduŋ veh kim inandum anduŋa
başuma aldum belāyı uġradum pā-bendüŋe

hāy efendim hey begüm bu nėce ‘izz ü nāz olur
‘āşıḳ ėtdüŋ cümleten ḫalḳ-ı cihānı gendüŋe

3. fi'l-meṣel bürc-i şerefde encüm-i seyyāre-veş
ḳırmızı güller begüm zīnet vėrür dülbendüŋe

düşdi ṣandum āb-ı cārī üzre ‘aks-i āfitāb
baḳıcaḳ ḳoluŋdaġı altunlu bāzū-bendüŋe

5. ‘aynına gelmez sözüŋ **yaḥyā** naṣīḥat eslemez
zāhidā mestāne-i ‘ışḳ olan uymaz pendüŋe

395.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. egler faḳīri va‘de-i vaṣluŋ ne ḥāl-ise
cāndur umar efendi ne deŋlü muḥāl-ise

cānā cemālüŋ āyine-i ẕü'l-celāldür
aŋlar bu sırrı zāhid eger ehl-i ḥāl-ise

---

4 Akarsular gibi ilim ve fazilet denizine talip olanlar, takva denizine girince fenâ makamına vardılar.

5 Yaḥyā’nın aşk denizinin dalgaları, şiirinin satırlarıdır; (onun) gözü tecelli ateşinde/Sina Dağı’nda Hz. Musa’ya görünen ateşte, gönlü yakarışın Tur Dağı’ndadır.

394. MK: 154[a]; YD: G. 392.

1 (Ey sevgili), yeminini bozdun. Yazıklar olsun, sözüne inanmıştım! Oyununa geldim, başıma bela aldım.

2 Ey efendim, a beyim! Bütün dünyayı kendine âşık ettin; bu nasıl itibar, nasıl işvedir?

3 Ey beyim! Tıpkı şeref burcundaki seyyar yıldızlar misali kırmızı güller, (senin) sarığını süsler.
3[a] seyyāre-veş: seyyāredür MK.

4 Kolundaki altın işlemeli kol bağına bakınca güneşin aksi akarsu üzerine düştü sandım.
4[b] ḳoluŋdaġı: ḳoluŋdaki MK.

5 Ey sofu, sözüne itibar etmez; Yaḥyā nasihat dinlemez! Aşk sarhoşu olan, öğüdüne itaat etmez!

395. MK: 154[a]; YD: G. 393.

1 Ey efendi, ne hâlde olursa olsun vuslat vaadin beni/fakir âşığını avutur. Ne kadar imkânsız görünse de gönül ümitle bekler.

2 Ey can, güzel yüzün celâl sahibi Allah’ın tecelli ettiği bir aynadır. Sofu, eğer âşıksa bu sırrı anlar.
2[b] zāhid: zāhidā MK.

3. çeşm-i siyāhı bī-bedel ü ġamze bī-naẓīr
ancaġ olur zemānede ḥüsn ü cemāl-ise

mecnūnı ‘āşıḳuŋ yėrine baġlamaġ olur
leylī itine kāse-i çeşmi sifāl-ise

5. eş‘āruma necātī naẓīre dėsün eger
yaḥyā gibi ġazelde faṣīḥu'l-maḳāl-ise

396.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. bendesine pādişāhum döndi baḳdı dün gėce
ḥaḳ te‘ālā göŋline raḥmet bıraḳdı dün gėce

ol ḳamer-veş yalıŋuz seyr eylemez encüm gibi
şehrümüz meh-rūların yanına ṭaḳdı dün gėce

3. düşdi bir gül yapraġı gūyā aḳar şu üstine
ḳolını ‘uryān ėdüp cānāne yaḳdı dün gėce

cāme-i sebz-ile sāḳī oldı bir serv-i revān
ayaġına göŋlümüz şu gibi aḳdı dün gėce

5. cānib-i ḥaḳdan meger kim oldı **yaḥyā**ya naẓar
ol ṣanem biŋ nāz-ile yüzine baḳdı dün gėce

397.

Mef‘ūlü mefā‘īlü mefā‘īlü fe‘ūlün
Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. öldür beni gel bir gün öŋürdi kerem eyle
ḳanumı döküp cānumı al dem ḳadem eyle

---

3 Kara gözleri benzersiz, kıyıcı bakışları eşsiz; bu zamanda güzellik ve zarafet ancak bu kadar olur!
MK'de 4. sıradadır.
3[a] siyāhı: siyāh MK.

4 Gözünün kasesi Leyla'nın köpeğine çanak olursa Mecnun (o vakit) âşık olarak kabul görür.
MK'de 3. sıradadır.

5 Eğer Yaḥyā gibi gazelde fesahat sahibiyse Necātī şiirlerime nazire desin.

396. MK: 154[b]; YD: G. 394.

1 Dün gece sultanım kölesine dönüp baktı; (anlaşılan) Hak Teala (onun) gönlünü insafa getirdi.

2 O ay misali güzel sevgili, yalnız başına gezinmez; dün gece şehrimizin ay yüzlü güzellerini yıldızlar gibi peşine taktı.
2[b] meh-rūların: dil-berlerin MK.

3 Sevgili dün gece kolunu sıvayıp yaktı, sanki bir gül yaprağı akarsuya düştü.

4 Dün gece saki yeşil elbiseyle salınan bir selvi oldu, gönlümüz (onun) ayağına/kadehine su gibi aktı.

5 O put, dün gece nazlanarak (onun) yüzüne baktığına göre anlaşılan Yaḥyā'ya Hak katından lütufkâr bir bakış nasip oldu.

397. MK: 154[b]; YD: G. 395.

1 (Ey sevgili) gel, merhamet et, beni bir gün önce öldür! Kanımı döküp canımı al da hayırlı bir iş yap!

lāyıḳ degülüz çün-ki senüŋ mihr ü vefāŋa
hīç olmaz ise bārī cefā vü sitem eyle

3. egri naẓarum var ise ol serv-i revāna
yā rab deheni gibi vücūdum ‘adem eyle

gün gibi dilerseŋ derecātuŋ ola ‘ālī
ḳaddüŋi semā gibi tevāżu‘la ḫam eyle

5. ḫūbuŋ çoġ olur ḳahrı döküp ḳaṭre-i eşki
yaḥyā yüri ölince ḥisāb ėt raḳam eyle

398.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – –. / – + – – / – + –

1. ‘ışḳ-ı pāki mūcib-i vaṣl-ı ḫudādur ‘āşıḳa
çekdügi cevr ü cefā ẕevḳ u ṣafādur ‘āşıḳa

meskeni ṭūr-ı niyāz u hem-demi ḫıżr-ı nebī
menzil-i ednā olan ‘arş-ı ‘alādur ‘āşıḳa

3. göz görür göŋül sever cevr ü cefāya ṣabr ėder
göz hemān ‘ayn-ı ‘anā göŋül belādur ‘āşıḳa

‘ālem-i ma‘nāya ėltür ādemi ‘ışḳ-ı münīr
ṣūretā gerçi görinmez bir ḳażādur ‘āşıḳa

5. şehrümüz meh-rūlarını aŋmaŋuz **yaḥyā**ya kim
sevdüginden ġayriyi aŋmaḳ ḫaṭādur ‘āşıḳa

399.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. şevḳumuz artar güneş gibi ḫayāl-i yār ile
ẕevḳumuz vardur bizüm hicrānı yoḳ dil-dār ile

---

2 Hiç olmazsa zulmet; eziyet et! Zira senin aşkına ve sadakatine layık değiliz.
3 Ey Rabb’im, o salınan selviye yan gözle bakmışsam vücudumu ağzı gibi yok et!
4 Güneş gibi merteben yüksek olsun istersen boyunu felek gibi tevazuyla iki büklüm et!
4[b] semā: hümā MK.
5 Ey Yaḥyā, güzelin kahrı çok olur. Haydi, gözyaşlarını dökerek ölene dek yazıp hesapla!

398. MK: 154[b]; YD: G. 396.
1 Saf aşkı, âşık için Allah’a kavuşma vesilesidir; çektiği eziyetle cefaysa zevkle sefadır.
2 Meskeni yakarış Tur’u, yoldaşı Hz. Hızır’dır; âşığın nezdinde alçak menzil, yüce Arş’tır.
3 Göz görür, gönül sever; eziyete, zulme sabreder. Âşığa göz sanki zahmet/anâ (عنا)’nın gözü/ayın harfi (ع), gönül de beladır.
4 Her ne kadar görünüşte âşık için görünmez bir kazaysa/alın yazısıysa da ilahî aşk insanı mana âlemine iletir.
5 Yaḥyā’ya şehrimizin ay yüzlü güzellerinden söz etmeyin; zira âşığa sevdiğinden başkasını anmak hatadır.

399. MK: -; YD: G. 397.
1 Yârin hayaliyle güneş gibi aşkımız/ışığımız artar, bizim ayrılığı olmayan gönül alıcı sevgiliyle eğlencemiz vardır.

sevdügümi sevdügümden ġayri bilmez bir aḥad
derd-i düşmenden emīnüz ḳal‘a-i inkār ile

3. ehl-i ḥālüŋ sāliki mülk-i kemālüŋ māliki
‘ālem-i ma‘nāda birdür baḥr-i gevher-dār ile

‘ayn-ı ‘ilm-i ma‘rifet dilden gelür lā-yenḳaṭı‘
farḳı yoḳdur ḳāf-ı ṭā‘atden aḳan enhār ile

5. *hū* dėyen *hū* ėşidür bu ḳubbe-i eflākde
ẕikre meşġūl ol yüri enhār ile kühsār ile

ėy benī aşfer alayına uyan ġāfil olan
nāra atma cānuŋı cem‘iyyet-i dīnār ile

7. şaḳın ėy **yaḥyā** büyüklenme yüce ṭaġlar gibi
ser-nigūn olma ḥayādan bār-ı istikbār ile

400.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. söylenür ‘īsā gibi dil-ber leb-i şīrīn-ile
aŋılur gül gibi dillerde ruḫ-ı rengīn-ile

‘ālemi yaḳmaġ içün gün yüzlü cānānum benüm
āteş-i sūzāna dönmiş cāme-i zerrīn-ile

3. iki ṣaf müjgān-ile açup ḳanadın çeşm-i yār
cān u dil murġın şikār eyler iki şāhīn-ile

dōstluġından raḳībüŋ yėg gelür ol nev-cüvān
baŋa düşmenler gibi baḳduġı kibr ü kīn-ile

5. el açup **yaḥyā**nuŋ öldügini istermiş nigār
ḳubbe-i eflāki ṭoldursam n'ola āmīn-ile

---

2 Âşık olduğumu sevdiğimden başka bir kimse bilmez, düşmanın eziyetinden inkâr kalesiyle korunmaktayız.

3 Gönlü Allah'ın aşkıyla dolan âşıkların müridi ve kemal mülkünün sahibi olan kimse, mana âleminde inciler saçan denizle bir kabul edilir.

4 Marifet ilminin pınarı gönülden durmadan akar, (onun) takvanın Kaf Dağı'ndan akan nehirlerden hiçbir farkı yoktur.

5 Bu gök kubbede "Allah!" diyen, "Allah!" (nidasını) işitir. Haydi, nehirler ve dağlarla zikre başla!

6 Ey Asferoğulları cemiyetine tâbi olan gafil, altın biriktirerek ruhunu ateşe/cehenneme atma!

7 Ey Yaḥyā, yüce dağlar gibi asla büyüklenme; kibir yüküyle utancından başını öne eğme!

400. MK: 155[a]; YD: G. 398.

1 Gönül alıcı sevgili, Hz. İsa gibi şirin dudağıyla söylenir; dillerde gül misali parlak yanağıyla anılır.

2 Benim güneş yüzlü sevgilim, dünyayı yakmak için altın işlemeli/sarı renkli elbiseyle yanan ateşe dönmüştür.

3 Sevgilinin gözleri, iki sıra kirpikle kanat açıp gönül kuşunu iki şahinle avlar.

4 O yeni yetme güzelin bana kibir ve kinle düşman gibi bakması, rakibin dostluğundan daha hoş gelir.

5 Resim gibi güzel sevgili, ellerini açıp Yaḥyā'nın ölmesi için dua edermiş; gök kubbeyi "Âmin!" (sesleri) ile doldursam şaşılmaz.

5[a] öldügini: öldüğını MK.

401.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. şol dem kim ölem āh-ile cismümde cān çıḳa
bālāya merḳadüm depesinden duḫān çıḳa

yārüŋ evine ṭoġru götürüŋ cenāzemi
şāyed ki şeh-süvārum öŋümce yayan çıḳa

3. eyvāh eger ki rūz-ı ḳıyāmetde bir kişi
gendüzini eyü ṣanur iken yaman çıḳa

biz ṣūfīye eyü dėrüz ol bize kem dėsün
maḥşer güninde belki ikimüz yalan çıḳa

5. **yaḥyā** çıḳardı ėllere dīvān-ı naẓmını
ṣayyāda beŋzer ol ki elinden ṭoġan çıḳa

402.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. derdümüzden derdümüz yoḳ 'ışḳ-ı bī-pāyān ile
ẕevḳumuz vardur ziyāde şevḳ-ı meh-rü'yān ile

gönlümüŋ eglencesidür cānumuŋ diŋlencesi
şenligüm olmaz benüm illā ġam-ı cānān ile

3. merd ise meydāna gelsün rüstem-i zālem dėyen
cānı var ise ṭutuşsun āteş-i hicrān ile

lāyıḳ-ı bezm-i viṣāl olmaḳ dilerseŋ 'āşıḳ ol
āteş-i sūzāna gir yan dīde-i giryān ile

5. ṭaġlara düşdi temāşā-yı cemāl-i yār ėden
gendüyi ḫalḳa temāşā ėtdi bu seyrān ile

---

401. MK: 155[a]; YD: G. 399.

1 Ah ederek öldüğüm, ruhun bedenimden ayrıldığı şu vakit mezarımın üstünden yükselerek duman çıkar.
1[a] kim: ki MK.

2 Cenazemi sevgilinin evine doğru götürün, belki usta süvarim önümde yayan yürür.

3 Kendini iyi sanan bir kimse olur da kıyamet günü günahkâr çıkarsa vay hâline!
3[a] eyvāh: eyvāy MK.

4 Biz sofuya iyi deriz, o bize günahkâr desin; mahşer gününde belki ikimiz de yalancı çıkarız.

5 Yaḥyā, *Dīvān*'ını ortaya çıkarıp cihana duyurdu; (şimdi) o, elinden doğan uçuran avcıya benzer.

402. MK: -; YD: G. 400.

1 Ebedî aşkla derdimizden şikayet etmeyiz, ay yüzlü güzellerin şevkiyle sefamız var!

2 Gönlümün eğlencesi, yüreğimin huzurudur; sevgilinin gamından başkasıyla benim eğlencem olmaz.

3 Zaloğlu Rüstem'im diyen, er ise meydana çıksın; cesareti varsa ayrılık ateşiyle tutuşsun!

4 Vuslat meclisine yaraşır olmak istersen âşık ol! Yaşlı gözlerle yanan ateşe girip yan!

5 Sevgilinin cemâlini hayranlıkla seyreden, dağlara düştü; bu gezinti ile kendisini halka seyirlik etti.

yār yanında vücūdı olmayan bī-çāreler
ney gibi gendin belürdür nāle vü efġān ile

7. ol kemān-ebrūnuŋ ey **yaḥyā** yüri ḳurbānı ol
bir maḥabbet-nāme yazmışsın ṭutalum ḳan ile

403.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün
Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. raḥm ėderem saŋa dėyü bir gün zemān-ile
göŋlümi egle bārī benüm bir yalan-ile

ben derdmende 'āşıḳ-ı ṣādıḳ degül dėyü
çoḳ çoḳ cefā mı eylemedüŋ imtiḥān-ile

3. ḳaddüm hilāl olalı ėyā ḳaşları kemān
tīrüŋ faḳīri gösterür oldı benān-ile

'āşıḳ odur ki 'ışḳ yolında ceres gibi
gendin belürde nāle vü āh u fiġān-ile

5. gūyā ki ṣuya ḳonmış iki tāze ġoncedür
yārüŋ öŋince iki gözüm ṭolu ḳan-ile

dīdār-ı yāre ḥasret olur ṣanma 'āşıḳı
her ḳanda ise anı görür 'ayn-ı cān-ile

7. **yaḥyā** ölüp yolında o şīrīn-zebānumuŋ
ferhād gibi aŋılayın ad u ṣan-ile

---

6 Sevgilinin yanında vücut bulamayan zavallı âşıklar, kendilerini ney misali inleyip feryat ederek belli ederler.

7 Ey Yaḥyā, o yay kaşlı güzelin haydi kurbanı/sadağı ol! Kanla bir aşk mektubu yazdın sayalım.

403. MK: 155[b]; YD: G. 401.

1 (Ey sevgili), bir gün "Zamanla sana merhamet ederim."diyerek hiç değilse bir yalanla benim gönlümü avut!
1[a] dėyü: - MK.

2 "Sadık âşık değildir!" diye imtihan edip ben kederli âşığa nice eziyet etmedin mi?
2[a] degül dėyü: dėyü degül MK.

3 Ey yay kaşlı güzel, boyum hilâle döndüğünden/iki büklüm olduğundan beri okun parmakla ben fakir âşığını işaret eder.
3[a] hilāl: kemān MK.

4 Âşık, kendini aşk yolunda çan misali inleyişi, ahı ve feryadıyla belli eden o kimsedir.

5 Sevgilinin karşısında kanla dolu gözlerim, sanki suya konmuş iki taze goncadır.
5[a] ki: - MK.
5[b] yārüŋ öŋince: yāri aŋınca MK; ṭolu: ṭoldı MK.

6 Âşık sevgilinin güzel yüzüne hasret kalır sanma, nerede olursa olsun gönül gözüyle onu görür.

7 Ey Yaḥyā o tatlı dilli, Şirin/şirin sözlü güzelin uğrunda ölüp Ferhad gibi şanla, şöhretle anılayım.

404.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. çoḳdan ölürdüm anuŋ vaṣlı temennāsı ile
oyalar yār beni va‘de-i ferdāsı ile

eglenür göŋlümüz ol māh-ı siyeh-çerde ile
başumuz ḫoşdur anuŋ her gėce sevdāsı ile

3. ol elif-ḳāmet ėder māh-ı nevi zīr ü zeber
baŋa ḫışm eylese ebrūlarınuŋ rāsı ile

nėçeler ẕerre gibi yėrde yatur ḫōr u ḥaḳīr
‘āleme sıġmaz iken gün gibi dünyāsı ile

5. yār alup gide mi ḫānesine **yaḥyā**yı
cennete girmeye ol ‘āṣıḳ-ı şeydāsı ile

405.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ‘ahd ėtmiş idi cān vėrür iken saŋa gele
ėy ḫaste belki rūḥ-ı revānuŋ çıḳa-gele

bir kerre sürmedüm yüzümi ḫāk-i pāyına
bārī mezārum üzre yüzümüz başa-gele

3. ėy dil gel ol perīyi yine da‘vet ėdelüm
elvara raḥm ėdüp vara bizden yaŋa gele

yād eyleyüp gelürse mezārum ziyārete
hey dōst dėyü ḳabrüm içinden nidā gele

5. ḫalḳ-ı cihān ḳamu eyü varmış dėye aŋa
yaḥyā çü ḫastesin göre ol bī-vefā gele

---

404. MK: 155[b]; YD: G. 402.

1 Sevgili beni yarın vaadi ile oyalamasa ona kavuşma arzusuyla çoktan ölürdüm.
1[b] yār: - MK.

2 Gönlümüz o esmer ayla eğlenir, onun sevdasıyla/karasıyla her gece keyfimiz yerindedir.

3 O elif boylu güzel bana kızınca kaşlarının râ (ر)’sı ile/çatık kaşlarıyla hilâli altüst eder.
3[a] nevi: nev MK.

4 Nice kimseler dünyası ile güneş gibi cihana sığmazken zerre misali hor ve hakir bir hâlde yerde yatarlar.

5 Sevgili o çılgın âşığıyla cennete girmek için Yaḥyā’yı alıp evine götürür mü?

405. MK: 156[a]; YD: G. 403.

1 (Sevgili) can verirken yanında olmaya söz vermişti. Ey hasta, belki salınan latif ruhun çıkıp gelir.
1[b] revānuŋ: revānum MK.

2 (Onun) ayağının toprağına bir kere yüz sürmedim; bari mezarımın üzerinden yüzüme bassın!

3 Ey gönül, haydi! O periyi yine davet edelim; belki merhamet edip kalkar, bizim yanımıza gelir.

4 (Sevgili, beni) hatırlayıp mezarımı ziyarete gelirse kabrimden “Ey dost!” diye nida gelir.

5 Ey Yaḥyā, o vefasız güzel gelip hastasını ziyaret etse herkes ona “İyi yapmış!” der.

406.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. maḥbūb odur ki 'āşıḳ-ı şūrīde-ḥāl-ile
bir ḳulı gibi söyleşe rūy-ı celāl-ile

'āşıḳ odur ki 'āşıḳ ėde yāri gendüye
gördükçe nāz u şīve ėde māḥ u sāl-ile

3. dervīş odur ki ḫıżr ayaġına gele anuŋ
āb-ı ḥayāt ola ṭura bir ḳara şāl-ile

ḫışm u 'itāba lāyıḳ olan işi işlerin
cānānum-ile söyleşürin ben bu āl-ile

5. maḥşer güninde ḥażret-i ḥaḳ ḳāḍı olıcaḳ
sözüm var ol nigār-ı 'adīmü'l-miṯāl-ile

devlet ayaġına gelür anuŋ ki sevdügi
'arż-ı cemāl ėde gele rūy-ı celāl-ile

7. **yaḥyā**ya geldi ḫayli 'itāb ėtdi ol perī
hecr āteşi söyündi bu āb-ı zülāl-ile

407.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. şol bī-bedel güzel ki ḥasan dėrler ad-ile
şāh olsa mülk-i ḥüsne n'ola 'adl ü dād-ile

ḥüsn-ile şāh-ı 'ālem iken oldı āşinā
bu eż'afü'l-'ibād u ġarībü'l-bilād-ile

3. devlet aŋa dėrin ki ölince ḳul olasın
luṭf issi dil-rübāya vü sulṭān-ı 'ādile

maḳbūl olan du'ā gibi maḳṣūda ėrmege
ėy şeyḫ-i şehr baŋa bugün bir du'ā dile

---

406. MK: 156[a]; YD: G. 404.

1 Sevgili, perişan hâldeki âşıkla bir kulu gibi celâl yüzü ile/öfkelenip hışmederek söyleşen o kimsedir.

2 Âşık, sevgiliyi kendine âşık eden o kimsedir ki (sevgili) aylar, yıllar boyu (onu) her gördüğünde nazlanır, cilvelenir.

3 Derviş; bir kara şal örtünerek hayat suyu olan, Hızır'ın ayağına geldiği o kimsedir.

4 Öfke ve azara layık olan şeyi yaparım, ben bu hile sayesinde sevdiğimle konuşurum.

5 Mahşer günü Hz. Hak kadı olunca o resim gibi güzel ve eşsiz sevgiliye diyecek sözüm var!

6 Sevdiği celâl yüzüyle gelip cemâlini arz eden kimsenin saadet ayağına gelir.

7 O peri, Yaḥyā'ya gelip (onu) epey azarladı; bu tatlı, latif suyla ayrılık ateşi söndü.

407. MK: 156[b]; YD: G. 405.

1 Adına Hasan dedikleri şu eşsiz güzel, güzellik diyarına adalet ve doğrulukla sultan olsa ne var?

2 (O), güzellikte âlemin sultanı iken kulların bu en zayıfı ve beldelerin garibiyle dost oldu.

3 Lütuf sahibi bir gönül alıcı güzele, bir adil sultana ölünceye dek kul olasın. İşte, saadet diye buna derim!

4 Ey şehrin âlimi, makbul olan dua misali murada ermek için bugün bana dua et!

5. ẕevḳ u ṣafā odur ki gele söyleşe ḥabīb
biŋ dürlü şīve ile hezārān ʻināḍ-ile

7. **yaḥyā** o şāhuŋ adını vird-i zebān ėder
gūyā ki ism-i aʻẓam oḳur iʻtiḳād-ile

408.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gün gibi mihr ü maḥabbet ʻāleme yayılmasa
sevdügümi sevdügümden ġayri kimse bilmese

ben gedādan ʻār ėder ol dil-ber-i ʻālī-cenāb
ṣoḥbetinde kāşkī adum daḫı aŋılmasa

3. dün gėce tebdīl-i ṣūret eyleyüp vėrdüm selām
hergiz almazdı selāmumı eger yaŋılmasa

çoḳdan ol şāh-ı cihāna ʻarż ėderdüm ḥālümi
baḳıcaḳ ṣabrum gibi ʻaḳlum eger ṭaġılmasa

5. ʻışḳum ėy **yaḥyā** benüm olmazdı ḫalḳa dāsitān
ol ṣaçı leylī beni mecnūn u şeydā ḳılmasa

409.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. kaʻbe ḥaḳḳı nūr ine ḳabrümde ol ān üstüme
yār atından inüp oḳursa ḳur'ān üstüme

ṭaş-ile dögünmeden ṣanmaŋ ḳararmışdur tenüm
sāye ṣaldı bir gün ol serv-i ḫırāmān üstüme

3. ben żaʻīf olup yüki boynumdan ırmaḳ isterin
ḥaḳ bilür bār-ı girān olmış-durur cān üstüme

---

5 Sevgili bin türlü nazla, işveyle gelip asice konuşsa. İşte zevk budur!
7 Yaḥyā o sultanın adını dilinden düşürmez, sanki tevekkül içinde ism-i azam okur.

408. MK: 156[b]; YD: G. 406.

1 (Keşke) aşk, güneş gibi dünyaya yayılmasa; sevdiğimi sevdiğimden başka kimse bilmese.
2 O yüksek makamlı, gönül alıcı sevgili ben dilenciden utanır; keşke sohbetinde adım dahi anılmasa.
2[a] dil-ber-i: şeh-i MK.
3 Dün gece kılık değiştirip (ona) selam verdim, eğer yanılmasaydı asla selamımı almazdı.
4 Görünce sabrım gibi aklım da beni terk etmese çoktan o cihan sultanına hâlimi arz ederdim.
5 Ey Yaḥyā, o Leyla/siyah saçlı güzel beni Mecnun etmeseydi benim aşkım dilden dile dolaşıp destan olmazdı.

409. MK: 157[a]; YD: G. 407.

1 Sevgili atından inip üstüme Kur'ân okusa Kâbe'ye yemin olsun ki o an kabrime nur iner.
2 Tenim taşla dövünmekten kararmıştır sanmayın, o salınan selvi bir gün gölgesini üstüme düşürdü.
3 Ben zayıflayıp yükü üzerimden atmak isterim, Hak şahit ki can üstüme ağır bir yük oldu.

acısun zaḫmum gibi ġeysün ḳaralar gözlerüm
ṣaçların çözsün dem-ā-dem aġlasun ḳan üstüme

yatduġum yėr nūr u uçmaġ ola ėy **yaḥyā** benüm
bir avuç ḫāk atsa ger ḳabrümde cānān üstüme

410.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

gėrü maḥzūn ėdecek ḫāṭırumı şād ėtme
gėrü vīrān olacaḳ göŋlümi ābād ėtme

'aḳabince bilürin cevr ü cefā eylersin
bārī 'ālemde vefā adını bünyād ėtme

bu meṣeldür ki şehā ādeme eylük yaramaz
her ne ẓulm eyler iseŋ eyle baŋa dād ėtme

yā ilāhī ġam-ı cānān-ile şād olmaz isem
bend-i ġamdan dil-i dīvānemi āzād ėtme

aġlayup rāzuŋı **yaḥyā** gibi fāş ėtme müdām
severin bir gül-i ḫandānı dėyü ad ėtme

411.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

bu gėce eyvāy eger ol māh-ı ġarrā gelmeye
gelmemek yėgdür o gelmekden ki tenhā gelmeye

ġonce ile nergisüŋ göŋli gözi açılmaya
bāġa kim ol āfitāb-ı 'ālem-ārā gelmeye

---

4 Gözlerim, yaram gibi sızlayıp/merhamet edip karalar giysin/yas tutsun; saçlarını çözsün, durmadan üstüme kanlı yaşlar döksün.

5 Ey Yaḥyā, eğer sevgili mezarımın üstüne bir avuç toprak atsa benim yattığım yer nurla dolar, cennete döner.

5[b] ger: ki MK.

410. MK: 157[a]; YD: G. 408.

1 (Ey sevgili), tekrar mahzun edeceğin gönlümü sevindirme! Yine harap olacak yüreğimi imar etme!

1[a] ėdecek: ėdicek YD.

2 Nasılsa sonunda eziyet edip zulmedeceksin, bari dünyada vefa adını inşa etme!

3 Ey şah! Bana istediğin zulmü et; (lakin) adaletle muamele etme! Bu atasözüdür: "İnsana iyilik yaramaz.".

4 Ey Allah'ım! Eğer sevgilinin gamıyla mesut olmazsam âşık/deli gönlümü gam zincirinden azat etme!

4[a] şād: şāh MK.

5 Asla Yaḥyā gibi ağlayarak sırrını açığa çıkarma, "Bir gülen/açılmış güle âşığım!" diyerek meşhur olma!

411. MK: 157[b]; YD: G. 409.

1 Eğer bu gece o parlak ay gelmezse vay hâlimize! (Lakin) yalnız gelmemesindense hiç gelmemesi iyidir.

2 Cihanı süsleyen o güneş bağa gelmezse goncayla nergisin gönlü şenlenmez, gözü açılmaz.

3. öldürürseŋ ḳanı çıḳmaz ‘āşıḳuŋ ol demde kim
ṣoḥbet esbābı ola cümle müheyyā gelmeye

biŋ belā ile gelürsin bende-ḫāneŋden yaŋa
gelme e aġyār-ile ėy şāh-ı a‘lā gelme e

5. ḥaḳ bilür gūyā ki bülbülsüz gülistāna döner
māh-rūlar bezmine bir gün ki **yaḥyā** gelmeye

412.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. bendesine incinür baḳmaz fiġān u āhuma
yā ilāhī n'eylesem ḫoş gelse aḥmed şāhuma

umarın sūz u niyāzum yāre te’ṣīr eyleye
cān u dilden çoḳ niyāz ėtdüm bugün allāhuma

3. hey ne müşkildür ki şerrinden emīn olmaġ içün
dōst olmaḳ lāzım ola düşmen-i bed-ḫˇāhuma

mest-i cām-ı ‘ışḳ olup dīvānelikler eylerin
bir temāşā olmaġ-içün her gėce ol māhuma

5. göŋli olmışdur baŋa yārüŋ vefālar ėtmege
ḥaḳdan ilhām oldı ėy **yaḥyā** dil-i āgāhuma

413.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. eyligüm söyler benüm maḥbūblar cānānuma
pādişehler terbiyet eyler beni sulṭānuma

---

3 Meclis baştan başa bütün aksamıyla gelmen için hazır olduğu o zamanda âşığı öldürsen de kanı çıkmaz/şikayet etmez.
3[b] ṣoḥbet: ṣoḥbet-i MK.

4 Ey şerefli sultan, kullarının evine bin bela ile gelirsin. Aman! Engelle/rakiple birlikte gelme, gelme aman!

5 Ay yüzlüler meclisine bir gün Yaḥyā gelmese Hak şahit ki (o meclis) güya bülbülsüz gül bahçesine döner.

412. MK: 157[b]; YD: G. 410.

1 (Sevgili), kölesine gücenir de feryadımla ahımı umursamaz. Ey Allah’ım, (acaba) Ahmed Şah’ımın hoşuna gidecek ne yapsam?

2 Bugün içimden gelerek Allah’ıma çokça yalvardım, umarım aşkım ve yakarışım sevgiliye tesir eder.

3 Zulmünden korunmak için kötülüğümü isteyen düşmanımla dost olmak gerekir. Ah, ne zor şeydir!
3[a] ne: - MK.

4 Her gece o ayıma seyirlik olmak için aşk kadehiyle sarhoş olup çılgınlık yaparım.

5 Ey Yaḥyā, Hak tarafından içime öyle doğuyor ki sevgili bana verdiği sözü tutmaya razı olmuştur.

413. MK: 157[b]; YD: G. 411.

1 Güzeller, sevgilime benim iyiliğimi anlatır; (yani) padişahlar, sultanımın yanında bana arka çıkar.
1[b] pādişehler: pādişeh MK.

ġuṣṣadan öldüm ben ol rūḥ-ı revānum cevr ėdüp
ḳorḳarın maḥşer güninde daḫı gelmez yanuma

3. nėce seyrān eyleyem şems-i cemālin ol mehüŋ
perdedür eşk-i revānum dīde-i giryānuma

‘āleme gūyā ṭulū‘ eyler şafaḳdan āfitāb
yaraşur gül-gūnī cāme ol gül-i ḫandānuma

5. rūḥ-ı ḳudsīlerle seyr eylerdüm ėy **yaḥyā** velī
bir belā olmış-durur ḳayd-ı ḥayātum cānuma

414.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. unutma bendeŋi tīġ-ı cefādan unutma
benüm begüm beni ol merḥabādan unutma

seni sevenler aŋılduḳça söger imişsin
anuŋ gibi de faḳīri du‘ādan unutma

3. ḳuluŋ şikāyetini diŋle gendüŋi şāhum
şerāb-ı nāz-ile ḫ̆āb-ı cefādan unutma

nişānla ‘ayn-ı se‘ādetle ėy kemān-ebrū
bu derdmendüŋi tīr-i belādan unutma

5. beḳāya ‘azm ėdicek rūḥ-ı pāki **yaḥyā**nuŋ
du‘ālar eyle bu dārü'l-fenādan unutma

---

2 Ben kederden öldüm! (Lakin) korkarım ki o yürüyen latif ruhum zulmedip mahşer gününde bile yanıma gelmez.

3 Akan gözyaşlarım ağlayan gözlerime engelken/göz bulanıklığı iken o ayın güzel yüzünün güneşini nasıl seyredeyim?

3[a] eyleyem: eylesem MK.

4 Gül renkli elbise o gülen/açılmış gülüme öyle yakışır ki sanırsın şafaktan yeryüzüne güneş doğar.

5 Ey Yaḥyā, mukaddes ruhlarla gezerdim; lakin hayat bağım başıma bela olmuştur.

5[b] ḥayātum: ḫayālüm MK.

414. MK: 158[a]; YD: G. 412.

1 A benim beyim, unutma; köleni cefa kılıcından mahrum etme! Beni o selamlaşmadan yoksun bırakma!

2 Âşıklarının adı geçtikçe sövermişsin. Onun gibi ben fakir âşığını da duada unutma!

3 Ey sultanım, kulun şikayetini dikkate al! Naz şarabıyla cefa uykusundan kendini mahrum etme!

4 Ey yay kaşlı güzel, saadet gözüyle nişan al; bu dertlini bela okundan mahrum etme!

5 Unutma! Yaḥyā’nın günahsız ruhu sonsuzluğa erince/ahirete varınca bu fâni mekândan/dünyadan (onun için) dua et!

415.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. yazup göndermek olurdı ayaġuŋ tozına nāme
oḳurken zaḥmet olmasa eger sen çeşmi bādāme

aŋa raḥm ėt ki derdinden ḫaber-dār olmaya kimse
anuŋ ḥālini ṣor kim ḳudreti olmaya i‘lāme

3. senüŋ vaṣf-ı cemīlüŋden ėrişüp ẕevḳ u ḥāletler
benüm şi‘rüm gibi cānā yaḳasın çāk ėder ḫāme

açılmazsın bizümle gül gibi maḥcūbsın ġāyet
benüm ḫod ḥayretümden ṭāḳatüm ḳalmadı iḳdāme

5. delürdi ‘ışḳ-ile **yaḥyā** üşürdi başına ḫalḳı
perī yüzlüm temāşā eyle bi'llāhi o bed-nāme

416.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. odlara yaḳup beni göz göre giryān eyleme
gendüŋi her ṣoḥbete şem‘-i şebistān eyleme

ėy perī-peyker ne cevr eylerseŋ eyle tek hemān
cem‘ olup aġyār-ile ‘aḳlum perīşān eyleme

3. ġayri yėrde ayuŋ on dördi gibi aḫşamlama
pister ü bālīnümi ḫār-ı muġaylān eyleme

cümle ‘ālem cān vėrür yoluŋda ḳurbān olmaġa
ḥażret-i eyyūb-ı enṣārīde seyrān eyleme

---

415. MK: 158[a]; YD: G. 413.

1 Eğer sen badem gözlüye okurken zahmet olmasa ayağının tozuna name yazıp göndermek (pek güzel) olurdu.

2 (Ey sevgili!) Derdini kimsenin bilmediği (âşığa) merhamet et, söylemeye cesareti olmayanın hâlini sor!

2[a] raḥm ėt: raḥmet YD.

3 Ey can, kalem senin vasfının güzelliğiyle coşup kendinden geçerek benim şiirim gibi yakasını yırtar.

4 Bizimle açılmazsın/eğlenmezsin, gül gibi pek mahcupsun/kapalısın; (lakin) benim de hayretimden çabalayıp (seni ikna etmeye) takatim kalmadı.

5 Yaḥyā aşktan aklını yitirip halkı başına topladı. Ey peri yüzlüm, Allah aşkına şu adı çıkmışa bir bak!

416. MK: 158[b]; YD: G. 414.

1 (Ey sevgili), beni ateşlere atıp/perişan edip göz göre göre ağlatma! Her sohbet meclisine gece kandili olma!

1[a] yaḳup: yaḳma MK.

2 Ey peri yüzlü güzel, (bana) dilediğin zulmü et; yalnız engelle/rakiple bir araya gelip aklımı perişan etme/dağıtma!

3 Dolunay gibi akşamı başka yerde geçirme/geç doğma; yatağımla yastığımı deve dikeni etme!

MK: -.

4 Yolunda kurban olmak için cümle âlem canını verir/can atar. Eyüp'te gezintiye çıkma!

5. esle ben mūr-ı ża‘īfi ėy süleymān-ı zemān
ehremenle [bir olup ‘uṣṣāḳı giryān] eyleme

yā ilāhī māh-ı rūze gibi ol meh-ṭal‘atı
ḳadrini bilmezlere bir gėce mihmān eyleme

7. gözine zindān ėdüp dünyāyı ėy yūsuf-cemāl
baş ḳoşup aġyār-ile **yaḥyā**yı bī-cān eyleme

417.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. taŋrı buyruġına girmekden ne var cānānuma
bir zelīḫā çoḳ-mıdur ol yūsuf-ı ken‘ānuma

ṭutalum bürc-i şerefde mihr ü māh eyler ḳırān
hīç noḳṣān olmaz evlenmek meh-i tābānuma

3. ġam degüldür ṣarmaşursa bir nihāl-i yāsemīn
serv-i bāġ-ı nāz olan sulṭān-ı ‘ālī-şānuma

ėy nėçe şīrīn-zebānlar ‘ışḳ-ile olmış esīr
ol şeh-i ḫūbānuma ol ḫusrev-i devrānuma

5. baŋa ėy **yaḥyā** dügün bayram olupdur ṣanasın
dil-berüŋ cem‘iyyetinden cān ḳatıldı cānuma

418.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. bu gėce gelmez iseŋ va‘de-i ferdā eyle
bir ḫoş-āmedle beni bārī tesellā eyle

ėy perī ‘aḳlumı almaḳdan ise cānumı al
odlara yaḳ bu göŋül şehrini yaġmā eyle

---

5 Ey devrin Süleyman’ı, ben zayıf karıncaya kulak ver; itibar et! Cinlerle bir olup âşıkları ağlatma!
MK: -.
5[b] Bu mısra, YD’de eksiktir.

6 Ey Allah’ım! Oruç ayı gibi o ay yüzlü güzeli, kadrini/Kadir Gecesi’ni bilmeyenlere bir gece misafir etme!

7 Ey Yusuf yüzlü güzel, engelle/rakiple baş başa vererek dünyayı gözüne zindan edip Yaḥyā’yı canından etme/gönülsüz koyma!

417. MK: 158[b]; YD: G. 415.

1 Sevdiğim Allah’ın emrine uysa ne var? O Kenanlı Yusuf’uma bir Zeliha çok mudur?

2 Evlenmek parlak ayıma kusur değildir, güneşle ay şeref burcunda birleşti sayarız.

3 Naz bağının selvisi olan şanı yüce sultanıma bir yasemin fidanı sarılsa gam değil!
3[a] şarmaşursa: şarmışsa MK.

4 Ey! Nice tatlı dilli, Şirin sözlü güzeller sevdaya düşüp o güzeller sultanıma, o devrimin Hüsrev’ine/padişahına esir olmuştur.

5 Ey Yaḥyā, gönül alıcı sevgilinin meclisi canıma can kattı; sanki bana düğün bayram olmuştur.

418. MK: 158[b]; YD: G. 416.

1 (Ey sevgili), bu gece gelmezsen yarın için söz ver; bari beni bir güzel sözle teselli et!

2 Ey peri, aklımı alacağına canımı al! Bu gönül şehrini ateşlerde yak, yağma et!

3. sāḳiyā ‘āşıḳ-ı dīvāne vü āvārelere
‘ışḳ cāmın içürüp ḫalḳa temāşā eyle

vā‘iẓüŋ öykesine uġrasa ṣūfī yėridür
aŋa kim dėdi ki var mescide ġavġā eyle

5. sen mesīḥā-lebüŋ ölümlüsidür sulṭānum
gel e **yaḥyā** ḳuluŋı bir gėce iḥyā eyle

419.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. açar cemālüŋi destāruŋ-ile aḳ cāme
müşābih olduŋ açılmış dıraḫt-ı bādāme

bu aḳ libās-ile nevrūz-ı ‘ālem olmışsın
raḳīb-i rū-siyeh arduŋca beŋzer aḫşame

3. begüm libās-ı sefīdüŋle ḳadrüŋ oldı mezīd
du‘ā-yı nūr-ile gūyā ki bir güzel nāme

bu serv gibi boyuŋ döndi şem‘-i kāfūra
duḫāna beŋzer o kākül ya ‘anber-i ḫāme

5. gül-i sefīde dönüpdür nigārum ėy **yaḥyā**
taḳılmaġ ardına düşmez raḳīb-i bed-nāme

420.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. nėçe bir vādī-i ġamda dil-i maḥzūn yėrine
baġlamaz ol ṣaçı leylī beni mecnūn yėrine

---

3 Ey saki, aklını yitirmiş derbeder âşıklara aşk kadehinden içirip (onları) halka seyirlik et!
4 Sofu vaizin hışmına uğrasa yeridir; ona “Mescide gidip kavga et!” diye kim dedi?
4[b] ki var: vara MK.
5 Ey sultanım, sen Hz. İsa dudaklının can çekişen hastasıdır; haydi gel, Yaḥyā kulunu bir gece sevindir/canlandır!

419. MK: 159[a]; YD: G. 417.
1 (Ey sevgili), sarığınla beyaz elbisen cemâlini ortaya çıkarır; (bu hâlinle) çiçek açmış badem ağacına benzedin.
2 Bu beyaz elbiseyle âlemin Nevruz’u olmuşsun; kara yüzlü rakip ardında akşama benzer.
3 A beyim, Nur duasıyla (şereflenen) bir güzel sayfa gibi beyaz elbisenle kıymetin arttıkça arttı.
4 Bu selvi gibi boyun kafurdan muma döndü; o kâkül ya dumana benzer ya da ham ambere.
5 Ey Yaḥyā, resim gibi güzel sevgilim beyaz güle benzer. (Onun) peşine takılmak adı çıkmış rakibe düşmez!
5[b] ardına: adına MK.

420. MK: 159[a]; YD: G. 418.
1 Mahzun gönül daha ne kadar gam vadisinde acı çekip üzülecek? O Leyla saçlı güzel, beni Mecnun/deli yerine saymaz/zincire vurmaz.

tende cānā dehenüŋ ẕikri-durur rūḥ-ı revān
cānda ḳaddüŋle ḳaşuŋdur elif ü nūn yėrine

öldügüm aġlamazın ḳorḳum odur kim ölicek
seni kimler seve ben ‘āşıḳ-ı maḥzūn yėrine

allar gey yaraşur saŋa yėter baŋa hemān
dem-be-dem ḳanlu yaşum cāme-i gül-gūn yėrine

‘aḳl u fikrüm gider oynar yüregüm ėy **yaḥyā**
nev-cüvānum ki gele nāz-ile oyun yėrine

421.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

‘arż-ı dīdār ėtmedi gördüŋ-mi mūsā kimseye
bu gėce görinmedi nūr-ı tecellā kimseye

‘ışḳ bāzārında ḳıldum cān metā‘ını mezād
baḳmaz alur göz-ile ol çeşmi şehlā kimseye

gendüzin yüksekde ṭutar ol güneş yüzlü melek
kimse göŋül vėrmesün ‘ālemde a‘lā kimseye

bir müsellem ḫūbdur ‘āşıḳlara vėrmez selām
āh kim baş egmedi ol serv-i bālā kimseye

fāriġü'l-bāl ol menāl ü mālden ėy ḫ̆āce gel
ḳalmadı bāḳī bilürsin çün-ki dünyā kimseye

ehl-i ‘ışḳa şem‘-i bezm-ārā yėter rūşen delīl
başını kesseŋ dėmez rāzını ḳaṭ‘ā kimseye

---

2 Ey can, bedende dolaşan latif ruh ağzının zikridir! Cân (جان)’daki elif (ا)’le nûn (ن) ise boyunla kaşındır.
2[b] elif ü: elif MK.

3 Öldüğüme ağlamam; (ama) öldüğüm vakit, ben kederli âşığın yerine seni kimler sevecek diye endişe ederim.
3[a] kim: ki MK.

4 (Ey sevgili), sana kırmızılar pek yakışır; bana ise gül renkli elbise yerine sadece durmadan akan kanlı gözyaşlarım yeter!

5 Ey Yaḥyā, yeni yetme sevgilim nazlanarak oyun yerine gelince aklım başımdan gider, yüreğim çarpar.

421. MK: 159[b]; YD: G. 419.

1 Gördün mü, Musa/sevgili kimseye yüzünü göstermedi; bu gece tecelli nuru kimseye görünmedi.

2 Aşk pazarında can malını satışa çıkardım; (lakin) o mahmur gözlü güzel, kimseye alıcı gözle bakmaz.

3 O güneş yüzlü melek, yüksek makamlıdır/kendini yüksekte görür; dünyada kimse yüksek makamlı kişiye gönül vermesin.
3[a] gendüzin: kendüsin YD.

4 (Sevgili), âşıklara selam vermeyen meşhur bir güzledir. Ah ah! O yüksek selvi kimseye baş eğmedi.

5 Ey hoca, gel! Maldan, mülkten el çekip kederden uzak ol! Çünkü bilirsin, dünya kimseye baki kalmadı.

6 Âşıklara apaçık kılavuz olarak meclisi süsleyen mum yeter! Başını kessen de sırrını asla kimseye demez.

7. būseden ḳaçma benüm cānum ḳıyāmetde daḫı
dėmez ölür dirilür bu sırrı **yaḥyā** kimseye

422.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. umarın 'ışḳum beni mecnūn u 'uryān eyleye
ol perī̇ ḫandān ola elvara seyrān eyleye

ṣad hezārān āferī̇n ol derd-i bī̇-dermāna kim
zār u ser-gerdān ėdüp bī̇-ṣabr u sāmān eyleye

3. ol meh-i nā-mihrübānuŋ ẕerrece inṣāfı yoḳ
aġladur bir yıl beni bir gün ki ḫandān eyleye

çāre yoḳ hergiz ġam-ı hicrāna āsān olmaġa
sāḳī̇-i miḥnet meger ser-mest ü ḥayrān eyleye

5. ḳulıyuz ol 'āşıḳuŋ kim gendüyi **yaḥyā** gibi
ṣūretā dervī̇ş ėdüp ma'nī̇de sulṭān eyleye

423.

Mefā'ī̇lün mefā'ī̇lün mefā'ī̇lün mefā'ī̇lün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. şerābı terk ėdüp ṣūfī̇ başuŋı vėrme ġavġāye
güzellerle ayaḳ seyrānın eyle gel ḳalataye

bu çarḫ-ı nī̇l-gün üstinde gūyā şems-i aḍḥādur
ṣoyunup ol ḳamer-fer her ḳaçan kim girse deryāye

3. cihāna gün gibi sāye ṣalaydum germ olup her dem
olaydum ẕerrece ol mihr-i 'ālem-tāba hem-sāye

---

7 A benim canım, buse vermekten kaçma; (zira) Yaḥyā ölür dilir de/ölüp ölüp dirilse de bu sırrı kıyamette bile kimseye söylemez.

422. MK: 159[b]; YD: G. 420.

1 Belki o peri, seyreder de güler diye aşkım aklımı başımdan alsın/beni Mecnun ve üryan etsin isterim.

2 İnletip baş döndüren, sabır ve huzur bırakmayan o dermansız derde yüz binlerce aferin!
2[a] ol: - MK.

3 O merhametsiz ayın zerre kadar insafı yok, beni bir gün güldürmek için bir yıl ağlatır.

4 Mihnet sakisi (beni) sarhoş ve hayran etse bile ayrılık kederini hafifletmenin hiç çaresi yok!

5 Yaḥyā gibi görünüşte dilenci kılığında gezip hakikatte sultan olan o âşığın kuluyuz.

423. MK: 159[b]; YD: G. 421.

1 Ey sofu, şarabı terk edip kafanı karıştırma; Galata'ya gel, güzellerle dolaşmaya çık/kadehi devret!

2 O ay aydınlığı ne vakit soyunup denize girse güya bu lacivert renkli gökyüzünde Kurban Bayramı güneşidir.

3 (Keşke) güneş gibi sürekli hararetlenip/şevke gelip dünyaya gölge salsaydım, o cihanı aydınlatan güneşe zerrece komşu olsaydım.

sekiz cennet cemāli gülşeninde bir gül-i zībā
ṭoḳuz eflāk ḳadr-i rifʿat-i dil-dāra bir pāye

5. ṣu gibi pāk-meşreb ol yoluŋ pāk eyle ėy **yaḥyā**
cihān bāġında göŋlüŋi aḳıt bir serv-i bālāye

424.

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. germ olup bir cām içürsem ol gözi mestāneye
göz diker aʿdā ḥabāb-ı mey gibi peymāneye

her perī yüzlü hilāl-ebrū melek-sīmālaruŋ
ḫoş gelür seng-i cefāsı ʿāşıḳ-ı dīvāneye

3. ḫūb-rūlardur belāya uġradan ʿāşıḳları
şemʿdür ḳanına girüp ẓulm ėden pervāneye

ʿaynuma gelmez nücūm-ile sipihrüŋ zīneti
şāh-bāz-ı ʿışḳ olan baḳmaz bu dām u dāneye

5. ejder-i āhumdan ėy **yaḥyā** cihāna oldı fāş
gizlü genc idi anuŋ ʿışḳı dil-i vīrāneye

425.

Mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün
Mużāriʿ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. bīmār-ı ʿışḳ odur ki söze ḳādir olmaya
yārüŋ yolında ġılẓet ėdüp ẓāhir olmaya

cevr ėtme ʿāşıḳa ki zevāli nişānıdur
bir pādişāhdan ki ḳulı şākir olmaya

---

4 Sekiz cennet, güzelliğinin gül bahçesinde bir zarif/pembe güldür; dokuz felek, gönül alıcı sevgilinin yüceliğine kıyasla bir mertebedir.
4[a] zībā: raʿnā MK.

5 Ey Yaḥyā, su gibi temiz tabiatlı/güzel huylu ol, yolunu temizle/günahlarından arın! Dünya bahçesinde bir yüksek selviye gönlünü akıt/âşık ol!

424. MK: 160[a]; YD: G. 422.

1 Şevke gelip o sarhoş gözlü güzele bir kadeh içirsem düşmanlar şarabın üzerindeki hava kabarcığı gibi kadehe göz dikerler.

2 Peri yüzlü, hilâl kaşlı, melek suretli güzellerin cefa taşı, divane âşığın hoşuna gider/gelişiyle divane âşığa sefa getirir.

3 Nasıl âşıkları belaya uğratan, güzel yüzlü sevgililerse gece kelebeğini aldatıp/öldürüp (ona) zulmeden de mumdur.

4 Yıldızlarla (süslü) göğün güzelliği umurumda değildir; aşkın ak doğanı olan, bu tuzakla yeme itibar etmez!

5 Ey Yaḥyā, onun aşkı harap olmuş gönülde gizli hazineydi; ahımın ejderinden cihana duyuldu.

425. MK: 160[a]; YD: G. 423.

1 Aşkın ölümcül hastası, söz söylemeye güç/cesaret bulamayıp kabalık etmemek için sevgilinin yoluna çıkmayan o kimsedir.

2 (Ey sevgili), âşığa zulmetme! Zira bir padişahtan kölesinin razı olmaması, (onun) sonunun işaretidir.

3. evvel naẓarda ‘ālem-i ‘ışḳuŋ-durur senüŋ
bir miḥnet ü belā ki aŋa āḫir olmaya

maḥbūb odur ki nāzük ola ehl-i ḥāl ola
‘āşıḳ odur ki anda göŋül ḫāṭır olmaya

5. zaḫmum gibi acır yüregüm şol ża‘īfe kim
yaḥyā gibi öle gide bir acır olmaya

426.

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün
Recez – – + – / – – + – / – – + – / – – + –

1. dīvāne-i ‘ışḳ olduġum bir ḳayd olur cānānuma
bu bir żarūrī derd imiş müşkil belādur cānuma

aldı ayaġum ‘ışḳ eli derd ü belāyam ḥāṣılı
hem gendüme hem yārüme hem cümle-i yārānuma

3. bir bir dėsün aḥvālümi yād eylesün aŋsun beni
varsun serāy-ı dil-bere ışmarladum efġānuma

bāb-ı ḥabībümden yaŋa gün gibi gündüz varmazın
sāyem daḫı ṭaḳılmasun yārüm yolında yanuma

5. ne cevr ėderse eylesün ben ḳulluġından rāżīyem
ẓālimlıġ-ile aŋmazın sulṭānumı sulṭānuma

sulṭān-ı ‘ışḳ oldum velī serv-i bülendüm āh kim
ėtmez göŋül alçaḳlıġın gelmez benüm dīvānuma

7. **yaḥyā** rıżāsın gözlerin hep aġlamaġ olur işüm
ḫoş gelse giryān olduġum ol ġonce-i ḫandānuma

---

3 (O), ilk bakışta senin aşkının âlemidir; (lakin hakikatte) asla sonu gelmeyen büyük bir bela ve sıkıntıdır.

4 Sevgili dediğin nazik olur, hâlden anlar; âşıktaysa gönül, hatır olmaz/âşık (ne kadar eziyet görse de sevgiliye) kırılıp gücenmez.

5 Yaḥyā gibi ölüp gidince (ardından) bir yas tutanı olmayan şu acize yüreğim, yaram gibi sızlar/merhamet eder.

426. MK: 160[b]; YD: G. 424.

1 Aşk delisi olmam sevdiğime bir bağ olur/küçük bir can sıkıntısıdır; (fakat) bu kaçınılmaz dert, (benim) başıma zorlu beladır.

2 Aşk eli kadehimi aldı/beni alt etti; velhasıl hem kendime hem yârime hem de dostlarımın cümlesine derdim, belayım.

3 Gönül alıcı sevgilinin sarayına varıp hâlimi bir bir anlatsın, beni yâd edip ansın diye feryadıma iyice tembih ettim.

4 Yârimin kapısından yana güneş gibi/asla gündüz varmam, sevdiğimin yolunda peşime gölgem dahi takılmasın.

5 İstediği zulmü etsin, ben kulu olmaktan razıyım; sultanımı padişahıma zalimlikle anmam!

6 Ah ah! Aşk sultanı oldum; fakat yüksek selvim alçak gönüllülük edip de benim meclisime uğramaz.

7 Ey Yaḥyā! Durmadan ağlayıp feryat eder, (onun) rızasını gözlerim; (umarım) ağladığım o gülen/açılmış goncamın hoşuna gider.

427.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. māh-ı münīr odur ki s̲üreyyāsı olmaya
sulṭān-ı bī-vezīr ola pāṣāsı olmaya

'ayn-ı 'ayānumuz gibidür ol ricāl kim
cām-ı cihān-nümālarınuŋ pası olmaya

3. ḳayd ėtme degme bir 'acemīnüŋ 'adāvetin
dārālıġ ėtmez ol ki müdārāsı olmaya

ṣūfī odur ki yüzi ṣuyın yėre ṣalmaya
ehl-i tevekkül ola temennāsı olmaya

5. zer cāme gėyse cāhil o ḫaṭṭuŋ miṣ̲ālidür
altun ṣuyıyla yazıla imlāsı olmaya

girme o şehr-i dehre ehālīsi yoġ-ise
terk eyle ol diyārı ki deryāsı olmaya

7. cānā cihānda ḳāleb-i bī-rūḥ gibidür
bir şi'rüŋ āḫirinde ki **yaḥyā**sı olmaya

428.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. derd aŋa dėrler ki dilde derd-i dil-dār olmaya
ḫaste odur kim hemīşe ḫaste-i yār olmaya

vāy aŋa kim nār-ı 'ışḳı ḳalbini ḳāl eyleye
sevdügi maḥbūbı fi'l-cümle cefākār olmaya

---

427. MK: 160[b]; YD: G. 425.

1 Süreyya'sı olmayan o parlak ay, paşası olmayan vezirsiz bir sultan olur.

2 Cihanı gösteren kadehlerinde/gönüllerinde pas bulunmayan o seçkin kimseler, (bizim) gören gözlerimiz gibidir.

3 Alelade bir cahilin/Acem'in düşmanlığına aldırma! Dost görünerek ikiyüzlülük etmeyen o kimse, Dara gibi büyük ihtişama sahip olamaz.
3[a] bir: - MK.

4 Tasavvuf ehli, onurunu ayaklar altında çiğnetmeyip (dünya için) yalvarmayan o tevekkül sahibi kimsedir.
4[a] ṣuyın: ṣuyı MK.

5 Cahil kimse altın işlemeli/sarı elbise giyse altın suyuyla yazılmış, imlası olmayan o yazıya benzer.

6 Halkı bulunmayan o dünya şehrine girme, denizi olmayan o diyarı terk et!

7 Ey can! Sonunda Yaḥyā'sı olmayan şiir, dünyada ruhsuz kalmış beden gibidir.

428. MK: 161[a]; YD: G. 426.

1 Yürekte gönül çelen sevgilinin derdi olmazsa dert diye buna derler. Hasta ise ezelden beri yârin hastası olmayan o kimsedir.

2 Aşkının ateşi yüreğini erittiği hâlde sevdiği güzelden hiç cefa görmeyen o kimsenin vay hâline!
2[a] eyleye: ėtmeye YD.

3. *leyletü'l-esrā*daki sırr-ı sürūrı aŋlamaz
encüm-i tābende-veş anlar ki bī̇dār olmaya

dār-ı dārāyı begenme ögme ḳaṣr-ı ḳayṣeri
bir beḳāsı yoḳ ḫarāb-ābāda mi‘mār olma a

5. ādem iseŋ ḫāk-i rāh-ı ‘ālem ol **yaḥyā** gibi
bār-ı istikbār-ile menfūr-ı aḫyār olma a

429.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. āh kim seyl-i fenā sür‘at-ile bir pereme
ḫār ü ḫes gibi sürer ‘ālemi baḥr-i ‘ademe

gelsün öŋürdi erenlerle mülāḳāt olsun
ṣūfī-i ṣāfī ėrem dėr-ise bāġ-ı ireme

3. gel berü ḫāṭıruŋı vesveseden eyle berī̇
ḳoyma nā-maḥrem olanı ḥarem-i muḥtereme

vėrmezüz köhne sifāl-i seg-i cānānemüzi
tāc-ı cemşī̇d-i cihān-dī̇de ile cām-ı ceme

5. vuṣlatı yazıları olmadı mecnūna naṣī̇b
dönmeyince ḳaleme gözleri yaşı raḳame

‘ışḳ yolında sürinen kişi enhār gibi
vara vara ėrişür menzil-i baḥr-i kereme

7. sebeb-i şefḳat-i yār ola dėyü ėy **yaḥyā**
ṭaların dāl-i vücūdum gibi deryā-yı ġame

---

3 Parlayan yıldızlar misali uyanık olmayanlar/gönül gözüyle görmeyenler, “Miraç Gecesi”ndeki sefanın sırrını anlamazlar.
3[a] *leyletü'l-esrā*daki: *leyletü'l-esrār*daki MK.

4 Dara’nın konağını beğenip imparatorun sarayını methetme! Gelip geçici bir viraneliğe sakın mimar olma!
4[b] beḳāsı: yaḳası YD; olma a: olmaya MK.

5 İnsan isen Yaḥyā gibi âlemde üstüne basılıp geçilen toprak ol! Sakın kibir yüküyle ilim ve fazilet sahiplerinin nefretini kazanma!
5[b] olma a: olmaya MK.

429. MK: 161[a]; YD: G. 427.

1 Ah ah! Yokluk seli dünyayı süratle (yol alan) bir kayık misali, çer çöp gibi yokluk denizine sürüklemektedir.
1[a] pereme: kereme MK, küreme YD.

2 Temiz gönüllü derviş İrem bağına varmak dilerse bir an evvel gelip erenlere kavuşsun.
2[b] ireme: ereme MK.

3 Haydi gel! Gönlünü vesveseden uzak tut, mahrem olmayanı mübarek hareme koyma!

4 Sevgilimizin köpeğinin eskimiş çanağını, cihanı seyreden Cemşîd’in tacıyla Cem’in kadehine değişmeyiz.
MK: -.

5 Gözleri kaleme, yaşları da yazıya dönmedikçe vuslatının yazıları Mecnun’a/âşığa nasip olmadı.
5[b] dönmeyince... raḳame: tāc-ı cemşī̇d-i cihān-dī̇de ile cām-ı ceme MK.

6 Aşk yolunda nehirler misali sürünen kişi, nihayet ihsan denizinin menziline erişir.

7 Ey Yaḥyā, yârin şefkatine sebep olur diye vücudumun dâl (د)’i/iki büklüm olmuş vücudum gibi gam denizine dalarım.

430.

Mef'ūlü fā'ilātün mef'ūlü fā'ilātün

Mużāri' – – + / – + – – / – – + / – + – –

çoḳ sevdügüm ḫayālī eglencesin cihāne
taḳyeŋ başuŋda beŋzer çemrenmiş istepāne

ḳuşlarda ey ḫayālī sen bir baba ḳuşısın
arduŋdaġı perūduŋ beŋzer aġaçḳaḳane

ḳoyun celeplerine döndürme gendüzüŋi
rūm eli taḳyesiyle ey ebleh-i zemāne

taḳyeŋ ḫayālleriyle gün ṭoġsa sāyesinden
ṭurmaz urur yürürsin atuŋa tāziyāne

yaḥyā sözini esle ḫalḳuŋ gülünci olma
maymūn gibi başuŋdan at taḳyeŋi yabane

431.

Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

Hezec + – – – / + – – – / + – –

gėyüp gül-günīler meydāne girme
sözümden çıḳma şāhum ḳane girme

maḥabbet ėtme dėrsin ḳādir iseŋ
bu mir'āt-ı dil-i bī-cāne girme

ẓarīf ol 'ārif ol bilmezlük ėtme
ṣabā-veş ḫāne-i nādāne girme

serāser câme ile olma maġrūr
ḥaẕer ḳıl āteş-i sūzāne girme

---

430. MK: -; YD: G. 428.

1 Başındaki takken bükülmüş taca benzer; a pek sevdiğim Ḫayālī, âleme eğlencesin!
1[b] istepāne: āşiyāne YD.

2 Ey Ḫayālī, sen kuşlar içinde bir baba kuşusun; ardındaki perûdun ağaçkakana benzer! (?)
2[b] Metinde geçen *perūduŋ* ifadesinin kaynağının "zirve, uç, doruk, tepe" anlamındaki Rusça "perod" olması muhtemeldir. Takke etrafında gelişen hayallerle süslü gazelin bu beytinde, ağaçkakana benzetilen Ḫayālī Bey'in başındaki takkesi olmalıdır. Diğer taraftan ifadenin "tüy" manasına gelen Boşnakça "perū" kelimesinden türemiş olması ve başlığa takılan bir çeşit tüy için kullanılması ya da "kadife, peluş; kat, kıvrım, örgü" anlamlarına gelen "pered" kelimesiyle ilgili olarak başlığın arkasından sarkan bir çeşit kumaşa işaret ediyor olması da ihtimal dahilindedir.

3 Ey devrin ahmağı, Rumeli takkesiyle kendini koyun tüccarına benzetme!

4 Takkenin hayalleriyle güneş doğsa (onun) gölgesinden durmadan atına kırbaç vurup gidersin.

5 (Ey Ḫayālī!) Yaḥyā'nın sözünü dinle de halka maskara olma, maymun gibi başındaki takkeni uzaklara at!

431. MK: 161[b]; YD: G. 429.

1 Gül renkli elbiseler giyip meydana gelme! A şahım, sözümden çıkma; kan dökme!

2 "(Beni) sevme!" dersin; gücün yetiyorsa cansız kalmış bu gönül aynasına girme!

3 Zarafet ve irfan sahibi ol, kendini bilmezlik etme! Saba yeli gibi cahilin evine girme!
3[a] 'ārif ol: 'ārif MK.

4 Altın işlemeli ipek elbiseyle gururlanma! Sakın, yanan ateşe/altın işlemeli elbiseye/cehenneme girme!

5. belādur cāna bār-ı i‘tibārı
ḳarışma ṣoḥbet-i mīrāne girme

görinme cān gibi gendüŋi görme
meh-i ken‘ān gibi zindāne girme

7. şikāyet ėtme **yaḥyā** sevdügüŋden
benüm şi‘rüm gibi dīvāne girme

432.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. çāremüz ḳalmadı derdā ki ġam-ı hicrāne
derdümi aġlasam olmaz mı ‘aceb loḳmāne

mey-i ḥamrā gibi gözüme gelür ḳanlu yaşum
her ne dem kim baḳam ol la‘l-i leb-i cānāne

3. bād-ı āhumdur egen ḳaddi nihālini anuŋ
ṣanmaŋ ol serv-i ḫırāmānı yürür mestāne

ehl-i bezmüŋ ayaġın almaġa ḳaṣd ėtmişsin
gel e ėy zāhīd-i nādān ėriş e meydāne

5. mey ü maḥbūb ile ṣarf ėtdi cihānda ‘ömri
kişi **yaḥyā** gibi rindāne gerek rindāne

[lāmelif]

433.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. vāy aŋa kim germ olup sevdügi anuŋ serd ola
yüreginde dāġ-ı fürḳat bir oŋulmaz derd ola

---

5 Beylerin sohbetine girip karışma; (onların) itibar yükü başa beladır.
6 Can gibi görünme, kendini üstün görme! Kenan’ın ayı/Hz. Yusuf gibi zindana düşme!
6[a] görinme: görince MK.
7 Ey Yaḥyā, sevdiğinden şikayet etme; benim şiirim gibi *Dīvān*’a girme/mahkemeye çıkma!
7[a] ėtme: - MK.

432. MK: -; YD: G. 430.

1 Eyvahlar olsun! Ayrılık gamına çaremiz kalmadı, acaba ağlayarak derdimi Lokman’a anlatsam çare/ilaç bulunmaz mı?
2 Ne zaman sevgilinin o lâl/kırmızı dudağına baksam kanlı yaşım gözlerime kırmızı şarap gibi dolar.
3 O salınan selviyi sarhoş gezer sanmayın; onun fidan boyunu iki büklüm eden, ahımın rüzgârıdır!
4 Ey cahil sofu, meclis ehlinin kadehini almaya/(onları) alt etmeye kastetmişsin; haydi gel, meydana çık/kadehi al!
5 Dünyada ömrünü şarap ve sevgiliyle geçirdi; insan (yaşayacaksa) Yaḥyā gibi rinde yakışır şekilde yaşamalı.

433. MK: 156[a]; YD: G. 431.

1 Bir vefasıza sevdalanan, yüreğinde ayrılık yarası bir amansız dert olan (o) kimsenin vay hâline!

şanasın bir şem‘-i kāfūrī-durur par par yanar
şol sehī-ḳaddüŋ ki başında külāh-ı zerd ola

3. gülmez ol ‘āşıḳ ki ‘ömri aġlamaġ-ile geçe
şenlügi olmaz ol iḳlīmüŋ ki ġam-perverd ola

biz bu ‘ayn-ı i‘tibār-ile cihāna baḳmazuz
zen gibi tezyīn-i dünyā isteyen nāmerd ola

5. sözlerüm ilhām-ı rabbānīdür ėy **yaḥyā** benüm
aŋlamaz esrārumı illā ki ehl-i derd ola

434.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. pīr-i nā-bāliġ odur kim yaşaya cāhil ola
pend-i pīrānı ḳabūl ėtmeye nā-ḳābil ola

bir zemān ola ḳıyāmetde günāh ehlinüŋ
ṣūret-i ḥaḳda olan da‘vīleri bāṭıl ola

3. dā’imā topraġ-ile oynama eṭfāl gibi
yapma ol ḳaṣr-ı bülendi ki saŋa ḥā’il ola

mey-ile meymene vü meysereŋi ṭoldurma
ne revādur ki meye ka‘be-i dil menzil ola

5. arta eksilmeye dünyāda o kim ėy **yaḥyā**
nīl gibi dili ṭatlu ola deryā-dil ola

435.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. dil-ber ki nāz u şīve ile dil-nüvāz ola
her yėre kim ḳadem baṣa rūy-ı niyāz ola

---

2 Başına sarı başlık geçirmiş şu fidan boylu güzel, sanki alev alev yanmakta olan kafurdan bir mumdur.
2[b] külāh-ı: külāhı MK.
3 Ömrü ağlamakla geçen o âşığın yüzü gülmez, keder veren o diyarın sefası olmaz.
4 Biz cihana bu itibar gözüyle bakmayız; kadın gibi dünya süsüne talip olan, namerttir.
5 Ey Yaḥyā, benim sözlerim Allah tarafından gönlüme doğar; (bu yüzden) dert ehlinden/âşıklardan başka hiç kimse sırrımı anlamaz.
5[a] rabbānīdür ėy: rabbānī-durur MK.

434. MK: 162[a]; YD: G. 432.

1 Baliğ olmamış ihtiyar; yaşlandığı hâlde cahil kalan, büyüklerin öğüdünü dinlemeyen o istidatsız kimsedir.
2 Kıyamet günü öyle bir an gelir ki günahkârların hakikat suretindeki iddiaları batıl çıkar.
3 Çocuklar gibi sürekli toprakla oynama, sana engel olacak olan o yüksek/görkemli sarayı inşa etme!
4 Sağını solunu şarapla doldurma! Gönül Kâbe’sinin şaraba menzil olması hiç yakışır mı?
5 Ey Yaḥyā, Nil Nehri gibi tatlı dilli, yüce gönüllü olan o kimse dünyada artsın, eksilmesin!

435. MK: 162[a]; YD: G. 433.

1 Naz ve işveyle gönlü okşayan güzel sevgili, ayağını bastığı her yerde niyaz sebebi olur.

fürḳat bırakdı araya şeyṭān gibi raḳīb
vuṣlat zemānı gibi anuŋ ‘ömri az ola

bir serv-ḳaddi sev ki miyānı kenār ola
gel bir ṭabībe var ki saŋa çāre-sāz ola

aġzın açan ṣadef gibi dürden ıraġ olur
yumsun dehānı anda ki bir gizlü rāz ola

yaḥyā ża‘īfi görse ḳaçan ṭoġrılur gelür
yā rab o serv-ḳāmete ‘ömr-i dirāz ola

436.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

ḥabībümi dilerin ḥākim-i zemāne ola
mülāzim olmaġa tā kim baŋa behāne ola

sev ol nigārı ki dervīş-meşreb ola velī
sözinde nāz u veḳārı ekābirāne ola

ṣabā gibi delürüp ṭaġlara düşer mecnūn
şu demde kim naẓarı leylīnüŋ yabane ola

ṣafā-yı ḳalb ile biŋ cānum olur ise daḫı
cihānda sevdügümüŋ yolına revāne ola

zemān ola ki bu mecnūnuŋ ėy ṣaçı leylī
hemīşe söylene dillerde bir fesāne ola

hümā ise daḫı ma‘şūḳını şikār eyler
anuŋ ki āhı ile yaşı dām u dāne ola

ölümlü ‘āşıḳa cānlar baġışlar ėy **yaḥyā**
ġazel ki sūz u güdāz-ile ‘āşıḳāne ola

---

2 Rakip şeytan misali araya ayrılık koydu, onun ömrü vuslat vakti gibi az olsun!
3 Beline sarılmalık selvi boylu bir güzel sev. Haydi, sana çare olacak bir hekime var!
4 Sedef gibi ağzını açan, inciden uzak düşer; bir gizli sırrı olan, ağzını yumsun/söylemesin!
4^b ki: kim MK; gizlü: giz MK.
5 Ne vakit zayıf düşmüş Yaḥyā’yı görse doğrulur/dosdoğru olup gelir. Ey Allah’ım, o selvi boylu güzelin ömrü uzun olsun!

436. MK: 162^b; YD: G. 434.

1 El pençe divan durup hizmetkâr olmama vesile olsun diye sevgilim devrin hükümdarı olsun isterim.
2 Derviş tabiatlı o güzeli sev; lakin sözünde nazı ve ağırbaşlılığı ululara yaraşır olsun.
2^b nāz: vaz‘ MK.
3 Leyla’nın yabana baktığı şu vakit Mecnun sabah yeli gibi aklını yitirip dağlara düşer.
4 Dünyada bin canım olsa da bütün kalbimle sevdiğimin yoluna feda olsun!
MK: -.
5 Ey Leyla/siyah saçlı güzel! Zaman gelir, bu Mecnun’un daima dilden dile dolaşan bir efsaneye dönüşür.
MK: -.
6 Ahı tuzak, gözyaşları da yem olan kimse Hüma dahi olsa sevdiğini avlar.
7 Ey Yaḥyā! Coşkusu ve yakıcılığıyla aşıkâne olan gazel, can çekişen âşığa hayat verir.

437.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. aġlaŋuz ol ‘āşıḳı kim gözleri giryān ola
gendü bir rind-i cihān u sevdügi nādān ola

sevmezin ol ‘āşıḳı her yėrde ġılẕet eyleyüp
yārini seyrān ėderken ‘āleme seyrān ola

3. mest-i cām-ı ‘ışḳ olur ẕevḳ-ı viṣāli aŋlamaz
‘āşıḳuŋ derdine vuṣlat ṣanmaŋuz dermān ola

ḳulı ḳurbānı oluŋ ol māh-rūnuŋ ki müdām
evleri yanında anuŋ günde biŋ kez ḳan ola

5. ḫalḳ içinde yalımı alçaġ olur **yaḥyā** gibi
her kimüŋ kim sevdügi gün gibi ‘ālī-şān ola

438.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. güzel oldur ki kemāl ehli ola rūmī ola
rind ola ḥāl bile mes’ele ma‘lūmı ola

öldür allāhı severseŋ seni sevdüm dėyeni
isterin sevdügümüŋ bir nėçe merḥūmı ola

3. ‘ışḳ-ı pāki sebeb-i rif‘atidür manṣūruŋ
anmaŋ ol ‘āşıḳı kim ṭāli‘inüŋ şūmı ola

şād olur ‘āşıḳ o ġamdan ki günāhı yoġ-iken
dilde memdūḥı olanuŋ vara meẕmūmı ola

5. ḫūblar serveri begler begidür ol ẓālim
aġlaŋuz anı ki **yaḥyā** gibi maẓlūmı ola

---

437. MK: 162[b]; YD: G. 435.

1 Kendisi bir cihan rindi olduğu hâlde sevdiği (aşkından) habersiz olan o gözü yaşlı âşığa ağlayın/merhamet edin.
1[a] kim: - MK.

2 Her yerde küstahlık edip sevgilisini seyrederken âleme eğlence olan o âşığı sevmem.

3 Vuslat âşığın derdine derman olur sanmayın; (çünkü âşık) aşk kadehiyle sarhoştur, kavuşmanın zevkini idrak edemez.

4 Evinin önünde her gün binlerce kez kan dökülen o ay yüzlü güzelin kulu, kurbanı olun!

5 Sevdiği güneş misali yüksek makamlı olan kimse, halk içinde Yaḥyā gibi itibarsız olur.

438. MK: 163[a]; YD: G. 436.

1 Güzel; Rûm diyarından, ilim ve fazilet sahibi olan, rint tabiatlı, hâlden anlayan, meseleyi bilen o kimsedir.

2 (Ey sevgili), Allah aşkına “Seni sevdim!” diyeni öldür; (zira) sevdiğimin bir alay merhumu/merhamet ettiği olsun isterim.

3 Mansur’un saf aşkı, makamının yüceliğine vesiledir; bahtı kara olan o âşığı anmayın!

4 Methi dilden dile dolaşan sevgili tarafından yok yere kınanırsa âşık bu gamdan mesut olur.

5 O zalim; güzeller sultanı, beyler beyidir/beylerbeyidir. (Onun) Yaḥyā gibi zulmettiklerine ağlayın/merhamet edin.
5[b] ki: kim MK.

[yā’]

439.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. tīr-i fürḳatden n'ola ḳaddüm olursa yā gibi
ayda bir kez görinürsin ġurre-i ġarrā gibi

merḥabā ey āfitāb-ı ‘ālem-ārā ḳandasın
yérde buldum gökde isterken seni ‘īsā gibi

3. fürḳatüŋ ya‘ḳūbıdur ey yūsuf-ı gül-pīrehen
bāġda nergis ‘aṣā-y-ile yürür a‘mā gibi

ṭarfetü'l-‘ayn içre olur ey perī gözden nihān
vuṣlat-ı dil-ber ḫayāl-i ḫˇāb imiş rü’yā gibi

5. dest-būs étdüm uyurken furṣat el vérdi baŋa
öpmez imiş yār elin āl étmeyen ḥınnā gibi

zāhidā dünyāya hergiz ẕerrece meyl eylemez
‘āşıḳ-ı dīdār olanlar cennetü'l-me’vā gibi

7. ‘āşıḳ oldur ki yolında eyleyüp cānın sebīl
yāre ḳurbān olmaġa cānlar vére **yaḥyā** gibi

440.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḥaḳḳı ẕikr eyle zebān-ı ḥāl-ile sūsen gibi
ṣaḳla esrāruŋ açılma ġonce-i gülşen gibi

bir büyük kimse ṣanursın gendüŋi görüp müdām
ādemi aldar felek āyīne-i āhen gibi

---

439. MK: 163[a]; YD: G. 437.

1 (Ey sevgili), parlak hilâl misali ayda bir kez görünürsün; boyum ayrılık okundan yay gibi olursa şaşırma.

2 Merhaba ey cihanı süsleyen güneş, nerelerdeydin? Seni İsa gibi gökte ararken yerde buldum.

3 Ey gül gömlekli Yusuf! Çimenlikte âmâ gibi asayla yürüyen nergis, (senin) ayrılığının Yakub’udur.

4 Ey peri, bir anda gözden kaybolur; gönül alıcı sevgilinin vuslatı, rüya gibi gerçekleşmesi mümkün olmayan bir hayalmiş!

5 Elime fırsat geçti, (sevgili) uykudayken elini öptüm; kına gibi oyun etmeyen/kırmızıya boyamayan yârin elini öpemezmiş.

6 Ey sofu, (sevgilinin) güzel yüzüne âşık olanlar Meva Cenneti’ne olduğu gibi dünyaya da zerre kadar meyletmezler.

7 Âşık, yolunda canını feda edip Yaḥyā gibi sevgiliye kurban olmaya can atan o kimsedir.
7[a] ki yolında: kim yolda MK.

440. MK: 163[a]; YD: G. 438.

1 Hakk’ı zambak misali hâl diliyle zikret; gül bahçesinin goncası gibi sırrını sakla, açılma/(sırrını) açığa çıkarma!

2 Dünya, demirden bir ayna gibi insanı sürekli aldatır; (onda) kendini görüp üstün sanırsın.

3. secde ėtdürme kemān-veş saŋa ikrām ėdene
tīr-i ʻiṣyāna nişān eyler seni düşmen gibi

ẓāhirin maʻmūr ėdenler bāṭının eyler ḫarāb
merd iseŋ zerrīn libās-ile ṭonanma zen gibi

5. sidre-i ʻālīde ḳılsun murġ-ı cānuŋ āşiyān
oyalanma ʻālem-i süflīde ėy dil ten gibi

dün gėce ʻaks-i tecellā-yı cemāl-i yārden
göŋlüme āteş düşüpdür vādī-i eymen gibi

7. rişte-i ṭūl-i emeldür tār-ı zülf-i dil-rübā
ḳoyma ėy **yaḥyā** ḳulaġuŋa anı sūzen gibi

441.

Mefʻūlü fāʻilātü mefāʻīlü fāʻilün
Mużāriʻ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. gören seni yaḳasını yırtar ḳalem gibi
şevḳuŋla ʻaḳl u fikri ṭaġılur raḳam gibi

ʻāşıḳlaruŋa ʻadl ėdeli ėy şeh-i cihān
menfūr-ı ʻālem oldı raḳībüŋ sitem gibi

3. zeyn eyledüm elifler ile levḥ-i sīnemi
her biri şāh-rāh-ı diyār-ı ʻadem gibi

ben ṭabl gibi dögüneyin nāleler ḳılup
sen ser-firāz olup yüri şāhum ʻalem gibi

5. **yaḥyā** mürīd-i ʻışḳ olanuŋ başı tācıdur
alçaḳ göŋüllü olalı ḫāk-i ḳadem gibi

---

3 Sana hürmet edene yay gibi secde ettirme! (Aksi hâlde) seni düşman misali isyan okuna hedef yapar.

4 Suretini mamur edenler, gönlünü harap eder; mert isen kadın gibi altın işlemeli elbise giyip süslenme!

5 Ey gönül, ten gibi alçak ve değersiz dünyada oyalanma! Can kuşun yüce Sidre'ye yuva yapsın!
5[a] cānuŋ: cāna MK.

6 Dün gece yârin zuhur eden cemâlinin aksiyle Eymen Vadisi misali gönlüme ateş düşmüştür.

7 Gönül çelen sevgilinin saçının teli, sonu gelmez arzuların ipidir. Ey Yaḥyā, onu iğne gibi kulağına takma!
7[a] ṭūl-i: ṭūl u MK.

441. MK: 163[b]; YD: G. 439.

1 (Ey sevgili), seni gören kalem gibi yakasını yırtar; aşkınla yazı misali zihni dağılır, aklı başından gider.

2 Ey cihanın sultanı, âşıklarına adaletli davrandığından beri rakibin haksızlık gibi âlemin nefretini kazandı.

3 Bağrımın sayfasını eliflerle süsledim, her biri adem diyarının yolu gibidir.

4 Ey şahım, ben davul gibi feryatlar edip dövüneyim; sen sancak gibi başın yüksekte yürü!

5 Yaḥyā toprak misali alçak gönüllü olduğundan beri aşk müridinin baş tacıdır.

442.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. iŋledüp aġlatmaġa 'āşıḳların bülbül gibi
ḳanda ise ol perī̆ gendin belürdür gül gibi

bezm-i aġyāre varup cām-ı mey içermiş nigār
ḳanlu yaşum gözüme gelse revādur mül gibi

3. sevmege ol nāzenī̆ni gözlerüm oldı sebeb
bir oŋulmaz derde uġratdı beni göŋül gibi

hey gözi mestüm revā mı bezm-i gülşende müdām
būseŋe ṣarḳa o yüzi ḳaralar kākül gibi

5. gün yüzüŋde ey ḳamer-çihre o hindū beŋlerüŋ
yaḳdı yandurdı dil-i şeydāları fülfül gibi

nüsḫa-veş ṣalınmadın boynuŋa **yaḥyā** derdmend
oldı yanmaḳdan bu eczā-yı vücūdı kül gibi

443.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ben ḳuluŋ mestāne küstāḫāne āh etmiş gibi
ḳorḳarın sen şāhdan yüz biŋ günāh etmiş gibi

secdegāh etmiş güzeller ḳaşlaruŋ miḥrābını
ādemi gūyā melekler secdegāh etmiş gibi

3. cem' olur 'āşıḳlaruŋ her gün se'ādet-ḫāneŋe
cennet-i firdevsi mü'minler penāh etmiş gibi

---

442. MK: 163[b]; YD: G. 440.

1 Âşıklarını bülbül gibi inletip ağlatmak için o peri, her neredeyse kendini gül suretinde gösterir.

2 Resim gibi güzel sevgili engelin/rakibin meclisine varıp şarap kadehinden içermiş, kanlı gözyaşım gözlerime şarap gibi dolsa yeridir.

3 O nazlı güzeli sevmeme gözlerim sebep oldu, gönül gibi o da beni devasız bir derde uğrattı.

4 Ey baygın bakışlı sevdiğim, gül bahçesinin meclisinde o kara yüzlülerin/uğursuz rakiplerin kâkül gibi sürekli busene sarkması yakışır mı?

5 Ey ay yüzlü güzel, güneş yüzündeki o Hintli benlerin âşık gönülleri karabiber misali yaktı kavurdu.
MK: -.

6 Muska gibi boynuna sarılamadan kederli Yaḥyā'nın bütün vücudu yanmaktan kül gibi oldu.
6[b] vücūdı: vücūdum MK.

443. MK: 164[a]; YD: G. 441.

1 (Ey sevgili!) Ben kölen sen şahtan sarhoşken küstahça ah etmişim gibi, sanki binlerce günah işlemişim gibi korkarım!

2 Tıpkı meleklerin Hz. Âdem'e secde etmesi gibi güzeller de (senin) kaşlarının mihrabına secde etmişler.

3 Müminlerin Firdevs Cenneti'ne sığınması gibi âşıkların da her gün (senin) saadetle dolu evine toplanır.

derd ü ġamdur leşkerüm ṭabl u ʻalem āh u fiġān
ḥaḳ beni iḳlīm-i ʻışḳa pādişāh ėtmiş gibi

5. çıḳmaz ėy **yaḥyā** gözümden naḳş-ı taṣvīr-i nigār
ol perī bu çeşmesārı cilvegāh ėtmiş gibi

444.

Feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. gözüme ḳarşu çıḳup gitdüŋ o gün āh gibi
ḳanda aḫşamladuŋ ėy şems-i cihān māh gibi

ḫāneden ḫāneye gezmek saŋa düşmez hergiz
fi'l-meṯel naṭʻ-ı zemīn içre begüm şāh gibi

3. düşmesün sāye gibi yanuŋa yollarda raḳīb
ġam-ı hicrān-ile boynumı burup rāh gibi

düşmeni gibi şımaz ḳullarınuŋ ḫāṭırını
dōstum ḥüsn ėline şāh olıcaḳ şāh gibi

5. bilmezin baŋa ne vėrdi alımaz ėy **yaḥyā**
cevr ėder çarḫ-ı felek düşmen-i bed-ḫ ̌āh gibi

445.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ayru düşdüm nūr-ı dīdemden gözüm yaşı gibi
ḳanlar aġlarsam demidür baġrumuŋ başı gibi

āh kim her laḥẓa cānānuŋ egilüp kāküli
ġamzesine fitneler taʻlīm ėder ḳaşı gibi

---

4 Askerim dertle gamdır; davulum ve sancağım da feryadımla ahımdır. Sanki Hak beni aşk ülkesine sultan etmiştir.

5 Ey Yaḥyā, resim gibi güzel sevgilinin sureti gözümden çıkmaz/gözümün önünden gitmez. Anlaşılan o peri bu pınar başını mesken tutmuştur.

444. MK: 164[a]; YD: G. 442.

1 Ey cihan güneşi, o gün gözümün önünde ah misali çıkıp gittin. Ay gibi akşamı nerede geçirdin/hangi konaktaydın?

2 A beyim, tıpkı yeryüzünün padişahı gibi evden eve gezmek asla sana düşmez!
2[a] saŋa düşmez: düşmez saŋa MK; hergiz (YD/A, YD/F): şāhum MK, YD.

3 Ayrılık gamıyla yol misali (benim) boynumu büküp yollarda rakip gölge gibi peşine düşmesin.

4 Sevgilim güzellik diyarına sultan gibi sultan olunca düşmanı gibi kullarının da gönlünü incitmez/bozguna uğratmaz.

5 Ey Yaḥyā, talih bana kötü niyetli düşman gibi zulmeder durur. Acaba (onun) benimle ne alıp veremediği var?

445. MK: 164[b]; YD: G. 443.

1 Gözyaşlarım gibi gözümün nurundan ayrıldım, bağrımdaki yara misali kanlı yaşlar döksem/kederlensem yeridir.

2 Ah ah! Sevgilinin kâkülü her fırsatta eğilip kaşı gibi gamzesine de fitneler öğretir.

3. ḳanı ol demler ki geldükçe ṣafā vü ẕevḳ-ile
yārüŋ ayaġın öperdüm ėşigi ṭaşı gibi

söyledükçe laʻl-i cān-baḫşı güherler yaġdurur
ʻāşıḳ-ı ṣādıḳlaruŋ ʻayn-ı güher-pāşı gibi

5. āḫiret yoldaşıdur **yaḥyā**ya derd-i ʻışḳ-ı yār
ṭaŋ-mıdur anı severse bir ḳarındaşı gibi

446.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. cān u dilden sevdügüm bir dil-bere ʻāşıḳ gibi
sözi maẓlūmāne söyler ʻāşıḳ-ı ṣādıḳ gibi

zāhidā her kimde kim mihr ü maḥabbet olmaya
anda nūrāniyyet olmaz çihre-i fāsıḳ gibi

3. ėy ṭabīb-i cān u dil ʻışḳuŋla bīmār olalı
göŋlüme bir nesne ḫoş gelmez bu şeydālıḳ gibi

geh cefā vü cevr ėdersin geh niyāz ėtdükçe nāz
pādişāhum ben ḳuluŋ her himmete lāyıḳ gibi

5. ʻāşıḳ eyler gendüye maʻşūḳını **yaḥyā** gibi
kā'ināt içinde ʻāşıḳ olıcaḳ ʻāşıḳ gibi

447.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. pīr-i ʻışḳuŋ āḫir-i māha döner māhiyyeti
gėce gündüz cānib-i żaʻfınuŋ artar ḳuvveti

āh kim çīn eyledi rūmı mürūr-i rūzigār
rūḥuma yüz vech-ile gösterdi rāh-ı rıḥleti

---

3 Her geldiğinde eşiğinin taşı gibi büyük bir memnuniyetle sevgilinin ayağını öperdim. Ah, nerede o günler!

4 Konuştukça (onun) can bağışlayan dudağı/lâli, sadık âşıkların inciler saçan gözleri gibi cevherler yağdırır.

5 Yârin aşkının derdi Yaḥyā'nın ahretliğidir, onu kardeşi gibi severse şaşılır mı?

446. MK: 164[b]; YD: G. 444.

1 Canıgönülden sevdiğim, sadık âşık gibi sözünü utana sıkıla söyler; sanki bir gönül alıcı güzele gönlünü kaptırmıştır.

2 Ey sofu, aşk ve sevda olmayan kimsede günahkârın yüzü gibi nur da olmaz.

3 Ey gönül hekimi, aşkınla ölümcül hasta/perişan olduğumdan beri hiçbir şey bu âşıklık kadar gönlümün hoşuna gitmez.

4 Ey sultanım, sanki ben kölen her ihsana layıkmış gibi (sana) yalvarıp yakardıkça gâh cefa eder, gâh naz edersin.

5 Dünyada Yaḥyā gibi âşığı bulunca (sevgili), sevenini (böyle) kendine âşık eder.

447. MK: 164[b]; YD: G. 445.

1 Aşk şeyhinin/ihtiyarının mahiyeti ayın son hâline/hilâle benzer; gün geçtikçe zayıflar, güçsüzleşir.

2 Ah ah! Zamanın akışı Rûm diyarını/yüzümü Çin ülkesine kattı/kırışıklarla doldurdu; ruhuma göç yolunu yüz şekilde gösterdi.

3. gözlerüme gözlügüm olur hemīşe ḳol ḳanad
eylesem bülbül gibi gülzār-ı naẓma diḳḳati

gün gibi pīr-i cihān-dīde olınca ehl-i ḥāl
cān gibi bu ‘ālem-i bālāya olur himmeti

5. yaşı **yaḥyā**nuŋ çoġalduḳça neciyyu'llāh gibi
oldı ḥaḳ deryāsınuŋ ġavvāṣ-ı baḥr-i ḥikmeti

448.

Müfte‘ilün fā‘ilün müfte‘ilün fā‘ilün
Münseriḥ – + + – / – + – / – + + – / – + –

1. gendümi cem‘ eyledüm baḥr-i muṣaffā gibi
gökde s̱üreyyā gibi levḥ-i mu‘allā gibi

mürşid-i aṣḥāb-ı dīn ‘ābid-i ehl-i yaḳīn
cāmi‘-i aḥbāb olur mescid-i aḳṣā gibi

3. ėy şeref-i aṣfiyā ėy ḫalef-i evliyā
ḳaṣd-ı ziyān eyleme kimseye dünyā gibi

minnet o mennāna kim şeyḫ-i siyeh-pūşumuz
ceẕbe ṣalar ‘āleme ka‘be-i ‘ulyā gibi

5. ṭā’ir-i rūḥ-ı revān bülbül-i ten-āşiyān
geldügi yėre gider mihr-i mücellā gibi

‘ālem-i bālāya var ḳayd-ı cihāndan kesil
ḥaḳḳa yaḳın ola-gör ḥażret-i ‘īsā gibi

7. fānī-i muṭlaḳ olur nūr-ı muḥaḳḳaḳ olur
ölmege cānlar vėren ‘ışḳ-ile **yaḥyā** gibi

---

3 Ne zaman bülbül gibi nazmın gül bahçesine dikkatle baksam gözlüğüm gözlerime yardımcı/kanat olur.

4 Âşık, güneş gibi cihanı seyreden/görmüş geçirmiş bir ihtiyar olunca gayreti/arzusu can gibi ruhlar âlemine olur.

5 Neciyullah/Hz. Nuh gibi Yaḥyā da yaşı ilerledikçe Hak deryasının hikmet denizine dalgıç oldu.

448. MK: 165[a]; YD: G. 446.

1 Dupduru bir deniz gibi, gökteki Süreyya yıldızı ve yüce levha/Levh-i Mahfuz gibi kendimi topladım/bütün kâinatın Hakk’ın sıfatlarının zuhuru olduğunu idrak ettim.

2 İman ehlinin rehberi olan ve Allah’ı yalnızca iman kuvvetiyle bilen takva sahibi kimse, Mescid-i Aksa gibi dostlar camisi olur/dostları bir araya getirir.

3 Ey erenlerin övüncü, ey evliyanın varisi; dünya gibi kimseye zarar verme!

4 Kullarına sonsuz iyilik ve ihsanda bulunan Allah’a şükürler olsun ki siyahlar giymiş şeyhimiz ulu Kâbe misali âlemi kendine çağırır.
MK: -.

5 Can kuşu, ten yuvasının bülbülü; parlak güneş gibi geldiği yere/ahirete gider.
5[a] ṭā’ir-i rūḥ-ı revān: minnet o mennāna kim MK.

6 Dünya bağından uzaklaş, ilahî âleme var/yükseklere çık; Hz. İsa gibi Hakk’a yakın ol!

7 Yaḥyā gibi aşkla ölmeye can atan kimse; kendi varlığını yok eder, apaçık nur olur.

449.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. sevdüm ol āfitāb-ı cihān-tābı cān gibi
ansuz cihān gözüme görinmez cinān gibi

başdan ayaġa nāle olup ney gibi hemān
vardum serāy-ı yāre ṣadā-yı fiġān gibi

3. ol şeh-süvāruŋ atı öŋince yayan olup
gitdüm ṣabā-yı āh-ile berg-i ḫazān gibi

ḥüsnine germ olıcı güzeller 'aceb-midür
gāhī bürūdet eylese devr-i zemān gibi

5. gökden ne yaġdı kim anı götürmeye zemīn
cānāne pür-cefā ise ṭaŋ-mı cihān gibi

efġān-ile biri biri ardınca dūd-ı āh
'azm ėtdi şehr-i yāre bugün kārbān gibi

7. **yaḥyā**ya 'aḳlı yār idi derdā ki ol daḫı
dil-dāra uydı gitdi dil-i nā-tüvān gibi

450.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. aḳ ṣaḳal olmış cemāli gülşeninüŋ zīneti
ḳaplamış gün yüzini ḥaḳḳuŋ seḥāb-ı raḥmeti

gendüyi envār-ile hem-vār ėdüp mūy-ı sefīd
yüze gelmiş ṣanasın emvāc-ı baḥr-i 'izzeti

3. bu *beyāżü'l-vechi fi'd-dāreyn* aŋa olmış naṣīb
ḳāmet-i ṭūbāsını açmış behār-ı devleti

---

449. MK: 165[a]; YD: G. 447.

1 Cihanı aydınlatan o güneşi can gibi sevdim, onsuz dünyanın gözümde cennetler gibi kıymeti yoktur.
1[a] cān: - MK.

2 Tıpkı ney misali baştan ayağa inleyerek bir feryat sesi gibi yârin kapısına vardım.

3 O usta süvarinin atının önünde yürüyerek ahın saba yeliyle hazan yaprağı gibi sürüklendim.

4 Güzelliğiyle kibirlenen sevgililer, kimi zaman talih gibi ilgisiz davransa şaşılır mı?

5 Sevgili dünya gibi zulmedici olsa ne var? Gökten yağan her şeyi yer kabullenir/İnsan kaderine boyun eğer.

6 Bugün feryatlar ile ah dumanı, kervan misali birbiri ardınca sevgilinin şehrine doğru yola çıktı.

7 Yaḥyā'nın aklı başındaydı; (ama) ne yazık ki o da zavallı gönül gibi sevgiliye uyup gitti.

450. MK: 165[b]; YD: G. 448.

1 Ak sakal, yüzünün gül bahçesini süslemiş; (sevgilinin) güneş yüzünü Hakk'ın rahmet bulutu kaplamış.

2 (Sakalın) beyaz teli kendini nurlara gark etmiş, sanki izzet denizi dalgalanmış.

3 Bu "*iki cihanda yüz aklığı*" ona nasip olmuş, saadetinin baharıyla (onun) Tuba boyu çiçek açmış.
3[b] ḳāmet-i: ḳāmeti MK.

ẕāt-ı pākine meḥāsinler yaraşmış gün gibi
nūra ġarḳ ėtmiş anı berg-i dıraḫt-ı hey'eti

5. gülşen-i 'ālemde ėy **yaḥyā** miṣāl-i yāsemīn
aḳ libās olmış aŋa ḫūrşīd nūrāniyyeti

451.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün
Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. derbān-ı pādişāh ėdüp ol serv-ḳāmeti
devrān yine ḳapuya getürdi ḳıyāmeti

sürini sürini varayın āsitānına
dergāhdan süre beni ḫışm-ile ġāyeti

3. çoḳ ẓulm ėdüp-durur baŋa ben şöyle ṣanuram
dīvāna varan andan ėder hep şikāyeti

çāk ėtdi ḳapu sīnesini dest-i şevḳ-ile
gün gibi çin seḥerde görince ol āfeti

5. **yaḥyā** baḳınca aŋa hemān gendüden gider
derdā ki bār-ı ḳahr-ile ṭāḳ oldı ṭāḳati

452.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün
Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. gelmez mi ol sefer yolına nerdübān ḳoçı
ḳara yėrüŋ gemisi yüke pehlevān ḳoçı

biri birinüŋ üstine döner felek gibi
şāhīnlere seferde olur āşiyān ḳoçı

3. ḳalb-i 'adū-yı dīne hemān yörenür ġubār
gāhī ki semt-i düşmene olsa revān ḳoçı

---

4 Mübarek cismine sakalla bıyık pek yakışmış; (onun) suret ağacının yaprağı/sakalıyla bıyığı onu güneş gibi nura gark etmiş.

5 Ey Yaḥyā! Dünyanın gül bahçesinde (onun) güneş aydınlığı, yasemin gibi ak elbisesi olmuş.
5[b] ḫūrşīd: ḫūrşīd-i MK, YD.

451. MK: 165[b]; YD: G. 449.

1 Kader, o selvi boylu güzeli padişaha kapıcı yapıp yine kıyameti kapıya getirdi.

2 Sürüne sürüne (onun) eşiğine varayım, sonunda beni öfkeyle dergâhtan kovsun.

3 (Sevgili) bana öyle çok zulmeder ki ben mahkemeye varanlar hep ondan şikayet eder sanırım.

4 Kapı, o afeti güneş gibi seher vakti görünce aşk eliyle sinesini paramparça etti.
4[a] çāk: ḫāk MK.

5 Yaḥyā onu görünce hemen kendinden geçer. Eyvahlar olsun! Kahır yüküyle takati kesildi.

452. MK: 166[a]; YD: G. 450.

1 Ey karaların gemisi, yüklerin pehlivanı koçu! O sefer yoluna merdiven götürülmez mi?

2 Felek gibi birbiri ardınca dönen koçular, seferde şahinlere/askerlere yuva olurlar.
2[b] āşiyān: nerdübān MK.

3 Koçu ne zaman düşman ülkesine varsa din düşmanının kalbini hemen endişe kaplar.

ḫurṭūmı ile fīl gibidür ʻaceb degül
gümürdenürse nite-ki şīr-i jiyān ḳoçı

5. **yaḥyā** ḳuluŋ ḳoçı dirisidür benüm begüm
āsān ėder göçi sefer ehline cān ḳoçı

453.

Mefāʻīlün mefāʻīlün mefāʻīlün mefāʻīlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. göz ucıyla baŋa dil-ber bugün bir merḥabā ḳıldı
görüp aġyār anı nār-ı ḥasedden yandı yaḳıldı

göreyin ḳana ġarḳ olsun cihānda zevraḳ-ı çeşmüm
beni deryā-yı ʻışḳ-ı yāre çün-kim āşinā ḳıldı

3. n'ola dil ṭıflı ėy ḫ̆āce elifler çekse biŋ yėrde
oḳuyan muṣḥaf-ı ʻışḳı elifden ibtidā ḳıldı

maḳām-ı būselikden dil-keş āvāz eyledi muṭrib
yine ʻuşşāḳı bezm-i miḥnet içre bī-nevā ḳıldı

5. gözümden aġların ol ġonce-i ḫandāna ėy **yaḥyā**
ki derd-i ʻışḳına ben derdmendi mübtelā ḳıldı

454.

Fāʻilātün fāʻilātün fāʻilātün fāʻilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. zāhidā ėller elini gözleme ḫātem gibi
kimseye düşkünlügüŋden aġlama şebnem gibi

ġuṣṣadan dūr ol yüri ehl-i yaḳīne ol yaḳın
ėy elemden ḫālī olmayan kişi ʻālem gibi

---

4 Hortumuyla fili andırır; koçu, kükremiş aslan gibi homurdansa şaşılmaz.

5 Ey benim beyim, Yaḥyā kulun koçunun dirisidir; canım koçu seferdekilerin göçünü kolaylaştırır.

453. MK: 166[a]; YD: G. 451.

1 Bugün gönül alıcı sevgili bana göz ucuyla selam verdi, engel/rakip bunu görünce haset ateşiyle yanıp tutuştu.

2 Beni sevgilinin aşk denizine daldırdığı/dalgıç ettiği için dünyada göz kayığımın kana boyandığını/battığını göreyim.

3 Ey hoca, gönül çocuğu bin yerde elifler çizse/elif şeklinde yaralar açsa şaşırma! Aşk kitabını tahsil eden, eliften başladı!

4 Ozan, buselik makamından gönlü cezbeden bir sesle haykırdı; yine âşıkları/uşşak makamını mihnet meclisinde sessiz/nasipsiz bıraktı.

5 Ey Yaḥyā, ben kederli âşığını aşk derdine düşürdüğü için o gülen/açılmış goncaya gözümden yaş dökerim/şikayet ederim.

454. MK: 166[a]; YD: G. 452.

1 Ey sofu, mühür gibi başkalarının elini gözleme; şebnem gibi kimseye düşkünlüğünden ağlama/yakınma!

2 Ey dünya gibi elemden kurtulamayan kişi! Haydi, Allah'ı iman gücüyle bilen takva sahiplerine yaklaş da kederden uzak ol!

3. ‘āḳıl iseŋ ḫān-ḳāh-ı meskenetde mesken ėt
bī-vücūd ol ‘ālem-i vuṣlatda olan ġam gibi

pāyuŋa aḳsun dėr iseŋ ka‘be-veş ehl-i ṣafā
göŋül alçaḳligin eyle ṭurı ṭur zemzem gibi

5. yörenür ‘ayn-ı ‘uṣāta pend-i nāṣıḥdan ġubār
düşme ėy **yaḥyā** edānīnüŋ diline ẕem gibi

455.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. āhum geçen gėce baŋa bir rūzigār idi
yārüŋ maḥallesinde vücūdum ġubār idi

āyīne gibi gözde göŋülde olan hemān
ol ḳara gözlü yār idi ol ġamze-kār idi

3. unutdum ol güni ki beni aŋmaz idi yār
derdüm hezār idi elemüm bī-şümār idi

aġyār orada seng-i mezār idi ṣanasın
ṣoḥbetde söylenen ben idüm ol nigār idi

5. **yaḥyā**ya ḳarşu bir gül-i ḥamrā idi ḥabīb
‘ayn-ı ‘adūya cāme-i surḫ-ile nār idi

456.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yār idi maḳṣūd olan ammā n'ėdem kim gelmedi
geldi hep maḳṣūdum olmayan o ẓālim gelmedi

āh kim cum‘a nemāzında yüzüme baḳmadı
merḥabā ėtmek baŋa cānāna lāzım gelmedi

---

3 Aklın varsa tevazu dergâhını mesken tut/Allah karşısındaki aczini bil! Vuslat âleminde olan gam gibi yok ol/benliğini yok et!

4 Kâbe gibi sefa/Safa ehli ayağına gelsin istersen tevazu göster, zemzem gibi duru ol/günahlarından arın!

5 Nasihatçinin öğüdünden asilerin gözüne endişe düşer. Ey Yaḥyā, hakaret gibi alçakların diline düşme!

455. MK: 166[b]; YD: G. 453.

1 Geçen gece ahım bana bir rüzgâr, vücudum da sevgilinin mahallesinde toz zerresiydi.

2 Ayna misali gözümde ve gönlümde olan yalnızca o kara gözlü sevgili, o süzgün bakışlı güzeldi.

3 Sevgilinin beni hatırlamadığı/adımı anmadığı, binlerce dert ve sayısız elemle geçen o günü unuttum.

4 Sohbette konuşulan benimle resim gibi güzel sevgiliydi, sanki engel/rakip orada mezar taşıydı.

5 Sevgili kırmızı elbiseyle Yaḥyā'ya karşı kırmızı bir gül iken düşmanın gözüne ateş idi.

456. MK: 166[b]; YD: G. 454.

1 Arzulanan sevgiliydi; lakin gelmedi, ne yapayım? Murat etmediklerim hep geldi, o zalim gelmedi!

2 Ah ah! Cuma namazında yüzüme bakmadı, sevgili bana selam vermeye gerek duymadı.

3. görmedüm bir ‘āşıḳı hecr-ile maḥzūn olmaya
‘āleme bildüm ki bir yār-i mülāyim gelmedi

şöyle mest ėtmiş beni cām-ı maḥabbet dün gėce
bezm-i yāre bilmezin kim geldi ya kim gelmedi

5. rişte-i naẓmına dizmiş göz yaşı gevherlerin
söz-ile **yaḥyā** gibi dünyāya nāẓım gelmedi

457.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. evliyā evlād-ı ‘abdullāhı evlādur dėdi
nārdan müştaḳ olan bir nūr-ı mevlādur dėdi

her vücūd-ı ehl-i cūda cümle aṣḥāb-ı sücūd
ka‘be-i erbāb-ı ḥaḳ ṭūr-ı temennādur dėdi

3. kimi ‘āḳıl kimi dīvāne kimi ḥayrān u mest
gözi açuḳlar bize ḫalḳa temāşādur dėdi

mübtelālar keṯreti ‘āşıḳlaruŋ cem‘iyyeti
āsitānuŋ āsümānında ṯüreyyādur dėdi

5. sözleri cānlar baġışlar *bāreka'llāhü'l-kerīm*
şi‘r-i **yaḥyā**yı gören nuṭḳ-ı mesīḥādur dėdi

458.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ādem hevāya uymasa berg-i ḫazān gibi
ḳurı yėre sürünmese āb-ı revān gibi

---

3 Ayrılıktan dertlenmeyen bir âşık görmedim, anladım ki dünyaya yumuşak başlı bir yâr gelmedi.

4 Dün gece aşk kadehi beni öyle sarhoş etmiş ki sevgilinin meclisine kimin gelip kimin gelmediğini fark etmedim.

5 Gözyaşı incilerini nazmının/inci dizisinin ipine dizmiş, söz hususunda dünyaya Yaḥyā gibi şair gelmedi.

457. MK: 167[a]; YD: G. 455.

1 Erenler, “Devşirmeler iyidir, makbuldür.” dediler; “Allah’ın/Efendi’sinin ateşten yayılan bir nurudur.” dediler.

1[b] bir nūr-ı: pür-nūr-ı MK.

2 Secde ehlinin cümlesi, cömert kimseler için “Hak dostlarının Kâbe’si, duanın Tur Dağı’dır!” dediler.

3 Kimimiz akıllı, kimimiz delidir/âşıktır; kimimiz de kendinden geçip sarhoş olmuştur. Basiret sahipleri bizim için “(Onlar), halka seyirliktir!” dedi.

3[b] bize: beni MK.

4 (Erenler) “(Ey sevgili!) Düşkünler kalabalığı, âşıklar topluluğu; (senin) eşiğinin göğünde Süreyya’dır!” dedi.

5 “Lütfu ve ihsanı çok olan yüce Allah, mübarek etsin!”; (onun) sözleri hayat verir. Yaḥyā’nın şiirini gören, “Hz. İsa’nın sözüdür!” dedi.

458. MK: 167[a]; YD: G. 456.

1 İnsan hazan yaprağı gibi havaya/arzularına kapılmasa da akarsu misali yok yere sürünmese.

söylenme ehl-i diller arasında cehl-ile
ma‘nāsı yoḳ terāne-i sāzendegān gibi

3. ṣaff-ı ni‘āli mesken-i ‘ālī taṣavvur ėt
ṭoġrulma yėrlerüŋ yücesine duḫān gibi

deryā gibi ġıdāŋı saŋa gönderür ḫudā
zinhār baḳma ėller eline ṭoġan gibi

5. **yaḥyā** muḥīṭ-i ma‘rifet olana varı-gör
deryāya yolı uġrayan āb-ı revān gibi

459.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. maḥbūblar cefā ḳılıcıdur cihān gibi
peykān-ı ġamzesine çekinme kemān gibi

gün yüzlülerle seyre çıḳarsa ḳamer-veşüŋ
pāyına düşme yėlme seg-i kārbān gibi

3. ol ḫˇāce-i zemāneye ḳul olmazın faḳīr
dā’im yükin yuḳaru yıġa āsümān gibi

görmez misin ki şenligi yoḳdur bu gülşenüŋ
ḳan aġla var nihāl-i gül ü erġavān gibi

5. **yaḥyā** ölümlü ḫasteye döndi mecāli yoḳ
kūy-ı ḥabībe varamaz oldı fiġān gibi

460.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. āh kim nāme-i şi‘rüm beni bed-nām ėtdi
gözlerüm yaşı gibi ḥālümi i‘lām ėtdi

---

2 Gönül ehli arasında, sazendelerin manasız nağmeleri gibi cahilce söylenme!
3 Ayakkabılığı/meclisin en değersiz yerini yüce mekân bil, duman gibi yükseklere çıkmaya çalışma!
4 Allah sana deniz gibi rızkını gönderir, sakın doğan gibi başkasının eline bakma!
5 Ey Yaḥyā, yolu denize çıkan akarsu misali (sen de) marifet sahibinin (kapısına) var!

459. MK: 167[a]; YD: G. 457.

1 Güzeller dünya gibi cefa edicidir/cefa kılıcıdır, (sevgilinin) kıyıcı bakışının okuna yay gibi gerilme!
2 (Ey âşık), ay gibi güzel sevgilin güneş yüzlülerle gezintiye çıkarsa ayaklarına kapanıp kervan köpeği gibi peşinde koşuşturma!
3 (Ben) fakir âşık gökyüzü gibi burnu havada olan o devrin efendisine kul olmam!
4 Bu gül bahçesinin/dünyanın şenliği yoktur, görmez misin? Haydi, (sen de) erguvanla gül fidanı gibi kan ağla!
4[b] gül ü: gül-i YD.
5 Yaḥyā sevgilinin mahallesine figan gibi varamaz oldu; (zira) ölümcül hastadır; takati kalmadı.

460. MK: 167[b]; YD: G. 458.

1 Ah ah! Şiir defterim beni dile düşürdü, gözyaşlarım gibi hâlimi aşikâr etti.

ol elif-ḳāmetüm āl-ile göŋül alur imiş
bir selām-ile benüm ḳāmetümi lām ėtdi

3. ḫāne-i cānuma mihri güneşi girmek içün
ṣāni‘-i ḳudret iki gözlerümi cām ėtdi

‘ālem-i vuṣlatumuz fürḳate tebdīl oldı
yine bu devr-i felek rūzumuzı şām ėtdi

5. nāmesi yārüŋ eli gölgesidür ėy **yaḥyā**
göricek cān u göŋül diŋlenüp ārām ėtdi

461.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gelmedi bir dem ki iki gözlerüm ḳan olmadı
olmadı bir gün ki işüm āh u efġān olmadı

ṭāli‘üm ṭāli‘ degüldür yār ise bir bī-vefā
ġam nihāyet bulmadı hicrāna pāyān olmadı

3. külbe-i aḥzānum içre olmadı bir laḥẓa kim
gözlerüm yaşı gibi göŋlüm perīşān olmadı

göricek bilmezlenür varduḳça istiġnā ėder
gelmege anuŋla gūyā ‘ahd ü peymān olmadı

5. ġamdan inceldi vücūdum bir ḫayāl oldı velī
girmege göŋline yārüŋ hīç imkān olmadı

göŋül alçaḳlıġın ėdüp gelmedi ol meh-liḳā
bezmümüzde dün gėce şem‘-i şebistān olmadı

7. çāresüz ḳaldum ölümlü ḫasteyem **yaḥyā** gibi
ol ṭabīb-i cān gelüp derdüme dermān olmadı

---

2 O elif boylu güzelim hileyle gönül alırmış, bir selamıyla benim boyumu lâm (ل)/iki büklüm etti.
3 Gönül evime (onun) aşkının güneşi girsin diye yüce Allah iki gözümü cam etti.
4 Vuslat âlemimiz ayrılığa döndü, yine bu talih gündüzümüzü geceye çevirdi.
5 Ey Yaḥyā, sevgilinin mektubu elinin gölgesidir; gönül (onu) görünce dinlenip huzur buldu.

461. MK: 167[b]; YD: G. 459.

1 Gözlerime kan dolmadığı bir an olmadı, ah edip inlemediğim bir gün geçmedi.
2 Şansım yaver gitmedi, sevgiliyse bir vefasız; derdim bitip tükenmedi, ayrılığa çare yok!
3 Hüzünler evimde, gönlümün gözyaşlarım gibi perişan olmadığı/dağılmadığı bir an geçmedi.
4 Sanki onunla arkadaşlık etmeye sözleşmemişiz gibi (sevgili, beni) görünce tanımazdan gelir, (kapısına) vardıkça nazlanır.
5 Vücudum gamdan incelip bir hayal oldu; fakat yârin gönlüne girmek hiç mümkün olmadı.
6 O ay yüzlü güzel, alçak gönüllülük edip gelmedi; dün gece meclisimizde geceyi aydınlatan kandil olmadı.
6[a] alçaḳlıġın: alçaḳligin MK.
7 Çaresizim, Yaḥyā gibi can çekişmekteyim; o gönül hekimi gelip derdime derman olmadı.

462.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. o gün ki vaḥdetümüz var idi ne ḫoş dem idi
ṣaġumda şems-i cihānum ṣolumda sāyem idi

yapılmış-idi der-i ġam 'adū dehānı gibi
açılmış idi gül-i bāġ-ı dōst ḫurrem idi

3. yaşum nücūmını maḥv ėtmiş idi mihr-i cemāl
gönül zemān-ile ẓulmet-serāy-ı mātem idi

kemīne ḳadre ėrişdüm ziyāde şād oldum
gönül ġam-ı elem-i 'ālem-ile pür-nem idi

5. murāda ėrdi ölürse ḳayırmasun **yaḥyā**
ki ol nigār-ı mesīḥā-dem ile hem-dem idi

463.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. muntaẓırdur saŋa ölümlülerüŋ ėy ḫūnī
gel e şād eyle sevündür bir alay maḥzūnı

ḥayrete vardı baḳar ṭurur öŋüŋde aġyār
ne 'aceb mühmel olurmış baḳaruŋ ṭurġunı

3. ḳıṣṣa-i leylī vü mecnūnı baŋa aŋmaŋ kim
sevmezin nāḳıṣatü'l-'aḳlı seven mecnūnı

'āşıḳa ṭatlu gelür cevr ü cefā acıları
nite-kim uyḫucı tiryākīlere afyūnı

---

462. MK: 168[a]; YD: G. 460.

1 Baş başa kaldığımız o gün ne güzel bir gündü; sağımda cihan güneşim, solumda gölgem var idi.

2 Gam kapısı, düşmanın ağzı gibi kapanmıştı; dost bağının gülü açılmış, şen idi.

3 Gönül önceleri matemin karanlık sarayı iken (o gün) güzellik güneşi gözyaşımın yıldızlarını yok etmişti.

4 Gönül, dünya derdinin gamıyla ağlamaktaydı; azıcık kıymet gördüm/kusurla Kadir Gecesi'ne eriştim, ziyadesiyle sefa buldum.

4[a] ziyāde şād: ziyād MK.

4[b] idi: oldı MK.

5 Yaḥyā, ölürse gam yemesin; çünkü o İsa nefesli, resim gibi güzel sevgiliyle dost olup muradına erdi.

463. MK: -; YD: G. 461.

1 Ey kan dökücü güzel, can çekişen hastaların seni beklemekteler. Haydi gel, bunca kederliyi mesut et, sevindir!

2 Engel/rakip karşında hayretten donup kaldı. Öküzün/bakan kimsenin donup kalanı ne de adi olurmuş!

3 Leyla ve Mecnun hikayesini bana anlatmayın; zira yarım akıllıya âşık olan Mecnun'u/deliyi sevmem.

4 Afyonu uykucu tiryakilerin nasıl hoşuna giderse âşığa da (sevgilinin) eziyet ve zulmünün acısı öyle tatlı gelir.

5. şafaḳ içindeki ḫūrşīde dönersin gūyā
şanemā gey yaraşur ḳāmetüŋe gül-günī

ṭaleb-i ṭā‘ati bālāya sürer ‘īsāyı
sebeb-i ġafleti ednāya çeker ḳārūnı

7. ḥālet-i ‘ışḳ ile **yaḥyā** dem urur ḥikmetden
ne şifādan ḫaberi var ne bilür ḳānūnı

464.

Müfte‘ilün fā‘ilün müfte‘ilün fā‘ilün
Münseriḥ – + + – / – + + – / – + + – / – + –

1. pīr-i ṭarīḳat baŋa bu sözi ṭoġru dėdi
cisme libās-ı fenā ‘ömre aḳar şu dėdi

geldi bir āvāz-ı *hū* oldı cihān ṭopṭolu
‘ışḳ-ile bu ḳubbede şol kişi kim *hū* dėdi

3. gülşen-i ḥaḳdan yaŋa serv gibi ṭoġrulan
gördi ṭarīḳat yolın ḥaḳḳa varur bu dėdi

baḥr-i me‘ānīde hep yüze gelenler baŋa
yüri yüzüŋ ḳarasın yaşuŋ-ile yu dėdi

5. aydın ėlini gören āb-ı ḥayāta ėren
dehr-i denī ötesin aŋma ḳaraŋu dėdi

şi‘r-i cihān-sūzumı ḫayli begendi ḥabīb
söyledeni gör begüm söyleyeni ḳo dėdi

7. encüm-i seyyāre-veş gözi açuḳlar baŋa
ölmege **yaḥyā** gibi bir güzel uyḫu dėdi

---

5 Ey put gibi güzel sevgili, gül renkli elbise endamına pek yakışır; güya şafaktaki güneş gibisin.
6 Allah'a itaat arzusu Hz. İsa'yı yükseklere/göğün yedinci katına çıkarırken gaflet içinde olması Karun'u alçağa çeker/yerin dibine gömer.
7 Yaḥyā aşk coşkusuyla hikmetten söz eder; (lakin) Şifa'dan haberi yoktur, Kanun'u bilmez.

464. MK: 168[a]; YD: G. 462.

1 Tasavvuf yolunun şeyhi bana bu sözü doğru söyledi; bedene yokluk elbisesi, ömre akarsu dedi.
2 Bu kubbede/dünyada aşkla hû/Allah diyen şu kişi gelince cihan baştan sona hû sesiyle doldu.
2[b] kim: - MK.
3 Hakk'ın gül bahçesine doğru selvi gibi doğrulup yola çıkan, tasavvuf yolunu görünce "Bu (yol), Hakk'a varır." dedi.
4 Manalar denizinde yüzebilenler/ortaya çıkanlar bana hep "Haydi, yüzünün karasını gözyaşlarınla yıka!" dedi.
5 Aydın ilini görüp hayat suyana eren "Alçak dünyanın gerisini anma, karanlıktır." dedi.
5[a] aydın: aydıŋ MK.
6 Sevgili cihanı yakan şiirimi pek beğendi, "A beyim, söyleyeni bırak da söyletene bak!" dedi.
7 Seyyar yıldızlar misali basiret sahipleri bana, Yaḥyā gibi ölümün güzel bir uyku olduğunu söyledi.

465.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. āh kim hicrān beni giryān u nālān eyledi
yār-ile seyr ėtdügüm ṣaḥrāyı zindān eyledi

‘ışḳ-ı dil-ber yoluma geldi ḥarāmīler gibi
ṣoydı ben dīvāne vü şeydāyı ‘uryān eyledi

3. ‘āşıḳ-ı şeydālaruŋ ya‘nī ḳapuŋda ḳullaruŋ
sevdüginden ġayri sulṭānum ne noḳṣān eyledi

ol ḳara kirpüklerüŋle ol ḳara ḳaşuŋ senüŋ
‘ışḳumı arturdı sevdāmı firāvān eyledi

5. himmetüŋle sevdügüm **yaḥyā**yı derd-i fürḳatüŋ
nā-tüvān u bī-kes ü bī-ṣabr u sāmān eyledi

466.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün

Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. bu ‘ālem-i firāḳ-ile āteşdeyem daḫı
ẓulmet-serāy-ı dehr-i müşevveşdeyem daḫı

mecnūn-ı vādī-i elemem maṭla‘-ı ġamem
zencīr-i eşküm-ile keşākeşdeyem daḫı

3. aḳar ṣu gibi yalımum alçaḳ belā-keşem
rāh-ı ümīd-i pāy-ı perī-veşdeyem daḫı

ġavġāya ṣaldı başumı ‘ışḳum ceres gibi
bu ṣūret-ile deyr-i münaḳḳaşdayam daḫı

---

465. MK: 168^{b}; YD: G. 463.

1 Ah ah! Ayrılık beni inletip gözü yaşlı bıraktı, sevgiliyle baş başa gezdiğim yerleri zindan eyledi.

2 Gönül alıcı sevgilinin aşkı haramiler gibi yolumu kesti; beni, aklını yitirmiş çılgın âşığı soyup üryan eyledi.

3 Ey sultanım, çılgın âşıkların yani kapının kulları (seni) sevmekten başka ne kusur işledi?
3^{b} sevdüginden: sevdiginden YD.

4 Senin o siyah kirpiklerinle o kara kaşların aşkımı arttırdı, sevdamı/kederimi sonsuz eyledi.

5 Ey sevdiğim, düşüncenle ayrılığının derdi Yaḥyā'yı güçsüz ve kimsesiz koyup (onda) sabır ve huzur bırakmadı.

466. MK: 168^{b}; YD: G. 464.

1 Bu ayrılık âleminde/dünyada hâlâ yanmaktayım, hâlâ karmakarışık dünyanın karanlık sarayındayım.

2 Elem vadisinin delisi, gamın kaynağıyım; gözyaşlarımın zinciriyle hâlâ çekişmekteyim/kederdeyim.

3 (Sevgilinin yolunda) akarsu gibi sürünmekteyim, bela içindeyim; hâlâ peri gibi güzel sevgiliye kavuşma ümidindeyim.
3^{b} pāy-ı: yār-i MK.

4 Aşkım çan gibi başımı velveleye verdi, bu hâlde hâlâ resimlerle bezenmiş kiliseye/dünyaya tutkunum.

5. āhumla oldı ‘ālem-i bālāya himmetüm
yaḥyā buḫūr-veş ser-i āteşdeyem daḫı

467.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ėreli baŋa şerāb-ı ‘ışḳuŋuŋ keyfiyyeti
ne ġam-ı hicrānı fehm ėtdüm ne ẕevḳ-ı vuṣlatı

ṣoḥbetinde māni‘ olmaz keṯret-i yārān aŋa
‘āşıḳuŋ yār-ile olınca nihānī vaḥdeti

3. ėy göŋül āyīne-i vuṣlatda görme gendüŋi
ẕillet-i hicrānı mūcibdür viṣālüŋ leẕẕeti

āh kim seyr-i cemālinden beni maḥrūm ėdüp
zā’il eyler ‘aḳlumı dīdār-ı yārüŋ heybeti

5. ḫıdmetinde olduġum ‘ayn-ı se‘ādetdür baŋa
cānuma minnetdür ėy **yaḥyā** o şāhuŋ ḫıdmeti

468.

Mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘īlü fā‘ilün
Mużāri‘ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. pīr olduġumca dişlerümüŋ düşdi gevheri
dīvānī sīne döndi benüm dişlerüm yėri

ṣarṣıldı düşdi cümle ḫazān yapraġı gibi
esdi fenā vilāyetinüŋ bād-ı ṣarṣarı

3. ṭop-ı ḥavādiṯ-ile ḫarāb oldı cümle ten
gūyā zebānum oldı bedensüz ḥişār eri

---

5 Ey Yaḥyā, ahımla ilahî âleme (ulaşma) gayretindeyim; (lakin) hâlâ buhur misali ateşte yanmaktayım.
5[b] **yaḥyā** ... daḫı: **yaḥyā** velī buḫūr-veş ser-āteşdeyem daḫı MK.

467. MK: 168[b]; YD: G. 465.

1 (Ey sevgili), aşk şarabının keyfi beni sardığından beri ne ayrılık kederini ne de vuslat zevkini anlayabildim.
2 Âşık gizlice sevgiliyle baş başa kalabildikten sonra (yârin) sohbetinde dostların kalabalığı ona mâni olmaz.
3 Ey gönül, kendini vuslat aynasında görme! Vuslatın lezzet (لذت)’i, ayrılık derdine/zillet (ذلت)’ine vesiledir.
4 Ah ah! Sevgilinin güzel yüzünün/bakışlarının heybeti, beni cemâlini seyretmekten mahrum edip aklımı başımdan alır.
5 Ey Yaḥyā, (onun) hizmetinde olmak benim için saadetin ta kendisidir; o şahın hizmeti canıma minnettir.
5[b] minnetdür: minnet MK.

468. MK: 169[a]; YD: G. 466.

1 Yaşlandıkça dişlerimin incisi döküldü, benim dişlerimin yeri divani hatla yazılmış sin harfine benzedi.
2 Yokluk diyarının sert rüzgârı esince hepsi de hazan yaprağı gibi sarsılıp düştü.
3 Bütün beden hadiseler topuyla harap oldu; güya dilim, bedenleri yıkılmış kalenin bir askeridir.
3[a] cümle ten: cümleten MK.

akçam dükendi cümle çıḳup gitdi dişlerüm
bürc-i vücūdumuŋ yine ṭolundı ülkeri

5. **yaḥyā** yüzüm buruşdı ṣadef kāsesi gibi
aldurdı cevherini ṣanasın ki cevherī

469.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün
Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. lāyıḳ-mıdur tırāş ėdesin ol ḫaṭ-ı teri
rūmuŋ yüzi ṣuyıdur efendim yeŋiçeri

görmezden evvel ay yüzini sevdi yılduzum
ėyvāy eger görinür ise baŋa ol perī

3. güldükçe çāh olur iki yanında rūyınuŋ
düşerse yūsuf-ı dil aŋa yėridür yėri

bir gün miyān-ı yāri kenār ėtmek istedüm
ḳanuma girdi ortaya ṣoḳuldı ḫançeri

5. baḥr-i fenāda ġayrileri yüze gelmesün
ṭutsun cihān yüzini ḳamu rūm erenleri

bir mīli oldı sā'id-i sīmīn sāḳīnüŋ
olmış-durur ḳadeḥ aŋa cām-ı sikenderī

7. maḥbūbı ḳucmaŋuz dėyü eyler naṣīḥati
yaḥyā yėnür ṣanur sezerin ṣūfī dil-beri

470.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün
Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. yoluŋda vėrmez isem baş u cānı gösgötüri
benümle ḳorḳud efendi cihānı gösgötüri

---

4 Bütün dişlerim döküldü, akçem tükendi; beden burcumun yine Süreyyası battı.
5 Ey Yaḥyā, sedef kasesi gibi yüzüm buruştu; sanki sarraf incisini elinden kaptırdı.

469. MK: 169[a]; YD: G. 467.

1 O yeni çıkmış ayva tüylerini tıraş etmen uygun mudur? Ey efendim! Yeniçeri, Rûm diyarının yüz akıdır.
2 Yıldızım (onun) ay yüzünü görmeden sevdi, eğer o peri bana görünürse vay hâlime!
3 Güldükçe yanaklarında kuyular/gamzeler görünür; gönül Yusuf'u ona düşerse yeridir, yeri!
4 Bir gün yârin belini sarmak istedim, hançeri araya girip kanımı döktü.
5 Bütün Rûm erenleri cihanı sarsın da (bu) yokluk denizinde/dünyada başkaları yüzemesin/ortaya çıkmasın.
MK: -.
6 Sakinin gümüş kolu bir mil oldu, kadeh de onun üzerindeki İskender'in aynasıdır.
MK: -.
6[a] mīli: meyli YD; sīmīni: sīmīn-i YD.
7 Ey Yaḥyā, sofu "Sevgiliyi kucaklamayın!" diye nasihat eder. Anlaşılan dilberi yiyecek sanır.

470. MK: 169[b]; YD: G. 468.

1 Ey efendi, yolunda canımı feda etmezsem baştan sona bütün cihanı benimle korkut/"Sevgili uğrunda canını vermeyen işte böyle acı çeker!" diyerek beni bütün dünyaya rezil et!

maḥabbet aŋa dėrin kim aŋılsa nām-ı ḥabīb
unuṭdura saŋa kevn ü mekānı gösgötüri

iki cihānda murādum nigārdur ancaḳ
gözüme hīç görinmez ḳalanı gösgötüri

örümcek aġına ṣaymaz ziyāde ‘āşıḳ olan
ḳapuŋda ḫayme-i heft-āsümānı gösgötüri

ġamuŋla şād olana bir-durur firāḳ u viṣāl
çeker anuŋ gibi bār-ı girānı gösgötüri

ne deŋlü ise göz açup yumıncadur meṣelā
cihānda ‘āşıḳa vuṣlat zemānı gösgötüri

getürmek olur idi ḳāle ḥāli ėy **yaḥyā**
ṣıġaydı ẓarf-ı ḥurūfa me‘ānī gösgötüri

471.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

pīrlükden çīn çīn oldı faḳīrüŋ peykeri
rūm deryāsın ṭalazlandurdı āhum ṣarṣarı

ṭaŋ yėrine döndi aġarmaġa yüz ṭutdı ṣaḳal
ẓulmetüm nūr-ile ṭaġıldı iki yıldan beri

pīrümüŋ ‘oṣmān-ı ẕi'n-nūreyne döndi çihresi
pür-żıyā ėtdi yüzüm cāmın o rūy-ı enveri

ḳarası görinmeyen deryā-yı nūruŋ ‘aynıdur
her aġarmış aṣfiyānuŋ ṣūret-i zībāları

bu beyāż-ı mūy-ile **yaḥyā** ṣanasın rūyumuŋ
ṭā’ir-i ḳudsī gibi var nūrdan bāl ü peri

---

2 Yârin adının anılması, sana dünyayı büsbütün unutturur, işte aşk budur!
3 İki cihanda muradım, yalnızca resim gibi güzel sevgilidir; ondan başka hiçbir şeyin gözümde kıymeti yoktur!
4 (Ey sevgili!) Kapında körkütük âşığın olan, yedi kat göğün çadırına bir örümcek ağı kadar değer vermez.
5 Gamınla sefa bulana ayrılıkla vuslat birdir; onun gibi ağır bir yükü büsbütün çeker.
6 Ne kadar sürerse sürsün dünyada âşığa vuslat vakti, bir göz açıp kapamak gibidir.
7 Ey Yaḥyā, manalar harfler kılıfına büsbütün sığsa hâli dile getirmek mümkün olurdu.

471. MK: 169[b]; YD: G. 469.

MK’de gazelin ikinci ve üçüncü beyitlerinin mısraları birbirinin yerine yazıldığından müstensih tarafından mısra başlarına “ġalaṭ” notu düşülmüş ve beyitlerin doğru hâli, hatalı beyitlerden sonra kaydedilmiştir.

1 İhtiyarlıktan yüzüm buruş buruş oldu, ahımın sert rüzgârı Rûm denizini dalgalandırdı.
2 Ağarmaya başlayan sakalım tan yerine benzedi; iki yıldır karanlığım nur ile dağıldı.
döndi: ṭondı MK.
3 Şeyhimin yüzü, iki nur sahibi Osman’a benzedi; o nurlu çehresi yüzümün camını aydınlattı.
3[b] o rūy-ı: urdı MK.
4 Velilerin ağarmış güzel yüzleri, karası/siyahı görünmeyen nur denizi gibidir.
5 Ey Yaḥyā, sakalın bu beyazlığıyla yüzümün sanki mukaddes kuş misali nurdan kanatları vardır.

472.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ġayri maḥbūba gözüm eylemez idi naẓarı
saŋa fi'l-cümle eger beŋzemese ba'żı yėri

deli göŋlüm seni gözler seni ėy ḳaşı hilāl
yine āyīne gibi yollara ėdüp naẓarı

3. rāh-ı 'ışḳuŋda ceres gibi belürdür gendin
'āşıḳ-ı ḫaste-dilüŋ kimseden olmaz ḥaẕeri

şādümānam ki şehā āyine-i ḥüsnüŋde
görinür ḳullaruŋa mihr ü maḥabbet eṣeri

5. vuṣlat-ı yār-ile ṭaġ üsti aŋa bāġ olur
bir kişi sevdügi maḥbūb-ile ėtse seferi

ne seferdür bu ki derd ehli geçüp dünyādan
mülk-i 'uḳbāya gider hergiz alınmaz ḫaberi

7. gün gibi meşhed-i **yaḥyā**yı ṭavāf eyler iseŋ
şevḳ-ile raḳṣa gire ṭopraġınuŋ ẕerreleri

473.

Müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün

Recez – + + – / + – + – / – + + – / + – + –

1. berg-i ḫazān gibi çıḳar gėyme libās-ı fāḫiri
āḫirete giden gibi ṣoy bu libās-ı ẓāhiri

'ayn-ı 'avāmı gözlemez mūẕīler izin izlemez
ėl gözine faḳīr olur āḫiretüŋ ekābiri

3. meykede mühmelātınuŋ ḳabri cehenneme döner
bir ḳaraŋu bucaḳ olur bāde-ḫorınuŋ āḫiri

---

472. MK: 170[a]; YD: G. 470.

1 (Ey sevgili), eğer kimi yeri sana tıpatıp benzemeseydi gözüm başka güzele bakmazdı.

2 Ey hilâl kaşlı güzel! Deli gönlüm yine ayna gibi yollara bakıp seni arar, seni!

2[a] gözler: göz MK.

3 (Senin) aşkının yolunda çan misali kendini belli eder; gönlü yaralı âşık kimseden çekinmez!

3[b] ḫaẕeri: ḫaberi YD.

4 Ey şah, mesudum; zira güzellik aynanda kullarına karşı aşk ve sevgi işaretleri görünür.

5 Bir kimse yola sevdiği güzelle çıksa yârin vuslatı ile her muradına kavuşur.

6 Dert ehli dünyadan geçip ahirete gider; (lakin onlardan) hiç haber alınmaz, bu nasıl yolculuktur?

7 (Ey sevgili), güneş gibi Yaḥyā şehidinin kabrini tavaf edersen toprağının zerreleri şevkle raksa başlar.

473. MK: 170[a]; YD: G. 471.

1 Hazan yaprağı gibi gösterişli elbiseyi giyme, çıkar. Ahiret yolcusu gibi bu görünen giysiyi soy.

2 Halkın nazarına itibar etmez, zalimlerin yolundan gitmez; ahiretin ulusu, dışarıdan fakir görünür.

2[b] āḫiretüŋ: āḫirüŋ MK.

3 Meyhane gafillerinin kabri cehenneme döner, şarap içenin sonu ise bir karanlık köşe olur.

3[b] bāde-ḫorınuŋ : bāde-ḫārınuŋ YD.

ma‘nī yüzinde ma‘ṣıyet bağlu ḥımāra döndürür
müktesib-i ṣaġā’iri mürtekib-i kebā’iri

murġ-ı ḥużūruŋ uçura bir gün olur ṭoġan gibi
bāl ü perin aça uça maẓlemeŋüŋ defātiri

keṣret-ile şerāb içen ḫar-gelenüŋ miṣālidür
ṣavt u ṣadā-yı çeng-ile çingenenüŋ panāyiri

ṭāḳati ṭāḳ olup-yürür döndi kemāna ḳāmeti
yāsını **yaḥyā**nuŋ çeker ṣanma zemāne ṣā‘iri

474.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

bir bahādır bir ḳıyıḳ şāhīnüŋ oldum çākeri
āfet-i cān-ı cihāndur ḳanlu balḳandur yėri

oldı her dīvāne vü şeydāsına ṭaġ üsti bāġ
gün gibi zīrā seferden ḫālī olmaz ol perī

menzili dārü's-selām u meskeni ṭūr-ı niyāz
nūra ġarḳ eyler cemāli gibi anı çāderi

ẕü’l-feḳār-ı ḥaydar-ı kerrāra beŋzer hey’eti
‘āşıḳ-ı şeydāya dest-i merḥabādur gönderi

ṣanmaŋuz anı şerāb-ı nāz-ile mestānedür
ṣarṣar ol serv-i semen-sīmāyı āhum ṣarṣarı

sāḳī-i cām-ı maḥabbetdür cemāli ‘āleme
gitdi ‘aḳlum ol perī yüzlüyi görelden beri

---

4 İsyan; aslında büyük küçük günah işleyen kimseleri, bağlı eşeğe benzetir.

5 Bir gün gelir, zulmün defterleri doğan gibi kanadını açıp uçarak (senin) huzur kuşunu uçurur.
5[a] uçura: uçursa MK; olur: ola MK.
5[b] maẓlemeŋüŋ: muẓlimeŋüŋ YD.

6 Çengin sesiyle çingenenin panayırı, toplu hâlde şarap içen eşek sürüsü/serseriler gibidir.

7 Takati kesildi, boyu iki büklüm oldu/yaya benzedi; zamane şairi Yaḥyā’nın yasını tutar/yayını çeker sanmayın.
7[a] olup: oldı YD.

474. MK: 170[b]; YD: G. 472.

1 Öyle bir bahadırın, öyle bir kıyıcı şahinin kölesi oldum ki cihanın canına afettir; (onun) yeri kanlı Balkan’dır.

2 O peri, güneş gibi gezinmekten kendini alamadığı için aşktan aklını yitirmiş âşıkları muradına erdi.

3 (Onun) menzili cennet/selamet yurdu, meskeni de yakarış Tur’udur; otağı onu güzel yüzü gibi nura gark eder.

4 Şekli Hz. Ali’nin kılıcına benzeyen mızrağı, çılgın âşığa uzanan merhaba elidir.

5 Onu naz şarabıyla sarhoş olmuş sanmayın, o yasemin yüzlü selviyi ahımın şiddetli rüzgârı sarsar.

6 (Onun) güzel yüzü, âleme aşk kadehini sunan sakidir; o peri yüzlü güzeli gördüğümden beri aklım başımda değil!

7. cān vėrüp **yaḥyā** gibi yolında ḫāk olmaḳ anuŋ
‘āşıḳuŋ ẕevḳı yėridür ‘āşıḳuŋ ẕevḳı yėri

475.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. o mest-i nāzı ṣanmaŋuz yürür geh ṭoġrı gāh egri
nihāl-i ḳaddini ėrdükçe eyler bād-ı āh egri

ser-i serv-i ḫırāmāna ṣanasın māh-ı nev inmiş
görüŋ kim ol ḳamer-peyker gėyer zerrīn-külāh egri

3. ruḫuŋ üzre n'ola ṭoġru degülse ḳaşlaruŋ şāhum
yazılsa āfitāb üzre olur medd-i siyāh egri

girīzān olma oḳ gibi kemān-ı ḳadd-i ‘āşıḳdan
nişāna menzil-i ‘ışḳ içre varmaz tīr-i āh egri

5. görindüŋ aŋa ġarrālandügi'çün ėy perī beŋzer
ṣarardı beŋzi günden güne oldı rūy-ı māh egri

ḫarābāt ehline birdür reh-i mescidle meyḫāne
aḳar ṣu gibi rind olan yürür geh ṭoġrı gāh egri

7. yüzüŋdür cāmi‘-i ḥüsn ü ḳaşuŋ miḥrābıdur anuŋ
ki olur ṭāḳ-ı miḥrāb-ı maḳām-ı secdegāh egri

sücūd ėdüp nişān-ı pāyuŋı miḥrāb ėdinmişdür
görinür anuŋ-içün her zemān çarḫ-ı dü-tāh egri

9. seni ṭoġruluġ-ile sevdi çün-kim ėy sehī-ḳāmet
ölürse meşhed-i **yaḥyā**da bitmez bir giyāh egri

---

7 Yaḥyā gibi can verip onun yolunda toprak olmak âşığa zevktir, zevk!
7[b] ‘āşıḳuŋ: ‘āşıḳa MK.

475. MK: 170[b]; YD: G. 473.

1 O naz sarhoşunu bir doğru, bir eğri yürür sanmayın; ah rüzgârı dokundukça (onun) fidan boyunu eğer.

2 Altın işlemeli başlığını eğri takan o ay yüzlü güzele de bakın! Sanki salınan selvinin tepesine hilâl inmiştir.

3 Ey sultanım, yüzünün üstündeki kaşların doğru değilse şaşılır mı? Âfitâb (آفتاب)/Güneş üzerine siyah med çekilse eğri olur.
3[b] üzre: - MK.

4 Âşığın yay boyundan ok gibi kaçma; (çünkü) aşk menzilinde ah oku hedefe eğri varmaz.
MK: -.

5 Ey peri, ayın renginin solup yüzünün günden güne eğilmesine/hilâl olmasına bakılırsa anlaşılan kibirlendiği için ona göründün.

6 Meyhane ehli için meyhaneyle mescidin yolu birdir. Rind olan, akarsu gibi gâh doğru gâh eğri yürür.

7 (Ey sevgili!) Güzellik camisi yüzün, kaşınsa onun mihrabıdır; zira mescitte mihrabın kemeri eğri olur.
MK: -.

8 İki kat olmuş felek, ayağının izini mihrap edinip secdeye varmıştır; onun için her zaman eğri görünür.

9 Ey fidan boylu güzel! Ölünce Yaḥyā şehidin mezarında bir tane eğri ot bitmez; çünkü (o) seni sadakatle/doğrulukla sevdi.

476.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. ḥammām gibi odlara yaḳup bu çākeri
ḳanuma girdi girmedi ḥammāma ol perī̄

bir himmet eyleŋ ola ki ḥammāma gire yār
ėy başı ḳaba yalıŋ ayaḳ rūm erenleri

3. ḫalvetde nūr görmek ise ḳaṣdı zāhidüŋ
ḥammām içinde görsün o māh-ı münevveri

ḥammām içini beŋzedürin cāy-ı maḥşere
kim olur anda şāh gedānuŋ berāberi

5. **yaḥyā** ṣu ḳoymaġ içün ayaġına ol mehüŋ
gūyā ki ṭās ėdindi felek mihr-i enveri

477.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. görmeze urup geçer 'ayn-ı mu'āṣırlar bizi
ṣūretā taḫfīf ėden ma'nī̄de aġırlar bizi

ejdehā gibi yudar açar meḳābirden dehān
ḳara yėrler güm ėder bir gün hem acırlar bizi

3. ṭalma dünyā lez̲z̲etine hādimü'l-lez̲z̲ātı gör
cümleten sevdügümüzden bir gün ayırlar bizi

söylemez nādāna açılmaz kitāb-ı manṭıḳuz
aŋlamaz bilmez çıḳarmaz ehl-i ẓāhirler bizi

5. ehl-i 'irfānuŋ cihānda ka'be-i maḳṣūdıyuz
gün gibi şevḳı olan her gün ṭolanurlar bizi

---

476. MK: 171[a]; YD: G. 474.

1 O peri, bu âşığı hamam gibi ateşlerde yakıp/perişan edip kanıma girdi de hamama girmedi.

2 Ey yalın ayak, başı kabak/perişan hâlde (gezen) Rûm erenleri! Himmet edin, belki sevgili hamama girer.

3 Sofunun gayesi uzlet köşesinde/hamamda nur görmek ise hamam içindeki o parlak aya baksın.

4 Hamamın içini mahşer yerine benzetirim; zira orada sultan kölenin dengi olur.

4[b] şāh: şāh u MK.

5 Ey Yaḥyā, felek güya o ayın ayaklarına su serpmek için parlak güneşi tas edindi.

477. MK: 171[a]; YD: G. 475.

1 Akranların gözü bizi görmezden gelip geçer; görünüşte bizi hafife alan, hakikatte izzet ve ikramda bulunur.

2 Kara toprak bir gün kabirlerden ağız açıp bizi ejderha gibi yutar, yok eder de bize eziyet ederler.

2[b] hem: kim MK.

3 Dünya lezzetine dalma, lezzetleri yok edeni/ölümü idrak et! Bütün sevdiklerimizden bizi bir gün ayırırlar.

4 (Biz) cahile söyleyip açılmayan söz kitabıyız; bizi mana ehli olmayanlar anlayıp çözemez.

5 (Biz) ilim ve fazilet sahiplerinin dünyada emel Kâbe'siyiz; güneş gibi âşkı/şavkı olan, bizi her gün dolaşır.

beyt-i aḥzānuŋ derūnında mu‘ammā oluruz
seyre da‘vet ėtmege ḳaṣd ėtse sā’irler bizi

7. döndi ėy **yaḥyā** pelāsa künh-ile köhne libās
ma‘rifet ‘uryānları görse ṭonadurlar bizi

478.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. çıḳsun ol göz ki senüŋ ġayrüŋe ėde naẓarı
ṭopraġ ol başa ola olmaz ise derd-i seri

bu yėter baŋa ki tābūtumuŋ öŋince benüm
gidesin rūḥ-ı revān gibi bedenden ileri

3. ġażabuŋ olduġı vaḳtin beni öldür dėr idüm
ḫāṭırum gibi eger ṣınmasa sözüm güheri

yalımum alçaġ olup yürimez idüm ṣu gibi
olsa sen serv-i bülendüŋ baŋa ‘ālī naẓarı

5. ne viṣāl-ile sevinür ne firāḳa yėrinür
ḫaste-i ‘ışḳ olanuŋ gendüden olmaz ḫaberi

bu yıḳıḳ göŋlümi yapmaġa heves eyleme kim
oldı ‘ışḳuŋla senüŋ seyl-i fenā reh-güẕeri

7. şi‘r-i **yaḥyā**yı ṣaḳın ėy gül-i ḫandān oḳıma
aġladur ādemi zīrā ki anuŋ şi‘r-i teri

479.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. gözümüŋ nūrı göŋlümüŋ sürūrı ‘ömrümüŋ varı
bizümle dōst olmazsaŋ ‘adāvet eyleme bārī

---

6 Gezip dolaşanlar/birileri bizi gezintiye davet etmek istese hüzünler evinin/beytinin içinde gizlenir, varlık âlemine çıkmayız/muamma oluruz.

7 Ey Yaḥyā, eski elbise sonunda hırkaya döndü; marifet üryanları bizi görse giydirip kuşatır.
7[a] libās: pelās MK.

478. MK: 171[a]; YD: G. 476.

1 (Ey sevgili), senden başkasına bakan o göz çıksın; başında dert olmayana yazıklar olsun!
1[b] ola olmaz ise derd-i seri: olmaz ise ġamuŋ derd-i seri MK.

2 Benim tabutumun önünde, salınan bir ruh misali bedenden önde yürü! Bu bana yeter.

3 Eğer sözümün incisi gönlüm gibi kırılmasaydı gazap ettiğin vakit “Beni öldür!” derdim.

4 Sen yüksek selvinin yüce nazarı bana nasip olsaydı (böyle) su gibi dibe vurmuş bir hâlde gezmezdim.

5 (Âşık) ne vuslata sevinir ne de ayrılıktan yakınır, aşk hastası olanın kendinden haberi olmaz.

6 (Ey sevgili), bu harap olmuş/kederli gönlümü onarmaya heveslenme; zira (gönül) senin aşkınla yokluk selinin uğrak yeri oldu.

7 Ey gülen/açılmış gül, Yaḥyā’nın şiirini sakın okuma; zira onun latif şiiri insanı ağlatır.
7[a] gül-i: göŋül MK.

479. MK: 171[b]; YD: G. 477.

1 Ey gözümün nuru, gönlümün huzuru, ömrümün varı! Bizimle dost olmazsan bari düşmanlık etme!

yanuŋda ėy kerem kānı maḥabbet bir günāh ancaḳ
şefā‘at issi sulṭānuŋ ne var olsam günehkārı

zihī devlet ki cānānuŋ saŋa ḫışm-ile söylerken
sen aŋa ḥālüŋi aġlayasın yalvarı yalvarı

yolında āh ėdüp küstāḫlıḳ ėtmek diler göŋlüm
ṣuçum baġışlaya şāyed ki öpem dest-i dil-dārı

edā-yı ḫūb-ile gūyā ġazel baḥrinde **yaḥyā**nuŋ
niḳāb-ı şāhid-i ma‘nādur elfāẓ-ı dürer-bārı

480.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

vücūdum ḳāf-ı ‘ışḳ ancaḳ kesilmez ‘aynumuŋ yaşı
taṣavvur ėtdügüm olmaz oŋulmaz baġrumuŋ başı

ne ḥikmetdür bu kim ol nev-cüvānuŋ genc-i ḥüsninde
ṣanasın iki şemşīr-i ṭılısm olmış iki ḳaşı

firāḳa ḳābiliyyet yoḳ viṣāl-i lā-yezālüm var
göŋül levḥinde taṣvīr ėtdi yāri ‘ışḳı naḳḳāşı

hemīşe ‘āşıḳ-ı dīvāneler kūyında cānānuŋ
ṭuyūr-ı cennete teşbīh ėder yār atduġı ṭaşı

ḳomaz ol āfitāba baḳmaġa bir laḥẓa ėy **yaḥyā**
cihānda görmedüm hergiz gözüm yaşı gibi nāşī

481.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

gel e ėy rūḥ-ı muṣavver gel e ėy cān kesi
bizi bī-cān ėdüben gitmege ėtme hevesi

---

2 Ey ihsan kaynağı, aşk (senin) yanında bir günahtır; lakin şefaat sahibi sultanın günahkârı olsam ne var?

3 Sevgilin sana öfkeyle karşılık verirken sen ona yalvarıp ağlayarak hâlini anlatırsın/hâlinden yakınırsın. Ne büyük saadet!

4 Gönlüm (onun) yolunda ah edip kabalık etmek ister. (Böylece) belki suçumu bağışlar da gönül çelen sevgilinin elini öpebilirim.

5 Yaḥyā'nın gazel denizinde/şiirinde güzel bir üslupla söylediği inciler saçan sözleri, sanki mana güzelinin yüz örtüsüdür.

480. MK: 172[a]; YD: G. 478.

1 Vücudum aşkın Kaf Dağı olsa da pınarımın suyu kesilmez/gözümün yaşı dinmez. Hayalim gerçek olmaz, bağrımın yarası şifa bulmaz.

2 O yeni yetme güzelin kaşları, sanki güzellik hazinesinde iki tılsımlı kılıç olmuş; bunun hikmeti nedir?

3 Aşkının nakkaşı yâri gönül levhasında nakşetti; (artık) ayrılığa ihtimal yok, ebedî vuslatım var!

4 Sevgilinin mahallesinde divane âşıklar, yârin attığı taşları hep cennet kuşlarına benzetir.

5 Ey Yaḥyā, dünyada gözyaşım gibisini hiç görmedim; o güneşe bakmama bir an müsaade etmez.

481. MK: 172[a]; YD: G. 479.

1 Ey suret bulmuş ruh, ey can, gel! Bizi cansız/gönülsüz koyup gitmeye heveslenme!

bildürür ḥasret-ile göçdügümi dünyādan
āh kim ḥālet-i nez‘ümde fiġānum ceresi

3. ėremez leylīye şol kimse ki mecnūn olmaz
‘ışḳ yolında ḳalur fikr ü firāset feresi

ka‘be gibi yine müstaġraḳ-ı envār olmış
ėy ḫalīlüm yüzüŋ üstindeki ḫālüŋ ‘adesi

5. āferīn aŋa ki ‘ışḳ-ile gide āḫirete
āh-ile ḫatm ola **yaḥyā** gibi āḫir nefesi

482.

Müfte‘ilün mefā‘ilün müfte‘ilün mefā‘ilün
Recez – + + – / + – + – / – + + – / + – + –

1. ‘ilm-i nihānumuz ėder ehl-i kemāli mübtedī
ḫalḳuŋ ebü'l-me‘ārifi bilmedi daḫı ebcedi

anuŋ elini öp ki ol vāṣıl-ı ḥaḳ ėde seni
besmele meddine döne iki yed-i mü’eyyedi

3. bizden öŋürdi evliyā cānib-i ḥaḳḳa gitdiler
gözledi her muḥammedī ḳāfile-i muḥammedi

ma‘nī yüzinde evliyā mürşid-i rāh-ı muṣṭafā
ḫātemine nigīn ėder bu felek-i zebercedi

5. ṣūfī-i ṣāfī gendüyi öldi meşābesinde ḳor
tācı olur bi-‘aynihi türbe-i ḳabri künbedi

gülmez açılmaz ādeme ḳış güni gibidür hemān
maẓleme issi ẓālimüŋ göz göre rūy-ı ebredi

7. nite-ki kāf-ı mu‘tekif beyti içinde zāhidā
gizledi **yaḥyā** adını ehl-i dile çekilmedi

---

2 Ah ah! Can verirken feryadımın çanı, dünyadan hasretle göçtüğümü haber verir.

3 Mecnun olmayan/aşktan aklını yitirmeyen kimse Leyla’ya kavuşamaz; (zira) akıl ve idrak atı, aşk yolunda ilerleyemez.

4 Ey sadık dostum, yüzündeki beninin mercimeği yine Kâbe gibi nurlara gark olmuş.

5 Övgüler ahirete aşkla giden, son nefesi Yaḥyā gibi ah ile tamamlanan o kimseyedir.

482. MK: 171[b]; YD: G. 480.

1 Halkın âlimi ebcedi dahi bilmezken (bizim) gizli ilmimiz, ilim ve fazilet sahibini talebe eder.
MK nüshasında ikinci mısranın yerine ikinci beytin ilk mısraı yazılmış, mısra başına “ġalaṭ” notu düşülmüştür. Doğru mısra ise hemen üzerine kaydedilmiştir.
1[b] ebü'l-me‘ārifi: eb-i me‘ārifi MK.

2 Kudretli elleri besmele meddine benzeyen o kimsenin elini öp ki seni Hakk’a ulaştırsın.

3 Veliler bizden önce Hakk’ın huzuruna vardılar, her Müslüman Hz. Muhammed’in ümmetini gözledi.

4 Evliya hakikatte Mustafa yolunun rehberidir, (o kadar kudretlidir ki) bu zebercet feleği yüzüğüne taş eder.

5 Temiz gönüllü derviş, kendini öldü sayar; (onun) tacı hakikatte kabrinin türbesine kubbe olur.

6 Zulmeden zalimin soğuk yüzü bir türlü aydınlanmayan kış günü gibidir.
6[b] maẓleme: muẓlime YD.

7 Ey sofu, Yaḥyā adını itikâf ehli/mutekif’in kâf (ک)’ı gibi beyti/evi içinde gizledi de kimsenin diline düşmedi.

483.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. seng-i cevr-ile ḫarāb eyle serāy-ı tenüŋi
gizlü genc ol yüri vīrānede ḳıl meskenüŋi

pādişāhum saŋa ben nėce 'adū olmayayın
öldürürsin ḳılıcuŋla göricek düşmenüŋi

3. keremüŋden beni nā-ḥaḳ yėre öldür tā kim
rūz-ı maḥşerde elümden ḳomayam dāmenüŋi

çaġırursaŋ yėridür ḫāneŋe 'āşıḳlaruŋı
zeyn ėderseŋ n'ola bülbüller ile gülşenüŋi

5. dār-ı dünyāya göŋül vėrme ṣaḳın ėy **yaḥyā**
ṭopraġa sürmeyi-gör āyine-i rūşenüŋi

484.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. senüŋle biz refāhiyyetde kimse bilmez aḥvāli
kilāb-ı kūyuŋ uyḫuda cihān aġyārdan ḫālī

benümle āşinā olduŋ cihānı baŋa yad ėtdüŋ
viṣālüŋ şuġlına düşdüm unutdum ġayri eṣġāli

3. alur göz-ile baḳmaduŋ begüm bāzār-ı 'ālemde
nėçe yıllar metā'-ı cānuŋ olmayınca dellāli

ṣoyunup ḫān-ḳāh-ı 'ālem içre ėy hilāl-ebrū
hemān bir kez yüzüŋi gören olur rūm abdālı

---

483. MK: 172[b]; YD: G. 481.

1 Dert taşıyla beden sarayını harap et! Gizli hazine ol; haydi, viraneyi mesken tut!
1[b] ol: - MK.

2 Ey padişahım, ben sana nasıl düşman olmayayım? Hasmını gördüğün yerde kılıcınla öldürürsün.

3 Lütfedip beni yok yere öldür ki mahşer günü eteğini elden bırakmayayım/iki elim yakanda olsun.

4 Âşıklarını evine davet etsen yeridir; gül bahçeni bülbüllerle süslersen şaşılmaz.

5 Ey Yaḥyā, dünya yurduna sakın gönül verme; parlak aynanı toprağa düşürme!

484. MK: 172[b]; YD: G. 482.

1 (Ey sevgili), seninle huzur içinde olduğumuzu kimse bilmez. (Zira) mahallenin köpekleri uykuda, dünya engelden/rakipten arınmış.

2 Benimle dost olup cihanı bana yabancı ettin. Vuslatın telaşına düştüm, kalan işleri unuttum.

3 Ey beyim, yıllarca can malının tellalı olmadıkça dünya pazarında (bana) alıcı gözle bakmadın.
3[b] cānuŋ: vaṣluŋ MK.

4 Ey hilâl kaşlı güzel! (Senin) yalnızca bir kez yüzünü gören dünya dergâhında soyunup/tasavvuf yoluna girip Rûm abdalı olur.
4[a] ṣoyunup: ṣoyınup MK.

5. gelürseŋ al kemḫāyı gėyüp bir gėce ėy meh-rū
sevād-ı leyletü'l-ḳadr ola **yaḥyā**nuŋ ḳara şālı

485.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. sensin sipihr-i ma'rifetüŋ bedr-i kāmili
sensin efendi ḥüsn ėlinüŋ şāh-ı 'ādili

n'eylerseŋ eyle bilmeze ur ḳılma iltifāt
seng-i cefā vü cevre nişān eyle cāhili

3. āyīne gibi gözde vü göŋülde yėr ėder
her kim ki ola ḥüsn ü cemālüŋ muḳābili

şems-i cemālüŋe baḳamaz kimse ėy perī
zīrā ki bī-başīret ėder 'ayn-ı 'āḳılı

5. nuṭḳum ṭutulsa 'ışḳ-ile sūsen gibi n'ola
gül yüzlü yāre söyleyemez mübtelā dili

ḥüsn ü melāḥatuŋ gibi deryā-yı 'ışḳumuŋ
'ālemde ne nihāyeti vardur ne sāḥili

7. **yaḥyā** muḥibb-i muḫliṣüŋ olsa 'aceb-midür
ehl-i sülūk olan sever insān-ı kāmili

486.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. dil-i maḥzūnumı bir gün tesellā ėtseŋ olmaz mı
ṭutalum düşmenüŋ oldum müdārā ėtseŋ olmaz mı

---

5 Ey ay yüzlü güzel! Bir gece kırmızı renkli, ipek elbiseni giyip gelirsen Yaḥyā'nın kara şalı Kadir Gecesi'nin karanlığı olur.

485. MK: 173[a]; YD: G. 483.

1 Ey efendi, sensin marifet göğünün kusursuz dolunayı; güzellik yurdunun adil sultanı sensin!

2 Ne yap et görmezden gel, ilgilenme! Cahili eziyet ve zulüm taşıyla vur!

3 Her kim güzellik ve cemâlin aksi olursa ayna gibi gözde ve gönülde yer eder.

3[b] ki: - MK.

4 Ey peri, kimse güzel yüzünün güneşine bakamaz; zira (senin cemâlin) ariflerin gözünü kör eder.

5 Aşktan zambak gibi nutkum tutulsa şaşılmaz; (çünkü) âşığın dili, gül yüzlü yârin karşısında konuşamaz.

6 (Ey sevgili), güzelliğin ve zarafetin gibi aşkımın denizinin de dünyada ne sonu ne de sahili vardır.

7 Yaḥyā, (senin) dostunun sevgilisi olsa şaşılmaz; (zira) tasavvuf yolunun yolcusu, kâmil insanı sever.

7[a] muḥibb-i: muḥibb ü MK.

486. MK: 173[a]; YD: G. 484.

1 (Ey sevgili), kederli gönlümü bir gün teselli etsen olmaz mı? Düşmanın oldum sayalım, yüzüme gülsen olmaz mı?

beni tīġ-ı celālüŋle gül-i ṣad-berge döndürseŋ
kemāl-i ‘ışḳumı ḫalḳa hüveydā ėtseŋ olmaz mı

3. baŋa gelmezsin ėy ḳaşı kemānum bārī tīrüŋden
ḫoş-āmed eyleseŋ bir nāme peydā ėtseŋ olmaz mı

bulutlar gibi bād-ı āhum-ile ṭaġlara düşdüm
gelüp mecnūn-ı şeydāŋı temāşā ėtseŋ olmaz mı

5. güneş gibi ėrişüp āsitānuŋ āsümānından
bugün ‘īsā gibi **yaḥyā**yı iḥyā ėtseŋ olmaz mı

487.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Mücteṣ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. ḳaṭār-ı ḳāfile seyl olduġını gördüŋ-mi
ḫaremde göz yaşı nīl olduġını gördüŋ-mi

ṣalā-yı da‘vet-ile ka‘bede müselmānlar
müsāfirān-ı ḫalīl olduġını gördüŋ-mi

3. resūle vāḳı‘ olan mā-cerāyı bildüŋ mi
belāya ṣabr-ı cemīl olduġını gördüŋ-mi

ya maḥşer-i ‘arafāta varup ṣıġār u kibār
ḳarınca gibi ẕelīl olduġını gördüŋ-mi

5. ṣabā öŋince giden ebr-i nev-behār gibi
cemeller ile raḥīl olduġını gördüŋ-mi

ṭarīḳ-ı ka‘bede nūr-ı muḥammed-i ‘arabī
mürīd-i ‘ışḳa delīl olduġını gördüŋ-mi

---

2 Beni celâl kılıcınla yüz yapraklı güle döndürüp sevdamın büyüklüğünü halka aşikâr etsen olmaz mı?

3 Ey yay kaşlı güzelim! Bana gelmezsin, (bilirim); bari okundan bir mektup hazırlayıp gönlümü hoş etsen olmaz mı?

4 Ahımın rüzgârıyla bulutlar gibi dağlara düştüm; gelip çılgın âşığını seyretsen olmaz mı?
4[b] mecnūn-ı: mecnūn u MK.

5 Bugün eşiğinin göğünden güneş gibi doğup Hz. İsa misali Yaḥyā’yı ihya etsen olmaz mı?

487. MK: 173[a]; YD: G. 485.

1 Kervan katarının sel gibi aktığını gördün mü? Kâbe’de gözyaşlarının Nil olduğunu gördün mü?

2 Kâbe’de ezanın davetiyle Müslümanların sadık dosta/Hz. İbrahim’e misafir olduğunu gördün mü?

3 Resulün başından geçenleri duydun mu? Belaya en güzel şekilde nasıl sabredildiğini gördün mü?
3[a] bildüŋ mi: gördüŋ-mi MK.

4 Ya Arafat mahşerine çıkan büyük küçük herkesin (Allah’ın huzurunda) karınca gibi aciz olduğunu gördün mü?
4[a] ṣıġār u kibār: ṣaġīr ü kebīr MK.

5 (Müslümanların) sabah rüzgârıyla sürüklenen ilkbahar bulutu gibi develerle göç ettiğini gördün mü?

6 Hz. Muhammed’in nurunun Kâbe yolunda aşk müridine kılavuz/hac rehberi olduğunu gördün mü?

7. vücūdı ḳıble-i ʻuşşāḳ olınca **yaḥyā**nuŋ
dem-i viṣāli ḳalīl olduġını gördüŋ-mi

488.

Mefʻūlü fāʻilātü mefāʻīlü fāʻilün
*Mużāri*ʻ – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. aŋa belī dėrin ki bilür gizlü rāzumı
yüz biŋ niyāz içinden ėşidür niyāzumı

yaşumla yundı gözde olan noḳṭa-i ḥicāb
ḥā-yı ḥaḳīḳat eyledi cīm-i mecāzumı

3. ehl-i hevā ne māniʻ olur ẕikrüme benüm
ṭaŋ-mı ḳaraŋuluḳda ḳılursam nemāzumı

bu ʻışḳ-ı pāk-ile yoluma kimse mi gelür
baḥr-i revān gibi ele vėrmem boġazumı

5. **yaḥyā** yėter baŋa bu ki ol dil-rübā bilür
feryādumı fiġānumı sūz u güdāzumı

489.

Feʻilātün mefāʻilün feʻilün
Ḫafīf + + – – / + – + – / + + –

1. ol şeh-i kāmkār gelmez mi
ol meh-i nām-dār gelmez mi

cismümüz bunda cānumuz anda
bu diyāra nigār gelmez mi

3. ben gidem gibi dār-ı dünyādan
daḫı ol şīvekār gelmez mi

delü göŋlüm kimüŋle eglensün
ne ḫoş eglendi yār gelmez mi

---

7 Yaḥyā'nın vücudu âşıkların kıblesi olunca vuslat vaktinin ne kadar az olduğunu gördün mü?
7[a] ḳıble-i: ḳulbe-i YD.

488. MK: 173[b]; YD: G. 486.

1 Gizli sırrımı bilen, binlerce dua içinden yakarışımı işiten (Allah'a) "Evet, (sen bizim Rabb'imizsin)!" derim.

2 Gözde olan engel/hicâb (حجاب) noktası gözyaşlarımla yıkanınca mecazımın cîm (ج)'ini hakikatin hâ (ح)'sı etti.
2[a] noḳṭa-i: ḳaṭre-i MK.

3 Arzularına esir olmuşlar, benim zikrime engel olamaz. Namazımı karanlıkta kılsam şaşılır mı?

4 Bu hakiki aşkla yoluma kimse çıkamaz, dalgalı deniz misali boğazımı ele vermem!

5 Ey Yaḥyā! O gönül çelen sevgili inleyip feryat edişimi, yanıp yakılışımı bilir; bana bu yeter!
5[a] baŋa: saŋa MK.

489. MK: 173[b]; YD: G. 487.

1 O devlet ve ikbal sahibi sultan, o şöhretli ay gelmez mi?

2 Cismimiz burada; (lakin) gönlümüz oradadır. Resim gibi güzel sevgili, bu diyara gelmez mi?

3 Ben dünya yurdundan göçecek gibiyim, yine de o nazlı güzel gelmez mi?

4 Deli gönlüm kiminle avunsun? Sevgili ne de güzel eğlendi/oyalandı, acaba gelmeyecek mi?

5. görüp ehliyyetini **yaḥyā**nuŋ
cehli aġyāre ‘ār gelmez mi

490.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. dilde ‘ışḳ āteşi çihremde yaşum bārānı
severin ẓāhir ü bāṭın o gül-i ḫandānı

ḳapusı ka‘be-i ‘uşşāḳ ėşigi ṭūr-ı niyāz
ḫūblar kānı ṣafā mecma‘ıdur dükkānı

3. aġlayan şem‘ gibi ṣoḥbet-i cānāna ėrer
ėy perī aḳça ile bulunur ādem cānı

sevdügüm keşret-i ‘uşşāḳa ṣaḳın incinme
beglerüŋ ḳulı çoġ olmaġ-iledür ‘unvānı

5. gel e **yaḥyā** ḳuluŋa ġāyeti bu kim dėyeler
oldı bir ṣāh-ı cihān bendesinüŋ mihmānı

491.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. eyleyelden ḳaşlaruŋ fikri hilāl-āsā beni
āfitābum barmaġ-ile gösterür dünyā beni

zerreye ḫūrşīd-i ‘ālem-tābdur vėren vücūd
gün gibi bildüm ki mihrüŋdür ḳılan peydā beni

3. sūzumı şerḥ eylesün şevḳ-ile bulduḳça seni
aġlasun yansun yaḳılsun şem‘-i bezm-ārā beni

---

5 Yaḥyā’nın liyakatini görünce engele/rakibe cehaleti utanç vermez mi?

490. MK: 174[a]; YD: G. 488.

1 Gönülde aşk ateşi, yüzümde gözyaşlarımın yağmuru... O gülen/açılmış gülü içimden de dışımdan da severim.
1[b] bāṭın: bāṭını MK.

2 Kapısı âşıkların Kâbe’si, eşiği yakarış Tur’udur; dükkânıysa güzeller ocağıdır, neşe ve huzurun kaynağıdır/sefa meclisidir.

3 Mum gibi ağlayan, sevgilinin sohbetine kavuşur. Ey peri, insanoğlu akçeyle bulunur.

4 Ey sevgilim, âşıkların çokluğuna sakın üzülme; beylerin şanı kölesinin/askerinin çokluğuyladır.

5 Sonunda Yaḥyā kuluna gel ki “Bir cihan sultanı, kölesine misafir oldu.” desinler.

491. MK: 174[a]; YD: G. 489.

1 Ey güneşim, kaşlarının fikriyle hilâle döndüğümden/iki büklüm olduğumdan beri dünya beni parmakla gösterir.

2 Toz tanesine varlık veren, âlemi aydınlatan güneştir; anladım ki beni aşikâr eden de kuşkusuz senin aşkındır/güneşindir.

3 Meclisi süsleyen mum, seni buldukça hâlime ağlayıp, yanıp yakılarak şevkle (sana) aşkımı/yanışımı anlatsın.

eyledüŋ ėy yār-i çār-ebrū belā-yı hecr-ile
mübtelā vü bī-kes ü dīvāne vü şeydā beni

5. gördügin göz göre ėy **yaḥyā** helāk eyler hemān
göze göstermez dirīġā ol perī-sīmā beni

492.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. ḳamu 'āşıḳları dermān bilürler derd-i cānānı
ėrişsün ol ṭabīb-i cān eger var ise dermānı

benüm ya'ḳūb-veş ḳalmaz cihānı görecek gözüm
eger gelmezse nūr-ı dīde-veş ol yūsuf-ı ṣānī

3. semendi na'linüŋ naḳşı hilāl ü encüme beŋzer
felekdür ṣanasın ol şeh-süvāruŋ atı meydānı

nėce germ olmasun ḥammām o gül yüzlü nigār-ile
tekellüf çekmeyüp ḫalvetde göŋleksüz ḳucar anı

5. seni sevdüm dėyeni öldürürmiş çeşmi ėy **yaḥyā**
anuŋ'çün yılduzum sevdi bugün ol māh-ı tābānı

493.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. kimsenüŋ gördügine rāżī degül cānum seni
görmeyeydi kāşkī ḳuluŋ da sulṭānum seni

gözüme encümce gelmez şehrümüz meh-rūları
ben seni sevdüm seni ėy māh-ı tābānum seni

---

4 Ey dört kaşlı güzel/bıyıkları yeni terlemiş delikanlı! Beni âşık edip ayrılık belasıyla kimsesiz koyarak aklımı başımdan aldın.

5 Ey Yaḥyā, o peri yüzlü güzel gördüğünü göz göre göre hemen helak eder; (lakin) beni göze göstermez/görmezden gelir, yazıklar olsun!

492. MK: 174[b]; YD: G. 490.

1 Bütün âşıkları sevgilinin derdini derman bilirler, eğer dermanı var ise o gönül hekimi yetişsin!

2 Eğer göz nuru olan o gönlümün Yusuf'u gelmezse benim Yakub gibi dünyayı görecek gözüm kalmaz.

3 Atının nalının nakşı hilâlle yıldızlara benzer; sanki o usta süvarinin at koşturduğu meydan felektir.

4 Hamam o gül yüzlü, resim gibi güzel sevgiliyle nasıl hararetlenmesin? Onu tenhada/hamam köşesinde eziyet çekmeden gömleksiz kucaklar.

5 Ey Yaḥyā, gözleri "Seni sevdim." diyeni öldürürmüş; talihim bugün o parlak ayı bu yüzden sevdi.

493. MK: 174[b]; YD: G. 491.

1 Gönlüm seni kimsenin görmesine razı değildir. Ey sultanım, keşke seni (bu) kulun da görmeseydi!

1[a] kimsenüŋ ... seni: ḳırmızı câme gėyüp al ile öldürme beni YD; cānum: göŋül MK.

2 Şehrimizin ay yüzlülerinin gözümde yıldızlar kadar kıymeti yoktur. Ey parlak ayım, ben seni sevdim, seni!

3. hey benüm ‘ömrüm bu dirlikden ölüm yėgdür baŋa
fürḳatüŋ derdi beni uyutmaz efġānum seni

senden ayruġa göŋül vėrmege yoḳ göŋlüm benüm
var ḳıyās eyle ne vech-ile sever cānum seni

5. çün-ki ėy **yaḥyā** maḥabbet sırrını fāş eyledüŋ
dāsitān ėtsün bütün dünyāya dīvānum seni

494.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḳırmızı cāme gėyüp al-ile öldürme beni
çaḳ boyınca ḳana girmiş dėmesün gören seni

dėr gören bir pāre od olmış cihānı yaḳmaġa
cāme-i surḫ-ile her dem sen gül-i nāzük-teni

3. yaraşur yārüŋ libāsında muṭabbaḳ tügmeler
ġoncelerle ṣanki zeyn olmış vücūdı gülşeni

öldürürmişsin seni sevdüm dėyen ‘āşıḳları
hey yolında öldügüm anuŋ-içün sevdüm seni

5. ṭaŋ-mıdur **yaḥyā** şafaḳ içre güneşdür dėr isem
her seḥergeh aṭlas-ı surḫ-ile gördükçe anı

495.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. dōstum bir gün n'olaydı öldüreydüŋ sen beni
görmeyeydi ‘āḳıbet bu ḥāl-ile düşmen beni

göreli gün yüzüŋi gitdi ḳarārum ẕerre-veş
ėy ḳamer-ṭal‘at helāk ėtdüŋ sen ol günden beni

---

3 Ey benim ömrüm! Ayrılık derdi beni, feryadımsa seni uyutmaz. Böyle yaşamaktansa bana ölmek daha iyidir.
4 Senden başkasına gönül vermeye gönlüm yoktur. Canım seni ne çok sever, var sen anla!
5 Ey Yaḥyā, *Dīvān*’ım seni bütün dünyaya destan etsin; çünkü (sen) aşk sırrını aşikâr ettin.

494. MK: 174[b]; YD: G. 492.

1 (Ey sevgili), kırmızı elbise giyip beni hileyle/kırmızıyla öldürme! Seni görenler “Boylu boyunca kan dökmüş/aldatmış.” demesin.
2 Sen ince yapılı, narin gülü hep kırmızı elbiseyle görenler; “Cihanı yakmak için bir ateş parçası olmuş.” der.
3 Sevgilinin elbisesinde kat kat düğmeler pek yakışır, sanki vücudunun gül bahçesi goncalarla bezenmiştir.
4 Ey yolunda öldüğüm, “Seni sevdim.” diyen âşıkları öldürürmüşsün; (işte), seni bu yüzden sevdim.
5 Ey Yaḥyā, onu her seher kırmızı ipek elbiseyle gördükçe “Şafak içinde bir güneştir.” dersem şaşılmaz.

495. MK: 175[a]; YD: G. 493.

1 Ey dostum, keşke beni bir gün öldürseydin de sonunda düşman beni bu hâlde görmeseydi.
2 Ey ay yüzlü güzel, güneş yüzünü gördüğümden beri zerre gibi kararım kalmadı. İşte, sen beni o gün helak ettin!

3. naḳd-i cānı cevher-i ʻaḳlı hemān yaġmā ḳılur
bir ḥarāmīdür ġamuŋ ḳılmış-durur mesken beni

ėy ümīd-i vaṣl ile göŋlüm tesellī eyleyen
bende ol ṭālīʻ-mi var çoḳdan ṣınadum ben beni

5. cān vėrürdüm gelse bir kimse ṣevābın ḳaṣd ėdüp
öldürüp ḳurtarsa ėy **yaḥyā** bugün benden beni

496.

Feʻilātün feʻilātün feʻilātün feʻilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. bileli sevdügümi ṭaşa ṭutar yār beni
aŋa şādam ki dirīġ ėtmez elinden geleni

ne gėyerse yaraşur ol gül-i raʻnā gėysün
gāh gül-gūnī ḳabā gāh libās-ı çemenī

3. söyler ammā deheni cān gibi nā-peydādur
hātif-i ġayb-durur var ise anuŋ deheni

nāleden ġayri kimüm var bu cihān içre benüm
gāh gāh aŋdura unutmış iken yāre beni

5. bedeni rūḥ-ı muṣavver leb-i cān-baḫşı mesīḥ
yaŋaġı şemṣ-i ḍuḥā şaʻṣaʻadur pīreheni

yāre mey ṣunma raḳībā beni ḳan aġlatma
cām gibi ṭutar āḫir gözümüŋ yaşı seni

7. cān u dilden sever ol şems-i cihānı **yaḥyā**
nite-kim aḥmed-i muḫtārı üveyse'l-ḳarenī

---

3 Gamın beni mesken tutmuş bir haramidir; durmadan can akçesiyle akıl cevherini yağmalar.
3[a] hemān: alur MK.

4 Ey vuslat ümidiyle gönlümü avutan, nerede bende o talih? Ben kendimi çoktan sınadım.
4[a] vaṣl ile: vaṣluŋa MK.

5 Ey Yaḥyā! Bugün sevabını umarak biri gelse, beni öldürüp benden kurtarsa canımı verirdim/can atardım.

496. MK: 175[a]; YD: G. 494.

1 Sevgili (ona) âşık olduğumu anladığından beri beni taşa tutar, elinden geleni esirgemediği için pek sevinçliyim.

2 İster gül renkli kaftan isterse yeşil renkli elbise... O zarif/iki renkli gül ne giyerse giysin pek yakışır.

3 Onun ağzı konuşsa da can misali görünmez; anlaşılan (o) ağız gaipten seslenen bir melektir.

4 Benim bu dünyada feryattan başka kimim var? Unutmuşken sevgiliye ara sıra beni hatırlatır.

5 Bedeni suret bulmuş ruh, can bağışlayan dudağıysa Hz. İsa'dır; yanağı kuşluk vakti güneşi, gömleği de (güneşin) ışıklarıdır.

6 Ey rakip, sevgiliye şarap sunup beni kan ağlatma! (Yoksa) gözyaşlarım sonunda seni kadeh gibi boğar.

7 Yaḥyā o cihan güneşini, Veyse'l-Karenî'nin Hz. Muhammed'i sevdiği gibi canıgönülden sever.

497.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yüzüme urmaŋ ḥabībüŋ ‘ışḳ-ı bī-pāyānını
ola kim derdin vėren bir gün vėre dermānını

ḥayret alur gendüyi görmiş gibi ‘aḳlum gider
görsem ol şāhuŋ eger bir bende-i fermānını

3. siz beni men‘ eylemeŋ derd ü ġam-ı cānāneden
degme derd-ile kişi terk eylemez yārānını

hecr-ile atı izinden tende yüz biŋ dāġı var
şeh-süvārum görmege gelmez mi at meydānını

5. yārden ġayriye ėy **yaḥyā** tenezzül eyleme
alçaġa urma ṣaḳın ‘āşıḳlıġuŋ ‘unvānını

498.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. hey benüm cānum yėter cevrüŋle pā-māl ėt beni
ya baŋa raḥm eyle ya öldür ya bir ḥāl ėt beni

ṭuymasun bārī vücūdum nār-ı hicrān acısın
ėy perī ‘aḳlum perīşān eyle abdāl ėt beni

3. hecr ise yalıŋ ḳılıç a‘dā ise pāyānı yoḳ
sāḳiyā bir cām-ı cemle rüstem-i zāl ėt beni

‘āşıḳ oldum yolda ḳaldum yavı ḳıldum gendümi
yā ilāhī menzil-i maḳṣūda īṣāl ėt beni

5. zinde olsun ḥaşre dek **yaḥyā** gibi adum benüm
ėy elif-ḳāmet dem-ā-dem derdüŋe dāl ėt beni

---

497. MK: 175[b]; YD: G. 495.

1 Sevgilinin sonsuz aşkını yüzüme vurmayın, derdini veren belki bir gün dermanını da verir.

2 Eğer o şahın fermanına köle olmuş birini görsem kendini görmüş gibi hayrete düşerim, aklım başımdan gider.

3 Siz beni yârin derdiyle gamından alıkoymayın, insan alelade bir dert yüzünden sevdiğini terk etmez.

4 Ayrılığı ile atının izinden tende yüz bin yanık yarası var! Usta süvarim At Meydanı'nı görmeye gelmez mi?

5 Ey Yaḥyā, sevgiliden başkasına tenezzül etme; âşıklık unvanını sakın alçaltma!

5[b] ‘āşıḳlıġuŋ: ‘āşıḳlaruŋ MK.

498. MK: 175[b]; YD: G. 496.

1 Ey benim canım, yeter artık; beni eziyetinle perişan et! Ya öldür ya da bana merhamet et, beni anla!

2 Ey peri, aklımı başımdan alıp beni abdal et! Hiç olmazsa bedenim ayrılık ateşinin acısını hissetmesin.

3 Ayrılık yalın kılıç, düşmanlarınsa sonu yok! Ey saki, beni bir Cem kadehiyle Zaloğlu Rüstem et!

4 Âşık oldum, yolda kaldım, kendimi kaybettim. Ey Allah'ım, beni emel menziline ulaştır!

5 Ey elif boylu güzel! Beni daima derdinle dâl (د)/iki büklüm et ki Yaḥyā gibi adım kıyamete dek yaşasın.

499.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

her zemān aŋdurmayaydı saŋa efġānum beni
unudurduŋ 'ahd ü peymānuŋ gibi cānum beni

isteyen şimden gėrü mülk-i 'ademde yoḳlasun
bī-vücūd ėtdi dehānı gibi cānānum beni

ḳandasın ėy şāh-bāz-ı dest-i ḳudret ḳandasın
dāsitān ėtdi cihāna āh u efġānum beni

aġlamaḳdan 'ayn-ı ya'ḳūba dönüpdür gözlerüm
görmeze urup geçelden māh-ı ken'ānum beni

ölicek **yaḥyā** gibi ardumca ḳara yas ėdüp
aġlasun yansun yaḳılsun ḫalḳa dīvānum beni

500.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün

Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

her kim ki gördi nāz-ile ol serv ṭalını
cān gülşeninde dikdi maḥabbet nihālini

ferhād sergüẕeştini benden sü'āl ėdüŋ
bī-çāre yeg bilür gėrü bī-çāre ḥālini

ėy māh-çihre 'ālemi dīvāne eyledüŋ
gösterme bārī kimseye ḳaşuŋ hilālini

cānum o dem yėrine gele ėy mesīḥ-leb
gelseŋ mezārum üstine ṣalını ṣalını

eşk-i revānum ile aŋa vėreyin cevāb
her kim ėderse fenn-i belānuŋ sü'ālini

---

499. MK: 175[b]; YD: G. 497.

1 Ey canım, feryadım sana sürekli beni hatırlatmasaydı verdiğin sözler gibi beni de unuturdun.
1[a] aŋdurmayaydı: gidermeyeydi MK.

2 Sevdiğim beni de ağzı gibi yok etti, (beni bulmak) isteyen bundan sonra adem diyarında arasın.

3 Neredesin ey kudret elinin ak doğanı, neredesin? Ahımla feryadım beni dünyaya destan etti!

4 Kenan diyarının ayı, beni görmezden gelip geçtiğinden beri gözlerim ağlamaktan Yakub'un gözüne/pınarına döndü.

5 *Dīvān*'ım öldüğüm vakit Yaḥyā gibi ardımdan yas tutup, yanıp yakılarak hâlimi halka anlatsın.

500. MK: 176[a]; YD: G. 498.

1 O selvi dalını nazlanırken görenler, gönlün gül bahçesinde aşk fidanını dikti.
1[a] serv ṭalını: servi ṭalını MK.
1[b] nihālini: ṭalını MK.

2 Ferhad'ın hikâyesini bana sorun; (zira) çaresizin hâlini yine çaresiz olan iyi bilir.
2[b] bī-çāre yeg: bī-çārenüŋ YD; gėrü: yine YD.

3 Ey ay yüzlü güzel, âlemi âşık ettin/delirttin; hilâl kaşlarını bari kimseye gösterme!

4 Ey İsa dudaklı güzel, salına salına kabrime gelsen ruhum o vakit huzura kavuşur/yeniden hayat bulur.

5 Her kim bela ilminden/elest meclisinden sual ederse ona akan gözyaşlarımla cevap vereyim.
MK: -.

beytüm gibi yaḳasını çāk ėtsün ėşiden
muṭrib terāne baġla bu ḳavlüŋ maḳālini

7. cānlar vėrürdi ölmege **yaḥyā** ḳuluŋ şehā
eglence ḳılmayaydı viṣālüŋ ḫayālini

501.

Müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün
Recez – + + – / + – + – / – + + – / + – + –

1. faṣl-ı ḫazān gibi bozan ḳayd-ı vücūdı bāġını
ṭaşraya başdı bu ṭoḳuz dā'ireden ayaġını

ġafleti ḫ̆ābına uyan żāyi' ėder ḳażā ile
encüm-i deyr-i 'ālemüŋ gevher-i şeb-çerāġını

3. faḳr u fenāyı ḥāl ėden merd-i ṭarīḳ-ı aṣfiyā
ṣunmadı māh-ı nev gibi ėllere cer çerāġını

āḫir-i kār olur yėri maḳberenüŋ ḳara evi
ḳırmızı gülden eylese ādem eger otaġını

5. şi'rini oḳı **yaḥyā**nuŋ adını çekme zāhidā
yüzleme āyine gibi aŋa yüzinüŋ aġını

502.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. seni gözler seni göŋlüm gözüm ėy māh seni
baŋa rām ėtmeye mi sevdügüm allāh seni

dōstum şāh-ı velāyet ḳılıcı ḥaḳḳı içün
gün gibi ḥüsn ėline eylediler şāh seni

---

6 İşitenler beytim gibi yakasını yırtsın. Ey mutrip, bu sözün güftesine şarkı bestele!
MK: -.

7 Ey şah, vuslatının hayaliyle avunmasaydı Yaḥyā kulun ölmek için can verirdi/can atardı.
7[a] vėrürdi: vėrür MK.

501. MK: 176[a]; YD: G. 499.

1 Beden engelinin bahçesini sonbahar mevsimi gibi tarumar eden, adımını bu dokuz felekten dışarıya/ahirete attı.

2 Gaflet uykusuna yatan (kimse), âlem kilisesinin yıldızlarının geceyi aydınlatan şeb çerâğ cevherini bir kazayla zayi eder.

3 Fenâfillah makamını şiar edinen erenler yolunun yolcusu, hilâl gibi ellere cer çerağını sunmadı.

4 İnsan otağını kırmızı güllerden yapsa da sonunda yeri, kabrin kara/kederli evi olur.

5 Ey sofu! Yaḥyā'nın şiirini oku, dedikodusunu yapma! Ayna gibi onun yüzünün akını yüzüne vurma!

502. MK: 176[b]; YD: G. 500.

1 Ey ay! Gönlüm de gözüm de seni arar, seni! Ey sevdiğim, Allah seni bana ram etmez mi?
1[b] rām: raḥm YD.

2 A dostum, erenler şahının/Hz. Ali'nin kılıcı üzerine yemin olsun ki seni gün gibi güzellik ülkesine sultan ettiler.

3. āḫiret yolına īmān-ile gitmiş gibidür
rāh-ı kūyuŋda şu kim eyleye hem-rāh seni

yaşı bārān işi efġān delü dīvāne olur
berḳ-ı hātif gibi her kim göre nāgāh seni

5. ne ḳadar ẓālim iseŋ mihr ü vefā eyler idüŋ
ḥāl-i **yaḥyā**dan eger ḳılsalar āgāh seni

503.

Mef'ūlü fā'ilātü mefā'īlü fā'ilün
Mużāri' – – + / – + – + / + – – + / – + –

1. gel ṭavḳ-ı la'net ėtme riyāset riyāsını
aldanma alma boynuŋa dünyā belāsını

derv̄iş ḫāṭırında ki rāy-ı riyā ola
baḥr-i muḥīṭ-ile yuyamaz göŋli pasını

3. 'ayn-ı 'ibādet-ile açan gūş-ı cānını
ṭōlāb-ı çarḫuŋ ėşidür imiş ṣadāsını

mecnūn odur ki gendüye ḳayd-ı 'aẓīm ėde
şāhuŋ ri'āyetini gedānuŋ rıżāsını

5. mir'āt-ı 'ışḳa nāẓır olan 'āşıḳ-ı ża'īf
bir görür aṭlas-ı felek-ile pelāsını

ḳavl-i resūle ḳā'il olur istimā' ėder
bū-cehl-ile ebū-lehebüŋ mā-cerāsını

7. **yaḥyā** cihānda 'ārif olan ehl-i ḥāl olur
'ayn-ı ḳażā bilür bu cihānuŋ feżāsını

---

3 Mahallenin yolunda seni dost edinen şu kimse, ahiret yoluna imanla gitmiş gibidir.
4 Seni her kim ansızın görse âşık olur, aklını yitirir; gaybdan çakan şimşek misali yaşı yağmur, işi feryat olur.
4[b] her: - MK.
5 Eğer seni Yaḥyā'nın hâlinden haberdar etselerdi ne kadar zalim olsan da merhamet eder, sevgi gösterirdin.
5[a] mihr ü: mihr-i MK.

503. MK: 176[b]; YD: G. 501.

1 Gel, saltanat riyasını lanet halka gibi boynuna takma; aldanıp dünya belasını üstüne alma!
2 Zihninde riya fikri olan derviş, gönlünün pasını okyanusla dahi yıkayamaz.
3 İbadetle can kulağını açan kimse, felek dolabının sesini işitirmiş.
4 Deli, sultanın iltifatıyla dilencinin rızasını kendine dert/zincir edinen kimsedir.
5 Aşk aynasına bakan zavallı âşık, feleğin ipek kumaşıyla/atlas göğüyle hırkasını bir görür.
6 Ebû Cehil'le Ebû Leheb'in hikâyesini duyan, Hz. Muhammed'in sözüne iman eder.
7 Ey Yaḥyā! Dünyada arif olan, hâl ehli olur; bütün varlığını kazanın ta kendisi olarak görür.

504.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. zāhidā görmeze ur masḫara-i şeyṭānı
ya‘nī ser-ḫoş-ile kör bengīyi ḳan ḥayrānı

yüzle her vech-ile ‘aybını hemān bāde gibi
sevme her ‘aḳlı hümāsın uçuran ḥayvānı

3. baḳma her mest-i mey-i ma‘şıyete bilmeze ur
ṭoġrı yolı ḳoyup egriye giden nādānı

fāsıḳuŋ zelzele-i ẕilletidür ḫamrı müdām
sāye-veş bir gün ėder ḫāke berāber anı

5. başı ḫoş olmadı ser-ḫoşlar-ile **yaḥyā**nuŋ
ḳomaz ādem yėrine cümle seg-i sekrānı

505.

Mef‘ūlü fā‘ilātün mef‘ūlü fā‘ilātün

Mużāri‘ – – + / – + – – / – – + / – + – –

1. yoġ olmayan var olmaz ėy sāye-i ilāhī
şehr-i ‘ademde yoḳlar dervīşi pādişāhı

‘arż-ı cemāl olmış dil-berlerüŋ ḫaṭāsı
mihr ü maḥabbet ancaḳ ‘āşıḳlaruŋ günāhı

3. dīdār-ı ḥaḳḳı görmez dünyāda ‘ayn-ı ‘āmmī
farżā ki gözlük ėtse çeşmine mihr ü māhı

sulṭān-ı rūḥ-ı pāküm feṭḥ-i vilāyet eyler
rūma teveccüh ėtse göz yaşınuŋ sipāhı

5. maḥv ėtdi cām-ı ‘ışḳuŋ ḳayd-ı cihānı benden
keyfiyyet-i ilāhī dūr olmasun ilāhī

---

504. MK: 177[a]; YD: G. 502.

1 Ey sofu, şeytan soytarısını yani şarap düşkünüyle esrar sarhoşunu görmezden gel!

2 Akıl Hüma’sını uçuran ahmağı sevme! Şarap gibi ayıbını her fırsatta yüzüne vur!
2[a] hemān bāde gibi: bāde gibi hemān MK.

3 İsyan şarabının sarhoşuna bakma, doğru yoldan sapıp eğriye giden cahili görmezden gel!

4 Günahkârın şarabı hep zilletinin zelzelesidir, bir gün onu gölge misali yerle bir eder.

5 Yaḥyā sarhoşlarla anlaşamadı; (o), sarhoş köpeklerin hiçbirini insan yerine koymaz.

505. MK: 177[a]; YD: G. 503.

1 Ey Allah’ın gölgesi, yok olmayan var olamaz. Padişahı; dervişi adem şehrinde arar.

2 Gönül çelen güzellerin kusuru cemâlini arz etmektir, aşk ve sevgi ise ancak âşıkların günahıdır.
2[a] cemāl: cemāli MK.

3 Güneşi ve ayı gözüne gözlük de etse cahil halkın gözü, dünyada Hakk’ın tecellisini göremez.
3[a] ‘āmmī: ‘āmī YD.
3[b] ki: - MK.

4 Gözyaşının ordusu Rûm ülkesine doğru yola çıksa/yüzüne aksa temiz yaratılışlı sultanım şehri fetheder.

5 Ey Allah’ım, aşkının kadehi bendeki dünya bağını kopardı; (bu) ilahî hâl/sarhoşluk neşesi benden uzak olmasın!

deryā-yı raḥmetüŋden yā rabbī çoḳ degüldür
bāġ-ı cināna girse bir iki üç tebāhī

7. **yaḥyā**ya ṣoŋ nefesde gelgil ṭabīb-i cān ol
ey āḫirü'z-zemānuŋ şāh-ı cihān-penāhı

506.

Mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün mefā'īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. yüri ten-perver olma māh-ı nev gibi müselmān hey
berī ol bār-ı miḥnetden riyāżet eyle yārān hey

me-bādā bāde-i ġaflet vėre cān ḫırmenin bāda
muḳayyed olma dünyā ḳaydına arslanum uṣlan hey

3. ḫayālāt-ı edānīden tehī ḳıl ḫāne-i cānı
senüŋ taḫt-ı süleymānuŋda var dīvān-ı dīvān hey

nihāl-i ḳaddüŋi pīrüm eger bād-ı fenā yap yap
meger ṭop-ı ḥayātı çalmaġa ister bu çevgān hey

5. gider dārāt-ı dārāyı güẕer ḳıl ḳaṣr-ı ḳayṣerden
mezāruŋ dārına ṣıġmaz begüm eyvān-ı keyvān hey

ṭarīḳ-ı naẓm u neṯrüŋ baḥr ü berrüŋ pehlevānıyuz
şerāb-ı 'ışḳ-ile mestüz tehī olmaz bu meydān hey

7. libās-ı ma'rifet 'aybını örter ḫalḳuŋ ėy **yaḥyā**
hüner 'uryānını görse ṭonadur ehl-i 'irfān hey

507.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ḳaşı miḥrāb-ı ḥarem çeşmi imām-ı ḥanefī
ṣūfīyān-ı 'arabī kirpüginüŋ iki ṣafı

---

6 Yâ Rabbî, (senin) rahmet denizinden cennetler bağına birkaç mahvolmuş girse çok değildir.
7 Ey cihanın sığınağı olan ahir zaman sultanı! Yaḥyā'ya son nefeste gel de can hekimi ol!

506. MK: 177[a]; YD: G. 504.

1 Ey Müslüman, hilâl gibi haydi nefsine düşkün olma! Ey dostlar, günaha girme yükünden uzak durun; kanaatle yaşayın!
2 Gaflet şarabı gönül harmanını yele vermesin! Ey aslanım, uslan; dünya bağına bağlanma!
MK: -.
3 Gönül evini alçakların hayallerinden uzak tut. Senin Süleyman tahtında/gönlünde divanların divanı var!
4 Ey pirim! Yokluk rüzgârı, fidan boyunu adım adım eğdiğine göre anlaşılan bu çevgan, hayat topunu çalmak ister.
5 Dara'nın gösterişini terk et, imparatorun sarayından uzaklaş! A beyim, Zuhal'in köşkü mezara sığmaz!
6 Hey! (Biz) nazım ve nesir yolunun, yeryüzünün pehlivanıyız; aşk şarabıyla sarhoş olmuşuz, bu meydan/kadeh boş kalmaz!
7 Ey Yaḥyā, marifet elbisesi halkın ayıbını örter; arifler hüner üryanını görse giydirip kuşatır.

507. MK: 177[b]; YD: G. 505.

1 Kaşları Kâbe'nin mihrabı, gözleri Ebû Hanife'dir; kirpiklerinin iki safıysa Arap kavminin dervişleridir.

zāhidā serv-i bülendümden ıraġ olamazın
cāmi‘üŋ oldı menār-ile ziyāde şerefi

3. ka‘be-i kūyı imiş ḫalḳa selāmet semti
‘ālem-i ẕevḳ u ṣafā cānibi ‘izzet ṭarafı

gönlümüŋ ṣırçe serāyı gibidür şevḳum-ile
güneşüŋ dürr-i yetīmi ile dünyā ṣadefi

5. ḥālet-i ‘ışḳı ile keşf ü kerāmātı imiş
ādemüŋ göŋli serīrinde olan sırr-ı ḫafī

ḫoş gelür seng-i cefāsı ile tīr-i elemi
eyledüm sīnemi bir ḳaşı kemānuŋ hedefi

7. ṭutdı naẓm-ile cihān mülkini **yaḥyā** nite-kim
‘ālemüŋ şāh-ı güzīni ḫulefānuŋ ḫalefī

508.

Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün
Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. nėce olmayalum ol pādişāhuŋ ḳulı ḳurbānı
kemāl-i luṭf u iḥsānı ḳomaz cevr ėtmege anı

seni maḥbūblar sevmiş saŋa begler ġulām olmış
begüm sulṭānlaruŋ sulṭānısın hem cānlaruŋ cānı

3. tecellī ḳıl fiġānlar eylesün derd ehli her yėrden
cemālüŋ şu‘lesinden āteşe ur bir neyistānı

çiçekler gibi ‘āşıḳlar gözin açdı seni gördi
ėyā mihr ü maḥabbet ėlinüŋ ḫūrşīd-i raḫşānı

5. cihāna gelmedi gelmez güneş gibi saŋa beŋzer
göŋüller ḫānesin pür-şevḳ ėder bir yār-i nūrānī

---

2 Ey sofu! (Ben, o) yüksek selvimden uzak duramam; (zira) caminin şerefi/yüksekliği minare ile arttı.
3 Halkın selamet semti, mahallesinin Kâbe’siymiş. Zevk ve sefa meclisi, bulunduğu yer; izzet, yöresiymiş.
4 Güneşin iri incisiyle dünya sedefi, aşkımla gönlümün sırça sarayı gibidir.
5 İnsanın gönül tahtında olan gizli sır, aşkının coşkusuyla/hâlet makamında zuhur eden keşif ve kerametleriymiş.
6 Onun cefa taşıyla elem oku hoş gelir, sinemi bir yay kaşlı güzele hedef eyledim.
7 Yeryüzünün seçkin sultanı, halifelerin halefi gibi Yaḥyā nazımla cihan yurduna hâkim oldu.

508. MK: 177[b]; YD: G. 506.

1 O sultanın nasıl kulu, kurbanı olmayalım? Lütfunun ve merhametinin yüceliği zulmetmesine müsaade etmez.
2 Seni güzeller sevmiş, beyler sana köle olmuş. Ey beyim, sultanlar sultanı, canlar canısın!
3 Ortaya çık ki âşıklar her yerden feryat etsin, güzel yüzünün yalımından kamışlığı ateşe ver!
4 Ey aşk ülkesinin parlayan güneşi! Âşıklar çiçekler misali gözlerini açtı, seni gördü.
5 Senin gibi güneş misali gönüller evini ışıklarla/aşkla dolduran bir nurlu sevgili cihana gelmedi, gelmez de!

viṣālüŋ ‘ālem-i ḥayret firāḳuŋ āteş-i ġurbet
ṭarīḳ-ı ka‘be-i ‘ışḳuŋ dirīġā olmaz āsānı

7. bi-ḥamdi'llāh delü göŋline girdi yāri **yaḥyā**nuŋ
maḥabbet ḳapusını açalı çāk-ı girībānı

509.

Mef‘ūlü fā‘ilātün mef‘ūlü fā‘ilātün
Mużāri‘ – – + / – + – – / – – + / – + – –

1. bāḳī taṣavvur ėtme her ḳābil-i fenāyı
nėce beḳā bilürsin dünyā-yı bī-beḳāyı

maẓlūma dil uzatma baḥr-i günāha batma
deyr-i vücūd içinde depretme bu derāyı

3. envār-ı bāġ-ı ḳudret cem‘iyyet-i ḥabībān
emvāc-ı baḥr-i ḥayret ‘āşıḳlaruŋ alayı

ṣaḥrā-yı lā-yezāli gördi murāda ėrdi
der-bend-i kerbelānuŋ derdin çeken fedāyī

5. ‘ışḳ-ile iŋleyenle ṭaġlar gibi iŋilde
şevḳ-ile gir semā‘a nāyī çalınca nāyı

bu ḳubbede erenler *hū* dėdi *hū* ėşitdi
gūş ėtdi şeş cihetden peydā olan nidāyı

7. çaġırdı her mü’ezzin dīvān-ı zü'l-celāle
gir cāmi‘-i şerīfe gör ḫırmen-i du‘āyı

ėy ṣūfī-i mürāyī düşinde daḫı görmez
kibr ü riyāsı olan sulṭān-ı kibriyāyı

9. ebrū-yı dil-rübāyı miḥrāb ėdinmek olmaz
dūr eyle ḫāṭıruŋdan **yaḥyā** bu egri rāyı

---

6 Vuslatın hayret âlemi, ayrılığınsa gurbet ateşidir. Eyvahlar olsun! Aşk Kâbe’sinin yolundan kolayca geçilmez!

7 Allah’a şükürler olsun! Gömleğinin yırtığı aşk kapısını açınca sevgilisi Yaḥyā’nın deli gönlüne girdi.

7[a] delü: deli MK.

509. MK: 178[a]; YD: G. 507.

1 Gelip geçici olanı baki sanma! Bekası olmayan (bu) dünyayı nasıl ebedî sanırsın?

2 Mazluma dil uzatıp günah denizine batma, beden kilisesinde bu çanı çalma!

3 Sevgililer meclisi, kudret bağının nurudur; âşıklar alayıysa hayret denizinin dalgalarıdır.

4 Kerbelâ geçidinin/dünyanın derdini çeken fedai, uçsuz bucaksız sahrayı/ahireti görünce murada erdi.

5 Aşkla inleyenle dağlar gibi inilde! Neyzen neye üfleyince şevkle semaya başla!

6 Erenler, bu kubbede/dünyada “Hû/Allah!” deyip “Hû/Allah!” işittiler; dört bir taraftan yükselen nidayı dinlediler.

7 Müezzinler, celâl sahibi Allah’ın divanına çağırdılar; mübarek camiye gir, dua harmanını gör!

8 Ey ikiyüzlü sofu! Kibre düşüp riyakâr olan, yüce Sultan’ı/Allah’ı rüyasında bile göremez.

9 Gönül çelen yârin kaşını mihrap edinmek olmaz. Ey Yaḥyā, bu eğri râ (ر)’yı/yanlış fikri gönlünden/zihninden çıkar!

510.

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Mücteẕ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. başumdan aşdı maḥabbet ġubār-ı rāhı gibi
bu bī̇-vefā felegüŋ mihri gibi māhı gibi

ḥabī̇bi beŋzedürin bir baḳımda gerdūna
ki dūna mā'il olur kākül-i siyāhı gibi

3. hezār bencileyin mübtelāsı var anuŋ
çoġaldı ḫasteleri ḥikmet-i ilāhī̇ gibi

ḥarī̇ṣ-i manṣıb-ı dünyā olur ekābir-i nās
biri birin yėmek umar deŋizde māhī̇ gibi

5. maḥabbeti var o serv-i bülende **yaḥyā**nuŋ
hemī̇şe himmeti bālāya oldı rāhı gibi

511.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. gelicek ḳabrüme ol la'li mesī̇ḥā şimdi
bir du'ā ile ḳıla rūḥumı iḥyā şimdi

ehl-i 'ışḳ āb-ı ḥayātından elin yursa ne ṭaŋ
cevrin arturdı güzeller gibi dünyā şimdi

3. rişte-i 'ömrümi mıḳrāż-ı ecel kesmişdür
ḳalmadı meyl-i dilüm 'āleme ḳaṭ'ā şimdi

'āşıḳuŋ gözi yaşıdur görinen ṣanma nücūm
oldı āyī̇ne-i çarḫ üzre hüveydā şimdi

5. yarına ėrecegini anuŋ allāh bilür
ne 'aceb ḥāldedür derd ile **yaḥyā** şimdi

---

510. MK: 178[b]; YD: G. 508.

1 Aşk; (yârin) yolunun tozu gibi, bu vefasız feleğin güneşiyle ayı gibi başımdan aştı.

2 Sevgiliyi bir bakıma feleğe benzetirim; zira siyah kâkülü gibi (o da) alçağa meyleder.

3 Onun benim gibi binlerce âşığı var, hastaları Allah'ın hikmeti gibi çoğaldı.

4 Halkın zenginleri, dünya makamının hırsına kapılıp denizdeki balıklar gibi birbirini yemek ister.

4[b] yėmek: - MK.

5 Yaḥyā o yüksek selviye âşıktır, (bu yüzden onun) azmi de yolu gibi hep yükseğe oldu.

511. MK: -; YD: G. 509.

1 O lâl dudaklı İsa birazdan kabrime gelince bir dua ile ruhuma hayat verir/ruhumu sevindirir.

2 Dünya şimdi güzeller gibi zulmünü arttırdı, âşıklar (onun) hayat suyundan el çekse şaşılmaz.

3 Ecel makası ömür ipimi kesti, artık gönlümün katiyen dünyaya meyli kalmadı.

4 Görüneni yıldızlar sanma; (onlar), âşığın az önce gökyüzü aynasında belirmiş gözyaşlarıdır.

5 Yaḥyā şimdi dertle ne garip bir hâldedir? Onun yarına çıkacağını (bir tek) Allah bilir.

512.

Mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ūlün

Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. tīrüŋ yine ėy ḳaşı kemān ḫāṭıra ėrdi
vaṣl olmadın öldürdi beni ḳanuma girdi

ḳanumı içen ṣūrete gelmedi velīkin
la'l-i leb-i yāri göricek çeşmüm ışırdı

3. bildüm ki belālar görinür çeşmüme ėy dil
yār ile iken çün-ki raḳīb ėrdi segirdi

ḫavf ėtdi görüp ejder-i āhumı felekler
zencīr-i ṣaçuŋ gibi biri birine girdi

5. cānı dilerem ayrıla bürc-i bedeninden
yaḥyā yine ol māhı 'adū benden ayırdı

513.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. mey-i la'lüŋ yine sāḳī beni ḥayrān ḳıldı
aldı zülfüŋ gibi 'aḳlumı perīşān ḳıldı

felegüŋ ṣırçe serāyına göŋül sıġmaz iken
ẕeḳanuŋ çāhı benüm yėrümi zindān ḳıldı

3. dirlik umarken ėşiginde ḳamu ḫalḳ-ı cihān
ol lebi 'īsā alup cānumı bī-cān ḳıldı

tekye-i mihr ü maḥabbetde göŋül pīr olalı
'ışḳ esrārı beni bī-ser ü sāmān ḳıldı

5. ḥamdü li'llāh ki cefā ġayrden olmaz **yaḥyā**
her ne ḳıldı ise o serv-i ḫırāmān ḳıldı

---

512. MK: -; YD: G. 510.

1 Ey yay kaşlı güzel, okun yine gönlüme saplandı; vuslata eremeden beni öldürdü, kanıma girdi.
2 Kanımı içen görünmedi; lakin sevgilinin lâl dudağını görünce gözüm bir yerden ısırdı.
3 Ey gönül, sevgiliyle beraberken gözüme belalar görünür; anladım ki rakip koşup geldiği içinmiş.
4 (Ey sevgili), felekler ahımın ejderhasını görünce korkup saçının zinciri gibi birbirine dolandı.
5 Ey Yaḥyā, canı bedeninin burcundan ayrılsın isterim; (çünkü) düşman yine o ayı benden ayırdı.

513. MK: -; YD: G. 511.

1 Ey saki, lâl dudağının şarabı yine beni hayran etti; aklımı başımdan alıp saçların gibi perişan etti/dağıttı.
2 Gönül, feleğin sırça sarayına sığmazken çene çukurunun kuyusu benim yerimi zindan etti.
3 Bütün dünya eşiğinde yaşamayı umarken o İsa dudaklı güzel canımı alıp (beni) cansız bıraktı.
4 Gönül, aşk dergâhında şeyh olduğundan beri aşk esrarı beni perişan etti; sefil bıraktı.
5 Ey Yaḥyā! Allah'a şükürler olsun, cefa başkasından gelmez. Her ne yaptıysa o salınan selvi yaptı!

514.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. acısun deryā-yı 'ummān aġlasun yārān beni
gör nėce derde giriftār eyledi loḳmān beni

hey ne cādūdur ki tār-ı zülfine cān vėreli
bir ḳıl ile baġladı siḥr ile ol fettān beni

3. çāre bulmadum o meh yolına ḳurbān olmaġa
bilmezem yā rab ne güne ṣaḳlamış devrān beni

döne döne cānuma cevr eyledi devr-i felek
āh kim girdāb-ı ġamda ḳıldı ser-gerdān beni

5. göz ḳarardup zülfi zencīrine boyun vėreli
boynı baġlu ḳul ėdüpdür ol şeh-i ḫūbān beni

tīri ṭaŋ mıdur dü-tā ḳaddüme olursa 'aṣā
ḫān-ḳāh-ı ġamda pīr ėtmiş-durur cānān beni

7. ol ṭabībüŋ la'l-i cān-baḫşından ėrmezse ṣafā
öldürür **yaḥyā** ḳomaz āḫir teb-i hicrān beni

515.

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. 'āşıḳa mihr ü vefā ėtmez ol ādem cānı
cilvegāhıdur anuŋ gerçi vefā meydānı

ėy dil aġyār ile gördükçe meḥemmed şāhı
ṣalevāt ile ḳıl āvāre hemān şeyṭānı

---

514. MK: -; YD: G. 512.

1 Lokman beni nasıl bir derde düşürdü, bakın! Umman Denizi/okyanus benim hâlime acısın/acılaşsın, dostlar bana ağlasın!

2 Ah ah! O fitneci/nazlı güzel nasıl bir cadıdır ki saçının teline can verdiğimden beri sihir yapıp beni bir kıl ile büyüledi.

3 O ayın yoluna kurban olmaya çare bulamadım. Yâ Rabbî/acaba talih beni ne güne saklamış?

3[b] Sadece YD/F nüshasında bulunan bu gazelde, "şaḳlamış" kelimesinin yerinde "قلمش" ifadesi yer almaktadır. Metin, Mehmet Çavuşoğlu tarafından tamir edilmiştir.

4 Feleğin dönüşü/talih bana döne döne zulmetti. Ah ah! Gam girdabında beni sersem ve perişan etti.

5 O güzeller sultanı, gözümü karartıp saçının zincirine boyun verdiğimden beri beni boynu bağlı köle etmiştir.

6 Oku, iki büklüm olmuş boyuma asa olsa şaşılmaz; (zira) sevgili beni gam dergâhında yaşlandırmıştır/şeyh etmiştir.

7 Ey Yaḥyā, o hekimin can bağışlayan lâlinden/dudağından sefa gelmezse ayrılık humması/ateşi beni bırakmaz, sonunda öldürür.

515. MK: -; YD: G. 513.

1 O âdemoğlu her ne kadar Vefa/sevgi Meydanı'nda görülse de âşığa vefa göstermez.

2 Ey gönül, Mehmet Şahı engelle/rakiple birlikte gördükçe salavat getirerek hemen şeytanı perişan et!

3. öldürürmiş seveni ġamze-i ḫūn-rīziyle
yılduzum sevdi anuŋ'çün o meh-i tābānı

‘āḳıl oldur ki cihān naḳşına meyl eylemeyüp
devr-i cām-ı mey ile ḫoş geçüre devrānı

5. yāre derd-i dili şerḥ ėtmege şimdi **yaḥyā**
yāremüŋ aġzına dildür ṣanasın peykānı

516.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. cānumuŋ cānısın ėy mülk-i cihānuŋ ḫūbı
yārümüŋ sevgülüsi sevdügümüŋ maḥbūbı

bir hüner ṣanma efendim ṭutalum öldürdüŋ
bir alay ‘āşıḳı bir ṭā’ife-i maġlūbı

3. ‘ayn-ı ‘āşıḳda ḥicāb ola revā görmezler
ḫūbdur ġonce gibi ḫūblaruŋ maḥcūbı

sevinür tāze ḫaṭuŋ geldügine dil-berler
ḫoş gelür beglere bir ḥādiṩenüŋ mektūbı

5. aŋa nisbetler ėdüp ġayre vefālar eyler
oldı **yaḥyā** yine bir pādişehüŋ mensūbı

517.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. ‘ahd ü peymānı gibi unıdup ol şāh beni
ḫayrdan şerden eger aŋmaz ise vāh beni

her zemān göŋli murādınca olurdum yārüŋ
vāḳıf-ı rāz-ı nihān eylese allāh beni

---

3 Kan dökücü gamzesiyle âşığı öldürürmüş, talihim o parlak ayı bu yüzden sevdi.
4 Akıllı, dünyanın süsüne meyletmeyip vaktini şarap kadehinin devriyle hoş geçiren o kimsedir.
5 Ey Yaḥyā, (yârin) temreni şimdi sevgiliye gönül derdini anlatmak için sanki yaramın ağzında bir dildir.

516. MK: -; YD: G. 514.

1 Ey cihan yurdunun güzeli, canımın canısın; yârimin sevgilisi, sevdiğimin sevdiğisin!
2 Ey efendim! Bir alay âşığı, bir grup boyun eğmişi öldündün diyelim; bunu hüner sanma!
3 Âşığın gözüne örtüyü/mahcubiyeti yakıştırmazlar; (lakin) güzellerin gonca gibi kapalısı/mahcup olanı sevilir.
4 (Ey sevgili), güzeller (senin) ayva tüylerinin çıkmasına sevinirler; (zira) bir afetin mektubu beylerin hoşuna gider.
5 Yaḥyā yine onu üzüp kıskandırarak başkalarına dostluk gösteren bir padişaha bağlandı.

517. MK: -; YD: G. 515.

1 Eğer o sultan beni verdiği sözler gibi unutup hayırla ya da şerle anmazsa vay hâlime!
2 Allah beni gizli sırlara vâkıf etseydi her zaman sevgilinin gönlüne göre davranırdım.

3. ḳorḳum oldur ne vefā vü ne cefā ėde baŋa
bu cefā ile helāk eyleye ol şāh beni

yoḳ mecālüm ki görinem baŋa raḥm eyle dėyem
meger ol şāh düşinde göre nāgāh beni

5. kārvān-ı ġam u endūh u belā ėy **yaḥyā**
ḳıldı der-bend-i fenā gibi güẕergāh beni

3 Korkum bana hem dostluk göstermeyip hem de eziyet etmemesidir, o sultan beni bu cefayla helak eder.
4 O sultan beni bir an olsun düşünde görmezse benim ona görünüp de yalvarmaya mecalim yok.
5 Ey Yaḥyā! Gam, keder ve bela kervanı beni yokluk boğazı gibi uğrak yeri etti.

KITALAR VE NAZIMLAR

1.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + –

1. ‘ārifî bir gün geçüp tiryākden
mevt būyından alurken rāyiḥa

derdmende acıyup **yaḥyā** dėdi
geçmiş īmān ehli içün fātiḥa

2.

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Remel + + – – / + + – – / + + –

1. şi‘r-i **yaḥyā**yı ne bilsün cehele
incedür ince-durur ḥikmeti var

ḳuṭb-ı aḳṭāb sözini zīrā
aŋladı şol ki ṣalāḥiyyeti var

3. oḳıdum şi‘r-i ḫayālīyi temām
ḫayli dünyāda bugün şevketi var

şöhreti eyligini vėrür mi
gerçi falcı ‘arabuŋ şöhreti var

3.

Mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ūlün

Hezec + – – – / + – – – / + – –

1. dėdi ḫalḳuŋ biri naẓm-ı ḫayālī
ola mı naẓm-ı ḳandīye berāber

dėdüm ḳandī sözinde yoḳ ḥalāvet
bilür anı cihān ḫalḳı muḳarrer

3. n'ola andan yėg olursa ḫayālī
ki ṭop yoḳdansa ṭorlaḳ yėg dėmişler

---

1. **MK: -; YD: Kt. 1.**

1 ‘Ārifî bir gün afyondan el çekip ölümün güzel kokusunu duyarken,
2 Yaḥyā, (o) kederliye acıyıp “Vefat etmiş Müslümanlar için el-Fatiha!” dedi.

2. **MK: -; YD: Kt. 2.**

1 Cahiller Yaḥyā’nın şiirinden ne anlar? (Onun şiirleri) ince, zarif ve nüktelidir, hikmetlidir!
2 Zira erenler kutbunun sözünü (ancak) gönlü temiz olan şu kimse anladı.
3 Ḫayālī’nin bütün şiirini okudum, bugün dünyada hayli şevketi var.
4 Şöhreti onun iyi olduğunu gösterir mi? Gerçi Falcı Arab’ın da şöhreti var!

3. **MK: -; YD: Kt. 3.**

1 Halktan biri “Ḫayālī’nin nazmı Ḳandī’nin nazmıyla bir olur mu?” dedi.
2 Dedim ki: “Ḳandī’nin sözünde tatlılık yoktur, şüphesiz bunu herkes bilir.”
3 Ḫayālī ondan iyi olsa ne var? Zira “Hiç yoktansa acemi/torlak iyidir.” demişler.

4.

Fe‘ūlün fe‘ūlün fe‘ūlün fe‘ūl

Müteḳārib + – – / + – – / + – – / + –

1. bilürler ṣaḥīḥ öldi ibrāhīmi
leşi derdmendüŋ ‘aceb oldı güm

ḫayālīye **yaḥyā** dėdi ġam yėme
ışıḳ ölüsin kimse görmez begüm

5.

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Ḫafīf + + – – / + – + – / + + –

1. kişi fenninde pehlevān olıcaḳ
nerede otururbut ṣadr olur ol

ḳadri günden güne ziyāde olup
leyletü'l-ḳadr içinde bedr olur ol

6.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. bir rubā‘ī söylemişler vaṣf-ı ḥüsnüŋde şehā
beyt-i evveldür celī ḫaṭṭ ile ḳaşuŋ fi'l-meṣel

anuŋ itmāmı içün gūyā lebüŋ ḫaṭṭı senüŋ
beyt-i ṣānīdür ġubār ile yazılmış bī-bedel

7.

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Ḫafīf + + – – / + – + – / + + –

1. raḥmī dėdükleri dil-ārāmuŋ
reng-i rūyına ‘ışḳ ola her bār

güle baḳmaġ içün ḳamu ‘uṣṣāḳ
gül gül olmış ṣafādan ol ruḫsār

---

4. **MK: -; YD: Kt. 4.**

1 İbrahim’in öldüğünü kesin olarak bilirler; (lakin) şaşılır ki zavallının cenazesi kayıptır.

2 Yaḥyā, Ḫayālī’ye “A beyim, kederlenme! Işık ölüsünü kimse görmez.” dedi.

5. **MK: -; YD: Kt. 5.**

1 Kişi sanatında pehlivan olunca nerede otururse orası baş köşe olur.

2 Kadri günden güne artarak o, Kadir Gecesi içinde dolunay olur.

6. **MK: -; YD: Kt. 6.**

1 Ey şah, güzelliğinin vasfında bir rubai demişler. Kaşın sanki (onun) celi hatla (yazılmış) ilk beytidir.

2 Güya onun tamamlanması için dudağının ayva tüyleri/yazısı da gubarî hatla/tozla yazılmış eşsiz (güzellikteki) ikinci beytidir.

7. **MK: -; YD: Kt. 7.**

1 Raḥmī dedikleri gönlü süsleyen sevdiğimin yüzünün rengine her zaman aşk olsun!

2 Bütün âşıklar güle/gülerek baksınlar diye o yüz saflıktan/keyiften gül gül olmuştur.

3. yüzine baḳıcaḳ gözüm ḳamaşur
aḳlıġı oldı gün gibi hem-vār

‘ārıżı rengine kim ėtse naẓar
‘ārıżīdür ṣanur bu naḳş-ı nigār

5. mıṣr-ı ḥüsn içre ṭaŋ mı olsa ‘azīz
çihresinde çü ḥüsn-i yūsuf var

ol ṣanem bilmezüz ne siḥr eyler
ṣūrete gelmez oldı ḫaṭṭ-ı ġubār

7. ne ‘aceb yol-durur ki varılmaz
esb-i fikretle eyleseŋ reftār

ḫānesinde erāẕil ile içüp
ne revādur ki ola mest-i ḫumār

9. uyur ardınca uyanuḳ çoḳdur
‘işret ehline uymasun zinhār

bildürürler kişiye miḳdārın
ehl-i ‘irfāna ėtmesün inkār

11. ġam yėme ėl sözinden ėy **yaḥyā**
olmadı çün-ki bir gül-i bī-ḫār

ṣubḥ-veş mihr-i yāre ṣādıḳsın
eksük olmaz ‘adāvet-i şeb-i tār

8.

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Ḫafīf + + – – / + – + – / + + –

1. gelmeye ‘āleme siyāhī gibi
cāhil ü aḥmaḳ u sefīh ü deli

boyamaḳdan ṣaḳalını her gün
başını ḳaşımaġa degmez eli

---

3 (Onun) yüzüne bakınca gözüm kamaşır; (zira) beyazlığı güneşe benzer.
4 Yanağının rengine kim nazar etse resim gibi güzel sevgilinin bu nakşını yapma sanır.
5 (Sevgili), güzellik Mısır’ında/ülkesinde sultan olsa şaşılır mı? Zira çehresinde Yusuf’un güzelliği var!
6 Gubarî hat/ayva tüyleri görünmez oldu. Bilmeyiz ki o put ne sihri yapar?
7 (Bu), öyle hayret verici bir yoldur ki fikir atıyla yola koyulsan varılmaz.
8 (Onun) evinde alçaklarla içip içki mahmurluğuyla sarhoş olması uygun mudur?
9 (Sevgili) içki meclisindekilere sakın uymasın! Uyuyanın ardında uyanıklar/fırsat kollayanlar çoktur!
10 (O yâr), ariflere karşı gelmesin; (yoksa) kişiye haddini bildirirler.
11 Ey Yaḥyā, elin sözüne incinme; çünkü gül dikensiz/hasımsız olmaz!
12 (Sen) sabah vakti gibi yârin aşkına/güneşine sadıksın, karanlık gecenin husumeti eksik olmaz.

8. **MK: -; YD: Kt. 8.**

1 Dünyaya Siyāhī gibi cahil, ahmak, sefih ve akılsızı gelmez.
2 (Onun) her gün sakalını boyamaktan başını kaşıyacak vakti olmaz.

3. ne belā-yı siyāh olur yā rab
ṣaḳalı oldı gendünüŋ ‘ameli

rengi yoḳ şi‘rinüŋ ‘aceb işdür
vāy bu miskīn yėnür ṣanur ġazeli

5. oṣuruġ ile boya boyanmaz
böyledür böyle atalar meṯeli

ṣorar ise bu baḥri ėy **yaḥyā**
yelelālā yelā yelā yeleli

9.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün
Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. rūz-ı miḥnetde görenler dėdiler iskenderi
hey dirīġā dār-ı dünyādan dürildi defteri

ḥaşre dek ger arasaŋ bulmaḳ anı mümkin degül
ḥayf kim ṭopraġ arasında yitürdük gevheri

10.

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Ḫafīf + + – – / + – + – / + + –

1. bu ne ḥüsn ü cemāl olur yā rab
baḳıcaḳ ‘aḳl u fikr olur ma‘dūm

bu ne ḥikmed-durur ki gören anı
ola seyr-i cemālden maḥrūm

11.

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Mücteṯ + – + – / + + – – / + – + – / + + –

1. ṭurup ṭurup deve dėrsem ‘aceblemeŋ beni kim
bir iki oŋmaduḳ at ile yolda ḳat ḳaldum

---

3 Yâ Rabbî! (Bu) nasıl bir kara beladır ki sakalı onun işi oldu.
4 Şiirinde letafet yoktur. Ne tuhaf iştir? Vah vah! Bu zavallı, gazeli yemek sanır!
5 Atasözü tam da böyledir: “Osurukla boya boyanmaz/Yeterli bilgi ve beceri olmadan bir işi başarmak mümkün değildir.”
6 Ey Yaḥyā, (eğer sana) bu bahri sorarsa “Yelelâlâ yelâ yelâ yeleli”.

9. **MK: -; YD: Kt. 9.**
1 İskender Çelebi’yi mihnet gününde/kıyamet gününde görenler “Vah, yazık! Dünya yurdundan defteri dürüldü/göçtü.” dediler.
2 Eyvahlar olsun! Cevheri/canı toprağın arasında yitirdik, mahşere dek arasan da onu bulmak mümkün değil!

10. **MK: -; YD: Kt. 10.**
1 Yâ Rabbî, bu nasıl bir güzellik ve zarafettir ki bakınca akıl baştan gider.
2 Bu nasıl bir hikmettir ki onu gören, cemâli seyretmekten mahrum olur.

11. **MK: -; YD: Kt. 12.**
1 Durup durup “Deve!” dersem bana hayret etmeyin, birkaç işe yaramaz atla yolda çaresiz kaldım.

şefā‘at eyle üveyse'l-ḳaren yüzi ṣuyına
deve ümīdine yüzler süriyüben geldüm

12.

Mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ūlün
Hezec + – – – / + – – – / + – –

1. ḫayālī sen ‘acā’ib ḳarnapasın
revā mı ortadan ‘avret alasın

saŋa ‘ālemde evlenmek olur mı
ḫuṣūṣā kim ışıḳlardan olasın

3. yasaġ oldı şehirde çeng ü nāya
meger şimden gėrü boynuz çalasın

13.

Mef‘ūlü fā‘ilātün mef‘ūlü fā‘ilātün
Mużāri‘ – – + / – + – – / – – + / – + – –

1. bu tekye-i cihānuŋ bir iḫtiyārıyam ben
ḳor mıyam ol ışıġuŋ postın çıḳarmayınca

ṣovuḳ ṣovuḳ sözini ėşidicek o hīzüŋ
olmaya gibi **yaḥyā** el aŋa ḳarmayınca

14.

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün
Ḫafīf + + – – / + – + – / + + –

1. sen imām olma ḫalḳa ėy manṣūr
kerem eyle sözümi eyle ḳabūl

senden efḍal kimesneler yoḳ mı
ėy boġazından aşılası foḍūl

3. ism-i mef‘ūldür senüŋ aduŋ
lā-yecūzü imāmetü'l-mef‘ūl

---

2 Deve ümidine yüz sürerek geldim. (Ey sevgili), Veyse’l-Karenî hürmetine şefaat et!
12. **MK: -; YD: Kt. 14.**
1 Ey Ḫayālī, sen ne tuhaf bir vurdumduymazsın? (Senin) alenen evlenmen uygun mudur?
2 Sana dünyada evlenmek yakışmaz. Sen bilhassa ışıklardansın.
3 Şehirde çengle ney yasaklandı, artık bundan sonra boynuz çalarsın.
13. **MK: -; YD: Kt. 15.**
1 Ben bu dünya dergâhının bir ihtiyarıyım, o ışığı derisini yüzmeden bırakır mıyım?
2 Ey Yaḥyā, o ahlâksızın soğuk sözlerini işitince ona müdahale etmeden olmayacak gibi.
14. **MK: -; YD: Kt. 16.**
1 Ey Mansûr, sen halka imam olma! Lütfedip sözümü dinle!
2 Ey boğazından asılası fodul, senden üstün kimseler yok mudur?
3 Senin adın ism-i mefuldür, “Meful kişinin imam olmasına müsaade yoktur.”.

15.

Fe‘ūlün fe‘ūlün fe‘ūlün fe‘ūl

Müteḳārib + – – / + – – / + – – / + –

1. köse ḳıṣṣa-ḫ̆ān oġlı ḳoyun mürīd
çoban erdebīlī ferīd-i cihān

ser-i nā-tırāşīdesini görüŋ
ḳoyun köpegi ‘ārifīdür hemān

16.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + –

1. da‘vācuŋ bursaya gitdi sırrīyā
eyleme yārān ile hergiz nizā‘

ḳucılurmışsın riyāżī ḫ̆āceŋe
külli sırrin cāveze'l-iṯneyni şā‘

17.

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Ḫafīf + + – – / + – + – / + + –

1. ḳaçan aġyār oynaya şaṭranc
ceng olur ara yėrde ḫayli zemān

bir iki üstüḫ̆ān içün ṭalaşur
boza-ḫāne kilābı gibi hemān

18.

tārīḫ

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Ḫafīf + + – – / + – + – / + + –

1. mīr-i iskender-i‘tibārı görüp
ėy göŋül ‘ibret al bu ḥāletden

ḥāṣılı n'oldı ‘āḳıbet gör kim
bu ḳadar devlet ü se‘ādetden

---

15. MK: -; YD: Kt. 17.

1 Köse Kıssa-han oğlu, Koyun mürittir; Çoban Erdebili dünyada bir tanedir.

2 Tıraş olmamış başına da bakın! Tıpkı koyun köpeği ‘Ārifī’dir.

Beyitte geçen ‘Ārifī’nin Yaḥyā Bey ile aynı yıllarda yaşayan şair ‘Ārifī Ḥüseyin Çelebi (ö. 1552) olması muhtemeldir.

16. MK: -; YD: Kt. 18.

1 Ey Sırrī, davacın Bursa’ya gitti; dostlarla asla kavgaya tutuşma!

2 Hocan Riyāżī’ye kendini kucaklatıyormuşsun. “İkiyi aşan her sır yayılır!”

17. MK: -; YD: Kt. 19.

1 Engel/rakip ne zaman satranç oynasa ara yerde bir zaman kavga olur.

2 Tıpkı bozahane köpekleri gibi bir iki kemik için dalaşır.

18. MK: -; YD: M. 46.

1 Ey gönül, İskender itibarlı beyi görüp bu hâlden ibret al!

2 Hasılı bu kadar devlet ve saadetin sonu ne oldu, gör!

3. ḳondı toz çihre-i emānetine
ṣarṣar-ı töhmet-i ḫıyānetden

rif‘ate vārid oldı emr-i şerīf
nāgehān dergeh-i ‘adāletden

5. çekdiler sūy-ı āsümāna hemān
götürüp anı ḫāk-i żilletden

gitdi döne döne semā‘ ėderek
dār-ı ünse diyār-ı vaḥşetden

7. boynı baġlu ḳul oldı dergāha
oldı āzād bend-i miḥnetden

başmadı yėr ayaġı şādīden
başı ḳurtuldı çün meżelletden

9. oluban necm-i ṭāli‘i rāci‘
bu‘da vardı kemāl-i ḳurbetden

ölüsi dirisi anuŋ aṣlā
ḫālī olmadı hīç rif‘atden

11. dėdi ehl-i semā aŋa tārīḫ
ḳıldı ‘azm-i sümüv leṭāfetden

H. 941

19.

tārīḫ

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. minnet allāha ki feṭḥ eyleyüben baġdādı
evliyā bürcine ḥükm eyledi şāh-ı ḥaremeyn

sūr içinde yapılup ḳabr-i imām-ı a‘ẓam
ḳıldı dil gülşenini feṭḥ-i fütūḥāt ile zeyn

---

3 İhanet suçlamasının şiddetli rüzgârıyla (onun) emanetinin çehresine halel geldi.
4 Yükselmek için adalet dergâhından/Hakk'ın makamından ansızın şerefli bir emir geldi.
5 Onu hemen zillet âleminden/dünyadan kurtarıp göğe doğru çektiler.
6 (O), vahşet diyarından/dünyadan üns yurduna/ahirete döne döne sema ederek gitti.
7 Mihnet zincirinden kurtulup dergâha boynu bağlı kul oldu.
8 Başı zilletten kurtulduğu için sevinçten ayakları yere değmedi.
9 Talihinin yıldızı dönüp Allah'a büsbütün yaklaşarak mesafeleri aştı.
10 Onun ölüsü de dirisi de asla yücelikten mahrum kalmadı.
11 Letafetten yücelere ulaşınca sema ehli/melekler ona tarih dedi.

19. MK: -; YD: M. 47.

1 Allah'a şükürler olsun ki Mekke ve Medine'nin şahı, Bağdat'ı fethedip erenler burcuna hükmetti.
2 Sur içinde İmam-ı Azam Ebû Hanife'nin kabri yapılıp fetihlerin fethiyle gönlün gül bahçesini süsledi.

3. ‘ayndan ḳaṭ‘-ı naẓar a‘ẓam olupdur tārīḫ
yapdı bu menzili iḥsān ile şāh-ı ḥaremeyn

H. 941

20.

Merḥūm sulṭān süleymān ḫān ḥażretlerinüŋ oġlı sulṭān selīm şāhuŋ cülūsına her mıṣra‘ tārīḫdür.*

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün
Remel + + – – / + + – – / + + – – / + + –

1. şāh-ı evreng-i beḳā oldı süleymān-ı velī
cānını eyledi ma‘būdına ol ān teslīm

gitdi ḥaḳ cānibine çün-ki bu sulṭān-ı ümem
geldi şāh-ı ḥaremeyn oldı o sulṭān-ı ḥalīm

3. geçdi ecdād-ı kirāmı yėrine şāh-ı ḥasīb
vālī-i ehl-i ‘aṭā şāh-ı cihān şāh selīm

salṭanat buldı maḥallini zihī ‘avn-i ‘ibād
yėrine eyledi iḥsānı cihān-dār-ı kerīm

5. vālī-i ehl-i kerem seyyid-i sādāt-ı ümem
devleti ‘ālī benī ādeme elṭāfı ‘amīm

ḥākim-i emr-i nebī a‘lem-i erbāb-ı hüner
mehdī-i rūy-ı cihān sāye-i raḥmān u raḥīm

7. gėcesi ḳadr-i münīr ü güni ‘īd-i mevlā
yoldaşı bārī enīsi ola deyyān-ı ḳadīm

---

3 Ayın harfini hesaplamadan *a‘ẓam* kelimesi (onun) tarihidir, bu menzili cömertlikle Mekke ve Medine’nin sultanı yaptı.

20. MK: 76[b]; YD: M. 48.

* Merḥūm sulṭān süleymān ḫān ḥażretüŋ fevtine oġlı sulṭān selīm şāhuŋ cülūsına her mıṣra‘ tārīḫdür. MK.

Her mısradaki harflerin toplamı II. Selim’in tahta çıkış tarihi olan H. 974 rakamını vermektedir. Bu tarih miladi 1566 yılına karşılık gelir.

1 Allah’ın dostu olan Süleyman, bekâ tahtına sultan olduğu o an canını Rabb’ine/sevgilisine teslim etti.

2 Bu ümmetlerin padişahı Hakk’a doğru yürüdüğü için o güzel huylu sultan Mekke ve Medine’nin şahı oldu.

3 (O) soylu padişah, şerefli ecdadının yerine geçti; cömertlerin emiri, cihan sultanı, Şah Selim!

3[b] şāh: şāh-ı MK.

4 Saltanat onu hak edene kavuştu, ne güzel halkın koruyucusu! Lütuf sahibi Allah’ın cihan padişahı, ne güzel ihsanda bulundu.

4[a] salṭanat: - MK; ‘ibād: ‘ıyād YD.

5 Cömertlerin emiri, ümmetlerin efendisi/seyyidi; yüce devlet sahibi, herkese bol bol ihsan eden (padişah)!

6 Resul’ün buyruğunu yürüten (sultan), ilim ve fazilet sahiplerinin âlimi; yeryüzünün Mehdi’si/hidayet sahibi, Rahman ve Rahîm olan Allah’ın gölgesi!

7 Gecesi nurlu Kadir gecesi ve gündüzü de Mevla’nın bayramıdır. Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratan Hak, yoldaşı; kulun hakettiği ceza ve mükâfatı hakkıyla veren ezelî Allah da (onun) dostu olsun!

21.

[naẓm]*

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ẖ̆ān-ı ḥaḳdur bu felek mihr ile mehdür iki nān
mihre kimse degmemişdür ortada meh ṭoġranan

her ne deŋlü ṭoġranursa gün-be-gün artar yine
himmetüŋ artsun dėr iseŋ ṭurma dā’im ṭoġra nān

21. **MK: -; YD: Kt. 20.**

* [naẓm]: ḳıṭ‘a-i yaḥyā YD.

1 Bu dünya Hak sofrasıdır, güneş ile ay da iki ekmektir. Güneşe kimse dokunmazken ortada doğranan aydır.

2 (Ay) ne kadar doğranırsa doğransın gün geçtikçe yine artar; (sen de) himmetin artsın istersen durma, daima ekmek doğra!

BEYİTLER

1.

Mefā‘īlün mefā‘īlün fe‘ūlün

Hezec + – – – / + – – – / + – –

1. cemāli maṭla‘u'l-envār oldı
dehānı maḫzenü'l-esrār oldı

2.

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. şol ḫayālī beg ki beŋzi şarı gözi aladur
başda yėlken taḳyesi boḳluḳda bitmiş lāledür

1. **MK: -; YD: Kt. 11.**

1 Cemâli nurlar kaynağı, ağzı sırlar mahzenidir/sırlar hazinesidir.

2. **MK: -; YD: Kt. 13.**

1 Sarı benizli, elâ gözlü olan şu Ḫayālī Bey'in başındaki yuvarlak takkesi, boklukta bitmiş laledir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SÖZLÜK

a

āb: (< F.) su; güzellik, letafet, parlaklık, aydınlık; ter; gözyaşı; akarsu, nehir, ırmak; yağmur || *âşık; gökyüzü, sema; Mecnun; nasihat, öğüt; sevgilinin yanağından utanıp sıkılan kimse; tevhit, Allah'ın birliğini kabul etme; yanak.*

- **āb-ı cārī̄**: (< F.) akarsu, nehir, ırmak || *kol.*
- **āb-ı ḥayāt**: (< F.) ölümsüzlük verdiğine inanılan efsanevî su, ebedilik suyu, bengisu; cana can katan, ferahlık veren şey ∫ Efsaneye göre hayat suyu, İskender'in veziri Hızır ve İlyas ile birlikte karanlıklar ülkesine aramaya gittiği sudur. Sonsuz hayat bağışlayan bu pınarı Hızır'la İlyas bulmuş; bir rivayete göre ilahî bir emirle sudan İskender'e söz etmeleri yasaklanmış, bir başka rivayete göre ise İskender'e haber vermek üzere pınardan ayrıldıklarında su gözlerden gizlenmiştir. Hızır ile İlyas'tan başka hayat suyundan içen olmamıştır. || *Aydın ili; derviş; dudak; hayal, tasavvur, fikir; kan; kılıç; sevgilinin hasretiyle gece gündüz ağlayan kimse; söz, kelâm; şiir, nazım.*
- **āb-ı ḥayvān**: (< F.) ölümsüzlük verdiğine inanılan efsanevî su, ebedilik suyu, bengisu ∫ *bkz.* āb-ı ḥayāt || *şehrin su yolları; şarap; sevgili ~ parlak ay.*
- **āb-ı kevs̲er**: (< F.) cennette bir su, Kevser Irmağı || *hilâl, yeni ay; söz, kelâm.*
- **āb-ı raḥmet**: (< F.) rahmet suyu || *şehrin su yolları ve çeşmeler ~ sadık sevgili; Hz. Ebû Bekir.*
- **āb-ı revān**: (< F.) akarsu, nehir, ırmak || *alçak gönüllü kimse; cetvel çizen kimse; Hz. Âdem; insan; kılıcını kınından çıkaran kimse;*
- *marifet sahibinin kapısına varan kimse; mavi kaftan; söylediği sözü bilmeyen, boş konuşan kimse; Osmanlı nesli; uzun uzun sayıklayan kimse; yanak.*
- **āb-ı rūy**: (< F.) yüz suyu, yüz aklığı, şeref, onur, izzet; iftihar vesilesi, övünç || *güllaç.*
- **āb-ı zindegānī̄**: (< F.) sonsuz hayat verdiğine inanılan efsanevî su, dirilik suyu, hayat suyu ∫ *bkz.* āb-ı ḥayāt || *dudak.*
- **āb-ı zülāl**: (< F.) lezzetli ve içimi hoş su ∫ *bkz.* zülāl || *azar, paylama; söz, kelâm, şiir, nazım.*
- **āb u gil**: (< F.) su ve toprak || *balçıktan yaratılan beden, vücut~ ayak bağı, engel.*

'abā: (< Ar.) keçi kılından dokunmuş olan bir çeşit kalın ve kaba kumaştan dikilen hırka ∫ Hantal ve gösterişsiz olan abâ, yoksulların kıyafeti olmakla beraber dervişlerin abâdan mamul hırka giymeleri nedeniyle dünyadan el etek çekmişliğin de işaretidir. Beyaz veya kahverengi renkli olur. Kökeninin Hz. Peygamber'e kadar uzandığı rivayet edilir. || *fakr makamı.*

'abbāsī̄ 'alem: Abbasî halifelerinin siyah renkli sancağı ∫ Siyah rengin Kerbelâ şehitlerine duyulan üzüntünün ifadesi olmak üzere seçildiği yahut Hz. Muhammed'in Ukab adlı siyah sancağından kaynaklandığı yönünde rivayetler bulunmaktadır. || *boy, endam; beden, vücut.*

abdāl: (< Ar.) tasavvuf inancına göre Allah tarafından âlemi manevî

anlamda yönetmekle görevlendirilmiş, halk arasında gayb erenleri olarak bilinen veliler topluluğuna mensup kimse; tacı ve hırkayı terk edip kendine has eşyalarıyla yalın ayak, başı kabak şehir şehir dolaşan batınî ve gezginci derviş || *pervane, gece kelebeği; güneş ışığı; Mevlevî; fırtına, kasırga; güneş; âşık.*

‘abd-i memlūkī: (< F.) köle, kul, esir, tutsak || *âşık.*

‘abdü'l-mü’min: (< Ar.) Muvahhidler Devleti’nin kurucusu olan hükümdar, şair ve hatip Abdü’l-Mümin el-Kûmî (ö. 1163).

‘ābid: (< Ar.) ibadet eden kimse; Allah’ın emirlerine titizlikle uyan takva sahibi kimse || *cami; Yaḥyā.*

- **‘ābid-i ehl-i yaḳīn**: (< F.) Allah’ı herhangi bir delile bağlı olmaksızın sadece iman kuvvetiyle bilen takva sahibi kimse || *cami; Mescid-i Aksa.*

‘abīr: (< Ar.) turunç, iğde, gül, amber, misk gibi çeşitli ot, kök ve maddelerin karıştırılması ile elde edilen güzel koku || *toprak, vezirin/Rüstem Paşa’nın yolunun toprağı.*

acı-: merhamet etmek, üzülmek, kederlenmek; acılaşmak, tadı acı duruma gelmek; ağrımak, sızlamak, canı yanmak || *(ölen bir kimsenin ardından) yas tutmak.*

acı dil vėr-: gönül kırıcı, acı söz söylemek, azarlamak.**‘aceb**: (< Ar.) şüphe ve hayret ifade eden soru zarfı, acaba; şaşma, hayret etme; garip, acayip, tuhaf, şaşırtıcı; olağanüstü, hayranlık uyandıran, hoş; nadir bulunan, ender; ibret, hikmet.

- **‘aceb degül**: şaşılmaz, tuhaf değil.
- **‘aceb ėtme-**: şaşılmamak, tuhaf olmamak.
- **‘aceb mi**: şaşılır mı, tuhaf mı, şaşılmaz, tuhaf değil.

- **‘aceb olma-**: şaşılmamak, tuhaf olmamak.

açlıḳ: aç kalma durumu, açlık; yiyecek yokluğu, kıtlık || *asker; bela, musibet.*

ad: isim, ad; şan, şöhret, nam || *ruh; vird, zikir; ism-i azam.*

- **ad ėt-**: ad bırakmak, şöhret bulmak, meşhur olmak, ün kazanmak, adının herkes tarafından duyulmasını sağlamak.

‘ād: (< Ar.) Kur’ân-ı Kerim’de adı geçen eski bir Arap kavmi, kendilerine peygamber olarak gönderilen Hz. Hud’u yalanlayıp onun getirdiği dini inkâr ettikleri için şiddetli bir rüzgârla helak edilen kavim || *diken; çer çöp, süprüntü.*

a‘dā: (< Ar.) düşmanlar || *âşıkla sevgilinin arasını açmaya çalışan kimseler, rakipler; bulutlar; kargalar; ahular, ceylanlar; kuşlar; eğri yaylar; sıfır; şarabın üzerindeki hava kabarcığı.*

- **a‘dā leşkeri**: düşman askeri, düşman ordusu || *kırık gönül.*
- **a‘dā-yı dīn**: (< F.) din düşmanları || *gariplerin gözyaşları.*

adaḳ: Allah’a, mübarek bir şahsa veya makama manevî yardımını dilemek için bir dileğin gerçekleşmesi durumunda yerine getirilmek üzere yapılan vaat ve vaat edilen şey, nezir || *can.*

‘adālet: (< Ar.) hakkı gözetme, doğruluktan ayrılmama || *etek; gökyüzü, sema; dergâh, kapı, eşik; güneş; celâl.***ādem**: (< Ar.) insan, beşer; ilk yaratılan insan ve ilk peygamber, Hz. Âdem; kişi, kimse; kul, köle, hizmetkâr; Yaḥyā Bey’in oğlu Âdem || *cihanı gösteren kadeh, Cem’in kadehi; Allah’ın tecelli ettiği ayna; âşık; hazan yaprağı; akarsu, nehir; damla, katre; okyanus, sırlar okyanusu; yazı, hat; secde edilen yer ~ sevgilinin kaşlarının mihrabı.*

- **ādem cānı**: insan, insanoğlu, âdemoğlu || *sevgili.*
- **ādem dėme-**: makbul saymamak, makbul görmemek.

• **ādemī-zāde**: (< F.) insan, insanoğlu || *cami.*

‘adem: (< Ar.) var olmama, bulunmama, yokluk; yok etme; adem makamı, Allah’tan başka bütün varlıkları yok sayma, benliğin kaybolmasıyla maddî varlıktan sıyrılarak Hakk’a ulaşma ∫ Vahdet-i vücut anlayışına göre var olan ve varlığı zorunlu olan tek varlık Allah’tır; var zannedilen mevcudat ise hakikatte yoktur. Bu yokluk, Allah’ın tecelli ettiği bir ayna durumundadır. Gerçek olan Allah’tır; bu dünya ve kainat ise bir gölge gibi geçici varlıklardır. Çünkü tasavvufa göre sonu, sınırı ve zamanı olan bir şeyin varlığı yalnızca vehim ve hayalden ibarettir. || *yurt, ülke, diyar, şehir; kapı, eşik; yol; deniz, derya; ahiret.*

• **‘adem diyārı**: adem diyarı, adem yurdu || *ahiret.*

• **‘adem eyle-**: yok etmek, ortadan kaldırmak.

• **‘adem ḳapusı**: adem kapısı || *ahiretin eşiği.*

‘ades: (< Ar.) mercimek tanesi || *ben.*

‘adāvet: (< Ar.) düşmanlık, husumet || *göz.***‘adl**: (< Ar.) adalet, doğruluk, eşitlik || *gün, güneş; bahar mevsimi; yağmur; gökyüzü, sema; ışık; terazi, tartı; nur; kapı; deniz, derya; burç; kanat; Nil Nehri; Fırat Nehri.*

‘adū: (< Ar.) düşman || *âşık; kara yüzlü, uğursuz kimse; gözyaşı; Firavun.*

āfāḳ: (< Ar.) ufuklar; insanın kendi nefsi dışındaki gözle görülen bütün varlık âlemi; her taraf, her yan || *yanak.*

āfet: (< Ar.) büyük felaket, musibet, bela, dert, kötülük, zarar; insanı aşk belasına düşüren, cazibesiyle insanın aklını başından alan güzel || *sonbahar mevsimi; sevgili ~ güneş; yüzüğün üzerindeki değerli taş; can.*

• **āfet-i devrān**: (< Ar.) herkesi kendine hayran bırakan güzel, dünya güzeli; devrin afeti, devrin belası || *sevgili ~ kıyamet günü.*

• **āfet-i rūy-ı zemīn**: (< F.) herkesi kendine hayran bırakan güzel, dünya güzeli; yeryüzünün afeti, devrin belası || *sevgili.*

āfitāb: (< F.) güneş || *sevgili; âşık; deli; güzellikte sevgiliyle yarışıp pes eden kimse; yüz, çehre; sevgilinin yanağını görünce utanıp sıkılan kimse; aşk, sevgi; kandil; kadeh, şarap kadehi; sarık, tülbent; sancak; devlet, saltanat, hükümdarlık; lütuf, ihsan; yıldız; yusufî sarık; saadet, kutluluk; davulcu; Divan; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

• **āfitāb-ı ‘ālem**: (< F.) cihan güneşi || *sevgili.*

• **āfitāb-ı ‘ālem-ārā**: (< F.) cihanı süsleyen güneş || *sevgili ~ Hz. İsa.*

• **āfitāb-ı bürc-i devlet**: (< F.) saadet burcunun güneşi || *sevgili.*

• **āfitāb-ı bürc-i kemāl**: (< F.) ilim ve fazilet burcunun güneşi || *devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*

• **āfitāb-ı cihān-tāb**: (< F.) cihanı aydınlatan güneş || *sevgili ~ can.*

• **āfitāb-ı devlet**: (< F.) saltanat güneşi; saadet güneşi || *devrin veziri, İbrahim Paşa.*

• **āfitāb-ı kerem**: (< F.) ihsan güneşi || *devrin ileri geleni, Kazasker Muhyiddin Çelebi.*

• **āfitāb-ı salṭanat**: (< F.) saltanat güneşi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

‘afv: (< Ar.) af, bağışlama || *şefaat ~ etek.***āgāh**: (< F.) haberi olan, haberdar, bilgili; basiret sahibi, ilahî sırlara vâkıf (kimse) || *âşık; gönül, yürek.*

ağırla-: saygı ve hürmet göstermek, ikramda bulunmak.

ağız: ağız || *yara; hırkanın yırtıkları; nisan bulutu.*

• **ağzında mercimek ışlanma-**: ağzında bakla ıslanmamak, sır saklayamamak.

aġla-: yaş dökmek; feryat etmek; şikayet etmek, yakınmak; acımak, esirgemek, merhamet etmek; aklaşmak, göze perde inmek || *(mum) erimek, damlamak.*

aġu: zehir || *acı, dert, ızdırap ~ kayan yıldız.*

aġyār: (< Ar.) engel, sevgili ve âşık dışında kalan herkes, başkaları; yabancılar, tanıdık olmayanlar; düşmanlar; Allah'ın dışındaki bütün varlıklar, insanı Allah'tan uzaklaştıran her şey, masiva || *ikiyüzlü kimseler; sevgilinin dostları; it, köpek; dünya, yeryüzü; dünya âşığı; rakipler ~ sevgilinin mahallesinin köpeği; dilenci; bela, musibet; mezar taşı; öküz; cahil kimse; şeytan, iblis; bozahane köpekleri; avcı köpekleri.*

āh: acı ve üzüntü ifade eden ünlem, ah, vah, medet, yazık; inilti, inleyiş, feryat, figan; şikayet, sızlanma, yakınma; beddua, ilenç || *duman; ateş, yangın; sabah rüzgarı, tan yeli; ok; kement; güvercin; rüzgâr, yel; kıyamet rüzgârı; yol; aşk ve sevda yolu; emel menziline varan yol, Hak yolu; nağme; siyah perde; zincir; sümbül; dağın dumanı, sis; şahit, tanık; kılıç; bulut; tuzak, kapan; karga; ejderha; ayrılık ejderi; sancak, bayrak; sevgili; çan sesi; havai fişek; ziyaretçiler; taç.*

- **āh dūdı/duḫānı:** ah dumanı, âşığın acıyla, kederle ve hasretle çektiği yakıcı ahların dumanı || *sümbül.*
- **āh ėt-**: inlemek, feryat etmek; şikayet etmek, sızlanmak; beddua etmek, ilenmek.

āhen: (< F.) demir || *kalp, yürek.*

āḫir: (< Ar.) son; sonunda, nihayet, neticede; sonsuza kadar, artık, bundan böyle.

- **āḫir-i māh**: ayın son hâli || *hilâl ~ âşık; beden, vücut, cisim.*
- **āḫir-zemān**: kıyametin yaklaştığı zaman, dünyanın sonu || *endam, boy.*

āḫiret: (< Ar.) ölümden sonra gidilecek olan âlem || *sahra, meydan; yol.*

- **āḫiret yoldaşı**: ahirette de beraber olmak istenen kimse, ahretlik || *aşk, sevgi; aşk derdi, aşk kederi; din, iman.*
- **āḫiret yolı**: ahiret yolu || *gurbet yolu.*

aḫker: (< F.) ateş koru || *kırmızı gül.*

aḥmed: (< Ar.) Hz. Muhammed; Osmanlı şeyhülislâmı ve tarihçisi, Kemalpaşazâde Şemseddin Ahmed (ö. 1534); *Dīvān*'ın kendisine sunulduğu Şemsi Ahmed Paşa (ö. 1580); güzellerden birinin adı || *sevgili; sultan, hükümdar; güneş.*

- **aḥmed-i muḫtār**: (< Ar.) Hz. Muhammed || *sevgili.*

aḫriyān: (< Yun.) Osmanlı Devleti'nde Müslümanlara ait haklara sahip olmak ve gayrimüslimlere yönelik ek vergi ve uygulamalardan kurtulmak amacıyla Müslüman olanların devlet defterlerinde kayıtlı olduğu isim.

aḫşam: güneşin batışından sonraki vakit; gece || *kara yüzlü rakip.*

- **aḫşamla-**: akşamı bir yerde geçirmek; (ay) dolunay olduktan sonra geç doğmak.

aḫter: (< F.) yıldız || *caminin kandili; saadet, mutluluk; değerli taş; kılıcın üzerindeki her bir meneviş; güneş.*

- **aḫter-i sa'd**: (< F.) kutlu yıldız || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

āhū: (< F.) ceylan, karaca || *sevgili; asi, zorba.*

aḳ: kar rengi, beyaz; kar renginde olan, beyaz renkli || *yanak.*

- **aḳ at**: beyaz at || *bulut.*
- **aḳ çāderler**: ak çadırlar || *Kağıthane.*
- **aḳ gül**: beyaz gül || *beyaz elbise.*
- **aḳ gül naḫli**: beyaz güllerden yapılmış süs ağacı || *sevgili.*
- **aḳ ḥiṣār**: ak hisar; Akhisar, 16. yüzyılda Osmanlı idaresindeki Saruhan Sancağı'nın bir kazası || *Şehzade Mustafa.*
- **aḳ kebūter**: beyaz güvercin || *sarık, tülbent.*

- **aḳlıġ**: beyazlık; kadınların güzelleşmek için yüzlerine sürdükleri düzgün denen beyaz madde || *kar.*
- **aḳ libās**: beyaz elbise || *gündüz, sevinç gündüzü; beyaz gül; yasemin; güneş aydınlığı.*
- **aḳ ridā**: beyaz kaftan, beyaz hırka || *caminin minaresi.*
- **aḳ ṣaḳal**: ağarmış sakal || *süs, güzellik; rahmet bulutu; nur; yelken.*
- **aḳ sancaġ/aḳ sancaḳ**: ak sancak ∫ Osmanlıda saltanat alâmetidir. Kaynaklarda Selçuklu hükümdarı Sultan III. Alaaddin tarafından Osman Gazi'ye sancak beyliği alâmeti olarak gönderilen sancağın "ak sancak" olduğu rivayet edilir. || *sevgili; minare; güneş; melek; gündüz; Hz. Peygamber'in kabrinde salınan selvi ağacı.*
- **aḳ yılduz**: ak yıldız || *sevgili.*

aḳar ṣu: nehir, dere, çay gibi devamlı akıp giden su || *söz, laf, kelâm; gözyaşı; âşık; yolunu temizleyen kimse; günahlarından arınan kimse; ilim ve fazilete talip olmuş kimse; kol; ömür, hayat; rind; çalgıcı; devrin padişahı, Sultan Süleyman; Kur'ân'ı güzel ve usûlüne göre okuyan kimse; ayna; gönül, yürek; durmadan ağlayan kimse.*

aḳça: Selçuklu ve Osmanlılarda para birimi olarak kullanılan gümüş sikke, para, akçe || *çiçek; çiçek yaprağı; çiçek tomurcuğu; diş; gözyaşı; meyve, yemiş.*

'āḳıl: (< Ar.) akıllı, uslu, bilgili, anlayışlı kimse, arif || *sarhoş; deli; âşık.*

'aḳl: (< Ar.) akıl, zihin; fikir, düşünce || *ev, hane; servet; bozguna uğramış ordu; cevher, değerli taş; Hüma kuşu; göz; güneş; el; şehir, kent; sümbül.*
- **'aḳl-ı evvel**: (< F.) Allah'tan ilk zuhur eden varlık, kendisi maddî olmayıp maddenin kendisinden doğduğu asıl varlık || *aklı başında, ileri görüşlü kimse ~ devrin veziri, Rüstem Paşa, İbrahim Paşa.*

aḳrān: (< Ar.) emsal, durumları birbirine uygun olanlar; denkler, eşler, benzer olanlar || *âşıklar; rakipler.*

'aks: (< Ar.) cisimlerin parlak bir yerde görünen hayali, görüntüsü; çarpıp geri dönme, yansıma.
- **'aks-i āfitāb**: (< F.) güneşin aksi || *altın işlemeli kol bağı.*
- **'aks-i cebīn**: (< F.) alnın aksi || *karanlıklar içindeki ay.*
- **'aks-i dāġ-ı siyāh**: (< F.) siyah yanık yarasının aksi || *göz bebeği.*
- **'aks-i dūd-ı āh**: (< F.) ah dumanının aksi || *açık mavi elbise; mavi mendil.*

aḳyazı: 14. yüzyılda Osmanlı topraklarına katılmış bugünkü Sakarya ilinin bir ilçesi; ak ova || *sine, bağır; Divan.*

al: kırmızı, al.
- **al ḳaftān**: kırmızı kaftan || *şehadet, şehitlik.*
- **al vālā**: kırmızı ipek kumaş || *yanak.*

āl: (< Ar.) aile, evlat; hanedan, tarihteki tanınmış bir kimseye dayanan soy.
- **āl-i 'abā**: (< F.) Abâ ehli, Hz. Muhammed'in kızı Hz. Fatıma, damadı Hz. Ali, torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'den oluşan ailesi hakkında kullanılan bir ifade ∫ Hz. Muhammed'in bir gün kızı Fatıma, damadı Hz. Ali ve torunlarıyla yemek yedikten sonra yatağının örtüsünü onların üzerine örterek "Ya Rabbi, bunlar benim Ehl-i Beyt'imdir; günahlarını affet ve kendilerini tertemiz eyle!" diye dua ettiği rivayet edilir.
- **āl-i güzīn**: (< F.) seçilmiş evlatlar || *Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin.*
- **āl-i 'oṣmān**: (< F.) Osmanlı Hanedanı, Osmanlı soyu; Osmanlı evladı, Osmanlı sultanı || *âşık; cami; çimenlik, bahçe; nur; akarsu, nehir.*
- **āl-i 'oṣmān begleri**: Osmanlının beyleri || *alıcı şahin.*

āl: (< F.) hile, düzen, oyun, aldatma, tuzak, ihanet.

• **āl ėt-**: hile yapmak, oyun etmek, aldatmak; kırmızıya boyamak.

‘alā: (< Ar.) yücelik, şan, şeref, makam, mertebe; yüce, yüksek, ulu; üzerine, üzerinde; ile || *gökyüzü, sema.*

alavand: (< İsp.) kuvvetli ve ters esen rüzgârın ve beraberinde oluşan dalgaların etkisiyle geminin tekrar düzelmeyecek şekilde yana devrilmesi.

• **alavand ėt-/alavand eyle-**: yana devirmek, yan yatırıp batırmak || *öldürmek.*

a‘lem: (< Ar.) âlim, çok bilen kimse || *devrin padişahı, Sultan II. Selim; Şehzade Mustafa.*

• **a‘lemü'l-beşer**: (< Ar.) insanlığın âlimi || *devrin şeyhülislâmı, Ebüssuud Efendi ~ melek.***‘ālem**: (< Ar.) evren, kâinat, Allah tarafından yaratılmış her şey; dünya, yeryüzü; herkes, bütün insanlar; hâl, durum, ortam; kendine has özellikleri bulunan hâl, yer veya kimse, bir başkalık; zevk ve sefa meclisi, eğlence; zaman, çağ, mevsim, devir; diyar, yurt, ülke; aynı durum ve düşüncedeki insanların meydana getirdiği çevre, muhit || *Kenan diyarı; dert, elem, keder, gam; fenâ makamı; fakr makamı; vuslat, kavuşma; harabelik; sayfa, levha; dergâh, tekke; aşk; gül bahçesi; hayret makamı; ayna; mihnet evi; deniz, derya; ayrılık, hicran; dudak; ten, vücut, beden; bağ, zincir; pazar, çarşı; kurban; çer çöp; elemden kurtulamayan kimse; âşık; deli; feza, ova; ten, beden; sırça saray; mühür; cennet; ayakkabı; yokluk; kayık.*

• **‘ālem-i bālā**: (< F.) yüksek âlem; zaman ve mekânla sınırlı olmayan, beş duyuyla idrak edilemeyen ruhlar, ilahî kuvvetler ve mücerret varlıklar âlemi, ilahî âlem || *gökyüzü, sema.*

• **‘ālem-i bīrūn**: (< F.) dış dünya || *ilahî âlem.*

• **‘ālem-i envār**: (< F.) nurlar âlemi || *fenafillah makamı; ilahî âlem; âşıkların sevgiliye ulaştığı yer ~ cami.*

• **‘ālem-i ervāḥ**: (< F.) ruhlar âlemi, ilahî âlem || *dudak.*

• **‘ālem-i faḳr u fenā**: yokluk âlemi; fenafillah yurdu || *tımar, âşıkların tedavisi.*

• **‘ālem-i fānī/‘ālem-i fenā**: (< F.) fâni âlem, yokluk yurdu, gelip geçici dünya || *dergâh, tekke; cennet.*

• **‘ālem-i fesād**: (< F.) fesat âlemi || *dünya, yeryüzü.*

• **‘ālem-i firāḳ/ālem-i fürḳat**: (< F.) ayrılık âlemi || *dünya, yeryüzü.*

• **‘ālem-i ġurbet**: (< F.) gurbet âlemi, gariplik diyarı || *sevgilinin mahallesi; dünya, yeryüzü.*

• **‘ālem-i ḥayret**: (< F.) hayret âlemi || *hayret makamı; vuslat, kavuşma.*

• **‘ālem-i imkān**: (< F.) her şeyin mümkün olduğu âlem, imkân âlemi || *dünya, yeryüzü.*

• **‘ālem-i keşret**: (< F.) kesret âlemi, insanlık âlemi || *dünya, yeryüzü ~ uzlet köşesi.*

• **‘ālem-i kübrā**: (< F.) büyük âlem || *ilahî âlem.*

• **‘ālem-i ma‘nā**: (< F.) mana âlemi, manevî âlem, Allah ilmi; anlamlar dünyası.

• **‘ālem-i ṣūret**: (< F.) görülen madde âlemi, suret âlemi || *dünya, yeryüzü.*

• **‘ālem-i süflī**: (< F.) alçak ve değersiz âlem || *dünya, yeryüzü.*

• **‘ālem-i ten**: (< F.) ten âlemi || *dünya, yeryüzü ~ kuş yuvası.*

• **‘ālem-i ‘unṣur**: (< F.) unsur âlemi, maddî âlemin esasını teşkil ettiğine inanılan su, hava, ateş ve topraktan ibaret dört unsur ∫ *bkz.* çār ‘unṣur || *maddî âlem, dünya, yeryüzü.*

• **‘ālem-i vuṣlat**: (< F.) vuslat âlemi || *rüya.*

• **‘ālem-i ẓāhir**: (< F.) görünen âlem || *dünya, yeryüzü.*

• **ʻālem-i ẕevḳ u ṣafā**: (< F.) zevk ve sefa meclisi || *sevgilinin bulunduğu yer.*

ʻalem: (< Ar.) sancak, bayrak; kubbe ve minare gibi yüksek binalar ile sancakların tepesine konan genellikle hilâl, at nalı, lale ve pençe biçimindeki süslemeyle ilgili unsur || *nur; âşığın ahı; ilim, irfan; vakar; izzet, itibar, güç; Eyyûb-ı Ensârî; hilâl, yeni ay; sevgili ~ şah, sultan.*

• **ʻalem-dār**: (< F.) bayrak taşıyan kimse, sancaktar || *Eyyûb-ı Ensârî.*

• **ʻalem-i ʻilm ü veḳār**: (< F.) ilim ve vakar sancağı || *dağ.*

• **ʻalem ḳaldur-**: sefer için sancakları çıkarmak.

ālet: (< Ar.) vasıta, vesile, sebep; bir işi yapmak için kullanılan nesne, araç, makine; bir sanatın icrasına mahsus araç, müzik aleti; silah, savaş aleti || *karanlık perde, engel.*

• **ālet-i sāz**: (< F.) mûsikî aleti, çalgı || *şeytanın evi; inançsız kimse.*

ʻalev: alev, yalım, şule || *dil.*

alıcı: pençesine düşeni bırakmayan, avını kaçırmayan.

• **alıcı şāhīn**: avını kaçırmayan yırtıcı kuş || *Osmanlı beyleri.*

alın: alın ∫ Tasavvufa göre her şeyin aslı ve ilk yaratılan cevher olan Nur-ı Muhammedî, ilk önce Hz. Adem'in alnında belirmiş ve temiz bir soydan Hz. Muhammed'e kadar ulaşmıştır. Ayrıca alın, yine tasavvufta vahdet işareti olarak kabul edilir. || *ay; dolunay.*

ʻalī: (< Ar.) Hz. Muhammed'in damadı ve amcazâdesi olan halifelerin dördüncüsü Hz. Ali (ö. 661); yüksek, yüce, büyük, ulu, seçkin kimse; bir şahıs adı || *sevgili; aslan; devrin padişahı, Sultan Süleyman, Sultan Murad; devrin ileri geleni, Ebüssuud Efendi, Mustafa Paşa, Arslan Paşa, Kâsım Paşa.*

• **ʻalī-seḫā**: (< F.) cömertliğin Ali'si || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

• **ʻalī-ṣıfat**: (< F.) Hz. Ali'ye benzeyen kimse, Hz. Ali şanlı kimse; yüksek mertebeli, yüce makamlı kimse || *âşık.*

ʻālī: (< Ar.) yüksek, yüce, ulu, kudretli, güçlü, aziz; kıymetli, şerefli; derece bakımından en yüksek, özel yetkilere sahip.

• **ʻālī-cenāb**: (< F.) haysiyetli, şerefli, yüksek ruhlu, düşmanına bile iyilik edecek yaratılışta olan (kimse); devlet, varlık, makam sahibi; yücelik, yükseklik, yüce makam.

• **ʻālī geçin-**: büyüklenmek, kibirlenmek, kendini yüksekte görmek.

ʻālim: (< Ar.) ilim sahibi, bilgin || *güllaç; Firdevs bahçesi; âşık; uçsuz bucaksız deniz; gül; Hz. Muhammed; devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde, Kazasker Muhyiddin Çelebi, Arslan Paşa, Şehzade Mustafa.*

• **ʻālim-i sīnā**: (< F.) Sina âlim, İslâm Meşşâî okulunun en büyük sistemci filozofu, Ortaçağ tıbbının önde gelen temsilcisi, İbn-i Sina (ö. 1037) || *okumaya yeni başlamış çocuk.*

ʻalīm: (< Ar.) ilim sahibi kimse, âlim; irfan sahibi kimse, arif || *devrin ileri geleni, Kazasker Muhyiddin Çelebi, Ebüssuud Efendi.*

ʻallāmü'l-ġuyūb: (< Ar.) her şeyi, tüm sırları bilen Allah.

altı cihet: altı yön || *bütün cihan, her yer.*

altun: altın; altın para; altından yapılmış olan.

• **altun baş**: bir şahıs adı || *sevgili ~ dolunay; mum, kandil.*

• **altun girde-bāliş**: yuvarlak, altın yastık || *nergis.*

• **altun ḳalem**: altın kalem || *güneş ışıkları.*

• **altunlu benek**: altın işlemeli ve benekli bir tür kumaş || *sevgilinin elbisesi ~ gece vakti yıldızlarla bezenmiş gökyüzü.*

• **altunlu ḳaftān**: altın işlemeli kaftan || *yıldızlarla dolu gökyüzü.*
• **altun üsküf**: altın işlemeli başlık, takke; saraya bağlı hizmetliler ve kapı kulları tarafından giyilen, yarısı arkaya sarkan altın işlemeli başlık ∫ Yeniçerilerin giydiği rivayet edilen üsküf, beyaz altın üsküftür. *bkz.* üsküf || *altın kadeh; nergis; cemâl.*

a‘mā: (< Ar.) gözleri görmeyen, kör || *nergis; zevksiz, güzellikten anlamayan kimse.*

‘amāme: (< Ar.) sarık || *beyaz gül; dağın başındaki kar.*

amān vėr-: fırsat vermek, müsaade etmek.

‘amel: (< Ar.) dinî emirleri yerine getirmek için yapılan iş, fiil, hareket, ibadet; bir maksatla yapılan iş || *göz.*

aŋ-: hatırlamak, akla getirmek, yad etmek; adını söylemek, zikretmek, söz etmek.

‘anā: (< Ar.) zahmet, güçlük, bela, elem, keder, sıkıntı, ızdırap || *göz.*

anbār: (< Ar.) gemilerin yük konan bölümü, ambar || *vücut, beden.*

‘anber: (< Ar.) eskilerin “gâv-i anber” dedikleri ispermeçet balinasının bağırsaklarında oluşup balığın kusmasıyla ortaya çıkan, su üzerinde kalarak sahile vuran yumuşak, yapışkan, güzel kokulu, esmer madde ∫ Daha çok Hindistan ve Çin kıyılarında bulunan amberin bazı işlemlere tabi tutulduktan sonra sürülerek yahut ateşe atılarak kokusundan yararlanılır. || *kâkül; buhur.*
• **‘anber-i sārā**: (< F.) saf amber || *tuğların kâkülü.*

‘andelīb: (< Ar.) bülbül || *ruh, can; gönül, yürek.*

‘anḳā: (< Ar.) İri cüsseli, insan yüzlü, rengarenk tüyleri bulunan, vücudunda her hayvandan bir alâmet taşıdığına inanılan efsanevî kuş, Simurg, Zümrüdüanka ∫ Asla yere konmayıp daima yükseklerde uçan ve ele geçirilemeyen Anka’nın adı var kendisi yoktur. Efsaneye göre Anka, bütün hayvanları avladığı gibi insanlara da musallat olunca zamanın peygamberinin duasıyla Kaf Dağı’na sürülmüştür; bir diğer rivayete göre de nesli bir yıldırımla yok edilmiştir. || *uzlete çekilmiş kimse; âşık; vefa, bağlılık; hikmet; tımar; Hakk’ın nuruna mazhar olan kimse.*
• **‘anḳā-yı ḥikmet**: (< F.) hikmet Anka’sı || *cami, Sultan Süleyman’ın camisi.*

‘an-ḳarīb: (< Ar.) çok geçmeden, yakın zamanda, hemen, derhal, o an.

aŋla-: idrak etmek, kavramak; sanmak, zannetmek, öyle olduğuna inanmak; addetmek, saymak, öyle kabul etmek; işitmek, duymak; tanımak, öyle bilmek.

aradan çıḳ-: aradan çekilmek, çekilip gitmek, uzaklaşmak.

‘arafāt: (< Ar.) hacıların Kurban Bayramı arifesinde toplanıp vakfeye durdukları Mekke’nin doğusundaki mukaddes dağ ∫ Arafat’ın Hz. Âdem ile Hz. Havva’nın cennetten çıkarıldıktan sonra tekrar buluştukları ve Hz. İbrahim’in Cebrail ile konuştuğu yer olduğu rivayet edilir. || *mahşer.* **‘araḳ**: (< Ar.) ter || *kıvılcım; geceyi aydınlatan şeb-çerağ taşı; gezegen; Süreyya takımyıldızı.*
• **‘araḳ-çīn**: (< F.) kavuk ve feslerin kenarı terden yağlanmasın diye başa geçirilen bir çeşit takke.

ārām: (< F.) durma, dinlenme; rahat, huzur; bir yerde kalma, oyalanma; sabır, sebat, kararlılık.
• **ārām ėt-**: dinlenmek, rahat ve huzur içinde olmak; durmak, kalmak, oyalanmak.
• **ārām-ı cān**: (< F.) gönül huzuru || *bülbül şakıması; Kur’ân okuyanların sesi; sevgili ~ Hz. İsa.*

‘ar‘ar: (< Ar.) ardıç ağacı, dağ selvisi || *sancak, bayrak; namazda kıyama duran kimse.*

- **‘ar‘ar-ı mīnū**: (< F.) ardıç fidanı || *Hz. Musa’nın asası; yılan dilli mızrak.*

aras: Anadolu’da doğup Hazar Denizi’ne dökülen bir nehir || *dünyaya meyleden kimse.*

arda: Meriç Irmağı’nın Edirne’deki kolu || *âşık.*

‘ār: (< Ar.) utanma, utanç duyma, mahcubiyet || *perde, örtü; toz.*

- **‘ār ėt-**: utanmak, kızarmak, hicap duymak, mahcup olmak || *bir şeyi yapmaktan bir korku veya düşünceyle geri durmak, çekinmek, sakınmak.*

‘ārıż: (< Ar.) yanak || *berrak ve temiz su; okyanus; Umman Denizi; hayat suyu, bengisu; bütün âlem, kainat; gül.*

‘ārif: (< Ar.) Allah’ın dilediği kullarının kalbine ilham ettiği irfana sahip kimse; yaratılmışta Allah’ın zatını müşahede ederek ilahî sırlara vâkıf olmuş irfan sahibi kimse || *âşık; Süreyya takımyıldızı; kıvılcım.*

- **‘ārif-i cān**: (< F.) gönül arifi || *sevgili; âşık; devrin veziri, Rüstem Paşa.*
- **‘ārifler kitābı**: arifler kitabı || *Divan.*

arḳasın(ı) yėre getür-: sırtını yere getirmek, üstün gelmek, yenmek.

armaġān: hediye || *can; beden, vücut, cisim.*

‘arş: (< F.) tavan, çardak; taht, sedir; bütün felekleri çevrelediği kabul edilen, Levh-i Mahfuz ile Kürsî’yi içine alan göklerin en yüksek tabakası, âlem tasavvurunda en yüksek nokta || *Allah’ın kudret ve saltanatının tecelli ettiği yer ~ sığınak; boy, endam; sancak; kandil.*

- **‘arş-ı ‘alā/‘arş-ı ‘ālī/‘arş-ı ‘aẓīm/‘arş-ı mu‘allā**: (< F.) yüce Arş, göklerin en yüksek tabakası, âlem tasavvurunda en yüksek nokta || *Allah’ın kudret ve saltanatının tecelli ettiği yer ~ mescidin kürsüsü.*
- **‘arş ḳandīli**: arş kandili || *güneş ~ dükkân.*
- **‘arşu'llāh**: (< Ar.) bütün felekleri çevrelediği kabul edilen göklerin en yüksek tabakası, âlem tasavvurunda en yüksek nokta || *Allah’ın kudret ve saltanatının tecelli ettiği yer.*

‘arūs: (< Ar.) gelin || *ay; nazım, şiir.***‘arż**: (< Ar.) sunma, bir büyüğe takdim etme; saygı ile ifade etme, saygıyla bildirme; gösterme; gözden geçirme, teftiş, inceleme; en, genişlik; arzuhâl, dilekçe.**‘arż-ı ḥāl**: (< F.) bir kimsenin içinde bulunduğu durumu anlatmak yahut şikayetini arz etmek amacıyla yazdığı yazı, arzuhâl, dilekçe || *şiir, nazım.*

arż-ı muḳaddes: (< F.) mukaddes diyar, kutsal topraklar || *Mekke.*

‘aṣā: (< Ar.) yaşlılıkta kullanılan değnek, uzun sopa, baston; maddî ve manevî kudret timsali olarak elde taşınan değnek ∫ Osmanlıda saray kapıcılarının ellerinde tuttukları altın sırmalı değnek, bekçilerin geceleyin belli aralıklarla kaldırımlara vurarak asayişin berkemal olduğunu halka haber verdikleri değnek, peygamberler sünneti olduğu gerekçesiyle dervişlerin ellerinde taşıdıkları değnek ve Hz. Musa’nın asası kudret timsali olarak elde taşınan değnek bağlamında değerlendirilebilir. || *ok; kirpik; mızrak; ejderha; sancak; salih kimse; inciler saçan kalem; yay kirişi.*

- **‘aṣā-yı mūsā**: (< F.) Hz. Musa’nın asası ∫ Ellerinden bıraktıkları ipleri yılana dönüşen Firavun’un sihirbazlarının karşısında Hz. Musa’nın asası büyük bir yılan olup bütün yıllanları yutmuştur. Ayrıca Firavun’un zulmünden kaçan Hz. Musa yine asası ile Kızıldeniz’i ikiye bölerek mucize göstermiştir. || *ardıç ağacı; yılan dilli mızrak; ejderha; tüfek.*

āṣaf: (< Ar.) vezir; Hz. Süleyman’ın meşhur veziri, Âsef b. Berhıyâ ∫ İsm-i Azam kuvvetiyle Belkıs’ı tahtıyla

birlikte göz açıp kapayacak kadar kısa bir zamanda Hz. Süleyman'ın sarayına getirtenin Asaf olduğu rivayet edilir; ayrıca onun simya gibi gizli ilimlere sahip olduğuna inanılır. || *yel, rüzgâr; Hz. İbrahim; devrin veziri, İbrahim Paşa, Rüstem Paşa.*

'asākir: (< Ar.) askerler || *kaplanlar.*

aṣfiyā: (< Ar.) samimi, saf ve temiz, doğru yolda olan kimseler, erenler, veliler.

- **aṣfiyā cem'iyyeti**: veliler meclisi || *tevhit halkası.*

aṣḥāb: (< Ar.) Hz. Muhammed'i görüp sohbetinde bulunma şerefine erişmiş kimseler, sahabe; bir şeyle ilgili olan, bir şeye veya kimseye mensup bulunanlar; sahipler; dostlar, samimi arkadaşlar || *âşıklar; sakal; Sultan Süleyman'ın askerleri.*

- **aṣḥāb-ı nār**: (< F.) cehennem ehli || *duman.*
- **aṣḥāb-ı ṣafā**: (< F.) temiz gönüllü kimseler, kalbi Allah'ın tecellisiyle dolu olan manevî huzura ermiş kimseler, sefa ehli; Safa ashabı || *âşıklar.*

āsitān/āsitāne: (< F.) eşik, kapı || *gökyüzü, sema; âşığın meskeni; kuş yuvası; yastık; yedi felek; emel, maksut.*

- **āsitān-ı cānān**: (< F.) sevgilinin eşiği, yârin kapısı || *gökyüzü, sema.*
- **āsitān-ı dil-ber**: (< F.) gönül alıcı sevgilinin eşiği, yârin kapısı || *âşığın meskeni; emel menzili; Zuhal'in köşkü; göğün yedinci katı.*
- **āsitān-ı maḳṣūd**: (< F.) emel eşiği, varılmak istenen mekân || *mahşer günü Hz. Muhammed'in hamt sancağının altı.*

āsitīn: (< F.) giysi kolu, yen || *Samanyolu.***'asker**: (< Ar.) asker, er; asker bölüğü, ordu || *çiçekler; deniz, rahmet denizi; Rûm denizi.***āsümān**: (< F.) gök, gökyüzü, sema || *güzel ve çevik at; taht; güzellik; eşik, kapı; siyah at; çadır; Kâbe; taç; padişah otağı; pazar, çarşı; dönerek Hakk'ı zikreden kimse; derviş; ayna; Hz. Muhammed; deniz, derya; nûn harfi.*

āsümānī: (< F.) gök renginde, açık mavi; göğe mensup, gökle ilgili, ilahî, kutsal; mavi renkli duman çıkartarak uçan bir çeşit havai fişek; özellikle kaftan dikimlerinde kullanılan mavi renkli bir çeşit kumaş || *ah, feryat.*

- **āsümānī cāme**: özellikle kaftan dikimlerinde kullanılan mavi renkli kumaştan dikilen elbise || *sevgilinin elbisesi ~ Nil Nehri; gökyüzü, sema; ah dumanının aksi.*

aş: yenilmek üzere pişirilmiş yiyecek, yemek || *sevgili.*

'āşıḳ: (< Ar.) sevgiliye karşı büyük aşk ve bağlılık duyan, aşktan aklını yitirmiş, kendini duygularının coşkunluğuna bırakmış kimse, tutkun, meftun; dünya nimetlerinden el çekmiş, bütün bağlılığı ve sevgisi Allah'a olan kimse || *Hz. Musa; deli; hasta; Fırat Nehri; turunç; bülbül; tutulmuş ay; toz zerresi; gül; dilenci; sultan; hilâl; kâinat; kitap; çınar; âlim; Yaḥyā; Mecnun; Veyse'l-Karenî; su; köle, hizmetkâr; mum; ney; ayna, tecelli nurunun aynası; sevgilinin yolunun tozu toprağı; gönül alıcı güzellerin her biri; ateş; Hâtim-i Tay; sultan; sevgili; Hallac-ı Mansur; lale; rint; Hz. Yakub; gözyaşı; Ferhad; seher vakti; şiir, nazım; çan, çıngırak; pervane, gece kelebeği; rint; sarhoş, aşk kadehinin sarhoşu; çiçek; çiy tanesi; felek, gök katlarından her biri; cihan; dünya, yeryüzü; avcı; yasemin; yay; deniz, derya; ariflerin her biri; köprü; ah dumanı; şehrin her bir kapısı; çer çöp, çalı çırpı kırıntısı; kurban.*

- **'āşıḳa baġdād ırāġ olmaz**: "sevgiliye kavuşmak için yanıp tutuşan âşığa bu uğurda katlanacağı sıkıntılar güç gelmez" anlamında bir atasözü.

• **‘āşıḳ diril-**: âşıklık taslamak, âşık olduğunu iddia etmek, âşık geçinmek.
• **‘āşıḳlar/‘āşıḳlar alayı**: âşıklar topluluğu || *sazlık, kamışlık; hayret denizinin dalgaları.*
• **‘āşıḳlar cem‘iyyeti**: âşıklar topluluğu || *Süreyya takımyıldızı.*

aşıḳ oyunu: koyun yahut keçinin arka bacağından çıkan dört yüzlü bir kemik ile oynanan Türklere has oyun ∫ Oyunun amacı, bir daire içerisine dizilen aşıkları içine mum ya da kurşun akıtılarak ağırlaştırılan bir başka aşıkla vurarak dairenin dışına çıkartmaktır. Aşık kemiğinin her yüzü farklı değerdedir. Aşığın iki enli yüzünden çukur olan tarafı aç, bunun karşısı tok; dar ve düzce olan iki yüzünden kenarı hafifçe kalkık, ortası çukurca olan yüzü beg, bunun karşı yüzü de kit adını alır.

āşinā: (< F.) bildik, tanıdık (kimse); tanışık, haberdar olma; bilen, vâkıf; yakın gelen, dost; sevgili, yâr; yüzme; yüzücü, dalgıç || *sevgilinin mahallesindeki her bir köpek; gözyaşı; âşık; Eyyûb-ı Ensârî.*
• **āşinālıġ ėt-/āşinālıḳ eyle-**: ahbaplık etmek, dost olmak; selam vermek, selamlamak.
• **āşinā ol-**: tanışmak, dost olmak || *(göklere) yükselmek, yakınlaşmak.*
• **āşinā-yı baḥr-i ‘ulūm**: (< F.) ilimler denizinin dalgıcı || *Şehzade Mustafa.*

āşiyān: (< F.) kuş yuvası; ev, hane, mesken || *gönül, yürek; eşik, kapı; dünya, yeryüzü; Sidre; ten, beden; koçu, araba; zafer, başarı; ihsan, lütuf; mahfil.*
• **āşiyān-ı devlet**: (< F.) saadet (kuşunun) yuvası || *caminin her bir kürsüsü.*
• **āşiyān-ı zāġ**: (< F.) karga yuvası || *düşman kalelerinin her biri.*

āşūb-ı zemān: (< F.) devrin fitnesi || *devrin veziri, Rüstem Paşa.***āşüfte**: (< F.) çılgınca seven ve aşktan perişan olan kimse, âşık; perişan, dağınık || *kâkül; seher vakti esen rüzgâr; bütün cihan, herkes.*
• **āşüfte-destār**: (< F.) sarığı bozulmuş kimse || *kendinden geçmiş, perişan olmuş kimse ~ âşık.*

at: at || *saba rüzgârı; nefis; felek; şiddetli rüzgâr, fırtına; seher yeli; gökyüzü, sema; himmet, gayret, çalışma; kuş; murat, istek, emel; naz, eda, işve.*
• **atı izi**: atın ayak izleri || *göz; yanık yarası; eşik, kapı, fetih ve zaferin eşiği.*
• **atı meydānı**: (sevgilinin) at koşturduğu meydan || *felek.*
• **atı oynaġı**: at koşturulan yer || *sevgilinin rahatça at koşturduğu yer ~ gönül meydanı; Acem diyarı, İran ülkesi.*
• **at meydānı**: Bizanslıların at ve araba koşularını yaptıkları meydan, Sultanahmet Meydanı || *ova, kır; yanık yaralarıyla dolu ten.*

‘aṭā: (< Ar.) cömertlik, ihsan, lütuf || *deniz, derya; güneş.*

āteş: (< F.) yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık, ateş; kor || *ah; aşk, sevgi; ayrılık, hicran; hayret makamı; hayret, şaşkınlık; hayranlık; hasret, özlem; yanak; Bedahşan lâli; isyan, asilik; yüz, çehre; gurbet, gariplik; gül bahçesi; gam, keder, elem; sabır, tahammül etme; kâfirin kanlı başı; ateş; sevgili; Yaḥyā.*
• **āteş-bāz**: (< F.) düğün ve bayram gibi bir münasebetle düzenlenen eğlence gecelerinde çarkıfelek, maytap, fişek gibi ateş oyunlarıyla gösteriler yapan kimse || *sevgili.*
• **āteş-i cehennem**: (< F.) cehennem ateşi || *şarap kadehi.*
• **āteş-i ġurbet**: (< F.) gurbet ateşi || *ayrılık, hicran.*
• **āteş-i ‘ışḳ**: (< F.) aşk ateşi || *nur.*
• **āteşī-mizāc**: (< F.) ateş mizaçlı kimse || *gururlu, kibirli kimse.*
• **āteş-i Mūsā**: (< F.) Musa’nın ateşi, Hz. Musa’nın Tur Dağı’nda bir ağaç

üzerinde ateş hâlinde gördüğü Allah'ın tecelli nuru || *sevgili; gül.*

- **āteş-i sūzān**: (< F.) hararetle yanan ateş || *kadeh; âşık; altın işlemeli/sarı renkli elbise giymiş sevgili; altın işlemeli ipek elbise; cehennem; kırmızı sancak; gül.*
- **āteş işi**: havai fişek gösterisi.

aṭlas: (< Ar.) atlas göğü, içinde yıldızlar ve gezegenler bulunan feleklerden sonra geldiği ve bütün felekleri sardığı kabul edilen gök tabakası; parlak yüzlü, tüysüz, desensiz, ipekten dokunmuş makbul bir kumaş || *saç.*

- **aṭlas-ı çarḫ/çarḫ-ı aṭlas/aṭlas-ı felek/felek-i aṭlas**: (< F.) atlas göğü, içinde yıldızlar ve gezegenler bulunan feleklerden sonra geldiği ve bütün felekleri sardığı kabul edilen gök tabakası || *otağ, çadır; ipekten dokunmuş, değerli kumaş ~ hırka.*
- **aṭlas-ı surḫ**: (< F.) kırmızı, ipek kumaş || *kırmızı ipek elbise ~ gül yaprağı; şafak.*

aṭnāb: (< Ar.) çadır ipleri || *ağaç dalları.*

'aṭṭār: (< Ar.) baharatlar, bitkiler ve güzel kokular satmakla birlikte bitkileri kullanarak ilaçlar hazırlayan kimse, bir nevi eczacılık yapan kimse, aktar; İranlı meşhur şair ve mutasavvıf, Ferîdüddin-i Attâr (ö. 1221).

'avān: (< Ar.) zorba, fesatçı, zalim kimse; cellat, asker.

āvāre: (< F.) şaşkın, perişan, derbeder (kimse); gurbette kalmış, garip (kimse); kaftan yüzü, astar || *gönül, yürek; felek, gök katlarından her biri; âşık ~ Mevlevîhane'nin içinde dönen kimseler.*

- **āvāre ḳıl-**: uzaklaştırmak, ayrı düşürmek.

āvāz: (< F.) ses, seda; yüksek sesle bağırma, feryat, haykırış || *uluma, havlama.*

'avn: (< Ar.) yardım, ihsan, lütuf || *göz.*

ay: güneşten aldığı ışığı yeryüzüne yansıtan bir gök cismi; aya benzeyen, ay gibi güzel ve parlak olan || *turunç; sema eden kimse; kıvılcım; sevgili; yüz, çehre; ekmek sahibi kimse.*

- **ayuŋ on dördi**: dolunay || *sevgili; yüz, çehre.*

ayaġ/ayaḳ: ayak; adım, kadem; kadeh; basamak, kademe; ayak oyunu, güreşte rakibe çelme takarak onu yere devirme, alt etme || *Kâbe'nin temeli; çevgan; lale.*

- **ayaġı götür-**: kadehi götürmek; ayağını çekmek, sıkça gittiği bir yere artık uğramaz olmak, ilgiyi kesmek || *ölmek.*
- **ayaġına düş-**: ayaklarına kapanmak, ayağına yüz sürmek, yalvarmak; kadehe sarılmak, kendini şaraba vermek, çok şarap içmek.
- **ayaġına şu ḳoy-**: dışarıdan gelen bir kimsenin daha sık gelmesi için ayaklarına su serpmek.
- **ayaġını al-**: baş aşağı gelecek şekilde alaşağı etmek, alt etmek, yenmek; kadehini almak || *öldürmek.*
- **ayaġını öp-**: ayaklarını öpmek, ayaklarına kapanmak; kadehinden içmek.
- **ayaġı yėr başma-**: ayakları yere değmemek, çok sevinmek.
- **ayaḳ baġı**: ayak bağı, bir işin yapılmasına engel olan şey, mâni || *aşk; zincir, aşk zinciri.*
- **ayaḳda ḳal-/ayaḳlarda ḳal-**: çaresiz kalmak, ne yapacağını bilememek, ayaklar altında kalıp perişan olmak; kadehte kalmak; ayakta durmak.
- **ayaḳdaş**: yola birlikte çıkılan kimse, yol arkadaşı; kadeh arkadaşı; denk, eş değer, aynı ayarda; (özellikle yeniçeriler arasında) meslektaş.
- **ayaḳla-**: ayaklar altına almak, ayaklar altında çiğnemek || *hor görmek, itibar etmemek.*

• **ayaḳlarda ḳoy-**: çaresiz bırakmak, ne yapacağını bilemez hâlde koymak; kadehte bırakmak; ayakta bırakmak.
• **ayaḳ seyrānı/ayaḳ seyri**: ikindi vakti şehrin en geniş caddesinde dolaşmaya çıkma; sakinin/sevgilinin kadehi gezdirerek mecliste bulunanlara sırayla sunması.

ayal-: uyanmak.

a'yān: (< Ar.) şehrin ileri gelenleri, eşraf, devlet büyükleri, seçkinler; varlıklar, eşyalar, nesneler; gözler || *Allah dostları, veliler, erenler.*
• **a'yān-ı zemīn**: (< F.) zeminin varlıkları || *bitkiler.***'ayān**: (< Ar.) açık, aşikâr, gözle görülür, belli; gören, seçen.

'ayb: (< Ar.) kusur, eksiklik, ayıp || *kırmızı şarap; etek.*
• **'aybını yüzle-**: ayıbını yüzüne vurmak.

aydın/aydıŋ: 14. yüzyılda Anadolu'da kurulan bir beylik || *göz; yüz, çehre; hayat suyu.*

āyet: (< Ar.) Kur'ân-ı Kerim'deki sureleri meydana getiren cümlelerden her biri.
• **āyet-i raḥmet**: (< F.) rahmet ayeti, Allah'ın kullarına ihsanını ve merhametini anlatan ayetlerden her biri || *beyaz sakal.*

āyīne: (< F.) ayna, gözgü || *göz; aşk, sevgi; gönül, yürek; ihlas, takva; derviş; dünya, yeryüzü; gayb, hikmet, sır; vücut, cisim, beden; âşık; yanak; kalp; yüz, çehre; mektup; güzellik, zarafet; çiçek; gökyüzü, sema; felek, gök katlarının her biri; bekâ, fenâ makamında bulunma; kılıç; hüner kılıcı; nazım, şiir; nesir; akarsu, nehir; cömertlik, eli açıklık; din, iman; ölüm, ecel; güneş; rüya, düş; haberci, ulak; Yaḥyā.*
• **āyīne-i āhen**: (< F.) demir ayna || *dünya, yeryüzü.*
• **āyīne-i 'ālem-nümā**: (< F.) cihanı gösteren ayna, İskenderiye'de Büyük İskender'in uzaktaki düşmanı görebilmek için yaptırıp yüksekçe bir yere koydurduğu rivayet edilen ayna ∫ Güya bu ayna oraya gelmekte olan gemileri daha bir aylık yoldayken görebilirmiş. Hatta bu aynadan güneş ışığı yansıtılarak düşman gemileri İskenderiye'ye ulaşmadan yakılabilirmiş. İskender'in aynayı hocası Aristo'ya ya da şehrin önde gelen bilginlerine yaptırdığı, aynanın arka yüzünün yalancıları göstermediği ve bir gece çalınıp denize atıldığı ayna hakkındaki pek çok rivayetten birkaçıdır. || *yüz, çehre; kılıç; sevgili; çiçek.*
• **āyīne-i dīdār**: (< F.) Allah'ın tecelli ettiği ayna || *günahlarından arınan kimse; veli, eren; yüz, çehre.*
• **āyine-i ḫudā**: (< F.) Allah'ın tecelli ettiği ayna || *insan.*
• **āyīne-i 'ibret**: (< F.) ibret aynası || *Hacerü'l-esved; siyah taş.*
• **āyīne-i mihr**: (< F.) güneş aynası || *kalp, gönül.*
• **āyīne-i ṣāfī**: (< F.) parlak ve lekesiz ayna || *devrin veziri, Arslan Paşa.*
• **āyīne-i vaḥdet**: (< F.) vahdet aynası || *zikir halkası.*
• **āyine-i ẕü'l-celāl**: (< F.) celâl sahibi Allah'ın tecelli ettiği ayna || *cemâl, güzellik; yüz, çehre.*

'ayn: (< Ar.) göz; bir şeyin aslı, tıpkı, benzeri, ta kendisi; kaynak, pınar, su; ayın harfi (ع); bakma, bakış, nazar; öz, esas, sebep, kaynak ∫ Arap harflerinin ilk dönemlerinde harflerin noktaları bulunmadığından dâl, sad, ayın, tı gibi harfleri noktalılarından ayırt etmek için harflerin alt ve üstlerine aynı harfin küçüğü konurdu. || *gönül gözü, basiret; gözyaşı; sâd harfi; ibret; irfan; aşk; gönül, kalp; imar etme; itibar; izzet; ilgi, alaka, bağ, dünya sevgisi; tamah, açgözlülük; inat, isyan, asilik; amel, ibadet; itaat, tabi olma; arzu, emel, istek;*

saadet, mutluluk, talih; ahiret, ebediyet; marifet ilmi; yardım, ihsan, lütuf; akıl, idrak; ırmak, nehir; ihsan nehri; mana; iman, gönülden inanma; azil, görevden alma; düşmanlık, husumet; şeriat, İslâm hukuku; uzlete çekilme; kıbleyi gösteren pusula; kanaat, azla yetinme.'**ayne'l-yaḳīn**: (< Ar.) gözüyle görmüş gibi, açıkça, apaçık, şüphesiz, kesin olarak; gözle görerek; keşif ve müşahede (yaratılmışta Allah'ı görme) yoluyla.**'ayn-ı 'ālem**: (< F.) âlemin kaynağı; âlemin gözü; halkın gözü, insanların gözü; âlem, kainat || *gökyüzü, sema.*

- **'ayn-ı 'ayān**: (< F.) gören göz || *temiz gönüllü kimse.*
- **'ayn-ı ḥayāt**: (< F.) hayat suyu || *ölüm günü; göz; ilim, ilim güneşi.*
- **'ayn-ı ışḳ**: (< F.) aşk kaynağı || *sevgili; Allah.***'ayn-ı me'āş**: (< F.) dünyaya tutkun göz, dünya nimetlerinden faydalanmak için kullanılan dünya hayatına dönük göz.**'aynına alma-**: bakmamak, göz dikmemek; itibar etmemek, önemsememek, yüzüne bakmamak, yüz çevirmek, hor görmek.
- **'aynına gelme-**: gözüne görünmemek; itibar edilmemek, önemsenmemek, umurunda olmamak, hor görülmek.
- **'aynını açdurma-**: gözünü açtırmamak; başka bir iş yapmasına fırsat vermemek.
- **'ayni ile/'ayniyle**: apaçık, açıkça, gerçekten, hakikat üzere, şüphesiz; aynıyla, aynen, olduğu gibi, tıpkı, bütünüyle, tamamıyla; (olumsuz cümlelerde) asla; tam olarak, tam anlamıyla; dosdoğru, sağa sola sapmadan.

ayrılıḳ: birbirinden uzak düşme, hicran || *ateş, cehennem ateşi.*

ayruḳsı: başka, başka türlü, ayrı, apayrı.

ayuŋ on dördi: dolunay || *sevgili.*

'aẓamet: (< Ar.) büyüklük, yücelik, celâl; ihtişam, debdebe; saltanat, taht || *yurt, ülke; burç, gezegenin makamı.*

azırġan-: az görmek, azımsamak, küçümsemek, hafife almak.

'azīz: (< Ar.) yüce, kıymetli, değerli, seçkin, nadir; sultan, Mısır sultanı || *sevgili.*

'azl: (< Ar.) azil, görevden alma || *göz.***'azm**: (< Ar.) yola çıkma, kesin karar vererek bir yere yönelme.

- **'azm ėt-/'azm eyle-**: yola çıkmak, kesin karar vererek bir yere yönelmek, gitmek.

b

bāb: (< Ar.) kapı, eşik; makam, kademe, derece || *adem makamı; fazilet, ilim; vuslat, kavuşma; (nazımda) ustalık, hüner; rahmet, şefkat; zafer, nusret; at izi; hayrat; rüşvet; cömertlik, ihsanda bulunma; ümit, umut; lütuf, ihsan; fenâ makamı; âşık ~ yakasını yırtmış kimse.*

- **bāb-ı ḥaḳ**: (< F.) Hakk kapısı; hakikat kapısı || *cami.*
- **bāb-ı raḥmet**: (< F.) rahmet kapısı || *cami.*
- **bāb-ı ṣaġīr**: (< F.) küçük kapı; günah kapısı || *ağız.*

baba: aynı soydan daha önce yaşamış kimse, ata, cet || *âşık.*

bac ʻāmili: vergi memuru || *akrep burcu; balçık, çamur; şeytan.*

bād: (< F.) yel, rüzgâr, esinti; devir, zaman, vakit || *gurur, kibir; âşığın ahı; âşık; aşk, sevgi; yokluk; at; merhamet, acıma; nefis; ecel, ölüm; fitne, bozgunculuk; mihnet, sıkıntı; bela; dümen; zafer, galibiyet.*

- **bāda vėr-**: yele vermek, savurmak, boş yere harcamak, heba etmek.
- **bād-ı āh**: (< F.) ah rüzgârı || *süpürgeci.*
- **bād-ı behār**: (< F.) bahar rüzgârı || *sevgili.*
- **bād-ı fenā**: (< F.) yokluk rüzgârı || *çevgan.*
- **bād-ı miḥen**: (< F.) mihnet rüzgârı || *yelken.*
- **bād-ı nesīm**: (< F.) hafif hafif esen hoş ve latif rüzgâr || *Allah'ın lütfu.*
- **bād-ı ṣabā**: (< F.) sabah meltemi, sabaha doğru kuzeydoğudan hafif hafif esen serin ve latif bahar rüzgarı, tan yeli || *bahçelerden haraç toplayan kimse; ah; gayb erenleri; âşık; at; kamış mızrak.*
- **bād-ı seḥer-gāh**: (< F.) seher vakti esen latif rüzgâr, seher esintisi || *âşık.*
- **bād-ı ṣubḥ**: (< F.) sabah rüzgârı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **bād-ı şimāl**: (< F.) kuzey rüzgârı || *nefsine düşkün kimse.*
- **bād-ı şitā**: (< F.) kış rüzgârı; kış mevsimi || *gül bahçesindeki eğlence meclisini dağıtan, asık suratlı ve kötü niyetli kimse; zalim, alçak, cahil kimse.*

bādām: (< F.) badem || *göz.*

bādbān: (< F.) yelken || *ak sakal; caminin her bir kubbesi; nefsine kapılan kimse.*

- **bādbān-ı keştī**: (< F.) gemi yelkeni || *örümcek ağı.*

bāde: (< F.) içki, şarap; şarapla dolu kadeh || *ilahî aşk; vuslat, kavuşma; ayıp, kusur; dudak; tevhit, Allah'ın birliğini kabul ve ifade etme; Kevser Irmağı; ayıp, kusur.*

- **bāde-i ḥamrā**: (< F.) kırmızı şarap || *ayıp, kusur.*
- **bāde-nūş**: (< F.) şarap içmiş kimse, sarhoş || *sevgili; âşık.*
- **bāde-perest**: (< F.) şarap düşkünü kimse || *sürahi.*

baʻde ḫarābü'l-baṣra: Basra harap olduktan sonra, "iş işten geçtikten sonra" anlamında bir söz.

bāġ: (< F.) yeşillik, ağaçlık ve çiçeklik yer, bahçe || *tevekkül; yüz, çehre; cennet; dünya, yeryüzü; güzellik, hoşluk; belagat; naz, eda, işve; beden bağı, vücut engeli; kudret; ihlas, dine bağlılık; gönül, yürek; şehadet, şehitlik; heves, arzu; ibadet; sine, bağır; söz, kelâm.*

- **bāġa ṣal-**: bahçeye salmak, bağa göndermek; bağlamak, zincire vurmak || *zindana atmak.*
- **bāġ-ı cennet**: (< F.) cennet bağı || *yüz, çehre; İstanbul'un baharı.*
- **bāġ-ı murād**: (< F.) murat bağı || *sevgili.*
- **bāġī**: (< Ar.) eşkıya, zorba, asi, zalim || *duman.*

bāġ: bent, ip, zincir; demet, tutam, avuç, kucak || *Kalenderîlerin boyun ve bileklerine taktıkları halka.*

• **bāġ bāġ**: avuç avuç, demet demet, kucak kucak || *(gözyaşı için)damla damla.*

bāġbān: (< F.) bağ bekçisi, bahçıvan || *Allah'ın kudreti; devrin padişahı.*

baġdād: (< Ar.) İslâm dünyasının önemli tarih, ilim ve kültür merkezlerinden biri ve bugünkü Irak'ın başkenti || *erenler burcu, veliler hisarı; İstanbul şehri.*

baġır: göğüs, sine; ciğer; gönül, yürek, can evi; bir şeyin içi, önü || *kebap; ciğer kebabı.*

• **baġır başı**: verem hastalarının akciğerlerinde oluşan öbekler hâlindeki yara ∫ Aşka düşüp yemeden içmeden kesilen âşığın bir süre sonra vereme yakalanması şiirlerde sık karşılaşılan bir durumdur. Âşık ciğerlerindeki yaralar yüzünden kan kusar yahut kanlı gözyaşları döker; böylece vücudundaki kanın azalmasıyla âşığın yüzü sararıp solar. Vereme yakalanmak şiir geleneğinde, ruhun bedenden uzaklaşarak asıl vatanına yönelmesinin ilk adımıdır. || *kanlı gözyaşları döken kimse ~ âşık.*

• **baġrı yaġı eri-**: içinin yağı erimek, telaş veya kaygı ile üzülmek, korkulacak bir durum meydana gelecek diye kaygılanmak.

• **baġrı yufḳa**: yufka yürekli kimse || *keman; güllaç.*

bahādır: (< F.) usta savaşçı, yiğit, kahraman, cesur (kimse) || *sevgili; Yaḥyā Bey.*

baḥr: (< Ar.) deniz, derya; nazım, şiir; aruzda aslî bir vezinle ondan doğan vezinler mecmuası; büyük nehir || *güzellik; gazel; nur; aşk, sevgi; hayret makamı; şaşkınlık; vahdet, Allah'ın birliği; nazım, şiir; âşıklar alayı; ihsan, lütuf; felek; ilim, irfan, fazilet, yücelik, marifet; ecel, ölüm; imkân; dünya, yeryüzü; sefa, temiz gönüllülük; mana, anlam; yokluk; hikmet; izzet; günah; Sultan Süleyman'ın ordusu; kızılbaş; övgü, medih; engel, mâni; cömertlik, eli açıklık; devlet; adalet, adil olma; saadet, kutluluk; ahiret, öbür dünya; insan, beşer; bela, musibet; ayrılık, hicran; gökyüzü, sema; âşık; fikir, düşünce; fenâ makamı; Divan.*

• **baḥr-i ʻaṭā**: (< F.) ihsan denizi || *devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*

• **baḥr-i bī-kenār**: (< F.) uçsuz bucaksız, sahili olmayan deniz || *vahdet, Allah'ın birliği.*

• **baḥr-i cūd**: (< F.) cömertlik deryası || *Divan; devrin veziri, Semiz Ali Paşa.*

• **baḥr-i envār**: (< F.) nur denizi || *Safa Tepesi; sefa, huzur.*

• **baḥr-i eşʻār**: (< F.) şiirler denizi || *ayna, hüner kılıcının aynası.*

• **baḥr-i fenā**: (< F.) fâni deniz, yokluk denizi; fenâ denizi || *dünya, yeryüzü.*

• **baḥr-i gevher-dār**: (< F.) inciler saçan deniz || *âşıkların müridi; kemal mülkünün sahibi.*

• **baḥr-i güher-dār**: (< F.) inciler saçan deniz || *âşık; şiir, nazım.*

• **baḥr-i ḥasenāt**: (< F.) güzellikler denizi || *yüz, çehre.*

• **baḥr-i ḥayret**: (< F.) hayret makamının denizi; şaşkınlık denizi || *alın.*

• **baḥr-i ḥüsn**: (< F.) güzellik denizi || *vücut, beden, cisim.*

• **baḥr-i ʻilm**: (< F.) ilim denizi || *âlimler, ulema.*

• **baḥr-i imkān**: (< F.) imkân denizi, "mümkin" varlıkların teşkil ettiği ve iradenin tesirli olduğu alan, varlık denizi || *kesret, çokluk.*

• **baḥr-i kerem**: (< F.) ihsan denizi || *Hz. Muhammed.*

• **baḥr-i maʻrifet**: (< F.) marifet denizi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

• **baḥr-i melāḥat**: (< F.) güzellik denizi; güzellik şiiri || *gazel.*

• **baḥr-i mevvāc**: (< F.) dalgalı deniz || *Bağdat.*

- **baḥr-i muḥīṭ**: (< F.) okyanus || *vahdet; aşk, sevgi; cömertlik, ihsan.*
- **baḥr-i muṣaffā**: (< F.) yabancı maddelerden arınmış dupduru deniz || *âşık.*
- **baḥr-i naẓm**: (< F.) nazım denizi || *mavi renkli, ipek elbise; gökyüzü, sema.*
- **baḥr-i revān**: (< F.) dalgalanan deniz || *şiir, nazım.*
- **baḥr-i sefīd**: (< F.) Akdeniz || *mektup; Divan.*
- **baḥr-i serī'**: (< F.) serî bahri; coşkun deniz || *gazel.*
- **baḥr-i 'ulūm**: (< F.) ilimler denizi || *devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*
- **baḥr-i 'ummān-ı ṣafā**: (< F.) sefanın engin denizi || *âşık.*
- **baḥr ü ber sulṭānı**: karalar ve denizlerin sultanı, yeryüzünün sultanı || *âşık; Yaḥyā.*

bā'iş: (< Ar.) sebep, neden.
- **bā'iş ol-**: sebep olmak, yol açmak, gerektirmek; bir şeye doğru çekilmek, etkisinde kalmak, cezbolmak.

baḳ-: gözlerini bir şey üzerine çevirmek; ibret alarak seyretmek, temaşa etmek, ders çıkarmak; görüp incelemek, tetkik etmek; üzerinde durmak, önem vermek, dikkate almak; ilgilenmek, meşgul olmak; anlamak, idrak etmek.

baḳar: (< Ar.) öküz; bakan kimse || *engel, rakip.*

bal: bal || *gönül alıcı güzel.*

bālā: (< F.) bir şeyin yüksek yeri, yukarı, üst; yüksek, yüce, ulu, kudretli; uzun, boy uzunluğu || *gökler, göğün katları; göğün yedinci katı.*

balçıġ: koyu kıvamda, yapışkan çamur || *vergi memuru.*

bālīn: (< F.) yastık || *eşik, kapı; deve dikeni; güneş; taş.*

bāl ü per/per ü bāl: (< F.) kanat || *kaş; şiir, nazım; ağarmış sakal; defter sayfası; iki mısra; fetva; beyit; söz, kelâm; ayva tüyleri; adalet, doğruluk; kirpik.*

bān: (< Hırv.) kral, prens, tekfur, kale bekçisi || *sipahi oğlanı; Sultan Süleyman'ın kapıcısı; bekçi, nöbetçi.*

bāng: (< F.) ses, seda, yüksek sesle bağırma, haykırış.
- **bāng-ı ceres**: (< F.) çan sesi || *ah, feryat.*

bār: (< F.) yük, ağırlık veren şey; eziyet, ızdırap, keder; defa, kere, kez || *can; gam, keder, bela, cefa, eziyet; itibar, değer görme; toz; ayrılık, hicran; kibir, gurur; günaha girme, şeytana uyma; isyan; gaflet; beden, vücut; günah.*
- **bār-ı belā**: (< F.) bela yükü, dert, keder, eziyet yükü || *Kaf Dağı.*
- **bār-ı girān**: (< F.) ağır ve eziyet veren yük || *can; ecel, ölüm.*

bārān: (< F.) yağmur || *gözyaşı; şarap; adalet, adil olma; mihnet, musibet; bela, gam, keder; kan, kanlı gözyaşları.*
- **bārān-ı behār**: (< F.) bahar yağmuru || *Allah'ın nuru.*

bārgāh: (< F.) izinle ve saygıyla girilen yer, makam, huzur, dergâh; sultan çadırı, saray, otağ || *gam, keder, tasa; çiçek açmış ağaç; yücelik, yüksek makam, izzet; gökyüzü, sema; güneş.*

bārī: (< Ar.) "her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratan" anlamında Allah'ın en güzel isimlerinden biri.

bārī: (< F.) hiç olmazsa, hiç değilse, bir kere; keşke; öyleyse.

barmaġ/parmaḳ: parmak || *Hz. Ali'nin kılıcı Zülfikâr; kalem.*
- **parmaḳ ḥisābı**: parmaklarla saymak suretiyle yapılan hesap; borçlunun uydurma hesaplarla karşı tarafın alacağı kalmadığı sonucunu çıkardığı hileli hesap || *sevgilinin yaptığı hesap.*

başīreti baġlan-: yapılması gerekeni yapamamak, gerçeği görememek, gaflete düşmek.

baş: kafa, ser; kişinin kendi şahsı; yara, çıban; başkan, reis, önder; kumandan,

komutan; bir şeyin başladığı yer, baş tarafı; tepe, doruk, uç || *çevgan oyunundaki top; dağ, elem dağı; kâf harfi; Kaf Dağı; karlı dağ; mihnet dağı; sure; kanlı gözyaşları döken kimse; ateş; sarık, destar; akıl, fikir, şuur, zihin.*

- **başa ṭopraġ**: "Yazıklar olsun, eyvahlar olsun!" anlamında bir beddua sözü.
- **baş çat-**: bir araya gelmek, baş başa vermek, fikir alışverişinde bulunarak iş birliği yapmak, ittifak etmek.
- **başdan aş-**: baştan aşağı doğru sarkmak; bunaltacak kadar çok olmak; haddini aşmak.
- **başdan ayaġa göz ol-**: değer verilen bir şeyi çok iyi görebilmek için gayret etmek.
- **başdan çıḳar-**: başından etmek, başını kaybetmesine sebep olmak; ayartmak, doğru yoldan saptırmak, kötü yola sürüklemek.

  baş eg-: saygı göstermek için baş eğerek selamlamak; direnmekten vazgeçip buyruk altına girmek, itaat etmek; sultana yüceliğini kabul edip intisap etmek; secde etmek, kulluk etmek; üstünlüğünü kabul etmek.
- **başı göge ėriş-**: başı göğe ermek, beklenmeyen bir mutluluğa kavuşmak.
- **başı ḳaba yalıŋ ayaḳ**: yalın ayak başı kabak, çok perişan kılıkta.
- **başına dermānı yoḳ/başına dermānsuz**: derdine derman bulamayan, başının çaresine bakamayan beceriksiz kimse.
- **başına devlet güneşi doġ-**: talihi yaver gitmek, işleri yolunda gitmek, büyük bir nimete kavuşmak.
- **başına ḳara gün ṭoġ-**: ölmek, vefat etmek, kıyameti kopmak.
- **başına sulṭān ol-**: kendi başına sultan olmak, özgür bir padişah olmak.
- **başına ṭaş**: "Başına taşlar yağsın, yazıklar olsun!" anlamında bir beddua sözü.
- **başını ġavġāya şal-/başını ġavġāya vėr-**: başını derde sokmak, sıkıntılı bir duruma girmek.
- **başını ḳoy-**: canını feda etmek, ölümü göze almak.
- **baş ḳoş-**: baş başa vermek, yoldaşlık etmek, beraber bulunmak.
- **baş u cāndan geç-**: canını feda etmek, can vermek, ölmek.
- **başum içün**: "Kurbanın olayım, Allah aşkına!" anlamında bir yalvarma sözü.

baṭḫā: (< Ar.) Mekke'nin isimlerinden biri.

bāṭın: (< Ar.) iç, iç yüz, dahil; gönül, yürek.

bayraġ/bayraḳ: sancak, alem || *gül bahçesi; gonca.*

bāz: (< F.) doğan denen yırtıcı kuş, şahin || *himmet; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

bāzār: (< F.) çarşı, pazar yeri || *gam, keder; mihnet; dünya, yeryüzü; aşk, sevgi; gökyüzü, sema.*

bazlamaç: sacda pişirilmiş yuvarlak ekmek, bazlama || *kalkan.*

bāzū-bend: (< F.) kuvvet vermesi için yahut süs olarak takılan, içinde muska veya yazılı bir sure bulunan kol bağı, kolçak || *güneşin aksi.*

bebr: (< F.) Hindistan'da bulunan, kaplana benzer, iri ve heybetli, üzeri yol yol ya da benek desenli, derisi pek makbul tutulan yırtıcı hayvan || *beyan, açık ve güzel ifade.*

beden: (< Ar.) vücut, cisim; kale duvarı, sur duvarı, hisar bedeni; devlet büyüklerinin giydiği kakum veya samur gibi kürklerle kaplı bir çeşit ceket; padişah otağını çevreleyen kumaştan paravan || *şehir, kent; burç; fidan; hilâl; kale, hisar; gül bahçesi; suret bulmuş ruh; gemi, kayık; diş.*

bedr: (< Ar.) ayın on dördüncü gecesindeki hâli, dolunay || *sanatında pehlivan olan kimse; altın taç; alın; ekmek sahibi kimse; sevgili; güzellerden iki kardeş.*

- **bedr-i dücā**: (< F.) karanlığa doğan ay, karanlığı aydınlatan dolunay || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **bedr-i ḳamer**: (< F.) dolunay || *meclisin emiri.*
- **bedr-i kāmil**: kusursuz dolunay || *güzelliğinin zirvesindeki sevgili; ilim ve fazilet bakımından belli bir olgunluğa erişmiş kimse ~ Şehzade Mustafa.*
- **bedr-i temām**: (< F.) kusursuz dolunay || *yüz, çehre; sancağı süsleyen altın taç; nakare; zerde; Şehzade Mustafa; güzelliğinin zirvesindeki sevgili ~ mum, kandil; imam; nafe, misk kesesi; vicdansız, merhametsiz kimse.*

bed: (< F.) kötü, fena, çirkin.

- **bed-nām**: (< F.) dile düşmüş, adı kötüye çıkmış, şöhreti kötü olan (kimse) || *rakip; âşık ~ Yaḥyā.*
- **bed-rā/bed-rāy**: (< F.) kötü niyetli, düşüncesi bozuk (kimse) || *kâfir; yeteneksiz şair; saba rüzgarı, tan yeli.*

beg: beyliğin başında bulunan kimse, bey, emir; ileri gelen nüfuzlu kimse; efendi, sahip; aşık oyununda kullanılan kemiğin dar ve düzce olan iki yüzünden kenarı hafifçe kalkık, ortası çukurca olan yüzü || *yıldız; güzellerin her biri; asker, süvari; köle, esir; hizmetkâr, kul; selvi; ben; seyis; sevgili ~ Kâbe; sedef, inci kabuğu.*

- **begler begi**: beylerin beyi, en yüce bey; beylerbeyi, Osmanlıda eyaletlerin başında bulunan idarî ve askerî amir || *güzeller güzeli sevgili ~ sultan; güneş; zalim kimse.*
- **beg-zāde**: (< F.) asil, soylu, asilzâde; bey oğlu || *sevgili.*

behā: (< Ar.) güzellik, hoşluk, zarafet, nezaket || *cevher, maden.*

behāne: (< F.) sebep, vesile; asıl sebebin yerine ileri sürülen sözde sebep, mazeret, özür; kusur, hata, eksiklik.

behār: (< F.) bahar mevsimi, ilkbahar || *aşk, sevgi; sevgili; elbise, giysi; ömür, hayat; veli, Allah dostu; saadet, mutluluk; ayva tüyleri; adalet, doğruluk; pehlivan; devlet, saltanat; yüz, çehre; Rüstem Paşa'nın ziyafeti; şeyh; cennet; cennet bahçesi; fikir, düşünce, görüş; devrin veziri; yazı, eser; sevgilinin hayali.*

- **behār faṣlı**: bahar mevsimi || *Sultan Süleyman'ın adaleti.*

behāristān: (< F.) çiçeklerle dolu çimenlik, bağ, bahar bahçesi; bahar mevsimi, ilkbahar; Molla Abdurrahmân-ı Câmî'nin (ö. 1492-3) Şeyh Sa'dî'nin *Gülistân*'ından ilhamla sekiz bölüm hâlinde hazırlayıp Hüseyin Baykara'ya ithaf ettiği meşhur Farsça eseri || *sevgili; harap olmuş ev; gönül, yürek; beden, vücut, cisim.*

behcet: (< Ar.) güzellik, şirinlik.

behişt: (< F.) cennet || *saltanat, sultanlık; meclis.*

beḳā: (< Ar.) ölümsüzlük, ebediyet, sonsuzluk; Hakk'ın varlığı ile var olma, kendi benliğini yok ederek Allah'ın varlığında ebedîliğe ulaşma, fenâ makamında bulunma; devamlılık, süreklilik, kalıcılık; devamlı, sonsuz, baki olan; hayat, ömür ∫ Fenâ, insanda hiçbir şeyde nasibi kalmayacak şekilde hazların yok olması ve yalnızca Allah ile meşgul olmakla O'ndan başka her şeyin yok olup insanın eşyayı ayırt edemeyecek duruma gelmesidir. Fenâdan sonra gerçekleşen bekâ ise nefse ait olan şeylerden fâni, Allah'a ait şeylerle baki olmaktır. Bekâya eren kulun yaptığı her şey sadece Allah içindir. || *yurt, ülke; sahra, meydan; ahiret, öbür dünya; ayna; yol; taht.*

- **beḳā-ender-beḳā**: (< F.) bekâ içinde sonsuzluğa kavuşma; fenâ makamına ulaşıp bekâda baki olan kimse || *âşık.*
- **beḳā mülki**: ebedî âlem, sonsuzluk yurdu || *ahiret.*
- **beḳā ṣaḥrāsı**: bekâ sahrası, fenâ makamında bulunanların mekânı.

belā/belī: (< Ar.) gam, keder, üzüntü; dert, sıkıntı, musibet, felaket; eziyet, mihnet, zulüm; gerçekten, hakikatte, doğrusu; "Evet, peki, hayhay!" anlamında bir söz ∫ Bu ifade, Allah'ın ruhları yarattıktan sonra "Elestü birabbiküm/Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" diye sorduğunda ruhların "Belâ/Evet, sen bizim Rabbimizsin." şeklinde verdikleri cevapta geçer. Bu hadiseden Kur'ân-ı Kerim'de A'raf Sûresi, 172. ayette söz edilir. || *kılıç; müjdeci, şifa müjdecisi; Mısır; ülke, yurt; taş; aşk; dost, arkadaş; yük; köşe, bucak; sel; vücut, beden; âşık; sevgili; eğlence; gönül, yürek; engel; rakip; hayat bağı; ok; ayrılık, hicran; dünya, yeryüzü; kervan, kafile; tanbur; el; açlık; meclis; rüzgâr, yel; diken; derya, deniz; ölüm, ecel; yağmur.*

- **belā-yı siyāh**: (< F.) kara bela || *siyah sakal.*
- **belā-zede**: (< F.) belaya uğramış, dertli, kederli kimse || *âşık.*

belāġat: (< Ar.) sözün manasının açık, söylenişinin kolay olması kaydıyla etkili, güzel ve muhatap ile ifade edilen duruma uygun olacak şekilde söylenmesi; etkili, güzel ve yerinde söz söyleme yeteneği; olgunluk, kemale ermişlik, tamlık || *manevî meziyetler bakımından olgun olma; bağ, bahçe, çimenlik; sır.*

belik: ok kılıfı, okluk.

belki: ola ki, şayet, muhtemelen; hatta, bundan başka, üstelik; olsa olsa, ancak, sadece.

belür-: ortaya çıkmak, görünmek, zuhur etmek; (düşünce, fikir, duygu için) açıklık kazanmak, ortaya çıkmak.

beŋ: deri üzerindeki renkli, küçük lekeler, ben || *karabiber; Hintli kimse; Kâbe.*

bend: (< F.) bağ, rabıta, zincir; eskiden esirlerin ayaklarına takılan ve ucuna pranga bağlanan demir halka, bukağı || *öğüt, nasihat; gam, keder; mihnet, eziyet.*

bende: (< F.) köle, esir, tutsak; bir kimsenin hizmetinde bulunan ona tâbi olan kimse, samimiyetle bağlanan kimse || *âşık; güzellerin her biri; padişah, sultan; Yaḥyā; Rüstem; Hüsrev; sancak.*

- **bende-i iḥsān**: (< F.) ihsanın kölesi || *insan; âşık.*

benefşe: (< F.) menekşe || *âşık; Mecnun; üzüntüyle inleyen kimse; Yaḥyā; ayva tüyleri; ben; gürz, topuz; kulağına çiy tanesinden inci takmış kimse; secde eden kimse; garip kimse; boyu iki büklüm olmuş kimse.*

- **benefşezār**: (< F.) menekşe bahçesi || *güzel yazı; satır, mısra.*

bengī: (< F.) afyon düşkünü, esrarkeş || *bulut.*

benī aṣfer: kıyamete yakın bir zamanda Doğu'dan zuhur edeceği rivayet edilen sarı ırk, Asferoğulları ∫ Edebî metinlerde bu ifade, kötü ve uğursuz kimseler hakkında yaygın olarak kullanılmıştır. Hatta bu ifadeyle Batı'daki sarışın milletlere de işaret edilir. || *dinar, altın.*

beŋiz: yüz, çehre, sima; yüzün rengi || *saz, çalgı, mûsikî aleti; kamış.*

bennā: (< Ar.) mimar, bina yapan kimse || *Allah'ın kudreti.*

- **bennā-yı 'ışḳ**: (< F.) aşk mimarı || *sevgili.*

beŋzer: anlaşılan, öyle anlaşılıyor ki, öyle görünüyor ki, sanki; başka bir şeyle ortak nitelikleri bulunan, başka bir şeyi andıran.

berāt: (< Ar.) Osmanlı Devleti'nde bir kimseye rütbe, nişan veya herhangi

bir imtiyaz verildiğini bildiren ferman; Berat gecesi, kamerî aylardan Şaban ayının 14. gününü 15. güne bağlayan af ve rahmet gecesi.

berbaṭ: (< F.) büyük ve yuvarlak gövdesi kaz göğsüne benzetildiği için berbat ismiyle anılan, kopuza benzer mızraplı çalgı ∫ Lavuta denilen bu çalgının Muğla'da icat edildiği rivayet edilir.

- **berbaṭ-ı bezm-i ġazā**: (< F.) gaza meclisinin çalgısı || *Yaḥyā Bey.*

berd: (< Ar.) soğuk.

- **berd-i şitā**: (< F.) kış soğuğu || *ok, gam oku.*

berg: (< F.) yaprak || *sakal; yıldız.*

- **berg-i dıraḫt-ı hey'et**: (< F.) suret ağacının yaprağı || *sakal; bıyık.*
- **berg-i ḫazān**: (< F.) sararmış ve kurumuş güz yaprağı || *Yaḥyā; âşık; insan; Hz. Âdem; gösterişli elbise; altın; gümüş; Kızılbaş cemiyeti; doğru yoldan ayrılan kimse; aşk sarhoşluğuyla kendinden geçen kimse.*

beriyye: (< Ar.) çöl, sahra || *yırtıklarla dolu hırka.*

berḳ: (< Ar.) şimşek || *tüfek; nur; ok; at; kılıç; ok ucu, temren; kalkan.*

- **berḳ-ı hātif**: (< F.) gaybdan çakan şimşek || *âşık.*
- **berḳ ur-**: şimşek çakmak; şimşek gibi parıldamak, parlamak, ışık saçmak.

besmele: (< Ar.) "esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla" anlamına gelen ve bir işe başlarken söylenen bismillahirrahmanirrahim sözü || *sümbül.*

beşāret: (< Ar.) müjde, iyi haber; sevinç, mutluluk, memnuniyet.

beşer: (< Ar.) insan, insanoğlu || *deve kuşu.*

beşīr: (< Ar.) müjde getiren kimse, müjdeci || *bela, zulüm, eziyet.*

- **beşīr-i ecel**: (< F.) ecel muştucusu || *Azrail.*

beyābān: (< F.) uçsuz bucaksız, geçilmesi zor yer, çöl, sahra; ıssız, viran, harap yer, viranelik || *dar geçit, boğaz.*

beyān: (< Ar.) açık ve güzel ifade; "bebr" de denilen bir cins kaplan || *saz, çalgı; ilim.*

beyāż: (< Ar.) ak, beyaz; boş sayfa, kâğıt; yazı için temize çekilmiş nüsha || *yanak.*

- **beyāża çıḳ-/ beyāża gel-**: (yazı) kağıda yazılmak, temize çekilmek.

beyt: (< Ar.) Osmanlı şiirinde aynı vezinde iki mısradan ibaret nazım parçası, beyit; ev, hane, mesken; saray || *bülbül; vücut, beden; kırbaç; şiir, nazım; parmak; yakasını yırtan kimse; kaş; ayva tüyleri; ilim, irfan; Cebrail; Hüma; sevgili; köprü; kanat; ırz, namus, şeref; yokluk; yiğit, bahadır; Kevser Irmağı'nın balığı; bulut.*

- **beyt-i aḥzān**: (< F.) hüzünler kulübesi, içinde sevgili için gam çekilen kulübe; Yakub Peygamber'in Hz. Yusuf'un hasretiyle ağlayarak gözlerini kaybettiği kulübesi || *âşığın evi.*
- **beyt-i 'ilm**: (< F.) ilim hanesi || *cami.*
- **beytu'llāh**: (< Ar.) Allah'ın evi; Kâbe || *gönül, yürek; cami.*
- **beytü'l-fenā**: (< Ar.) yokluk evi, fâni hane || *dünya, yeryüzü.*
- **beytü'l-ḥarem**: (< Ar.) korunan ev, Kâbe ve civarı.
- **beytü'l-ḥazen**: (< Ar.) hüzünler kulübesi, içinde sevgili için gam çekilen kulübe; Yakub Peygamber'in Hz. Yusuf'un hasretiyle ağlayarak gözlerini kaybettiği kulübesi || *âşığın evi; vücut, beden.*

bezm: (< F.) içkili ve eğlenceli sohbet meclisi, ziyafet, toplantı; topluluk, meclis || *hayret makamı; cennet; mihnet; gönül yürek; cihan, dünya; tuzak, kapan; vuslat, kavuşma; gül bahçesi; çiçek bahçesi; gaza, cihat; bela, gam, keder; aşk, sevgi; çimenlik, bahçe; nazım, şiir.*

- **bezmgāh**: (< F.) içkili ve eğlenceli sohbet meclisi, ziyafet || *Kâbe.*
- **bezm-i belā/bezm-i elest/bezm-i ezel**: (< F.) Kur'ân-ı Kerim'de A'raf Sûresi, 172. ayette anlatıldığına göre Allah'ın ruhları yarattıktan sonra "Elestü bi-rabbiküm/Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" diye sorduğu ve ruhların "Belâ/Evet, sen bizim Rabbimizsin." diye Allah'ı tasdik ettikleri meclis, elest meclisi, ezel meclisi || *sevgilinin bulunduğu meclis.*
- **bezm-i ḥayret**: (< F.) hayret meclisi || *sevgiliyi tanıyan fakat bunu ifade edemeyen âşığın içinde bulunduğu hâl, hayret makamı.*

bıçaḳ: bıçak || *alev/parlak yüzlü sevgili.*

bi-: (< Ar.) Arapça kelimelerin başına gelen ve "ile" anlamı katarak zarflar teşkil eden ön ek.
- **bi-ḥaḳḳ**: (< Ar.) için, ötürü, ... üzerine yemin ederim ki.
- **bi-ḥamdi'llāh**: (< Ar.) Allah'a şükürler olsun.

bī-: (< F.) Arapça ve Farsça kelimelerin başına gelen ve dilimizdeki "-sız/siz, -maz/-mez" eklerinin anlamını karşılayan ön ek.
- **bī-çāre**: (< F.) çaresiz, aciz, zavallı (kimse) || *âşık ~ ney; gönül; Ferhad; Yaḥyā.*
- **bī-dil**: (< F.) çekingen, akılsız, şaşkın kimse || *âşık.*
- **bī-iḫtiyār**: (< F.) iradesiz, mecbur; çaresiz; gönülsüz, isteksiz; iradesizce, mecburen; çılgınca, aşkla kendinden geçerek.
- **bī-meẕāḳ**: (< F.) zevksiz kimse || *kör.*
- **bī-nevā**: (< F.) sessiz, nağmesiz, âhenksiz (kimse); nasipsiz (kimse) || *gönül; âşık; Yaḥyā.*
- **bī-nişān**: (< F.) adı sanı bilinmeyen kimse || *benliği olmayan, kendini kaybetmiş hiç makamında bulunan kimse ~ âşık.*
- **bī-ser ü bī-pā/ bī-ser ü sāmān**: (< F.) başsız ve ayaksız || *zavallı, yurtsuz, perişan, aklı başından gitmiş, sefil; makam ve unvanlardan uzak.*
- **bī-sitāre**: (< F.) bahtsız, talihsiz, şanssız (kimse/şey) || *âşık; kader.*
- **bī-vefā**: (< F.) vefasız, sadakatsiz, sözünde durmayan (kimse) || *sevgili; felek, dünya.*

bid'at: (< Ar.) İslâm dininde Hz. Muhammed zamanında bulunmayıp sonradan ortaya konan hüküm ve âdet || *perde, örtü.*

bīgāne: (< F.) yabancı, meçhul, tanıdık olmayan (kimse); ilgisiz, alakasız, kayıtsız; ziyaretçi, misafir || *rakip; kirpik; ok.*

bikr-i fikr: (< F.) daha önce kimsenin aklına gelmemiş ince hayal, el değmemiş fikir || *cevher, saf inci.*

bil-: anlamak, idrak etmek, kavramak; bilgisi olmak, öğrenmek; sezmek, hissetmek; farkına varmak, anlamak; haberdar olmak, haber almak; tanımak; addetmek, saymak, kabul etmek || *tatmak, tadını anlamak; ilahî sırlara vâkıf olmak.*
- **bildügi yaŋılduġına degme-**: bildiğini sansa da aslında hiçbir şey bilmemek.
- **bildür-**: haber vermek; açıklamak, anlatmak, öğretmek; belirtmek, ifade etmek || *haddini bildirmek, yola getirmek.*
- **bilen/bilür**: haberi olan, haberdar, bilgili || *basiret sahibi, ilahî sırlara vâkıf (kimse), arif ~ âşık.*

bilāl: (< Ar.) Kâbe'nin ilk müezzini olan sahabe, Bilâl b. Rebâh, Bilâl-i Habeşî (ö. 641) || *göz bebeği; münafıkların taşlarının hedefi.*
- **bilāl-i ḥabeşī**: (< F.) Kâbe'nin ilk müezzini olan sahabe, Bilâl b. Rebâh (ö. 641) || *Yaḥyā.*
- **bilāl-i muṣṭafā**: (< F.) Hz. Muhammed'in Bilâl'i || *ben.*

bile-: kesici aletleri bileği ile keskinleştirmek, ucunu sivriltmek.

bīmār: (< F.) ölüm tehlikesi bulunan hasta, can çekişen ölümcül hasta; dertli, kederli, perişan (kimse); baygın, uykulu, mahmur (göz) || *âşık; gönül, yürek; göz; sevgili; Yaḥyā.*

• **bīmār-ı ʻışḳ**: (< F.) aşk hastası || *âşık.*

binā: (< Ar.) eser, yapı; yapı yapma, kurma, inşa etme || *aşk; insan, beşer; güzellik, alımlılık, zarafet.*

• **binā-yı insān**: (< F.) insan binası || *cami.*

bīnā: (< F.) gören, seyreden; basiret sahibi, gönül gözüyle gören kimse || *parlak güneş.*

bir ayaḳ biŋ ayaḳ üzre/bir ayaġ üzre biŋ ayaḳ: hepsi ayakta, üst üste, mahşerî kalabalık; bir kadeh üzerinde bin kadeh || *mahşer günü, kıyamet vakti.*

bir ayaġ üzre: tek ayak üzerinde ∫ Tekkelerde dervişin hizmete hazır olduğunun bir göstergesi olarak intisap ettiği şeyhin önünde sağ ayağını sol ayağının üzerine basarak durması bir gelenekti; kimi kaynaklara göre devlet adamları da padişahın huzurunda bu şekilde durmaktaydı.

bir baḳımda: bir bakışta; bir bakıma, bir açıdan, başka bir görüşle.

biri biŋe geç-: biri bin yerine geçmek, çok makbul tutulmak.

bir niçe: birkaç, bazı; bu kadar, o denli, bunca, çok, hayli.

bir uġurdan: hepsi birden, hep birlikte.

biryān: (< F.) kebap, büryan || *yürek, gönül.*

bişmiş: incelikten anlayan ruhen olgunlaşmış kimse || *âşık.*

boġaz gemisi: boğaz gemisi || *ülke, memleket.*

boġdan: (< Sır.) Romanya'nın Moldovya bölgesine Osmanlı döneminde verilen ad ∫ İfade, metinde bir yerde de *ḳaraboġdan* şeklinde geçmektedir.

boy: boy, endam || *selvi ağacı; kafurdan yapılmış mum.*

• **boyı āzāde**: boyu kayıtsız, hür, yüce kimse || *uzun boylu sevgili ~ Sipahizâde.*

• **boyı şimşād**: boyu şimşir ağacı gibi uzun olan güzel || *uzun boylu sevgili.*

boyın/boyun: boyun.

• **boyın ol-/boynına al-**: kefil olmak; üzerine almak, üstlenmek, yüklenmek; kabul etmek, makbul tutmak.

• **boynı baġlu ḳul**: boynu bağlı köle, buyruk altındaki hizmetkâr || *âşık; Defterdar İskender Çelebi.*

• **boyun vėr-**: buyruk altına girmek, boyun eğmek, itaat etmek.

bū-bekr/ebū-bekr: (< Ar.) dört büyük halifenin birincisi, Ebû Bekir (ö. 634) ∫ Adı Abdullah'tır, Müslümanlığı kabul eden dördüncü kişidir, Miraç hadisesini duyduğu zaman hemen inandığı için kendisine "Sıddık" namıyla anılmıştır. || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

bū-cehl/ebū cehl: (< Ar.) "cehaletin babası" anlamında olup Hz. Muhammed'in ve İslâm'ın en azılı düşmanlarından Ebu'l-Hakem (ö. 624)'in lakabı.

budin: bugünkü Macaristan'ın başkenti Budapeşte'nin bir kısmı olan Buda'nın Osmanlılar dönemindeki adı.

• **budin şeh-bāzı**: Budin'in ak doğanı || *Yaḥyā Bey.*

buġı: yemeğin üzerindeki su buharı, buğu || *ayva tüyleri.*

buḫūr: (< F.) ateşin üzerine serpilince etrafa güzel kokular yayan öd ağacı, amber, günlük gibi maddeler, tütsü || *âşık.*

bū-leheb/ebū-leheb: (< Ar.) "alevin babası" anlamında olup Hz. Muhammed'in amcası Abdü'l-Uzzâ'nın lakabı ∫ Tebbet Sûresi'nde İslâm düşmanlığı ile tanınan Ebû

Leheb'in ve karısının alev alev yanan ateşe atılacakları bildirilmiştir.

bulut: bulut || *âşık; Hz. Osman'ı izleyince utançtan ter içinde kalan kimse; düşman; yabani hayvan; şikayetçi, iftiracı.*

burāḳ: (< Ar.) Miraç gecesinde Hz. Muhammed'i Sidretü'l-Müntehâ'ya kadar taşıdığı rivayet edilen binek || *güneş; aşk, sevgi.*

būse: (< F.) öpücük, buse || *can; helva.*

- **būse kenār ėt-**: tenhada bir öpücük almak.

būsitān: (< F.) çiçek bahçesi, güzel kokulu çiçeklerle dolu yer, bostan, çimenlik || *aşk, sevgi; yüz, çehre; naz, işve; Divan ~ deniz, derya.*

- **būsitān-ı fānī**: (< F.) gelip geçici bahçe, fani bahçe || *dünya, yeryüzü.*

būy: (< F.) koku; mizaç, huy; iz, işaret, eser, tesir || *velilik; ölüm, ecel.*

bü'l-'aceb: (< Ar.) acayipliklerle dolu, çok garip, çok tuhaf, şaşılacak şey.

bülbül: (< F.) sesinin güzelliğiyle meşhur kuş || *beyit; âşık; can; hırka giyip dervişlik yoluna giren kimse; dil; Yaḥyā; göz; gönül, yürek; vezir; vaaz eden kimse; bülbül şakıması ~ âşığın zincirinin sesi.*

- **bülbül-i ḫoş-elḥān**: (< F.) hoş sesli bülbül || *camide Kur'ân okuyan kimse.*

bülend: (< F.) yüce, ulu, eşref; yüksek, uzun; çok, pek çok, fazla || *görkemli, ihtişamlı, göz alıcı.*

bünyān: (< Ar.) bina, yapı; duvar, sur || *cisim, beden.*

bürc: (< Ar.) kale surlarının gerekli yerlerine yapılan savunma kulesi, hisar; Zodyak üzerinde yar alan on iki takımyıldızdan her biri, burç; bir gezegenin makamı, bulunduğu yer || *beden, cisim, vücut; güzellik, hoşluk, letafet; ihsan, lütuf; yücelik, büyüklük; adalet, adil olma; peygamberlik, elçilik; ilim, fazilet; celâl.*

- **bürc-i 'aḳreb**: (< F.) akrep burcu, burçlar feleğinde Terazi ve Yay burçları arasındaki burç ∫ Ayın akrep burcuna girmesi uğursuz kabul edilir. || *vergi memuru.*
- **bürc-i cemālüŋ māhı**: cemâl burcunun ayı || *sevgili.*
- **bürc-i ḳavs**: (< F.) Yay burcu || *yay.*
- **bürc-i keyvān**: (< F.) Zuhal burcu, Zuhal'in makamı || *göğün yedinci katı ~ caminin dışı.*
- **bürc-i şeref**: (< F.) şeref burcu, bir gezegenin zodyak takımyıldızı içerisinde ulaştığı en yüksek nokta || *sarık, tülbent.*

bürrān: (< F.) keskin, kesici, sivri.

bütḫāne: (< F.) puthane || *âşık.*

c

cādū: (< F.) cadı, göz bağlayıcı, büyücü || *gamze; göz; sevgili.*

cāhil: (< Ar.) ilmi olmayan, okumamış, bilgisiz kimse || *imlasız yazı; vurulmak istenen hedef; diken.*

cām: (< F.) cam veya topraktan yapılmış bardak, kadeh, şarap kadehi, kase, tas; billur, sırça, cam; ayna || *şarap, içki; pencere; aşk, sevgi; elest; lale; güneş; elbise, giysi; âşık; mühür; göz; yanan ateş; gönül, yürek; sefa; ecel, ölüm; yüz, çehre; rakip; gönül gözü; it çanağı; keyif, neşe; günahkâr kimse; yokluk.*

- **cām-ı bāde**: (< F.) şarap kadehi || *cehennem ateşi.*
- **cām-ı billūr**: (< F.) kristal kadeh; çok parlak, şeffaf kadeh || *yüz, çehre; güneş; avuç.*
- **cām-ı cem/cām-ı cihān-nümā**: (< F.) cihanı gösteren kadeh, Cem'in dünyada olup biten her şeyi gösterdiğine inanılan yedi köşeli efsanevî kadehi ∫ Yedi madenden yedi kat göğe benzetilerek imal edilen kadehin üzerinde yedi hikmeti bildiren yedi türlü yazı bulunduğuna, kadehin tılsımlı olduğuna ve boşalır boşalmaz kendiliğinden dolduğuna inanılır. Ayrıca Dara'nın miras yoluyla kendisine ulaşan bu kadeh sayesinde İskender'in ordularını önceden gördüğü için defalarca yenilmekten kurtulduğu da rivayetler arasındadır. İskender ancak İskenderiye'de uzaktan gelenleri gösteren büyük bir ayna inşa ettirdikten sonra Dara'yı yenebilmiştir. || *yara; insan; vücud, beden; gönül, yürek; köpek çanağı; aşk, sevgi.*
- **cām-ı cihān-bīn**: (< F.) dünyayı gören kadeh, Cem'in kadehi, Cem'in dünyada olup biten her şeyi gösterdiğine inanılan yedi köşeli efsanevî kadehi ∫ *bkz.* cām-ı cem/cām-ı cihān-nümā || *dünyanın sırlarını görmüş temiz gönüllü kimse.*
- **cām-ı fenā**: (< F.) yokluk kadehi || *kılıç.*
- **cām-ı mey**: (< F.) şarap kadehi || *göz.*
- **cām-ı mey-i ma'nevī**: (< F.) ilahî şarabın kadehi || *harf.*
- **cām-ı muṣaffā**: (< F.) saf, parlak, şeffaf kadeh; saf, berrak cam || *göz; gül.*
- **cām-ı ṣabūḥī**: (< F.) sabah vakti mahmurluğunu açan şarap kadehi || *güneş.*
- **cām-ı sikenderī**: (< F.) İskenderiye'de Büyük İskender'in uzaktaki düşmanı görebilmek için yaptırıp yüksekçe bir yere koydurduğu rivayet edilen ayna ∫ *bkz.* āyīne-i 'ālem-nümā || *kadeh.*
- **cām-ı tehī**: (< F.) boş kadeh || *fasık, günahkâr kimse.*

cāme: (< F.) elbise, giysi, kaftan, hırka || *Kâbe örtüsü; yaprak; şafak; takva.*

- **cāme-i gül-gūn**: (< F.) gül renkli elbise || *kanlı gözyaşları.*
- **cāme-i zerrīn**: (< F.) altın işlemeli elbise; sarı elbise || *ateş.*

cāmī: (< F.) Horasanlı meşhur bir âlim ve şair, Molla Câmî (ö. 1492) || *Yaḥyā; Süreyya takımyıldızı.*

cāmi': (< Ar.) Müslümanların namaz kılıp ibadet ettikleri mihraplı, minberli, genellikle minareli bina; toplayan, bir araya getiren (şey/kimse) || *güzellik, hoşluk; âşık; Allah'ın divanı; dua harmanı; velilerin makamı; Hak kapısı; hakikat kapısı; ellerini açıp dua eden insan; Osmanlı hanedanı; gönlün Kâbe'si; Hakk'ın divanı; veli, eren, Allah dostu; hikmet Anka'sı; Kâbe; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

- **cāmi'-i aḥbāb**: (< F.) dostlar camisi || *Mescid-i Aksa; iman ehlinin rehberi; Allah'ı sadece iman kuvvetiyle bilen takva sahibi kimse.*
- **cāmi'-i ḥüsn**: (< F.) güzellik camisi || *yüz, çehre.*

• **cāmi'u'l-ḫayrāt**: (< Ar.) hayırları bir araya getiren hayır kaynağı kimse || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

cān: (< F.) insan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümle bedenden ayrılan madde dışı varlık, can; insanın iç âlemi, gönül, yürek; hayat, yaşayış; kişi, kimse; güç, kuvvet; sevgili, dost || *ağır yük; ızdırap; kuş; akçe, para; bülbül; satılacak mal, meta; âşık; göz; ev, hane; gül bahçesi; buse, öpücük; Hz. Yusuf; sevgilinin sevdiği kimse; armağan, hediye; adak; sevgiliyi karşılamaya çıkan kimse; meclis; Hz. Yakub; misafir, konuk; ayna; sevgiliye sunulan ikram; cevher; koçu, araba; kulak; harman; Kâbe; ok; kandil; gizli hazine; bağ, bahçe; tekke, dergâh; şükrane; sevgili ~ cihanı aydınlatan güneş.*

• **cāna başa ḳalma-**: yolunda canını sakınmamak, canına önem vermemek.
• **cāna geç-**: gönle saplanmak; ulaşmak, tesir etmek; içine işlemek, canına yetmek, canına tak etmek.
• **cāna minnet bil-**: arayıp da bulamadığı şeylerden saymak.
• **cān at-**: bir şeyi çok istemek, arzulamak, heveslenmek, gönülden talip olmak; can vermek, serden geçmek, canını feda etmek.
• **cān-fezā**: (< F.) cana can katan, gönle ferahlık veren, iç açıcı.
• **cān-ı ādemiyān**: (< F.) insanların canı, âlemin canı || *Şehzade Mustafa.*
• **cānı aġzına gel-**: çok heyecanlanmak, heyecandan ölecek gibi olmak.
• **cānı cāna gel-**: canı boğazına gelmek, can çekişmek, ölmek üzere olmak.
• **cān-ı cihān**: (< F.) insanların gönlü; cihanın canı, herkesin can gibi sevdiği kimse || *sevgili.*
• **cānına od ṣal-**: gönlünü ateşe vermek, ateşler içinde yakmak; çok üzmek, perişan etmek.
• **cānı yėrine gel-**: içi rahat etmek, huzura kavuşmak, keyiflenmek, sefa bulmak; yeniden hayat bulmak, canlanmak.
• **cānı yoḳ**: cesareti yok.
• **cānlar cānı**: canlar canı || *sevgili.*
• **cān otı**: ebedîlik otu, hayat suyunun kenarında bittiğine inanılan şifalı bitki ∫ Nadir bulunan kolay kolay ele geçmeyen kıymetli nesneler için kullanılır. || *ayva tüyleri.*
• **cān pāresi**: can parçası || *sevgili.*
• **cān vėr-/cānlar vėr-**: hayat vermek, canlandırmak, hayatını bağışlamak; can teslim etmek, ölmek; can atmak, uğrunda canını feda edecek kadar çok istemek; sevmek, meyletmek, âşık olmak.

cān: (< Ar.) cinler topluluğu, periler topluluğu.

cānān: (< F.) sevgili, dost || *zalim, fitneci kimse; herkesi kendine hayran bırakan güzel; can; sürahi; Hz. Süleyman; iman, inanç; nur, tecelli nuru; ateş; sultan; çalgıcı, sazende.*

cānāne: (< F.) sevgili, dost || *dünya, yeryüzü.*

cānib: (< Ar.) taraf, yön, cihet; dışa doğru; bölge, alan, yer, mahalle, semt.

• **cānib-i ḥaḳ**: Hakk katı, Allah'ın huzuru || *Kâbe, emel Kâbe'si.*

cāy: (< F.) yer, mahal, mevki.

• **cāy-ı beḳā**: (< F.) sonsuzluk âlemi; bekâ yurdu, fenâ makamında bulunanların mekânı || *ahiret.*
• **cāy-ı fürḳat**: (< F.) ayrılık mekânı || *dünya yurdu, yeryüzü.*
• **cāy-ı ḥabīb**: (< F.) sevgilinin mekânı || *cami.*
• **cāy-ı ilticā**: (< F.) sığınma yeri, sığınılan yer || *cami.*
• **cāy-ı maḥşer**: (< F.) mahşer yeri || *hamam.*

• **cāy-ı miḥnet-ābād**: (< F.) mihnetle dolu mekân || *âşığın evi.*
• **cāy-ı niyāz**: (< F.) niyaz mekânı || *Tur Dağı.*
• **cāy-ı ṣafā**: (< F.) sefa mekânı || *cenk meydanı ~ Mescid-i Aksa.*

cebel: (< Ar.) dağ.
• **cebel-i nūr**: (< F.) Nur Dağı || *cami.*

cebīn: (< Ar.) alın || *Duha Sûresi; kuşluk vakti; deniz, hayret denizi; ay.*

cedvel: (< Ar.) yazma eserlerde yazı ile der-kenar bölümünü ayırmak için çizilen çoğunlukla altın yaldızlı çizgi || *kaftan; mavi mendil; su; Mevâ Cenneti'nin nehirleri.*

cefā: (< Ar.) sıkıntı, dert; zulüm, eziyet || *ateş; vefa; lezzet, keyif; taş; ok; kılıç; ruh aydınlığı, ferahlık; ihsan, lütuf; yük, ağırlık; uyku; el; Mısır; derya, deniz; şifa; celâl; dağ.*
• **cefākār**: (< F.) cefa edici, eziyet eden (kimse) || *sevgili.*
• **cefā ḳılıcı**: cefa kılıcı; cefa eden kimse || *sevgili; dünya, yeryüzü.*
• **cefā tīri**: cefa oku || *mum.*

cehālet: (< Ar.) cehalet, cahillik, bilmezlik || *gemi çapası.*

cehennem: (< Ar.) günahkârların öldükten sonra cezalarını çekecekleri yer || *sevgilinin olmadığı şehir; meyhane gafillerinin kabri.*

celāl: (< Ar.) yücelik, büyüklük, azamet, şan, şeref; öfke, hiddet, hışım, kızgınlık; Allah'ın kahredici sıfatıyla tecellisi; Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî (ö. 1273) || *yüz, çehre; kılıç; Süreyya takımyıldızı; ay; burç, gezegenlerin bulunduğu makam; cefa; ihlas, dine bağlılık; zahmet; adalet; ayrılık, hicran; kılıcın keskinliği.*

celālī: (< Ar.) devlete karşı isyan eden kimse, asi, zorba, eşkıya ∫ Bu tabir Yavuz Sultan Selim zamanında, Tokat civarında mehdilik iddiasıyla isyan eden Bozoklu Celâl ismindeki bir şahsın adından gelmekte olup 16.-17. yüzyıl boyunca devam eden isyanlar Celâlî isyanı diye anılmıştır. || *ayva tüyleri; ecel, ölüm.*

celīs: (< Ar.) sohbet arkadaşı, dost, refik || *Eyyûb-ı Ensârî.*
• **celīs-i būriyā-yı bī-riyā**: (< F.) riyasız hasırın dostu || *âşık.*

cellād: (< Ar.) cellat || *gamze, kıyıcı bakış; ecel, ölüm; dünya, yeryüzü.*

cem/cemşīd: (< F.) şah, hükümdar, sultan; İran hükümdarlarından, Pîşdâdiyân hanedanının dördüncü ve en büyük hükümdarı ∫ Şarabın mucidi olduğu ve Hz. Nuh zamanında yaklaşık bin yıl yaşadığı rivayet edilen Cem/Cemşîd, işret meclisleri ve kadehiyle meşhurdur. İşret meclislerindeki âdetleri ilk defa onun ortaya koyduğuna inanılır. || *köle, hizmetkâr; devrin padişahı, Sultan Süleyman; kapı kulu.*

cem': (< Ar.) toplama, bir araya gelme; toplanma, bir araya getirme; bütün varlıkların Allah'ın sıfatlarının zuhuru olduğunu idrak etme mertebesi.
• **cem' ėt-/cem' eyle-**: toplamak, bir araya getirmek; kâinatın Allah'ın sıfatlarının zuhuru olduğunu idrak etmek.
• **cem' ol-**: toplanmak, bir araya gelmek.

cemāl: (< Ar.) güzellik, zarafet; yüz, çehre; yüz güzelliği; Allah'ın güzellik ve rahmetle tecellisi || *ülke, yurt; Mısır; ayna; güneş; şehir; seher vakti; ay; bağ, bahçe; marifet, irfan; Müşteri; gül bahçesi; burç, gezegenlerin bulunduğu makam; mum, kandil; dolunay; ayna; ateş; saki; alev, yalım; nurlar kaynağı; nur, Allah'ın nuru; hüner, maharet; bahar mevsimi; gül; Kâbe; pencere; şemse; güneş ışığı; vefa; cennet; rahmet; lütuf, ihsan; vuslat, kavuşma; ilim ve fazilet.*

cemel: (< Ar.) erkek deve || *saçı sakalı ağarmış, salih ihtiyar.*

cem'iyyet: (< Ar.) aynı amaçla bir araya gelen insanların meydana getirdiği

topluluk, meclis; eğlence meclisi, sohbet meclisi; bir yere toplanma; kesret, çokluk, kalabalık; halk, bir yerin sakinleri; insanın zihnen yalnız Allah ile meşgul olması; ordu, birlik || *Pervin, Süreyya takımyıldızı; kıyamet alâmeti; köleler.*

- **cem'iyyet-i ḥabībān**: (< F.) sevgililer meclisi || *kudret bağının nuru.*

cennet: (< Ar.) iman edip salih amel işleyenlere ahirette vaat edilen nimetlerin ebedî yurdu ∫ İnanışa göre Arş ve Kürsi'nin altında en yükseği Adn Cenneti olan sekiz cennet yaratılmıştır. Eskilerin zihninde cennet kale gibi iç içe surlarla çevrili, ortaya doğru gittikçe yükselen ve güzellikleri artan sekiz surlu büyük bir şehir gibidir. || *sevgilinin meclisi; bağ, bahçe, çimenlik; sevgilinin mahallesi; dünya, yeryüzü; gül bahçesi; sevgilinin evi; gül; pembe gül; cami; Şeyhülislâm Kemalpaşazâde'nin mekânı; kapı, eşik; bahar mevsimi; yurt, mesken; gönül, yürek; vuslat, kavuşma; Tunca Nehri'nin kıyısı; İstanbul şehri; cemâl.*

- **cennetde ādemüŋ göŋline melāl gelmez/cennetü'l-me'vāda ādemüŋ göŋline ġam gelmez**: "Cennette insanın gönlü kederlenmez." manasında bir söz ∫ Kur'ân'da cennet tarif edilirken birçok yerde cennette üzüntü ve keder olmayacağı ifade edilmiştir.
- **cennet-i firdevs**: (< F.) kırmızı altından olduğu ve 6. mertebede bulunduğu rivayet edilen cennet, Firdevs Cenneti || *sevgilinin evi; Divan.*
- **cennetü'l-me'vā**: (< Ar.) yeşil zebercetten olduğu ve 3. mertebede bulunduğu rivayet edilen cennet, Meva Cenneti || *sevgilinin mahallesi; devrin veziri, Arslan Paşa.*

cer: (< Ar.) eskiden medrese talebelerinin üç aylarda köylerde imamlık ve vaizlik yapmaları karşılığında para yahut erzakla ödüllendirilmeleri; sözü gereğinden fazla uzatma || *dilenme, dilencilik.*

- **cer çerāġı**: cerre çıkan abdalların ellerinde taşıdıkları mum ya da çıra.
- **cerī**: (< Ar.) yiyecek bulma ümidiyle elinde tasla dolanan kimse, dilenci || *Ḫayālī Bey.*

ceres: (< Ar.) çan, çıngırak || *âşık; Mecnun'a veda eden kimse; ah, feryat.*

cevāb: (< Ar.) soruya verilen yanıt; talep, durum veya ihtiyaca çeşitli ifade yollarıyla verilen karşılık.

cevāhir: (< Ar.) kıymetli taşlar, mücevherler, elmaslar; kılıcın üzerindeki izler, çizgiler, menevişler || *saadet yıldızı; güzel sözler, nükteli ifadeler.*

cüvān: (< F.) genç, ve güzel kimse, delikanlı || *sevgili ~ Ferruh; ak sancak; güneş; gizli hazine.*

cevher: (< Ar.) kıymetli taş, mücevher, elmas, maden; var olan bir şeyin özü, esası, cevher; asitle su verme sırasında kılıcın üzerinde oluşan meneviş, hareli dalga ve benek izi; inci, özellikle büyük inci || *güzellik, zarafet; can; akıl, zihin.*

cevherī: (< Ar.) üzeri değerli taşlarla süslü eşya, cevherli nesne; sarraf, kuyumcu; ebcet hesabında yalnız noktalı harflerin hesaplanmasıyla düşürülen tarih ∫ Cevherî tarihe münakkat, menkût, mücevher, cevher ve mu'cem gibi isimler de verilir. || *Yaḥyā; kıymetli kişinin değerini bilen kimse ~ ilim ve fazilet sahibi, arif.*

cevr: (< Ar.) sıkıntı, dert; zulüm, eziyet || *vefa*; *lezzet, keyif*; *iltifat; ruh aydınlığı, ferahlık; taş; ihsan, lütuf; taş; ok; el.*

- **cevr oḳu**: cefa oku || *devlet nişanı.*

cevvār: (< Ar.) cevreden zalim kimse || *sevgili.*

ceyḥūn: (< Ar.) nehir; Aral Gölü'ne dökülen bir nehir || *gözyaşı.*

cılasun: kahraman, gözü pek, yürekli, yiğit, korkusuz (kimse) || *göz; kılıç; âşık.*

cibāl: (< Ar.) dağlar || *sevgilinin ihtişamı; dert, gam, keder; caminin kubbeleri; dikbaşlılık eden kimseler; ilim ve vakar sancağı; kibirli kimseler; menziller; satırlar, mısralar.*

• **cibāl-i ṭūr-ı münācāt**: (< F.) yakarış Turu'nun dağları || *caminin dışı.*

cibrīl: (< Ar.) Cebrail || *seyis, Hz. Muhammed'in seyisi; beyit; mühür, tuğra.*

cidā: (< Moğ.) mızrak, süngü || *el, bela eli.*

cidār-ı köhne: (< F.) yıkılmaya yüz tutmuş harap olmuş duvar || *ihtiyar kimse.*

cīfe: (< Ar.) ceset, ölü, leş || *dünya, yeryüzü.*

ciger: (< F.) karaciğer; bağır, yürek, iç || *sevgili.*

• **ciger ḳanı**: ciğer kanı, vereme yakalanan âşığın yaralarla dolu ciğerinden akan kan || *lâl taşı.*

cihān: (< F.) dünya, yeryüzü; evren, kâinat; zaman, zamane, devir; bütün insanlar, herkes; etraf, civar, çevre; pek çok, dünyadaki en büyük || *sevgili; gül bahçesi; yurt, ülke; âşık; bağ, bahçe; serseriler evi; sarhoşlar evi, meyhane; göz; meclis, sevgilinin meclisi; bağ, engel; kılıç, cefa kılıcı; yabancı; tekke, dergâh; Ramazan ayı; deniz, derya; cennet; Firdevs cenneti; mühür, damga; harabe, virane; levha, sayfa; zincir; balık; sırça saray; ev sahibi; gönül, yürek; sahra; kilise, manastır; İrem bağı; puta tapan kimse.*

• **cihān pehlevānı**: cihan pehlivanı, dünyanın en büyük pehlivanı || *Yaḥyā.*

cilā: (< Ar.) parlama, parlaklık, parıltı, cila || *şifa, deva; cami; lütuf, ihsan; sevgilinin konuşması; nur.*

cild: (< Ar.) kitabın üzerine geçirilen kap || *elbise, giysi; kapı kanadı.*

cīm: (< Ar.) Osmanlı alfabesinin altıncı harfi (ﭺ) || *saç.*

cimāl: (< Ar.) yetişkin, anaç develer.

cinān: (< Ar.) cennetler || *sevgilinin evi; bağlar, bahçeler; sevgilinin mahallesi; gül bahçesi; dünya, yeryüzü.*

cism: (< Ar.) beden, vücut, ten || *muska; sihir, büyü, tılsım; ağaç; deniz, güzellik denizi; güneş; ayna; kül; toz, toprak; gölge, karaltı; kale, hisar; ödünç alınmış elbise, gelip geçici giysi; marifet güneşinin doğuş yeri; hilâl, yeni ay; kayık; yük, ağırlık; armağan, hediye; büyük şehir; zincir.*

cisr: (< Ar.) köprü || *mecaz; veli, eren; Samanyolu; kanat; ejderha; Şeyh Şiblî; beyit; gemi, kayık.*

• **cisr-i hādī**: (< F.) doğru yolu gösteren köprü, hidayet köprüsü || *mısraların her biri.*

cūd: (< Ar.) insanlara ihtiyaçlarını bildirmelerine meydan vermeden ihsanda bulunma, el açıklığı, cömertlik; zenginlik, bolluk || *umman, okyanus; el; kaftan; ışık; deniz, derya; kapı; defter.*

cūy: (< F.) akarsu, nehir, ırmak || *yaban hayvanı; veli, eren, Allah dostu.*

• **cūy-ı revān**: (< F.) nehir, ırmak, akarsu || *devrin veziri, Rüstem Paşa.*

cübbe: (< Ar.) elbise üstüne giyilen bedeni uzun ve bol, yenleri geniş, düğmesiz giyecek ∫ Cübbe ulema sınıfına mensup müderris ve mollalarla sofuların ve zengin tüccarların kıyafetidir. || *güzellik, alımlılık; hareke.*

cümle: (< Ar.) bütün, hep, tüm; herkes, her şey, hepsi.

cünūd: (< Ar.) askerler, ordular, topluluk || *âşıklar; salih kimseler.*

• **cünūd-ı ṣāliḥīn**: (< F.) salihler ordusu || *sefa denizinin dalgaları.*

cünūn: (< Ar.) insanın dış âlemle ilgisini kesecek şekilde aşk ve cezbeye kapılması hâli, coşkunluk; delirme, delilik, çılgınlık.

cür'a: (< Ar.) kadehin dibinde kalan şarap tortusu || *dudak; Yaḥyā; âşık.*

cür'et: (< Ar.) cesaret, atılganlık, cüret || *el.*

cüsse: (< Ar.) vücut, beden, cisim || *gemi, kayık.*

cüst ü cū eyle-: arayıp sormak, araştırmak; talep etmek, arzulamak, dilemek.

ç

çağır-: yüksek sesle bağırmak, haykırmak, inlemek, feryat etmek; gelmesi için seslenmek.

çāh: (< F.) kuyu, çukur, oyuk; zindan || *tenezzül, tevazu; gam, keder; çene çukuru; gamze; mezar, kabir.*

çāk: (< F.) yırtık, yarık, çatlak; dilim dilim, yarık yarık.

- **çaḳ çāk**: parça parça, dilim dilim.
- **çāk ėt-/eyle-**: yırtmak, parçalamak, parça parça etmek; dilim dilim etmek; yaralamak || *yok etmek, ortadan kaldırmak.*
- **çāk-ı girībān**: (< F.) yaka yırtığı || *yakarış, şikayet; ağız; şahit.*
- **çāk ol-**: yırtılmak, parçalanmak, parça parça olmak; dilim dilim olmak; yaralanmak || *(ödü) patlamak.*

çāker: (< F.) kul, köle, bende || *Cem; basiret sahibi kimse, arif; Yaḥyā; âşık ~ hamam; İskender.*

çal-: başkasına ait olan bir şeyi gizlice almak; çarpmak, atmak, yere çalmak; bir müzik aletini çalıştırmak; (yazıyı) silmek, çizmek, iptal etmek, kazımak.

çap-: (at) koşturmak, sürmek; saldırmak, yağma etmek.

çār: (< F.) dört.

- **çār eżdād**: birbirine zıt olan dört unsur, maddî âlemin esasını teşkil ettiğine inanılan su, hava, ateş ve topraktan ibaret dört unsur ∫ *bkz.* çār ʻunṣur || *maddî âlem, dünya, yeryüzü.*
- **çār gevher**: dört inci || *dört ilahî kitap.*
- **çār-pāre**: (< F.) dört parça; sert ahşap malzemelerden üretilip rakkasların ellerinde çaldıkları dört parçalı ritim âleti, çalpara ∫ En güzel sesi çıkaran çalparalar İstanbul'da hazırlanarak dünyanın dört bir yanına gönderilirmiş. || *âşık.*
- **çār ʻunṣur**: dört unsur, maddî âlemin esasını teşkil ettiğine inanılan su, hava, ateş ve topraktan ibaret dört unsur ∫ Kainatın oluşumunu izaha çalışan eski filozoflara göre yaratıcı kudretin aktif kabiliyetine "Akl-ı küll" denir. Akl-ı küll denen bu aktif kabiliyet, "Nefs-i küll" denen pasif bir kabiliyet oluşturmuştur. Her ikisinden dokuz kat gök meydana gelmiş, göklerin dönüşüyle de dört unsur ile soğukluk, yaşlık, kuruluk ve hararetten oluşan dört tabiat ortaya çıkmıştır. Dokuz gökle dört unsurun birleşmesiyle "Mevâlîd-i selâse (üç çocuk)" denen madenler, bitkiler ve hayvanlar meydana gelmiştir. Bu üç çocuğu kainata getirdikleri için gökler baba, dört unsur da anne olarak tasavvur edilir. || *dünya, yeryüzü.*
- **çār ümmehāt**: dört anne, dört unsur ∫ *bkz.* çār ʻunṣur || *dünya, yeryüzü.*
- **çār-yār/çihār-yār**: (< F.) dört dost, Hz. Muhammed'den sonra gelen dört halifeye verilen ortak isim || *rehber, kılavuz, örnek alınan kimse; cami.*

çāre: (< F.) engelleri aşmak için tutulması gereken yol, kurtuluş yolu; ilaç, deva, tedbir.

çarḫ: (< F.) çark ve tekerlek gibi dönen şey, değirmen, dolap; felek, gök katlarından her biri; âlem, dünya; gökyüzü, sema; talih, baht, kader, zaman; iyice gerilmiş yay || *zalim sevgili; keman, yay; gam dergâhı, gam makamı; gizem, ilahî sırlar; zikir halkası; derya, deniz; düşman; secde eden kimse; ayna; zar kadehi; zalim kimse; çılgın âşık; zırh; ilim ve fazilet; çember; adalet; at; meydan; şişe, fanus; cellat; kubbe.*

- **çarḫa gir-**: dönerek oynamak, döne döne raks etmek.
- **çarḫı bat-**: dünyası başına yıkılmak, umudunu yitirmek.
- **çarḫ-ı felek**: (< F.) felek, felek çarkı, felek dolabı; gökyüzü, sema;

gökyüzü değirmeni; kader, talih, baht || *gül bahçesi; sünnet meclisi; rakseden kimse; burnu havada olan kibirli kimse.*

- **çarḫ-ı pür-kevkeb**: (< F.) yıldızlarla kaplı gökyüzü || *zemin, yer, toprak.*
- **çarḫ-ı pür-nücūm**: (< F.) yıldızlarla dolu gökyüzü || *zeminin elbisesi, ağaçlarla kaplı zemin; kaplan derisi.*
- **çarḫ-ı zeberced**: (< F.) zebercet gök || *çini çömlek.*
- **çarḫī ḳalḳan**: çarhî kalkan, parlak görünüşlü metalden imal edilen, üzerinde "ayna" denilen güçlendirici parçalar bulunan ve parlaklığıyla savaşta düşmanın gözünü alan daire şeklinde bir çeşit kalkan || *caminin kubbeleri; felek, feleğin sayfaları.*

çār-sū: (< F.) çarşı, pazar.

- **çār-sū-yı 'anāṣır**: (< F.) unsurlar çarşısı || *dünya, yeryüzü.*

çeġāne: (< F.) çengilerin raksederken ellerine takarak kullandıkları, üzerinde ziller bulunan dört parça ahşaptan ibaret usûl vurma aleti, çegâne || *feryat edip yas tutan kimse.*

çeküp çevür-: sorgulamak, sıkıştırmak, hesaba çekmek, tartaklamak.

çemen: (< F.) ot, çimen; çimenlik, yeşillik yer, çayır, bahçe || *gökyüzü, sema; Hızır; yırtıklarla dolu hırka; elif harfi; dil; meclis; yazı.*

çenār: (< F.) yaprakları el şeklinde olan uzun ömürlü, sağlam bir ağaç türü, çınar, kavak || *sevgilinin emrinde olan, kısa boylu kimse; âşık; el açıp dua eden kimse; elinde tesbihiyle zikreden kimse; güzellerin her biri.*

çeng: (< F.) arpa benzeyen yay şeklinde, 24 telli, dik tutularak parmakla çalınan bir çeşit saz || *boy; vücut, beden; feryat edip yas tutan kimse; tatlı dilli papağan; şeytanın sancağı; yay, bela elinin yayı; âşık; yaşlı, ihtiyar kimse; şeyh, şeyhlik makamına erişen kimse.*

- **çeng ü çeġāne**: (< F.) saz eğlencesi; çeng ve çegâne || *gürültü patırtı, velvele.*

çerāġ: (< F.) mum, meşale, çıra, kandil; bir şeyh ve dergâha bağlanarak tasavvuf yoluna intisap etmiş kimse, derviş; ışık, alev, ziya || *gül; çiçek; ay yüzlü sevgili; devrin padişahı, Sultan Süleyman; insanın kendisi, özü; din, iman; güzellik, alımlılık.*

- **çerāġ altı ḳaraŋu olur**: kandilin altı karanlık olur, mum dibine ışık vermez.

çeri: asker || *açlık.*

çeşm: (< F.) göz || *ayna; ak doğan; kadeh; hilâl; sarhoş; fitne; ayın harfi; okçu; hasta; cihan, dünya; imam; harami, haydut, yağmacı; yıldız; şahin; badem; kayık; Ebû Hanife.*

- **çeşm-bīmār**: (< F.) mahmur gözlü güzel, baygın bakışlı güzel || *sevgili.*
- **çeşm-fettān**: (< F.) fettan gözlü güzel, gözleri fitneler saçan güzel || *sevgili.*
- **çeşmi 'ayyār**: hilekâr gözlü güzel || *sevgili.*
- **çeşmi bādām**: badem gözlü güzel || *sevgili.*
- **çeşmi ḥarāmī**: harami gözlü, gözleri yağmacı güzel || *sevgili.*
- **çeşmi ışır-**: bir kimseyi tanıyacak gibi olmak.
- **çeşmi siyāh**: kara gözlü güzel || *sevgili.*
- **çeşmi şehlā**: mahmur gözlü güzel, bakışları hafif şaşı olan güzel || *sevgili.*
- **çeşm-şehlā**: (< F.) mahmur gözlü güzel, bakışları hafif şaşı olan güzel || *sevgili.*

çeşme: (< F.) pınar, kaynak, memba; çeşme || *güneş; gözünü secdeden ayırmayan kimse.*

- **çeşme-i ḥayāt**: (< F.) cana can katan, ferahlık veren şey; ölümsüzlük verdiğine inanılan efsanevî su,

ebedilik suyu, bengisu ∫ *bkz.* āb-ı ḥayāt || *dudak.*

- **çeşme-i mihr**: (< F.) güneş çeşmesi || *hayat suyu.*
- **çeşmesār**: (< F.) pınarı çok olan yer, pınar başı || *göz.*

çetr: (< F.) çadır, gölgelik, otağ.

- **çetr-i hümāyūn**: (< F.) padişah çadırı, bey otağı || *gökyüzü, sema.*

çevgān: (< F.) çevgân oyununda kullanılan, ahşaptan imal edilmiş 1.20-1.50 cm boyundaki ucu kıvrık değnek ∫ Çevgân oyunu, iki takımdan her birinin ahşap bir topu mermer sütundan oluşan kendi kalesine sokmasıyla puan kazanması esasına dayanan bir oyundur. || *kılıç; mihnet kılıcı; yokluk rüzgârı; atların ayağı.*

çiçek: bitkilerin güzel renkli ve çoğunlukla güzel kokulu kısmı || *sevgili; huri; göz; ayna; âşık; cihanı gösteren ayna; İskender'in aynası; elmas taşlı yüzük takınan kimse; ilim ve fazilet sahibi; şehrin her bir güzeli.*

çihre: (< F.) yüz, surat, çehre; tavır, eda; yön, taraf, husus || *gül; maksut, emel; Aydın; ay; iki nur sahibi Hz. Osman; gül bahçesi.*

çīn: (< F.) kıvrım, büklüm; buruşukluk, kırışıklık, çatıklık; Çin ülkesi || *kaş; dalga.*

- **çīn eyle-**: buruşturmak, kırışıklarla doldurmak; Çin ülkesine katmak.

çirāḳ: (< F.) mum, meşale, çıra, kandil || *sevgili.*

çiriş geç-: samimiyet kurmak.

çul: kıldan yapılmış kaba örgülü dokuma, kumaş || *âşığın giysisi.*

çü/çün/çün-ki: (< F.) çünkü, şu sebepten, zira; gibi; her ne zaman ki, ne vakit ki.

d

dād: (< F.) adalet, doğruluk, haksızlığı giderip adaleti sağlama || *kanat; Nil Nehri; Fırat Nehri; güneş.*

daġ/taġ: dağ || *sine, bağır; cefa, dert.*

- **daġ üsti bāġ ol-**: çorak dağ tepesi bahçeye dönmek; iyileşmek, güzelleşmek, işi yolunda gitmek.

dāġ: (< F.) kızgın demirle vücuda vurulan damga, işaret, yanık yarası; çiçeklerin göbeğindeki siyahlık || *âşığın öldüğü gece arkasından karalar giyip dövünen kimse; karanfil; yıldız; giysi, elbise; mermer taşı; ay tutulması sırasında ayın üzerinde oluşan siyahlık; kuş, mihnet kuşu; gül; ben; ayrılık, hicran; sancak, bayrak; kaplanın derisindeki siyah benek; at izi; Kâbe; baca; mumun alevi.*

- **dāġ-ı firāḳ**: (< F.) ayrılık yarası || *harman.*
- **dāġ-ı fürḳat**: (< F.) ayrılık yarası || *tedavisi olmayan hastalık; çaresi olmayan dert.*

daḫı: bile, de/da; daha, daha da; bu zamana kadar, hâlâ, henüz; yine de; en sonunda; bir de.

daḫl ėt-: taarruz etmek, saldırmak, sataşmak; çıkagelmek; zarar vermek.

dā'ire: (< Ar.) büyü yapmak için çember şeklinde çizilen çizgi; zikir halkası; çemberin içinde kalan alan || *felek, gök katlarından her biri; âlem.*

- **dā'ire çek-**: bir kişiyi büyü ile etki altına almak için etrafına daire çizmek.

dāl: (< Ar.) delâlet eden, işaret eden, delil olan şey; Osmanlı alfabesinin onuncu harfi (د) || *bükülmüş boy; iki kat olmuş beden; ihtiyar kimse; sema, gökyüzü; hilâl, yeni ay; âşık; dua ehli, Müslüman kimse; şeyh.*

- **dāl-i devlet**: (< F.) saadet işareti, saadet delili; devlet'in dâl harfi || *nalça izleri.*
- **dāl-i ḫamīde**: (< F.) eğrilmiş dal, ağaç dalı; hamîde'nin dâl harfi || *bükülmüş boy.*
- **dāl-i vücūd**: (< F.) vücudun dâl harfi (د), iki büklüm olmuş vücut || *deniz, gam denizi.*

dām: (< F.) tuzak, kapan, ağ || *çalışıp didinme; sohbet halkası; yıldız; âşığın ahı; âşıklar meclisi; gökyüzü, sema; işret halkası; kâkül; saç lülesi.*

- **dām-ı belā**: (< F.) bela tuzağı || *cahilin sohbet halkası.*
- **dām-ı ricāl**: (< F.) seçkinler tuzağı || *meclisin halkası.*

dāmān/dāmen: (< F.) etek, elbise eteği || *vuslat, kavuşma; ayıp, kusur; şefaat; adalet, eşitlik.*

dānā: (< F.) ilim sahibi kimse, âlim; irfan sahibi kimse, arif || *güllaç; âşık; uçsuz bucaksız deniz; Hz. Muhammed; gül; devrin veziri, Arslan Paşa.*

dāne: (< F.) yem; tane, adet, miktar; ufak, yuvarlak şey, tane; buğday, tahıl, tohum || *kadeh; yıldız; gözyaşı; iri inci.*

- **dāne-i ḫāl**: (< F.) ben tanesi || *devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*
- **dāne-i ḫaşḫaş**: (< F.) haşhaş tanesi || *yıldız.*
- **dāne piric**: pirinç tanesi || *karlı dağ.*

dār: (< Ar.) ev, durak, konak, yer, mekân; yurt, memleket; kapı, eşik, dergâh || *dünya, yeryüzü; gurbet, gariplik; adem makamı; ahiret; gam, keder; vahdet, Allah'ın birliği; mezar, kabir; yokluk.*

- **dār-ı 'adem**: (< F.) adem yurdu, adem diyarı || *ahiret.*
- **dār-ı dārā**: (< F.) Dara'nın konağı; şahın konağı || *harap olmuş yer, viranelik.*
- **dār-ı evliyā**: (< F.) evliyanın hanesi || *cami.*
- **dār-ı fenā/dārü'l-fenā**: (< F.) fâni mekân, yokluk yurdu || *dünya, yeryüzü.*

- **dār-ı ġam**: (< F.) gam yurdu || *dünya, yeryüzü.*
- **dār-ı ġurbet**: (< F.) gurbet yurdu || *dünya, yeryüzü.*
- **dār-ı na‘īm**: (< F.) beyaz gümüşten olduğu ve 5. mertebede bulunduğu rivayet edilen cennet, Naim Cenneti; bolluk ve nimet yurdu || *Şehzade Mustafa'nın sünnetinin olduğu yer.*
- **dār-ı üns**: (< F.) üns yurdu || *ahiret.*
- **dārü'l-emān**: (< Ar.) selamet yurdu || *yeryüzü, dünya.*
- **dārü'n-na‘īm**: (< Ar.) Naim Cenneti'nin kapısı || *Defterdar İskender Çelebi'nin eşiği.*
- **dārü's-selām**: (< Ar.) selamet yurdu; kırmızı yakuttan olduğu ve ikinci mertebede bulunduğu rivayet edilen cennet; Şam || *mezar, kabir.*
- **dārü'ş-şifā**: (< Ar.) şifa bulunan yer, şifa yurdu || *ahiret; hikmet ilacının heybesi.*

dārā: (< F.) İran hükümdarlarından Keyâniyân sülalesinin dokuzuncu ve son hükümdarı ∫ İskender'le yaptığı savaşı kaybetmesiyle ünlüdür, ihtişam sembolüdür. || *âşık; köle, esir, hizmetkâr; kapı kulu.*

ḍarb-zen: (< F.) hedefini delip geçen gülle || *zebani, cehennem bekçisi.*

dāsitān: (< F.) destan, hikâye, kıssa, masal || *âşık; aşk, sevgi.*

da‘vā/da‘vī: (< Ar.) bir meziyetin kendinde bulunduğunu ileri sürme, iddia; hakkını elde etmek veya bir anlaşmazlığın çözümü için mahkemeye başvurma, dava || *aşk iddiası; şairlik iddiası; aşk.*

- **da‘vā ėt-**: bir meziyetin kendinde bulunduğunu ileri sürüp üstünlük taslamak, iddia etmek, bahse girmek; çekişmek, münakaşa etmek.

dāvūd: (< İbr.) İsrâiloğulları'na gönderilen ve kendisine Zebur verilen, sesinin güzelliğiyle meşhur peygamber, Hz. Davud; güzellerden birinin adı.

deccāl: (< Ar.) kıyamet kopmadan önce insanları kandırmak ve halkı azdırmak için ortaya çıkacağına inanılan güç sahibi kimse ∫ Deccal'in bir gözünün kör olduğu, İsfahan'dan zuhur edeceği, dünyayı ele geçirip hüküm süreceği ve olağanüstü güçlerinin bulunduğu rivayet edilir.

def: (< Ar.) tef || *Mecnun'un kasesi.*

def‘: (< Ar.) ortadan kaldırma, yok etme, bertaraf etme.

defter: (< Ar.) defter || *dünya, yeryüzü; cömertlik, eli açıklık; aşktan yakasını yırtan âşık.*

- **defteri düril-**: ölmek, vefat etmek, dünyadan göçmek.

degirmen: değirmen || *çok konuşan kimse; işe yaramaz kimse; ülke, memleket.*

dehān: (< F.) ağız || *mîm harfi; hırsız; gizli söz, sır; gonca; sırlar mahzeni; sırlar hazinesi; gaipten seslenen melek; şarap; kabir, mezar; Hz. Süleyman'ın mührü; Cebrail; kapı; Selsebil Pınarı; sedef, inci kabuğu; mücevher hokkası; nokta.*

dehen: (< F.) ağız || *gonca; mühür, Hz. Süleyman'ın mührü; yakanın yırtığı; gaipten seslenen melek; temren yarası; irfan güneşinin doğuş yeri; sedef, inci kabuğu; lale; mîm harfi.*

dehr: (< Ar.) dünya, yeryüzü, cihan; zaman, devir; kader, talih || *tekke, dergâh; gül bahçesi; karanlık saray; çayır, çimenlik; yay.*

deli/delü: aklını kaybetmiş, çıldırmış (kimse) || *gönül, yürek; halk, herkes; âşık ~ gaybdan çakan şimşek.*

delīl: (< Ar.) bir şeyin varlığını ispatlamaya yarayan şey, kanıt; yol gösteren kimse, kılavuz, rehber; hac sırasında hacılara rehberlik eden kimse, hac rehberi; Bektaşi dergâhlarında mumları yakmak için kullanılan mum || *meclisin mumu; Hz. Muhammed'in nuru; gözyaşları; Hz. Hızır; Eyyûb-ı Ensârî; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

• **delīl-i reh-i ḫudā**: (< F.) Allah yolunun rehberi || *devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*
• **delīl-i sübḥān**: (< F.) (secde edenlere) bütün kusurlardan uzak olan Allah'ın rehberi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
• **delīl-i ṭarīḳ-ı rabbānī**: (< F.) Hak yolunun rehberi || *Sultan Süleyman'ın vücudu.*

dellāl: (< Ar.) tellal || *sevgili; aşk, sevgi; âşık; gafil kimse.*

dem: (< Ar.) kan || *nur.*

dem: (< F.) an, vakit, zaman, devir, mevsim; soluk, nefes; şarap, içki; zevk, sefa, şenlik, huzur, sevinç, neşe.
• **dem ḳadem eyle-**: uğur getirmek, gelişiyle şereflendirmek; kan dökmeye gelmek, öldürmek için gelmek.

demür: demirden yapılmış.
• **demür āyīne**: demir ayna || *parlak kalkan.*
• **demür ḳır at**: siyah tüylerinin arasında çıkan parlak beyaz ve gri tüyleriyle kırçıllı bir görünüme sahip, demir kırı da denen yüksek boylu bir cins at || *gökyüzü, sema; felek, gök katlarından her biri.*
• **demür ṭaġ**: demirden dağ || *zırh giymiş asker.*
• **demür ṭaġı delüp boynına al-**: demirden dağı delip sırtına almak; baş edilmesi çok zor bir işi başarmak.

dendān: (< F.) diş || *inci; inci dizisi; beden, sur duvarı.*

denī: (< Ar.) alçak, aşağılık, bayağı, rezil, kötü, edepsiz, hakir, değersiz kimse || *köpek; kış rüzgârı.*

deŋiz: deniz, derya || *elem, gam, keder; gözyaşı; gönül, yürek; insanlar.*

depren-: hareket etmek, oynamak, kımıldamak, kıpırdamak, titremek || *(rüzgârda) savrulmak, sürüklenmek; davranmak, tavır takınmak, şöyle veya böyle hareket etmek.*

depret-: hareket ettirmek, oynatmak, kımıldatmak || *(kaşlarını) çatmak; (çan) çalmak.*

depül-: (bir yere zorla) sokulmak.

der: (< F.) kapı; -de, içinde || *uzlet; lâ; ayrılık, hicran; gam, keder, tasa; fazilet, yücelik; yakarış, dua; at izi.*

derāy: (< F.) çan, çıngırak || *inleme, feryat, inleyiş; dil.*
• **derāy-ı deyr**: (< F.) kilise çanı || *dil; dili uzun, haddini aşan kimse.*
• **derāy-ı rıḥlet**: (< F.) göç çanı || *âşık.*

derbān: (< F.) kapıcı, nöbetçi, bekçi || *odun hamalı; rakip; derviş; Yaḥyā'nın Divan'ını yazan kimse; sevgili; Hz. Musa; yay, kaza okunun yayı; prens; güneş.*

der-bend: (< F.) boğaz, dar geçit, sarp ve tehlikeli yol; körfez || *ecel, ölüm; göz; hayat, ömür; çöl; yokluk; Kerbelâ; dünya, yeryüzü; gam, keder, elem.*
• **der-bend-i fenā**: yokluk boğazı, gelip geçici olan sarp ve tehlikeli yol || *dünya, yeryüzü.*
• **der-bend-i kerbelā**: (< F.) Kerbelâ geçidi || *dünya, yeryüzü.*

derd: (< F.) insana ızdırap veren her türlü hâl, sıkıntı, zorluk, bela, eziyet; keder, üzüntü, gönül darlığı; hastalık, illet, ağrı, sızı || *aşk, sevgi; hararet; ayrılık, hicran; ilaç, şifa; derman, çare; âlem, dünya; asker, ordu; âşık; ayrılık yarası; zelzele, deprem.*
• **derdā ki**: (< F.) "yazıklar olsun ki" anlamında bir ünlem.
• **derd ehli**: dert ehli, dert sahipleri || *âşıklar ~ can çekişen ölümcül hasta; kervan, kafile; sazlık, kamışlık.*
• **derd-i 'ışḳ**: (< F.) aşk derdi || *yoldaş, dost, ahretlik.*
• **derdmend**: (< F.) dertli, kederli, sevdalı, üzüntülü (kimse); hasta; perişan, zavallı, hakir, çaresiz (kimse) || *derviş; âşık; Yaḥyā.*
• **derdnāk**: (< F.) dertli, kederli, zahmet çeken kimse; hasta || *âşık.*

dergāh/dergeh: (< F.) tarikatlarda dervişlerin yaşayıp zikir ve ibadet

ettikleri yer, tekke; bir büyüğün herkes için başvurma yeri olan kapısı, eşiği, huzuru; Allah'ın huzuru, Allah'ın yüce makamı || *temiz kalplilik, saflık; aşk, sevgi; adalet, adil olma.*

- **dergāh-ı ḥaḳḳ**: (< F.) Hakk'ın huzuru || *cami.*
- **dergeh-i 'adālet**: (< F.) adalet dergâhı || *Hakk'ın makamı.*

dermān: (< F.) ilaç, şifa, deva; çare, çıkış yolu; güç, kuvvet, mecal, takat || *vefa; sevgili; dert, keder, eziyet.*

der-mānde: (< F.) aciz, çaresiz, zavallı (kimse); güçsüz, kuvvetsiz, zayıf (kimse) || *âşık.*

derūn: (< F.) gönül, yürek, kalp; samimi; iç, içeri.

- **derūn-ı dilden**: (< F.) gönül ile, kalben, canıgönülden, içtenlikle, çok isteyerek.

dervīş: (< F.) tarikata girip bağlandığı şeyhin izinden yürüyerek nefsini ıslah eden ve varlık iddiasından geçip kendini Allah'a adayan kimse, mürit; yoksul, fakir, dilenci; bir şahıs adı || *kapıcı; âşık; davulsuz ve sancaksız padişah; hayat suyu; deniz, marifet deryası; memduh; Yaḥyā; devrin veziri, Mustafa Paşa.*

deryā: (< F.) deniz; bir şeyin bolluğunun sınırsız derecede olduğunu belirtmek için kullanılan bir ifade; her şeyin kaynağı olan Allah || *aşk, sevgi; güzellik; yokluk; fenâ makamı; gönül, yürek; mizaç, tabiat; âşık; terlemiş yanak; gözyaşı; harami, haydut; tövbe etme; marifet; ilim ve fazilet sahibi kimse, arif; hayaller; hasret, özlem; takva; gökyüzü, sema; gam, keder, elem; marifet sahibi kimse; nur; Allah'ın rahmeti; gam fikri; cömertlik, ihsan, lütuf; zırh giymiş kimse; rahmet; Müslümanlar; dil; cefa, eziyet; gümüş halhal; vahdet, Allah'ın birliği; devrin veziri, Arslan Paşa.*

- **deryā-dil**: (< F.) deniz gönüllü kimse, yüce gönüllü, anlayışlı, sabırlı, hoşgörülü kimse || *âşık; Nil Nehri; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **deryā-yı 'aṭā**: (< F.) ihsan denizi || *devrin veziri, Mustafa Paşa.*
- **deryā-yı bī-pāyān**: (< F.) uçsuz bucaksız deniz || *ilim ve irfan sahipleri.*
- **deryā-yı fenā**: (< F.) gelip geçici deniz, yokluk denizi; fenâ denizi || *dünya, yeryüzü.*
- **deryā-yı ġam**: (< F.) gam denizi || *iki büklüm olmuş vücut.*
- **deryā-yı ḥasret**: (< F.) hasret denizi || *âşığın harap olmuş evi.*
- **deryā-yı ḥüsn**: (< F.) güzellik denizi || *yüz, çehre.*
- **deryā-yı nūr**: nur denizi || *yüz, velilerin ağarmış yüzleri.*
- **deryā-yı pür-cūş**: (< F.) coşkun deniz || *âşıklar.*
- **deryā-yı raḥmet**: (< F.) rahmet denizi || *Sultan Süleyman'ın ordusu.*
- **deryā-yı seḫā**: (< F.) cömertlik deryası || *Hz. Muhammed.*
- **deryā-yı 'ummān**: (< F.) engin deniz, okyanus; Hint Okyanusu'nun bir bölümüne verilen ad, Umman Denizi || *harami, haydut; yanak.*

dest: (< F.) el || *ecel, ölüm; emel, istek, arzu; aşk, sevgi; dua; günah; merhaba, selam; felaket, bela, dert; cefa, eziyet, zulüm; kahır, helak etme; yücelik, heybet; kahramanlık, cesaret; cömertlik, el açıklığı; ayrılık, hicran; ret, geri çevirme; kader, alın yazısı; Utarit, Merkür; saadet; akıl, zihin; hikmet; yokluk; şeriat; takva.*

- **dest-i belā**: (< F.) bela eli || *mızrak, süngü.*
- **dest-i du'ā**: (< F.) dua eli, dua için açılan el || *beş beyit; mezar taşı; mısra, dize.*
- **dest-i ḳudret**: (< F.) kudret eli, Allah'ın ezelî gücü ve yüceliği; Allah.
- **dest-i merḥabā**: (< F.) merhaba eli || *kılıç, cefa kılıcı; mızrak.*

destār: (< F.) kavuk ya da keçe külahın üzerine ince ve uzun bir kumaş

sarmak suretiyle oluşturulan başlık, sarık || *hareke; şeref burcu; güneş; yaprak; selvinin başına konmuş papağan.*

dest-māl: (< F.) mendil || *bahar bulutu; gökkuşağı; ah dumanı; şafak; kırmızı şarap; kan; hayal.*

devā: (< Ar.) ilaç, şifa; çare, tedbir || *ayva tüyleri; dudak; dervişin sohbeti; vuslat; aşk, sevgi, dostluk; hikmet; nasihat, öğüt.*

devāt: (< Ar.) divit.

- **devāt-ı āsümānī**: (< F.) mavi renkli divit; kutsal divit, ilahî divit || *yedinci kat gök.*

devlet: (< Ar.) mutluluk, talih, saadet, kutluluk; yıldız; hükûmet, idare etme, yönetme, saltanat; yüksek makam, mevki; varlık, zenginlik, mal mülk || *sevgili; güneş; ak doğan; yıldız; sevgilinin semtindeki köpeklerin kokusunu almak; sevgilinin aşkıyla destan olmak; cefa, eziyet; sevgilinin şefkatle bakışı; bahar mevsimi; kuş; deniz, derya; gökyüzü, sema; el.*

- **devlet āfitābı**: saadet güneşi; devlet güneşi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **devlet ayağına gel-**: zahmet çekmeden saadete kavuşmak.
- **devlet nişānı**: saadet işareti; üstün hizmet madalyası || *cefa oku.*

devr: zaman, devir, çağ; dünya, yeryüzü; kader, talih, baht; dönme, devretme, devir || *ok sandığı, okluk.*

- **devri dön-**: devrinin tersi istikamette hareket etmek; zamanı geçmek, devri kapanmak.
- **devr-i eyyām**: (< F.) fırsat günleri || *bahar mevsimi.*
- **devr-i ezel**: (< F.) çok eski zamanlar; ezel vakti, ezel meclisinin kurulduğu vakit ∫ *bkz.* bezm-i belā/bezm-i elest/bezm-i ezel.
- **devr-i ḳamer**: (< F.) ay devri ∫ Eskiler yedi seyyarenin her birinin bir devrinin bulunduğuna ve bu devirlerin biner yıl sürdüğüne, kıyametinse bu devirlerin tamamlanmasından sonra kopacağına inanırlardı. Yine eskilerin inanışına göre diğer seyyarelerin devri bitmiş ve son devir olan kamer devri gelmiştir. Ahir zaman da denilen bu devirde fitne de artacaktır.
- **devr-i zemān/devr-i zemāne**: (< F.) talih, kader, baht; devir, zaman, çağ || *okluk, ok çantası; güzellerin her biri.*

devrān: (< Ar.) zaman, çağ; dünya, yeryüzü, felek; kader, talih, baht || *fırtına, kasırga.*

- **devrānı dürül-**: devri kapanmak, zamanı geçmek.
- **devrān sür-**: huzur ve refah içinde yaşamak.

dey: (< F.) kış || *yecüc.*

deyr: (< Ar.) kilise, manastır || *gönül, yürek; vücut, beden; felek, gök katlarından her biri; dünya, yeryüzü; âlem, kainat.*

- **deyr-i münaḳḳaş**: (< F.) resimlerle süslenmiş kilise || *dünya, yeryüzü.*

dezgeh: (< F.) üzerinde iş yapılan tertibat, tezgâh || *yüz, çehre.*

dıraḫt: (< F.) ağaç, çalı || *cisim, beden, vücut; suret, görünüş.*

- **dıraḫt-ı bādām**: (< F.) badem ağacı || *sevgili.*
- **dıraḫt-ı faṣl-ı şitā**: (< F.) kışta kalmış ağaç || *çıplak kimse.*
- **dıraḫt-ı mīvedār**: (< F.) meyveli ağaç || *devrin veziri, Arslan Paşa.*
- **dıraḫt-ı şükūfe-dār**: (< F.) çiçek açmış ağaç || *Şehzade Mustafa.*

dībā: (< F.) ipek, altın ve gümüşle dokunan çok kıymetli, eski bir kumaş || *sevgilinin elbisesi.*

dīdār: (< F.) yüz, çehre, güzel yüz; Allah'ın müminlere vaadettiği görünüşü, tecellisi, cemâli; yüksek makamda bulunan bir zatın huzuru, önü; bakış, nazar || *ayna, gönül aynası; gönül, yürek; güneş; tecelli nuru.*

dīde: (< F.) göz; görüş alanı || *dar geçit, tehlikeli yol; körfez; ayna; cam, pencere; lale; gönül, yürek; caminin camları; yıldız; renk kâsesi, palet; devrin veziri, Arslan Paşa.*
- **dīdebān**: (< F.) gözcü, bekçi || *rehber ~ Ferhad; Mecnun.*
- **dīdeden yabana çıḳ-**: gözden uzağa gitmek; gözden düşmek.
- **dīde-i cān**: (< F.) can gözü || *caminin camları.*

dil: (< F.) gönül, yürek, kalp || *ev, hane; ülke, yurt; âşık, divane, hayran; deli; kuş; kilise, manastır; hasta; Hallac-ı Mansur; dergâh, tekke; gül bahçesi; ayna; pervane, gece kelebeği; kurban; yay kılıfı, sadak; ok hedefi; derbeder, perişan kimse; gurbette kalmış, garip kimse; dil; üzerine yazı yazılan levha; engel, mâni; harap olmuş ev; Mecnun; akçe, para; kilit; Hızır; İslâm âlemi; virane, harabe; takvanın Kaf Dağı; basiret sahibi, arif kimse; karabiber; çocuk; Hz. Yusuf; yaralı kimse; gün doğusu; derya, deniz; sofa, oturma yeri; bağ, bahçe; cihan, kâinat; Kâbe; ak doğan, şahin; akarsu, nehir; bülbül.*
- **dil-ārā**: (< F.) gönlü süsleyen (güzel); sevgili || *selvi ağacı.*
- **dil-āver**: (< F.) yürekli, cesur kimse, yiğit, kahraman || *sevgili; sevgilinin mendil tutan/kana boyanmış eli; havai fişek; ok.*
- **dil baġı**: dil bağı || *kâkül.*
- **dil-ber**: (< F.) gönül alıcı güzel, gönlü kendine çeken güzel; sevgili || *arif; erguvan; gonca; selvi ağacı; papağan; güneş; Kirâmen Kâtibîn, yazıcı melekler; soylu kâtipler; yenecek aş, yemek; âşık; Hz. İsa; gül; beylerin her biri; sancak; mısra, dize; bal; sultan, padişah; devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*
- **dil-dār**: (< F.) gönlü kendine bağlamış gönül alıcı güzel; sevgili || *Allah; sevgilinin hayali; melek.*
  - **dil-dār-ı perī-rū**: (< F.) peri yüzlü, gönül alıcı sevgili || *bayram günü.*
- **dil dili**: gönül dili || *kalem.*
- **dil-güşā**: (< F.) gönül açan kalbe ferahlık veren (şey ya da kimse); sevgili || *selvi ağacı; Nil Nehri.*
- **dil-keş**: (< F.) gönül çekici, gönül cezbedici; mûsikîde bir birleşik makam.
- **dil-nüvāz**: (< F.) gönül okşayan güzel || *sevgili.*
- **dil-rīş**: (< F.) gönlü yaralı, kederli.
- **dil-rübā**: (< F.) gönül kapan, gönül çelen, gönül alıcı (şey ya da kimse); sevgili || *ahu, ceylan; av; parlak inci.*

dil: dil; konuşulan söz, lisan; denize uzanmış düz ve dar kara parçası; düşmanın durumunu öğrenmek için sorguya çekilmek üzere yakalanan esir || *mısra, dize; gönül, yürek; kilise çanı; peygamber; Nil Nehri; müderris yardımcısı, asistan; derya, deniz; alev; mızrak, süngü; temren; söz, kelâm; beyit.*
- **dil baġı**: dil bağı, konuşmayı engellemek için hazırlanan bir büyü veya tılsım || *kâkül.*

dilīr: (< F.) yiğit, cesur, yürekli kimse || *dağ; ok.*

dīn: (< Ar.) din, iman, inanç; İslâm dini || *fidan; hane, ev; kandil, meşale, mum; ayna; hazine, define; gökyüzü, sema; ahiret yoldaşı; saadet.*

dīnār: (< Ar.) altın para || *Asferoğulları.*

diŋle-: işitmek için kulak vermek, duymak; söylenen sözü dikkate alıp gereğince davranmak; bir şeyi birinden işitmek || *anlamak, bilmek, idrak etmek.*

direk: direk, dayanak, sütun || *ah dumanı; minare.*

dirgür-: diriltmek, hayat vermek.

diril-: dirilip canlanmak, yeniden hayata gelmek; hayat bulmak, hayatta kalmak; yaşamak, ömür sürmek; ... geçinmek, kendini ... saymak, tavır takınmak; anlaşmak, uyuşmak, geçinmek.

dirlig/dirlik: huzur, rahat; hayat; sıhhat, sağlık; yaşamak; Osmanlıda

fetih sırasında elde edilen ve arazi-i emiriyye kabul edilen yerlerden savaşa katılan askerlere kılıç hakkı olarak verilen beytülmal hissesi, tımar ∫ *bkz.* tīmār.

diş̲ār: (< Ar.) içe giyilen kaftan, elbise || *cömertlik, eli açıklık.*

diş: diş || *inci; akçe, para; Ülker takımyıldızı.*

dīvān: (< Ar.) bir şairin şiirlerini içine alan mecmua, divan; yüksek rütbeli devlet adamlarının oluşturduğu meclis, yüksek meclis; adalet mahkemesi || *hasbihâl, dertleşme; manalar köşkü; gül bahçesi; doğan; aman, yardım, ihsan; Süreyya takımyıldızı; güneş; şehir.*

- **dīvān-ı ḥaḳ**: (< F.) Hakk'ın divanı; hakikat meclisi || *cami; mescit, namaz kılanan yer.*
- **dīvān-ı sulṭān-ı beḳā**: (< F.) bekâ sultanı olan Allah'ın divanı || *cami.*
- **dīvān-ı z̲ü'l-celāl**: (< F.) celâl sahibi olan Allah'ın divanı || *cami, mescit.*
- **dīvān ṭut-**: divan kurmak, meclis toplamak, divan sürmek; (beyitler için) divan oluşturmak.

dīvāne: (< F.) aklını kaybetmiş (kimse), deli; aşktan aklını yitirmiş kendini duygularının coşkunluğuna bırakmış (kimse), çılgın âşık || *mısra; gönül, yürek; güneş; sarhoş; kendisini bilmeyen, Allah'ı tanımayan kimse; dünyaya esir olan kimse; akıllı kimse; Ferhad; Mecnun; Yaḥyā; kalem; âlem, herkes; gaybdan çakan şimşek.*

- **dīvāne-i bī-ḳayd**: (< F.) zincirsiz deli; kayıtsız âşık || *ilim ve fazilet sahibi şeyh.*

dīvānī sīn: divani hatla yazılmış sin harfi || *dişlerin yeri.*

diyār: (< Ar.) ülke, vilayet; semt, belde, mahalle || *aşk, sevgi; gurbet; gam, keder, tasa; adem makamı; fenâ makamı.*

- **diyār-ı elem**: (< F.) elem diyarı || *dünya, yeryüzü.*
- **diyār-ı ġurbet**: (< F.) gurbet diyarı, gurbet yurdu || *ahiret.*
- **diyār-ı şevḳ**: (< F.) aşk ülkesi || *Rûm ülkesi, Anadolu.*
- **diyār-ı vaḥşet**: (< F.) vahşet diyarı || *dünya, yeryüzü.*
- **diyār-ı ẓulmet**: (< F.) karanlıklar ülkesi || *Defterdar İskender Çelebi'nin semti.*

dōlāb/ṭōlāb: (< Ar.) gözleri bağlı bir beygir tarafından döndürülmek suretiyle kuyudan su çıkarılarak ya da akarsuyun itme kuvveti kullanılarak bahçeleri sulamaya yarayan düzenek; dönerek iş gören çark, çıkrık || *felek, gök katlarından her biri.*

dōst: (< F.) birini samimi duygularla seven kimse; sevgili || *âşık; şah, sultan.*

dögün-: kendi kendini dövmek, kendini oradan oraya vurmak; dağlamak, yara açmak.

döy-: tahammül etmek, dayanmak, katlanmak.

du'ā: (< Ar.) Allah'a yalvarma, yakarış, niyaz; bir dileğin yerine gelmesi için okunan vird, dua; selam, övgü || *el; ok; küfür, hakaret, sitem, kınama; âşık; Hz. Muhammed; ibadet; Hüma kuşu; peyk, haberci, ulak; nur; hediye, armağan.*

- **du'ā-yı nūr**: (< F.) nur duası || ~ *beyaz elbise.*
- **du'ā-yı seyf**: (< F.) kılıç duası ∫ Savaşta muzaffer olunması için kılıçların üzerine fetihle ilgili ayetler yazmak bir gelenekti.

dūd: (< F.) duman || *ah, feryat, şikayet; kara yüzlü, hakir ve günahkâr kimse; saç; serzeniş, sitem, kınama.*

- **dūdgāh**: (< F.) duman çıkan yer, ocak, baca || *yanık yarası.*
- **dūd-ı āh**: (< F.) ah dumanı, kederle ve hasretle çekilen yakıcı ahların dumanı || *ayna örtüsü; sümbül; aşk, sevgi; dağın dumanı, sis; yol; direk, dayanak; kalem; kervan, kafile; kılıç; asker, sipahi; âşık.*

ḍuḥā: (< Ar.) kuşluk vakti; Duha Sûresi, Kur'ân-ı Kerim'in 93. suresi || *alın.*

duḫān: (< Ar.) duman; Duhan Sûresi, Kur'ân'ın 44. suresi || *ah, feryat, şikayet; cehennem ehli; kâkül; düşman; asi, kâfir; şikayetçi, iftiracı kimse; eşkıya, zorba, zalim; Şiiler; devrin veziri, Rüstem Paşa.*

- **duḫān-ı āh**: (< F.) ah dumanı, âşığın kederle ve hasretle çektiği yakıcı ahların dumanı || *dağların başındaki duman.*

duman: tozların havada meydana getirdiği bulanıklık, sis, pus || *ah dumanı.*

dūn: (< Ar.) alçak, aşağılık, bayağı, rezil, kötü, edepsiz, hakir, değersiz (şey ya da kimse) || *en küçük, ufacık.*

duzaġ: hayvanları yakalamak üzere kurulan düzenek, tuzak || *yanağa dökülen lüle lüle saç.*

dügün güni: düğün günü || *matem, yas.*

dükkān: (< Ar.) dükkân, iş yeri || *güzeller ocağı; neşe ve huzur kaynağı; sefa meclisi; güneş.*

dülbend: (< F.) kavuk ya da keçe külahın üzerine pamuk ipliğinden dokunmuş ince ve uzun bir kumaş sarmak suretiyle oluşturulan başlık, sarık || *güneş; nur; şeref burcu; sancak.*

- **dülbendin selīmī şar-**: sarığını Selimî tarzında sarmak ʃ *bkz.* selīmī.

dümen: (< İt.) dümen || *rüzgâr, yel.*

dünyā: (< Ar.) yeryüzü, yer küresi; bütün insanlar, herkes; en alçak || *yurt, memleket; gül bahçesi; viranelik, harabelik; ev, hane; defter; örtü; saray, köşk, konak; gönül, yürek; zalim kimse; sevgili; gözyaşı; zincir; bağ, engel; yaban; ceset, leş; cennet; ekilecek toprak, tarla; insanı Allah'tan uzaklaştıran engel; zindan, hapishane; insanlara zarar veren kimse; bela, dert, sıkıntı; sedef, inci kabuğu; güzellerin her biri; hardal tanesi; su, akarsu; kadın; geçit, sarp ve tehlikeli yol; ayrılık mekânı; mihnet durağı; ayna; çadır, otağ; selamet yurdu; kesret.*

- **dünyā serāyı**: dünya sarayı || *zindan; matem yeri.*

düriş-: çalışıp çabalamak, uğraşıp gayret etmek; savaşmak, mücadele etmek, çarpışmak.

dür: (< Ar.) inci || *sevgili; nazım, şiir; sır, giz; yıldız; diş; söz, kelâm; hayal; Yaḥyā; Eyyûb-ı Ensârî.*

- **dürr-i bī-hemtā**: (< F.) eşi bulunmaz inci || *söz.*
- **dürr-i girān-māye**: (< F.) değerli, iri inci || *âşık; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **dürr-i meknūn**: (< F.) eşi görülmemiş gizli inci || *Mesnevi; insan.*
- **dürr-i s̲emīn**: (< F.) çok değerli inci || *çiy tanesi; gözyaşı.*
- **dürr-i şāh-vār**: (< F.) şahlara layık iri inci || *şiir, nazım, söz.*
- **dürr-i şeb-çerāġ**: (< F.) gece çırası, geceleri kandil gibi ışık saçtığına ve geceyi aydınlattığına inanılan yakut veya inci ʃ İran mitolojisinde gâv-ı bahr (deniz öküzü) denilen bir hayvanın geceleri otlamak için karaya çıktığında bu taşı ağzından çıkarıp otlayacağı yere koyduğuna ve onun aydınlığında otladığına inanılır. || *yanağın teri.*
- **dürr-i yek-dāne**: (< F.) benzeri olmayan inci, eşsiz inci || *sevgili.*
- **dürr-i yetīm**: (< F.) bir sedefte tek başına meydana gelen eşi benzeri görülmemiş büyüklükteki iri inci || *Safevi şehzadesi, Elkas Mirza; buğday tanesi; söz, şiir, nazım; güneş; devrin ileri geleni, Şehzade Mehmed.*

dürc: (< Ar.) hokka, kutu, mücevher kutusu.

- **dürc-i gevher**: (< F.) mücevher hokkası || *ağız.*

düşmen: (< F.) kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, hasım; bir şeyin aleyhinde olan şey ya da kimse || *âşıkla sevgilinin arasını açmaya çalışan kimse; nişan, hedef; dünya, yeryüzü; kurt; put;*

nefis; kesre işareti; gölge; devrin veziri, Rüstem Paşa; Hürrem Sultan.

düşnām: (< F.) sövme, sövüp sayma, hakaret, sitem, kınama || *dua.*

düşün-: düşkünlük göstermek, girmek, kapılmak, kendini kaptırmak.

dü-tā: (< F.) iki kat, iki büklüm, eğrilmiş.

düzd: (< F.) hırsız || *ağız; ecel, ölüm.*

düzet-: yoluna koymak, tertip etmek, tanzim etmek.

e

eb: (< Ar.) baba.

- **ebü'l-feṯḥ**: (< Ar.) fethin babası || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **ebü'l-fütūḥ**: (< Ar.) fetihlerin babası || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **ebü'l-ḫayr**: (< Ar.) hayrın atası || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **ebü'l-iḥsān**: (< Ar.) ihsanın atası || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **ebü'n-naṣr**: (< Ar.) zaferin babası || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

ebā derdā: (< Ar.) kadılık yapmış ve Kur'ân dersleri vermiş bir sahabe, Ebû Derdâ (ö. 652?) ∫ Ebû Derdâ'nın önceleri ticaretle meşgul olduğu, İslamiyet'i kabulünden sonra ise ticaretle ibadeti bir arada yürütemeyeceğini anlayınca ibadeti seçtiği ve kadılık görevinin İslâm tarihinde onunla başladığı rivayet edilir. Daima Allah rızasını gözeten sahabe, dünyaya değer vermeyişi ve ibadete düşkünlüğüyle bilinir. || *âşık.*

eblaḳ: (< Ar.) gösterişli, alabacak at || *felek.*

ebleh-i zemāne: (< F.) devrin ahmağı || *Ḫayālī Bey.*

ebr: (< F.) bulut || *kaş; ah; âşık.*

- **ebr-i bārān**: (< F.) yağmur bulutu || *gözyaşı döken kimse; akarsuyun kemerleri.*
- **ebr-i behārī**: (< F.) bahar bulutu || *mendil.*
- **ebr-i nev-behār**: (< F.) ilkbahar bulutu || *nefsine uyan kimse; Şehzade Mehmed'in hizmetkârı; gözyaşı döken kimse; hacı; âşık ~ yakasını parçalayıp dağı taşı ağlatan kimse.*
- **ebr-i nīsān**: (< F.) nisan bulutu || *caminin kubbelerindeki kurşundan örtü; ağız; sevgili.*
- **ebr-i semā**: (< F.) göğün bulutu || *fil.*

ebrū: (< F.) kaş || *hilâl, yeni ay; nal; râ harfi; nûn harfi; yay; satır, mısra; gölgelik; bulut; kılıç; güneş ışığı; fetha, üstün; saç; Karesi; dalga; şiir; yas tutan kimse; alındaki kara yazı, alın yazısı; mihrap; fidan; kara haber.*

ebüssu'ūd efendi: Osmanlı şeyhülislâmı (ö. 1574) || *Hz. Ali.*

ebvāb: (< Ar.) kapılar || *sadık âşıklar.*

ebyāt: (< Ar.) ikişer mısradan ibaret manzum sözler, beyitler || *kaşlar; tuğralar, mühürler; kanatlar, bülbülün kanatları; sancaklar; denizin dilleri; sihir, efsun.*

ecel: (< Ar.) ölüm; ölüm zamanı, ömrün son demi || *rakip; zorlu geçit, dar boğaz; el; uyku; hırsız; deniz; şiddetli ve soğuk rüzgâr; harami, haydut; saki; korkunç ve tehlikeli yol; ağır yük; kadeh; kılıç; makas; sultan, hükümdar; cellat; yel, rüzgâr; fırtına; sonbahar mevsimi; alacaklı; eşkıya, zorba; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

- **eceli olan aç ile söyleşir**: "Eceli gelen aç ile kavga eder." anlamında bir atasözü.

edānī: (< Ar.) çok aşağılık, bayağı, rezil, pek alçak kimseler || *rakipler.*

edeb: (< Ar.) insanın yerinde ve ölçülü davranmasına sağlayan meleke, söz ve davranışlardaki ölçülülük, terbiye, nezaket; utanç, hayâ ve hicap duygusu.

edük: ayakkabı || *âlem, herkes.*

efendi: (< Yun.) buyruğu geçen, hükmünü yürüten, kendisine uyulan kimse, sahip; erkek isimlerinden sonra bey yerine kullanılan unvan sözü || *sevgili.*

efġān: (< F.) ızdırapla bağırma, haykırma, feryat, figan; şikayet; ağlama || *şahit, tanık; kervan, kafile; havai fişek.*

- **efġān ėt-**: ızdırapla bağırmak, haykırmak, feryat etmek; şikayet etmek; ağlamak || *(dağlar) yankılanmak.*

efkār: (< Ar.) endişe, tasa, kaygı, keder, üzüntü; fikirler, düşünceler || *gönül eğlencesi.*

eflāk: (< Ar.) felekler, gökler || *sayfalar, levhalar; kubbe; yüksek makam, mevki; dokuz zırh.*

eflāṭūn: Aristo'nun hocası olan meşhur Yunanlı filozofu (ö. 348) || *aşk derdinin çaresini bulamayan kimse.*

efrāsiyāb: (< F.) Alp Er-Tunga'nın Firdevsî'nin Şehname'sinde geçen adı, İran topraklarının tamamını ele geçiren kahraman Turan hükümdarı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

efsūn: (< F.) büyü, sihir, tılsım; insanı hükmü altına alıp kendinden geçirecek kadar kuvvetli tesir, büyüleyici etki, cazibe || *söz, kelâm; şiir, nazım; beyitler.*

eglence: meşgale, şuğul, zihin uğraşı; insanı eğlendiren şey, seyir; hoş vakit geçirilen toplantı, âlem || *gam, keder; bela; vuslat hayali.*

egri: doğru olmayan, çarpık (şey); yay gibi kavisli olan (şey); Eğri diyarı || *kötü niyetli, zalim kimse; kaburga kemiği; dürüst olmayan, sadakatsiz kimse; Ḫayālī Bey; hilâl, yeni ay; kaş.*

- **egri kemān**: eğri yay || *düşman.*

ehl: (< Ar.) sahip, malik; bir yere, bir topluluğa mensup bulunanlar, cemaat.

- **ehl-i cünūn**: (< F.) aklını kaybetmiş kimseler, deliler; aşkla kendinden geçmiş âşıklar.
- **ehl-i ḍalāl**: (< F.) dalâlet içinde olan kimse, doğru yoldan ayrılmış kimse || *hazan yaprağı.*
- **ehl-i derd**: (< F.) dert ehli, dert sahipleri || *âşıklar.*
- **ehl-i dil**: (< F.) gönül ehli, irfan sahibi kimseler || *âşıklar.*
- **ehl-i dünyā**: (< F.) dünya ehli, gönlü dünya sevgisiyle meşgul olan dünyaya bağlı kimseler; insanlar || *hamallar.*
- **ehl-i fenā**: (< F.) dünya ehli, insanlar.
- **ehl-i firāḳ**: (< F.) "ayrılık ehli" manasında Irak halkı için kullanılan bir tabir.
- **ehl-i ġazā**: (< F.) gaza ehli, Allah için savaşanlar || *kılıçlar.*
- **ehl-i ḥāl/ehl-i ḥālet**: (< F.) gönlü Allah aşkıyla dolu olan cezbe ehli, Allah'ın sevgili kulu, âşık, ermiş kimse || *okla vurulmuş av; sevgili; cihanı seyreden kimse; görmüş geçirmiş kimse; arif; gül; karınca; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **ehl-i hevā/hevā ehli**: (< F.) nefsine uyan kimse, arzularının esiri olmuş kimse || *insan şeytanı, şeytanlaşmış insan; karanlık; kuzey rüzgârı.*
- **ehl-i 'ışḳ**: (< F.) aşk sahibi, âşık, âşıklar || *şehit.*
- **ehl-i ıṭṭılā'**: (< F.) bilgi sahibi, âlim || *âşık.*
- **ehl-i īmān**: (< F.) iman ehli, Müslümanlar || *deniz, insan denizi; Şehzade Mustafa.*
- **ehl-i 'irfān**: (< F.) ilim ve fazilet sahipleri, arifler || *derya, deniz; güneş.*
- **ehl-i islām**: (< F.) İslâm âlemi, Müslümanlar || *gönül, yürek.*
- **ehl-i kemāl**: (< F.) ilim ve fazilet sahibi kimseler || *Firdevs bahçeleri; meyve ağaçları; güneş; sarraflar; çiçekler; Yaḥyā'nın oğulları.*
- **ehl-i ḳubūr**: (< F.) kabir ehli; ok çantası.
- **ehl-i naẓar**: (< F.) ilim sahibi, ilahî tecellileri temaşa eden kimseler, arifler, basiret sahipleri ∫ Başlangıçta hakikate akılla ulaşılabileceği kanaatinde olan âlimler ve meşşâî filozoflar için kullanılan bu ibare, zamanla tüm âlimler için kullanılır olmuştur. || *âşıklar.*
- **ehl-i niyāz**: (< F.) dua ehli, Müslümanlar; (sevgiliye) yalvarıp yakaranlar, (sevgiliden) merhamet dilenenler || *âşıklar.*

- **ehl-i riyāżet**: (< F.) riyazet ehli, kanaat sahipleri || *âşıklar.*
- **ehl-i ṣafā**: (< F.) temiz gönüllü kimseler, kalbi Allah'ın tecellisiyle dolu olan manevî huzura ermiş kimseler, sefa ehli; Safa ehli.
- **ehl-i semā**: (< F.) sema ehli || *melekler.*
- **ehl-i sūz**: (< F.) dertli, kederli kimseler, yanıp yakılanlar; âşıklar.
- **ehl-i sülūk**: (< F.) Allah'a ulaşma maksadıyla tasavvuf yolunu tutan kimseler || *âşık; Yaḥyā.*
- **ehl-i şevḳ**: (< F.) aşk ehli, tasavvuf ehli, âşık; ışık sahibi || *kandil, mum; yeni ay, hilâl; güneş; Yaḥyā.*
- **ehl-i şikār**: (< F.) avcılar || *âşıklar.*
- **ehl-i şühūd**: (< F.) ilahî tecellileri her oluşta temaşa eden kimseler, basiret sahipleri || *su kabarcıkları.*
- **ehl-i velāyet**: (< F.) velilik sahibi kimse, veli, eren || *şeriat fermanı; şehrin güzeli.*
- **ehl-i yaḳīn**: (< F.) Allah'ı herhangi bir delile bağlı olmaksızın sadece iman kuvvetiyle bilen (kimseler), basiret sahipleri || *Yaḥyā.*

ehremen: (< F.) Zerdüştlerin inandıkları kötülük ve karanlık tanrısı; devlerin ve perilerin lideri, dev, şeytan || *sevgilinin dudağına meyletmiş kimse; rakip; sevgili.*

ejdehā/ejder/ejderhā: (< F.) büyük yılan; kanatlı, dört ayaklı, gövdesi aslana, kuyruğu yılana benzeyen ağzından ateş püsküren yedi başlı mitolojik yaratık || *ayrılık, hicran; nefis; âşığın ahı; kara toprak; Hz. Musa'nın asası; tüfek; mızrak; Sava Suyu; Drava Nehri; sancak; köprü; fişek; gerdan, boyun; dünya çadırı, yeryüzü; ülke, memleket.*

- **ejdehā-yı heft-ser**: (< F.) yedi başlı ejderha || *dünya, yeryüzü.*
- **ejder-i firāḳ**: (< F.) ayrılık ejderi || *âşığın ahı.*
- **ejder-i sīmīn**: (< F.) gümüş ejderha || *nehir, ırmak; şehrin su yolları.*

el: el || *aşk, sevgi; beş hilâl; cenk vakti binlerce kan döken yiğit; Allah'ın kudreti; minare; ihsan, lütuf, cömertlik; kudret; çınar yaprağı; cüret, cesaret.*

- **el arḳasını yėre ḳoy-**: pes etmek, acizliğini itiraf etmek || *(güneş) batmak.*
- **ele al-**: eline almak, tutmak, yakalamak; ilgilenmek, güler yüz göstermek, teselli etmek, avutmak; cezbetmek, kendine çekmek, âşık etmek; bir işi kendi yapmaya başlamak, kontrolü ele geçirmek.
- **ele gir-**: alınmak, elde edilmek, kazanılmak; tutulmak, ele geçirilmek.
- **eli altında ḳal-**: hükmü altında bulunmak, istediği zaman faydalanabileceği yerde veya durumda olmak.
- **eline baḳ-**: bir kimsenin yardımıyla geçinmek.
- **elini al-**: elinden tutmak, yardım etmek.
- **el ḳaldur-**: dua etmek için ellerini açmak.
- **el ḳar-**: el atmak, müdahale etmek.
- **el ḳavşur-**: el kavuşturmak, el pençe divan durmak.
- **el ucı ile merḥabā ḳıl-**: elinin ucuyla selamlaşmak; üstünkörü selam vermek.
- **el vėr-**: yardım etmek.
- **el vėrme-**: elini uzatmamak; mümkün olmamak, müsaade etmemek, izin vermemek.
- **el yu-**: el çekmek, terk etmek, vazgeçmek; ümidini kesmek.

ėl: yabancı; halk, ahali, başkaları; il, ülke, yurt, memleket || *güzellik, zarafet; aşk, sevgi; düşman, hasım; diken; vücut, beden.*

- **ėl-ile olan ḳażā dügün bayramdur**: "Herkese birden gelen sıkıntı ve felekate katlanmak sadece kendi

başımıza gelene katlanmaktan daha kolaydır." anlamında bir atasözü.

el-ān: (< Ar.) hâlâ, şu anda bile, şimdiye dek.

elem: (< Ar.) gam, keder, tasa || *âlem, dünya; diyar, ülke, yurt; vadi; ok; deniz, derya.*

elest: (< Ar.) Kur'ân-ı Kerim'de A'raf Sûresi 172. ayette bildirildiği üzere Allah'ın ruhları yarattıktan sonra sorduğu "Elestü bi-rabbiküm/Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" sorusunda geçen "Değil miyim?" anlamındaki ifade ve bu sorunun sorulduğu zaman, ruhların yaratıldığı an || *kadeh, şarap kadehi.*

elfāẓ: (< Ar.) sözler, lafızlar || *mana güzelinin yüz örtüsü.*

el-ġıyāṣ: (< Ar.) "Bıktım, yeter artık, illallah, aman, imdat, medet, yetiş, eyvah!" anlamlarında şikayet sözü.

el-ḥaẕer: (< Ar.) "Sakın, çekin, kork, dikkat et, gafil olma!" anlamında bir ünlem.

elif: (< Ar.) Osmanlı alfabesinin ilk harfi (ا) || *göğüste açılan elif şeklindeki yara; boy, endam; sevgili; selvi ağacı; vahdet yolu; baş, başkan; dünyadan ilgisini kesmiş kimse, derviş; yol; fenafillah yurdunun yolu; dil; minare; sancak; asker, sipahi; hizmetkâr, kul, köle; ot; köprü; Eyyûb-ı Ensârî; Allah'ın birliğinin şahidi; şehadet parmağı.*

- **elifler çek-**: elif harfleri çizmek; elif şeklinde yaralar açmak.
- **elif-ḳad**: (< F.) elif boylu güzel || *sevgili.*
- **elif-ḳāmet**: (< F.) elif boylu güzel || *sevgili.*

elvara: mümkün ki, olur ki, belki, olur da.

emānet: (< Ar.) birine geçici olarak bırakılan ve teslim alan kişice korunması gereken şey || *can.*

emāret: (< Ar.) emirlik, emir olma || *giysi, elbise.*

emel: (< Ar.) gerçekleşmesi istenen şey, istek, arzu || *el.*

emīn: (< Ar.) güvenilir, itimat edilir kimse; güvenlik içinde olan tehlikeden uzak, emniyetli; Osmanlı Devleti'nde bir işin başı ve sorumlusu olanlara verilen memuriyet unvanı || *Cebrail.*

- **emīn-i dīn-i nebī**: (< F.) İslâm dininin emini || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **emīn-i ehl-i dīn**: (< F.) Müslümanların emini, iman ehlinin başı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **emīn-i şer'-i güzīn**: (< F.) İslâm hukukunun emini || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

emīr: (< Ar.) bir kavmin veya memleketin başı, bey, sultan, hükümdar; komutan || *sevgili; devrin padişahı, Sultan Süleyman; devrin veziri, Mustafa Paşa.*

- **emīr-i kelām**: (< F.) sözün sultanı || *Yaḥyā Bey.*
- **emīr-i mülk-i naẓm**: (< F.) nazım ülkesinin sultanı || *âşık.*
- **emīrü'l-mü'minīn**: (< Ar.) müminlerin emiri || *devrin padişahı, Yavuz Sultan Selim, Sultan Süleyman.*

emmāre: (< Ar.) nefs-i emmare sözünün kısaltılmışı olarak nefsin yedi mertebesinden insana kötülükleri ve günahı emreden ilk mertebesi || *yılan; Zâloğlu Rüstem.*

emr: (< Ar.) emir, buyruk, hüküm; iş, fiil, amel, şuğul || *direk, sütun.*

emvāc: (< Ar.) dalgalar || *satırlar, mısralar; gözyaşları; zırh giymiş erenler; beyaz sakal; elinde kılıç tutan gaziler.*

- **emvāc-ı baḥr-i ḥayret**: (< F.) hayret denizinin dalgaları || *âşıklar alayı.*
- **emvāc-ı baḥr-i 'ışḳ**: (< F.) aşk denizinin dalgaları || *mısralar, satırlar.*

- **emvāc-ı baḥr-i ‘izzet**: (< F.) izzet denizinin dalgaları || *(sakalın) beyaz telleri.*
- **emvāc-ı deryā-yı cefā**: (< F.) cefa denizinin dalgaları || *ellerindeki kılıçlarıyla gaziler alayı.*
- **emvāc-ı deryā-yı ṣafā**: (< F.) sefa denizinin dalgaları || *beyaz sarıklı salih kimseler.*

enbān: (< F.) dağarcık, heybe, torba, kese || *caminin darüşşifası; dokuz felek.*

enbiyā: (< Ar.) nebiler, müstakil şeriat sahibi olmayan peygamberler || *âşıklar.*

encüm: (< Ar.) yıldızlar || *kırmızı güller; pencereler; turunçlar; güzeller; beyler; haşhaş taneleri; gözyaşları; himmet; âşıklar; at nalı; şeb çerağ cevheri; gelinin başına saçılan altınlar; goncalar; karanfiller; zalimler; inciler; yapraklar; gözler; askerler.*

- **encüm-i naḥs**: (< F.) uğursuz yıldızlar || *Merih ve Zuhal.*
- **encüm-i seyyār/encüm-i seyyāre**: (< F.) seyyar yıldızlar || *gözleri açık olan kimseler; sarığa takılmış kırmızı güller; âşıklar; basiret sahipleri; gözler; oklar; yaylar; memduh; devrin veziri, Arslan Paşa.*
- **encüm-i şehlā**: (< F.) şehla bakışlı yıldızlar || *turunçlar; karanfiller.*
- **encüm-i tābende**: (< F.) parlayan yıldızlar || *kırmızı güller; savaş meydanının yiğit askerleri; basiret sahipleri, gönül gözüyle görenler; uyanık kimseler.*

endām: (< F.) boy; ten, beden, vücut || *Sidre; hazan yaprağı; nur.*

endūh: (< F.) gam, keder, tasa || *kervan, kafile; dağ.*

engel: (< F.) âşıkla sevgilinin arasını açmaya çalışan kimse || *hançer.*

engüşt: (< F.) parmak; bir uzunluk ölçüsü birimi || *bütünü meydana getiren parçalardan her biri; hilâl, yeni ay.*

- **engüşt-i ḥayret**: (< F.) hayret parmağı || *ok.*
- **engüşt-i şehādet**: (< F.) şehadet parmağı ∫ İman ederken ya da şehadet getirirken şehadet parmağının kaldırılması bir ilahî neşe göstergesidir; ayrıca Ramazan’ın bitip bayramın başladığını ilan için hilâli parmakla gösterirler, bu durum bayram sevincine işaret eder. || *hilâl, yeni ay; elif harfi.*

engüşterīn: (< F.) yüzük || *lâl dudak.*

enhār: (< Ar.) nehirler || *kafileler; kervanlar; fazilet; cömertlik, eli açıklık; gözyaşları; ilim, irfan; marifet ilminin pınarları; Allah’ı zikreden kimseler; âşıklar; insanlar.*

- **enhār-ı cennetü'l-me’vā**: (< F.) Mevâ Cenneti’nin nehirleri || *lacivert mürekkeple çizilmiş cetvel.*
- **enhār-ı cinān**: (< F.) cennet ırmakları || *satırlar arasındaki boşluklar.*

enīn: (< Ar.) inleme, inilti, feryat; şikayet, yakınma.

enīs: (< Ar.) dost, arkadaş, yâr || *Eyyûb-ı Ensârî.*

- **enīs-i aṣfiyā**: (< F.) Hak yolunda yürüyen velilerin dostu || *âşık.*

envār: (< Ar.) ışıklar, aydınlık, parlaklık; manevî aydınlık, nurlar || *deniz, derya; sancaklar, bayraklar; ağarmış saç ve sakal; aşk ateşi; tecelli; ilim ve fazilet; adalet.*

- **envār-ı bāġ-ı ḳudret**: (< F.) kudret bağının nurları || *sevgililer meclisi.*
- **envār-ı kemāl**: (< F.) ilim ve fazilet nuru || *deniz, derya.*
- **envār-ı tecellā**: (< F.) tecelli nurları || *çiçekler.*

er: erkek, kişi; yiğit, kahraman kimse, er, nefer || *güneş; âşık; dil; sabah rüzgârı; devrin padişahı, Sultan Süleyman, Sultan Murad; devrin veziri.*

erāẕil: (< Ar.) çok rezil, adi, alçak kimseler || *rakipler ~ engeller.*

erbāb: (< Ar.) sahipler; bir işten iyi anlayan kimse, o işte usta, hünerli kimse; efendiler, beyler.
- **erbāb-ı ḥikmet**: (< F.) hikmet sahipleri || *âşıklar.*
- **erbāb-ı recā**: (< F.) ümit ehli, dileğine kavuşmayı uman kimseler || *âşıklar.*

erdişīr: (< F.) mukaddes hükümdar; Sâsânî Devleti'nin kurucusu ve destan kahramanı hükümdar, Erdeşir (ö. 242) || *devrin padişahı, Sultan Süleyman; devrin veziri, Arslan Paşa.*

erenler: (< Ar.) evliyalar, Allah dostları || *akarsular, ırmaklar; balıklar; âşıklar; bahar mevsimi; çiy taneleri; dalgalar; Sultan Süleyman'ın duacıları ve hizmetkârları.*

erġavān: (< F.) eflatunla kırmızı arası renkte çiçekler açan, bir çeşit süs ağacı, erguvan || *gonca; sevgili; kan ağlayan kimse.*

erkān: (< Ar.) bir topluluğun başlıca kimseleri, ileri gelenler, ekabir; âdet, yol, usûl, edep, adap; direkler, sütunlar, çadır direkleri.
- **erkān erenleri**: gayb erenleri, halk arasında "üçler, yediler, kırklar" olarak bilinen ve Allah tarafından âlemi manevî anlamda yönetmekle görevlendirilmiş veliler topluluğu, Allah'ın sevgili kulları ∫ *bkz.* ġā'ib erenler.

ervāḥ: (< Ar.) ruhlar; melekler || *Hz. Muhammed.*
- **ervāḥ-ı ḳudsī**: (< F.) mukaddes ruhlar, melekler || *sevgilinin yanındaki güzeller.*

erzānī: (< F.) yaraşır, layık, değer, uygun.

esās: (< Ar.) asıl yapı, temel || *sevgilinin ayakları.*

esb: (< F.) at || *fikir, düşünce; sabah rüzgârı; şimşek; top; zafer, galibiyet; naz, işve, eda.*

esbāb: (< Ar.) esvap, giyecek, elbise; vasıtalar, sebepler || *riya, ikiyüzlülük; gurur, kibir.*
- **esbāb-ı riyā**: (< F.) riya elbisesi || *taç, tarikata has başlık; kaftan, cübbe.*

esīr: (< Ar.) birinin veya bir durumun hükmü altına girmiş olan kimse, köle; savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak; bir şeye aşırı derecede bağlı olan kimse || *âşık; Yaḥyā; tatlı dilli, şirin sözlü güzeller.*
- **esīr ol-**: birinin veya bir durumun hükmü altına girmek, köle olmak; düşmana esir düşmek; bir şeye aşırı derecede bağlanmak, müptela olmak, kendini kaptırmak.

esrār: (< Ar.) sırlar; keyif verici ve sarhoş edici bir madde || *vuslat, kavuşma; aşk, sevgi; gülün ve goncanın ortasındaki sarı tohumlar; aşk ayeti; aşk gamı, aşk kederi.*
- **esrār-ı ma'rifet**: (< F.) marifet sırları, ilim ve fazilet sırları || *gizli hazine.*

eş'ār: (< Ar.) vezinli ve kafiyeli sözler, şiirler || *kılıçlar, satırlar; kanatlar; hayat suyu, bengisu; askerler, ordu; güneş; deniz, derya.*
- **eş'ār-ı tāze**: (< F.) taze şiirler || *el değmemiş hayallerle dolu şiirler ~ yeniçeriler.*
- **eş'ār-ı Yaḥyā**: Yaḥyā'nın şiirleri || *hayat suyu, bengisu.*

eşcār: (< Ar.) ağaçlar || *vaaz dinleyen kimseler.*
- **eşcār-ı mevzūn**: (< F.) düzgün boylu ağaçlar || *mızraklar, süngüler.*

ėşig: kapı, eşik; saray ve konak kapısının önü || *gökyüzü, sema; Kâbe; vatan, yurt; duanın Tur Dağı; yastık; saadet; Naim Cenneti'nin kapısı.*

eşk: (< F.) gözyaşı || *sel; yıldız; çiy tanesi; nehir, ırmak; Kerbelâ şehitlerinin kanı; dolu; çocuk; âşık; engel, mâni; perde, göz bulanıklığı; zincir; Yaḥyā; inci; düşman ordusu.*

• **eşk-i pür-ḫūn**: (< F.) kanlı gözyaşı || *lale bahçesi.*

eşḳıyā: (< Ar.) dağlarda yol kesen hırsızlar, haydutlar, soyguncular; asi, isyankâr || *duman.*

eṭfāl: (< Ar.) çocuklar || *gözyaşları; kuzular; güller.*

• **eṭfāl-i a'rāb**: (< F.) Arap çocukları || *yazılar.*

etmeg/etmek: ekmek, somun || *şeker.*

ev: mesken, hane; satranç tahtasında taşların üzerine yerleştirildiği kare şeklindeki her bir yuva || *gönül, yürek; dünya, yeryüzü; fânilik, yokluk.*

evbāş: (< Ar.) ayaktakımı, serseriler, aylaklar || *sarhoşlar; Kızılbaş, Şiiler.*

evc: (< Ar.) bir şeyin en yüksek noktası, doruk, zirve; yükseklik, yücelik, şeref, izzet; gezegenlerin güneşe en uzak oldukları nokta || *manalar, anlamlar; doğruluk, sadakat.*

evlād: (< Ar.) evlat, oğul, kız; soy, nesil, zürriyet || *marifet, irfan.*

• **evlād-ı 'abdullāh**: (< F.) Osmanlıda devşirmeler için kullanılan bir ifade || *nur.*

• **evlād-ı aṣḥāb**: (< F.) ashabın çocukları || *yazılar.*

evliyā: (< Ar.) veliler, erenler, Allah dostları.

• **evliyā bürci**: erenler burcu, veliler hisarı || *Bağdat şehri.*

evrāḳ: (< Ar.) kitap sayfaları, kâğıtlar; ağaç ve bitki yaprakları; deri, cilt || *güllaç yufkaları; dalgalar; kanatlar.*

• **evrāḳ-ı bīd**: (< F.) söğüt yaprakları || *düşmanın yüreği.*

• **evrāḳ-ı ḫazān**: (< F.) hazan yaprakları || *yelkenler; nefsine kapılan kimseler.*

evren: (< T.) dev yılan, ejderha || *dalga.*

evreng: (< F.) taht || *beka, sonsuzluk, ebediyet.*

evtār: (< Ar.) teller, kirişler || *demir kafes.*

eyer: binicisinin oturması için binek hayvanlarının sırtına konan nesne || *yıldız.*

eyligi eyle ṣuya at/eyligi eyle ṣuya ṣal: "İyilik yap suya at, karşılık beklemeden iyilik yap!" manasında bir atasözü.

eyü var-: iyi yapmak, doğru olanı yapmak.

eyvān: (< F.) köşk, saray, kemerli yüksek bina; çardak, gölgelik || *yıldız; gökyüzü, sema.*

• **eyvān-ı keyvān**: (< F.) Zuhal'in köşkü; Zuhal'in bulunduğu göğün yedinci katı || *güneşin makamı; zalimin köşkü; emel menzili; sevgilinin eşiği; âşığın harap olmuş hanesi; örümcek ağı; Şiilerin köşkü.*

eyyām: (< Ar.) günler; zaman, devir; mevsim; uygun ve elverişli zaman, fırsat.

• **eyyām-ı behār**: (< F.) bahar mevsimi || *sevgili.*

eyyūb: (< Ar.) sabır timsali olan peygamber, Hz. Eyyûb; İstanbul'a bağlı bir semt, Eyüp ∫ Hz. Eyyûb, dünya saadetine sahipken bütün malını ve oğullarını kaybeder; ardından şiddetli bir hastalığa tutulur, vücudunda yaralar açılır, yaralarına kurtlar düşer. Yine de sabrı elden bırakmayan Hz. Eyyûb bir gün Allah'ın emriyle ayağını yere vurunca yerden su fışkırır, sudan içip yıkanan peygamber şifa bulur. Havran veya Basâniye halkına peygamber olarak gönderildiği rivayet edilen Hz. Eyyûb, iyileştikten sonra eskisinden çok daha fazla mal ve evlat sahibi olmuştur. || *âşık.*

eyyūb-ı enṣārī: (< F.) Ebû Eyyûb el-Ensârî (ö. 669), hicret sırasında Hz. Muhammed'i Medine'deki evinde misafir eden sahabe; İstanbul'da bir semt adı, Eyüp ∫ Hayatı boyunca pek çok savaşa iştirak eden Eyyûb el-Ensârî'nin katıldığı son sefer

Müslümanların ilk İstanbul kuşatmasıdır; kuşatma sırasında hastalanıp vefat eden sahabe, surlara yakın bir yere defnedilmiştir. || *ashabın sancaktarı.*

eż'afü'l-'ibād: (< Ar.) kulların en zayıfı || *âşık.*

ez̲ān: (< Ar.) ezan || *söz, kelâm.*

ezel: (< Ar.) başlangıcı olmayan geçmiş zaman, başlangıcı tasavvur edilemeyen zaman, öncesizlik; ruhlar âleminin başlangıcı.

ezhār: (< Ar.) çiçekler || *kandiller; askerler; güzeller.*

f

fācir: (< Ar.) kötü işler yapan zina ve işrete düşkün, günahkâr kimse || *boş kadeh.*

faḫr: (< Ar.) övünme, iftihar, gururlanma; iftihar sebebi, övünç || *fakr makamı; fenâ makamı.*

- **faḫr-i cihān**: (< F.) cihanın övüncü || *Hz. Muhammed.*
- **faḫr-i dü-'ālem**: (< F.) iki âlemin övüncü || *Hz. Muhammed.*
- **faḫrü'l-enām**: (< Ar.) halkın övüncü, insanların iftihar sebebi || *sevgili.*

faḳīr: (< Ar.) yoksul ve muhtaç (kimse); zavallı, aciz, çaresiz, dertli (kimse); ben, bendeniz; benliğinden kurtulup Hakk'a ulaşan (kimse), fakr makamında bulunan (kimse) || *âşık.*

faḳr: (< Ar.) fakirlik, yoksulluk; fakr makamı, maddî varlıktan sıyrılarak Hakk'a ulaşma, Allah'tan başka bütün varlıkları yok sayma, insanın hiçbir şeye malik olmadığının ve her şeyin gerçek sahibinin Allah olduğunun idrakinde olması ∫ fakr makamı için *bkz.* 'adem || *âlem, yurt; âşığın övüncü; yer, zemin; hırka.*

fānī: (< Ar.) sonlu, gelip geçici olan, baki olmayan; ölümlü olan insan.

- **fānī ol-**: kendi varlığını ve nefsini yok etmek, kendini yok edecek kadar bir şeye bağlanmak.

fāsıḳ: (< Ar.) kötü işler yapan, sefih, fesat, bozguncu kimse, ara bozucu; dinin hükümlerine uymayan günahkâr kimse || *rakip; gölge; boş kadeh; boş sürahi.*

faṣl-ı rebī': (< F.) bahar mevsimi || *adalet, adil olma.*

fāş ol-: açılmak, meydana çıkmak, aşikâr olmak, ilan edilmek, duyulmak.

faẓl: (< Ar.) insanın şahsî meziyeti, ilim, hikmet, fazilet, yücelik, şeref; cömertlik, iyilik, lütuf || *nehirler; kapı, eşik; şehir, kent; eteğe işlenen süs; sofa; gizli hazine; padişahın methi.*

felāket: (< Ar.) büyük sıkıntılara sebep olan çok üzücü durum, büyük dert, bela || *el.*

felek: (< Ar.) her birinde bir gezegen bulunduğuna inanılan gök katlarından her biri; gök, gökyüzü, sema; talih, baht, kader; dünya, âlem, cihan || *çark; bahçe sulamaya yarayan düzenek, dolap; at; âşık; değirmen; ayna; kubbe; deniz, derya; dağ; kilise, manastır; şeyh; ihtiyar kimse; sevgilinin eşiği; demirden ayna; düşman; koçu, araba; sevgilinin ayaklarına su serpen kimse; at koşturulan meydan; vefasız kimse; sırça saray; Hak sofrası; raks eden kimse; levha, sayfa; dokuz basamaklı merdiven; kır at; hilâl, yeni ay; yay; tolga, miğfer; remil tahtası; kubbe, kümbet; dokuz cam; altınlar saçan kimse; avcı; sohbet halkası; zırh giymiş kimse; demir kır at; Hürrem Sultan; sevgili ~ zalim kimse.*

- **felege elek aṣ-**: gökyüzüne elek asmak; feleği hükmü altına almak, boyun eğdirmek.
- **felege vėrme-**: kimseye vermemek, feda etmemek.

fels: (< Ar.) düşük değerde bakır sikke, ufak para.

- **fels-i aḥmer**: (< F.) bakır para, kızıl mangır || *değersiz para.*

fenā: (< Ar.) yokluk, gelip geçici olma durumu, fânilik; fenâ makamı, maddî varlıktan sıyrılıp Hakk'a ulaşma, Allah'tan başka bütün varlıkları yok sayma, fenafillah; bozukluk, fitne, fesat ∫ fenâ makamı için *bkz.* 'adem || *dünya, yeryüzü; kapı, eşik; deniz; yol; geçit, uğrak yeri; âlem, yurt, diyar; şehir, belde; âşığın övüncü; boğaz, sarp ve tehlikeli yol; yaka; rüzgâr, yel; ev, hane, mesken; sel, su taşkını; kadeh; el; savaş, cenk; yüz, çehre; ahiret.*

- **fenā 'ālemi**: yokluk âlemi, fâni dünya || *dergâh.*
- **fenā evi**: yokluk evi, fâni ev || *hava kabarcığı.*

• **fenā vilāyeti**: yokluk yurdu, fâni diyar || *dünya, yeryüzü.*

ferdāya ṣal-: yarına bırakmak, ertelemek, yarın diyerek avutmak.

feres: (< Ar.) at, beygir || *akıl, idrak.*

ferhād: (< Ar.) meşhur bir aşk hikâyesinin erkek kahramanı, Şirin'in âşığı || *âşık; gözcü; divane; çaresiz, zavallı kimse.*

ferrāş: (< Ar.) yerleri süpürüp temizlemekle görevli kimse, süpürgeci || *ah rüzgârı.*

ferruḫ: (< F.) bir kişi adı; nur yüzlü, kutlu, uğurlu kimse || *sevgili ~ zalim dünya; zalim kader; selvi ağacı; papağan; delikanlı.*

ferzend: (< F.) oğul, erkek çocuk.

• **ferzend-i ismā'īl**: (< F.) Şah İsmail'in oğlu Şah Tahmasb || *kurban.*

fesād: (< Ar.) fenalık, kötülük, bozgunculuk, fitne || *rüzgâr, yel.*

• **fesād ehli**: fitne çıkaran, ara bozucu kimse || *kılıç.*

fesāne: (< F.) efsane, masal, hikaye || *âşık; Mecnun.*

feṭḥ: (< Ar.) açma, açılma; bir memleket veya makamı savaşla düşman elinden alma, zaptetme.

feṭḥa: (< Ar.) Osmanlı alfabesinde üstüne konduğu sessiz harfi kısa "a" veya "e" sesiyle okutan hareke, üstün || *kaş; kılıç; söz, kelâm.*

fettān: (< Ar.) fitneci, ortalığı karıştıran (kimse); herkesi kendine hayran bırakan nazlı (güzel) || *sevgili ~ cadı, büyücü; ok.*

fetvā: (< Ar.) şeyhülislâm tarafından verilen şerî hüküm veya karar, fetva || *kılıç; kanat.*

fevḳa'l-'alā: (< Ar.) yücelerin yücesi, yüceler ötesi || *ilahî âlem.*

feyyāż: (< Ar.) feyiz, bolluk ve bereket veren Allah.

feyż: (< Ar.) bağış, ihsan, kerem; ruha huzur veren kutlu tesir; su taşkını, sel || *aşk, sevgi.*

feżā: (< Ar.) geniş alan, ova; bütün gök cisimlerini içine alan uçsuz bucaksız boşluk, uzay || *gönül, kalp; fesahat; fikir, tasavvur, düşünce; dünya, yeryüzü.*

feżā'il: (< Ar.) faziletler || *burç, bir gezegenin makamı.*

fırāt: (< Ar.) Türkiye'nin doğusundan doğup Dicle Irmağı'yla birleşerek Basra Körfezi'ne dökülen büyük nehir || *âşık; adalet, doğruluk.*

fiġān: (< F.) ızdırapla bağırma, haykırma, feryat, ah, inilti; ağlama; şikayet, yakınma || *kement; ney; neyin sesi; çan, kervan çanı; davul; âşık; Yaḥyā; çan sesi; tambur sesi.*

• **fiġān ḳıl-**: ızdırapla bağırmak, haykırmak, feryat etmek, inlemek; ağlamak, şikayet etmek, yakınmak || *(bülbül) şakımak.*

fikr: (< Ar.) zihinde tasarlanan şey, düşünce; akıl, zihin; düşünme, tefekkür || *ev, hane; servet; at.*

• **fikr-i yār**: (< F.) yârin fikri, sevgiliyi düşünme || *ibadet.*

fikret: (< Ar.) fikir, düşünce, görüş; düşünme, tefekkür || *at; sancak; sarraf; feza; bahar mevsimi; deniz, derya.*

fīl: (< Ar.) fil || *koçu, araba; bulut.*

fi'l-meṣel: (< Ar.) meselâ, söz gelişi, misal olarak, sanki.

firāḳ: (< Ar.) ayrılık, ayrı düşme, hicran; insanın asıl vatanı olan ruhlar âleminden ayrı düşmesi hâli; hüzün, keder, mahzunluk || *kılıç; dert, sıkıntı, eziyet; dert, bela; ordu; kapı; kül; şiddetli rüzgâr; zelzele, deprem; ayna; yük, ağırlık; Şam şehri; gece, akşam; yol; ateş, yangın; yanık yarası; gurbet ateşi; ok; sel, su taşkını; celâl.*

firāset: (< Ar.) akıl, idrak, anlayış, zihin uyanıklığı || *at.*

fir'avn: (< Ar.) eski Mısır'da hükümdarlara verilen unvan; Hz. Musa'ya iman etmeyip inananlara zulmeden Mısır hükümdarı ∫ Onun zulmünden kurtulmak için kendisine inananlarla birlikte Mısır'dan ayrılan

Hz. Musa'yı takip ederken ordusuyla Kızıldeniz'de boğularak helak olmuştur. || *zalim, gaddar, merhametsiz kimse; düşman.*

firdevs: (< Ar.) cennet; kırmızı altından olduğu ve 6. mertebede bulunduğu rivayet edilen cennet, Firdevs Cenneti || *cihan, yeryüzü; gül bahçesi; Divan.*

fişek: (< F.) yakılarak havaya atılan ve patlayınca rengârenk ışıklar saçan donanma fişeği || *ejderha.*

fitne: (< Ar.) fesat, ortalığı karıştırma, bozgunculuk; karışıklık, kargaşa, kavga, ihtilaf; ara bozucu, fitneci kimse; fesat, hilekâr, fitneci || *göz; ayva tüyleri.*

furṣat: (< Ar.) üstünlük, galibiyet, zafer; fırsat, vesile, sebep || *meydan, saha.*

- **furṣat el vėr-**: eline fırsat geçmek.

fülfül: (< Ar.) karabiber || *ben.*

fülk: (< Ar.) gemi, sandal, kayık || *vücut, beden.*

fürḳat: (< Ar.) ayrılık, uzaklık, hicran || *ateş; Kaf Dağı; âlem, dünya; yanık yarası; ok; gece, akşam; sonbahar; köşe, bucak.*

- **fürḳat gėcesi**: ayrılık gecesi || *dünya, yeryüzü.*

fütūḥ: (< Ar.) fetihler, zaferler; ilahî yardımlar, nimetler, kolaylıklar.

g

ġaffārü'z̲-z̲ünūb: (< Ar.) kullarının günahlarını bağışlayan ve affı çok olan Allah || *sevgili.*

ġāfil: (< Ar.) gerçeklerden habersiz olan dikkatsiz ve düşüncesiz kimse, aymaz; Hak'tan habersiz kimse || *tellal; sevgili.***ġaflet**: (< Ar.) etrafında olup bitenden habersiz olma, dalgınlık, dikkatsizlik, aymazlık; nefsin arzularına uyma, Allah'tan habersiz olma, kalbin Allah'ın zikrinden mahrum kalması || *uyku; şarap; elbise, giysi; yük, ağırlık; engel, mâni; perde.*

gāh gāh: (< F.) zaman zaman, ara sıra; ikide bir.

ġā'ib erenler: gayb erenleri, halk arasında "üçler, yediler, kırklar" olarak bilinen ve Allah tarafından âlemi manevî anlamda yönetmekle görevlendirilmiş veliler topluluğu, Allah'ın sevgili kulları ∫ Tasavvuf inancına göre her çağda Allah'ın tecellisine mazhar olup Hz. Muhammed'in manevî mirasına sahip bir kişi yaşar, bu kişi "kutup"tur. Kutup iki yardımcısıyla birlikte "üçler"i oluşturur. Ayrıca dünyanın dört bir yanında idareyi sürdüren dört kişi daha yaşar, üçlerle birlikte onlar da "yediler"i oluşturur. Yedilerin ardından "kırklar" gelir, hatta bir rivayete göre kırkları da "üçyüzler" takip eder.

ġalaṭā: İstanbul'da tarihî bir semt.

ġam: (< Ar.) keder, tasa, elem, kaygı, sıkıntı, eziyet, perişanlık; dert, bela, musibet; toz || *ev, hane, durak; mûsikî makamı; yük; köşe, bucak; tekke, dergâh; sel; vadi; pazar, çarşı; ok; dost, sırdaş; ateş, yangın; ayrılık, hicran; aşk, sevgi; meydan, saha; kuyu; eğlence; makam, huzur, dergâh; zincir, bağ; diyar, yurt, ülke; dağ; esrar; kılıç; âlem, dünya; asker, ordu; derya, deniz; kapı; harami, haydut; kervan, kafile; girdap, burgaç; yay; kıssa, hikaye; karanlık; bulut; sahra, çöl; günah; çalgıcı, sazende; rüzgâr.*

- **ġam bārgāhı**: gam dergâhı, gam makamı || *mavi gökyüzü.*
- **ġam degül**: ne çıkar, ne var, şaşırma, zararı yok, aldırma.
- **ġam-gīn**: (< F.) gamlı, kederli.
- **ġam-ḫāne**: (< F.) gam evi, hüzünler evi || *âşığın evi.*
- **ġam-ı cihān**: (< F.) dünyanın gamı ve kederi; dünya kaygısı, dünya endişesi || *bağ, zincir.*
- **ġam-ı 'ışḳ**: (< F.) aşk gamı, aşk kederi; aşk tozu || *çiftçi, köylü; esrar.*
- **ġam oḳı**: gam oku || *kış soğuğu.*
- **ġam yė-**: dertlenmek, kederlenmek, tasa etmek; korkmak, kaygılanmak.

ġamām: (< Ar.) bulut || *gam, keder, tasa.***ġammāz**: (< Ar.) laf taşıyan fitneci (kimse) || *gamze; göz.*

ġamze: (< Ar.) göz süzerek göz ucuyla bakma, kıyıcı ve öldürücü bakış; göz kırpma, gözle işaret etme || *avcı; ak doğan; laf taşıyan fitneci kimse; cellat; cadı, büyücü; ok, mızrak; sarhoş.*

- **ġamze-kār**: (< F.) süzgün bakışlı (güzel) || *sevgili; göz.*

ġanīmet: (< Ar.) savaşta düşmandan alınan esirler ve mallar; bir rastlantı sonucu ele geçen kazanç veya imkân || *güllaç; sevgilinin şefkatli bakışı; fakirlik; fakr makamına erişmek.*

ġaraż: (< Ar.) gaye, maksat, niyet; istek, arzu, özlem.

ġarīb: (< Ar.) kimsesiz, çaresiz, zavallı (kimse); gurbette kalmış, yabancı (kimse) || *köpek; âşık; Yaḥyā.*

- **ġarībset-**: kendini yabancı, çaresiz ve zavallı hissetmek.
- **ġarībü'l-bilād**: (< Ar.) beldelerin garibi || *âşık.*

ġarīblıḳ: gurbet, yad el || *sevgilinin kapısından başka her yer.*

ġarrā: (< Ar.) beyaz, parlak, süslü, gösterişli, göz alıcı; ünlü, meşhur, tanınmış; güzel, hoş, alımlı (kadın) ||

süslü, sanatlı (şiir); kibirli, gururlu (kimse).

- **ġarrālan-**: kibirlenmek, mağrur olmak.
- **ġarrālıḳ**: kibirlenme, mağrur olma; parlaklık, gösteriş, göz alıcılık.

ġāşiye-dār: (< F.) seyis, at uşağı || *Cebrail; beylerin her biri.***ġavġā**: (< F.) kavga, savaş, çekişme; şamata, gürültü patırtı, hengâme, velvele; düşmanlık, husumet || *aşk; saz eğlencesi.*

ġavvāṣ: (< Ar.) dalgıç || *âşık; mürit, derviş; iki büklüm olmuş vücut; Yaḥyā; Hz. Nuh; şair; sevgili.*

ġayb: (< Ar.) gözle görülmeyen gizli nesne, kayıp; sır, hikmet, Allah'ın insandan gizlediği her şey ve O'nun her şeyi yerli yerince yaratma sırrı; gözle görülemeyen manevî âlem || *ayna.*

ġāyetde: (< Ar.) ziyadesiyle, pek çok, son derece.

ġayr: (< Ar.) sevgili ve âşık dışında kalan her şey, herkes, başkaları, başkası; Allah'tan başka tüm varlıklar || *rakip; aynada görünen suret.*

ġayret: (< Ar.) çaba, çabalama, didinme; cesaret, atılganlık, yüreklilik, cüret; kıskanma, kıskançlık, haset || *ateş.***ġazā**: (< Ar.) din uğruna yapılan savaş, cihat || *meclis; av yeri, avlak.*

ġazāl: (< Ar.) geyik yavrusu, ceylan, ahu || *sevgili.*

ġazāle: (< Ar.) dişi geyik yavrusu, ahu, ceylan || *süzgün bakışlı sevgili; düşman.*

ġażanfer: (< Ar.) aslan || *sevgili.*

ġazel: (< Ar.) nazım, şiir, Osmanlı şiirinde konusu genellikle aşk ve duygusal söyleyişler olan ilk beytinin mısraları birbiriyle diğer beyitlerin ikinci mısraları birinci beyitle kafiyeli, 5-15 beyitten ibaret nazım şekli || *deniz, derya; güzellik denizi; serî bahri.*

ġāzī/ġāzi: (< Ar.) gazi, Allah yolunda savaşa katılan ve savaştan sağ dönen kimse; savaşçı, yiğit asker, bahadır; komutan || *sevgili; şahin; dalga; Yaḥyā Bey; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

- **ġāzīler ḫānı**: gaziler sultanı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **ġāzīlerüŋ şāhı**: gazilerin sultanı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

ġece: geç vakit, akşam; geceleyin, akşam vaktinde || *Kadir gecesi; ayrılık, hicran.*

- **ġeceyi gündüze ḳat-**: . geceyi gündüze çevirmek; gece gündüz çalışmak, büyük çaba harcamak.

geç-: bir yerden başka bir yere gitmek; yürümek, geçip gitmek; el çekmek, vazgeçmek, terk etmek, uzaklaşmak; çekiştirmek, şikayet etmek, kötülemek; kendini ... saymak, ... geçinmek; olmak, vuku bulmak; bitmek, sona ermek; yaşamak, ömür sürmek; affetmek, görmezden gelmek, göz yummak; saplanmak; ulaşmak, tesir etmek || *(tastan) süzülmek; ölmek, vefat etmek.*

gedā: (< F.) dilenci, yoksul, fakir kimse || *âşık; rakip; sultan, padişah; Yaḥyā; köksüz fidan; sarhoş; sevgili ~ Hz. Muhammed.*

- **gedā-yı 'ışḳ**: (< F.) aşk dilencisi || *âşık; Yaḥyā.*

gemi: gemi || *ten, beden, vücut; nefis.*

genc: hayatın çocuklukla orta yaşlılık arasındaki döneminde bulunan kimse, delikanlı; yeni yetişen, gelişmekte olan, taze, nazik || *sevgili.*

genc: (< F.) hazine, define || *vuslat, kavuşma; mal, meta; mana; güzellik, zarafet; sevgili ~ genç, delikanlı.*

- **genc-i nihān**: (< F.) gizli hazine || *Yaḥyā; ilim ve fazilet sahipleri, arifler; can; ilim, irfan, fazilet; marifet sırları; devrin ileri geleni, Şehzade Mehmed; sevgili ~ genç, delikanlı.*
- **genc-i pinhān**: (< F.) gizli hazine || *güzeller.*

gencīne: (< F.) hazine, define || *aşk, sevgi; din, iman, inanç; sevgili, yâr.*

• **gencīne-i yezdān**: (< F.) Allah'ın hazinesi || *âşık.*

gendüm: ben kendim, özüm; buğday, tahıl, tane.

gendüden geç-/gendüden git-: kendinden geçmek, kendini kaybetmek; uykuya dalmak, uyuyakalmak.

gendüyi gör-: kendisini görmek; kendini beğenmek, kibirlenmek, bencil olmak.

gerçi: (< F.) aslında, aslına bakılırsa; her ne kadar ... ise de.

gerd: (< F.) toz, toprak; üzüntü, keder, gam, acı, endişe; küre || *hüzün, keder, ızdırap.*

gerden: (< F.) gerdan, boyun || *ejderha.*

gerdūn: (< F.) felek, gök katlarından her biri; dünya, yeryüzü; sema, gök, gökyüzü; talih, baht, kader || *ayna; sevgili; alabacak at; âşık.*

gerek: uygun, yaraşır, layık, yerinde; herhangi bir şeyin olması için şart olan şey, ihtiyaç, zaruret, lüzum; ister... ister.

germā: (< F.) sıcak hava, yaz mevsimi || *ayrılık ateşi.*

germiyān: (< F.) 13. yüzyıl sonlarında Kütahya ve civarında kurulan Türkmen beyliği || *kaş.*

germ ol-: ısınmak, kaynamak, hararetlenmek; öfkelenmek, kızmak; coşmak, heveslenmek; âşık olmak, tutulmak || *kıskanmak; kibre kapılmak, gururlanmak.*

gevher: (< F.) kıymetli taş, mücevher, elmas, maden; var olan bir şeyin özü, esas, cevher; asitle su verme sırasında kılıcın üzerinde oluşan meneviş, hareli dalga ve benek izi; inci, özellikle büyük inci || *şiir, nazım; söz, kelâm; nesir; ömür, hayat; âşık; aşk, sevgi; gözyaşı; diş; can; yaprak; tevazu sahibi kimse; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

• **gevher-i 'ālī-behā**: (< F.) paha biçilemez inci || *âşık.*

• **gevher-i pāk**: (< F.) saf inci || *diş; el değmemiş fikir.*

• **gevher-i şeb-çerāġ**: (< F.) şeb çerağ cevheri, gece çırası, geceleri kandil gibi ışık saçtığına ve geceyi aydınlattığına inanılan kıymetli bir taş ∫ *bkz.* dürr-i şeb-çerāġ || *yıldız.*

• **gevher-i yek-dāne**: (< F.) eşsiz inci || *sevgili.*

ġıdā-yı rūḥ/ġıdā-yı rūḥānī: (< F.) ruhun gıdası || *küfür, kötü söz; sevgilinin dudağının vasfı ve methi; şiir, nazım; mektup; selam; âlimlerin sohbetinin sesi; söz, kelâm; sohbet, hasbihâl.*

ġılāf: (< Ar.) kılıf, kın, kubur || *taç; kaftan.*

gil: (< F.) kil, çamur || *günah.*

girān: (< F.) ağır; kıymetli, çok değerli || *eziyet ve sıkıntı veren.*

girdāb: (< F.) suyun kendi etrafında burgu gibi dönmesi ve döndüğü yer, su çevrintisi, burgaç || *tavaf; gam, keder.*

gird-i bād: (< F.) döne döne esen şiddetli rüzgâr, kasırga, fırtına || *abdal; aşk, sevgi; talih, kader.*

girībān: (< F.) elbise yakası, yaka.

giryān ėt-: ağlatmak; kurban etmek, feda etmek.

giyāh: (< F.) ot || *dil.*

gizlü genc: gizli hazine || *insan; aşk, sevgi; aşk rüsvası, âşık; sevgilinin hayali.*

ġonce: (< F.) gülün henüz açılmamış veya açılmak üzere olan çiçeği, tomurcuk || *dudak; sevgili; ağız; erguvan; yüz; sırlar mahzeni; sırlar hazinesi; gülen kimse; gönül, yürek; göz; sırrını açan kimse; elbise düğmesi; yıldız; Leyla; bayrak; âşık; sıkıntılı ve kederli kimse; kolayca anlaşılamayan söz, mazmun; hâ harfi; Hz. Muhammed'in hayırlı soyu.*

• **ġonce-dehān/ġonce-dehen**: (< F.) gonca ağızlı, ağzı gonca gibi küçük ve kırmızı olan güzel || *sevgili ~ Ferruh.*

• **ġonce-i ḫandān**: (< F.) gülen gonca; açılmış gonca || *sevgili; ağız.*

• **ġonce-i ra'nā**: (< F.) göz alıcı güzellikteki zarif gonca || *sevgili.*

• **ġonce-leb**: (< F.) gonca dudaklı, dudakları gonca gibi küçük ve kırmızı olan (güzel) || *sevgili ~ şah, sultan.*

gögüs: bağır, sine.

• **gögsini geçür-**: iç çekmek, üzüntüyle derinden soluk almak.

gök/gök yüzi: göğün yerden görünen yüzeyi, sema, gök kubbe || *çimenlik, bahçe; gül bahçesi; demir kır at; marifet, ilim ve fazilet; saman çöpü; deniz, nazım denizi; sarık; şeref, yücelik.*

• **gökden ne yaġdı kim anı götürmeye zemīn**: gökten yağan her şeyi yer kabullenir, "İnsan kaderine boyun eğer." anlamında bir atasözü.

göle: Temeşvar Beylerbeyiliği'ne bağlı bir sancak ve orada bulunan kale ∫ Temeşvar 1552'de Sultan Süleymân'ın yolladığı Damad Kara Ahmed Paşa tarafından fethedilmiş, civar fetihlerle birlikte merkezi Temeşvar olan bir beylerbeyilik kurulmuştur.

gölge: gölge || *yazı; mektup.*

gönder: (< Yun.) mızrak, kargı || *merhaba eli; sabah yeli.*

gönül: bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin manevî yönü, yürek || *göz; ayna; yüz, çehre; yapı, eser; yurt, memleket, şehir; saray, köşk; sel, gözyaşı seli; ev, hane, mesken; kervan, gam kervanı; yol, meşakkat yolu; gül; deniz; Levh-i Mahfuz; sırça saray; taht; ırmak, nehir, akarsu; ticaret malı; deli, aklını yitirmiş kimse; harap olmuş, yıkılmış yer, viranelik; şahin; çiçek; kuş; Hz. Yusuf; Kâbe; kâinat, âlem; gül bahçesi; ak doğan; Mescid-i Aksa; sevgilinin meskeni; kalem; gonca; ateş, yangın; su; bela, dert, sıkıntı; Eymen Vadisi; matemin karanlık sarayı; yok edici selin uğrak yeri; levha, sayfa; şeyh; billur, sırça, cam; ayrılık mektubu; yaban gülü; mühür, tuğra; Kevser Irmağı; Hz. Yakub; âşık.*

• **gönli ele al-**: gönlü avucun içine almak; iltifat etmek, güler yüz göstermek, ilgilenmek; gönlünü çelmek, âşık etmek.

• **gönli ḳara**: vicdansız, merhametsiz, günahkâr kimse; içi siyah renkte olan nesne || *kırmızı lale.*

• **gönlince ol-**: (birinin) gönlüne göre olmak, hoşuna gideceği şekilde davranmak.

• **gönlini aḳıt-**: âşık olmak, sevmek.

• **gönlini yaz-**: gönlünü yapmak, gönlünü hoş etmek.

• **gönülden geçür-**: (ok) gönüle saplamak; bir şeyin olmasını ya da bir şey yapmayı istemek, düşünmek, aklından geçirmek.

• **(bir kimsede) gönül ḫāṭır olma-**: ne olursa olsun kırılıp gücenmemek.

görecek gözi ḳalmama-/görecek gözi yoḳ: görmemek, görmek istememek; kıymet vermemek, önemsememek, dönüp bakmamak.

görmeze ur-: görmezden gelmek, görmemiş gibi yapmak, farkında değilmişçesine davranmak.

gösgötüri: bütün, hep, büyük küçük her şey, iğneden ipliğe, en küçük ayrıntısına kadar, tamamıyla, büsbütün.

göyün-: yanmak.

göz: görme organı, göz || *su kabağı; gönül, yürek; kırmızı lale; çiçek; nergis; kapı; fitne; harami, haydut, yağmacı; sarhoş; Aydın; ok; kadeh, şarap kadehi; yiğit, kahraman kimse; hayat suyu; güneş; cadı, büyücü; fitneci; yıldız; cam, pencere; ten, vücut, beden; sevgilinin atının izi; ak doğan; kan dökücü kimse; gonca; saka, su dağıtıcısı; ayın harfi; hava kabarcığı; kalem; pınar başı; bülbül; ayna; mîm harfi; ibret; savaş gemisi; hâ harfi; kıble yönünü gösteren pusula.*

• **gözden çıḳar-**: (gözyaşı) dökmek, gözden akıtmak; bir şeyden vazgeçmeye baştan razı olmak, feda etmek.

- **gözden çıḳma-**: gözden çıkmamak; gözünün önünden gitmemek, unutamamak.
- **gözden geçür-**: (sürme) göze sürmek; okumak.
- **gözden şav-**: gönülden çıkarmak, artık sevmez ve anmaz olmak.
- **göz dik-**: bir şeyi ele geçirmek isteğine kapılmak; dikkatle gözünü ayırmadan bir yere ya da bir kimseye bakmak.
- **göz göre**: göz göre göre, herkesin gözü önünde, belli ve apaçık olarak, herkes gördüğü hâlde; bile bile, boş yere, olacağı bilindiği hâlde önlem alınmadan.
- **gözi açuḳ**: basiret sahibi, hakikati gönül gözüyle gören kimse || *mum, kandil; âşık; seyyar yıldız; gezegen; memduh.*
- **gözi āhū**: ahu gözlü güzel || *sevgili.*
- **gözi bīmār**: mahmur gözlü güzel || *sevgili.*
- **gözi fitne**: gözü fitneler saçan güzel || *sevgili.*
- **gözi mest/gözi mestāne**: sarhoş gözlü güzel, baygın bakışlı güzel || *sevgili.*
- **gözinde uç-**: gözünde tütmek, çok özlemek.
- **gözine ṭur-**: "Allah onu kör ederek cezasını verir." anlamında bir beddua sözü.
- **gözine görinmeme-**: kıymeti kalmamak, değeri olmamak.
- **gözi şeh-bāz**: gözleri ak doğana benzeyen doğan gözlü güzel || *sevgili; devrin ileri geleni, Şehzade Mehmed.*
- **göz ḳarart-**: başına gelebilecek her türlü zararı ve tehlikeyi önceden kabullenmek, göze almak.
- **gözleri āhū**: ceylan gözlü güzel || *sevgili.*
- **gözleri fettān**: gözleri fitne çıkaran güzel || *sevgili.*
- **gözleri ḥarāmī**: harami bakışlı güzel || *sevgili.*
- **gözleri mestāne**: sarhoş gözlü güzel, baygın bakışlı güzel || *sevgili.*
- **gözleri seḥḥār**: gözleri büyücü güzel || *sevgili.*
- **göz nūrı**: göz nuru, eskilerin inanışına göre gözden çıktığına ve cisimlere çarptıktan sonra tekrar göze dönmesiyle görmenin gerçekleştiğine inanılan ışık; sevgi ve değer ifade eden bir söz || *sevgili.*
- **göz yum-**: gözünü yummak, gözlerini kapatmak; umudunu kesmek, el çekmek, yüz çevirmek.

gözlük: gözlük || *kanat, bülbülün kanadı; güneş; ay.*

göz yaşı: ağlarken gözlerden akan berrak sıvı, yaş || *sevgiliyi görmeyi önleyen şey, engel; rakip; yüz örtüsü; gezegen; Ceyhun Nehri; çiçek; ırmak, nehir; dalgıç, yüzücü; sonbahar yağmuru; cömertlerin malı; su; âşık; gaflet uykusunu açan tatlı su; Nil Nehri; şarap; asker, ordu; yıldız; düşman; inci; derya, deniz.*

ġubār: (< Ar.) toz, toz zerresi, toprak; endişe, kaygı; acı, üzüntü, ızdırap; gözle görülemeyecek kadar küçük yazılmış yazı, gubarî hat || *âşık; yük; Yaḥyā; cisim, beden; isyan; zulüm, eziyet; düşkün ve aciz kimse; sürme; gece; kin, garaz; utanç, mahcubiyet.*

ġulām: (< Ar.) kul, köle, esir, bende || *halk, bütün dünya; bey, efendi; hilâl, yeni ay.*

ġurāb: (< Ar.) karga || *âşığın ahı.*

ġurbet: (< Ar.) yabancı memleket, yad el; memleketinden uzak olma ve bunun verdiği gariplik, yabancılık, çaresizlik, zavallılık || *yurt, memleket, diyar; perde; ateş.*
- **ġurbet yolı**: gurbet yolu || *kaş.*

ġurre: (< Ar.) hilâl, yeni ay; ay başı, her ayın ilk günü || *kaş.*
- **ġurre-i ġarrā**: (< F.) parlak hilâl || *sevgili.***ġurūr**: (< Ar.) kendini beğenme, büyüklük taslama, kibir; aldatan, metheden, boş umut veren

(kimse) || *rüzgâr; elbise, giysi; şeytanın sanatı.*

ġuṣṣa: (< Ar.) gam, keder, hüzün, tasa || *diyar, ülke, yurt; kilit; sefer, savaş; bulut; girdap, burgaç; düşman ordusu.*

gūş: (< F.) kulak || *akıl, idrak, feraset; can, gönül.*

- **gūş-māl**: (< F.) kulağını çekme, azarlama, ikaz etme, uyarma.

gūşe: (< F.) köşe, bucak, kenar || *uzlet; ayrılık, hicran.*

- **gūşe-i ḫalvet**: (< F.) dünyayla ilişkiyi kesip yalnızca ibadet ve zikirle meşgul olarak Hakk'a ulaşma amacıyla kapanılan hücre, uzlet köşesi || *dünya, yeryüzü.*

gūşvār: (< F.) küpe || *dudak; lâl taşı; söz, kelâm.*

gūyā: (< F.) sanki, sanasın, diyelim ki, tut ki; söyleyen, konuşan.

güftār: (< F.) söz, kelâm; konuşma, söz söyleme.

güher: (< F.) cevher, elmas, inci; bir şeyin özü, varlığındaki değişmeyen maya || *nazım, şiir; sevgili; söz, kelâm; gözyaşı; diş; ilim, irfan, fazilet; güzel kimse; devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*

- **güher-bār**: (< F.) cevher yağdıran, elmaslar ve inciler saçan || *kıymetli sözler söyleyen.*

gül: (< F.) gül ağacının çeşitli renklerde olan güzel kokulu ve çok makbul çiçeği; gül ağacı || *yıldız; yara izi; mühür; yara; yüz, çehre; yanak; âşık; ateş, Hz. Musa'nın ateşi; gönül, yürek; kan dökücü kimse; gösterişli elbiseyle övünen kimse; Yaḥyā; aşkla yakasını yırtan kimse; bülbülün zikrini dinleyen kimse; yanık yarası; ilahî sırlara vâkıf kimse; oturuş, namazda oturma; sırlar mahzeni; sırlar hazinesi; kulak; kandil; cehennem ateşi; çimenliğin yüzü; sevgilinin nazik teni; saf ve berrak kadeh; öpücük, buse; gömlek; seyyar yıldız; kan ağlayan kimse; güneş; âlim, ilim ve fazilet sahibi kimse; kanlı gözyaşı; kırmızı elbiseli güzel; padişah, sultan; sohbet erbabı; gönül sırrını açan kimse; şehrin su yolları; şehrin güzelleri; devrin padişahı, Sultan Süleyman; devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde; Eyyûb-ı Ensârî; sevgili ~ peri.*

- **gül-āb**: (< F.) gül suyu || *şebnem, çiy taneleri.*
- **gül-berg**: (< F.) gül yaprağı || *elbise, giysi; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **gül budaġı**: gül dalı, gül filizi || *kelime.*
- **gül-gūn**: (< F.) gül renkli, pembe, kırmızı.
- **gül-gūnī**: (< F.) gül renkli, pembe, kırmızı, kızılca || *gül renkli elbise ~ şafak.*
- **gül-i bī-ḫār**: (< F.) dikensiz gül || *sevgili.*
- **gül-i ḥamrā**: (< F.) kırmızı gül || *sevgili; parlayan yıldız; siper, kalkan; ateş koru.*
- **gül-i ḫandān**: (< F.) gülen gül; açılmış gül || *sevgili ~ dost; ateş.*
- **gül-i nāzük-ten**: (< F.) ince yapılı gül, narin gül || *sevgili ~ ateş parçası.*
- **gül-i nesrīn**: (< F.) yaban gülü || *gönül, yürek.*
- **gül-i ra'nā**: (< F.) göz alıcı güzellikteki zarif gül; iki renkli gül || *sevgili; şehrin güzelleri.*
- **gül-i ṣad-berg**: (< F.) yüz yapraklı gül || *âşık.*
- **gül-i sefīd**: (< F.) beyaz gül || *sevgili; sarık; ak sakal.*
- **gül-i ter**: (< F.) taze gül || *sevgili.*
- **gül-'iẕār**: (< F.) gül yanaklı güzel || *sevgili.*
- **gül-i zībā**: (< F.) güzel ve zarif gül; pembe gül || *sekiz cennet.*
- **gül nihāli**: gül fidanı || *sevgili.*
- **gül ṣuyı**: gül suyu || *kan.*
- **gül yapraġı**: gül yaprağı || *yanık yarası; kaftan.*
- **gül yüzlü**: yüzü gül gibi güzel (kimse) || *sevgili.*

gülāc: (< F.) nişastayla incecik açılan yufkanın şeker şerbeti, kaymak ve bademle pişirilmesiyle hazırlanan tatlı || *ganimet; yufka yürekli kimse; tatlı dilli ve alçakgönüllü âlim; Yaḥyā'nın hamsesi.*

gülistān/gülsitān: (< F.) çeşit çeşit güllerin bulunduğu bahçe, gül bahçesi; Sâdî-i Şîrâzî'nin (ö. 1292) ünlü Farsça eseri || *sevgili; dünya, yeryüzü; tasavvuf yolculuğu; güzellik; güzeller meclisi; gökyüzü, sema; ateş; cami; marifet, ilim ve fazilet; bayrak, sancak; şehadet, şehitlik; Yaḥyā'nın şehrengizi; Divan.*

gülşen: (< F.) öbür çiçeklerle birlikte çoğunlukla güllerin bulunduğu bahçe, gül bahçesi, çiçeklik || *dergâh, gönül dergâhı; gönül, yürek; dünya, yeryüzü; ihsan, lütuf; aşk; cennet; Kâbe; yüz, çehre; dudak; vücut, beden, cisim; güzellik, hoşluk, letafet; meclis, toplantı yeri; sevgilinin evi; varlık, var olan her şey; ilim, irfan, fazilet; zafer, galibiyet; medih, övgü; şenlik; Firdevs Cenneti.*

- **gülşen-i firdevs**: (< F.) Firdevs bahçesi, cennet bahçesi || *âlim; ilim ve fazilet sahibi kimse.*
- **gülşen-i iḥsān**: (< F.) ihsanın gül bahçesi || *mescit.*
- **gülşen-i me'ārif**: (< F.) irfanın gül bahçesi || *devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*

gülzār: (< F.) çeşit çeşit güllerin bulunduğu bahçe, gül bahçesi || *vefa; letafet, güzellik, nezaket; vuslat, kavuşma; Divan; nazım, şiir; gökyüzü, sema; gaza meydanı; ilim ve fazilet; mezar, kabir; cennet; dünya, yeryüzü; yokluk; mektup.*

- **gülzār-ı fenā**: (< F.) yokluğun gül bahçesi || *dünya, yeryüzü.*

gümiş serv: gümüş selvi || *sevgili.*

gümürden-: homurdanmak.

gün: gündüz; zaman, vakit, çağ, devir; güneş || *yüz, çehre; başını alıp giden kimse; turunç; nefsin arzularını terk eden kimse; Kâbe'yi tavaf eden kimse; âşık; abdal; ihtişam sahibi, ulu kimse; kılıç çeken kimse; göz; yiğit, kahraman kimse; sema eden kimse; düşkün, zavallı kimse; tasavvuf yolunu tutmuş kimse, sâlik; Allah'tan başka her şeyi terk eden kimse; cisim, beden; Yaḥyā; mazlumu gözeten/gözüyle takip eden kimse; aşk, sevgi; Rûm ülkesinin sultanı; bayram; sevgilinin eşiği; sarık, tülbent; sabahtan akşama kadar evden eve gezen kimse; yanak; yabancı kimse; rakip; cihanı seyreden şeyh; görmüş geçirmiş ihtiyar; ilim ve fazilet sahibi kimse, arif; yastık; matla; Hz. Muhammed; adalet, doğruluk; sancak; birini arayan kimse; padişah, sultan; ekmek sahibi kimse; saadet, mutluluk; akıl, zihin; şeyh; Allah; Eyyûb-ı Ensârî'nin vücudu; sarık; vuslat, kavuşma; mızrak tutan kimse; ilhamlar; devrin padişahı, Sultan Süleyman; devrin ileri geleni, Şehzade Mehmed; sevgili ~ yüksek makamlı kimse; peri.*

- **gün gibi**: güneş gibi; apaçık, ortada, aşikâr; mutlaka, kesinlikle, kuşkusuz; asla; açıkça, apaçık, besbelli.
- **gün şevḳı**: güneş ışığı || *aşk, sevgi.*
- **gün yüzlü**: güneş gibi parlak yüzlü (güzel) || *sevgili ~ Ahmed, Hz. Muhammed.*
- **gün yüzlü māh**: güneş gibi parlak yüzlü ay || *sevgili.*

günāh: (< F.) Allah'ın emirlerine aykırı olan davranış; suç, hata, kabahat || *feryat, inleme; kan; isyan şarabından içme; sevme, âşık olma; âşığın ah çekmesi; el; âşığın beddua etmesi; aşk, sevgi; deniz, derya; ok; yük, ağırlık.*

güneş: güneş, şems || *aşk, sevgi; ilim, irfan; yüz, çehre; saadet, kutluluk, talih; âşık; büyük ve iri inci; cami; Sultan Süleyman'ın hayrı ve ihsanı; gül; miğfer; ruh, can; kapıcı, bekçi; devrin veziriazamı; devrin padişahı, Sultan Süleyman, Sultan Murad; sevgili ~ genç, delikanlı; Hz. İsa.*

• **güneş yüzlü**: güneş gibi parlak yüzlü (kimse) || *sevgili; sevgilinin sevdiği kimse.*

günile-: kıskanmak, sevgilinin başkasına ilgi göstermesine veya başkasından sevgi ve alaka görmesine katlanamamak.

gürz: (< F.) silah olarak kullanılan uzun saplı, büyük demir topuz || *ötre işareti; menekşe.*

güzel: güzel, hoş, alımlı kimse || *kılıç; bey, emir; yıldız; melek; dünya, yeryüzü; çınar; sevgilinin kölesi ve hizmetkârı; terazi; sevgili ~ sürahi; Hasan; ilim ve fazilet sahibi kimse; rint; talih, baht; sedef, inci kabuğu.*

• **güzeller pādişāhı**: güzeller sultanı || *sevgili.*

güzellik: güzel olan bir şeyin niteliği || *gökyüzü; ülke, yurt.*

güzīn-i evliyā: (< F.) evliyanın seçkini, velilerin en faziletlisi || *sevgili ~ yüzüğün üzerindeki mühür; yüzüğün değerli taşı.*

güz yaġmurı: sonbahar yağmuru || *gözyaşı.*

h

hā: (< Ar.) Osmanlı alfabesinin otuzuncu harfi, hâ harfi (ه) || *gonca; göz.*

ḫ̆āb: (< F.) uyku || *ecel, ölüm; kuş; gaflet; cefa, eziyet, zulüm.*

ḥabāb: (< Ar.) su üzerinde oluşan hava kabarcığı, su kabarcığı || *ilahî tecellileri temaşa eden kimse, âşık; Mevlevî; hane, ev; kubbe; gelip geçici olan ev; göz.*

- **ḥabāb-ı bāde**: (< F.) şarabın üzerindeki hava kabarcığı || *şaraba itibar eden kimse; şaraba göz diken kimse.*
- **ḥabāb-ı mey**: (< F.) şarabın üzerindeki hava kabarcığı || *harama göz diken kimse; kadehe göz diken kimse; düşman.*

ḫaber: (< Ar.) bilgi, haber; söylenti, rivayet; destan, hikâye; söz, ses, seda || *âşık.*

ḥabīb: (< Ar.) sevgili, yâr; dost || *Hz. Muhammed; bahar rüzgârı; Kadir gecesi; güneş; kırmızı gül; ateş; dünya, yeryüzü.*

- **ḥabību'llāh**: (< Ar.) Allah'ın sevgilisi || *Hz. Muhammed.*

ḥaccāc: (< Ar.) kan dökücülüğüyle meşhur, zalim lakaplı Emevî komutanı, Haccâc b. Yûsuf (ö. 714) || *kış mevsimi.***ḫ̆āce**: (< F.) hoca, müderris, molla, vaiz; bey, efendi; tüccar, tacir || *sevgili.*

- **ḫ̆āce-i behcet**: (< F.) güzellik ve şirinlik hocası || *sevgili.*
- **ḫ̆āce-i cihān**: (< F.) dünya taciri, dünyanın en zengini.
- **ḫ̆āce-i zemāne**: (< F.) devrin efendisi || *sevgili.*

ḥacer: (< Ar.) taş || *yastık.***ḥacerü'l-esved**: (< Ar.) kara taş; Kâbe'nin duvarında bulunan ve cennetten geldiği rivayet edilen, tavaf sırasında hacıların her dönüşte selamladıkları siyah taş || *ayna, ibret aynası; sevgilinin eşiğinin taşı.*

ḥāci: (< Ar.) hacca giden kimse, hacı || *melek; sevgili.***ḥācib**: (< Ar.) kaş || *râ harfi.*

ḫ̆ad: (< Ar.) yanak || *lale; boş sayfa, kâğıt; ateş; kâfur.*

ḫ̆adeng: (< F.) kayın ağacı veya bu tür sert ağaçlardan yapılmış ok; ok ucu, temren || *bela, gam, keder, dert; kirpik; şimşek.*

ha dėyince: ha deyinceye kadar, bir anlık zaman, istenilen anda.

hādimü'l-lezzāt: (< Ar.) "lezzetleri yok eden" anlamında dünya lezzetlerinden zevk almayı engelleyen ölüm.**ḥādiṣe**: (< Ar.) ortaya çıkan her türlü hâl, olay; bela, afet, felaket, musibet || *sevgili.***ḥādiṣ ol-**: meydana gelmek, ortaya çıkmak, zuhur etmek || *bağlantılı olmak, ilgisi bulunmak.*

ḥā'il: (< Ar.) engel, mâni; perde, paravan || *(gözdeki) perde, katarakt; vücut, beden; gönül, yürek; dil; rakip; yüksek ve görkemli saray; gaflet.*

ḥaḳ: (< Ar.) doğru, hakikat; varlığı ezelden ebede sabit olan ve hiçbir değişikliğe uğramadan var ve daimi olan Allah || *derya, deniz; Sultan Süleyman'ın koruyucusu ve yardımcısı.*

- **ḥaḳ dīvānı**: Hak meclisi, Allah'ın adının zikredildiği meclis; Allah'ın huzuru, makamı || *mescit.*
- **ḥaḳḳ yolı**: Allah'a varan yol || *besmelenin meddi, med işareti.*
- **ḥaḳḳā ki**: (< F.) gerçekten, doğrusu; şüphesiz, besbelli.
- **ḥaḳḳından gel-**: bir kimseye hak ettiği cezayı vermek.

ḫ̆āk: (< F.) toprak; basılan yer, zemin; toz; ülke, memleket, diyar; dünya, yeryüzü || *âşık; cisim, vücut, beden; döşek, yatak.*

- **ḫ̆āke yüz ur-**: toprağa yüz sürmek, yüzünü yere koymak || *ölmek, vefat etmek.*
- **ḫ̆ākī**: (< F.) toprağa mensup, toprakla ilgili; topraktan yaratılmış

olan, insanoğlu; bir çeşit ok, heki oku.

- **ḫāk-i der**: (< F.) eşiğinin toprağı || *âşık.*
- **ḫāk-i ḳadem**: ayağın bastığı toprak, ayağı tozu || *yüz, çehre; âşık; alçak gönüllü kimse.*
- **ḫāk ile yeksān ėt-/ḫāk ile yeksān eyle-**: yerle bir etmek, yıkmak; öldürmek, katletmek || *perişan etmek.*
- **ḫāk ile yeksān ol-**: yerle bir olmak, yıkılmak; ölmek, vefat etmek || *perişan olmak.*
- **ḫāk-i pāy**: (< F.) ayağın bastığı toprak, ayağı tozu; huzur, eşik.
- **ḫāk-i reh**: (< F.) yolunun toprağı || *güzel koku.*
- **ḫāk-i süm-i semend**: (< F.) atın toynağının toprağı || *göze çekilen sürme.*
- **ḫāk-i ẕillet**: (< F.) zillet yurdu, zillet âlemi || *dünya, yeryüzü.*
- **ḫāksār ėt-**: perişan etmek, düşkün ve çaresiz bırakmak, hakir duruma düşürmek; toz toprak içinde bırakmak.

ḥaḳīḳat: (< Ar.) gerçek, asıl; fenafillah yolundaki makamların üçüncüsü, hakikat makamı; vefalı olma durumu || *Kaf Dağı; yol; yüz, çehre.*

ḥākim: (< Ar.) hakimiyet kurmuş kimse, buyruğunu yürüten kimse, hükümdar, sultan; adaleti sağlamak üzere devlet tarafından tayin edilen kimse, yargıç, hakim || *devrin padişahı, Sultan Süleyman, Sultan II. Selim.*

- **ḥākim-i ʻālī-himem**: (< F.) himmeti çok padişah || *devrin padişahı, Yavuz Sultan Selim.***ḥākim-i zemāne**: (< F.) devrin hakimi, zamanın hükümdarı || *sevgili.***ḥaḳīr**: (< Ar.) değersiz, itibarsız (kimse); aşağılanmış, hor görülmüş, düşkün (kimse) || *âşık ~ zerre.*

ḫākister: (< F.) kül || *ayrılık, hicran; vücut, beden, cisim.*

ḥāl: (< Ar.) hâl, durum, keyfiyet; davranış, tutum, tavır; yaşanmakta olan zaman; kalbe gelen manevî haz neticesinde insanda olan coşkunluk, heyecan, cezbe; durak, ikamet, mekân.

- **ḥāl dili**: düşünceleri davranışla anlatma || *mısra, dize.*
- **ḥāl ehli**: gönlü Allah aşkıyla dolu olan cezbe ehli, Allah'ın sevgili kulu, veli, âşık || *Kur'ân.*
- **ḥāl ėt-/ḥāl eyle-**: anlamak, idrak etmek, benimsemek, şiar edinmek; cezbeye kapılmak; ikamet etmek, mekân tutmak.
- **ḥāliyā**: (< Ar.) şimdi, şimdiki hâlde, hâlâ, henüz, şimdiye kadar, demin, bu defa.

ḫāl: (< Ar.) vücuttaki küçük, esmer benek, ben, çil || *kıvılcım; melek; nokta; yanık yarası; Mecnun; Bilâl-i Habeşî; menekşe; mercimek tanesi; Kâbe; şahin; perçem, mızrak püskülü; bey, efendi, sultan; karabiber; hû yazısı; pervane, gece kelebeği; göz bebeği.*

- **ḫāl-dār**: (< F.) benlerle dolu; ebcet hesabında yalnız noktalı harflerin toplanmasıyla bulunan tarih.

ḫalā: (< Ar.) hela || *boş sözlerle ve mal hayaliyle dolu kimse.*

hāle: (< Ar.) ay ve güneşin etrafında görülen parlak halka şeklindeki ışık, ay ağılı, ayla || *şal, başörtüsü; hisar, kale; İstanbul'un surları; kement, idamda kullanılan ilmikli yağlı kayış.*

ḥālet: (< Ar.) hâl, durum, nitelik, keyfiyet; tavır, davranış; bir başka hâl, özel bir durum, incelik, ibret; hakikat; kalbe gelen manevî haz neticesinde insanda olan coşkunluk, manevî coşku, kendinden geçme; dervişin manevî yolculuğunda bir mertebe.

- **ḥālet-i nezʻ**: (< F.) can çekişme hâli, ölüm vakti, ölüm anı.

ḫalḫāl: (< Ar.) kadınların ayak bileklerine taktıkları bilezik, halhal || *hilâl, yeni ay; derya, deniz.***ḫālid bin-**

velīd: (< Ar.) Hz. Peygamber'in "seyfullah" unvanı verdiği meşhur kumandan sahabe.**ḫāliḳ**: (< Ar.) yaratıcı, yaratan; kâinatın yaratıcısı olan Allah.

ḫalīl: (< Ar.) sadık ve gerçek dost, sırdaş; Hz. İbrahim'in lakabı || *sevgili; güzellik, alımlılık, zarafet; devrin veziri, İbrahim Paşa.*

- **ḫalīlu'llāh**: (< Ar.) Allah'ın dostu; Hz. İbrahim'in lakabı || *cihan sultanı, Sultan Süleyman.*

ḫalḳ: (< Ar.) insanlar, yaratılmış olanlar; millet, kavim; bir milletin aydın tabakası dışında kalan kısmı, ayaktakımı; el gün; yaratma, yok iken var etme || *âşık; deli; kul, köle; asker.*

ḥalḳa: (< Ar.) ortası boş ve daire biçiminde olan şey; yüzük halkası; küpe; çember biçimindeki insan dizisi; çevre, muhit; tekkelerde zikreden dervişlerin yan yana sıralanmasından meydana gelen daire şeklindeki dizi || *boy, endam; deniz, derya.*

- **ḥalḳa-i bezm**: (< F.) meclisin halkası, mecliste halka şeklinde oturmuş insanlar || *yüzük.*
- **ḥalḳa-i bezm-i mey**: şarap meclisinin halkası || *tuzak, kapan.*
- **ḥalḳa-i cem'iyyet**: (< F.) meclisin halkası || *seçkinler tuzağı.*
- **ḥalḳa-i ṣoḥbet**: (< F.) sohbet halkası, Allah'ı anmak üzere bir araya gelen insanların oluşturduğu halka || *tuzak; yüzük; zincir; Hz. Süleyman'ın yüzüğü; Allah'tan gelen sofra; felek, gök katlarından her biri; âşıklar halkası.*
- **ḥalḳa-i tevḥīd**: (< F.) tevhit halkası, Allah'ı övmek üzere bir araya toplanmış dua okuyan insan çemberi || *veliler meclisi.*
- **ḥalḳa-i ẕikr**: (< F.) zikir halkası, Allah'ı zikretmek üzere bir araya gelen insanların oluşturduğu halka || *yüzük; felek; ayna, vahdet aynası.*

ḫalvet: (< Ar.) çevreyle ilişkiyi kesip yalnız kalma, tenhaya çekilme; hiç kimsenin bulunmadığı tenha ve kapalı yer; gözlerden uzak olacak şekilde biriyle baş başa kalma; hamamlarda yalnız başına yıkanmaya mahsus, genellikle tek kurnalı, çok sıcak bölme; dervişin ibadet ve zikirle meşgul olarak gönlünü her türlü arzudan temizleyip Hakk'a erişme amacıyla tek başına bir hücreye kapanması.

ḫām: (< F.) incelikten anlamayan ruhen olgunlaşmamış kaba kimse || *Mecnun.*

ḥamāme: (< Ar.) güvercin || *hilâl, yeni ay; Hüma.*

ḫāme: (< F.) kalem, kamış kalem || *âşık; idrak, kavrama; ah dumanı; gönül, yürek; sevgili; yakasını yırtan kimse; dürüst kimse; ilim ve fazilet kilidinin anahtarı.*

ḥamel: (< Ar.) Koç burcu || *kurban.*

ḥā-mīm: (< Ar.) Kur'ân'da yedi surenin başında bulunan ve kendi adlarıyla okunan harfler || *Hz. Muhammed'in adı.***ḥammāl**: (< Ar.) yük taşıyan kimse, hamal || *dünya ehli; yemeye düşkün, nefsine esir olmuş kimse.*

- **ḥammālete'l-ḥaṭab**: (< Ar.) odun hamalı || *sevgilinin kapıcısı; rakip.*

ḥammām: (< Ar.) hamam || *halvet, uzlet köşesi; mahşer yeri; âşık ~ kul, köle.*

ḫamr: (< Ar.) şarap || *zelzele, sarsıntı.*

ḥamrā: (< Ar.) kırmızı, kızıl.

ḫamse-i yaḥyā: (< F.) Yaḥyā'nın hamsesi, Yaḥyā'nın beş ayrı mesneviden meydana gelen eseri || *güllaç.*

ḥamza: (< Ar.) Hz. Muhammed'in amcası, Hz. Hamza (ö. 625) || *devrin padişahı, Sultan Murad.***ḫān**: bey, sultan, emir, hükümdar || *sevgili; Sultan Süleyman'ın hizmetkârı ve duacısı; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

ḫ̆ān: (< F.) sofra || *vuslat, kavuşma.*

- **ḫ̆ān-ı ḫaḳ**: (< F.) Hak sofrası || *dünya, yeryüzü.*
- **ḫ̆ān-ı ḫalīlu'llāh**: (< F.) Hz. İbrahim'in misafirsiz asla yemek yemediği sofrası, Halil İbrahim sofrası || *Osmanlı Devleti.*

ḫanāzīr: (< Ar.) hınzırlar || *düşman askerleri.***ḫançer**: (< Ar.) ucu eğri ve sivri, kamaya benzer, iki yanı keskin bıçak || *âşıkla sevgilinin arasını açmaya çalışan kimse, engel; su; hilâl, yeni ay.*

ḫandān: (< F.) gülen, şen, neşeli; çiçek açmış, açılmış.

ḫāne: (< F.) ev, mesken, hane; dörder mısradan meydana gelen manzum eserlerin her dörtlüğü || *beyit; gönül, yürek; âşık; su kabarcığı; Kâbe; vücut, beden; virane, harabe; cennet; gül bahçesi; can; din, iman; akıl, zihin.*

- **ḫāne-i cān**: (< F.) gönül evi; can evi || *Hz. Süleyman'ın tahtı.*
- **ḫāne-i evbāş**: (< F.) serseriler evi || *sarhoşlar evi, meyhane ~ dünya.*
- **ḫāne-i iblīs**: (< F.) şeytanın evi || *mûsikî aleti.*
- **ḫāne-i muḥkem-esās**: (< F.) sağlam temelli hane || *iman, inanç.*
- **ḫāne-i vīrān(e)**: (< F.) yıkılmış, harap olmuş, köhne ev || *bahar bahçesi; gönül, yürek; Zuhal'in köşkü; deniz, hasret denizi.*

ḫān-ḳāh: (< F.) tarikatın merkez durumundaki tekkesi, dergâh || *gönül, yürek; aşk, sevgi; dünya, yeryüzü; doğru yol, Hak yolu; marifet; alçak gönüllülük, tevazu; gam, keder.*

- **ḫān-ḳāh-ı ġam**: (< F.) gam dergâhı || *dünya, yeryüzü.*
- **ḫān-ḳāh-ı lā-yezāl**: (< F.) ebedî dergâh || *ahiret.*

ḫannān: (< Ar.) çok merhametli olan Allah; Kâbe'nin sütunlarından birinin adı || *caminin sütunu.***ḫannās-ı nās**: (< F.) insan şeytanı, şeytanlaşmış insan || *nefsine esir olmuş kimse.*

ḫānümān: (< F.) ev bark; mal mülk, zenginlik, servet || *akıl, fikir.*

ḫār: (< F.) diken; düşman, hasım || *övünme, gurur; dünya malı; lâm harfi; varlık, var olma; vücut, cisim, beden; benlik; el, başkası, yabancı; zalim kimse; cahil kimse; Âd kavmi; bela; keder, hüzün; kirpik; harami, eşkıya; mızrak; ok; balta; âşık.*

- **ḫār-ı muġaylān**: (< F.) deve dikeni, çölde yetişen bir tür dikenli çalı ∫ Bu dikenler, birleşerek devasa boyuta ulaşır ve çölde yolculuk yapanlar için büyük tehlike oluştururlardı. || *yatak; yastık.*
- **ḫār-ı rāh**: (< F.) yoldaki diken || *çer çöp, süprüntü.*
- **ḫār ü ḫes/ḫes ü ḫār**: (< F.) çer çöp, çalı çırpı kırıntısı || *cahil kimse; insan; haset eden kimse; arzularına kapılmış kimse; âşık.*

ḫar: (< F.) eşek || *rakip; kendisini bilmeyen, Allah'ı tanımayan kimse; cahil kimse.*

- **ḫar-gele**: (< F.) eşek sürüsü || *şarap içen serseriler ~ çengin sesi; çingenenin panayırı.*

ḫārā: (< F.) çok sert taş, mermer; düz renkli, üzerinde mermer damarlarına benzeyen dalgalar bulunan menevişli eski bir kumaş || *âşığın giysisi; yanık yarası.*

ḫarāb: (< Ar.) yıkık dökük, yerle bir edilmiş, viran; terkedilmiş, ıssız; yıkıntı, enkaz, harabe; hüzünlü, gamlı, kederli; bitkin düşmüş, perişan; körkütük sarhoş.

- **ḫarāb-ābād**: (< F.) yıkılmış yer, harap edilmiş yer, viranelik || *Dara'nın konağı; imparatorun sarayı; dünya, yeryüzü ~ hüzünler kulübesi; Hz. Yakub'un kulübesi.*

ḫarābāt ehli: meyhane ehli || *görünüşte meyhaneden çıkmayan hakikatte gönül ehli olan kimseler, rintler.*

ḫarābe: (< Ar.) yıkılmış veya yıkılmaya yüz tutmuş yapı veya şehir, virane || *gönül, yürek; zeamet, dirlik; dünya, yeryüzü.***ḫarām**: (< Ar.) dinin yasakladığı şey, helal olmayan şey || *şarap.***ḫarāmī**: (< Ar.) hırsız, haydut, yağmacı, yol kesen kimse || *göz; ecel, ölüm; derya, deniz; insanı Hak yolundan*

alıkoyan sohbet; aşk, sevgi; gam, keder; ayva tüyleri; diken; Kızılbaş; sevgili.

ḥarāret: (< Ar.) ısı, sıcaklık; aşk, sevgi; şevk, heves, coşku.

ḫardal: (< Ar.) hardal tanesi || *dünya, yeryüzü.***ḥarem**: (< Ar.) herkesin girmesine izin verilmeyen ve saygı duyulan yer; Müslüman evlerinde yabancı erkeklerin giremediği kadınlara mahsus bölüm; cami avlusu; Kâbe ve civarı || *Hz. İbrahim'in gül bahçesi; gönül, yürek.*

- **ḥarem-i ka'be**: (< F.) Kâbe || *Sultan Süleyman'ın eşiği.***ḥarf**: (< Ar.) dildeki sesleri gösteren işaretlerden her biri; söz, laf, kelime || *ilahî şarabın kadehi.*
- **ḥarf-i cer**: (< F.) cer harfi, Arap gramerinde kendi başlarına anlam ifade etmeyen fakat önüne geldikleri isme anlam katarak ismin sonunu esreli okutan ön eklerin her biri; sözü gereğinden fazla uzatan ifade, gereksiz söz; cer sözü, cer bahsi ∫ *bkz.* cer.

ḥarīr: (< Ar.) ipek elbise || *deniz, nazım denizi.*

ḥāriṣ: (< Ar.) çiftçi, köylü || *aşk gamı, aşk kederi.*

ḥarīṣ: (< Ar.) bir şeyi elde etmede aşırı derecede istekli olan, hırslı, tamahkâr, açgözlü.

ḫāṣ: (< Ar.) bir kimseye mahsus, özgü; saf, halis, katışıksız; seçkin, soylu, öne çıkan kimse veya topluluk.

ḥasan: bir şahıs adı, Hasan; Hindistanlı mutasavvıf ve şair, Hasan Dihlevî (ö. 1337 [?]) || *sevgili ~ şah, güzellik diyarının sultanı.***ḥasb-i ḥāl**: (< F.) hasbihâl, konuşup dertleşme, sohbet; hâl, durum; hâle uygun, gerektiği gibi || *Divan.*

ḥased: (< Ar.) başkasında olan bir nimeti çekememe, haset || *ateş, alev.***ḥasenāt**: (< Ar.) insanların iyiliği için yapılan hayırlı işler, iyilikler, güzellikler || *deniz, derya.*

ḥāṣıl: (< Ar.) olan, meydana çıkan, husule gelen; mahsul, ürün || *ten, vücut, beden.*

ḥasīb: (< Ar.) nesli temiz, meziyet sahibi, itibarlı (kimse) || *sevgili.*

ḥaṣīr: (< Ar.) saz ve kurumuş bitki saplarından örülmüş taban örtüsü, hasır || *yücelik basamağı.***ḥasret**: (< Ar.) kavuşma arzusu, özlem; ayrılık acısı, üzüntü, dert, gam, keder; aşk, sevgi; "Ah, vah, yazık!" manasında bir ünlem || *gece; ateş; derya, deniz.*

ḫaste: (< F.) hasta; yaralı || *(göz için) süzgün, baygın, mahmur; âşık; gönül, yürek; göz; Yaḥyā.*

- **ḫaste-i 'ışḳ**: (< F.) aşk hastası || *âşık.*

ḥasūd: (< Ar.) çok kıskanç, haset eden kimse || *çer çöp, süprüntü.***ḫaṭ**: (< Ar.) çizgi, yazı; satır; gençlerde yeni beliren sakal ve bıyık, ayva tüyleri; yazılı padişah buyruğu, ferman; sınır, kenar, uç || *alın yazısı, kader, yazgı; yüz örtüsü, peçe; gölge; sülüs yazısı; can otu; papağan; fitneci; asi, eşkıya; âşık; menekşe; çimenlik, çayırlık, bahçe; kırma hat; misk; mısra, dize; fesleğen; zincir; İsfahan sürmesi; göz bebeği; karınca ordusu; gölge, elin gölgesi; cahil kimse; mektup; beyit; bahar mevsimi; ashap, sahabe; harami, haydut; Allah'ın kudreti; insan; kanat; delil, senet; Hz. Hızır; Hz. Meryem; Kur'ân okuyan kimse; zırh.*

- **ḫaṭ-ı ter**: (< F.) yeni çıkmış ayva tüyleri || *yeniçeri.*
- **ḫaṭṭ-ı reyḥān**: (< F.) reyhan hat, İbni Bevvâb tarafından icat edildiği söylenen sülüs kalınlığında, gözü kapalı harfi olmayan ve genellikle mushaf yazımında kullanılan altı çeşit yazıdan biri; fesleğene benzeyen ayva tüyleri || *ölüm sebebi.*
- **ḫaṭṭ-ı sefīd**: (< F.) beyaz sakal || *nurdan yaprak; rahmet ayeti; güneş ışığı.*

ḫaṭā: (< Ar.) makbul olmayan iş, kusurlu davranış, kabahat; Çin'in misk ahularıyla meşhur Hatâ şehri ||

sevgilinin yanında onun adını anmak; âşığa sevgiliden başkasını anmak; güzellerin yüzünü açması.

ḫātem: (< Ar.) mühür, damga; üzerinde mühür bulunan yüzük, mühür yüzüğü; son, en son, sonuncu || *dudak; âşıkların başı; kadeh; yedi cihan, bütün dünya; kale; insan; cin; dünya, yeryüzü; İstanbul şehri.*

- **ḫātem-i ʻışḳ**: (< F.) aşkın mühürlü yüzüğü || *Hz. Süleyman'ın yüzüğü ~ sohbet halkası.*
- **ḫatmü'l-enbiyā**: nebilerin sonuncusu, Hz. Muhammed || *dudak.*

ḫāṭır: (< Ar.) akılda tutma yeteneği, zihin, hafıza; düşünce, fikir; gönül, yürek, kalp; hâl, hatır; bir kimsenin biri üzerindeki saygılı etkisi, itibar || *harap olmuş yer, viranelik; bülbül yuvası; hane, ev, mesken; levha, sayfa; harem; ayna; cennet.*

hātif: (< Ar.) gaipten seslenen melek; gaipten gelen ses; gözle görülmeyen manevî âlem, gayb.

- **hātif-i ġayb**: (< F.) gaipten seslenen melek; gaipten gelen ses || *ağız.*

ḥātim: (< Ar.) Arapların Tay kabilesinden cömertliğiyle meşhur olmuş İbn Abdullah b. Sa'd'ın lakabı, Hâtim-i Tâî || *âşık; sultan; devrin veziri, Semiz Ali Paşa.*

ḥavādiṯ: (< Ar.) hadiseler, olaylar, olup bitenler || *toplar, silahlar.***ḫavf**: (< Ar.) korku, endişe, heyecan, korkma; Allah'ın sevgisini kaybetmemek için kulu kötülüklerden meneden korku, Allah'ın azameti karşısında kulun kendi hâlinden utanma ve çekinme durumu || *kanat.*

ḥavrā: (< Ar.) huriler || *çiçekler.*

ḥayā: (< Ar.) utanma, sıkılma, mahcup olma; kızarma, yüzü kızarma; kulun kusurlarından dolayı Allah'tan utanması, kulluk görevlerini Allah'a layık görmemesi; ar, namus, edep || *nur.*

ḫayāl: (< Ar.) insanın kafasında tasarlayıp canlandırdığı şey, hayal, tasavvur; fikir, düşünce, görüş; rüya, düş; belli belirsiz görünen şey, gölge, karaltı; gölge oyunu; vehim, kuruntu || *güzel kimse; ayrılığı olmayan güzel; vuslat, kavuşma; kırmızı, ipek mendil; cisim, beden; nakkaş; gizli hazine; hayat suyu; güneş.*

- **ḫayālāt**: (< Ar.) fikirler, düşünceler; hayaller || *derya, deniz.*
- **ḫayāl-i ḫ̆āb**: (< F.) rüya, düş || *gerçekleşmesi mümkün olmayan hayal ~ vuslat âlemi, sevgiliye kavuşma; sevgilinin sohbeti.*
- **ḫayāl-i ḫāṣ**: (< F.) el değmemiş hayal || *paha biçilemez inci.*
- **ḫayāl-i yār**: (< F.) sevgilinin hayali || *ayrılığı olmayan güzel.*
- **ḫayāl-i ẓıll**: (< F.) gölge oyunu, Karagöz oyunu || *vücut, varlık.*

ḫayālī: (< Ar.) 16. yüzyılda yaşamış bir Osmanlı şairi, Ḫayālī Mehmed Bey (ö. 1557) || *karga; vurdumduymaz kimse.*

ḥayāt: (< Ar.) hayat, ömür; nefes, ruh, can; yaşama, canlı olma, dirilik || *dar geçit; nakit, akçe; ip, iplik; bağ, bent; top.*

- **ḥayāt ābı**: ölümsüzlük verdiğine inanılan efsanevî su, ebedilik suyu, bengisu ∫ *bkz.* āb-ı ḥayāt || *şiir, nazım; güneş çeşmesi; yanak; sevgili.*
- **ḥayāt ırmaġı**: hayat ırmağı || *lütuf, ihsan; yeniçeri maaşına yapılan zam.*

ḥaydar: (< Ar.) "aslan/yiğit, cesur" anlamında Hz. Ali'nin lakabı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

- **ḥaydar-ı kerrār**: (< F.) "döne döne düşmana saldıran aslan" manasında Hz. Ali'nin lakabı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

ḫayflar ol-: yazık olmak, boş yere zarar verilmek; zulmedilmek, haksızlık edilmek.**ḫayli**: (< F.) oldukça fazla, çokça, epey, pek, bunca, nice.

ḫayme: (< Ar.) çadır, otağ || *yedi kat gök; yıldız; karlı dağ; dünya, yeryüzü; kar.*

• **ḫayme-i dünyā**: (< F.) dünya çadırı || *iki başlı ejderha.***ḫayrān**: (< Ar.) bir kimse ya da bir şey karşısında hayranlık duyan kimse; aklı gitmiş, şaşırmış kimse, sersem; esrar sarhoşluğuyla kendinden geçmiş kimse; fenafillah yolunda hayret makamını aşan kimse || *âşık; dünyaya esir olan kimse; Hak yolcusu; Hz. Musa; akıl gözü; felek; cihan, herkes; gönül, yürek.*

• **ḫayrān ol-**: hayranlık duymak, kendinden geçmek; şaşkınlıktan donup kalmak, aklını yitirmek; fenafillah yolunda hayret makamını aşmak || *ibret almak.*

ḥayret: (< Ar.) şaşırıp kalma, şaşkınlık; hayranlık; bilmezlik, aymazlık, donukluk; hayret makamı, Allah'ı/sevgiliyi tanıyan ve O'nun tecellisine mazhar olan fakat bunu ifade edemeyen âşığın yaşadığı hâl, aşktan başı dönmüşlük, sersem ve sarhoş olma hâli || *meclis; deniz, derya; ateş; âlem, dünya; vadi.*

ḫayr: (< Ar.) her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan hâl ve iş; karşılık beklenilmeden yapılan iyilik, ihsan, lütuf || *güneş.*

• **ḫayr du'ā**: hayır dua || *sevgilinin küfrü.*

• **ḫayrü'l-āl**: (< Ar.) "hayırlı soy" manasına gelen ve Hz. Muhammed'in soyu için kullanılan bir ifade || *gonca; yanak.*

• **ḫayrü'l-beşer**: (< F.) insanların en hayırlısı || *sevgili; Hz. Muhammed.*

ḫayrāt: (< Ar.) iyilikler, hayırlı işler; hayır maksadıyla herkesin faydalanması için yapılan cami, köprü, çeşme gibi tesisler || *kapı; hayırlı evlat.*

ḥayvān: (< Ar.) hayvan; akılsız, ahmak, sersem; hayat, dirilik, canlılık || *dünyaya esir olan kimse.*

• **ḥayvān-ı mu'allem**: (< F.) eğitimli hayvan; eğitimli ahmak || *günah şarabına meyleden molla.*

• **ḥayvān-ı nāṭıḳ**: (< F.) insan, beşer; konuşan hayvan || *ahmak, akılsız, cahil kimse; yaratılışından haberdar olmayan kimse.*

ḫazā'inu'llāh: (< Ar.) Allah'ın hazineleri || *âşıklar.*

ḫazān: (< F.) sonbahar, güz; sararmış ve kurumuş yaprak || *ihtiyarlık, ömrün sonu; zalim kimse, hırsız; ayrılık, hicran.*

• **ḫazān yapraġı**: güz yaprağı || *dil; vücut, beden; Hz. Süleyman'ın tahtı; yürek, kalp; diş; kuş; aç insan.*

ḥāżır-cevāb: (< F.) gerektiğinde çok düşünmeden yerinde cevaplar bulup veren kimse; yankı, ses || *âşık ~ Mescid-i Aksa'nın her bir kubbesi; dağ.*

ḥażret: (< Ar.) şahıs veya kutsal varlıkların isimleriyle birlikte kullanılarak saygı ifade eden söz; yüce bir kimse ya da varlıktan bahsederken ismi yerine kullanılan ifade; kat, huzur, ön, yan || *sevgili; Allah; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

• **ḥażret-i eyyūb/ḥażret-i eyyūb-ı enṣārī̇**: (< F.) Ebû Eyyûb el-Ensârî (ö. 669), hicret sırasında Hz. Muhammed'i Medine'deki evinde misafir eden sahabe ∫ *bkz.* eyyūb-ı enṣārī̇.

• **ḥażret-i ḥaḳ**: (< F.) Hz. Allah, yüce Allah || *kadı, hakim.*

• **ḥażret-i ḥassān**: (< F.) Hz. Muhammed zamanında yaşamış ve Hz. Peygamber'in övgüsüne mazhar olmuş bir şair, Hassân bin Sâbit (ö. 680) || *Yaḥyā Bey.*

• **ḥażret-i 'īsā**: (< F.) kendisine İncil nazil olan dört büyük peygamberden biri || *güneş, kuşluk vakti güneşi.*

• **ḥażret-i 'izzet**: (< F.) ihtişam ve şeref sahibi sultan; eşsiz kudret sahibi olan Allah.

• **ḥażret-i mūsā**: (< F.) İsrâiloğulları'na gönderilen ve kendisine Tevrat indirilen peygamber, Hz. Musa || *Hz.*

Muhammed'in kapıcısı; ilim ve fazilet sahibi şeyh.

- **ḥażret-i ya'ḳūb**: (< F.) Hz. İbrahim'in torunu ve Hz. Yusuf'un babası olan İsrâiloğulları'ndan bir peygamber, Hz. Yakub || *Yaḥyā; âşık.*

hebā: (< Ar.) toz; boşa gitme, ziyan olma, yok olma.

hecr: (< Ar.) ayrılık, uzaklık, hicran || *ateş; oruç; kılıç; bela, dert, sıkıntı, keder.*

- **hecr āteşi**: ayrılık ateşi || *sıcak hava.*

hedef: (< Ar.) nişan alınan yer, vurulmak istenen hedef || *sine, bağır.*

hediyye: (< Ar.) armağan || *hidayet; dua.*

helāk: (< Ar.) öldürme, yok etme; perişan etme; perişan olmuş, kederli kimse || *âşık.*

- **helāk eyle-**: öldürmek, yok etmek, kan dökmek; perişan etmek.

hemān: (< F.) hiç vakit kaybetmeden, derhal, o anda; yaklaşık, benzer, tıpkı; yalnızca, ancak, sadece, tamamen; hep, daima, her zaman; o şekilde, öylece, bunun gibi; fakat, illâ, lakin; güya, sanki.

hem-dem: (< F.) samimi arkadaş, sırdaş, dost || *kitap; sevgili; selvi; gül; bela; Hz. Hızır; Eyyûb-ı Ensârî; âşık.*

hem-rāh: (< F.) yol arkadaşı, dost || *âşık; Yaḥyā; sevgili ~ iman.*

hemīşe: (< F.) daima, her zaman, hep; durmadan, aralıksız; hiçbir zaman.

hengāme-gīr: (< F.) gürültücü ve şamatacı kimse, şarlatan; meddah, hokkabaz || *âşık.*

her bār: her zaman, daima; hiçbir zaman, asla; her ne zaman; şüphesiz, elbette.

hergiz: (< F.) asla, hiç, hiçbir vakit, hiçbir şekilde.

hevā: (< Ar.) aşk, sevgi; heves, arzu, emel, hırs; nefis; hava, gökyüzü; yel, rüzgâr, fırtına; ses, nağme, âhenk, şarkı || *yüz, çehre; meclis.*

- **hevā-dār**: (< F.) hevesli, meyilli, tutkun, uçarı; havası bol olan.

hevāyī fişek: yakılarak havaya atılan ve patlayınca rengârenk ışıklar saçan donanma fişeği || *kahraman kimse.*

heves: (< Ar.) istek, arzu, meyil || *bağ, bahçe.*

hey: hey, ey, bre, bak a şeklinde bir ünlem.

hey'et: (< Ar.) dış görünüş, şekil, suret; hâl, durum, keyfiyet || *ağaç.*

heykel: (< Ar.) içinde çoğunlukla dua yazılı olan ya da sihirli olduğuna inanılan işaretler veya yazılar bulunan muska || *kayan yıldız; ateş.*

hezār: (< F.) bin; pek çok; bülbül || *şiir, gazel.*

ḥıddet: (< Ar.) öfke, kızgınlık; şiddetli hücum, saldırı, sertlik, şiddet, keskinlik.**ḫıl'at**: (< Ar.) iltifat veya mükâfat olarak giydirilen kıymetli kaftan || *levlâke lemâ; marifet, ilim.***ḥımār**: (< Ar.) eşek || *günah işleyen kimse.*

- **ḫımār-ı pelīd**: (< F.) pelit eşeği || *ayaktakımının ileri geleni.***ḥınnā**: (< Ar.) kına || *oyun ederek sevgilinin elini öpen kimse.*

ḫınzīr: (< Ar.) hınzır.

- **ḫınzīr çobanı**: hınzır çobanı || *asilerin komutanı.***ḫırlı**: terbiyesiz, saygısız, küstah; işe yaramaz, faydasız; kibirli, kendini beğenmiş.

ḫırmen: (< F.) harman, ekin yığını || *yanık yarası; vücut, beden; gönül, yürek; rahmet, merhamet; can; Eyyûb-ı Ensârî'nin kabri.*

- **ḫırmen-i du'ā**: (< F.) dua harmanı || *cami, mescit.*
- **ḫırmen-i raḥmet**: (< F.) rahmet harmanı || *caminin içi.*

ḫışm: (< F.) öfke, gazap, kızgınlık, hiddet, kızma.

ḫıṭāb-ı ġayb: (< F.) manevî âlemden gelen sesleniş || *söz, kelâm.*

ḫıżr: (< Ar.) hayat suyundan içip ölümsüzlüğe ulaştığına ve kul sıkışınca imdadına yetiştiğine inanılan zat ∫ Hızır'ın peygamber mi yoksa veli mi olduğu tartışmalıdır. Bir

rivayete göre İskender-i Zülkarneyn'in ordusunda askerdir. Karanlıklar ülkesinde İlyas'la birlikte hayat suyunu aramaya çıkar; bir pınarın kenarında oturmuş, pişmiş balıklarını yerlerken Hızır'ın elinden balığa bir damla su düşer. Balık birden canlanıp suya atlar, böylece onlar da kenarında oturdukları pınarın aradıkları hayat suyu olduğunu anlayıp pınardan kana kana içerler. Hızır'la İlyas daha sonra İskender'e haber vermişlerse de suyu bir daha bulamamışlardır. Hızır'ın denizde, İlyas'ın da karada insanların yardımına koştuğuna inanılır. || *sevgili; gönül, yürek; rehber, kılavuz; çimenlik, çayır; sancak; şeyh; ayva tüyleri; sine, göğüs; Yaḥyā; Eyyûb-ı Ensârî; devrin padişahı, Sultan Süleyman; devrin veziri, Kâsım Paşa.*

- **ḫıżr-ḫışāl**: (< F.) Hızır hasletli kimse || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **ḫıżr-ı nebī**: (< F.) Hz. Hızır ∫ *bkz.* ḫıżr || *dost, yoldaş; Sultan Süleyman'ın rehberi; yâr, sevgili; devrin padişahı, Sultan Murad.*

ḥicāb: (< Ar.) utanma, utangaçlık, mahcubiyet; utanç, ayıp, yüz karası, utanılacak durum; örtü, yüz örtüsü, peçe, perde; engel, mâni, set; gece, akşam; gizlenme, örtülme || *vücut, beden; beden bağı; nokta; mûsikî aleti; dünya meşguliyeti; deniz, derya; gaflet, gaflet elbisesi.*

- **ḥicāb-ı ẓulmānī**: (< F.) karanlık perde || *çalgıcıların mûsikî aletleri; gece.*

hicrān: (< Ar.) ayrılık, uzaklık || *ok; kusur, eksiklik; taş; semt, mahalle; gece, akşam; ölüm vaktindeki can acısı; gam, keder, tasa, dert; ateş, yangın; sıtma, humma; el; rüzgâr; deniz, derya.*

hidāyet: (< Ar.) doğru yol, Hak yolu; doğru yolu gösterme, rehberlik, yardım || *tekke, dergâh; mum, çerağ; güneş; nur; hediye, armağan.*

ḥikmet: (< Ar.) âlemin insanlar tarafından anlaşılamayan sırrı, sır; bilgelik, fazilet; âlemin sırrını kavrama ilmi, ilim; bir şeyin oluşundaki akıl erdirilemeyen sebep, vesile || *deniz, derya; deva, ilaç; Anka; el; şarap.*

- **ḥikmet kitābı**: hikmet kitabı || *Kur'ân ~ hâl ehli.*

hilāl: (< Ar.) ayın yeni doğduğu zaman yay şeklindeki durumu, yeni ay || *kaş; hizmetkâr; beden, vücut, cisim; âşık; saman çöpü; sevgili; ihtiyar kimse; güvercin; parmak; boy, endam; at nalı; hançer; kıymetli taş; kılıcın üzerindeki meneviş; ekmek dilimi; ağzını açmış felek; kılıç çeken kimse; elini uzatarak selam veren kimse; Kevser Irmağı; parlak yüzlü güzel; ak doğan; yiğit asker; altın kılıç; sancak alemi; Yaḥyā; Yaḥyā'nın oğulları.*

- **hilāl-ebrū**: (< F.) yay kaşlı güzel, hilâl kaşlı güzel || *sevgili ~ yeniçeri.*
- **hilāl-i 'īd**: (< F.) bayram hilâli || *kılıç.*
- **hilāl-i şevvāl**: (< F.) şevval hilâli, (şevval ayının ilk üç gününün Ramazan Bayramı olması nedeniyle) bayram hilâli || *Sultan Süleyman'ın kılıcı.*

ḥīle: (< Ar.) aldatmak amacıyla yapılan tertip, düzen; sihir || *söz, kelâm.*

himem: (< Ar.) himmetler, erenlerin manevî yardımı; iyilikler, ihsanlar, lütuflar || *deniz, derya.*

himmet: (< Ar.) erenlerin manevî yardımı; iyilik, yardım, ihsan, lütuf; çalışma, gayret, emek; gaye, niyet, arzu, istek; düşünce, fikir; bağışlayıcılık, yücelik, mağfiret sahibi olma || *Sidre; doğan; yıldız; fidan; Hüma kuşu; zulüm, cefa, eziyet; naz, işve, eda; at; seher vakti; gökyüzü, sema.*

hindī: (< F.) Hintli || *sümbül.*

hindū: (< F.) Hintli || *ben.*

ḥişār: (< Ar.) burç, kale duvarı; kale || *şeriat; tarikat; vücut, beden; kılıç; kalp, gönül; hale.*

ḥokka-bāz: (< F.) el çabukluğuyla hüner gösteren kimse, sihirbaz || *dudak.*

ḫor: (< F.) horlanmış, aşağılanmış, sefil, rezil, itibarsız (kimse) || *zerre; âşık.*

ḫoş: (< F.) duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, iyi, latif.**ḫoş geç-**: hoş vakit geçirmek, iyi yaşamak.

- **ḫoş gel-**: hoşuna gitmek, beğenmek; gelişiyle sefa getirmek.
- **ḫoş ol-**: hoş geçinmek, sefa bulmak, hâli iyi olmak, keyiflenmek.
- **ḫoş-reftār**: (< F.) nazlı nazlı salınan güzel, hoş yürüyüşlü güzel || *sevgili ~ kalem.*

ḫoten: (< F.) Doğu Türkistan'da misk ahularıyla meşhur bir şehir, Hatâ şehri.

hū: (< Ar.) hû yazısı (هو); "o" manasında "Allah" adı yerine kullanılan bir zamir, Allah'ın temaşası mümkün olmayan zatı ∫ Tekkelerde edilen dualarda dervişlerin Hû ismini söyleyerek Allah'ı anmaları bir gelenekti. || *ben.*

ḫūb: (< F.) güzel, hoş, zarif kimse; sevgili; yakışır, yaraşır, uygun, hoş, hoşça || *yıldız; mana, anlam; sevgilinin hayali; âşık; selvi; gonca; hilâl, yeni ay; ok; ekmek; Hz. Muhammed; devrin ileri geleni, Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi.*

- **ḫūb ḫaṭ**: güzel yazı || *menekşe bahçesi.*
- **ḫūblar kānı**: güzeller ocağı || *sevgilinin dükkânı.*
- **ḫūblar serveri**: güzeller öncüsü, güzeller sultanı || *sevgili ~ sultan; güneş; zalim kimse.*
- **ḫūb-rū**: (< F.) güzel yüzlü kimse || *sevgili ~ mum, kandil.*

ḫuceste-ḫışāl: (< F.) tabiatı uğurlu kimse, güzel huylu kimse || *devrin şeyhülislâmı, Ebüssuud Efendi.***ḫudā**: (< F.) Allah || *derya, deniz.*

ḫulḳ: (< Ar.) huy, yaratılış, tabiat; tavır, tutum, ahlâk || *hafif rüzgâr, esinti; güzel koku.*

- **ḫulḳ-ı ḥasen**: (F.) güzel yaradılışlı kimse || *sevgili.*

ḫum-ḫāne: (< F.) meyhane || *tekke, dergâh ~ vahdet, Allah'ın birliği.*

ḫūn: (< F.) kan || *şarap, isyan şarabı; gül suyu.*

- **ḫūn-ı şehīdān-ı kerbelā**: (< F.) Kerbelâ şehitlerinin kanı || *gözyaşı.*

ḫūnī: (< F.) kan dökücü, zalim, katil (kimse); kanlı, kana bulanmış || *göz; sevgili.*

ḫunkār: (< F.) Osmanlıda padişahlar için kullanılan unvan, sultan, hükümdar || *memduh.***ḥūr**: (< Ar.) cennet kızı, huri, ahu gözlü güzel || *sevgili; sancak; ok.*

- **ḥūr-ı cinān**: (<F.) cennet hurisi || *sevgili.*
- **ḥūr-ı 'īn**: (< F.) iri ve güzel gözlü huri || *sarı nergis.*
- **ḥūr-peyker**: (< F.) peri yüzlü güzel || *sevgili ~ saki.*
- **ḥūr-ṣıfat**: (< F.) huri gibi güzel kimse || *sevgili.*
- **ḥūrü'l-'īn**: (< Ar.) gözünün karası simsiyah, akı da bembeyaz olan huri || *sevgili.*

ḫūrşīd: (< F.) güneş || *sevgili; aşk, sevgi; ilim ve fazilet sahibi kimse; ihsan, lütuf; yüz, çehre; şiir, nazım; Burak; Allah'ın nuru; çeşme, pınar, kaynak; sultan, padişah; sancak; hayal, tasavvur; şeyh; saadet, mutluluk, bereket; Hz. Muhammed; tevazu sahibi kimse; bekçi, nöbetçi; şeyh; Yaḥyā.*

- **ḫūrşīd-i cihān**: (< F.) cihan güneşi || *sevgili; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **ḫūrşīd-i raḫşān**: (< F.) parlak güneş || *sevgili; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **ḫūrşīd-i tāb-dār**: (< F.) parlak güneş || *yüz, çehre; güzellik.*

• **ḫūrşīd-ṭal‘at**: (< F.) güneş yüzlü güzel, yüzü güneş gibi parlak ve güzel olan kimse || *sevgili.*

ḥurūf: (< Ar.) harfler || *zarf, kılıf; rükû eden kimse; secde eden kimse; kıyamda duran kimse; Allah'ı zikrederek Kâbe'ye yürüyen Yemen Arapları.***ḫusrev**: (< F.) hükümdar, padişah, sultan; Sâsânî Hükümdarı Hüsrev-i Pervîz, Hüsrev ü Şirin hikâyesinin erkek kahramanı; Hüsrev-i Dihlevî, Hindistan'da yaşamış Türk asıllı şair, tarihçi ve mutasavvıf (ö. 1325) || *sevgili; düşkün ve zavallı kimse; köle, esir, hizmetkâr; kapı kulu.*

• **ḫusrev-i devrān**: (< F.) devrin sultanı; devrin Hüsrev'i || *sevgili.*

• **ḫusrev-i ḫāver**: (< F.) Doğu'nun hükümdarı || *güneş ~ âleme sancak çeken kimse.*

• **ḫusrev-i ḫūbān**: (< F.) güzeller sultanı || *sevgili.*

• **ḫusrev-i mülk-i suḫan**: (< F.) söz yurdunun Hüsrev'i; söz yurdunun sultanı || *Yaḥyā Bey.*

• **ḫusrev-i şīrīn-kelām**: (< F.) tatlı dilli, şirin sözlü sultan || *sevgili.*

hūş: (< F.) akıl, şuur, idrak, anlayış, feraset, zihin || *kulak.*

ḫūşe-i engūr: (< F.) üzüm salkımı || *kıvılcım.*

ḫūşe-i ḫurmā: hurma salkımı || *satır.*

hūy u hāy: "vah, eyvah, vay, ah, medet, heyhat, yazık" manalarında acı ve üzüntü ifade eden bir ünlem, inleme, feryat.

ḥużūr: (< Ar.) gönül rahatlığı, kendini rahat ve memnun hissetme; önemli bir makamın veya kişinin bulunduğu yer, o makam veya şahsın önü, yanı || *ak doğan; kuş; bayram; karga.*

ḥüccet: (< Ar.) delil, belge, senet || *ayva tüyleri.*

hüdā: (< Ar.) hidayet, doğru yol, Hak yolu || *güneş; yıldız; sır, gizem.*

ḥükm: (< Ar.) emir, buyruk || *altın işlemeli kılıç.*

• **ḥükm-i şerī‘at**: (< F.) şeriat fermanı || *veli, eren.*

hümā: (< F.) cennet kuşu; Çin adalarında veya Kaf Dağı'nda yaşadığı kabul edilen efsanevî kuş, Hüma ∫ Hüma ayakları yere değmeden sürekli uçan, boz renkli, kanatları zümrüt yeşili, gölgesinin üzerine düştüğü kimsenin talihinin açılacağına inanılan, kutluluk sembolü bir kuştur. || *ruh, can; kaş; himmet, ihsan, lütuf; akıl, idrak; saltanat, sultanlık; güvercin; beyit; dua, yakarış; sevgili ~ av.*

• **hümā-pervāz**: (< F.) Hüma uçuşlu güzel || *sevgili.*

• **hümā-yı salṭanat**: (< F.) saltanatın Hüma'sı || *devrin padişahı, Yavuz Sultan Selim.*

hüner: (< F.) marifet, erdem, fazilet, ilim, irfan; bir işte gösterilen ustalık, maharet || *yüz, çehre; kılıç; yurt, ülke.*

hürmüz: (< F.) Umman Denizi'ni Basra Körfezi'ne bağlayan boğaz, Hürmüz Boğazı.

ḥüsn: (< Ar.) güzellik, hoşluk, letafet, zarafet, nezaket; güzel, iyi, hoş || *divan, mecmua; il, ülke, yurt, şehir; derya, deniz; meta, mal; cevher, maden; gökyüzü, sema; bağ, bahçe; Mısır ülkesi; üzerine yazı yazılan levha; cami; ayna; hazine, define; meydan, alan; gül bahçesi; kandil, mum, çıra; bina, yapı; Kerbelâ; Halil, Hz. İbrahim.*

ı

‘ıḳāl: (< Ar.) ayak bağı, bağ || *aklın ayak bağı, aklın engeli ~ Sultan Süleyman’ın methi.*

ırmaġ/ırmaḳ: akarsu, nehir; ayırmak, uzaklaştırmak || *marifet, ilim, irfan; gözyaşı; gönül, yürek; dilenci.*

‘ırż: (< Ar.) namus, şeref, haysiyet || *ev, hane.*

ışıġ/ışıḳ: bâtınî inançları benimseyen derviş, Kalenderî dervişi || *yanlış müsvedde; Ḫayālī Bey.*

- **ışıḳlar pulucı**: ışıklar soysuzu || *Ḫayālī Bey.*

‘ışḳ: (< Ar.) bir kimse veya bir şeye karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve bağlılık, aşk || *ateş; deniz, derya; hastalık, illet; semt, mahalle; zincir; ayak bağı, engel; ayna; sıtma harareti; dert, sıkıntı, gam, keder, eziyet, bela; şarap; bahar mevsimi; çalgıcı, ozan; tekke, dergâh; şeyh; güneş; kandil; yurt, ülke, diyar; ah dumanı; ak doğan; Kaf Dağı; tarikat yolu; at; saba rüzgârı; kadeh; yol; el; vadi; göz; Kâbe; gül bahçesi; fırtına, kasırga; yay; kılıç; âlemin sığınağı olan padişah; dağ, tepe; pehlivan, güreşçi; kavga, mücadele; dava; âlem, dünya; bina, yapı, eser; nur; tellal; bahir, vezin; sır, giz; cevher, kıymetli taş; remiz, gizli söz; kanat; okyanus, engin deniz; ok; imam; sevgili, dilber; kervan, kafile; ihsan, lütuf; hediye, armağan; ahiret yoldaşı, ahretlik; destan, hikâye; pazar, çarşı; gizli hazine; harami, haydut; menzil, okun eriştiği uzaklık; nakkaş; Burak; Cem’in kadehi.*

- **‘ışḳ āyeti**: aşk ayeti || *gizli sır.*
- **‘ışḳ-ı münīr**: (< F.) ilahî aşk || *görünmez kaza, bela; alın yazısı, kader.*

ıżṭırāb: (< Ar.) acı, üzüntü, sıkıntı, keder, eziyet, dert, bela; sarsılma, kımıldanma, hareket etme.

i

‘ibādet: (< Ar.) ibadet || *devrin sultanına edilen dua; padişahın methi; yârin fikri, sevgiliyi düşünme; bağ, bahçe, çimenlik.*

ibn-i kemāl: (< F.) Osmanlı şeyhülislâmı ve tarihçisi, Kemalpaşazâde Şemseddin Ahmed (ö. 1534) || *ilim denizinin incisi.*

ibrāhīm: (< Ar.) İbrahim Peygamber; Sultan Süleyman’ın sadrazamı Pargalı İbrahim Paşa (ö. 1536); bir şahıs adı ∫ Hz. İbrahim puthanedeki putları kırması nedeniyle Nemrut tarafından hazırlatılan büyük bir ateşe atılır; ancak Allah’ın emri ile ateş ona serinlik ve esenlik verir. Bazı kaynaklar onun ateşe atılınca gül bahçesine düştüğünü belirtir. Daha sonra Hz. İbrahim, Nemrut’un onun iman çağrısını kabul etmemesi üzerine ailesi ve kendine inananlarla birlikte Babil’i terk eder. Hakkında pek çok mucize bulunan peygamberin misafiri olmadan asla sofraya oturmadığı, misafiri olduğu zaman da her şeyin bollaştığı rivayet edilir; onun adının bereket ile anılması bundandır. || *sevgili, yâr; Kâbe; gül endamlı selvi.*

ibrāhīm pāşā: Sultan Süleyman’ın sadrazamı Pargalı İbrahim Paşa (ö. 1536) || *güneş, saltanat güneşi; saadet güneşi.*

ibrām: (< Ar.) can sıkacak derecede ısrar etme, zorlama, bıktırıncaya kadar üstüne düşme.

‘ibret: (< Ar.) bir olaydan çıkarılan ders, uyarı, ikaz || *göz.*

i‘cāz: (< Ar.) herkesi aciz bırakan şey, mucize; mucize sayılacak kadar düzgün söz söyleme, az sözle çok şey ifade etme, belagatin son mertebesi.

iç oğlanı: Osmanlıda saraylarda veya devlet hizmetlerinde kullanılmak üzere yetiştirilen genç || *yıldız.*

‘īd: (< Ar.) bayram || *gündüz; vuslat, kavuşma; huzur, gönül rahatlığı; yüz, çehre, sima.*

- **‘īd-i aḍḥā**: (< Ar.) Kurban Bayramı || *sevgilinin ayağı toprağına erişmek.*
- **‘īd-i ekber**: (< F.) büyük olaylar sebebiyle yapılan şenlik.
- **‘īd-i sa‘īd-i zāhidīn**: (< F.) Müslümanların kutlu bayramı || *caminin kalabalığı.*

idrāk: (< Ar.) anlama yeteneği, anlayış, kavrama; akıl, zihin, düşünce; ulaşma, erişme, içine alma || *kalem.*

idrīs: (< Ar.) Kur’ân-ı Kerim’de adı geçen peygamberlerden biri, Hz. İdris ∫ Kur’ân’da Hz. İdris’in şanının ve mekânının yüceliğinden bahsedilir, onun sabırlı ve sıdk sahibi bir peygamber olduğu haber verilir. Hz. Peygamber Miraç hadisesi sırasında onunla bazı rivayetlere göre ikinci, hadislerin çoğunluğuna göre ise dördüncü kat semada karşılaşmıştır.

‘ifrīt: (< Ar.) çok zararlı ve korkunç cin || *çok kötü ve zararlı kimse.*

iftiḫār: (< Ar.) haklı olarak övünme, övünç, gurur; şeref, şan duymaya sebep olan şey || *diken; düşman; burç.*

- **iftiḫār ėt-/eyle-**: övünmek, büyüklenmek; şeref duymak.

igen: çok, gayet, pek, ziyade, daha ziyade.

iḥrām: (< Ar.) hacıların giydikleri dikişsiz ve beyaz kıyafet || *kefen.*

iḥsān: (< Ar.) lütuf, cömertlik, iyilik; lütfedilen şey, bahşiş, hediye; bağışlama || *gül bahçesi; vuslat, kavuşma; cefa, eziyet; deniz, derya; güneş; sevgili; aşk ateşi; aşk, sevgi; gökyüzü, sema; burç; el; hayat ırmağı; padişahın methi; dayak.*

iḥtimāl: (< Ar.) varsayım, tahmin, olasılık; belirsizlik, şüphe, tereddüt.

- **iḥtimāl eyle-**: şüphe duymak, tereddüt etmek.

iḫtiṣāṣ: (< Ar.) kuvvetle bağlanma, bağlılık, sadakat; belli bir hususta

geniş bilgi ve tecrübe sahibi olma, ustalık, maharet || *devamlılık, ısrar.*

iḫtişām: (< Ar.) heybet, azamet, görkem || *dağ.*

iḫtiyār: (< Ar.) kendi isteğiyle hareket etme, iradesini kullanma; irade, güç, otorite; seçme, tercih etme; razı olma, kabul etme, katlanma; murat, istek, arzu, seçim, tercih; yaşlı kimse, ihtiyar || *dizgin, yular; kader, alın yazısı; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

iḥyā eyle-: (< Ar.) diriltmek, canlandırmak, hayat vermek; canına can katarcasına memnun etmek, sevindirmek; yeniden canlılık kazandırmak, ortaya çıkarmak; bayındır duruma getirmek, imar etmek.

iḳdām: (< Ar.) bir şeyi elde etmek için sabırla ve gayretle çalışma; çaba, gayret, özen || *tuzak, kapan.*

iki ayaġı çuḳurda bir eli ḳanda ol-: can çekişirken bile zulümden geri kalmamak.

iki cihān: iki dünya || *dünya ve ahiret.*

- **iki cihān faḫrı**: iki cihanın övüncü, iki cihanın iftihar kaynağı || *Hz. Muhammed.*
- **iki cihānı bir ḳadem ėt-/iki cihānı bir ḳadem eyle-**: iki cihanı bir adımda geçmek, küçük bir hareketle iki cihanı dolaşmak, bir anda çok uzaklara gitmek.
- **iki cihān sultānı**: iki cihanın sultanı || *Allah.*
- **iki cihānuŋ serveri**: iki cihanın sultanı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

iḳlīm: (< Ar.) ülke, memleket, diyar; eskilere göre yeryüzünün yaşanabilir yedi bölgesinden her biri || *gönül, yürek; ahiret; vücut, beden; aşk, sevgi; ilim, irfan, fazilet; sonsuzluk, ebediyet; güzellik, alımlılık, zarafet; nazım, şiir.*

- **iḳlīm-i beḳā**: (< F.) bekâ yurdu, fenâ makamında bulunanların yurdu.

ikrām ėt-/ikrām eyle-: ağırlamak, saygı göstermek, misafirperverlik gösterme; ihsanda bulunmak, cömertlik göstermek.

iḳrār: (< Ar.) kabul etme, tasdik, şahitlik; kararlılık, sağlamlık, sabit olma; itiraf etme, itiraf; söyleme, ifade etme; söz, vaat.

iksīr: (< Ar.) toprak ile madenleri altına çevirdiğine ve olağanüstü kuvveti olduğuna inanılan madde, kimya; ilahî tecelli hakkındaki bilgi, ariflerin iksiri || *ilim.*

- **iksīr-naẓar**: (< F.) nazarı hikmetli olan arif, hikmetle bakan kimse || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

‘ilāc: (< Ar.) hastalığı ya da yarayı iyileştirmek üzere kullanılan madde || *çare, deva; nergis; şarap kadehi; şarap, vuslat şarabı.*

ilāh: (< Ar.) Allah || *padişahlar padişahı.*

ilhām: (< Ar.) ruhta meydana gelen coşku, içe doğma; içe doğan şey, esin.

- **ilhām-ı rabbānī**: Allah tarafından ilahî feyz yoluyla seçkin kulların gönlüne doğan düşünce ve duygu || *söz, kelâm.*

illā: (< Ar.) “Lâilahe illâllah” kelime-i tevhidine işaret edip sadece Allah’ın var olduğunu ifade eden söz; -den başka, ancak, sadece.

‘illetle dirilen kişi miḥnetle cān vėrür: “Sahtekârlıkla yaşayan kişi acıyla can verir.” manasında bir atasözü.**‘ilm**: (< Ar.) bilgi, bilim, malumat; ilahî sırlara ait bilgi, irfan || *iksir; güneş; hayat suyu; ev, hane; tekke, dergâh; sancak; deniz, derya; kapı, eşik; beyan, sözü güzel ve yerinde ifade etme.*

- **‘ilm-i ma‘rifet**: (< F.) marifet ilmi || *pınar, kaynak, su.*

iltifāt: (< Ar.) gönlünü alma, güler yüz gösterme, hatırını sorma, ilgilenme; hürmet, saygı, ikram; yüzünü çevirip bakma, başını döndürme.

ilyās: (< Ar.) İsrâiloğulları’na gönderilen bir peygamber, Hz. İlyas;

bir şahıs adı ∫ Rivayete göre Hz. İlyas kavmi yüzünden çok sıkıntı çekince Allah ondan bir şehre gitmesini ve orada ne görürse korkmadan binmesini ister. İlyas Peygamber de orada ateşten bir ata binip gözden kaybolur. Onun böylece göğe çekildiğine inanılır. Ayrıca Hızır ile birlikte hayat suyunu bulanın da Hz. İlyas olduğu kabul edilir. || *sevgili; Eyyûb-ı Ensârî.*

imām: (< Ar.) cemaatle namaz kıldıran kimse; baş, reis, önder, lider || *sevgili; göz; rint; aşk, sevgi.*

- **imām-ı a'ẓam/imām-ı ḥanefī**: (< F.) Hanefi mezhebinin imamı, Ebû Hanife (ö. 767) || *ümmetin kandili; göz.*
- **imāmü'l-enbiyā**: (< Ar.) peygamberlerin önderi || *Hz. Muhammed.*
- **imāmü'l-ḳıbleteyn**: (< Ar.) iki kıblenin imamı, Kâbe ve Mescid-i Aksa'nın imamı || *Hz. Muhammed.*

īmān: (< Ar.) Allah'a inanma, inanç || *ahiret yoldaşı; saadet; devrin padişahı, Sultan Süleyman; sevgili ~ dost, yol arkadaşı.*

- **īmān ehli**: imanı kuvvetli kimse, inançlı kimse || *âşık.*

'imāret: (< Ar.) bayındır ve mamur etme, imar etme; bulunduğu yeri bayındır duruma getiren medrese, hastane, türbe gibi yapı; yurt, memleket, beylik, saltanat || *gönül, yürek; göz.*

imkān: (< Ar.) mümkün olma, olabilirlik, olanak; güç, kudret || *deniz, derya.*

'inād: (< Ar.) vazgeçmeme, direnme, karşı çıkma; itaatsizlik, inatçılık, asilik, hırçınlık; isyan, ayaklanma || *göz.*

in'ām: (< Ar.) lütuf, ihsan, iyilik; yeniçeri aylıklarına yapılan zam || *hayat ırmağı; pınar.***'inān**: (< Ar.) dizgin, gem, yular || *irade.*

- **'inān-ı iḫtiyār elden git-**: iradesini, kaybetmek, dizgileri kaptırmak, kendine hakim olamamak.

'ināyet: (< Ar.) lütuf, ihsan, iyilik, yardım || *göz.*

in'izāl: (< Ar.) kendi isteğiyle bir köşeye çekilme, uzleti seçme || *göz.*

inkār: (< Ar.) kabul etmeme, tanımama, yok sayma || *kale, hisar.*

ins: (< Ar.) insan, beşer || *mühür.*

insān: (< Ar.) beşer, insan || *âşık; köle, ihsan kölesi; bina, yapı.*

inşā: (< Ar.) yazı, eser || *bahar mevsimi, sevinç baharı.*

ip: iplik, sicim.

- **ipe ur-**: ipe dizmek; değer vermek, kıymetli görmek.

i'rāb: (< Ar.) Arap ve Osmanlı alfabelerinde harflerin nasıl seslendirileceğini göstermek için üstlerine veya altlarına konan işaretler, hareke || *cübbe; sarık.*

irem: (< Ar.) İrem bağı, Şam veya Yemen'de Âd kavminin kralı Şeddad tarafından tanrılık iddiasıyla cenneti yeryüzünde kurmak için yaptırılan ve Allah'ın gönderdiği bir tufanla yerle bir edilen bahçe || *vuslat, kavuşma; dünya, yeryüzü.*

'irfān: (< Ar.) dervişlerin ilahî hakikatleri tadarak ilham ve manevî tecrübeyle elde ettikleri bilgi, marifet; varlığın hakikatine tefekkür ve ilham yoluyla vâkıf olma || *göz.*

irgür-: eriştirmek, ulaştırmak, yetirmek.

'īsā/'īsī: (< Ar.) İsrâiloğulları'nın son peygamberi, Hz. İsa; bir şahıs adı ∫ Hz. İsa, bir mucize olarak babasız dünyaya gelmiş ve bebekken konuşmuştur. O, Cebrail'in Meryem'e üflediği ruhtur; bu nedenle dokunduğuna can verir, ölüleri diriltir. Kavminin onu çarmıha germek istemesi üzerine onun melekler tarafından dördüncü kat göğe çekilidiğine, kıyamete yakın

Şam'a inip insanları İslâm'a davet edeceğine inanılır. || *dudak; sevgili ~ güneş.*

- **'Īsā-dehān**: (< F.) İsa ağızlı güzel, ağzı Hz. İsa'nın ağzı gibi hayat bağışlayan güzel || *sevgili ~ can.*
- **'Īsā-leb**: (< F.) İsa dudaklı güzel, dudakları Hz. İsa'nın dudakları gibi hayat bağışlayan güzel || *sevgili.*
- **'Īsā-nefes**: (< F.) İsa nefesli (güzel), nefesi Hz. İsa'nın nefesi gibi hayat ve şifa veren (güzel) || *sevgili.*
- **'Īsī-dem**: (< F.) İsa nefesli kimse, nefesi Hz. İsa'nın nefesi gibi hayat ve şifa veren kimse || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

ishāḳ: (< Ar.) Hz. İbrahim'in ikinci oğlu olan peygamber.

iskender/sikender: Makedonya kralı Filip'in oğlu Büyük İskender (ö. m.ö. 323), Aristo tarafından yetiştirilen ve cihanı gösteren aynanın sahibi olan hükümdar; Yemen hükümdarının oğlu olan İskender-i Zülkarneyn; şairleri himaye etmesiyle bilinen nüfuz ve hüner sahibi bir devlet adamı, düşmanlarının fitnelerine inanan Veziriazam İbrahim Paşa'nın hileleriyle önce azledilip sonra da asılarak idam edilen Defterdar İskender Çelebi (ö. 1535) ∫ İskender-i Zülkarneyn Kur'ân'da adı geçen ve peygamber olduğu rivayet edilen kişidir. Hızır'la birlikte karanlıklar ülkesine hayat suyunu aramaya gitmiştir. Edebî kaynaklara göre Ye'cuc ve Me'cuc kavminin yayılmasını önlemek için Çin Seddi'ni yaptırmıştır. Osmanlı şiirinde Büyük İskender ile karıştırılmış, onunla ilgili menkıbeler de Büyük İskender'e isnat edilmiştir. || *köle, esir, hizmetkâr; kapı kulu.*

- **iskender-i devrān**: (< F.) devrin İskender'i || *Yaḥyā.*
- **sikender-i s̲ānī**: (< F.) ikinci İskender, İskender'in varisi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman; devrin veziri, Semiz Ali Paşa.*
- **iskender-i zemāne**: (< F.) devrin İskender'i || *devrin ileri geleni, Defterdar İskender Çelebi.*
- **sikender-liḳā**: (< F.) İskender çehreli kimse || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

islām: (< Ar.) İslâm dini, Müslümanlık || *kılıç.*

ism-i a'ẓam: (< F.) Allah'ın en büyük ismi, Allah'ın Kur'ân'da geçip doksan dokuzu esmâ-i hüsnâ olarak bilinen yüz adından açıkça bildirilmemiş olan en büyüğü ve en tesirlisi || *sevgilinin adı.*

iste-: özlemek, arzulamak, dilemek, tamah etmek; gerekmek, lazım gelmek, ihtiyaç duymak; gelmesini istemek, çağırmak; aramak, bulmaya çalışmak || *kabul etmek, tanımak; itibar etmek, değer vermek.*

istepān: (< Yun.) başa takılan çelenk, çiçeklerden yapılan halka şeklindeki taç ∫ İfadenin Yunanca "στεφανι/stefani" kelimesinden türetilmiş olması muhtemeldir. || *takke.*

istiġfār: (< Ar.) Allah'tan günahlarının bağışlanmasını dileme, tövbe etme || *derya, deniz.*

istiġnā: (< Ar.) işve, naz, nazlanma; övünme, büyüklenme, kibir; özgür olma, kayıtsızlık, ilgisizlik; elde olana kanaat edip fazlasını istememe, yetinme, tokgözlülük, gönül tokluğu; memnuniyet, hoşnutluk; saygı gösterip ikram etme, ağırlama.

istikbār: (< Ar.) gurur, kibir, kibirlenme, büyüklük taslama || *yük, ağırlık.*

'iṣyān: (< Ar.) baş kaldırma, itaatsizlik, asilik; günah, kusur, suç || *şarap; ateş; göz; ok; toz; yük.*

iş ėt-: zarara sokmak, kötülük yapmak.

işini temām ḳıl-: işini bitirmek, öldürmek.

işi temām ol-: işi bitmek, işi sona ermek; işe yarar durumu kalmamak, hâli gücü kalmamak.

ʻişret: (< Ar.) zevk, sefa, eğlence, sohbet, ziyafet; içki içme || *kilit.*

iştiyāḳ: (< Ar.) aşk, arzu, heves, hasret, özlem || *ateş.*

ʻişve-pesend: (< F.) nazı ve edası hoşa giden güzel || *sevgili.*

it: köpek || *âşık; rakip; engel, âşıkla sevgili dışında kalan herkes; afyon düşkünü, gafil kimse.*

ʻitāb: (< Ar.) azarlama, paylama, azar || *saba rüzgârı; tatlı ve latif su; engel; şiddetli rüzgâr, fırtına.*

iʻtibār: (< Ar.) ibret alma, ders alma, ibret; saygı ve değer görme; hatırı sayılır olma, şeref, haysiyet, saygı, yüz aklığı; gerçekte varlığı olmayan, vehimden ibaret olan, izafî, geçerliliği şartlara bağlı olan; güven, inanç || *yük, ağırlık; göz.*

iʻtiḳād: (< Ar.) gönülden tasdik ederek inanma, güvenme, iman; inanç, güven || *sağlam temelli hane; göz.*

- **iʻtiḳād ėt-**: inanmak, güvenmek.

iʻtikāf: (< Ar.) bir yere çekilip ibadetle meşgul olma, dünyadan elini eteğini çekme, uzlet || *Kaf Dağı; Mescid-i Aksa.*

ittiḥād: (< Ar.) ittifak etme, aynı fikirde olma, birlik; dostluk, arkadaşlık; kulun benliğinin Allah'ın varlığında yok olması, insanın Hak'la bir olması.

- **ittiḥād eyle-**: bir olmak, birlik olmak, ittifak etmek, aynı fikirde olmak; dostluk kurmak, arkadaşlık etmek; Allah'ın varlığında yok olmak, Hak'la bir olmak.

ʻizār: (< Ar.) yanak; yüz || *gül; güneş; gonca yaprağı.*

ʻizz/ʻizzet: (< Ar.) ihtişam, büyüklük, saygınlık, şeref, şan, itibar, güç, kuvvet; hürmet, saygı, ikram; güçlü, kuvvetli, yetkili, itibarlı olma || *göz; deniz, derya; sevgilinin bulunduğu yer; meyve, yemiş; çevik at; gökyüzü, sema; taht; sancak; doruk, zirve; Mısır; güneş.*

j

jāle: (< F.) sabahları yaprak ve çimenlerin üzerinde görülen su damlası, çiy tanesi, şebnem || *nefsinin arzusuna kapılan kimse; inci tanesi; gözyaşı; Safevi şehzadesi, Elkas Mirza.*

k

ḳabā: (< Ar.) önü açık ve düğmesiz üste giyilen bir çeşit elbise, kaftan, cübbe || *lale yaprağı; riya elbisesi; kılıcın kını; gurbet gecesi; gurbet karanlığı; gülün yeşil yaprağı; ayrılık ateşi.*

ḳabaġ: su kabağı || *göz.*

ka'be/ka'betu'llāh: (< Ar.) Müslümanların kıblesi, Mekke'de Harem-i Şerif'in ortasında bulunan mukaddes bina || *sevgili; ev, hane; vücut, beden; kapı, eşik; maksut, emel, istek; halktan uzlet eden kimse; kâmil mürşit; aşk, sevgi; gönül, yürek; siyahlar giymiş şeyh; cömert kimse; ben; sevgilinin mahallesi; Hz. Muhammed'in kapısı; Hz. Muhammed; gökyüzü, sema; vücut, beden; mühür, tuğra; eğlence meclisi; yüz, çehre; cami avlusu; makam, huzur, kat; Sultan Süleyman'ın eşiği; Divan.*

- **ka'be ḥaḳḳı**: "Kâbe'ye yemin olsun ki" anlamında bir yemin sözü.
- **ka'be-i cān**: (< F.) gönlün Kâbe'si || *cami.*
- **ka'be-i kerem**: (< F.) kerem Kâbe'si || *devrin ileri geleni, Defterdar İskender Çelebi.*
- **ka'be-i kūyı**: (sevgilinin) mahallesinin Kâbe'si || *halkın selamet semti.*
- **ka'be-i maḳṣūd**: (< F.) emel Kâbe'si || *sevgili; irfan sahibi şeyhin vücudu; sevgilinin kapısı; âşık.*
- **ka'be-i recā**: (< F.) emel Kâbe'si || *devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*
- **ka'be-i s̲ānī̲**: (< F.) ikinci Kâbe || *Ayasofya suyu.*
- **ka'be-i 'uşşāḳ**: (< F.) âşıkların Kâbe'si || *sevgilinin kapısı.*
- **ka'be sulṭānı**: Kâbe'nin sultanı || *devrin padişahı, Yavuz Sultan Selim.*

ḳābiliyyet: (< Ar.) kudret, kuvvet, mecal; imkân, ihtimal.

ḳabr: (< Ar.) kabir, mezar || *selamet yurdu; cennet; dil; nur; cehennem; kuyu.*

ḳaçan: her ne zaman, ne vakit, ne zaman ki.

ḳad: (< Ar.) boy, endam || *dâl harfi; kemane; dal, ağaç dalı; elif harfi; selvi ağacı; lâm harfi; yay; hilâl, yeni ay; fidan; gül fidanı; halka.*

ḳadeḥ: (< Ar.) şarap içmekte kullanılan bardak, kadeh || *ayna, İskender'in aynası.*

ḳāḍı: (< Ar.) halk arasındaki anlaşmazlıkları ve davaları halletmek üzere devlet tarafından görevlendirilen kimse, hakim || *yüce Allah.***ḳādir ol-**: muktedir olmak, güç yetirmek, elinden gelmek.

ḳādir olma-: gücü yetmemek, güç yetirememek, elinden gelmemek.

ḳadr: (< Ar.) değer, kıymet, önem; itibar, şeref, yücelik, güç, asalet; makam, mertebe, derece; Kadir gecesi; ölçü, miktar || *âşığın gecesi; sevgili; köşk, saray; sofa; Hz. Muhammed.*

- **ḳadir gėcesi**: Kur'ân'ın indirilmeye başlandığı gece, Kadir gecesi || *yazının karası.*
- **ḳadre ėr-**: şeref bulmak, yücelmek; Kadir gecesine ulaşmak ∫ Bu ibare, "Âb-ı revân ve nehr" ifadeleriyle birlikte geçtiği beyitlerde Kadir gecesinde akarsuların akmadığı yönündeki inanış bağlamında değerlendirilmelidir.

ḳāf: (< Ar.) Kaf Dağı, Anka'nın ardında yaşadığı kabul edilen dağ, yeryüzünü çepeçevre kuşattığına ve aşılmasının imkânsız olduğuna inanılan dağlar zinciri; Osmanlı alfabesinin yirmi dördüncü harfi (ق) || *âşık; aşk, sevgi; hakikat makamı; göz; tarikat, tasavvuf yolu; ayrılık, hicran; kanaat, azla yetinme; takva, ibadet; vücut, beden; uzlet; devrin padişahı, Sultan Murad; devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*

- **ḳāf-ı murāḳıb**: (< F.) murâkıb'ın kâf harfi; cezbe hâlinin Kaf Dağı || *baş, kafa.*

• **ḳāf-ı ṭā'at**: (< F.) takvanın Kaf Dağı || *gönül, yürek.*

ḳafes: (< Ar.) kaçmalarını önlemek için hayvanların içine kapatıldığı aralıklı dizilmiş çubuklardan yapılan mahfaza || *beden, vücut; çengin telleri; mescit; dünyanın dört bir yanı; Divan.*

ḳāfile: (< Ar.) kervan; kafile, topluluk || *nehir, ırmak; satırlar.*

kāfiye: (< Ar.) İbnü'l-Hâcib'in (ö. 1249) Arap nahvine dair meşhur eseri.

ḳaftān: (< F.) kaftan || *gül yaprağı.*

ḳāfūr: (< Ar.) Çin ile Hindistan'da yetişen kâfur ağacından elde edilen ve hekimlikte kullanılan bir madde ∫ Beyaz ve yarı saydam olan kafur, kolay parçalanabilen güzel kokulu bir maddedir ve bozulmaması için karabiberle birlikte saklanır. || *yanak.*

kāh: (< F.) saman çöpü, saman || *âşık; hilâl; yer, zemin; gök, sema.*

ḳahr: (< Ar.) insanın içine işleyen derin üzüntü, keder, sıkıntı; perişan etme, helak etme || *yük, ağırlık; kılıç; el; şiddetli rüzgâr, fırtına.*

ḳahramān/ḳahramān-ı ḳātil: (< F.) üç yaşındayken devler tarafından Kaf Dağı'na kaçırılan ve on dört yaşında devleri yenerek hakikati öğrenen yaptığı savaşlarla meşhur olmuş Şehname kahramanı || *âşık; kul, esir, köle; devrin ileri geleni, Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi.*

ḳā'il: (< Ar.) razı olmuş, rıza göstermiş, kabul etmiş; beğenmiş, makbul tutmuş, uygun görmüş; inanmış; söyleyen, sözü nakleden.

kā'ināt: (< Ar.) yaratılmışların hepsi, âlem, evren; dünya, yeryüzü; herkes, bütün insanlar || *saray, köşk; gönül, yürek; kul, köle.*

ḳaḳı-: öfkelenmek, kızmak; sert sözlerle paylamak, azarlamak.

kākül: (< F.) alna düşen kısa saç demeti, perçem, saç buklesi || *sümbül, cennet sümbülü; dil bağı; Şam, vuslat Şam'ı; gece, vuslat gecesi; önde gelen seçkin kimse; lider, komutan, başbuğ; mıstar; duman; amber; sevgilinin kaşıyla gamzesine fitneler öğreten kimse; tuğ; âşık; tuzak, kapan; rakip ~ kara yüzlü, uğursuz kimse.*

ḳāl: (< Ar.) söz, laf.**ḳāl ehli**: sözünde durmayan kimseler, söyledikleri yalnız sözde kalan kimseler.

• **ḳāl eyle-**: söz söylemek; maden külçelerini eriterek içindeki maddeleri ayırmak, arıtmak, saflaştırmak.

ḳal-: durmak; (bir yerde) olmak, bulunmak; ... içinde olmak; bırakılmış olmak; var durumda olmak, mevcut bulunmak; sadece ondan ibaret olmak; bir şeyden mahrum olmak, yapacağı şeyi yapamamak; kırılmak, gücenmek, kızmak.**ḳal'a**: (< Ar.) bir yerin korunması için yapılan yüksek duvarlı, burçlu, mazgallı, sağlam yapı, kale, hisar || *beden, vücut, cisim; inkâr, kabul etmeme; mühür; karga yuvası; şahin yuvası.*

ḳalafat: (< Yun.) gemilerde kaplama ve döşeme tahtalarını üstlerine sıcak zift dökmek suretiyle su geçirmez duruma getirme işi.**ḳalb**: (< Ar.) kan dolaşımını sağlayan organ, kalp; duyguların kaynağı olduğu kabul edilen insanın manevî varlığının merkezi, gönül, yürek; sahte, düzme, taklit; yalancı, iki yüzlü, riyakâr; ikiyüzlülük, sahtelik, riya; ordunun merkezi || *ev, hane; maden külçesi; demir; ayna; akçe, para; yazı; saray, köşk; Kâbe; su; gül bahçesi; feza; derya, deniz; sırça; güneş; hisar, kale.*

ḳāleb: (< Ar.) beden, vücut, cisim; kalıp, şekil || *makta beyti.*

• **ḳāleb-i bī-rūḥ**: (< F.) ruhsuz beden || *sonunda Yaḥyā'sı olmayan şiir.*

• **ḳāleb-i dīvār**: (< F.) duvar kalıbı || *ten, beden, cisim.*

ḳalem: (< Ar.) yazı âleti, kalem || *gönül dili; kanlı gözyaşları döken kimse; deli;*

âşık; göz; yakasını yırtan kimse; kayan yıldız; parmak; tercüman.

- **ḳalem çal-**: yazmak, kalem oynatmak.

ḳalender: (< F.) dünyaya meyletmeyen alçak gönüllü derviş; İran'da ortaya çıkarak Anadolu'ya yayılan ve epey taraftar bulmuş Kalenderî tarikatının mensubu olan gezginci derviş ∫ Batınî fikirlere sahip olan Kalenderîler, yalnızca dinin farzlarını yerine getirirler. Saç, sakal, bıyık ve kaşları kazınmış bir hâlde gezer; kulaklarına halkalar takarlar. Toplu hâlde davul ve nefir sesleri arasında, ellerinde bayraklarıyla şehir şehir dolaşırlar. Ayrıca başlarına on iki terkli sivri keçe külâh geçirirler. || *âşık.*

ḳalḳan: kalkan || *cami kubbesi; sine, göğüs; sayfa, feleğin her bir sayfası.***ḳālū belā**: (< Ar.) Kur'ân-ı Kerim'de A'raf Sûresi 172. ayette bildirildiği üzere Allah'ın ruhları yarattıktan sonra "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" diye sorması üzerine ruhların "Evet, sen bizim Rabbimizsin!" diyerek Allah'ı tasdik ettikleri cevapta geçen ve ezel meclisine işaret eden "Evet dediler!" anlamındaki ifade; çok eski zaman, ezel.

ḳalyete: (< İt.) özellikle takip hizmetinde kullanılan 19-24 oturaklı çektiri türünden bir savaş gemisi || *beden, vücut.*

ḳamer: (< Ar.) ay || *sevgilinin yanağını görünce utanıp sıkılan kimse; yüz, çehre; sevgili; ekmek; ben; yaldızlı tuğra; gümüş para; alın; taç; güzel kimse.*

- **ḳamer-çihre**: ay yüzlü güzel, yüzü ay gibi güzel kimse || *sevgili.*
- **ḳamer-fer**: (< F.) ay ışığı, ay aydınlığı || *sevgili.*
- **ḳamer-liḳā**: (< F.) ay yüzlü güzel, yüzü ay gibi parlak ve güzel kimse || *sevgili; şeyh; devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*
- **ḳamer-peyker**: (< F.) ay yüzlü güzel || *sevgili ~ salınan selvi.*
- **ḳamer-ṭal'at**: (< F.) ay yüzlü güzel, yüzü ay gibi güzel kimse || *sevgili ~ saadet, talih.*
- **ḳamer-veş**: (< F.) ay gibi güzel, ay benzeri güzel || *sevgili.*

ḳāmet: (< Ar.) boy, endam; beden, vücut, cisim; boy yüceliği; başlama || *dâl harfi; çeng; yay; mühür, aşkın mührü; selvi ağacı; sanavber ağacı; fidan; âhir zaman; kıyamet; hamt sancağı; yıkılmakta olan eski bina; sancak; halka; hilâl, yeni ay; elif harfi; Arş; sığınak, korunak; Tuba ağacı; lâm harfi; kıyamet günü; Sidre makamı; Sidre ağacı; delil, kanıt; nurdan mektup.*

- **ḳāmet getür-**: namaza kalkılması için ezana "Kad kâmeti's-salâ/Namaz başladı." cümlesi ilave edilerek ezan okumak; davranmak, kalkışmak, niyetlenmek.
- **ḳāmeti bālā**: uzun boylu güzel || *sevgili.*
- **ḳāmeti dil-cū**: (< F.) boyu gönül çeken güzel || *sevgili.*
- **ḳāmet-i dil-cū**: (< F.) gönül çeken boy || *sevgili.*
- **ḳāmeti mevzūn**: boyu düzgün kimse, düzgün boylu güzel || *sevgili ~ Altun Baş; kalem.*

kāmil: (< Ar.) noksansız, tam, bütün; usta, mahir, ehil; ilim ve marifet sahibi, manevî meziyetleri bakımından belli bir olgunluğa erişmiş (kimse) || *âşık; mürşit, şeyh; gül; Yaḥyā; devrin padişahı, Sultan Murad; devrin veziri, Arslan Paşa.*

- **kāmil-i ḥaḳ**: (< F.) Hak katında makbul olan ilim ve fazilet sahibi kimse || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **kāmil-i mülk-i kemāl**: (< F.) ilim ve fazilet yurdunun efendisi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

ḳamu: bütün, her, cümle; herkes, hepsi, tamamı; tamamen, bütünüyle, baştan sona, hep; hep birlikte, hep birden.

kān: (< F.) bir şeyin çok bol bulunduğu yer veya kimse, kaynak, memba, ocak; değerli taş, maden, cevher; maden ocağı.

- **kān-ı ʻatā**: (< F.) lütuf kaynağı || *Hz. Muhammed.*
- **kān-ı cūd**: (< F.) cömertlik kaynağı || *devrin veziri; devrin ileri geleni, Defterdar İskender Çelebi, Arslan Paşa.*
- **kān-ı dīn**: (< F.) iman kaynağı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **kān-ı iḥsān**: (< F.) ihsan kaynağı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman ~ güneş.*
- **kān-ı kemāl**: (< F.) ilim ve fazilet kaynağı || *devrin ileri geleni, Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi.*
- **kān-ı kerem**: (< F.) cömertlik kaynağı || *devrin veziri, Semiz Ali Paşa; devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*
- **kān-ı ṣafā**: (< F.) neşe ve huzur kaynağı || *cami.*
- **kān-ı seḫā**: (< F.) cömertlik kaynağı || *Hz. Ali; devrin padişahı, Sultan Süleyman; devrin veziri, Mustafa Paşa.*
- **kān-ı vefā**: (< F.) vefa kaynağı || *sevgili.*

ḳan: damarların içinde dolaşan kırmızı renkli sıvı, kan; öldürme, katletme, helak etme || *kanlı gözyaşı; şarap; kırmızı mürekkep; mendil; su; şafak; yağmur.*

- **ḳana gir-**: kan dökmek, öldürmek; günaha girmek; aldatmak, kandırmak.
- **ḳan aġla-/ḳanlar aġla-**: çok üzülmek, kederlenmek; şikayet etmek, yakınmak, sitem etmek; kanlı gözyaşları dökmek || *(mum) damla damla erimek; (yaradan) kan sızmak, kanamak; (bülbül) şakımak.*
- **ḳan ėt-**: kan dökmek, öldürmek, katlemek.
- **ḳan ḥayrān**: şarap düşkünü; esrar sarhoşluğuyla donuklaşmış, şaşırmış, kendinden geçmiş kimse || *şeytanın soytarısı; şeytan.*
- **ḳanı çıḳma-**: gıkı çıkmamak, hiç sesi çıkmamak, yakınmamak, şikayet etmemek.
- **ḳanı ḳuru-**: üzerindeki kanı kurumak; perişan olmak, bitkin düşmek.
- **ḳanlu yaş**: kanlı gözyaşı || *şarap; Kızılbaş; gül renkli elbise; su; ateşten zincir.*
- **ḳan ol-**: kan dökülmek, cinayet işlenmek; kan çıkmak.

ḳanāʻat: (< Ar.) tokgözlülük, azla yetinme, elindekine razı olma || *nimet, yiyecek; Kaf Dağı; ihsan, lütuf; göz.*

ḳanad: kuşlar ve böceklerde uçmayı sağlayan organ, kanat; kapı, pencere gibi şeylerin yanlara açılıp kapanan kaplarından her biri || *mısra, beyit kanadı; beyit; korku, endişe; ümit; şiirin her bir satırı; kılıç, aşk kılıcı; ok; kirpik; gözlük; köprü; matla beyti; cilt.*

ḳanādīl: (< Ar.) kandiller || *nurdan tespihler; yıldızlar.***ḳanber**: (< Ar.) Hz. Ali'nin sadık kölesi || *Kara Baba; âşık.***ḳand-i nebāt**: (< F.) nöbet şekeri || *dile düşen kimse.*

ḳandīl: (< Ar.) sıvı hâldeki yağa batırılmış fitilin yanması suretiyle ışık veren aydınlatma aleti || *güneş; aşk, sevgi; kâfirlerin gücü kuvveti; ruh, can; Arş.*

ḳandīl-i ʻarş: (< F.) Arş'ın kandili || *güneş.*

ḳānūn: (< Ar.) düzen, kaide, âdet, erkân; İbni Sina'nın (ö. 1037) ansiklopedik ve sistematik tıbbî eseri.

ḳaplan: kaplan || *Sultan Süleyman'ın her bir askeri.*

ḳapu: kapı, eşik; makam, huzur; saray, otağ, devlet dairesi || *göz; Kâbe; aşk, sevgi; vatan, memleket; adem makamı; âşık; sırlar kitabı; Allah'ın nurunun doğuş*

yeri; ilim, irfan; cennet; sığınak; adalet, adil olma; mihrap.

- **ḳapu ḳulı**: kul, esir, köle, hizmetkâr; Osmanlıda devlet merkezinde ve padişahın emrinde bulunan askerî kuvvet || *Mısır sultanı; Kırım hanı; İskender; Dara; Kubad; Cem; Hüsrev; Yemen emiri.*

ḳar: havadaki su buharının donmasıyla meydana gelen ve yağmur gibi yağan beyaz tane || *sakal; tükürük; aklık, düzgün; çadır, otağ.*

- **ḳarlu kūhsār**: karlı dağ || *çadır.***ḳara**: siyah, kara; siyah renkli, siyah renginde olan; sıradan, farklı olmayan, alışılmış; kötü, fena, uğursuz; çok, fazla, pek çok; ayıp, kusur, günah; hüzünlü, kederli; esmer (kimse); yeryüzünün denizlerin dışında kalan kısmı, toprak; çorak toprak || *karanlıklar ülkesi; saç.*
- **ḳara at**: siyah renkli at || *karanlık; gece, Kadir gecesi.*
- **ḳara cāhil**: çok cahil || *Zuhal.*
- **ḳaraçı ʻuzbet**: iftiracı bekârlık || *Ḫayālī Bey.*
- **ḳara çul**: siyah renkli ve kıldan yapılmış kaba örgülü dokuma || *âşığın elbisesi ~ gece, gam gecesi.*
- **ḳara çullarda ḳo-**: siyah renkli ve kaba örgülü dokumalar giydirmek; perişan etmek.
- **ḳara çullar gėy-**: siyah renkli ve kaba örgülü dokumalar giymek; perişan olmak, karalar bağlamak, yas tutmak, çok üzülmek.
- **ḳaradan ālet oŋar-**: bir geminin bozulan herhangi bir parçasını gemiyi karaya çekmek suretiyle onarmak.
- **ḳara düşmen**: uğursuz düşman; kara düşman || *sakal.*
- **ḳara ev**: kara ev; kederli ev || *mezar, kabir.*
- **ḳara gey-/ḳaralar gey-**: siyah renkli giysiler giymek; karalar bağlamak, yas tutmak.
- **ḳara göŋüllü**: vicdansız ve merhametsiz kimse; içi siyah renkte olan nesne || *nafe, misk kesesi; sevgili ~ dolunay.*
- **ḳara günlü**: bedbaht, talihsiz, bahtı kara (kimse) || *âşık.*
- **ḳara ḫaber**: ölüm veya felaket haberi, kötü haber || *kaş.*
- **ḳara ḳaḳ**: çorak, kuru, kurak; zayıf, boş || *kısmetsiz, nasipsiz, eli boş.*
- **ḳaraŋu**: karanlık, karalık || *siyah at.*
- **ḳaraŋuluḳ**: karanlık, karalık || *karanlıklar diyarı; siyah at; nefsine esir olmuş kimse.*
- **ḳara şu**: kara su || *göze inen perde.*
- **ḳara ṭopraġ/ḳara ṭopraḳ**: kara toprak || *Yaḥyā.*
- **ḳara yasın çek-**: yas tutmak, matem tutmak; siyah renkli yayını çekmek.
- **ḳara yazu**: kötü yazıldığına inanılan alın yazısı, kara baht || *kaş.*
- **ḳara yėr**: kara toprak || *ejderha.*
- **ḳara yėrüŋ gemisi**: karaların gemisi || *koçu, araba.*
- **ḳara yüzlü**: yüzü kara, ayıplı, günahkâr; uğursuz, nasipsiz, bedbaht, hakir, itibarsız || *rakip.*

ḳaraman: Şehzade Mustafa'nın idam edildiği sancak || *karalar giyip yas tutan kimse.***ḳaranfül**: (< F.) çeşitli renklerde olan ve güzel kokulu çiçekler açan ince saplı süs bitkisi || *yanık yarası; namaz kılan kimse; yıldız.*

ḳarār: (< Ar.) kalma, durma; karar kılınan yer, durak; rahat, huzur, refah; sabır, kararlılık, ağırbaşlılık || *bozguna uğramış ordu.*

- **ḳarār ėt-/eyle-/ḳıl-**: yerleşmek, mekân tutmak; dinlenmek, huzur bulmak.

ḳarasi/ḳaresi: 14. yüzyılda Anadolu'da hüküm süren bir beylik || *kaş.*

kārbān/kārvān: (< F.) kervan, kafile || *dert ehli, âşıklar; inleyişler, feryatlar; aşk, sevgi; ah dumanı; gam, keder, bela.*

- **kārbān-ı ġam u endūh**: (< F.) gam ve keder kervanı || *gönül, yürek.*

kār ėt-: tesir etmek, etkilemek; fayda vermek, işe yaramak.

ḳarı: kadın || *güneş.*

ḳarınca: karınca || *Hz. Süleyman; asker; Arafat'a çıkan her bir kişi.*

- **ḳarınca leşkeri**: karınca ordusu || *yazı.*

ḳarlu ṭaġ: karlı dağ || *baş, kafa; pirinç tanesi.*

ḳarnapa: ağır canlı, vurdumduymaz, umursamaz kimse || *Ḫayālī Bey.*

ḳarşu: bir şey veya kimsenin yüz tarafının ilerisi; ön, kat, huzur; yüzünü döndürmüş olarak, yönelmiş olarak, doğru; ... hakkında, ... için, ... hususunda.**ḳarşu çıḳ-/ḳarşuya çıḳ-**: gelen bir kimseyi karşılamak, istikbal etmek.

- **ḳarşu gel-**: muhalefet etmek, karşı çıkmak; karşılamak, istikbal etmek; karşılaşmak, rastlamak, tesadüf etmek.
- **ḳarşu söyle-**: karşı çıkmak, başkaldırmak.
- **ḳarşu var-**: gelen bir kimseyi karşılamak, istikbal etmek.

ḳārūn: (< Ar.) İsrâiloğulları zamanında zenginliği ve zalimliğiyle ünlü bir kişi ∫ Hz. Musa'nın amcasının oğlu olduğu rivayet edilir. Önceleri fakir bir kimseyken Hz. Musa'nın ona kimya ilmini öğretmesiyle zenginleşmiş, fakat bu büyük servetine rağmen zekat vermeyip malıyla kibirlendiği için Hz. Musa'nın duası üzerine helak edilerek malıyla birlikte yere geçirilmiştir.

ḳaṣd ėt-/ḳaṣd eyle-: bir işi yapmaya niyet etmek, amaçlamak; zarar vermek maksadıyla harekete geçmek, saldırmak; istemek, arzulamak.

kāse: (< F.) çini, toprak veya camdan yapılmış derince çanak, kâse || *gökyüzü, sema; göz; sedef, inci kabuğu.*

- **kāse-i mecnūn**: (< F.) Mecnun'un kâsesi || *tef.*
- **kāse-i reng**: (< F.) renk kâsesi, palet || *göz.*

ḳāṣıdān: (< Ar.) haberciler, ulaklar, postacılar || *temrenler; cefa okları.*

ḳaṣr: (< Ar.) köşk, saray || *elbise, giysi; aşk, sevgi; ölüm, vefat; Divan; gönül, yürek; yücelik, şeref; yıldız; şeriat, İslâm hukuku; dostluk, bağlılık; vücut, beden.*

- **ḳaṣr-ı bülend**: (< F.) yüksek ve görkemli saray || *engel, mâni.*
- **ḳaṣr-ı ḳayṣer**: (< F.) imparatorun sarayı || *harap olmuş yer, viranelik.*

ḳaş: kaş; değerli taşın üzerine konulduğu yüzük halkası || *yol, fenafillah yolu; gurbet yolu; beyit; keman, yay; med işareti; kanat, meleğin kanadı; Karesi; satır, Bismillah satırı; nûn harfi; beyit, matla beyti; dalga; Hüma; fidan, cennet fidanı; kılıç; kemer, kubbe; Çin ülkesi; mihrap; Germiyan; tuğra, nişan; hilâl, yeni ay; secde edilen yer ~ Hz. Âdem.*

- **ḳaşı hilāl/ḳaşları hilāl**: kaşları hilâl gibi olan güzel, hilâl kaşlı güzel || *sevgili.*
- **ḳaşı kemān/ḳaşları kemān**: kaşları yay gibi olan güzel, yay kaşlı kimse/güzel || *sevgili; vezir; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **ḳaşı ḳıblegāh**: mihrap kaşlı güzel || *sevgili.*

kāşkī: (< F.) dilek cümlelerinin başına getirilip "ne olurdu" anlamı katarak özlem veya pişmanlık anlatan ifade, bari, keşke.

ḳaṭār: (< Ar.) birbiri ardınca sıralanmış hayvan dizisi.

- **ḳaṭār-ı ḳāfile**: (< F.) kervan kataı || *sel, su taşkını.***ḳaṭı**: çok, pek, pek çok, hayli, iyice.

ḳaṭ'ī: (< Ar.) şüpheye yer bırakmayan, kesin, açık, net; sert, hiddetli, tesirli.

ḳat ḳal-: zayıf düşmek, aciz olmak, takatsiz kalmak.**ḳat ḳat**: üst üste, arka arkaya; türlü türlü, çeşitli.

ḳatmer: kat kat, iki kat, çok katlı.

ḳaṭre: (< Ar.) damla, sızıntı || *âşık; arzu, dilek; insan, beşer.*

- **ḳaṭre-i eşk**: (< F.) gözyaşı || *din düşmanı.*
- **ḳaṭre-i şebnem**: (< F.) çiy damlası, çiy tanesi || *âşık; zavallı ve düşkün kimse.*

ḳavl: (< Ar.) söz, kelâm; sözleşme, anlaşma || *kanat.***ḳavs**: (< Ar.) yay, yay biçiminde olan şey; yay burcu || *felek, gök katlarından her biri; gam, dert, bela; talih, kader, baht; kaş.***ḳavs-i felek**: (< F.) felek yayı || *sevgilinin yayı; yâ harfi.*

- **ḳavs-i ḳuzaḥ**: (< F.) gökkuşağı, ebemkuşağı, eleğimsağma || *mavi mendil; feleğe elek asan kimse.*
- **ḳavs-i semā**: (< F.) feleğin yayı || *vücut, beden.*

ḳayd: (< Ar.) bağ, bent, zincir; bağ, engel, bağlayıcı husus; bağlanma, meşguliyet; eskiden esirlerin ve delilerin elleriyle ayaklarına vurulan demirden bağ; kaygı, endişe, tasa || *dünya sevgisi; dünyanın gamı ve kederi; başkanlık makamının arzusu; meclisin en değersiz yerinde olma isteği; dünya kaygısı; makam, mansıp; dünya, yeryüzü; hayat, dirilik; vücut, beden, ten.*

- **ḳayd ėtme-**: aldırmamak, aldırış etmemek.
- **ḳayd-ı ḥayāt**: (< F.) hayat bağı || *bela, dert, sıkıntı.*
- **ḳayd-ı te'alluḳ**: (< F.) ilgi bağı, gönül bağı; dünya sevgisi || *ayak bağı, engel.*
- **ḳayd-ı vücūd**: (< F.) beden bağı || *engel, mâni; bağ, bahçe, çimenlik.*
- **ḳaydı yoḳ dīvāne**: zincirsiz deli; deliliği ispatlanmamış divane, gerçekten âşık olmayan divane || *âşık.*

ḳaydefā: (< Ar.) İskender'in zamanında yaşamış bir kraliçe ∫ Kimi rivayetlere göre Mısır veya Batı Anadolu kraliçesidir, Evliya Çelebi ise onun Marmara ülkesi kraliçesi olduğunu nakleder. İskender, bir gün Kaydefâ'nın ülkesini fethetmek için orada tebdil-i kıyafetle keşfe çıkmışken Kaydefâ'ya yakalanır. Kaydefâ ondan yurduna dokunmayacağına dair söz alınca İskender'i serbest bırakır. İskender ise hem sözünde durmak hem de Kaydefâ'nın ülkesini ortadan kaldırmak istemektedir. Derken Hızır İskender'in yardımına gelir ve ona bir göl hâlindeki Karadeniz'i Akdeniz'e akıtmasını öğütler. Böylece Kaydefâ'nın ülkesi sular altında kalacaktır.**ḳayır-**: üzülmek, tasalanmak, endişe etmek.

ḳayṣer: (< Ar.) eski Roma ve Bizans imparatorlarına verilen unvan.

- **ḳayṣer-i rūm**: (< F.) Rûm imparatoru, Anadolu'nun sultanı || *âşık.*

ḳażā: (< Ar.) bela, sıkıntı, felaket, musibet; ölüm, vefat, ecel; kader, alın yazısı, kısmet; kimsenin kastı olmadan ortaya çıkan ve zarara sebep olan hadise || *aşk; ok; el; sel; dünya, yeryüzü.*

- **ḳażā-yı āsümān**: (< F.) ansızın gelen ölüm, ani ölüm || *sevgili; tüfek.*

kebāb: (< Ar.) kebap || *bağır, ciğer.*

kebkeb naḵşı: ayakkabının altına çakılan kabara çivisinin izi || *hidayet yıldızı; kutup yıldızı.*

kebūter: (< F.) güvercin || *âşığın ahı.*

keder: (< Ar.) gönül darlığı, üzüntü, gam, endişe; bulanıklık; bozukluk, eksiklik, kusur, noksan; sorun, sıkıntı, problem || *toz; engel, mâni.*

kefen: (< Ar.) ölmüş kimsenin kabre konmak üzere yıkandıktan sonra sarıldığı amerikan bezi, kefin || *sakal; ihram.*

- **kefeni boynına ṭaḳ-**: her an ölüme hazır duruma getirmek.

kef: (< Ar.) elin iç kısmı, el ayası, avuç || *billur kadeh; dalga; denizin köpüğü.*

kef: (< F.) köpük.

kehkeşān: (< F.) Samanyolu, gökyüzünde boydan boya görülen uzun yıldız kümesi || *kaftanın kolunun ucu; gümüş kemer; hırkanın her bir yırtığı; köprü.*

kelāġ: (< F.) yaban kargası, kuzgun || *fitneci ve dedikoducu kimse.*

kelām: (< Ar.) söz, ifade, cevap; söyleyiş, söyleme, konuşma; selam, selamlama, övgü || *inci; cevher, kıymetli taş; parlak yıldız; tatlı su; Main Irmağı; ruhun gıdası; şifa; seher vakti; lütuf, ihsan.*

kelb: (< Ar.) köpek || *alçak kimse.*

kelīm: (< Ar.) "kendisine söz söylenen kimse" manasında Tur Dağı'nda Allah'ın hitabına mazhar olması sebebiyle Hz. Musa için kullanılan lakap || *âşık.*

kelimāt: (< Ar.) kelimeler, sözler; karşılıklı söyleşme, konuşma, sohbet.

kelime: (< Ar.) söz, kelâm || *gül budağı.*

kemāl: (< Ar.) en üst dereceye erişen, mükemmel, eşsiz, kusursuz; mükemmellik, tamlık, olgunluk; insanın ahlâk, ilim ve fazilet bakımından tam bir olgunluğa erişmiş olması durumu, fazilet, yücelik, büyüklük; en üst derece, zirve, son; Osmanlı şeyhülislâmı ve tarihçisi, Kemalpaşazâde Şemseddin Ahmed (ö. 1534); Kemal-i İsfahanî, İranlı meşhur şair (ö. 1240 [?]) || *(mum, kandil için) tutuşmuş, yanmış; deniz, derya; okyanus; nur; yol; mal, mülk, servet; felek; güneş; nehir; gül bahçesi; yurt, ülke, memleket; burç; cemâl.*

- **kemāle ėr-/kemāle ḳarīn ol-**: en üst dereceye ulaşmak, sınıra dayanmak, zirveye çıkmak; mükemmele ulaşmak, kusursuzlaşmak, olgunlaşmak; ilim ve fazilet bakımından olgunluğa erişmek || *(ay) dolunay olmak.*
- **kemāl ehli**: ilim ve fazilet sahibi kimse/kimseler || *güzel kimse, sevgili; gizli hazine; âşıklar ~ şarap.*

kemān: (< F.) yay; eğri, kavisli, yay gibi ince; kavis; inler gibi ses çıkaran bir çeşit telli saz || *kaş; boy; felek, dünya; aşk, sevgi; secde eden kimse; Yay burcu; lütuf, ihsan; Yaḥyā; âşık; gaza ehli; felek yayı; yufka yürekli kimse; seyyar yıldız.*

- **kemān-ebrū**: (< F.) yay kaşlı güzel || *sevgili.*
- **kemān-ı dest-i belā**: (< F.) bela elinin yayı || *çeng.*
- **kemān-ı tīr-i ḳażā**: kaza okunun yayı || *sevgilinin kapıcısı.*

kemānçe: kemençe || *put; feryat eden kimse.*

kemāne: (< F.) su kabağından yapılan telli çalgı, kemane || *boy.*

kemend: (< F.) uzaktaki bir kimseyi veya şeyi yakalamak ve çekip yakına getirmek için atılan ucu ilmekli uzun ip || *ah, feryat.*

kemer: (< F.) bele dolanarak tutturulan bel bağı; su yolu ve köprü açıklıklarını oyuğu aşağı bakacak şekilde üstten kavisli olarak örten yapı || *deve kataru; yağmur bulutu.*

- **kemer-i sīm**: (< F.) gümüş kemer || *Samanyolu.*

kemḫā: (< F.) ipekten eski bir kumaş çeşidi || *ipek elbise.*

kemük: kemik || *merdiven.*

ken'ān: (< Ar.) Kenan diyarı, Hz. Yakub'un memleketi || *dünya; âşığın yurdu.*

kenār: (< F.) yan, yön, taraf; sahil, kıyı; koyun, göğüs, kucak; köşe, bucak; bir şeyin bitiş yeri, uç, baş, son, sınır.

- **kenāre çek-**: sahile çekmek; sarmak, sarılmak, kucaklamak.
- **kenār ėt-**: sarmak, sarılmak, kucaklamak.

kenz: (< Ar.) hazine, define.

- **kenz-i lā-yefnā**: (< F.) sonsuz hazine || *kanaat.*

kerāmet: (< Ar.) velilerin Allah'ın lutfuyla ortaya koydukları akıl sınırlarını aşan hâl; kerem, lütuf, ihsan, cömertlik, eli açıklık.

- **kerāmet enbānı**: keramet heybesi || *akarsuyun geçtiği yol, nehir yatağı.*

kerāmāt: (< Ar.) kerametler, velilerin Allah'ın lütfuyla ortaya koydukları

akıl sınırlarını aşan hâller || *gönüldeki gizli sırlar.*

kerbelā: (< Ar.) Bağdat civarında Hz. Hüseyin'in şehit edildiği ve türbesinin bulunduğu yer || *güzellik; derbent, geçit.*

kerem: (< Ar.) cömertlik, soyluluk, büyüklük; lütuf, iyilik, ihsan || *deniz, derya; okyanus; güneş; ayna.*

- **kerem kānı**: cömertlik sahibi kimse, ihsan kaynağı kimse || *sevgili; devrin padişahı, Sultan Süleyman; devrin veziri, Rüstem Paşa, Mustafa Paşa.*

kerīm: (< Ar.) kerem sahibi, cömert, alicenap; ulu, büyük, aziz, şerefli; "vaadini yerine getiren, lütuf ve ihsanı bol, kendine sığınanı geri çevirmeyen" anlamında Allah'ın en güzel isimlerinden biri.

kerrūbī melekler: Allah'a en yakın olan melekler, büyük melekler || *memduh.*

kesegen: fare || *nefis.*

kesici: kesme işini yapan kimse; yol kesici, harami, haydut, eşkıya, it kopuk.

kesre: (< Ar.) Osmanlı ve Arap alfabesinde altına konduğu sessiz harfi "ı" veya "i" sesiyle beraber okutan hareke || *düşman, hasım.*

keṯret: (< Ar.) çokluk, fazlalık, bolluk, bereket; kalabalık; bir olan Allah'ın tecellisiyle zuhura gelmiş olan çokluk, mahlukatın çokluğu || *dünya, yeryüzü.*

keşf: (< Ar.) açma, açılma, meydana çıkarma; anlama, bilme, öğrenme; anlatma, açıklama; gayb âlemine ait hususlara vâkıf olma, akılla idrak edilemeyen meseleleri kalp gözüyle görme; Allah'tan kulun kalbine doğan ilham || *gönüldeki gizli sır.*

- **keşf eyle-**: açmak, meydana çıkarmak; anlatmak, açıklamak, öğretmek; anlamak, tanımak, bilmek, öğrenmek.

keşşāf: (< Ar.) kâşif, bilinmeyeni ortaya çıkaran ve sırları açıklayan kimse; Mu'tezile âlimlerinden Zemahşerî'nin (ö. 1144) tefsiri, Keşşaf || *âşık.*

keştī: (< F.) gemi, kayık || *sedef, inci kabuğu; cami; maksut, emel, murat; kara tuğ; cisim, vücut, beden.*

- **keştī-i maḳṣūd**: (< F.) emel gemisi || *sancak.*

kevkeb: (< Ar.) yıldız || *inci.*

- **kevkeb-i dürrī**: (< F.) parlak yıldız || *söz, nazım, şiir.*
- **kevkeb-i mirrīḫ**: (< F.) Merih yıldızı || *mücahit.*
- **kevkeb-i seyyār**: (< F.) seyyar yıldız || *kıvılcım.*

kevneyn: (< Ar.) iki cihan, dünya ve ahiret || *Allah'ın cemâlinin aynası.*

kevṯer: (< Ar.) cennette bir ırmak veya havuz || *âşıklar; gönül, yürek; dudak; şarap; Divan.*

- **kevṯer-i ṯānī**: (< F.) Kevser Irmağı'nın varisi || *padişahın ihsan nehri.*

keyfiyyet: (< Ar.) hâl, durum, vasıf, nitelik; içki ve esrar sarhoşluğunun verdiği keyif, neşe.

keyḳubād/ḳubād: (< F.) İran'ın şah sülalelerinden Keyâniyân'ın ilk hükümdarı, key lakabını ilk defa kullanan ve adı Şehname'de geçen adaletiyle ünlü hükümdar || *köle, esir, hizmetkâr; kapı kulu.*

keyvān: (< F.) göğün yedinci katında bulunduğu kabul edilen Zuhal isimli gezegen, Satürn ∫ *bkz.* zuḥal. || *zalim kimse.*

ḳıbāb: (< Ar.) kubbeler, kaleler, hisarlar || *felekler; yankı, ses; âşıklar; hava kabarcıkları; yelkenler; dağlar; Balkan Dağı.*

ḳıble: (< Ar.) Müslümanların namazda yöneldikleri cihet, Kâbe'nin bulunduğu yön.

- **ḳıble-i 'uşşāḳ**: (< F.) âşıkların kıblesi || *Yaḥyā'nın vücudu.*
- **ḳıble-nümā**: (< F.) kıble yönünü gösteren pusula || *kirpik; göz.*

ḳıl: vücutta biten sert ve kalın tüy; saz kirişi, tel || *bel; hâl dili; dil; ok, cefa oku.*

ḳılıc/ḳılıç: kılıç; bir tımar veya zeametin çekirdeğini oluşturan kısmı; tımar gelirinin üç bin akçesi || *cefa, zulüm, eziyet; kaş; alev/parlak yüzlü yiğit; yiğitlik, mertlik; şevval hilâli, bayram hilâli; ah dumanı; şeyh; asker; sevgili.*

- **ḳılıç etmegi**: kılıç ekmeği, Osmanlıda fetih sırasında elde edilen ve arazi-i emiriyye kabul edilen yerlerden askerlere kılıç hakkı olarak verilen tımar veya zeametin geliri ∫ *bkz.* tīmār.
- **ḳılıcı ʻarşa aş-/ḳılıcın ʻarşa aş-**: kılıcını Arş'a asmak ∫ Gazilerin çok kan döküp büyük kahramanlıklar gösterdikten sonra kılıçlarını yüksek bir yere asmaları gelenekti.
- **ḳılıçla-**: kılıçtan geçirmek, kılıçla çok sayıda insanı topluca öldürmek.

ḳıpḳızıl dīvāne: kızıl deli, aşırı tutkun, deli divane || *âşık.***ḳırā'et ehli**: (camide) Kur'ân okuyan kimse || *hoş sesli bülbül.***ḳırān**: öldürücü hadise, toptan yok edici olay.

- **ḳırān ėriş-/ḳırān gir-**: kıran girmek, kısa zamanda çok sayıda ölmek, yok olmak.**ḳırān ėt-**: helak etmek, kırıp geçirmek, öldürerek veya baskı yaparak büyük zarar vermek.**ḳırān**: (< Ar.) yakınlaşma, bir araya gelme; iki yıldızın bir burçta birleşmesi.**ḳırān ėt-/ḳırān eyle-**: yakınlaşmak, bir araya gelmek; iki yıldız için aynı burçta birleşmek.**ḳırıp geçir-**: yakıp yıkarak ve öldürerek büyük zarar vermek, perişan etmek.

ḳırma ẖaṭ: muhtelif hat çeşitlerinin daha süratli ve kolay yazılabilecek tarzda basitleştirilmiş şekli || *ayva tüyleri.*

ḳıṣṣa: (< Ar.) hikaye, haber, rivayet; hâl, durum, husus || *gam, keder.***ḳış güni**: kış günü || *zalimin soğuk yüzü.***ḳıyām**: (< Ar.) ayağa kalkma, ayakta durma; bir işe kalkışma, teşebbüs etme, davranma; namazda ayakta durma; ölümden sonra dirilip ayağa kalkma || *selvi ağacı.*

- **ḳıyām ėt-**: ayağa kalmak, ayakta durmak; namazda ayakta durmak.

ḳıyāmet: (< Ar.) semavî dinlerdeki inanışa göre takdir edilen zamanı gelince âlemin yok olup ölülerin dirilerek ahiret hayatının başlaması olayı ve bu olayın meydana geldiği zaman; gürültü, karışıklık, kargaşa, velvele; felaket, bela, musibet || *boy; sevgili.*

- **ḳıyāmet güni**: kıyamet günü || *sevgili; sevgilinin heybeti ve azameti; Şehzade Mustafa'nın ölüm vakti.*
- **ḳıyāmet-ḳāmet**: (< F.) kıyamet boylu güzel || *sevgili.*

ḳızıl: parlak kırmızı renk.

- **ḳızıl vālā**: kırmızı ipek kumaş || *yanak.***ḳızılbaş**: Şii mezhebinin bir koluna mensup kimse, Kızılbaş ∫ Safevi şahlarına tâbi olan Kızılbaşlar, başlarına 12 dilimli kızıl taç giydikleri için Osmanlı Dönemi'nde Sünnîler tarafından bu isimle anılmışlardır. || *kanlı gözyaşı; satranç şahı.*

ḳızılelma: Osmanlılar tarafından başta Roma ve Viyana olmak üzere fethedilmesi gereken ülkeler için kullanılan bir ifade ∫ Bir görüşe göre Hristiyanlık âleminin merkezi olan Roma'daki St. Pierre kilisesinin kubbesi kızıl bakırdan olduğu için Kızılelma ifadesi "fethedilecek en uç nokta" anlamında yaygınlaşmıştır.

kilāb: (< Ar.) köpekler || *dostlar, arkadaşlar; garipler; âşıklar; engeller; rakipler; çalgıcılar; Şiiler.*

kilīd: (< F.) kilit || *eğlence, sohbet; gam, keder, tasa; gönül, yürek; Hz. Muhammed.*

kilk: (< F.) kalem, kamış kalem || *şeyhin asası.*

kimerde: zaman zaman, bazı kere, bir vakit, ikide bir.

kīmyā: (< Ar.) bakır ve kurşun gibi madenleri iksir denilen maddeyle karıştırarak gümüş veya altın elde etme ilmi; kişinin adi madenler mesabesinde olan nefsini tasfiye ederek altın kıymetindeki güzel ahlâka dönüştürme yolu || *nazar, bakış; şehrin güzeli.*

kīn: (< F.) gizli düşmanlık, garaz, kin || *toz.*

kirāmen kātibīn: (< Ar.) soylu kâtipler; yazıcı melekler, insanın iki yanında bulundukları ve sevaplarla günahları yazdıkları kabul edilen iki melek || *sevgili.*

kiriş: ok yayının iki ucu arasına gerilen esnek bağ || *asa, baston.*

kirpüg/kirpük: kirpik || *Kıble yönünü gösteren pusula; camide saf tutup namaz kılan kimse; Arap kavminin dervişi; diken; ok; kanat.*

kisvet: (< Ar.) elbise, giysi || *emirlik, emir olma.*

kitāb: (< Ar.) yazı; yazılmış eser, kitap; Kur'ân || *dost; âşık; yaka.*

- **kitāb aç-**: fal bakmak.
- **kitāb-ı çār**: (< F.) Zebur, Tevrat, İncil ve Kur'ân, dört ilahî kitap || *dört inci.*
- **kitāb-ı esrār**: (< F.) sırlar kitabı || *caminin iki kanatlı kapısı.*
- **kitāb-ı ḥaḳ**: (< F.) Hakk'ın kitabı; hakikat kitabı || *Kur'ân ~ mahzen; hazine.*
- **kitāb-ı manṭıḳ**: (< F.) söz kitabı || *âşık.*
- **kitāb-ı vaḥdet**: (< F.) vahdet kitabı || *Kur'ân.*

ḳoçı: (< Mac.) üstü oda gibi kapalı olan dört tekerlekli binek arabası || *Yaḥyā; can; fil; aslan; felek; kuş yuvası; ev, hane; gemi, karaların gemisi; pehlivan.***ḳol**: kol || *akarsu, nehir, ırmak.*

ḳoyun: koyun; bir kimsenin kollarının arası, kucak || *sevgili.*

köhne: (< F.) eski, eskimiş, yıpranmış; harap, yıkılmaya yüz tutmuş.

- **köhne binā**: yıkılmaya yüz tutmuş eski bina || *iki büklüm olmuş beden; âşık.*

kömi: (< Fr.) elindeki kırbacı ve düdüğüyle gemilerde kürek çeken esirlerin başı.

kör bengī: esrar sarhoşu, gafil esrarkeş || *şeytanın soytarısı; şeytan.*

ḳubbe: (< Ar.) yarım küre şeklindeki yapı, kemer, kümbet || *sema, gökyüzü; dünya, yeryüzü; ihlas kavuğu; çarhî kalkan; felek.*

- **ḳubbe-i devvār**: (< F.) dönen kubbe || *gök kubbe, sema.*
- **ḳubbe-i semā**: (< F.) gök kubbe || *taç, azap tacı.*

ḳubūr: okluk, ok çantası || *devir, zaman.*

ḳudret: (< Ar.) güç, kuvvet, takat; cesaret, kahramanlık; ululuk, yücelik, azamet, heybet; Allah; Allah'ın ezelî gücü; zenginlik, varlık || *bağ, bahçe, çimenlik; el; bahçıvan; yazı.*

- **ḳudret eli**: Allah'ın ezelî gücü || *mimar.*

kūh: (< F.) dağ, tepe, bayır || *âşık; felek; aşk, sevgi; mihnet, sıkıntı, dert; çivi, mıh; savaş, cenk; yiğit asker; zafer, galibiyet; yüksek makam, mansıp; gam, keder, tasa.*

- **kūh-ı balḳan**: (< F.) Balkan Dağı || *caminin kubbeleri; ordu, alaylar.*
- **kūh-ı belā**: (< F.) bela dağı || *âşık.*
- **kūh-ı elem**: (< F.) elem dağı || *baş, kafa.*
- **kūh-ı ḳāf**: (< F.) Kaf Dağı, Anka'nın ardında yaşadığı kabul edilen efsanevî dağ, yeryüzünü çepeçevre kuşattığına ve aşılmasının imkânsız olduğuna inanılan dağlar zinciri || *yük, dert ve bela yükü.*
- **kūh-ı miḥnet**: (< F.) mihnet dağı || *baş, kafa.*
- **kūhistān**: (< F.) dağ, dağlık yer || *yazı; ilim ve fazilet sahiplerinin bedeni.*
- **kūhken**: (< F.) Şirin için Bîsütûn Dağı'nı delen Ferhad'ın "dağı kazan" anlamındaki lakabı || *âşık.*

• **kūhsār/kühsār**: (< F.) dağlık yer, orman, meşelik || *Allah'ı zikreden kimse; zafer, galibiyet; yiğitlik, mertlik.*

kuḥl: (< Ar.) göze sürülen toz hâlindeki siyah renkli ilaç, sürme.

• **kuḥl-i baṣar**: (< F.) göze çekilen sürme || *perde, görmeyi engelleyen bulanıklık ~ dünyada olan şey.*

• **kuḥl-i ışfahān**: (< F.) İsfahan sürmesi || *yazı.*

ḳul: Allah tarafından yaratılmış olan insan; köle, esir; bende, hizmetkâr; Osmanlıda devşirme yoluyla gelen asker, yeniçeri || *âşık; Yaḥyā; halk, herkes; Kahraman; kurban; kılıç; padişah, sultan; Hüsrev; Cem; Dara; sancak; elif harfi; ilkbahar bulutu; lale bahçesi, gelincik tarlası; kâinat, cihan; devrin veziri, Rüstem Paşa.*

ḳulaġ/ḳulaḳ: kulak || *gül; can, ruh; nalça izi.*

• **ḳulaġı dinc ol-**: dedikodudan kurtulmak.**ḳulaġ ur-**: kulak vermek, dikkatle dinlemek.**ḳulaḳ ṭut-**: dikkatle dinlemek, işitmek istemek.**ḳullāb**: (< Ar.) kanca, çengel || *dünya malı; lâm harfi.*

ḳulle: (< Ar.) zirve, tepe, doruk.

• **ḳulle-i ḳāf-ı eḳālīm**: (< F.) yedi iklimin Kaf Dağı zirvesi || *Şehzade Mustafa; devrin her bir şairi.***ḳulzüm**: (< Ar.) deniz, derya; büyük deniz, okyanus ∫ Eskiden Kızıldeniz'in kuzeybatısında Kulzüm adında bir liman şehri bulunduğundan Kulzüm Denizi ile çoğu zaman Kızıldeniz kastedilmiştir ve bu deniz, eski coğrafya bilgisine göre yeryüzünün bilinen yedi denizinden biridir. || *himmet; nur; ilim, irfan, fazilet; nazım, şiir.*

• **ḳulzüm-i envār-ı kemāl**: (< F.) ilim ve fazilet nurunun denizi || *devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*

ḳurbān: (< Ar.) bir amaç uğruna kendini feda eden kimse; yay kılıfı, sadak; Allah yolunda kesilen hayvan; Kurban Bayramı || *âşık; gönül, yürek; herkes; ten, beden, vücut; asker; can; Koç burcu; Boğa burcu; Şah İsmail; Yaḥyā; Şah İsmail'in oğlu, Şah Tahmasb.*

ḳurd: gri postlu yırtıcı hayvan, kurt; bir şahıs adı, Kurd || *sevgili; düşman.*

ḳurret-i 'ayneyn: (< F.) gözün iki nuru || *Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin.*

ḳurṣ: (< Ar.) gök cisimlerinin yerden görünen daire şeklindeki yüzeyi; ekmek || *ay; dolunay.*

kūs: (< F.) büyük davul, kös || *feryat eden kimse; kükreyen aslan; gök gürültüsü.***ḳuş**: kuş || *hazan yaprağı.*

ḳuṭb: (< Ar.) kutuplardan ve dünyanın tam ortasından geçtiği kabul edilen eksen; manevî mertebelerin en yükseğinde bulunan kimse, Allah'ın âlemi idare etmekle görevlendirdiği velilerin en yücesi, kutup ∫ *bkz.* ġā'ib erenler || *âşık; murat, dilek; devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*

ḳu'ūd: (< Ar.) namazda oturma, namazın oturularak kılınan kısmı || *gül.*

kūy: (< F.) konak, menzil, hane; mahalle, semt; yan, kenar, kat, huzur, taraf || *aşk, sevgi; ayrılık, hicran; gurbet diyarı; Eymen Vadisi; kutlu vadi; cennet; kâfir ülkesi; Meva Cenneti; mutluluk, saadet; mescit; Tur Dağı; Kâbe; pınarın başı.*

• **kūy-ı ḥabīb/kūy-ı yār**: (< F.) sevgilinin mahallesi || *Tur Dağı; Meva Cenneti; Abdü'l-Mümin'in ülkesi.*

ḳuyruḳlı yılduz: kuyruklu yıldız || *sevgili; lale.*

ḳuyu: kuyu || *mezar, kabir.*

ḳuzı: kuzu || *çocuk; sevgili.*

küfr: (< Ar.) Allah'ın varlığını ve birliğini kabul etmeme, imansızlık; sövme sözü, söverken kullanılan çirkin söz; gece karanlığı.

• **küfri ezber oḳu-**: ağzına gelen küfrü söylemek, küfretmek; küfrünü açıkça söylemek.

külāh: (< F.) çoğunlukla tepesi sivri, dikişsiz tek parça keçeden başlık.
- **külāh-ı māh**: (< F.) ayın külahı || *vurulmak istenen hedef.*
- **külāh-ı zerd**: (< F.) sarı başlık, sarı külah || *mumun alevi.*

külbe: (< F.) kulübe.
- **külbe-i aḥzān**: (< F.) hüzünler evi, içinde sevgili için gam çekilen kulübe; Yakub Peygamber'in kaybolan oğlu Hz. Yusuf'un hasretiyle ağlayarak gözlerini kaybettiği kulübesi || *dünya, yeryüzü; âşığın evi.*

külek: (< Erm.) gemi direğinin kazıklarla çevrilmiş tahta perdeli tepesi.
- **külekli gemi**: direğinin tepesinde kazıklarla çevrilmiş tahta perde bulunan gemi || *nefsine uyan kimse.*

künbed: (< F.) kubbe || *dervişin tacı.*

künc: (< F.) köşe, bucak, kuytu yer || *bela, gam, keder.*

küre-: kürekle atıp temizlemek, kürümek.

kürsī: (< Ar.) camilerde vaizlerin üstüne çıkıp vaaz ettikleri yüksekçe yer; taht; Arş'ın altında bulunan ve yeryüzüyle yedi feleği kapladığına inanılan sekizinci kat gök, Kürsi ∫ Kimi kaynaklara göre Kürsi, Atlas göğüdür ve Levh-i Mahfuz burada bulunur. || *saadet kuşunun yuvası; yüce Arş.*

küştī-gīr: (< F.) pehlivan, güreşçi || *ölüm, ecel.*

küy-: beklemek, gözlemek, sabırsızlanmak.

l

lā: (< Ar.) *Lâilahe illâllah* kelime-i tevhidine işaret edip masivanın yokluğunu ifade eden "Yoktur!" anlamındaki olumsuzluk edatı; "lâ" şeklinde okunan lâmelif harfi (ﻻ) || *kapı; makas.*

- **lā-mekān**: (< Ar.) belli bir yeri olmayan, mekânsız; mekândan kayıtsız ∫ Tasavvuf inancında mekân maddî şeyler için söz konusudur, bu nedenle ruhlar âlemi mekâna ihtiyaç duymaz. Bedenle ilişkisini en alt seviyeye indiren insan da mekânsızlığı yer edinmiştir.
- **lā-naẓīr**: (< Ar.) eşsiz, benzersiz.
- **lā-ya'ḳıl**: (< Ar.) akılsız, kendinden geçmiş, sarhoş (kimse) || *âşık; dünyaya esir olan kimse.*
- **lā-yezāl**: (< Ar.) Allah; zeval bulmaz, ölmez, bitmez, ebedî, daim olan || *sevgili.*

lāf: (< F.) söz, kelâm; faydasız söz, boş lakırdı.

- **lāf ur-**: böbürlenmek, yüksekten atmak, övünmek.

la'l: (< Ar.) parlak kırmızı renkli ve kıymetli bir tür süs taşı, lâl taşı; lâl renkli, kırmızı; parlak kırmızı dudak; şarap ∫ Yakuta benzeyen lâl taşı, rivayete göre beyaz bir taşken ciğer kanıyla boyanıp güneşte bekletilerek kırmızı rengini alırmış. En değerli lâl taşları Bedahşan dağlarından çıkarılırmış. || *mîm harfi; hayat suyu; mühür; aşk kadehinin sakisi; küpe; zikir; hayat suyuna düşmüş yüzük; kan, ciğer kanı; şarap; gözyaşı; Hz. Muhammed.*

- **la'l-i bedaḫşān**: (< F.) Bedahşan lâli, Bedahşan vilayetindeki dağlardan çıkarılan lâl taşı || *sevgilinin dudağını görünce kıskancından kızarıp kanı kuruyan kimse; ateş; dudak.*
- **la'l-i leb**: (< F.) lâl dudak; kırmızı dudak || *mühür; hokkabaz; Hz. Süleyman'ın mührü; kırmızı şarap; şarap tortusu.*
- **la'li mesīḥā**: lâl dudaklı İsa || *sevgili.*
- **la'l-i nāb**: (< F.) saf şarap; kırmızı renkli saf dudak || *aşk kadehinin sakisi.*
- **la'l-i rümmānī**: (< F.) lâl taşının nar çiçeği renginde olan meşhur bir türü || *Yaḥyā.*

lāle: (< F.) çiçekleri kadeh biçiminde olan süs bitkisi, gelincik çiçeği; eskiden büyük ailelerde çocuğun bakımı ve eğitimiyle meşgul olan erkek terbiyeci, lala ∫ İran mitolojisine göre günün birinde, bir yaprağın üzerindeki çiy tanesine yıldırım düşer; yaprak ve çiy tanesinin alev alarak donar. İşte lale bu şekilde ortaya çıkmıştır. Lalenin ortasındaki karalık da o düşen yıldırımın sebep olduğu yanıktır. || *göz; kandil, mum; tacıyla kaftanını terk eden kimse; âşık; kadeh, şarap kadehi; yanak; rakip; Mecnun; Merih; kuyruklu yıldız; kanlı temren; yuvarlak takke; yara; şehit; yüreğine ok saplanmış kimse; kanlı gözyaşı; ağız.*

- **lāle-ḫad**: (< F.) lale yanaklı güzel || *sevgili.*
- **lāle-i ḥamrā**: (< F.) kırmızı lale || *peri yüzlü güzel; sevgili; günahkâr kimse.*
- **lāle-i nu'mān**: (< F.) lalenin dağlarda yetişen cinsi, kırmızı gelincik çiçeği || || *göz.*

lālezār: (< F.) lale bahçesi, gelincik tarlası; çiçeklerle dolu bahçe, çimenlik || *sevgiliyi seyreden kimseler; yanak; kanlı gözyaşları; Şehzade Mustafa'nın askerleri.*

lām: (< F.) dervişlerin giydiği eski ve yıpranmış kıyafet, hırka; süs eşyası, ziynet; kuşak, kemer; diken; övünme, kibir, gurur.

- **lām-ı te'alluḳ**: (< F.) mal mülk bağı, dünya malı; dünya dikeni; te'alluk'un lam'ı (ل) || *diken; kanca, çengel; gemi çapası.*

lām: (< Ar.) Osmanlı alfabesinin yirmi altıncı harfi (ل) || *boy; geminin çapası.*

• **lām-ı te‘alluḳ**: (< F.) mal mülk bağı, dünya malı; dünya dikeni; te‘alluk’un lam’ı (ل) || *diken; kanca, çengel; gemi çapası.*

lām-elif: (< Ar.) Osmanlı alfabesindeki lam ile elif harflerinin bir arada yazılmış şekli (ﻻ); lâ edatı, “yok, değil, -sız/-siz” anlamına gelen olumsuzluk edatı || *kaftan; Zü’l-fikâr.*

lāt u menāt: (< F.) Lat ve Menat, cahiliye devrinde müşrik Arapların ilah saydıkları büyük putlardan ikisi.

laṭīf: (< Ar.) zevk ve ruh okşayıcı ince bir güzelliğe sahip olan, hoş, büyüleyici; ahlâkı güzel, kibar, nazik; şefkatli, dostça, alçakgönüllü, güler yüzlü, tatlı dilli; şen, sefalı, mutlu; tatlı, sulu, lezzetli; “her işin bütün inceliklerini bilen” anlamında Allah’ın en güzel isimlerinden biri.

le’āl/le’ālī: (< Ar.) inciler || *söz, kelâm; öğüt, nasihat.*

le-‘amrük: (< Ar.) “senin hayatın için, ömrün hakkı için” anlamında bir yemin sözü || *taç.*

leb: (< F.) dudak; kıyı, sahil || *gonca; Mesiha, Hz. İsa; hayat suyu; şarap; Mısır; ülke, güzellik ülkesi; lâl taşı; mühür; hokkabaz; yazı sırası, satır; Hz. Süleyman’ın mührü; âlem, eğlence; gül bahçesi; ruhlar âlemi; Kevser Irmağı; Bedahşan lâli; yakut.*

• **leb-i deryā**: (< F.) denizin kıyısı || *yüz, çehre.*

• **lebi ‘īsā**: İsa dudaklı güzel, dudakları Hz. İsa’nın dudakları gibi hayat bağışlayan güzel || *sevgili.*

• **leb-i şekker-şiken**: (< F.) tatlı sözler söyleyen dudak || *şarap tortusu.*

• **leb-i şīrīn**: (< F.) şirin dudak; tatlı dil || *papağan.*

lem‘a: (< Ar.) parıltı, parlaklık || *yüz, çehre.*

lenger: (< F.) gemileri durduğu yerde tutabilmek için denize atılan demir zincir ve ucundaki çapa || *lâm harfi; dünya malı, mal mülk bağı; cehalet, cahillik.*

lerzān ol-: tir tir titremek, sarsılmak, ürpermek.

lerze düş-: titremek, sarsılmak; korku düşmek, endişelenmek.

leşker: (< F.) ordu, askerî güç, asker || *ayrılık, hicran; şiirler; karıncalar; dert, gam, keder; dalgalı deniz; manalar, anlamlar; hınzırlar; ashap, sahabe.*

• **leşker-i rūm**: (< F.) Osmanlı askeri || *yazı.*

leṭāfet: (< Ar.) hoşluk, güzellik, incelik, nezaket || *gül bahçesi.*

levend: (< F.) asker, akıncı, süvari; Osmanlıda bir sınıf bahriye askeri; boylu poslu, kuvvetli, yakışıklı, cesur kimse; çapkın, şuh, serbest tavırlı kimse; külhanbeyi, kabadayı, fedai.

• **levendāne**: (< F.) (tavır için) leventçe, şuh, çapkın, serbest; (sarık ve külah için) levende yakışır şekilde eğri ve dağınık.

levḥ: (< Ar.) üzerine yazı yazılabilecek düz nesne, levha, sayfa; Allah’ın takdir ettiği olmuş ve olacak her şeyin üzerinde yazılı bulunduğuna inanılan levha, Levh-i Mahfuz || *gönül, yürek; güzellik, hoşluk; bağır, sine, göğüs; gökyüzü, sema; cihan, yeryüzü.*

• **levḥ-i ḥüsn**: (< F.) güzellik levhası || *yüz, çehre.*

• **levḥ-i maḥfūẓ**: (< F.) Allah’ın takdir ettiği olmuş ve olacak her şeyin üzerinde yazılı bulunduğuna inanılan levha, Kitâb-ı Mübîn || *gönül, yürek.*

• **levḥ-i mu‘allā**: (< F.) yüce levha || *Levh-i Mahfuz ~ âşık.*

levlāke lemā: kudsî hadis olduğu rivayet edilen “Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım!” sözünde geçen bir ifade || *kaftan.*

leyāl: (< Ar.) geceler || *karanlık perdeler; yazılar.*

leyl: (< Ar.) gece || *siyah tuğ.*

leyle: (< Ar.) bir tek gece.

• **leyletü'l-esrā**: (< Ar.) Miraç gecesi, Hz. Muhammed'in miraca çıktığı Recep ayının 27. gecesi.
• **leyletü'l-ḳadr/leyletü'l-ḳadrā**: (< Ar.) Kadir gecesi, Ramazan ayının 27. gecesi olduğu kabul edilen Kur'ân-ı Kerim'in indirilmeye başlandığı mübarek gece || *saç.*

leylā/leylī: (< Ar.) akşam, çok karanlık gece; karanlık, siyah; meşhur bir aşk hikâyesinin kadın kahramanı, Mecnun'un sevgilisi, Leyla || *saç; sevgili; yarım akıllı kimse; gonca.*
• **leylī-çihre**: (< F.) Leyla yüzlü güzel, Leyla gibi güzel yüzlü kimse; Leyla edalı || *sevgili.*
• **leylī-ṣıfat**: (< F.) Leyla suretli güzel || *sevgili.*

lezzet: (< Ar.) ağızla duyulan tat, damak zevki; herhangi bir şeyden alınan zevk, haz, sefa, keyif, sevinç.

libās: (< Ar.) elbise, giysi || *Kadir gecesinin karanlığı; gaflet; marifet, ilim ve fazilet; yıldızlarla dolu gökyüzü; kaplan derisi; beden, vücut, ten.*
• **libās-ı āsümānī**: (< F.) özellikle kaftan dikimlerinde kullanılan mavi renkli bir tür kumaştan dikilen elbise || *sevgilinin elbisesi.*
• **libās-ı fāḫir**: (< F.) gösterişli elbise || *hazan yaprağı.*
• **libās-ı fenā**: (< F.) yokluk elbisesi || *cisim, beden, vücut.*
• **libās-ı ġaflet**: (< F.) gaflet elbisesi || *şarap.*
• **libās-ı sefīd**: (< F.) beyaz elbise || *Nur Sûresi.*

lisān: (< Ar.) (ağızdaki) dil || *bülbül.*
• **lisān-ı ġayb**: (< F.) gayb dili, manevî âlemden haber veren dil || *mısra.*

livā: (< Ar.) bayrak, sancak; Osmanlı eyalet sisteminde bir mutasarrıf tarafından yönetilen vilayetle kaza arasındaki idarî birim, sancak || *selvi ağacı; asker, savaşçı; taç, başlık; muska takan kimse; Arş; sevgili; tek ayak üzerinde durup elinde kadeh tutan kimse; Hz. Musa'nın asası; ejderha; yanan ateş; güneş; sarık, tülbent; elif harfi; şehadet parmağını kaldıran kimse; rehber, kılavuz; sure okuyan kimse; emel gemisi; kul, köle, hizmetkâr; gölge; huri, cennet kızı; tavus; sütun, direk; padişahı metheden her bir beyit; geceyi aydınlatan kandil; komutan, kumandan; ardıç ağacı; minber; yedi başlı ejderha; sultan, padişah; Hz. Hızır; ak doğan; boy; Rıdvan; mıstar çeken kimse; satır, mısra; sefer için sancak kaldıran kimse; çeng; şeytan; Sidre; Yaḥyā; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
• **livā'ü'l-ḥamd**: (< Ar.) kıyamet günü müminlerin gölgesinde toplanacağı Hz. Muhammed'in sancağı, hamt sancağı || *sığınak, korunak; boy; bismillah satırı.*
• **livā-yı şeyṭān**: (< F.) şeytanın sancağı || *çeng.*

loḳmān: kıymetli sözleri ve hikâyeleriyle ün salmış büyük bir hekim, efsanevî bir şahsiyet || *sevgili; şair; Hz. Muhammed; devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*

luṭf: (< Ar.) şefkat, merhamet, dostluk, iyilik, yardım; nezaket, incelik; bağışlama, ihsan, kerem, cömertlik; Allah'ın merhameti ve himayesi; nükte, ince espri, anlayışta keskinlik || *hafifçe esen latif rüzgâr, esinti; selam; ışın, ışık; elbise, giysi; yay; cila; el; söz, kelâm; kapı; cemâl.*
• **luṭf ėt-**: yardım etmek, iyi muamelede bulunmak, ilgi göstermek; cömertlik göstermek, ihsanda bulunmak; acımak, merhamet etmek.
• **luṭf ile**: iyilik ile, şefkatle, merhametle, dostça; güzellik ile, nezaket ile; cömertlikle, ihsanla; Allah'ın yardımıyla || *(yazı için) incelik ile, çok ince bir şekilde.*

lü'lü': (< Ar.) inci.
• **lü'lü'-i lālā**: (< F.) parlak inci || *âşık; evinden çıkıp giden kimse.*

- **lü'lü'-i şehvār**: (< F.) iri inci || *gönülde saklı olan sır.*
- **lü'lü'-i ter**: (< F.) güzel ve parlak inci || *sevgili.*

m

mā: (< Ar.) su; sızıntı, damla || *gözyaşı; temiz yaratılışlı, kutlu kimse.*

- **mā'-ı ma'īn**: (< F.) Mülk/30, Vâkıa/18 ve Sâffât/45. ayetlerde bahsi geçen bir cennet pınarı, Main Irmağı; akarsu || *latif söz, güzel şiir; şehrin su yolları.*

me'ānī: (< Ar.) manalar, anlamlar; ilahî sırlar, gizemler || *ilham; güzel kimse; sevgili; hazine; içimi hoş su; Selsebil Pınarı; doruk, zirve; gökyüzü, sema; deniz, derya; askerler; okyanus.*

mā-beyn: (< Ar.) iki şeyin arası, ara.

ma'būd: (< Ar.) kayıtsız şartsız kulluk edilmeye layık olan ve kendisine secde edilen varlık, ilah, Allah; taparcasına sevilmeye layık kimse, sevgili.

ma'dilet: (< Ar.) adalet, hakkaniyet, insaflı olma || *sabah meltemi; diyar, ülke, yurt; nur; güneş.*

maġbūn ėt-: aldatmak, kandırmak.

maġbūn ol-: aldanmak, aldatılmak, kandırılmak.

maġrib: (< Ar.) güneşin battığı yer, gün batısı; Batı.

- **maġrib-i esrār**: (< F.) sırların gün batısı || *âşık; vücut.*

maġrūr: (< Ar.) gururlu, kibirli, kendini beğenmiş; aldanmış, aldatılmış.

- **maġrūr ėt-/maġrūr eyle-**: kibre sürüklemek; aldatmak, kandırmak.
- **maġrūr ol-**: kibirlenmek, gururlanmak, kendini beğenmek; aldanmak, kanmak.

māh: (< F.) ay, kamer; bir takvim yılının on ikide biri || *sevgili; yüz, çehre; âşık; sevgilinin sevdiği kimse; kandil; alın; gözlük; şeyh; vefa; taş; yüzün yırtıp yas tutan kimse; saadet, kutluluk; celâl; şaşırmış kimse; bekçi, nöbetçi; Eyyûb-ı Ensârî; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

- **māh-cebīn**: (< F.) ay alınlı (güzel), alnı ay gibi parlayan (kimse) || *sevgili.*
- **māh-çihre**: (< F.) ay yüzlü güzel, ay gibi parlak ve güzel yüzlü kimse || *sevgili; devrin veziri; devrin ileri geleni, Şehzade Mehmed.*
- **māh-ı celāl**: (< F.) celâl ayı || *sevgili.*
- **māh-ı devrān**: (< F.) zamanenin ayı || *sevgili ~ saki.*
- **māh-ı ġarrā**: (< F.) parlak ay || *sevgili ~ ani ölüm.*
- **māh-ı ken'ān**: (< F.) Kenan diyarının ayı || *sevgili.*
- **māh-manẓar**: (< F.) ay yüzlü güzel || *sevgili.*
- **māh-ı muḥarrem**: (< F.) muharrem ayı, Hicri yılın ilk ayı || *Yaḥyā Bey.*
- **māh-ı mükerrem**: (< F.) aziz ay, yüce ay || *sevgili.*
- **māh-ı münevver**: (< F.) parlak ay || *sevgili.*
- **māh-ı münīr**: (< F.) parlak ay || *sevgiliyi görünce şaşakalan kimse; sevgili ~ vezirsiz sultan.*
- **māh-ı nev**: (< F.) yeni ay, hilâl || *vücut, beden; boy; saç; kaş; râ harfi; altın işlemeli başlık; cer çerağını sunan kimse; gümüş saksı; rüzgârla eğilen körpe fidan; görmüş geçirmiş ihtiyar; sevgili; kılıç çeken kimse; üzengi; sancak alemi.*
- **māh-peyker**: (< F.) ay yüzlü güzel || *sevgili; şehrin güzeli ~ suya konmuş gül.*
- **māh-ı ramażān**: (< F.) Ramazan ayı || *cihan, kâinat; Yaḥyā.*
- **māh-ı rūze**: (< F.) oruç ayı, Ramazan ayı || *sevgili; Yaḥyā.*
- **māh-ı ṣıyām**: (< F.) oruç ayı, Ramazan ayı || *âşık.*
- **māh-ı siyeh-çerde**: (< F.) siyah renkli ay || *sevgili.*
- **māh-ı tābān**: (< F.) aydınlık veren parlak ay || *altın işlemeli başlık; Yaḥyā Bey; sevgili ~ hayat suyu.*
- **māh-ı vefā**: (< F.) vefa ayı || *devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*
- **māh-liḳā**: (< F.) ay yüzlü güzel, yüzü ay gibi parlak ve güzel kimse || *sevgili.*

• **māh-pāre**: (< F.) ay parçası, yüzü parlak ve güzel olan kimse || *sevgili; Şehzade Mustafa.*
• **māh-rū**: (< F.) ay yüzlü güzel, yüzü ay gibi parlak ve güzel kimse || *devrin yüz akı, övünç; sevgili ~ gonca.*

maḥabbet: (< Ar.) sevgi, alaka, aşk, sevgi; dostluk, bağlılık, şefkat, yardımseverlik; sohbet || *şarap, içki; kadeh; dert, sıkıntı, eziyet; güneş ışığı; zelzele; mum; deniz; bela; mihnet; güneş; köşk, saray; ateş; yol; kapı; şehir; ülke, yurt, il; rüzgâr, yel; feyz, bolluk; sel, taşkın; çiçek bahçesi, bostan; meydan, alan; günah, kusur; sır, gizem; fidan, filiz; tekke, dergâh; el.*
• **maḥabbet āteşi**: aşk ateşi || *ihsan, lütuf.*
• **maḥabbet bülbüli**: aşk bülbülü || *âşık.*
• **maḥabbet ehli**: âşıklar || *çanlar, çıngıraklar.*
• **maḥabbet eyle-**: sevmek, meyletmek, âşık olmak.
• **maḥabbet güneşi**: aşk güneşi || *sadık sevgili; Hz. Ebû Bekir.*
• **maḥabbet ile**: dostça, samimiyetle, canıgönülden, dostane.

maḥbūb: (< Ar.) sevilen güzel kimse, sevgili || *melek; ay; güneş; gonca; köle, esir; padişah, sultan; hayal; kılıç, cefa kılıcı; âşık; yeryüzü, dünya; İstanbul şehri; can; Yaḥyā.*
• **maḥbūb-ı ḫudā**: (< F.) Allah'ın sevgilisi || *Hz. Muhammed.*
• **maḥbūbü'l-ḳulūb**: (< Ar.) kalpler dostu, gönüller sevgilisi.

maḥcūb: (< Ar.) utanmış, sıkılmış (kimse); kapalı, örtülü, perdeli (kimse) || *sevgili; gonca; gül.*

maḫfīce: (< Ar.) gizli bir şekilde, gizlice.

maḥfil: (< Ar.) büyük camilerde müezzinler için ayrılmış yüksekçe yer; toplantı yeri, meclis || *gül bahçesi; bülbül yuvası.*

māhī: (< F.) balık ∫ Eskiler yerin en derin tabakasında bir okyanus olduğuna, bu okyanusta bir balık ve bu balığın sırtında da bir öküz bulunduğuna inanırlardı. Dünya ise onlara göre bu öküzün sırtında yahut boynuzları arasındaydı. || *eren, veli, Allah dostu; şair; hırsına kapılan zengin kimse; aç insan; zalim kimse; sükût eden kimse.*
• **māhī-i kevs̱er**: (< F.) Kevser Irmağı'nın balığı || *beyit.*

maḥkeme: (< Ar.) dava görülen yer, mahkeme; ileri gelen devlet adamlarının kurduğu büyük meclis, divan || *Hz. Süleyman'ın tahtı.*

maḥmūd: (< Ar.) övülmüş kimse, övgüye ve methe değer kimse; Hz. Muhammed; cömertliğiyle ve şairleri korumasıyla bilinen meşhur hükümdar, Ayaz'ın kölesi olduğu Gazneli Sultan Mahmud (ö. 1031) || *vezir.*

maḥşer: (< Ar.) kıyamet günü bütün insanların tekrar dirilip toplanacakları yer || *Arafat.*
• **maḥşer-i evvel**: (< F.) ilk meclis || *elest meclisi.*

maḫzen: (< Ar.) yer altı deposu, ambar; hazine || *Kur'ân.*
• **maḫzen-i esrār/maḫzenü'l-esrār**: (< Ar.) sırlar mahzeni; sırlar hazinesi || *ağız; gonca; gül; âşık.*

mā'ide-i rāz: (< F.) sır sofrası || *Hz. İsa ve havarileri için gökten indirildiğine inanılan sofra.*

mā'il: (< Ar.) hevesli, istekli, meyilli, âşık; bir yana eğilmiş, iki büklüm olmuş, bükülmüş.

maḳāl: (< Ar.) söz, laf, kelâm.
• **maḳāl-i hū**: (< F.) Allah'ın kelâmı || *Kur'ân-ı Kerim.*

maḳāle: (< Ar.) söz, laf, kelâm; bir kitabın ayrıldığı bölümlerin her biri || *sadakat, riyasızlık.*

maḳām: (< Ar.) durulan yer, durak, mekân; ev, mesken; devlet kademesinde yüksek mevki, mansıp; klasik Türk müziğinde müzik

parçasının işleniş biçimi; müridin Allah yolunda ulaştığı mertebe, derece || *gam, keder; ayrılık Şam'ı; ayrılık gecesi.*

- **maḳām-ı aṣfiyā**: (< F.) velilerin makamı || *cami.*
- **maḳām-ı cem'**: (< F.) toplanma yeri, meclis; cem makamı, mûsikîde birleşik makamlara verilen ad || *cami.*
- **maḳām-ı i'tikāf**: (< F.) itikaf mekânı, dünyadan el etek çekip bir yere kapanarak ibadetle/sevgiliyle meşgul olma mekânı || *aşk şehidinin mezarı.*
- **maḳām-ı maḥmūd**: (< F.) övülmüş olan en yüce makam, kıyamet günü müminlerin gölgesinde toplanacağı Hz. Muhammed'in hamt sancağının altı || *emel eşiği, varılmak istenen mekân.*
- **maḳām-ı ṣādıḳān-ı muṣṭafā**: (< F.) Hz. Muhammed'in sadık dostlarının makamı || *cami.*

maḳbere: (< Ar.) mezar, kabir; mezarlık, kabristan || *kara ev; kederli ev.*

- **maḳbere ḳuzġunları**: mezarlık kargaları || *iftiracılar, şikayetçiler ~ duman.*

maḳṣad: (< Ar.) istenilen şey, arzu, dilek, murat; kasıt, niyet, amaç, gaye || *yönelinen yer, kıble, mihrap.*

maḳṣūd: (< Ar.) dilek, arzu, emel, murat; istenilen, talep edilen, arzulanan (şey, kimse); amaç, gaye, maksat, niyet || *menzil; burç, konak; Kâbe; güzel kimse, sevgili; çehre, yüz; güneş; Mısır; ülke, memleket; gemi, kayık; damla.*

- **maḳṣūd eyle-**: dilemek, arzulamak.

maḳṭa': (< Ar.) gazelin son beyti || *beden, vücut.*

māl: (< Ar.) bir kimsenin mülkiyetinde bulunan her çeşit değerli eşya, mülk, varlık, servet; kâr sağlamak amacıyla alınıp satılan şey, tüccar malı || *sevgili; çimen; ağaç; çiçek; gözyaşı.*

mālik: (< Ar.) sahip.

- **mālik-i baḥr-i me'ārif**: (< F.) irfan denizinin sahibi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

ma'nā/ma'nī: (< Ar.) anlam, mefhum; madde ve cismin dışında olan şey, iç, ruh; asıl, öz, hakikat; akla yakın sebep; husus, konu; durum, hâl || *sevgili; şarap; âlem, yurt; göz.*

mānend: (< F.) gibi; benzer, eş, misil, nazir.

māni': (< Ar.) engel, mâni, ayak bağı.

mānī: (< F.) resimdeki ustalığıyla meşhur olmuş Çinli bir nakkaş.

manṣıb: (< Ar.) devlet hizmetinde büyük memurluk, erişilmek istenen yüksek mevki, makam; izzet, şeref, yücelik, şan || *zincir.*

manṣūr: (< Ar.) Allah'ın yardımıyla galip gelen (kimse), muzaffer (kimse); mahiyeti anlaşılamayan ve şeriata aykırı olduğu iddia edilen sözleri özellikle de "Ene'l-Hak/Ben Hakk'ım!" demesi sebebiyle 921'de Bağdat'ta idam edilen sufi, kimi sufilerce fenafillah mertebesine ulaştığı rivayet edilen Hallâc-ı Mansûr || *gönül, yürek; âşık; fodul kimse.*

mār: (< F.) yılan || *nefs, nefsin ilk mertebesi; düşman askeri; saç, zülüf.*

- **mār-ı semūm**: (< F.) zehirli yılan || *kement, idamda kullanılan ilmekli yağlı kayış ~ hale.*
- **mār-ı siyāh**: (< F.) kara yılan || *atın yelesi.*

maraż: (< Ar.) hastalık, illet || *aşk, sevgi.*

ma'rifet: (< Ar.) hüner, maharet, ustalık; bilgi, bilim, fen; ilahî sırları tefekkür ile keşif ve ilham yoluyla kavrama, irfan, ilim, fazilet; fenafillah yolundaki makamların dördüncüsü, marifet makamı || *ırmak, nehir; ülke, yurt; dergâh, tekke; evlat, soy, nesil; meyve, yemiş; kapı, eşik; çıplak kimse;*

derya, deniz; gökyüzü, sema; elbise, giysi; gül bahçesi; kaftan; şairlik sanatı.

- **ma‘rifet deryāsı**: marifet denizi || *derviş; Yaḥyā.*
- **ma‘rifet gülistānı**: marifetin gül bahçesi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

ma‘rūf: (< Ar.) bilinen, tanınmış, malum, meşhur; itaat, boyun eğme, bağlılık.

masḫara: (< Ar.) tuhaflıklar yaparak çevresini eğlendiren (kimse); itibarını ayaklar altına alıp gülünç duruma düşmüş kimseler için "soytarı, kepaze, rezil" anlamlarında kullanılan bir hakaret sözü || *şeytan, iblis; Ḫayālī Bey.*

- **masḫara-i şeyṭān**: (< F.) şeytan soytarısı, rezil şeytan || *şarap düşkünü kimse; esrar sarhoşu kimse.*

ma‘ṣıyet: (< Ar.) asilik, isyan, itaatsizlik, başkaldırı; günah, suç || *şarap; mal mülk.*

mā-sivā: (< Ar.) sevgili dışında kalan her şey; Allah'tan başka bütün varlıklar; insanı Allah'tan uzaklaştıran her şey || *nakış.*

maşraba: (< Ar.) kulplu su kabı, maşrapa || *güneş.*

- **maşraba-i selsebīl**: (< F.) Selsebil Pınarı'nın havuzu || *nûn harfi.*

ma‘şūḳ: (< Ar.) aşkla sevilen kimse, kendisine âşık olunan kimse || *sevgili ~ Hüma kuşu; av.*

- **ma‘şūḳ-ı ‘ālem**: (< F.) âlemin sevgilisi, dünya güzeli || *sevgili.*

maṭar: (< Ar.) yağmur || *rahmet, merhamet; ihsan, lütuf.*

maṭbaḫ: (< Ar.) mutfak || *şehir, diyar, memleket.*

mātem: (< Ar.) ağlayıp inleme, yas, derin üzüntü, keder || *düğün günü; saadet, mutluluk; karanlık saray.*

- **mātem-serā**: (< F.) yas tutulan mekân, matem yeri || *dünya, yeryüzü.*

maṭla‘: (< Ar.) (maddî ve manevî şeyler için) doğuş yeri, kaynak; kaside veya gazelin mısraları birbiriyle kafiyeli olan ilk beyti || *kaş; güneş; hikmetin gün doğusu; kanat; kemâl güneşinin doğuş yeri.*

- **maṭla‘-ı ġam**: (< F.) gamın kaynağı || *âşık.*
- **maṭla‘-ı ḫūrşīd-i eş‘ār**: (< F.) şiirler güneşinin doğuş yeri || *âşık.*
- **maṭla‘-ı ḫūrşīd-i ma‘rifet**: (< F.) marifet güneşinin doğuş yeri || *vücut, beden, cisim.*
- **maṭla‘-ı hüner**: (< F.) hüner kaynağı || *devrin ileri geleni, Defterdar İskender Çelebi.*
- **maṭla‘-ı iḥsān-ı ḥaḳ**: (< F.) Hakk'ın ihsanının kaynağı || *sevgili ~ yiğit.*
- **maṭla‘-ı mihr-i ḫudā**: Allah'ın nurunun/güneşinin doğuş yeri || *âşık.*
- **maṭla‘-ı nūr-ı celīl**: (< F.) yüce Allah'ın nurunun doğduğu yer || *cami.*
- **maṭla‘-ı seḫā**: (< F.) cömertlik kaynağı || *devrin ileri geleni, Şehzade Mehmed ~ güneş.*
- **maṭla‘-ı şems-i me‘ārif**: (< F.) irfan güneşinin doğuş yeri || *ağız.*
- **maṭla‘u'l-envār**: (< Ar.) nurlar kaynağı || *cemâl, yüz, çehre.*

mā‘una: (< Ar.) Osmanlı donanmasında bir çeşit güçlü savaş gemisi, mavna || *göz.*

maẓhar: (< Ar.) görünme ve açığa çıkma yeri; yansıma yeri, ayna; ulaşan, erişen, nail olan || *ayrılık, hicran.*

- **maẓhar-ı cūd u seḫā**: (< F.) cömertlik ve iyiliğin kaynağı || *devrin veziri, Rüstem Paşa.*

maẓlūm: (< Ar.) yaralı, incinmiş, zarar görmüş, zulme uğramış (kimse); güler yüzlü, tatlı dilli, alçakgönüllü, sakin, edepli (kimse) || *Yaḥyā; âşık; av kuşu.*

me‘ādin-i güher: (< F.) inci madenleri || *âşık.*

me‘ārif: (< Ar.) ilahî sırlarla ilgili keşif ve ilham yoluyla elde edilen bilgiler,

ilim, irfan, fazilet, marifetler || *nehir, ırmak; deniz, derya; güneş; yurt, ülke; inciler; gizli hazine; gül bahçesi.*

mecāl: (< Ar.) güç, kuvvet, derman, takat; imkân, fırsat, şans.

mecāzī: (< Ar.) gerçek olmadığı hâlde gerçeğe işaret eden ve gerçekmiş gibi görünen (şey) || *köprü.*

meclis: (Ar.) toplanılacak yer, meclis; sohbet edip eğlenmek maksadıyla bir araya gelmiş dostlar topluluğu; düğün, ziyafet || *cami; felek; cennet.*

mecma': (< Ar.) toplanılan yer, toplantı yeri, meclis; kavuşma ve birleşme yeri, kavuşma noktası.

mecnūn: (< Ar.) çıldırmış, deli (kimse); aşk yüzünden aklını yitirmiş, kara sevdaya tutulmuş (kimse), divane, çılgın, âşık; asıl adı Kays bin Mülevvah el-Âmirî olan meşhur bir aşk hikâyesinin erkek kahramanı, Leyla'nın âşığı, Doğu edebiyatında âşığın timsali, Mecnun || *lale; menekşe; âşıkların şeyhi; incelikten yoksun kimse, ham kimse; gözcü; gönül, yürek; yaprağı dökülmüş lale; ben; efsane, hikaye; saba yeli; akarsu, ırmak.*

mecrūḥ: (< Ar.) yaralı, yaralanmış (kimse) || *kırgın, incinmiş, küskün (kimse); rakip; ruh.*

mecẕūb: (< Ar.) sevgiliye doğru çekilmiş, aşkla kendinden geçmiş, âşık; Allah aşkıyla dolup dünyadan el çeken, Hak âşığı.

med: (< Ar.) Osmanlı Türkçesinde kullanılan uzatma işareti || *kaş; Hak yolu, Allah'a varan yol; dil; Eyyûb-ı Ensârî.*

meded: (< Ar.) "Yardım et, imdat eyle, yetiş, aman, ah, vah, eyvah, yazık!" anlamlarında bir ünlem; yardım, destek, dayanak.

medḥ: (< Ar.) medih, övme, övgü, yüceltme, sena || *deniz, derya; şeker, bal; gül bahçesi.*

meger: (< F.) belki, belki de, ola ki, galiba, muhtemelen, anlaşılan, yoksa, acaba; işin sonunda, nihayet, en sonunda; ancak, yalnız, fakat, şu kadar ki, illa, -dan başka, ... olsa bile gibi anlamlarla istisna belirtir.

- **meger ki/meger kim**: (< F.) ancak, yalnız, fakat, şu kadar ki, illa, meğer.

meges: (< F.) sinek || *Kızılbaş'tan gelen fitneci.*

- **meges-rān**: (< F.) yelpaze || *fidan.*

meh: (< F.) gökteki ay, kamer || *sevgili; taş; ekmek; Hz. Muhammed'in atının izi; şahit; gelin; alın; alnın aksi; celâl; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

- **meh-cebīn**: (< F.) ay alınlı güzel || *sevgili.*
- **meh-i bedr**: (< F.) dolunay || *alın.*
- **meh-i bürc-i 'aẓamet**: (< F.) yücelik burcunun ayı || *devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazede.*
- **meh-i bürc-i feżā'il**: (< F.) faziletler burcunun ayı || *Hz. Muhammed.*
- **meh-i bürc-i risālet**: (< F.) peygamberlik burcunun ayı || *Hz. Muhammed.*
- **meh-i ken'ān**: (< F.) Kenan'ın ayı || *Hz. Yusuf.*
- **meh-i nā-mihrübān**: (< F.) merhametsiz ay || *sevgili.*
- **meh-i nev**: (< F.) yeni ay, hilâl || *kadeh; göz; âşık; namaz kılan kimse; kılıç, hüner kılıcı; baş eğen kimse; kaş; kulağı küpeli köle; Hz. Muhammed.*
- **meh-i receb**: (< F.) ay takviminin yedinci ayı, üç ayların ilki, recep ayı || *devrin ileri geleni, Şehzade Mehmed.*
- **meh-i rūze**: (< F.) oruç ayı || *ruh, can.*
- **meh-i tābān**: (< F.) parlak ay || *sevgili.*
- **meh-i zerrīn-külāh**: (< F.) altın başlıklı ay || *sevgili ~ üsküflü şahin.*
- **meh-liḳā**: (< F.) ay yüzlü güzel, yüzü ay gibi parlak ve güzel kimse || *sevgilinin sevdiği kimse; sevgili ~ gece kandili.*
- **meh-manẓar**: (< F.) ay yüzlü güzel, yüzü ay gibi parlak ve güzel kimse || *sevgili.*

- **meh-pāre**: (< F.) ay parçası || *sevgili.*
- **meh-rū**: (< F.) ay yüzlü güzel, yüzü ay gibi parlak ve güzel kimse || *şehrin güzeli; yıldız; sevgili ~ kıyamet günü; güneş; kandil, mum.*
- **meh-ṭal'at**: (< F.) ay yüzlü güzel || *sevgili ~ oruç ayı.*

mehābet: (< Ar.) azamet, yücelik, heybet || *kıyamet günü.*

meḥāsin: (< Ar.) insan yüzünü güzelleştiren sakal ve bıyık || *yaprak, suret ağacının yaprağı.*

mehdī: (< Ar.) Allah tarafından doğru yola iletilen, hidayete eren kimse; kıyamete yakın ortaya çıkarak ilahî kanunları yeniden tesis edecek kimse, Mehdi ∫ Hakkında pek çok rivayet bulunan Mehdi, bir inanışa göre dördüncü kat gökte bulunan Hz. İsa'dır. Şam yakınlarına inecek ve elinde asasıyla Batı'ya doğru ilerleyerek halkı hidayete ulaştıracak, Deccal'in şerrinden kurtaracaktır. Şiilere göre ise Mehdi, on birinci imam Hasan el-Askerî'nin oğlu olup babasının vefatından sonra gizlenen ve kıyametten önce zulümle mücadele etmek için tekrar ortaya çıkacak olan on ikinci imamdır. || *devrin padişahı, Sultan Süleyman, Sultan II. Selim.*

meḳābir: (< Ar.) kabirler, mezarlar || *ağızlar.*

mekān: (< Ar.) yer, mahal; oturulan ev, mesken, hane; vatan, yurt, memleket.
- **mekān-ı ehl-i ḥāl**: (< F.) âşıkların mekânı || *cami.*
- **mekān-ı imkān**: (< F.) her şeyin mümkün olduğu yer, imkân âlemi || *dünya, yeryüzü.*
- **mekān-ı kān-ı iḥsān**: (< F.) ihsan kaynağı mekân || *sevgilinin evi ~ cennet.*

mektūb: (< Ar.) mektup, name || *ayna; Akdeniz; ruhun gıdası; ayva tüyleri; boy, endam.*

melāḥat: (< Ar.) güzellik, zarafet, nezaket, alımlılık; tuzlu olma, tuzluluk (su) || *deniz, derya; Mısır ülkesi; ülke, memleket; başkent, payitaht; cübbe.*

melāl: (< Ar.) hüzün, keder, ızdırap, gönül darlığı || *toz; diken, bela dikeni.*

melālet: (< Ar.) hüzün, keder, dert, sıkıntı, gönül darlığı; darılma, küsme || *dar geçit.*

melāmet: (< Ar.) dil uzatma, kınama, dedikodu, gıybet; rüsvalık, perişanlık; giyim kuşam ile zikir ve ayine önem vermeyip kınanmaya aldırış etmeyerek nefsi öldürüp Hakk'a yaklaşmayı esas alan anlayış || *duman.*
- **melāmet ehli**: fitneci ve dedikoducu kimseler || *kargalar; kuzgunlar.*

melce': (< Ar.) sığınak, sığınma yeri || *kapı, eşik.*
- **melce'-i 'ālem**: (< F.) âlemin sığınağı || *Hz. Muhammed.*

meleg/melek: (< Ar.) gözle görülüp elle tutulmayan ve yalnızca Allah'a itaat edip hayra vesile olmak üzere yaratılmış olan nuranî varlık || *âşık; ben; şehrin güzeli; hacı; beyaz sancak; hilâl, yeni ay; Mevlevîhane'de dönen takva ehli kimse; pervane, gece kelebeği; devrin ileri geleni, Ebüssuud Efendi, Defterdar İskender Çelebi, Mustafa Paşa; devrin padişahı, Sultan Süleyman, Sultan Murad; sevgili ~ kaplan.*
- **melek-i ferruḫ-fāl**: (< F.) kutlu melek || *devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*
- **melek-i raḥmet**: (< F.) rahmet meleği || *Şeyhülislâm Kemalpaşazâde'nin eseri.*
- **melek-manẓar**: (< F.) melek yüzlü, melek suretli güzel || *sevgili.*
- **melek-sīmā**: (< F.) melek yüzlü (güzel); melek suretli (güzel) || *sevgili.*
- **melekü'l-mevt**: (< Ar.) ölüm meleği, Azrâil.

melik: (< Ar.) hükümdar, padişah, sultan; "mülkün gerçek sahibi ve kâinatın mutlak hükümdarı"

anlamındaki Allah'ın en güzel isimlerinden biri.

- **melik-i mülk-i hüner**: (< F.) marifet yurdunun sultanı || *devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*

memāt: (< Ar.) ölüm, mevt || *kadeh; ayrılık, hicran; köşk, saray; ayna.*

menāl: (< Ar.) bir kimsenin sahip olduğu şey, mal mülk || *asilik, isyan.*

menār: (< Ar.) minare; aydınlık yer, nurlu mekân || *ak sancak; elif; el; beyaz hırka; iman evinin direği; solakların her biri; mektup, hikmet mektubu; sevgili ~ selvi ağacı.*

menba': (< Ar.) bir şeyin ortaya çıktığı yer, kaynak, ocak.

mennān: (< Ar.) kullarına sonsuz iyilik ve ihsanda bulunan Allah; Kâbe'nin sütunlarından birinin adı || *caminin sütunu.*

menzil: (< Ar.) varılacak yer; durak, konak; ev, mesken; gök cisimlerinin makamı, konak, burç; rütbe, mevki, makam; okun eriştiği uzaklık ∫ Tasavvufta devir nazariyesine göre 360 menzil bulunur. İnsan yaratılmak ve sonra da Hakk'a ulaşabilmek için bu menzilleri geçmektedir. || *maksut, emel, amaç.*

- **menzil-i maḥmūd**: (< F.) övülmüş makam, mahşer günü Hz. Muhammed'in dilediği herkese şefaat edebileceği hamt sancağının altı, en yüce makam.
- **menzil-i maḳṣūd**: (< F.) emel menzili, varılmak istenen yer, ulaşılmak istenen hedef; emel burcu || *fenafillah mertebesi; sevgilinin eşiği; Zuhal'in köşkü; göğün yedinci katı; cami; makam, huzur, kat.*
- **menzil-i miḥnet**: (< F.) mihnet durağı || *dünya yurdu, yeryüzü.*

mercān: (< Ar.) kırmızı kalker iskeletli mercan balığından elde edilen kırmızı renkli bir madde || *gözyaşı.*

mercimek: (< F.) mercimek || *ben.*

merd: (< F.) kişi, insan; yiğit, cesur kimse, bahadır, kahraman; güvenilir, sözünün eri kimse || *sancak; beyit.*

- **merd-i 'ālī-himmet**: (< F.) ihsanı yüce yiğit || *sevgili.*
- **merd-i 'aṭā**: (< F.) cömert yiğit || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **merd-i ġarīb**: (< F.) garip kimse, zavallı kimse || *menekşe; Yaḥyā.*
- **merd-i 'īsā-nefes**: (< F.) İsa nefesli yiğit || *nefesi Hz. İsa gibi hayat veren ve şifa dağıtan sevgili.*
- **merd-i maḥmūdu'l-ḫışāl**: (< F.) Gazneli Sultan Mahmud tabiatlı yiğit || *sevgili.*
- **merd-i meydān**: (< F.) savaş meydanının yiğidi || *yıldız; devrin padişahı, Sultan Süleyman; Şehzade Mustafa.*

merdūd: (< Ar.) reddedilmiş, kovulmuş, geri atılmış, püskürtülmüş, günahkâr kimse || *duman.*

merdüm: (< F.) adam, insan, kimse || *güzel kimse, sevgili; gizli inci.*

- **merdüm-i 'ālī-naẓar**: (< F.) yüce bakışlı insan || *sevgili.*
- **merdüm-i gülzār**: (< F.) gül bahçesinin beyi || *gül.*

merdümek: (< F.) göz bebeği || *siyah yanık yarası.*

merġzār: (< F.) çayır, çimenlik, sulak yer || *dünya, yeryüzü.*

merḥabā: (< Ar.) selam, selamlaşma; "Selam olsun, iyi günler!" anlamında selamlaşma sözü; övülen kimse veya şeye karşı kullanılan hitap sözü || *el.*

merḥūm: (< Ar.) vefat etmiş kimse, rahmetli; kendisine acınan kimse, merhamet edilen kimse || *âşık.*

meric: (< Bul.) Bulgaristan'ın iç kesimlerinden doğup Türkiye-Yunanistan sınırından Ege Denizi'ne dökülen akarsu || *şehre zincir vuran kimse; şehrin yüzü suyu; Hz. Ali'nin kılıcı Zülfikâr.*

meryem: (< Ar.) Hz. İsa'nın annesi, Hz. Meryem || *dudağı saran ayva tüyleri.*

mesācid: (< Ar.) mescitler || *tasavvuf yolunun yolcuları, müritler.*

mescid: (< Ar.) cami, mabet || *Hak meclisi; Allah'ın huzuru ve makamı; ihsanın gül bahçesi; rahmetin kaynağı; sevgilinin mahallesi; kafes.*

- **mescid-i aḳṣā/mescidü'l-aḳṣā**: (< F.) Müslümanların Kudüs'te bulunan ilk kıblesi, Mescid-i Aksa || *âşık; gönül, yürek; cami; Hz. Muhammed'in huzuru ve makamı; savaş meydanı; dervişin uzleti; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

mes'ele: (< Ar.) sorun, güçlük, müşkül; konu, husus, iddia, fikir; istek, meram, dilek.

mesīḥ/mesīḥā: (< Ar.) Hz. İsa'nın lakabı ∫ Hz. İsa'ya dokunduğu hastaları hemen iyileştirdiği için bu lakap verilmiştir. || *sevgili; dudak; Allah'tan başka her şeyi terk eden kimse; padişah, sultan; söz, nazım, şiir; gül.*

- **mesīḥ-dem/mesīḥā-dem**: (< F.) İsa nefesli (güzel), nefesi Hz. İsa'nın nefesi gibi hayat ve şifa veren (güzel) || *sevgili; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **mesīḥ-i s̲ānī**: (< F.) ikinci Mesih, Hz. İsa'nın varisi || *can bağışlayan sözler.*
- **mesīḥ-leb/mesīḥā-leb**: (< F.) İsa dudaklı güzel, dudakları Hz. İsa gibi hayat bağışlayan güzel || *sevgili ~ sultan.*

mesken: (< Ar.) ikamet edilen yer, ev, hane, mekân || *gönül, yürek; eşik, kapı; Tur Dağı; harabe, virane.*

meskenet: (< Ar.) tevazu, alçak gönüllülük; Allah karşısında aczini bilme || *dergâh, tekke.*

mesned: (< Ar.) güç ve destek alınan şey, dayanak.

- **mesned-i aṣḥāb-ı taḳvā**: (< F.) takva sahiplerinin dayanağı || *cami.*
- **mesned-i ehl-i münācāt**: (< F.) dua ehlinin dayanağı || *cami.*

mes̲nevī: (< Ar.) her beyti kendi içinde kafiyeli olan eser; Mevlânâ'nın meşhur Farsça eseri Mesnevi-i Şerif || *eşi görülmemiş gizli inci.*

mest: (< F.) sarhoşluk veren bir şeyin etkisiyle şuuru zayıflamış ve kendinden geçmiş kimse, sarhoş || *âşık; Yaḥyā; göz; dünyaya esir olan kimse; akıllı kimse; Hak yolcusu; sevgili; köprü.*

- **mest-i cām-ı 'ışḳ**: (< F.) aşk kadehinin sarhoşu || *âşık.*
- **mest-i 'ışḳ**: (< F.) aşk sarhoşu || *âşık.*
- **mest-i ilāhī**: (< F.) ilahî aşkın sarhoşu || *âşık.*
- **mest-i mey-i erġavān**: (< F.) erguvan şarabının sarhoşu || *göz.*
- **mest-i nāz**: (< F.) naz sarhoşu || *sevgili.*

mestāne: (< F.) sarhoşluk veren bir şeyin etkisiyle şuuru zayıflamış ve kendinden geçmiş kimse, sarhoş || *göz; âşık; padişah; dilenci, yoksul kimse; yan bakış, gamze.*

- **mestāne-i 'ışḳ**: (< F.) aşk sarhoşu || *âşık.*

meşaḳḳat yolı: güçlük, eziyet, zahmet yolu || *gönül, yürek.*

meşhed: (< Ar.) bir şehidin gömülü olduğu yer || *itikaf mekânı.*

meşreb: (< Ar.) insanın yaratılışında bulanan huy, tabiat, mizaç, karakter; davranış biçimi, tutum, tavır, yaşayış tarzı.

meşrıḳ: (< Ar.) güneşin doğduğu yer, gün doğusu; Doğu || *gönül, yürek; Sultan Süleyman'ın kapısı; saadet, kutluluk.*

- **meşrıḳ-ı ḫayr**: (< F.) lütfun gün doğusu || *vücut, beden.*
- **meşrıḳ-ı ḥikmet**: (< F.) hikmetin gün doğusu || *matla beyti.*
- **meşrıḳ-ı me'ārif**: (< F.) ilmin ve irfanın gün doğusu || *devrin ileri geleni, Defterdar İskender Çelebi.*

metā': (< Ar.) mal, eşya; kumaş, giyecek; değerli eşya, varlık, servet || *hazine, vuslat hazinesi; can; güzellik; vuslat, kavuşma; gönül, yürek.*

• **metā‘-ı vuṣlat**: (< F.) vuslat kumaşı ∫ Vuslat, içinde ayrılığı sakladığından vuslat kumaşı da âşıklarca kusurlu kabul edilir.

me’vā: (< Ar.) sığınılan yer, sığınak; yurt, mesken, konak, köşk || *gönül, yürek; cennet.*

• **me’vā-yı zümre-i ‘ulemā**: (< F.) âlimler zümresinin sığınağı || *devrin ileri geleni, Kazasker Muhyiddin Çelebi.*

mevc: (< Ar.) dalga || *kaş; alındaki kırışıklık; şiir, nazım; satır, mısra; dev yılan, ejderha.*

mevcūd: (< Ar.) var olan her şey, mevcut, varlık || *gül bahçesi; karanlık saray.*

mevlā: (< Ar.) Allah; efendi, sahip.

mevlāyī/mevlevī: (< Ar.) Mevlevîlik tarikatına mensup kimse || *abdal; Yaḥyā.*

mevt: (< Ar.) ölüm, ecel || *koku; pehlivan.*

mey: (< F.) şarap || *ateş; ilahî aşk; vuslat, kavuşma; isyan, asilik; günah, suç; kan; kanlı gözyaşı; mana, anlam; yüz kızartıp Cemşîd’in ayağına giden kimse; dilenci; ilim ve fazilet sahibi kimse; âşık; elbise, gaflet elbisesi; dudak.*

• **mey-i erġavān**: (< F.) erguvan şarabı || *ayıp, kusur; konuşan kimse.*

• **mey-i ḥamrā**: (< F.) kırmızı şarap || *mendil; kanlı gözyaşı; dudak; Yaḥyā.*

• **mey-i ma‘nevī**: (< F.) manevî şarap || *aşk.*

meydān: (< Ar.) açık ve düzlük alan, meydan; savaş alanı; tekkelerde zikir ve ayin yapılan yer || *gönül, yürek; gam, keder; aşk, sevgi; güzellik, letafet; sabır, tahammül; sine, bağır; felek; fırsat, vesile, sebep.*

• **meydānı al-**: meydanı ele geçirmek, hükmü altına almak, üstünlüğünü kabul ettirmek.

• **meydān-ı ġazā**: (< F.) gaza meydanı || *gül bahçesi.*

• **meydān-ı semend**: (< F.) sevgilinin at koşturduğu meydan || *dokuz felek.*

mey-dān: (< F.) şarap kadehi || *şaraba düşkün kimse; ayıplı kimse.*

mezār: (< Ar.) kabir || *gül bahçesi.*

mezra‘: (< Ar.) ekilip dikilecek toprak, tarla || *dünya, yeryüzü.*

mıḳnātīs: (< Ar.) mıknatıs || *Kâbe.*

mıḳrāż: (< Ar.) kesici âlet, makas; mum makası || *vicdan; ecel, ölüm; lâ edatı; lâmelif harfi.*

mıṣr: (< Ar.) başkent, ülke, memleket; Afrika’nın kuzeydoğusunda Nil Nehri boyunca uzanan bir ülke, Osmanlı şiirinde Hz. Yusuf’un sultanı olduğu kabul edilen ülke || *güzellik, alımlılık; bela, keder; maksut, emel, gaye; cefa, sıkıntı, zulüm; izzet, şeref, itibar.*

• **mıṣr-ı melāḥat**: (< F.) güzellik Mısır’ı; güzellik ülkesi || *dudak.*

mıṣra‘: (< Ar.) beyit veya manzumenin satırlarından her biri, dize, beyit kanadı; kapı ve pencere gibi kanatlı şeylerin her bir kanadı || *kanat, kuş kanadı; deli; âşık; uçlarında turunçlar bulunan taze fidan; dil; gayb dili; altın işlemeli kılıç; ayva tüyleri; kılıç; denize uzanmış kara parçası, dil; köprü, hidayet köprüsü; gönül alıcı güzel; dua için açılan el; hâl dili.*

midḥat: (< Ar.) övme, methetme, övgü, sena || *ayak bağı.*

miftāḥ: (< Ar.) anahtar || *çiçek; sümbül.*

• **miftāḥ-ı kilīd-i kemāl**: (< F.) ilim ve fazilet kilidinin anahtarı || *kalem.*

miġfer: (< Ar.) başın her tarafını örten zırhlı başlık, tolga || *kuşluk vakti güneşi; dağın başında beliren güneş.*

miḥek: (< Ar.) üzerine sürtülen altının ayarını ölçmeye yarayan kuvars cinsinden sert taş, mihenk taşı || *eşik taşı.*

miḥen: (< Ar.) mihnetler, sıkıntılar, eziyetler || *rüzgâr, yel.*

mihmān: (< F.) misafir, konuk; mecliste bulunan kimse, dost, sohbet arkadaşı || *âşık; gönül, yürek; salih kimse; herkes; Hz. Muhammed; sevgili ~ cihan sultanı.*

miḥnet: (< Ar.) eziyet, zahmet, sıkıntı, zorluk; üzüntü, dert, elem, keder; bela, afet, musibet; günaha girme, şeytana uyma || *meclis; kılıç; çevgan; aşk, sevgi; kuş; şarap; pazar, çarşı; dağ, tepe; saki; yük, ağırlık; şiddetli rüzgâr; yağmur; zincir, bağ; saadet, mutluluk; zelzele, deprem.*

- **miḥnet-ḫāne**: (< F.) mihnet evi || *dünya, yeryüzü.*

mihr: (< F.) güneş; sevgi, aşk; dostluk, nezaket; merhamet, acıma || *sevgili; korkuyla titreyerek yerlere geçen kimse; sayfa; güneş ışığı; yüz, çehre; âşık; deva, çare; ilaç; basiret sahibi, gönül gözüyle gören kimse; maksut, emel, gaye; taş; billur kadeh; sabah vakti mahmurluğunu açan kadeh; güzellik; günah, kusur; gözlük; ülke, yurt, il; tekke, dergâh; ekmek; çeşme, pınar, kaynak; at izi; adalet, adil olma, hakkı gözetme; ayna; ilim, fazilet; ellerini yere koyup pes eden kimse; hazine, define; cömertlik, ihsan, lütuf; saadet, kutluluk; yanak; şefkat; sultan, padişah, hükümdar; otağ, çadır; su kabı, maşrapa; paşa; izzet, şeref; şehrin güzeli; nur; devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde, Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi, Şehzade Mustafa.*

- **mihr-çihre**: (< F.) güneş yüzlü güzel || *sevgili; devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*
- **mihr-i ʻadālet**: (< F.) adalet güneşi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **mihr-i ʻālem**: (< F.) cihan güneşi, cihanı aydınlatan güneş || *âşık.*
- **mihr-i ʻālem-tāb**: (< F.) cihanı aydınlatan güneş || *sevgili; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **mihr-i cihān-ārā**: (< F.) cihanı süsleyen güneş || *sancak; süvari; aşk, sevgi; devrin padişahı, Sultan Süleyman; devrin veziri, Arslan Paşa; sevgili ~ sultan, padişah.*
- **mihr-i cihān-gīr**: (< F.) cihana hükmeden güneş || *sevgili ~ aynadaki suret.*
- **mihr-i cihān-tāb**: (< F.) cihanı aydınlatan güneş || *göz; Doğu'nun hükümdarı; sevgili ~ güzeller öncüsü; beyler beyi; sultan.*
- **mihr-i ḍuḥā**: (< F.) kuşluk vakti güneşi, güneşin en parlak olduğu ve dünyayı en iyi aydınlattığı hâli.
- **mihr-i enver**: (< F.) parlak güneş || *tas, kap.*
- **mihr-i hüdā**: (< F.) hidayet güneşi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **mihr-i kemāl**: (< F.) ilim ve yücelik güneşi || *devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde ~ ben.*
- **mihr-i kerem**: (< F.) cömertlik güneşi || *devrin padişahı, Sultan Murad; devrin ileri geleni, Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi.*
- **mihr-i mücellā**: (< F.) parlak güneş || *Hz. Muhammed; sevgili; can.*
- **mihr-i münevver**: (< F.) parlak güneş || *sevgili; şehrin güzelleri ~ yarısı tutulmuş ay.*
- **mihr-i münīr**: (< F.) parlak güneş || *basiret sahibi kimse; ilim ve fazilet nuru; devrin padişahı, Sultan Murad; Şehzade Mustafa.*
- **mihr-i raḫşān**: (< F.) parlak güneş || *yüz, çehre; davulcu.*
- **mihr-i seʻādet**: (< F.) saadet güneşi || *şeyh.*
- **mihr ü maḥabbet yolı**: Allah'a ulaşma maksadıyla tutulan yol, aşk yolu || *âşığın ahı.*

miḥrāb: (< Ar.) cami ve mescitlerde kıble yönündeki duvarda bulunan girintili yer || *kaş; ayak izi; eşik; kapı.*

- **miḥrāb-ı ḥarem**: (< F.) Kâbe'nin mihrabı || *kaş.*

mihrübān: (< F.) merhametli ve güler yüzlü (güzel), sevgili || *derman, çare; ilaç.*

milket: (< Ar.) memleket, ülke, yurt || *marifet; güzellik; dünya, yeryüzü.*

mīm: (< Ar.) Osmanlı alfabesinin 27. harfi, mim (م) || *dudak; ağız; göz; pencere; devrin veziri, Rüstem Paşa.*

- **mīm-i mesīḥā**: (< F.) Mesîhâ kelimesinin mîm harfi || *ağız.*

minâre: (< Ar.) minare || *solakların her biri.*

minber: (< Ar.) camilerde hutbe okunan yüksekçe yer || *sancak.*

minnet: (< Ar.) yapılan iyiliğe karşı teşekkür etme, şükür; yükü altında kalacağını bile bile birinden iyilikte bulunmasını isteme, boyun eğip yalvarma; iyilik, yardım, lütuf, ihsan; iyiliğin yükü altında ezilme, borçlu hissetme.

- **minnet ėt-/minnet eyle-**: yükü altında kalacağını bile bile birinden kendisi için iyilikte bulunmasını istemek, yalvarıp yakarmak; yapılan iyiliğe karşı teşekkür etmek; iyilik yapana karşı kendini borçlu hissetmek.

mīr-i elḳāṣ: (< F.) Şah İsmail'in ikinci oğlu, Safevi şehzadesi Elkas Mirza (ö.1550) || *köle, esir; hizmetkâr.*

mi'rāc: (< Ar.) Hz. Muhammed'in Recep ayının 27. gecesi Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya ve oradan da göğe yaptığı yolculuk, miraç || *vuslat, kavuşma.*

mir'āt: (< Ar.) ayna || *göz; yanak; güzellik; yüz, çehre; gönül, yürek; dünya, yeryüzü; aşk, sevgi; felek, âlem; zemin, yer; gökyüzü, sema; Allah'ın cemâli; su; siyah elbise.*

- **mir'āt-ı ṣafā**: (< F.) sefa aynası || *temiz yaratılış.*
- **mir'ātü'ṣ-ṣafā**: (< Ar.) sefa aynası || *gönül, yürek.*

mirḳāt: (< Ar.) merdiven, basamak || *dervişin hasırı.*

- **mirḳāt-i resen**: (< F.) ipten merdiven || *sakal.*

mirrīḫ: (< Ar.) beşinci felekte bulunduğuna inanılan gezegen, Merih ∫ Yunanlılarda savaş tanrısı Ares, Romalılarda Mars, İran mitolojisinde Behram adıyla bilinir. Doğu mitolojisinde ise feleğin celladı olarak kabul edilir ve yeryüzündeki savaşlara onun sebep olduğuna inanılır. Nahs-i asgar (küçük uğursuz) da denilen bu gezegen minyatürlerde bir elinde kılıç, diğerinde kesik baş tutan bir şahıs olarak resmedilmiştir. Merih'in etkisi altında doğanların kuvvetli, öfkeli, sert ve kavgacı olduğuna inanılır. || *kırmızı lale.*

mirṣād: (< Ar.) gözetleme yeri.

- **mirṣād-ı 'ibret**: (< F.) ibretle seyretme yeri, ibret alarak izleme yeri || *su.*

misk: (< Ar.) Hoten diyarında yaşayan bir cins erkek ceylanın göbeğinde bulunan kese şeklindeki bezden elde edilen güzel kokulu ve siyah renkli madde || *ayva tüyleri.*

miskī: (< Ar.) misk gibi güzel kokan, misk kokulu; misk gibi siyah renkli.

miskīn: (< F.) aciz, zavallı, perişan, hakir (kimse); misk gibi güzel kokan, içinde misk bulunan; misk renginde olan, siyah; alçakgönüllü, mütevazı; Allah karşısında aczini bilen kimse, derviş || *duman.*

- **miskīnlik ėt-**: tevazu gösterip bağlılığını bildirmek; misk gibi kokmak.

mismār: (< Ar.) çivi, mıh || *dağ.*

miṣṭar: (< Ar.) ince bir mukavva üzerine eşit aralıklarla gerilmiş ipliklerden ibaret olan ve yazılacak kağıdın altına konulup üstten elle bastırılmak suretiyle kağıda çıkan çizgiler üzerinde düzgün yazı yazılmasını sağlayan âlet || *kâkül.*

misvāk: (< Ar.) misvak ağacının ucu açılıp dövülerek fırça durumuna getirilen ve diş temizliğinde kullanılan çubuğu ∫ Misvak kullanmak sünnet olmakla birlikte misvağın başta, sarığın üzerinde taşınması da önemli bir âdetti.

mīve: (< F.) meyve, yemiş || *naz, işve; marifet; nazım, şiir; akçe, para.*

miyān: (< F.) kemer bağlanacak yer, bel || *kıl.*

mīzān: (< Ar.) tartı, terazi || *dünya için kimseye baş eğmeyen kişi; âşık; adalet, eşitlik.*

mollā-yı rūm: (< F.) Rûm diyarının âlimi; Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî'nin (ö. 1273) lakabı || *kâmil insandan ders alan kimse.*

mū/mūy: (< F.) kıl, tüy, saç veya sakal teli || *nurdan kanat; ok.*

- **mū-miyān/mūy-miyān**: (< F.) beli kıl gibi denecek kadar ince olan (güzel) || *sevgili ~ Ferruh.*
- **mūy-ı sefīd**: (< F.) beyaz tel, beyaz saç, beyaz sakal || *dalga.*

mu'allā: (< Ar.) yüce, yüksek; değeri ve makamı üstün olan, yüksek seviyeli.

mu'ammā: (< Ar.) bir insan ismine işaret eden usûlüne göre düzenlenmiş söz, bilmece; anlaşılmayan, bilinmeyen, gizli şey ya da kimse || *hakiki tasavvuf ehli; âşık; Hz. Muhammed'in sözleri.*

- **mu'ammā ol-**: bilmece olmak; gizlenmek, saklı olmak.

muḍḥik-i şeyṭān: (< F.) şeytanı güldüren kimse, şeytanın soytarısı || *esrar sarhoşu kimse; şarap düşkünü kimse.*

muḥīṭ: (< Ar.) çepeçevre kuşatan, etrafını çeviren, çevreleyen; çevre, yöre, etraf; okyanus, engin deniz.

- **muḥīṭ-i baḥr**: (< F.) engin deniz, okyanus || *ilahî sırlar, gizemler; kerem, cömertlik; vahdet, Allah'ın birliği.*
- **muḥīṭ-i baḥr-i kerem**: (< F.) cömertlik okyanusu || *devrin veziri, Semiz Ali Paşa.*
- **muḥīṭ-i baḥr-i me'ānī**: (< F.) sırlar okyanusu || *devrin veziri, Semiz Ali Paşa.*
- **muḥīṭ-i 'ilm-i rabbānī**: (< F.) ilahî sırların okyanusu || *insan.*
- **muḥīṭ-i ma'rifet**: (< F.) marifet sahibi kimse || *derya, deniz.*

muḥyiddīn: (< Ar.) Osmanlı âlimi, Kazasker Fenârîzâde Muhyiddin Mehmed Şah (ö. 1523).

mu'īd: (< Ar.) müderris yardımcısı, asistan || *dil.*

mu'īn: (< Ar.) yardım eden ve destek olan kimse, yardımcı, dost; "herkesin yardımcısı olan" anlamında Allah'ın en güzel isimlerinden biri || *devrin padişahı, Sultan Murad.*

- **mu'īn-i 'ābidīn**: (< F.) takva sahiplerinin yardımcısı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **mu'īn-i dīn-i muḥammed/mu'īn-i dīn-i nebī/mu'īn-i dīn-i resūl**: (< F.) İslâm dininin yardımcısı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

muḳīm: (< Ar.) bir yere yerleşen, orada oturan, bir yerde kalıcı olan, sakin.

muḳtebes: (< Ar.) yanan ateşten tutuşmuş olan, kıvılcım || *arif kimse.*

muḳtedā: (< Ar.) kendisine uyulan ve örnek alınan kimse, rehber, kılavuz || *dört halife; cami; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

muḳteżā: (< Ar.) amaç, niyet; arzu, istek, hasret; ...-ya uygun, yaraşır.

muntaẓır: (< Ar.) gözleyen, bekleyen, intizar eden.

mūr: (< F.) karınca || *âşık; ilim ve fazilet sahibi şeyh; asi, eşkıya.*

murāḳıb: (< Ar.) cezbe hâli, dervişin Allah'tan başka her şeyden ilgisini keserek O'nun aşkıyla kendinden geçmesi, vecde dalma hâli.

murġ: (< F.) kuş || *gönül, yürek; can; uyku; ok, cefa oku; mihnet; huzur, gönül rahatlığı; saadet, kutluluk; düşman; at.*

- **murġ-ı ābī**: (< F.) su kuşu || *İstanbul şehri.*
- **murġ-ı cān**: (< F.) can kuşu; gönül kuşu || *av.*
- **murġ-ı hümā**: (< F.) Çin adalarında veya Kaf Dağı'nda yaşadığı kabul edilen efsanevî kuş, Hüma ∫ *bkz.* hümā || *sevgili; yücelik, ululuk, izzet; tuğ; Şehzade Mustafa.*

• **murġ-ı şikār**: (< F.) av kuşu || *doğan.*
• **murġ-ı vaḥşī**: (< F.) kuş || *âşık.*

murtażā: (< Ar.) "seçilmiş, hoşnut ve razı olunmuş" anlamında Hz. Ali'nin lakabı.

mūsā: (< Ar.) İsrâiloğulları'na gönderilen ve kendisine Tevrat indirilen peygamber, Hz. Musa || *akıl; hayranlıkla aklını yitirmiş kimse; sevgili; hilâl, yeni ay.*
• **mūsā-kelām**: (< F.) Musa sözlü kimse || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

muṣāḥabet: (< Ar.) karşılıklı konuşma, görüşme, sohbet.

muṣāḥib: (< Ar.) biriyle sohbet eden kimse, yol arkadaşı, kadeh arkadaşı, dost, yardımcı || *Şehzade Mustafa; sevgili.*

muṣallā: (< Ar.) namaz kılınan yer, namazgâh, mescit; seccade || *Allah'ın divanı; hakikat meclisi.*

muṣḥaf: (< Ar.) Kur'ân-ı Kerim; kitap, cüz || *yüz, çehre; aşk, sevgi.*

mūsī-i kāẓım: (< F.) Türbesi Bağdat'ta Bâbüttibn bölgesinde bulunan İsnâaşeriyye'nin yedinci imamı (ö. 799).

muṣṭafā: (< Ar.) İslâm peygamberi, Hz. Muhammed (ö. 632) || *sevgili.*

mūtāb: (< F.) keçi kılından ip büken ve dokuma yapan kimse, kolancı, mutaf.

muṭrib: (< Ar.) mûsikî aleti çalan kimse, çalgıcı, ozan, sazende || *aşk, sevgi; köpek; gam, keder; sevgili.*

muvāfıḳ: (< Ar.) uygun, münasip, yerinde, yakışık; aynı tarafı destekleyen ve aynı görüşü paylaşan kimselerden her biri.

mübtelā: (< Ar.) tutkun, düşkün, âşık; (derde) düşmüş, tutulmuş.
• **mübtelālar keşreti**: âşıklar kalabalığı || *Süreyya takımyıldızı.*
• **mübtelā-yı derd-i hicrān**: (< F.) ayrılık derdinin düşkünü || *âşık.*

mücāhid: (< Ar.) kutsal ülküler uğruna savaşan kimse, Allah yolunda cihat eden kimse || *âşık; Merih yıldızı; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

mücāvir: (< Ar.) bir türbe veya mabet yakınında kendini ibadete vererek uzlete çekilen kimse || *âşık.*

müdām: (< Ar.) sürekli, devamlı, daima, ara vermeden; hiçbir zaman; şarap, içki; şarap içmekten sersemlemiş kimse, mahmur || *sürahi.*

müdde'ī: (< Ar.) istek ve iddiasında inatla direnen kimse, iddiacı; düşman, hasım.

mühmel: (< Ar.) ihmalkâr, ilgisiz, gafil kimse, işe yaramaz kimse || *it, köpek.*

mühr-i süleymān: (< F.) Hz. Süleyman'a atfedilen ve üzerinde ism-i azam yazılı olan altı köşeli mühür; Hz. Süleyman'ın üzerinde mührü bulanan yüzüğü ∫ Bu yüzük Hz. Süleyman'ın emanet bıraktığı eşinden Hz. Süleyman suretine giren bir cin tarafından çalınmış ve yüzüğü geri alana kadar Süleyman Peygamber tüm ihtişamını yitirmiştir. || *ağız; dudak.*

müje: (< F.) kirpik || *kiriş, yayın kirişi; kuş kanadının en uzun tüyü; yabancı.*

müjgān: (< F.) kirpik, kirpikler || *ok; kanat; silahtar.*

müktesib-i ṣaġā'ir: (< F.) küçük günahlar işleyen kimse || *bağlı eşek.*

mül: (< F.) şarap || *dudak; ağız; kanlı gözyaşı.*

mülāzim: (< Ar.) bir kişi veya yere bağlanarak sürekli çalışan kimse, el pençe divan duran kimse, hizmetkâr || *âşık; Müslüman kimse.*

mülk: (< Ar.) ev, bina; memleket, ülke, yurt; mal, servet || *gönül, yürek; güzellik, alımlılık, zarafet; yüz, çehre; yanak; adem makamı; yokluk; nazım, şiir; saadet, kutluluk; mana, hakikat; dünya, yeryüzü; aşk, sevgi; kemal, marifet, ilim ve fazilet; ahiret; yücelik, celâl; söz, kelâm; fenâ makamı.*
• **mülk-i 'adem**: (< F.) adem diyarı, adem yurdu || *âşığın yeri.*

- **mülk-i beḳā**: (< F.) ebedî âlem, sonsuzluk yurdu; bekâ yurdu, fenâ makamında bulunanların yurdu || *ahiret.*
- **mülk-i cihān**: (< F.) dünya yurdu || *vücut, beden; kara benli sevgili.*
- **mülk-i fenā**: (< F.) yokluk yurdu, fâni âlem || *dünya, yeryüzü.*
- **mülk-i ma'nā**: (< F.) mana âlemi, hakikat âlemi, ilahî âlem.

mümtāz: (< Ar.) seçilmiş, seçkin, kıymetli, üstün mertebeli (şey/kimse); Osmanlı askerî teşkilatında üstün bir sınıf ve bu sınıfa mensup asker.

münācāt: (< Ar.) Allah'a yalvarıp yakarma, dua ve niyazda bulunma || *Tur Dağı.*

münāfıḳ: (< Ar.) özü sözüne uymayan, ikiyüzlü, ara bozucu kimse || *rakip.*

murād: (< Ar.) gerçekleşmesi arzu edilen şey, dilek, istek, amaç; anlatılmak istenen şey, meram, niyet, maksat; II. Selim'in şehzadesi olan Osmanlı padişahı, Sultan III. Murad (ö. 1595) || *dünyanın ekseni; şeyh; damla; at; yardımcı, koruyucu, sığınak.*

mürīd: (< Ar.) tarikata girip bağlandığı şeyhin izinden yürüyerek nefsini ıslah eden ve varlık iddiasından geçip kendini Allah'a adayan kimse, derviş || *âşık; dalgıç.*
- **mürīd-i 'ışḳ**: (< F.) aşk müridi || *bir damla su.*

mürşid: (< Ar.) Hak yolunda dervişlerine rehberlik eden kimse, şeyh; rehber, yol gösterici, kılavuz || *Eyyûb-ı Ensârî; memduh; sad harfi; Yaḥyā; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **mürşid-i aṣḥāb-ı dīn**: (< F.) iman ehlinin rehberi || *cami.*
- **mürşid-i kāmil**: (< F.) Allah'ın her mertebedeki tecellilerine mazhar olan insan, manevî yönden Hz. Muhammed'in hakikatine varis olma seviyesine erişmiş şeyh, arif kimse || *Kâbe; Yaḥyā; devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*

mürtekib-i kebā'ir: (< F.) büyük günahlar işleyen kimse || *bağlı eşek.*

müsāfir: (< Ar.) bir yerde geçici olarak kalan kimse, konuk, ziyaretçi, yabancı, yolcu, seyyah || *gezegen; gaza yolundaki asker.*
- **müsāfirān-ı ḫalīl**: (< F.) sadık dostun konukları; Hz. İbrahim'in misafirleri || *Kâbe'deki Müslümanlar.*

müsellem: (< Ar.) kurtulmuş, serbest, muaf; bilinen, belli, tanınan; anılan, zikredilen; doğruluğu herkes tarafından kabul edilmiş, şüphesiz, kesin; Osmanlı askerî teşkilatında bir sınıf, asker || *sevgili.*
- **müsellemlik berātı**: Osmanlı Devleti'nde bir kimseye rütbe veya herhangi bir imtiyaz verildiğini bildiren ve padişahın tuğrasını taşıyan ferman; kurtuluş fermanı.

müşk: (< F.) Hoten diyarında yaşayan bir cins erkek ceylanın göbeğinde bulunan kese şeklindeki bezden elde edilen güzel kokulu ve siyah renkli madde, misk || *ayva tüyleri.*

müşkil: (< Ar.) zorluk, güçlük, sorun, mesele; zor, güç, çetin.

müşkilāt: (< Ar.) güçlükler, zor meseleler; kolayca anlaşılamayan sözler, mazmunlar || *goncalar.*

müşrik: (< Ar.) Allah'a ortak koşan ve birden fazla tanrıya inanan kimse.
- **müşrik-i maḥabbet**: (< F.) aşkta şirke düşen kimse, Allah'ın sevgisi yanında başka bir sevgiyi gönlüne sokan kimse || *âşık.*

müştaḳ: (< Ar.) asıl nesneden türeyen şey, türetilmiş şey.

müşterī: (< Ar.) satın alan kimse, alıcı; altıncı felekte bulunduğuna inanılan gezegen, Müşteri ∫ Yunanlılarda Zeus, Romalılarda Jüpiter, Doğu mitolojisindeyse feleğin kadısı yahut hatibi olarak bilinir. Sa'd-ı ekber (büyük kutluluk) olarak kabul edilen

Müşteri'nin etkisi altında doğanların iyi huylu, alçak gönüllü ve cömert olacağına inanılır. || *yüz, çehre; devrin ileri geleni, Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi.*

- **müşterī-'aṭıyyet**: (< F.) Müşteri ihsanlı kimse || *şeyh.*
- **müşterī-cemāl**: (< F.) Müşteri yüzlü güzel || *sevgili.*
- **müşterī-kemāl**: (< F.) Müşteri makamlı kimse || *devrin ileri geleni, Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi.*

n

nā-bedīd ėt-/nā-bedīd eyle-: gözden kaybetmek, yok etmek; mahvetmek, perişan etmek.

nā-bedīd ol-: görünmez olmak, ortadan kaybolmak, yok olmak; mahvolmak, perişan olmak.

nādān: (< F.) cahil, bilgisiz, habersiz (kimse); sert ve gönül kırıcı, kaba (kimse) || *eşek; çer çöp, çalı çırpı kırıntısı; sevgili; diken; kış rüzgârı; sabah yeli.*

nāfe: (< F.) erkek ceylanın göbeğinde bulunan ve miskin içinde biriktiği üzeri tüylü deriden kese ∫ Ceylanın taşlara karnını sürterek döktüğü veya sahraya dikilen kazıklara göbeğini kaşıyarak düşürdüğü ceviz ya da portakal büyüklüğündeki bu kese, ılıman havada bir yere asılarak içindeki kan olgunlaşıp misk oluncaya kadar bekletilir. Misk, nafe içinde muhafaza edilir ve onunla birlikte satılır. Misk kokusu üzerine sindiği için nafe de kıymetlidir. || *vicdansız ve merhametsiz kimse; sevgili ~ dolunay.*

- **nāfe-i çīn**: (< F.) Çin miskinin kesesi || *tevazu sahibi sultan, Sultan Süleyman.*

naḫcīr: (< F.) av || *peri yüzlü güzellerin her biri.*

nāhīd: (< F.) üçüncü kat gökte bulunduğuna inanılan çok parlak bir gezegen, Zühre, Venüs, Kervankıran, Çoban yıldızı ∫ *bkz.* zühre.

- **nāhīd-menzilet**: (< F.) Zühre makamlı kimse || *şeyh.*

naḳāre: (< F.) bir çift küçük davuldan oluşan ve ahşap çubuklarla çalınan vurmalı çalgı ∫ Nakarenin davullarından biri diğerine göre daha küçüktür ve bu küçük davulun derisi daha incedir. || *dolunay; homurdanan kimse.*

naḳd: (< Ar.) para, akçe || *can; hayat, ömür; kalp, gönül.*

nāḳıṣatü'l-'aḳl: (< Ar.) aklı kıt olan kimse, yarım akıllı kimse || *Leyla.*

naḳḳāş: (< Ar.) resim ve süsleme yapan sanatkâr, nakkaş || *sevgilinin hayali; aşk, sevgi; Allah.*

naḳş: (< Ar.) resim, tasvir, nakış; oya, süs; görünüş, suret, şekil; mûsikîde iki haneli olan beste || *insanı Allah'tan uzaklaştıran her şey; sevgili ve âşık dışında kalan herkes, başkaları.*

- **naḳş-ı ḫayāl**: (< F.) hayal nakşı || *satır, mısra.*

na'l: (< Ar.) nal || *kaş; hilâl, yeni ay; yıldız.*

- **na'l kes-**: dağlamak, damga vurmak, (âşıklar için) aşkın coşkusuyla vücudu ateşte kızdırılmış nal ile dağlamak.

na'lçe izi: ayakkabıların altına çakılan demirin izi, nalça izi || *saadet işareti; dâl harfi; râ harfi; kulak; secde edilen yer.*

nāle: (< F.) inleme, inilti, feryat, ağlama; şikayet, yakınma || *nağme; çan, kervan çanı; kervan, kafile; ney; âşık.*

nāme: (< F.) suret, nüsha; mektup; kâğıt, sayfa; yazı; eser, defter, kitap; berat, ferman || *şiir, nazım; yanak; şeker, bal; kalp; sevgili; gölge; ok; yüzü ak olan, utanılacak bir durumu olmayan kimse; yüz, çehre.*

- **nāme-i firāḳ**: (< F.) ayrılık mektubu || *gönül, yürek.*
- **nāme-i ḥikmet**: (< F.) hikmet mektubu || *caminin minaresi.*

nān: (< F.) ekmek || *güneş; ay; hilâl; dolunay; sevgili.*

nār: (< Ar.) ateş, yangın; cehennem || *aşk, sevgi; ayrılık, hicran; cefa, zulüm, eziyet; âşığın ahı; tecelli; gam, keder; âşık; sevgili, yâr; gönül, yürek; haset, çekememe; seyirlik, eğlence; gayret, cesaret; hasret, özlem; nifak, ara bozuculuk; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

- **nār-ı cehennem**: (< F.) cehennem ateşi || *gül; ayrılık, hicran.*
- **nār-ı fürḳat**: (< F.) ayrılık ateşi || *turuncu kaftan.*
- **nār-ı ḥasret**: (< F.) hasret ateşi || *sevgili.*

- **nār-ı sūzān**: (< F.) yanan ateş; cehennem || *kılıç.*
- **nār-ı tecellā**: (< F.) tecelli ateşi; Sina Dağı'nda Hz. Musa'ya yeşil bir ağaç üzerinde görünen ateş.

na're: (< Ar.) duyguların coşması veya sarhoşluk etkisiyle yüksek sesle bağırma, haykırma, nara || *gök gürlemesi.*

nā-sāz: (< F.) uygun olmayan, aykırı, âhenksiz; edepsiz, erkânsız, üslupsuz kimse || *rakip.*

nāṣır: (< Ar.) yardımcı || *Allah.*

- **nāṣır-ı dīn-i ümem**: (< F.) ümmetlerin yardımcısı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **nāṣır-ı islām**: (< F.) İslâm'ın yardımcısı || *devrin veziri, Rüstem Paşa.*

naṣīḥat: (< Ar.) öğüt || *kılıç; su.*

- **naṣīḥat ḳılıcı**: nasihat eden kimse; nasihat kılıcı || *devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*

nasūḥ tevbesi: Nasuh isimli bir kişinin ettiği tövbeden kinayeyle samimiyet ve azimle edilen tövbe, tövbeler tövbesi.

naṭ': (< Ar.) yere serilen örtü.

- **naṭ'-ı peleng**: (< F.) kaplan derisi || *zeminin elbisesi, ağaçlarla kaplı zemin; yıldızlarla dolu gökyüzü.*

nā-tüvān: (< F.) zayıf, güçsüz, kuvvetsiz (kimse); çaresiz, aciz, zavallı, perişan (kimse) || *cansız, ölmüş (beden); gönül, yürek; âşık; Mecnun.*

nāvek: (< F.) ok || *vefa; kaza.*

nāy/ney: (< F.) kamış; dokuz boğumlu kamıştan yapılan ve yedi deliği bulunan nefesli mûsikî aleti ∫ Rivayete göre Hz. Muhammed'den ilahî aşkın sırrını öğrenen Hz. Ali, bu yüke daha fazla tahammül edemez ve Medine dışındaki bir kör kuyuya bu sırrı anlatır. Kuyu bu sırla coşup taşınca etrafında kamışlar yetişir. Oradan geçen bir çoban kamışlardan birini muhtelif yerlerinden delerek üflemeye başlar. İşte çıkan bu seslerin ilahî sırrı anlattığına inanılır. || *âşık; feryat, haykırış; dürüst kimse; Yaḥyā.*

nāz: (< F.) eda, işve || *saba rüzgârı; at; şarap; bağ, bahçe, çimenlik; ihsan, lütuf.*

naẓar: (< Ar.) bakma, bakış, göz atma; Hak nuru ile bakış, lütufkâr bakış.

- **naẓar ḳıl-**: bakmak, görmek; güler yüz göstermek, iltifat etmek; idrak etmek.

nāzenīn: (< F.) nazlı, işveli; nazik, zarif, hoş, güzel; gönül alıcı nazlı ve zarif sevgili || *düzgün boylu selvi.*

nāẓır: (< Ar.) bakan, seyreden; bekleyen, gözleyen; bekçi, gözcü, koruyucu || *Allah.*

naẓm: (< Ar.) vezinli ve kafiyeli söz dizisi, şiir; dizi, sıra, inci dizisi; düzen, tanzim, tertip || *deniz, derya; Süreyya takımyıldızı; ülke, yurt; inci; ip, iplik; meyve, yemiş; ayna; kılıcın değerli taşları; kılıcın menevişleri; gelin; meclis; papağan.*

- **naẓm-ı belīġ**: (< F.) açık ve anlaşılır söz, âhenkli ve güzel söz || *mana âleminin sırrı.*
- **naẓm-ı lü'lü'**: (< F.) inci dizisi || *sevgilinin dişleri.*
- **naẓm-ı yaḥyā**: (< F.) Yaḥyā'nın şiiri, Yaḥyā'nın sözü || *deniz, inciler saçan deniz.*
- **naẓm olun-**: manzum olarak yazılmak; düzenlenmek, tanzim ve tertip edilmek.
- **naẓm u nesrüŋ pehlevānı**: nazım ve nesrin pehlivanı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman; devrin ileri geleni, Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi.*

nebāt: (< Ar.) şeker, şekerleme, tatlı; bitki, ot, çimen, filiz || *sevgilinin ağzının zikri ve övgüsü.*

- **nebātāt**: (< Ar.) bitkiler || *sırmayla işlenmiş elbiseler giyen kimseler; ibadet eden kimseler.*

neciyyu'llāh: (< Ar.) "Allah'ın kurtardığı kişi" anlamında Allah tarafından tufanda helak olmaktan kurtarılan Hz. Nuh'un lakabı || *Yaḥyā; dalgıç.*

necm: (< Ar.) yıldız || *saadet, kutluluk; gonca; hidayet, Hak yolu; talih, baht.*

- **necm-i hādī**: (< F.) doğru yolu gösteren yıldız, hidayet yıldızı || *kutup yıldızı ~ ayakkabı çivisinin izi.*
- **necm-i hüdā**: (< F.) hidayet yıldızı || *kıvılcım.*
- **necm-i se'ādet**: (< F.) saadet yıldızı || *sarıktaki karanfil.*

nedīm: (< Ar.) dost, kadeh arkadaşı, sohbet arkadaşı, sırdaş; büyük kimseleri hoş sözler ve hikâyelerle eğlendiren kimse || *gam, keder; şeytan.*

nefes: (< Ar.) hava, soluk; soluk alacak kadar geçen zaman, an.

nefs: (< Ar.) öz varlık, şahsiyet, zat; kulun bayağı arzularının ve zaaflarının merkezi, nefis || *at; rüzgâr; gürz, topuz; gemi, kayık; ejderha; düşman, hasım; köpek; fare.*

- **nefs-i emmāre**: (< F.) nefsin yedi mertebesinden insana kötülükleri ve günahı emreden ilk mertebesi || *yılan; ejderha.*

neheng: (< F.) timsah || *zırh giymiş savaşçı.*

- **neheng-i baḥr-i 'Ummān**: (< F.) Umman Denizi'nin timsahı || *zırh giymiş asker.*

nehār: (< Ar.) gündüz, gün || *ak sancak; Şehzade Mustafa.*

nehr: (< Ar.) akarsu, ırmak || *gözyaşları; ihsan, lütuf; Tuba ağacı.*

- **nehr-i iḥsān**: (< F.) ihsan denizi || *ilham, ilahî feyz.*

nemed: (< F.) aynaların kararmalarını ve paslanmalarını önlemek için dışına sarılan keçe kılıf, ayna örtüsü; bazı tarikatlarda dervişlerin gösterişten kaçınmalarının ifadesi olarak giydikleri keçeden kaba hırka.

- **nemed gey-**: keçeden hırka giymek || *dünya bağlarından sıyrılıp kendini Allah'a adamak, dervişlik yoluna girmek.*

nemrūd: (< Ar.) Babil ülkesinin kurucusu sayılan ve Hz. İbrahim'i ateşe attıran hükümdar.

nerd: (< F.) tavla oyunu || *vefa, sadakat.*

nerdübān: (< F.) merdiven || *göğüs kemikleri; şiirin satırları, mısralar; felekler, dokuz kat felek; parça parça olmuş hırka.*

nergis: (< F.) şekil bakımından gözü andıran ve uyuşturucu etkisi bulunan beyaz ya da sarı çiçekli süs bitkisi || *kadeh, şarap kadehi; ilaç; deva, çare; göz; kör; gözlerini açıp sevgiliyi seyreden kimse; gözü yolda olan kimse; zinet, süs; elinde altın kadeh tutan kimse; altın yastık; Hz. Yakub.*

nerīmān: (< F.) yiğitliği ve pehlivanlığı ile meşhur Şehname kahramanı ∫ Zâloğlu Rüstem'in dedesi, Sam'ın da babasıdır.

nesīb: (< Ar.) nesli temiz, asil kimse || *sevgili.*

nesīm: (< Ar.) hafif hafif esen hoş ve latif rüzgâr, esinti || *âşığın ahı; lütuf, ihsan; yaratılış, tabiat, huy.*

- **nesīm-i cān-perver**: (< F.) can bağışlayan esinti || *nefes, şeyhlerin nefesi.*

neṣr: (< Ar.) düz yazı || *ayna; kılıcın değerli taşları; kılıcın menevişleri.*

nevā: (< F.) nağme, âhenk, ses; mûsikîde bir makam, neva makamı.

nevbet: (< Ar.) günün belirli zamanlarında sarayda ve seferde ise padişahın otağında çalınan askerî mızıka; sıra, nöbet || *ölüm, ecel.*

nev-cüvān: (< F.) genç, delikanlı, yeni yetme güzel || *sevgili ~ can; güneş; hazine, define.*

nevrūz: (< F.) eski takvimlere göre yılın ve baharın başlangıcı sayılan 21 Mart günü; nevruz günü kırlara çıkılarak kutlanan bayram ∫ Rivayete göre Cem bütün dünyayı dolaştıktan sonra Azerbaycan'a gelerek tahtını buraya kurdurur. Onun kıymetli mücevherlerle süslü tahtı, tacı ve elbisesi doğan güneşle birlikte etrafı

öyle ışığa boğar ki görenler o güne nevruz, Cem'e de şîd (ışık) kelimesini ekleyerek Cemşîd derler. || *sevgili.*

- **nevrūz-ı 'ālem**: (< F.) âlemin nevruzu || *sevgili.*
- **nevrūz-ı sulṭānī/nevrūz-ı şāhī**: (< F.) kutlu nevruz, saltanat nevruzu ∫ Nevruz adalet, eşitlik ve ihsan yönüyle sıkça saltanata ve sultana benzetilir. Ayrıca Selçuklu Dönemi'nde Vezir Nizamülmülk tarafından hazırlatılıp Sultan Melikşah'a sunulan Celalî takviminin de ilk günüdür. Nevruzun yılbaşı ilan edilmesi nedeniyle Selçuklu Hakanı Melikşah, Nevruz Sultan ve Nevrûz-ı Sultânî tekipleriyle anılmış; bu da zamanla nevruzla saltanatın birlikte düşünülmesine sebep olmuştur. || *sevgili; paşa.*

neyistān: (< F.) sazlık, kamışlık || *âşıklar topluluğu; sazendeler, çalgıcılar.*

nėce/nėçe: pek çok, birçok, hayli, bunca; nasıl, ne şekilde, ne sebeple; ne kadar, kaç; bazı kimseler; hangi; hem, hem de, bununla beraber, bunun gibi.

- **nėçe bir**: ne vakte kadar; daha ne kadar; kaç kere.
- **nėçeler**: nice kimseler, birçokları.

nidā: (< Ar.) seslenme, çağırma; ses, feryat; davet, çağrı; göklerden gelen ses, ilahî davet.

nifāḳ: (< Ar.) ara bozuculuk, ikiyüzlülük || *ateş.*

nigār: (< F.) resim, tasvir, nakış; resim gibi, put gibi güzel kimse; put || *sevgili ~ gül; gül ağacı; güneş; koyun; beyaz güllerden yapılmış süs ağacı; Allah'ın nurunun penceresi; can; beyaz gül; peri; dost; Kâbe; ahu, ceylan; huri; beyit; fişekçi; Hz. Yusuf.*

nigīn: (< F.) mühür, yüzük şeklinde mühür; yüzüğün üzerindeki değerli taş || *sevgili.*

nihāl: (< F.) fidan; filiz, dal, sürgün || *mısra, dize; boy; kaş; din; gayret, emek; istek, arzu; ihtiyar kimse; sevgili; beden, vücut; aşk, sevgi; yelpaze; Cebrail'in kanadı; hilâl, yeni ay; salih kimse; yoksul kimse; el; Sidre; Yaḥyā.*

- **nihāl-i bāġ**: (<F.) üzüm bağının filizi; bahçenin fidanı || *sevgili; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **nihāl-i gül**: (< F.) gül fidanı || *sultan, hükümdar; namaz kılan kimse; Safevi şehzadesi, Elkas Mirza.*
- **nihāl-i şükūfe-dār**: (< F.) çiçek açmış fidan || *şehrin su yolları.*
- **nihāl-i verd-i ter**: (< F.) taze gül fidanı || *sevgili.*

nihān: (< F.) gizli, saklı, saklanmış; görünmeyen, göz önünde olmayan; sır.

nihāyet: (< Ar.) uç, baş, son, kenar, sınır || *sahil, kıyı.*

niḳāb: (< Ar.) peçe, yüz örtüsü; örtü, perde || *ayva tüyleri; yazı; dünya, yeryüzü; inciler saçan sözler.*

nīl: (< Ar.) Mısır'dan geçip Akdeniz'e dökülen bir nehir, Nil Nehri || *mavi kaftan; gözyaşı; mavi elbise; dünyaya meyleden kimse; mavi mendil; mektubun her bir satırı; tatlı dili ve geniş gönüllü kimse; tatlı dil; adalet, doğruluk.*

nīlūfer: (< F.) yuvarlak ve geniş yaprakları su üzerinde yüzen uzun saplı su bitkisi, nilüfer ∫ Beyaz, pembe, mavi ve sarı renkte çiçekler açar. || *kılıç; Hz. Yunus.*

ni'met: (< Ar.) yiyecek, içecek, ekmek; insanın iyi yaşamasını sağlayacak her türlü şey, sefa, refah, sağlık; lütuf eseri olan iyilik, ihsan, bağış || *kanaat; Hakk'ı zikretme; Allah'a şükretme.*

nisbet: (< Ar.) iki şeyin birbirine göre olan durumu, oran; kıyas edilirse, göre, nazaran, nispetle; kıskandırıp üzmek ya da kızdırmak amacıyla inat olsun diye yapılan iş veya davranış.

nişān/nişāne: (< F.) iz, işaret, belirti; yara izi; Osmanlıda padişah imzası, mühür, tuğra; işaret olarak dikilen taş; delil, kanıt, ispat; bayrak, sancak;

üstün hizmet madalyası; vurulmak istenen hedef; pay, kısım, parça || *boy; vücut, beden; mezar taşı; kemik; gül; yanık yarası; kanlı gözyaşı; düşman; cahil kimse; gönül, yürek; sine, bağır; ayın külahı; Bilal; Cebrail; Kâbe; Allah.*

- **nişān-ı pāy**: (< F.) ayak izi || *mihrap.*
- **nişānla-**: okun yönünü hedefi vuracak şekilde ayarlamak, nişan almak.
- **nişān vėr-**: benzemek, uymak, ilgili olmak; dem vurmak, yâd etmek.

nişānī̇ beg: "Koca Nişancı" lakabıyla anılan Celâlzâde Mustafa Çelebi (ö. 1567).

niyām: (< F.) kılıç kını, kın, kılıf || *karanlıklar ülkesi; yazının mürekkebi; yazının karası.*

niyāz: (< F.) bir dileğin yerine getirilmesi için yalvarma, yakarma; yakarış, dua, dilek; bir büyüğün huzurunda saygı ve bağlılık ifadesi olarak verilen selam, baş eğme ve eşik öpme gibi hareketler; muhtaç olma, muhtaçlık || *Tur Dağı; eşik, kapı; ok.*

- **niyāz ehli**: dua ehli, Müslümanlar; yalvarıp yakaran kimseler || *âşıklar ~ dâl harfleri; dikenler.*

nī̇ze: (< F.) mızrak, süngü || *ardıç ağacı; Hz. Musa'nın asası; düzgün boylu ağaç; selvi ağacı; asker, sipahi; diken; dil.*

noḳṭa: (< Ar.) kalemin kağıda bir defa dokunmasıyla meydana gelen şekil, benek; bazı harflere konan küçük işaret; bir konuda önemli taraf, husus; bölüm, bir şeyin parçası; işaret, nişan, alâmet || *ben; insanın varlığı, beden; hicap, engel; ağız.*

- **noḳṭa-i ḫāk**: (< F.) toprak parçası || *beden, vücut.*

n'ola: ne güzel, ne hoş, yaraşır, iyi, güzel, olsun, başüstüne; ne çıkar, ne var, şaşılır mı, şaşırma.

nöker: kul, köle, esir; hizmetçi, hizmetkâr || *Safevi şehzadesi, Elkas Mirza.*

nūḥ: kendisine inanmayan kavmi tufan ile helak edilen ve ömrünün uzunluğuyla bilinen peygamber, Hz. Nuh.

- **nūḥ ṭūfānı**: Nuh tufanı || *zırh giymiş erenlerin taarruzu.*

nuḳaṭ: (< Ar.) noktalar || *benler.*

nuḳūd: (< Ar.) akçeler, paralar || *gözyaşları.*

nūn: (< Ar.) Osmanlı alfabesinin yirmi sekizinci harfi, nûn (ن); balık ∫ *bkz.* māhī̇ || *kaş; yük taşıyan kimse; gökyüzü, sema; Selsebil Pınarı'nın havuzu.*

nūr: (< Ar.) ışık, aydınlık, parlaklık; Allah tarafından gönderildiğine inanılan ve gerçeği görmeyi sağlayan manevî ışık, kalp gözüyle his ve idrak edilen gönül açıcı aydınlık; ateş, alev || *yanak; tecelli; âşık; sevgili; fazilet, erdem; aşk, sevgi; sarık, tülbent; şefaat; kabir, mezar; sakalın beyazlığı; derya, deniz; sefa, sevinç, huzur; yaprak; kanat; kuşluk vakti güneşinin ışığı; Osmanlı Hanedanı; edep; vakar, ağırbaşlılık; adalet, eşitlik; ak sakal; vücut, beden; dua; kan; şimşek; velayet, velilik; hidayet, Hak yolu; ilim ve fazilet sahibi şeyh; şehrin güzeli; ihlas, doğruluk; Yaḥyā; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

- **nūrdan mektūb**: nurdan mektup || *düzgün boy, endam.*
- **nūrdan menār**: nurdan minare || *Şehzade Mustafa.*
- **nūrdan tesbī̇ḥ**: nurdan tespih || *kandiller.*
- **nūrdan yapraġ**: nurdan yaprak || *beyaz sakal.*
- **nūr-ı 'ayn**: (< F.) göz nuru, eskilerin inanışına göre gözden çıktığına ve cisimlere çarptıktan sonra tekrar göze dönmesiyle görmenin gerçekleştiğine inanılan ışık; sevgi ve değer ifade eden bir söz || *ak sakal; yüz, cemâl; ashap, sahabe; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

- **nūr-ı başar**: (< F.) göz nuru; sevgi ve değer ifade eden bir söz ∫ *bkz.* nūr-ı ʻayn || *sevgili.*
- **nūr-ı çeşm-i devrān**: (< F.) devrin gözünün nuru || *Şehzade Mustafa.*
- **nūr-ı çeşm-i evliyā**: (< F.) evliyanın gözünün nuru || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **nūr-ı dīde**: (< F.) göz nuru; sevgi ve değer ifade eden bir söz ∫ *bkz.* nūr-ı ʻayn || *ayva tüyleri; sevgili; Şehzade Mustafa.*
- **nūr-ı ḫudā**: (< F.) Allah'ın nuru || *kıvılcım.*
- **nūr-ı mevlā**: (< F.) Allah'ın nuru || *Hz. Muhammed.*
- **nūr-ı muḥammed/nūr-ı muḥammed-i ʻarabī**: (< F.) Hz. Muhammed'in nuru ∫ Tasavvufta her şeyin aslı, ilk yaratılan cevher olan nur-ı Muhammedî'dir. İlk önce Hz. Adem'in alnında beliren bu nur, temiz bir soydan Hz. Muhammed'e kadar ulaşmıştır. || *âşık; rehber, aşk müridinin kılavuzu; hac rehberi.*
- **nūr-ı rabbānī**: (< F.) Allah'ın nuru, ilahî nur || *yüz, cemâl.*
- **nūr-ı şerʻ-i mübīn**: (< F.) İslâm şeriatının nuru || *devrin ileri geleni, Kazasker Muhyiddin Çelebi.*
- **nūr-ı tecellā**: (< F.) tecelli nuru || *yüz, çehre.*
- **nūr-ı yezdān**: (< F.) Allah'ın nuru || *güneş; bahar yağmuru.*

nuṣret: (< Ar.) yardım, ihsan, lütuf; üstünlük, başarı, zafer, galibiyet || *yuva; yağmur; yel, rüzgâr; dağ; kılıç; at.*

nuṭḳ: (< Ar.) söz, konuşma, kelâm; söz söyleme yeteneği.
- **nuṭḳ-ı mesīḥā**: (< F.) Hz. İsa'nın sözü || *Yaḥyā'nın şiiri.*

nücūm: (< Ar.) yıldızlar || *tuzaklar; yemler, taneler; gözler; talih, saadet; kanlı gözyaşları; gözyaşları; köşkler, çardaklar; avlar; ağaçların gölgesi; kaplan derisindeki benekler; atın gümüş eyerleri; kılıcın değerli taşları; çadırlar; iç oğlanları; atlar; altın taçlar; temrenler; silahlar; Şehzade Mustafa.*

nüfūs: (< Ar.) nefesler || *can bağışlayan esinti.*

nüh: (< F.) dokuz.
- **nüh peder**: dokuz baba || *dokuz felek, dokuz kat gök.*
- **nüh sipihr**: dokuz felek, dokuz kat gök || *heybe, kese.*

nükte: (< Ar.) hikmet, sır, ibret; latife; keskinlik, incelik, zeyreklik; ince bir anlam taşıyan zarif ve düşündürücü söz.
- **nükte-dān**: (< F.) arif, basiret sahibi, irfan sahibi (kimse); nükteli söz söyleyen ve nükte yapmakta mahir olan (kimse) || *kul, köle; devrin padişahı, Sultan Süleyman, Sultan Murad.*

o

od: ateş || *şarap; âşığın yeri; ayrılık, hicran; aşk, sevgi; kırmızı elbiseli güzel; altın işlemeli elbise; sarı elbise; sevgili, yâr.*

- **oda yaḳ-/odlara yaḳ-**: ateşler içinde yakmak, ateşlere atmak; perişan etmek.

oḳ: yayla fırlatılan ve ucunda sivri bir demir bulunan ince ve kısa değnek || *kirpik; ulak, haberci, peyk; âşığın ahı; âşık; gülün sapı; günah; dürüst kimse; gam, keder, tasa; gaza ehli; cefa, eziyet; Yaḥyā; sevgili ~ Okçuzâde.*

- **oḳçı-zāde**: (< F.) bir şahıs adı || *sevgili ~ ok.*
- **oḳlı şikār**: okla vurulmuş av || *âşık.*

oḳı-/oḳu-: yazıyı meydana getiren işaretleri gözle veya seslendirerek çözmek; yazılı metni seslendirmek; yazıda anlatılanı öğrenmek, tahsil etmek; sesli olarak nağme ile söylemek; bir yere çağırmak, davet etmek; söylemek, demek; dua etmek, dua maksadıyla belli sözler söyleyerek Allah'tan yardım dilemek.**'oṯmān**: (< Ar.) İslâm'ın hayâ ve hilmiyle bilinen üçüncü halifesi, Hz. Osman (ö. 656); Osmanlı ülkesi; şehrin güzellerinden biri.

- **'oṯmān-ḥilm**: (< F.) Hz. Osman gibi sabırlı ve merhametli kimse || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.***'oṯmān-ı ẕi'n-nūreyn**: (< F.) iki nur sahibi Osman, sırasıyla Hz. Muhammed'in iki kızıyla evlendiği için Hz. Osman'a verilen lakap || *yüz, şeyhin çehresi.*

oṣuruġ ile boya boyanmaz: yeterli bilgi ve beceri olmadan bir işi başarmak mümkün değildir.

oturaḳ: oturan kimse; Osmanlı ordusunda kapıkulu ocaklarından emekliye ayrılan yeniçeri.

ova: geniş ve düz arazi, kır, sahra || *At Meydanı.*

ö

ögren-: ders alarak bilgi sahibi olmak, bilgi edinmek; alışmak, huy edinmek.

ölmeg/ölmek: hayatı sona ermek, vefat etmek; ölüm, vefat || *uyku.*

- **ölmekden evvel öl-**: Hak yolunda nefsinden ve maddî arzularından vazgeçmek, nefsini öldürmek.

ölüm: vefat, mevt || *uyku; yol, vuslat yolu; bela, felaket; ayrılık, hicran.*

- **ölümlü**: ölmek üzere olan hasta, can çekişen ölümcül hasta || *âşık.*
- **ölümlü diril-**: ölümlü geçinmek, ölesiye sever gibi görünmek, canını verecek kadar sevdiğini söylemek.
- **ölümlü ḫaste**: can çekişen ölümcül hasta || *âşık.*

‘ömer: (< Ar.) İslâm’ın doğruluk ve adaletiyle bilinen ikinci halifesi, Hz. Ömer (ö. 644) || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

- **‘ömer-‘adl**: (< F.) adaletin Ömer’i || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

‘ömr: (< Ar.) ömür, hayat || *bahar mevsimi; ak doğan; sevgili; cevher, maden; sayfa; sevgilinin sevdiği kimse; akarsu, nehir; ip, iplik; tomar; yalan.*

- **‘ömr-i bī-vefā**: (< F.) vefasız ömür || *zelzele, deprem.*
- **‘ömr-i cāvidān**: (< F.) sonsuz hayat || *saç.*

öykün-: birine benzemek istemek, gıpta etmek, özenmek, imrenmek; birini taklit etmek, taklide çalışmak.

‘özr eyle-: bir sebep ileri sürerek kendisinden bekleneni yapamayacağını söylemek.

p

pā-bend: (< F.) ayak bağı, engel, mâni; hile, oyun, düzen, aldatma || *dünya bağı, dünya sevgisi; beden, vücut.*

pādişāh/pādişeh: (< F.) hükümdar, sultan; Osmanlı hükümdarlarına verilen unvan || *Allah; kul, köle, hizmetkâr; âşık; güzellerin her biri; güneş; sarhoş; Hz. Muhammed; devrin veziriazamı; sevgili ~ Mesiha, Hz. İsa; selvi ağacı.*

- **pādişāh-ı ʻālem**: (< F.) cihan padişahı, kâinatın sultanı || *sevgili; Allah; âşık.*
- **pādişāh-ı baḥr ü ber**: (< F.) denizler ve karaların padişahı, kâinatın sultanı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman, Sultan Murad.*
- **pādişāh-ı cihān**: (< F.) cihan sultanı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **pādişāh-ı devr-i ʻālem**: (< F.) âlemin padişahı, cihanın sultanı || *sevgili.*
- **pādişāh-ı ʻışḳ**: (< F.) aşk padişahı || *âşık.*
- **pādişāh-ı ʻışḳ-ı pāk**: (< F.) hakiki aşkın padişahı || *Allah.*
- **pādişāh-ı mülk-i ʻışḳ**: (< F.) aşk diyarının sultanı || *âşık.*
- **pādişāh-ı ṣāliḥīn**: (< F.) salihlerin padişahı, takva sahiplerinin sultanı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

pāk: (< F.) temiz, lekesiz; saf, hâlis, katışıksız; günahsız, kusursuz, mübarek.

pāreye çal-: aldatmak, oyalamak, kandırmak; umursamamak, başından savmak.

pāsbān: (< F.) gece bekçisi, bekçi, nöbetçi || *prens, kral; ay; güneş.*

pāşā: paşa, vezir, asker, sadrazam || *Süreyya takımyıldızı.*

pāye: (< F.) rütbe, derece, mertebe, kademe; makam, mansıp; basamak, merdiven basamağı; yücelik, şan, şeref, izzet || *merdiven.*

pā-māl ėt-/pā-māl eyle-/pāy-māl ėt-/pāy-māl eyle-: ayaklar altına almak, hakir duruma düşürmek, perişan etmek, zulmetmek; ziyan etmek, boşa harcamak, heba etmek; ayaklar altında çiğnemek, ezmek; yıkmak, harap etmek, yerle bir etmek.

pā-māl ol-/pāy-māl ol-: ayaklar altında çiğnenmek, ezilmek, eziyet görmek; ayaklar altına alınmak, hakir duruma düşmek, perişan olmak.

pehlevān: (< F.) iri yapılı ve güçlü kuvvetli kimse, yiğit, kahraman, bahadır; güreşçi, pehlivan || *aşk; koçu, araba; dolunay; bahar mevsimi; yel, rüzgâr; ecel, ölüm; Yaḥyā; devrin ileri geleni, Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi.*

- **pehlevān-ı naẓm u neṯr**: (< F.) nazım ve nesrin pehlivanı || *âşık; Yaḥyā Bey.*

pelās: (< F.) aba ve çul gibi kaba yünden dokunan hırka || *feleğin ipek kumaşı; atlas göğü; tırtıl otlamış çimenlik; üstünden kervan geçmiş çöl.*

peleng: (< F.) kaplan || *âşık; sipahi, asker; sevgili.*

- **peleng-i ġazā**: (< F.) gazanın kaplanı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

pelīd: (< Ar.) meşe ağacının meyvesi, palamut; temiz olmayan, pis, kirli || *fitneci ve dedikoducu kimseyle arkadaşlık eden salih kişi.*

penāh: (< F.) sığınılan yer, koruyucu, muhafız; sığınak, korunak || *hamt sancağı; Arş; boy; sevgili; devrin padişahı, Sultan Süleyman, Sultan Murad.*

penbe: (< F.) pamuk || *sakal; savaş aleti; ten, beden.*

pençe: (< F.) pençe; el || *(güneş) ışığı.*

pend: (< F.) öğüt, nasihat, tembih || *bağ, zincir; halka, bukağı; deva, çare; inci.*

perçem: (< F.) mızrağın ucuna konan püskül || *siyah ben.*

perde: (< F.) yüz örtüsü, peçe; iki yeri birbirinden ayırmak veya bir yerin görünmesine mâni olmak için gerilen kumaş, perde, örtü; ses, seda;

musikîde makam, usûl, nağme; katarakt, gözde bulanıklık || *bir şeyin doğrudan doğruya görülmesini ve duyulmasını önleyen şey, engel, mâni; gözyaşı; rakip; gönül, yürek; âşığın ahı; vücut, beden; benlik, varlık; gurbet; bidat; kişinin kendisi.*

- **perde-nişīn**: (< F.) perde arkasında oturan kimse; evinden dışarı çıkmayan iffet sahibi || *sevgili.*
- **perde-nişīn ol-**: peçe altında kalmak, örtülmek; gizlenmek, saklanmak, görünmez olmak.

pereme: (< Yun.) eski bir kayık çeşidi || *âlem, dünya.*

perī: (< F.) cinlerin çok güzel ve alımlı kabul edilen dişilerine verilen ad; çok güzel, alımlı kız || *mühür; kutlu yıldız; sevgili ~ can; gül; güneş.*

- **perī-çihre**: (< F.) peri yüzlü güzel, peri gibi güzel yüzlü kimse; peri edalı kimse || *sevgili ~ tellal.*
- **perī-ḫıṣāl**: (< F.) peri huylu güzel || *sevgili.*
- **perī-peyker**: (< F.) peri yüzlü güzel, peri suretli güzel || *sevgili; av.*
- **perī-rū**: (< F.) peri yüzlü güzel || *sevgili ~ ahu, ceylan.*
- **perī-ruḫsār**: (< F.) peri yüzlü (güzel) || *sevgili; şehrin güzeli ~ melek.*
- **perī-sīmā**: (< F.) peri, peri yüzlü güzel || *sevgili; kırmızı lale; şehrin güzeli ~ yıldız.*
- **perī-veş**: (< F.) peri gibi, peri misali; peri gibi güzel kimse || *sevgili.*
- **perī yüzlü**: peri yüzlü (güzel), peri gibi güzel yüzlü (kimse) || *sevgili.*

pertev: (< F.) ışık, ışık huzmesi, parıltı, göze çarpan parlaklık, aydınlık, nur, ışıltı || *adalet, adil olma; yüz, çehre.*

- **pertev-i envār-ı tecellā**: (< F.) tecelli nurunun ışığı || *sevgili.*
- **pertev-i nūr-ı kemāl**: (< F.) ilim ve fazilet nurunun ışığı || *güneşin parlak ışıkları.*

perūd: (< R.) zirve, uç, doruk, tepe ∫ İfadenin Rusça perod kelimesiyle bağlantılı olması muhtemeldir. || *ağaçkakan.*

pervāne: (< F.) geceleri ışık etrafında dönerek uçan küçük kelebek, gece kelebeği || *gönül, yürek; Rumeli abdalı; âşık; sümbül; melek; ben.*

pervāz: (< F.) sancağın kenarına geçirilen şerit şeklindeki püsküllü parça, sancak saçağı; uçma, uçuş || *dil; şafağın kızıllığı.*

pervāze: (< F.) sancağın kenarına geçirilen şerit şeklindeki püsküllü parça, sancak saçağı ||

pervīn: (< F.) gökyüzünün kuzey yarım küresinde Boğa burcunda bulunan ve yedi yıldızdan oluşan takımyıldız, Ülker yıldızı, Süreyya || *nurdan tespih; âşıklar zümresi; meclis; nazım, şiir; sümbül; sarı nergis; Celâl; Seyyid; Câmî; Şeyh Sadeddin; ter damlaları.*

peydā: (< F.) açıkta ve meydanda olan, aşikâr, zahir.

- **peydā ėt-/peydā eyle-**: edinmek, elde etmek, kavuşmak; aşikâr etmek, ortaya çıkarmak, göstermek.
- **peydā ol-**: ortaya çıkmak, görünmek; ulaşılmak, bulunmak; (güneş) doğmak.

peyġamber: (< F.) insanlara Allah'ın emirlerini bildiren ve onları dine davet eden kimse, elçi, nebi, resul; Hz. Muhammed || *dil.*

peyk: (< F.) haber ve mektup taşıyan kimse, haberci, ulak; Osmanlıda ulaklık ile padişaha muhafızlık eden ve gösterişli kıyafetiyle dikkat çeken hızlı koşucu olarak eğitilmiş asker || *ok; kirpik; taş, bela taşı; dua, yakarış; balta; ayna.*

- **peyk-i belā vü derd**: (< F.) bela ve dert habercisi || *ok.*
- **peyk-i ḳażā**: (< F.) kaza ulağı || *ölüm, ecel ~ balta.*
- **peyk-i teber-dār**: (< F.) baltalı haberci; peyk || *daima dönen gök.*
- **peyk-i viṣāl**: (< F.) vuslat ulağı || *sevgilinin attığı taş; cefa oku.*

peykān: (< F.) okun ucundaki sivri demir, temren; ok, mızrak || *lale; kıyıcı bakış; yağmur; su; haberci, ulak; dil; yıldız.*

peyker: (< F.) yüz, surat, çehre || *deniz, Rûm denizi.*

peymāne: (< F.) kadeh, şarap kadehi || *yem, tane.*

pinhān: (< F.) gizli, saklı.

pīl-beççe: (< F.) fil yavrusu || *ülke, memleket.*

pinti ḥamīd: Fatih devrinde yaşamış olan İstanbullu, cimriliğiyle meşhur zengin bir tüccar || *devrin ileri geleni, Rüstem Paşa.*

pīr: (< F.) yaşlı, ihtiyar kimse; şeyh, tarikatın kurucusu; önder, üstat, lider || *âşık; aşk, sevgi; yıkılmaya yüz tutmuş eski duvar; yasemin; Mecnun; çeng; dâl harfi; felek; sevgili; gönül, yürek; tuğ; ay; güneş, saadet güneşi; murat, emel; tuğ; Yaḥyā; devrin padişahı, Sultan Süleyman; devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*

- **pīr-i cihān-dīde**: (< F.) cihanı seyreden şeyh; dünya görmüş tecrübeli ihtiyar || *güneş; âşık; hilâl, yeni ay; Yaḥyā.*
- **pīr-i ʻışḳ**: (< F.) aşk şeyhi; ihtiyar âşık || *âşık; hilâl, yeni ay.*
- **pīr-i ṣāliḥ**: (< F.) saçı sakalı ağarmış salih ihtiyar || *şevkle coşup ağzından köpükler saçan erkek deve.*

pire: pire || *taş.*

pīrehen: (< F.) gömlek || *gül; güneş ışığı.*

pīrūze: (< F.) en güzeli Nişabur'da çıkarılan açık mavi renkte kıymetli bir taş, firuze; firuze rengi, gök mavisi.

- **pīrūze kāseler**: firuze kâseler || *göğün katları.*
- **pīrūze ṭabaḳlar**: firuze tabaklar || *göğün katları.*

pister: (< F.) yatak, döşek; yastık || *deve dikeni; toprak; taş eşik.*

pul: (< F.) akçe, mangır, nakit || *köpeklerin izi.*

puṣula: (< İt.) pusula || *İslâm hukuku, şeriat.*

pür: (< F.) dolu, ağzına kadar dolmuş.

- **pür ėt-/pür eyle-**: doldurmak.

r

rā: (< Ar.) Osmanlı alfabesinin on ikinci harfi (ر) || *kaş; âşık; vücut, beden; hilâl, yeni ay; nalça izi.*

- **rā-yı rūḥ**: (< F.) rûh kelimesinin râ harfi; Hz. İsa'nın kaşı || *kaş.*

racīm: (< Ar.) taşlanmış, taşlanarak kovulmuş (şeytan) || *devrin veziri, Rüstem Paşa.*

ra'd: (< Ar.) gök gürlemesi || *tüfek; nara; havai fişek; gökyüzünde naralar atan kimse; iç çeken kimse; kös, büyük davul.*

- **ra'd āvāzı**: gök gürültüsü || *felek çarkının/dolabının iniltisi ve feryadı.*

rāh: (< F.) yol, sokak, semt || *tasavvuf yolu; hakikat makamı; aşk, sevgi; adem makamı; ah dumanı; ayrılık, hicran; hüzün, keder; yokluk; hayat, ömür; fenâ makamı.*

- **rāh-ı fānī**: (< F.) gelip geçici yol || *dünya, yeryüzü.*
- **rāh-ı fenā**: (< F.) gelip geçici olan yol, yokluk yolu; fenâ yolu, fenâ makamına götüren yol || *dünya, yeryüzü; kaş.*
- **rāh-ı firāḳ**: (< F.) hicran yolu, ayrılık yolu; keder ve hüzün yolu || *âşığın yolu.*
- **rāh-ı ḫudā**: (< F.) Allah'a varan yol || *besmelenin med işareti.*

rāhber/rehber: (< F.) yol gösteren kılavuz || *Hz. Hızır; gayb erenleri; sancak; devrin veziri, Arslan Paşa.*

raḥm: (< Ar.) merhamet, acıma, şefkat.

raḥmet: (< Ar.) merhamet, şefkat, acıma, esirgeme; yağmur || *rüzgâr, esinti; derya, deniz; su; kapı, eşik; harman; bulut; güneş; gaza yolunda çekilen sıkıntı; cemâl; Allah'ı zikretme.*

- **raḥmet-i mevlā**: (< F.) Allah'ın rahmeti || *Hz. Muhammed.*
- **raḥmet zülāli**: rahmet suyu; yağmur suyu || *gözyaşları.*

rāh-nümā/reh-nümā: (< F.) yol gösteren (kimse), rehber, kılavuz || *komutan, kumandan; devrin padişahı, Sultan Süleyman; devrin veziri, Kâsım Paşa.*

- **reh-nümā-yı ġāzīyān**: (< F.) gazilerin rehberi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

raḫş: (< F.) gösterişli ve güzel at || *gökyüzü, sema; felek; Burak.*

raḫt u baḫt: (< F.) mal mülk || *yoldaki diken.*

raḳam: (< Ar.) harf, yazı, damga || *aşk kederiyle perişan olmuş kimse; âşık; gözyaşı; zihni dağınık kimse.*

raḳīb: (< Ar.) aynı sevgiliye gönül verenlerden her biri; aynı amaca varmak için uğraşanlardan her biri || *sevgiliyi görmeyi önleyen şey, engel; yüz örtüsü, peçe; gözyaşı; kötü niyetli ve ara bozucu olan uğursuz kimse; ecel, ölüm; küskün ve yaralı kimse; eşek; köpek; lale; gam gecesi; kara yüzlü ve günahkâr kimse; akşam; şeytan, iblis; gölge; kadeh; bela, dert, musibet.*

raḳḳāṣ: (< Ar.) sema eden kimse, dans eden kimse || *yürek, kalp.*

ramażān ayı: Kur'ân-ı Kerim'in indirilmeye başlandığı kamerî ayların dokuzuncusu, Ramazan ayı || *âlim kimse, ulemanın her biri.*

rām ėt-: hükmü altına almak, boyun eğdirmek, esir etmek; musahip edinmek, dostluk kurmak.

rām ol-: (< F.) itaat etmek, boyun eğmek, hizmete hazır olmak.

ra'nā: (< Ar.) güzel, hoş, parlak, göz alıcı güzellikte, taze, zarif, nazik, latif; iki renkli.

rāy: (< Ar.) rey, fikir, görüş, düşünce; hüküm, hak, yargı || *izzet sancağının süsü; bahar mevsimi.*

rāyet: (< Ar.) sancak, bayrak || *fikir, görüş.*

rāz: (< F.) gizli tutulan şey, sır, giz || *aşk, sevgi; inci; hidayet, Hak yolu; belagat.*

- **rāz-ı nihān**: (< F.) gizli sır || *aşk sırrı.*

rāżī: (< Ar.) kabul eden, olana boyun eğip rıza gösteren; hoşnut, memnun.

- **rāżī ol-**: kabul etmek, rıza göstermek; beğenmek, memnun olmak.

rebāb: (< F.) gövdesi Hindistan cevizi kabuğundan yapılan ve bir yere dayayarak çalınan uzun saplı saz || *feryat eden kimse.*

recā: (< Ar.) kalbin sevdiği bir şeyi umması ve bundan ferahlık duyması; ümit, umut; dilek, istek, emel || *kanat; el.*

red: (< Ar.) ret, geri çevirme, kabul etmeme || *el.*

refīḳ: (< Ar.) arkadaş, yoldaş, dost || *sevgili ~ güzeller sultanı.*

refref: (< Ar.) Miraç gecesinde Hz. Muhammed'i Sidretü'l-Müntehâ'dan Kürsî'ye kadar üzerinde taşıyan yeşil yaygı ∫ Hz. Muhammed'in Kürsî'den sonra yalnız başına ilerleyerek Arş'a vardığına inanılır.

reftār: (< F.) yürüyüş, gidiş; yürüme tarzı; salınış, edalı yürüyüş.

reh-güẕār/reh-güẕer: (< F.) geçit, geçilen yol, uğrak yeri || *dünya, yeryüzü; mescit, secde edilen yer; gönül, yürek.*

remed: (< Ar.) göz ağrısı, göz iltihabı.

reml: (< Ar.) kendine özgü şekilleri olan ve gelecekten haber verdiğine inanılan bir çeşit fal ∫ İlk zamanlar şekiller kum üzerine çizildiği için bu fala "kum" manasına gelen remil adı verilmiştir. Daha sonraları ise fala bakılırken remil tahtası kullanılmıştır.

resīd: (< F.) "kabul edildi, alındı" manasında resmî bir deftere kaydolma yazısı veya işareti.

resm: (< Ar.) yazı, çizgi, şekil; resim, tasvir, suret; tören, merasim; tarz, şekil, biçim, üslup; âdet, usul, kaide, adap, erkân || *dağ, dağlık yer; beden, cisim.*

resūl: (< Ar.) peygamber, nebi, elçi, vekil, haberci || *Hz. Muhammed.*

- **resūl-i kevn ü mekān**: (< F.) kâinatın nebisi || *Hz. Muhammed.*
- **resūl-i medenī**: (< F.) Medineli peygamber || *Hz. Muhammed.*
- **resūl-i ẕü'l-minen**: (< F.) lütuf sahibi peygamber || *Hz. Muhammed.*
- **resūlu'llāh**: (< Ar.) Allah'ın elçisi || *Hz. Muhammed.*

revā: (< F.) layık, uygun, yerinde, münasip, müstahak, yakışır, yaraşır.

revān: (< F.) yürüyen, giden; akıp giden, akışkan; derhal, süratle, çabucak, hızlı bir şekilde; bugün Ermenistan'ın Erivan adıyla anılan başkenti ∫ Yavuz Sultan Selim 1514'te Çaldıran zaferinin ardından şehri yağmalatır; bir süre sonra şehre gelen Safevi Şahı I. Tahmasb, burayı harap hâlde bulur. Şehir, Osmanlı hakimiyetine girdiği 1583 yılına kadar birkaç kez daha Osmanlı ordusunca yağmalanmıştır. || *salınan, hafifçe sallanan (ağaç vb.); salınarak yürüyen (kimse, sevgili); uçan (gece kelebeği); (şiir, söz için) akıcı bir şekilde.*

- **revān ol-/revāne ol-**: yürümek, geçip gitmek; acele ile yürümek, çabuk davranmak; yola düşmek, yola çıkmak; birine yakınlık ve sevgi duymak, âşık olmak || *(ruh) çıkıp gitmek; bir kimsenin yoluna feda olmak.*
- **revān ṣu**: akarsu, nehir || *gönül, yürek.*

revzen: (< F.) pencere || *yara; yıldız; yüz, çehre; göz; mîm harfi.*

- **revzen-i nūr-ı ḫudā-yı ẕü'l-minen**: (< F.) kerem sahibi Allah'ın nurunun penceresi || *sevgili.*

reyḥān: (< Ar.) koklandığında insanın uykusunu getiren güzel kokulu bitki, fesleğen || *ayva tüyleri; zülüf, saç.*

rezm: (< F.) savaş, cenk, kavga || *yokluk, yok olma.*

rıḍvān: (< Ar.) cennetin kapıcısı olan melek || *sancak.*

rıḥlet: (< Ar.) göç, sefer, yolculuk; ölüm, vefat, ecel.

rıżā: (< Ar.) hoşnutluk, memnunluk; isteme, istek, dilek, murat.

ricāl: (< Ar.) insanlar; ileri gelenler, önemli mevkilerde bulunanlar; ordu,

askerler, bahadırlar, yiğitler || *veliler, erenler; gören gözler.***ricāl-i ġayb**: gayb erenleri, halk arasında "üçler, yediler, kırklar" olarak bilinen ve Allah tarafından âlemi manevî anlamda yönetmekle görevlendirilmiş veliler topluluğu, Allah'ın sevgili kulları ∫ *bkz.* ġā'ib erenler || *sabah meltemi, saba rüzgârı; rehber, kılavuz; Yaḥyā.*

ridā: (< Ar.) örtü; şal, başörtüsü; elbise üzerine giyilen kaftan, cüppe || *ayna örtüsü; ah dumanı; hale; Nil Nehri; divan cetveli; lâm-elif harfi; sakal; nehir, akarsu.*

rif'at: (< Ar.) yücelik, ululuk, yüksek mevkide olma; yüksek makam, itibar, şeref, izzet; makam, mansıp, rütbe; yukarıda, yüksekte olma || *güzel ve çevik at; Hüma kuşu; saray, otağ; güneş; dağ; gökyüzü, sema.*

rikāb: (< Ar.) üzengi, eyerin iki yanında asılı duran ve ayak basmaya yarayan demirden halka || *hilâl, yeni ay.*

rind: (< F.) dünyaya kıymet vermeyen ve kurallardan uzak duran kimse ∫ Görünüşte içkiye düşkün ve laubali meşrepli rintler, hakikatte gönül ehli olan arif kimselerdir. || *âşık; imam; güzel kimse, sevgili; akarsu, ırmak; meyhane ehli.*

- **rind-i cihān**: (< F.) cihanın rindi || *âşık.*

risālet: (< Ar.) insanları dine davet etme, peygamberlik, elçilik || *burç, gezegenin makamı.*

- **risālet şāhı**: peygamberlik şahı || *Hz. Muhammed.*

rişte: (< F.) ip, iplik || *bağ, ilgi, alaka; dostluk; dünya sevgisi; hayat, ömür; nazım, şiir; sonu gelmeyen arzu.*

- **rişte-i ṭūl-i emel**: (< F.) sonu gelmez arzuların ipi || *saç teli.*

riyā: (< Ar.) ibadet veya iyiliğin Allah rızası yerine gösteriş için yapılması, ikiyüzlülük, riyakârlık || *elbise, giyecek; beylik, sultanlık, saltanat; ok.*

riyāset: (< Ar.) beylik, sultanlık, saltanat, başkanlık || *ikiyüzlülük, riyakârlık.*

- **riyāset riyāsı**: saltanat riyakârlığı || *lanet halka, Kalenderîlerin boyunlarına taktıkları halka.*

riyāż: (< Ar.) bahçeler, bağlar, çayırlar, çimenlik || *ayva tüyleri; yazılar.*

riyāżet: (< Ar.) az yiyip içip az uyumak ve çok ibadet etmek gibi nefsin arzuladığı şeylerin aksini yaparak dünya nimetlerinden sakınmak suretiyle nefsi terbiye etme, kanaatle yaşama || *perhiz, bazı yiyeceklerden uzak durma.*

rū/rūy: (< F.) yüz, çehre; yüz, yüzey, satıh; yön, taraf, husus; yanak; kılıcın kenarı; görünüş, görünüm; güzellik; sebep, neden || *kırmızı ipek kumaş; seccade; toprak; gül bahçesi; celâl, azamet, yücelik; hiddet, hışım; ayna; hakikat makamı; mukaddes kuş; kış günü; Rûm ülkesi; fenalık, fesat.*

- **rū-siyāh/rū-siyeh**: (< F.) kara yüzlü, ayıplı, günahkâr (kimse); uğursuz, nasipsiz, bedbaht, hakir, itibarsız (kimse) || *duman; âşık.*
- **rūy-ı yār**: (< F.) yârin yüzü || *Allah'ın tecelli ettiği ayna.*
- **rūy-ı ẓāhir**: (< F.) görünen âlem || *yeryüzü, dünya.*
- **rūy-ı zemīne çal-**: yere atmak, yere fırlatmak.
- **rūy-ı zībā**: (< F.) güzel yüz; parlak ve pembe yüz; parlak yüzlü güzel || *kırmızı renkli ipek kumaş; sevgili.*

rūd: (< F.) saz kirişi, saz teli; ırmak, çay, nehir || *hacılar.*

ruḫ: (< F.) yanak; yüz, çehre || *ülke, güzellik ülkesi; Rûm ülkesi, Anadolu; ışık, aydınlık; ayna; beyaz; güneş; akarsu, nehir; deniz, derya; denizin kıyısı.*

rūḥ: (< Ar.) Allah tarafından yaratıldıktan sonra insan bedenine üflenen ve ölümden sonra da varlığı devam eden manevî cevher, ruh, can; Hz. İsa; bir şeyin en önemli noktası,

özü; yaratılış, karakter || *Yaḥyā'nın adı; Hüma kuşu; cennet kuşu; ak doğan; sevgili; Hz. Yusuf; oruç ayı; yaralı kimse; güneş; kandil; bülbül.*

- **rūḥ-ı ḳuds**: (< F.) "mukaddes ruh" anlamında Cebrail için kullanılan bir ifade || *ağız.*
- **rūḥ-ı muṣavver**: (< F.) suret bulmuş ruh, cisimlenmiş ruh || *sevgili; beden, vücut.*
- **rūḥ-ı mücerred**: (< F.) dünya arzularından arınıp dışını maldan ve gönlünü de Allah'tan başka her şeyden temizleyen ruh || *âşık.*
- **rūḥ-ı revān**: (< F.) yürüyen latif ruh; can || *sevgili; sevgilinin ağzının zikri; kuş.*
- **rūḥu'l-emīn**: Cebrail.

ruḫsār: (< F.) yüz; yanak || *aydınlık; mum; ateş; altın; güneş; billur kadeh; lale bahçesi; çimenlik; gül.*

rūm/rūm ėli: (< Ar.) Anadolu, Osmanlı ülkesi, Rûm diyarı || *yüz, çehre; yanak; aşk ülkesi.*

- **rūm deryāsı**: Rûm denizi || *yüz, çehre; askerler, ordu.*
- **rūm abdālı/rūm ėli abdālı**: Rûm abdalı || *pervane, gece kelebeği; âşık; keskin kılıç.*
- **rūm ėli ṭaḳyesi**: Rumeli takkesi || *doğan.*
- **rūmī**: (< Ar.) Anadolu'da yaşayan (kimse); Anadolu Selçukluları'nın üsluplaştırdığı filiz, yaprak ve hayvan motiflerinden oluşan bir süsleme çeşidi || *sevgili.*

rumḥ: (< Ar.) mızrak, süngü, kargı.

- **rumḥ-ı ġāziyān**: (< F.) gazilerin mızrağı || *Hz. Musa'nın asası; ejderha.*

rūşen: (< F.) parlak; aydın, aydınlık; aşikâr, meydanda, şüphesiz || *tutuşmuş, yanmış, alev almış (mum).*

rūz: (< F.) gündüz; gün || *sevgili; boş sayfa.*

- **rūz-ı cem'iyyet**: (< F.) toplanma ve birlik günü || *savaş günü, cenk vakti.*
- **rūz-ı ezel**: (< F.) ezel günü, ezel meclisinin kurulduğu gün ∫ *bkz.* bezm-i belā/bezm-i elest/bezm-i ezel.
- **rūz-ı 'īd**: (< F.) bayram günü || *peri yüzlü sevgili.*
- **rūz-ı ḳıyām**: (< F.) kıyamet günü || *boy.*
- **rūz-ı ḳıyāmet**: (< F.) kıyamet günü || *sevgili; sonbahar mevsimi.*
- **rūz-ı maḥşer**: (< F.) mahşer günü || *Osmanlının İran seferi.*
- **rūz-ı memāt**: (< F.) ölüm günü || *hayat suyu.*
- **rūz-ı miḥnet**: (< F.) mihnet günü || *kıyamet günü.*
- **rūz-ı şādī**: (< F.) sevinç gündüzü || *yaseminden yapılmış beyaz elbise.*

rūze: (< F.) oruç || *ayrılık, hicran.*

rūzigār: (< F.) an; devir, zaman, çağ; mevsim; dünya, âlem, felek; rüzgâr, yel || *âşığın ahı; ayna; ayrılık, hicran; gam, keder.*

rücū' ėt-/rücū' eyle-: geri dönmek; gezegenler için seyri sırasında aksi istikamete gitmek, ters yönde hareket etmek.

rükn: (< Ar.) sütun, direk || *buyruk, emir.*

rükū': (< Ar.) öne doğru eğilme, eğilerek saygı gösterme; namazda elleri dizlere dayayıp öne doğru eğilme.

rümūz: (< Ar.) remizler, işaretler, gizli sözler, saklı anlamları olan imalı sözler || *nazım, şiir; aşk, sevgi.*

rüstem: (< F.) Osmanlı veziriazamı Rüstem Paşa (ö. 1561); İran'ın Şehname'de övgüyle anılan efsanevî kahramanı Zâloğlu Rüstem ∫ Pehlivan ve savaşçı olarak bilinen Rüstem, yenilmezliğin sembolüdür. Cemşid'in soyundandır, Neriman'ın torunu olan Sicistan ve Seyistan hükümdarı Zâl'in oğludur. Henüz gençken devleri öldürüp olağanüstü başarılar göstermiştir. || *düşkün ve zavallı kimse; köle, esir.*

- **rüstem-i s̲ānī̲**: (< F.) ikinci Rüstem, Zâloğlu Rüstem'in varisi || *devrin veziri, Rüstem Paşa.*
- **rüstem-i zāl**: (< F.) İran'ın Şehname'de övgüyle anılan efsanevî kahramanı Zâloğlu Rüstem ∫ *bkz.* rüstem || *nefis, nefsin ilk mertebesi; köle, esir, hizmetkâr.*

rüsūm: (< Ar.) suretler, resimler; dış görünüşler, biçimler, şekiller || *yıldızlar.*

rüsvā-yı 'ışḳ: (< F.) aşk rüsvası, aşk yüzünden rezil olmuş ve dile düşmüş kimse, âşık || *gizli hazine.*

rüşvet: (< Ar.) rüşvet || *kapı.*

rü'yā: (< Ar.) rüya, düş ∫ Tasavvufta rüya, peygamberliğin kırkaltıda biri kabul edilir ve rüya yoluyla ileride olacak bazı hususlar malum olur. || *ayna; gerçekleşmesi mümkün olmayan hayal ~ vuslat, kavuşma.*

s

ṣabā: (< Ar.) sabaha doğru kuzeydoğudan hafif hafif esen serin ve latif bahar rüzgârı, tan yeli, sabah esintisi || *gül bahçesine giren kötü niyetli kimse; âşığın ahı; at; naz, işve; azar, paylama; aşk, sevgi; âşık; cahilin evine giren kimse; adalet, hakkaniyet; gül seyrine çıkan kimse; cahil ve kaba kimse; yiğit kimse; Mecnun; Hz. Muhammed; devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*

- **ṣabā-yı āh**: (< F.) ahın sabah rüzgârı || *âşık.*

s̲ābitāt: (< Ar.) gezegen cinsinden olmayan gök cisimleri, yıldızlar || *yanık yaraları; caminin camlarındaki resimler.*

s̲ābit-ḳadem: (< F.) kararında sebat eden ve sözünden dönmeyen kimse || *hakiki âşık.*

ṣabr: (< Ar.) sabır, dayanma, tahammül gösterme, kararlılık, ağırbaşlılık || *bozguna uğramış ordu; meydan, alan; ateş.*

ṣabūḥ: (< Ar.) mahmurluk açmak için sabah vakti içilen içki, sabah vakti mahmurluğunu açan şarap.

ṣaç: saç || *sümbül; zincir; sihir, büyü; mumun alevi; duman; ağacın yaprakları; Kadir gecesi; Leyla.*

- **ṣaçı leylī**: Leyla saçlı güzel; siyah saçlı güzel || *sevgili.*

ṣād: (< Ar.) Osmanlı alfabesinin on yedinci harfi, sad (ص) || *göz; mürşit, rehber.*

ṣadā: (< Ar.) ses, seda; davet, çağrı; yankı, akis || *(bülbül) şakıması.*

- **ṣadā-yı fiġān**: (< F.) feryat sesi, haykırış sesi || *âşık.*

sāde: (< F.) karışık olmayan, saf, halis, pak, arı, temiz; tüysüz, kılsız; sade tarih, yalnız noktasız harflerin hesap edilmesiyle söylenen tarih ∫ Sade tarihe bî-nukat, bî-cevher ve mühmel tarih de denir.

- **sāde-rū**: (< F.) yüzünde tüy bitmemiş güzel || *put.***ṣadef**: (< Ar.) içinde inci oluşan bir çeşit istiridye, sedef, inci kabuğu ∫ Daha çok Hint ve Çin denizlerinde bulunan bu kabuklu deniz hayvanının her yıl nisan ayında denizin yüzeyine veya sahile çıkıp ağzını açarak bir yağmur damlası yuttuğuna, sonra da bu yağmur damlasını inciye dönüştürdüğüne inanılır. || *kayık, gemi; göğüs, bağır; âşık; sevgili; yüz, çehre; dünya, yeryüzü; ağız; beyaz çini; tabut; güzellerin her biri.*

sa‘deyn: (< Ar.) kutlu ve uğurlu sayılan iki yıldız, Zühre ile Müşteri || *peri ile şehrin güzeli.***ṣādıḳ**: (< Ar.) dostluğunda samimi ve vefalı olan, doğru sözlü, sadakatli (kimse) || *âşık; seher vakti; sultan, padişah; Hz. Ebû Bekir.*

ṣadr: (< Ar.) baş köşe, şeref köşesi; önde gelme, sadaret, başta oturma.

ṣafā: (< Ar.) saflık, berraklık, parlaklık, temizlik; temiz gönüllülük, dürüstlük, içtenlik; eğlence, zevk; memnuniyet, hoşnutluk; manevî keyif, gönül şenliği, gönül ferahlığı, ruhî huzur; Safa Tepesi, Kâbe'nin kuzeydoğusundaki Ebukubeys Dağı'nın eteğinde bulunan ve hac sırasında say yapılan iki tepeden biri || *ayna; deniz, nur denizi; güneş ışığı; kadeh; büyük deniz, okyanus; nur; sahra, ova.*

- **ṣafā mecma‘ı**: neşe ve huzurun kaynağı; sefa meclisi || *sevgilinin dükkânı.*

ṣaff: (< Ar.) dizi, sıra, saf.

- **ṣaff-ı müje**: (< F.) kirpik dizisi || *kanat.*
- **ṣaff-ı ni‘āl**: (< F.) ayakkabıların bırakıldığı yer, ayakkabılık || *mecliste oturulacak en aşağı yer, meclisin en değersiz yeri.*

ṣafḥa: (< Ar.) sayfa, levha || *güneş; dünya, yeryüzü; feleklerin her biri.*

ṣāfī: (< Ar.) temiz, halis, saf; doğru, dürüst, gerçek; sadık, salih; ayıpsız, lekesiz; seçilmiş, güzide.

sāġar: (< F.) kadeh, şarap kadehi || *göz; hilâl, yeni ay; âşık.*
- **sāġar-ı bāde**: (< F.) şarap kadehi || *tespih.*
- **sāġar-ı mey**: (< F.) şarap kadehi || *nergis; ilaç; deva, çare.*

ṣaġış: sayı, adet, hesap.

ṣaḥāyif: (< Ar.) sayfalar, levhalar || *felekler.*
- **ṣaḥāyif-i eflāk**: (< F.) feleğin sayfaları || *dokuz zırh; dokuz çarhî kalkan.***ṣahbā**: (< Ar.) şarap || *şarap kadehi ~ tespih taşı.***ṣāḥib**: (< Ar.) herhangi bir şey üzerinde mülkiyeti olan (kimse), sahip, malik; herhangi bir niteliği olan (kimse), ehil.
- **ṣāḥib-i seyf ü ḳalem**: (< F.) kılıç ve kalem sahibi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman, Sultan Murad.*
- **ṣāḥib-ḳırān**: (< F.) uğurlu olarak bilinen Zühre ve Müşteri yıldızlarının aynı burçta ve aynı derecede olduğu kutlu zamanda doğan (kimse); kıran vaktinde tahta çıkan kutlu (hükümdar); dünya ve ahiret saadetine nail olan himmet eri, kutup || *ecel, ölüm; devrin padişahı, Sultan Süleyman; devrin veziri, Rüstem Paşa.***ṣāḥibü'l-cum'a**: (< Ar.) adına Cuma hutbesi okunan (sultan) || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.***ṣaḥīfe**: (< Ar.) üzerine yazı yazılan bir kâğıdın iki yüzünden her biri, sayfa || *ömür, hayat.*

ṣaḥrā: (< Ar.) çöl; boş ve geniş yer, ova, kır, meydan; kimsenin bulunmadığı tenha yer || *sonsuzluk; fenafillah mertebesi; selamet; ahiret; zindan; varlık, var olma; sefa, sevinç, huzur; cihan, kâinat; gam, keder, elem.*
- **ṣaḥrā-yı beḳā**: (< F.) sonsuzluk sahrası || *ahiret.*

sā'il: (< Ar.) soru soran kimse; dilenci; akan, akıcı || *şarap; ırmak, nehir.*

ṣaḳal: sakal || *yaprak; pamuk; kefen; ölünün çenesine bağlanan beyaz örtü; kar; amel gözünün nuru; yelken; çengin telleri; tan yeri; kara bela; ipten merdiven; düşman; sancı; diken ucu.*

ṣaḳın: "Gafil olma, gözünü aç!" anlamında bir ünlem; bir şeyin yapılmaması hususunda söylenen uyarı sözü, asla, hiçbir şekilde.

ṣaḳın-: uzak durmak, çekinmek, kaçınmak; tedbirli olmak, dikkat etmek; korumak, esirgemek, gözetmek.

sāḳī: (< Ar.) içki meclisinde içki dağıtan ve kadehlere içki koyan kimse; su dağıtan kimse, saka || *sevgili; ecel, ölüm; salınan selvi; mihnet, elem, keder; çiçek, ağaç, bitki; Kevser sakisi; Hz. Ali.*
- **sāḳī-i cām-ı maḥabbet**: (< F.) aşk kadehinin sakisi || *sevgili; dudak; yüz, çehre.*
- **sāḳī-i kevs̲er**: (< F.) Kevser sunan kimse, Kevser Suyu'nun sakisi; Hz. Ali'nin lakabı || *şarap sunan saki; sarı nergis; sevgili.*

saḳḳā: (< Ar.) su dağıtıcısı, saka || *göz; Hz. Muhammed.*

ṣal: kalın direklerin yan yana bağlanmasıyla yapılmış, korkuluksuz nehir, göl veya deniz taşıtı, sal || *Hz. Süleyman'ın tahtı.*

ṣal-: göndermek, yollamak; serbest bırakmak; koymak, atmak; gitmeye mecbur bırakmak, sürmek; havale etmek; ileriki bir zamana bırakmak, ertelemek; üzerine salmak, hücum ettirmek, saldırtmak; sallamak.

ṣalā: (< Ar.) seslenme, çağırma, davet; inleme, feryat, haykırış; tekkelerde kullanılan "Buyurun, hazır olun!" anlamındaki davet etme sözü; duaya ve namaza çağrı, selâ, ezan.
- **ṣalā eyle-**: haber vermek, bildirmek; davet etmek, çağırmak.

ṣalāḥ: (< Ar.) dine bağlılık, dindarlık, ihlas; doğruluk, dürüstlük, erdem, fazilet; barış ve huzur içinde olma, emniyet, ferahlık || *ayna; bağ, bahçe; celâl.*

• **ṣalāḥ ehli**: fazilet sahibi olan dinine bağlı kimseler, salih kimseler || *misafirler, konuklar; tespih.*

ṣalāḥıyyet: (< Ar.) temiz kalplilik, halis ve saf olma || *dergâh, tekke.*

sālār: (< F.) başkan, reis.

• **sālār-ı ʻacem**: (< F.) Acem hükümdarı || *Hz. Muhammed.***ṣalevāt getür-**: (< Ar.) şehadet getirmek, iman etmek; Hz. Muhammed'e saygı bildirmek için dua okumak.

ṣalın-: sağa ve sola hafifçe meylederek naz ve eda ile yürümek; sağa sola veya öne arkaya hafifçe sallanmak; yürümek, gezinmek, dolaşmak; saldırmak, hücum etmek.

ṣāliḥ: (< Ar.) dinin emrettiği hususlara uygun davranan iyi amel sahibi (kimse) || *cami.*

sālik: (< Ar.) yolcu, gezgin, seyyah; tasavvuf yolunu tutmuş derviş, tarikata girip bağlandığı şeyhin izinden yürüyerek nefsini ıslah eden ve varlık iddiasından geçip kendini Allah'a adayan kimse, mürit || *güneş; sarhoş ve hayran kimse; âşık; mescit.*

salṭanat: (< Ar.) hükümdarlık, sultanlık; kudret, hakimiyet, güç, iktidar || *Hüma kuşu; cennet; güneş; gökyüzü, sema.***sām**: (< F.) Neriman'ın oğlu olan ve çok kuvvetli olduğu rivayet edilen Şehname kahramanı, Sam || *Sultan Murad'ın atlı askeri.*

ṣancı: batar veya saplanır gibi hissedilen şiddetli ağrı; iğne, diken, hançer gibi şeylerin sivri ucu || *sakal.***ṣanem**: (< Ar.) put, suret, tasvir, resim; çok güzel kimse, sevgili || *güneş; kemençe; devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*

• **ṣanem-i sīm-ten**: (< F.) gümüş tenli put || *sevgili.*

ṣanevber: (< Ar.) çam ağacı, çam fıstığı ağacı || *boy; elini göğsüne koyup selam veren kimse.*

s̱ānī: (< Ar.) ikinci, başka, diğer; duacı, dua eden kimse.

ṣarīr: (< Ar.) cızırtı, gıcırtı, ses.

ṣarrāf: (< Ar.) sarraf || *fikir, görüş.***ṣarṣar**: (< Ar.) şiddetli ve soğuk rüzgâr, fırtına || *âşığın ahı; beddua, ilenç; ayrılık, hicran; ecel, ölüm; at; kahır, helak etme; mihnet; azar, paylama; ihanet suçlaması.*

• **ṣarṣar-ı ḳıyāmet**: (< F.) kıyamet rüzgârı || *âşığın ahı.*

saṭr: (< Ar.) yazı sırası, satır, mısra; ağır ve geniş ağızlı bir tür bıçak || *kaş; nakış, hayal nakşı; kılıç; şiir, nazım; dudak; menekşe bahçesi; Nil Nehri; ejderha suretli sancak; hurma salkımı; şifa.*

• **saṭr-ı bi'smi'llāh**: (< F.) besmele satırı || *kaş; sarıktaki sümbül; Hz. Muhammed'in hamt sancağı.*

ṣava: Tuna Nehri'nin bir kolu, Sava Suyu || *ejderha, dev yılan.*

ṣavt: (< Ar.) ses, seda, çığlık || *(dağ için) yankı, akis.*

saʻy: (< Ar.) çalışma, çalışıp çabalama, gayret, emek; hacda Safa ile Merve arasında süratle gidip gelme, say.

ṣayd: (< Ar.) av; avlama, avlanma || *gönül, gönül kuşu.*

sāye: (< F.) gölge; koruyup gözetme, himaye, lütuf || *ayva tüyleri; âşık; sevgiliyi görünce secde eden kimse; itibarsız ve zavallı kimse; ayıp, günah; kara yüzlü kimse; vücut, beden; siyah at; tendeki morluk; rakip; günahkâr kimse; yol kesen kimse; sancak; düşman, hasım.*

• **sāye-i envār-ı kirdigār**: (< F.) Allah'ın nurunun gölgesi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

• **sāye-i eşcār**: (< F.) ağaçların gölgeleri || *gökteki yıldızlar; kaplan derisindeki benekler.*

• **sāye-i ilāhī**: (< F.) Allah'ın gölgesi || *sevgili.*

• **sāye-i perverdigār**: (< F.) bütün yaratılmışları besleyip yetiştiren Allah'ın gölgesi || *devrin padişahı, Sultan Murad.*

- **sāye-i raḥmān u raḥīm**: (< F.) Rahman ve Rahîm olan Allah'ın gölgesi || *devrin padişahı, Sultan II. Selim.*
- **sāye-i yezdān**: (< F.) Allah'ın yeryüzündeki gölgesi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **sāye ṣal-**: gölge yapmak, gölgelendirmek; hükmü altına almak, himaye etmek; ayak basıp şereflendirmek, teveccüh göstermek, ilgilenmek.
- **sāye sulṭānı**: gölgeler sultanı olarak; yalnız başına, tek başına.

sāyebān: (< F.) gölgelik, kubbe; çadır, otağ || *kaş; bulut, rahmet bulutu; atlas göğü.*
- **sāyebān-ı 'ankebūt**: (< F.) örümcek ağı || *gemi yelkeni; Zuhal'in köşkü.*

ṣayyād: (< Ar.) avcı || *gamze, kıyıcı bakış; felek; Yaḥyā.*

sāz: ince kamış, hasır otu; saz renginde olan, uçuk sarı.

sāz: (< F.) mûsikî aleti, çalgı, saz || *beniz; beyan, söz söyleme.*

sāzende: (< F.) mûsikî aleti çalan kimse, çalgıcı || *kamışlık, sazlık; gök, felek.*

se'ādet: (< Ar.) mutluluk, bahtiyarlık, kutluluk, mübareklik, nasibin açık ve talihin uygun olması durumu || *güneş; ülke, yurt; yıldız; yârin sevgilisiyle dost olma; sevgilinin yolunda can verme; taç, başlık; göz; seher vakti; kuş; gün doğusu; eşik, kapı; el; deniz, derya; eziyet, zahmet, zulüm; ay.*
- **se'ādet aḫteri**: saadet yıldızı || *kılıcın üzerindeki değerli taş; kılıcın üzerindeki meneviş.*
- **se'ādet güneşi**: saadet güneşi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **se'ādet-ḫāne**: (< F.) saadetle dolu ev || *sevgilinin evi ~ Firdevs Cenneti.*
- **se'ādet māhı**: saadet ayı || *İstanbul şehri.*

sebāt: (< Ar.) bir iş veya davranışta azim ve kararlılık gösterme, istikrar, devam; bir noktada kımıldamadan durma, olduğu yerde karar kılma.

sebt ol-: (< Ar.) yazılmak, kaydedilmek || *(tohum) ekilmek.*

sebz: (< F.) yeşil.
- **sebz câme**: yeşil giysi || *bahar mevsimi.*

sebze: (< F.) yeşil bitki, ot, çimen; yeşillik çayır, çimenlik || *seyit; dilini uzatıp konuşan kimse.*

sebzezār: (< F.) yeşilliği çok olan yer, çayırlık, çimenlik, bahçe || *Osmanlı Devleti.*
- **sebzezār-ı bāġ-ı cinān**: (< F.) cennet bağlarının çimenliği || *ayva tüyleri.*

seccāde: (< Ar.) üzerinde namaz kılınan yaygı || *yüz, çehre.*

secdegāh: (< F.) secde edilen yer, ibadet yeri || *kaş; Hz. Âdem; nalça izi; eşik, kapı, huzur.*

sedd-i islām: (< F.) İslâm'ın koruyucusu || *âşık; Yaḥyā.*

sefer: (< Ar.) yolculuk, seyahat; savaş için yapılan yolculuk, savaş, gaza; yol; kez, defa, kere || *safer ayı; ölüm; gam, keder, tasa.*

seg: (< F.) köpek || *engel, rakip; sarhoş kimse; nefis.*
- **seg-i kūy**: (< F.) mahallenin köpeği || *rakip.*
- **seg sifāli**: köpek çanağı || *Cem'in kadehi.*

seḫā: (< Ar.) lütuf ve ihsanda bulunma, el açıklığı, cömertlik; zenginlik, bolluk || *umman, okyanus; derya, deniz; kaftan; ayna; kapı, eşik; el.*
- **seḫā vü 'aṭā ma'deni**: ihsan madeni, cömertlik kaynağı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **seḫā vü ma'diletüŋ ma'deni**: cömertlik ve adaletin madeni || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

seḥāb: (< Ar.) bulut || *âşık; rahmet, merhamet; beyaz at; yokluk, yok olma; bela, dert, sıkıntı; afyon düşkünü, esrarkeş; beyit.*

• **seḥāb-ı raḥmet**: (< F.) rahmet bulutu; yağmur bulutu || *ak sakal; gölgelik, çardak.*

seḥer: (< Ar.) tan yerinin ağarmasından az önceki zaman, şafağın sökmek üzere olduğu vakit || *saadet, mutluluk; himmet, yardım, lütuf; söz, kelâm; latife, nükte; yakasını yırtmış kimse.*

• **seḥer yėli**: seher vakti esen rüzgâr || *âşık; at.*

sehī-ḳad: (< F.) doğru ve düzgün boylu (güzel), fidan boylu (güzel) || *sevgili ~ kafurdan yapılmış alev alev yanan mum; sancak.*

sehī-ḳāmet: (< F.) doğru ve düzgün boylu güzel, fidan boylu güzel || *sevgili.*

selām: (< Ar.) selam verme, aşinalık gösterme; esirgeme, koruma, merhamet, şefkat; huzur, güven, sağlık, selamet || *ruhun gıdası; lütuf, ihsan.*

selāmet: (< Ar.) kurtulma, kurtuluş; tehlikeden uzak olma, eminlik; sağlıklı olma, esenlik; barış, huzur || *sahra, meydan; kıyı, sahil.*

• **selāmet ehli**: kurtuluşa erenler, salihler || *fidan.*

• **selāmet semti**: selamet semti || *sevgilinin mahallesi.*

selīm: (< Ar.) tam, kusursuz, mükemmel, doğru, dürüst; barışsever, sakin, nazik; Osmanlı Sultanı Yavuz Selim (ö. 1520).

selīmī: (< Ar.) devlet erkânının giydiği tepesi düz ve üst kısmı geniş sarık ∫ Selimî sarık, Yavuz Selim'in icadı olup silindir şeklindeki bir külahın üzerine beyaz tülbendin sarılmasıyla hazırlanır. Kaynaklara göre bu sarık, Sultan Süleyman döneminde epey yaygınlaşmış; hatta padişah ve sadrazamlar tarafından merasimlerde sıkça kullanılmıştır.

selmān: (< Ar.) İranlı meşhur şair, Selmân-ı Sâvecî (ö. 1376).

selsebīl: (< Ar.) içimi hoş ve hafif su; İnsan Sûresi 18. ayette bahsi geçen ve cennette bulunan bir pınar, Selsebil Pınarı || *şehrin su yolları; düğünde dağıtılan şerbet; ağız; manalar.*

• **selsebīl-i muṣaffā**: (< F.) tertemiz su; cennetin Selsebil Pınarı || *şehrin su yolları.*

semā: (< Ar.) gök, gökyüzü; eskilerin inanışına göre dokuz tabaka olduğu kabul edilen gök katlarından her biri, felek || *sofra; tevazuyla eğilen kimse; dâl harfi; rükûya eğilen kimse; çanak, tas; yay; su.*

• **semāvāt**: (< Ar.) felekler || *Zâl, Rüstem'in babası.*

• **semā-yı pür-nücūm**: (< F.) yıldızlarla dolu gökyüzü || *altın işlemeli kaftan.*

semen: (< F.) yasemin, beyaz renkli (nadiren kırmızı ve sarı) çiçekler açan güzel kokulu bitki || *sevgili.*

• **semen-ten**: (< F.) yasemin gibi beyaz tenli güzel || *sevgili.*

semend: (< F.) güzel ve çevik at || *gökyüzü, sema; aşk, sevgi; naz, işve; yücelik, ululuk; Tur Dağı; şan, şeref, ululuk, kudret; felek; rüzgâr, yel; yaratılış, mizaç, tabiat.*

ṣemer: (< Ar.) meyve, yemiş || *izzet, yücelik, şeref.*

sendere-: sendelemek, sarsılmak, düşecek gibi olmak, adımlarını şaşırmak.

sened: (< Ar.) dayanak, sığınak, destek, güvence; ferman, emir, buyruk, hüküm || *sevgili; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

seng: (< F.) taş, kaya; ağırlık, yük || *ayrılık, hicran; cefa, dert, sıkıntı; eziyet, zulüm; bela; peyk, vuslat ulağı.*

• **seng-i belā**: (< F.) bela taşı || *peyk, vuslat ulağı.*

• **seng-i mezār**: (< F.) mezar taşı || *nişan, işaret; engel; rakip; dua eli.*

• **seng-i siyāh**: (< F.) siyah renkli taş || *Hacerü'l-esved.*

ser: (< F.) uç; bir şeyin başladığı yer, üst tarafı, yukarısı; son, nihayet, kenar,

sınır; baş, kafa; başkan, öncü, rehber; doruk, zirve || *top; güneş; ay.*

- **ser-'alem/ser-livā**: (< F.) sancakların tepesine konan genellikle hilâl ve at nalı biçimindeki süslemeyle ilgili unsur, sancak alemi ∫ Daha çok pirinç ve tombaklanmış pirinçten imal edilen sancak alemleri parlaklıklarıyla dikkat çeker. || *hilâl, yeni ay.*
- **ser-āmed**: (< F.) başta bulunan, önde gelen, seçkin (kimse); lider, komutan, başbuğ || *kâkül; sevgili ~ cefa kılıcı.*
- **serāser**: (< F.) baştan başa, tamamıyla, baştan sona; ipek, altın ve gümüşle dokunan çok kıymetli, eski bir kumaş.
  - **serāser cāme**: altın işlemeli ipek elbise || *yanan ateş.*
- **ser-'asker**: (< F.) ordu kumandanı, komutan || *sancak.*
- **ser-çeşme**: (< F.) su başı, pınar, kaynak; bir sanatta üstat olan veya bir tarikatta ilahi feyz kaynağı durumunda olan pir, şeyh, üstat || *devrin ileri geleni, Defterdar İskender Çelebi.*
- **ser-dār**: (< F.) bir topluluğun başı, en ileri gelen, başkan; sultan, hükümdar; başkomutan || *elif; gül fidanı; devrin padişahı, Sultan Süleyman; devrin ileri geleni, Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi.*
- **ser-defter**: (< F.) en başta bulunan, önder, başkan, sultan || *şehrin güzeli.*
- **ser-defter-i efāżıl**: (< F.) fazilet sahiplerinin öncüsü || *devrin ileri geleni, Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi.*
- **ser-defter-i ḫūbān**: (< F.) güzeller öncüsü, güzeller sultanı || *sevgili.*
- **serden çıḳar-**: başından etmek, başını kaybetmesine sebep olmak; ayartmak, doğru yoldan saptırmak, kötü yola sürüklemek.
- **ser-ḫoş**: (< F.) sarhoş, şarap veya keyif verici bir maddenin etkisiyle kendinden geçmiş kimse; bir şeyden kendini kaptıracak derecede mutluluk duyan kimse || *âşık; şeytan soytarısı.*
  - **ser-i 'uşşāḳ**: âşıkların başı || *mühür.*
- **ser-keş**: (< F.) inatçı, dikbaşlı, asi, isyankâr, başına buyruk || *dağ.*
- **ser-leşker**: (< F.) ordu kumandanı, komutan || *hınzır çobanı.*

serāy: (< F.) saray; ev, hane; kapı, eşik || *gönül, yürek; dünya, yeryüzü; vuslat, kavuşma; kâinat, âlem; ten, beden; işve, naz; huzur, sefa, neşe.*

sereṭān: (< Ar.) yengeç || *doğru yoldan sapmış zalim kimse.*

serīr: (< Ar.) taht; oturulacak yüksekçe yer, divan, sedir || *gökyüzü, sema; gönül, yürek; izzet, yücelik, itibar, kuvvet; tabut.*

sersem: (< F.) şaşkın ve akılsız kimse || *kendisini bilmeyen ve Allah'ı tanımayan kimse.*

serv: (< F.) selvi ağacı || *sevgili; boy; kıyam, namazda ayakta durma; elini göğsüne koyup selam veren kimse; sancak, bayrak; el açıp dua eden kimse; mızrak; ok; dürüst kimse; namazda kıyama duran kimse.*

- **serv dalı/servi ṭalı/serv ṭalı**: selvi ağacının dalı || *sevgili.*
- **serv-i āzād/serv-i āzāde**: (< F.) başına buyruk selvi, kayıtsız selvi || *uzun ve düzgün boylu sevgili; eteğini beline sokup hizmet eden bey.*
- **serv-i bāġ-ı cennet/serv-i bāġ-ı cinān**: cennet bağının selvisi || *uzun boylu sevgili.*
- **serv-i bāġ-ı nāz**: (< F.) naz bağının selvisi || *sevgili ~ şanı yüce sultan.*
- **serv-i bāġ-ı ṣalāḥ**: (< F.) ihlas bağının selvisi || *devrin ileri geleni, Kazasker Muhyiddin Çelebi.*
- **serv-i bālā**: (< F.) yüksek selvi; yüce selvi || *boy; devrin padişahı, Sultan Murad; uzun boylu sevgili ~ minare.*
- **serv-i bülend**: (< F.) yüksek selvi; ulu selvi, yüce selvi || *boy; uzun boylu*

sevgili ~ Sidre makamı; Sidre ağacı; padişah, sultan; minare.

- **serv-i cennet**: (< F.) cennet selvisi || *sevgili.*
- **serv-i cinān**: (< F.) cennet selvisi || *uzun boylu sevgili; elif harfi.*
- **serv-i dil-ārā**: (< F.) gönlü süsleyen selvi || *gönlü süsleyen uzun boylu sevgili.*
- **serv-i dil-güşā**: (< F.) gönül açıcı selvi, kalbe ferahlık veren selvi || *gönlü ferahlatan uzun boylu sevgili ~ elif harfi.*
- **serv-i gül-endām**: (< F.) gül endamlı selvi, üzerine gül sarılmış selvi ağacı || *sevgili.*
- **serv-i hevā-dār**: (< F.) havadar ve uçarı selvi || *uçarı sevgili.*
- **serv-i ḫırāmān**: (< F.) salınan selvi || *boy; ak sancak; ok; salınarak nazlı nazlı yürüyen uzun boylu sevgili ~ sürahi; dost.*
- **serv-i revān**: (< F.) salınan selvi || *boy; saki; salınarak nazlı nazlı yürüyen uzun boylu sevgili ~ güneş; saki; Ferruh.*
- **serv-i sehī**: (< F.) düzgün boylu selvi || *fidan boylu sevgili.*
- **serv-i semen-sīmā**: (< F.) yasemin yüzlü selvi || *sevgili.*
- **serv-i ser-efrāz**: (< F.) başı yüksek selvi; ulu selvi, yüce selvi || *uzun boylu sevgili.*
- **serv-i ser-keş**: (< F.) başına buyruk selvi || *burnu havada sevgili.*
- **serv-i sīm-endām**: (< F.) gümüş tenli selvi || *gümüş tenli ve uzun boylu sevgili.*
- **serv-ḳad**: (< F.) selvi boylu güzel || *uzun boylu sevgili.*
- **serv-ḳāmet**: (< F.) selvi boylu güzel || *uzun boylu sevgili ~ kapıcı, nöbetçi; kıyamet.*

server: (< F.) bir topluluğun en ileri geleni, başkan, öncü, sultan, serdar || *sevgili; devrin padişahı, Sultan Süleyman; devrin veziri, İbrahim Paşa.*

- **server-i ḫūbān**: (< F.) güzeller öncüsü, güzeller sultanı || *sevgili.*

settār: (< Ar.) örten, gizleyen, örtü || *âşık.*

- **settārü'l-ʻuyūb**: (< Ar.) kusurları örten ve gizleyen örtü; kullarının ayıplarını örten ve kusurlarını bağışlayan Allah || *toprak.*

ṣevābit: (< Ar.) sabit yıldızlar || *pencereler; Mevlevîhane'ye gelen kimseler.*

sevād: (< Ar.) karalık, siyahlık; karanlık; temize çekilmemiş yazı, karalama, müsvedde; uzakta görülen insan figürü, karartı; mürekkep; siyah elbise; siyah, kara; etraf, civar || *elbise, giysi; kara şal; donanma.*

- **sevād-ı aʻẓam**: (< F.) büyük şehir || *İstanbul şehri ~ beden, vücut.*
- **sevād-ı ʻayn**: (< F.) göz bebeği || *yazı; ben.*
- **sevād-ı ʻaẓīm**: (< F.) ulu yazı || *Divan ~ Kâbe.*
- **sevād-ı ḫaṭ**: (< F.) yazının mürekkebi; yazının karası, siyahlık || *kılıcın kını; Kadir gecesi.*

ṣevb: (< Ar.) elbise, giysi, kaftan || *aşkın gamı.*

sevdā: (< Ar.) kuvvetli sevgi, aşk; eski tıpta insan vücudunu ve mizacını meydana getirdiği kabul edilen dört unsurdan biri; insan mizacında sevdanın fazlalığından kaynaklandığı düşünülen hüzün, tasa, keder; kara, simsiyah.

sevdügüm: sevilen güzel, sevgili || *can; güneş.*

ṣevr: (< Ar.) Boğa burcu || *kurban.*

seyf: (< Ar.) kılıç || *İslâm dini; şeriat, İslâm hukuku.*

- **seyf-i dīn**: (< F.) iman kılıcı, İslâm'ın kılıcı, Allah'ın rızasını kazanmak için çekilmiş kılıç || *asker; sipahi; Yaḥyā; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **seyf-i ḫudā**: (< F.) Allah'ın kılıcı || *gaza eden kimse.*

• **seyf-i islām**: (< F.) İslâm'ın kılıcı || *devrin veziriazamı.*

seyl: (< Ar.) sel, su taşkını || *gözyaşları; gam, keder; bela, dert, zulüm, eziyet; yokluk; kervan katarı; kaza; ayrılık, hicran.*

• **seyl-i eşk**: (< F.) gözyaşı seli || *gönül, yürek.*

seyr: (< Ar.) yürüyüş, yürüme, gidiş; gezip dolaşma, gezme, gezinti; bir şeyi zevk alarak izleme, temaşa; (gök cisimlerinde) bulunduğu yer üzerinde hareket etme, ilerleme; rüya, düş; yolculuk, sefer; seyredilmeye değer şey, eğlence; insanın Hakk'a yükselmek için yaptığı manevî yolculuk; mûsikîde her bir makamın kendine has nağme akışı.

• **seyr eyle-/seyr ėt-/seyr ḳıl-/seyrān ėt-/seyrān eyle-**: gezmek, gezinmek, dolaşmak; bir şeyi zevk alarak izlemek, seyretmek; bir şeyi ibret alarak izlemek, temaşa etmek; (gök cisimleri için) bulunduğu yer üzerinde ilerlemek; fenafillah makamına ulaşmak için manevî anlamda yolculuğa çıkmak, mertebeleri aşmak; mûsikî parçasının notalarını söylemek veya çalmak, icra etmek || *misafir olmak, bir yerde geceyi geçirmek.*

• **seyr-i cemāl**: (< F.) cemâlini seyretmek ∫ Kaynaklar Mevlevîlerin semaya başlamadan önce semahanenin çevresini üçer kez dolaşıp şeyh postunun önüne geldiklerinde birbirlerine karşı niyazda bulunurlarken birbirlerinin gözlerine ve kaşlarının ortasına bakmak suretiyle nazardaki feyze ermeye çalıştıklarından bahseder. Tasavvuf ehline göre mürşidin bakışı müritte cezbe uyandırır ve onu menzile ulaştırır. Sevgilinin cemâlini seyretmek de bu bağlamda ele alınmalıdır.

seyrān: (< Ar.) yürüyüş, yürüme; gezip dolaşma, gezme, gezinti; bir şeyi zevk alarak izleme; bir şeyi ibret alarak izleme, temaşa etme; seyredilmeye değer şey, eğlence; yolculuk, sefer || *ateş; âşık.*

seyyāre: (< Ar.) gezegen; seyyar, gezip dolaşan || *felek; basiret sahibi kimse; Mevlevîhane'de dönerek sema eden kimse; gözyaşı; misafir, seyyah; yanağın teri.*

seyyid: (< Ar.) efendi, önder, reis, seçkin kimse; Hz. Muhammed'in küçük torunu olan Hz. Hüseyin'in soyundan gelen kimse; Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin şeyhi, Seyyid Burhâneddin Tirmizî (ö. 1241) || *Süreyya takımyıldızı; bitki; sevgili; devrin padişahı, Sultan Süleyman, Sultan II. Selim.*

• **seyyid-i devrān**: (< F.) devrin önderi, zamanenin seçkini; devrin seyidi || *sevgili.*

• **seyyid-i sünnī**: (< F.) sünnilerin efendisi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

• **seyyidü'l-ḥaremeyn**: (< Ar.) Mekke ve Medine'nin efendisi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman ~ Hz. Hızır.*

ṣıdḳ: (< Ar.) doğruluk, sadakat, ihlas, riyasızlık || *makale; nur.*

ṣıfr: (< Ar.) sıfır; gizli anlamları olan işaret || *noktaya benzeyen ağız; düşman; vücut, varlık.***ṣığış-**: sıkışık durumda yerleşmek, güçlükle sığmak.

ṣın-: kırılmak, parçalanmak, ufalanmak; gücenmek, kırılmak, incinmek, üzülmek; yenilmek, bozguna uğramak.

• **ṣınġın leşker**: yenilmiş asker, bozguna uğramış ordu || *ağırbaşlılık ve sabır; huzur; akıl, zihin.*

• **ṣınuḳ āyīne**: kırık ayna || *gönül, yürek.*

sır: (< Ar.) sır, giz, gizem || *aşk, sevgi; söz, kelâm.*

• **sırr-ı ḫafī**: (< F.) gizli sır || *aşkla meydana gelen keşif ve keramet.*

ṣırāṭ: (< Ar.) cehennemin üzerinde kurulu olan kıldan ince ve kılıçtan keskin köprü, sırat köprüsü || *Kâsım Paşa'nın Şat Irmağı üzerine yaptırdığı köprü.***ṣırçe serāy**: sırça saray, sırça vurulmuş tuğladan yani çiniden yapılıp süslenmiş saray || *dünya, yeryüzü; felek; gönül ~ taht; sevgilinin meskeni; dünya, yeryüzü.*

sīb: (< F.) elma || *çene.*

sidre: (< Ar.) Hz. Muhammed'in miraç gecesi Cebrail ile birlikte yükseldiği son nokta, yedinci kat gökte olduğu rivayet edilen bir makam; Cebrail'in yükselebildiği son yer olan Sidre'de bulunan ilahî bir ağaç; Arabistan kirazı || *boy; himmet; sevgili; padişahın yüceliği; cami; fidan; can kuşunun yuvası; sancak.*

- **sidre ḥaḳḳı**: "Sidre üzerine yemin ederim ki" anlamında bir yemin sözü.
- **sidre ṭalı**: Sidre ağacının dalı || *beyaz el.*

sifāl: (< F.) topraktan yapılmış kap, çanak, çömlek, saksı || *gök, sema; hilâl, yeni ay; göz.*

- **sifāl-i seg**: (< F.) köpek tası, it çanağı || *kadeh.*

siḥr: (< Ar.) sihir, büyü, efsun || *saç; beyitler.*

- **siḥr-i ḥalāl**: (< F.) büyüleyici güzellikteki söz; şiirde sözün kendinden önce söylenenleri tamamlayacak ve kendinden sonrakilere başlangıç olacak şekilde ustalıkla söylenmesi.

silāḥdār: (< F.) devlet büyüklerinin silahlarını korumak ve onların bakımını yapmakla görevli kimse, silahtar || *kirpik.*

silk: (< Ar.) inci dizilen iplik || *nazım, şiir.*

silsile: (< Ar.) zincir || *aşk, sevgi.*

- **silsile-i 'ışḳ**: (< F.) aşk zinciri || *ayak bağı, engel.*

sīm: (< F.) gümüş para; gümüşten yapılmış; gümüş renkli, gümüş gibi beyaz ve parlak || *hazan yaprağı.*

- **sīm sifāl**: gümüş saksı || *hilâl, yeni ay.*
- **sīm-sīmā**: (< F.) gümüş tenli güzel, teni gümüş gibi parlak ve beyaz olan kimse || *sevgili ~ nur.*
- **sīm-ten**: (< F.) gümüş tenli (güzel), beyaz tenli (güzel) || *sevgili ~ Ferruh; güneş.*

sīmā: (< Ar.) yüz, çehre, suret; ten rengi, yüz veya vücut rengi.

simāṭ: (< Ar.) sofra || *sema, gökyüzü.*

sinān: (< Ar.) mızrak || *doğruluk, dürüstlük.*

sīne: (< F.) göğüs, bağır; gönül, yürek, kalp || *Akyazı; ova, yazı; meydan, saha; sedef, inci kabuğu; levha, sayfa; vurulmak istenen hedef; siper, kalkan; dağ; bağ, bahçe.*

- **sīne-çāk**: (< F.) gönlü yaralı, kederli, cefa çekmiş, eziyet görmüş kimse || *âşık.*
- **sīneye çek-**: bağrına basmak, kucaklamak.

sipāh/sipeh: (< F.) asker, süvari, ordu || *beyler; gözyaşları; elif harfleri; mızraklar; ah dumanı; yıldızlar; Divan'ın yaprakları.*

sipāhī: (< F.) Osmanlı ordusunda bir sınıf süvari askeri || *kaplan; demirden dağ; timsah.*

- **sipāhī-zāde**: (< F.) Sipahi oğlu || *sevgili.*

siper: (< F.) kalkan || *sine, bağır; kırmızı gül; feleklerin her biri; bazlama.*

sipihr: (< F.) gökyüzü, sema; göğün katları, felekler || *güzellik, hoşluk; tuzak, kapan; marifet, ilim ve fazilet; ihsan, lütuf; himmet; izzet, yücelik, şeref; baltalı ulak; peyk; otağ, çadır; at; kalkan; çardak, gölgelik; devlet; kubbe, kümbet; din, iman, inanç; saltanat, hükümdarlık; ayna; sazende, çalgıcı; devrin padişahı, Sultan Murad.*

- **sipihr-i dīn**: (< F.) iman göğü || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

• **sipihr-i heftümīn**: (< F.) yedinci kat gök || *mavi renkli divit.*
• **sipihr-i iḥsān**: (< F.) ihsan göğü || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
• **sipihr-i salṭanat**: (< F.) saltanat göğü || *memduh.*

sirāc: (< Ar.) kandil, mum, meşale || *lale; İmam-ı Azam Ebû Hanife; devrin ileri geleni, Kazasker Muhyiddin Çelebi.*

sīret: (< Ar.) ahlâk, tabiat, öz, yaratılış, dışa akseden davranış, tavır || *(şiirin, sözün) manası, anlam; yedi deniz.*

sirişk: (< F.) gözyaşı || *sel; yağmur.*

sitāre: (< Ar.) yıldız; baht, talih, şans.

sitem: (< F.) zulüm, eziyet, cefa, mihnet, haksızlık || *sel.*
• **sitemkār**: (< F.) zulüm ve haksızlık eden kimse, zalim || *kış rüzgârı.*

siyāh/siyeh: siyah, kara; esmer || *kötü niyetli, günahkâr, uğursuz.*
• **siyāh at**: siyah renkli at || *gökyüzü, sema; gölge.*
• **siyeh câme**: siyah elbise || *ayna.*
• **siyeh-rū**: (< F.) kara yüzlü, ayıplı, günahkâr; uğursuz, nasipsiz, bedbaht, hakir, itibarsız || *düşman.*

siyāset-gāh: (< F.) cefa yeri, eziyet ve bela mekânı || *dünya.*

ṣoffa: (< Ar.) oturma yeri, sofa || *itibar, şeref, yücelik; fazilet, ilim; gönül, yürek.*

ṣofra: (< Ar.) sofra, sini, yaygı.
• **ṣofra-i ḫ̆ān-ı ilāhī**: (< F.) Allah'tan gelen sofra || *sohbet halkası.*

ṣoġul-: suyu çekilmek, buruşup pörsümek, sönmek.

ṣoḥbet: (< Ar.) dostça yapılan konuşma, görüşme, hasbihal; arkadaşlık, dostluk || *ruhun gıdası; düş, rüya.*
• **ṣoḥbet-i 'aṭṭār**: (< F.) Attâr'ın sohbeti || *Ferîdüddîn-i Attâr'ın eserleri.*
• **ṣoḥbet-i yārān**: (< F.) dostlar sohbeti || *harami, eşkıya.*

ṣolaḳ: yeniçeri ocağında padişahın muhafız birliği durumundaki "solak ortaları" denen birliklerden birine mensup asker ∫ Padişahın sağındaki muhafızlar ona sırtlarını dönmemek için oklarını sol elle kullandıklarından solak ismiyle anılırlar. || *minare.*

ṣorġuc: başlıkların ön tarafına takılan ve tüyden ya da kıymetli madenlerden yapılmış süs; bazı kuşların başında bulunan uzunca tüy || *güneş ışığı.***ṣoy-**: elbisesini çıkarmak; ortadan kaldırmak, yok etmek; yağmalamak, harap etmek, saldırmak.
• **ṣoyun-**: elbiselerini çıkarmak; bir şeyhe intisap edip derviş olmak, tarikata girmek.

söyle-: düşüncesini sözle bildirmek; konuşmak, söyleşmek, sohbet etmek; (şiir, gazel) düzenlemek, tanzim etmek; (şiir, gazel) okumak; hâliyle bildirmek, hâl ile ifade etmek; haber vermek, bildirmek, anlatmak || *sövmek, küfretmek.*
• **söylet-**: söylemesine sebep olmak veya konuşmasına müsaade etmek; söylemek zorunda bırakmak, itiraf ettirmek || *(dağ) inletmek, yankılanmasına sebep olmak; (akarsu) çağlamak, coşmak; (şarap) dökülürken ses çıkarmak; (mûsikî âleti) çalmak.*

söyün-: sönmek.

söz: ağızdan çıkan ifade, kelâm || *akarsu, nehir; hile, efsun; hayat suyu; Hz. İsa; cevher, maden; inci; Allah'tan gelen ilham; sır, muamma; küpe; mücevher, değerli taş; ezan; üstün işareti; şeker; bina, yapı; gayb sırlarını söyleyen dil; tercüman; Kevser Irmağı; zülâl suyu; bağ, bahçe.*
• **söz gevherinüŋ kānı**: söz madeninin ocağı; söz incisinin kaynağı || *şair, Yaḥyā.*
• **sözi muḫtaṣar ėt-**: sözü kısa kesmek, lafı uzatmamak.

sitīl: (< Ar.) madenî büyük su kabı, bakraç.**ṣu**: su; akarsu, nehir, ırmak; deniz, derya || *yanak; alçakgönüllü kimse; sevgili; âşık; gözyaşı; hançer; lacivert mürekkeple çizilmiş cetvel; gönül, yürek; güzel huylu kimse; ibretle izleme*

yeri; rahmet, esirgeme; dünya, herkes; ayna; temren; yüz, çehre; Yaḥyā Bey.

- **ṣu ḳuşı**: su kuşu || *yüzme bilmeyen kimse.*
- **ṣu yolları**: su olukları || *vücudun damarları.*

ṣu‘bān: (< Ar.) büyük yılan, ejderha || *nehir, ırmak; şehrin su yolları; Tuna Nehri.***ṣubḥ**: (< Ar.) sabah vakti, sabah; tan vakti, seher vakti, fecir || *âşık; sadık kimse.***ṣubḥ-ı ṣādıḳ**: (< F.) tan yerinin ağarmasından az önceki zaman, şafağın sökmek üzere olduğu vakit, seher vakti || *yüz, çehre; aşkını ilan eden kimse; âşık.*

ṣūfī: (< Ar.) tasavvufu hayat görüşü olarak benimseyen tasavvuf ehli kimse, derviş; dinî görevlerde çok katı olup irfanı olmayan kimse, sofu || *çınar ağacı; güneş; gök, sema.*

- **ṣūfīyān-ı ‘arabī**: (< F.) Arap kavminin dervişleri || *saf tutmuş kirpikler.*

suḫan: (< F.) söz, kelâm || *inci; yurt, ülke.*

sūḫte: (< F.) yanmış, yanık kimse ya da nesne; yeni yetme talebe || *bağrı yanık âşık; güneş.*

sulṭān: (< Ar.) hükümdar, padişah || *âşık; güzellerin her biri; dilenci; sevgilinin sevdiği kimse; Hâtim-i Tay; Eyyûb-ı Ensârî; Yaḥyā; devrin padişahı, Sultan Süleyman; devrin veziri, İbrahim Paşa, Rüstem Paşa; sevgili ~ Hz. Ali; güneş; güzeller öncüsü; beyler beyi; Hz. Muhammed; selvi, naz bağının selvisi.*

- **sulṭān-ı baḥr ü ber**: (< F.) kâinatın sultanı || *sancak; güneş; dilenci; devrin ileri geleni, Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi; devrin padişahı, Sultan Süleyman ~ sancak.*
- **sulṭān-ı beḳā**: (< F.) bekâ sultanı || *Allah.*
- **sulṭān-ı bī-vezīr**: (< F.) vezirsiz sultan || *sevgili ~ parlak ay.*
- **sulṭān-ı ‘ışḳ**: (< F.) aşk sultanı || *âşık.*
- **sulṭān-ı cihān**: (< F.) cihan sultanı || *sevgili.*
- **sulṭān-ı ḫūbān**: (< F.) güzeller sultanı || *sevgili.*
- **sulṭān-ı rūḥ**: (< F.) ruhun sultanı || *sevgili.*
- **sulṭān-ı rūm**: (< F.) Rûm ülkesinin sultanı || *sevgili ~ güneş.*
- **sulṭān-ı ṣādıḳ**: (< F.) sadık sultan, vefalı ve doğru sözlü padişah || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **sulṭān-ı ‘uşşāḳ**: (< F.) âşıklar sultanı || *Yaḥyā.*
- **sulṭān-ı ümem**: (< F.) ümmetlerin sultanı || *Hz. Muhammed.*
- **sulṭānü'l-‘ibād**: (< Ar.) kulların sultanı || *Allah.*

ṣun-: bir şeyi saygı duyulan bir kimseye nezaket kurallarına uyarak vermek, takdim etmek, arz etmek; dokunmak, elini uzatmak, uzanmak; saldırmak, hücum etmek.

sūr: (< Ar.) kale duvarı || *hale, ay ağılı; gümüş kemerli güzel.*

sūr: (< F.) düğün, şölen, ziyafet.

ṣurāḥī: (< Ar.) uzun boyunlu cam veya billurdan kap, sürahi || *âşık; şarap içip yüzü kızaran kimse; şarap düşkünü kimse; şarap mahmuru kimse; fesat, bozguncu ve günahkâr kimse; sevgili ~ selvi.*

sūre: (< Ar.) Kur’ân-ı Kerim’de ayetlerden meydana gelen ve ayrı ayrı isimleri olan yüz on dört bölümden her biri, sûre || *baş, kafa.*

- **sūre-i iḫlāṣ**: (< F.) İhlas Sûresi || *güzel sevgili.*

ṣūret: (< Ar.) dış görünüş, şekil, biçim; resim, tasvir, nakış; çehre, yüz, surat; iz, işaret, nişan; sebep, şart, delil; Allah’ın sıfatlarının kâinatta tecelli etmiş şekli olan her varlık || *(şiirin, sözün) üslubu, söylenişi; vefa; yedi deniz; vuslat, kavuşma; nur denizi.*

- **ṣūretā**: (< Ar.) görünüşte, zahirde, dış görünüşe göre.
- **ṣūrete gel-**: belli bir biçimde görünmek, aşikâr olmak.

- **ṣūret-i ẓāhir**: (< F.) dış görünüş, (insanın) maddî varlığı; görünen âlem || *dünya, yeryüzü.*
- **ṣūret-perest**: (< F.) şekle ve görünüşe önem veren, şekilci; surete tapan, putperest, asi || *saçın ucu; cihan, bütün dünya; saç.*
- **ṣūret vėr-**: nakış bırakmak, nakşetmek; yüz göstermek.

surḫ: (< F.) kırmızı, al; kırmızı mürekkep || *kan.*
- **surḫ-ı şafaḳ**: (< F.) şafağın kızıllığı || *sancağın kırmızı saçağı.*
- **surḫ-rū**: (< F.) kızıl yüzlü; mahcup, utanmış, utançtan kızarmış kimse || *sürahi.*
- **surḫ-ser**: (< F.) Şii mezhebinin bir koluna mensup kimse, kızılbaş ∫ Safevi şahlarına tâbi olan kızılbaşlar başlarına 12 dilimli kızıl taç giydikleri için Osmanlı Dönemi'nde Sünnîler tarafından bu isimle anılırdı. || *deniz, derya; hazan yaprağı.*

sūsen: (< F.) taç yaprakları dili andıran bitki, zambak || *hâl diliyle Hakk'ı zikreden kimse; dua okuyarak kılıcını kuşanan kimse; sevgili; âşık ~ nutku tutulan kimse.*

suṭūr: (< Ar.) satırlar, yazı satırları || *denizin dalgaları; merdivenler; kuşun kanatları; Cebrail'in kanatları; sefa, sevinç, huzur; kılıçlar; Kâbe'ye giden kafileler; dağlar.*

sūz: (< F.) yanma, ateş, yangın; ızdırap, dert, keder; aşk, sevgi; yakma, dağlama, yakıcılık; yakan, dağlayan, yakıcı || *(şiirin manasının) coşkun, etkileyici, içli ve yakıcı olması.*

sūzen: (< F.) iğne.
- **sūzen gibi ḳulaġına ḳoy-**: iğne gibi kulağına takmak ∫ İlgili beyitten terzilerin iğneyi kulağa takma gibi bir âdetlerinin olduğu anlaşılıyor.

sü'āl: (< Ar.) soru; istek, dilek, talep.

sübḥatü'l-envār: (< Ar.) nurlar tespihi, nurdan tespih || *Pervin, Süreyya takımyıldızı.*

sücūd ėt-: Allah'a secde etmek; bir kimsenin ayağına düşmek, yüz sürmek, yer öpmek.

süleymān: (< Ar.) bir Osmanlı padişahı, Kanuni Sultan Süleyman (ö. 1566); Hz. Davud'un oğlu olan ve İsrâiloğulları'na gönderilen taht sahibi peygamber, Hz. Süleyman ∫ Kendisine birçok mucize verilen Hz. Süleyman'ın kuşlarla ve hayvanlarla konuşup onların dilini anladığı, cinlere ve rüzgâra hükmettiği rivayet edilir. Adı daha ziyade mührü, saltanatı ve tahtıyla birlikte anılır. || *karınca; silah kuşanmış Hızır; yeryüzünün kutbu; gölge, Allah'ın yeryüzündeki gölgesi; Mehdi; devrin padişahı, Sultan Murad; devrin veziri, Rüstem Paşa; sevgili ~ devrin belası; yeryüzünün afeti; dünya güzeli.*
- **süleymān āsitānı**: Sultan Süleyman'ın kapısı || *sevgilinin eşiği ~ âşığın meskeni.*
- **süleymān-ı rūzigār/süleymān-ı zemān**: (< F.) devrin Süleyman'ı || *sevgili ~ Hz. Süleyman; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **süleymānlıġ ėt-**: Hz. Süleyman gibi olmak || *saltanat sürmek.*

s̲üls̲: (< Ar.) hat sanatında aklâm-ı sitte denen altı çeşit yazıdan biri olan çok işlenmiş en eski yazı çeşidi || *sevgilinin yazısı; ayva tüyleri.*

sülūk: (< Ar.) tarikata girip gereklerini yerine getirerek manevî bakımdan yol alma, tasavvuf yolculuğu || *gül bahçesi.*

sünbül: (< F.) ilkbaharda salkım şeklinde daha çok mor renkli ve güzel kokulu çiçekler açan bitki || *duman, ah dumanı; saç; âşığın ahı; Hintli kimse; Süreyya yıldızı; besmele satırı; pervane, gece kelebeği; anahtar; yasemin dalı; sevgili; akıl, zihin; yazı.*
- **sünbül-i cennet**: (< F.) cennet sümbülü || *kâkül.*
- **sünbül-i rūmī**: (< F.) bir çeşit sümbül, Rûmî sümbül || *şehrin güzeli.*

süreyyā: (< Ar.) gökyüzünün Kuzey yarım küresinde Boğa burcunda bulunan ve yedi yıldızdan oluşan takımyıldız, Ülker, Pervin || *gözyaşları; âşık; arifler; paşa, vezir; Divan; meclis.*

sürūd: (< F.) şarkı, türkü, nağme; şarkı söyleme, ötme, uğultu, inilti.

sürūr: (< Ar.) sevinç, şenlik, neşe, huzur, sefa || *satırlar, mısralar; Cebrail'in kanadı; saray, köşk.*

sütūn: (< F.) direk, kolon, sütun || *sancak; Hannan; Mennan.*

süvār: (< F.) ata binmiş kimse, atlı, süvari || *güneş; sevgili; Hz. Muhammed; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

ş

şād: (< F.) sevinçli, keyifli, neşeli, mutlu.
- **şād ol-**: sevinmek, keyiflenmek, şen olmak, memnun olmak || *çiçek açmak, çiçek açılmak.*

şādī: (< F.) mutluluk, saadet, sevinç || *semt, mahalle; matem, yas.*

şafaḳ: (< Ar.) güneş battıktan sonra ufukta kalan kızıllık; güneş doğmadan önce ufukta görülen aydınlık || *mendil; gül renkli elbise; kırmızı ipek elbise; kan.*

şāfiye: (< Ar.) İbnü'l-Hâcib (ö. 1249)'in Arap sarfına dair meşhur eseri.

şāh: (< F.) padişah, hükümdar, sultan; İran hükümdarlarının resmî unvanı; satranç oyununda en önemli taş || *âşık; doğan, şahin; kul, köle, hizmetkâr; Allah; parlak güneş; devrin ileri geleni, Şehzade Mehmed, İbrahim Paşa; sevgili ~ Kâbe; gül; Hasan; Ahmed; Hz. Muhammed; sancak, bayrak; yüzüğün değerli taşı.*
- **şāh-ı ʻālem**: (< F.) âlemin şahı, cihanın sultanı || *âşık; sevgili.*
- **şāh-ı bī-ṭabl u ʻalem**: (< F.) davulsuz ve sancaksız padişah || *nice ülke sultanının kendisine hizmet ettiği yoksul dilenci; derviş; riyazete çekilen kimse.*
- **şāh-ı cihān**: (< F.) cihan sultanı || *sevgili; devrin padişahı, Yavuz Sultan Selim, Sultan II. Selim, Sultan Süleyman ~ Hz. İbrahim; ateş.*
- **şāh-ı cihān-penāh**: (< F.) cihanın sığınağı olan şah || *sevgili.*
- **şāh-ı devrān**: (< F.) devrin padişahı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman ~ nur; güneş.*
- **şāh-ı ehlu'llāh**: (< F.) Allah dostlarının şahı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **şāh-ı ḥaremeyn**: (< F.) Mekke ve Medine'nin sultanı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman, Sultan II. Selim.*
- **şāh-ı ḫūbān**: (< F.) güzeller sultanı || *sevgili ~ dost, yoldaş; merhametli ve şefkatli kimse.*
- **şāh-ı ʻışḳ**: (< F.) aşk sultanı || *âşık.*
- **şāh-ı kerem**: (< F.) cömertlik sultanı || *sevgili.*
- **şāh-ı kerīm**: (< F.) cömert padişah; aziz sultan || *sevgili; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **şāh-ı melek-ḫū**: (< F.) melek huylu sultan || *sevgili ~ ay.*
- **şāh-ı merdān**: (< F.) "yiğitlerin şahı" anlamında Hz. Ali'nin lakabı || *Allah'ın kılıcı; âşık; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **şāh-ı ṣıddīḳ**: (< F.) dosdoğru hükümdar; sıddıklar şahı, Hz. Ebû Bekir || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **şāh-ı tüvānā**: (< F.) kudretli sultan, güçlü padişah || *Hz. Muhammed ~ süvar, binici.*
- **şāh-ı velāyet**: (< F.) erenler şahı; Hz. Ali'nin lakabı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman, Sultan Murad.*
- **şāh-ı zemāne**: (< F.) devrin padişahı || *ilkbahar bulutu.*
- **şāh-levend**: (< F.) leventler şahı || *sevgili.*

şāḫ: (< F.) dal, budak || *beden, vücut; yaratılış, tabiat; kol; bacak.*
- **şāḫ-sār**: (< F.) dallar, budaklar; dallı budaklı ağaç || *çadır ipleri.*

şāh-bāz/şeh-bāz: (< F.) iri ve ak doğan, şahin; unvan sahibi, seçkin, şanlı, soylu kimse || *gamze, kıyıcı bakış; göz; göz akı; aşk, sevgi; sevgili; ruh; ömür, hayat; saadet, kutluluk; gönül, yürek; huzur; şiir; padişah, sultan; Yaḥyā; hilâl, yeni ay; sancak; asker; devrin padişahı, Sultan Süleyman, Sultan Murad; devrin veziriazamı, Semiz Ahmed Paşa.*
- **şāh-bāz-ı dest-i ḳudret**: (< F.) kudret elinin ak doğanı || *sevgili.*
- **şāh-bāz-ı devlet**: (< F.) saadetin ak doğanı, kutluluk doğanı || *sevgili.*

• **şāh-bāz-ı ‘ışḳ**: (< F.) aşkın ak doğanı || *âşık.*
• **şeh-bāz-ı nuṣret-āşiyān**: (< F.) zafere yuva yapmış ak doğan || *devrin padişahı, Yavuz Sultan Selim.*
• **şeh-bāz-ı rūzigār**: (< F.) devrin ak doğanı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman ~ şiddetli rüzgâr.*

şāhid: (< F.) güzel, dilber, sevgili || *maksut; mana, anlam; aşk, sevgi; çiçek.*
• **şāhid-bāz**: (< F.) güzelle oynayan çapkın (kimse) || *âşık; rint.*

şāhid: (< Ar.) bir şeyin olduğu yerde hazır bulunup olanları gören kimse, seyirci; bir davada bildiklerini anlatarak davanın hâlline yardımcı olan kimse, tanık || *ah, feryat, haykırış; yakanın yırtığı; gözyaşları; ay; elif; Allah’ın varlığına ve birliğine şahitlik eden kimse.*

şāhīn: (< F.) doğana benzer yırtıcı kuş, avcı kuş || *sevgili; gönül, yürek; göz; asker; Şirvan Beyi; ben; gazilerin her biri; Yaḥyā.*
• **şāhīn āşiyānı**: şahin yuvası || *sevgilinin evi ~ kale.*
• **şāhīn baḳışlu**: şahin bakışlı (güzel) || *sevgili ~ av; şah, sultan.*

şāh-rāh: (< F.) ana yol, ulu yol, şah yolu || *sinede açılan elif şeklindeki yara.*
• **şāh-rāh-ı diyār-ı ‘adem**: adem yurdunun yolu, fenafillaha götüren yol || *göğüste açılan elif şeklindeki yara.*
• **şāh-rāh-ı menzil-i maḳṣūd**: (< F.) emel menzilinin ulu yolu, fenafillah makamının yolu || *ah.*

şaḳḳ: (< Ar.) yarma, yarılma, çatlama, yırtma; yarık, çatlak, parça.
• **şaḳḳ ol-**: iki parça olmak, ikiye ayrılmak; yarılmak, çatlamak, yırtılmak.

şāl: (< F.) Hindistan’da kendine mahsus motiflerle dokunanları makbul olan yünden özellikle de keçi kılından dokunmuş örtü, şal; dervişlerin giydiği yünden dokunmuş kaba örtü, aba || *âşığın giysisi ~ gurbet gecesi; gurbet karanlığı; Kadir gecesinin karanlığı.*

şām: (< Ar.) Şam şehri || *saç; ayrılık, hicran.*
• **şām-ı firāḳ**: (< F.) ayrılık Şam’ı; ayrılık gecesi || *âşığın makamı.*
• **şām-ı viṣāl**: (< F.) vuslat Şam’ı; vuslat gecesi || *kâkül.*
• **şāmī gül**: Isparta gülü (Rose damascena) adıyla da bilinen Şam gülü; akşam gülü.
• **şāmī gül-āb**: Şam gülünden elde edilen gül suyu; akşam gülünden gül suyu.

şām: (< F.) akşam, gece || *ayrılık, hicran; saç; yazılar.*
• **şām-ı firāḳ**: (< F.) ayrılık Şam’ı; ayrılık gecesi || *âşığın makamı.*
• **şām-ı viṣāl**: (< F.) vuslat Şam’ı; vuslat gecesi || *kâkül.*
• **şāmī gül**: Isparta gülü/Rose damascena adıyla da bilinen Şam gülü; akşam gülü.
• **şāmī gül-āb**: Şam gülünden elde edilen gül suyu; akşam gülünden gül suyu.

şāne: (< F.) tarak || *yabancı el.*

şa‘şa‘a: (< Ar.) parlaklık, parıltı; ihtişam, gösteriş, zahirî süs, yaldız || *gömlek; beyaz sakal; çadır ipi; sorguç; sarığın omuza sarkan ucu, dalyasan.*
• **şa‘şa‘a-i āfitāb**: (< F.) güneş ışıkları || *nehir, ihsan nehri.*

şaṭ: (< Ar.) büyük nehir; Fırat ve Dicle nehirlerinin Basra Körfezi’nden denize dökülmeden önce Bağdat civarında birleştikleri yer, Şat Suyu || *kanlı gözyaşları.*

şāyed: (< F.) eğer; belki, ihtimal ki, muhtemelen, görünüşe bakılırsa.

şeb: (< F.) gece, akşam; karanlık || *hasret; ayrılık, hicran; savaş meydanının tozu.*
• **şeb-gūn**: (< F.) gece rengi, siyah, kara.
• **şeb-i ġam**: (< F.) gam gecesi || *kara yüzlü rakip; âşığın elbisesi ~ kara çul.*

• **şeb-i ġurbet**: (< F.) gurbet gecesi; gurbet karanlığı || *kaftan; şal, örtü.*

• **şeb-i tār**: (< F.) karanlık gece || *düşman, hasım; yazılar.*

• **şeb-i viṣāl**: (< F.) vuslat gecesi || *kâkül.*

şebnem: (< F.) çiy tanesi || *âşık; gözyaşı; Allah dostu, veli, eren; zavallı ve düşkün kimse; gül suyu; yıldız.*

şecā'at: (< Ar.) yiğitlik, cesaret, mertlik || *kılıç; dağ.*

• **şecā'at ḳılıcı**: yiğitlik kılıcı || *Yaḥyā Bey.*

şecer: (< Ar.) ağaç || *elbise, giysi; Tur Dağı; sultan çadırı, otağ; saçlarını yolup yas tutan kimse.*

• **şecer-i mīve**: (< F.) meyve ağacı || *kemal ehli, ilim ve fazilet sahibi kimse; Yaḥyā Bey.*

şeddād: (< Ar.) Yemen'deki Âd kavmi hükümdarı ∫ Hz. Hud'un peygamberliğini kabul etmeyen ve tanrılık iddiasında bulunan Şeddad, cennete benzetmek maksadıyla yaptırdığı İrem bağı ve büyük binalarla meşhurdur. İrem bağındaki köşke giremeden kavmiyle birlikte helak edilmiştir.

şefā'at: (< Ar.) bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma; kulun suçunun bağışlanması için Allah katında peygamberlerin yaptığı aracılık; dilek, arzu, istek || *nur.*

şefī': (< Ar.) bir dileğin gerçekleşmesi için aracılık eden kimse, şefaatçi || *cami; devrin veziri, Rüstem Paşa, Semiz Ali Paşa.*

şefīḳ: (< Ar.) şefkatli ve merhametli kimse || *sevgili ~ güzeller sultanı.*

şefḳat: (< Ar.) merhamet, esirgeme, iyilik, cömertlik; sevgi, dostluk, muhabbet || *imtiyaz nişanı; güneş.*

şeh: (< F.) padişah, hükümdar, sultan; İran hükümdarlarının resmî unvanı || *Hz. Muhammed; sevgili ~ güneş.*

• **şeh-i 'ālem-muṭā'**: (< F.) cihana baş eğdiren sultan || *sevgili.*

• **şeh-i 'ālem-penāh**: (< F.) âlemin sığınağı ve koruyucusu olan padişah || *aşk, sevgi.*

• **şeh-i cihān**: (< F.) cihanın sultanı || *sevgili.*

• **şeh-i dervīş-nihād**: (< F.) derviş yaratılışlı sultan || *sevgili ~ yüzüğün değerli taşı.*

• **şeh-i ḫūbān**: (< F.) güzeller sultanı || *sevgili.*

• **şehinşāh-ı cihān**: (< F.) cihanın şahlar şahı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

• **şeh-i ṣāḥib-ḳırān**: (< F.) kıran sahibi, kutlu sultan || *cami.*

• **şeh ismā'īl**: Safevi Devleti'nin kurucusu ve ilk şahı, taht sahibi şair, Şah İsmail (ö. 1524) || *kurban.*

şehādet: (< Ar.) Allah yolunda canını feda etme, şehit olma, şehitlik; bir şeyin gerçekliğini tasdik etme, şahitlik || *al kaftan; bağ, bahçe, çimenlik; gül bahçesi.*

şehīd: (< Ar.) Allah yolunda savaşırken canını veren kimse; sevgili yolunda canını feda eden kimse || *âşık; lale; memduh.*

• **şehīd-i 'ışḳ**: (< F.) aşk şehidi || *âşık.*

şehlā: (< Ar.) güzellik sayılabilecek şekilde hafif şaşı gözlü, baygın bakışlı.

şeh-per: (< F.) kanat; kuş kanadının en uzun tüyü || *kirpik; kirpiklerin safı; elbise, giysi; nur.*

• **şeh-per-i rūḥu'l-emīn**: (< F.) Cebrail'in kanadı || *fidan; satır, mısra; sefa, sevinç, huzur.*

şehr: (< Ar.) ay, hilâl.

şehr: (< F.) şehir, kent, memleket || *güzellik, zarafet; adem makamı; aşk, sevgi; aşkı olmayan beden; yokluk, fânilik; gönül, yürek; cehennem; fazilet; veli, Allah dostu; akıl, zihin; ten, beden, vücut; ay; Divan.*

• **şehr-i fenā**: (< F.) fenâ yurdu; fâni şehir, yokluk şehri || *âşığın şehri; dünya, yeryüzü.*

şeh-süvār: (< F.) çok usta binici, usta süvari || *sevgili.*

şeker/şekker: (< F.) şeker, bal || *mektup kağıdı; medih, övgü; kuru ekmek; söz, kelâm.*
- **şeker-leb**: şeker dudaklı güzel || *sevgili.*
- **şekker-i mükerrer**: (< F.) şeker kamışı suyunun üç defa kaynatılmasıyla elde edilen beyaz şeker, saflaştırılmış şeker || *sevgili tarafından teselli edilmek.*

şem‘: (< Ar.) mum, kandil, çerağ || *kan ağlayan ve içi yanan kimse; aşk, sevgi; âşık; yanak; sevgili, yâr; dolunay; ay; yüz, çehre; hidayet; ok, cefa oku; basiret sahibi kimse; kılavuz, rehber; başını kessen de sırrını saklayan kimse; güzel kimse; vücut, beden; parlak yıldız; yüz, çehre, sima; cemâl; Yaḥyā.*
- **şem‘-i hidāyet**: (< F.) hidayet çerağı || *sevgili.*
- **şem‘-i kāfūr/şem‘-i kāfūrī**: (< F.) kafurdan yapılmış mum || *sevgili; boy.*
- **şem‘-i rūşen**: (< F.) parlak kandil || *sevgili, yâr.*
- **şem‘-i şebistān**: (< F.) gece kandili, geceyi aydınlatan mum || *sevgili; altın sancak.*

şems: (< Ar.) güneş; altın || *yüz, çehre; güzellik; cemâl; saadet, mutluluk, kutluluk; adalet, eşitlik; rahmet, merhamet; altın taçlı kadın; ilim, irfan; makam, mevki; vezirin varlığı; ruh, can; hidayet, Hak yolu; hoca; sarık, tülbent; devrin veziriazamı, Semiz Ahmed Paşa.*
- **şems-i aḍḥā**: (< F.) Kurban Bayramı güneşi || *sevgili ~ ay aydınlığı.*
- **şems-i cihān**: (< F.) cihan güneşi || *âşık; sema eden kimse; derviş; sevgili ~ ah; Hz. Muhammed.*
- **şems-i ḍuḥā**: (< F.) kuşluk vakti güneşi, güneşin en parlak olduğu ve dünyayı en iyi aydınlattığı hâli || *sevgili; Hazret-i İsa; âşık; yanak; miğfer, tolga; doğru ve dürüst kimse.*
- **şemsī dülbend**: sırma tellerle dokunmuş tülbentle sarıldığı için parlaklığıyla güneşi andıran bir çeşit destar, güneşi andıran sarık || *güneş.*
- **şems-i hidāyet**: (< F.) hidayet güneşi || *devrin ileri geleni, Şehzade Mehmed.*
- **şems-i hüdā**: (< F.) hidayet güneşi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **şems-i iḥsān**: (< F.) ihsan güneşi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **şems-i se‘ādet**: (< F.) saadet güneşi, mutluluk güneşi || *sevgili.*
- **şems-i velāyet**: (< F.) velilik güneşi || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

şemse: (< Ar.) işlemelerde görülen güneş şeklindeki süsleme motifi || *yüz, çehre.*

şemşīr: (< F.) kılıç || *bela; aşk, sevgi; kanat; bayram hilâli; asker, sipahi; hisar, kale; celâl; dil, lisan; dil; fitne çıkaran ara bozucu kimse; Yaḥyā'nın oğulları; Yaḥyā Bey.*
- **şemşīr-i āteş-bār**: (< F.) ateş saçan kılıç || *mısra, şiir satırı.*
- **şemşīr-i celāl**: (< F.) celâl kılıcı || *Şeyhülislâm Kemalpaşazâde'nin fetvası.*
- **şemşīrin ‘arşa aş-**: kılıcını Arş'a asmak ∫ *bkz.* ḳılıcı ‘arşa aş-/ḳılıcın ‘arşa aş-.
- **şemşīr-i ṭılsım**: (< F.) tılsımlı kılıç || *kaş.*
- **şemşīr-i yedu'llāh**: (< F.) Allah'ın kılıcı || *Hz. Ali; âşık.*

şenlik: sevinç, neşe, mutluluk, sefa, huzur; eğlence, kutlama, donanma; bir yerin bayındır olması, mamurluk || *gül bahçesi.*

şer‘: (< Ar.) Allah tarafından peygamber vasıtasıyla ortaya konulan ilahî kanun, İslâm hukuku, şeriat || *kılıç; köşk, saray; göz; pusula; el.*

şerāb: (< Ar.) meyve sularının ve özellikle üzüm suyunun mayalandırılmasıyla elde edilen sarhoşluk verici içecek || *aşk, sevgi; kan; gaflet; vahdet, Allah'ın birliği; naz, işve, eda; haram; hikmet; vuslat, kavuşma; dudak.*

• **şerāb-ı erġavān**: (< F.) erguvan şarabı || *âşık ~ çaresiz kimse.*
• **şerāb-ı nāb**: (< F.) saf şarap || *şiir, nazım.*
• **şerāb-ı vaṣl**: (< F.) vuslat şarabı || *ilaç.*

şerār/şerāre: (< Ar.) kıvılcım || *sevgili; sema eden kimse; yanağın teri; Allah'ın nuru; raks eden kimse; hidayet yıldızı; üzüm salkımı; altın.*

şerbet: (< Ar.) şerbet || *Selsebil Irmağı.*

şeref: (< Ar.) yücelik, ululuk; iftihar vesilesi, seçkin, öncü, göz bebeği, yüz akı, süs || *şeref burcu; gökyüzü, sema; Divan ~ kafes.*
• **şeref-i bürc-i cemāl**: (< F.) cemâl burcunun göz bebeği || *devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*

şerer: (< Ar.) kıvılcımlar || *benler; seyyar yıldızlar.*

şerī'at: (< Ar.) Allah tarafından peygamber vasıtasıyla ortaya konulan ilahî kanun, İslâm hukuku; fenafillah yolundaki ilk makam || *hisar, burç; keskin kılıç; göz.*

şeş: (< F.) altı.
• **şeş cihāt**: altı yön || *her taraf, bütün dünya.*

şevḳ: (< Ar.) aşk, sevgi, arzu, istek, heves; aşkla gönülde meydana gelen coşkunluk, coşku; sevinç, neşe, keyif, zevk; ışık, parıltı, şavk; mum, kandil, lamba || *ateş; diyar, ülke; el; güneşin iri incisi; kadeh.*
• **şevḳu'l-beyāż**: (< Ar.) beyaz kandil; boş sayfanın kandili.

şeydā: (< F.) aşktan aklını yitirmiş ve kendini duygularının coşkunluğuna bırakmış (kimse), divane, çılgın, meczup; ilahî cezbeye mazhar olup kendinden geçen (âşık) || *gönül, yürek; köprü; cihan, herkes; Yaḥyā.*

şeyḫ: (< Ar.) dervişlere rehberlik edip onları tarikat usûllerine göre yetiştiren kimse, tarikat lideri, şeyh; âlim, arif, bilgili kimse || *çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu; ara bozucu kimse; devrin ileri geleni, Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi; Yaḥyā.*
• **şeyḫ-i siyeh-pūş**: (< F.) siyahlar giymiş şeyh || *Kâbe.*
• **şeyḫ şiblī**: ilk sufilerden Ebû Bekir eş-Şiblî, Cafer bin Yûnus (ö. 946) || *köprü.*

şeyṭān: (< Ar.) iblis || *zararlı dost; rakip; engel; maskara, soytarı; şarap düşkünü, içkici; Kızılbaş; vergi memuru; devrin veziri, Rüstem Paşa.*

şi'ār: (< Ar.) âdet, yol, usûl, düstur; içe giyilen kaftan, elbise || *lütuf, ihsan; vefa.*

şifā: (< Ar.) derman, ilaç, çare, deva; hastalıktan kurtulma, iyileşme; İbni Sina'nın (ö.1037) mantık ve nazarî felsefe disiplinlerine dair ünlü eseri || *dervişin sohbeti; şeyh; söz, kelâm; cefa, eziyet, zulüm; satır.*

şihāb: (< Ar.) kayan yıldız, göktaşı; alev, yanıp sönen ateş; parlak yıldız, ışık saçan yıldız || *zehir; acı, dert, ızdırap; âşık; kalem; mum, kandil; sancağın muskası.*

şikār: (< F.) av || *can; gönül, yürek; âşık; saadet kuşu; yıldız; sevgili ~ Hüma kuşu.*
• **şikārgāh**: (< F.) av yeri, avlak || *gaza meydanı.*

şikest ėt-/şikest eyle-: kırmak || *(boyu) iki büklüm etmek, eğmek, iki kat etmek.*

şimdi: içinde bulunduğumuz zamanda, şu anda; yaşamakta olduğumuz zaman diliminde, bu devirde; az sonra, yakında, birazdan; demin, az önce; buna göre, bu duruma göre, artık.

şīr: (< F.) aslan || *koçu, araba; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
• **şīr-i ġazā**: (< F.) gazanın aslanı || *devrin veziri, Mustafa Paşa.*
• **şīr-i ġurrān**: (< F.) kükreyen aslan || *kös, büyük davul.*
• **şīr-i ḫudā**: (< F.) Allah'ın aslanı || *Hz. Ali; ilim ve fazilet sahibi şeyh; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

• **şīr-i ner**: (< F.) erkek aslan || *âşık; Şirvan Beyi.*

şi'r: (< Ar.) vezinli ve kafiyeli söz, nazım, şiir || *bülbül; arzuhâl, dilekçe; mektup; dalga; kaş; saray; hayat suyu; ruhun gıdası; ak doğan; saf şarap; yakasını yırtan kimse; ruhsuz beden; Tur Dağı; Hz. Yusuf.*

• **şi'r-i yaḥyā**: (< F.) Yaḥyā'nın şiiri || *kılıcın üzerindeki değerli taşlar; kılıç üzerindeki menevişler; efsun, büyü; bağrında yaralar açan kimse; âşık; Hz. İsa'nın sözü.*

şīrīn: (< F.) hoşa gidecek niteliklere sahip, sevimli, cana yakın; Hüsrev ü Şirin ve Ferhad u Şirin hikâyelerinin kadın kahramanı || *dudak; can.*

• **şīrīn-kelām**: (< F.) tatlı dilli, şirin sözlü || *sevgili ~ sultan.*

• **şīrīn-zebān**: (< F.) tatlı dilli, şirin sözlü (kimse) || *sevgili; esir, köle; papağan; çeng; Leyla; Hüsrev.*

şitā: (< Ar.) kış mevsimi || *Haccac.*

şīve: (< F.) güzellerin insana hoş gelen tavrı, naz, eda, işve; tarz, tavır, yol, usûl; konuşma tarzı, aksan || *meyve, yemiş; saray, köşk; bostan, bahçe.*

• **şīve būsitānı**: işve bostanı, naz bahçesi || *sevgili.*

• **şīvekār**: (< F.) nazlı, edalı, işveli güzel || *sevgili; Divan.*

şu'ā': (< Ar.) ışın, ışık || *lütuf, ihsan; kılıç.*

• **şu'ā'-ı āfitāb**: (< F.) güneş ışığı || *abdal.*

• **şu'ā'-ı şems-i ḍuḥā**: (< F.) kuşluk vakti güneşinin ışığı || *nur.*

şu'arā: (< Ar.) şairler || *balıklar.*

şūḫ: (< F.) serbest ve neşeli tavırlı, işveli (güzel) || *sevgili ~ hayat suyu.*

• **şūḫ-ı cihān**: (< F.) cihanın şuhu, dünya güzeli || *sevgili ~ gümüşten selvi; güneş.*

şu'le: (< Ar.) ateş alevi, yalım || *cemâl, güzel yüz; ağaran saç.*

şūrīde: (< F.) aşktan aklını yitirmiş ve kendini duygularının coşkunluğuna bırakmış (kimse), divane, çılgın; ilahî cezbeye mazhar olup kendinden geçen (âşık) || *cihan, herkes.*

şükr: (< Ar.) verdiği nimetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme || *nimet.*

• **şükrāne**: (< F.) teşekkür alâmeti, iyilik bilme nişanesi || *canı feda etme.*

şükūfe: (< F.) çiçek || *göz; anahtar; gözyaşı; sonsuzluğu arayan kimse; gönül, yürek; tecelli nuru; ilim ve fazilet sahibi.*

t

ṭā'at: (< Ar.) itaat, tabi olma, boyun eğme, uyma; ibadet, takva || *göz; Kaf Dağı; sevgili, yâr; dua.*

tāb: (< F.) sıcaklık, hararet; ışık, parıltı, aydınlık.

- **tāb-ı teb**: (< F.) sıtma harareti || *aşk, sevgi.*

ṭab': (< Ar.) huy, mizaç, karakter, yaratılış, tabiat || *okyanus, engin deniz; güzel ve çevik at.*

- **ṭab'ı mevzūn**: (< F.) güzel huylu ve hoş yaratılışlı kimse || *sevgili.*

tābān: (< F.) parlak, parlayan, ışıklı, aydınlık, nurlu.

ṭabī'at: (< Ar.) doğa, kâinat, varlık; yaradılış, huy, mizaç; güzeli seçebilme melekesi, zevk.

ṭabīb: (< Ar.) hekim, doktor || *sevgili.*

- **ṭabīb-i cān**: (< F.) gönül hekimi; can hekimi || *sevgili.*
- **ṭabīb-i cān u dil**: (< F.) gönül hekimi || *sevgili.*

ṭabl: (< Ar.) davul ∫ Sancak ile birlikte davul, padişahlık alâmetlerinden kabul edilir. || *âşık; feryat, figan, haykırış; homurdanan kimse.*

- **ṭabıl-bāz**: (< F.) davulcu || *güneş.*

tābūt: (< Ar.) tabut || *taht; sedef, inci kabuğu.*

tāc: (< Ar.) hükümdarlık alâmeti olarak giyilen kıymetli taşlarla süslü başlık; üstünlük alâmeti olarak başa giyilen süslü başlık; tarikat mensuplarının giydiği tarikata has başlık; çiçeklerin taç yaprağı || *yaprak, lale yaprağı; riya elbisesi; kılıcın kını; saadet, mutluluk; türbenin kubbesi; le-'amrük; gökyüzü, sema; şan, şöhret; dolunay; ah; ay.*

- **tāc-ı 'aẕāb**: (< F.) azap tacı || *gök kubbe.*
- **tāc-ı ṣalāḥī**: (< F.) ihlas kavuğu || *caminin kubbesi.*
- **tāc-ı ser**: (< F.) başa takılan taç; baş tacı, çok sevilen ve beğenilen şey || *sancak; âşık.*
- **tāc-ı ser-i semā**: (< F.) göğün başındaki taç || *âşık.*
- **tāc-ı zer/tāc-ı zerrīn**: (< F.) altın taç, altın işlemeli taç || *parlak ay; yıldız.*

tācir: (< Ar.) ticaretle uğraşan kimse, tüccar || *âşık.*

ṭaġ: dağ || *hazırcevap kimse; inleyen âşık; alay, askerî birlik; gam, keder, elem.*

- **ṭāġī**: (< Ar.) dağda yaşayan eşkıya, zorba, asi || *duman; ceylan, karaca.*
- **ṭaġ üsti bāġ ol-**: her muradına kavuşmuş olmak, keyfi yerinde olmak.

ṭā-hā: (< Ar.) Kur'ân'da Taha Sûresi'nin başında bulunan ve kendi adlarıyla okunan harfler; bazı müfessirlere göre Hz. Muhammed'in isimlerinden biri.

taḫt: (< F.) hükümdarların üzerine oturdukları koltuk, padişahlık makamı || *gönül, yürek; dava yeri, mahkeme; büyük meclis, divan; gökyüzü, sema.*

- **taḫtgāh**: (< F.) hükümdar tahtının bulunduğu yer, payitaht; başkent || *güzellik, zarafet, alımlılık.*
- **taḫt-ı süleymān**: (< F.) Hz. Süleyman'ın rüzgârın taşıdığına inanılan tahtı; Sultan Süleyman'ın tahtı || *hazan yaprağı; vücut, beden; gönül, yürek; sal.*

taḫta: (< F.) tahta.

- **taḫta-i reml**: (< F.) remil tahtası ∫ *bkz.* reml || *felek.***ṭā'ir**: (< Ar.) kuş || *can.***ṭā'ir-i ḳudsī**: (< F.) mukaddes kuş || *Hüma kuşu; yüz, çehre.*

ṭāḳ: (< Ar.) bayram ve şenliklerde caddelere geçici olarak kurulan üç tarafı kapalı ve üstü kubbeyle örtülü yapı, kemer; kemer veya yarım daire şeklindeki kapı ve pencere üstü; kubbe, kümbet; kubbeli ve kemerli yapı, saray, köşk || *kaş; gökyüzü, sema.*

ṭāḳati ṭāḳ ol-: takati kesilmek, gücü azalmak, bitmek.

taḳvā: (< Ar.) Allah korkusuyla dinin yasakladığı şeylerden sakınma ∫ Takvanın ilk adımı önce şirkten sonra da günah olma ihtimali bulunan durumlardan sakınmaktır. Sonraki adım ise boş ve yararsız şeyleri terk etmektir. || *derya, deniz; Tur Dağı; elbise, giysi; el.*

taḳye: (< F.) takke || *çiçeklerden yapılan taç.*

ṭal: ağaç gövdesinde çıkan kollardan her biri, dal || *vücut, beden.*

ṭalaz: büyük ve kabarık dalga || *Divan'ın yaprağı.*

ṭalazlan-: dalgalanmak, çalkalanmak; coşmak, kendinden geçmek.

ṭalbın-: heyecanlanmak, çarpıntı yapmak; çırpınmak, hareket etmek, kımıldamak; kıvranmak.

ṭāli': (< Ar.) tulû eden, doğan; talih, kısmet, baht, uğur; meydana gelen || *sevgilinin tarafını tutan kimse; yıldız.*

- **ṭāli'i açıl-**: bahtı açılmak, kısmeti bollaşmak.
- **ṭāli'i ṭāli' olma-**: işleri yolunda gitmemek, şansı yaver gitmemek, bahtı açık olmamak.

ṭama': (< Ar.) tamah, açgözlülük || *göz.***ṭanbūr**: (< Ar.) yay veya mızrapla çalınan uzun saplı ve telli çalgı || *kaba sofu; bela; kadının kucağında ağlayan oğlan.*

ṭa'n: (< Ar.) kınama, yerme, ayıplama || *taş.*

ṭaŋ: şaşakalma, hayret, şüphe.

- **ṭaŋa ḳal-**: donup kalmak, şaşırıp kalmak, şaşakalmak.**ṭaŋ mı**: şaşılır mı, tuhaf mı, şaşılmaz.

ṭaŋ yėri: güneşin doğmak üzere olduğu sırada ufukta hafifçe aydınlanan yer || *sakal.*

ṭap: "Yeter, yetişir, kâfi!" anlamlarında bir seslenme sözü.

ṭapu: huzur, makam, ön, kat, yan, kapı, eşik || *Mescid-i Aksa; Kâbe; sığınak; secde edilen yer.*

tār: (< F.) ip, iplik; tel; karanlık.

- **tār-ı zülf**: (< F.) saç teli || *ip, sonu gelmez arzuların ipi.***ṭarīḳ**: (< Ar.) yol; tarikat, yol, usûl, nizam, düzen âdet; tasavvuf yolu || *ilim, fazilet; ah, inleme; aşk, sevgi.*
- **ṭarīḳ-ı āb-ı revān**: (< F.) su yolu, nehrin yatağı || *keramet heybesi.*

ṭarīḳat: (< Ar.) bir mürşide bağlanıp belli şartlara uyarak nefsi terbiye etmeyi ve Allah'a ulaşmayı amaçlayan tasavvuf yolu; fenafillah yolundaki ikinci makam || *hisar, burç; Kaf Dağı.*

- **ṭarīḳat yolı**: Allah'a ulaşma maksadıyla tutulan tasavvuf yolu || *aşk.*

tārik-i dünyā: (< F.) dünyayı terk etmiş kimse, dünya nimetlerinden el etek çekmiş kimse || *âşık; devrin veziri, Arslan Paşa.*

tārümār ėt-: perişan etmek, darmadağın etmek, yok etmek; etrafa saçmak, dağıtmak || *(ülke, şehir) yıkılmak, yerle bir olmak.*

tārümār ol-: perişan olmak, darmadağın olmak, yok olmak; etrafa saçılmak, dağılmak || *(ev, hane) yıkılmak, yerle bir olmak.*

ṭās: (< Ar.) içine çeşitli maddeler konan derin ve yayvan kap; tavlada zar atmaya yarayan pirinçten kadeh; şarap kabı, kadeh || *gökyüzü, sema; parlak güneş.*

taṣavvurdan ziyān ėt-/taṣavvurdan ziyān ḳıl-: umduğunu bulamamak, hayal kırıklığına uğramak.

taṣnīf: (< Ar.) kaleme alma, yazma; mûsikî parçası meydana getirme, besteleme.

taṣvīr: (< Ar.) resim, nakış, suret, şekil || *vücut, beden; güzel kimse.*

ṭaş: taş; mezar taşı || *cefa, zulüm, eziyet; el açıp dua eden kimse; güneş; ay; Hacerü'l-esved; mihenk taşı; cennet kuşu; kınama, yerme; pire.*

tatar ḫānı: Tatar Hanı, Kırım Hanı || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

ṭavāf: (< Ar.) bir şeyin etrafını dolaşma, bir yeri ziyaret etme; Kâbe'nin çevresini yedi kez dönme || *girdap.*

ṭavḳ: (< Ar.) Kalenderîlerin boyun ve bileklerine taktıkları halka || *bağ, zincir; saltanat riyakârlığı.*

ṭavşan uyḫusı: uyanılması güç olan derin uyku, ağır uyku || *ceylanın uykusu.*

ṭāvūs: (< F.) tiz sesli olan kuyruğu parlak ve güzel renkli büyük kuş || *sancak.*

ṭaylesān: (< Ar.) sarığın omuza sarkan ucu, daylasan, dalyasan || *güneş ışığı.*

tāziyāne: (< F.) kırbaç, kamçı || *şiir, nazım; beyit.*

te'ab: (< Ar.) sıkıntı, zahmet, eziyet.

te'alluḳ: (< Ar.) ilgi, alaka, bağ; dostluk, sevgi; dünyaya karşı duyulan ilgi, dünya sevgisi || *bağ, zincir; engel; ip; göz.*

te'allül: (< Ar.) bahane, özür.

te'ayyün: (< Ar.) itibar kazanma, ileri gelenler arasına girme || *göz.*

teb: (< F.) sıtma, humma; ateş, hararet, sıcaklık || *ayrılık, hicran.*

teber: (< F.) yeniçerilerin savunma silahı olan ay şeklindeki balta || *kaza ulağı, haberci; ölüm, ecel; diken.*

tecellā/tecellī: (< Ar.) Allah'ın kudretinin şahıslarda ve eşyada görünmesi; ilahî feyzin müminin kalbinde zuhuru; göz alıcı güzellik, parlaklık; görünme, belirme, zuhur etme; temizlik || *nur; ateş; Tur Dağı; dağ.*

- **tecellī nūrı**: tecelli nuru || *sevgili.*

tedbīr: (< Ar.) bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, önlem; düzen, nizam, sıra, tertip; yapılmaya başlanmış iş, maksat; fikir, düşünce.

teklīf: (< Ar.) başkalarının incelemesine sunulan görüş, öneri; yapılması gereken şey, görev, emir, buyruk || *padişah buyruğu, ferman.*

tekye: (< Ar.) tarikatlarda dervişlerin yaşayıp zikir ve ibadet ettikleri yer, tekke, dergâh || *âlem, dünya, yeryüzü; aşk, sevgi; ilim, irfan.*

- **tekye çerāġı**: tekke kandili; tekke dervişi || *sevgili.*

telḫ: (< F.) acı; üzücü, kederli; huysuz ve kötü niyetli kimse; üzgün ve asık suratlı kimse || *(şiirin, sözün üslubu ve manası için) çirkin, kötü, fena; kış rüzgarı.*

- **telḫ ėt-/telḫ eyle-**: üzmek, kederlendirmek || *(eğlenceyi) sona erdirmek, bitirmek, (eğlence meclisini) dağıtmak.*

temāşā: (< F.) bakıp seyretme, hayranlıkla izleme; zevkle seyredilen görülmeye değer şey, seyirlik, manzara; eğlence, sefa, haz; oyun, piyes; gezme, gezinti, dolaşma; ibret alarak izleme; ilahî güzellikleri ve Allah'ın tecellilerini seyretme || *âşık.*

- **temāşā ėt-/temāşā eyle-/temāşā ḳıl-**: zevkle ve hayranlıkla seyretmek; birini halkın gözünde eğlence etmek, seyirlik etmek; ibretle ilahî güzellikleri ve Allah'ın tecellilerini seyretmek; gezinmek, dolaşmak.
- **temāşāgāh**: (< F.) gezinti ve eğlence yeri, seyir yeri, mesire || *dünya, yeryüzü.*

temennā: (< Ar.) istek, arzu, dilek; dua, niyaz, yakarış, yalvarma || *el.*

ten: (< F.) cilt; beden, vücut, endam || *gül; ülke, memleket; göz; kurban; âlem; mahsul, ürün; hüzünler evi, Hz. Yakub'un evi; duvar kalıbı; kuş yuvası; bedenleri yıkılmış kale; saray, köşk; At Meydanı; gemi, kayık; giysi, elbise; engel, bağ; pamuk; âlem, dünya; şehir, kent; toz.*

- **ten-perver**: (< F.) nefsine uyan kimse || *hamal; külekli gemi.*

tenezzül: (< Ar.) inme, nüzul etme; kendi haysiyetine aykırı düşen bir duruma razı olma, alçalma; alçakgönüllülük, kibirsizlik, tevazu || *kuyu.*

• **tenezzül ėt-/tenezzül eyle-**: inmek, nüzul etmek; kendi haysiyetine yakışmayan bir duruma razı olmak, alçalmak; tevazu göstermek, alçakgönüllü olmak || *(güneş) batmak.*

teng: (< F.) dar, ince, küçük, narin; güç, çetin, zor; şeker kabı.

tenhā: (< F.) ıssız yer, içinde az insan bulunan yer, yaban, taşra; boş, ıssız; tek başına, yalnız.

ter: (< F.) nemli, ıslak, yaş; taze; gücenme, küsme; hoş, nazik, latif, güzel.

• **ter düş-**: küsmek, gücenmek.

teraḳḳī: (< Ar.) ileri gitme, ilerleme, gelişme; Osmanlı Devleti'nde kapı kulu askerlerine üstün başarı gösterdiklerinde ve saltanat değişikliklerinde ilave olarak verilen tahsisat; üç bin akçeden fazla olan tımar geliri.

terāne: (< F.) kulağa hoş gelen âhenkli ses, nağme, ezgi || *inilti, feryat.*

• **terāne baġla-**: nağme düzmek, beste yapmak.

• **terāne ehli**: nağme düzen kimse, çalgıcı || *akarsu, ırmak.*

terāzū: (< F.) terazi, mizan || *baş eğip itaat eden güzel.*

terbiyet: (< Ar.) eğitme, yetiştirme, talim; arka çıkma, yardımcı olma, destekleme.

• **terbiyet eyle-/terbiyetler ėt-**: eğitmek, yetiştirmek; görmek, gözetmek, arka çıkmak, yardımcı ve destek olmak.

tercemān: (< Ar.) tercüman || *kalem; Yaḥyā'nın sözü;*

tesbīḥ: (< Ar.) Allah'ı zikretme, O'nun her türlü kusurdan uzak olduğunu dile getirme; tespih || *zincir, delilik zinciri; şarap kadehleri; caminin kandilleri; salih kimseler.*

tesḫīr: (< Ar.) ele geçirme, yakalama, hapsetme; emri altına alma, kendine tabi kılma.

tesnīm: (< Ar.) cennetteki pınarlardan birinin adı, Tesnim Pınarı ∫ Mutaffifîn Sûresi 27-28. ayetlerde Tesnim Pınarı'nın Allah'a yakın olanların içecekleri bir kaynaktan aktığı müjdelenmiştir.

tevāżu': (< Ar.) alçak gönüllülük, kibirsiz ve gösterişsiz olma, incelik, nezaket; misafirperverlik, konukseverlik, ağırlama.

teveccüh eyle-: bir yöne doğru yönelmek, belli bir yere doğrulmak; yakınlık duyma, beğenme, iltifat; gönlünü bağlama, kalben Allah'a ve mürşide yönelme, tasavvuf yolunu tutma.

tevekkül: (< Ar.) her türlü tedbire baş vurduktan sonra kadere razı olup sonucu Allah'tan bekleme, ümitsizlik ve kederden kurtulup Allah'a güvenme || *bağ, bahçe.*

tevḥīd: (< Ar.) Allah'ın birliğini kabul ve ifade etme || *şarap; su.*

tevliyet: (< Ar.) Osmanlıda vakıf işlerine bakma görevi.

ṭıfl: (< Ar.) küçük çocuk || *gönül, yürek.*

• **ṭıfl-ı ebced-ḫān**: (< F.) okumaya yeni başlamış çocuk || *İbn-i Sina.***ṭılısm**: (< Ar.) muska; sihir, büyü, tılsım; zincir || *cisim, beden.*

ṭınāb: (< Ar.) çadırı kazığa bağlayan ip, çadır ipi || *güneş ışığı.***ṭınma-**: susmak, karşılık vermemek.

tırāş ėt-: kesmek, kazımak || *ortadan kaldırmak, aradan çekmek.*

ṭırava: (< Hırv.) Tuna Nehri'nin bir kolu, Drava Nehri || *ejderha, dev yılan.*

ṭırāz: (< F.) elbisenin eteğine sırma vb. ile işlenen süs || *fazilet, ilim, yücelik.*

tīġ: (< F.) kılıç; güneş veya aydan çıkan ışık huzmesi || *ayna; İskender'in aynası; cefa, zulüm, eziyet; mihnet, sıkıntı; ayrılık, hicran; hâl dili; kaş; âşık; âşığın ahı; mısra, dize; gam, keder, tasa, kahır; ecel, ölüm; celâl; hüküm, buyruk; yanan ateş; ışın, ışık; çevgan; Osmanlı alfabesindeki üstün işareti; hüner; nilüfer;*

zafer, galibiyet; şeriat; güneş ışığı; yokluk kadehi; şimşek; dil; devrin veziriazamı.

- **tīġ-ı bürrān**: (< F.) keskin kılıç || *parlak yüzlü güzel; demirden set.*
- **tīġ-ı cefā**: (< F.) cefa kılıcı || *selamlaşmak için uzatılan el, dost eli; merhaba, selamlaşma; sevgili.*
- **tīġ-ı cevher-dār**: (< F.) suyunu bulmuş keskin kılıç; menevişli kılıç || *satır, mısra.*
- **tīġ-ı hüner**: (< F.) hüner kılıcı || *hilâl, yeni ay; ayna.*
- **tīġ-ı ḳudret**: (< F.) kudret kılıcı || *Eyyûb-ı Ensârî; devrin sultanı.*
- **tīġ-ı miḥnet**: (< F.) mihnet kılıcı || *çevgan.*
- **tīġın ‘arşa aṣ-**: kılıcını Arş’a asmak ∫ *bkz.* ḳılıcı ‘arşa aṣ-/ḳılıcın ‘arşa aṣ-.
- **tīġ-ı şer‘-i şerīf**: (< F.) şeriatin kutlu kılıcı || *Ebüssuud Efendi’nin fetvasının her bir satırı.*
- **tīġ-ı tīz**: (< F.) keskin kılıç || *âşık; Rumeli abdalı.*
- **tīġ-ı yār**: (< F.) sevgilinin kılıcı || *hayat suyu, bengisu.*
- **tīġ-ı zerrīn**: (< F.) altın kılıç || *hilâl, yeni ay.*

tīmār: (< F.) hastaya veya yaraya bakma, tedavi etme, tedavi; Osmanlıda fetih sırasında elde edilen ve arazi-i emiriyye kabul edilen yerlerden savaşa katılan askerlere kılıç hakkı olarak verilen beytülmal hissesi, tımar ∫ Tımarın yıllık geliri üç bin ile yirmi bin akçe arasındaydı. Gelir bakımından tımarın büyüğüne zeamet, onun da büyüğüne has adı verilirdi. Tımar, zeamet ve has sahipleri kendilerine emanet edilen toprakların gelirleri ölçüsünde asker himaye ederler ve ihtiyaç olduğunda askeriyle birlikte savaşa katılırlardı. || *yokluk yurdu; fenafillah âlemi; Anka kuşu.*

tīr: (< F.) ok; delil, kanıt; yazıcı, kâtip, Utarid || *cefa, zulüm, eziyet; nazar, bakış; ayrılık, hicran; asa, dayanılan değnek; göz; gam, keder, elem; âşık; peyk, haberci, ulak; dua, niyaz, yakarış; gamze, kıyıcı bakış; ah; mum; aşk, sevgi; bela, dert, sıkıntı; isyan, asilik; name, mektup; kaza, kader; tüy, kıl; yabancı; selvi ağacı; selvi boylu güzel; huri, cennet kızı; hayret parmağı; yiğit, cesur kimse; kalem; Allah; riya, ikiyüzlülük; diken; sevgili; şimşek; kirpik; seyyar yıldız; Hz. Muhammed; Yaḥyā.*

- **tīr-endāz**: (< F.) ok atan, okçulukta maharet sahibi, okçu || *göz.*
- **tīr-i āh**: (< F.) ah oku || *fişek.*
- **tīr-i cefā**: (< F.) cefa oku || *bülbül; vuslat ulağı, haberci; kirpik; kıl, tüy.*
- **tīr-i cevr**: (< F.) cefa oku || *ayrılık, hicran.*
- **tīr-i ḳażā**: zemberek oku, kurmalı zembereklerle fırlatılan çok güçlü ok; kader oku, çarh oku.
- **tīr-i şehriyār**: (< F.) padişahın oku || *can.*

tiryākī: (< Ar.) afyon düşkünü (kimse), esrarkeş (kimse) || *bulut.*

- **tiryākī mühmel**: afyon düşkünü gafil || *it, köpek.*

tīşe: (< F.) balta, nacak, kazma, keser.

ṭoġan: doğan || *Rumeli takkesi; Divan; başkasının eline bakan kimse; zalim kimse.*

ṭoġrı/ṭoġru: doğru, düz, dosdoğru; yanlış olmayan, gerçeğe ve kurala uygun; sadakat sahibi, dürüst ve adaletli kimse; gerçek, hakikat; karşı yönünce, -e yönelmiş olarak || *ok.***ṭoġrıl-/ṭoġrul-**: eğikliği ve eğriliği gidip düz duruma gelmek; davranıp kalkmak, harekete geçmek; bir yere doğru yönelmek, teveccüh etmek || *(kuş) kanatlanmak; (ok) fırlamak.*

- **ṭoġrı yār**: fidan boylu sevgili; sadık sevgili || *düzgün boylu selvi.*
- **ṭoġrular**: salih kimseler, dürüst kimseler || *asalar, sopalar; kalemler; neyler.***ṭoġruluḳ**: dürüstlük, güvenilirlik, adil olma, sadakat; düz olma durumu, düzlük, dosdoğruluk

|| *mızrak.***ṭoḳun-**: değmek, temas etmek; satışmak, rahatsız etmek; erişmek, isabet etmek, saplanmak || *nasihat etmek, öğüt vermek; selam vermek.*

ṭoḳuz: dokuz.

- **ṭoḳuz āyine**: dokuz ayna || *dokuz kat gök, dokuz felek.*
- **ṭoḳuz çarḫ**: dokuz felek, dokuz kat gök || *iki kat olup hürmet eden kimse; Hz. Muhammed'in atının meydanı.*
- **ṭoḳuz dā'ire**: dokuz daire || *dokuz felek, göğün katları.*
- **ṭoḳuz ġırbāl**: dokuz kalbur || *dokuz kat gök, dokuz felek.*
- **ṭoḳuz ḳubbe**: dokuz kubbe || *dokuz felek, dokuz kat gök.*
- **ṭoḳuz sāyebān**: dokuz kubbe || *dokuz felek, dokuz kat gök.*
- **ṭoḳuz şīşe**: dokuz cam || *felekler, dokuz kat gök.*
- **ṭoḳuz ṭolaş-**: defalarca dolaşmak, telaş içinde çare aramak, dört dönmek.
- **ṭoḳuz cevşen**: dokuz zırh || *felekler, dokuz kat gök.*

ṭolu: boş yeri kalmayan, dolmuş olan; içi şarapla dolu kadeh; şarap; yere buz hâlinde düşen iri ve yuvarlak yağmur tanesi, dolu || *yağmur; gözyaşı; hayat suyu.*

ṭolun-: (ay ve güneş için) batmak || *ölmek, vefat etmek; uzaklaşmak, yitip gitmek.*

ṭonanma: bir devletin savaş gemilerinin tamamı; şenlik, kutlama, eğlence || *çiçeklerin yaprakları; karalama, müsvedde.***ṭop**: gûy u çevgân oyununda kullanılan küre şeklindeki oyun aleti; gülle veya şarapnel atan ateşli silah, top || *baş, kafa; hadise, olay, baştan geçen şey; hayat, ömür; kahramanlık, yiğitlik; zebani, cehennem bekçisi; at.*

ṭoprag̈ gözine: "Gözüne toprak dolsun, yazıklar olsun!" anlamında bir beddua sözü.

ṭorlaḳ: toy, acemi, kabiliyetsiz, tembel, ahmak; İran'da ortaya çıkarak Anadolu'ya yayılan ve büyük destekçi bulmuş olan Kalenderî tarikatının mensubu.

toz: çok küçük ve hafif parçalara bölünmüş toprak; bir maddenin parçalara bölünmüş çok ince hâli; menzil yaylarının kabzaları üzerine kaplanan kayın ağacı kabuğu; yay kirişi || *töhmet, suçlama; göze çekilen sürme.*

- **toz ḳon-**: toz konmak || *zarara uğramak, halel gelmek.*

ṭūbā: (< Ar.) Sidre'de bulunan ve kökü yukarıda olup dalları aşağıda olmak üzere bütün cenneti gölgeleyen ilahî ağaç, Tuba ağacı || *sevgili; âşık; boy; cami; nehir, ırmak; baş eğen kimse.*

tuġ/ṭuġ: ucuna altın yaldızlı bir top ve gümüş bir hilâl geçirilmiş olan ve topun altından at kuyruğu kıllarının sarktığı bir sırıktan ibaret saltanat alâmeti, tuğ || *Hüma kuşu; şeyh; kâkül; amber; gemi; şeyh.*

- **tuġ-ı siyāh**: (< F.) siyah tuğ || *gece.*
- **ṭuġ-ı sulṭānī**: (< F.) sultana özgü tuğ || *tarikat şeyhi.*

ṭuġrā: resmî evrakların üzerine damga olarak basılan ve imza yerine geçen özel işaret, mühür, nişan || *beyit; ay; kaş.*

tuġulġa: demir başlık, tolga, miğfer || *felek.***ṭūl-i emel**: (< F.) sonu gelmez arzular || *ip, iplik.***ṭumanlu ṭaġ**: dumanlı ve sisli dağ || *âşık.*

ṭuna: (< Mac.) Avrupa'yı batıdan doğuya doğru aşarak Karadeniz'e dökülen nehir, Tuna Nehri || *ejderha, dev yılan.*

tunca: Balkan yarımadasında bulunan Meriç Irmağı'nın bir kolu, Tunca Nehri || *âşık; şehre zincir vuran kimse; şehrin yüz suyu; Hz. Ali'nin kılıcı Zülfikâr.*

ṭūr: (< Ar.) dağ; Hz. Musa'nın vahiy ve tecelliye mazhar olduğu Tur-ı Sina denilen dağ, Tur Dağı ∫ Hz. Musa

ailesiyle birlikte Mısır'a doğru yola çıkmışken Tur-ı Sina'ya yaklaştığında şiddetli bir rüzgâr ve yağmurla karşılaşır. Ateş yakmak için uzaktan gözüne ilişen bir ateşin yanına varır. Ateşe yaklaşınca onun yeşil bir ağacın tepesinde olduğunu görür ve korkar, geri dönmek ister. O sırada ağaçtan "Yâ Musa, Ben âlemlerin Rabbi olan Allah'ım!" diye bir ses yükselir. Secdeye varan Musa'ya hitap eden ses, "Artık pabuçlarını çıkar; çünkü şu anda kutsal vadide, Tuva'dasın! [Tâhâ/12]" diye devam eder. Bunun üzerine Hz. Musa Allah'ı görmeyi diler. Allah da "Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak; eğer o yeride durabilirse sen de beni görebilirsin. [A'râf/143]" buyurur. Rabbi dağa tecelli edince dağ paramparça olur ve Hz. Musa bayılıp düşer. Bu hadiseden sonra Musa Peygamber'e "Allah'ın kendisine hitap ettiği kimse" manasında Kelimullah lakabı verilmiştir. || *şiir, nazım; vücut, beden; sevgilinin mahallesi; âşık; ağaç; niyaz, yakarış, dua; cami; at; takva.*

- **ṭūr-ı niyāz**: (< F.) yakarış Tur'u, Tur Dağı; dua dağı || *âşığın meskeni; sevgilinin eşiği; yara.*
- **ṭūr-ı temennā**: (< F.) dua Tur'u, Tur Dağı; dua dağı || *âşık; cömert kimse.*

ṭurı ṭur-: duru olmak, saf, temiz ve berrak olmak || *(günahlardan) arınmak, temizlenmek.*

ṭurna teli: turna kuşunun çok güzel olan ve miğferlere süs olarak takılan uzun kuyruk tüyü || *sorguç.*

turunc: (< F.) güzel kokulu ve beyaz çiçekler açan bir ağacın portakala benzeyen sarı veya turuncu renkli meyvesi || *yıldız; ay; güneş; âşık; riyazet ehli; Allah korkusundan sapsarı kesilen kimse.*

ṭuş ol-: (derde) düşmek; tutulmak, düşkün olmak, müptela olmak; karşılaşmak, rastlamak, tesadüf etmek.

ṭūṭī: (< F.) işittiği sesleri taklit eden bir tür kuş, dudu, papağan || *dudak; güzel söz, tatlı dil; ayva tüyleri; çeng; sarık; nazım, şiir; Yaḥyā; sevgili ~ Ferruh.*

tūtiyā: (< Ar.) sürme, sürme taşının göze sürülen tozu || *toprak olmuş âşığın tozu; atın ayağının toprağı.*

ṭutulmış ay: dünyanın gölgesine girdiği için kararan ay || *âşık; şehrin güzeli.*

ṭuyūr: (< Ar.) kuşlar || *âşığın yanık yaraları.*

- **ṭuyūr-ı cennet**: (< F.) cennet kuşları || *taşlar.*

tüfek/tüfeng: (< F.) uzun namlulu ve taşınabilir ateşli silah || *gök gürlemesi; şimşek; ani ölüm; ejderha; Hz. Musa'nın asası; zebani, cehennem bekçisi.*

tügme: giyeceklere dikilen ufak ve genellikle yuvarlak nesne, düğme || *gonca.*

türāb: (< Ar.) toz, toprak; yer, zemin || *âşık; ayıpları örten örtü; düşkünlük, hakirlik; fakirlik.*

u

ucından: sebebiyle, yüzünden, ötürü, -den dolayı.

uçmaġ: havada yol almak, kanatlanmak; cennet || *ev, hane; kabir, mezar.*

‘ūd: (< Ar.) öd ağacı, ateşte yakıldığı zaman güzel koku yayan ağaç; gövdesi yarım armudu andıran ve mızrapla çalınan telli çalgı, ut || *âşık.*

‘uḳbā: (< Ar.) öbür dünya, ebediyet, ahiret || *yurt, ülke; göz; uçsuz bucaksız deniz.*

‘ulemā: (< Ar.) âlimler, bilginler || *ilim denizi; Ramazan ayı.*

‘ulūm: (< Ar.) ilimler || *deniz, derya.*

- **‘ulūm-ı rabbānī̇**: (< F.) ilahî ilimler || *gizli hazine.*

ulu ṭaġ: yüce ve heybetli dağ || *vücut, beden.*

um-: ümitle beklemek, ümit etmek; dilemek, temenni etmek, istemek; sanmak, zannetmek, tahmin etmek.

‘ummān: (< Ar.) engin deniz, okyanus; Hint Okyanusu’nun bir bölümüne verilen ad, Umman Denizi || *cömertlik, lütuf, ihsan; sefa, temiz gönüllülük; şairlik tabiatı, yaratılış; arifler; yüzüğün gümüş halkası.*

‘unṣur: (< Ar.) eleman, öğe istek, arzu, emel, gaye, hedef, maksat || *göz.*

‘unvān: (< Ar.) bir kimsenin payesini gösteren veya durumu ile rütbesini belirten söz, lakap; kitabın veya mektup gibi bir yazının başına yazılan yazı, başlık; baş, önde gelen, önder; şan, şöhret, itibar || *taç.*

‘urūḳ: (< Ar.) vücutta kan dolaşımını sağlayan damarlar || *şehrin su yolları, su olukları.*

‘urvetü'l-vüṯḳā: (< Ar.) sağlam kulp || *İslamiyet, Müslümanlık.***‘uryān**: (< Ar.) çıplak, yalın, soyunmuş (şey ya da kimse) || *marifet; kışta kalmış ağaç; sevgiliden başkasını terk ederek arınmış kimse, âşık.*

- **‘uryān ol-**: soyunmak || *bir şeyhe intisap edip derviş olmak, tarikata girmek; sevgiliden başka her şeyi terk etmek.*

‘uşşāḳ: âşıklar; mûsikîde bir makam, uşşak makamı || *dert ehli; toz taneleri; deliler; köleler, esirler; aciz ve perişan kimseler; zulme uğramış kimseler; ateş.*

‘uṭārid: (< Ar.) ikinci kat gökte bulunduğuna inanılan gezegen, Merkür ∫ Debîr-i felek de denilen bu gezegen Doğu mitolojisinde başında sarığı, sırtında yeşil cübbesi ve elinde kağıt ile kalemi yahut okumakta olduğu Kur’ân’ı ile diz çökmüş bir kâtip olarak tasvir edilir. Utarid’in tesirinde doğanların anlayışlı, zeki ve kurnaz olacağına inanılır. || *ok tutan el; şeyh.*

uyan-: uykudan uyanmak; gafletten uyanmak, hakikati görmek, gözü açılmak; yanmaya başlamak, tutuşmak.

uyar-: yakmak, tutuşturmak.

uyḫu: uyku || *ölüm; gaflet.*

uyur ardınca uyanıḳ: sinsi, kurnaz, fırsat kollayan kimse, tetikte bekleyen kimse || *rakip.*

uzaḳlıḳ vėr-: arayı açmak, ileri gitmek, aradaki uzaklık artmak.**‘uzlet**: (< Ar.) halktan ayrılıp ıssız yerlere çekilme, yalnız başına yaşama ∫ Tasavvuf anlayışında uzlet ehli halkın içindeyken de daima Hak’la meşgul olur. || *kapı.*

ü

üftāde: (< F.) düşmüş, yeryüzüne inmiş (şey ya da kimse); düşkün, çaresiz, zavallı (kimse); esir, tutsak; zayıflamış, güçsüzleşmiş (kimse) || *âşık ~ çiy tanesi; toz tanesi; şarap tortusu; hazan yaprağı; güneş; gölge; gözyaşı; parlak inci; erguvan şarabı; Hüsrev; Rüstem.*

- **üftāde-i maḥabbet**: (< F.) aşk esiri || *âşık ~ çiy tanesi.*

ülker: gökyüzünün Kuzey yarım küresinde Boğa burcunda bulunan ve yedi yıldızdan oluşan takımyıldız, Süreyya, Pervin || *dişler.*

ülü'l-ebṣār: (< Ar.) basiret sahipleri, gönül gözüyle hakikati gören kimseler.

ümīd: (< F.) ümit, umut, beklenti || *kapı.*

üns: (< Ar.) Allah'ın cemâline mazhar olan kimsenin hiçbir korkunun kalmadığı recâ ve bast hâlinden de öte sahv (uyanıklık) içinde sadece Hak'la huzurda bulunması, vahşet hâlinin zıddı.

üsküf: (< İt.) takke, başlık, külah, börk; avcı kuşların avda asabiyet göstermesi ve ava süratle atılması için gözlerini kapatacak şekilde başlarına giydirilen başlık; saraya bağlı hizmetliler ve kapı kulları tarafından giyilen ve yarısı arkaya sarkan altın işlemeli başlık ∫ Peçevî'ye göre Mevlevî külahını andıran üsküf, başta Süleyman Gazi'nin Mevlânâ'ya olan sevgisi sebebiyle onun tarafından giyilmiş; daha sonra Sultan I. Murad zamanında altın sırmalarla süslenerek Osmanlı sultanları ve ileriki zamanlarda da kapı halkı arasında kullanılmıştır. Kâtip Çelebi ise Polonya Kalesi'nin fethinde askerlerin altın tasları başlarına geçirerek sevinmeleri üzerine üsküfün kullanılmaya başlandığını belirtir. Yine kaynaklara göre yeniçerilerin giydiği rivayet edilen üsküf, beyaz altın üsküftür.

- **üsküflü şāhīn**: başına üsküf geçirilmiş şahin || *başına börk takmış yeniçeri; sevgili ~ altın başlıklı ay.*
- **üsküflü şeh-bāz**: başına üsküf geçirilmiş ak doğan || *sevgili.*

üşür-: yığılıp toplanmasına sebep olmak, üşüştürmek; kılıç, bıçak, ok vs. atmak, saplamak.

üveyse'l-ḳaren/üveyse'l-ḳarenī/veyse'l-ḳaren: (< Ar.) Yemenli bir zahit, Üveys el-Karenî (ö. 657) ∫ Hz. Muhammed'i görmek için Medine'ye giden Veysel Karenî, Hz. Peygamber'i evinde bulamamış; annesinden kısa süreliğine izin aldığı için de peygamberini göremeden aynı gün Yemen'e dönmek zorunda kalmıştır. Kimi kaynaklara göre eve dönen Hz. Peygamber, onun kokusunu duymuş ve hırkasının ona verilmesini vasiyet etmiştir. Daha sonra Hırka-i saadet Hz. Ömer tarafından kendisine teslim edilmiştir. Veysel Karenî Hz. Ali'nin saflarında katıldığı Sıffin Savaşı'nda şehit olmuştur. || *âşık.*

v

va‘de: (< Ar.) söz verme, taahhüt etme, vaat.

vādī: (< Ar.) iki dağ arasında uzanan alçak arazi || *makam, mertebe, derece; gam, keder, elem; aşk, sevgi; hayret makamı.*

- **vādī-i eymen**: (< F.) Eymen Vadisi, Hz. Musa'nın Tur Dağı'nda Allah'ın tecellisine mazhar olduğu yer; kutlu vadi || *sevgilinin mahallesi; gönül, yürek.*
- **vādī-i ḥayret**: (< F.) hayret vadisi || *hayret makamı.*

vaḥdet: (< Ar.) teklik, birlik, bütünlük; Allah'ın bir ve tek olması, Allah'ın varlıktaki birliği; yalnızlık, uzlet, inziva || *okyanus; deniz, derya; meyhane; yurt, ülke, diyar; şarap.*

- **vaḥdet yolı**: Allah'ın birliğine ulaşma maksadıyla tutulan yol || *sinede açılan elif şeklindeki yara.*

vaḥşet: (< Ar.) korku içinde ürkek ve yabani olma, üns hâlinin zıddı.

vāḳı‘a: (< Ar.) vuku bulan şey, geri dönüşü mümkün olmayan olay, olgu; rüya, düş.

vaḳt-i gül: (< F.) gül devri, ilkbahar || *sevgili.*

vālih: (< Ar.) hayran, aşkla aklı başından gitmiş, hayretler içinde kalmış (kimse) || *âşık.*

varaḳ: (< Ar.) ağaç ve ot yaprağı; kitap yaprağı || *cevher, mücevher; asker.*

vara vara: giderek, gittikçe, zaman ilerledikçe, derece derece.

vāridāt: (< Ar.) kulun kastı ve müdahalesi olmaksızın kalbe gelen manalar, feyizler, ilhamlar || *manalar; nehir, ihsan nehri; güneş.*

var ise: galiba, sanırım, anlaşılan.

vaṣf: (< Ar.) tarif etme, anlatma; övme, methetme; övgü, sena; hâl, nitelik.

vaṣl: (< Ar.) sevdiğine kavuşma, vuslat || *etek; ilaç; çare; eğlence meclisi; cennet; İrem bağı; şarap.*

vaṭan: (< Ar.) yurt, memleket || *sevgilinin eşiği.*

vāv: (< Ar.) Osmanlı alfabesinin yirmi dokuzuncu harfi, vâv harfi (و) || *vücut, beden.*

vebāl: (< Ar.) suç, günah, insanı ahiret azabına sürükleyen ağır sorumluluk.

- **vebāle ḳoy-**: vebal altında bırakmak, manevî sorumluluk yüklemek.

vech: (< Ar.) tarz, biçim, yol, usûl, töre; sebep, vesile; yüz, çehre, suret.

vedūd: (< Ar.) "kullarını çok seven ve onları ihsana gark eden" manasında Allah'ın en güzel isimlerinden biri.

vefā: (< Ar.) sözünde durma, doğruluk; sevgide süreklilik, bağlılık, sadakat, samimiyet; vicdanlı olma, merhamet || *gül bahçesi; cefa, sıkıntı, zulüm; suret, nakış, resim; deva, çare; ilaç; Anka kuşu; tavla oyunu; zikir; elbise; ok; ay; dayak; cemâl.*

vefā: (< Ar.) geçmişi Bizans'a kadar uzanan İstanbul'da tarihî bir semt, Vefa || *sevgilinin mahallesi.*

- **vefā meydānı**: Vefa Meydanı || *sevgilinin görüldüğü yer.*

veġā: (< Ar.) savaş, cenk, harp || *dağ.*

veḳār: (< Ar.) ağırbaşlılık, kudretli ve şerefli olma, ululuk || *sancak.*

velāyet: (< Ar.) kulun Allah'a yakın olması ve O'nu dost edinmesi, velilik || *koku; nur.*

- **velāyet göster-**: keramette bulunmak, doğaüstü olaylar ortaya koymak.

velī: (< F.) ama, fakat, lakin, şöyle ki.

velī: (< Ar.) Allah'ın dostu ve sevgili kulu || *Allah'ın tecelli ettiği ayna; cami; şehir, memleket; köprü; paşa; memduh; devrin veziri, Mustafa Paşa, Arslan Paşa.*

- **velīler dernegi**: veliler derneği, erenler meclisi || *cami.*

verd: (< Ar.) gül || *sevgili.*

- **verd-i aḥmer**: (< F.) kızıl gül || *yüz, çehre; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

• **verd-i ḫandān**: (< F.) gülen gül; açılmış gül || *sevgili.*

vicdān: (< Ar.) insanda iyiyi ve kötüyü ayırt edip insanı davranışları hakkında adil bir yargıya iten duygu || *mum makası.*

vilāyet: (< Ar.) ülke, yurt, memleket, diyar, şehir; velilik, mübareklik || *cihan, âlem, kainat; aşk, sevgi; yüz, çehre; yokluk.*

vīrān: (< F.) harap, yıkılmış, yıkık (yer) || *perişan, kederli, üzgün; dünya, yeryüzü; gönül, yürek; zeamet, dirlik.*

• **vīrān-ı ʻışḳ**: (< F.) aşk viranesi || *ilim ve fazilet sahibi şeyh.*

• **vīrān ol-**: harap olmak, yıkılmak || *sevgiliden başka her şeyi terk etmek.*

vīrāne: (< F.) yıkılmış ve harap olmuş eski yapı, harabe || *ev, hane; gönül, yürek.*

• **vīrānelik**: harap olmuş yer, harabe || *gönül, yürek; dünya, yeryüzü.*

vird: (< Ar.) dilden düşmeyen söz, her zaman tekrarlanan dua ya da dilek, zikir || *sevgilinin adı; ağzın zikri; elveda sözü; gazel.*

• **vird-i zebān ėt-**: diline dolamak, dilinden düşürmemek.

viṣāl: (< Ar.) sevdiğine kavuşma, vuslat || *hazine; şarap; suret, tasvir; âlem, dünya; gül bahçesi; meclis; hayret âlemi; bayram; gündüz; cemâl.*

voynuḳ: (< Bul.) Osmanlı Devleti'nde sefer zamanı ordudaki atlara bakmak ve diğer zamanlarda da Has ahır ile çayır hizmetlerinde bulunmak üzere Hristiyanlardan, özellikle de Bulgarlardan oluşturulan askerî teşkilat.

vuḥūş: (< Ar.) vahşiler, yabani hayvanlar || *bulutlar.*

vuṣlat: (< Ar.) sevgiliye kavuşma, visal || *hediye; köpeklerin ulumalarını işitmek; şarap; kusurlu kumaş; esrar; saray; âlem, diyar, yurt; hayal; kapı; dünya, yeryüzü; içimi güzel olan tatlı su; sofra; rüya, düş; hayal, ümit; miraç.*

• **vuṣlat yolı**: sevgiliye varan yol || *ölüm.*

vücūd: (< Ar.) gövde, beden, cisim; var olma, bulunma, varlık; benlik, varlık; tabiat, huy, fıtrat, mizaç, yaratılış || *ev, hane; hilâl, yeni ay; kurban; dâl harfi; dünya yurdu; zindan*; *Kâbe; cihanı gösteren kadeh, Cem'in kadehi; diken; perde, örtü; engel, mâni, bağ; ayna; derya, deniz; Tur Dağı; tecelli dağı; vâv harfi; ulu ve heybetli dağ; kayık, sandal; nokta; tasvir, resim; ağaç dalı; râ harfi; Hz. Süleyman'ın tahtı; gölge; harman, ekin yığını; dalgıç; nal; toz zerresi; hayal, karaltı; burç, yıldızın makamı; aşkın Kaf Dağı; kıble; gül bahçesi; kilise; sahra, ova, meydan; Mescid-i Aksa; lütfun gün doğusu; sırların gün batısı; rehber, kılavuz; dal; mum, kandil; il, ülke, yurt; köşk, saray; güneş; ambar; nur; yay, feleğin yayı; İstanbul şehri; Karagöz oyunu, gölge oyunu.*

• **vücūd-ı ehl-i cūd**: (< F.) cömertlik sahibi vücut, cömert kimse || *Kâbe; Tur Dağı.*

• **vücūd-ı miḥnet-ābād**: (< F.) mihnetle dolu vücut || *bela.*

• **vücūd ėli**: beden ülkesi; varlık yurdu, mevcudiyet diyarı || *dünya, yeryüzü.*

• **vücūd vėr-**: bulunmayan bir şeyi var saymak, gerçek kabul etmek, inanmak; ortaya çıkarmak, görünür kılmak; gözetmek, seçmek, korumak; beğenmek, makbul görmek, değer vermek, önemsemek; sebep olmak.

• **vücūd vėrme-**: değer vermemek, önemsememek, hiçe saymak, yüz vermemek; ortaya çıkarmamak, göstermemek.

y

yā: (< Ar.) Osmanlı alfabesinin otuz birinci harfi, yâ harfi (ی) || *felek yayı.*

yā: iki ucu arasına kiriş gerilmiş olan eğri ve esnek ok atma âleti, yay || *kaş; boy.*

yaban: (< F.) insan olmayan ıssız yer, çöl; kendiliğinden yetişen, yabani; yabancı, tanınmayan kimse; yabancı olan bilinmeyen yer, uzaklar || *âşık; dünya, yeryüzü.*

- **yabana söyle-**: boş konuşmak, manasız sözler söylemek, sayıklamak; dağa taşa konuşmak || *(akarsu) çağıldamak.*
- **yaban ḥayvānı**: yaban hayvanı || *akarsu, nehir.*

yacan-: kederlenmek, tasalanmak, gam çekmek; çekinmek, sakınmak, korkmak, kaçmak, geri durmak.

yad: bilinmeyen, meçhul; yabancı yer, gurbet; yabancı kimse || *güneş; rakip; cihan, bütün dünya.*

- **yad ėl**: yabancı diyar, gurbet || *sevgilinin mahallesi.*

yaġ: yağ || *sevgili.*

yaġmur: yağmur || *gözyaşı; ok.*

yāḫod: (< F.) ya da, veya; daha doğrusu.

yā hū: "Yâ Allah!" anlamında zikir sözü.

yaḥyā: 16. yüzyılda yaşamış bir Osmanlı şairi, Ṭaşlıcalı Yaḥyā Bey (ö. 1582) || *cihanı seyreden şeyh; görmüş geçirmiş ihtiyar; güneş; lâl taşı; şahin; âşık; kul, köle, esir; çaresiz ve zavallı kimse; zerre, toz tanesi; fidan; kul, asker; dilenci, aşk dilencisi; pehlivan, bahadır; kurban; hazine, define; gül; aşkla yakasını parçalayan kimse; sarhoş; Mevlevî; Molla Câmî; güz yaprağı; ak doğan; menekşe; ayna, tecelli nurunun aynası; yârin semtinin köpeği; Allah'ın kılıcı; güzelle oynayan, çapkın kimse; yedi kat gök; padişah, sultan; kamil mürşit; can çekişen ölümcül hasta; Veyse'l-Karenî; şehit; avcı; bülbül; adı çıkmış, dile düşmüş kimse; deli; rint; itibarsız kimse; mazlum, zulme uğramış kimse; Hz. Nuh; dalgıç; koçu, araba; feryat, figan, inilti; yay; gözyaşı; sancak; tatlı dilli, şirin sözlü papağan; şeyh; veli, eren.*

yaḥyālı: Ṭaşlıcalı Yaḥyā Bey'in Rumeli'de İzvornik sancağına sürüldükten sonra katıldığı Akıncılar Ocağı'nın bulunduğu yerleşim birimi.

yaḳa: giyeceklerin boyun kısmı; sahil, kıyı || *kitap; fenâ makamı; selamet.*

ya'ḳūb: (< Ar.) Hz. İbrahim'in torunu ve Hz. Yusuf'un babası olan peygamber, İsrâîl lakaplı Hz. Yakub || *gönül, yürek; âşık ~ nergis.*

yāḳūt: (< Ar.) kırmızı renkte olanı makbul görülen yalnızca elmasın çizebildiği değerli taş, yakut taşı; aklâm-ı sittenin klasik ölçülerini belirleyerek hat sanatında önemli yenilikler gerçekleştiren ve Abbasî halifesi Müsta'sım zamanında sarayda görev yapan Türk asıllı hattat, Yakut el-Müsta'sımî (ö. 1299) || *dudak; sevgilinin varisi.*

yalancı: yalan söylemeyi huy edinmiş kimse || *devrin veziri, Rüstem Paşa.*

yalımı alçaġ/yalımı alçaḳ: alçakgönüllü ve yumuşak huylu kimse; itibarsız, dibe vurmuş, perişan; itibarsız bir şekilde; sessiz, sakin, öfkesiz bir şekilde || *su; gölge; âşık; Yaḥyā Bey.*

yalıŋ ḳılıç: kınından çekilmiş kılıç || *ayrılık, hicran.*

yalıŋ yüzlü (güzel/cılasun): alev yüzlü (güzel), parlak yüzlü (güzel); kınından çekilmiş (kılıç) || *kılıç; hilâl, yeni ay; bıçak; sevgili.*

yalman: kılıç ve hançer gibi kesici aletlerin kesen ve batan ağzı veya ucu.

yaŋaġ: yanak || *ayna; derya, deniz; gül; kuşluk vakti güneşi; Rûm diyarı, Anadolu; su; gün, güneş; kırmızı, ipek kumaş; Hz. Muhammed'in hayırlı soyu.*

yan baṣ-: birinin tarafını tutmak, birine destek olmak.

yaŋlış müsevvede: yanlış müsvedde || *ışık, Kalenderî dervişi.*

yapıl-: inşa edilmek, yapı olarak kurulmak; kapanmak.

yapraġ/yapraḳ: yaprak || *elbise, giysi; nur; donanma, savaş gemisi; sarık.*

yap yap: adım adım, yavaş yavaş, azar azar, usûl usûl.

yār: (< F.) sevgili; dost, yoldaş, sırdaş, yardımcı || *tabip, hekim; Allah; gül; kurt; gül devri, ilkbahar; şahin; köpek; güneş; Hz. Mustafa; selvi dalı; selvi ağacı; can; satrançta şah taşı; hilâl, yeni ay; dolunay; güneş; Hz. Yusuf; asker; zalim kimse; Hz. İbrahim; ibadet, takva; Hz. Hızır; ay; sarhoş; yazıcı melek; kâtip.*

- **yārān**: (< F.) dostlar, samimi arkadaşlar; sevgililer || *köpekler; şehitler.*
- **yār-i çār-ebrū**: (< F.) dört kaşlı güzel || *bıyıkları yeni terlemiş delikanlı.*
- **yār-i ġamze-kār**: (< F.) süzgün bakışlı güzel || *ahu, ceylan.*
- **yār-i ġār**: (< F.) mağara dostu, Hz. Ebû Bekir'in lakabı ∫ Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye hicreti sırasında yanında Hz. Ebû Bekir bulunmaktaydı. Onlar kendilerini takip eden müşriklerden korunmak için Hira Dağı'nda bir mağaraya sığındılar. Müşrikler mağaranın ağzına kadar geldikleri hâlde girişteki güvercin yuvasını ve örümcek ağını görünce içeride insan olamayacağına hükmederek geri döndüler. || *sadık sevgili ~ aşk güneşi; şehrin her bir çeşmesi.*
- **yār-i hercāyī**: (< F.) uçarı, sabırsız, vefasız sevgili || *güneş.*

yāre: yara, bere, çıban || *cihanı gösteren kadeh, Cem'in kadehi; pencere; ağız; Tur Dağı.*

yā rab: (< Ar.) ey Allah'ım; acaba.

yaraşıḳ: yakışma, yaraşma, uyma; yerinde, uygun, münasip, layık, ehil.

yārī ḳıl-: yardım etmek.

yāsemen/yāsemīn: (< F.) beyaz renkli (nadiren kırmızı ve sarı) ve güzel kokulu çiçekler açan sarmaşık cinsinden bitki || *şeyh; sevgili; beyaz elbise; yazı.*

- **yāsemen şāḫı**: yasemin dalı || *sümbül.*

yaş: gözyaşı; su || *yağmur; pınar, kaynak; ayın harfi; dalga; rahmet suyu; nehir, ırmak; zincir; gezegen; dünya, yeryüzü; sel; içimi hoş su; derya, deniz; Süreyya takımyıldızı; sevgiliyi karşılamaya çıkan kimse; Nil Nehri; şahit, tanık; yazı; yem, tane; yıldız; rehber, kılavuz; set, engel; çiy tanesi.*

yavaşlan-: sakinleşmek, teskin bulmak.

yavı: kayıp, zayi.

- **yavı ḳıl-**: kaybetmek.

yay: iki ucu arasına kiriş gerilmiş olan eğri ve esnek ok atma âleti, yay || *kaş; âşık; boy, endam; felek, gök katlarından her biri; aşk, sevgi.*

yazısı çıḳma-: yazısı görünmemek; tasarruf fermanı yazılmamak, bir şeye sahip olma ve onu kullanma hususunda gereken yazı yazılmamak || *faydası olmamak, yarar sağlamamak.*

yazıl-: yazma işi yapılmak; yayılmak, dağılmak, açılmak, serilmek || *gönlü açılmak, şenlenmek, ferahlamak; tutulmak, sevmek.*

- **yazılmış da yuyulmış yoḳ**: "Yazılıp da silinmiş yok." anlamında alın yazısının değişmeyeceğini ifade eden bir atasözü.

ye'cūc: (< Ar.) ahir zamanda ortaya çıkarak dünyayı fesada verip pek çok kötülük yapacaklarına inanılan ve çok kısa boylu oldukları düşünülen iki kavimden biri || *kış.*

yed-: beraberinde götürmek, yedeklemek.

yed: (< Ar.) el; güç, hakimiyet, saltanat, ihtişam || *filiz, sürgün, dal; kudret; mucize; med işareti.*

- **yed-i beyżā**: (< F.) beyaz el; Hz. Musa'nın mucize isteyen kavmine ve

Firavun'a karşı göğsüne sokup çıkardığında ışıklar içinde parlayan eli || *beyaz çiçeklerle dolu dal; sevgilinin eli ~ Sidre ağacının dalı.*

- **yed-i ḳudret**: (< F.) kudret eli || *devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

yėdi: yedi.

- **yėdi deryā**: eskilerin coğrafya bilgisine göre yeryüzünde bulunan yedi büyük deniz, bütün denizler || *suret, dış görünüş; ahlâk.*
- **yėdi iḳlīm**: yedi bölge, yedi cihan ∫ Eski coğrafya bilgisine göre yeryüzünün yaşanabilir olan dörtte birlik bölümü yedi bölgeden oluşmaktaydı. || *mühür.*
- **yėdi ḳat felek**: her birinde bir gezegen bulunduğuna inanılan göğün yedi katı, yedi kat gök || *âşık.*
- **yėdi ḳubbe**: yedi kubbe || *felekler, yedi kat gök.*
- **yėdi ṭas**: yedi tas || *felekler, yedi kat gök.*
- **yėdi ṭıbāḳ**: yedi tabaka, yedi kat || *felekler, yedi kat gök.*

yeg: iyi, daha iyi, üstün, evla; güzel, hoş, hayırlı, faziletli, daha güzel, daha hoş.

yek-dāne: (< F.) eşsiz, tek.

yėl: rüzgâr, esinti || *lalenin takkesini kapan kimse; boş konuşan hayasız kimse; insanın kusur eteğini açan kimse; âşık; ah; ordu; ak doğan; Sultan Süleyman; Allah'ın yardımı, lütuf; vezir; yiğit kimse, bahadır; ecel, ölüm; devrin veziri, Mustafa Paşa.*

yėl-: telaşla sağa sola koşmak.

yele: atın ensesinde bulunan gür ve uzun kıllar || *kara yılan.*

yėlken: kayık ve gemilerin direklerine takılan bez; çember, yuvarlak || *hazan yaprağı; mihnet rüzgârı; ak sakal.*

- **yėlken taḳye**: bir tür külah, yelkene benzeyen yuvarlak başlık || *lale yaprağı; lale.*

yeŋiçeri: Osmanlıda devşirme yoluyla alınarak uzun eğitimler neticesinde orduya katılan asker || *taze şiir; yeni çıkmış ayva tüyleri.*

yėr: bir şeyin ya da kimsenin kapladığı boşluk; ayakla basılan yüzey, zemin; bulunulan ve yaşanılan bölge; mevki, mekân, mahal; bölge, ülke, şehir; toprak, arazi, otlak; dünya, yeryüzü; durum, konum, vaziyet || *saman çöpü; kabir, mezar.*

- **yėre çal-**: yere atmak, yere fırlatmak.
- **yėrine baġla-**: ... yerine koymak, ... gibi görmek, ... yerine saymak.
- **yėri od ol-**: ateşler içinde yanmak; perişan olmak.
- **yėrlere geç-**: utanıp sıkılmak, utancından kahrolmak || *(güneş, ay) batmak.*

yėrin-: acı çekmek, üzülmek, kederlenmek, mahzun olmak, boynunu bükmek; beğenilen bir şeyi edinme isteği duymak, imrenmek, tamah etmek.

yeṯrib: (< Ar.) Hz. Muhammed'in mescidiyle kabrinin bulunduğu hicret yurdu, Medine.

yeşil sancaġ: yeşil sancak || *selvi ağacı.*

yezīd: (< Ar.) zalimliğiyle bilinen Emevî halifesi, Yezid b. Muaviye (ö. 683) || *sevgiliyi sevmeyen kimse.*

yıḳıl-: parçalanıp dağılmak, harap olmak; mahvolmak, perişan olmak; olduğu yere düşmek, yığılmak || *şarabın etkisiyle sızıp kalmak.*

yılduz: yıldız; talih, baht, şans || *yaş, gözyaşı; şehrin güzeli.*

- **yılduzı alış-**: yıldızı barışmak, birini kendine yakın bulmak, anlaşıp uyuşmak.
- **yılduzı düşkün ol-**: gözden düşmek, itibarsız kalmak, talihsiz olmak, perişan olmak.

yigit: gözü pek kimse, kahraman; delikanlı, genç || *sevgili ~ devrin afeti; kıyamet günü; parlak ay; selvi ağacı; Hz. Ali; sultan, padişah; güneş; saki; gül bahçesi; bahar bahçesi; ilkbahar.*

yoḳ ḥisābına ṣay-: önemsememek, hiçe saymak.

yoḳla-: aramak, arayıp bulmak.

yoḳluġ/yoḳluḳ: yok olma, bulunmama, yokluk; yokluk makamı, Allah'tan başka bütün varlıkları yok sayma, maddî varlıktan sıyrılıp Hakk'a ulaşma ∫ yokluk makamı için *bkz.* ʻadem.

yol: yol, üzerinden geçilen yer; bir amaca ulaşmak için başvurulması gereken çare, vasıta; usûl, tarz, sistem; amaç, maksat, uğur; bir amaca ulaşmak için takip edilen seyir; Hak yolu, tasavvuf yolu, tarikat || *ah dumanı; aşk, sevgi; ahiret; ecel, ölüm; âşığın ahı; boynu bükük kimse, âşık; yokluk.*

- **yoldaş**: yol arkadaşı, arkadaş, dost; Osmanlıda yeniçeriler arasında kullanılan bir hitap sözü || *aşk derdi; Eyyûb-ı Ensârî.*
- **yolına gel-**: yoluna çıkmak, karşısına çıkmak; yol kesmek, ıssız yollarda soygunculuk etmek.
- **yolını pāk ėt-**: yolunu temizlemek || *günahlardan arınmak, günahtan uzaklaşmak.*

yören-: yaklaşmak, bir şeyin etrafını dolaşmak; hatıra gelmek, gönlünü kaplamak.

yūsuf: (< Ar.) Hz. Yakub'un oğlu olan güzelliğiyle meşhur peygamber, Hz. Yusuf || *şiir, nazım; gönül, yürek; ruh; devrin ileri geleni, Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi; sevgili ~ Altun Baş.*

- **yūsuf-cemāl**: (< F.) Yusuf yüzlü güzel, Hz. Yusuf gibi güzel yüzlü kimse || *sevgili.*
- **yūsuf-çihre**: (< F.) Yusuf yüzlü güzel, Hz. Yusuf gibi güzel yüzlü kimse || *sevgili.*
- **yūsuf-ı devr-i zemāne**: (< F.) devrin Hz. Yusuf'u || *Safevi şehzadesi, Elkas Mirza; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*
- **yūsuf-ı gül-çihre**: (< F.) gül yüzlü Yusuf || *sevgili.*
- **yūsuf-ı ken'ān**: (< F.) Kenanlı Yusuf || *sevgili.*
- **yūsuf-ı mışr-ı melāḥat**: (< F.) güzellik Mısır'ının/ülkesinin Hz. Yusuf'u || *sevgili ~ devrin padişahı, Yavuz Sultan Selim.*
- **yūsuf-ı s̱ānī̄**: (< F.) Hz. Yusuf kadar güzel kimse, gönlümün Yusuf'u || *sevgili ~ gözün nuru; can.*
- **yūsuf-ı zemān**: (< F.) devrin Hz. Yusuf'u || *sevgili; Defterdar İskender Çelebi.*

yūsufī destār: Selimî sarığın üzerine bir dilim daha dolama eklenmek suretiyle oluşturulan ve ileri gelen devlet adamlarının giydiği bir çeşit kavuk, Yusufî sarık || *güneş.*

yük: ağırlık, yük || *nûn harfinin noktası; can.*

- **yüki boynından ır-**: yükü üzerinden atmak; sıkıntı veren bir iş veya durumdan kurtulmak.
- **yükin yuḳaru yıġ-/yükini yuḳaru yıġ-**: burnu havada olmak, kibirli olmak.

yüpür-: telaşla öteye beriye koşmak.

yüreg/yürek: kalp; duyguların kaynağı ve manevî varlığın merkezi olan gönül || *rakkas; hazan yaprağı; söğüt yaprağı; sevgili; kebap, büryan.*

- **yüregi oyna-**: yüreği çarpmak, ansızın korkup heyecanlanmak, yüreği hop etmek.

yüri: "haydi" manasında isteklendirmek ve çabukluk belirtmek için kullanılan bir söz.

yüz: çehre, surat; yüz sayısı; yön, taraf, husus; yüzey, satıh; bir şeyin dışarıya bakan taraflarından her biri, cephe; kumaşın dışa gelmek üzere dokunmuş düzgün ve gösterişli tarafı; nedeniyle, sebebiyle; kılıcın kenarı || *güneş; ayna; İskender'in aynası; gül; gonca; Rûm ülkesi, Anadolu; toprak; ay; cami, güzellik camisi; Kur'ân-ı Kerim; sedef, inci*

kabuğu; cam; billur kadeh; celâl, büyüklük, azamet; hazan yaprağı; refah; cennet bahçesi; gökyüzü, sema; ilahî nurun ışığı; bayram.

- **yüz çevür-**: gösterdiği ilgiyi kesmek; geri dönmek, vazgeçmek, kaçmak.
- **yüz döndür-**: yüz çevirmek, gösterdiği ilgiyi kesmek; kumaşın yüzünü çevirmek.
- **yüze gel-**: (gözyaşı) yüze dökülmek; çekinmemek, cesaret etmek, ortaya çıkmak; yüzebilmek.
- **yüzi aḳ**: suçu ve utanılacak bir durumu olmayan kimse || *sayfa, kağıt.*
- **yüzi gül**: gül yüzlü güzel || *sevgili.*
- **yüzi ḳara**: kara yüzlü, ayıplı, günahkâr (kimse); uğursuz, nasipsiz, bedbaht, hakir, itibarsız (kimse) || *duman; gölge; rakip ~ kâkül.*
- **yüzi māh**: ay yüzlü güzel || *sevgili.*
- **yüzi muṣḥaf**: Kur'ân yüzlü güzel || *sevgili ~ İhlas Sûresi.*
- **yüzine kir getir-**: mahcup etmek, utanacak duruma düşürmek, yüzünü kara etmek.
- **yüzin yėre düşür-**: yüzünü yere doğru eğmek; yüzünü yere geçirmek, utandırmak, mahcup etmek.
- **yüzi ṣulı**: güzel ve asil yüzlü, nur yüzlü.
- **yüzi ṣuyı**: yüz suyu, yüz aklığı, şeref, onur, izzet; iftihar vesilesi, övünç || *baygın göz; ay yüzlü güzel; Meriç Nehri; Tunca Nehri; sevgili; devrin ileri geleni, Şeyhülislâm Kemalpaşazâde.*
- **yüzi ṣuyın yėre ṣal-**: onurunu ve şerefini ayaklar altında çiğnetmek.
- **yüzi yėre düş-/yüzi yėrlere düş-**: yüzünü yere doğru eğmek; yerlerde sürünmek; utanç içinde olmak, çok utanmak.
- **yüz gösterme-**: kendini göstermemek, görünmemek; yüz vermemek, iltifat etmemek.
- **yüz ḳarası**: yüzün karalığı; ayıp, günah, kusur, rezillik, rüsvalık, kötü şöhret || *gölge; sevgiliye âşık olma.*
- **yüzle-**: kusurunu yüzüne karşı söyleyip utandırmak, yüzüne vurmak.
- **yüz ṭut-**: yönelmek, meyletmek, teveccüh etmek.
- **yüz ur-**: yüz sürmek, yüzünü yere koymak.
- **yüz üstine**: baş üstüne, başım gözüm üstüne.

z

żaʻf: (< Ar.) zayıflık, kuvvetsizlik, halsizlik; keder, ümitsizlik, acizlik, perişanlık, çaresizlik.

ẓafer: (< Ar.) savaşta kazanılan galibiyet, nusret || *kapı; gül bahçesi.*

zāġ: (< F.) karga || *Ḫayālī Bey; düşman; riyazetinde iki yüzlülük eden kimse; fitneci ve dedikoducu kimse; huzur, gönül rahatlığı; gafillerle dost olan kimse.*

zāhid: (< Ar.) çok dindar olup irfanı olmayan kimse, kaba sofu; dinin kurallarına titizlikle riayet eden takva sahibi kimse, dindar || *tambur; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

ẓāhir: (< Ar.) meydanda olan, görünen, açık ve belli olan (şey); bir şeyin görünen tarafı, dış görünüş; açık, belli, besbelli, şüphesiz, kesin; görünen âlem; tasavvuf ehline göre işin şeklinde kalan ve mana ehli olmayan kimse.

- **ẓāhir ol-**: görünmek, açığa çıkmak, gelmek, zuhur etmek.

zaḫm: (< F.) yara || *âşığa acıyan kimse; gül; pencere; kanlı gözyaşları döken kimse; dert ve gam ordusunun komutanı; karalar giyip kanlı yaşlar dökerek yas tutan kimse; ağız.*

zaḥmet: (< Ar.) sıkıntı, eziyet, bela, musibet; gam, keder, ızdırap; hastalık; ağrı, acı, sızı || *rahmet, Allah'ın merhameti; celâl.*

- **zaḥmet vėr-**: eziyet etmek, sıkıntı vermek, incitmek; usandırmak, bıktırmak.

ẕāl: (< Ar.) Osmanlı alfabesinin on birinci harfi (ذ)||

zāl: (< F.) Neriman'ın torunu ve Sâm'ın oğlu olan Sicistân ve Seyistân hükümdarı ∫ Zâl, Şehname'de övgüyle anılan meşhur İran pehlivanı Rüstem'in babasıdır. Saçı, kaşları ve kirpikleri beyaz olarak dünyaya geldiği için "ak sakallı, ihtiyar kimse" anlamındaki Zâl lakabıyla anılmıştır. Onun doğumunu uğursuzluk sayan babası Zâl'i Elburz Dağı'na atmış ve o da Simurg-ı Anka denen kuş tarafından büyütülmüştür. Destân ve Zer de yine onun diğer lakaplarıdır. || *felekler; Şehzade Mustafa'yı yere yıkan Mahmud Ağa; devrin veziri, Arslan Paşa.*

ẓālim: (< Ar.) zulmeden ve haksızlık yapan (kimse); acımasız, merhametsiz (kimse) || *Zuhal; dünya, yeryüzü; diken; hazan mevsimi; devrin veziri, Rüstem Paşa; sevgili ~ güzellerin öncüsü; beylerin beyi; beylerbeyi; felek; güneş.*

żamme: (< Ar.) Osmanlı alfabesinde üstüne konduğu sessiz harfi u, ü sesiyle okutan ve vav harfi (و) ile gösterilen hareke, ötre || *gürz, topuz.*

zār: (< F.) ağlayan, inleyen, feryat eden; zayıf, dermansız; ağlama, inleme.

zār: tavla vb. oyunlarda kullanılan kemik veya fildişinden küp.

ẓarf: (< Ar.) kap, kılıf, kutu || *harf.*

ẕāt: (< Ar.) kimse, kişi, şahıs; bir varlığın aslı ve özü, cevher, kendi; kişilik, şahsiyet, tabiat, yaradılış; sahip, malik; vücut, beden, cisim, boy || *kandil, meşale, mum; emel Kâbe'si; Tur Dağı.*

- **ẕāt-ı müzekkā**: (< F.) arınmış kimse, kutlu zat || *Hz. Muhammed.*
- **ẕātü'l-bürūc**: (< Ar.) gökyüzü || *sevgilinin eşiği.*

zāviye: (< Ar.) köşe, bucak; tekke, dergâh || *gam, keder.*

zeʻāmet: (< Ar.) Osmanlıda fetih sırasında elde edilen ve arazi-i emiriyye kabul edilen yerlerden savaşa katılan askerlere kılıç hakkı olarak verilen beytülmal hissesi, zeamet ∫ Zeametin yıllık geliri yirmi bin ile yüz bin akçe arasındaydı. Gelir bakımından zeametin bir küçüğüne tımar, bir büyüğüne de has adı verilirdi. Tımar, zeamet ve has sahipleri kendilerine emanet edilen toprakların gelirleri ölçüsünde asker himaye ederler ve ihtiyaç olduğunda

askeriyle birlikte savaşa katılırlardı. || *harabe, viranelik.*

zebān: (< F.) dil; dil, lisan, konuşma; alev, ateş, hararet || *dert; hazan yaprağı; bülbül; mezar, kabir; med işareti; kıl; ot, çimen; er, asker; göğüste açılan elif şeklindeki yara; sancağın pervazı; kılıç; peygamber; alev, yalım.*

- **zebān-ı ḥāl**: (< F.) hâl dili, düşünceyi sözle değil duruş ve davranışla anlatma || *kılıç; bedendeki her bir kıl.*

zebānī: (< Ar.) cehennem bekçisi, zebani || *tüfek; gülle; top.***ẕeḳan**: (< Ar.) çene; çene çukuru, çene gamzesi || *elma; zindan; kuyu.*

zelzele: (< Ar.) yer sarsıntısı, deprem || *sıtma hararetiyle titreme; aşk, sevgi; ayrılık, hicran; şarap; fitne çıkaran kişi, nifakçı; vefasız ömür; devasız dert; mihnet, sıkıntı, eziyet.*

zemāne: (< Ar.) şimdiki zaman, devir; dünya, felek; talih, baht, kısmet, yazgı || *ok sandığı, okluk.*

zemīn: (< F.) toprak, yer; yeryüzü, dünya, arz || *âşık; kanlı gözyaşları döken kimse; yıldızlarla dolu gökyüzü; secde eden kimse; pazar, çarşı; ayva tüyleri yeni çıkmış kimse; ayna.*

zemzem: (< Ar.) Kâbe yakınlarında bulunan bir kuyunun Müslümanlar tarafından kutsal sayılan suyu ∫ Rivayete göre Hz. İbrahim eşi Hacer ile oğlu İsmail'i bir miktar erzak ve su ile birlikte Mekke vadisine bırakır. Yanlarındaki su tükenince oğlunun susuzluktan ölmesinden korkan Hacer, Safa ile Merve tepeleri arasında su aramaya başlar. Gidiş gelişleri yediyi bulunca Merve tepesindeyken İsmail'in olduğu yerden bir ses işitir, dönüp baktığında Cebrail'in kazdığı topraktan su kaynadığını fark eder. Çıkan su zemzemdir. Bir başka rivayete göre ise zemzem İsmail'in topuklarını yere vurmasıyla ortaya çıkmıştır. Hacer'in su ararken tepeler arasında gidip gelişi, hac sırasında yapılan "say"ın temelini oluşturur.

zemzeme: (< Ar.) nağmeli ses, ezgi, nağme, ilahi; dua, niyaz, yakarış; fısıltı hâlindeki ses.

zen: (< F.) kadın; vuran, vurucu, atan || *dünya süsüne talip olan kimse; dünya, yeryüzü.*

- **zenān**: (< F.) kadınlar || *düşmanlar; yanlış düşünceyle hareket eden kimseler.*

zenaḫdān: (< F.) çene || *elma.*

zencīr: (< F.) zincir; eskiden esirlerin ve delilerin elleriyle ayaklarına vurulan demirden bağ || *güneş ışığı; âşığın ahı; gözyaşları; tespih; sohbet halkası; yazı; saç; Nil Nehri; kanlı gözyaşları.*

- **zencīr-i cünūn**: (< F.) delilik zinciri || *tespih.*

zer: (< F.) altın; altından yapılmış, altınla işlenmiş; altın sarısı, sarı || *turunç; yüz, çehre; yıldız; hazan yaprağı; kıvılcım.*

- **zer-efşān/zer-feşān**: (< F.) altın saçan kimse || *felek.*

zerde: (< F.) düğünlerde ikram edilen safranla renklendirilmiş şekerli pirinç tatlısı || *dolunay.*

ẕerre: (< Ar.) sadece güneş ışığında görülebilen toz tanesi; çok az miktar; çok küçük parçacık, tanecik || *âşık; Yaḥyā; düşkün ve hakir kimse.*

- **ẕerre-i ġubār**: (< F.) toz zerresi || *âşık.*

ẕerrece: (< Ar.) zerre kadar, çok az; hiç mi hiç.

zerrīn: (< F.) altından yapılmış; altın gibi sarı ve parlak olan || *altın işlemeli.*

- **zerrīn āyine**: altın ayna || *güneş.*
- **zerrīn ḳadeḥ**: altın kadeh; sarı renkli nergis || *altın işlemeli üsküf.*
- **zerrīn-ḳadeḥ**: (< F.) sarı renkli nergis || *Süreyya takımyıldızı; iri ve güzel gözlü huri; Kevser sakisi; Hz. Ali; gözyaşı döküp tefekkür eden kimse.*
- **zerrīn-külāh**: (< F.) zülüflü ağalar denen saray iç oğlanlarının giydiği

keçeden yapılmış külah ∫ Dış tarafı som altınla işlenmiş olan bu külahın iki yanından saç örgüsü şeklinde sırmadan iki kolan sarkıtılmıştır. || *ayın halesi; hilâl, yeni ay.*

zevāl: (< Ar.) yok olma, ortadan kalkma; düşme, alçalma; talihsizlik, uğursuzluk, bedbahtlık; günah, kusur, hata; dert, bela, sıkıntı, felaket, mihnet || *bulut.*

ẕevḳ: (< Ar.) zevk, sefa, keyif; eğlence, işret; hoşa giden ve eğlendiren şey; güzeli seçme yeteneği; ilahî tecellilerin müşahedesinden dolayı arifin kalbinde hasıl olan idrak ve bu hâlin verdiği haz || *güneş ışığı.*

zevraḳ: (< Ar.) kayık || *vücut, beden, cisim; göz.*

ẓıl: (< Ar.) gölge.

- **ẓıll-ı ḥaḳ/ẓıll-ı ḫudā/ẓıll-ı raḥmān/ẓıll-ı raḥmānī/ẓıll-ı yezdān/ẓıll-ı yezdānī**: (< F.) Hakk'ın yeryüzündeki gölgesi || *sevgili; devrin padişahı, Yavuz Sultan Selim, Sultan Süleyman, Sultan Murad.*

zırıh: (< F.) savaşlarda silah darbelerinden korunmak için giyilen demir veya tel levhalardan yapılmış giyecek, zırh || *dokuz kat felek; yazı.*

żıyā: (< Ar.) ışık, aydınlık, nur, ışıltı || *yanak; zevk, sefa, keyif; cömertlik, eli açıklık; devrin padişahı, Sultan Süleyman.*

zībā: (< F.) güzel, hoş, zarif; süslü; parlak gül rengi, pembe.

zih: (< F.) kiriş, yay kirişi || *kirpik.*

ẕikr: (< Ar.) anma, bahsetme, ismini söyleme; övme, methetme; ibadet maksadıyla Allah'ın isimlerini arka arkaya söyleme || *ötme, kuşların ötüşü; güzellerin adı; vefa; dudak; rahmet.*

- **ẕikru'llāh**: (< Ar.) Allah'ı anma, Hakk'ı zikretme || *ulu nimet.*

ẕillet: (< Ar.) huzursuzluk, sıkıntı, zahmet, perişanlık, zorluk; hata, kusur.

zindān: (< F.) zindan, hapis || *vücut, beden; dünya, yeryüzü; eskiden sevgiliyle baş başa gezilen yer; âşığın yeri.*

zindegānī: (< F.) dirilik, yaşamak, can; hayat, yaşayış; maaş, ücret, aylık.

- **zindegānī ėt-/zindegānī eyle-**: hayat bulmak, hayatta kalmak; yaşamak, ömür sürmek.

zīnet: (< Ar.) güzellik, zarafet, letafet, süs; yüz aklığı, şeref, onur, övünç || *ak sakal; nergis; parlak fikir.*

zīr-i dest ol-: elinin altında olmak; tâbi olmak, emrinde olmak || *boyu daha kısa olmak.*

zīver: (< F.) altın ve gümüş gibi madenlerle ya da değerli taşlarla yapılmış süs, takı; her türlü süs, bezek.

zuḥal: (< Ar.) göğün yedinci katında bulunduğuna inanılan gezegen, Satürn ∫ Yıldızlar ilminde nahs-ı ekber (en büyük uğursuzluk) sayılan Zuhal'in rengi siyahtır; Zühre ve Utarid dostları, Güneş ve Ay düşmanlarıdır. Zuhal, Hint ülkesine hakimdir ve feleğin hazinedarı olarak bilinir. Zuhal'in etkisi altında doğanların ahmak, cahil, yalancı ve kötü huylu olduğuna inanılır. || *kara cahil.*

ẓulm: (< Ar.) zulüm, haksızlık, adaletsizlik; eziyet, cefa || *toz zerresi.***ẓulmet**: (< Ar.) karanlık; hayat suyunun içinde gizlendiği dünyanın öbür ucundaki karanlıklar ülkesi; şiddet; eziyet, zulüm || *kılıcın kını; sakalın siyahlığı.*

- **ẓulmet-serāy**: (< F.) karanlık yer, karanlık saray || *dünya, yeryüzü; matem, yas.*
- **ẓulmet-serāy-ı mātem**: (< F.) matemin karanlık sarayı || *gönül, yürek.*

zurnapā: (< F.) deve kuşu.

zücāc: (< Ar.) sırça, cam şişe || *gönül, yürek.*

zühd: (< Ar.) dünya nimetlerinden sakınarak kendini ibadete verme, takva, dindarlık, riyazet || *ayna.*

zühre: (< Ar.) üçüncü kat gökte bulunduğuna inanılan ve çok parlak oluşuyla dikkat çeken bir gezegen, Zühre, Kervankıran, Çoban yıldızı ∫ Yunanlılarda aşk ve müzik tanrıçası Afrodit, Romalılarda Venüs, Doğu mitolojisinde ise feleğin çalgıcısı olarak bilinir ve elinde çeng tutan bir kız şeklinde tasvir edilir. Efsaneye göre Zühre, İranlı çok güzel ve şuh bir kadındır. Harut ve Marut'tan ism-i azam duasını öğrenerek semaya yükselir, Allah da onu parlak bir yıldıza çevirip insanlara ibret olsun diye üçüncü kat gökte bırakır. Doğu mitolojisinde sa'd-ı asgar (küçük kutluluk) sayılan Zühre, güneş doğmadan biraz evvel güneydoğuda, güneş battıktan sonra da güney yönünde görülür. Zühre'nin etkisi altında doğanların güzel, zarif, zevk sahibi, zeki, maharetli ve sanatkâr olacağına inanılır.

zülāl: (< Ar.) lezzetli ve içimi güzel olan latif su, tatlı ve saf su ∫ Zülâl yıllarca erimeden kalan kar kütlelerinin içinde oluşan ince, beyaz ve baş tarafı hafif koyu renkte bir kurtçuk olup suya atıldığında hemen eriyerek suyu soğutup lezzetlendirir. Bu nedenle içimi hoş, saf suya da zülâl denilmiştir. || *gözyaşı; vuslat, kavuşma; mana, anlam; Yaḥyā.*

- **zülāl-i çeşme**: (< F.) tatlı su çeşmesi || *şehrin su yolları ~ çiçek açmış fidan; gül.*
- **zülāl-i ḫ̆āb-ı ġaflet**: (< F.) gaflet uykusunu açan tatlı su || *gözyaşları.*

zülf: (< F.) yüzün iki yanından sarkan saç lülesi, kâkül, perçem || *hilâl; cîm harfi; gece; Leyla; duman; siyah rengi; zincir; sonsuz hayat; Şam; gece, akşam; tuzak, kapan; puta tapan kimse; Frenk atlası; yılan; reyhan, fesleğen.*

ẕü'l-feḳār: (< Ar.) Hz. Ali'nin ucu çatallı ve ortası yivli olan meşhur kılıcı || *sevgilinin kılıcı; parmak; Meriç'le Tunca Nehirleri; lâmelif harfi; mızrak.*

zülfeyn: (< F.) yüzün iki yanından yanaklara dökülen lüle lüle saçlar || *tuzak.*

zümre: (< Ar.) topluluk, grup, camia, kavim.

- **zümre-i aṣḥāb**: (< F.) dostlar meclisi; sahabe, ashap || *gözün nuru; âşıklar topluluğu ~ Pervin, Süreyya takımyıldızı.*

ẕünnūn: (< Ar.) meşhur sufi Zünnûn-ı Mısrî (ö. 907) || *nilüfer.*

SONUÇ

16. yüzyıl şairlerinden Yaḥyā Bey, yüksek perdeden söylediği coşkun şiirlerinin yanında gerek kendisine soyundan intikal ettiğini bildirdiği yiğitliğiyle ve askerlik mesleğindeki başarısıyla gerek ele avuca sığmaz, pervasız kişiliğiyle devrinin önde gelen şahsiyetleri arasında yer edinmiştir. Kaynaklar *Ḫamse* sahibi şairin özellikle mesnevide eşi bulunmaz bir sanatkâr olduğundan söz ederken şiirlerinin dokunaklı, âşıkane ve ince hayallerle dolu olduğunu belirtirler.

Yaḥyā Bey'in dilinin sade, anlatımının yalın, üslubunun da samimi ve akıcı olduğu söylenebilir. O, Necātī'de başlayıp Ẕātī'yle devam eden Türkçe düşünmek ve Türkçenin inceliklerini edebî sanatlarla şiirleştirmek vadisinin nadide bir sakini; zengin hayallerle örülmüş derin manalar ihtiva eden bir üslubun güzide temsilcisidir. Onun üslubunun en belirgin özelliklerinden biri, şüphesiz şiirlerini atasözü ve deyimlerle süsleyerek zengin çağrışımlara açık hâle getirmesidir.

Nazım şekillerinden kaside, terci-bend, terkib-bend, taşir, müseddes, muhammes, murabba, müstezâd, mesnevi, gazel, kıta, nazım ve beyite yer verilen *Dīvān*'da; aruzun *Hezec, Remel, Recez, Mużāri', Mücteṣ, Münseriḥ, Ḫafīf, Serī'* ve *Müteḳārib* bahirlerinden yirmi farklı vezin kullanılmıştır. Eserde en sık görülen kafiyeler, mücerred ve mürdef kafiyelerken rediflerin pek çoğu da Türkçe kelimelerden seçilmiştir.

Dīvān'da ele alınan konuları ise çok geniş bir yelpazede değerlendirmek mümkündür. Şairin Osmanlı şiir geleneğine uygun olarak kaleme alınan şiirlerinin çoğu âşıkanedir. Diğer taraftan onun din ve tasavvuf hakkında yazdığı, ahlâkî meselelere değindiği mısra, beyit ve gazellerinin sayısı da oldukça fazladır. Hatta Yaḥyā'nın kimi gazellerinin baştan sona tasavvufî mahiyetteki beyitlerle örülü olduğu görülür. Bu örneklerde, dinî ve ahlâkî öğütler dikkat çekmektedir. Yaḥyā'nın başından geçen hadiselere ve tarihî olaylara, katıldığı savaşlarla kahramanlıklarına değindiği şiirleri de oldukça önemlidir. Şair, bu şiirlerini daha ziyade kaside, musammat ve kıta şeklinde yazmayı tercih etmiştir.

Yaḥyā Bey; 16. yüzyıl Osmanlı şiirinin en güzel örneklerini sergilerken duygu ve düşüncelerini, yaşadığı hayata karşı tavrını mısralarına ustalıkla yansıtmayı başarmış büyük bir şairdir. Onun kaleminden damlayan mısraların geleneksel şiire hayat verdiği söylenebilir.

KAYNAKÇA

Aydın, Mehmet, "*Düvlek* Kelimesi Üzerine Bir Not", *İlmî Araştırmalar Dergisi*, S. 12, (2001), s. 57-61.

Aydın, Mustafa, "Şirvan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXIX, (2010), s. 204-206.

Aydınlı, Abdullah, "Ebü'd-Derdâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, X, (1994), s. 310-311.

ʻAhdī, *Gülşen-i Şuʻarā*, (Hzl. Süleymân Solmaz), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları e-kitap, Ankara 2018, 309 s.

Ahmetaj, Seda Şahin, *Kosova Vilayeti: İpek Sancağı'nın İdari ve Sosyal Yapısı (XIX. Yüzyıl)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012, 129 s.

Algül, Hüseyin, "Ebû Eyyûb el-Ensârî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, X, (1994), s. 123-125.

Alper, Ömer Mahir, "İbn Sînâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XX, (1999), s. 319-322.

Altaylı, Yasemin, "Budin Beylerbeyi Arslan Paşa (1565-1566)" *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi)*, (2006), s. 33-51.

Aslan, Üzeyir, Hakan Taş, Ömer Zülfe, *Osmanlı Edebiyatının 100'ü*, Otto Yayınları, İstanbul 2018.

Aslan, Üzeyir, Hakan Taş, Ömer Zülfe, *Osmanlı Edebiyatının 200'ü*, Otto Yayınları, İstanbul 2018.

Aslan, Üzeyir, Hakan Taş, Ömer Zülfe, *Osmanlı Edebiyatının 300'ü*, Otto Yayınları, İstanbul 2018.

ʻĀşıḳ Çelebi, *Meşāʻirü'ş-Şuʻarā*, (Hzl. Filiz Kılıç), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları e-kitap, Ankara 2018, 706 s.

Aşkan, Melek, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmūʻa-i Eşʻār (Vr. 240^{b}-280^{a}) (İnceleme - Metin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, 227 s.

Aycan, İrfan, "Haccâc b. Yûsuf es-Sekafî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XIV, (1996), s. 427-428.

Aydın, Mustafa, "Şirvan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXIX, (2010), s. 204-206.

Aydınlı, Abdullah, "Ebü'd-Derdâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, X, (1994), s. 310-311.

Aypay, İrfan, "Klasik Türk Şiirinde Nevruzun İşlenişi", *Sosyal Bilimler Dergisi*, VII, S. 2, (2005), s. 1-12.

Ayverdi, İlhan, *Kubbealtı Lugatı, Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul 2016, 1411 s.

Balcı, Onur, "Kaplan Kelimesinin Kökenbilimsel İncelenmesi", *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, XXXVI, S. 1, (2012), s. 273-280.

Belenkuyu, Bekir, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmū'a-i Eş'ār (Vr. 80^{b}-160^{a}) (İnceleme - Metin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, 470 s.

Beyānî, *Tezkiretü'ş-Şu'arā*, (Hzl. Aysun Sungurhan), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları e-kitap, Ankara 2017, 242 s.

Bozyiğit, Esra, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmū'a-i Eş'ār (Vr. 280^{b}-360^{a}) (İnceleme - Metin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2015, 456 s.

Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, (Hzl. M. A. Yekta Saraç), II, Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, Ankara 2016.

Cantay, Tanju, "Atmeydanı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, IV, (1991), s. 82-83.

Cebecioğlu, Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Rehber Yayınları, Ankara 1997.

Çelebioğlu, Âmil, *Kanûnî Sultan Süleyman Devri Türk Edebiyatı*, İstanbul 1994, 147 s.

Çağlayan, Bünyamin, *Yahyâ Bey Dîvânı'nda Maddî Kültür Unsurları*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1989, 527 s.

Çavuşoğlu, Mehmet, *Yahyâ Bey Dîvân'ından Örnekler*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 556, Ankara 1983.

Çeçen, Kazım, "Kırkçeşme Suları", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXV, (2002), s. 476-479.

Çelebioğlu, Âmil, *Kanûnî Sultan Süleyman Devri Türk Edebiyatı*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1994.

Çolak, Ahmet, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmū'a-i Eş'ār (Vr. 1^b-80^a) (İnceleme - Metin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, 411 s.

Demir, Sibel Yıldırım, *Mecmū'a-i Neẓā'ir Hasan Hüsnü Paşa N.(1031) 1^b-50^a İnceleme - Tenkitli Metin*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011, 199 s.

Demir, Yavuz, *Taşlıcalı Yahya Bey Divanında Sevgili ve Sevgiliye Ait Fiziki Unsurlar*, Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1986.

Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2013, XX+1393+319 s.

DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı, https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf.

DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı, https://kuran.diyanet.gov.tr/Tefsir.

Dihhudâ, Ali Ekber, *Lugât-nâme*, Tahran 1334 [1955], IX. https://www.vajehyab.com/dehkhoda/لغت.

Dilçin, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005, 531 s.

Emecen, Feridun, "Akhisar", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, II, (1989), s. 236-237.

Emecen, Feridun, "Irakeyn Seferi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XIX, (1999), s. 116-117.

Emecen, Feridun, "Süleyman I", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXVIII, (2010), s. 62-74.

Erginli, Zafer, İlyas Karslı, Yavuz Köktaş, Nurettin Ödül, Rıfat Resul Sevinç, Salih Sabri Yavuz, *Metinlerle Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kalem Yayınevi: 6, Tasavvuf Serisi: 4, İstanbul 2006, 1326 s.

Faik Reşad, *Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye*, (Hzl. Erdoğan Erbay, Yusuf Babür), Çizgi Kitabevi Yayınları: 784, Konya 2017, 375 s.

Fayda, Mustafa, "Bilâl-i Habeşî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, VI, (1992), s. 152-153.

Fayda, Mustafa, "Hâlid b. Velîd", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XV, (1997), s. 289-292.

Gelibolulu ʻĀlī, *Künhü'l-Aḫbār ve Levāḳiḥü'l-Efkār*, (Hzl. Mustafa İsen), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1994, 396 s.

Genç, Reşat, "Türk Tarihinde ve Kültüründe Nevrûz", *Türk Kültüründe Nevrûz Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri*, (Hzl. Sadık Tural), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1995, s. 20.

Gıynaş, Kamil Ali, *Pervâne Bey Mecmuası*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları e-kitap, Ankara 2017, 2959 s.

Gölpınarlı, Abdülbâki, *Kaygusuz-Vizeli Alâeddin*, Kapı Yayınları 598, İstanbul 2018, 270 s.

Gölpınarlı, Abdülbâki, *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2015, 384 s.

Gümüş, Ahmet Kemal, *Mecmūʻa-i Neẓā'ir (vr. 50^{b}-100^{a}) (Hasan Hüsnü Paşa No: 1031) İnceleme - Tenkitli Metin*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012, 175 s.

Gürbüz, İncinur Atik, *Mecmû'a-i Letâ'if*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 2011, 1223 s.

Gürer, Dilaver, "Şiblî, Ebû Bekir", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXIX, (2010), s. 125-126.

Harman, Ömer Faruk, "Nuh", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXIII, (2007), s. 224-227.

Hayal, Züleyha, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmū'a-i Eş'ār (Vr. 360^{b}-405^{a}) (İnceleme - Metin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016, 335 s.

Hayâtî, [Seyyîd Ahmed], *Tuhfe Şerhi*, Kostantıniyye 1251 [1835].

Hecrī, *Dīvān*, (Hzl. Ömer Zülfe), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2016, 248 s.

Ivaz Paşa Oğlu Atayi (ö. 1437) Divanı, (Hzl. Üzeyir Aslan), Kriter Yayınevi, İstanbul 2016, 324 s.

İpekten, Haluk, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergâh Yayınları: 152, İstanbul 2013, 368 s.

İpekten, Haluk, Mustafa İsen, Turgut Karabey, Metin Akkuş, "XVI. Yüzyıl Dîvân Nazmı", *Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klâsikleri*, III, s. 195-209.

İpşirli, Mehmet, "Fenârîzâde Muhyiddin Mehmed Şah", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XII, (1995), s. 340-341.

Karabey, Turgut, "Tarih Düşürme", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XL, (2011), s. 80-82.

Karabey, Turgut, *Türk Edebiyatında Tarih Düşürme*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını: 450, Araştırma-İnceleme Dizisi: 111, Ankara 2015, 443 s.

Karaismailoğlu, Adnan, "Kemâleddîn-i İsfahânî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXV, (2002), s. 233.

Karaköse, Saadet, "Eski Türk Edebiyatında Nevrûz ve Nevrûzla İlgili Unsurlara Genel Bir Bakış", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 23, (2008), s. 171-187.

Kartal, Ahmet, *Klâsik Türk Şiirinde Lâle*, Akçağ Yayınları: 245, Kaynak Eserler: 54, Ankara 1998, 192 s.

Kaya, Bayram Ali, "Taşlıcalı Yahyâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XL, s. 156-157.

Kaya, İdris Güven, *Dükaginzâde Yahyâ Beg'in Sanatı*, Kosova Üniversitesi Doktora Tezi, 1984.

Kaya, İdris Güven, "Yahya Bey'in Kasidelerindeki Tarihî Gerçekler", *The Journal of Ottoman Studies*, XXVIII (2006), s. 53-75.

Kayaokay, İlyas, "Dîvân Edebiyatında Bir Fıkra Tipi: Pinti Hamit", *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*, S. 19, (2018), s. 159-170.

Kılıç, Remzi, "Kânunî Sultan Süleyman'ın Tebriz Seferi (1548-1549) ve Nahçıvan Revan-Karabağ (1552-1554) Seferleri ve Sonuçları", *Journal of Universal History Studies*, S. 3. (2020), s. 191-215.

Ḳınalızāde Ḥasan Çelebi, *Teẕkiretü'ş-Şu'arā*, (Hzl. Aysun Sungurhan), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları e-kitap, Ankara 2017, 942 s.

Kırca, Celal, "Âd", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, I, (1988), s. 333-334.

Koca, Sümeyye, *Topkapı Sarayı Kütüphanesi Revan No: 1972'de Kayıtlı Mecmū'a-i Eş'ār (Vr. 160^{b}-240^{a}) (İnceleme - Metin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2014, 397 s.

Kocaman, Sümeyye, *Taşlıcalı Yahyâ Bey'in Kanuni Sultan Süleyman'a Sunduğu Kasideler Üzerine Bir Yorum Denemesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005, 228 s.

Köksal, M. Fatih, ""Divan Şiirinde Okçuluk Terimleri"ne Ekler", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S. 10, (2001), s. 235-253.

Kurnaz, Cemal, *Taşlıcalı Yahya Bey Dîvânı'nda Kozmik Unsurlar*, Hacettepe Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1981.

Kurtuluş, Rıza, "Emîr Hüsrev-i Dihlevî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XI, (1995), s. 135-137.

Kurtuluş, Rıza, "Hasan Dihlevî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XVI, (1997), s. 316.

Küçükaşcı, Mustafa Sabri, "Zemzem", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XLIV, (2013), s. 242-246.

Kütükoğlu, Bekir, "Murad III", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXI, (2006), s. 172-176.

Laṭīfī, *Teẕkiretü'ş-Şu'arā ve Tabṣıratü'n-Nuẓamā*, (Hzl. Rıdvan Canım), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2000, 903+73 s.

Maxım, Mıhaı, "Tımışvar", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XLI, (2012), s. 94-95.

Mecmū'a: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, *Revan* Kitaplığı 1972.

Mermer, Ahmet, *Taşlıcalı Yahya Bey Divanı'nda Nebatlar*, Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1985.

Muallim Naci, *Osmanlı Şairleri*, (Hzl. Cemal Kurnaz), Kurgan Edebiyat Yayınları: 135, Edebiyat, Dil, Araştırma ve İnceleme Dizisi: 58, Ankara 2013, 316 s.

Mütercim Âsım, Cenânîoğlu Ahmed, *el-Okyânûsu'l-Basît fî Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît*, İstanbul I: '-r 21268, [II]+943 s. II: r-ḳ 21269, [II]+939 s. III: ḳ-v 21272, [II]+975 s. (el-Firûzâbâdi, Mecdu'd-dîn Ebû Tâhir Muhammed b. Yakûb, *el-Kâmûsi'l-Muhît*'ten tercüme).

Mütercim Âsım, Cenânîoğlu Ahmed, *Tibyân-ı Nâfi' der Terceme-i Burhân-ı Kâtı'*, (et-Tebrizi, Muhammed Hüseyin b. Halef, *Burhân-ı Kâtı'*'dan tercüme). Mütercim Âsım Efendi, *Burhân-ı Kâtı*, hazl. Mürsel Öztürk, Derya Örs, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 733, Türkiye Türkçesi Sözlükleri Projesi Eski Sözlükler Dizisi: 2, Ankara 2000, XLIX+1197 s.

Onay, Ahmet Talât, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, (Hzl. Cemal KURNAZ), Kurgan Edebiyat Yayınları: 96, Edebiyat, Araştırma ve İnceleme Dizisi: 43, Ankara 2014, 558 s.

Öz, Mustafa, "Mûsâ el-Kâzım", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXI, (2006), s. 219-221.

Özaydın, Abdülkerim, "Ebdülmü'min el-Kûmî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, I, (1988), s. 274-275.

Özaygen, Hülya Mizyal, *Yahya Bey Divanında Sosyal Hayat (Gazeller)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996, 196 s.

Özcan, Abdülkadir, "İskender Paşa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXII, (2000), s. 565-566.

Özer, İlknur, *Mecmūʻa-i Neẓāʼir (vr. 100^{b}-150^{a}) (H. Hüsnü Paşa 1031) İnceleme - Tenkitli Metin*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012, 163 s.

Öztürk, Furkan, *Bâkî Divanı Sözlüğü Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük*, I (A-J), Dün Bugün Yarın Yayınları, İstanbul 2016, 496 s.; II (K-Z), İstanbul 2016, 448 s.

Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I, Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları, İstanbul 1971, 870 s.; II, İstanbul 1971, 784 s.; III, İstanbul 1972, 670 s.

Pala, İskender, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları: 20, İskender Pala Bütün Eserleri: 16, 31. Baskı, İstanbul 2020, 627 s.

Pekşen, Süreyya, *Taşlıcalı Yahya Divanı Sözlüğü [bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük]*, İstanbul Üniversitesi Doktora Tezi, İstanbul 2017.

Pınarbaşı, Mehmet, *Taşlıcalı Yahyâ Bey Divanında Geçen Savaş Unsurları*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep 2018, 188 s.

Redhouse, Sir James W., *A Turkish and English Lexicon/Kitâb-ı Maʿânî-i Lehce*, Constantinople 1890, XVI+2224 s.

Riyāżī, *Riyāżu'ş-Şuʻarā*, (Hzl. Namık Açıkgöz), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları e-kitap, Ankara 2017, 356 s.

Sağıroğlu, Şahin, *Taşlıcalı Yahya Bey Dîvânı'nda Bezm u Rezm*, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Hatay 2020, 202 s.

Sağlam, Ayşe, *Taşlıcalı Yahyâ Bey ve Hamse'si*, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Diyarbakır 2016, 862 s.

Samancı, Metin, *Fuzûlî'nin Anlam Dünyası: Anahtar Kelimeler ve Kavramlar Sözlüğü*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2019, 524 s.

Samancı, Metin, *Mecmūʻa-i Neẓāʼir (vr. 150^{b}-250^{a}) (Süleymaniye Kütüphanesi H. Hüsnü Paşa 1031) İnceleme - Tenkitli Metin*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013, 368 s.

Saraç, M. A. Yekta, *Klâsik Edebiyat Bilgisi: Biçim-Ölçü-Kafiye*, 3F Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul 2007.

Sarıçiçek, Ramazan, *Taşlıcalı Yahyâ Bey Gencîne-i Râz (İnceleme-Metin)*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Malatya 1991, 347 s.

Sarıtepe, Musa, *Taşlıcalı Yahya'nın 30 Gazelinin (1-30) Şerhi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2019, 192 s.

Sehī Beg, *Heşt Bihişt*, (Hzl. Halûk İpekten, Günay Kut, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları e-kitap, Ankara 2017, 189 s.

Sinan, Sümeyye (İnce), *Taşlıcalı Yahyâ Bey Divânı'ndaki Soyut Kavramlar*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005, 331 s.

Solak İbrahim, Mustafa Güler, Özen Tok, Mehmet Demirtaş, Mustafa Alkan, Ümit Kılıç, Arif Sarı, *Osmanlı Teşkilat Tarihi El Kitabı*, (Ed. Tufan Gündüz), Grafiker Yayınları, 6. Baskı, Ankara 2019, 378 s.

Steıngass, F., *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Beirut 1998, VIII+1539 s.

Sümer, Faruk, "Kasım Paşa, Güzelce", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXIV, (2001), s. 547.

Şahinoğlu, M. Nazif, "Attâr, Ferîdüddin", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, IV, (1991), s. 95-98.

Şemseddin Sami, *Kamus-ı Türkî*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2019, 1625 s.

Şentürk, Ahmet Atilla, Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, 9. Baskı, İstanbul 2014, 640 s.

Şentürk, Ahmet Atillâ, *Osmanlı Şiiri Antolojisi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2011, 576 s.

Şentürk, Ahmet Atillâ, *Osmanlı Şiiri Kılavuzu*, I (Âb-Azrail), Osmanlı Edebiyatı Araştırmaları Merkezi, İstanbul 2016, 519 s.; II (Bab-Çüsteri), İstanbul 2017,

591 s; III (Dâbbe-Düzgün), İstanbul 2019, 424 s; IV (Ebabil-Füsûn), İstanbul 2020, 512 s.

Şentürk, Ahmet Atillâ, *Taşlıcalı Yahyâ Beğ'in Şehzâde Mustafa Mersiyesi Yahut Kanunî Hicviyesi*, Büyüyenay Yayınları, İstanbul 2014, 272 s.

Tanrıbuyurdu, Gülçin, "Klâsik Türk Şiirinde 'Kılıç Duası'", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 9, (2012), s. 139-166.

Tanyeri, M. Ali, *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler*, Akçağ Yayınları, Ankara 1999, 272 s.

Tarama Sözlüğü (XII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü), I (A-B), Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. Baskı, Ankara 1995; II (C-D), 2. Baskı, Ankara 1996; III (E-İ), 2. Baskı, Ankara 1996; IV (K-N), 2. Baskı, Ankara 1996; V (O-T), 2. Baskı, Ankara1996; VI (U-Z), 2. Baskı, Ankara 1996, 4814 s.

Taş, Hakan, "Klasik Türk Şiirinde *pāreye at-/atıl-* Deyimi Üzerine", *Dîvânu Lugâti't-Türk'ten Senglah'a Türkçe Doğumunun 60. Yılında Mustafa S. Kaçalin Armağanı*, Hzl. M. Ölmez, T. Çulha, K. Özçetin, (2017), s. 609-615.

Tatlı, Bekir, "Hz. Peygamber'in Dinî Mimariye Nakşedilen Sözlerinin Bölge Halkına Verdiği Mesajlar, Edirne-Balkanlar (Genel) Mukayesesi", *Kültür Coğrafyamızda Hz. Muhammed Uluslararası Sempozyum (Orta Asya, Kafkasya ve Balkanlar)*, (2009), s. 297-332.

Timurtaş, Faruk Kadri, *Eski Türkiye Türkçesi 15. Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük*, Akçağ Yayınları: 749, Kaynak Eserler: 208, 3. Baskı, Ankara 2005, 378 s.

Topal, İrfan, *Taşlıcalı Yahya Bey Divanı'nda Din ve Tasavvuf*, Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1986.

Tulum, Mertol, *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*, Türk Dil Kurumu Yayınları: 1036, Ankara 2011, 1960 s.

Tuna, Osman Nedim, "Osmanlıcada Moğolca Ödünç Kelimeler", *Türkiyat Mecmuası*, (1972), s. 209-250.

Tuncel, Tuncay, *Osmanlı Şiirinde Gemicilik Terimleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008, 185 s.

Turan, Şerafettin, "Kemalpaşazâde", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXV, (2002), s. 238-240.

Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü, I (A), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1963; II (B), Ankara 1965; III (C-Ç), Ankara 1968; IV (D), Ankara 1969; V (E-F), Ankara 1972; VI (G), Ankara 1972; VII (H-İ), Ankara 1974; VIII (K), Ankara 1975; IX (L-R), Ankara 1977; X (S-T), Ankara 1978; XI (U-Z), Ankara 1979.

Uluçam, Abdüsselam, "Âzamiye Külliyesi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, IV, (1991), s. 301-302.

Uludağ, Süleyman, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yayıncılık, İstanbul 2012, 437 s.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, TTK Yayınları, Ankara 1988.

Üzgör, Tahir, *Türkçe Dîvân Dîbâceleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları: 1228, Ankara 1990, 566 s.

Vuṣūlī, *Dīvān*, (Hzl. Hakan Taş), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2015, 319 s.

Yaḥyā, *Dīvān*, (Hzl. Mehmed Çavuşoğlu), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 2233, İstanbul 1977, XVI+646 s.

Yaḥyā, *Dīvān*, Ankara Millî Kütüphane, 06 Mil Yz A 1493.

Yaḥyā, *Dīvān*, Ankara Millî Kütüphane, 06 Mil Yz FB 208/1.

Yaḥyā, *Dīvān*, Ankara Millî Kütüphane, 06 Mil Yz FB 266.

Yaḥyā, *Dīvān*, Edirne Selimiye Kitaplığı, *Bâdî Efendi*, 2172.

Yaḥyā, *Dīvān*, Fatih Millet Kütüphanesi, *Ali Emîrî Efendi Manzum Eserler*, 516.

Yaḥyā, *Dīvān*, Fatih Millet Kütüphanesi, *Ali Emîrî Efendi Manzum Eserler*, 517.

Yaḥyā, *Dīvān*, Fatih Millet Kütüphanesi, *Ali Emîrî Efendi Manzum Eserler*, 554.

Yaḥyā, *Dīvān*, İstanbul Üniversitesi Yazma Eserler Kütüphanesi, *İbnülemin Mahmud Kemal*, 3002.

Yaḥyā, *Dīvān*, Kahire, Darü'l-Kütübü'l-Mısriyye'den fotokopi, Priştine Albanolojiki İnstitut, Fotokopi No: 81.

Yaḥyā, *Dīvān*, Nuruosmaniye Kütüphanesi, 4962.

Yaḥyā, *Dīvān*, Süleymaniye Kütüphanesi, *Halet Efendi İlavesi*, 248.

Yaḥyā, *Dīvān*, Süleymaniye Kütüphanesi, *Reşid Efendi*, 853 M.

Yaḥyā, *Dīvān*, Süleymaniye Kütüphanesi, *Zagreb (Slavorum Meridionalium Academia Scientiarum et Artium, Codices Orientales cura Francisci Babinger Collecti)*, Nr. 71.

Yaḥyā, *İstanbul Şehrengīzi*, İstanbul Üniversitesi Yazma Eserler Kütüphanesi, TY 2982.

Yaḥyā, *İstanbul Şehrengīzi*, İstanbul Üniversitesi Yazma Eserler Kütüphanesi, *İbnülemin Mahmud Kemal İnal Yazmaları*, 3630.

Yakar, Halil İbrahim, *Taşlıcalı Yahyâ Bey'in Eserlerinde İstanbul*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996, 160 s.

Yazıcı, Tahsin, "Câm-ı Cem", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, VII, (1993), s. 42.

Yazıcı, Tahsin, "Erdeşîr", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XI, (1995), s. 284-285.

Yıldırım, Ali, "16. Yüzyılda Büyük Bir Devlet Adamı ve Edebiyat Hamisi Defterdar İskender Çelebi", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, X, S. 1, (2000), s. 217-232.

Yılmaz, Mehmet, *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1992, 196 s.

Żıyāī, *Mecmū'a*, Konya Koyunoğlu Kütüphanesi.

Zülfe, Ömer, "Aruz Vezinlerinin Gösterilmesi Üzerine Bazı Teklifler", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, VIII, S. 1, (2011), s. 52-66.

Zülfe, Ömer, "Osmanlı Şiirinde Tīġ-ı Ġamġam Tabiri", *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, II., S. 1, (2015), s. 1-8.
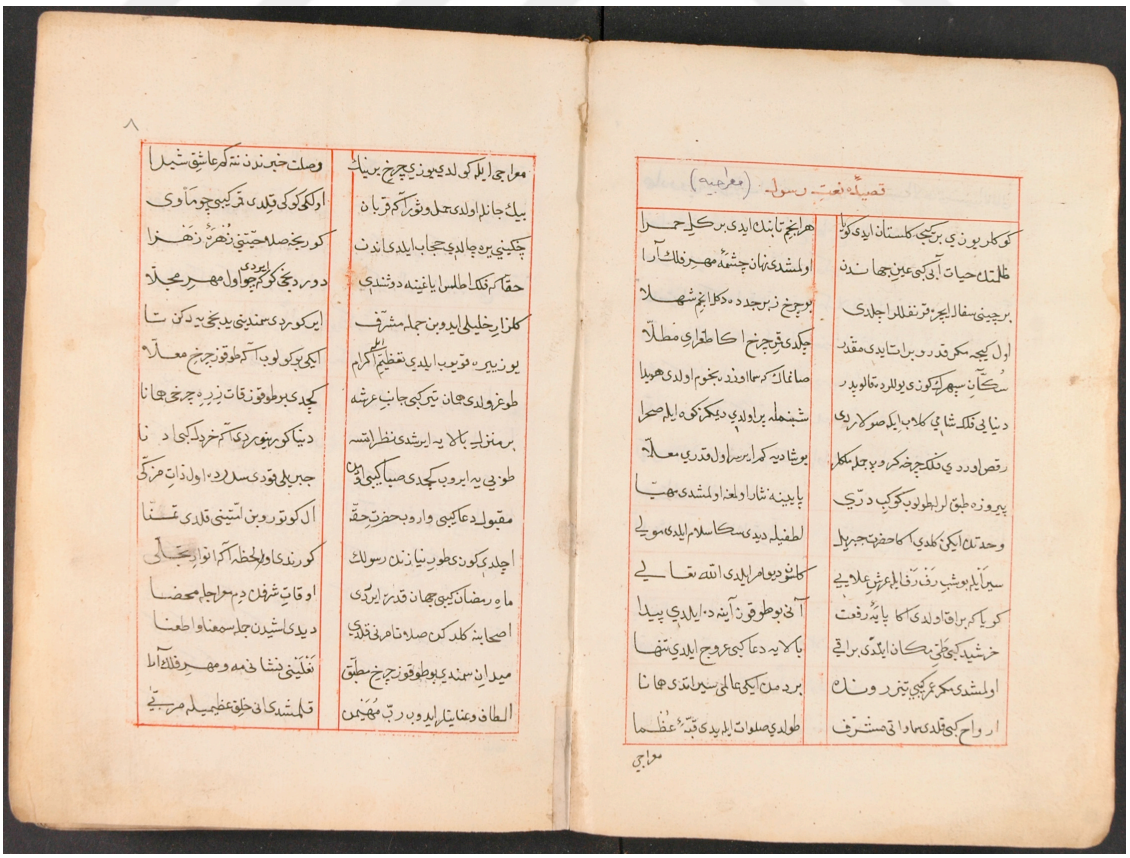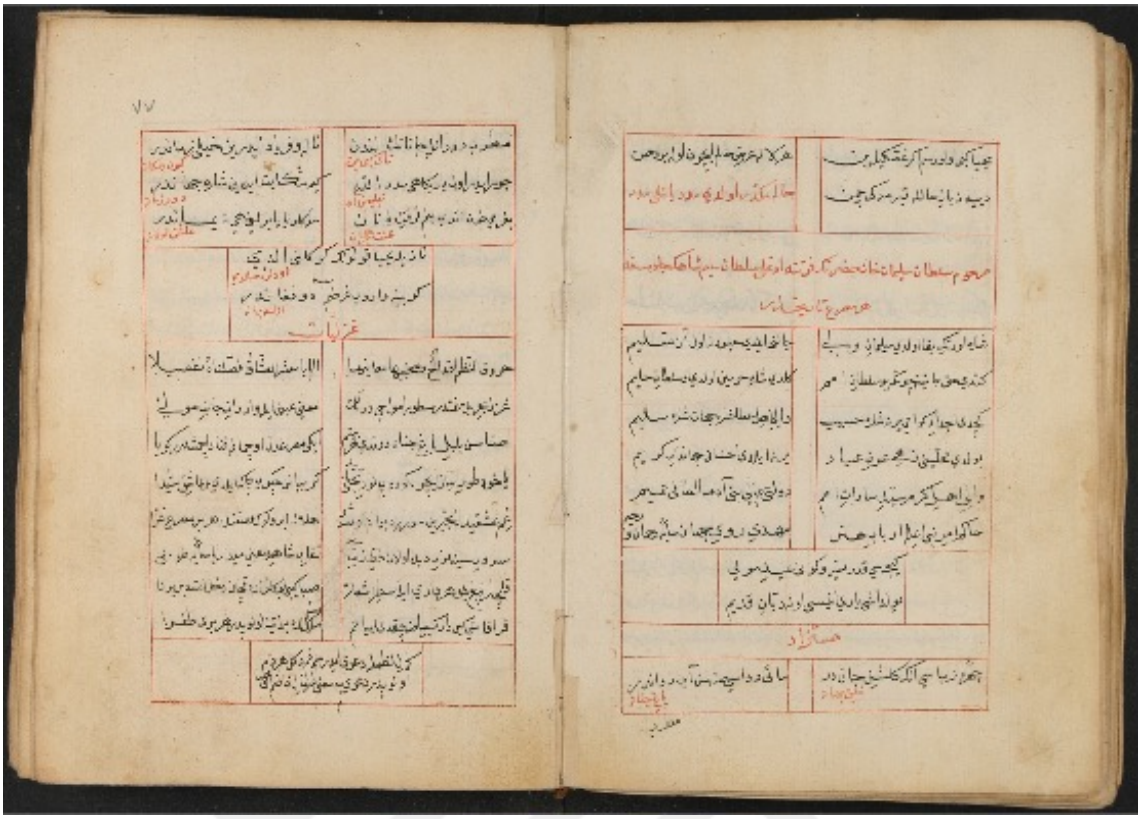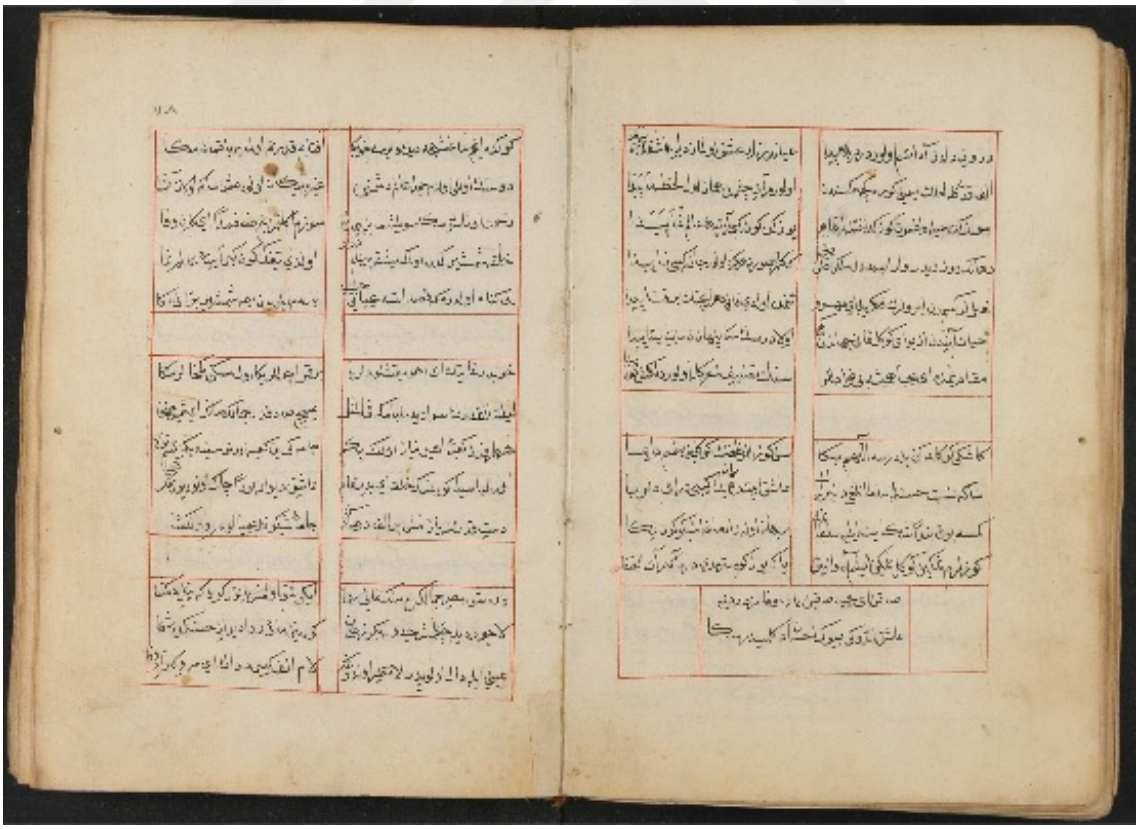
Zülfe, Ömer, *Şiirin İzinde Sözün Gölgesinde, Osmanlı Şiirinden Kelimeler, Kavramlar, Deyimler*, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul 2011, 263 s.